SERGÜZEŞT
16. Yüzyılda Bir Otobiyografi

ve

RAVZATÜ'T-TEVHÎD
Zeynîlik Tarihine Işık Tutan Sembolik Bir Eser

HACI AHMED EFENDİ

TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI YAYINLARI: 26

Edebiyat ve Sanat Serisi	:	8
Kitabın Adı	:	SERGÜZEŞT ve RAVZATÜ'T-TEVHÎD
Müellifi	:	Hacı Ahmed Efendi (ö. 1542'den sonra)
Özgün Dili	:	Osmanlıca
İnceleme - Metin	:	Prof. Dr. Mertol Tulum, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Emekli Öğretim Üyesi
Arşiv Kayıt	:	Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesi, Genel No. 732
Kapak Görseli	:	Ali Emiri Manzum No. 517
Kitap Tasarım	:	AS-64 Basın-Yayın Tanıtım, Org. ve Paz. Ltd. Şti. Çatalçeşme Sk. No. 15/1, 34110 Cağaloğlu-İstanbul Tel: 0212 513 39 90 / info@asbook.org
Baskı	:	Bilnet Matbaacılık / Biltur Basım Yayın ve Hizmet A.Ş. Dudullu OSB 1. Cadde No. 16 Ümraniye / İstanbul Tel: 444 44 03 www.bilnet.net.tr / Sertifika No. 15690
Baskı Yeri ve Yılı	:	İstanbul 2014
Baskı Miktarı	:	1. Baskı, 2000 adet

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
Library of Congress A CIP Catalog Record

Hacı Ahmed Efendi

Sergüzeşt ve
Ravzatü't-Tevhîd

1. Hacı Ahmed Efendi, 2. Sergüzeşt, 3. Ravzatü't-Tevhîd, 4. Edebiyat,
5. Tasavvuf, 6. Zeynîlik, 7. Mertol Tulum
ISBN: 978-975-17-3727-4

Copyright © Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. Her hakkı mahfuzdur.
Bütün yayın hakları *Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı*'na aittir. Başkanlığın izni olmaksızın tümüyle veya kısmen, hiçbir yolla ve hiçbir ortamda yayınlanamaz ve çoğaltılamaz.

T. C. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı
Süleymaniye Mah. Kanuni Medresesi Sok. No: 5 34116 Fatih / İstanbul
Tel.: +90 (212) 511 36 37
Faks: +90 (212) 511 37 00
info@yek.gov.tr
www.yek.gov.tr

SERGÜZEŞT

16. Yüzyılda Bir Otobiyografi

ve

RAVZATÜ'T-TEVHÎD

Zeynîlik Tarihine Işık Tutan Sembolik Bir Eser

(İNCELEME - METİN - TIPKIBASIM)

HACI AHMED EFENDİ
(ö. 1542'den sonra)

Hazırlayan
Mertol Tulum

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

TAKDİM

İnsanlık tarihi, akıl ve düşünce sahibi bir varlık olan insanın kurduğu medeniyetleri, medeniyetler arasındaki ilişkileri anlatır. İnsan, zihnî faaliyetlerde bulunma kabiliyetiyle bilim sanat ve kültür değerleri üretir, ürettiği kültür ve düşünce ile de tarihin akışına yön verir.

Medeniyetler, kültürler, dinler, ideolojiler, etnik ve mezhebî anlayışlar arasındaki ilişkiler kimi zaman çatışma ve ayrışmalara, kimi zaman da uzlaşma ve iş birliklerine zemin hazırlamıştır.

İnsanların, toplumların ve devletlerin gücü, ürettikleri kültür ve medeniyet değerlerinin varlığıyla ölçülmüştür. İnsanoğlu olarak daha aydınlık bir gelecek inşa edebilmemiz, insanlığın ortak değeri, ortak mirası ve ortak kazanımı olan kültür ve medeniyet değerlerini geliştirebilmemizle mümkündür.

Bizler, Selçuklu'dan Osmanlı'ya ve Cumhuriyet'e kadar büyük devletler kuran bir milletiz. Bu büyük devlet geleneğinin arkasında büyük bir medeniyet ve kültür tasavvuru yatmaktadır.

İlk insandan günümüze kadar gök kubbe altında gelişen her değer, hakikatin farklı bir tezahürü olarak bizim için muteber olmuştur. İslam ve Türk tarihinden süzülüp gelen kültürel birikim bizim için büyük bir zenginlik kaynağıdır. Bilgiye, hikmete, irfana dayanan medeniyet değerlerimiz tarih boyunca sevgiyi, hoşgörüyü, adaleti, kardeşlik ve dayanışmayı ön planda tutmuştur.

Gelecek nesillere karşı en büyük sorumluluğumuz, insan ve âlem tasavvurumuzun temel bileşenlerini oluşturan bu eşsiz mirasın etkin bir şekilde aktarılmasını sağlamaktır. Bugünkü ve yarınki nesillerimizin gelişimi, geçmişimizden devraldığımız büyük kültür ve medeniyet mirasının daha iyi idrak edilmesine ve sahiplenilmesine bağlıdır.

Felsefeden tababete, astronomiden matematiğe kadar her alanda, Medine'de, Kahire'de, Şam'da, Bağdat'ta, Buhara'da, Semerkant'ta, Horasan'da, Konya'da, Bursa'da, İstanbul'da ve coğrafyamızın her köşesinde üretilen değerler, bugün tüm insanlığın ortak mirası hâline gelmiştir. Bu büyük emanete sahip çıkmak, bu büyük hazineyi gelecek nesillere aktarmak öncelikli sorumluluğumuzdur.

Yirmi birinci yüzyıl dünyasına sunabileceğimiz yeni bir medeniyet projesinin dokusunu örecek değerleri üretebilmemiz, ancak sahip olduğumuz bu hazinelerin ve zengin birikimin işlenmesiyle mümkündür. Bu miras bize, tarihteki en büyük ilim ve düşünce insanlarının geniş bir yelpazede ürettikleri eserleri sunuyor. Çok çeşitli alanlarda ve disiplinlerde medeniyetimizin en zengin ve benzersiz metinlerini ihtiva eden bu eserlerin korunması, tercüme ya da tıpkıbasım yoluyla işlenmesi ve etkin bir şekilde yeniden inşa edilmesi, Büyük Türkiye Vizyonumuzun önemli bir parçasıdır. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalar, hiç şüphesiz tarihe, ecdadımıza, gelecek nesillere ve insanlığa sunacağımız eserleri üretmeye yönelik fikrî çabaların hasılası olacaktır. Her alanda olduğu gibi bilim, düşünce, kültür ve sanat alanlarında da eser ve iş üretmek idealiyle yeniden ele alınmaya, ilgi görmeye, kaynak olmaya başlayan bu hazinelerin ülkemize ve tüm insanlığa hayırlar getirmesini temenni ederim. Aziz milletimiz, bu kutsal emaneti yücelterek muhafaza etmeyi sürdürecektir.

Recep Tayyip Erdoğan
T. C.
Cumhurbaşkanı

İÇİNDEKİLER

TAKDİM 4

SUNUŞ 9

BİRİNCİ BÖLÜM 15

HACI AHMED EFENDİ 15

Birinci Ayrım

Kendi Kaleminden
HACI AHMED EFENDİ'NİN HAYAT HİKÂYESİ 17

[G İ R İ Ş] 17

[B İ R İ N C İ B Ö L Ü M] 18

[İ K İ N C İ B Ö L Ü M] 33

İkinci Ayrım

Kendi Kaleminden
YAZARLIK SERÜVENİ ve ESERİ 47

İKİNCİ BÖLÜM 57

RAVZATÜ'T-TEVHÎD 57

RAVZATÜ'T-TEVHÎD'İN YAPISI ve İÇERİK ÖZETİ 59

BAŞLANGIÇ 59

GİRİŞ 59

BİRİNCİ BÖLÜM 62

İKİNCİ BÖLÜM 65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 69

BİTİŞ 121

METİNLER 125

SERGÜZEŞT 127

Sergüzeşt'in Yazılış Tarihi ve Çeviriyazılı Metnin Dayandığı Yazma 129

[B A Ş L A N G I Ç] 131

[G İ R İ Ş] 131

I
[B Â B] 135

II
[B Â B] 159

RAVZATÜ'T-TEVHÎD 173

Ravzatü't-Tevhîd'in Yazılış Tarihi ve Çeviriyazılı Metnin Dayandığı Nüshalar 175

[B A Ş L A N G I Ç] 177

[G İ R İ Ş] 180

I
[B Â B] 230

I I
[B Â B] 254

III
[B Â B] 279

TIPKIBASIM 623

SUNUŞ

Yazılış/kopyalanış tarihi bulunan harekeli yazma metinler üzerinde 1960'lı yılların ortalarında başlayan çalışmalarım, bu metinlerde karşılaşılan farklı seslendirmelerin, geniş ölçüde paylaşılan bir kanı olan yanlış olmanın ötesinde bir değerinin bulunup bulunmadığı sorusuna karşılık bulma amacına yönelikti. XIV.-XVI. yüzyıllar boyunca yazılmış/çoğaltılmış birçok metinde yer bulan sayıları birbirine göre farklı, ama yazım biçimi olarak birbiriyle eşleşen, tekli yapıları yansıtan donuklaşmış yazım kurallarına aykırı yazım örnekleri, bunların dildeki iç gelişmelerle doğrudan ilişkili bulunduğu, birtakım fonolojik değerlere işaret ettikleri yolunda bir inanç elde etmemi sağlamış, ilkin 1968 yılındaki doktora çalışmamın inceleme bölümünde sınırlı malzemeye dayanarak, yetersiz de olsa, bilinene uymaz kimi değerlendirmeler ve yeni sayılacak kimi sonuçlar sunmuştum. Alan çalışmalarının donuklaşıp sıkıştığı belirli sınır ve kalıplar dışına uzanan farklı bir bakışla yapılan bu farklı değerlendirme, o zaman beklediğim karşılık ve ilgiyi bulmadı. Bunda bu küçük oylumlu araştırmayı yayımlayarak ilgililerine duyurma konusunda yetersiz bulmaktan kaynaklanan isteksizliğimin payı bulunduğunu belirtmeliyim. Bununla birlikte merhum hocam Sadettin Buluç'un, yanılmıyorsam aynı yıl içinde, Türk Dil Kurumu'nda yapacağı konuşma için söz konusu örneklere dayanan değerlendirmelerimi ve vardığım sonuçları kullanması, konu üzerinde ilgi uyandırmış olmalı ki, bir süre sonra, alanın önde gelen araştırmacı bilim insanlarından, çok değerli çalışmalarda imzası bulunan saygıdeğer Zeynep Korkmaz hoca "İmlâ ve Fonoloji Bağlantısı Üzerine" adlı bir yazı yayımlamıştı.

Böyle bir bağlantıdan söz edilebilmesi için, benim açımdan çözülmesi gereken birçok nokta, karşılık bulması gereken birçok soru bulunmaktaydı. Bu noktaları aydınlatabilecek çözümler ve bu sorulara verilecek inandırıcı karşılıklar da, bana göre, o gün için ve en azından, daha çok örneğe dayanmalıydı, daha çok örnek ise yalnızca yazma metinlerde bulunabilirdi. Sonraki yıllarda salt bu konuya bağlı olmak üzere araştırma ve okumalarım devam etti. Elinizdeki eser ve yazarıyla karşılaşmam ve tanışmam işte bu çalışmalarım sırasında olmuştur.

Bursa Yazma Eserler Kitaplığı'nda 70'li yıllar boyunca süren araştırmalarım sırasında bu yazma ile karşılaşmam, benim için, saklı bir hazine ele geçirmekle eş değerde bir buluşmaydı. Bu buluşma, yazmanın araştırma konumla ilgili çok sayıda önemli örnek bulundurması yanında, metinde kullanılan nazım dilinin, çağında artık belirli niteliklerle edebîlik ölçüsü kazanmış yapısına aldırmazlıktan ileri gelen pürüzsüzlük ve yalınlığı; yazarının, konuşma dilini öne çıkaran özgüvenli tutumu, dili aruza uygulamakta giriştiği denemelerde gösterdiği başarı; eserin benzersiz bir yapı içinde sunulmuş içeriğinin yepyeni ve bambaşka oluşu ile de gerçek bir keşfin kapısını açıyor-

du. Bu arada, aynı yazmada, *Ravzatü't-Tevhîd* (= *Ravza*) adlı bu manzum eserin sonuna eklenmiş mensur bir eser daha vardı. Başlığındaki *sergüzeşt* sözüyle ilgi uyandıran bu küçük boyutlu eseri okuduğumda, onun, aslında asıl metin ve yazarıyla arasındaki doğrudan bağı görmüş, küçük bir araştırma ile, konu ve içeriği yönünden onun da benzersizliğinin daha o yıllarda farkına varmıştım.

Aradan geçen uzun yıllar içinde Osmanlı Türkçesi üzerindeki araştırmalarım sırasında metinler dünyasında sürdürdüğüm dil ağırlıklı çalışmalar, Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*si üzerinden *transkripsiyon metinleri* denilen Latin asıllı alfabelerle yazılmış Türkçe metinlerle buluşunca, çalışmalarımın ağırlık merkezi yeni bir ilgi alanına kaydı. Bu alanda özellikle Meninski'nin grameri ve büyük sözlüğü üzerinde aralıklı olarak 20 yıl kadar süren çalışmam, aslında başta *Ravza* olmak üzere, XV.-XVII. yüzyıl Osmanlı Türkçesi metinlerinden derlenmiş malzeme üzerindeki çalışmaların verdiği sonuçların sağlamasını yapma amacına dönüktü. 2011 yılında yayımlanan *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı* adlı kitabımın başındaki incelemede farklı kaynakların ve metinlerin verilerinin karşılaştırılması ile bu sağlama yapılmaya çalışılmış, elde edilen sonuçlar üzerindeki tartışma ve değerlendirmeler yeni görüşler olarak bilim dünyasına sunulmuştur.

Ravza'nın H. 987 (M. 1579) tarihli Bursa nüshasının verileri, bu araştırmada XVI. yüzyıl Osmanlı Türkçesi'nin ses birimleri (= fonemleri) ile biçim birimlerinin (= morfemlerin) nitelik ve durumları üzerine yapılan değerlendirmeler için birinci dereceden örnekler olarak kullanılmıştır.

Adı geçen araştırmamın kaynakları arasında *Ravza* verilmiş, ancak nerede bulunduğu açıklanmamıştır. Bunun sebebi, yukarıda değindiğim gibi, bu eserin edebiyat tarihi açısından da çok değerli olmasından doğan, onu, yazmanın sonuna katılmış *Sergüzeşt* ile birlikte ilk kez yayımlayan olma arzusunun hep canlı kalışının doğal sonucu olarak gizleme gayretiydi.

Bugüne gelirken geçen çok uzun süre içinde *Ravza*'nın varlığından söz eden ya da başka nüshalarını gören olmuşsa da okuyan, okumuşsa da değerinin farkına varan çıkmamıştır. Bu durumu şükürle karşılıyor; bunu, bu süre içinde defalarca onu okuyarak gösterdiğim ilgi ve sevgiye, onun, kendisini başkalarına açmayarak verdiği anlamlı bir bağış ve karşılık sayıyorum.

Ravza her şeyden önce edebiyat tarihimizdeki yeri açısından çok önemli sayılmalıdır. Edebiyat envanterimizde bilinen tek ve çok kahramanlı, başlıca tarih ve tasavvuf konulu, gerçek ya da sembolik (= temsilî) yüzlerce hikâye arasında bu eser kadar -belli bir modele dayanmayan anlamında- yeni ve benzersiz olanı yoktur.

Öte yandan bu eserin üçüncü bölümünü oluşturan; yel, yağmur, çemen, çiy ve on bir çiçek ile on kuşun, esaslı bir varlık gözlemine dayanan, kendileri için zekice be-

lirlenmiş görevlerle isabetle seçilmiş yetenek ve karakter temsilcileri olarak katıldıkları bir büyük hikâyenin ayrıntılanıp kurgulanmasıyla şekillenen yapısının tasarımında sergilenen ustalık gerçekten hayranlık uyandırıcıdır.

Konusu tasavvuf olmakla birlikte; yazarının, aradığı manevî doygunluğu Zeynîlik yolunda bulan bilgin-düşünür nitelikli bir aydın olması; eserinde sergilediği, birçok yanıyla başka yollarla örtüşebilen bir alanla ilgili görüş, yorum ve değerlendirmelerin, kendi yolunun penceresinden bakan bir seçkinin geniş bir bakış açısı ile ulaştığı uzaklık ve derinliklerin yansımaları olduğuna işaret eder. Açıkçası, geçirdiği düşünce bunalımları sonrasında gönlünün duyduğu avunma ihtiyacını gidermek için aradığı güvenli ve sağaltıcı sığınağı Şeyh Vefa'da bulan Sinan Paşa gibi, *Ravza* yazarı da, oldukça genç yaşlarda içine düştüğü fikrî-felsefî açmazlardan çıkış arayışları sırasında duyduğu derin susuzluğu kandıracak pınarı bir başka Zeynî şeyhinin, Muallimzade'nin kapısında bulmuştur. Hiç şüphe yok, o da, Fatih Sultan Mehmed çağında başlayan ve Kanuni dönemi sonuna kadar sürecek olan eğitim, düşünce, sanat ve kültür atılımının yeşerttiği bereketli ortamda yetişmiş, Zeynîlik hareketinin çoğu bilgin-düşünür nitelikli yol büyükleri yanında, bile isteye seçtiği bağımsız yaşama yolunda öne çıkardığı edebiyat adamı yeteneğiyle yer alan önemli bir simadır.

Ravza, yazarının, dili kullanma biçim ve teknikleri açısından da çok özellikli bir eserdir. İzmitli Hacı Ahmed Efendi, bir yanıyla, çağının okumuş dilince zengince, bir yanıyla da günlük dilin seslendirme biçimlerini önde tutan bir anlayışla benzersiz bir şiir dili var etmiştir. Yapı ve sesçe olabildiğince Türkçe; akıcı, yalın ve anlaşılır bir anlatım dili bulmuş olan *Ravza* yazarı, denilebilir ki, 16. yüzyılın ilk yarısında sesi çok farklı bir *okumuş edebiyatı dili* var etmiştir. Ne yazık ki, bu yürekli çıkışın gür sesi beklenen yankıyı uyandıramamış; bu duru pınar, akacak bir yatak oluşturacak gürlüğe kavuşamadan yitip yok olmuştur. Bir bakıma belli çevrelere meydan okuduğu söylenebilecek bu pervasız seslendirme dilinin aruza uygulanmasında büyük bir başarı elde edildiği görülür. Yazar, düzensiz çift doruklu alıntı kelimeleri, çoklukla hece yapısı arttırılıp söyleyişi Türkçeleştirilmiş biçimleriyle kullanırken (*ğayıb*, *Bekir*, *ehil*, *fikir*, *Hızır*, *cehil* gibi), Türkçe'nin yapısına aykırı, Farsça'dan alınma ad ve sıfat takımı kalıplarının içine kurucu üye olarak Türkçe kelime katmaktan çekinmez, bunun kusur sayılabileceği umurunda değildir (*hâsıl-ı söz*, *devlet-i iki cihân*, *reng-i gökçek*, *dağ-ı kesret*, *envâ'-ı çiçek*, *hubb-i eski memleket*, *esnâ-yi söz*, *ahvâl-i yol* gibi). Öte yandan قدسِ *kudsi* (< قدسی *kudsî*), خآلِ *ḫâli* (< خالی *ḫâlî*), باقِ *bâkı* (< باقی *bâḳî*), طفان *tufân* (< طوفان *tûfân*), تشوشی *teşvişi* (< تشویشی *teşvîşi*), تمار *timâr* (< تیمار *tîmâr*), زرن *zerrin* (< زرین *zerrîn*) örneklerinde olduğu gibi, iki Doğu dilinden alıntılanıp günlük dile indirilmiş kelimelerde konuşma dilinin söyleyişlerine uygun biçimlere yer vermekte kendisini kural bağıyla sınırlamaz. Ayrı bir araştırma konusu yapılacak kadar zengin ve

renkli olan bu uygulamanın bütün örnekleri çeviriyazılı metinde kırmızı renkle verilmiştir.

Bu arada en ilgi çekici olan durum, metnin çeviriyazısı hazırlanırken ana kaynak olarak kullandığımız, tıpkıbasımı verilen Bursa (**B**) yazmasının yazıcısının da, tıpkı yazarı gibi, yürekli uygulamalara yer vermesidir. Ahmed Efendi'nin ölümünden kısa bir süre sonra çıkarılmış olan bu örnek, belki de, onun elinden çıkma/kendi için yazdığı/yazdırdığı, bugüne gelmemiş bir özel nüshaya dayanmaktadır. Bu nüsha alıntı kelimelerin yazılmasında, -yukarıda birkaçını kaydettiğimiz- vezne başarıyla uydurulmuş, söyleyişi ele veren yüzlerce örnek barındırır. Kullandığımız öteki nüshalarda aynı uygulamanın hemen hemen hiç görülmemesi de bu nüshanın özel bir nüsha olduğuna şahitlik eder.

Hacı Ahmed Efendi'nin *Ravza*'da kullandığı dil, değerlendirmemize göre, tam olarak ne klasik divan şiirinin dili, ne de halk şiirinin dilidir. Özellikle *Kelimât-i İlâhiyye* başlıklı manzumelerin dörtlüklerle düzenlenmiş olanları; hem ses, hem eda bakımından tasavvufî halk şiirini andırır, o vadinin en duru örnekleridir. Bununla birlikte yazarın bilgin-düşünür kişiliği yer yer ve zaman zaman ön plana çıkmak gerektiğinde, düşüncelerin taşıdığı derinlik, ağırlık ve yoğunluk ölçüsünde, dil de anlam yönüyle ister istemez derinleşir, ağırlaşıp yoğunlaşır; bunun sonucu olarak, anlam kapları olan sözlerde de bir başkalık, bir özelleşme, bir özgüleşme ortaya çıkar.

Hâsılı, *Ravzatü't-Tevhîd*, dili ve daha birçok yönüyle, yazarı Ahmed Efendi ölçüsünde başka, yeni ve benzersiz bir eserdir. Aşağıda geniş bir özeti verilecek olan bu eser üzerinde ileride daha aydınlatıcı çalışmaların yapılmasını umabiliriz.

Yazmadaki başlığa göre, *Sergüzeşt* 'e gelince:

Eldeki biricik nüsha ile tanıdığımız bu mensur eser de edebiyat tarihimizde bir ilktir. O tam anlamıyla bir otobiyografidir. O kadar ki, yazarı Hacı Ahmed Efendi, yaşadığı medrese hayatını sonlandıran olayı niteleyen kelimeyle *can sıkıcı*, arayış yıllarını niteleyen kelimeyle *bunalımlı*, Muallimzade yanındaki dokuz yıllık ağır kulluk çalışmaları, yoğun benlik eğitimi uygulamaları, zorlu zevkler dünyasına açılım ve deneyimleri ile geçen yıllarını niteleyen kelimeyle- *çileli*, bilip öğrenmeye düşkün, bu yolda maceraya yatkın, özde bağlılığı çözülmez, ama özgür kalmaktan vaz geçmez yanını niteleyen (kendi) kelimesiyle- *lâübali* hayatı, kısa notlar biçiminde de olsa- bütün canlı ayrıntılarıyla bu küçük eserine koymuştur.

Bu eserin bir diğer önemli yanı, yazarın altı bin beyti aşkın büyük manzum eserinin sembolik yapısı üzerine yaptığı açıklamalardır. Bu açıklamalar sırasında şeyhi hakkında düştüğü notlar ise, Zeynîlik tarihinin en canlı dönemine saçılmış aydınlatıcı ışıklardır. Hacı Ahmed Efendi'nin bu ilk olma vasıflı benzersiz eseri de bu kitapta geniş şekilde tanıtılmıştır.

Sergüzeşt, Ravza'dan altı yıl kadar sonra kaleme alınmıştır. Düz yazı ile kaleme aldığı biyografi türündeki bu eserde Hacı Ahmed Efendi, birilerine, sanki, Arap dili ile -başta tefsir, hadis ve fıkıh olmak üzere- din bilimleri alanındaki bilgisini göstermek ister gibidir. Bu küçük eserin açık, yalın, anlaşılır girişi, yazarının bu yazı türünde de istemiş olsaydı başkalık sergileyen bir yol tutturabileceğini gösterir; ama ne yazık ki ve nedense, o bunu denememiştir. Metnin kimi yerlerinde Türkçe ve Arapça cümlelerin, kimi zaman cümleler içinde söz birliklerinin iç içe girdiği, yer yer bağlantı noktalarının kaybolduğu bu karma dille oldukça karışık bir görüntü veren böylesi bir nesir, açık söylemek gerekirse, *Ravza* yazarının kalemine pek de uygun düşmemiştir.

Bu neşirde her iki metnin geniş özetlerine yer verilmiş, yazarın hayatı kendi yazdıklarıyla aydınlığa çıkarılmıştır. Özellikle *Ravza*'nın içeriğinin tam olarak kavranması ve değerinin anlaşılması için yaptığımız geniş özet, bu tür bir yayım için, umarız, yeterli görülecektir. Ama zaman aman verirse ve Allah isterse, bu yayınla başlattığım bu işi, her yönüyle benzersiz, edebiyatımız için yüz akı denilecek derecede eşsiz bu eseri bütünüyle günümüz diline aktarmakla sonlandırmayı düşünmekteyim. Bunun ne kadar gerekli olduğunu göstermek için, yaptığım özette bolca çeviri verdim. Umarım bunlar, söz konusu gerekliği anlamak açısından yeterli sayılır.

Son olarak şunu kaydedeyim: Bu çalışmada yararlanılan kaynaklar yalnızca kullanıldığı yerde gösterilmiş, sözlükler başta olmak üzere, başvurulan bütün kaynakları bir arada veren bir dizim düzenlenmesine gerek duyulmamıştır.

Oldukça yoğun ve yorucu geçen bu çalışma sırasında yardımlarını gördüğüm Kenan Özçelik ile Mutlu Gül'e şükran borçluyum. Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'nin özverili, yardımsever bu genç bilim erleri hadislerin kaynaklarını bulmakta, metinlerini okuyup anlamlandırmakta; Arapça kimi sözlerin, mısra ve beyitlerin doğru okunması, anlaşılması ve günümüz diline aktarılmasında bana yardımcı oldular. Himmetleriyle var olsunlar, himmet bulsunlar.

Bu kitapların Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı tarafından basılması vefakâr dostum, değerli öğrencim Prof. Dr. Atilla Şentürk'ün yaptığı girişim sonucunda gerçekleşmiştir. Bana duyduğu inanç ve güvenle zarfı değersiz, ama mazrûfu benzersiz şu iki eserin edebiyat dünyamıza kazandırılması gereğini ilgililere ileten, onları bilgilendiren odur. Sağ olsun.

Ve son olarak, bu zorlu ve yorucu çalışmanın en değerli karşılığı saydığım basımını gerçekleştiren, başta başkanı olmak üzere, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı'nın yetkilileri ile emeği geçen her görevdeki çalışanlarına teşekkürlerimi sunmayı zevkli bir iş sayıyorum.

Bursa, 6 Mayıs 2014 Salı
Prof. Dr. Mertol TULUM

BİRİNCİ BÖLÜM

HACI AHMED EFENDİ

Birinci Ayrım

Kendi Kaleminden

HACI AHMED EFENDİ'NİN HAYAT HİKÂYESİ

Eldeki yazmada "Ser-güzeşt-i Hâcî Ahmed Efendi" başlığı ile tanıtılmış olan bu eser, edebiyat tarihimizde bir ilk olmak üzere, bir yazarın kendi elinden çıkmış hayat yolculuğu hikâyesidir. Yalnızca bu yönüyle bile çok önemli sayılması gereken bu metin, aynı zamanda, bir yazarın kendi eserini sembolik yapısı, düzeni, kurgusu ve anlam katmanlarıyla açıklayan bir nitelik taşımasıyla da edebiyat tarihimizin envanterinde bir ilktir ve benzersizdir. Öte yandan yazarının manevî eğitim yolundaki arayışları sırasında, yaşadığı çağın öne çıkmış tarikatlarını aydın kimliği, yargılayıcı duruşu, aklı ve bilgiyi öne alan bakış açısıyla değerlendirmesi, bizzat görüştüğü şeyhler hakkında bilgiler verip görüşlerini belirtmesi, özellikle de merkeze koyduğu kendi yolunu, Zeynîlik'i, başta şeyhi olmak üzere, ayrıntılı olarak tanıtması gibi yönleriyle de eşsiz bir kaynaktır.

Eser giriş ile iki bölümden oluşur. Bölümler alt birimleri oluşturan ayrımlar ve dilimlerle yapılandırılmış, yer yer konulan açıklamalarla metnin ana çerçevesi zenginleştirilmiştir. Bu yapı, eldeki yazmada bulunmayan başlıklar da eklenmek suretiyle, çevriyazılı metinde yansıtıldığı gibi, aşağıda yapacağımız geniş özette de dayanak olarak kullanılacaktır.

[G İ R İ Ş]

Geçmişin yoğun sis perdesi ardında kalmış, yüzyıllarca unutulma bahtsızlığını yaşamış, tanınmamış, değeri anlaşılamamış olan bu benzersiz eserin *Giriş* bölümü, yazarının bilgin-düşünür yanını sergileyen, insanın gerçekliği üzerine geniş bir felsefî açıklama, ardından nefis temizliği ve ruh eğitiminin insanı kendi gerçekliğiyle buluşturan bir gereklik olduğu yolunda yapılan bir uyarı, bunun Yüce Yaratıcı katına yakınlaşmaya götüren bir yol olduğuna vurgu ve bu yola girmeye çağrı mahiyetindedir.

Giriş bölümünün sonunda yazar, yaptığı uyarı, vurgu ve çağrıya kulak vermiş biri olarak, sözü kendi serüvenine getirir, sonraki bölümle ustaca bir bağlantı kurar:

> "…. Gel öyleyse, Yüce Hakk'ın, nefis isteklerine uyup nice yıllar her türlü günahı işleyip isyan denizine batmış olan bendesine, tövbe edip bağışlanma diledikten, … yoluna girdikten … sonra verdiği bağışların ve gönderdiği armağanların denizden katresini ve güneşten zerresini açıklayayım; sende, erlik gayreti ve erkeklik eseri varsa, elde edesin diye."

Özetleyerek verdiğimiz bu sözlerle yazar, aynı zamanda, hayat serüvenini yazmaktaki ilk ve öncelikli amacını açıklamış olur. Ardından:

> "Ve dile getirilecek hâlleri yazmaktaki amacım bu halkın bana inanıp bağlanması değil, belki bazı kimselerin bu sözleri duyunca yararlanması, durumunu düzeltmesi, tarikat ululari yoluna girmesi, dünyada gücüne güç yetmez biri olması, nur perdelerinin kalkması, gözlerin ve bakışların algılayamadığı, düşüncelerin kavrayamadığı Tanrısal sır hazinelerinin ele geçirilmesi mutluluğunun o kimseye de ulaşmasıdır."

diyerek, yanlış anlaşılma kaygısını da barındıran sözlerle, amacının başka bir yüzünü görmemizi sağlayan bir aralık açar.

[B İ R İ N C İ B Ö L Ü M]

Yazar renkli görüntülerle bezenmiş, meraklı ve macera sever kişiliğinin zengin anılarıyla donanmış ilgi çekici hayat hikâyesinin ilk bölümüne ömür boyu içinde yaşayacağı manevi iklimin, derin ve zengin anlamlar dünyasının ilk evresini, çocukluk yıllarına ulaşan izlerini yansıtmakla başlar.

Yaş aldıkça zenginleşecek ve yeni renkler kazanacak hayat yolunda görüp yaşadıklarını son derecede içtenlik ve açık yüreklilikle, çoğu zaman açık, yalın bir dille, zaman zaman da Arapça bilgisini de göstermek ister gibi ayetler ve hadislerle, Arapça sözler, söz öbekleri ve deyişlerle ağırlaşan bir dil ve üslupla aktaran yazar, bölümün ilk ayrımında ergenlik çağından önce, çocukluk yıllarında gördüğü iki rüyayı anlatır.

Birinci Ayrım

Çocukluk Çağı

İlk Rüya

Sorumluluktan uzak bir âlemde kayıtsız ve kaygısız gezip dolaştığı yıllarda, bir kadir gecesi, rüyasında Yüce Allah'ı görür. Bir kürsü üzerinde oturmaktadır. Üzerindeki iç ve dış giysileri apak, pırıl pırıl, arı duru; başındaki sarık lekesiz ve bembeyazdır. Ak sakalının her kılı dünyayı aydınlatan güneşten gelen ışık çizgileri gibi aydındır ve en küçük bulanıklıktan uzaktır. Yüzünde olan aydınlık, bakana sevinç ışıkları saçar, görme gücünü arttırır, kıt akılları darmadağın eder. Elinde ne olduğu anlaşılamayan, öğretim ve eğitim sopasına benzeyen bir sopa bulunmaktadır. Karşısına geçer, edepli bir biçimde diz çöküp oturur. Elinde bir kitap vardır. Kendisi okur, Yüce Yaratıcı dinler.

Hemen bir açıklama yapar:

> "Bu bir hâlet, yani olağan dışı bir durum, geçici bir aydınlanma, farklı bir dünyaya geçiş, bir açılıştır; dil ile anlatılamaz, yazı ile aktarılamaz; yalnızca böyle bir rüyayı görenlerce anlaşılabilir."

Açıklamasına dayanak olsun için de bir hadis ekler.

İkinci Rüya

Yine çocukluk çağında bir gece bir deniz görür. Bu deniz yavaş yavaş büyür, yükselir; dağ ova, dere tepe, köy belde ne varsa hepsini kaplar, kuşatır. Bu rüyasına da bir hadis ekleyerek onu anlamlandırmaya çalışır.

*

Küçük yaşlarda gördüğü bu iki rüya kendi değerlendirişiyle yaşamının ilk ve sonraki dönemi için iki bereketli yağmur bulutu gibidir. Bunların yorumu, ona göre, Tanrı katına yakınlaşma yoluna düşmüş erlerden birlik denizine dalan, tecelli ışımalarını görmekle özgeler özgesi konum kazanan, Hakk'ın varlığından gayrı her varlıktan tam anlamıyla kurtulup, Allah'ta yok olup Allah ile var olan, sırlar dünyasını ele geçirip bilinmezlikler ve bilinmezler dünyası bilgisinden pay alan kimselerce bilinir.

*

Bu iki rüyayı aktarırken vurgulamak istediği aslında şu iki noktadır:

1) Çocukluk yaşlarından başlayarak kendisini yönlendiren, eğiten, Yüce Yaratıcı'dır; başka bir deyişle Tanrısal bir eğitim almıştır; ve daha doğrusu, yetişmesini sağlayan, Hakk'ın kendisi için dilediği yol, O'nun bağışı olan yetenek; O'nun iyiliği, O'nun, üzerinden eksilmeyen bakışıdır.
2) Bu sayede giderek gelişir, yaradılış amacına ve yeteneğine uygun yolda konak konak ilerler, yücelikler âleminde yükseklikler kazanır, sonunda var oluş sırrını, varlıklar dünyasının iç yüzünü ve gerçekliğini tümüyle kavrayan bir görüşe ve noktaya ulaşır.

Çocukluk çağıyla ilgili olarak yaptığı açıklama bu kadardır. Fazlasını gerekli görmez; doğum tarihinden, ailesinden, yakın çevresinden söz etmediği gibi, yüksek eğitimi için İstanbul'a gidişinden önceki öğrenim ve eğitiminden de dem vurmaz. Sonraki sayfalarda yaptığı geniş açıklamalar, gördükleri ve yaşadıklarına dair ayrıntılı aktarmalar da aslında hayatının asıl kalın çizgisi olan anlamlar dünyasıyla bağlantılıdır, bu odakta toplanan ışıklar, bu ana yola ulaşan yöneliş patikalarıdır.

Hayatının bu ilk dönemiyle ilgili olarak yalnızca şu satırları ekler:

> "Ergenlik yaşından önce kalbimde tuhaf hâller, garip anlamlar belirirdi; ama kimseye söylemezdim, aslını da bilmezdim. Tarikat yoluna girdikten sonra o hâllerin kulluk yolundaki çalışmalarımdan doğan sonuç, dileklerimin vardığı son uç, o her eksiklikten uzak Yaratıcı katından gelen ilham ve Tanrısal bir eğitim ile büyük şeyhlerin kazandırdığı anlamlar dünyası gerçeklikleri olduğu anlaşıldı."

İkinci Ayrım

Ergenlik ve Gençlik Çağı

Öğrenim ve Eğitim Yılları

Ergenlik yaşına eriştiğinde yazarımız -kendi deyişiyle- "edinim ve kazanım dairesine ayak basmıştır." Gençlik çağı olan bu dönemde yine kendi sözleriyle- "elinden geldiğince dış dünya bilgileri edinmeye çalışır."

Öğrenim ve eğitim amacıyla çeşitli medreselere gider, "isteyerek ve seçerek" değerli müderrislerin öğrencisi olur. Çalışkanlığı ve başarısıyla öne çıkar, hocalarının gözüne girer; Semaniye'nin seçkin bilginlerinin, yüksek dereceli kadıların hizmetinde bulunur.

İstanbul'da, Sahn-ı Semân'da geçirdiği bu yıllar geniş ilgisi, çalışkanlığı ve doğuştan gelen yeteneği ölçüsünde yetişmesini, o günün yüksek öğrenimi için geçerli ve gerekli bilgileri elde etmesini, yaşayarak öğrenmesini, türlü beceri ve yetkinlikler kazanmasını sağlayan yıllardır.

İlk büyük hocası "sonradan gelenlerin en üstünü", "yazarların özü (= en seçkini ve değerlisi)" gibi niteliklerle övdüğü, eserlerinin sayısına "yazdıkları gökte yıldızlar, havada kuşlar" diyerek vurgu yaptığı "Kemâl Paşa-zâde" diye ün kazanmış Mevlânâ Ahmed Şâh'tır. O'nun, hocalığı yanında "kadı, kazasker ve müftü (= şeyhülislâm)" unvanları taşıdığını, ayrıca denkleri ve benzerleri arasında divan sahibi bir şair olduğunu kaydeder. Bu tanıtmanın ardından "onların hizmetinde istek ve kabul yoluyla uzun süre İslâm hukukunun birincil (= aslî) ve ikincil (= fer'î) konularıyla uğraştım." diyerek bu ilk hocasından aldığı derslere değinir.

İkinci hocası Mevlânâ Kara Bâlî'dir. Ondan "üstünlük (= fazl), derin ve kesin bilgi (= yakîn) madeni", "oturaklılık (= karar) ve ağırbaşlılık (= temkin) sahibi" diye söz eder, kadılık ettiğini ve İslâm hukuku alanında söz sahibi olduğunu bildirir. Onun yanında da uzun süre bulunup hizmet etmiş, birçok bilgi dalında kazanç elde etmeye, çeşitli konularda yeterlik kazanmaya çalışmıştır.

Adını andığı üçüncü ünlü hoca Mevlânâ Seydî Çelebi'dir. Onu da "açık seçik, güzel ve etkileyici söz söyleyenlerin en önde geleni", "müderrislerin önderi", "muhad-

dislerin güçlü dayanağı" gibi niteliklerle över, kadılık ve kazaskerlik yaptığını bildirir; ardından onun da hizmetinde bulunduğunu, gözde bir öğrencisi olarak kendisinden *Keşşâf* okuduğunu ve *Buhârî* dinlediğini kaydeder.

Yazarımız zamanının bu üç büyük hocasından dersler görmüş, onların belirli sürelerde hizmetinde bulunmuş, yakın ilgilerini kazanmış, kendi sözleriyle- "akran ve emsalleri arasında tanınıp öne çıkmış, küllî ve cüz'î (= birincil ve ikincil derecedeki) bütün bilim dallarında okumadığı, görmediği ve elde etmediği bir şey kalmamıştır."

Beklenmedik Gelişme, Medreseden Ayrılma Kararı

Medrese öğrenimini bitirmiştir[1], müderrislik/kadılık yapmak üzere yeterli donanım kazanmış olarak bir göreve atanma için beklemektedir. Sultan I. Selim (saltanat yılları: 25 Nisan 1512 - 21 Eylül 1520) tahta geçtikten hemen sonra "mevâlîye ri'âyet … için (= yüksek dereceli kadılara karşı ilgi ve yakınlık gösterisi olmak üzere)" mülâzim alınmasını buyurur. Bu sırada Ahmed Efendi Seydî Çelebi'nin hizmetinde bulunmaktadır ve kendi deyişiyle öğrencilerinin hepsinden her bakımdan ileride olup mülâzemet konusunda kendisinden öncelikli kimse yoktur. Mülâzim seçilmesi sırasında bazı kimseler Seydî Çelebi'ye gelip kendisi için "O daha yaşça ve zamanca yenidir." derler ve "Şu anda hizmetinizde on üç, on dört yıllık kimseler vardır, onları vermeniz gerektir." deyip, "bin bir yolla baskı yaparak" zamanca eski olan kimseleri seçtirirler.

Ahmed Efendi olan biteni öğrenince derinden etkilenir; yüreğinin sesi, gösterilmesi gereken tepkinin ve örfün gereği olarak medreseden ayrılıp başka bir yol tutmasının en doğru davranış olduğunu söyler. Uğradığına inandığı haksızlık yüzünden yaşadığı hayal kırıklığı ve benliğini kaplayan kırgınlık hâli içinde medreseden ayrılır.[2] Birçok kimse kendisini caydırmak için dil döküp baskı yapar, ancak uğradığı haksızlığı kalbinin kabul etmesi mümkün olmaz. Onca yıldır içinde bulunduğu çevreden kopar, bilim yolunda ilerlemeyi bırakır, sılaya gider.

*

Yaşadığı bu beklenmedik durumu ve verdiği kararı aktardıktan sonra şu açıklamayı yapar:

> "Ey kardeş! Bil ve inan ki benim şu olan biteni yazmaktaki amacım övünmek değildir, Yüce Allah'ın kuluyla olan alışverişini anlatmaktır. Görünüşte medreseyi bırakmama yol açan örf eksikliğidir, ama iç yüzü bakımından durum şudur: çocuk yaşlarda gördüğüm iki rüyanın eserlerinin görünme vakti yaklaşmışmış."

---

1 Kendisi bir tarih vermez, ama sonra vereceği tarihler ile yaptığı kimi açıklamalar bu tarihin en azından Sultan I. Selim'in tahta çıkış tarihi olan 25 Nisan 1512'den önce olduğunu gösterir.

2 Bu tarih metindeki birtakım bilgi ve ipuçlarına göre, en erken 1513 baharı/en geç sonbaharı olmalıdır.

> "Yüce Allah sevdiği kuluna bir miktar dünyalık isteklerini verdikten sonra geri kalan isteklerine engeller koyup, yolun dört yanını kapayıp, ister istemez kendi katına zorla yöneltir."

Sılada Geçen Dokuz Ay
Değişim, Bunalım ve Arayışlar
Muallimzade ile Buluşma ve Bağlanma

Ahmed Efendi sılaya varıp da yıllarca yürüyüp konaklar aştığı eski yolundan ayrılınca, içindeki ses "Değil mi ki bu yol bırakıldı, hiç değilse elden geldiğince Allah yolunda olunsun." der. Bunun üzerine dokuz ay boyunca gündüzlerini oruçlu, gecelerini namazla niyazla geçirir. Az yer, az içer; türlü kulluk etkinlikleri ve çalışmaları içinde olur; insanlarla konuşmaktan da uzak durur, uzun süre vaktini kelimei tevhîd (= Lâ ilâhe illallah) ile geçirir.

Bu süre sonunda kendi sözleriyle: "nefse arınma (= zekâ), kalbe ışık (= nur); ruha parlaklık (= cilâ), sırra sevinç (= sürûr) hâsıl olur", yani: "benliği arınır, kalbi aydınlanır; ruhu parıldar, içi sevinçle dolar"; "acayip hâller" içine düşer, "garip rüyalar" görmeye başlar. Yaşadığı bu değişim günden güne artarak sürer.

Derken bunalıma düşer. Dostlarından Hak yolunun gerçek yolcuları, Tanrı dostları (= sulehâ) ile buluşup görüşmüş bazı kimselere danışır, onlar: "Şu kesin ki, kimi tarikat erleriyle buluşup görüşmedikçe gönül durulmaz, bunalım son bulmaz." derler.

İstanbul'a geçer[1], Halvetîlerden Şeyh Cemal Halife[2] ile nice kez, Hacı Bayramîlerden Şeyh Yavsı[3] halifelerinden Şeyh Hacı Çelebi[4] ve Şeyh Bahâeddîn-zâde[5] ile birçok kez

---

1 Bu tarih de 1514 yılı bahar ayları olmalıdır.

2 Asıl adı Cemâleddîn İshâk-ı Karamânî'dir. Karaman'da Habîb-i Karamânî'nin ölümünden sonra yürüttüğü irşad faaliyetini daha sonra İstanbul'da devam ettirmiştir. Kaynaklarda çok iyi yetişmiş, akranları arasında sivrilmiş olduğu belirtilen Cemal Halife aynı zamanda güzel yazı ustasıydı. Tasavvufla ilgili eserleri yanında din bilimleriyle, ayrıca gramer ve edebiyatla ilgili eserleri bulunmaktadır. Yavuz Sultan Selim ve Kanuni dönemlerinde sadrazamlık yapmış olan Pîrî Mehmed Paşa (ö. 939/1532-33) amcası olup, kendisi için biri Zeyrek'te, diğeri Fatih'te olmak üzere iki tekke yaptırmıştır. Ölüm tarihi 933/1526-27'dir. (bk. Reşat Öngören, *Osmanlılar'da Tasavvuf,* 2. Baskı, İstanbul, 2003, s. 35-41, 323-24).

3 Hacı Bayram-ı Veli (ö. 833/1430) tarafından Ankara'da kurulan ve onun adıyla anılan Bayramiyye tarikatının Akşemseddin'e (ö. 863/1459) dayanan Şemsiyye kolunun iki ana dalından biri olan Tennuriye'nin, bu dalın kurucusu olan İbrahim Tennûrî'den sonraki şeyhi. Ebussuud Efendi'nin babasıdır. Meşhur Ali Kuşçu amcasıydı. Onun yanında yetişti, sonra da damadı oldu. Ölümü 920/1414 yılındadır.(bk. Reşat Öngören, *a.g.e.*. s. 158-59).

4 Şeyh Yavsı'nın dört önemli halifesinden biri. 'Hacı Efendi' lakabıyla da anılır. Asıl adı 'Abdürrahim Müeyyedî'dir. Sinan Paşa, Hocazade gibi zamanının ünlü bilginlerinin öğrencisi olmuş, tasavvuf yoluna girerek Muslihuddîn-i Sirozî'den sonra irşad postuna geçmiş, 944/1537-38 yılındaki ölümüne kadar on sekiz yıl şeyhlik hizmetini yürütmüştür. (bk. R. Öngören, *a.g.e.*, s. 160).

5 Şeyh Yavsı'nın önemli dört halifesinden diğeri. Asıl adı Muhyiddîn Mehmed b. Bahâeddîn'dir.

buluşur, sohbet eder. Ne var ki kendi sözleriyle- "irtibât-ı kalbî hâsıl olmaz", yani: bir sıcaklık duymaz, onlarla kendi arasında bir bağ, bir yakınlık oluşmaz.

Sonra İstanbul'dan Bursa'ya gelir[1], orada da nice "ulular (= azizler)" ile buluşur, görüşür. Yine beklediğini bulamaz, hiç birine karşı içten bağlılık duymaz. Bir ay kadar "şaşkın ve aklı dağınık, kolu kanadı kırık" gezerken "Hızır gibi biri" sıkıntı ve bunalımını anlar, "Hacı Halife[2] tekkesinde[3] Zeyneddîn Hâfî[4] silsilesinden 'Muallimzade'[5] denilen bir ulu var, biraz onunla da görüşülse, belki içindeki bu bunalım ve çalkantı durulurdu." der.

Balıkesirlidir. İyi bir eğitim görmüş, dinî bilgiler yanında mantık, felsefe, kelâm gibi bilgi dallarında da söz sahibi olmuştur. Ünlü bilginlerden Kestelli'nin öğrencisidir. Taşköprüzade'nin kaydına göre, İmam-ı A'zam'ın *Fıkhü'l-Ekber*'ine yazdığı şerhte kelâm metoduyla tasavvuf metodunu birleştirmiştir. Hacı Çelebi'den sonra irşad makamına geçmiş, ölüm tarihi olan 952/1545 yılına kadar şeyhlik etmiştir. (bk. R. Öngören, *a.g.e.*, s. 160-161).

1 1514 yılının Ağustos sonu olmalıdır. Çünkü biraz sonra, şeyhi Muallim-zâde ile buluşmasından önce Bursa'da geçirdiği sürenin bir ay kadar olduğunu söyleyecektir.

2 Bursa'da irşad faaliyetinde bulunan Zeyniyye şeyhlerinden. Kastamonuludur. Asıl adı Abdullah'tır. Kurucu şeyh Abdüllatîf Kudsî'den sonra posta oturan Tâceddîn İbrâhîm-i Karamânî'nin yerine şeyhlik makamına geçmiş, ölüm yılı olan 894/1489'a kadar çalışmalarını sürdürmüştür. (bk. R. Öngören, *Tarihte Bir Aydın Tarikatı. Zeynîler,* İstanbul, 2003, s. 101-107); Abdurrezzak Tek, *Abdüllatîf Kudsî*, Bursa, 2007, s. 77-81).

3 Tâceddîn İbrâhîm-i Karamânî, şeyhinin ölümünden sonra kabri yanındaki bir mekânda uzunca bir müddet eğitim çalışmalarını sürdürmüş, bu arada Kudsî'ye sevgi besleyen İranlı 'Hoca Bahşâyiş' adındaki bir tüccar kabrin çevresindeki araziyi satın alarak zaviye, mescit ve abdestlik yaptırmıştır. Daha sonra hayır sahiplerince buraya birtakım mülkler vakıf suretinde bağışlanmış, bu vakıfların gelirleriyle dervişlerin ihtiyaçları karşılanmıştır. (bk. R. Öngören, *Tarihte Bir Aydın Tarikatı. Zeynîler,* İstanbul, 2003, s. 95-96). Tekkenin ve çevresindeki yapıların Tâceddîn İbrahim zamanında yapılmış olması münasebetiyle dergâhın kısa bir süre içinde onun adıyla anılır olduğu anlaşılmaktadır. Ahmed Efendi'nin bu adla anması da durumu doğrulamaktadır.

4 Zeyniliğin kurucusu. Asıl adı Ebû Bekr'dir. Horasan'ın Hâf şehrinde doğduğu için "Hâfî" (= Hâflı) nisbesiyle anılmıştır. Doğumu 757/1356, ölümü 838/1435'tir. Hayatı. faaliyetleri ve eserleri konusunda geniş bilgi için bk. R. Öngören, *Tarihte Bir Aydın Tarikatı. Zeynîler,* İstanbul, 2003, s. 14-23).

5 Kaynakların aktardığı bilgilere göre doğum yeri Manisa'dır. *Ravza* yazarı Ahmed Efendi'nin de kaydettiği gibi, soyca (= neseben) İbrahim b. Edhem'e dayanmaktadır. Yine kaynak bilgilerine göre, iyi hocalar elinde iyi bir eğitim görmüş, Hacı Halife ve Şeyh Vefa'nın sohbetlerine katılmıştır. Tasavvuf yoluna Hacı Halife'nin yönlendirmesiyle girmiş, irşad iznini ise Nasuh Efendi'den almıştır. Zamanında iyi bir kıraat alimi olarak tanındığı, ayrıca kırk yıl hatimle teravih namazı kıldırdığı aktarılır. Ölüm tarihi olarak kaynakların verdiği tarihler birbiriyle çelişir. Öğrencisi Ahmed Efendi bu tarihi aylı günlü olarak vermektedir: H. 4 Recep 934/M. 25 Mart 1528. Yine Ahmed Efendi'nin verdiği bilgiye göre, Muallimzade Bursa'da Tâceddîn Dergâhı postunda 13 yıl irşad görevinde bulunmuştur. Buna göre Tosyalı Nasuh Efendi'nin şeyhlik makamından ayrılmasının tarihiyle Muallimzade'nin onun yerine geçtiği tarih 920/1514 sonlarıdır. Kaynaklardaki eksik, tutarsız ve çelişkili bilgiler buna göre düzeltilmelidir. (Bk. R. Öngören, *Tarihte Bir Aydın Tarikatı. Zeynîler,* İstanbul, 2003, s.111-112; Abdurrezzak Tek, *a.g.e.,* s.84).

Muallimzade o günlerde yayladadır[1]. Buluşmak için yayla yollarına düşer, içini kaplayan coşkunluk ve benliğini saran aşırı istek ve zevk son derecede yüksek olduğundan "dağın sarp yolları düzlük ve bostan, her çalısı reyhan, her meşesi salınan selvi ve yoldaki her taş Bedahşan la'li görünür." Sonunda şeyhin bulunduğu o "şerefli makâma" erişir, orada "fakirlerden", yani dervişlerden bazı kimselerle görüşür. O gün o gece orada kalır, ertesi gün Muallimzade ile buluşur, bir süre görüşür ve "irtibât-ı kalbî hâsıl olup", yani içten bir bağlılık duyarak orada kalmaya karar verir.

*

Bu yeni durumla ilgili kısa bir açıklama yapar, şöyle der:

> "Daha önce nice ululerle görüşüp, bağlanılmayıp bunlara bağlılık duyulmasının gizli hikmeti, Yüce Allah'ın, o katında değer bulmuş kuluna ben bendesini olduğum ve göründüğüm gibi gösterip "Bu kimse gelip senin yanında 'tekmîl-i tarîk etse', yani 'manevi eğitimini tamamlasa' gerek" demiş. Arada on yıl kadar geçmiş."

Ardından şunları da ekler:

> "Bu konuda da hâller çoktur, ehlince bilinir. Amacım Yüce Allah'ın kuluna ettiği iyilik ve kalbine verdiği ilham ile gerçek bağışlarını ve sayısız nimetlerini dile getirmektir. Olur ki işiten dostlar gayrete gelir de ilgi ve yakınlık duyar. Yoksa maksat kendi durumumuzu bildirmek, kimliğimizi nitelemek değildir. Şu var ki (olanların) doğru olarak duyulup bilinmesi amaçlanırdı."
>
> "Yüce Hak kulunu her ânda kendi katına çeker, ama kulun haberi yoktur."

Erbainler, Halvet, Yoğun Nefis Eğitimi

Yazar hayat kitabının bundan sonraki sayfalarını yazarken birçoğu aylı günlü olmak üzere tarih verecek, bu yolla tarihe düştüğü değerli kayıtları aktaracaktır.

Dinleyelim:

> "O dergâha ulaşıldığı zaman 920 yılının Şaban ayının başı (21 Eylül 1514) idi. Aynı ayın son on gününde (1514 yılı Ekim ayı ortaları) dergâhtaki dervişler-

---

1 Abdüllatif Kudsî'den sonra şeyhlik postuna oturan Taceddîn İbrahim Karamanî (ö. 872/1467), rivayete göre, bir ara kimseye haber vermeden inzivaya çekilmiş, kendisini aramaya çıkan dervişleri onu Keşiş Dağı (Uludağ) eteklerinde bir yerde bulmuşlardır. Buraya bir süre sonra Abdüllatif Kudsi'nin sevenlerinden 'Hoca Rüstem' adında biri tarafından derviş hücreleri yaptırılmıştır. Daha sonra 'Sufiler/Zeyniler Yaylağı' adıyla anılacak bu yayla dervişlerin yaz aylarını geçirdikleri bir yer olmuştur. Kaynaklara göre burada bir hamam bulunduğu gibi, çevresine de zamanla çok sayıda bina yapılmıştır. (Bk. Abdurrezzak Tek, *a.g.e.*, s. 74). Yıkıntı halindeki bu yapıların son görüntüleri için Mustafa Kara'nın *Bursa'da Tarikatlar ve Tekkeler* adlı eserine (Bursa, 2001) bakınız.

> le erbaîne girildi. Halvet sırasında Yüce Allah gizli bağışlarının kapılarını açtı, özel sırlarının perdelerini kaldırdı, en güzel surette göründü. Kalbim aydınlandı, ruhum huzur buldu ve içim sevinçle doldu."

Burada küçük bir açıklama yapar,

> "Bu iç açıcı ve bilgilendirici görüntü, çocukluk çağında görülen rüyayı hatırlattı ki arada yirmi yıl geçip tamamen unutulmuştu."

diyerek manevî yolculuğunun başlarına göndermede bulunur.

Ve ekler:

> "Bunun da hikmeti ehlince bilinir. 'Tecelli ve müşahede-i cemal nuru' on'u aşmıştır."

Bu sözlerle, yaşadığı manevî hâllerin birbiriyle ilgisine, ilişkisine ve ard arda gelişine değinmiş olur. Söz ettiği 10 sayısı daha sonra aktaracağı aydınlanma deneyimlerini de içine alan bir sayıdır.

Aynı yılın Zilkade ayının başından Zilhicce ayının ilk on günü sonlarına kadar (18 Aralık 1514 – 25 Ocak 1515, 40 gün) dergâhtaki dervişlerle yeniden erbaîne girer. Toplam olarak üç yıl boyunca gündüz oruçlu, gece boyunca namazda niyazda olarak, vakti, nefsi ezen türlü türlü ağır kulluk çalışmaları, etkinlik ve uğraşları (= riyazât ve mücâhedât) ile geçer. "Zihnini Yüce Allah'ın varlığı dışında bir varlık düşüncesinden tam anlamıyla arındırır, insanlarla düşüp kalkmaktan, görüşüp konuşmaktan tamamen kesilir, tam bir yalnızlık hâli yaşar." Bu süre içinde, dediğine göre çoğu zaman yatsı abdestiyle sabah namazını kılmak kendisi için bir alışkanlık olmuştur.

Böyle bir yoğun manevî eğitim etkinliği içindeki kazanımlarını şu sözlerle aktarır:

> "Hamd olsun, Yüce Hak büyük şeyhlere ve ulu velilere açtığı sır kapılarını ben kuluna da açtı; fiiller, sıfatlar ve zâttan açıklık bakımından apaçık bilinenlerden daha açık, görünme bakımından kâinat güneşi gibi besbelli olan türlü güzelleri, çeşitli görüntüleri ve belirtileri yok eden vahdeti, hadisler ve ayetlerin anlattığı türden sınırsız bilgileri bağışladı."

> " 'Bilginler nebilerin mirasçılarıdır….' hadisi uyarınca, o perdeleri kaldıran, bütün sırları bilen, nurlara nur saçan, doğru yolun önderi, dua rehberi, … Hazret-i Muhammed Mustafâ'ya … o gizli ve örtülü gömüden, o büyük ve dopdolu hazineden … koruma altına alınmış mücevherlerden, vahdet denizi sedeflerinin incilerinden veraset yoluyla ulaşanlardan bana da belirli bir pay ulaştı, … Kalpte Allah'tan gayrı hiç bir şeye yer kalmadı, küllî (= her şeyi kapsayıcı) bilgiye ulaşıldı, fenâ fi'llâh (= Allah'ta yok oluş), bakâ bi'llâh (= Allah'la var oluş) hâli elde edildi."

Üçüncü Ayrım

İlk Hac Yolculuğu

Yola Çıkış ve Yolculuk Boyunca Olanlar

Şeyhi Muallimzade'nin yanında sürdürdüğü ağır ve yoğun nefis eğitimi çalışmalarından sonra 'Hak katına varan yola giriş ve gidiş' demek olan seyr ü sülûkünü bitirmiştir.[1] Sıra hacca gitmeye gelmiştir.

Bu gerekliği kaydetmek için önce "*Şüphesiz insanlar için kurulan ilk kulluk evi, elbette Mekke'de, âlemlere rahmet ve hidayet kaynağı olarak kurulan Kâbe'dir. Onda apaçık deliller, Makâm-ı İbrâhim vardır. Oraya kim girerse güven içinde olur. Yolculuğuna gücü yetenlerin haccetmesi Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır*." ayetini (bk. *Kur'an*, 3:96, 97) yazar, ardından çoğu tarikat erinin, şeriatin edeplerine (= kurallarına, gereklerine) uymak için, zahirî yolculuk (= sülûk) de tamamlansın diye, Kâbe'yi tavaf etmeyi/hacca gitmeyi amaç edindiğini, bunu yaparak (*Kur'ân*'ın 15. Hicr suresinin 45-46. ayetlerine de mealen gönderme yapmak suretiyle) "Cennete girenlerden ve esenlik ve güven içinde olanlardan" olduklarını, bu yüzden de bunu kendisinin de gerçekleştirme düşüncesinin kalbini heyecana sürüklediğini söyler.

"Kâbe'yi ziyaret etmek, Allah resûlünün türbesini görmek, Allah'ın arzında dolaşmak, Allah dostları ile buluşmak ve görüşmek" düşüncesi, "Allah'ın dilemesi ve yardımıyla", günden güne benliğini kaplar. Bundan kurtulması mümkün olmaz, sonunda şeyhi Muallimzade'nin izniyle 929 (1523) yılında dostları ve arkadaşlarıyla birlikte yola çıkar. İstanbul'dan gemiye binerler, günler sonra Mısır'a varırlar. Orada hac yolculuğu için gerekli hazırlığı yapıp, kafileyle karadan Mekke'ye gitmek üzere yola koyulurlar.

Yolculuğunun nasıl geçtiği hakkında bilgi vermeden önce yazarımız:

> "Bu yolda katara girmek çok güçtür. Hacca gidenler bunu bilir."

diyerek, kendisinin nasıl hiçbir güçlükle karşılaşmadan katara katıldığını, üstelik hac emirinden beklemediği ve ummadığı bir ilgi ve yakınlık gördüğünü anlatacağı satırlara bir giriş yapar.

Sonra anlatmaya girişir:

> "Derken yolum o katarın düzüleceği yere varınca, o uygun yoldaşla birlikte işimizi Allah'a ısmarlayıp kimseden bir istekte bulunmadık; halbuki insanların çoğu katarda ilgi görmek, gözetilip kollanmak için eskiden hac emirine yanaşır, hizmetinde bulunurlardı."

---

1 Seyr ü sülûkünün, yani manevi eğitiminin 920/1514 – 929/1522-23 yılları arasında 8-9 yıl sürdüğü anlaşılmaktadır.

> "Halk topluca kalkıp katar düzülmeye başlanınca hac emiri tarafından bir adam gelip, 'Falan yeri sizin için seçtiler.' dedi. Burası katarbaşına yakın, adamakıllı korunaklı bir yerdi. Katarbaşı çadırını her zaman hac emirinin çadırının yanına kurardı. Bir şeyh vardı, yanında yirmi kadar yoldaşı bulunmaktaydı. Çoğu zaman hac emirinin yanında bulunurdu. Gelen adam dedi ki. 'Hac emiri lutf edip, «O falan şeyh kendilerinin ardınca olmasından çekinmesinler.»' dedi."

Böylece uygun şartlarda, huzur ve güven içinde mîkâta (= ihrama girme yerine) erişir, ihrama girer ve umre niyetiyle Mekke'ye ulaşır, Allah'ın evini (= Kâbe'yi) görür, tavaf eder, sonra sa'y eder, böylece haccın bütün gereklerini elinden geldiğince yerine getirir.

Dönme zamanı gelmiştir. Hacılar vatanlarına dönmek üzere yola koyulurlar, kendisi adını vermediği o uygun yol arkadaşıyla birlikte Mekke'de, Kâbe civarında kalmaya karar verir ve H. 930 (M. 1524) yılını orada geçirir.

Bu Süre İçinde Yaşadığı Manevî Hâller

Ahmed Efendi Kâbe civarında yaşadığı sırada birtakım rüyalar görür, uykusunda olağan dışı durumlar ve görüntülerle karşılaşır. Bunlar, gözüne açılan başka âlem görüntüleri, gönlüne düşen aydınlıklar, içini aydınlatan ışıklardır. Ve şimdi bunları anlatmanın sırasıdır,

> "İşitenler o makamın şerefini anlayıp, Kâbe'yi ziyaret etmeyi ve o değerli makam civarında yaşamayı gönülden dileyip elde edecekleri ganimetlerle zenginleşsinler diye, bu şerefli makamda yaşadığım hâllerden ve ortaya çıkan fetihlerden (= manevî açılımlardan) kimileri aktarılsın."

sözleriyle amacını açıklayıcı bir giriş yapar, anlatmaya girişir.

Beş rüyasını anlatır. Bunların her biri üst âlemle ilgili kazanımlarının, anlamlar dünyasında ulaştığı basamakların, bilinmezlikler denizinde indiği manevi derinliklerin aktarımıdır.

Bulunduğu hâller içinde kimi gördüklerinin ve yaşadıklarının yorumu oldukça sıkıntılı ve güçtür. Ama kendisi bunun farkında ve bilincindedir. Anlattığına göre, ikinci rüyasında, yaptığı hac sırasında Hacer-i Şerif'i öpüp Makâm-ı İbrahim ile Bâb arasına varınca dışında içinde, anlatılması güç, son derecede huzur ve hafiflik duyar. Aklından "Bu acaba nasıl bir hâldir?" diye geçirince, "Sana nebi olma yatkınlığı gelmiştir, onun belirtisidir." denilir. Bu garip kelimeler üzerine belinleyip/sıçrayıp uyanır. Son derecede huzursuz olur.

Şöyle devam eder:

> "Bende sağlam bir ehl-i sünnet inancı var. 'Allahım! Yaşadığım bu hâl Şeytan'ın hilesi olmasın?' diye sınırsız üzüntüye kapılmışken, yine kendimden geçtim, yine önceki yerde ve önceki görünüş içinde durduğumu gördüm. Karşıma iki kimse çıkageldi; yüzleri güzel, giysileri ak pak. 'Müjdeler olsun, sana nebilik verildi.' dediler."

Bu sözlerinin hemen ardından Hz. Peygamber'in "*Ümmetimin bilginleri İsrailoğullarının nebileridir*." mealindeki hadisini kaydeder.

*

Bu kayıt rüyasının yorumudur. Ancak bununla yetinmez, ardından şu sözlerle rüyasına ve durumuna daha çok açıklık getirir:

> "Hamdolsun, Yüce Allah dalâlet yolunu kapayıp, hidayet yolunu açıp, bu rüya yüzünden eski bağlılığıma bir değişiklik, sağlam ve lekesiz inancıma bir bulanıklık vermeyip beni koruyup kolladı."

Bu tür rüyaların yorumunu bilmemek yüzünden geçmişte kimileri onun seçtiği kelimeyle "azmışlardır", yani sapıtmışlar, yoldan çıkmışlardır. Bu önemli noktaya değinir, sonra şu dikkat çekici notu düşer:

> "Zamanımızda da en önemsiz bir rüya yüzünden, nice şeyhlerden kimi kutupluk, kimi mehdîlik iddiasında bulunurlardı. Kendileriyle görüşülen şeyhlerden bazıları, anlattığım bu rüya aktarılınca, yorumunu bilmediğinden, şaşırıp kalırlar, ne diyeceklerini bilemezlerdi."

*

Beşinci rüyasını da anlattıktan sonra bu konuyu şu sözlerle sonlandırır:

> "Bu anlatılanlara benzer nice hâllere düşülmüş, nice rüyalar görülmüştür. Sözü uzatmaya gerek yoktur. İsteklilerin isteğini arttırmak ve yola girenlere gerçeği göstermek için bu kadar yeter."

Mekke'de Kaldığı Yıl Yaptığı İkinci Hac
Dönüş Yolunda Ziyaretler

Mekke'de, Kâbe civarında yaşadığı sırada gerçekleştirdiği ikinci haccı yazar daha ayrıntılı olarak anlatır.

930 yılının Zilhiccesi (30 Eylül 1524) girer, yakın uzak diyarlardan ulam ulam insanlar hac için gelirler, Mekke içi dolup taşar. Gelenlerin her biri tavaf, sa'y ve diğer yapılması gerekenleri yapıp tamamlar. Terviye günü (Zilhicce ayının 8. günü, Kurban

Bayramı arefesinden bir önceki gün) olur, hacı adayları Arafat'a gitmek üzere yola koyulurlar. Yazarımız da bulunduğu Harem-i Şerif'ten hacca niyet edip, Arafat'a doğru yola çıkar, Meş'arü'l-Harâm'a varır, 'Cebel-i Rahmet' de denilen Kuzah dağının/tepesinin yakınına konar, öğle ve ikindi namazlarını birlikte kılıp vakfe yapar.

O yıl arefe, Cuma gününe denk gelmiştir. Hz. Peygamber'in veda haccının arefesi de Cuma gününe rast geldiğinden, halk arasında arefesi Cumaya denk gelen hacca "haccü'l-ekber (= en büyük hac) denmektedir. Bunu anımsatır, bu konudaki hadisi de aktardıktan sonra, Peygamber'in haccıyla örtüşmesinin, yaptığı bu haccın kabulüne işaret olduğu yolundaki dileğini dile getirir, bu arada günahlarının bağışlanmasını diler.

O gün güneş batar, imam ve hacı adayları namaz için kalkar, Bakara suresinin 198. ayetinin buyruğuna uyulup namaz kılınır. Ardından Müzdelife'ye gelinir, Kuzah tepesi yakınına konulur. Burada akşam ile yatsı namazı birleştirilerek kılınır. Gece geçer, fecr vakti olur, insanlar sabah namazını kılarlar, ardından yine vakfe yapılır. Sonra güneş doğar, yola çıkılıp Mina'ya gelinir. Burada akabe cemresine taş atarlar, kurban kesip tıraş olurlar. Daha sonra Mekke'ye doğru yola çıkılır, ziyaret tavafı yapılır, yine Mina'ya dönülür. İkinci gün güneş battıktan sonra üç cemreye taş atılır, üçüncü gün yine güneş battıktan sonra yine üç cemreye taş atılır. Sonra bütün hacılarla birlikte kendisi de Mekke'ye döner.

Haccın bütün gereklerini eksiksiz olarak yerine getirdikten sonra içinde Hz. Peygamber'in türbesinin bulunduğu Medine-i Münevvere'yi görme ve türbesini ziyaret etme isteği uyanır. Hac kafilesiyle birlikte Medine'ye gelir, orada üç gün kalır. Bu süre içinde Hz. Peygamber'in kabrini her gün defalarca ziyaret eder.

Bu ziyaretiyle ilgili sözlerinin sonunda: "Hacıların nurdan olsun, nârdan (= ateşten) olsun, gördüklerini fakir de (= ben de) gördüm." diye bir açıklama yapar. Bunun sebebi, daha sonra söz edeceği, halk arasında dolaşan kimi söylentilerin asılsızlığı konusundaki sözlerine şimdiden bir iz koymaktır.

Hac kafilesi üç gün sonra Mısır yönüne göçer. Konaklar geçilir, duraklarda durulup kalkılır, Akabe'ye ulaşılır. Kendisi buradan Şam kafilesiyle Kudüs yönüne yönelir. Yolu üstünde bulunan Halîlü'r-Rahmân'ı ziyaret eder. Nihayet H. 931 yılının Safer ayının ilk günü (M. 28 Kasım 1524) Kudüs'e girer. Burada bir miktar kalır, Mekke'de kaldığı süre içinde gördüğü gibi, burada da birtakım rüyalar görür, birtakım özel ve kutlu zamanlarda ve ânlarda özel durumlarla karşılaşır, özel deneyimler yaşar.

Kudüs'te Gördüğü Rüyalar

Önce gördüğü dört rüyayı aktarır. Bunlardan aktardığı sıraya göre üçüncü ve dördüncüsünde Hz. Peygamber'i görmüştür.

Üçüncü rüyayı gördüğü tarih H. 931 yılı Recep ayı sonları (M. 1525 yılı Mayıs sonları)dır. Hz. Peygamber Yüce Yaratıcı karşısında edepli biçimde diz çöküp oturmaktadır. Kendisi de sol tarafında edepli bir şekilde diz çöküp oturur.

Dördüncüde gördüğü doğrudan Hz. Peygamber'dir. Bir akar çeşme önünde abdest almakta iken at üzerinde çeşme önüne gelir, atını sular, kendisine seslenip, tasavvuf dünyasının şu ünlü hadisini söyler: "*Âdem suyla toprak arasında iken ben peygamberdim.*"

Sonra bu son iki rüyayla ilintili olarak, Hz. Peygamber'in uykuda kendisini görmekle ilgili bir hadisini aktarır.

Rüyada Hak Katıyla Gerçekleşen İki Konuşma

Bu dört rüyanın ardından naklettiği iki yaşanmış hâl Yüce Hak katından kulağına erişen iki ses: bir müjde ile bir uyarıdır. Bu yüzden bu ikisinin başlığı "muhâtabe (= konuşma)"dır.

Hayatının iki önemli olayına değinmesi açısından bunları özetleyerek veriyoruz:

Birinci konuşma, daha doğrusu duyduğunu ileri sürdüğü ses geçirdiği hastalık sırasında kulağına erişen bir müjdedir:

Kudüs'te hastalanır. Gurbet eldedir ve kendisine bakacak kimse yoktur. Bu durumdayken bir gün kalbini hüzün kaplar, Hak katına el kaldırıp yakarır. Der ki: "Yârabbi! Hastalığımı başkalarına muhtaç olacak kadar arttırma." Bu yakarışın ardından kendi sözleriyle "Yüce Tanrı'nın şifa yurdundan hayat bağışlayıcı şu güzel hitap aracısız olarak gelip, dedi ki: 'Ey kulum! Ben seninle birlikteyim; korkma ve üzülme.' Bu sağaltıcı cevapla hastalıktan tümüyle kurtulur, bedeni sağlığa kavuşur, kalbine nur dolar, ruhu hafifler, içini sevinç kaplar.

İkincisi hayatını kurtaran bir uyarıdır.

Kudüs'ten Şam'a gidecek bir kafile düzülmüştür. Kendisi de birlikte gitmek için hazırlığını tamamlar. Aklından geçirir: Bu kafileyle gitmesi acaba kendisi için hayırlı mıdır, değil midir? Kubbetü's-Sahrâ'da Yüce Tanrı katına yönelince kulağına şöyle bir ses ulaşır: "En doğru görüş ve en olgun fikir, hareket etmememizdir.." Bunun üzerine gitmekten vazgeçer. Kafile gider. İkinci gününde o kafileyi haramilerin basıp mallarını yağmaladığı duyulur.

Birinci bölümün üçüncü ayrımının sonunda yer alan, doğrudan kulağına erişen bu müjde ve uyarıyı da kaydettikten sonra anlattıklarına şu sözlerle nokta koyar:

> "Bu şerefli makamda da rüyalar ve konuşmalar çoktur. O makamın şerefini anlamaya bu kadarı yeter. Bu kadarla yetinildi."

Dördüncü Ayrım

Hz. Musa'nın Mezarını Ziyaret ve Gördükleri

Kudüs'te iken Hz. Musa'nın mezarında yapılan bahar şenliklerini görme ve izleme imkânı bulmuştur. Bu ilgi çekici tarih bilgisini şu sözlerle aktarır:

> "Bahar başlangıcında insanlar Hz. Musa'nın mezarında sekiz gün bir araya gelir, kadın erkek çok sayıda kimse toplanır. Ben de arkadaşlık ettiğim kimselerle gittim, üç gün orada bulunduk."

Gördüğü Üç Yanlış İnanış Üzerine Açıklama

Ahmed Efendi burada birden ilgisiz gibi görünen ayrı bir şeyden söz eder:

> "Halkın mezar üzerinde gördüğünü ben de gördüm."

Ardından gelen cümle ise anlatacakları için bir giriş aralığıdır:

> "Ama üç şeyde halkın çoğu yanılmış, yanlışa düşmüştür."

Cahil halk arasındaki yanlış inançlar konusuna değinen bu açıklamaları onun kafa yapısı ve kişiliğini tanımamıza yarayacak değerde ve önemdedir.

Söz ettiği üç yanılma ve yanlıştan ilki, biraz önce, daha sonra üzerinde durmak üzere iz koyduğunu belirttiğimiz, Medine'de kendisinin de gördüğünü aktardığı nur (= ışık) ve nâr (= ateş) konusudur.

Şöyle anlatır:

> "İlk olarak 'Medine-i Münevvere'de çıplak gözle nur (= aydınlık/ışık) gördüm.' diyen *nâr*dan (= ateşten) *nur*u fark etmeyip yanılmıştır. O minarelerde görünen ışık ateş alevidir, nur değildir. Kalbi arı kimseler kalp gözüyle nur görüler. Yalnız Medine değil, Hz. Peygamber'in nuruyla yer ve gök ve ikisi arası ve yerin altı doludur, ancak (görmek için) yüz döndürmek ve göz açmak gerekir."

İkincisi de çok ilgi çekicidir. Bugüne kadar gelen bir yanılma ve yanlış inancın köklerinin yüzyıllar öncesine dayandığını duyurmaktadır:

> "İkinci olarak, 'Kubbetü's-Sahrâ'nın içinde bulunan büyük taş havada durmaktadır.' diyen kötü bir yanlışa düşer. O büyük taş yerli (= yere değen/yerde duran) bir taştır. Kıble yönünden on beş basamakla inilir. Altında bir mağara vardır. Ziyarete gelen zavallılar geçmişte cahil halktan duyduklarından, içeri girdiklerinde kapıldıkları heyecandan ve Arapların bağırtılarından dikkatle bakıp ne/nasıl olduğunu anlamaya güç bulamaz. Orada bir miktar kalıp da sessiz ve sakin bir biçimde, boş olduğu bir vakitte görüp dikkatle bakanlar durumun gerçekliği konusunda bilgi edinir."

Üçüncüsü daha da önemlidir; çünkü Ahmed Halife'nin zihin ve ruh dünyasını ele vermekte; akıl ve bilgiyi önde tutan aydın bir kişilik olduğunu sergilemektedir. Özellikle bunu, hayat hikâyesinin çeşitli sayfalarını aktarırken anlattıklarının doğruluk ve gerçekliğine inanmamızı güçlendirici bir açıklama saymak durumundayız.

> "Üçüncü olarak, 'Hz. Musa'nın mezarında görünen meleklerin gölgesidir' diyen de yanılmıştır. O görünenler dışarıda gezinen kimselerin gölgesidir. Kubbenin etrafında pencereler vardır. O pencerelerden içeriye dışarıda gezinenlerin gölgesi düşer. Orada da ziyarete giden kimseler, bir iki saat geçince, yine geçmişte duymuş olmasından, mezarın ürküntü verici büyüklüğünden ve içinin coşkunluğundan düşünmeye güç bulamaz. Sabahtan kuşluk vaktine kadar, öğle vaktinde, ikindiden sonra ve havada bulut olsa hiçbir şey görünmez. Zira bu zamanlarda yansıma olmaz. Nesnelerin görüntü verme/yansıma durumları konusunda bilgisi bulunmayan kimseler bu konuyu bilmezler. Bunlara inanmamaktan da dine zarar yoktur. Hz. Musa'nın ve öteki nebilerin mezarlarını melekler ziyaret ederler, bu olur ve anlaşılır bir şey, ama görenlerin gördükleri, melek değildir."

Şam'a Gidiş

H. 931 yılı Zilhicce ayının sonlarında (M. 1525 yılı Ekim ayı ortaları) Şam'a gitmek üzere yola koyulur, 932 yılı Muharrem ayının başlarında (1525 yılı Ekim ayı sonlarında) Şam'a girer, orada Arslan Bey'in konuğu olur.

Arslan Bey kimdir? Yazarımız onu, ne yazık ki kimliğini tam olarak öğrenmemize yetmeyecek satırlarla şöyle tanıtır:

> "Orada, 'bilginleri seven, iyi kimseleri görüp gözeten, yoksullara kol kanat geren', 'yiğitlikte arslan, kalbini kıskançlık ve düşmanlıktan arıtan' … Arslan Bey adında biri varmış. Beni de görünce iyi kimselerden sanıp ilgi gösterdi. Kendi evinde ayrı bir oda verdi, o derece saygılı davrandı ve ilgi gösterdi ki, diller söze dökmekte, kalemler yazmakta zorlanır; anlatmak için bir ömür yetmez, ayrıntısı dile getirilemez."

Yazarlık Serüveniyle İlgili Rüya

Ravzatü't-Tevhid Üzerine İlk Bilgiler

Arslan Bey'in evi Benî-Ümeyye Camisi'nin yakınındadır. Yazarımız vakit namazlarının çoğunu orada kılmaktadır. Bu aralar bir rüya görür. Rüyasında *Kur'an*'ın 7. Suresinin 143. ayetini yüksek sesle okur. Ancak ayetin sonunu değişik şekilde okumuştur. Uyanır, yaptığı değişikliğin farkındadır. Aklına takılır, uzun süre neden böyle okuduğunu düşünür. Bir gün aklına birden bir açıklama gelir, ve "Galiba ben kimsenin bilmediği şeyler söylüyorum." der.

Rüyasının kendince yorumu olan şu sözler yazarlık serüvenini anlatıp eserini tanıttığı *beşinci ayrım* için yaptığı giriştir.

Beşinci Ayrım

Ravzatü't-Tevhîd

Ahmed Efendi bu girişten sonra eserinin yapısı ve kurgusu ile ele aldığı genel ve özel konuların niteliği, derinliği, iç zenginliği ve kapsamı üzerine geniş ve ayrıntılı açıklamalar yapar. İleride *Ravzatü't-Tevhîd*'in geniş olarak tanıtılacağı sırada ele alınıp gerekli şekilde değerlendirileceği için, bu konu üzerinde şimdi daha fazla durulmayacak, hayat hikâyesinin sonraki yıllarını aydınlatan bilgilerin aktarılması sürdürülecektir.

[İ K İ N C İ B Ö L Ü M]

Dönüş ve Hayatında İkinci Sayfa: İzmitte Geçen Yıllar

Birinci Ayrım

Dönüş Yolunda: Şamdan Halep'e, Halep'ten Konya'ya

H. 932 yılının Zilkade ayı başlarında (M. 1526 yılı Ağustos ayının ortalarında) Şam'dan ayrılıp on iki gün sonra Halep'e varır. Orada kırk gün kadar eğlenip "kutb-i Halveti" diye andığı Halveti şeyhi Üveys Hazretleri ile buluşur, ayrıca hakkında bilgi vermediği Şeyh Şemseddin ile defalarca sohbet eder. Bu temasları ve sohbetleri üzerine ayrıntı vermez, burada sözlerini şöyle bağlar:

> "Eğer olan biten durumlar yazılır, konuşulanlar anlatılırsa sözü uzatmak gerekir, maksattan uzaklaşılır."

Bu süre sonunda Halep'ten ayrılır H. 933 yılı Safer ayının başlarında (1526 yılı Kasım ayı ortalarında) Konya'ya ulaşır. Konya'da on gün kalacaktır. İlk ziyaret ettiği yer "vârisü'l-ilmi'n-Nebevî (= peygamber bilgisi mirasçısı)" nitelendirmesiyle değerini ve yerini vurguladığı Sadreddîn-i Konevi'nin türbesidir.[1]

---

1 Bu durum Zeynîlik tarihi açısından önemlidir, çünkü Zeynîlerin fikrî-felsefî ve tasavvufî konulara duydukları ilgi açısından Konevî'nin eserlerinde sergilediği düşünce, görüş ve yorumları yakından bildikleri, benimsedikleri ve tarikat içi eğitimleri sırasında kullanıp yararlandıkları bilinmektedir. Söz konusu yakınlığın bir göstergesi olmak üzere, Zeynîliğin Anadolu'da ve Rumeli'nde tanınması ve yerleşmesini sağlayan Abdüllatîf Kudsî'nin ikinci Anadolu seyahati sırasında, 1448 yılında Konya'ya geldiğinde irşad faaliyetlerini Konevî zaviyesinde sürdürmüş olduğu kaynakların kaydettiği bilgiler arasındadır. Kudsî'nin ilk önemli halifesi sayılabilecek Pîrî

Ahmed Efendi Konevî'nin türbesini ziyaret eder; aktardığına göre, iç dünyasında gerçekleştirdiği yöneliş (= teveccüh) sırasında, gözünün önünde, uzunluğu bir süngü boyu, eni bir karışa yakın, son derecede güzel sülüs yazıyla yazılmış '*eş-şehîd*' sözü belirir.

Yorumu şudur:

> "Bunda anlam çoktur, ehlince bilinir; ama ilkin ve öncelikle: 'Buradan ayrılma, dur.' demektir."

Yeniden yönelir. Bu kez niyeti, kendi ruhuyla onun değerli ruhu arasında ilişki olup olmadığını anlamaktır. Sonucu,

> "Sayısız cevap sözü geldi."

diyerek açıklar.

Üçüncü denemede temessül (= yoğun olarak, yani maddeye bürünmüş kılıkla görünme) yoluyla değil de tecerrüd yoluyla (= yalın olarak) Şeyh Konevî'nin ruhuyla buluşur. Ledün (= Yaratıcı katı, madde ötesi âlem/gizlilikler ve bilinmezlikler ülkesi) ile ilgili sorular yöneltir. Arapça sözlerle şu cevabı alır:

"Bu, Allah'tan bir iyilik ve bağıştır; öyle ki kişinin zannıyla elde edilemez, aksine Yüce Allah bunu katında değerli olana verir. Şu ayetin anlamı da bunu gösterir: 'Bu, Allah'tan dilediğine ulaşan bir bağıştır.' (*Kur'an*, 62:4). Ve şöyle dedi: "Bunu inkâr eden, zevk yoksunluğu ve anlayış kıtlığından inkâr etmiştir. Burada tevhit'ten kasıt, sıradan kimselerin tevhidi değil, seçkinlerin tevhididir."

Ardından Hazret-i Molla Hudâvendigâr'ı, yani Hz. Mevlânâ'yı ziyaret eder. Onun da ruhuyla buluşur. Tevhîd'in ne olduğunu sorar, aldığı kısa cevap şudur:

> "Onun da vechi (= yolu/türü) vardır."

Halife (ö. 864/1460) Konevi'nin *Nusûs* adlı eserini şerh etmiş olduğu gibi, şerhinin girişinde bu eseri müritleri/öğrencileriyle birlikte okuyup tartıştıklarını kaydetmiştir. Başka tarikatlar gibi Zeynilikle de yakından ilgilendiği bilinen Şeyhülislâm Molla Fenârî (ö. 834/1431) onun varlık, varlık mertebeleri gibi konuları ele aldığı felsefî-tasavvufî mahiyetteki *Miftâhü'l-Ğayb* adlı eserine bir şerh yazmış olduğu gibi, yine Kudsî'nin ilk halifelerinden Kutbeddin Mehmed İznikî'nin (ö. 885/1480) de aynı esere Fatih Sultan Mehmed'in isteği üzerine şerh yazmış olduğu bilinmektedir. (bk. Reşat Öngören, *Tarihte Bir Aydın Tarikatı. Zeynîler,* İstanbul, 2003, s. 80, 92, 119, 163.)

Ahmed Halife'nin gerçekleştirdiği ziyaret, Konevî'nin Zeynîler katında taşıdığı önem ve değerin sürdüğünü bir kez daha vurguladığı gibi, onun bu aydın tarikatı içindeki yerini 16. yüzyılın ilk çeyreğinde de korumakta olduğunu göstermektedir.

Konya'dan Bursa'ya

Konya'da yaptığı bu ziyaretlerin ardından oradan ayrılır, aynı yılın (H. 933) Rebiülevvel ayının başlarında (M. 1526 yılı Aralık ayının ikinci haftasında) Bursa'ya gelir ve kendi deyişiyle şeyhi Muallimzade'nin "hâki pây-i şerîfine (= değerli ayağı toprağına) yüz sürmekle içi huzur ve sevinçle dolar.

Hacı Ahmed Efendi Bursa'da bulunduğu sırada gece ve gündüz şeyhinin "sirren ve cehren musâhabet-i zâhiresinden müstefîd ve mülâkât-i bâtınesinden müntefi' olduğunu (= sözsüz ve sözlü olarak açık konuşmasından yararlandığını ve gizli görüşmesinden kazanç elde ettiğini)" kaydettikten sonra, bu durumun uzunca bir müddet sürdüğünü bildirir, fazla ayrıntı vermez. Daha sonra İzmit'e gidecek, artık orada yaşayacaktır.

Bursa'dan İzmit'e Göç ve Oraya Yerleşme

İzmit Ahmed Çelebi'nin kendi dilinden "zâhirî mevlidi ve maddî vatanı", yani "insan kimliğiyle var oluşu/dünyaya gelişi yönüyle doğduğu, varlığının etten kemikten oluşan yanının yurt tuttuğu yerdir."[1]

Sonrasındaki gelişmeler için ona kulak verelim:

> "Adı geçen kasaba camisinde ilim erlerinden ve iyi kimselerden bir hatip vardı. Öte dünyaya göçmüş. Kasabanın kadısı bilgili kimseleri seven, iyi kimselere gönlünde yer veren ve dervişlere özel ilgi duyan biri olduğundan benim Bursa'ya geldiğimi duymuşmuş. Hatipliği bana vermeyi düşünmüş, ama 'Olur ki gelmez.' diye tereddüt etmiş. Eskiden beri beni çok seven kimseler vardı. Onlar kadıya gidip 'Onu gidip getirmek lâzım.' demişler. 'Öyle olsun.' deyince, söz edilen kadı bir istek yazısı yazmış, İstanbul'a bir adam gönderip izin yazısı, yani buyrultu çıkarmışlar. Sonra dostlardan beş altı kişi Bursa'ya gelip, Şeyh Hazretleri ile buluşmuş, yalvarıp yakarmışlar. Şeyh Hazretleri de bana: 'Elbette benim dileğimdir, karşı çıkmayın.' deyip zorlayınca cevap veremedim, onun izni ve buyruğuyla, gelen kimselerle birlikte Bursa'dan ayrıldım, H. 933 yılı Recep ayı başlarında (M. 1527 yılı Nisan başlarında) İzmit'e gelip yerleştim."

İzmit'e gelişiyle ilgili anlattıkları bu kadardır, burada da ayrıntıya girmez,

> "Burada söylenecek söz çoktur. Sözü uzatmak gereksiz görüldüğünden kısa tutulmuştur."

der, sonrasına geçer.

---

1 Bu açıklama, şüphesiz, onun nereli olduğu sorusunun doğru cevabıdır, dolayısıyla *Osmanlı Müellifleri* (bk. I, 114) ile *Sefîne* (bk. I, 269)'deki Denizlili olduğu yolundaki bilgi doğru sayılamaz.

Şeyhi Muallimzade'nin Hastalığı ve Ölümü

Bir yıl kadar sonra, 934 yılı Cemaziyelâhır ayının başlarında (M. 1528 yılı Şubat ayının son günleri ile Mart ayının ilk haftası içinde) Şeyh Hazretleri hastalanıp da onun sözleriyle "değerli ruhları asıl vatanlarına dönmeyi dileyince" bazı kimseleri yanına çağırır:

> "Benden sonra bu makam Ahmed halifemindir." der.

Ahmed Efendi bu sözlerin ardından şöyle bir açıklamaya yer verir:

> " 'Benim her yönden değerli bulduğum biridir.' deyip tanık tutmuş; hattâ ölümünden önce bir adam gönderip beni davet etmişler."[1]

Yazar bu açıklamasından sonra şeyhinin ölüm tarihini aylı günlü olarak verir:

> "Mübarek Receb'in dördüncü Salı günü ikindi üzeri vefat etmiş, ertesi Çarşamba günü öğleden sonra gömülmüş."[2]

Ahmed Efendi'ye Şeyhlik Postuna Oturma Çağrısı

Definden sonra dervişlerden 5-6 kişi gelir, dil döküp yalvarır yakarırlar, kendisini zorlarlar. Kabul etmez. Gerekçesi şudur:

> "… zira insanları doğru yöne yönlendirme ve kulların durumlarını düzeltme yolu … son derecede zorludur; ayrıca bu yolun bir sürü tehlikeli yerleri var; üstelik dağ geçitlerinden daha dik ve yüce, olabildiğince dar ve ince. Geçileceği bildirilen şeriatın sıratında yürümek gibidir manevi eğitim yoluna girip ilerlemek ve gerçeğe ulaşmak. Olur ki şevk (= coşkunluk) hâletinde emanet ehil olmayana verilir, ya da fena (= iniş) ve fevk (= yükseliş) hâlinde ehlinin eline geçmesine engel olunur; Yüce Allah buyuruyor: "*Allah size emanetleri mutlaka ehline vermenizi emrediyor*."(*Kur'an*, 4:58). Ve olur ki buyruğa uymakta ve ya-

---

1 Yukarıdaki satırlar her şeyden önce *Ravzatü't-Tevhîd* yazarının adının 'Ahmed' olduğunu şeyhinin ağzından aktarmaktadır. Öte yandan, Şeyhi Muallim-zâde'nin ondan söz ederken 'Ahmed halifem' demesi, onun, dergâh bağlıları içindeki yerini ve en azından şeyhi gözündeki konumunu bildirmektedir. 'Halife' bir unvan olarak adına sonradan eklenmiş olmalıdır. Bununla birlikte, ölümünden oldukça kısa bir süre sonra, M. 1579 yılı başlarında (M. 987 Rebiulâhır) yazılmış olan eldeki nüshaya konulan "Sergüzeşt-i Hâcî Ahmed Efendi " başlığı, onun 'Efendi ' sanıyla (unvanıyla) anıldığını söylememiz için şimdilik güçlü bir delil sayılır. Gerek M. Tahir'in, gerekse Vassâf'ın ad olarak kaydettikleri 'Mehmed' adı yanlıştır. 'Ârif' ise nazımda kullandığı mahlastır.

2 Hicrî 934 yılı Recep ayının 1'i, milâdî tarihte 22 Mart 1528 Pazar gününe denk düşer. Buna göre 4 Recep Salı değil, Çarşamba'dır. Ahmed Efendi günü yanlış hatırlamaktadır. Demek ki Muallim-zâde'nin ölümü ayın 4'ünde ise gün Çarşamba, ölüm günü Salı ise, bu gün Recep ayının 3'üncü günüdür. Defin günü de, 3/4 Recep oluşuna göre, Çarşamba/Perşembe olarak değiştirilmek gerekecektir.

saktan kaçınmakta kusurlu davranılır; Allah'ın resûlü buyuruyor: "*Hepiniz çobansınız ve hepiniz güttüğünüz sürüden sorumlusunuz*." Ve olur ki el altında bulunanlar arasında adaletli davranılmayıp sorumlu tutulmak gerekir."

Bu Konuyla İlgili Bir Rüya ve Bir Açıklama

Ahmed Efendi teklif edilen irşad makamına geçme görevini üzerine almamak için ileri sürdüğü ve ardına sığındığı bu güçlü gerekçeyi yazdıktan sonra Kudüs'te bulunduğu sırada gördüğü bir rüyayı da aktarır:

> "Kudüs'te bulunduğum sırada Hak katından bir berat verildi. Dediler ki: 'Bu senin icazetnamendir. Dilersen halife ol, dilersen şeyh ol, dilersen derviş ol. Dilediğin yolu seçebilirsin.'"

Ardından şu açıklamayı yapar:

> "Benim de o zaman aklımdan dervişlik yolunu seçmek geçmişti, o söze dayanarak irşat yolu seçilmedi."

İkinci Ayrım

İkinci Hac Yolculuğu

İzmit'ten Mısır'a

Doğum yeri ve asıl vatanı olan İzmit'te 4 yıl (1527-1531) oturduktan sonra, Hacı Ahmed Efendi'nin gönlüne yine Kâbe'yi tavaf etme ve o değerli makamı ziyaret etme istek ve heyecanı düşer. Bu istek ve heyecan günden güne artar. Onu bir türlü uzaklaştırıp savamaz, sonunda H. 937 yılı Şaban ayının yirmisinde (M. 8 Nisan 1531'de) İzmit'ten gemiyle İstanbul'a gelir. Hava kötüdür, rüzgâr uygun olmadığı için Ramazan ayının on beşine kadar bekler. Dostlarından kimileri "Şimdiden sonra hac kafilesine erişmek mümkün değildir, vazgeç." derler. O da: "Kalbimde o derece heyecan dalgası kabardı ki bastırmaya güç bulamadım. Acaba bu engelin hikmeti nedir?" diye düşünüp durumun neye varacağını beklerken aklına Hak katına yönelmek gelir. Sonrasını onun ağzından dinleyelim:

> "Niyet edip dedim ki: 'Bu yıl benim için hac var mıdır?' Hak yönünden şiddetli gök gürültüsünden daha güçlü, ürküntü verici bir sesleniş ve acayip bir sesle, kınama yollu, 'Ya yok mudur?' denildi. Elimde olmaksızın bu güçlü sesin ürküntüsünden belinleyip gözümü açtım. İnancım, bu sesi bütün yaratıkların işitmiş olduğuydu. Ama yanımda bazı kimseler vardı, hiç birisi farkına bile varmamış."

Tereddüt gösterdiğinden ötürü af diler, yine gönülden hacca gitmeye niyet eder. İlâhî takdirle ertesi gün hava düzelir, Ramazan'ın 17'nci Cuma günü[1] Cuma namazını kıldıktan sonra gemiye girer, denize açılırlar. Mısır'a doğru yol alırlar, günler sonra, bayram günü kuşluk vaktinde, yani on iki gün sonra Mısır'a varırlar. Söylediğine göre, Allah'ın yardımıyla, bu kadar zamanda İstanbul'dan Mısır'a varmak pek az gerçekleşmiş.

Mısır'da Geçen Günler ve Ardından Mekke Yolculuğu

Geçmişte öğrencisi olup kendisinden çok yararlanmış olan İzmitli 'İbrahim Çelebi' adlı kimse o sırada Mısır'da reisülküttâb imiş. Son derecede iyi huylu, Hâtem kadar cömert ve elinin çok açık olduğunu söylediği bu İbrahim Çelebi'nin evine konar, orada on beş gün dinlenir, hacca gidip gelmenin kolayca ve hiç yorulup üzülmeden yapılabilmesi için gerekli bütün hazırlıkları yapar ve aynı yılın Şevval ayının 16. günü (2 Haziran 1531 Cuma) Mısır'dan çıkıp Süveyş'e gelir, orada gemiye girip yola çıkar. Hacı adayları kafilesi karadan, kendisi denizden yolculuk eder. Zilkade ayının 15. (30 Haziran 1531) Cuma gecesi gecenin üçüncü diliminde Mekke'ye girer. Sabah namazından önce tavaf edip sa'y yapar, sonra bir yerde oturup hacı adayları gelinceye kadar, elden geldiğince ziyarette bulunur ve dinlenir.

Ahmed Efendi burada, yolculuğunun iyi geçmesi, Mekke'ye sıkıntısızca varması bağlamında bir açıklama ve yorum yapar, şöyle der:

> "Yüce Allah bir kuluna iyilik etmek dileyince her şeyi kolaylaştırır, gerekli bütün araçları sağlar. Olanı biteni anmaktaki amaç Yüce Allah'ın bu kuluna bağışının engin ve yardımının zengin olduğunu anlatmaktır. Sende de gayret varsa görürsün. Gönülden dilenen nesnenin verilmemesi söz konusu değildir."

Hac Görevini Yerine Getirmesi ve Medine Ziyareti

Daha sonra, arefe günü Salı günüdür, haccın gereklerini elden geldiğince yerine getirir, sonra yine kendi deyişiyle "bağlılığını bildirmek ve şefaatini dilemek için" Medine'ye Hz. Peygamber'i ziyarete gider.

---

1 Yazarı, hafızası burada da yanıltmıştır. H. 937 yılı Ramazanının 1. günü M. 18 Nisan 1531 Salı gününe denk düşer; 17. günü ise Perşembe'dir. Buna göre Cuma günü ayın 18'i, bunun miladî karşılığı da 5 Mayıs 1531'dir.

Mısır'a Geri Dönüş

Mekke ve Medine ziyaretlerini tamamlamıştır, ardından hacılar kafilesiyle karadan Mısır'a gitmek üzere yola koyulur, H. 938 yılı Safer ayının 2. günü olan Cuma günü (M. 15 Eylül 1531)[1] Mısır'a varır, adı geçen İbrahim Çelebi'nin evine gelir. Bir süre kalır, sonra vatanına dönmek ister, ancak İbrahim Çelebi kendisini bırakmaz. Yanında altı ay kadar daha kalır, bu süreyi onunla konuşup arkadaşlık ederek geçirir. İbrahim Çelebi kendisine o kadar ilgi ve saygı göstermiş, o kadar yedirip içirmiş, o kadar bağışta bulunmuş, o kadar armağanlar vermiştir ki, kendi sözleriyle "yazmaya imkân ve anlatmaya ezmân (= zamanlar) yetmez."

Piramitler Dağı Gezisi

Mısır'da bulunduğu sırada 'Firavun Dağı' da denilen yeri gezer, burada bulunan piramitleri görme ve inceleme imkânı bulur. Bu gezisini ve gördüklerini şöyle anlatıyor:

> "Mısır'da, Nil'in batısında yapılar vardır, 'Cebel-i Ehrâm (= Piramitler Dağı)' derler, 'Firavun Dağı' adıyla da bilinir. 'Yeryüzünde o yapılara benzer yapı yoktur.' denilir, Ne için yapıldığı da açıkça bilinmemektedir. Gezginler gelip onu görürler. Ben de görmek istedim, o yapılara gittim. Bir taş üstüne çıkıp öğle namazını kıldım, sonra inip mumlar ve bazı adamlarla içine girdim, istediğim gibi dolaştım."
>
> "Tarihte 'Biz otuz günde yaptık, siz otuz yılda yıkın.' denilmiştir. Gerçekten de otuz yılda ancak yıkılır."
>
> "Me'mûn Halife Mısır'a gelip, içinde ne olduğunu öğrenmek istemiş. Binlerce altın harcamış, kapısını buldurup açtırmış. İçinde yeşil mermerden yapılmış bir havuz bulunmuş, içi altınla dolu. Me'mûn Halife o zamanın akıllı kimselerini ve bilginlerini toplamış. Hesaplamışlar, kendileri yıkmak için ne kadar altın harcarlarsa o kadar altınmış. Şaşkınlığa düşüp demiş ki. 'Yıkılmasına da ne kadar altın harcanacağını bilirlermiş.' "
>
> "O havuz bugün boştur."

Ahmed Efendi piramitlerle ilgili sözlerinin sonuna meraklı ve maceracı kişiliğini ortaya koyan şu açıklamayı ekler:

> "Nerede bir acayip şey duysam, onu gözlerimle görmeyi isterdim, Yüce Hakk'ın hikmetini öğrenip her birinden pay almak için."

---

1 Bu tarihi de yazar yanlış hatırlamış, Cuma gününü Safer ayının 3. günü olarak kaydetmiştir.

Mısır'dan Rûm'a (= Anadolu'ya) Dönüş

Yolda Fırtına ve Gördüğü Rüya

Yazarımız 938 yılı Şaban ayının ilk günü (M. 9 Mart 1532 Cumartesi) Mısır'dan ayrılır, gemiye girer, vatanı Anadolu'ya dönmek üzere yola çıkmış olur.

Yolculuk sırasında fırtına çıkar, gemi parçalanıp batma tehlikesi ile karşı karşıya iken çok güzel yüzlü bir kimse gelir, kendisinin bulunduğu yerde iki rekât namaz kılar, "Size müjde vermeye geldim" der, yine gider. Sonrası için şunları ekler:

> "Allah'ın iyilik ve bağışıyla rüzgâr dindi, ölüp gitmenin eşiğinde iken kurtulduk."

Geminin İstanbul'a varma ve kendisinin karaya ayak basma tarihini de verir: aynı yılın (H. 938) Ramazan ayının 17. günü (M. 23 Nisan 1532 Pazartesi).

İstanbul'dan İzmit'e geçer, bayramı orada yapar ve yerleşip kalır.

Üçüncü Ayrım

İzmit'te Yaşadığı Kimi Hâller, Gördüğü Rüyalar

Ahmed Halife'nin bundan sonraki yazdıkları, iki ayrı zamanda Tanrı katına yöneldiğinde yaşadığı iki aydınlanmanın, kalbine ulaşan iki ilhamın mahiyet ve sonuçları ile gördüğü yedi rüyanın aktarılmasından ibarettir.

Tanrı Katından Ulaşan Üç İlham

Bunlardan ilki, kendi deyişiyle "Allah yolunda çalışan iyi kimseleri seven, tasavvuf yoluna girmeye ileri derecede ilgi ve eğilim duyan" dostlarından birinin durumu ile ilgilidir. Şöyle anlatır:

> "Bir güzel hâlde ve bir değerli vakitte: 'Tasavvuf yolunda bu kimse için hisse var mı ki?' deyip Tanrı katına sorulunca, şöyle bir cevap geldi: 'Benden çıkan şey herkesi kapsayan rahmetimdir.'"
>
> "Gerçekte zerre kadar tat alınmadı/hoşlanılmadı, sonra aramızdaki bağ koptu."[1]

---

1 Yazarımızın aktardığı bu olay İzmit'te yaşadığı sırada dolaylı ve sınırlı da olsa irşat faaliyetinde bulunduğunu gösteriyor yolunda yorumlanabilir. Ancak bu faaliyetin mensup olduğu tarikat adına, belli bir dergâhta, halife olarak şeyhlik rütbesiyle yapılan bir çalışma olmadığını, bizzat şeyhinin ısrarlı istek ve baskılarına rağmen dergâh faaliyeti yürütmediğini, dervişlik yolunu seçtiğini kendisi birkaç yerde belirtmiş, sebeplerini de açık yüreklilikle açıklamıştır. Biraz ileride bu konuya yeniden birkaç kez değinecektir.

İkincisi aile hayatıyla ilgilidir. Verdiği bilgilere göre, birkaç evlilik yapmış, oldukça ileri sayılacak yaşta çocuk sahibi olmuş, bunlardan kimilerini küçük yaşta yitirmiş, kimileri yaşamıştır. Çocuklarının adlarını vermez, ancak hayatının bu sayfasını aydınlatması açısından verdiği bilgiler oldukça ayrıntılı sayılır.

Dinleyelim:

> "Kalpte aslâ evlât sevgisi yokken, günler geçtikçe bu sevgi içimi kapladı, 'nice sûretler ihtiyâr olundu (= çocuk sahibi olmak için birçok yola baş vuruldu.)'[1] İki oğlan çocuğu oldu. Birisi on beş gün, birisi bir hafta yaşadı, ikisi de öte dünyaya göçtü."
>
> "Bir kutlu vakitte hüzünlü bir kalple Yüce Yaratıcı katına yönelip evlât isteyince şu güzel hitap geldi: "Çocuk ve eşlerinin çoğalmasını istiyorsan, yatsı namazından sonra *'Yönetme gücü elinde olan Allah yücedir. O'nun gücü her şeye tam anlamıyla yeter.*' ayetiyle başlayan sureyi oku."
>
> "Bir miktar üzerine düşüp uğraştıktan sonra[2] Yüce Yaratıcı'nın yardım ve bağışıyla bir eşten bir kızcağız, başka bir eşten bir oğlancık oldu. Bunlar uzun ömürlü oldu."[3]

Üçüncüsü:

> "İki yaşında iken çocukların ikisi de ağır bir hastalığa yakalandı. Hayatlarından ümit kesilmişken, kutlu bir vakitte, üzgün bir hâlde ve hüzün dolu bir kalple lutuf ve cemal sahibi olan Yaratıcı katına yönelip, kahır ve celâlinden sığınınca, '*Ey kudretiyle her türlü afetten uzak ve arınmış olan*!" anlamındaki adı oku' denildi. Ben de elimden geldiğince bu adı okudum, Allah'ın izniyle o ağır hastalık yok olup çocuklar yeniden sağlığına kavuştu."

---

1 Bu ifadeden, evlendikten sonra uzun süre çocuğu olmadığı gibi bir sonuca varılabilirse de, -belki de- asıl anlamamız gereken, geç evlendiği, dolayısıyla çocuğu olduğunda ileri yaşlarda bulunduğudur.
Zeynilikte manevi eğitimini sonlandırıncaya kadar evlenmemek bekâr olarak tarikate girenler için bir gerekliktir. Kurucu şeyh Zeyneddîn-i Hâfî'ye göre takvaya sarılmanın iki yolundan ilki insanlardan uzaklaşmak, ikincisi ise bekârlığa sabretmektir. Mürit için "Hak eri" olmadan evlenmek söz konusu olmadığı gibi, eğitimini tamamlayıp "derdini devası hâline getirmiş" bir mürid de ancak kendisini kulluk yolundan alıkoymayacak dindar, sabırlı ve bulduğuyla yetinen bir hanımla evlenebilir/evlenmelidir. Yazar "nice suretler ihtiyâr olundu" derken, istenen nitelikleri taşıyan bir eş bulmak için uğradığı zorlukları da işaret ediyor olabilir.

2 Bundan yeni evlilikler yaptığı sonucu çıkarılabilir.

3 Aktardığı bu bilgilerden sonra *Kur'an*'ın 14:39. ayetini yazar. Bu ayet Hz. İbrahim'in duası olup "*Hamd iyice yaşlanmış iken bana İsmail'i ve İshak'ı veren Allah'a mahsustur*." mealindedir. Bir değişiklik yapar, '*bana İsmail'i ve İshak'ı* veren' yerine '*bana bol çocuk veren*" kelimelerini ekler. Buradan Hz. İbrahim gibi yaşlılık çağında çocuk sahibi olmasına göndermede bulunduğu yolunda bir sonuç çıkarabiliriz.

Ve Yedi Rüya

Ahmed Efendi eserinin sonunda İzmit'te bulunduğu sırada gördüğü yedi rüyayı aylı günlü tarihleriyle aktarır. Bunların büyük bir kısmı kendisinin aydın kişiliğini, ne gibi fikrî konularla ilgili bulunduğunu, hangi manevî iklim içinde yaşadığını göstermek açısından önemli olduğu kadar söz ettiği isimler, verdiği bilgiler çerçevesinde düştüğü tarih notları ile de çok değerlidir.

Birinci rüyasının tarihi H. 943 yılı Rebiülâhır ayının ilk günü olan (M. 17 Eylül 1536) Pazartesi gecesidir. Şöyle anlatır:

> "Misal âleminde gördüm, elimde bir yalın kılıç var. Ucunu yere dayamışım, kabzası elimde. Karşımda ergenlik yaşına varmış benzersiz güzellikte bir genç var. Dipdiri ve güzel giyimli. Tuhaf sözler söylüyor."
>
> "Söylediklerinden biri şu: 'Yüce Allah bir şeyi yaratmak dilese Cebrail'e der ki: «Git o şeye söyle, ne dileği varsa istesin. Beri tarafta güç ve yeterlik en üst mertebededir; bu yüzden ne isterse istesin ki her yönüyle, eksiksiz bir şekilde isteği gerçekleşsin. Sonra istemek fayda etmez.» O da gider, o şeye bu durumu aktarır. O da isteğini her yönüyle arz eder, böylece durumu gerçeklik kazanır.' Daha sonra gelip elimde olan kılıca sıkıca sarıldı."

Ahmed Efendi bu rüyayı şöyle yorumluyor:

> "Yüce Yaratıcı'nın *Kur'an*'da: 'Benim katımda söz değiştirilmez ve ben kullara zulm edici değilim.'(*Kur'an*, 50:29) ve 'Allah onlara zulm etmedi, fakat onlar kendilerine zulmediyorlardı.'(*Kur'an*, 16:33) diye buyurduğu ayetler buna işarettir. Mahiyetlerin mec'ûl (= sonradan var edilmiş) olmayıp, malûmun ilmine (= bilinirin bilgisine) bağlı olmasına dayanır. Mertebeli kimseler ve zevk sahiplerince ne demek olduğu bilinir, ayrıntı vermek gereksizdir."[1]

İkinci rüyasını H. 944 yılının Cemaziyelevvel ayının 23. (M. 28 Ekim 1537) Pazar günü gecesi görmüştür. Bir niyet ve yöneliş sonucu olmadan Çivi-zâde Şeyh Mehmed Efendi[2] ile karşılaşır. Uzun uzun görüştükten sonra Mehmed Efendi kalkıp gider. Ya-

---

1 İslâm felsefesinin (= kelâm ilminin) önemli konularından biri olan nesnelerin gerçeklikleri konusundaki bu rüya ve yazarın yaptığı yorum, yukarıda da vurguladığımız gibi, onun entellektüel kimliğini, düşünce dünyasını, öte yandan da aynı tarikate yakın ilgi duymuş ve bağlanmış Molla Fenari, torunu Alâeddin Ali Fenârî, Musannifek, Sinan Paşa vb. büyük din bilginleri gibi, şeyhi ve kendisinin de tasavvuf düşüncesini eh-i sünnet çizgisinde birleştiren bir anlayışın mensupları olduklarını gösterir.

2 Kanuni dönemi şeyhülislamlarından. 945-948/1539-1542 yılları arasında şeyhülislamlık yapmış, Mevlâna'nın kâfir olduğunu bildiren bir fetva yazması üzerine bizzat sultan tarafından tenkide uğramış, gözden düşerek bir süre sonra, Osmanlı şeyhülislamlık tarihinde ilk olmak üzere, azil yoluyla emekli edilmiştir. Tasavvuf büyüklerine karşı olmasıyla tanınmıştır. (Daha

nında içi dışı şeriate uygun bir aziz (= ulu kişi) oturmaktadır. Bu kişiye seslenip, "Bu kimsenin Allah katında ve Hz. Peygamber yanında beğenilir duruşları ve durumları çok mudur?" diye sorar. O kimse şöyle cevap verir : "Allah'ın resûlü ona dedi ki: 'Sen dünyada da, ahirette de emirsin.' "

Üçüncü rüyasını gördüğü tarih H. 945 yılının Safer ayının 18. (M. 16 Temmuz 1538) Salı günü gecesidir. Kendi şeyhi Muallimzade'yi görür. Büyük ilim adamlarından birkaçını bir araya getirmiştir. Şeyhi olduğu zaviyede Ahmed Efendi'nin eline yapışır, mihrapta bulunan seccadeye oturmaya zorlar ve toplanmış bulunan cemaate: "Siz şahit olun. Bu seccadeyi bu kimseye ısmarladım."der. Utanır, buyruğuna karşı gelemeyip oturur. Muallimzade: "Burada çok kimsenin gönlü vardı. Ama senindir." der, zaviyenin bütün işlerini ona ısmarlar ve gider.

Dördüncü rüya H. 946 yılı Şaban ayının 6. (M. 17 Aralık 1539) Çarşamba gecesi görülmüştür. Kendi anlatımıyla şöyledir:

> "Gecenin son üçte birlik bölüğünde (sabaha yakın) Sultan Bayezid Camii'nde kalabalık bir cemaat toplandığını gördüm. Aralarında Bahâeddin-zâde[1] var ve bir şeyh daha. Galiba Merkez Muslihüddin Halife[2]'dir. Üçümüz bir arada oturup uzun uzun konuştuk. Bahâeddin-zâde halka vaaz ve nasihat ettikten sonra toplantı sona erdi. Kalkıp üçümüz birlikte bir yöne doğru giderken Bahâeddin-zâde benim için dedi ki: 'Bu kimse bazı tuhaf sözler söylermiş. Biri şu: «Beni babam satın almıştır.»' Ben de dedim ki: 'Ben hebâ'-i mensûrden (= dağılmış parçacıklardan) geldim, siz ondan gelmediniz mi?' Bahâeddin-zâde de dedi ki: 'Ben merkebe buğday yükletip değirmene gidiyorum.' Ben de dedim ki: 'Ben de merkebimi önüme koydum, sürüp gidiyorum; gidebildiği yere dek.' "
>
> "Daha sonra dağıldık, yine toplanmak üzere sözleştik."

Ahmed Efendi rüyada yaşadıklarını bu şekilde aktardıktan sonra, anlattıklarının ne anlama geldiğini açıklamaya geçmeden önce, bir not düşer, bu sözlerin nasıl bir ortamda ne yolla gerçekleştiği yolunda bir ön açıklama yapar:

> "Söylenmiş olan bu dört katmanlı söz ki daha sonra bu sözlerle ne anlatılmak istendiği açıklanacaktır hepsi misal âleminde, konuşmaksızın, benim ne de-

---

fazla bilgi için bk. Mehmet İpşirli, "Çivizâde Muhyiddin Mehmed Efendi", *DİA*, VIII, 348; R. Öngören, *Osmanlılar'da Tasavvuf*, 2. Baskı, İstanbul, 2003, s. 252, 296, 304, 354).

1 7. nota bk.

2 Halvetiyye'nin Sünbül Sinan'a (ö. 936/1529) dayanan Sünbüliyye kolunun, kurucusundan sonraki ilk halifesi. Asıl adı Mûsâ'dır, 'Merkez Muslihuddin' lakabıyla şöhret bulmuştur. 959/1551-52 yılında 90'ı aşkın bir yaşta vefat etmiştir. (bk. R. Öngören, *Osmanlılar'da Tasavvuf*, 2. Baskı, İstanbul, 2003s. 60-77).

mek istediğimin onlar tarafından ve onların ne demek istediklerinin benim tarafımdan ilham ve inkişaf yoluyla bilinip anlaşıldığı anlamlardır. Kâhinlik ve alâmetler (= birtakım belirti ve işaretler) yoluyla değildir. Ve görüntü üzerinde yapılmış yorum da değildir. Ve o sırada daha bir sürü anlam belirmiştir/görünmüştür. Bunların bir kısmından söz edilmemiştir, çünkü bunların söz kalıplarına konularak aktarılması mümkün değildir, zevkîdir (= ancak tadına varılabilir.) Tat almasını bilen, anlam katmanlarında dolaşan ve marifet eri olan bu kadar kelimeden asıl maksadın ne olduğunu anlar."

Söylenilen sözlerin ne anlama geldiğine gelince:

"Beni babam satın almıştır." sözünden o ulu kişi 'Beni küçükken bir kimse satın alıp oğul edindi.' gibi bir anlam çıkardı."

" 'Ben dağılmış parçacıklardan geldim, siz ondan gelmediniz mi?' deyişim o kişiye cevaptır. Yani bu sözle anlatmak istediğim şu olmuştur: 'Benim maddî varlığımı oluşturucu (= aslî) dağınık parçacıklarımın bir araya gelmesine babam sebep olmuştur. Yani her bireyin kendine özgü bir mahiyeti (= kendisiyle kesin olarak bilindiği bir gerçekliği) vardır. Bütün adları câmi' (= toplayıcı) olduktan sonra özgü bir ad üstün, hakim ve yönetici olur, kendisi onun eli ve yönetimi altında bulunur; o özgü adın kulu olur, Allah katında o özgü adın kulu olmakla adlandırılır. Velilerin, belki de nebilerin tümü birer adla adlanmışlardır; Abdullah, Abdülhay, Abdülhak, Abdülvehhâb, Abdürrazzâk gibi. O özgü birey o özgü adın yansımalarına ayna olur, bu yönden o birey kul olup o ad mevlâ (= Efendi) olur. O özgü bireyi görünür kılıcı ve var edici olması bakımından o özgü ad baba ve o birey oğul olur. Nitekim Hz. Peygamber: «Ben adların babası, ruhların anasıyım.» buyurmuştur, yani «Benim adım bütün adların babası, ruhum bütün ruhların anasıdır.» demektir. Buna göre her bireye oğul olmak ve kul olmak gerekli bulundu.' Ayrıntı daha çoktur, zevk erine bu kadar yeter."

"Benim bu sözümü Bahâeddin-zâde 'Mahiyetler mec'ûldür (= onlara sonradan varlık verilmiştir, Tanrı bilgisindeki gerçeklikleri dışında var oluş gerçeklikleri vardır); ezelî değildir, ama ebedîdir.' gibi anladı. Böyle anladığı için 'Ben merkebime buğday yükletip değirmene gidiyorum.' dedi. Bu sözle demek istediği şuydu:

'Mahiyetler mec'ûl (= sonradan var edilmiş) değildir; ezelîdir, ebedîdir.' "

" 'Merkeb' dediği, mahsus (= özgü) mahiyettir, 'buğday' dediği ezelî istidat (= eğilim ve yatkınlık, yetenek), 'değirmen' dediği ise âmil-i mülktür (= var oluş dünyasında iş gören/işleyendir); yani benim mahiyetim ne ölçüde istidat yüklü olduysa bu varlık dünyasında yine o istidadın gereklerine göre iş işlerim.'"

"'Değirmene giderim.' demekle anlatmak istediği o mahiyetimde öz olarak bulunan, var ve saklı olan istidadı açığa çıkarıp, ondan beslenir, ondan tat alırım; değirmenin buğdayda öz olarak bulunan, var ve saklı olan unu açığa çıkarması, insanın o unla beslenip, ondan tat alması ve yarar sağlayıp durması gibi.'"

"'Ben de merkebimi önüme alıp giderim.' demekle şunu anlatmak istedim: 'Ben de biliyorum, mahiyetler sonradan var olmuş değildir; ezelîdir, ebedîdir. Özgü mahiyetin istidadı ne isterse bu varlıklar dünyasında onun gerektirdiği yolda iş görürüm/işleri onun gereklerine uygun biçimde yaparım.'"

"'Varabildiği yere dek' demekle anlatmak istediğim, 'İstidadın sınırı ne ise o ölçüde nitelik kazanırım ve bilgi elde ederim.' demektir."

Ahmed Efendi beşinci rüyayı H. 947 yılı Şaban ayının 17. (M. 17 Aralık 1540) Perşembe gecesi görmüştür:

"Gecenin üç bölüğünün sonuncusunda, yani sabaha yakın bir vakitte Şeyh Hazretlerini gördüm. Bana dedi ki: 'Bu zaviyeye gelip oturmalısın.' Ben de: 'Ey Şeyh! Ben kendimi o göreve hak kazanmış biri olarak görmüyorum; zira benim meşrebim sizin malûmunuzdur, lâübali meşreptir. O makamda oturan kimse oturaklı, edepli ve üstün birtakım değerlerle donanmış olmalıdır.' Üsteledi, zorladı. Ben de bulunduğum noktada direnip dedim ki: 'Ey Şeyh! Hak katıyla görüştünüz mü?' 'Görüştüm, «Gelsin» dediler.' diye cevap verdi. Bunun üzerine ben de: 'Ey Şeyh! Ben de Hak katıyla görüştüm, «Seçme hakkın var; mecbur ve memur değilsin.» dediler. Eğer o makama geçtikten sonra bazı durumlar olsa, Hak katına arz olundukta «Biz seni zorlamadık» derlerse ben ne cevap veririm.' dedim. Onlar da ses çıkarmadılar."

Hacı Ahmed Efendi altıncı rüyayı H. 948 yılı Recep ayının 29. (M. 18 Kasım 1541) Cuma gecesi gördüğünü kaydetmekte ve şöyle anlatmaktadır:

"Gecenin son bölüğünde, sabaha yakın Şeyh Hazretleri ile bir güzel yerde oturup sohbet ederken, sohbet sırasında elime yapışıp dedi ki: 'Estağfirullah, sübhânallah.' Ben de elini öpüp bu kelimeleri söyledim. Ardından dedi ki: 'Falan kimse hadis-i şeriflerden Hak katında kabul görmüş duaları çıkarıp bir kitap yazmış, adını *Îcâb ü Selb* koymuş. O dualardan birkaçı şunlardır:

'Allah nefsimden razı olsun.'

'Allahım! Nefsimden razı ol, onu ayıplama; çünkü gücü elinde bulunduran yönettiklerini ayıplamaz.'

Ben de Şeyh'in huzurunda bunları okumaya koyuldum. İkimizin üzerine bardaktan boşanırcasına yağmur yağdı."

Hacı Ahmed Halife'nin gördüğü rüyaların yedincisi ve sonuncusu daha da ilgi çekicidir. Gördüğünü söylediği bu rüya ile sanki kendisinin Yüce Tanrı katındaki yerini duyurmak ister gibidir. Bunu da kendi sözlerinden aktaralım:

> "949 yılı Ramazan ayının üçüncü (11 Aralık 1542) Cuma gecesi sabaha yakın Yüce Allah'ı gördüm. Bir kutlu ve arınmış yerde oturuyor. Ben de arkasında edepli bir şekilde oturup bakıyorum. Ortamızda aslâ perde yok. Padişahların arkasında yakınları durur gibi seyrediyorum. Yüce Allah'ın her tarafında kullar O'na yönelmiş, her biri ibadetle meşgul. Ama Yüce Allah ile bunların arasında yüksek ve ulu kalın duvar var, hiç birisi O'nu görmez, ama O bunları görür, onlardan yana yüzünü çevirip bakar. O sırada perde arkasından şu ayeti okuyan bir topluluğun sesi duyuldu: "*Mü'minler ancak o kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir. O'nun ayetleri kendilerine okunduğu zaman, (bu) onların imanını arttırır. Onlar sadece Rablerine tevekkül ederler*." (*Kur'an*, 8:2).
>
> "Ayet bitince Yüce Allah seslenip dedi ki: 'Bu ayeti okuyan kimseleri çağırınız. Bunları bağışlayıp cennete koyayım.' "
>
> "Yüce Allah'ın bu güzel sözünü işitince kalbime o derece huzur erişti, duyduğum sevinç bütün uzuvlarıma yayılıp içimde öyle bir çalkantı, öylesine bir açılma oldu ki anlatılamaz. Aşırı ferahtan bir başka durum içine düştüm, uyandım."
>
> Allah'ın resulü dedi ki: "Şanı yüce olan Rabbimiz her gecenin son üçte birinde dünya semasına şöyle diyerek iner. 'Bana dua eden yok mu, karşılık vereyim? Benden bir şey isteyen yok mu vereyim? Benden af dileyen yok mu affedeyim?' "

*

Sergüzeşt yazarının anlattıkları burada son bulur, dolayısıyla hayat hikâyesine ilişkin yazdıkları bunlarla sınırlıdır.

Bu hikâyenin en önemli eksiği, Türk edebiyatının 16. yüzyılının çok renkli ve ışıltılı sahnesinde görünenler arasında kılığı ve parıltısı farklı bir kimlik olarak yer alması gerekliği su götürmez olan bu düşünür nitelikli sanat adamının doğum tarihini vermemiş olmasıdır. Kaynaklarda da bu konuda bir kayıt bulunmuyor. Ama metnin satır aralarına gizlenen ipuçlarına dayanarak şu söylenebilir: bu tarih en erken H. 890/M.1485, en geç H. 895/M. 1490 olmalıdır. Buna göre, doğruya en yakın tahmin, onun bu yıllar arasında doğmuş olduğudur.

Hacı Ahmed Efendi'nin ölüm tarihi de kesin olarak bilinmiyor. Bununla birlikte, -son rüyası için verdiği tarih göz önünde bulundurulduğunda- bunun H. 949 yılı Ramazan'ından sonra (M. 1542 yılı Aralık ayından sonra) olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bu hikâyenin görüntülendiği sayfalarda kimi satırlar boş bırakılmış olsa da, Hacı Ahmed Efendi'nin yazdıkları, onun kişiliğini yapan ana çizgileri, kimliğini belirginleştiren altı çizilmiş tanıtıcı kuşakları, kendiliğini tanımamıza yetecek ayrıntı renklerini olanca görünürlüğüyle görmek için yeter olduğunu söyleyebiliriz.

İkinci Ayrım

Kendi Kaleminden
YAZARLIK SERÜVENİ ve ESERİ

Hacı Ahmed Efendi hayat hikâyesini anlatırken yazarlık serüveninden de söz eder, *Ravzatü't-Tevhîd* adını verdiği, son bölümü sembolik hikâyelerden oluşan manzum eseri ile ilgili olarak da ayrıntılı sayılabilecek açıklamalar yapar.

Yazarlık macerası Şam'da başlamıştır.

Arslan Bey'in evinde kaldığı günlerde (1525 yılı Ekim ayı sonları-1526 yılı Ağustos ortaları) "şerefli bir gecenin kutlu saatlerinde", uykuda iken, nefsinde bir arınma, içinde bir aydınlanma olur, *Kur'ân*'ın 7. suresinin 143. âyetini yüksek sesle okur. Ne var ki, "*Rabbi dağa tecellî edince onu darmadağın ediverdi. Musa da baygın düştü. Ayılınca 'Seni eksiklerden uzak tutarım Allah'ım. Tövbe ettim sana. Ben inananlardan ilkiyim.*" mealindeki bu ayetin sonunu "*Ben konuşanlardan ilkiyim*." anlamında "*Ve ene evvelü'l-mütekellimîn*" gibi okumuştur. Uykudan uyanır, yanlış okuduğunun farkındadır, "Ayette *mü'minîn,* ben ise *mütekellimîn* okudum?" der. Bu konu üzerinde zaman zaman "Acaba bunun hikmeti nedir?" diye düşünür, kafa yorar. Bir ay geçtikten sonra bir gün hiç düşünmediği ve aklından geçirmediği durumda birden aklına şöyle bir düşünce gelir:

> "Galiba ben kimsenin bilip öğrenmediği sözler söylüyorum. Bu durum Tanrı katından ulaşan bir ilham imiş."

Ahmed Efendi gördüğü rüyayı bu şekilde yorumladıktan sonra kaleme aldığı 5978 beyit ve 122 dörtlükten (= bentten) oluşan büyük oylumlu benzersiz eserinin ortaya çıkmasıyla ilgili şu açıklamayı yapar:

> "Gerçekten de, gide gide Yüce Allah'la ilgili bazı sözler, Ulu Rab ile bağlantılı bazı kasideler ve bazı hikâyeler biçim kazanmaya başladı, bu durum günden güne artıp çoğalarak *Ravzatü't-Tevhîd* (= *Tevhid Bahçesi*) nihayet bütünüyle

> ortaya çıktı.[1] İçinde temsil (= örnekleme) ve tevil (= yorumlama) yolu ile, ayrıntılı olarak, kimi insanları üstün göstermek, kimilerinin bilgisizliğini sergilemek biçiminde düzenlenen hikâyelerin hiç birisi eskiden ne bir yerde görülmüş, ne de bir kimseden işitilmiştir. Yalnızca Yüce Tanrı kalbe vakit vakit ne türlü hikâye ilham etti ve nasıl yazmayı bildirdiyse öyle yazılmıştır."

Ravzatü't-Tevhîd yazarının şu sözleri, eserin yazılmaya başlandığı tarih konusunda bizi bilgilendirdiği gibi, yapısı üzerine de özet nitelikli ön bilgi sağlar.

Ahmed Efendi bu kısa girişin ardından kitabı üzerinde ayrıntılı açıklamalara girişir. Sözlerine ortaya çıkan eserin anlamlar dünyasıyla bağlantılı nasıl bir kazanım ve birikimin sonucu olduğuna değinmekle başlar. Bu konuda söyledikleri kitabının ana konusu ve özü yanında genel çerçevesini de verir.

Onun sözlerine dayanarak aktaracak olursak:

Maneviyat dünyasında kazanç sağlama amacıyla yola koyulduğunda ilk yaptığı iş "Allah'tan gayrı her şeyi terk edip Hak yoluna girmek" olmuş, sonra "var oluş sebeplerini bu yolda tümüyle tüketip, kalp ilini ele geçirmiş", ardından "varlık âleminden çıkıp, ruh semasına yükselmiş", sonunda "sır sarayına" girmiştir.

Bu sözleri daha anlaşılır bir dile aktaracak olursak:

Yazar girdiği manevî yükseliş yolunda konak konak yürüyerek ileri noktalara varmış, üst varlıklar dünyasıyla ilgili bilgiler elde etmiş, bilinmezler ve bilinmezlikler âlemine açılan kapıyı aralamış, sonunda iç dünyasını aydınlatan ışığı bulmuş/görmüş, tanrısal gerçekliğe (= hakikate) ulaşma deneyimini yaşamıştır.

Bu durum, yine onun sözleriyle, "şeriatin son bulduğu uç ve tarikatin vardığı son nokta olan *hakikat şebçırağı*'nın elde edilmesidir.

Söylediğine göre, o, bu emsalsiz mücevheri "ruh şehrinde saklamış, sır sarayında gömmüştü", ayrıca "miras yoluyla önce ve sonra gelenlerin önderinden (Hz. Peygamber'den) ulaşan, … gönül hazinelerinde gizlenmiş mücevherler beden sandığında ve kalp kutusunda bulunmakta idi." Bu arada "vahdet denizinde hidayet kılavuzunun gerekli gördüğü seyahat sırasında birbiri ardınca gelen dalgalar ve dalış sırasında çıkarılan her çeşitten ve her türden … güneş gibi ışık saçan, nitelikleri anlatılamaz sedefler ve elde edilen … benzersiz inciler sağlıklı kalpte saklanmış", ayrıca "kesret karasında, ova ve vadilerde temaşa olunan köylerin ve beldelerin durumları ile … sayıları artıp duran insanların hâllerinde görülen farklılıklar ayrıntılı biçimde öğrenilmiş ve düzenli bir biçimde akıl defterine yazılmıştı."

---

1 Kitabın sonunda yazarın bildirdiğine göre, bitiş tarihi H. 943 yılı Recep ayıdır (M. 14 Aralık 1536 – 12 Ocak1537). Buna göre en geç 1526 yılı ortalarında başlamış olduğu yazma çalışması 10 yıl kadar sürmüş demektir.

Bu beyan, Hacı Ahmed Efendi'nin iki ayrı mekânda, kesret ve vahdet dünyalarında gerçekleşen yolculukları sırasında elde ettiği kazanca; bir yazar olarak ise, gerekli alt yapıya, başka deyişle, yazacaklarına dayanak olacak zengin bir bilgi ve deneyim birikimine işaret etmektedir.

İşte elde ettiğini söylediği bu kazanç ve birikim, aynı zamanda, mükemmel bir düzenleme ile inşa edeceği eserinde kullanacağı malzemenin ne ve nasıl olduğunu ortaya koyan bir açıklamadır da, ve işte *tevhid bahçesi*, -onun sözleriyle- "Tanrı katından gelen buyruk ve padişah katından ulaşan izinle", "bu saklı hazinenin mührü sökülerek ve şifreli bilgilerin konulduğu kutunun kilidi açılarak gömülmüş olanın ortaya salınması, saklanmış olanın dışarı çıkarılması" yoluyla düzenlenmiş, bu bahçeyi, yani *Ravzatü't-Tevhîd*'i oluşturan "şaşkınlık verici armağanlar nazım yoluyla, görülmedik bağışlar gizlilik örtüsüne büründürülmüş olarak dil tercümanı aracılığıyla anlatılmış, beyan kâtibi eliyle yazılmış", böylece "Hakk'a talip olanlar isteklendirilmiş"; "zevk bilgisi (= marifet) erleri için son varış yeri", "kitap ve yazılı metinlerin şifreleri"; "yaradılış ve karakterlerin nitelik ve durumları"; "isteklilerin şevki, saliklerin seyri"; "ulaşanların ve ulaşıp da yok olanların zevki", "yetersizlerin sözü ve gerçeğe göz kapayanların çirkin yüzü" "işaretler yoluyla ve kapalı sözler (= kinayeler) aracılığıyla" kapsamlı olarak ve bütün yönleriyle kaleme alınmıştır.

Yazar'ın, eserini "işaretler yoluyla ve kinayeler aracılığıyla" kaleme almış olduğunu bildirmesi, dolaylı bir anlatım dili kullanmış olduğu yolunda bir açıklamadır. Bu tür bir dile getiriş biçimi, her şeyden önce, insana özgü özellik ve niteliklerin birtakım işaretlere, başka varlıklara (hayvanlar ve cansız varlıklara) aktarılması, kurgulanan bir parçalı yapı içinde tasarlanan ilişki biçimleri, eylemler ve gelişmelerin onlar üzerinden işlenip yürütülmesi yoluyla yapılır. Bu aracılı anlatım biçiminin seçilmesindeki amaç, insan karakterlerindeki iyi/kötü yanların, çoğu zaman da insana özgü sayılmaması gereken niteliklerin kendisinde belirleyici öz olduğu var sayılan canlı-cansız varlıklara yüklenmesi anlayışına dayanır.[1]

Ravzatü't-Tevhîd'in üçüncü bölümünde yer verilen cansız varlıklar (*sabâ yeli, yağmur, çemen, çiy* (= *jâle*) ve *11 çiçek* ile *10 hayvan*dan her biri belirli bir karakteri (yazarının seçtiği kelimeyle: *meşrebi*), başka bir deyişle, belli bir karakter için belirleyici olan bir temel niteliği yansıtır. Ne var ki bunların hepsi olumsuz nitelikler değildir, dolayısıyla doğuştan gelen ve eğitimle kazanılmış iyi nitelikleri, iyi karakterleri (= meşrepleri) de temsil edebilmektedir.

---

1 Yazarın seçtiği bu yol, esasen bağlı bulunduğu tarikatin kurucu şeyhinin salık verdiği yoldur. Zeynüddin Hâfî *el-Vasâye'l-Kudsiyye* adlı eserinde, tanrısal gerçekliklere ulaşma yoluna girenlere, kötü niteliklerden her birini bu niteliklerin kendisinde belirleyici bir öz olduğu bir hayvan kılığında düşünmesini salık vermektedir. (yk. 38b-39a-b [bk. Reşat Öngören, *Tarihte Bır Aydın Tarikatı*, *Zeynîler*, İstanbul, 2003, s.177-78]).

Eserin üçüncü ve son bölümünde yer alan türlü cansız-canlı varlıklar üzerinden aktarılan karakterler, aynı zamanda yazarın durduğu yerin sağladığı bakış açısıyla, daha doğrusu, kendi yolu doğrultusunda görüş ve düşüncelerin öne çıkarılıp sergilenmesi için kullanılmış aracılar olduğu gibi, ana amacına da aracılık eden seçilmiş örneklerdir. Kendi sözleriyle bu ana amaç, "kimi insanları üstün göstermek, kimilerinin bilgisizliğini sergilemek"tir.

Hacı Ahmed Efendi, gerek açıkladığı ana amacına ulaşmak uğrunda, gerekse kendi yolunun izlediği yönde bakış, görüş, duygu ve düşüncelerini aktarmak için yaptığı düzenlemede, başka bir anlatımla, kurduğu çok parçalı yapının ana eksen ve dayanaklarında aynı sembolik anlatım yolunu seçmiş, parçalar arasında ise mükemmel bir bütünlük ve uyum sağlamıştır.

Ne var ki, büyük bir ustalıkla birleştirilip kurgulanmış bu bütünlüklü yapının ayrıntılı iç tasarımına girmek, katmanlı anlam derinliklerine varmak hiç de kolay değildir. Yazar bunun farkındadır, çok yönlü ve çok renkli otobiyografisini yazarken gerçekten benzersiz ve çok değerli eserini kavranır ve anlaşılır kılan açıklamalar koymayı da ihmal etmemiştir. Elde tek nüshası bulunan *Sergüzeşt*'in bu yanının da çok önemli sayılması gerekir. Çok ayrıntılı olmasa da, yapılan açıklamalar *Ravza*'nın sembolik yapısını ana çizgileriyle verir, bu da en azından, bu yapının elemanlarının kurgulanış biçimi ile tasarlanan düzenini, bir ölçüde de olsa, kavramamızı sağlar.

Öte yandan bu açıklamalar, metnin anlam dünyasına girmemizi sağlayan, hafifçe de olsa, aralanmış bir kapı sayılır. Bununla birlikte, yazarın geniş din ve teoloji bilgisi, ana ilgi alanını oluşturan felsefe ve tasavvuf konuları, yer verdiği zengin özel anlamlı kelime dağarcığının yüklerini bilmeyenler için anlama yolunda aşılması oldukça zorlu engeller oluşturur.

Söz konusu açıklamalara gelecek olursak; kendi belirlediği sırayla, şunlardır:

Önce amaç:

> " …; ama hâl sahibi, temiz kalpli; kavrayışı güçlü, kazanç sağlamakta gönüllü olanlar, sonuç elde etme bakımından, niyeti kavrasınlar, dileği anlasınlar, isteneni bilsinler ve elde edilmek istenenden tat alsınlar diye, kapalı sözlerin kimileri açıklansın ve işaretlerin kimileri anlatılsın."

Ve ikinci kişi ağzından örtüsü aralanmış o saklı yüzler:

> "Bu *Ravzatü't-Tevhîd*'in başlarında 'Mücevherci Hoca Kıssası' vardır. 'Mücevherci Hoca' dediği kendisidir."
>
> "Görüştüğü hocalardan maksat konuştuğu şeyhlerdir."
>
> "Mücevherlerden anlaşılması gereken elde ettiği tanrısal bilgilerdir."

> " 'Ağ örgülü (= müşebbek) kafes' *Ravzatü't-Tevhîd*'in yerini tutar. İçi ve dışı düzgün olup değerli taşlarla bezenmiştir. Yüce Allah'ın doğrudan ve aracı ile bağışladığı bilgileri tümüyle bunun içine koymuştur; tıpkı sarraflar kafesinin ağ örgülü oluşu, içinin mücevherle dolu olması, halkın dışından seyr etmesi, ama sarraf kapısını açmadıkça içeriden bir şey alınmaması gibi."
>
> " 'Birbiri içinde gökler sayısınca daireler ettim' sözüyle demek istenen, üst üste yedi makamın amaçlanmış olmasıdır."
>
> " 'Tam ortasında olan *şebçırak*'ın yansıttığı anlam, *gerçek tevhîd*'tir. Bu, aslında, yüz bin kişiden birinin görmediği, görenlerin de yüz bininin elde edemediği *gerçek vahdet* (= vahdet-i hakîkıyye)'dir."

Kitabının birinci bölümünde kullandığı kimi semboller (= remizler) üzerine yaptığı bu açıklamaları, üçüncü bölümde yer verdiği sembolik hikâyelerle ilgili açıklamalar izler.

Söylediğine göre, hikâyeleri yazarken üç şey dilemiş, daha doğrusu, isteği olan üç şeyi göz önünde bulundurmuştur. Buna, "hikâyeleri yazmakta üç ana ilgi noktası gözetmiş bulunmaktadır" da diyebiliriz. Bunların her biri de yedi amaca yöneliktir; başka bir deyişle, her birinin ilgili tutulduğu yedi topluluk, yedi hedef kitle bulunmaktadır.

İlk istediği, bu hikâyelerde yedi topluluk için tat ve pay bulunmasıdır.

> Bu topluluklardan ilki *şairler*dir. "Eser aruzun çeşitli kalıplarında nazma çekilmiş, her türlü şiir sanatına yer verilerek işlenmiş, tecnîs[1] ve tarsî'[2] gibi sanatlarla bezenmiştir. Kelimeler, vezinleri yapan parçalarla uyuşumludur, yani söz birimleri ile kullanılan aruz kalıplarının birimleri arasında uyum bulunmaktadır."[3]
>
> İkinci topluluk *zarifler*, yani edebiyat ve sanata ilgi duyan, güzellikten anlayan, zevk sahibi, sanatsever kimselerdir. "Okuması iç açıcı, dinlemesi sıkıntı giderici ilgi çekici hikâyeler, güzel olaylar" bu gibiler için yazılmıştır.
>
> Hedeflenen üçüncü kitle *bilginler*dir. Böyleleri için, "yer verilen ayetler anlamlara uygun, kullanılan hadisler eserin yapısı ve kullanım yerleriyle uyuşumlu; doğru yaradılışlı tabiatlar için yerinde, doğru akılca kabul edilir değerdedir."

---

1 Sesleri aynı, anlamları ayrı kelimeleri bir söz öbeği içinde kullanma.

2 Şiirde beytin mısralarında, nesirde eşleşen cümlelerdeki kelimeleri vezin ve kafiyece birbirine uygun olarak kullanma.

3 Yazarın şu sözleri şairce bir övünme olmayıp bir gerçeği dile getirmektedir. Bir yandan yapı ve sesçe olabildiğince Türkçe; akıcı, yalın ve anlaşılır bir anlatım dili bulmuş olan; öte yandan kusurlardan neredeyse bütünüyle arındırılmış olarak Türkçe'yi aruza uygulama başarısı sergileyen *Ravza* yazarı, bir yandan da çağının okumuş dilince zengin, ama günlük dilin seslendirme biçimlerini önde tutan bir anlayışla benzersiz bir şiir dili var etmiştir.

> Dördüncü topluluk *din buyruklarına sıkı sıkıya sarılıp hep iyilikler peşinde olan kimseler* (= salihler)dir. Yazılanlar "onlar için şeriat ve fetva edepleri, züht ve takva beyanı, kulluklar yolu, mücahedeler hâlleridir."
>
> Beşinci topluluk *dervişler*dir. Onlar için bu hikâyeler "şeriatin en güçlü sözleri üzerinde yükselen tarikat sülûkü (= yürüyüşü) sancakları, hâllerin yansımaları, rüyaların görüntüleri"dir.
>
> Göz önünde bulundurulan altıncı topluluk *ârifler*dir. Hikâyeler onlar için "üstü örtülü biçimde anlatılmış, gizli bilgi ve tatlara ulaşmış kişi (= ârif) aydınlanmalarından (= mükâşefelerinden) elde edilen, gizli hazineden çıkartılmış zevk bilgisi (= marifet) cevherlerinin en değerlileri"dir.
>
> Yedincisi *şahitler*[1] için "sürekli durumda tam yok oluş ile kavuşma yolu ve görüş (= rü'yet) hâleti"dir.

Yazar, göz önünde bulundurduğunu belirttiği *üç dilek*ten *ikincisi*nin "kaygı duyan, cennetler uman, gönül erlerinden olan, zevk bilgisi bulan ve her an müşahede hâlinde bulunan" yedi topluluğun hâlini anlatmak, söyledikleri sözleri açıklamak olduğunu bildirir. Bu dileğiyle bağlantılı olan yine yedi amacı vardır.

> "İlk amaç kendi sülûkünü yorumsuz olarak örnekleme (= temsil) yoluyla etraflıca aktarmak, tarikat yolunda sonuna dek yürümek ve hakikatin ne olduğunu bildirmektir."
>
> "İkinci amaç kendisiyle halvete giren dervişlerin tattığı zevki, yaşadığı nefret (= uzak duruş/kaçış) ve şevki (ilgi duyuş/coşkulu yöneliş), mertebelerinin altını üstünü, kâmil mürşidin yönlendiriciliğini ve nefis şeytanının yoldan alıkoyuşunu beyandır."
>
> "Üçüncü amaç dışarda olsun, içerde olsun; ister bulunsun, ister bulunmasın; bilen olsun, bilmeyen olsun; olgun olsun, ham olsun; inansın, inanmasın; ister yakınan olsun, ister minnet duysun", hasılı, kim ve nasıl olursa olsun, şeyh hazretlerine uyan kimseleri tanıtmaktır."

---

1 "Allah'tan başka görünen yoktur." sözüyle özetlenen anlayış temsilcileri, varlığın her zerresinde yaratıcısının görünüşlerini (= tecellilerini) seyredenler; başka bir anlatımla, varlığı bir görenler. Bu anlayışa göre gerçek fenâ (= yok oluş) hâli ancak böyle bir tevhid anlayışıyla gerçekleşebilir. "Varlığı bir bilme ve O'nun zatı ve tecellilerinden başka varlık olmadığını kavrama" demek olan vahdet-i vücûd (= varlığın birliği)nden oldukça farklı olan bu anlayış Zeyniyyenin benimsediği görüştür. Nitekim bu tarikatın kurucu şeyhine göre "varlığın birliği" görüşü geçerli bir görüş sayılamaz. (Hâfî, *Menhecü'r-Reşâd*, yk. 76a-b [bk. Reşat Öngören. *Tarihte Bir Aydın Tarikatı, Zeynîler*, İstanbul, 2003, s. 189-90]: Dilaver Selvi, *Kur'ân ve Tasavvuf*, İstanbul, 1997, s. 440-482).

"Dördüncü amaç ister uzak, ister yakın dost ve yakın; eski-yeni yol müridi; istekli olsun, kılavuz olsun birlikte yola düşen; işi çaba ve istek, amacı yakına ermek olan, mutlaka Zeyniyye yolundan olanları bildirmektir."

"Beşinci amaç her mutasavvıf takımından görüştüğü çok sayıdaki şeyhten duyduğu sözleri aktarmak, bunların mertebelerini yazmak, itikatlarını söze dökmek ve durumlarının niteliğini göstermektir."

"Amaçların altıncısı zevk ve marifet topluluklarının yoluna uyanların durumları ile nefis ve kalp sahiplerinin durumlarının gerçekliği ve belirsizliği konusunu hikâyeler ve latifeler biçiminde sergilemektir."

"Yedinci amaç, doğuda olsun, batıda olsun, mutlak olarak insanların meşreplerinin durumlarını; geçmiş, gelecek; baş eğen, baş kaldıran her şahsın istidadını; katı kalpli kimseler ile bağışlayıcı Rabb'in iyilik ve bağışını mertebelerine göre dile getirmektir."

"*Üçüncü dilek* yedi makamda yer tutmuş olanların durumlarını, her birinin bulunduğu mertebedeki sözlerini ve nefse yüklediği yükleri, yol erleri arasında örneklerini ve görünür âlemde iş ve eylemleri ile yapıp ettiklerinin biçim ve görüntülerini" ortaya koymaktır.

"İlk amaç, kalp ve tabiat makamı erlerinin durumları ile tarikatta ilerleme ve hakikate ulaşma noktasında şeriata itaatsizliklerinden" söz etmektir.

"İkinci amaç, kötülük buyurucu nefse uyanların durumları ile hileci yardakçıların sözleri" üzerine bilgi vermektir.

"Üçüncüsü, yoğun nefislerin bulanıklığından arınmış yalın kalpli erlerin durumlarını" tanıtmaktır.

"Dördüncüsü ruh makamına ve Allah'ın kendilerine kolay kıldığı fetihlere erişmişlerin durumları" ile ilgili bilgi aktarmaktır.

"Beşinci amaç, gönülleri açık, halleri gizli; kalpleri sevinç dolu, Yaratıcı katında yeri ulu 'birr (= iyilik)' erlerinden olanların durumlarına" değinmektir.

"Altıncı amaç gizli sırları bilenlerin, dili yüksek ve işi açık erlerin; sözüne bağlı ve Rabbine vefalı erenlerin durumlarını" açıklamaktır.

"Yedinci amaç, Mekke ve Medineli olup gizli sırları bilen, o her eksiklikten uzak Yaratıcı'nın emanetini taşıyan, o çok esirgeyici Tanrı'nın hazinesini bekleyen, kabul ve ret sahibi Hz. Resul'ün makamına oturanın, arza halife olanın, *nafileler yakınlığı* (*kurbi nevâfil)* ve *farzlar yakınlığı* (*kurb-i ferâiz*) elde edenin (yani: şeyhi Muallimzade'nin) mertebesini" duyurmaktır."[1]

---

1 Bu mertebe kutupluk mertebesidir (bk. Abdurrezzak Tek, *a.g.e.*, s. 137. 50. not.) ve Ahmet Efendi bu yolla şeyhinin böyle mertebede bulunduğunu vurgulamış olmaktadır.

*

Hacı Ahmed Efendi üçüncü bölümdeki hikâyeler üzerine yaptığı bu açıklamalardan sonra sözlerini, ikinci bölümün girişinde yazdıklarından yaptığı kimi alıntılara dayandırdığı açıklamalarla sürdürür.

Eserin ikinci bölümü genelde tarikatin, özelde Zeynîlik'in ana dayanak ve amaçlarının ortaya konmuş olduğu bölümdür. Buraya başlık olarak bir ayet koyar: "Rabbinin nimetine gelince, işte onu anlat".

Bu bölümde yazacaklarının bu buyruğa uymanın sonucu olduğunu belirttikten sonra, sözü şeyhi Muallimzade'ye getirir, onun şeyhlik müddetini bildiren önemli bir bilgi notu düşer, ardından kendisine aşırı sevgisi ve yüksek derecede himmeti olduğunu, ikisi arasındaki yakınlığın bir bedende birleşme mertebesini bulduğunu, bütün olgunluk ve erginlikleri, şeyhinin, kalp aynasına işlediğini, kendisinin onun dilinde tercüman olduğunu belirtir.

Bu sözler, biraz önce değindiğimiz şu nokta açısından önemlidir: yazdıkları Zeynîlik'in görüşlerini yansıtmakta, üzerine oturduğu düşünce ve anlayışları aktarmaktadır.

Üçüncü kişi ağzından yapılan bu açıklama da şöyledir:

> "… halka seslenip, "O gönlü arı duru kimselerin yükseliş yolculuğunu anlatayım, Hz. Mustafa'nın yolunu açıklayayım[1]; gerçeklik hâllerinin uygunluğunu ortaya koyayım, zevk yoluyla kazanılan bilgilerin inceliklerinin iç yüzünü göstereyim diye davet ettim."[2] demesindeki amaç, dinin buyruklarını yerine getirmiş, tarikatte erginliğe yetmiş, hakikat erleri arasında kendine yer etmiş; hidayet göğünün güneşi, keramet arşının kutpu, velilik dairesinin merkezi; bildiği hikmet, işi sürekli rü'yet, yeri ayrılmasız kurbet; vird okuyanlara önder, irşat erlerine rehber, sapkınları yola getiren er; edepçe Muhammedî, nesepçe Edhemî, hasepçe Zeynî; arşın sahibi katında değer bulan, orada (meleklerce) buyruğu tutulan Şeyh Muslihuddîn, 'İbn Muallim' diye ünü ufukları tutmuş; güzel ahlâkla nitelenmiş, insanlar arasında güneş gibi parıltısıyla bilinmiş olan … -ki kendisinin şeyhidir, Bursa'da Şeyh Tâcettin zaviyesinde 13 yıl irşat seccadesinde insanları davet etmiştir- şeyhinin kendisine aşırı sevgisi ve yüksek derecede himmeti olduğundan, ikisi arasındaki yakınlık, bir bedende birleşme mertebesini bulmuş, bütün olgunluk ve erginlikleri şeyh onun kalp aynasına işlemiş bulunduğundan, onun dilinde tercüman olup, gerçeklik hâllerinin ne olduğunu ve kulların hangi yollarda bulunduğunu beyan etmektir."

---

1 Bk. *Ravza*, 989. beyit
2 Bk. *Ravza*, 988. beyit

Bu önemli açıklama, yine aracı ağzından olmak üzere, şeyhiyle yakınlığının derecesini ortaya koyan şu notla sonlanır:

> "Şeyh Hazretleri kendisine irşat seccadesini vasiyet etmiş, daha sonra dervişleri teklif edip zorlamışlardır, (ama) o yolu seçmemiştir; yaradılış bakımından lâübali (= bağ ve kural tanımaz, belli sınırlar içinde olmaktan hoşlanmaz) ve melâmete yatkın olduğundan 'Seccade âdâbını gözetmekte kusurlu davranırım.' diye."

Ve son olarak aralanan iki perde:

> "Ve 'Meclis edip sırlar hazinesi açaram.'[1] demesinden maksat, adı geçen şeyhin dervişlerini halvete koyup, her birini yeteneğine göre eğitip Hak katına giden yolu göstermesidir."

> "Ve hikâyelerde kimi yerde bir 'kâmil şeyh', kimi yerde bir 'seyyah', bazen 'hidayet' adlı, bazen 'Hızır', bazen 'muallim', bazen 'efdalü'n-nâs' ve 'Hak kılavuzu' olarak anılan kimselerin tümünden maksat adı geçen şeyhtir."

Eserini örten örtülerden sıyırdıkları bu kadardır. Ona göre daha fazlası da gereksizdir, çünkü:

> "Geri kalan durumlar bu öze uygundur ve bu anlatım yoluyla çakışıktır, gözden uzak tutulmasın."

> "Yorumu kalp gözüyle görenlere açık ve marifet erleri için seçiktir. Onlar tarafından bilindiğinden geri kalan amaçlar ayrıntılı olarak açıklanmadı."

---

1 Bk. *Ravza*, 1008. beyit

İKİNCİ BÖLÜM

RAVZATÜ'T-TEVHÎD'İN YAPISI
ve
İÇERİK ÖZETİ

RAVZATÜ'T-TEVHÎD'İN YAPISI
ve
İÇERİK ÖZETİ

Hacı Ahmed Efendi, çeviri olmadığı gibi belli bir örneğe de dayanmayan, baştan sona benzersiz ve her yanıyla yeni eserinin taslağını büyük bir ustalıkla çizmiş, kuracağı yapının parçalarını titizlikle belirleyip seçmiş, bu parçaları birleştirme işlemini büyük bir başarıyla gerçekleştirmiştir. Eserin kusursuz kurgulanmış iskeleti yalın, akıcı, kolay anlaşılır bir dil kullanılarak anlam dolgularıyla doldurulmuş, çağının edebiyatı için geçerli her türlü bezekle bezenmiş, her türden süs aracıyla süslenmiş; öte yandan yazarının düşünce, duygu ve hayal dünyasının derinliği ve zenginliğince derinleştirilip zenginleştirilmiş ve ortaya gerçekten edebiyatımızın vitrininde yer alması gereken bir eser çıkmıştır.

Aşağıda sunulan içerik özeti, eserin, yazarı tarafından tasarlanan ayrıntılı yapısına dayandırılmış, bu yapının, -eldeki yazmada bulunmayan başlıklar da eklenmek suretiyle- çevriyazılı metne de yansıtılmış olan karşılığı olmak üzere, üst ve alt birimleri başlıklarla ayrılmış, böylece hem ayrı ayrı bağımsız birimlerini, hem de metnin bütününü izleyip değerlendirme yolunda kolaylık sağlamak amaçlanmıştır.

BAŞLANGIÇ

Klasik yapıya uygun olarak *Ravzatü't-Tevhîd* de Yüce Yaratıcı'ya dua ve övgü konulu bir manzume (= münacat) ile başlar. 25 beyitlik bu manzumenin son beyitleri Hz. Peygamber övgüsüne ayrılmıştır. Yazar bu konudaki asıl manzumeyi ise, uzun girişin na'tlere ayırdığı ikinci ayrımına koyacaktır.[1]

GİRİŞ

Münacat ile yapılan başlangıcı uzun bir giriş bölümü izler. Dört ayrımı bulunan bu kapsamlı girişin de 36 beyitlik **Matla'** başlıklı bağımsız bir alt girişi bulunmaktadır. Burada, başlıca, yaratılış, varlık-insan, yaratıcı-insan, kul, kulluk görevi konuları ele alınmıştır.

---

1 Yazarın bu manzumede kullandığı dil Arapça'dır. Hayat hikâyesini kaleme alırken Türkçe sözleri ve söz öbeklerini birbiriyle harmanlayarak kurduğu karma ve karışık yapı ile ortaya koyduğu Arapça bilgisini, burada doğrudan bu dilde yazarak bir kez daha sergilemek istemiştir.

Birinci Ayrım

Birinci Dilim

Ana girişten bağımsız alt girişi **Kasîde-i 'Acîbe fî Tertîbi Halkıhi'l-Eşyâ' ve fi'l-Âsâri'z-Zâhire fi'l-Evḳâti mine'l-Esmâ'i**[1] Arapça başlıklı 87 beyitlik bir manzume izler. Burada ele alınan başlıca konular, varlık mertebeleri, esmanın görünme belirtileri (= zuhur eserleri)dir.

Bu kasidenin tuhaf (= acîb) niteliğiyle nitelenmiş olması, yine Arapça başlıkta açıklandığı gibi, ilk 29 beytin ilk kelimelerinin 1'den 29'a, sırasıyla, eski alfabenin harfleriyle başlaması, ikinci 29 beytin ilk harflerinin bu kez sondan başa doğru, yani tersine olmak üzere kelime başlarında kullanılmış olması, üçüncü olarak da son 29 beytin, başındaki harflerin ikinci kez baştan sona doğru sıra izleyerek kullanılmasıyla düzenlenmiş bulunmasıdır.

Bu biçimce ustalıklı kasideyi, kafiye düzeni bakımından ilk dördü mesnevi, beşincisi kaside yapısında, nasihat ve özendirme konulu manzumeler izler.

İkinci Dilim

Der Nasîhat-i İnsân başlıklı; öğüt, tefekküre çağrı, ruh temizliği, Hak yolundan alıkoyacak her bağ ve ilgiden (= sivâdan) arınma konularında 35 beyitlik bir manzumedir.

Üçüncü Dilim

Der Nasîhat-i Ihvân başlığını taşır. Kesret sevgisinden kurtulma, yaratılış gayesine uygun yaşama, Yaratıcı'ya yakınlık yoluna girme, olgunlaşma, insanlık değerleri kazanma gibi konularda 41 beyitlik bir manzumedir.

Dördüncü Dilim

Der Nasîhat-i Tâlibûn başlıklı 30 beyitlik bu manzumenin konusu, başlıca Hakk'a ulaşma yolu, tecerrüd, seyr ü sülûktür.

Beşinci Dilim

Der Terğîb-i Sâlikûn[2] başlıklı, 57 beyitlik, manevi eğitim yoluna girenin (= sâlikin) esmayı benliğinde toplar duruma gelmesi, nesneleri denetimi altında bulun-

---

1 "Nesnelerin yaratılış düzeni ve yaratılış vakitlerinde isimlerden görünen eserler konusunda tuhaf kaside.

2 B ve E"de başlık, **Der Duhûl-i Sâlik fî Hısni't-Tevhîd** (= Sâlikin Tevhit Hisarına Girişi Konusunda)'dır.

duracak yetkinliği kazanması gibi konulara değinen, insanı üstün değer kazanmaya çağrı mahiyetinde bir manzumedir.

Altıncı Dilim

20 beyitlik bu kaside **Der Nasîhat-i Sâlikîn** başlığını taşımaktadır. Önceki dört manzumeden şekilce farklılığı göz önünde bulundurulduğunda, bu kasidenin yola girenin eğitim çalışmaları sırasında yapacağı zikirlerle ilgili olan aşağısındaki dört kaside için düzenlenmiş bir giriş yerinde olduğu söylenebilir. Ancak bunun da konu bakımından, öncekilerin dayandığı öğüt ve özendirip yönlendirme esasına dayanıyor olması, eserin genel yapısı içinde bu ve sonraki kasidelerin de birinci ayrımın dilimleri olduğunu kabul etmemiz yolunda kılavuzluk eder.

Bu kasidede, yola girenin bir ârif (= zevk yoluyla gizli bilgilere ve tatlara ulaşmış kişi)nin yanında varlık kitabını okuyup bitirmesi durumunda, tevhid yolunda ilerleme konakları (= seyr ü sülûk makamları) olan *nefis*, *kalp, ruh* ve *sır* makamlarına ulaşabileceği, böylece beşinci ve bir üst makam olarak da Hak sırrına (/tevhîd-i zâta/mahv ü fenâya) erişilebileceği vurgulanır ve bu amaç özendirilir.

Yedinci, sekizinci, dokuzuncu ve *onuncu* dilimleri oluşturan sonraki dört kasideye gelince, bunlar: ilki 33 beyitlik, ikincisi 13 dörtlükten oluşan **Kasîde-i Lâ İlâhe İlla'llah** başlıklı iki manzume ile, 33 beyitlik **Kasîde-i Hû** başlıklı, 33 beyitlik **Kasîde-i Hak** başlıklı kasidelerdir.

Bunlar Zeyniyye zikrinde kullanılan sözleri/adları göstermesi bakımından önemlidir.

İkinci Ayrım

Ana girişin övgülere (= na'tlere) özgü ayrımıdır. Burada altı başlık altında altı na't, demek ki bu altı na'tin yer aldığı altı dilim bulunmaktadır. En uzunu birinci dilimdeki Hz. Peygamber için olan 33 beyitlik na'ttir. İkinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci dilimlerdeki dört halife na'tleri 5'er beyitlik, altıncı ve son dilimdeki Hz. Hasan ve Hüseyin için olanı da 15 beyitliktir.

Üçüncü Ayrım

Bu ayrım "Münacat" başlıklı 69 beyitlik bir yakarıştır. Sinan Paşa'nın "İlâhî!" diyerek başladığı mensur yakarışlarını andıran yirmi bir beyitlik bir seslenişten sonra en içten bağışlanma dileklerinin Tanrı katına sunulduğu, son bulmaz umutların ve ısrarlı bekleyişlerin dile getirildiği bu güçlü manzumenin mısra ve beyitlerini dolduran sözler, tertemiz bir yüreğin, inanç dolu bir sinenin yakıcı sıcaklığını ve güçlü soluğunu yansıtır.

Dördüncü Ayrım

Giriş

Eserin ana giriş bölümünün bu son ayrımının da kendi bağımsız girişi vardır. 41 beyitlik bu girişin başlığı **Matla'u't-Te'lîf**'tir. Hacı Ahmed Efendi burada; yazdıklarının, gönlüne ezel hattatı tarafından yazıldığını, tümünün söz değil hâl (= deneyim) olduğunu, bunların toplanıp can kutusuna konarak edebi olmayanların eline geçmemesi için mühürlendiğini; onca yıldan ve yaşanmışlardan sonra artık bunları ortaya çıkarmanın zamanı geldiğini, bunun üzerine manzum olarak kaleme aldığını; Yaratıcı'nın her kula bir dil verdiğini, her birisinin Hakk'a tercüman olduğunu; herkesin dileğinin bir olduğunu, ancak söz ve söz yapıları arasında uyuşmazlık bulunduğunu; Hakk'ın kendisine de bir özel anlatım dili bağışladığını, bunu ancak seçkin kimselerin anlayabileceğini belirtir; ardından, kendine övgü anlamında, daha önce kimsenin bu yola gitmediğini, hem hikâyelerinin, hem üslûbunun görülmemiş olduğunu, bunun kendisine özgü ve Tanrı'nın bir bağışı olduğunu bildirir.

Birinci Dilim

Ayrımın bu tek dilimi **Sebebü't-Te'lîf** başlığını taşımaktadır. Bu başlığın yanına *Sergüzeşt*'inde söz ettiği Şam'daki rüyasını eklemiştir. Kendisindeki yazma yeteneğini keşfetmesi bu rüyaya dayanır. Bu rüya onun için bir uyarı, bir işaret olmuştur. Bunları yeniden hatırlattıktan sonra kitabına koyduğu adı kaydeder. 54 beyitlik bu dilim övünme sözleriyle son bulur.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Eserin birinci bölümü 62 beyitlik bir girişle başlar. Yazar burada önce âdemin/insanın *ruhlar âlemi*'nden (= âlem-i ervâhtan) "ilk berzah" da denilen *mülk âlemi*'ne inişini (= nüzûlünü), bin bir âlemde yolculuk ettikten sonra yer yüzüne varışını, sonra gelişimini (= kemâlâtını) tamamlamak için bu kez bir çıkış (= suûd) yolculuğu yaptığını, bu yolculuğun da birçok ara noktalardan ve konaklardan geçtiğini, nihayet insan karnına ve ana rahmine ulaşıp belirli bir süreden sonra akıl bağışıyla öteki var edilmişlerden farklı bir varlık olarak ortaya çıktığını anlatır.

Ardından, varlıklar dünyasında her nesne için bir seçilmiş/belirlenmiş yer (= makam) bulunduğunu, nesnelerin bulundukları bu belirlenmiş yerleri değiştirmelerinin söz konusu olmadığını, insanın ise her makama uğrayıp geçtiğini; hem inerek, hem çıkarak gezdiğini, kendi seçimiyle (= ihtiyarıyla) aslına ererse Yaratıcı'nın karşılık ola-

rak vaslını bağışlayacağını bildirir. Daha sonra Hakk'ın iyilik ve bağışının kulları için her an, sayısız ve bitimsiz olduğunu, kulun her yanlışına/suçuna Şah'ın (= Yaratıcı'nın) bağış ile karşılık verdiğini, buna rağmen şükreden kullarının pek az olduğunu, ancak yüz binde birinin Hakk'ı bildiğini, ancak bundan O'nun zatına bir eksiklik gelmeyeceğini, O'nun âdetinin iyilik/bağış olduğunu, incinip de hiçbirinden nimetini kesmediğini aktarır. Sonra kendisine: "Öyleyse gel sen de sözünü söyle, Hakk'ın sıfatlarıyla sıfatlan; kimsenin ayıbına bakma."diye seslenir, ardından "yaradılışında (= meşrebinde) işittiği bir sözden yüzlerce pay çıkarma yeteneği olanların yol bulacağını" belirttikten sonra, yine kendisine seslenerek: "Kudretin yettikçe yaz, yazdıkların yayılıp sıradana seçkine ulaşır. Sözünü gizleme, sözün elbet değerini bilene erişir, ve o ne demek olduğunu anlar. Yok olmayıp da nice zaman kaldıkça anlayanlar 'Ne güzel armağan' derler." sözleriyle yaptığı girişi sonlandırır.

Bölümün iki ayrımı vardır.

Birinci Ayrım

Yazar birçok ayrım için yaptığını burada da yapar, yazacakları konusunda tanıtıcı ön bilgiler sunan bir giriş (= **matla'**) ile başlar.

Giriş

20 beyitlik bu girişin ilk beyti "Gelin ey sarraflar, aşk pazarında bir dükân açtım." sözleriyle yapılmış bir çağrıdır. Sonraki beyitlerde *Sergüzeşt* adlı eserinde söz ettiği ve gerçek tevhîdi temsil ettiğini açıkladığı *şebçırak*'ı bulmak için nice seyahatler yaptığını, nice sıkıntılar çektiğini aktarır; elde ettiği bir sürü değerli mücevheri dizip düzene koyduğunu, değerini bilen için bunların cihanda benzeri bulunmayan şeyler olduğunu belirttikten sonra "Sözümden pay aldınsa kıssayı dinle, gör ne var." diyerek asıl anlatacaklarına kapı açmış olur.

Birinci Dilim

Ayrımın ilk dilimi *Cevherci Hoca* kıssasıdır. Biraz önce, *Sergüzeşt*'te bulunan eseriyle ilgili açıklamalardan söz ettiğimiz satırlarda, Cevherci Hoca'nın kendisi olduğuna değinilmiş, bu kıssa içindeki kimi semboller (= remizler) üzerine verilen aydınlatıcı bilgiler aktarılmıştı, bu yüzden burada içeriğin ayrıntıları üzerinde durulmayacaktır.

Yalnızca önemli bir iki noktayı kaydedecek olursak,

biri şudur:

Kitabın en oylumlu manzumelerinden biri olan 218 beyitlik bu mesnevi başlı başına bir eser gibidir ve Ahmed Efendi'nin renkli hayat serüveni[1] yanında manevî eğitim yoluna giriş ve yol alışı ile iki ayrı dünyada yaptığı uzun ve çileli seyahatler sonucunda elde ettiği kazançlarla[2] içi değerli taş dolu bir kafes düzmesinin, tam ortasında gerçek tevhid (= tevhîd-i hakîkî) bulunan bir *tevhid bahçesi* (= *ravzatü't-tevhîd*) düzenlemesinin, yani kitabını kaleme alışının sembolik anlatımlı hikâyesidır. Yazar daha önce yazdığı *Sergüzeşt*'te bu hikâyeyi düz bir anlatımla, farklı bilgiler katılmış olarak vermişti.

İkincisi de şu:

Ona göre bu kafesi düzen aslında hocasıdır; bir gönül veren, bir seven; ayrılmaz can yoldaşı ve sohbet arkadaşı olarak kendisine vermiş, halkın içine götürmesini istemiştir. Ancak bu kafese/bahçeye girmek isteyene yol vermeye kendisi yetkili değildir. Bunu, kendisine baş vuranlara: "Ben bunu açmam; kimin yatkın olduğunu, kimin olmadığını fark etmem. Dilersen sahibinin yanına git." dediğini söyleyerek belirtir. Daha önce başka bir vesileyle vurguladığımız gibi, şu ifadeler, onun bağlandığı tarikati adına halife ve dergâh şeyhi sıfatıyla irşat faaliyetinde bulunmadığını, yalnızca ilgi duyan kimseleri bilgilendirme, özendirme ve yönlendirme gibi hizmetler gördüğünün bir kez daha açığa vurulmasıdır.

İkinci Dilim

Bu dilim esere büyük bir zenginlik ve edebîlik değeri katan **İlâhî Sözler** (= **Kelimât-i İlâhiyye**)" başlıklı 33 manzumeden 20 dörtlüklü ilkidir. Bundan sonraki her ayrımın çoğu yerde ikinci, birkaç ayrımda üçüncü ve üçüncü bölümün ilk ayrımında dördüncü dilimler olmak üzere, yazarın, eserine içerik dolgusu olarak yerleştirdiği bu İlâhiler, susayana sunulan doyumsuz, serinletici pınar suları gibidir. Aynı zamanda, sonunda yer aldıkları ayrımla ilişkili, işlenen konuyla bağlantılı olan bu şiirler, son derece güçlü edebî ifadeler, sanatlı söz yapıları ve kolay görünen güç söyleyişlerle içten yönelişleri, derin düşünceleri, duyuşları, tatları; yanı sıra iç ürpertilerini, kalp ağrılarını ve sızılarını yansıtır.

---

1 Kendi anlatımıyla bu, kalbinde gizli hocalık isteği olan birinin hoca olma yoluna düşmesi, bu yolda sonsuz sıkıntı çekmesi, bulunduğu yerde hoca olmayışı üzerine hâlini arz etmek için baştan başa âlemi dolaşması gereğini düşünerek bunu gerçekleştirmesidir.

2 O bunu, hocasının kendisini defalarca sınadıktan sonra bütün yadigârını teslim etmesi, böylece bu fennin mahiri olması şeklinde değerlendirir.

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde yazar tasavvufun üç ana konusunun/ekseninin kendi tuttuğu yolun bakış açısıyla işlendiği üç kasideye yer vermiştir.

Bölüm yapı bakımından bir giriş ile üç ayrımdan oluşur. Her ayrımda bir bağımsız giriş ve -ikincileri ilâhi olmak üzere- iki dilim bulunmaktadır.

GİRİŞ

Yazar girişe başlık olarak **Matla'** yerine "*Rabbinin nimetine gelince; işte onu anlat.*" ayetini koymuştur. Bu başlık, aslında, bundan sonra söyleyecekleri üzerine bir işaret, bir şifre anahtarıdır. Nitekim ilk beyitlerde bilinmezlik âleminden gelen bir sesin kendisine "Niçin böyle suskun duruyorsun? Kalbini ve dilini arkadaş olarak yanına kat, gizlediğin malını ortaya çıkar, Rabb'in sana verdiği nimeti halka duyur." dediğini aktarır. Bu sese uyar, "manevi eğitim yolunun (= seyr ü sülûkün) başlangıcının ne olduğunu, sonunun nereye vardığını" yazmaya koyulur. Kullanacağı kâğıt halkın kalpleri, -bir başka deyişle- meşrepler (= yaradılışlar); hokka ve kalemi, gönül ve dil; mürekkebi ise, zevk bilgisi (= marifet) olacaktır.

Açıkçası, bu 60 beyitlik giriş bu bölümün düzeni ve içeriği üzerine yapılmış bir özet, bir tanıtım, bir açıklamadır.

Birinci Ayrım

23 beyitlik bir giriş ile başlar, onu 55 beyitlik "aşk" redifli bir kaside ve aşka dair 14 beyitlik bir ilâhînin yer aldığı iki dilim izler.

Giriş

Ayrım içeriğini veren bu kısa girişte, anlamsız davanın kuru lâf sayıldığı belirtildikten sonra, aşkın ne olduğu ve âşıkların nasıl olması gerektiği üzerine sorular yöneltilerek bir değerlendirme yapılır. Anlatım için seçilen bu sorulu tarz, burada gerçekten etkili ve güçlü bir araç olarak kullanılmıştır. Daha sonra her zerrede dostu (Allah'ı) görmedikçe, her zerrenin dost aşkıyla dolu olduğunu idrak etmedikçe, yok oluş (= fenâ) mülküne yönelip de her zerrenin "Allah!" diye seslendiğini duymadıkça bu yolda başarı sağlanamayacağı vurgulanır, ve son iki beyitte: "*Özünde bu belirtileri bulursan, sözünde doğru ve sapmaz olursun. Kalp mermerine Şam kılıcıyla yazarsan, aşkın niteliklerini anlatayım.*" sözleriyle **Kasîde-i Aşk** başlıklı manzumeye geçilir.

Birinci Dilim

Kaside "Aşk sultanının kalp tahtına çıkıp oturduğunda âşıklara hemen haber salıp aşk divanı kurduğunu, 'Benim dönemimde kimse aşkını gizlemesin' maddesiyle başlayan bir yasa çıkardığını" bildiren beyitlerle başlar. İlgi çekici bir kurgunun habercileri olan bu beyitleri izleyen sonraki beyitlerde bu yasanın ayrıntılanmış maddelerine yer verilir, ardından bu duyuruyu işiten âşıklar tayfasının büyük bir istekle meydana girdikleri, başlarını kesip top yerine şahın atının ayağına saldıkları ve aşk çevgânı oynadıkları, sonunda dosta kavuşup amaçlarına ulaştıkları bildirilir.

Yazar bu arada bir geçiş yapar, sözü kendine getirir, "aşkın, başarılı bir orduyla varlığının ülkesini baştan başa ele geçirdiğini; aşk konuğu geldiğinde nesi var nesi yoksa hepsini önüne serdiğini; aşk tüccarı olduğunu, bu cihan pazarına alışveriş etmeye geldiğini, malının bedelinin can olduğunu; …" belirttikten sonra, aşkın değeri üzerine yorumlar yapar, "milyonlarca yıl yaşasan da anlatsan, aşk destanı ve kıssası bitmez." beytiyle kasideye son verir.

İkinci Dilim

Ayrımın ikinci diliminde yazar kendi aşkını dile getiren âşık konumundadır. Bu anlatım tarzı önceki dilimde tutulan yolla uyuşumludur. Her beyti güzel, her beyti güçlü bu şiir, aşk şiiri güldestelerinde yer alacak değerdedir.

İkinci Ayrım

Girişi 25 beyittir. İlk dilimi **Şeriat Hükümleri ve Tarikat Edepleri** başlıklı 55 beyitlik bir kaside, ikinci ve üçüncü dilimleri tarikat yolu, güçlükleri ve hedefler üzerine **İlâhi Sözler** ortak başlığı taşıyan, ilki 9 beyitlik, ikincisi 12 beyitlik iki manzumedir.

Giriş

Burada üzerinde durulan konular, iç temizliğinin de dış temizlik kadar önemli olduğu, iç temizliği için nefsin kötü huylardan arındırılması, ruhun nefsin elinden kurtarılması, Tanrı buyruklarının tam anlamıyla tutulması, ibadetlerin eksiksiz yerine getirilmesi, bununla birlikte yapılan ibadetlerle böbürlenip de gizli şirke (= şirk-i hafîye) düşülmemesi konusunda uyanık bulunulması, kulluktan elde edilecek sonucun zevk bilgisi (= ma'rifet) olduğunun unutulmaması gerektiği vb. noktalardır.

Birinci Dilim

Yazar burada da, başlıca, iç ve dış temizliği ile şeriat yolunda kulluk görevlerinin yerine getirilmesinin önemi, tarikat yolunda kalbin Yaratıcı sevgisi dışındaki her sevgi-

den arındırılması gereği üzerinde durur. Bu arada manevi eğitimin her kula farz olduğunu, ancak bu yola koyulanın vahdet kadehi içmemesi durumunda gidişi (= sülûkü) bin yıl sürse de yaptığının boşuna sıkıntıya katlanmak olduğunu, Allah aşkı güneşinin kalbi aydınlatması gerektiğini, bu olmazsa ayrılık gecesinin ebede kadar süreceğini, kalbin de bir karanlık yurt/yuva olarak kalacağını söyler.

Bu kaside Zeynîliğin oturduğu esas olan şeriat-tarikat birlikteliği, uyumu ve ayrılmazlığını dile getirmesi açısından önemlidir. Bu esası benimsemiş bir yol bağlısı olarak bu gerçeklik, burada bir de Hacı Ahmed Efendi'nin güçlü kalemiyle vurgulanmış olmaktadır.

İkinci Dilim

Tevhid sözünde nefy (= olumsuzluk/yokluk) bildiren "lâ" üzerine edebî söylemlerle zenginleştirilerek yapılmış,

> *Lâ kadehi yudumlamayanlar kavuşma deneyiminin tadını tatmadı; lâ tuzağına düşmeyen ayağını kurtaramaz.*
>
> *Hidayet sabahından kalbe zât güneşi doğduğunda yolda gidenin (= sâlikin) varlığının gündüzü lâ akşamında batıp kaybolur.*

beyitleriyle başlayan güçlü bir tasavvufî yorumdur.

Üçüncü Dilim

'Bu da onun gibi' demek olan **Ve lehû eyzan** başlıklı bu manzume de, başlıca, Hakk'a kavuşma yoluna düşenin/âşığın bu yolda uğradığı zorlukları dile getirir, vuslatın aslında varlığını yok etmek demek olduğunu belirtir.

Üçüncü Ayrım

33 beyitlik giriş, gerçek tevhid konulu 37 beyitlik kaside ve bu konuyu bütünleyen **İlâhi Sözler** başlıklı 24 beyitlik bir manzumeden oluşur.

Giriş

Yola düşenin/Hak aşkına tutulanın amacının gerçek vahdet olduğu; mana gelini peçesini kaldırdığında, basiret gözü perdesini sıyırdığında sevgilinin yüzündeki benin bir noktasını gören âşığın "Canlar feda olmaya lâyık" diyeceği, görenlerin cansız diyecekleri derecede kendinden geçeceği, o noktadan güzelliğinin kitabını okuyacağı, geçmiş-gelecek bütün bilimleri bulup edineceği, varlığın o noktanın içinde özetlenmiş olarak bulunduğu, var olan dünyaların ondan ayrıntılandığı, insanın eğer bu nokta-

dan okursa en mükemmel olacağı, bir noktanın var olan her şeyi kapsadığını bilen ergin insan (= kâmil) dışında kimsenin bu sembolü (= remzi) anlamadığı yolundaki sözlerden sonra, yazar, bu noktanın *vahdet noktası* olduğunu, Yaratıcı'nın, sırrını her şeyde gösterdiğini, İlâhî *emr*in bir emaneti olan o sırrın yola girenlerce bulunacağını ve *ledün bilgisi*'nin bir noktadan okunacağını bildirir.

Birinci Dilim

Gerçek Tevhid Kasidesi başlığı, içeriğin anahtarıdır. Bu başlık altında sıralanan beyitlerde, yine güçlü edebî sözler, konuya özgü terimlerle tevhid konusunun derin meseleleri Zeynî bakış açısı ve yaklaşımıyla işlenir. Aşağıda anlaşılır dil kalıplarıyla verilen birkaç beyit ele alınan konunun derinliği üzerine bir fikir verebilir:

Öncelik hazinesinde saklı esrarlı bir 'şey' idim; önceden belirlenmiş durumum (= emrim) ezelden ebede değişmez, bana aslâ yokluk ermez.

Cömertlik yağmuru saçılmadan, varlık nuru yayılmadan, sıfatlar bulutu perdelemeden (Yaratıcı'nın) zâtı bana İrem Bağı idi.

(İnsan) varlıklar dünyasına yazılmamıştı, âdeme (ruh) üflenmemişti; vahdet şaraphanesinde Cem kadehi içmiştim ben.

Sevgi yelinden ezelde vahdet deryası coşup, her damla bir umman olup, hikmet sedefleriyle doldu.

O hayat verici Yaratıcı her şeyi yokluktan düzdü, göstermek istedi; zât güneşi göründü, sabahleyin karanlık yok oldu.

Lutuf ve Celâl ortaya çıkıp her ikisi bir anda erginlik ve yetkinlik kazandı.

"*Evet*" *sözü elest sözleşmesinin hükmüdür.*

Ezel hazinesi açılıp da nesneler bedelsiz olarak yayılınca hepsi benim yaradılışımda (= şanımda) toplandı, hepsine ben hakem oldum.

'Ol' der ve 'olur' buyruğunun dileği benim özümdür; padişah benim, cihan kulumdur; benden daha ululanmaya değer kimdir?

İkinci Dilim

Birinci dilim için sözü bağlayıcı ve konuyu sonlandırıcı sözler yerindeki,

"*Ey gaflet uykusu içinde gizlenmiş kendinden gafil! Gel gözünü aç, kendini tanı, durumunu anla; çünkü adın akıllı, ama cahilsin.*"

beytiyle başlayan 24 beyitlik bu manzumenin konusu, esas olarak, yukarıda insanın yeri ve değeri üzerine yapılan tasavvuf derinlikli açıklamaların muhatabı olarak okuyanlara, onlar aracılığıyla da her insana, -özetle- değerinin farkına varması, özünde bulunan gerçekleri kavramaya çalışması, kendi gerçekliğinin en yüksek basamağına ulaşma yolunda çaba göstermesi gerektiği yolundaki uyarılardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Mesnevi başlıklı 40 beyitlik bir girişle 25 ayrımdan oluşur. Eserin yapı tasarımına uygun olarak her dilimin bağımsız bir girişi ile -1. ve 24. ayrım dışında- iki dilimi vardır. Yazar ilk on beş ayrımda sembol olarak *saba yeli, yağmur, çemen* ve *çiy* (= *jâle*) ile on bir çiçeği kullanmış, sonraki on ayrımda ise hayvanlara yer vermiştir. Birkaç yerde açıkladığı gibi, bunların her biri insan karakterlerini (= meşreplerini), daha doğrusu, belli bir karakter için belirleyici olan niteliği temsil eder. Hacı Ahmed Efendi'nin bildirdiğine göre, ortak amaç, "kimi insanları üstün göstermek, kimilerinin bilgisizliğini sergilemek"tir.

Ele alınan kimi iyi, kimi kötü nitelikli karakterlerin her biri yeteneğinin belirlediği yolda ilerler. Kimi eğitimle düzelir, kimi bildiği yoldan dönmez yürür. Tevhit bahçesine/Mücevher dolu kafese girme mutluluğuna erenlerin kimi yolun sonuna kadar gidip amacına ulaşır, kimi tökezler, yolda kalır.

Sergüzeşt'te açıklandığı gibi, hikâyelerde *hidayet*, *seyyah, muallim, Hak kılavuzu, Hızır* ve *kâmil şeyh* olarak anılan, kendi şeyhi Muallimzâde'dir. Onun işi, dervişleri halvete koyup her birini yeteneğine göre eğitmek, sırlar hazinesini açmak, Hak katına giden yolu göstermektir. Uygulanan bu eğitimin son amacı ise bahçenin/kafesin tam ortasında bulunan *şebçırak*'a ulaşmaktır. Bu da *tevhîd-i hakîkî*, yani *gerçek tevhid* olan *zât tevhidi*'dir.

GİRİŞ

Eldeki metinde **Mesnevi** başlığı konmuş olan bölüm girişi, içeriği genel çizgileriyle tanıtıcı şu beyitlerle başlar:

> *Kasideler bittiğine göre, yararların ne olduğunu anlatayım da işit.*
>
> *Mecliste bulunanların kimisi çok sayıda anlam cevherleri aldı, kimininse eli boş kaldı.*
>
> *Kimisi amacın ne olduğunu anladı, kimisi tersini. Meşreplerin başka başka oluşunu işit, ve*
>
> *her ayrıntılı kasideyi okudukça her kişinin ne derecede etkilendiğini düşün.*

Kimi hiçbir zaman ilgi duymadı, kimisi daha baştan âh edip ağladı.

Kimisi ikinci yolu seçip o yolda yaşayıp gitti;

kimi üçüncü yolu tutup özgü durumlar içine düştü; ancak bu özgü durum kimini az, kimini büsbütün bürüdü.

Herkes meşrebinin gereğine göre anlamlara ulaştı.

O mecliste olanlardan kiminin aklı ergindi, kimininse eksik.

Her şeyde yaratılış vaktinde ne konduysa, hikmet kavrayışı hep ona göre olur.

Devamında söylenenler de, yukarıdaki beyitlerde olduğu gibi, içeriği açıklayıcı nitelikte bütünleyici sözlerdir.

Bir cümleyle özetleyecek olursak, Hacı Ahmed Efendi şunu söylemektedir:

> "Herkes yaradılışına/meşrebine uygun bir yol seçer; yaradılışının gereklerine göre kimi inkâr eder, kimi anlar."

Bu sözlerin ardından yazar:

> "Ey dost! Bunların hâlini anlatayım, o meclisin kime gül bahçesi, kime ateş olduğunu açıklayayım."

diyerek bu bölümde anlatacaklarının tümü üzerine aydınlatıcı bir ışık tutmuş olur.

Birinci Ayrım

Bu ayrım 20 beyitlik bir girişin ardından, ana konunun işlendiği 61 beyitlik ilk ana dilime eklemlenmiş -ilki 16 bendlik, ikincisi 15 bendlik, üçüncüsü 8 bendlik- 3 ek dilimi bulunan, toplam dört dilimden oluşmaktadır.

Giriş

Ana konu nefis ve nefis tutsaklığından kurtuluştur. Bu eksen çevresinde nefsi kurtuluşa götüren yol, bu yolda gerekli kılavuz ve yardımcı, aklın yoldaşlığı, onun yardımıyla tevhidi tat (= hâl) olarak yaşama gibi, konunun sınırlarını genişletici ve açılım sağlayıcı noktalar üzerinde durulur.

Birinci Dilim

Başlığı **Saba Yelinin Gelişi**'dir. Tasarlanan kurgu içinde Saba yelinin görevi meclisi tozdan topraktan arındırmaktır. O meclisin temizlikçisi, aynı zamanda da sohbete katılan biri ve hizmet eridir. Kötü nitelikleri giderir, nefsi kirden pastan arındırır. Nefis için tutsaklık demek olan her şey, her tutku onun süpürgesiyle süpürülür, savrulur gider.

İkinci Dilim

Daha önce de geçtiği gibi, ayrım sonlarındaki **İlâhî Sözler** ortak başlığı altına konulmuş manzumelerden bu ayrımda yer alan üç manzumenin ilkidir. "*Bilmen n'ola hâlüm benüm*" mısraının tekrarı ile çaresizlik, korku ve tedirginlik duygusunun güçlü bir şekilde duyurulduğu dörtlüklerle düzenlenmiş bu şiirin ana konusu nefisten şikâyettir.

'Âsî bana cân ü tenüm
Bilmen nola hâlüm benüm
Nefsüm hevâsıdur sanum
Bilmen nola hâlüm benüm

dörtlüğüyle başlayan şiir,

Nefse uyup kıldum huzûr
Buldum günâh-ıla zuhûr
Umum yine cennât i hûr
Bilmen nola hâlüm benüm

gibi arı duru bir dille yazılmış dörtlüklerle devam eder. Yazarın içten duygularını dillendiren, temiz bir yürekle Hak katına sığınışını sergileyen, *tekrarlı* (= *mütekerrir*) *murabba* şeklinde düzenlenmiş bu manzume, büyük bir ustalıkla kaleme alınmış olup, yazarının edebî bilgisini, yanı sıra bilgisini uygulamadaki yetkinliğini de gösterir. Veznin dile uydurulması açısından da çok başarılı örneklerden biridir.

Üçüncü Dilim

Bu da dört mısralı bendlerle yazılmış, yukarıdaki gibi *a B a B c c c B* biçiminde kafiyelenmiş nakaratlı/mütekerrir murabbadır. Bend sayısı 15, nakaratı "*Gönülden eydelüm estağfirullâh*"tır. Konusu aynı, yani nefisten şikâyet, tedirginlik ve korku içinde Hak katına sığınma, yakarış ve yardım dileğidir. Bağışlanma umuduyla ellerini Yaratıcı katına açan bir suçlunun büyük bir içtenlikle dile getirdiği itiraflarını yalın, yalın olduğu ölçüde etkileyici bir dille aktarır. Teknik bakımından da kusursuzdur.

Dördüncü Dilim

Bu da,

Bir reşha rahmet yâ İlâh
Ğark itti bî-şek her günâh
Sen olıcak bana penâh
Hoş olısar hâlüm benüm

dörtlüğüyle başlayan tekrarlı murabbadır. Önceki ikisinden farklı olarak *a a a A b b b A* şeklinde kafiyelenmiş bu musammat manzume de, konusu bakımından bir sığınış şiiri, yani günahlarını itiraf ederek bağışlanma umuduyla el kaldıran bir kulun, Tanrı katına sığınan bir gönlün şiiridir.

Hacı Ahmed Efendi'nin konusu ortak, dörtlüklerle düzenlenmiş bu üç manzumeyi ard arda koyması, içinde kabaran ve ard arda gelen duygu dalgalarını bastıramayışının eseri olmak yanında, edebiyat bilgisini sergilemek isteği olarak da yorumlanabilir. Nitekim bu konudaki iddiasını, *Sergüzeşt*'te, üç dileğinden birincisinin yedi amacından ilkinin şairlere ustalık ve yeteneğini göstermek olduğunu söyleyerek açıkladığı gibi, iddiasını da, eserinin başlarına koyduğu, alfabe harflerinin önce baştan sona, sonra sondan başa, sonra yine baştan sona sırasıyla beyit başlarında kullanılması yoluyla yazılmış 87 beyitlik bir parça ile delillendirmişti. Buraya koyduğu bu üç ustalıklı manzume bu konuda ileri sürdüğü yeni deliller sayılabilir. O bunlarla da yetinmeyecek, ileride, önümüze sırası geldiğinde işaret edecek olduğumuz, yeni deliller koyacaktır.

İkinci Ayrım

Konusu sülûk mertebelerinin ikincisi olan *kalp*tir.18 beyitlik bir girişle, konunun işlendiği 90 beyitlik bir mesnevi ve 18 beyitlik İlâhî sözlerden oluşur.

Giriş

Kalbi tanıtır, niteliklerini bildirir. Onun dedikleriyle aktaracak olursak:

> "Kalp aslında dupduru bir aynadır. Nefse uyduğunda bulanır, duruluğu kaybolur. Her türlü görüntüye (= nakşa) elverişlidir, her şey ona yansır, o her şeyi olduğu gibi yansıtır. Mevlâ'yı anarak onun arındırılması ve parlatılması gerekir. O küçük, günahsız bir çocuk gibidir, ve ruhun sohbet arkadaşıdır."

Birinci Dilim

Ana konunun işlendiği bu dilimin başlığı **Yağmurun Gelişi**'dir. Yazar sözlerine:

Ondan (saba yelinden) sonra hoş bir yağmur geldi, meclisi sulayıp temizledi.

Köşe köşe gezdi, mecliste olanların üzerine toz konmasın için temiz su saçtı.

Meclise büyük bir istekle hizmet etti; ondan her kalbe ferahlık erişti.

İşini tam olarak yapıp bitirince yer öpüp bir köşede ayak üstü durdu.

beyitleriyle başlar, ardından birçok nitelik ve özelliğiyle yağmuru tanıtır. Sonra,

Hak ona bu kudreti vermişken hizmeti yüzü yerde olarak aşkadır.

beytiyle geçiş yapar, onun, nefsini iyice arındırmış kişinin kalp kapısını açarak kalbine girdiğini söyler. Kalp bahçesine girip gezinen yağmur, bununla kalmaz, belki de ruh semasında dolanır. Böyle bir kimsenin kalbi su gibi tertemizdir, nefsi ise su altında kalmış toprak gibidir. Kalp aynası temiz olunca duru kalır, içinde ne varsa görünür.

Kalp yaradılışça her yönden yeteneklidir; gördüğü her biçime (= sûrete) meyillidir. Her zerrede Mevlâ'sını arar, her zerre de O'na hâlini arz eder. Yeri *nefis*le *ruh*un ortasıdır. İkisinin de özelliklerini taşır. Ruh *Cemal*'in, nefis ise *Celâl*'in aynasıdır. Kalp ruha baksa içi sevinçle dolar; nefse baksa içini sıkıntı basar. Öyleyse nefsi kalbin, kalbi de ruhun buyruğuna vermek gereklidir. Eğer üçü birbiriyle iyi anlaşan üç dost olursa, içte dışta açılmadık şey kalmaz. Öyle bir haz erişir ki anlatılmaz; öyle bir zevk ve hâl olur ki dile gelmez. Marifet denizine dalar durur; hem Hak katında, hem de halk katında seçkin olur.

Kalp temizliğiyle ulaşılacak mertebeleri, özetleyerek verdiğimiz bu değerlendirmelerle anlatan Hacı Ahmed Efendi, sözlerini, tasavvuf dilinin yoğun anlam yüküyle yüklü şu güzel beyitle sonlandırır:

Bu cihândur bir hayâl-i pür-suver
Anlar anı her ki gezdi der be-der

(Bu cihan binbir suratlı bir hayaldir
Onu (ancak) kapı kapı dolaşan anlar.)

İkinci Dilim

Öncekiler gibi yalın, akıcı, pürüzsüz bir dil, içtenlikli bir üslupla kaleme alınan, Hak katına yöneltilmiş gönül sözleridir. Örnek olarak, bugünün sözleri ve söz kalplarına dökülmüş biçimiyle üç beyit:

Allahım! Katına (varan) doğru bir yol göster;
ulaşıp da (o) dergâhın toprağı olayım.

Cemalinin nuru kalbi aydınlatsa,
güneşle ay gözüme zerrece gelmez.

Mevlâ'yı anmak kalbi huzurla doldurur.
Gönülden analım, 'Allah Allah' deyin.

Üçüncü Ayrım

Seyr ü sülûkün *ruh* mertebesinin işlendiği bu ayrım 16 beyitlik giriş ile ilki 88 beyit, ikincisi 12 beyit olan iki dilimden oluşur.

Giriş

Nefis ve kalp diyarını seyredenlerin, Allah'ı bilip de geri kalan her şeyi sürüp atanların ruh semasına yönelmeleri, arş üzerine çıkmalarına çağrı ile başlar. Sonra bu mertebeyi tanıtır. Orası birçok nurdan perdenin geçilip Mevlâ'nın hitabının duyulacağı, Yüce Yaratıcı'nın perdeyi kaldırarak görüneceği, aradaki her engeli (= esbâbı) kaldıracağı bir mertebedir. O mertebeye ulaşan kimse, zât güneşinin varlığı aydınlattığını görür.

Birinci Dilim

Başlığı **Çemenin Gelişi**'dir. Çemen meclise yağmurun ardından gelir. Eğlenmeye gelenler için yeşil bir örtü serer.

Girişte işaret edildiği gibi, çemen ruhu temsil etmektedir. Her bağa süs veren, her güllüğü değerli kılan odur. O, rahmet eserlerinin göründüğü ayna, düşünce gözlerinin baktığı yerdir. Her toprak, canlılığı onunla bulmuştur, Çemene canlılık veren güneş ışığıdır. Belki onu yok eden de yine odur. Onu bakıp büyüten güneştir. İşte ruh da tıpkı güneş gibidir; bedene ve kalbe canlılık veren o, onu bakıp büyüten de odur.

Bu açıklamalardan sonra yazar "Öyleyse sen de örtüyü kaldır, ışık gelsin; iyi bir bakımla her türlü bitki yetişsin. Rahmet yağmurundan temiz su yağıp ortalığı şenlendirsin" sözleriyle ruhu arındırma yolunda bir çağrıda bulunur. Devamında çemenin güneş ve suyun yardım ve bakımıyla bir cennet bahçesine dönmüş, bağışını her yana dağıtmışken insanın buyruğuna girdiğini, ona karşı gelmediğini, ayağına yüz sürmek, hizmetinde bulunmak için can verdiğini, âşıkların basması için yüzünü yere serdiğini söyler. Ama akıllı kimseler yerdeki yüze basmaz, basıp geçmek cahillerin işidir.

Ahmed Efendi bu noktada bir uyarı yapar:

> "Öyleyse bilgisizliği yen, aklı üstün kıl ki yoldaki kılavuzun akıl ve nakil olsun."

diye seslenir.

Ardından ruh konusunun başka ayrıntılarına girer, kalp ile ruhun temiz olmasıyla Hakk'ın birçok sırrının ele gireceğini kaydettikten sonra, bu ikisine güneş ışığının sürekli ermesi sonucunda onların birbiriyle yakınlaşıp dost olacağını, ışığın gelmesini engelleyenin ise nefis olduğunu belirtir.

Bir açıklama yapar,

> "Güneş 'kapsayıcı (= küllî) ruhtur."

der, sonra devam eder. Ruhun yükselişindeki asıl amaç güneş ışığının sırrına ermek, 'küllî ruh'a ulaşmaktır. Seyir en yükseğe eriştiğinde her zerre bilinir (= keşf olur), burada kazanılan bilginin derecesi *'ayne'l-yaḳîn*'dir.

Daha sonra, onun da ötesini, *hakka'l-yaḳîn* derecesine ulaşmayı ummak gerektiğini belirtir. Kişi nefis ve kalbi geride bırakıp da yükselecek, güneş gibi gökte yer bulacak olursa, kendi ışığı nefsine ve kalbine perdesiz olarak erişir, ve orada acayip şeyler görünür. Kalp bahçesi marifet çiçekleriyle gül bahçesine döner, her köşe güzel kokuyla dolar. Tanrı katından ulaşan bereket onu her zaman canlı kılar, orada her türlü bitki gelişir, olgunlaşır.

Ruh üzerine sözlerini başka değerlendirmelerle sürdürür:

> "Ruh Hakk'ın vasıflarının göründüğü aynadır. Üzerinde zerrece kir yoktur, tertemizdir. Değeri her şeyden yüksektir. Özelliği bütün isimleri toplamış olmasıdır."

> "Ruhun ne olduğunu bilmek isteyen *küllî ruh* ile *cüz'î ruh*u ayırmalıdır. Küllî ruha erişmek için cüz'î ruh konağında kalmayıp yükselmek gereklidir."

> "Cüz'î ile küllî arasındaki fark, güneşle yıldız, damlayla deniz, ışıkla yıldırım arasındaki fark gibidir. Konduğun yer küllî basamağı olduğunda, bu, sana göre güneş ve ayın yok olması gibidir. Hem aydınlatıcı, hem aydınlanıcı olursun, nur içinde nur bulursun. Bilginin ışığı; yerde gökte, *arş*ta *kürsü*de ne varsa, hepsine erer. Her şeyin hikmetini (= iç yüzünü), görünenin görünmeyenin illetini (= sebebini) anlarsın. İşleyeni akıllı olsun, akılsız olsun, yanında kötü bir iş olmaz; her biri yerli yerinde güzel olur, tümü beğenilir ve sevilir olur."

> "Küllî ruh her varlığa padişahtır. Hepsi ona bağlıdır, orası hoş bir dergâhtır. O, bir adı da "Rahman" olan Yaratıcı'nın aynasıdır. O, bil ki, uçsuz bucaksız bir denizdir. Onun ne olduğunu beşerin bilmesi olacak şey değildir. Onun hakkında *Kur'an*'da "Rabb'in bir işi" denilmiştir. Onu e*mr* ve *halk*'ı fark eden bildi."

Sözün burasında yeni bir uyarı yapar:

> "İlminden bir zerre nasip olması, ışığın güneşe üstün gelmesi için sen de ikisini ayır, ayak altına düşenlerden olma."

der, ardından sözlerini şöyle bağlar:

> "Onun hakkında söz bu kadar. Gerisini ancak Allah bilir. Her isteyenin ona ulaştığını sanma. Bu hâl, kâl (= söz) ile ayrıntılı olarak anlatılamaz. Hakk'ın bir bağışı (=fazlı)dır o, onu herkese vermez; sevdiğine verir de zengin eder."

Son olarak el açıp yakarır, kendi beklentisini dile getirir:

> "Yarabbi! Biz senin fazlını, onun (küllî ruhun) bilgisiyle değer kazanmayı umarız. Allahım! O kutsal yurda yaklaşanlardan/girenlerden eyle. (Böyle bir yakınlığın) bir demine bin can feda olsun."

Son beyit sülûkün kalp mertebesi işlenen önceki ayrımın birinci diliminin son beyti gibi anlam yükü ağır, mutasavvuf gözüyle görenlere özgü bir dünya yorumudur:

> Bu cihânı anla fânûs-i hayâl
> Gösterür bir anda yüz bin şekl i hâl
>
> *(Bu cihan, bil ki, bir anda yüz bin şekil ve hâl gösteren bir hayal fanusu gibidir.)*

İkinci Dilim

Kurulu düzene uygun olarak, bu da **İlâhî Sözler** başlıklı, önceki dilimde işlenen konuyu bütünleyici mahiyette bir manzumedir. İlk beytini oluşturan

> *Allah ile birlikte oluş (lî maallâh) halvetinde vuslat zevkine ulaşan, göründüğünde O'ndan gayrı ne varsa yok oluş (= mahv) denizine batırdı*.

sözlerinin kılavuzladığı gibi, konu, tasavvufun *vuslat*, *tecelli* ve *mahv* kavramlarının yansıtıldığı farklı bir anlamlar dünyasıdır.

Bu manzume, içeriğindeki yük bir yana, düzenleniş biçimiyle ilginç bir özellik taşır. Beyitlerin ilk mısralarının ilk harfleri ard arda dizildiğinde *lâ ilâhe illallah*, ikinci mısralarının ilk harfleri dizildiğinde ise *Muhammed resûlu'llah* sözleri oluşmaktadır. Ahmed Efendi burada yeni bir hüner sergilemiş, koyduğu hedefe ulaşma yolunda yine ustalığını göstermiştir.

Dördüncü Ayrım

Bu ayrımın ana konusu sülûkün dördüncü mertebesi olan *sır*dır. Konu 23 beyitlik bir girişten sonra 106 beyitlik ilk dilimde işlenmekte, konuyu sonlayıcı 25 beyitlik bir ikinci dilim katkısıyla bütünlük kazanmaktadır.

Giriş

Girişte yazar sır mertebesini şu sözlerle tanıtır:

> "Sır mertebesi bilgi ırmağının kaynağıdır. Yola giren sır sarayına girmeye çalışmalıdır. Burası dostla buluşma, dostun huzurunda bulunma yeri, Tanrı'nın *görünme* (= *tecellî*) ışığının ışıdığı, nefsin *yok oluş*unun (= *fenâ*sının) gerçekleştiği mertebedir. Ama herkes buraya yol erdiremez, buraya varmak için Tanrı'nın kılavuzluğu gerekir."

Birinci Dilim

Bu mertebeye ulaşan yolcu (= sâlik) için yazar *çiy* (= jâle) sembolünü kullanmıştır.

Çiy, seher vakti meclise gelir; oranın tertemiz, güzel bir yer olduğunu görür. Yel süpürge, yağmur su dağıtıcı (= sâkî), bulut gölgedir. Çimenler capcanlıdır, "Vefalı erler nerede? Gelsin, ezel bezminde olan kıssadan hisse alsın" diye seslenir. Onları gören çiy, akıllı olanın dost kokusu alması gibi, her birinde bir başka hâl olduğunu sezer. Görünüşe aldanmaz, "Bunda gizli bir hikmet vardır." der ve onun *ahde vefa* olduğunu anlar. Bu sırrı açığa çıkarınca içinde sakladığı paha biçilemez incileri bağışlamaya karar verir. Kalbi coşkuyla dolu olduğu için, meclise baştan başa inci saçar.

Bahar mevsiminde, okşayıcı bir yel esmekte olan bir sabah vaktinde, yağmurla yıkanmış tertemiz bir bahçeyi, üzerine çiy tanecikleri saçılmış çimenlerinin olanca göz kamaştırıcı çekiciliği ve güzelliğiyle çağrıştıran yazar, çiy üzerine kurguladığı hikâyeyi başka yönlerle ilişkilendirerek geliştirir,

> "İşte varını, çiy gibi, sevdiği uğruna saçan ona burada kavuşur, kavuşma yarına kalmaz."

diyerek sözü *sâlik*in durumuna getirir, dileği *şühûd* olanın sır sarayına girip orada oturması gerektiğini söyler. Böylece dostun huzurunda olacak, yanında yer bulacaktır.

Anlatmayı sürdürür:

> "Bu mertebe malı mülkü terk etmekle bulunmaz, bu yolda canı başı terk etmek gerekir. Veliler bu mertebeyi bulmak için değerli sayılmayı (= izzeti) ayaklar altına düşmekte (= zillette) bulmuş, yani yok oluş (= fenâ) yoluna girmişlerdir."

Çiy bu makamı seçince oradakiler de ona değer verir. Kimisi başı üstünde yer verir, kimisi kulağına asar; kimisi göğsüne takar, kimisi de koynuna sokar.

Bu mecliste bir süre oturan çiy, oradan bir hoş koku erişince, vahdet kadehini içer. Yazar burada şu açıklamayı yapar:

> "Vahdet kadehinin bir yudumunu içenler sarhoş olup Allah'tan gayrı bir şeyin zerresini görmez. Her neye baksa Mevlâ görür, zerre zerre esmayı kendinde topladığını anlar. O kimseye Hak sırları erişir, başını döndürür, her an Rabb'in yüzünü seyr ettirir."

Sonra seslenir:

> "Ey dost! 'Her şey yok olucudur. Kalacak olan yalnızca O'nun yüzüdür' kırını seyr ettiren Hakk'ın *kahır* sıfatıdır, Yok oluş yolu var oluş yüzüne erer. Ey dost! İşte yok oluş içinde yok oluş (= fenâ ender-fenâ) buradadır." der.

Derken çiyi vahdet hâli kaplar, neye bakarsa Rabb'ini görür. Kendinden geçmişlikle donakalır, duyduğu tedirginlik yüzünden vakit vakit titrer durur. Aşkını anarak gâh acı duyar; gâh toprağa düşer, gâh gül dalına konar. Sevdiği uğruna kendini gâh yardan atar; nefsini gâh giydirir; gâh soyar. Zaman olur, göklere çıkar, zaman olur yere düşüp yok olur, gider. Bir hâlde duramaz; sözle tesellî bulamaz. Çektiği acı hiç dinmez, kendisine "Varlığından da geç; vuslat olmayınca gönül avunmaz, bu varlığın yükünü boşalt" der. Sonunda son dilek olan *hakka'l-yakîn halveti*ne girme; -iniş (= nüzûl) olsun, çıkış (=suûd) olsun- *her anda kendini şühud denizine batırma* dileği gelip erişir; ama bunun da mümkün olmayacağını anlar, bunun üzerine varlığını büsbütün *silip* (= *mahv edip*), artık kalmamaya karar verir. Canıdilden *yok oluş*u (= *fenâ*yı) kabul eder, amacına bu yolun varacağını anlar. Hakk'ın varlığından gayrı her şeyi sürüp kendini toplar, Mevlâ'nın selâm vermesini umarak yürekten tam anlamıyla yönelir. Hakk'ın nurlarının ortalığı aydınlatmasını, varlığın karanlığının dağılmasını bekler. Benliğinden aslâ eser kalmamasını, baştan başa tecelli nuru ile dolmasını; *yok olan*'ı (= *fânî*'yi) silip (= mahv edip) *kalıcı olan*'ın (= *bâkî*'nin) bedel olmasını, tertemiz olup tamamen arınmayı bekler.

Yerin ve göğün ışığının doğmasını hayli zaman gözleyen çiy, edebe bürünmüş olarak bu umut içindeyken, ortaya bazı acayip belirtiler çıkar. O sırada doğudan güneş doğar; perde kalkar, ortada perde kalmaz. O anda tecelli nuru parıldar, âlem doğudan batıya nurla dolar. Yaratıcının nurunun ışığı eriştiğinde, O'ndan gayrı ne varsa silinip görünmez olur. Gönül ateşinden güneş ışığı görünür, benliğin karanlığı ondan uzaklaşır.

Bu ışıklara dayanamaz çiy; varlığını yok eder, bu kafesten ayrılıp yükseklere çıkar. Canana kavuşmak için candan geçer. O anda *kâl*'i (= *söz*ü) *hâl*'e (= *deneyip yaşama*'ya), *fikr*'i (= *düşünce*'yi) *zevk*'e (= *tat alış*'a) dönüştürür. Varlık, boynuna vurulmuş tutsaklık halkası olmuştu, onu çıkarıp atar. Kavuşmak için yok olma yolunu seçer; yoksulluk verir, zenginlik alır.

Yazar çiyin yok oluşla sonuçlanan bu macerasını son beyitlerde ders alınacak bir son olarak duyurduktan sonra, onun yaşadığı bu serüveni, onun bu deneyimini salık verir:

> "Varlığının dağını yıkıp savuranın ayrılığı bitti, sevdiğine kavuştu. Kendisini gören, "Ben de varım." diyerek övünen Hak'tan uzaklaştı; çünkü Allah kendiyle övünen hiç kimseyi sevmez. Sevdiğine kavuşmak isteyen canı bırakır, bunu yapmayan kalp, taştan daha katıdır. Gayretin varsa sen de iste; dosta doğru git, yükten kurtul, O padişahın kapısında kimseye "Gelme, git" demek yoktur."

Mükemmel bir kurgu ile biçimlenmiş bu sembolik anlatımlı hikâye de dünyayı tasavvuf penceresinden gören o beyitle son bulur:

Bu cihândur pür-hayâl ü pür-'ıber
Bildi anı her ki gezdi der be-der

*(Bu cihan hayal ve ibretlerle doludur
Onu ancak kapı kapı gezen bildi.)*

İkinci Dilim

"*Huda, sırrını bütün varlar içine gizledi, -karanlık olsun, aydınlık olsun- görünen hep onun eserleridir*."

beytiyle başlar. Yazarın kurduğu düzene uygun olarak, aynı konu bütünlüğü içinde açıklama ve açılımlarla sürer. Yine olageldiği gibi, içine; uyarı, özendirme, salık verme yollu sözler katılmıştır. Bu arada "*Ezel gününde kısmetine hidayet bağışı düşmeyen, iki cihan mutluluğuna ermedi*" diyerek sıkça andığı iki kavramdan biri olan *hidayet*'in (diğeri *kabiliyet*'tir) önemine değinir. Üzerine parmak bastığı başka bir nokta, -başka yerlerde de tasvir ettiği gibi- sırtında cübbe, başında koca bir sarık olan, "Şeyh görmek isteyen bana baksın." diyen şarlatanların ulu (= aziz) şeyh olmadığıdır. Allah dostlarının (= Evliyanın) durumunun örtülü, zikrinin ise gizli olduğunu vurgular. Bu arada:

"Çok kimse olur, sırtında yırtık pırtık bir hırka ile görünüşce iğrençtir; ama aymazlık etmemek gerekir, böyleleri tertemiz ve seçkin kimselerdir."

der. Özellikle gizli zikir vurgusu, Zeynîlik kurallarını (= âdâbını) yansıtması açısından önemli sayılmak gerekir.

*

Bölümün, yukarıda geniş şekilde özetlediğimiz ilk dört ayrımında, yola girme ve yürüyüp gitmenin (= seyr ü sülûkün) mertebelerini kendi durduğu yerden, kendi görüş açısıyla işleyen Hacı Ahmed Efendi, bundan sonraki ayrımlarda insan karakterleri (= meşrepleri), daha doğrusu çeşitli insan karakterleri için belirleyici olan kimi nitelikleri ele alacaktır. Her biri önce on bir çiçek, sonra on hayvanla temsil edilecek bu nitelikler, yine onun açıklamasına göre, "kimi insanların bilgisini, kimilerinin bilgisizliğini göstermek amacıyla" seçilip ele alınmıştır. Ama bu tek cümlelik bütüncü değerlendirme, eserin çok girişik ve ayrıntılı içeriğini kavramak açısından yeterli sayılamaz. Çünkü Hacı Ahmed Efendi, yeri geldiğinde, birtakım karakterlerini tanıtırken kişi ve toplum merkezli tenkitler de yapar, ağır sayılacak sözlerle adını vermemekle birlikte- tanıdığı yalancı mürşid ve düzmece şeyhlere; yeteneksiz, nasipsiz yol erlerine (= sâliklere) acı iğneler batırır. Bunun doğrudan yana, yürekli ve gerçekçi bir aydın tenkidi olmak yanında, tarikat çevrelerinde var olan çekişmelerle ilgili bulunduğu da söylenebilir. Eserde bununla ilgili oldukça çok ipucu vardır. Öte yandan o, gerçekten tarafsız bir duruş sergilemiş, kendisini ve belli ki kendi yakın çevresini de hedefe koy-

maktan sakınmamıştır. Bu da, kendi değerlendirişiyle- 'lâübali' meşrebinin belirleyici yanı olan 'açık yüreklilik', 'bağımsız davranma', 'doğruya eğilim', 'sözünü esirgememe' gibi aydın kimliğine yaraşır niteliklerle ilgili görülmelidir. İleride görüleceği üzere, kendi seyahatlerini, daha doğrusu iki kez hacca gidip gelişini, -göçmen bir kuş olarak yuvasından ayrılıp, sonra aynı yer/yuvaya dönüşü bağlamında- leylekle ilişkilendirerek meşrebinin serüvenci, gezip görme, öğrenme meraklısı yanını da bir hikâye konusu yapacak kadar açık yürekli ve yansızdır.

*

Beşinci ayrımla birlikte hikâye özetlerinden kimileri daha kısa tutulacak, sembollerin karşılığı olan karakterlerle, bu karakterler üzerinden belirli nitelikler ve bu niteliklere sahip kişiliklerin daha özlü açıklanmasıyla yetinilecek, yapılacak kısa tanıtmalar dikkate sunulması gereken durumlarda verilecek ayrıntıyla genişletilecektir.

*

Beşinci Ayrım

Bu ayrım da bir girişle başlar. Hikâye konusu ile konu örgüsünün özünü teşkil eden karakterin tanıtıldığı 10 beyitlik girişi karakteri temsil eden *lâle* üzerine kurgulanmış 68 beyitlik hikâye izler. Bu ana dilimin arkasından eserin yapısına uygun olarak 17 beyitlik **İlâhî Sözler** başlıklı ikinci dilim gelir.

Giriş

"*Ey aşk ateşiyle bağrı yanmış, gel!*" mısraıyla yapılan açılış, konu üzerine yeterince bilgi sağlar. Bu ana konu, aşkın bir ateş oluşu, bu ateşe düşenin, yani âşığın başına binbir belâ gelmesi, bu ateşin gerçekte Hakk'ın tecellisi olduğu, nûra döndürülmesi gerekliği, her ikisine de gönlün vatan oluşu gibi bilinen yönlerde açılarak tanıtılır.

Birinci Dilim

Aşk, aşka düşme, aşka düşen (= âşık), âşıklık ve âşığın hâlleri bağlamında kurgulanmış bir hikâyedir. Söz konusu bağlam içinde âşığı temsil eden *lâle*'dir. Nitekim ilk beyit "Geldi lâle …" diye başlar ve hikâyenin ana kahramanı açıklanmış olur.

İkinci Dilim

Bu da olağan olarak aynı konuyla bağlantılıdır. Aşka düşenin "*Bedenim ve canım aşk ateşiyle yandı, derman neylesin. Çılgın bir âşığım, bağ ve zindan neylesin*" sözleriyle başlar. Aşk üzerine, belli ve zengin bir arka planı olan, etkili bir aktarım dili ile yapılmış zengin yorumlu bir şiirdir.

Altıncı Ayrım

14 beyitlik girişten sonra, 165 beyitlik hikâye ve 13 beyitlik bir ilâhiden oluşur.

Giriş

Asıl konuyu bildirir: *kahır* ve *lutuf*. Bu ikisinin birbiriyle ayrılmazlığı, sonuçları, ikisini bir bilmenin sağlayacağı sonsuz huzur gibi noktalara değinilir; ama konunun asıl ekseni, vuslat yoluna düşenlerin bu yolda çektikleri acı, düştükleri sıkıntı ve uğradıkları güçlükler ile göstermek zorunda oldukları *sabır*, *tahammül* ve elde ettikleri kazançlardır.

Yazar son beyitte, hemen anlatmaya koyulacağı hikâyenin kahramanını,

> "*Gel, sen de menekşenin hâlinden pay al; bedende ruhunu bugün visal bağına eriştir*."

diyerek açıklar.

Birinci Dilim

Hikâyenin konusu, yaradılışında kabiliyet olup da cahilliği yüzünden cahille arkadaşlık edenin, uygunsuz kimselerle düşüp kalkanın düştüğü kötü durum ve çaresizlik, sonra bir kılavuzun yardımıyla tevhid bahçesine getirilişi, böylece, kötü, başıboş ve çaresiz durumdan kurtulmasıdır. Bu temel üzerine kurgulanan hikâyede bu hâllere düşen kimseyi *menekşe* temsil eder. Bu sembolik anlatımın duyurmak istediği ses, kişinin kötü kılavuzla kötü yola düştüğü, iyi kılavuzla ise Hak yoluna girdiğidir. Ama yazarın öne çıkardığı nokta manevi eğitim yoluna ancak bir kılavuzla girilebileceği ve bu dünyada iken hedefe varılabileceği, yani Hakk'a kavuşma (= visal) zevkinin yaşanabileceğidir.

Menekşe hedefine ulaşır. Yazar bunu hikâyenin sonunda şöyle duyurur:

> "*Menekşe bugün kavuşma bağına erdi. Er olan, burada kazanan, yarınki söze kalmayandır*."

İkinci Dilim

Bu cihanda Huda'nın sırrını anlamayanların ömrünün boşa geçtiğini belirten bir mısra ile başlar. Bu duyurudan anlaşılacağı gibi, bu dünyada iken vuslat yoluna düşenin visale ermek için neleri yapması gerektiği merkezli bir ilâhidir.

Konusu bir yana, bu manzumenin asıl dikkat çekici yanı, 13 beytinin sonundaki kelimelerin, yazılışlarında var olan harflerin adlarıyla belirtilmiş olmasıdır. Manzume-

nin kafiyesi elif (ا) olduğundan, yazarımız doğal olarak harf adlarından -okunuşlarına göre- sonu elifle bitenleri kullanmıştır. Buna göre 13 beyit şu harflerle son bulmaktadır: bâ ب - tâ ت - sâ ث - hâ ح - hâ خ- râ ر - zâ ز – tâ ط -zâ ظ - fâ ف - hâ ه - lâ لا- bâ ب. Bu harflerin de içinde bulunduğu diğer harflerle birlikte kelime sonunda yer alan kelimeler ise ikisi tersten sıralanmak şartıyla- şunlardır:

رب Rabb, جنت cennet, عبث abes, حذر hazer (tersten), شيخ şeyh , صدر sadr, مغز mağz, و سط vasat, لفظ lafz, فرض farz (tersten), الله Allah, لا شك lâ-şek, رب Rabb.

Yedinci Ayrım

Girişi 15, ilk dilimi 210, ikinci dilimi 11 olmak üzere toplam 236 beyitlik, bölümün büyük ayrımlarından biridir.

Giriş

(Bugünün sözleriyle) şu ilk iki beyit

> "*Ey güzelliği ve adıyla övünen; ey hâli ve malıyla sevinen!*
>
> *Bunlar hiç kimseye vefa göstermedi. (Bunlar geçici durumlardır), akıllı olan sonsuza dek sürecek olan bir nitelik kazanır*."

ayrımın ana konusunu verir: *gurur*.

Benlikten kurtulma, yokluk güzelliğini olgunluğa erdirme, *sekir*'den *sahv*'a ulaşma, maldan uzaklaşıp hâle erişme gibi noktalara değinilir.

İlk Dilim

Nergis'in hikâyesidir. O, *gurur*'u temsil eder.

Nergis hikâyesi de mükemmel kurgulanmıştır. Bu kurgu içinde, çevresine toplanmış cahillerin gösterdikleri ilgi ve ettikleri iltifatlara aldanan kimilerinin kendini gerçekten ulu ve saygıya değer sanıp da, nergis gibi: "Buncılayın değerli yer, bencileyin güzel kişi var mıdır? Yanıma her gelen koku alır, sohbetime katılsa huy kazanır. Bunlar gibi temiz dostlar var mı? Her biri hizmetimde toprak gibi yüzünü yere koymuştur. Benim gibi marifetle dolu, her niteliği en güzel ahlâkı sergileyen var mı? Bunlar buyruğuma uymuştur, bana karşı gelmez, ne teklif edilse kabul ederler." diyenlerden söz eder.

Bunlar şeyh geçinen, çevresine toplanmış dalkavukların sahte övgüleriyle gurura kapılıp kendini şeyh sanan ve satan cahil ve kendini bilmezler olmalıdır. Bundan önce olduğu gibi, bundan sonraki sayfalarda da bu konu onun gündeminde kalacaktır.

Alınacak hisse özeti ise şudur:

Kendini beğenip üstün görmeyi, güzellik ve mal mülkle övünmeyi bırakıp Hakk'a yakınlaşmadır gerekli ve geçerli olan. Velilerin yaptıkları da mal kazanmak değil, hâl kazanmak olmuştur.

İkinci Dilim

Aynı konuyu bütünleyen bir manzume, Allah'tan gayrı şeylere duyulan sevgiyi (= hubb-i sivâyı) bir yana bırakıp Hakk'a doğru yol tutmanın gereği üzerine bir ilâhidir.

Sekizinci Ayrım

*Hint sünbülü*ne ayrılmıştır. 13 beyitlik bir girişi ile 21 beyitlik bir çıkışı vardır. Asıl hikâyenin anlatıldığı dilim ise 178 beyittir.

Giriş

İlk beyit içeriğin şifre anahtarını barındırır, bu anahtar aşka tutulup yola düşenin yolculuğudur.

Yazar,

> "Beri gel ey Hind'i, Sind'i seyr eden dost ve âşıklar!"

diyerek, bir çağrı ile başlar; arkasından

> "Eğer anlarsan, her diyar dostun kokusuyla doludur."

diyerek bir bildirimde bulunur. Bu kokuyu duymak, bu kokuya ermek için yola düşmek, uzun ve zorlu bir yolculuk yapmak gereklidir. Böyle bir gidişin adı tarikatte seyr ü sülûktür.

Birinci Ayrım

Uzun bir yola düşüp gidecek olan, Hint sümbülü ile temsil edilen, kabiliyetli yol eri, yani Hak âşığıdır. Yazar onu:

> "Tanrı onu hoş bir karışım ve kıvamda (= terkipte) yarattı; onunla kim arkadaşlık etse onun kokusunu aldı/ondan hoşlandı. İçine de görünüp ortalığı ışığa boğması için ışık (= nur) koymuştu."

diye tanıtır.

Birçok ipucu, bu kabiliyetli kişinin Ahmed Efendi, yani *Ravza* yazarı olduğunu gösterir. Aslına bakılırsa, yazarın *Sergüzeşt*'te yaptığı açıklamalarda bu eseri yazmaktaki amaçlarından birinin de kendi sülûkünü anlatmak isteği olduğu belirtilmiştir.

Hint sümbülünün seyahati oldukça uzun ve ayrıntılıdır. Medrese yılları dahil hemen hemen bütün hayat sayfalarını sümbül sembolü üzerinden okuyup aktaran yazar, hikâyenin sonunda, girdiği yolun son konağına ulaştığını, visal bağına eriştiğini kaydeder. Her an dostun yüzünü görmek demek olan bu varış noktası, onun için, bir yandan bütün varını terk etmekle gerçekleştiği için, bir yok oluş, bir yandan da aslına kavuşmakla bir ölümsüz var oluş deneyimi olmuştur.

İkinci Dilim

Önce bugünün sözleriyle üç beyit:

> *Yine baştan başa bir acayip sevda belirdi. Bu varlık ilinde bu sevdadan ötürü acayip bir kavga koptu.*
>
> *(Varlık ilinin) düzeni alt üst oldu, pusu kuruldu. Gece gündüz süren savaşla orası acayip bir yer oldu.*
>
> *Ezel tahtının hâkimi en iyi düzeni vermek için sır kâtibine emr edip acayip bir yapı kurmaya girişti.*

İlâhinin şu ilk üç beyti, bu güçlü şiirin içeriği üzerine ancak tadımlık bir fikir verebilir. Dostun kokusunu alıp gül yüzü karşısında çılgına dönen bülbül metaforu üzerinden ilâhî sevginin bu şiddette ifadesi, gerçekten aşkın acısını yürekten duyan, içinin yangınında yanan bir ruhun çığlığı, çalkalanıp duran bir yüreğin çırpınışıdır. Bu ilâhi, bu metnin, anlamı en derin, sesi en etkileyici parçası, Hacı Ahmed Efendi'nin gerçekten yürek kanına batırılmış kalemiyle kayda geçirdiği satırlarıdır.

Dokuzuncu Ayrım

13 beyitlik giriş ile ilki 187, ikincisi 7 beyitlik iki ayrımdan oluşur.

Giriş

Hikâye aşk üzerine kurgulanmıştır. Aşk, ezelde elest meclisinde ruhlara sunulan kadehin içindeki içkidir. Ruh onun tadını hiç unutamamış, bütün amacı o tadı tattığı âleme dönmek olmuştur.

Yazar önce -sırasıyla- *tâliple*r, *âbidle*r, *zâhidle*r ve *âşıkla*ra "Gel beri" diye seslenir; her birinin kötü, eksik ve yetersiz durumunu iyileştirecek öneri ve öğütlerde bulunur. Son çağrısı *ârifle*redir; onlara *vahdet* şarabı içmelerini ve *hüviyet sırrı*nı açmalarını salık verir.

Bu son çağrıyı yaparken,

> "*Al ele zerrin-kadeh, dikkatle bak; onun bir katresi haber ulaştırır, bir zerresi derslerle doludur*."

der, böylece onun aşkla bütünleştirilen şahsında hikâyeleştirilmiş bir serüveni anlatacağını duyurmuş olur.

Birinci Dilim

Serüven aslında dolaysız olarak ruhun, dolaylı yoldan da insanın uzun hikâyesidir. Bu hikâye Hakk'ın ruhları topladığı mecliste başlar. Yaratıcı bu toplantıda onlara seslenip ders vermiş, bu dersten her biri *şan*ına (= *yaradılış yeteneğine*) göre tat almış; kimi cisim, kimi can, kimi de cana can olmuştur. *Elest bezmi sâkî*si her birine içi *vahdet şarabı* dolu kadeh sunmuş, her biri bunu içip *sarhoş* olmuştur. Hepsi içtiği içkinin verdiği keyifle neşe içindedir. Bu hâl sonsuza dek sürer, değişmez. O âlemde ona gam ulaşmaz, ama bu bedene bürünüp gelinen madde âlemi sıkıntı ve tasayla doludur.

Hikâye ruhun uzun bir yolculuktan sonra ete kemiğe, yani insan hüviyetine bürünerek dünyaya gelişiyle, *iniş*iyle başka bir mekâna aktarılmıştır.

> "Bu yeni mekânda o, yani ruh, durumunu ezeldeki durumuyla, yani orada tattığı tatla kavrardı, gece gündüz kalbi Hakk'a açıktı. O durum bu âlemde de ortaya çıktı ve onu sıkıştırıp huzursuz etti. Ezel tadı baskın geldi, bu yüzden yeniden onu elde etme peşine düştü."

Bu bir dosta ulaşma arzusu; yok oluşla gerçekleşecek, ama yeni bir var oluşla sonuçlanacak bir *çıkış*, geri dönüş yolculuğu gerektirmekteydi.

Hikâyenin bundan sonrası Zerrin-kadeh'in, demek ki ezelde aşk şarabının tadını alan ruhun bu ikinci yolculuğunu anlatır.

Bu yolculuk *vahdet denizi içindeki fenâ adası*'na ulaşıncaya dek sürer. Bu adaya çıkana Hak her an tecelli eder. Burası dostun yüzünü görme yeridir. Bu ada içinde *bakâ bahçesi* adında acayip bir bahçe vardır. Yolculuğun son durağı işte orasıdır. Bu durak *tecerrüd dünyası*, dönüş/çıkış ise, madde varlığının yok oluşundan sonra bu dünyada gerçekleşen bir sırlı buluşmadır.

Zerrin-kadeh, kadehini dolduran aşk şarabıyla bu iki yolculuğu bitirir. Bunlar ruhun iniş ve çıkış yolculukları; anlatılanlar ise ruhun insan bedenine girinceye kadarki iniş serüveni ile onu bedeninde saklayan bir insan olarak bir tarikat erinin, bakâ ile, yani ruhunu asıl vatanına taşıyıp kavuşturmasıyla son bulan yola giriş ve yol alış (= seyr ü sülûk) macerasıdır.

Yazar daha önce anlattığı ruhun bu iniş-çıkış hikâyesini, bir de zerrin-kadeh sembolü üzerinden, farklı bir açıdan bakarak anlatmış olmaktadır.

İkinci Dilim

Uzunca özetlediğimiz bu ilginç hikâye, *-sa gerek* redifli bir şiirle sonlanır. Bu kısa şiir varlık ve vahdet konusuna başka, ama daha etkileyici bir anlatım diliyle, gerçekten anlam yüklü sözlerle değinir. Tek sesli ve tek ezgili bu şiirin ilk beytini günümüz sözleriyle vermek, tamamını okumaya ve anlamaya özendirme açısından yararlı olabilir.

> "*Vahdet kadehi içelim,* "*Nolsa gerek*" *deme. Canını sıkma, çünkü olacak olsa gerek*."

Onuncu Ayrım

Girişi 14 beyit, bitiş manzumesi 7 beyittir. Hikâyenin işlendiği ilk dilimin beyit sayısı ise 199'dur. Tarikat yolunda edep ve hizmet konusu işlenmiştir.

Giriş

İlk beyitlerle tasavvufun ana ilkelerinden olan *edep* ve *hizmet* tanıtılır. Özellikle

> "*Nebiler ve velilerin olancası edeple ve hizmetle Rabb'i buldular*."

beytiyle bu iki dayanak ve şartın önemi vurgulanır. Bu arada vurgulanan başka bir nokta vardır, o da *eser* için, yani *sonuç* almak için çalışılması gerektiği, ama *etki*'nin (= *tesir*'in) *yetenek*'le (= *kabiliyet*'le) ilişkili bulunduğunun belirtilmesidir. Bu yetenek meselesi, Hacı Ahmed Efendi'nin dillendirdiği Zeynîliğin düşünce sistematiğinde önemli kavramlardan biridir.

Birinci Dilim

Reyhan ile sembolleştirilen kabiliyetli sâlikin yola düşüp edep ve hizmetle son konağa kadar ulaşmasının hikâyesidir.

Yazar bu hikâyede de, aslında, dolaylı yoldan kendi serüvenine değinmektedir. Reyhanın birçok şeyhe hizmet edip de onlarda aradığını bulamaması, o gibilerin yanından ayrılıp da arayış içinde iken Hızır'a benzer biriyle karşılaşması, onun kılavuzluğunda büyük bir ovayı geçip ulu bir dağla karşılaşmaları, dağ eteğinde acayip bir bağ görmeleri gibi ipuçları *Sergüzeşt*'inde kendi hayat yoluyla ilgili anlattıklarıyla tam anlamıyla örtüşür.

Burada bilgisiz, yetersiz ve düzenbaz mürşidler/şeyhler hakkında yazdıkları, daha önce aynı yolda yaptığı eleştirilerin benzeridir, ve yukarıda değindiğimiz gibi, 16. yüzyılda toplum içinde yaygın bir yeri olan tarikatlerin o dönemdeki durumu üzerine çevrilmiş bir tenkit oku olduğu kadar, tarikatlar arası çekişmelere de ışık tutan bir tarih kaydı sayılmalıdır.

Sahte şeyhlere yönelttiği suçlamalar oldukça sert ve acımasızdır. Reyhan üzerinden şu eleştirileri yapar:

O bunlarda beğenilecek bir hâl bulmamış, hepsi boş sözlerle kendisinin gönlünü almıştır. Gece gündüz durumlarını merak edip öğrenmeye çalışmış, sözlerini ve işlerini araştırıp soruşturmuştur.

Bunların işi gücü boş lâftır, içlerinde bir tek arı duru kalp bulamamıştır. Bunlar görünüşçe hoştur, ama marifete gelince, her biri boştur. Ağzını açsa, sanırsın ki her biri dünyanın kutbudur; "Nice ölüyü ben dirilttim." der durur. Ancak dert sahiplerine yardım edecek zerre kadar güçleri yoktur, Üstünde cübbe, elinde tespih ve misvak, yüzünde koca bir sakalla her biri dışını süslemiştir, ama içi/kalbi kötülük doludur. İşte bu yolla halkı avlarlar. Her biri avlamak için bir dağa tuzak kurmuştur. Yüzyıllardır dillerden düşmez olmuş o ünlü beyiti bu arada yazar:

Her biri muhtâc-i himmet iy dede
Kanda kaldı ğayrıya himmet ide.

İkinci Dilim

Bu 7 bendlik manzume, örnek olarak aşağıya aldığımız dörtlüklerde görüldüğü gibi, yalın ve duru bir dil ve samimi bir eda ile yürekten gelip dilden dökülmüş içtenlik kokulu sözlerle yazılmıştır.

Çağırdı beni Allâh
Gösterdi bana bir râh
Gendüsi yine hem-râh
Buldum ben o cânânı

Girdüm yine bir râha
Tâlib olup Allâh'a
İrdüm ulu dergâha
Buldum ben o sultânı

On Birinci Ayrım

20 beyitlik bir girişi vardır. Asıl hikâyenin anlatıldığı ilk dilimi 159 beyittir. İkinci dilimin beyit sayısı 20'dir.

Giriş

"*Ey yol mürşidi isteyen, beri gel!*" diye seslenen ilk mısra konuyu tanıtmak için yeterlidir. Asıl konu tarikatin belki de en önemli dayanak noktalarından olan yol kılavu-

zu, yani önderlik eden kimse (= *şeyh*), en yaygın adıyla da *mürşit*'tir. Yazar önceki ayrımda üzerinde genişçe durduğu, güzel kılık kıyafetler ardına saklanmış bilgisiz ve yetersiz şeyhler, içi dışına uymaz düzme mürşidler konusunu burada bağımsız bir konu olarak ele alıp işler. Böylelerinin, çevrelerinde toplanan kendilerine benzerler ve söyledikleri boş sözlere baş sallayarak övgüler düzen dalkavuklarla birlikte "şeytandan azgın" olduklarını söyler; sonra bunlara gece gündüz hizmet için, her an bin lânet okumak için şeytan geldiğini belirtir, ve dinden çıkanların önderi olduğu için de, hepsinin topluca cehennemin dibine gittiklerini ekler.

Birinci Dilim

Bu konunun sembolü *saksı güzeli* (*mîr-i âşıkân* = âşıklar beyi)dir. Konu onun üzerinden çarpıcı bir kurgu ve ilgi çekici yorum ve değerlendirmelerle işlenmiştir.

Beylik sevdasına düşen saksı güzelinin çevresine bir sürü cahil toplanır. Onları güzel sözlerle kandırır, değerli olduğuna inandırır, kendine bağlar.

Son kırk beyit, biri "Âkıl olan", öbürü "Cahil olan" sözleriyle başlamak üzere düzenlenmiştir. Bu beyitlerde:

> "Akıllı olan ün yapmış olandan kaçar; halkın ilgisini olumsuzluk sayar. Cahil olan, dervişleri genç oğlan ve yaşlılar olan ünlü şeyh ister; akıllı olan dünyada değerli sayılmayı terk eder, gizli sır keşf etmek ister. Cahil kimseler cahile aldanırlar, güneşin ışığını ayla örterler."

gibi ekseni doğrudan sahte şeyh <> cahil mürid girişkenliği olan değerlendirmeler vardır, ama daha fazlası Hakk'a yönelen >< Hak'tan gayrıya/dünyaya gönül veren karşıtlığına dayandırılmıştır.

İkinci Dilim

Kendi durumu üzerine içten bir itirafnamedir. Eserin en uzun ilâhisi olan bu manzume de, ötekiler gibi, yalın ve akıcı bir dille yazılmış olup, yazarın, gücünü samimiyetten alan üslubu ile işlenmiştir. Şu iki beyit, Sinan Paşa'nın açık yüreklilikle sayıp döktüğü kusur ve yanlışlarının, ardından tam bir inanç gürlüğüyle naz ve niyaz ederek yüce kata sunduğu bağışlanma dileklerinin nesir dilinde yankı bulmuş seslenmelerine benzer.

> İttisâf-i ma'sıyetlen bulmışam bir haddi kim
> Bunca mahlûk içre yâ Rab yok durur bana mesel
>
> (*Günaha batmışlığım öyle bir noktaya vardı ki,*
> *bunca yaratılmış içinde, Allahım, benzer biri yok bana.*)

Mücrim ü 'âsîlerün cürmin kamu 'afv eyleyüp
Cennet ü dîdâr virsen sana kimse_itmez cedel

(Günahkârların ve sana baş kaldıranların bütün günahlarını bağışlayıp da cennete koysan ve cemalini seyrettirsen, kimse karşı çıkmaz sana.)

On ikinci Ayrım

Üçüncü bölümün yapı düzenine uygun olarak bu ayrım da giriş, hikâye ve bir ilâhiden oluşur. Girişte beyit sayısı 15, hikâyede 164'tür. Sonda yer alan ilâhi 13 dörtlükten oluşur.

Giriş

Çok çok ibadet etmenin; gündüz ve gece namaz kılmak, oruç tutmak, aç ve uykusuz kalmak gibi kulluk eylemlerinin Hakk'a yakınlaşmak için gerekliği üzerinde durulur. Bu şekilde yola girenin yolunun mutlaka Tanrı katına varacağı, kendisine gizli sır kapısının açılacağı dile getirilir.

Birinci Dilim

Hikâyenin kahramanı *şebboy*dur. O hiçbir nitelik ve özelliği bulunmayan bitkiler arasında kalmışken, bin bir emekle çiçekler arasında iyi huylu olmakla kendine yer edinmiş, hedefine ulaşmıştır. İşte anlatılacak hikâye onun nasıl bir yola girip de bunu başardığıdır.

Şebboy bunu *kabiliyet*'i ve *iyi yoldaş*'ın (= *musahib*'in) kılavuzluğu ile elde etmiştir. İyi yol arkadaşı/musahib *hidayet*'tir. Girdiği yolda onunla, onun gösterdiği yön ve doğrultuda gider. Böylece vardığı yer *tevhid bahçesi* olur.

Bu bahçeye giren şebboy Hakk'ın hidayeti sayesinde bütün eski yoldaşlarını orada görür. Ne var ki hepsi en güzel kılık içindedir, tümü özünün (= sîretinin) kılığına bürünmüştür. Dış kılığı perde ile görmekteydi, şimdi perde kalkmış, böylece iç kılık, yani öz (= sîret) görünmüştür. Açıkçası *ruh* ilk yuvasına dönmüş, *tecerrüd âlemi*'ndeki ilk mecliste birlikte olduğu arkadaşlarına kavuşmuştur.

Bu hikâyede de, diğerleri gibi, asıl amaç insanları yola çağırmaktır. Yazar bu sembolik hikâyeyi de ders çıkarılsın için yazdığını

"*Bu sözlerden sen de pay alırsan canını bedende canana eriştir*."

diyerek açıklar.

İkinci Dilim

Tekrarlı (= mütekerrir) murabba biçiminde düzenlenmiş bir ilâhidir. Bu da öbür musammatlar gibi, dili ve dile getiriş tarzı bakımından, yalın, akıcı, düzgün; başta vezin uygulaması olmak üzere, teknik bakımından da kusursuz, ses ve anlam bütünlüğü açılarından ise tek sesli, tek ezgili denilecek kıvamdadır. Her bendi, tekrarı olan "Bildüm seni, buldum seni" seslenişinde duyulan sevinçte saçılan içtenliğe tanıklık eder.

Çevirisiyle verdiğimiz şu dörtlük gerçek bir Hak âşığının en canlı ve gerçek terenümüdür:

İy hem karîb ü hem ba'îd
'Işkunda cân viren sa'îd
'Âşıklara mevt oldı 'îd
Bildüm seni buldum seni

(*Ey hem yakın, hem uzak olan!*
Mutludur senin aşkında veren can;
Bayramdır âşıklar için ölüm san;
Bildim seni, buldum seni.)

On Üçüncü Ayrım

11 beyitlik bir girişten sonra *zambak* üzerine kurgulanmış 141 beyitlik hikâye yer alır. Ayrımı bütünleyen ilâhi de 11 beyittir.

Giriş

1,3,5,7 ve 9. beyitler "Gel berü" çağrısıyla başlar. Bu çağrıya muhatap olanlara yapılan hatırlatmaların merkezinde Yaratıcı sevgisi yer alır. Yanı sıra, *yalınlık* (= *tecerrüd*) kazanmanın, *birlik*'e (= *vahdet*'e) ermenin önemi vurgulanır. Bu arada meşrebi düzgün, yani dürüst, iyi huylu kimselerin sapkınlık yolu görmedikleri, durumunu koruyanların sonsuz varlık buldukları, böylelerinin ölüm korkularının bulunmadığı, *şan*'ını (= *yaradılış değerini/yeteneğini*) anlayanlara yokluk ilişmeyeceği bildirilir.

Ahmed Efendi, ardından:

"*Ey bana kulak veren! Kendini topla, zanbağın serüveninden tat al, yararlan*"

beyti ile anlatmaya girişeceği hikâyenin kahramanının adını açıklar, böylece, içerik konusunda yaptığı açıklamalarla birlikte, anlatacakları için bir özet yapmış olur.

Birinci Dilim

Zambak üzerine değerlendirmesi şudur:

> "Yaradılışlar birbirinden farklıdır. Kimi bulanık, kimi arı durudur. Yaratıcı, zambağın yaradılışını (= meşrebini) temiz kılmıştır. *İki yüzlülük, kıskançlık, kendini beğenme* gibi kötü nitelikler onda yoktur. Bu yüzden ondan koku yayılmıştır. İçi temiz paktır, ama giydiği üstlük de apaktır."
>
> "İçi dışıyla uyumlu olunca, zambak nakşı bırakır, nakkaşa yönelir. Nakkaşı bulmak için değerli taştan anlayan mücevherciyi bulmak, bu yolda bilgi kazanmak için sarrafa gitmek gerekir. Kişi kendisine güvenmemeli, çünkü bu yanlış inanış onu çıkmaz yola sokar."

Zambak sembolü üzerinden yapılan bu açıklamalar yaradılışı güzel, iyi huylu, içi temiz bir kişinin Hakk'a yakınlaşma yoluna girmek istediğinde uygun, işini iyi bilen bir *kılavuz* (*hidayet, mücevherci, sarraf*) bulması gereğine işaret eder.

Yazarın tanıttığı bu kişilik bu hikâyede de kendisine birebir uyar. Zambağın düştüğü yolda yaşadığı serüven tam tamına kendi serüvenini çağrıştırır. Bununla birlikte, *Sergüzeşt*'indeki açıklamalarına göre, bu iyi yaradılışlı kişilik, aynı zamanda bağlı bulunduğu dergâhta şeyhi Muallimzade'nin eğitiminden geçen kabiliyetli dervişlerden herhangi biridir. Ne var ki bunların adını orada vermediği gibi burada da anmaz.

Kendi meşrebini tanımlayan bir nitelik olarak *Sergüzeşt*'te kullanmış olduğu 'lâübali' kelimesinin geçtiği şu beyit söz konusu çağrışımın dayandığı beyitlerden biridir.

> Gezer lâ'übâlî o bî-kayd olup
> Yürür dâm-i 'ışk içre ol sayd olup
>
> *(Bağdan kurtulmuş olarak o lâübali (= başıboş) bir şekilde gezer.*
> *Aşk tuzağına tutulmuş bir av olup yürür durur.)*

Bu beytin ardından gelen beyitte

> "*Bir yerde aslâ mekân edinmeyip bu hâl ile hayli zaman gezdi.*"

sözleriyle aktarılan bilgi de, onun kendi dilinden dinlediğimiz, Muallimzade'yi bulduncaya kadarki arayış içinde geçen kararsız günlerine uyar. En çarpıcı olan ipuçlarından biri de, şeyhin onu meclise gözcü (= hâfız) yapmak istemesidir. Hayat hikâyesinden biliyoruz ki, şeyhi onu ısrarla kendisinden sonra yerine geçirmek istemiştir.

Zambağın serüveni de, daha önce dinlediğimiz kimi serüvenler gibi, *hidayet*'in (şeyh Muallim-zaâde'nin) kılavuzluğunda bir yol erinin yaptığı uzun yolculukla mutlu sona ulaşacaktır. Yolun vardığı yer, yine tevhid bahçesi, son nokta ise, bu bahçe içindeki hakikat bağıdır.

Bu hikâye de kendi kurgusuyla tasavvufun dili ve onun özel anlamlı kelimeleriyle işlenmiştir.

İkinci Dilim

Vahdet sarhoşluğuna düşen bir Hak âşığının yaşadığı zevk hâllerinin bu şiiri; eserde yer alan, her biri diğerinden güçlü, yoğun düşünce ve duygu yüklü; tek sesli ve tek ezgili ilâhilerden biridir.

Fikir versin için ilk iki beyti:

İçelüm vahdet meyin bilmen ki îmân n'olısar
Açmışam estâr-i 'ışkı râz-i penhân n'olısar

(Vahdet şarabını içelim, bilmiyorum iman ne olacak;
Ve aşk örtülerini açmışım, bimiyorum gizli sır ne olacak.)

Lâ'übâlî mest ü bî-pervâ gezüp ittüm 'aceb
Câme-i 'ırzı bu gün çâk-i girîbân nolısar

(Başıboş, sarhoş ve hiçbir şeye aldırmadan gezip,
bugün ar ve namus giysisinin yakasını yırttım, acaba ne olacak.)

On Dördüncü Ayrım

15 beyitlik giriş ile 229 beyitlik hikâyeden ve 13 beyitlik bir ilâhiden oluşur. Hikâye *gül* sembolü ekseninde kurgulanmıştır.

Giriş

İlk beyitlerden başlayarak *gül*'ün çiçekler dünyasının beyi/hükümdarı olduğu çağrıştırılır, demek ki sözün muhatabı odur. Birinci mısrada "*Ey saltanat esiri! Tanrı'dan uzaklaştın*." denilerek beylik davası, hükümdarlık sevdasının insanı Tanrı'yı anmaktan, O'na yakınlaşmaktan alıkoyan kötü bir istek ve eğilim olduğu vurgulanır. Kişinin yapması gereken, nefsine beylik etmek, sözünü ona geçirmeye çalışmaktır.

Yazar bu arada,

> "Bu dünyanın ululuğu (= izzeti) her yönden çöküp dağılmıştır; adaletli bey (= mîr) yılan (= mâr) olmuş, il (= ülke) haksızlıkla dolmuştur. Adaletle ün kazanmışsın, ama haksızlığının sonu yok; adaletli kişi buyruğu altında olanlara kol kanat gerer. Gece gündüz düşündüğün, uyruğun olanları sürüp cihana hükmetmek. Bu, nefsin isteğidir; bu bozuk düşünceyi bırak; uyruk ayak altına düşmüş, kıskançlar sevinmiştir."

türü değerlendirmeler yapar. Bunların, zamanının hükümdarı olan Sultan Süleyman ve onun yönetimiyle doğrudan ilgisi bulunmadığı ileri sürülse de, dolaylı olarak böyle bir amacı bulunduğunun sezildiği söylenebilir.

Hacı Ahmed Efendi'nin, medreseyi bitirdikten sonra hocası Seydi Çelebi'nin hizmetinde bulunup bir göreve getirilmeyi beklerken, danişmend yazımı sırasında haksızlığa uğradığını, örfe aykırı bu yanlış işe duyduğu şiddetli tepki üzerine ilim yolunu bırakarak tarikat yoluna girmeye karar verdiğini biliyor olmamız, bize böyle bir yorum yapmakta, sanırım, haklılık kazandırır.

Sonraki beyitler, yanlış yola düşmekten sakınmak için ne yapılması, nasıl davranılması konusuna tutulmuş ışıklar, doğru yola kılavuzlayan öğütlerdir:

> "Ruh şehrini gönül mülkü askeriyle ele geçir; zafer kazanıp orada Tanrı'dan çok *fetihler* (= *kazançlar*) gör. Sır sarayına şah ol, buyruğun altında olanlara adaletle davran; dünyanın en büyük şahı kapında zavallı bir kul olsun. Cihanda her saltanat kalıcı değil, geçicidir; öyle bir durum kazan ki yok olmasın, sonsuza dek sürsün."

Bu sözler aynı zamanda çiçekler sultanı güle yöneltilmiş dolaylı uyarılardır. Yazar burada

> "Dış görünüşçe en büyük padişahsın; ama iç yüze bakarsan, uyruksun; eğer içinde taşıdığın bir değer varsa durumunu değiştir."

diyerek son uyarısını yapar ve gülün hikâyesini anlatmaya girişir.

Birinci Dilim

İlk beyitlerde

> "Herkes ortaya koyduğu davranışla yaradılışından haber verir. Dünyada olan bitenin aslı budur; ne var ki bunun bir gizli yanı vardır, bilgisiz kişi onu bilmez. Gerçeklikleri anlayan kınamaz, tadarak öğrenen kusur saymaz." denilerek dünya arsasına tasavvuf penceresinden bir bakış yöneltilir, hemen ardından "Onda tam anlamıyla benlik (= egoizm) vardı; kendini beğenmişlikten kimseye selâm vermezdi."

sözleriyle gülün çiçekler içindeki konumuna ve tutumuna değinilir.

Gülün hikâyesi bölümün ikinci en uzun hikâyesidir. Birçok ayrıntı mükemmel bir kurguyla kurgulanmıştır.

Bu ilginç hikâyenin kimi önemli yanlarına kısaca göz atalım:

Bahar mevsiminde tahta çıkışının ardından çıkagelen sabâ yelinin haber verdiği yerleri görmek üzere onun kılavuzluğunda çıktığı uzun bir yolculuğun ardından gülün

yolu sonunda meclise (tevhid bahçesine) varır. Oranın şahı kendisine yakınlık gösterir, güzel bir yer verir. Bu arada kendisini kurbete (= şah katına) eriştiren saba yeli yüzünü koklayıp gurbete gider. Bir süre sonra, şahın kendisine gösterdiği yakınlık onun eski durumunun depreşmesine yol açar. "Değil mi ki bunlardan daha çok saygı gördüm, öyleyse burada da bunlar üzerinde sözümü geçiririm." der, onların sessiz, durgun hâllerini görünce benlik damarı yeniden kabarır. Bunun üzerine o bahçenin çiçeklerinden zambak kendisini uyarır.

Zambağın gülü uyarması ilgi çekicidir; çünkü onun hikâyesinde belirttiğimiz gibi, zambak sembolünün ardına yazar kendisini gizlemiş gibidir. Yine yukarıda belirttiğimiz gibi, adı açıklanmaz ama, yolu tamamlayan her karakter, açıkça bellidir ki, Muallimzade'nin şeyhlik postunda oturduğu yıllarda dergâhın bir bağlısı, onun eğitimine girmiş sahici biridir. Bu sahici kişi, yazarın sözleriyle, "padişahken kulluğu seçmiş, yüz binlerce şah ona kul olmuştur."

Bu kişinin kimliği belirsizdir, ama belki de şunu söyleyebiliriz: "Onun toplum içinde oldukça yüksek rütbede bulunan biri olması uzak bir olasılık değildir."

Zambağın uyarısı üzerine gül kendine gelir, üzerindeki gurur giysisini paralar, benliğinden geçerek kalbi arınır. Yüzünü yere koyup "Hû" der, renk ve koku adına nesi varsa yok olur. Yokluk (= fena) vadisini bu şekilde geçince başka bir renk ve kokuyla yeniden var olur. Mecliste olanların her birinin edepli bir şekilde sessizlik içinde olduklarını görünce, o da edebini takınır, boynunu büker. Düşünceye dalar, her yaptığından nedamet duyar. "Tanrı elimden tuttu da bu işte başarı kazandım." der, eline biri kırmızı, öteki beyaz renkte, içleri altın, inci dolu iki tabak alır; günahını bağışlasın ve büründüğü ikinci giysinin şükür borcunu ödesin için, o an şah ayağına armağan olarak sunar. Padişah da onun candan dilden kul olduğunu anlayınca suçunu bağışlar, özrünü kabul eder.

Gül böylece vahdet kadehini içince, ağzını kokanın ruhu coşar. Öyle bir değer kazanır ki bin kişide bir kişi bile öyle bir değeri bulamaz. Padişahlar ona başları üstünde yer verir, nereye gitse el üstünde tutarlar. Onu herkes birbirine armağan olarak verir. Sebebi kirden pastan arınmış olmasıdır.

Yazar gülün bu konumu kazanıncaya kadarki macerasını uzun uzun anlattıktan sonra, insan için kötü bir nitelik olan *kendini görme* ve *büyüklük taslama* üzerine öğüt yollu yeni bir yorumda bulunur:

> "Değerli sayılmak isteyen bu kötü sıfatlardan arınmalıdır. Büyüklük taslayan kimse halk katından da, halk içinden de kovulur. Bu sıfatın sonu pişmanlıktır, onu bir an önce sürüp atmak, yerleşip kalmasına fırsat vermemek gerekir."

İkinci Dilim

Dünyaya değer vermeme, Hakk'ı isteyip de bu yolda binbir sıkıntı ve güçlüğe uğrama; aşka inanmayanların, âşıklara dil uzatanların, zahit de, sufi de olsalar, iki yüzlülüklerini sergilemiş oldukları vb. konulara değinilen bu ilâhinin ilk yedi beyti "Şular kim" diye başlar. "Şuna kim", "Şu kim" diye başlayan diğer iki beyitle birlikte bu dokuz beyit manzumede bir ses bütünlüğü sağlamıştır.

Manzumede yer alan

> Şular kim rütbet-i Mansûr'a irdi 'ışk yolında
> Eğer hazm itmese sirrin yirin elbette dâr eyler
>
> (*Aşk yolunda Mansur rütbesine erenler,*
> *elde ettikleri sırrı sindiremezlerse, elbette dar ağacına çekilme yolunu seçmiş olurlar*.)

beyti, Hallâc-ı Mansûr'un "enelhak" sözü üzerine Zeynîliğin şeriat görüşünü benimseyişini aksettirmesi bakımından önemlidir. Aynı meselede bir başka zeynî yazar Sinan Paşa da aynı görüşü dillendirmiştir.

On Beşinci Ayrım

14 beyitlik bir girişi vardır. Hikâye 162 beyit, ilâhi 13 beyittir.

Giriş

Ömrün çok değerli olduğu, bu değerin bilinmesi, iyi yolda değerlendirilmesi üzerinde durulur; ayrıca gençlikte kazanç sağlamaya çalışılması, kalp evinin Tanrı sevgisiyle doldurulması öğütlenir.

Birinci Dilim

Gençliği temsil eden *gonca*'nın hikâyesidir.

Bir şehzadedir gonca ve ileride padişah olmayı ummaktadır. Başında kırmızı başlık, kulağında çiyden küpe vardır. Kimseyi dinlemez, çiçekler arasında "Ben şehzadeyim." diyerek gurur içinde dolanır. Dışı böyledir; ama içi bilinmez, örtülüdür.

Yazar goncayı bu yönüyle tanıttıktan sonra gençlikte terbiyenin önemine değinir. İyi bir eğitimle mertebe kazanılabileceğini söyler. Ancak bunun gerçekleşmesi için iki şey gereklidir: *iyi bir eğitimci* ve *kabiliyet*.

Gonca bir sabah vakti gül dalında salınırken birden saba yeli çıkagelir, kulağını çekip yüzüne bir tokat patlatır, hayli silkip sarstıktan sonra paylamaya başlar. Bu arada güzel sözlerle gönlünü alıp kendisini daha güzel bir mekâna götürebileceğini söyler. Gonca saba yeline inanır, ardına takılarak ikisi birlikte yola düşer.

Hacı Ahmed Efendi goncanın hikâyesini böyle başlatır. Birçok ayrıntısıyla mükemmel kurgulanmış bu hikâye de tevhid bahçesinde son bulacaktır. İlginç bir ayrıntı, eski halinin depreşme belirtilerini hissetmesi üzerine, yine zambağın araya girip onu uyarmasıdır.

İkinci Dilim

Konu ekseni bu dünyada yüce bir istek peşinde olmak, ömrü boşa harcamayıp canana ulaşma yolunda geçirmektir.

Konu içten dilekler ve özendirici öğütlerle işlenmiştir.

*

Bu ayrımdan sonra hikâye kahramanları değişir. Artık belli durum ve karakter niteliklerinin temsilcileri kuşlar dünyasının seçilmişleri olacaktır.

*

On Altıncı Ayrım

15 beyitlik girişten sonra hikâye 149 beyitlik bir manzume ile işlenir. Ayrım 16 beyitlik bir ilâhi ile son bulur.

Giriş

Aşk ve aşkın değeri üzerinedir.

"*Her kalpte aşkın ışığı vardır, önemli olan kalbe aşkı şah etmektir.*"

denilerek bu değer vurgulanır.

Sondan bir önceki beyitte, kuşlar dünyasında aşkı temsil eden kuş bir göndermeyle tanıtılır:

Bâğ-ı vahdet dağ-ı kesretten öte
Kim geçüp girdiyse *bülbül*-veş öte

(Birlik bağı çokluk dağından ötededir; kim geçip bu bağa girdiyse bülbül gibi öter.)

İşte *bülbül*, âşık kimliğiyle, aşağıda anlatılacak hikâyenin baş kahramanıdır. Şunu da belirtmeden geçmeyelim: o, âşıklık niteliği açısından çiçekler dünyasındaki *lâle* ile denkleşir.

Birinci Dilim

Bülbülün yaradılışça açık yürekli, özü sözü bir, gizlisi saklısı olmayan, dost canlısı bir yapısı vardır. İşi gücü gece gündüz yiyip içip eğlenmektir. Sırrını saklamayı bilmez.

Nerede bir güzellik görse eğilim duyar, içi coşar; nerede bir güzel görse duramaz, koşar. Tanrı ona yumuşak bir kalp vermiştir; her şeyden ders alır. İçinde bir *huzursuzluk*, bir *kıpırtı*, bir *çalkantı* (= *tekâzâ*) vardır, ama onun ne olduğunu, neden kaynaklandığını bilmez. Sonunda içindeki huzursuzluk o noktaya varır ki ateşini su bile söndüremez. O ateşi içinden bir türlü çıkarıp atamaz. Sonunda zaman, mekân, mal. mülk ne varsa her şey gözünde değerini yitirir, kendini kırlara, dağlara vurur.

Yazar hikâyenin konusunu ve kahramanını böyle bir girişle tanıtır. Konu *aşk*tır, kahramanı ise *âşık*.

Sonrasında aşka düşenin hâlleri bülbül sembolü üzerinden hikâyenin kurgusuna yerleştirilmiş ayrıntılarla işlenir.

Âşık uzun ve çileli bir yolculuktan sonra mutlu sona ulaşır, vahdet bahçesine girerek, orada daha önce yer bulmuş olan -başta gül olmak üzere- güzel kokulu çiçeklerin arasına katılır.

Bu yolculukta kendisine kılavuzluk eden, Hızır'a benzer biridir. Bu Hızır motifini biz yazarın kendi hayat yolculuğundan tanıyoruz. İşte bu tanışmışlık bizi Ahmed Efendinin bir kez daha ve bu kez bülbül üzerinden kendi hikâyesiyle buluşturur.

Şu noktayı bir kez daha belirtelim: Yazar, göz önünde bulundurduğunu belirttiği *üç dilek*ten *ikincisi*nin "kaygı duyan, cennetler uman, gönül erlerinden olan, zevk bilgisi bulan ve her an müşahede hâlinde bulunan" yedi topluluğun hâlini anlatmak, söyledikleri sözleri açıklamak olduğunu bildirdikten sonra, bu dileğiyle bağlantılı olan yedi amacını sıralarken, bunlardan ilkinin kendi sülûkünü 'yorumsuz olarak, temsil yoluyla, etraflıca aktarmak' olduğunu *Sergüzeşt*'inde açıklamıştır. Dolayısıyla bu sık karşılaşma ve buluşmalar bizi şaşırtmamalıdır.

İkinci Dilim

> "*Âşık, kulağına neyden haber eriştiğinde, ondan ulaşan bu aşk haberi ile başına taç koydu, beline kemer kuşandı*."

beytiyle başlayan "zi-ney" redifli bu ilâhi, Zeynîlikte *devran zikri* ve bu tür zikir sırasında yaşanan iç coşkunluğu ve duygu yoğunluğu içinde kendinden geçerek (= cezbeye kapılarak) gerçekleştirilen *semâ* konusuna ışık tutması açısından önemlidir.[1] Bu önemi göz önünde tutarak, ilgili beyitleri günümüz dil kalıplarına koyarak aktarıyoruz:

---

1 Bu konuda Reşat Öngören şu açıklamayı yapar: "Abdüllatif Kudsî'nin genellikle devran sırasında icrâ edilen 'semâ' ile ilgili, Allah'a olan muhabbet sebebiyle cezbeye kapılarak yapıldığında insandaki güzelliklerin açığa çıkmasına yardımcı olduğunu söylemesi … (*Hallü'r-rümûz*, 37a) Zeyniyye'de devran ile zikir yapıldığını gösteren hususlar olarak değerlendirilebilir." (bk. *Tarihte Bir Aydın Tarikatı, Zeynîler*, İstanbul, 2003, s.180).

"*Ney, aşk meclisinde ne zaman feryat etmeğe başlasa, orada bulunanların tümüne ondan coşkunluk erişir.*"

"*Yedi gök, Arş ve onları kuşatan Kürsü dönmeye başladı (= semâa girdi); meğerse bunlara neyden bir zerre coşkunluk erişti.*"

"*Dostum! Kalbi neyden etkilenen kimsenin işi, her an feryat figan ağlamak, raks edip dönmektir.*"

"*Zerre kadar aşkın olsa dön (= semâ kıl); kuru-yaş ne varsa hepsi neyin sesinden coştu taştı.*"

Bu aşk şiirinin bitiş beyti de ilgi çekicidir, Konya'nın Zeynîlik tarihindeki yerine işaret eder:

Âşıklar Konya'da zerrece sıkılmaz. Ârif (olan), gece gündüz neyden tatlar alır.

On Yedinci Ayrım

Bu ayrımda hikâyenin kuşlar arasından seçilmiş kahramanı *tavus*tur. 124 beyitlik bu hikâye 21 beyitlik bir girişle başlar ve 15 beyitlik bir ilâhi ile sonlanır.

Giriş

Yazar hemen ikinci beyitte

"*Eğer dinlersen, tavusun hâllerini yazayım da bu hâli kendi benliğinde araştırasın*."

diyerek hem konuyu, hem hikâyenin baş kahramanını tanıtır. Daha sonra söz edilen *çekememezlik, kıskançlık, kendini beğenme* gibi kötü huylar onun nitelikleridir. Sonrasında ise, bu kötü niteliklerden kurtulmanın gereği ve önemi vurgulanır.

Birinci Dilim

Kendini beğenmiş, bütün kuşlara tepeden bakan, şişinip gezen *tavus*'un hikâyesidir. O, kendisini kuşlar dünyasının sultanı sayar. Bu yanıyla çiçekler dünyasının *saksı güzeli* (= âşıklar beyi/*mîr-i âşıkân*) ile *gül*'üne, bir yanıyla da *menekşe*'ye benzer.

Tavus kıskançtır; kimseye aldırmaz, dönüp bakmaz bile. İçi haset doludur, kimseyi çekemez. Kimsenin iyiliğini istemediği gibi, kimsenin kendisine edeceği iyiliği de istemez.

Hikâye içinde yazarın onun ağzından aktardığı:

> "Bütün olgunlukların toplandığı bir merkezim ben, bana hiç kimse denk olamaz. Beni bir şey bilmez sanma, ben bilgiliyim; değerli kimseleri elimin altında ezmişimdir. Bilin ki ben bu yüzyılın allâmesiyim, biriciğim; bütün bilgi alanlarında tekim. Zamanımda İbni Sina sağ olsa, benim öğrencim olurdu."

sözleri Hacı Ahmed Efendi'nin zamanındaki kimi ilim adamlarına gönderilmiş oklar sayılmak gerekir. O, gerek medresedeki tahsil yıllarında İstanbul ve Bursa'da, gerekse uzun seyahatleri sırasında uzunca sürelerle kaldığı Konya, Mekke, Medine, Kahire, Şam gibi merkezlerde birçok ilim eri ve tarikat ereni ile tanışıp görüşme imkânı bulmuş, onları sınayıp yakından tanımıştı.

Ahmed Efendi arayış içindeki yaradılışının hep açık olan tenkit penceresinden bakan gözüyle bu tür değerlendirmeler yapmaktan eser boyunca uzak kalamamış, ancak bunları sembolik bir anlatım tarzıyla dile getirme yolunu seçmiştir. İsim vermediği için hedefine koyduğu kimseler kimlerdir, bilinmez; ama şu muhakkak ki, en öne koydukları, medreseden ayrılmasına sebep olanlarla, yaptığı görüşmelerde kendilerinde umduğunu bulamadıklarıdır.

Tavus kendini o kadar beğenmiştir ki, *hidayet*'in yol arkadaşlığı teklifini bile kabul etmez, "Bana kılavuz lâzım değil." der.

Tavusun hâli tam bir basiretsizlik hâlidir, bu hâlin kaynağı ise *kabiliyetsizlik*'tir. Yazar burada, yaradılış başkalıklarına kaynaklık eden ve kendisinin, ve belli ki, mensubu bulunduğu düşünce okulunun terminolojisinde önemli bir yeri bulunan *kabiliyet* terimini bir kez daha kullanım alanına sürer.

Hidayet'in yoldaşlık teklifini geri çeviren tavus yola yalnız düşer, onun kendisine anlattığı bahçeyi bir başına bulmaya çalışır. Sonu başarısızlık ve kayıptır. Yazar bu sonu

> "*Hidâyet bir şahsa yoldaş olmasa, o kimse bir kuru taşa benzer, üzerindeki iz temizlenmez*,"

diyerek bildirir ve hikâyesini öğüt yollu sözlerle bitirir.

İkinci Dilim

Konu ekseni nefis ve şeytandan şikâyettir. Bunu kendi üzerinden yapar. Ama şikâyetler, olageldiği gibi ve aktarımlı anlatım dilinin gereği olmak üzere, öğüt amaçlıdır. Son beyitte iki önemli kavramdan -ki diğeri *kabiliyet*'tir- *hidayet* kavramı bir kez daha hatırlatılmıştır:

Delîl oldı ise nûr-i hidâyet
Ana mevt ü cehennemden ne korku

(*Hidayet nurunun kılavuz olduğu kişiye*
ölümden ve cehennemden korku mu olur?)

On Sekizinci Ayrım

Girişi 16 beyit, ilk dilimi 148, ikinci dilimi ise 13 beyittir. İkinci dilime konu olan karakteri belli nitelikleriyle *papağan* (= *tûtî*) temsil eder.

Giriş

Visal bağına ulaşmak isteyene seslenilir, kabiliyet varsa bunun elden çıkarılmaması, iyi bir rehberle yola düşülmesi durumunda onun korunabileceği; eğer içten gelen bir *güçlü istek/zorlayıcı eğilim* (= *tekâzâ*) varsa, uzun sürecek bir yolculuğa çıkılması, diyar diyar gezilmesi, bu zorlu yolculuk sırasında her türlü güçlüğe göğüs gerilmesiyle söz konusu bağa ulaşılabileceği vurgulanır. Sözler geneldir ve ortayadır. Böylece biraz sonra anlatılacak hikâyenin, aslında hepsi için bir ana eksen teşkil eden konusu duyurulur, ancak kahraman burada açıklanmaz.

Birinci Dilim

"Dinle şimdi *papağan*ın kıssasını" denilerek hikâyenin kahramanı hemen açıklanır ve hemen kimlik ve kişiliğini tanıtmaya geçilir.

Papağana Hak ezel gününde iyilikte bulunmuştur, bu yüzden halk içinde değerlidir. Dışında değerli yeşil bir giysi vardır, içine binbir hüner konmuştur. Yaradılışında konuşma yeteneği bulunmaktadır. Ancak, ne yapsın, cahiller arasında kalmıştır. En büyük isteği insanlarla konuşup görüşmektir. Dolaşmaya çıkar; bahçe çayır, dağ bayır gezer. Kimi zaman sessiz sakin durur, kimi zaman inler, uğunur. Onun inleyip ağlamasından rahatsızlık duyanlar onu yakalar, hapse atar. Bir kafese konur, satılmak üzere pazara götürülür. Pazarda kendisini Rûm'dan (= Anadolu'dan) gelen 'Hoca Can' adında bir tüccar alır.

Papağanın asıl yolculuğu bundan sonra başlar. Hoca Can onunla birlikte gemiye girip memleketine döner. Doğduğu yer cihat ilinde himmet şehridir. O şehre yakın 'visal bağı' adlı bir bağ vardır. Sahibi çok saygıdeğer bir kişidir. Kendisi de ondan ders görmüştür. Hoca Can papağanı ona bağışlar. Papağan orada eğitimini tamamlar.

Ana çizgileriyle, kabaca özetlediğimiz bu hikâye de, kahramanının Zeyniler dergâhında, Muallimzade'den aldığı eğitimle mutlu bir sona ulaşmasıyla sonlanır.

Birçok ipucu Hoca Can'ın Ahmed Efendi olduğunu gösterir. Böylece yazarımız bir yetenekli kişiye daha kılavuzluk etmiş, yol soran bir istekliyi daha tevhid bahçesine, yani kendi eğitim yuvasının kadrosuna kazandırmıştır.

İkinci Dilim

Tasavvuf renkli ve hâl kokulu bir ilâhidir. Bu alanın özel anlam yüklü kelimeleriyle işlenmiş, içine derin anlam nakışları yerleştirilmiştir.

Şu beyitler ilgi çekicidir:

Mansûr'a değildür yalınuz hâl-i hüviyyet
Sen dahı dürüş keşf idesin sirr-i ene'l-Hak

(*Hüviyyet hâli yalnız Mansur'a özgü değildir*;
"*Ben Hakk'ım*" *demenin ne demek olduğunu anlamak için sen de çaba göster*.)

Dahl eyleme fehm oldı sanup kasd-i meşâyıh
Maksadları mahfî vü mürâdâtı müdakkak

(*Şeyhlerin neyi amaçladıkları anlaşıldı sanıp da dil uzatma;*
onların amaçları gizli, sözlerinin anlamı ince ve derindir.)

On Dokuzuncu Ayrım

Bu ayrımın 27 beyitlik uzunca bir girişi vardır. Hikâye 148 beyitle işlenmiştir. Sondaki ilâhi 8 bendden oluşan bir manzumedir.

Giriş

Burada ele alınan ana kavram *teslimiyet*'tir. Yazar

> "Bütün perdelerin kalkması için bir hüner sahibine teslim olmak şarttır. Ledün bilgilerinin kapısının açılması ancak bu yolla mümkün olabilir…"

sözleriyle konuyu açar. Konuyu açan kapı aynı zamanda hikâyeye açılan giriş kapısıdır.

Birinci Dilim

Yazarın

> "*Gelip kumrunun başından neler geçtiğini dinle. Onun: 'Olgunluğa erişmemin yolunu açan teslimdir.' deyişini işit.*"

diyerek söze girişi, hikâyesini dinleyeceğimiz kahramanın adını öğrenmemizi de sağlar.

Kumru *durgunluğu* (= *sükûneti*) ve boynundaki halkayla *boyun eğişi* (= *teslimiyeti*) temsil eder. O da visal bağına ulaşma uğruna yola çıkar. Bu yolculuk sırasında yolu bir bahçeye uğrar. Burada ruh ve gönül avcısı olan aşk avcısının tuzağına düşer, yakalanır. Tutsaklık günlerinde uzun bir eğitimden geçecek, sonunda gaybın anahtarı onun da eline girecektir.

Her hikâye gibi bu da kahramanında sembolleşen ana kavram merkezde olmak üzere, zengin bir ayrıntı ve rol alanların kendi sahnelerine başarıyla yerleştirilmesiyle ustalıklı bir biçimde düzenlenmiştir.

İkinci Dilim

Dörtlüklerle yazılmış bir ilâhidir. Sekiz bendin şekillendirdiği bu manzumede "*Sen yetersin bu cihanda bana dost*" mısrası bendler sonunda tekrarlanmaktadır, yani *mütekerrir murabba*dır.

Teknik yönden kusursuz, öz ve anlam bakımından derin ve zengindir. Kullanılan yalın dil gerek duygu sıcaklığını, gerekse dilek ve yakarışlardaki içtenliği olancalığıyla duyurmaktadır.

Yirminci Ayrım

Bu ayrımda 23 beyitlik girişi 132 beyitlik hikâye izler. Son dilimde yer alan manzume 13 beyitlik bir ilâhidir.

Giriş

Bu ayrımın girişi hikâyenin av üzerine kurgulandığını gösteren *şehbaz* (= *doğan*), *şikâr* (= *av*), *sayd* (= *av/avlanma*) kelimelerinin kılavuzluğunda başlar. Yazar dünya avı yerine *lâhût* (= seyr ü sülûkün *sır makamı*) avından söz eder, bu âlemin doğanıyla avlanmak gereğine vurgu yapar. Bu âlemde avlak kutsallık (= kuds) boşluğudur.

Birinci Dilim

Burada da anlatılan, aslında, avcı bir kuş olan doğanın avcılık özelliği üzerinden kutsallık âleminde avlanmanın yolu, böyle bir dünyada uçulan boşluk (= feza) ile geçilmesi gereken konaklar ve duraklarda ele geçirilecek avlar (= manevî kazançlar) gibi motiflerle örgülenmiş seyr ü sülûk konusudur.

Doğan çöllerde yaşar. Yüksekleri seven bir avcı kuştur. Yuvasını gözden uzak kayalıklarda yapar. Amacı insan elinden kurtulmaktır. Zaman zaman unutkanlık yüzünden tuzağa düştüğü olur. Vahşi hayvanlar ve kuşlarla yakınlık kurup onlarla bir arada yaşıyor olması sıfatlarının kalbindeki ışığı perdelemesine yol açmıştır. Ama içinde yetenek vardır.

Yazar eser boyunca sıkça söz ettiği *yetenek* (= kabiliyet) konusunda şu açıklamayı yapar.

> "*Yetenek*, özde bulunan, yaradılışta olan bir niteliktir. Yaradılışta olan da eninde sonunda ortaya çıkar, ve yetenek hangi yönde ise, yetenek sahibi o yönde ustalık sergiler."

Doğanın içinde onu dürtükleyip duran bir *kıpırtı*, bir *huzursuz hâl* (= *tekâzâ*) vardır; kalbi sürekli pırpır eder, durulmaz. Bu yüzden hırçındır, zaman zaman kimilerinin canına kıyar. İçindeki bu huzursuzluğun aslını bilmez, çünkü kara cahildir. Onu bilirse ancak ârif bilir. Ârifin bildiği, içteki o kıpırtının, aslında, en yüksek marifetlerin kazanılması için bir aracı olduğudur. Ancak kişinin onu *denemesi* (= *hâl etmesi*) için birtakım şartlar gereklidir.

Yazarın doğanı tanıtan şu mükemmel girişi, hikâyenin devamında da aynı mükemmeliyetin süreceğinin göstergesidir. Gerçekten de, öncekiler gibi bu hikâyede de, giriş, gelişme ve sonuç bölümleri büyük bir ustalıkla yerlerine yerleştirilmiş, bağlantı noktaları ustaca kurulmuş, ustaca birleştirilmiştir.

Önce eğitim gereklidir. Bir gün yine avlanmaya çıkar. Bir av görür, üzerine doğru gider. Bu av daha önce hiç görmediği bir avdır. Bu avın adı '*hidayet* avı'dır. Bu av, *inayet* olursa, Hakk'a kılavuzluk edecek olan avdır.

Ama ava çıkan doğan avlanır. Sonrası uzun bir yolculuktur, Yolun sonu tevhid bahçesine varır. Oraya iner. Bir sevgi yuvası yapar, yerleşir, kalır.

İkinci Dilim

Aşk, âşıklık ve tevhid konulu, uyarı ve öğüt üslûbunda bir ilâhidir.
Bir beyti şu:

> Nâlişi 'âşıklarun ma'şûka hoştur sen dahı
> 'Âşık-ısan kıl tazarru' durma artur zârunı
>
> (*Sevenlerin inleyişi sevilene hoş gelir, öyleyse, sen de sevenlerden isen, yalvar yakar; durma, iniltini arttır*.)

Yirmi Birinci Ayrım

Girişi 23 beyittir. Hikâye 166 beyitte anlatılır. Sonunda 8 beyitlik bir ilâhi yer alır.

Giriş

Dünya sevgisi, Hak'tan gayrıya eğilim, nefsin isteklerine uyma, ömrü boşa geçirme, Hakk'ın emanetine ihanet etme, dünyada iken Hak katına yakınlaşmaya çalışma, hâl kazanmak için uzun yaşamaya gerek olmayışı gibi noktalar hatırlatılarak hikâyenin konusu ve ana kahramanının durumu üzerine ön ışık tutulur.

Yeri geldikçe üzerinde durduğumuz o iki ana kavrama burada da yer verilmiştir: *kabiliyet* ve *hidayet*:

> "*Kabiliyet olmazsa, bin yıl çalışsa, mürşidi Mehdi olsa bile kişinin eline bir zerre geçmez.*"
>
> "*Ezel gününde Hak'tan kime hidayet erdiyse, o baktığı her yaprakta Rabb'in vasfını ve ismini okur.*"
>
> "*Ezelde hidayet olunmamış, (yani iyiye yönlendirici Tanrısal ışıktan pay verilmemiş) kimse, Hak yolunda iyi işler yapmayıp ömrünü boşa geçirir.*"

Birinci Dilim

Akbaba (= *Kerkes*) üzerine giydirilmiş kötü niteliklerin sesi ve bu gibi niteliklere sahip olanların kötü sonunun hikâyesidir.

Akbabanın başlıca özelliği uzun ömürlü olması, leşle beslenmesidir. Yazar onun hikâyesini ona özgü bu iki nokta etrafında işlemiştir.

Tanrı akbabaya uzun ömür bağışlamış, bu süre içinde dünyayı gezip dolaşarak gece gündüz bilgi (= maarif) kazanması, olan biteni anlayıp her şeyin iç yüzünü kavraması imkânını vermiştir.

Akbaba dünyanın eşi benzeri bulunmayan bir bahçe olduğunu görünce "Maksat budur, gerisi boş kuruntudur." der, kendisine ve başkalarına öğüdü: "Bu dünya yiyip içmek içindir; eğlen dur, her an zevk almaya bak, yoksa sonunda pişman olursun. Bir adı "Rahman" olan Yaratıcı bunca nimetleri bu yüzden var etti. Şu değerli ömrü aç kalarak (= riyazetle) harcama." olur. Dünyaya bakarak yaratılışın maksadını anlamamıştır, çünkü bunun için kendisinde bir *tanrısal kılavuz* (= *hidayet*) bulunmamaktadır.

Yazarın yaptığı bu başlangıç, akbabanın leş yiyerek tükenecek uzun ömrü boyunca çöplüklerde it, tilki, karga, kuzgun gibi leşle beslenen yandaşları ile birlikteliğini, leş uğruna onlarla çekişmesini canlandıran zengin sahneler içinde gelişir.

Yeni bir leş üzerindeyken doğan çıkagelir. Ona bir bağdan söz eder, oranın güzelliğini anlatır ve görmesini salık verir. Akbaba, gönülsüz de olsa, kabul eder, doğanla birlikte bu bağı görmeye gider.

Hikâyenin doğanla akbaba arasındaki konuşmayı ve sonrasını aktaran bu sahnesi de çok iyi kurgulanmıştır.

Sonuç olumsuzdur, sebebi de yaradılışında *kabiliyet* bulunmaması, arkadaşlarının tümünün cahil olması, kendisinin bilgisizlik karanlığında bulunmasıdır. Ayrıca gerçeği görmesini sağlayacak ışıktan (= *hidayet*'ten) de mahrumdur.

Ahmed Efendi *kabiliyet*'e eşlik eden, Yaratıcı'nın bir bağışı olan bu ana değeri şu beyitte bir kez daha vurgular:

Olmayıcak *hidâyet* n'itsün ana mürebbî
Devlet anun dü 'âlem fazl itti ana Rabbi

(*Hidayet olmayınca mürebbi/mürşit ona ne yapsın?*
Rabb'i kime hidayet bağışlamışsa, iki âlemde mutluluk onundur.)

İkinci Dilim

İlk mısraıyla akbabanın başarısızlıkla biten hikâyesine bağlanan, ikinci mısraında ise ömrün başarı hikâyesine dönmesi için nasıl bir yola gidilmesi gerektiğini soran şu beyitle başlar:

İy ol Hak'un mürşidleri eydün bana n'itmek gerek
Ol hazretün dergâhına kankı yola gitmek gerek

(*Ey o Hakk'ın mürşitleri, söyleyin bana ne yapmak gerek;*
o kutlu katın eşiğine hangi yoldan gitmek gerek.)

Sonraki beyitler Hakk'ın eşiğine ulaştıran yol üzerine ışık tutan öğüt üslubunda sözlerdir.

Şu iki beyit bir Zeynî olarak yazarın, şeyhinin öğüdü olarak aktardığı yolun izini aydınlatması açısından önemlidir:

Mürşid bana kıldı nidâ iy tâlib-i râh-i Hudâ
Gitti önünce Mustafâ sa'y eyleyüp yitmek gerek

(*Mürşid bana şöyle seslendi: "Ey Hakk'a varan yolu arayan! Hz. Mustafa senden önce o yola gitti; çaba gösterip ona yetişmek gerek*.")

İç sen muhabbet hamrını katl eyle nefsün nemrini
Sultân-i şer'un emrini yirine iletmek gerek

(*Sevgi şarabını iç, nefis kaplanını öldür;*
Şeriat sultanının buyruğunu yerine getirmek gerek.)

Yirmi İkinci Ayrım

31 beyitlik uzunca bir girişi vardır. Sonunda13 beyitlik bir bitiş manzumesi yer alır. Hikâyeye ayrılmış olan ilk dilimi 259 beyitle hikâyelerin en genişidir.

Giriş

İlk beyitlerde yazar Yaratıcı'nın yarattığı kullardan kiminin *zâhid*, kiminin *âbid*, kiminin de *âşık* olduğunu; kiminin ayrı düştüğünü, kiminin kavuşmuş bulunduğunu, ancak her birinin kendi durumuyla avunduğunu; hikmet bilenin bu durumu tuhaf bulmadığını bildirdikten sonra, Tanrı'nın, kullarından kimilerine çok geniş bağışlarda bulunduğunu, bunların kimler olduğunu sıradan kimselerin (= avamın) aslâ bilmediğini, onu aslında yalnızca bir adı "Can verici" (= Hayy), bir adı da "Bilici" (= Alîm) olan Yüce Yaratıcı'nın bildiğini, ama kimi seçkin kullarına bildirdiğini söyler. Bunlar daha sonra üzerine parmak basacağı noktalar için verilmiş şifre anahtarları gibidir. Nitekim ardından

> "Sana sıradan kimseler arkadaş olursa, Tanrı'dan yana bir adım atamazsın; ama seçkinler topluluğuna erişirsen vuslat bahçesinde bülbül olursun. Seçkinlerin kapına kul olmaları için ise seçkinler seçkini ol; bunun yolu da ehline bağlanmaktır."

diyerek yaptığı açılımla asıl konuya bir kapı aralar.

Ahmed Efendi ardından sıradan-seçkin karşılaştırması yapar. Amacı seçkinlerin sıradan olanlarla farkını göstermek, dolaylı olarak değerini ortaya koymak ve insanları öğüt yollu yönlendirmektir. Bu amacını da

> "Kardeş! Sen de Hakk'a varan doğru yolun ne olduğunu bilmek istersen şühûd ehlini ara."

diyerek açıklar.

Hikâye konusuyla doğrudan bağlantılı bu bilgi ve açıklamaları, biraz sonra anlatmaya başlayacağı da içinde olmak üzere, hikâyeleri yazmaktaki asıl amacını ortaya koymaktır. Bu amacın halkın sergilediği durumları (= ahvâl-i nâsı) anlatmak olduğunu, bunu yapmaktaki en son hedefininse akıllı olanı kafa karışıklığından kurtarmak olduğunu bildirir.

Girişin hikâyeye girişi şu beyitle yapılmıştır:

> Sevk olına bunda şu resme kelâm
> Fark ola tâ dûzah u dârü's-selâm
>
> *(Burada söz o yolda yürütülmeli ki*
> *cehennemle cennetin farkı anlaşılsın.)*

Birinci Dilim

Yukarıda genişçe özetlediğimiz girişte açıklanan amaçların bir hikâye kurgusu ile aktarılmasında aracı *baykuş*'tur.

Yaratıcı, baykuşu tuhaf bir öz yapı ile yaratmıştır. Issız yerlerde yaşamayı sever. Kimseyle yakınlık kurmaz, kimseyle yoldaşlık etmez. Her şeyi terk eder, bir harabeyi yuva tutar, orada yalnız başına yaşamaya başlar. Dünyayı öylesine ardına atar ki ne akşam yemeği düşünür, ne sabah yemeği. Tevekkülü o derecededir ki, yiyecek bulursa yer, bulamazsa aramaz.

Yazarın baykuş üzerinden ilk vurguladığı değer *tevekkül*'dür. Onun önemi üzerine değerlendirmeler yapar.

Baykuşun tevekkül yanında, başta *teslîm* ve *rızâ* olmak üzere, başka iyi nitelikleri de bulunmaktadır. Onda toplanmış bütün bu olumlu nitelikleri gören sıradanlar (= avâm) "Tanrı yolunda önder budur." der.

Anlaşılacağı gibi, kimliği baykuş sembolü ardına gizlenen tip *zâhid* 'dir, ve yazarın amacı bu tipi sorgulamaktır. Onun durumuyla ilgili olmak üzere şöyle der:

> "İstenen dünyayı terk etmek değildir; bulan varlığını terk etmekle bulmuştur. *Zâhid*'e zühdü perde olmuştur. (Başka bir tip olan) *âbid* ise her an kulluğu hesap eder. Halbuki *âşık* olan kalbini Hak'tan gayrı her şeyden arındırıp O'nun sevgisiyle parlatmıştır."

Yazarımız baykuş üzerinden nasıl bir tipin tasvir edildiğini açıkladıktan sonra hikâyenin açılım bölümüne geçer. Burada sahneye yine doğan gelir.

Doğan baykuşun durumunu duymuştur. Merak edip arar, onu bir mağarada bulur. Bir süre yanında kalır, onunla durumu üzerine sohbet eder. Sonra onu kandırıp kendi bahçesine götürür. Baykuş gece vardıkları bu mekânı ilk anda beğenir, bir süre orada yaşar, zaman zaman geceleri doğanla birlikte ava çıkar. Ama karanlıklarda yaşamaya alışmıştır bir kere. Bir sabah güneşin doğuşuna şahitlik eder. Hoşlanmaz, son derecede rahatsız olur, orayı terk etmek ister. Doğan ısrarla gitmesine engel olmak isterse de dinlemez; durmaz, gider, eski karanlık dünyasına döner.

Yazar bu durumu

> *Durmadı, zira yaradılışı alçak (= denî) idi.*

şeklinde açıklar.

Doğan eski vatanında kalmış, baykuş fitne dolu bir hâlde gitmiştir.

> *Güneşi görmeyene (= şühûd etmeyene) lâyık olan yuva, harabedir.*

diyen yazar, onun eski yerine (mağaraya) girmesiyle birlikte hidayet güneşinin de battığını duyurur.

Eserde sık sık *güneş* metaforuyla sergilenen *hidayet*, burada bir kez daha vurgulandığı üzere, Hak katından bağışlanan bir iyilik, Hakk'ın kula uzanan yardım elidir. Baykuşun Hakk'ın yardımından uzak kalışını yazar "Hak'tan yardım erişmeyene vay!" diyerek insan dünyasına/kul planına aktarır.

Son beyitler zâhid >< âşık farkını şu çarpıcı değerlendirmeyle vermektedir:

Kişinin dünya ululuğunu (= izzetini) terk etmesi yetmez; huri ve cennetleri de terk etmesi gerekir.

Allah'ı isteyenin yüreğine O'ndan başka bir şeyin sevgisi düşerse Tanrı'ya ortak koşmuş olur.

Kalbine başka bir şeyin sevgisi düşmesin için binlerce çaba harcamalı; düşerse de hemen çıkarıp atmalı, yoksa gizli şirke düşülmüş olur.

İkinci Dilim

Öte dünyada huri, cennet umup da yalnızca dünya nimetlerinden uzak yaşamak (= *zühd*) ile kalbi iki dünya sevgisinden de boşaltıp yalnızca Hak sevgisiyle doldurarak bu dünyada iken Hakk'ın huzuruna varmak (= *aşk*) farkı üzerine söylenmiş tasavvuf neşeli bir manzumedir.

Şu beyitler çarpıcıdır:

'Acebdür katre iken şahs-ı insân
Muhît olmış çü bahr-i bî-kerânı

(*Bir insanın, bir damla iken, şaşılacak şeydir*
uçsuz bucaksız bir denizi kuşatması.)

Haḳîkat Ol münezzeh cümle şeyden
Dolu buldum velî kevn ü mekânı

(*Gerçekte O [Tanrı] her şeyden uzaktır;*
ne var ki, varlıkları ve varlar dünyasını onunla dolu buldum.)

Şühûd itti şular kim şems-ü vahdet
Yaḳîn ehli olup gitti gümânı

(*Birlik güneşini görenler*
kesin bilgiye ulaşanlardan oldu, şüphe gitti.)

Yirmi Üçüncü Ayrım

16 beyitlik bir giriş ile iki dilimden oluşur. Birinci dilim 183 beyitlik hikâye, ikinci dilim 15 bendlik bir ilâhidir.

Giriş

Vuslat yoluna girenin varlığının yoğunluktan tamamen kurtulması (= *fenâ*) ile amacına ulaşabileceği, bunun için çıktığı yolculukta önce nefsi arıtması (= tezkiye), sonra kalbi durultması (= tasfiye), daha sonra ruhu boşaltması (= tahliye), en sonra da sırrı parlatması (= tecliye) gerektiği, bununla insanın içinin ve dışının tam uyumlu bir duruma kavuşacağı belirtildikten sonra da hac yoluna düşülmesi gereği vurgulanır.

Hacı Ahmed Efendi'nin *leylek* sembolü üzerinden kendi hac yolculuğunu anlatacağı hikâyenin girişinde yaptığı bu açıklama, bir yol erinin seyr ü sülûkünü tamamlamasının ardından hacca gitmesi uygulamasıyla ilgilidir. Bunun Zeynîlikte de bir kural olarak yerine getirildiği anlaşılmaktadır.

Birinci Dilim

Yazarımız hayat hikâyesini anlattığı *Sergüzeşt*'te manevi eğitimini tamamlamasının ardından hacca gidişini, hac yolculuğu sırasında yaşadıklarını anlatmıştır. Bu yolculuğu burada bir kez de leylek kimliğiyle gerçekleştirecektir.

Ahmed Efendi hac görevini iki kez yerine getirmiştir. İlk hac için gidişi H. 929 yılı hac mevsimindedir (M. 1523 yılı sonbaharı). Gerçekleştirdiği bu ilk hacdan sonra dönmemiş, ertesi yılki hac mevsimine kadar Kâbe'de mücavir olarak yaşamıştır. H. 930 yılı hac mevsimi girdiğinde (1524 yılı sonbaharı) hac için gelen adaylarla birlikte bütün vecibeleri yerine getirmiş, ardından Medine ziyaretinde bulunarak Kahire'ye geçmiş, sonra Şam, Konya, İstanbul üzerinden memleketi İzmit'e dönmüştür.

Kabiliyetli, *hidayet*'ın yardımını görmüş, Allah'ın *inayeti* ile riyazet yoluyla ahlâkını değiştirmiş, gönlünü dünya ile ilgili düşüncelerden arındırarak Yaratıcı sevgisiyle doldurmuş biri olarak tasvir ettiği Leylek, bu hâle ulaştıktan sonra hacca gitmek ister. Bu istek, gözüne başka bir şey gözükmeyecek derecede güçlüdür.

Bu isteğini gerçekleştirir, haccın yedi şartını yerine getirerek hacı olur, ancak dönmez. Yazar bu durumu:

Oturdı itmedi ol hall-i ihrâm

(*Oturdu, ihramdan çıkmadı*.)

mısraıyla duyurur.

Ertesi yıl hac mevsimi gelir. Leylek, arifesi Cuma'ya geldiği için en büyük hac (= hacc-i ekber) olan bu yılki haccını da gerçekleştirir. Bu da

İkinci haccı oldı hacc-i ekber

mısrında vurgulanır.

Anlaşıldığı gibi, yazar leylek sembolü üzerine kurguladığı iki haccını birleştirerek hikâye etmiştir.

İkinci Dilim

İçinde yabancı yapılı pek az söz öbeği bulunan; açık, akıcı, yalın bir Türkçe ile söylenmiş, "*Eğer derviş isen derviş*" beyti tekrarlanan, dervişlik hâli üzerine dörtlüklerle düzenlenmiş bir manzumedir. Teknik bakımdan da çok başarılı olan bu ilâhinin şu iki dörtlüğü yapılan değerlendirmenin yerindeliği yolunda fikir verebilir:

'Adû olma döğerlerse
Du'â eyle söğerlerse
Sevinme ger öğerlerse
Eğer dervîş isen dervîş

Gider benliği sen senden
Bu cânun gitmedin tenden
Nasîhat bu sana benden
Eğer dervîş isen dervîş.

Yirmi Dördüncü Ayrım

233 beyitlik bu hikâyenin sonunda iki ilâhi yer alır, yani ayrım üç dilimlidir. Giriş 17 beyittir. İlk ilâhi 8 beyitten, ikincisi 7 dörtlükten oluşur. Hikâye birinci dilimde 208 beyitle işlenmiştir.

Giriş

Yazar daha ikinci beyitte ayrımın ana konusunu açıklar: *keşif*. Ardından:

> "Yüce Allah kullarını sınar; kimine keşif, kimine cennetler verir. Böylece onların davalarında sadık olup olmadıklarını; başka bir şeyin peşinde mi, yoksa gerçekten âşık mı olduklarını anlamak ister."

diyerek konu üzerine bir değerlendirme yapmaya girişir. Bu değerlendirme, şüphesiz, hem kendi, hem de mensubu bulunduğu çevrenin görüşünü yansıtmaktadır.

Şöyle der:

> "Sana keşifler kapısı açılırsa, bil ki o kapıdan aldığın ışık ruh güneşini karartır. Ona iltifat edecek olursan, zât tecellisi ışığını ebediyyen göremezsin. Bu hâl Zât'ın yüzüne perde olur. Görünüşte hoştur, ama manevî açıdan azaptır. Keşifler, cennetler, huriler ve nimetler … bunlar, ey saygıdeğer kişi, yolu tıkar. Bunların hepsi nefsin istekleridir. Ruhun isteği Tanrı'nın zâtıdır. Veliler bun-

> lara "Hakk'ın tuzağı (= mekr-i Hak)" demiştir. Bu tuzağı sürüp uzaklaştıracak olan Hak zikridir. Erenler keşfe "ricâlin kan görmesi (= hayz-ı ricâl)" der. Bu hâl, kulunu Tanrı'dan uzaklaştırmıştır. Kulu Rabb'inden uzaklaştıran her durum seni ışığa da boğsa, ondan yüz çevir. Sıradan kimseler (= avâm) arasında keşif erleri pek ulu görülür; ama seçkinler içinde öylesi kötü huylu sayılır."

Yaptığı bu değerlendirmenin ardından

> "Bu hâletleri inkâr eden sülûkünün kusurunu dile getirmiş olur."

diyerek derviş eğitiminin nitelikçe ölçüsü üzerine de bir ölçüm değeri koyan yazar, sondan bir önceki beyitte:

> "Sülûkü her yönüyle eksiksiz olarak tamamlayanlar bu hâlleri bütün ayrıntısıyla bilir."

diyerek, anlatmaya girişeceği karganın serüveninde, atacağı ağır tenkit oklarının hedefine, halk arasında keşif ve keramet sahibi olduklarını ileri sürerek halkı kandıran sözde ermişleri yerleştirdiğinin sinyalini verir.

Birinci Dilim

Karga sembolü üzerinden kılavuzsuz yol erinin (= sâlikin) düştüğü durum hikâyeleştirilmiştir.

Önce karga tanıtılır. Yazar:

> "Her insanın yaradılışı başka başkadır; kimisi uzak durur, kimisi sokulgan olur."

deyip karga karakteri üzerine bir ön ışık tutar. Ardından:

> "Onun yaradılışında yabanlık/kabalık vardır, ama çabası incelik kazanmaktır."

diyerek başka bir yönünü tanıtır.

Hacı Ahmed Efendi bu arada eğitim üzerine bir yorum yapar.

> "Kimi huyların değişmesi olabilir bir şeydir, ama olması uzun sürer."

der. Bu yorum, üzerinde çok durduğu ve düşünce sistematiğinde önemli bir yeri olduğu görülen doğuştan gelen güç, yani *yetenek* (= *kabiliyet*) konusu ile çelişkili gibi görünür. Bununla birlikte bu görüş ve düşüncelerin kendi bağlamına yerleştirilmiş olarak işlenmemiş olması, belki, bu tür değerlendirmeleri yapmanın gereksiz ve yersiz olduğunu söylemeyi de haklı kılar.

Ve ona göre, eğitim uzun süreli olduğu kadar, tamamlanması için çok çaba harcamak isteyen bir süreçtir. *Kâmil* bu zorlu süreci tamamlayana denir.

Şu değerlendirme ve ölçüler karganın biraz sonra başlayacak ve olumsuzlukla sonuçlanacak üç sahneli uzun yolculuğunun hikâyesinin çatısında, taşıyıcı dayanakları oluşturur.

Bütün hikâyeler gibi bu da mükemmel kurgulanmıştır.

Karganın serüveni üç yapraklıdır:

İlk yaprakta kendi kendine sürdürdüğü eğitiminden söz edilir.

Onun her sabah yediği leştir, ama bundan kurtulmak için çalışmaktadır. İçinde Hak nurundan bir *aydınlık* (= *eser*) vardır, ama *karalık*[1] (= *keder*) üstün gelmiş, onu bastırmıştır. Dolaşırken yolu bir ıssız köşeye varır, orada yuva yapar. Hâlini kimse bilmez, her an Mevlâ'dan yardım ister durur. Ona insan eli ermediği gibi kendisi de halk içine girmez. *Tevekkül* hırkasını başına çeker, *nedamet* yaşı döker. Zenginlik yerine yoksulluğu seçer; hiç incinmez, şükr edip Tanrı'ya övgüler düzer.

Yazarın dilinden aktaracak olursak:

> "Günlerini bu durumda geçirirken, zaman zaman, açlıktan bezginlik duyduğunda dışarı çıkmaktaydı. Amacı dilencilik etmekti. Bir iki kapıya varır, kuru ekmek de verseler alırdı. Gözünde mal yığmak yoktu, istediği yalnızca açlığını bastırmaktı. Sonra yine yuvasına geri dönerdi."

Karga bu gidişle nice yıllar geçirir, sonunda gönül aynası arınıp durulur. Şimdi işi onu seyr etmek, biçimlerin (= suretlerin), onda görünen tüm nesnelerin gerçekten ne ve ne durumda olduklarını öğrenmektir.

Gece gündüz ona bakar durur, sonunda gönül *yâr*'dan (= sevilen) başka şeylerle (= *ağyâr*'la) dolar, sevilen düşüncesi geride kalır. Önceki isteği Tanrı düşüncesiyken, sonunda gönül O'ndan başka şeyler ve kötü isteklerle dolar. Ne var ki kendisi aymazlık içindedir, işin aslını; özünü/ruhunu (= aslını) verip ayrılık satın aldığını bilmez. Aynaya (= dünyaya) baktıkça görüntü zenginleşir, hamd edip: "Güzel bir sonuç elde ettim." der.

İşte bu, Allah'ın tuzağıdır. Karga bu tuzağa düşmüştür.

Yazar burada bir açıklama yapar:

> "Bu duruma düşenlere bazı hâller ilk bakışta hoş gelir, işte şeytan da o yönden sokulmaya yol bulur; ve işte bu yüzden, yolcunun yoldan çıkmasına engel olmak için, 'Evvel refîk, andan (sonra) tarîk' demişlerdir."

Derken karganın bu hâli duyulur, insanlar *fal* baktırma amacıyla çevresine toplanır. Halkın ilgisi hoşuna gider, kendisine kim "Ulusun sen." dese zevk duyar. Kimisi gelir, bir *niyet* tutar; o da ne görürse söyler, satar. Halk ona o derece ilgi gösterir ki Hak katını büsbütün unutur.

---

1 Rengine gönderme vardır.

Konunun önemini göz önünde bulundurarak genişçe bir özetini yaptığımız karga hikâyesinin ilk yaprağı burada biter. Üç sahneli bu serüvenin ikinci sahnesinin yazılı olduğu sayfa bundan sonra açılır.

Şöyle:

Karga böylece geçinip giderken bir gün yüreği daralır: aklına, kalkıp biraz âlemi dolaşmak, içine doğanı söylemek, bu arada hem önüne çıkacak köyü şehiri görmek, hem de yerde gökte ne varsa onlardan haber vermek düşüncesi gelir. Kalbinde bu düşünceyi pekiştirince bulunduğu yeri ve yuvasını terk eder. Bu niyetle yuvasından uçar, nice dağ, vadi ve kır geçer. Bu boşlukta hayli zaman gezer, dolanır. Bir gün yolu, birden, üzerinde insan yaşayan (= meskûn) yerlere uğrar. Dolaşırken köylere, şehirlere erişir, nereye gitse halk başına üşüşür.

Yazar burada onun durumunu şöyle tasvir etmektedir:[1]

Sanasın cingen karısı fâl ider
Ehli görse dir ne mûmı bal ider

Kimi dir kim bir bakımcı geldi uş
Kimi dir oldum bu gün falcıya tuş

Kimi tasdîḳ ı kimi teshîr ider
Ehl içinde gendüyi teşhîr ider

Bu dahı söyler ne gelse diline
Kasd ider bu hâlet-ilen biline

Her kapuya varsa söyler ba'zı hâl
Virdiler ana halâyık hayli mâl

Karga, vaktiyle malda gözü yokken, şimdi mal toplama sevdasına düşer. Bu yüzden yolu tamamen kapanır. Çevresine bir hayli adam toplanır, hep birlikte dünyayı dolaşmaya başlarlar. Bu şekilde dolaşırken yolları bir gün bir büyük şehre uğrar. Şehir halkı bir kalabalığın geldiğini görür, onlardan haberi olur. Bir gün etrafında hayli kalabalık toplanır, karga onlara kim olduğunu, ne gibi mertebeler elde ettiğini uzun uzun anlatır,

---

1 Ahmed Çelebi'nin burada yaptığı tasvir çok canlı ve yaşadığı çağın bir gerçekliğine ayna tutuyor olması açısından tarih notu olarak da çok değerli ve çarpıcıdır. Etrafına topladığı asalaklarla kapı kapı, mahalle mahalle, köy köy dolaşıp çıkar sağlayan düzme/dilenci şeyhlerle ilişkili bu canlı tasvir vaktiyle yayımladığımız *Hikmet* başlıklı bir Yesevîlik şiirinde, farklı bir coğrafyada, aynı zemine oturtulmuş benzer bir sahne olarak aynı canlılıkla dile getirilmiştir. (bk. "Hikmetlere Göre Yeseîlik ve Orta Asya Kültür Tarihi Bakımından Önemi –Bir Hikmet Üzerine Tahlil Denemesi-", *İlmî Araştırmalar*, 7. Sayı, (İstanbul, 1999), s. 201-214).

> "Bana Hak'tan öyle bir özel bağış erişti ki, bu hâleti Tanrı'nın has kullarından başka kimse görmedi."

der.

Hikâye yeni motifler, yeni dekorlar ve oyuncularla sürer.

Karga bu şehirde bir mecliste tanışacağı bir *ergin ulu* (= *kâmil aziz*) kılavuzluğunda tevhid bahçesine doğru yolculuk yapacak, oraya girmesine izin verilecek, o bahçenin, yazarın, *ergin insan* (= insân-ı kâmil), *ulu* (=aziz), *kılavuz* (= reh-nümâ) nitelikleriyle tanıttığı önderinin sohbetlerine katılacak, ancak o bahçedekilerden beklediği ilgiyi göremeyince bir gün sıkılarak orayı terk edecektir.

Karganın serüveni burada da bitmez; yaprak döner, yeni bir sayfada; perde açılır, yeni bir sahnede devam eder. Bu sahne karganın pişmanlık sahnesidir. O bahçeyi terk ettiğine pişman olmuştur. Gerçi kısa bir süreliğine, bir bakımlık görmüştür; ama etkilenmiş, yüreğinde iz kalmıştır. Hatırına orada duyduğu güzel koku gelir, o kokunun sevgisi kalbini kaplar ve içi coşar. Yanında toplananları bırakarak tek başına yola düşer, diyar diyar dolaşarak o bahçeyi arar. Evvelce kılavuzla erişmişti, şimdi ise kılavuzu yoktur, bu yüzden oraya buraya gezip eşer. Sonunda bir gün yolu kapıya varır. Kapalı olduğunu görür, açıp içeri girmek ister. Ne kadar uğraşırsa da açması mümkün olmaz. Şaşırıp kalır, ne yapacağını bilemez. Ağlar sızlar, yüzünü toprağa sürer. O sırada ansızın kulağına bir ses gelir, şöyle der:

> "Ey zavallı karga! Şimdiden sonra sana hayvan damı yuva olmuştur. Buradan çıkan bir daha girmedi, Hakk'ı inkâr eden artık aslâ Hakk'ı görmedi. Dosta ulaşmışken değerini bilmedin. Sana şimdiden sonra, bil ki, nasip yoktur. Mademki sana bu yeni kokudan eser yok, *falcılığın* var ya, sana o *beceri* (= *hâlet*) yeter. Karanlık içinde acayip aydınlığa ermiştin, bilmezlik yüzünden elden kaçırdın. Ey edepsiz! Vahdet bağının kadrini bilmedin. Bas git, kesretle düşüp kalk!"

Kovulan karga ortada şaşkın bir hâlde kalakalır, "Keşki toprak olaydım" sözünü ağzından düşürmez olur.

Hacı Ahmed Efendi karganın pişmanlıkla son bulan acıklı hikâyesini öğüt yollu sözler ve kendisini böyle bir sondan koruması dileklerini seslendirdiği etkileyici bir dua ile sonlandırır.

İkinci Dilim

Hikâyenin özellikle final sahnesini yorumlayan, cemâl >< celâl, vuslat >< firkat örtüşmesi ve kesişmesi üzerine kurulu tek sesli bir ilâhidir.

Üçüncü Dilim

Yinelenen mısraı '*İşüm feryâd ü zâr oldı*' olan, ilâhi aşk konulu, içtenlik kokulu gönül sesleriyle ezgilenmiş, yinelemeli (= mütekerrir) murabba biçiminde düzenlenmiş bir ilâhidir.

Yirmi Beşinci Ayrım

Bölümün bu son ayrımının kapısı18 beyitlik bir girişle açılır. 172 beyitlik hikâyeyi izleyen 13 beyitlik bir ilâhi ile kapanır.

Giriş

Yazar ilk beyitte bu ayrımın seyr ü sülûkün son mertebesi, varış noktası olan Hakk'ın varlığına kavuşma (= vusûl) konusu için *özlerin özü* (= aslü'l-usûl) yerinde ve değerinde olduğunu söyler.

Söyledikleri özetle şunlardır:

> "Yolun hedefe varması için ilkin *arı bir kalp* gereklidir. Bunun yanı sıra iki âlemin de değerce toprak gibi görülmesi, yani hiç yerine sayılması şarttır. Cihan bağı göze gözükmemeli, huriler ve cennetler akla gelmemelidir. *Allah sevgisi (= aşkı*) onu öyle parlatmalıdır ki, o sevgiden başka bir şeye duyulan sevginin tozundan ona kir pas erişmemelidir. Kalp, arılık ve güzellikte son kerteye geldiğinde, hiç şüphe yok, onda Hakk'ın cemali görünür."

Burada iki ilke öne çıkarılmıştır: *kalp temizliği* ve *Allah sevgisi (aşkı)*.

Devamında:

> "Amaç göğe yükselmekse, *Hüma* gibi sen de cihan azığı yeme; çünkü cihan leştir, ondan kaçın; kokusu kalbe ve ruha ağır gelir, sakın. Onun bağlılarından da kaç; kaçanlar, pisliğe bulanmadı, apak oldu. Ey Hakk'a yakınlaşmak isteyen! Bil ki Tanrı iki evi de sana haram etmiştir. Haramı yeme, Hak katının yakını ol da yakınlık hareminde nimete doy. Hak'tan başka bir şeye sevgi beslemenin açlığını seçene, yani yalnızca Hak sevgisiyle beslenene Hak'tan sürekli ziyafet erişti. *Hüma* gibi insandan ırak olursan, seni bir hoş binek miraca çıkarır. Bu halkın gözüne görünmeyenin Hakk'a yakınlığı, bir yayın iki ucu kadar olur."

denilerek söz konusu iki ilke yanına üçüncü bir nitelik konur. Bu, *görünmeme/bilinmeme* niteliğidir. Bu nitelik, tasavvuf açısından ancak *kutup* mertebesindeki veli için söz konusudur.

Böylece *Hüma* ile özdeşleştirilen bu üçüncü nitelik ile *Hacı Ahmed* Efendi'nin bizi bu son ayrımda mürşidi Muallimzade ile buluşturacağı anlaşılmış olur.

Birinci Dilim

Bu son dilimde *Hüma* sembolü üzerinden vuslata tam anlamıyla kavuşmanın yolu ve kavuşanın niteliği ve durumu işlenmiştir. Abdüllatîf Kudsî'nin açıklamasına göre de[1], "Bu mertebe olgunluğun (= kemalin) son mertebesidir. Bu makama ulaşan sâlikin dünyayı her anlamda, bütün bütüne terk etmesi gereklidir. Bunu dünya ile olan bağını tamamen kestiği, artık dünyadan hiçbir beklentisi kalmadığı ve dünya ile bağı olandan sakındığı için yapar. O artık hiçbir şeye ihtiyaç duymayan, ama her şeyin kendisine ihtiyaç duyduğu bir konum kazanmıştır."

Buraya ulaşan kimse sevdiğine ulaşan gerçek seven (= âşık)tır, ve o aynı zamanda gerçek ârif ve gerçek şeyhtir. İşte Hacı Ahmed Efendi bu son hikâyede bu makam ile böyle bir mertebeye erişmiş olan kendi şeyhini tanıtacaktır.

Özetleyecek olursak:

Hüma havada, yani dünya semasında uçan bir kuş değildir, o her dem *amâ*da[2], gezinir. Burası mertebece *en yüksek (yerin)/Arş'ın üstü* (= *fevka'l-'ulâ*)dır.

Tanrı, içindeki *güçlü istek* (= *tekâzâ*) yakınlığı (= kurbeti) tam anlamıyla gerçekleştirsin diye, Hüma'ya tertemiz bir kaftan (= hıl'at) giydirmiş, yani ona kuşlar arasında padişahlık rütbesi vermiştir. Yakınlığın son noktasına erişmek için âlemleri dolaşmak, her âlemin hâlini öğrenmek gerektir.

Hüma ister kendi kılığı içinde görünsün, isterse görüntü olsun, âlemlerin tümünü geçip, gökleri ve unsurları dolaşıp, yer yüzü ve gök yüzünü seyretmek için dünyaya gelir.

Madde varlıkları âlemi olan dünya, görünüşte en alçak (= esfel), gerçekte ise hepsinden en yüksektir. İnsanın yakınlığı ise melekten farklıdır, melek o yüzden gökte kalmıştır.

Hüma her zerreyi inceden inceye düşünsün diye aşağı inmiştir. Cihan halkının durumunu görüp bu yolun Hak katına erişmeyeceğini anlar, kendi kendine: "Ey sadık dost! Bu durumlar Hakk'a yaraşık değil. Kalıcı bir yurt ara, Tanrı orada sana yüz göstersin. İki dünyanın düşüncesini de gönülden çıkar; Allah'a ulaşmanın yolu, bil ki, budur." der. Buna benzer çok şeyler düşünür, ancak her an zikri Allah olmuştur. Kendisi

---

1 Abdüllatif Kudsî, *Tuhfe*, yk. 58 a-b [bk. Abdurrezzak Tek, *a.g.e.*, s. 137].

2 'Karanlık', 'körlük' anlamındaki bu kelime, tasavvuf terimi olarak, hakkında hiçbir bilgimiz bulunmayan Allah'ın özü (= zâtı)nı ifade eden *ehadiyyet* (= teklik, tek oluş) için kullanılmıştır. Mutlak olarak *bilinmezlik* ve *tanınmazlık* anlatır. Öte yandan aynı terimin, özellikle İbnü'l-Arabî'nin eserlerinde, varlık mertebeleri bakımından, var edilmişlerin sıfat ve isimlerle vasıflandıkları *vahidiyyet* (= birlik) mertebesi için de kullanıldığı görülür. (*Bk*. Süleyman Uludağ, *Amâ*, DİA, 2. Cilt. S.553). Bununla birlikte *amâ*'nın belirttiği nitelik olan *bilinmezlik* ve *belirsizlik* (= gayb), mutasavvıflar tarafından, daha çok Allah'ın özünü (= zat ve mahiyetini) belirten bir kavram olarak kullanılmıştır.

gizli (= *mahfî*) idi, ama zikri *daha gizli* (= *ahfâ*) idi.

Sonra,

> "Bana bunlardan uzaklaşmak gerekli oldu, çünkü ancak cihanı terk edenler yakınlık buldu. Âlemi düzeltmek sana gerekli değil; adam, özünü kurtarandır. Özünü nefsinin leşine bulaştırma, bunların hepsini bastır. Üstünü başını da pisliğe bulaştırma, Hakk'a duaya (= salâta/namaza) engel olur. İçini dışını iyice temizle, yüksel ve felekleri dolaş. Dünyalılarla arkadaş olma, çünkü arkadaşlıktan kalbe sıkıntı erişir. Arkadaştan *huy* (= *hâlet*) bulaşır, bunlardan sen de kaç."

diyerek, yokluk yurdundan yüz çevirir, dünyadan ve gökten çıkmak ister. Mevlâ'ya gönülden talip olunca, cihan halkı gözünden kaybolur; aynayı Hakk'a karşı tutunca, tüm cihan nakşı yok olur; bulanıklıktan arınan aynasında sırlar görünür.

Gökte kendisini melekler karşılar, "Hak seni bu mülke egemen kıldı." der. Bütün felekler buyruğuna boyun eğer; "Buyur, bütün dilekler kabul olmuştur." der.

Hüma bu boyun eğişin Hakk'ın tuzağı olduğunu anlar,

> "Yarabbi, beni koru. Benim maksadım seni görmektir, bunlarla yolumu bağlama. İyilik et, katına ulaşmama kılavuzluk et, senin şanına yaraşan budur. Sen seni candan arayan/isteyen bir kula gizli bir sırdan görünürsün. Şühud ışığına boğulmamı kolaylaştır."

diye yalvarır.

Hakk'a yaptığı bu yalvarış gönülden olunca, bütün dilekleri kabul olur. Dünyayı bütünüyle terk edince, çıkar, Arş'ın üstüne uçar. Oradan uçsuz bucaksız bir kır görünür[1]. Orada her şeye kılavuzluk eden Hz. Muhammed'dir.[2]

Hüma burada kalpten ve candan geçip, gizli sırdan belirtiler görür. Oradan yokluk çölüne yönelip Allah ile olmayı diler. Bir yere ulaşır, orada Allah'tan başka şey yoktur.[3] Vuslat yolculuğunun sona erdirdiğini anlar.

Varlıktan ne varsa yok edip Allah'ı görür, secdeye kapanır. Hak tecelli etmiş, perdeyi kaldırmıştır. Orada Allah'ı niceliksiz ve niteliksiz olarak görür.

Hacı Ahmed Efendi sözlerinin burasında öğüt karışımlı bir açıklama yapar:

> "Dünyada iken bu hâle ermeyen, bil ki, öte dünyada Allah'ı görmez. Bu makama ermeyene bin delil getirsen de inanmaz. Dostum! Hakk'a ulaştıran ameldir."

---

1 Bu alan, eski düşünürlere göre, Tanrı nurunun aracıları olan varlıkların alanıdır.

2 Bir adı da 'Ceberût Âlemi' olan bu alan içindeki varlıkların efendisi ve başı *Yüce Ruh* (= *Rûh-ı A'zam*)dır. O, aynı zamanda *Hz. Muhammed'in gerçekliği* (= *Hakîkat-i Muhammediyye*)dir.

3 Burası Yüce Yaratıcı'nın mutlak bilinmezlik, yani ehadiyyet (=teklik) mertebesidir.

Allah'la yakınlaşmanın en üst mertebesine götüren bu yolculuk, yazarın verdiği adla- "Kabe kavseyn" yolculuğu bitince, Hak, Hüma'yı iki kanatlı kılmak için, ayrıca özünün *ergin* (= *kâmil*) ve *yetkin* (= *mükemmel*) olması, kullar içinde adının *eksiksiz* (= *ekmel*) olması; bütün perdelerin kalkması, ne zaman gelse kapıyı açık bulması için:

> "Bir daha ayrılık olmayacak böyle bir yakınlık elde ettiğin için, *yaradılışın* (= *şânın*) *her türlü eksiklikten uzak oluşuma* (= *kemâlâtıma*) ayna olduğu için iki âlemi senin buyruğuna verdim. Dışından bakarak içini seyret, her ânda ne şeyler inşa ettiğimi gör. Aynan bana her ân dönük olduğundan, arada bir zerre bile engel olmaz. Seni senden çok ben korur kollarım, ister yerde dolaş, ister gökte. Bu kez gidip *varlığı* (= *kevn*i) ve *varlıklar dünyasını* (= *mekânı*) dolaş. Şimdi onu bambaşka görürsün, onu öncesine aykırı bulursun, nesnelerin hikmetini kavrarsın. Bu düzen nasıl bir hikmetle kurulmuştur, ya da bu karışım nelerden elde edilmiştir, anlarsın. Gözüne hiçbir şey değersiz ve bayağı görünmez, her zerre gökten daha büyük olur. Bunları dilediğin gibi yönet, halife kıldım seni. Yoğun da olsa yalın da, sözün hepsine geçerlidir,"

diye buyurur.

Yazar Hüma'nın bundan sonraki serüvenini de şu satırlarla anlatır:

> "Hüma buyruk üzerine döner, ine ine boş bir yere gelir. Yolda ne olup bittiğini öğrenmek üzere, çıkışından sonra inişe geçer, çünkü çıkıştan sonra inmeyen kimse bu yola kılavuz olmaz. Yolda gördüklerinin hepsini ezberler, yolu geçerek bir yere iner. Bu yer göklerle yerin arasıdır, her sâlik bu yerin avaresidir. Buna *tevhid kırı* derler. En yüksek tevhidi elde eden buraya erişir. Kitapta anılan meşhur bağ bu alan içindedir, ama gizlidir. Burada *isimleri* (= *esmâyı*) zikr etmelerinin sebebi, kendisine *ad verilmiş olanın* (= *müsemmânın*) bütün nesneleri bir araya getirmiş olmasıdır. Bu öyle bir yerdir ki, ancak görenler bilmiştir; ama nice ahmak onu görmüş geçinmiştir. Her mücahid ona yetişir sanma, ona binde biri erişir."

> "Hüma oraya yerleşince oradan her yanı seyreder. Tanrı o alanı öyle düz yaratmıştır ki, her bakan göz son ucunu/sınırını görür. Tanrı Hüma'ya iki kanat verdiğinden konumu/yeri herkesten yüksek olmuştu. İki yön (bu dünya ve öte dünya) tümüyle yanında hazırdı,"

Yazar burada yine araya girer, kendine seslenerek:

> "Dostum! Bu makamın hâli yazılmaz, bilmek istersen sen de git. Yazmaktan vaz geçip sözü toparla, o makamı gören ne demek istediğimi anladı."

der, devam eder:

> "Hüma gidip de gölge sahibini gördüğü ve onun gölgesine erdiği için padişah oldu. Makamları baştan aşağı dolaşınca Tanrı ona hoş bir keramet verdi. Bu keramet şudur: Başına gölgesi düşen yoksul kul dünyada padişah olur. Tanrı ona bu yüksek değeri bu yolda varlığını tükettiği için vermiştir."

Hacı Ahmed Efendi, yaptığımız şu genişçe özette anlattığı gibi, çıktığı Hak katına yakınlaşma yolcuğunda en üst makama erişmiş, bilginin en üst derecesini elde etmiş, tadarak yaşama sofralarına ermiş, gizli sırlar dünyasıyla buluşmuş, tanrısal aydınlığa gömülmüş, kutupluk mertebesine ulaşmış kişiyi, açıkçası kendi şeyhini Hüma üzerinden bu şekilde anlattıktan sonra, aynı yolculuğa çıkmak, aynı uzaklıklara ulaşmak için böyle birinin kılavuzluğunun gereğine işaret eder:

> "Dünyada bu gölgeyi görmeyenin yolu sonsuza dek gölge sahibine ermez. Eğer başına mutluluk (= devlet) konsun istersen, Hüma gölgesine ermeye çalış. Ama gölgeden gölge sahibine yol bulduklarını ileri sürenlere bakıp sen de her siyahı gölge sanma. Öyle bir gölge bul ki, onda karanlık olmasın; böylece kendine zulm etme, sende kudret var. Mevlâ "Bana gelmek istesen, yol için elbette kılavuz gereklidir." buyurur. Ne var ki, kimine elinden selsebil içer gibi kılavuz gönderir; kimi adını bilir, kimi tadını; bir yudumunu içer, gizliyi açığa çıkarır."

Hacı Ahmed Efendi'nin son sözleri, yazdıkları yazamadıkları üzerine bir genel değerlendirme; söylediklerine, söyleyemediklerine ilişkin birkaç sözle yapılmış bir özetleme; kaleminin, sözün özü değerinde bir iki cümle ile, bitirme yolundaki son hamlesidir:

> *Ebrar ve ahyarın neler zevk ettiğini eğer yazsam, yazacaklarım asırlarca tükenmez.*
>
> *Dost senin sohbet arkadaşındır, yoldaşındır; sen dostu başkası, başkasını dost sanırsın.*
>
> *Nurlar bütün nesnelere yayılmıştır, ne var ki her göz algılamaz.*
>
> *Her zerre Hak'tan türlü haberler verir, cihanın her sesi Hak'tan gelen bir haberdir.*
>
> *Her zerrenin sırlarla dolu olduğunu bir bilsen! Onu ebrardan başkaları zevk eylemez.*
>
> *Cihan içinde dost düşman ne varsa, gece gündüz Tanrı'yı tesbih eder. Yapraklar ve ağaçlar; bostanlar, bahçeler, ve bütün nehirler Hakk'ı birler.*
>
> *Tadamadıysan, bari: 'Yok' deme; iman edenler Hakk'ı doğrular.*

Biri beğenmeyecek olana, öteki kendine yapılmış iki çağrı cümlesi, biri şimdi biten hikâyenin, öteki daha önce biten hikâyelerin sonuna konmuş iki nokta gibidir:

Bu sözler defalarca yinelendi; sende de ne varsa, gel, göster.

Bu beyitlerle, ey tatlı sözlü, inciler yağdıran hikâyeleri tamamla.

İkinci Dilim

Ana konu olan tevhidle ilgili, daha önceki 32 ilâhiye katılan son ilâhidir. Din, felsefe ve tasavvuf penceresinden Zeynîce bakışla varlık üzerine derin düşünceleri kendi özel diliyle dillendiren, alabilene tat sunan bu ilâhinin beyitlerini bugünün sözleriyle aktarıyoruz:

Var olan her şeyi, kıyısı belirsiz bir deniz yutmuştur;
(hâlbuki) varlıkta her damla bir okyanus, her sızıntı alâmet doludur.

Hakk'ın her yanı kaplayıcı nurundan her zerre ışıl ışıl aydınlandı.
(Böyle iken) halk sürekli karanlıkta; bu (ne) acayip bir hikâyedir.

Sır sarayına giren yüz binde bir bile değil;
(oysa) Hak sırrı her zerreye yayılmıştır.

Allah'ın hikmetini anlamak çalışmakla mümkün olmaz.
Yaradılış hikâyende Hakk'ın bağışı olan hidayet olmalıdır.

Ezel gününde inayet kime öğretmişse,
bir noktadan iki âlemin bilgisini bilen o olmuştur.

Bu yolda canını başını terk etmeyen sâlike,
and olsun ki, pay yoktur; ona düşen bu işten vazgeçmektir.

Türlü türlü eğitimin zerrece etkisi olmuyorsa,
mürşid ne yapsın; yaradılışta akıl yetersizliği vardır.

Kendini beğenmiş zahitlerin, öyle bil ki, iki cihanda da eli boş;
çünki ezel gününde onların alnına nasipsizlik yazılmıştır.

Ey kısır düşünceliler! Değerinizi düşünün.
Özünüze Hak türlü türlü üstünlükler koymuştur.

Şu çok güçlü yaradılış, sırlı bilgi ve tatlara ulaşabilir;
şeyhin bir işaretinden bin anlam çıkarabilse bir.

Kâmil şeyhin her kelimesi benzersiz bir inci;
Sözü ise, anlamı sonsuz bir noktadır.

Sağlıklı kalbi olanlar anlamların tadını alır;
Velilik yolunu bitirenler (işte) onlardır.

Gerçeğin tadını almıyorsan, kusuru kendinde bil.
Ârif olan kişiye bir işaret (= remiz) elverir.

BİTİŞ

Hacı Ahmed Efendi eserini 23 beyitlik bir manzumeyle sonlandırır. İlk beş beyitle bir giriş yapar; Hak katına yöneldiğinde önce şeriat edepleriyle donandığını bildirir; kendisini Yaratıcı'nın tarikat yoluna yönelttiğini, bu yolda var olan tüm gerçeklik hâllerini yaşadığını, çok yol aldığını, birçok konaklar aştığını belirtir; Yüce Tanrı'nın kendisine kimi zaman ilham ettiğini, kimi zaman da seslendiğini söyler; kendisine ledün ilminden pay erişmiş olduğunu ve durumunun günden güne değişip gelişme gösterdiğini ekler. Ardından,

> "Yetki (= icazet) verildi, onu yazdım; anlamaya yatkın olmayan için gizledim, yatkın olana açıkladım. Öyle bir biçimde kalem oynattım ki, onu ancak tevhid erleri anlar."

diyerek eserinin sembolik ve katmanlı anlam yapısına vurgu yaptıktan sonra son değerlendirmelerine geçer. "Tecrîd içinde elde ettiğim her şeyi *Ravzatü't-Tevhîd* içinde dedim." beytinde kitabının adını bir kez daha andıktan sonra, "Hikâyeleri bu hazineye tılsım ettim; onu kimi açar, kimi sıkıntıya düşer." sözleriyle eserin en özgün, ağırlıklı ve oylumlu bölümüne gönderme yapar. Sonraki beyitlerde "Cismin ruha perde olması gibi, kimi kavuştu, kimi derde düştü." sözü üzerinden yazdıklarının özünün özünü verir, tevhid yoluna düşmenin/düşenin en son amacını açıklar: *ruha erişmek* ve *Allah ile birlikte olmak*. Sondan bir önceki beyit, eserin tam on yıl sürmüş olan yazılış yolculuğunun son bulduğu tarihi verir: 943 yılı Recep ayı (M. 14 Aralık 1536-12 Ocak 1537 arası).

Hacı Ahmed Efendi'nin bu eserdeki son beyti şudur:

> Oluptur ibtidâ çün nâm-i Allah
> Yine âhırda didüm Allah Allah
>
> "*Allah'ın adıyla başlamıştım*
> *Sonunda yine 'Allah Allah' dedim, bitirdim*."

Bu beyit acaba onun yazdığı son beyit midir? Bu çok yetenekli kalemin *Ravza*'da kullandığı *Ârif* mahlasıyla başka şiirler de yazmış olması umulur ve beklenir bir şeydir. Şimdilik bilinmiyor, ileride ele geçmesi ile onun dünyasına yeni bir keşif yolculuğunun kapısı da aralanmış olacaktır.

Kullanılan Kimi İşaretler ve Kısaltmalar

Metinlerin bugünkü abece ile aktarılmasında, Arap asıllı Osmanlı abecesindeki grafik çeşitliliği göstermeye yarayan katma işaretlerle zenginleştirilmiş özel bir abece kullanarak büyük ölçüde yazıyı olduğu gibi aktarma anlayışına dayanan alışılagelmiş uygulamaya yer verilmemiş, asıl olanın, doğru anlamaya dayanan doğru okunmuşun herkesçe bilinen ses işaretleriyle aktarılması olduğu görüşü göz önünde bulundurulmuştur. Kaldı ki, çağının seslendirme biçimlerinin zengin örneklerini ele veren bu gibi metinlerin belirlenmiş tekli değerler üzerinden düzenleyici bir anlayışla aktarılmasının bilimsellik açısından çok önemli kayıplara yol açtığının unutulmaması gerekir. Ayrıca, bu yayımda olduğu gibi, aktarılmış metinlerin dayandığı başka bir yazıyla yazılmış kaynak metin de verildiğinde, iki metin arasında gerekli gördüğü durumlarda karşılaştırma ve denetleme yapmak isteyene gerekli olanak sağlanmış olmaktadır. Şu noktaya bir kez daha parmak basalım: eskiden kullanılmış bir abece ile yazılmış bir metni bugünün kullanılmakta olan abecesi ile yazıya geçirirken bir takım özel işaretlerin kullanılmasındaki temel amaç, aktarılan metnin abecesinde var olan grafik çeşitliliği göstermektir. Bilimsel yayınlarda, belli amaçlarla, değişik özellikleri yansıtılmak istenen metinler dışında bu uygulamayı, geniş okuyucu kitlesince okunması istenen metinler üzerinde yapmak anlamsız ve gereksizdir; çünkü zihninde kullanılan özel işaretlerin karşılığı olmayan biri için bunun hiçbir yararı yoktur.

Böyle olunca, bizim yaptığımız çeviriyazıda Osmanlı Türkçesi döneminde söyleniş değerlerinin farklılaşmış olduğu birden çok delille bilinen Arapça'nın sesleri için, yalnızca anlam ayırıcı/belirleyici olmaları noktası göz önünde bulundurularak, gerekli yerlerde yalnızca birkaç özel işaretli biçim kullanılmıştır; خ *için ḫ,* ح için *ḥ: ḫâli* خالِ (< خالی) - *ḫâli* حالی, *muḫallâ* مخلی - *muḥallâ* محلی gibi. Bunun yanı sıra, anlamla da ilgili bulunmakla birlikte, doğrudan ve öncelikle doğru okuma/söyleme amacı gözetilerek; *maḳâm, ḳâzî, evḳât, i'tiḳâd* örneklerinde olduğu gibi, *â*'dan önce; *yaḳîn, haḳîkat, faḳîr, tarîḳ, tasdîḳ* örneklerindeki gibi, *î* den önce ve sonra *ḳ* 'ye yer verilmiştir. Bunlara ek olarak, Arapça kelimelerdeki, boğumlanma noktalarına göre, biri gırtlak, öteki boğaz ünsüzü olan iki ünsüz ses için virgül biçimli düz ve ters kesme işaretlerini kul-

landık: ء (hemze) için ’ (*dâ’ire, mü’min, hey’et* gibi), ع (ayın) için ‘ *(‘âlî, du‘â, tâbi‘* gibi).

Metinlerin genel düzeni için kullanılan (.), (,), (;), (:), () gibi işaretler dışında yer verilen birkaç işaret ise şunlardır:

[: Yazma sayfalarında yazı çerçevesi dışındaki boşluklara yazılmış, metne alınması istenen/gereken söz ve söz öbekleri için kullanılmıştır.

< > : **B** metninin eksiklerini bütünlemek için başka nüshadan/nüshalardan alınan, onarım amacıyla eklenen ses/hece/kelime/kelime öbeği olduğunu gösterir.

‘ : Özel adlarda eklerden önce ayırıcı olarak kullanılmıştır.

“ ” : Aktarma sözleri/söz öbeklerini gösterir.

‘ ’ : Aktarmalar içindeki ikinci dereceden aktarmaları gösterir.

« » : Aktarmalar içindeki üçüncü dereceden aktarmaları gösterir.

- - : Dua cümleleri ile saplama cümleleri gösterir.

METİNLER

SERGÜZEŞT

RAVZATÜ'T-TEVHÎD

SERGÜZEŞT

Sergüzeşt'in Yazılış Tarihi

ve

Çeviriyazılı Metnin Dayandığı Yazma

Hacı Ahmed Efendi, kendi hayat hikâyesi (= otobiyografisi) olan metni ne zaman yazmaya başladığı, ne zaman bitirdiği ile ilgili tarih notu düşmemiştir. Ancak edebiyat tarihimiz açısından bir ilk olan bu benzersiz eserin son bölümünde aylı günlü tarihlerini vererek anlattığı rüyalarının sonuncusunun H. 3 Ramazan 949 (M. 11 Aralık 1542) tarihli olması, *Sergüzeşt*'in en azından bitirilme tarihi için, en erken H. 949 yılı Ramazan ayının (M. 1542 yılı Aralık ayının) kabul edilmesi gerekliğine işaret eder. *Ravzatü't Tevhîd* için verdiği bitiş tarihi H. Recep 943 (M. 14 Aralık 153613 Ocak 1537) olduğuna göre, iki eserin yazılış tarihleri arasında tam altı yıllık bir aralık bulunmaktadır. Bu sonuç bizi, aynı zamanda, *Ravza* yanında *Sergüzeşt*'in de bağımsız bir eser olduğu ve Hacı Ahmed Efendi'nin birbirinden oldukça uzak tarihlerde kaleme alınmış iki eserin sahibi bulunduğu sonucuna götürür.

Eserin bugün için bilinen tek nüshası Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kitaplığı'nın Genel kısmında 732 numarada kayıtlı *Ravzatü't-Tevhîd*'in sonunda 166-182. yapraklar arasında bulunmaktadır. Metnin sonuna tarih konmamıştır, ancak her iki metnin yazısının bir olması, daha doğrusu aynı yazıcının elinden çıkmış bulunması, *Ravza*'nın sonundaki Rebiulâhır 987 (M. 28 Mayıs 1579 – 25 Haziran 1579) tarihini bu metin için en erken kopyalama tarihi saymamızı gerekli kılar. Söz konusu tarihte gün bulunmadığına göre, iki metnin yazımlarının bitiş tarihleri arasında, yalnızca, bir ayın günleri ölçüsünde öncelik sonralık farkı bulunduğu ileri sürülebilir. Buna dayanarak, *Sergüzeşt*'in bu örnek nüshasının yazılma işleminin M. 1579 yılı Haziran ayı içinde bitirilmiş olmasının güçlü bir olasılık olduğunu söyleyebiliriz.

Eldeki bu biricik metin, hem yazıldığı tarih sırası, hem de yazmadaki yeri açısından *Ravzatü't-Tevhîd*'den sonra geldiği hâlde, bu çalışmanın inceleme bölümünde olduğu gibi, çeviriyazılı metinlerin yer aldığı bu bölümde de öne konmuştur. Bu yer de-

ğişikliği, öncelikle ve her şeyden önce, bugüne dek unutulma perdesi ardında saklı kalmış, edebiyat tarihimizde hak ettiği yeri bulamamış olan yazarının kimliğini, ister istemez, kendi yazdıklarına dayanarak aydınlatma kaçınılmazlığından kaynaklanmıştır.

Her sayfada kimi kelimelerin başlarında bulunan parantezler içindeki rakamlar yazma metin sayfalarındaki satırları gösterir. Bunu yapmakla çeviriyazılı metinle yazma metni arasında karşılıklı bağ kurulmuş, her iki metni birlikte kullanmak isteyeceklere kılavuzluk edilmek amaçlanmıştır.

SERGÜZEŞT-İ HÂCÎ AHMED EFENDİ

[B A Ş L A N G I Ç]

/166b/ (1)Hamd-i bî-nihâye ve senâ’-i bî-ğâye ve sipâs-i nâ-maʿdûd ve hudûd-i nâ-mahdûd şu Allah içün sâbit, elsine-i (2)mevcûdât edâsında ʿâciz ü sâmittür ki, envâʿ-ı ʿâlemi insân içün îcâd ve insânı asnâf-i ihsân-içün (3)iʿdâd idüp, mahsûs-ı kerâmet ve makrûn-i hidâyet ve hâmil-i emânet ve lâyık-ı hılâfet kıldı.

Efdal-i salevât (4)ve ekmel-i tahiyyât-i vâfiyât ol resûlün üzerine olsun ki, habîb-i İlâh, Muhammed resûlü’llâh ve mazher-i kemâlât-i ülûhiyyet (5)ve muzhir-i merâtib-i ʿubûdiyyettür.

Âlinden ve ashâbından dahı anlarun üzerine olsun ki, anun isrince seyru’llâh (6)ve nefy-i ğayru’llâh idüp fânî fi’llâh bâḳî bi’llâh olmışlardur.

[G İ R İ Ş]

Bil ki iy emre tâlib, kurbete râğıb! Haḳîḳat-i (7)insân mecmûʿa-i kemâlât-i Rahmân’dur. Câmiʿ-i cemîʿ-i haḳâyık, merciʿ-i cümle-i deḳâyıktur. Bu ecilden cemîʿ-i esmâu’llâh’a ʿâlim (8)ve mevcûdâta küllen hâkim oldı.

Pes imdi haḳîḳat-i insân kenz-i sirr-i Rahmân olıcak her hâlet ki haḳîḳat-i (9)insânda mahzûndur, efrâd-i insândan her ferde hıssa meknûndur. Eğer ʿâlim, eğer câhil; eğer nâkıs, eğer kâmil; eğer (10)mü’min, eğer tersâ; eğer fâsık, eğer pârsâ. Velîkin ol hâlâtı zuhûra getürmek baʿzı nesne ile meşrûttur. (11)Meselâ haḳîḳat-i insân bir ulu ağaçtur. Niçe dalları vardur ve her dalda niçe budakları vardur, ve her budakta niçe (12)yimişleri vardur, ve her yimişün içinde çekirdek vardur. Ol çekirdek ol ağaca nisbet zâhirde zerrenün (13)şemse ve katrenün bahre nisbeti gibidür. Ol çekirdekte ḳâbiliyyet vardur ki ol ağaç misli dalları ve budakları (14)ve yimişleri ve çekirdekleri olur. Bir ulu ağaç olup ol ağaçtan zuhûr iden âsâr cemîʿan bu çekirdekten (15)dahı zuhûr eyleye. Velîkin çokluk şerâyıt vardur.

Evvelâ bir kimesne anı yir içine gömmek gerek. Ziyâde derin (16)ve ziyâde yufka olmaya.

Baʿdehû gâh yağmur, gâh güneş; eğer dess[1], eğer habs, ve cemîʿ-i kevâkib te’sîri birle mürebbî (17)ve küdûrât-i taht-i arzdan müntefî olup yir yüzine zuhûr eyleye.

Baʿdehû ol mürebbî bunun etrâfına (18)hıfz için bir sûr <ide>, tâ ki hayvânât-i mühlike zararından dûr ide.

---

1 yazmada: دست dest ?

Ba‘dehû yine gâh yağmur ve gâh kuraklık, (19)gâh güneş ve gâh gölge, gâh kış ve gâh yaz, gâh bulut <ve> gâh ayaz olup bu hâlet üzerine on **/167a/** (1)biş, yâ yiğirmi yıl mıkdârı mürebbâ olduktan sonra, eğer âfâti semâviyyeden ve arazıyyeden halâs olursa, (2)ol ağaçtan zuhûr iden âsâr bundan dahı zuhûr itmeğe başlar.

İmdi iy sûrette insân ve sîrette (3)hayvân; zâhirde ‘âkıl, bâtında câhil; şerî‘atte ḳâsır, tarîkatte kâsir, ḥaḳîḳatte hâsir; halk katında ‘âlim (4)ve Hak katında zâlim! Nice bir hevâ-yi nefse tâbi‘ ve nâr-i şehevâtta vâkı‘, mün‘atış-i âb-i latîf ve mütehayyir-i arz-ı (5)kesîf, sahrâ-yi bu‘d ü fürkatte ser-gerdân ve kulel-i cibâl-i infisâlde <hayrân> gezersin? Seyr ittüğün yirler küllen (6)harâb ve içtüğün cemî‘an mükedder âb. Târik-i at‘ıme-i nefîs ve âkil-i habâis-i cîfesin. Gel imdi anla ve (7)zevk eyle kim ol çekirdek rûh-ı cüzvîdür kim ana “nefs-i nâtık<a>” dirler. Her şahsun bir nefs-i nâtıkası vardur, (8)arz-ı vücûdında[1], bâğ-ı kalb içinde dikilmiştir. Rûh-ı küllîde olan cemî‘-i kemâlât bi’l-kuvve anda (9)mahzûndur. Eğer şerâyıt üzerine terbiye idersen, rûh-ı küllîden zuhûr iden âsârun cemî‘isi bunda (10)dahı zuhûr itmek mukarrerdür.

Gel imdi gendüne taksîrlık itmeyüp, “*Ve câhidû fi’llâhi hakka* (11)*cihâdih*”[2] emriyle ‘âmil, “*Ve’llezîne câhedû fînâ le-nehdiyennehüm sübülenâ*”[3] zümresine dâhıl ol, (12)tâ ki “*Senüriyehüm âyâtinâ fi’l-âfâkı ve fî enfüsihim*[4] tâyifesinden olup, seyr-i âfâk-ı vilâyet-i tarîkat ve (13)fütûh-i künûz-i bilâd-i ḥaḳîkat müyesser olup, âyât-i ‘acîbiyye ve ‘alâmât-i ğarîbiyye görüp, her nesne ki (14)âhırette mev‘ûddur, dünyâda meşhûd olup, “*Ve men kâne fî hâzihî* (15)*a‘mâ ve hüve fi’l-âhıreti a‘mâ ve edallü sebîlâ.*”[5] fırkasından olmayup, vuslati bâkıye ve rü’yet-i dâyimede olasın.

(16)Kula Allâhu Te‘âlâ’dan karîb nesne yoktur. “*Ve hüve me‘aküm eynemâ küntüm.*”[6], “*Ve na‘lemü mâ tüvesvisü bihi nefsühû.*”[7] (17) “*Ve nahnü akrebü ileyhi min habli’l-verîd.*”[8] “*Va‘lemû enna’llâhe yehûlü beyne’l-mer’i ve kalbihî.*”[9] âyâtı (18)muktezâsınca. Ve hucübi şehevât ve sütûr-i küdûrât, ve iltifât-i mâ-sivâ, *mine’l-arzı* (19)*ve’s-semâ*[10] hâcizi hasîn ve râfi‘-ı yaḳîn olup “*Ve’llezîne kezzebû bi-âyâtinâ summün ve bükmün fi’z-zulümâti.*”[11].

---

1 yazmada: وجورنده

2 “Allah uğrunda hakkıyla cihad edin.” (*Kur’an*, 22:78)

3 “Bizim uğrumuzda cihâd edenler var ya” (*Kur’an*, 29:69)

4 “Varlığımızın delillerini ufuklarda ve kendi nefislerinde onlara göstereceğiz.” (*Kur’an*, 41:53)

5 “Kim bu dünyada körlük ettiyse ahirette de kördür, yolunu daha da şaşırmıştır.”(*Kur’an*, 17:72)

6 “Nerede olsanız O sizinle birliktedir.” (*Kur’an*, 57:4)

7 “Ve nefsinin ona verdiği vesveseyi de biz biliriz.”(*Kur’an*, 50:16)

8 “Çünkü biz ona şah damarından daha yakınız.”(*Kur’an*, 50:16)

9 “Ve bilin ki Allah kişi ile kalbi arasına girer.” (*Kur’an*, 8:24)

10 yerden göğe kadar.

11 “Ayetlerimizi yalanlayanlar karanlıklar içerisindeki birtakım sağırlar ve dilsizlerdir.” (*Kur’an*, 6:39).

/167b/ (1)"*Hatema'llâhu 'alâ kulûbihim ve 'alâ sem'ihim ve 'alâ ebsârihim gışâvetün*"[1]. "*Ülâike'llezîne taba'a'llâhu 'alâ kulûbihim* (2)*ve'ttebe'û ehvâehüm.*"[2] âyâtı muktezâsınca kuldan ba'îd nesne yoktur.

Gel imdi tasdîḳ-ı âyât (3)ve taleb-i ğâyet-i in'âmât[3], ve *summün bükmün*[4] gendünden dûr ve zulümâtı *nûrün 'alâ nûr*[5], ve hatm-i kalbi def' ve ğışâ-yi (4)basarı ref', ve izâle-i ğaflet ve tahsîl-i safvet, ve bu'di kurba tebdîl ve firâkı vasla tahvîl kasd (5)eyleyüp, mürebbî-i rûh ve tâlib-i fütûh ol. Ola kim şecere-i vücûdundan muhâlif 'âdât *'alâ 'âdeti's-sâdât*[6] (6)ağsân-ı envâr ve evrâk-ı esrâr, ve ezhâr-i kerâmât ve esmâr-i tecelliyât zuhûr idüp, fırka-i asfiyâ gibi (7)zâ'ık ve zümre-i evliyâ gibi fâyık olasın.

Elâ inne evliyâ'allâhi lâ havfün 'aleyhim velâhüm yahzenûn.[7]

(8)Ve dahı himmet eyle kim mişkât-i bedende zücâc-i kalbe safâ virüp, zıyâ-yi mısbâh-ı rûhı âfâk-ı vilâyet-i (9)bedene yitiştürüp, memleket-i bedende olan külliyyât ve cüz'iyyât 'alâ vechi't-tafsîl mer'î olup, (10)sun'-ı sağîr câmi'-i âsâr-i kesîr ve bu kevn-i muhtasar 'ında'llâh cümleden mu'teber olduğın bilesin. Hazret-i Hak (*Celle* (11)*ve 'alâ zikruhû ve dâme lenâ fikruhû*)[8] her zemânda meftûhu'l-bâb ve merfû'u'l-hıcâb, müteşevvık-ı teveccüh-i 'ıbâd (12)ve müterakkıb-ı telakḳî-i erbâb-i cihâddur.[9] Hazret-i Resûl (*a.m.*) hadîs-i kudsîde buyurmıştur. *ḳâle*(13)*'llâhu Te'âlâ*: "*Men tekarrabe minnî şibren, tekarrab<tü> minhu zirâ'an. Ve men tekarrabe minnî zirâ'an, tekarrab<tü> minhu bâ'an.* (14)*Ve men etânî yemşî eteytühû herveleten.*"[10]

İmdi nefsüni ne kadar nâr-i şehevâta hark ve kalbüni bahr-i (15)fikri mâ-sivâda ğark, ve meydân-i isrâfta cevlân ve sahrâ-i itlâfta[11] seyrân, ve mürde[12] kalbi iştiğâl-i (16) dünyâya ḳâni' ve ne kadar ser-mâye-i ömri zâyi' ittün-ise dahı, âyât-i kerîme muhbir-i

---

1 "Allah onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir." (*Kur'an*, 2:7).

2 "İşte bunlar Allah'ın kalplerini mühürlediği ve nefislerinin arzularına uyan kimselerdir." (*Kur'an*, 47:16).

3 yazmada: انعايات.

4 Onlar sağırdırlar, dilsizdirler.(*Kur'an*, 2:18, 171).

5 nur üstüne nur. (*Kur'an*, 24:35).

6 önderlerin/öncülerin yaptıkları gibi.

7 Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de. (*Kur'an*, 10:62).

8 Zikri yüce ve ulu olsun, fikri süredursun.

9 Yazmada: جهادد ه cihâdda.

10 Yüce Allah buyurmuştur ki: "Bana bir karış yaklaşana ben bir arşın yaklaşırım. Bir arşın yaklaşana bir kulaç yaklaşırım. Bana yürüyerek gelene ben koşarak gelirim." Bu hadis Müslim, Zikır ve Dua bölümünde 2. hadis olarak biraz değişik şekliyle şöyledir: "Kulum bana bir karış yaklaşırsa ben ona bir arşın yaklaşırırm, bir arşın yaklaşırsa bir kulaç yaklaşırım. Bana yürüyerek gelirse ben ona koşarak gelirim."

11 yazmada: انلافده ?

12 yazmada: مرد mürd/merd ?.

beşâret-i ʻazîmedür, (17)ve bâb-i tevbede vüsʻat-i tâmme ve beyt-i istiğfârda zıyâfet-i ʻâmme vardur. Sen dahı (18)ol bâba vâsıl ve ol dâra dâhıl ve niʻmet-i mebzûleden âkil ve şerbet-i vuslatı sâʼil (19)ol, tâ ki zümre-i mağfûr<e> ve fırka-i mestûreden olasın.

Ḳâleʼllâhu Teʻâlâ: "*İnnaʼllâhe lâ yağfiru* **/168a/** (1)*en yüşreke bihî ve yağfiru mâ dûne zâlike limen yeşâʼ*."[1]

Ve ḳâle celle celâluh: "*Kul yâ ʻıbâdiyeʼllezîne* (2)*esrefû ʻalâ enfüsihim lâ taknetû min rahmetiʼllâh. İnnaʼllâhe yağfiruʼz-zünûbe cemîʻâ. İnnehû hüveʼl-ğafûru* (3)*ʼr-rahîm*."[2]

Ḳâle resûluʼllâh (Sallaʼllâhu a. m.): "*Vellezî nefsî bi-yedihî lev lem tüznibû le-zehebaʼllâhü biküm ve le-câʼe* (4)*bi-kavmin yüznibûne ve yestağfirûnaʼllâhe fe-yağfirü lehüm*."[3]

Ve ḳâle (Sallaʼllâhu a. m.): "*Ennaʼllâhe ceʻale fîl-mağribi bâben* (5)*mesîretü arzuhü sebʻûne ʻâmen liʼt-tevbeti lâ yuğlaku mâ lem tatluʻıʼş-şemsü min kıbelihî.*"[4]

Ve ḳâle (ʻAleyhiʼs-salâtü veʼs-selâm): (6)"*İnnaʼllâhe yebsütu yedehû biʼl-leyli li-yetûbe müsîʼün bin-nehâri ve yebsütu yedehû biʼn-nehâri li-yetûbe müsîʼün bil-leyli* (7)*hattâ tatluʻaʼş-şemsü min mağribihâ.*"[5]

Gel imdi istimâʻ eyle kim Hak (*Sübhânehû ve teʻâlâ*)[6] işbu nefs hevâsına tâbiʻ olup, (8)niçe yıllar envâʻ-ı günâha irtikâb idüp ve ğark-ı bahr-i ʻısyân olan bendesine baʻdeʼt-tevbe veʼl-istiğfâr (9)veʼl-inâbetü ilâ meliki'l-ğaffâr ve ğalebet-i lehâk[7]-ı <*li*->*yevmin teşhasü fîhiʼl-ebsâr*[8] ve mülâhaza-i mehâbet-i *ve mâ min ilâhin illaʼllâhü*(10)*ʼl-vâhidüʼl-kahhâr*[9] ihsân ittüği ʻatâyânun ve irsâl ittüği hedâyânun deryâdan katresin (11)ve güneş-

---

1 Yüce Allah buyurmuştur ki: "Şüphesiz Allah kendisine ortak koşulmasını aslâ bağışlamaz. Bunun dışında kalanları ise, dilediği kimseler için bağışlar."(*Kur'an*, 4:48,116)

2 Ve şanı yüce Allah buyurmuştur ki: "De ki: 'Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah bütün günahları affeder. Çünkü O çok bağışlayıcıdır, çok esirgeyicidir." (*Kur'an*, 39:53)

3 Allah'ın resûlü (*Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun*) buyurmuştur ki: "Canım elinde olana andolsun ki: 'Eğer günah işlemeseydiniz Allah sizi yok eder, günah işleyip de bağışlanma dileyen ve Alah'ın kendilerini affedeceği bir topluluk yaratırdı.' " (Müslim, Tevbe, 11)

4 Yine O salât ve selâm üzerine olsun buyurmuştur ki: "Allah batıda bir günlük yürüyüşle yetmiş yılda katedilebilecek genişlikte bir tevbe kapısı yaratmıştır ki güneş o taraftan doğmadıkça o kapı kapanmaz." (Ahmed b.Hanbel, Müsned, Beyrut, 2001, c.30, s.24).

5 Ve yine O salât ve selâm üzerine olsun buyurmuştur ki: "Muhakkak ki Allah, güneş batıdan doğuncaya kadar, gündüz günah işleyenin tevbe etmesi için gece (rahmet) elini açar. Gece günah işleyenin tevbe etmesi için de gündüz (rahmet) elini açar."

6 her türlü eksikikten uzak ve şanı yüce olan.

7 yazmada: لِحاق lihâk-ı.

8 gözlerin dehşetle bakakalacağı bir gün. (*Kur'an*, 14:42). Ayetin tamamı şöyledir: "Sakın Allah'ı zalimlerin yaptıklarından habersiz sanma! Allah onları ancak gözlerin dehşetle bakakalacağı bir güne erteliyor."

9 Her şey üzerinde mutlak güç sahibi olan bir Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (*Kur'an*, 38:65)

ten zerresin beyân eyleyeyin, tâ ki sen dahı ğayreti recûliyyet ve eser-i fühûliyyet varsa zuhûra (12)getüresin.

Himmetü'r-ricâlü takla'u'l-cibâl.[1]

Ve zikr olınacak ahvâli yazmaktan mürâd ü ğaraz işbu halk (13)bana hüsni i'tiḳâd itmek değildür; belki ba'zı kimesne işbu sözleri istimâ' idicek müntefi' ve ahvâlin (14)müctemi' ve tarîḳ-ı meşâyıha sülûk ve dünyâda melikü'l-mülûk olup, küşûf-i hucüb-i envâr ve fütûh-ı künûzi (15)esrâr-i İlâhî *lâ tüdrekü bi'l-besâiri ve'l-ebsâr* ve *lâ tüeddâ bi'l-ahyâri ve lâ tühâtu bi'l-efkâr*[2] ol (16)kimesneye dahı vâsıl ola.

I
[B Â B]

1
<Fasl>

1.1
Vâkı'atün Mübeşşiretün[3] bi-İ'tâ'i a'le'l-'Irfân min Kıbeli'r-Rahmân (17)zi'l-Menni ve'l-Fazli ve'l-İhsân.[4] *Haleka'l-insâne 'allemehu'l-beyân.*[5]

Kable'l-bülûğ sinn-i sabâvette (18)ve 'âlem-i ferâğatte gezerken *fî leyleti zâti'l-kadri hiye hayrün min elfi şehr ellezî leyâliyetü küllihâ leyletü'l-kadri*[6] (19)'âlem-i misâlde ve mülk-i visâlde müşâhede[7]-i cemâl 'alâ vechi'l-kemâl vâkı' olup Allâh (*Sübhânehû ve te'âlâ*)'yı **/168b/** (1)gördüm. Bir kürsî üzerinde oturur, içine ve taşına ak ve latîf berrâk libâslar geymiş, ve başında (2)olan 'imâme ebyaz ve eltaf mine'l-ğamâme. Ve ak-sakal ki her mûyi âfitâb-i âlem-tâbdan gelen hutût-ı (3)nûrânî gibi münevver ve şemme-i kederden mutahher. Ve vech-i şerîfinde olan nûr nâzıra envâr-i sürûr virüp, (4)takrîr-i kuvvet-i bâhire ve teştît-i 'uḳûl-i ḳâsıradur. Elinde bir çıbık tutar, aceb; *ke-ennehü li't-ta'lîmi ve'l-edeb.*[8] (5)Faḳîr dahı muḳâbelesinde edeb üzre diz çöküp oturdum. Elümde bir kitâb var. Ben okuram, (6)ol müstemi' olur.

---

1 Erlerin çabası ve kararlılığı dağları devirir.
2 basiretler ve gözlerle idrak edilemeyen, hayırlarla ulaşılamayan ve fikirlerle kuşatılamayan.
3 yazmada: مبشر mübeşşir
4 Yardım, iyilik ve bağış sahibi olan o kullarını esirgeyici Tanrı tarafından en yüce irfanın bağışlanması ile.
5 İnsanı yarattı. Ona sözle anlatmayı öğretti. (*Kur'an*, 55:3,4)
6 bütün geceleri kadir gecesi olan bin aydan daha hayırlı kıymetli bir gecede.
7 yazmada: مشاهده müşâhide-i
8 sanki öğretmek ve eğitmek için.

Ve bi'l-cümle işbu hâlet takrîr bi'l-lisân ve tahrîr bi'l-beyân olmak mümkin değildür. [7]Meğer şol kimseler fehm itse câyizdür ki işbu rü'yâ anlara dahı vâkı' olmıştır.

Ḳâle resûlu'llâh [8](*Salla'llâhu a. m.): "Raeytü rabbî fi aḥseni sûretin.*[1]

Ve fîhi sirrün mektûm ve't-te'vîlü li-ehlihî ma'lûm.[2]

1.2
[9]Vâkı'a-i Uhrâ

Ve yine bu zemâna karîb bir leyl-i şerîf [10]ve vakt-i latîfte bir deryâ gördüm. İşbu deryâ yap yap büyük ve mürtefi' olup, ne mikdâr [11]sahrâ vü cibâl ve vâdî <vü> tilâl ve kurâ vü bilâd ve mekân-i mürtefi' <ü> vihâd[3] varsa küllen ihâta itti.

Ḳâle resûlu[12]*' llâh* (*Salla'llâhu a. m.)*: "*Lem yebka mine'n-nübüvveti ille'l-mübeşşirâtü.*" *Ḳâlû*: "*Me'l-mübeşşirât?*" *Ḳâle*: "*Er-rü'ye's-sâlihatü yerâhe*[13]*'l-müslimü ev türâ lehû.*"[4]

*

İşbu iki rü'yâyi sâliha mübeşşirât-i fâtiha ve hâtimedür. Te'vîli erbâbi sülûkten bahr-i vahdete [14]ğavvâs ve müşâhede-i durûb-i tecelliyât birle hâssu'l-hâs, vücûd-i mâ-sivâdan bi'l-külliyye halâs olup, fânî fi'llâh, [15]bâḳî bi'llâh, ve sâhıbü'l-esrâr ve ilm-i ledünden hıssa-dâr olan kimesnelere ma'lûmdur.

*

Ve kable'l-bülûğ kalbüme ahvâl-i [16]'acîbe ve ma'ânî-i ğarîbe lâyih olurdı, ammâ kimesneye dimezdüm ve aslın dahı bilmezdüm. Ba'de's-sülûk ma'lûm [17]oldı, ol hâlât netîcetü'l-'ibadât ve nihâyetü'l-mürâdât, ve ilhâm-i Sübhânî ve ta'lîm-i Rabbânî ve meşâyıh-ı [18]kibârun ittükleri tahḳîḳ-ı ma'ânî imiş. *Va'llâhu yeḳûlü'l-hakku ve hüve yehdi's-sebîl.*[5]

---

1 Allah Resûlü (*Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun*) buyurmuştur ki: "Rabbimi en güzel bir şekilde gördüm." (Dârimî, Rüya, 12).

2 Bunda gizli bir sır ve ehlince bilinen bir tevil vardır.

3 yazmada: دهاد dihâd ?

4 Allah Resûlü (*Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun*) buyurmuştur ki: "Nübüvvetten geriye ancak müjdeleyici şeyler kalmıştır." "Müjdeleyici şeyler nedir ki?" dediler. O da: "Müslümanın gördüğü veya onunla ilgili bizim gördüğümüz iyiye yorulacak (= salih) rüyadır." diye cevap verdi. (Buhari, Tabir, 5). Metindeki "yerâhe'l-müslimü ev türâ lehû (= Müslümanın gördüğü veya ona gösterilen) sözleri Buhari'de yoktur, Müslim'den alınmıştır. (bk. Müslim, Salât, 207).

5 Allah ise gerçeği söyler ve doğru yola iletir. (*Kur'an*, 33:4).

2
Fasl

2.1

(19)Ba'dehû sinn-i bülûğa yitişüp, mehmâ emken 'ulûm-i zâhiriyyeye meşğûl olup, dâyire-i isti'dâda kadem basup, medâris-i **/169a/** (1)müte'addideye 'alâ üslûbi't-tertîb ve fuzalâ-i müderrisîne 'alâ vechi't-terğîb irişüp, Zemâniyyede[1] müte'ayyin (2) olan 'ulemâ-i 'ızâm ve mevâlii kirâm hızmetinde olup, envâ'-ı 'ulûm tahsîl ve asnâf-i fünûn (3)tekmîl olundı. Husûsan minhüm efdalü'l-müteahhırîn, zübdetü'l-müellifîn; sâhıbü't-tahḳîḳ, vâzıhu't-ta'mîḳ; (4)*müellefâtühû ke'n-nücûmi fi's-semâ' ve't-tuyûri fi'l-hevâ*[2]; merhûm ve mağfûrün leh Mevlânâ Ahmed Şâh, eş-şehîr bi-Kemâl (5)Pâşâ-zâde (*Yessera'llâhu lehü'r-rütbete'l-husnâ ve ziyâdehû*)[3] ki ḳâzî ve ḳâzî-'asker ve müftî-i dîn ve akrân ü emsâl orta(6)sında sâhıbü't-tedvîn olmış kimesnedür, anlarun hızmetinde 'alâ vechi't-terğîbi ve'l-kabûl niçe müddet iştiğâl-i (7)fürû' u usûl olmıştur.

Ba'dehû *ma'dinü'l-fazli ve'l-yaḳîn, sâhıbü'l-karâri ve't-temkîn, el-mütesallibü fi'ş-şer'i ve*'(8)*d-dîn*[4] Mevlânâ Kara Bâlî (*Âmelehu'llâhu fi'l-maḳâmi'l-âlî*)[5] ki ḳâzı-yı şer' ve hâkim-i asl ü fer' olmış kimesnedür, anlarun dahı hızmetinde (9)niçe müddet fünûn-i müte'addideye ve 'ulûm-i mütekessireye iştiğâl olundı.

Ve ba'dehû efsahu'l-büleğâ ve eblağu'l-fusahâ, kıdvetü'l-müderrisîn (10)ve 'umdetü'l-muhaddisîn, *el-muhtass bi-'avâtıfi'l-Meliki'l-Hakkı'l-mübîn*[6] ve min külli'l-vücûh <makbûl> olan Mevlânâ[7] Seydî Çelebi (*Ce'ala*(11)*'llâhu câre'r-rasûli fi'l-kurbi ve'l-vusûl*)[8] <ki> ḳâzî ve ḳâzî-'asker olmış kimesnedür, anlarun dahı hızmetinde envâ'-ı (12)ri'âyete muḳârin olup, kırâ'et-i Keşşâf ve istimâ'-ı Buhârî olundı.

Ve bi'l-cümle akrân ü emsâl ortasında (13)ma'rûf olup, 'ulûm-i külliyye ve fünûn-i cüz'iyyede tetebbu' ve tahsîl olunmaduk nesne kalmadı.

---

1 yazmada: زمانیه ه zemâniyyede.
2 Yazdıkları gökteki yıldızlar ve havadaki kuşlar gibi (çoktur).
3 Allah ona en güzel rütbeyi ve fazlasını kolay kılsın.
4 Değer (= Fazilet) ve kesin bilgi (= yakîn) madeni, ağırbaşlı ve saygı uyandırıcı, şeriat ve din konusunda tavizsiz.
5 Allah yüce makamda ona karşılık versin.
6 apaçık gerçek egemen olan Allah'ın iyilik ve bağışlarıyla özel kıldığı.
7 yazmada: Mevlânâ ve min külli'l-vücûh olan Mevlânâ.
8 Kavuşma ve yakın olmada Allah onu peygambere komşu kılsın.

2.2

İttifâk Sultân (14)Selîm Hân (*'Aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân*)[1] ri'âyeti mevâlî ve 'ınâyeti İlâhî içün mülâzim alınmak emr eyledi. (15)Faḳîr dahı Mevlânâ Seydî Çelebi hızmetinde olup, talebesinün cümlesinden min külli'l-vücûh mer'î ve makbûl (16)olup, emr-i mülâzemette faḳîrden mukaddem kimesne yok idi. Ta'yîn-i mülâzim zemânında ba'zı kimesneler gelüp (17)faḳîr içün: "Ol kimesne sinnen ve zemânen tâzedür. El-ân hızmetünüzde on üç, on dört yıldan (18)kimesneler vardur. Anları virsen<üz> gerektür." diyü envâ'-ı ibram idüp, zemânen eski olan kimesneleri ta'yîn (19)ittürmişler. Faḳîr dahı kıssayı işidicek gönülden teḳâzâ itti ki[2]; "Muktezâ-i ğayret ve örf budur ki, **/169b/** (1) medreseden çıkup, tarîḳten <ferâğat> eyleyesin." Ve bi'l-cümle bu hâlet ğalebe idüp medreseden çıktum. Niçe kimesne(2)ler ibrâm ittiler, kalbüm kabûl itmek mümkin olmadı. Tarîḳten ferâğat idüp sılaya gittüm.

*

İmdi, iy bürâder, (3)bil ve i'tiḳâd eyle ki, benüm ahvâl-i mezkûreyi yazduğumdan ğaraz iftihâr değildür, Allahu Te'âlâ 'abdi-yile mu'âmelesin (4)beyân itmektür. Zâhirde ferâğate sebeb noksân-i örftür, ammâ bâtında evvel iki vâkı'a ki 'âlem-i sabâvette (5)görülmiştür, anlarun âsârınun zuhûr vakti karîb olmış imiş.

İnna'llâhe bâliğu emrihî kad ce'ala' (6)*llâhu li-külli şey'in kadren*.[3]
El-ümûru merhûnetün bi-evḳâtihâ.[4]

Allâhü Te'âlâ sevdüği kulına bir mıkdâr (7)dünyevî murâdların virdükten sonra bâḳî murâdâtına mevâni' virüp, etrâf-ı tarîḳı sedd (8)idüp, bi'z-zarûrî gendü cânibine bi-tarîḳı't-tazyîḳ sevk ider.

Ḳâle 'azze ve cell: (9)"*Ve 'asâ en tekrahû şey'en ve hüve hayrün leküm.*"[5]

Bu üslûb olan hâlât ve bu vech üzerine (10)zuhûr iden 'âdât te'dîb-i İlâhî ve terğîb-i pâdişâhîdür. Evvelde makhûr[6], âhırda (11)mahbûb; zâhirde menkûr, bâtında merğûb; sûrette noksân, ma'nâda kemâl; (12)'âdette husrân, haḳîḳatte cemâl; evvelde kahr, âhırda fahr; zâhirde nekbet, bâtında devlet; (13)sûrette tahḳîr, ma'nâda tevḳîr; 'âdette kusûr, haḳîḳatte huzûrdur.

---

1 Allah'ın esirgeyiş ve bağışlayışı üzerine olsun.
2 yazmada: اتديکی
3 "Şüphesiz Allah emrini yerine getirendir. Allah her şeye bir ölçü koymuştur." (*Kur'an*, 65:3)
4 İşler için belirli vakitler vardır, yani: Her iş belli bir vakitte gerçekleşir.
5 O ulu ve şanı yüce (Allah) buyurur: "Ve yine olur ki bir şey sizin için kötü iken siz onu seversiniz."(*Kur'an*, 2:216).
6 yazmada: مغفور mağfûr.

2.3

Ba'dehû sılaya varup [14]ferâğat olmak mukarrer olıcak kalbüme halecân ider ki, çünki ferâğat olundı, mehmâ emken salâh üzerine [15]oluna. Dokuz ay mikdârı gündüz sâyim ve gice ḳâyim olup, taklîl-i ta'âm olunup, asnâf-i [16]riyâzât ve envâ'-ı mücâhedât idüp, halka musâhabetten dahı uzlet olunup, kelime-i [17]tevhîde niçe müddet iştiğâl olundı.

Ba'dehû nefse zekâ[1], kalbe nûr; rûha cilâ, sirre sürûr [18]hâsıl olıcak hâlât-i 'acîbe ve vâkı'ât-i ğarîbe zuhûr idüp, yevmen fe-yevmen mütezâyid olup, [19]ıztırâb gelüp, ahıbbâdan ba'zı kimesneler ki sulehâyıla musâhabet itmişlerdür, anlar ile müşâvere olunıcak, **/170a/** [1]"Elbette ashâb-i tarîḳatten ba'zı kimesneler ile musâhabet olmayıcak tesellî-i hâtır hâsıl olmaz." didiler.

[2]*Ḳâle'llâhu Te'âlâ*: "*Yâ eyyühe'llezîne âmenû't-teku'llâhe ve'bteğû ileyhi'l-vesîlete ve câhedû* [3]*fî sebîlihî le'alleküm tüflihûn*."[2]

Faḳîr dahı İstanbul'a geçüp, Halvetîlerden Şeyh Cemâl Halîfe ile niçe def'a [4]ve Hâcî Bayramîlerden Şeyh Yavsı hulefâsından Şeyh Hâcî Çelebi ile ve Şeyh Behâ'ü'd-dîn-zâde ile niçe def'a [5]mülâḳât idüp, musâhabet olunup, irtibât-ı kalbî hâsıl olmayup, Bursa tarafına 'azm olunup, [6]anda dahı niçe 'azîzlere mülâḳât olunup, yine irtibât-ı kalbî hâsıl olmayup, bir ay mikdârı [7]mütehayyirü'l-hâl ve münkesirü'l-bâl gezerken Hızr-veş bir kimesne benüm ıztırâbuma vâkıf olup: "Hâcî Halîfe [8]tekyesinde Zeynüddîn Hâfî silsilesinden 'Mu'allim-zâde' dirler bir 'azîz vardur, bir mikdâr ana dahı [9]mülâḳât olunsa belki ıztırâb def' olaydı." didi.

İttifâk onlar yaylaka gitmişler imiş. Faḳîr dahı [9]azm-i yaylak idüp, ğalebe-i şevk ve taleb-i fevk ve tama'-ı zevk nihâyet mertebede olmağın, ol dağun [10]sa'b yolları sahrâ ve bûstân ve her çalısı gül-i reyhân, ve her mîşesi serv-i revân ve yolda olan [11]her taş la'l-i Bedahşân görünüp, nihâyet[3] yolum ol maḳâm-i şerîfe varup, anda faḳîrlerden ba'zı kimesneye [12]mülâḳî olup, ol gün ol gice anda sâkin olup, irtesi ol 'azîze mülâḳî idüp, bir mikdâr [13]musâhabet olunıcak irtibât-ı kalbî hâsıl olup, ol maḳâmda temekkün niyyet olundı.

*

Sâbıḳâ niçe [14]'azîzlere mülâḳât olunup, irtibât olunmayup bunlara irtibât olunduğınun hıkmet-i hafiyye[15]si oldur ki[4], Allâhu Te'âlâ ol 'abd-i makbûline ben bendesin

---

1 yazmada: زکی .

2 Yüce Allah buyuruyor ki: "Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının. O'na yaklaşmaya yol arayın ve O'nun yolunda cihad edin ki kurtuluşa eresiniz."(*Kur'an*, 5:35).

3 yazmada: الٰهی İlâhî ?

4 yazmada: کی

bi-şeklihî ve hey'etihî gösterüp: "İşbu (16)kimesne gelüp senden tekmîl-i tarîḳ itse gerektür." dimiş, mâ-beynde on yıl mıkdâr geçmiş.

Bu husûsta (18)dahı ahvâl çoktur, ehline ma'lûmdur. <Ğaraz> Allâhu Te'âlâ'nun 'abdine ittüği in'âm ve kalbine ittüği (19)ilhâm ve eltâf-i ḫafîḳıyyesin ve na'mâ-yi 'aliyyesin beyândur, ola kim müstemi' olan ıhvâna hücûm-i ğayret **/170b/** (1)birle husûl-i karâbet ola, gendü şânumuz ta'rîf ve zâtumuz tavsîf değildür. Ve illâ hâl-i sıhhatte şüyû' (2)kasd olunurdı.

Her ânda Hak Teâlâ 'abdini gendü cânibine cezb ider, ammâ 'abd habîr değildür[1]. *Mâ min* (3)*dâbbetin illâ hüve âhızün bi-nâsıyetihâ*.[2]

2.4

İttifâk ol hânḳâha varıldığı zaman **dokuz yüz yiğirmi<nci>**[3] **senenün** (4)**Şa'bânınun evveli**[4]nde idi. Mezkûr Şa'bân'un 'aşr-i ahîrinde hâzır olan fukarâ-yıla erba'îne duhûl olundı. (5)Esnâ-yi halvette Allâh (*Sübḥânehû ve Te'âlâ*)[5] ebvâb-i eltâf-i hafiyyesin feth ve estâr-i esrâri mahsûsasın ref' idüp, (6)ahsen sûrette tecellî idüp, kalbe nûr ve rûha huzûr ve sirre sürûr hâsıl oldı.

İşbu tecellî-i müferrih (7)ve muḥabbir 'âlem-i sabâvette olan vâkı'ayı müzekkir oldı ki, mâ-beyninde yiğirmi yıl mikdâr geçüp, bi'l-külliyye (8)mensî olmış idi.

Bunun dahı hikmeti ehline ma'lûmdur.

Tecellî ve müşâhede-i cemâl nûrı on (9)def'adan ziyâde vâkı' olmıştur.

Va'llâhu yahtessu bi-rahmetihi men yeşâ'u va'llâhu zü'l-fazli'l-'azîm.[6] (10)*Vücûhün yevmeizin nâzıratün ilâ rabbihâ nâzırah*.[7]

Ba'dehû **Zü'l-ka'de evveli**[8]nden yine **'aşr-i Zi'l-ḥıcce**[9]ye (11)varınca hâzır olup sâlik olan dervişlerle erba'îne duhûl olundı. Ve bi'l-cümle **üç yıl** (12)**mikdârı** gündüz sâyim, gice ḳâyim envâ'-ı riyâzât ve asnâf-i mücâhedât ve fikr-i mâ-sivâdan küllen (13)ferâğat ve halk-ıla musâhabetten cemî'an 'uzlet üzre olup, niçe zemân yatsu abdastı[10] birle subh nemâzın (14)kılmak 'âdet olundı.

---

1 yazmada: دَكِلدر değildür.
2 "Yer yüzünde hiçbir canlı yoktur ki Allah onun perçeminden tutmuş olmasın." (*Kur'an*, 11:56)
3 yazmada: يكرمى yiğirmi
4 **1 Şaban 920 = 21 Eylül 1514.**
5 her türlü eksiklikten arınmış ve şanı yüce olan.
6 Oysa Allah rahmetini dilediğine tahsis eder. Allah büyük lütuf sahibidir. (*Kur'an*, 2:105)
7 O gün birtakım yüzler aydındır. Rablerine bakarlar. (*Kur'an*, 75:22, 23)
8 **H. 1 Zilkâde = M. 18 Aralık 1514.**
9 **27 Ocak 1515.**
10 yazmada: ابداستى

El-hamdü li'llâh, Hak (*Sübhânehû ve Te'âlâ*)[1] meşâyıh-ı kirâma ve evliyâ'-i 'ızâma feth ittüği (15)ebvâb-i esrârın ben bendesine dahı feth idüp, *sunûf-i şâhidât ve durûb-i tecelliyât ve vahdet-i* (16)*müzîli ta'ayyünât mine'l-efʿâli ve's-sıfâti ve'z-zât fi'l-vuzûhi ke-ecle'l-bedîhiyyât ve fi'z-zuhûri* (17)*ke-şemsi'l-kâyinât ve'l-ma'ârifi elletî leyse lehâ ğâyât 'alâ mâ netaka bihi'l-ehâdîsü ve'l-âyât ihsân itti.*[2]

(18)"*İnne'l-'ulemâ'e veresetü'l-enbiyâ'i. Lem yüverrisû dînâren velâ dirhemen. Ve innemâ verrasû'l-'ilme fe-men ehazehû ehaze bi-hazzın vâfir.*"[3] (19)hadîsi muktezâsı üzere, ol râfi'u'l-estâr ve câmi'u'l-esrâr ve nûrü'l-envâr, ve seyyidü'l-hüdâ ve metbû'u'**/171a/** (1)d-du'â, efdalü'r-rüsül ve a'lemü'l-küll, ve halîlü'l-Hak ve delîlü'l-halk, müctebâ ve mürtezâ Muhammed Mustafâ'ya ızhâr-i (2)karâbet ve isbât-i verâset *bi-tarîķı'l-farzı'n-nesebiyye lâ bi-vechi'l-'asabiyye*[4] idi. Ol kenz-i mestûr u (3)medfûn ve hazîne-i vâsi' u meşhûn ve cevâhir-i mahfûz 'ani'l-ağyâr *elletî lâ tüdrikühü'l-ebsâr*[5] ve leâlî-i asdâf-i bahr-i (4)vahdet *hiye'l-masûneti 'an tasavvuri ehli sahrâ'i'l-kesret*[6] ki *mevrûsetün bi-tarîķı's-silsileti min ibtidâ'i* (5)*devri's-sünbületi*[7] sehm-i mu'ayyen ve hakk-ı mübeyyen vâsıl olup, *ğınâ'ü'l-kalbi 'ani'l-ğayr ve 'ulûmü'l-külli bi's-seyr*[8] (6)fenâ fi'llâh, baķâ bi'llâh hâsıl olup, ez-enbiyâ-yi kavm-i mehdî ve vâris-i kenz-i mahfî ve ķâ'il-i Hak mukadder (7)ü müfzî ve iki tareften râzî ve merzî[9] olundı.

El-hamdü li'llâhi'llezî hedânâ li-hâzâ ve mâ künnâ li-nehtediye (8)*lev lâ en hedâna'llâh.*[10]

*

İşbu dâyirede kelimât ancak bu mikdâr tahrîr olunur. Tâlib-i Hak vâsıli (9)Hakk'a irüp taklîdi tahķîķ[11] ve zâhir ü bâtın tevfîķ ider.

Ve kelimât-i münker dahı ma'zûrdur. (10)*Men lem yezuk lem ya'rif, el-mer'ü 'adüvvün li-mâ cehilehû.*[12]

---

1 her türlü eksiklikten arınmış ve şanı yüce olan.

2 …, fiiller, sıfatlar ve zâttan, açıklık bakımından apaçık bilinenlerden daha açık, görünme bakımından kâinat güneşi gibi olan türlü güzelleri, çeşitli görüntüleri ve taayyünleri yok eden vahdeti, hadisler ve ayetlerin anlattığı türden sınırsız bilgileri bağışladı.

3 Muhakkak âlimler peygamberlerin varisleridir. Onlar dinar ve dirhem değil, ancak ilmi miras bırakırlar. Kim o ilmi elde ederse büyük bir paya ulaşmıştır.

4 ilgili sayma yoluyla; akrabalık yönüyle değil.

5 Gözler onu göremez. (*Kur'an*, 6:103).

6 yazmada: كثردن. Kesret sahrasındakilerin tasavvurundan korunmuş olan.

7 Başak döneminin başlangıcından itibaren silsile yoluyla elde edilmiştir.

8 kalbin başka şeylerden yüz çevirmesi ve bütün ilimlerin seyr ü sülûk ile elde edilmesi (suretiyle).

9 yazmada: ارضی arzı ?

10 Hamd bizi buna eriştiren Allah'a mahsustur. Eğer Allah'in bizi eriştirmesi olmasaydı biz hidayete ermiş olamazdık. (*Kur'an*, 7:43).

11 yazmada: توفیق tevfîķ.

12 Tatmayan bilmez, kişi bilmediği şeyin düşmanıdır.

Rabbüne'llezî a'tâ külle şey'in halkahû sümme (11)*hedâ*.[1] *Ve's-selâmü* (11)*'alâ meni't-tebe'a'l-hüdâ*.[2]

3
Fasl

3.1

İnne evvele beytin vudı'a li'n-nâsi le'llezî bi-bekkete mübâreken ve hüden [li'l-'âlemîn]. (12)*Fihi âyâtün beyyinâtün maḳâmü İbrâhîm. Ve men dehalehû kâne âminâ. Ve li'llâhi 'ale'n-nâsi ḥıccü'l-beyti men istetâ'a* (13)*ileyhi sebîlâ*.[3]

Âyet-i mezkûrenün hukminde dâhıl olmak içün ekser ashâb-i tarîḳat ve erbâb-i haḳîḳat (14)ri'âyetü'l-âdâbi'ş-şerî'at ve sülûk-i zâhirî dahı mükemmel olsun içün *ba'de tahsîli't-tarîḳ*[4] *min külli feccin* (15)*'amîḳ*[5] tavâf-i beyt-i 'atîḳ kasd idüp, zümre-i dâhılînden ve fırka-i emînden oldukları kalbe halecân (16)idüp, ziyâret-i beytu'llâh ve müşâhede-i türbet-i Resûlu'llâh ve seyr-i arzu'llâh ve mülâḳât-i ehlu'llâh *bi-irâdeti*(17)*'llâh ve ma'ûneti'llâh*[6] yevmen fe-yevmen ğalebe idüp, def'i mümkin olmayup, Hazret-i Şeyh Mu'allim-zâde (*r.z.*) izni birle (18)**dokuz yüz yiğirmi dokuzuncı sene**[7]de ıhvân-i tarîḳ ve muvâfık refîḳ birle Kostantınıyye'den[8] gemiye girüp, mürûri (19)eyyâm-ıla Mısr'a irüp, levâzim-i tarîḳ-ı hac mehmâ emken itmâm olunup, ḳâfile ile karadan tarîḳ-ı Mekketu'llâha teveccüh olundı.

/171b/ (1)İşbu yolda katâra[9] duhûl itmek ğâyet 'asîrdür. Hacca varan kimesnelerün ma'lûmıdur.

İttifâk sevk-ı tarîḳ ol katâr (2)tertîb olunacak mahalle varıcak, ekser-i nâs emîrü'l-hacca sâbıkta mülâzemet iderlerdi, katârda ri'âyet (3)olunmak içün. Ol refîḳ-ı muvâfık birle *emrün mina'llâh*[10] ısmarlayup kimesneye arz-ı hâcet itmedük.

---

1 Rabbimiz her şeye yaradılış özelliklerini veren, sonra onlara yol gösterendir. (*Kur'an*, 20:50).
2 Selâm hidayete tabi olanların üzerine olsun. .(*Kur'an,* 20:47).
3 Şüphesiz insanlar için kurulan ilk kulluk evi, elbette Mekke'de, âlemlere rahmet ve hidayet kaynağı olarak kurulan Kâbe'dir. Onda apaçık deliller, Makâmı İbrâhim vardır. Oraya kim girerse güven içinde olur. Yolculuğuna gücü yetenlerin haccetmesi Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. (*Kur'an*, 3:96, 97).
4 seyr ü sülûkü tamamladıktan sonra.
5 uzak yollardan (bk. *Kur'an*, 22:27).
6 Allah'ın isteği ve yardımıyla.
7 **H. 929 = M. 20 Kasım 15229 Kasım 1523**.
8 yazmada: قسطنيه دن.
9 yazmada: قطره katara.
10 Allah'tan bir emir olarak.

Halk cemî'an kalkup (4)tertîb-i katâra şürû' olunıcak emîrü'l-hac tarafından bir âdem gelüp: "Fülân mahalle sizi ta'yîn ittiler." didi. (5)Re'îsi katâra karîb, ğâyette mahfûz yirde ve her zemânda emîrü'l-haccun çetri yanında konarlardı. Ve bir şeyh (6)vardı. Yiğirmi mikdâr ashâbı vardı. Ekser-i evḳâtte emîrü'l-hacca mülâzemet iderdi. Ol gelen âdem (7)didi ki: "Emîrü'l-hacc[1] lutf idüp, 'Ol fülân şeyh gendülerün ardınca olmaktan ibâ[2] itmesünler.' " didi. (8)*Ve men yetevekkel 'alâ'llâhi fe-hüve hasbüh*.[3]

Huzûr üzerine mürûr-i eyyâm-ıla mîḳâta irişüp, âdâb-i ihrâm (9)idi, niyyet-i 'umre birle Mekketu'llâh'a vâsıl olup, müşâhede-i Beytu'llâh idi, âdâb-i tavâf ve sa'y edâ olunup, (10)ve bi'l-cümle haccün erkân ü vâcibâtı ve süneni mehmâ emken edâ olunup, huccâc yine teveccüh-i evtân idicek (11)faḳîr ol refîḳ-ı muvâfık birle mücâveret-i Beytu'llâh'a niyyet idüp **dokuz yüz otuzıncı sene**[4]de mücâveret (12)olundı.

İşbu maḳâm-i şerîfte vâkı' olan hâlât ve zâhir olan fütûhâttan dahı ba'zı nakl (13) olunsun, tâ ki müstemi' olanlar ol maḳâmun şerefin fehm idüp, ziyâret-i Beyt-i şerîf ve mücâveret-i maḳâm-i (14)latîf kasd idüp ve fütûhât-i Mekke[5] ğanâyimi birle muğtenim olalar.

3.2

3.2.1
[Vâkı'atün[6] Uhrâ fî Mekketi'ş- Şerîfeti]

Mekke-i müşerrefede bir senede yağmur iki (15)def'a, nihâyet üç def'a vâkı' olur. İttifâk bir vakt hucremde subhun ezân-i evveli okunduktan sonra (16)Beyt-i şerîfe müteveccih olup oturdum. Beyne'n-nevm ve'l-yakaza bir şahs gelüp hıddetle: "Bu diyâr yağmura muhtâcdur. (17)Sen niçün yağmur yağsun diyü du'â itmezsin? Yüz def'a 'Allah' di[7], tâ ki yağmur yağa." diyüp ğaybet itti. Bunun kelimât-i (18)kaviyyesinden gözüm açup, yüz def'a 'Allah' diyüp, ezân-i sânî okunup, Harem-i şerîf'e varup, cemâ'atle subh nemâzın edâ (19)ittüm. İşrâk vaktine dek Harem'de oturmak 'âdetümdi. Ol 'âdet üzerine oturdum. İşrâk nemâzına şürû' itmezden evvel **/172a/** (1)bi-izni'llâh yağmur yağmağa başlayup, haylî yağmur yağdı.

---

1 yazmada: امير الحجه emîrü'l-hacce.
2 yazmada: ايبا îbâ.
3 Kim Allah'a tevekkül ederse, O kendisine yeter. (*Kur'an*, 65:3).
4 **H. 930 = M.10 Kasım 1523 28 Ekim 1524.**
5 yazmada: مكه يه Mekke'ye.
6 yazmada: و ا قعۀ .
7 yazmada: ددى didi.

Hüve'llezî yünezzilü'l-ğayse min ba'di mâ kanetû ve yenşüru (2)*rahmeteh. Ve hüve'l-Veliyyü'l-Hamîd.*[1]

3.2.2
[Vâkı'ai Uhrâ]

Bir leyle-i mübârekede gendüm görürem. Latîf ü pâk libâslar geyüp, edeb-ile ve huzû'-ıla (3)salâtta gibi 'akd-i yed idüp, Beyt-i şerîf'i tavâf idüp, Hacer-i şerîf'i takbîl idüp, Maḳâm-i İbrâhîm'le kapu (4)ortasına varıcak zâhirümde ve bâtınumda nihâyet mertebede safâ ve letâfet görürem ki beyâna ḳâbil değil. (5)"Acebâ bu ne hâlet ola?" dimek hâtıra gelicek, "Sana nübüvvet virilmeğe isti'dâd gelmiştür, anun 'alâmetidür." dinildi. (6)Bu kelimât-i ğarîbeden belinleyüp uyandum. Ğâyet mertebede bî-huzûr oldum.

Bende i'tiḳâd-i ehl-i sünnet mukarrer(7)dür ki: "Yâ Rab! Bana <bu> hâlet mekri şeytân mıdur?" diyü kemâl derece müte'ellim olup dururken yine gendümden ğaybet gelüp, (8)gördüm, yine evvelki maḳâmda ve evvelki hey'ette dururam. Karşumda iki kimesne geldiler, sûretleri gökçek ve libâsları (9)ak ve pâk, "Beşâret olsun ki sana nübüvvet virildi." didiler.

Ḳâle Resûlu'llâh (*Salla'llâhü 'aleyhi ve selem*): " *'Ulemâ'ü ümmetî* (10)*ke-enbiyâ'i Benî-İsrâ'il.*"[2]

*

El-hamdü li'llâh, Hak (*Sübhânehû ve Te'âlâ*) sedd-i tarîḳ-ı dalâlet ve fethi sebîl-i hidâyet idüp, (11)bu vâkı'anun vuḳû'ından i'tiḳâd-i sâbıka tağayyür ve îmân-i mutâbıka tekeddür virmeyüp masûn u mahfûz kıldı.

*

(12)Seleften niçe kimesneler vâkı'alarınun te'vîlin bilmeyüp azmışlardur. Ve fî zemânînâ niçe şeyhler ednâ vâkı'a sebebiyle (13)kimi kutbiyyet ve kimi mehdîlik davâsın iderlerdi. Mülâḳât olunan meşâyıhun ba'zına işbu vâkı'a nakl (14)olunıcak te'vîlin bilmedüği cihetten tahayyür gelürdi.

Men yehdi'llâhü fehüve'l-mühted.[3] ve *Men yuzlili'llâhü>fe-lâ hâdiye leh.*[4]

---

1 O, insanlar ümitlerini kestikten sonra yağmuru indiren, rahmetini her tarafa yayandır. O, dost olandır, övülmeye lâyık olandır. (*Kur'an*, 42:28).

2 Allah Resulü (*Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun*) buyurmuştur ki: "Ümmetimin bilginleri İsrailoğulları'nın peygamberleri gibidir."

3 Allah kimi doğru yola iletirse, odur doğru yolu bulan. (*Kur'an*, 7:178)

4 (Allah) kimi de saptırırsa, artık onu doğru yola iletecek kimse yoktur. (*Kur'an*, 7:186)

3.2.3
[Vâkı'ai Uhrâ]

(15)Bir leyle-i mübârekede bir melek-sûret kimesne ile musâhabet iderken esnâ-yi kelimâtta " 'Aceb i'tiḳâd ittüğüm tevhîd hakka (16)mutâbık mıdur? Allahu Te'âlâ'dan su'âl eyle." didüm. Kimesne dahı bir ânda ğaybet idüp yine zâhir olup didi ki: (17)"*Ḳâle'llâhu Te'âlâ*: '*Râşiden mehdiyyen*.'"[1]

3.2.4
<Vâkı'ai Uhrâ>

Bir vakt-i mübârekede maḳâmât-i ğarîbe seyr idüp giderken bir latîf (18)maḳâma irdüm ki evsâfı tahrîre ḳâbil değildür. Didiler ki: "Bu maḳâm maḳâm-ı İbrâhîm'dür. Hazret-i Resûlu'llâh (19)sülûkinde bu maḳâma gelincek Hazret-i İbrâhîm'i vâkı'asında gördi.

Fîhi âyâtün beyyinâtün maḳâmu İbrâhîm. Ve men [dehalehû kâne âminen.][2]

3.2.5
[Vâkı'ai Uhrâ]

/172b/ (1)Bir maḳâm-ı kudsîde ve meşhed-i ünsîde "Cenâb-i Hak'tan sana bir nesne gelse gerektür." dinilüp, faḳîr dahı kıyâm (2)üzerine edeble Cenâb-ı Hakk'a müteveccih ve muntazır olup dururken bir şey bana dokunup, vücûdumı (3)bi'l-külliyye ifnâ idüp, ve bir mikdâr geçtükten sonra yine ihyâ olunup, "İşbu hâlet tecellî-i Mûsâ'dur." (4)dinildi.

Felemmâ tecellâ rabbühû li'l-cebeli ce'alehû dekken ve harra Mûsâ sa'iḳâ. Felemmâ efâka ḳâle: "*Sübhâneke tübtü ileyke* (5)*ve ene evvelü'l-mü'minîn*."[3]

Ra'eytünî fî 'âlemi'l-berzahı'l-evveli esâhıbe şahsin. Fe-kare'tü fî esnâ'i'l-kelâmi (6)*hâzihi'l-âyete:* "*Felemmâ tecellâ Rabbuhû li'l-cebeli ce'alehû dekken.*" *Sümme kultü 'aḳîbe zâlike:* "*Felemmâ tecellâ Rabbunâ li-nefsihî.*" *Sümme kultü 'aḳîbe* (7)*zâlike:* "*Felemmâ tecellâ nefsühû li-nefsihî.*", *zaherehû haḳâyıka'l-eşyâ'ü fî nefsihî. Fe-ḳâle hâzeʾş-şahsu:* "*Lâ fehimtü min kavlihî lâ tebdîle* (8)*lafzu 'zahere'. Fe-kultü:* "*Ce'ale haḳâyıka'l-eşyâ'i fî nefsihî, leyse li-ma'ḳûlin. Fe-ḳâle hâzeʾş-şahsu:* "*Nebeze ev ferraka ev lafzun* (9)*âharu*

---

1 "Yüce Allah dedi ki: 'Doğru yolu gösteren ve hidayete ulaştıran.' "

2 Onda apaçık deliller, Makâm-ı İbrâhim vardır. Oraya kim girerse güven içinde olur. (*Kur'an*, 3:97)

3 Rabbi dağa tecellî edince onu yerle bir etti. Musa da baygın düştü. Ayılınca "Seni eksikliklerden uzak tutarım. Tövbe ettim sana. Ben inananların ilkiyim." dedi. (*Kur'an*, 7:143)

ma'nâhu karîbün min 'farraka'. Fe-kultü: "Lâ yâ seyyidî! El-feyzu feyezânu'l-feyzı'l-evveli. Ve hüve'l-feyzu'l-akdesü (10)*ve's-sânî el-feyzu'l-mukaddesü. Ve mâ kultü el-feyzu'l-akdesi ve mâ kultüm el-feyzu'l-mukaddesü."*[1]

*

Emsâl-i mezkûrât, (11)nice hâlât ve nice vâkı'ât dahı vâkı' olmıştur. Tafsîl-i kelâm ve tatvîl-i maḳâm lâzim değüldür. Tâlibe[2] (12)teşvîḳ ve sâlike tahḳîḳ bu mikdâr besdür.

3.3

Ba'dehû **sene-i mezkûrenün Zilhicce'si**[3] duhûl idüp etrâfi (13)memâlikten "*Ve ezzene fi'n-nâsi bi'l-hacci ye'tûke ricâlen ve 'alâ külli zâmirin ye'tîne min külli feccin 'amîḳ.*"[4] sem'ine (14)irişüp, icâbet olanlardan tâ'ife-i huccâc gelüp, Mekketu'llâh memlû olup, her biri tavâf ve sa'y (15)ve levâzim-i âdâb-ı Beyt'i tekmîl idüp, yevm-i terviye olup, huccâc teveccüh-i 'Arefât idicek faḳîr dahı (16)Harem-i Şerîf'ten hacca niyyet idip, 'Arefât'a müteveccih olup, mevkıf-i[5] a'zama varup, Cebel-i Rahmet kurbında (17) konup, zahr ü 'asr ma'an edâ olunup, vakfeye şürû' olundı.

İttifâk 'arefe Cüm'a gün vâkı' oldı. (18)Hazret-i Resûl'ün (*Salle'llâhü 'aleyhi ve sellem*) hıccetü'l-vedâ'ınun 'arefesi Cüm'a gün vâkı' olmıştur. Her haccün 'arefesi (19) Cüm'a gün vâkı' olsa ıstılâh-ı nâsta ol hacca "haccü'l-ekber" dirler. Hazret-i Resûlün (*s. l. a. m.*) haccınun 'arefesi ana[6] **/173a/** (1)mutâbık olduğıyçün Hazreti Resûlu'llâh (*s. l. a. m. ve sellem*) bu hadîs-i şerîfi buyurmıştur. Mefhûmı budur ki: "Bir haccün (2)'arefesi Cüm'a gün vâkı' olsa Cüm'a gün 'arefesi olmayan haccun yitmişinden efdaldur."

---

1 Kendimi ilk berzah âleminde biriyle arkadaşlık ederken gördüm. Söz arasında şu ayeti okudum: "Rabbi dağa tecelli edince onu yerle bir etti." Daha sonra bunu şöyle yorumladım: "Rabbimiz kendi için tecelli ettiğinde." Devamında şöyle dedim: "Kendi kendisi için tecelli ettiğinde eşyanın hakikatini kendinde gösterdi." O adam dedi ki: "Öyleyse (ayetteki ifadenin yerine) neden 'zahere (= gösterdi)' lafzının gelmediğini anlamadım." Dedim ki: "Nesnelerin gerçekliklerini kendinde var etmesi, akla uygun bir durum sayılamaz." O zaman bu adam 'nebeze (= attı)', 'ferraka (= ayırdı)' veya 'ferraka'ya yakın anlamda bir kelime (olması gerektiğini) söyledi. "Hayır efendim!" dedim, "Çıkış (= Feyiz), ilk çıkışın (= feyzin) taşkınlığıdır (= feyezanıdır). Bu en kutsal (= akdes) çıkıştır. İkinci çıkış ise kutsal (= mukaddes) çıkıştır. Benim dediğim en kutsal çıkış; sizin dediğiniz ise kutsal çıkıştır."

2 yazmada: طالبقه tâlıbka

3 **H. 1 Zilhicce 930 = M. 30 Eylül 1524.**

4 "İnsanlar arasında haccı ilân et ki, gerek yaya olarak, gerek uzak yollardan gelen yorgun develer üzerinde sana gelsinler." (*Kur'an*, 22:27)

5 yazmada: موقعه mevkı'a.

6 yazmada: انه ana.

İnşâ'allâh mutâbakat-i (3)hacc-i Resûl 'alâmet-i kabûl ve delâlet-i vusûl ile'l-asli'l-usûl olup, hac mebrûr ve zenb mağfûr ve sa'y (4)meşkûr ola.

Ba'dehû gün dolunup, imâm ü nâs iḳâmet idüp, "*Ve izâ efaztüm min 'Arefâtin* (5) *fe'zküru'llâhe 'ınde'l-meş'ari'l-harâm*"[1] emrine itâ'at idüp, Müzdelife'ye gelüp, cebel-i Kuzah[2] kurbında konup, (6)mağrib ü 'ışâ edâ olunup, fecr tulû' idüp, nâs salât-i subhı edâ idüp, yine vakfeye[3] şürû' olunup, (7)ba'dehû güneş tulû' idüp, ol menzilde dahı ifâzat olunup, Minâ'ya[4] gelüp, remy-i cemre-i 'akabe ve zebh (8)ve halk[5] idüp, ba'dehû Mekketu'llâh'a varup, tavâf-i ziyâret edâ olunup, yine Minâ'ya[6] 'avdet olunup, ikinci gün ba'de(9)'z-zevâl cimâr-i selâse remy[7] idüp, üçünci gün dahı ba'de'z-zevâl yine cimâr-i selâse remy olunup, cemî'-i huccâc birle (10)Mekketu'llâh'a nüfûr olunup, erkân ü sünen ve âdâb-i hacc temâm olıcak muhabbet-i rü'yet-i Medîne-i münevvere-i Resûl ve ziyâret-i (11)türbe-i aslü'l-usûl ve ehâdîsü'lllâh hükminde duhûl ğalebe itti.

Ḳâle Resûlu'llâh (*Salla'llâhu 'aleyhi ve sellem*): "*Men re'ânî* (12)*ba'de mevtî ve keennemâ re'ânî hayyen ve ene eşfa'u lehû yevme'l-kıyâmeti.*"[8] *Ve ḳâle* (*'Aleyhi's-selâm*) "*Men hacce ve lem yezürnî ezânî.*"[9]

(13)Ḳâfile-i huccâc ile kalkup, Medîne-i Münevvere'ye irüp, üç gün anda karâr olundı. Ol mezâr-i mu'attar ve meşhed-i (14)mutahher ve merkad-i münevver her günde mükerrer ziyâret olundı. Her nesne ki huccâc *müşâhidün*[10] *bi'l-ebsâr mine'n-nûr* (15) *evi'n-nâr*[11] idi, faḳîr dahı müşâhede ittüm.

Üç günden sonra ḳâfile göçüp, Mısır cânibine teveccüh olunup, (16)mürûri merâhıl ve nüzûl-i menâzil birle 'Akabe'ye gelüp, ḳâfilei Şâmiyye ile Kuds-i şerîf cânibine müteveccih olup, ziyâreti (17)Halîlü'r-Rahmân idüp, **dokuz yüz otuz birinci sene-**

---

1 "Arafat'tan ayrılıp Müzdelife'ye akın ettiğinizde Meş'ar-i Harâm'da Allah'ı zikr edin."(*Kur'an*, 2:198).

2 yazmada: حباب فز ح habâb-i fezah ?

3 yazmada: وقوعه vuḳû'a.

4 yazmada: میانه meyâne.

5 yazmada: حلقه halka.

6 yazmada: میانه meyâne.

7 yazmada: رای rây.

8 Allah Resulü (*Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun*) buyurdu ki: "Beni ölümümden sonra (rüyasında) gören, yaşarken görmüş gibidir. Ben kıyamet günü onun için şefaatçiyimdir." (Hadis kaynaklarında görülemedi.)

9 Yine (Allah Resulü) buyurdu ki: "Hac edip de ziyaretimde bulunmayan beni üzmüş olur." Anlamca metne en yakın hadis Aclûnî'nin *Keşfü'l-hafâ*'sında (Kahire, 1351, c. 2, s. 244) bulunmaktadır: "*Men hacce ve lem yezürnî fe-kad cefânî* (= Haccedip de ziyaretimde bulunmayan bana eziyet etmiş olur.)

10 yazmada: مشاهدهٔ müşâhede-i

11 nurdan veya ateşten gözlerle gören.

nün Safer'inün gurresi[1]nde Kuds-i şerîf'e duhûl olunup, (18)bir mikdâr anda dahı mücâveret olundı.

Ve bunda vâkı' olan şühûd-i âsâr ve zuhûr-i envâr ve fütûh-i (19)esrârdan dahı ba'zı nakl olunsun, tâlibe rağbet ve sülûke ğayret içün.

3.4

el-Vâkı'âtü'l-Kudsiyye /173b/ (1)fi'l-Maḳâmâti'l-Ünsiyye fî Eşrefi mine'l-Evḳât ve Eymeni mine's-Sâ'ât[2]

3.4.1
<Vâkı'a>

Görürem cemî'-i arz u semâvât (2)ve *mâ fihâ mine'l-mevcûdâti mine'l-'arşi ile'l-ferş*[3] zâhirde hey'et ü vüs'at ve haḳîḳatte zulmet (3)ü rif'at ne mikdâr varsa ol hâlet üzerine ben olmışam, hiç benden hâric bir zerre yok.

Allâhü'llezî (4)*haleka seb'a semâvâtin ve mine'l-arzı mislehünne yetenezzelü'l-emrü beynehünne li-ta'lemû enna'llâhe 'alâ külli şey'in kadîr.*[4]

3.4.2
[Vâkı'ai Uhrâ]

(5)Bir vakt-i şerîfte görürem bir maḳâm-i mürtefi'de ve mekân-i saltanette otururam. Esmâ'ullâh cemî'an bölük (6)bölük gelüp, benden istimdâd idüp, feyz iderem.

Ve 'alleme âdeme'l-esmâ'e küllehâ.[5]

Ve sahhare leküm mâ fi' (7)*s-semâvâti ve mâ fi'l-arzı cemî'an minhü. İnne fî zâlike le-âyâtin li-kavmin yetefekkerûn.*[6]

---

1 **H. 1 Safer 930 = M. 28 Kasım 1524.**

2 En değerli vakitlerde ve en bereketli saatlerde, ünsiyyet makamlarındaki kutsal rüyalar (= vâkıât).

3 Var edilmişlerden gökle yer arasında bulunan nesneler.

4 Allah yedi göğü ve yerden bir o kadarını yaratandır. Allah'ın emri bunlar arasından inip durmaktadır ki, Allah'ın her şeye kâdir olduğunu ve Allah'ın her şeyi ilmiyle kuşattığını bilesiniz. (*Kur'an*, 65:12).

5 Allah Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti. (*Kur'an*, 2:31).

6 Göklerdeki ve yerlerdeki her şeyi kendi katından sizin hizmetinize verendir. Elbette bunda düşünen bir toplum için deliller vardır. (*Kur'an*, 45:13).

3.4.3
[Vâkı'ai Uhrâ]

Leyletü'l-mi'râc ki âhır-i [8]Receb[1]'de vâkı' olmıştur, faḳîr dahı âhıri Receb'de Hazret-i Resûl (*Sl.a.m.*)'i görürem. Allâhu Te'âlâ'nun [9]karşusında edeb üzerine diz çöküp oturur. Faḳîr dahı sol tarafında edeb üzre diz çöküp [10]oturdum[2]. Hazret-i Resûl (*Sl.a.m.)* Allâhu Te'âlâ'ya (*'Azze ve celle)* hıtâb idüp didi ki: "*Ene min nûrike* [11] *ve'l-ğayru min nûrî ve ene asdaku fîmâ evhaytenî.*"[3] *Hazret-i Resûl (sl.a.m) buyurmıştur*: "*Men re'ânî fekad ra'e*[12] *'l-Hakka*."[4]

3.4.4
[Vâkı'ai Uhrâ]

Yine bir vakt, kalbün letâfet zemânında, bir akar çeşmenün önünde abdest almak tedârükinde-yiken [13]Hazret-i Resûl (*sl.a.m*) at-ıla bu çeşme önine gelüp, atına bu çeşmeden su virüp, bana hıtâb idüp didi ki: [14]"*Küntü nebiyyen ve âdemü beyne'l-mâ'i ve't-tîn*."[5]

Hazret-i Resûl (*Salla'llâhu 'aleyhi ve sellem*) bir hadîste buyurmıştur: [15]"*Men ra'ânî fi'l-menâmi fe-seyerânî fi'l-yakazati ve lâ yetemesselü'ş-şeytânü bî.*"[6]

3.5

3.5.1
Mine'l-Muhatabâti'l-İlâhiyyeti[7]

Bir vakt [16]Kuds-i şerîf'te[8] bir mikdâr hastalık 'ârız oldı. Diyâr-i ğurbet olup hızmet ider kimesne olmaduğı [17]sebebden bir gün kalbüme hüzn ğalebe idüp, tazarru' ittüm ki: "Yâ Rab! Benüm hastalığum şol mertebe şiddet üzerine [18]itme ki hızmet-

---

1 **23 Mayıs 1525.**

2 yazmada: اوتورم oturam

3 "Ben senin nûrundanım, başkaları da benim nurumdandır. Ve ben bana vahyettiğine en çok uyan kimseyim." (Hadis kaynaklarında bulunamadı.)

4 "Beni gören Hakk'ı görmüştür." (Buhari, Tabir, 10).

5 "Âdem daha su ve çamur kıvamındayken ben peyğamberdim." Metindeki "su ve çamur kıvamındayken" sözleri hadis metninin aslında "ruh ve beden arasındayken" anlamında "beyne'r-rûhi ve'l-cesed" biçimindedir. (bk. İbn Ebî Şeybe, Ebûbekr Abdullah b. Muhammed, *el-Kitâbü'l-Musannef*, Riyad, 1409, c. 7, s. 3239).

6 "Beni rüyasında gören uyanıkken görmüş gibidir. Şeytan benim suretime bürünemez." (Buhari, Tabir, 10).

7 İlâhî konuşmalardan.

8 yazmada: شريفه دن şerîfeden.

te ğayra muhtâc olam." İşbu tazarru‘ ‘akabınca Cenâb-i ‘Izzet dâr-i şifâsından cevâb ü hıtâb-ı [19]müstetâb işbu kelâm-i muhyi[1]l-emvât ve mu‘tı’l-hayât lâ bi’l-vâsıta, bel bi’z-zât gelüp, didi ki: "*İnnî* **/174a/** [1]*me‘ake yâ ‘abdî, lâ tehaf ve lâ-tahzen*."[2] İşbu cevâb-i şâfi ve hıtâb-i kâfi şifâ-yi cemî‘-i maraz ve müzîl-i [2]envâ‘-ı ‘araz olup, bedene sıhhat, kalbe nûr, rûha hıffet, sirre sürûr hâsıl oldı.

3.5.2
Mine’l-Muhâtabât

[3]Kuds-i şerîf’ten Şâm’a gelmeğe bir ḳâfile hâzır oldı. Faḳîr dahı bile[3] gitmeğe hâzır oldum. Kasd idüp Kubbetü’s-Sahrâ’da [4]tefe"ül ve teveccüh olunıcak Cenâb-i Hazret-i ‘Izzet’ten cevâb geldi ki: "*Er-re’yü’l-esahhu ve’l-fikrü’l-etemm, en lâ* [5]*neteharrek*."[4] Faḳîr dahı gitmeden ferâğat ittüm. Ol ḳâfile gitti. İstimâ‘ olundı ki ikinci günde ol ḳâfileyi [6]harâmî[5] basup cemî‘-i esbâbın ğâret itmiş.

*

İşbu maḳâm-i şerîfte dahı vâkı‘ât ve muhâtabât çoktur. Ol [7]maḳâmun şerefin fehm itmeğe bu mikdâr kâfîdür. İktifâ olundı.

4
Fasl

İbtidâ’-i bahârda Hazret-i [8]Mûsâ (*Salevât ‘alâ nebiyyinâ ve ‘aleyhi*)[6] mezârında sekiz gün mikdâr cem‘iyyet olup, ricâl ve nisâ çokluk kimesne hâzır [9]olup, faḳîr dahı ba‘zı musâhıblerle varup, üç gün anda olduk.

4.1

Şol nesne ki halk mezâr üzerinde [10]görmişlerdür, faḳîr dahı gördüm. Ammâ üç nesnede ‘âmme-i nâs ğalat ve hatâ itmişlerdür.

Evvelâ [11]"Medîne-i münevverede zâhir gözle nûr gördüm." diyen nârdan nûrı fark itmeyüp, ğalat itmiştür. Ol menârelerde zâhir olan zıyâ [12]şu‘â‘-ı nârdur, nûr değüldür. Şol kimesnelerün kalbinde <ki> safâ vardur, kalb gözi birle müşâhede-i nûr ittiler.

---

1 yazmada: محی muhî ?
2 Ey kulum! Ben seninle beraberim. Korkma ve tasalanma!
3 yazmada: بکه ?
4 En doğru görüş ve en olgun fikir, hareket etmememizdir.
5 yazmada: حرام harâm
6 Bizim peygamberimize ve ona Hak katından dualar olsun.

Yalunuz (13)Medîne değil, Hazret-i Resûl'ün nûrı-yıla arz u semâ ve mâ beynehümâ tahte's-serâ memlûdur. Lâkin tevcîh-i yüz ve teftîh-i göz gerektür.

(14)*Sâniyen* "Kubbetü's-Sahrâ'nun içinde vâkı' olan hacer-i 'azîm mu'allakadur." diyen hatâ'-i fâhış ider. Ol hacer-i 'azîm yirlü taştur. (15)Kıble cânibinden on biş nerdübân ile inilür. Altında bir mağara vardur. Ziyârete gelen bî-çâreler sâbıkta 'avâmdan (16) istimâ' itmekten ve hîn-i duhûlde ğâyet mertebe şevkından ve 'Arablarun ğavğâsından dikkatle nazar idüp te'emmül (17)itmeğe mecâl yok durur. Şol kimesneler ki bir mikdâr mücâvir olup huzûr üzerine ḥâlî vaktte görüp dikkatle nazar (18)eylese, haḳîḳat-i ḳâle muttali' olur.

Sâlisen "Hazret-i Mûsâ'nun mezârında görünen zıll-i melâ'ikedür." diyen dahı (19) ğalat itmiştür. Ol görünen nesneler taşra gezen eşhâsun zıllıdur. Kubbenün etrâfında pencereler vardur, **/174b/** (1)ol pencerelerden içerüye taşrada gezenlerün gölgesi mün'akis olur. Anda dahı ziyârete varan kimesneler bir iki sâ'at (2)mikdâr olıcak ol dahı sâbıkta istimâ'ından ve mezârun mehâbetinden ve ğâyet-i şevkından tefekküre mecâl yoktur. (3)Sabâhtan kuşluk vaktine dek ve öyle vaktinde ve ba'de'l-'asr ve hevâda bulut olsa aslâ nesne görünmez. (4)Zîrâ işbu zemânlarda in'ıkâs vâkı' olmaz. Ahvâl-i rü'yete 'âlim olmayan kimesneler işbu husûsı bilmezler. Bunlara (5)'adem-i i'tiḳâddan dahı dîne zarar yoktur. Hazret-i Mûsâ'nun ve sâyir enbiyânun mezâr-i şerîflerin melâ'ike ziyâret (6)iderler, mukadder; ammâ görenler değildür.

4.2

Ba'dehû **evâhır-i Zilhıcce**[1]'de Şâm'a müteveccih olup **dokuz yüz otuz ikinci** (7)**senenün Muharreminün evâili**[2]nde Şâm'a duhûl olundı. Anda "Arslan Beg" dirler bir kimesne varmış; muhıbb-i 'ulemâ (8)ve müşfık-ı sulehâ ve muhlıs-ı fukarâ; sehâda Hâtem ve vüs'atte 'âlem; şecâ'atte esed, kalbi hâlî ez-hıkd ü hased; (9)in'âmı 'âm ve ihsânı tâm. Faḳîri dahı göricek zümre-i sulehâdan zann idüp muhabbet itti. Gendünün haremi içinde (10)bir mahsûs hucre ta'yîn idüp, envâ'-ı ri'âyât ve asnâf-i ihsân itti ki elsine takrîrinde ve aklâm (11)tahrîrinde âciz ü ḳâsırdur, ve müddet-i 'umr beyânında zemân-i kalîl; *fe-te'ayyene, leyse li't-tafsîl*.[3]

---

1 **H. 1 Zilhicce 931 = 19 Eylül 1525**. Buna göre Zilhicce'nin **evâhırı**, yani **son on günü Ekim ayının ikinci 10 günü**ne karşılık gelmektedir.

2 **H. 1 Muharrem 932 = 18 Ekim 1525.** Buna göre **932 yılı Muharrem ayının evâili**, yani **ilk on günü 18 Ekim-27 Ekim 1525**'e karşılık gelir.

3 Açıklığa kuvuştu. Ayrıntıya gerek yoktur.

4.3

Mahdûm-i (12)mezkûrun devlet-hânesi câmi‘i Benî-Ümeyye’ye karîb olduğı cihetten ekser-i evḳâtte nemâz câmi‘-i mezkûrda edâ olunurdı. (13)İttifâk evḳât-i mübârekeden bir leyl-i şerîfte nefse nezâfet ve kalbe letâfet irüp, işbu âyet-i kerîme kalbüme (14)ilham-i Rabbânî ve ilḳâ-yi Sübhânî ve ta‘lîm-i sultânî olup sadâ-yıla okudum: *Felemmâ tecellâ Rabbuhû li’l-cebeli <ce‘alehû> dekken ve harra Mûsâ* (15)*sa‘iḳâ. Felemmâ efâka ḳâle: ‘Sübhâneke tübtü ileyke ve ene evvelü’l-mütekellimîn.*’[1] Uykudan uyanup te’emmül (16)ittüm ki: “Âyet ‘*ve ene evvelü’l-mü’minîn*’[2]dür, ben hod “*evvelü’l-mütekellimîn*”[3] okudum. ‘Acebâ hikmet ne ola?” diyü gâh (17)gehî te’emmül iderdüm. Bir ay mikdâr geçtükten sonra bir gün bilâ-tefekkür ve lâ-te’emmül ‘ale’l-ğafle hâtıra halecân itti ki, (18)varsa benden ba‘zı kelimât zâhir olur ki kimesne ol kelimâtı ta‘allüm itmemiştür. İşbu hâlet ilhâm-i İlâhî imiş.

(19)Fi’l-vâkı‘ yap yap ba‘zı kelimât-i İlâhiyye ve ba‘zı kasâyid-i Rabbâniyye ve ba‘zı hikâyât zuhûr idüp, **/175a/** (1)işbu hâlet yevmen fe-yevmen ziyâde olup, *Ravzatü’t-Tevhîd* bi’t-temâm zuhûra geldükte içinde *bi-tarîḳı*(2)*’t-temsîl ve sebîli’t-te’vîl ‘ala vechi’t-tafsîl*[4] ba‘zı nâsı tafdîl ve ba‘zı halkı techîl itmek (3)üslûbı üzerine hikâyât ki vâkı‘ olmıştur, sâbıkta cümleden birisi bir yirde görülmek, (4)yâhud bir kimesneden istimâ‘ olunmak vâkı‘ olmamıştur. Hemân Hak (*Sübhânehû ve Te‘âlâ)* kalbe ba‘zı vakıtte (5) ne maḳûle hikâye ilhâm ve ne vech-ile yazmak i‘lâm ittise ol vech üzerine tahrîr olunmıştur.

5
(6)Fasl

Sivâ’ullâhı târik ve tarîḳ-ı Hakk’a sâlik, ve esbâb-i vücûd bu yolda küllen hâlik ve vilâyet-i (7)kalbe mâlik; ‘âlem-i kevnden hurûc ve semâ-yi rûha ‘urûc ve serây-i sirre vülûc, ve müşâhede-i vech-i bâḳî (8)ve nûş-i şerâb-i tahûr ez-Rabb-i sâḳî olup, sekr-i mümît ve hâl-i müfît, nefh-ı sûr ve sa‘k-ı tûr[5] idüp, (9)Hakk’a sücûd, mahv-i vücûd, fenâ fi’l-fenâ[6] ‘ani’l-külli ğınâ hâsıl olup, ba‘dehû “*Allâhu yeteveffe’l-enfüse hîne mevtihâ* (10)*ve’lletî lem temüt fî menâmihâ fe-yümsikü’lletî kazâ ‘aleyhe’l-mevte ve yürsilü’l-uhrâ*

---

1 Rabbi dağa tecellî edince onu darmadağın ediverdi. Musa da baygın düştü. Ayılınca ‘Seni eksiklerden uzak tutarım Allah’ım. Tövbe ettim sana. Ben konuşanlardan ilkiyim.’ (krş. *Kur’an*, 7:143).

2 “Ben inananların ilkiyim.” (*Kur’an*, 7:143).

3 “Konuşanların ilkiyim.”

4 Ayrıntılı olarak, yorumlama (= tevil) ve örneklendirme (= temsil) yoluyla.

5 yazmada: طور طور Tûr Tûr.

6 yazmada: فنا فی الغنا fenâ fi’l-ğınâ.

ilâ ecelin müsemmâ."[1], "*Sümme nüfiha* (11)*fîhi uhrâ fe-izâhüm kıyâmün yünzarûn.*"[2] âyetlerinün muktezâsı üzerine vücûd-i sânî birle ma'âd ve 'avârif-i (12)ma'ârif-i esrâr ile memlüvvü'l-fü'âd *elletî hâze'l-'âlemü mürsel*[3] ilâ hâzâ elḳâb-i münze<l>[4] olup, "*Yevme tübeddelü'l-arzu* (13)*ğayre'l-arz*"[5]'ı müşâhede, "*Ve eşrakati'l-arzu bi-nûri Rabbihâ*"[6]'yı mu'âyene, "*Limeni'l-mülkü'l-yevm, li'llâhi'l-Vâhidi'l-Kahhâr.*"[7]ı (14)tasdîḳ, "*Allâhü nûrü's-semâvâti ve'l-arz*"[8]'ı tahḳîḳ idüp, *hidâyetü'r-Rahmân seyyidü'l-'ırfân ellezî mâ re'âhu*(15)*'l-insân ve mâ semi'ahu'l-âzân ve lem yahtur 'ale'l-cinân ve mâ beyyenehü'l-lisân*[9], netîce-i şerî'at ve müntehâ-i tarîḳat (16)ki şeb-çerâğ-ı haḳîḳattür, nûrı ğâlibü'l-envâr ve râfi'ü'l-esrâr ve müferriku'l-ebsâr, ve zıyâsı zulmeti dâfi' (17)ve küdreti fâkı'[10] ve kulûb-i muvahhidînde lâmi'dür, *hıfzan 'an sürrâkı'l-ağdâr ve kuttâ'ı tarîḳı ehli*(18)*'l-inkâr*[11] mısr-ı rûhda mahzûn ve serây-i sirde medfûn olmıştı, ve kenz-i mahfîde *bi-tarîḳı'l-irs*[12] (19)vâsıl olan *cevâhir min kıdveti'l-evâ'ili ve'l-evâhır elletî leyset bi-mürekkebetin mine'l-anâsır ve hiye mahfiyyetün min* **/175b/** (1)*meknûnâti'z-zamâyir 'an enzâri ehli'z-zavâhiri ve tasavvurâti'l-'uḳûli ve'l-havâtıri min ahvâli'z-zavâhiri* (2)*ve'l-mezâhir*[13] sandûk-ı bedende, dürc-i kalbdedür, fi'n-nevb kafl-i kufl-i emânet ve mahtûm-i hatm-i[14] sadâkat (3)olmıştı, ve bahr-i vahdette *fî vakti's-sibâhat 'alâ muktezâ delîli'l- hidâyet*[15] mürûr iden emvâc (4)*elletî müte'âkıbetü'l-efvâc*[16] ve *'ınde'l-ğavs, bi'l-asnâf* [17] ihrâc olunan *asdâf min külli'l-envâ'ı ve'l-asnâf* [18] (5)*ve hiye memlû'etün bi'l-işrâk ke-şemsin muzî'etin bi'l-eknâf*

---

1 "Allah (ölen) insanların ruhlarını öldüklerinde, ölmeyenlerinkini de uykularında alır. Ölümüne hükmettiklerinin ruhlarını tutar, diğerlerini belli bir süreye kadar bırakır.." (*Kur'an*, 39:42).

2 "Sonra ona bir daha üflenir. Bir de bakarsın onlar kalkmış bekliyorlar."(*Kur'an*, 39:68)

3 bu âleme gönderilmiş olan.

4 yazmada: منز ?

5 "O gün yer başka bir yere dönüştürülür." (*Kur'an*, 14:48).

6 "Yeryüzü rabbinin nuruyla aydınlanır." (*Kur'an*, 39:69).

7 "Bugün mülk (egemenlik) kimindir? Tek olan, her şeyi güç ve egemenliği altında tutan Allah'ındır."(*Kur'an*, 40:16).

8 "Allah göklerin ve yerin nurudur."(*Kur'an*, 24:35).

9 (O) Rahman'ın hidayeti, kimsenin görmediği, kulakların işitmediği, kalbe doğmayan ve dilin açıklayamadığı irfanın efendisidir.

10 yazmada: قافع kâfi'.

11 ihanet içindeki hırsızlardan ve inkarcı eşkiyalardan korunmuş olarak.

12 veraset yoluyla.

13 önce ve sonra gelenlerden ulaşan, dört unsurdan oluşmayan (maddî olmayan), dış görünüşlerle ilgilenenlerin bakışlarından ve dış görünüşler ve nesnelerin durumlarıyla ilgili akıl ve düşünce biçimlendirmelerinden (tasavvurlarından) gönül hazinelerinde gizlenmiş cevherler.

14 yazmada: خم ham ?

15 hidayet kılavuzunun gerekli gördüğü yüzme sırasında.

16 birbiri ardınca gelen.

17 dalış sırasında, türlü biçimlerde.

18 4-6. satırlarda yazım sırasında kimi söz öbeklerinin yer değiştirmesinden ileri gelen karışıklık konulan işaretlerin de yardımıyla düzeltilmiştir.

lâ nü'arridühû bi'l-evsâfi[1] (6) ve tahsîl olunan *dürr-i yetîm min eşrefi 'atâyâ el-muhsini'l-kadîm, en-nazaru ileyhi efdalü min cennâti'n-na'îm*[2] mahfûz-ı kalb-i selîm olmıştı. (7)Ve berr-i kesrette temâşâ olunan ahvâl-i kurâ vü bilâd *fi's-sahrâ'i ve'l-vâd*[3] ve tecdîd-i evsâf-i 'ıbâd *elletî* (8)*mâ lehâ min nefâd*[4] *bi'l-ku'ûdi fi'l-mirsâd ve't-terakkubi fi'l-mî'âd*[5] 'alâ vechi't-tafsîl ma'lûm ve bi-üslûbi(9)'t-tertîb mefhûm olunup hâne-i dilde mektûm ve sükût-i lisân-ıla mahtûm olmıştı, bi-emr-i İlâhî (10)ve izn-i pâdişâhî birle ref'-i hatmi mezkûr ve feth-i kufli mermûzât ızhâr-ı medfûn ve ıhrâc-i mahzûn kılup, (11)tühaf-i 'acîbeyi bi-tarîḳı'n-nazm ve turef-i ğarîbeyi 'alâ sebîli'l-ketm tercümân-i lisân takrîr ve kâtib-i beyân tahrîr (12)idüp *Ravzatü't-Tevhîd* tertîb ve hakka tâlib olanlar terğîb olunup, müntehâ-yi ashâb-i ma'ârif (13)ve rümûz-i mekâtîb <ü> masâhıf ve ahvâl-i meşârib *min ehli'l-meşârık ve'l-meğârib*[6] ve şevk-ı tâlibîn ve seyr-i sâlikîn (14)ve zevk-ı vâsılîn ve hâlikîn ve ḳâl-i ḳâsırîn ve hâl-i münkirîn *bi-tarîḳı'l-işârât ve bi-vechi'l-kinâyât*[7] (15) cemî'an mastûr ve küllen mesfûr olmıştı. Ammâ kinâyâtun ba'zı 'ayân ve işârâtun ba'zı beyân olsun, (16)tâ ki sâhıbü'l-hâl ve sâfü'l-bâl ve kaviyyü'l-intiḳâl ve serî'u'l-iştiğâl olanlar istiḳâmet-i hads sebebi-yile (17)keşf-i maksûd ve fehm-i mürâd ve 'ılmi matlûb ve zevk-ı müfâd ideler, *min ehli'l-fü'âd ilâ yevmi't-tenâd ni'me*(18)*'l-'ıbâd*.[8]

5.1

İşbu *Ravzatü't-Tevhîd* 'ün evveline karîb Kıssa-i Hoca Cevherî vardur. Ol hoca cevherîden (19)mürâd ve maksûd gendüsidür.

Mülâḳât ittüği hocalardan mürâd musâhabet ittüği meşâyıhtur.

Cevâhirden **/176a/** (1)mürâd tahsîl ittüği ma'ârif-i İlâhîdür.

Ol müşebbek kafesten <mürâd> *Ravzatü't-tevhîd*'dür. Zâhir ve bâtını ma'mûr (2)ve mücevherdür. Hak *Sübhânehû ve Te'âlâ* bi'z-zât ve bi'l-vâsıta ihsân ittüği ma'ârifi cemî'an bunda derc itmiştür. (3)Nitekim sarrâflar kafesi müşebbektür, içi pür cevâhirdür; taşrasından halk temâşâ ider, ammâ sarrâf kapusın açmasa içerden (4)nesne alınmaz.

---

1 … her çeşitten ve türden, her yanı aydınlatan güneş gibi ışık saçan, nitelikleri anlatılamaz sedefler,

2 … kadim cömertlerin en değerli armağanlarından, bakması Naîm cennetlerine bakmaktan daha üstün olan yetim inciler.

3 ovada ve vadide.

4 bitmek tükenmek bilmez

5 gözetleme yerlerinde oturarak ve varış (= miad) yerinde bekleyerek.

6 doğulu ve batılı olanlardan.

7 işaretler yoluyla ve kinayeler aracılığıyla.

8 gönül ehlinden kıyamete dek gelecek güzel kullardan.

"Bir biri içinde semâvât 'adedince dâyireler ittüm." didüğinden mürâd yidi mertebe maḳâ<m>[1] kasd olunmıştur.

(5)"Çak ortasında olan şeb-çerak"tan mürâd tevhîd-i haḳîḳî ki, vahdet-i haḳîḳıyyedür ki, yüz bin âdemde biri (6)görmez ve görenlerün dahı yüz bininde biri mâlik olmaz.

Fa'tlübû ve's'av eyyühe'l-ahbâb ve'slükü't-tarîḳa (7)*bi'l-ashâb. Allâhü müfettihu'l-ebvâb. Tûbâ li-men melike<hû>*[2] *ve husnü me'âb.*[3] *İnne fî zâlike le-'ıbreten li-üli'l-elbâb.*[4]

5.2

Ve hikâyât-i (8)mezkûreden üç nesne mürâddur. Her nev'de yidi mertebe maksûd vardur.

5.2.1

Nev'-ı evvel yidi tâyife içün (9)hazz u nasîb, eğer ba'îd ve eğer karîb; eğer muḳîm, eğer ğarîb; eğer câhil, eğer lebîb; eğer mûkın, eğer merîd; eğer nâfir, eğer (10)münîb.

Evvelâ li'ş-şu'arâ buhûr-i müte'addide üzre manzûm ve sanâyi'-i şi'riyye vechine mutâbık, ve câmi'-i (11)tecnîs ve tersî', ve rekâketten hâlî 'ınde't-taktî'.

Sâniyen[5] *li'z-zurefâ* hıkâyât-i 'acîbe ve vâkı'ât-i (12)latîfe, kırâ'eti mûsıl-i ferah ve istimâ'ı dâfi'-i terah.

Sâlisen li'l-'ulemâ âyâtuhû mutâbık-ı ma'ânî ve ehâdîsühû (13)muvâfıkı mebânî, ve ma'ḳûl-i tıba'-ı tab'-ı müstaḳîm ve makbûl-i 'akl-i selîm.

Râbi'an li's-sulehâ âdâb-i şerî'at (14)ü fetvâ ve beyân-i zühd ü takvâ, ve tarîḳ-ı 'ıbâdât ve ahvâl-i mücâhedât.

Hâmisen li'l-fukarâ a'lâm-i sülûk-i (15)tarîḳat *'alâ akvâ akvâli'ş-şerî'at*[6] ve 'urûz-ı hâlât ve müşâhede-i vâkı'ât.

Sâdisen li'l-'urefâ (16)*ebhâ cevâhiri'l-ma'ârif min mükâşefâti'l-'ârif, muhrecetün mine'l-kenzi'l-mahfiyyi mezkûretün 'ale'l-vechi'l-mekniyyi.*[7]

---

1 yazmada: مقا .
2 yazmada: ملك .
3 Ey dostlar! İsteyiniz ve gayret ediniz ve yola arkadaşlarla düşünüz. Allah hayır kapılarını açandır. Ona sahip olanlara ne mutlu! En güzel gelecek onlar içindir.
4 Şüphesiz bunda gönül gözleri açık olan kimseler için büyük bir ibret vardır. (*Kur'an*, 79:26)
5 yazmada: ثالثا sâlisen
6 şeriatın en sağlam sözleri üzere.
7 … *ârifler* için, ima yoluyla anlatılmış, ârif mükâşefelerinden elde edilen, gizli hazineden çıkartılmış marifet cevherlerinin en değerlileri.

Sâbi'an (17)*li'ş-şühedâ* tarîḳ-ı vuslat ve hâlet-i rü'yet, *bi'l-fenâ'i't-tâmm 'alâ hâli'd-devâm.*[1]

5.2.2

Nev'-ı sânî yidi tâyifenün (18)hâlin beyân ve vâkı' olan ḳâlin 'ayân *min sâhıbi'ş-şân*[2] *ve tâlibi'l-cinân ve erbâbi'l-cenân*[3] *ve* (19)*ehli'l-'ırfân ve zevi'l-müşâhede fî külli ân.*

Evvelâ maksûd gendünün sülûkin tafsîl *'alâ vechi't-* **/176b/** (1)*temsîl lâ bi't-te'vîl*[4] ve tarîḳati tekmîl ve haḳîḳati tafsîldür.

Sâniyen maksûd gendü-yilen halvete duhûl (2)iden dervişlerün zevkın ve tarîḳ-ı Hakk'a nefret ve şevkın ve mertebelerinün taht ü fevkın ve mürşidi kâmilün (2)sevkın ve nefs şeytânınun[5] 'avkın beyândur.

Sâlisen hazret-i şeyha ittibâ' iden kimesneleri beyândur. Hâric ve dâhıl, (4)ve ğâyıb ve hâzır, ve 'âlim ve câhil, ve kâmil ve ḳâsır; münkir ve ḳâ'il, şâkî ve şâkir.

Râbi'an maksûd mutlaḳâ tarîḳ-ı (5)Zeyniyyeden olanları beyândur. Ba'îd ve karîb, muhibb ve münîb, cedîd ve 'atîḳ, mürîd-i tarîḳ; tâlib ü delîl, sâlik-i (6)sebîl; ashâb-i himmet, erbâb-i kurbet.

Hâmisen her tâife-i mütesavvıfeden mülâḳât ittüği meşâyıh-ı müte'addide(7)den istimâ' ittüği kelimâtı takrîr ve bunlarun merâtibin tahrîr ve i'tiḳâdların tastîr ve hâletlerin tasvîrdür.

Sâdisen (8)maksûdât *ahvâlü tevâbi'i tavâyifi mine'z-zevkı ve'l-ma'ârif 'alâ üslûbi'l-hıkâyâti ve'l-letâif min ashâbi*(9)*'n-nüfûsi ve'l-kulûb fî ıttılâ'ıhim 'ale'l-haḳîḳati*[6] *ve'l-guyûb inne settâre'l-'uyûb.*[7]

Sâbi'an maksûd mutlakan (10)*ahvâlü'l-meşâribi min ehli'l-meşârıkı ve'l-meğârib ve isti'dâdü külli şahsın ile'l-merâtib mine's-sâbıkı ve'l-âtî* (11)*ve'l-mutî' ve'l-'âḳî ve ashâbü'l-kalbi'l-ḳâsî ve ihsânü'r-Rabbi'l-'âfî.*[8]

---

1 sürekli tam bir yok oluş ile.

2 yazmada: صاحب السان sâhibü's-sân.

3 yazmada: ارباب الخِبان erbâbü'l-hıbân ?

4 temsil (= örnekleme) yönüyle, yorumlama (= tevil) ile değil.

5 yazmada: شيطانوك şeytânun.

6 yazmada: على المقيقة ale'l-maḳîḳati ?

7 … zevk ve marifet topluluklarının yoluna uyanların durumları ile nefis ve kalp sahiplerinin durumlarının gerçekliği ve belirsizliği konusunu hikâyeler ve latifeler biçiminde (ortaya koymaktır). Şüphesiz ayıpları örten (Allah'tır).

8 … doğuda olsun, batıda olsun, mutlak olarak insanların meşreplerinin durumlarını; geçmiş, gelecek; baş eğen, baş kaldıran her şahsın istidadını; katı kalpli kimseler ile bağışlayıcı Rabb'in iyilik ve bağışını mertebelerine göre" (dile getirmektir.)

5.2.3

Nev'-i sâlis yidi maḳâmun ehlinün ahvâlin (12)ve her birinün mertebesinde akvâlin ve nefse tahmîl ittüği esḳâlin ve 'ınde ehli't-tarîḳ emsâlin ve 'âlem-i zâhirde (13)ef'âlin ve teşekkülât-i a'mâlin.

Evvelâ ahvâlü ehli maḳâmi'l-kalbi ve't-tabi'a ve 'ademü itâ'atihim (14)*ile'ş-şeri'ati mâ mine's-sülûki ile't-tarîḳati ve'l-vusûli ile'l-ḥaḳîḳati.*[1]

Sâniyen ahvâlü tevâbi'i'n-nefsi'l-emmâreti (15)*ve akvâlü a'vâni'l-mekkâreti*[2] ki *ğarku bahri zulümât ve'l-hayerânü berri şehevât*[3]; zâhibi râh-i dalâlet, hâyin-i kenz-i emânet; (16)müşâhede-i Hak'tan dûr, dünyâda ve âhırette kûrdür.

Sâlisen ahvâlü erbâbi'l-kulûbi'l-latîfi'l-musaffâti (17)*'an küdûrâti'n-nüfûsi'l-kesîfeti*[4] ki *mağfûrü'z-zünûb, mestûrü'l-'uyûb; kâşifü'l-ğayb, râfi'u'r-rayb; sâhibü* (18)*ḥakkı'l-yaḳîn ve'l-karâri ve't-temkîn*[5]dür.

Râbi'an ahvâlü'l-vâsılîn ilâ maḳâmi'r-rûḥ ve mâ yessera'llâhu mine'l-fütûḥ (19)*ve rü'yetü rûḥıhim ke'ş-şemsi fi'l-vuzûḥ ve hüm ke'l-misk yefûḥ ve saḳâhüm rabbühüm es-sabûḥ ve hüm et-tâ'ibûne bi-tevbeti* **/177a/** (1)*'n-nasûḥ ve lâ yübeyyenü maḳâmühüm bi'ş-şürûḥ ve lâ yefhemü't-tâ'ibîne maḳâlehüm ashâbü's-sütûḥ.*[6]

Hâmisen ahvâlü ehlin (2)*min ashâbi'l-birr; mekşûfü'l-bâl, mestûrü'l-hâl, mesrûrü'l-kalb, makbûlü'r-Rabb.*[7]

Sadisen hâlü ehli's-sirri(3)*'l-hafiyy ve'l-lisâni'l-'aliyy ve'l-emri'l-celiyy ve hüve veliyyün bi'l-'ahdi vefiyyün ile'r-Rabbi.*[8]

---

1 … kalb ve tabiat makamı ehlinin durumları ile onların tarikatta ilerleme ve hakikata ulaşma noktasında şeriata itaatsizliklerinden" (söz etmektir.)

2 … kötülük buyurucu nefse uyanların durumları ile hileci yardakçıların sözleri üzerine (bilgi vermektir.)

3 … ki (onların durumu) karanlıklar denizinde boğulmak ve şehvetler karasında şaşkına dönmektir.

4 … yoğun nefislerin bulanıklığından arınmış olan yalın kalpli erlerin durumlarını (göz önüne sermektir).

5 … ki onların günahları bağışlanmış, ayıpları örtülmüştür; onlar bilinmezlikler ülkesi kapılarını açanlar, kuşkuyu sürüp ortadan kaldıranlardır; hakka'l-yakin, karar ve temkin erleridir.

6 … ruh makamına ve Allah'ın kendilerine kolay kıldığı fetihlere ulaşanların durumlarını (anlatmaktır.) Onların ruhlarının görünüşü güneş gibi apaçıktır. Onlar misk gibi kokarlar. Her türlü kutsanmaya lâyık olan Rableri onlara içecek sunar. Onlar kötü bir işi bir daha işlememek üzere tevbe edenlerdir. Onların makamı açıklamalarla anlatılamaz ve derine bakamayanlar tevbe edenlerin sözlerini anlayamazlar.

7 … gönülleri açık., hâlleri gizli; kalpleri sevinç dolu, Yaratıcı katında yeri ulu iyilik (= birr) erlerinden olanların durumlarına (değinmektir).

8 … gizli sırları bilenlerin, dili yüksek, işi açık erlerin (durumlarını açıklamaktır). Onlar sözüne bağlı ve Rabbine vefalı kimselerdir.

Dahı sâbi'an mertebetü sâhibi's-sirri(4)*'l-hafî mine'l-medenî ve'l-mekkî; hâmilü emâneti Sübhân, hâfızu kenzi Rahmân; sâhıbü'r-reddi ve'l-kabûl, ḳâimü maḳâmi*(5)*'r-resûl; halîfetün fi'l-arz, sâhibü kurbi'n-nefli ve'l-farz.*[1]

5.3

Ba'dehû "*ve emmâ bi-ni'meti Rabbike fe-haddis*"[2] vâridinün (6)beyânında halka nidâ idüp, "Sülûk-i asfiyâyı[3] beyân ve tarîḳ-ı Mustafâ'yı ayân, ve ahvâl-i haḳâyıkı tatbîḳ ve daḳâyık-ı (7)ma'ârifi tahḳîḳ eyleyem diyü da'vet ittüm" didüğinden maksûd *'âmilün bi'ş-şerî'at, kâmilün fi't-tarîḳat ve ehlün* (8)*ile'l-haḳîḳat*[4]; şems-i felek-i hidâyet, kutb-i 'arş-i kerâmet, merkez-i dâire-i vilâyet; 'âlimü'l-hikmeti, dâ'imü'r-rü'yeti, ḳâ'imü(9)'l-kurbeti; 'umdetü ehlü'l-evrâd, kıdvetü erbâbi'l-irşâd; muslihu ashâbi'l-ilhâd; Muhammediyyün edeben, Edhemiyyün neseben, (10)Zeyniyyün haseben; *'ınde zi'l-'arşi mekîn*"[5], "*mutâ'in semme emîn*"[6]; eş-Şeyh Muslihu'd-dîn, eş-şehîr bi-İbn Mu'allim fi'l-âfâk, (11)*el-mevsûf bi-ahseni'l-ahlâk, el-ma'rûf beyne'n-nâsi ke'ş-şemsi'l-işrâk*; *muhassılu envâ'i'l-fünûni'z-zâhire* (12)*ve mükemmilü'l-kelimâti'l-edebiyyeti'l-fâhıreti fi'd-dünyâ ve'l-âhıre; mü'eyyid bi'l-vâridâti'l-kudsiyye, fe-hâtıbu bi'l-kelimâti'l-ünsiyye,* (13)*müntehî müntehe'l-ma'ârifi'l-insiyye 'ani'l-beyâni şânuhû a'lâ ve hâluhû eclâ ve ḳâluhû ahlâ*[7] *fe'sküt fi hakkıhî evlâ*[8] (14)ki gendinün şeyhidür, Bursa'da Eş-Şeyh Tâcüddîn zâviyesinde on üç yıl seccâde-i irşâda da'vet-i 'ıbâd(15) itmiştür. Şeyhinün gendiye[9] fart-ı muhabbeti ve kemâl-i himmeti olduğı cihetten lahmun lahmı ve cismün cismi mertebesin (16)bulup, cemî'-i kemâlâtı şeyh anun âyîne-i kalbinde müntakış idüp, anun lisânında tercümân olup, (17)ahvâl-i haḳâyık ve meşârib-i 'ıbâd hikâyeti<n>[10] beyân ider.

---

1 … hem Mekkeli, hem Medineli olandan, (yani: Hz Peygamber'den) intikal eden sırları bilen, o her eksiklikten uzak Yaratıcı'nın emanetini taşıyan, o çok esirgeyici Tanrı'nın hazinesini bekleyen, ret ve kabul sahibi, Hz. Peyğamber'in makamında oturan, yeryüzüne halife olan, nafileler yakınlığı (= kurb-i nevâfil) ve farzlar yakınlığı (= kurb-i ferâiz) elde edenin mertebesini (duyurmaktır).

2 "Rabbinin nimetine gelince; işte onu anlat."(*Kur'an*, 93:11).

3 yazmada: اصفاء .

4 şeriatın gereklerine uyan, tarikatta erginlik bulan, hakikate ulaşan.

5 "Arş'ın sahibi katında itibarlı" (*Kur'an*, 81:20)

6 "orada (meleklerce) itaat edilen" (*Kur'an*, 81:21)

7 yazmada: جلا eclâ ?

8 … en güzel ahlâkla nitelenmiş, insanlar arasında güneş gibi parıltısıyla bilinmiş, dış dünya ile ilgili türlü bilgi ve becerileri elde etmiş, bu dünya ve öte dünyada övülmeye değer güzel sözler edinmiş, kutsal ilhamlarla desteklenmiş; kendisine, yakınlık sağlayan sözlerle seslenilmiş, insanî bilgilerin son sınırına ulaşmış, durumu açıklanamayacak derecede yüce, hâli apaçık, sözü tatlı mı tatlı. Onun hakkında yapılacak en iyi şey susmaktır.

9 yazmada: كندِيه.

10 yazmada: حكايت hıkâyet.

*

Hazret-i Şeyh gendiye şeyh-ı seccâde-i irşâd vasıyyet idüp, ba'dehû dervişleri (18) ibrâm ü teklîf itmişlerdür, ıhtiyâ<r>[1] itmemiştür. Lâübâlî-meşreb ve melâmete hâl olduğı cihetten "Âdâb-i seccâdeyi ri'âyet itmekte <taksîr> (19)eyleyem" diyü.

5.4

Ve "Meclis idip[2] genc-i esrâr açaram." didüğinden maksûd şeyh-i mezkûr dervişlerin halvete koyup, her birisin isti'dâdına [göre] **/177b/** (1)terbiye idip, Cenâb-i Hakk'a irşâd ittüğidür.

Ve hikâyâtta küllen <gâh> bir şahs-ı kâmil ve gâh bir seyyâh ve gâh "hidâyet" nâm ve gâh "Hızr" (2)ve gâh "mu'allim" ve gâh "efdalü'n-nâs" ve bi'l-cümle delîl-i Hak olan kimesneler ki zikr olunur, bu cümleden maksûd şeyh-i mezkûrdur.

Bâḳî (3)ahvâl işbu asla muvâfık ve bu üslûba mutâbık tenbîh oluna.

Te'vîli erbâb-i kulûba meftûh ve ashâb-i (4)ma'ârife meşrûhtur. Anlarun ma'lûmları olmasına binâ'en bâḳî mürâdât tafsîl olun<ma>dı.[3]

Hamlü'l-mü'minü 'ale's-salâh ve(5)*'s-selâmü 'alâ ehli'l-felâh fi'l-mesâ'i ve's-sabâh mâ hebbetü'riyâh.*[4]

II
[B Â B]
1

Fasl
1.1

Dokuz [yüz] otuz ikinci senenün (6)**Zülka'desinün evâili**[5]nde Şâm'dan çıkup, **on ikinci gün**[6]de Haleb'e duhûl olunup, **kırk gün mikdârı** (7)anda olup, kutb-i Halvetî eş-Şeyh Üveys Hazretleri'ne mülâḳât idüp ve eş-Şeyh Şemsüddîn ile def'ât ile (8)musâhabet olundı. Eğer vâkı' olan ahvâl takrîr ve akvâl takrîr olunursa tafsîl-i kelâm ve fevt-i merâm lâzim (9)gelür.

---

1 yazmada: اختيا ıhtiyâ.

2 yazmada: اِدِب (Önce 'olup' yazılmış, sonra altına eklenmiştir.)

3 yazmada: اولندى olundı ?

4 İnanan her zaman doğruluktan yanadır. Ve esenlik, sabah akşam rüzgâr estikçe inananlar üzerinedir.

5 yazmada: اوالنده evâlinde. **H. 1 Zilkade 932 = M. 9 Ağustos 1526**. Buna göre **H. 932 yılı Zilkade ayının evâili**, yani **ilk on günü, M. 1526 yılı Ağustos ayının 9-18. günlerine** karşılık gelmektedir.

6 **20 Ağustos 1526**.

Ba‘dehû Haleb’den çıkup, **dokuz yüz otuz üçinci senenün saferinün evâyili**[1]nde Konya’ya duhûl olunup, (10)on gün mikdâr anda dahı karâr olundı. Vârisü’l-‘ilmi’n-Nebevî eş-Şeyh Sadrüddîn el-Konevî Hazretleri’nün (11)kabr-i şerîfi ziyâretine varup, teveccüh olunıcak ‘eş-şehîd’ lafzı mütemessil oldı ki, tûli bir süni mikdârı ve arzı (12)bir sere mikdârı vardur. Ğâyet gökçek sülüs hatt-ıla.

Bunda ma‘nâ çoktur, ehline ma‘lûmdur; ammâ evvel mertebede (13)“İşbu maḳâmda hâzır dur.” dimektür.

Yine teveccüh dahı olunup, niyyet olundı ki, onlarun[2] rûh-ı şerîfleriyle benüm (14) rûhum beyninde münâsebet var <mı>dur[3]. Bî-had lafz-ı cevâb geldi.

Üçünci def‘a teveccüh olunıcak rûh-ı latîflerine (15)*bi-tarîḳı’t-tecerrüd lâ bi-tarîḳı’t-temessül*[4] mülâḳât vâkı‘ olup, teveccüh <idip> ledün sü’âl ittüm. Elfâz-ı mezkûr ile (16) cevâb buyurup didiler ki: “*Hâzâ lutfün ve fazlün mina’llâhi Te‘âlâ lâ yekûnü müyesserün eltafün şahsun bel Allâhü Te‘âlâ* (17)*yu‘tî hâze’l-menni kâne mahbûben ‘ındehu. Ve yüş‘iru ma‘ne’l-âyeti’ş-şerîfete ‘Zâlike fazlu’llâhi yü’tîhi men yeşâ’ü’.* (18) *Ve ḳâle: Fe-men enkere li-‘ademi zevkuhu ve tasavvufühü, ve lâkinne’l-mürâdü mine’tevhîdi tevhîdü’l-havâs lâ tevhîdü*(19) *’l-avâm.*”[5] *İntehâ kelimâtühü.*”[6]

Ba‘dehû Hazret-i Molla Hudâvendigâr ziyâret olunup, anlarun dahı rûh-ı **/178a/** (1)latîflerine mülâḳât idüp, tevhîdden sü’âl olunıcak “Anun dahı vechi vardur.” diyü cevâb (2)buyurdılar.

1.2

Ba‘dehû Konya’dan çıkup **sene-i mezkûrenün Rebî‘u’l-evvelinün evâyili**[7]nde Bursa’ya gelüp, (3)Hazret-i Şeyh (*Razıya’llâhu ‘anh*)’un hâk-i pây-i şerîfine yüz sürmekle *bi’l-gudüvvi ve’l-âsâl ellezî hüve ahsenü*(4) *’l-âmâl*[8] sürûr-i bâl ve huzûr-i hâl hâsıl olup, leylen ve nehâren, sirren ve cehren musâhabet-i zâhiresinden (5)müstefîd ve mülâḳât-i bâtınesinden müntefi‘ olup, nice müddet işbu hâl üzerine olundı.

---

1 **H. 1 Safer 933 = M. 7 Kasım 1526**. Buna göre **H. 933 yılının Zülkade ayının evâili**, yani **ilk on günü, M. 1526 yılı Kasım ayının 7-16** günlerine karşılıktır.

2 yazmada: ا ونلرك

3 yazmada: وا ردر vardur ?

4 yalın olarak, yoğun (bir kılığa bürünmüş) olarak değil.

5 Bu, Allah’tan bir iyilik ve bağıştır.; öyle ki kişinin zannıyla elde edilemez, aksineYüce Allah bunu katında değerli olana verir. Şu ayetin anlamı da bunu gösterir: “Bu, Allah’tan dilediğine ulaşan bir bağıştır (*Kur’an*, 62:4). Ve şöyle dedi: “Bunu inkâr eden, zevk yoksunluğu ve anlayış kıtlığından inkâr etmiştir. Burada tevhidden kasıt, sıradan kimselerin tevhidi değil, seçkinlerin tevhididir.”

6 Sözlerine son verdi.

7 **H. 1 Rebiulevvel 933 = 6 Aralık 1526**. Buna göre **H. 933 yılının Rebiulevvel ayının evâili**, yani **ilk on günü M. 1526 yılının 6-15. günleri**ne karşılıktır.

8 “sabah akşam” (Kur’an, 24:36); öyle ki o emellerin en güzelidir.

1.3

(6)Ba'dehû kasaba-i İznikmîd ki mevlûd-i zâhirî ve vatan-i maddîdür, kasaba-i mezbûre câmi'ında fırka-i 'ulemâdan ve zümre-i (7)sulehâdan bir hatîb vardı, betakdîr-i İlâhî âhırete intiḳâl itmiş. *İnnâ li'llâhi ve innâ ileyhi râci'ûn*.[1] Kasaba-i mezbûre (8)ḳâzısı muhibb-i 'ulema ve muhlis-ı sulehâ ve muhtass-ı fukarâ olduğı sebebden faḳîrün Burusa'ya geldüğin istimâ' itmiş imiş. (9)Hıtâb-i mezkûreyi bu faḳîre tevcîh itmek fikr itmiş, ammâ "Câyiz ki gelmeye." diyü tereddüd itmiş. Kadîmü'l-eyyâmdan bu faḳîri ğâyette sever kimesneler (10)vardı. Anlar ḳâzıya varup "Ol kimesneyi varup getürmek lâzim olsun." diyücek ḳâzı-yı mezkûr 'arz virüp, der-i devlete âdem (11)gönderüp, berât çıkarmışlar. Ahibbâdan biş altı nefer kimesne Burusa'ya gelüp, Hazret-i Şeyh'a buluşup, envâ'-ı tazarru' itmişler. Hazret-i (12)Şeyh dahı faḳîre "Elbette benüm mürâdum <var>dur, muhâlefet eylemeyin." diyü ibrâm idicek, cevâba ḳâdir olmayup, *bi-iznihî ve emrihî*[2] ol kimesneler ile (13)Burusa'dan çıkup **dokuz yüz otuz üçinci senenün Receb'inün evâyili**[3]nde kasaba-i İznikmîd'e gelüp, temekkün idüp, karâr olundı.

(14)İşbu mahalde kelimat çoktur. Tafsîl-i kelâm lâzim gelmedüği cihetten tayy olundı.

1.4

Ba'dehû **dokuz <yüz> otuz dördinci senenün** (15)**Cemâziye'l-âhırınun**[4] **evâyili**[5]nde Hazret-i Şeyh marîz olup. rûh-ı şerîfleri vatan-i aslîlerine 'avdet kasd idicek, ba'zı kimesne(16)leri ihzâr idüp, işhâd[6] itmişler ki: "Benden sonra işbu maḳâm Ahmed Halîfemündür. Benüm her cihetten makbûlümdür." Hattâ kable'l-fevt (17)bir âdem gönderüp da'vet itmişler.

Receb-i mübârekün dördünci güni[7] ki **yevmü's-selâsedür**[8], vakti 'asrda intiḳâl idüp (18)irtesi ki **yevmü'l-erba'a**dur, kable'z-zuhr defn olmış.

---

1 "Biz şüphesiz Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz." (*Kur'an*, 2:156)

2 onun yol verişi ve buyruğuyla.

3 **H. 1 Recep 933 = 3 Nisan 1527**. Buna göre **H. 933 yılının Recep ayının evâili**, yani **ilk on günü M. 1527 yılının Nisan ayının 3-12. günleri**ne karşılık gelmektedir.

4 yazmada: جمادى لآخرك cemâziye'l-âhırun.

5 **1 Cemâziyelâhır 934 = 22 Şubat 1528.** Buna göre **H. 934 yılının Cemâziyelâhır ayının evâili**, yani **ilk on günü, M. 1528 yılının 22 Şubatının son sekiz günüyle Mart ayının ilk 2 günü**ne karşılıktır.

6 yazmada: اشتهای iştihây ?

7 **H. 4 Receb 934 = M. 25 Mart 1528**.

8 Salı günü. 1 Receb 934 Pazar gününe gelir, buna göre 4 Receb'in Çarşamba olması gerekir. Aynı satırda defin günü için verilen dördüncü gün, yani Çarşamba da bu durumda yanlıştır, onun da Perşembe olması gerekir.

1.5

Ba'de'd-defn fukarâdan biş altı nefer kimesne gelüp, envâ'-ı tazarru' ve ibrâm [19]ittiler. Faḳîr ıhtiyâr itmedüm; zîrâ tarîḳ-ı irşâd ve ıslâh-ı ahvâl-i 'ıbâd ve *tahlîsu'l-vefâ 'an yedi'l-ilhâd*[1] *li-men âmene bi-yevmi***/178b/**[(1)]*'t-tenâd*[2] ve sıdk-ı "*İnna'llâhe lâ yuhlifü'l-mî'âd*"[3] ğâyette[4] 'asîr ve mehâliki[5] kesîr, *es'abu 'akabâti't-tarîḳ ve edakku min külli*[(2)]*'d-daḳîḳ*[6]; sırâtı mev'ûd-i şerî'at, sûret-i sülûk-i tarîḳat ve vusûli haḳîḳatdür, câyizdür ki *fî hâleti'ş-şevk*[7] emânet [(3)]nâ-ehle sevk ve yâhud *fî hâli'l-fenâ'i ve'l-fevk*[8] emânet ehlinden 'avk oluna. *Ḳâle'llâhu Te'âlâ*: "*İnna'llâhe ye'müruküm* [(4)]*en tü'eddü'l-emânâti ilâ ehlihâ*."[9] Ve câyiz ki emre itâ'atte ve nehyden ictinâbda kusûr oluna. *Ḳâle* [(5)]*Resûlu'llâh* (*Sl.a.m*): "*Küllüküm [râ'in] ve küllüküm mes'ûlün ra'iyyetiküm*."[10] Ve câyiz ki re'âyâ beyninde 'adâlet olunmayup mes'ûlün 'anh olmak [(6)]lâzim gele.

1.6
[Mine'l-Vâkı'âti'l-Kudsiyye][11]

Kuds-i şerîfte olunduğı zemânda Cenâb-i Hak'tan bir berât virilüp didiler ki: "Bu senün icâzet-nâmendür. [(7)]Dilersen halîfe ol, dilersen şeyh ol, dilersen derviş ol, muhayyersin. Faḳîr dahı, ol vaktte hâtıra dervişlik ıhtiyâr [(8)]itmek hutûr itmişti, ol 'ahde binâ'en silsile-i irşâda duhûl ıhtiyâr olunmadı. *Sübhâne'llezî a'tâ külle şey'in* [(9)]*halkahû sümme hedâ*[12]*, ve's-selâm 'alâ meni't-teba'a'l-hüdâ*.[13]

---

1 yazmada: الوفايد الالحاد عن ?
2 Kıyamet gününe inananlar için ezelde Allah'a verilen sözü (= vefayı) sapkınlığın elinden kurtarmak.
3 "Şüphesiz Allah va'dinden dönmez." (*Kur'an*, 3:9).
4 yazmada: عايتده 'âyette ?
5 yazmada: مهالك mehâlik.
6 yol geçitleri içinde en dar ve yüce ve her inceden daha ince.
7 şevk hâletinde.
8 fenâ (düşüş/iniş) ve fevk (yükseliş) hâlinde
9 Yüce Allah buyuruyor ki: "Allah size emanetleri mutlaka ehline vermenizi emrediyor."(*Kur'an*, 4:58)
10 Allah Resulü (*Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun*) şöyle buyuruyor: "Hepınız çobansınız ve hepiniz güttüğünüz sürüden sorumlusunuz." (Buhari, Cümüa, 10).
11 Kutsal Vakıalardan.
12 Her şeyi yaratıp şekillendiren, sonra da doğru yola ulaştıran Rab. (*Kur'an*, 20:50). Ayet Kur'an'da *Rab* yerine Sübhan ile *Sübhâne'llezî* … diye başlar.
13 Selâm doğru yola uyanlara olsun. (*Kur'an*, 20:47).

2
Fasl

2.1

Kasaba-i İznikmid'de niçe yıl tavattun ve teferrüd ittükten sonra (10)yine kalbe tavâf-ı beyt-i şerîf ve ziyâret-i maḳâm-ı latîf halecân idüp, yevmen fe-yevmen mütezâyid olup, "*el-mukadder kâyin*"[1]dür, (11)ve bi'l-cümle ıztırâb def' olunmayup, **dokuz yüz otuz yidinci senenün Ṣa'bânınun yiğirmisi**[2]nde İznikmid'den gemiye girüp, (12)İstanbul'a gelüp, anda rûzgâr muvâfık olmayup, **Remazân-i mübârekün on bişi**[3]ne varınca muntazır oldum. (13)Hattâ ahibbâdan ba'zı kimesneler "Şimden sonra ḳâfile-i hacca irişmek mümkin değildür, ferâğat eyle." didiler. Faḳîr dahı: (14)"Benüm kalbüme bir mertebe ıztırâb geldi kim def'ine ḳâdir olmadum. 'Acebâ bu mevâni'un hikmeti nola?" diyü muntazıru'l-hâl (15)yürürken hâtıruma geldi ki Cenâb-i Hakk'a teveccüh oluna. Niyyet idüp didüm ki: "İşbu senede benüm içün hac var mıdur?" (16)Taref-i Hak'tan bir kelâm-i mühîb ve sadâ-yı 'acîb, ki ra'd-i şedîd âvâzından eşedd, *bi-tarîḳi'l-'ıtâb*[4]: "Yâ yok mıdur?" dinildi. (17)Bî-ıhtiyâr işbu sadâ-yı kavî mehâbetinden belinleyüp gözüm açtum. İ'tiḳâdum bu ki bu sadâyı cemî'-i mahlûk istimâ' (18)itti; ammâ yanumda ba'zı kimesneler vardı, hiç birisi mütenebbih olmamışlar.

Tereddüd olunduğına istiğfâr idüp, yine (19)'*an derûni'l-kalb*[5] hacca gitmek niyyet olunup, be-takdîr-i İlâhî irtesi rûzgâr-i muvâfık olup, **Remazân-i /179a/** (1)**mübârekün on yidinci güni**[6] ki **yevmü'l-cüm'a**[7] vâkı' olmıştı, cüm'a nemâzın kılup, gemiye duhûl idüp, deryâ yüzine çıkup, Mısır cânibine (2)teveccüh olunup, mürûr-i eyyâm ile bayram güni kuşluk vaktinde nefs-i Mısır'a duhûl ittük. Bi-'avni'llâh işbu kadar zemânda (3)İstanbul'dan Mısr'a varmak ğâyet az vâkı' olur.

2.2

Kasaba-i İznikmid'den "İbrâhim Çelebi" nâm kimesne bu faḳîre sâbıkta (4)şâkird olup çok nesne istifâde itmiş idi, Mısır'da re'îs-i küttâb olmış. Ğâyette hulkı hoş âdem ve sehâda (5)Hâtem ve *vâsı' mine'l-'âlem*[8]dür. Anlarun devlet-hânelerine nüzûl idüp, on

---

1 Alın yazısı başa gelir/Kaderde olan yaşanır.
2 **M. 8 Nisan 1531**
3 **M. 2 Mayıs 1531.**
4 paylama yoluyla/yollu.
5 gönülden dileyerek.
6 **M. 4 Mayıs 1531.**
7 **H. 937 yılı Ramazanı**nın 1. günü **M. 18 Nisan 1531 Salı günü**ne denk düşer**;** buna göre 17'si **Cuma** değil, **4 Mayıs Perşembe'**dir**.**
8 dünyadan geniş.

biş gün istirâhat üzerine [6]olup, tarîḳ-ı hacca varup gelmesinün vüs'at ve huzûr üzerine levâzimin bi-temâmihi görüp, **Şevvâl-i mübârekün on altıncı güni**[1] ki [7]**yevm-i cum'a**dur, Mısır'dan hurûc idüp, Süveyş'e gelüp, gemiye duhûl idüp, ḳâfile-i huccâc karadan ve biz deryâdan gidüp, [8]**Zülka'denün on bişinci gicesi**[2] ki **Cüm'a gicesi**dür, sülüs-i ahîrda Mekketu'llâh'a dâhıl olup, *kable salâti'l-fecr*[3] beyt-i [9]şerîfi tavâf ve sa'y olunup, bir mahalde mütemekkin olup, huccâc gelince mehmâ emken ziyâret olunup, istirâhat [10]olundı.

*

Allâhu Te'âlâ bir 'abdine in'âm itmek dileyicek cemî'-i esbâb-i 'âdiyesin âsân eyler. Ahvâli zikr itmekten [11]ğaraz Allâhu Te'âlâ'nun işbu 'abdine in'âmı 'âm ve ihsânı tâm olduğın beyân itmektür. Sende dahı ğayret varsa, [12]zuhûra gele. Gönülden mürâd olunan nesne redd olunmak yoktur.

2.3

Ba'dehû yevm-i 'arefe yevmü'l-isneyn vâkı' olup, [13]âdâb-i hac mehmâ emken ri'âyet olunup, ba'dehû ehâdîs-i mezkûre hikmeti itâ'at ve recâ-yi vücûb-i [14]şefâ'at <içün> medîne-i nebî yine ziyâret olundı. *Ḳâle'n-nebiyyü ('Aleyhi's-selâm)*: "*Men câ'e bi-medîneti li-ziyâretî vecebe 'aleyye* [15]*şefâ'atî*.[4] *Ve ḳâle ('Aleyhi's-selâm)*: "*Men etânî li-kasdi'z-ziyâreti fehüve fî civârî fî yevmi'l-kıyâmeti*"[5]

2.4

Ba'dehû ḳâfile-i [16]huccâc-ıla karadan Mısr'a müteveccih olup, **dokuz yüz otuz sekizinci senenün Safer-i mübârekinün üçinci güni**[6], ki **yevmü**[17]**'l-cum'a**[7]dur, Mısr'a duhûl olunup, mezkûr İbrâhim Çelebi'nün evine gelüp, niçe günden sonra Rûm'a gitmek [18]kasd idicek ibrâm idüp koyuvirmedi. Altı ay mikdârı anlar ile musâhabet olunup, fartı [19] 'ızzet ve ğark-ı ni'met, ihsân-i 'atâ' ve in'âm-i hedâyâ itmiştür ki tahrîre imkân ve takrîre ezmân **/179b/** [1]müsâ'id değüldür.

---

1 **M. 2 Haziran 1531 Cuma**.
2 **M. 30 Haziran Cuma**.
3 sabah namazından önce.
4 Hz. Peygamber (*Allah'ın esenliği üzerine olsun*) buyurmuştur ki: "Medine'ye beni ziyarete gelene şefaat etmek benim için kaçınılmaz bir iştir." (Hadis kaynaklarında bulunamadı.)
5 Yine o Allah'ın esenliği üzerine olası buyurmuştur: "Ziyaret amacıyla bana gelen öte dünyada bana komşu olacaktır." (Hadis kaynaklarında bulunamadı.)
6 **M. 16 Eylül 1531.**
7 **1 Safer 14 Eylül 1531 Perşembe**, buna göre de **3 Safer Cumartesi**dir.

2.5

Ba'dehû Mısır'da Nîl'ün cânib-i ğarbîsinde binâlar vardur, "Cebel-i Ehrâm" dirler, "Fir'avn Dağı" dahı [2]dimeğ-ile ma'rûftur. "Rub'ı meskûnda anun misli binâ yoktur." dinilür, ve ne maslahat içün binâ olduğı [3]dahı ta'yîn üzerine ma'lûm değüldür. Seyyâhlar gelüp anı dahı seyr iderler. Faḳîr dahı mürâd idinüp, [4]ol binâlara varup, bir seng fevkına çıkup, öyle nemâzın kılup, ba'dehû inüp, şem'ler ve ba'zı âdemler [5]ile içine girüp, mürâd üzerine seyr olunmıştur.

Tevârîhte dinilmiştür ki: "Biz otuz günde binâ ittük, siz otuz [6]yılda harâb eylen." Fi'l-vâkı' otuz yılda ancak yıkılur.

Me'mûn halîfe Mısr'a gelüp mürâd idinmiş ki [7]içinde ne var ma'lûm idine. Niçe bin altun harc idüp, kapusın bulup açturmış. İçinde bir yeşil [8]mermerden havz bulunmış, altun-ıla memlû. Me'mûn halîfe zemân-i sâbıkun 'ukalâsın ve 'ulemâsın <cem' eyleyüp>, hısab itmişler, gendüler yıkmağa [9]ne mikdâr altun harc iderlerse ol mikdâr altun imiş. Ta'accüb [10]idüp dimiş ki: "Yıkılmasına dahı ne mikdâr altun harc olacağın bilürler imiş."[1] Ol havz dahı [11]el-ân içinde hâlî durur.

*

Her yirde bir emr-i 'acîb istimâ' itsem bi-nefsihî görmek mürâd idinürdüm; Hak Te'âlâ'nun [12]hikmetine muttali' olup, her birinden hıssa ahz itmek içün.

2.6

Ba'dehû **sene-i mezkûrenün Ṣa'bânınun gurresi**[2]nde [13]Mısır'dan hurûc idüp, gemiye duhûl idüp, Rûm'a teveccüh olundı.

2.6.1
Vâkı'a

Yolda ziyâde muhâlif rûzgâr olup, [14]mertebe-i helâke varup, me'yûs olmışken, bir ğâyet gökçek sûretlü kimesne gelüp, olduğum mahalde iki rek'at [15]nemâz kılup, "Size beşâret <içün> geldüm" diyüp yine gitti. *Bi-lutfi'llâhi ve fazlihi*[3] rûzgâr sâkin oldı. Mertebe-i [16]helâkten halâs olduk.

---

1 Yazmada, "Hısab itmişler, gendüler yıkmağa [9]ne mikdâr altun harc iderlerse ol mikdâr altun imiş. Me'mûn halîfe zemân-i sâbıkun 'ukalâsın ve 'ulemâsın ta'accüb [10]idüp dimiş ki: 'Yıkılmasına dahı ne mikdâr altun harc olacağın bilürler imiş.' biçiminde yazılmıştır. Yazma sırasındaki kaymalardan oluşan bu yanlış düzen düzeltilmiştir.

2 **M. 29 Mart 1532 Cumartesi.**

3 Allah'ın bağış ve yardımıyla.

El-hamdü li'llâhi'llezî ezhebe 'anne'l-hazen ve hüve li-'ıbâdihi'l-muhlisîn (17)*zü'l-minen*.[1]

Sene-i mezkûrenün Ramazânınun on yidinci güni[2], ki **yevmü'l-isneyn**[3]dür, İstanbul'a duhûl olundı. (18)Sâbıkta dahı Ramazân'un on yidinci güni hurûc olundı idi. Bunda dahı hikmetu'llâh vardur.

(19)Ba'dehû kasaba-i İznikmîd'e müteveccih olup, 'îd-i mübâreki anda idüp, yine temekkün ve karâr mukarrer olundı.

3
Fasl

/180a/ (1)Fi'l-Hâlât elletî Vaka'at ve'l-Vâkı'ât elletî fî Kasabati İznikmîd[4]

3.1

Mine'l-Muhâtabât

Bir hâl-i latîf ve vakt-i (2)şerîfte, *ḳâle'llâhu Te'âlâ*: "*Etelezzezü ve etena'amü bike ve fike ve minhâ*."[5] Ahıbbâdan bir kimesne vardı, sulehâya muhib ve tarîḳ-ı (3)tasavvufa[6] ziyâde <taleb> gösterdi. "Tarîḳı tasavvuftan işbu kimesne içün hıssa var mı ki?" diyüp, Cenâbi Hak'tan (4)sü'âl olunıcak cevâb işbu vech-ile geldi: "*Mâ-tala'a min nefsî rahmetî li-külli şahsın.*"[7]

Fi'l-vâkı'ât mikdar-i zerre (5)telezzüz hâsıl olmayup sonra ortamuzda musâhabet munkatı' oldı.

3.2
Mine'l-Muhâtabât

Kalbde aslâ (6)muhabbet-i evlâd yoğ-iken yevmen fe-yevmen muhabbet-i evlâd ğalebe idüp, niçe sûretler ıhtiyâr olunup, iki dâne (7)oğlancuk olup, birisi on biş gün ve birisi bir hefte hayâtta olup, âhırete intiḳâl ittiler.

(8)Bir vakt-i mübârekte mahzûnü'l-kalb teveccüh-i Rabb idüp talebi evlâd olıcak hıtâb-i müstetâb vârid oldı ki: (9)"*İn künte türîdü en tekessürül-evlâdü ve'l-ezvâcü fa'kre'*

---

1 Benden üzüntüyü gideren Allah'a hamd olsun. O, temiz yürekli ve iyi niyetli kullarına iyilik ve bağışlarda bulunur.

2 **M. 23 Nisan 1532**.

3 **Pazartesi.**

4 İzmit'te karşılaşılan hâller ve görülen rüyalar.

5 Yüce Allah buyurdu. "Seninle ve sende, ondan tat alıyorum ve yararlanıyorum."

6 yazmada: تصوفدن tasavvuftan.

7 Benden çıkan şey herkesi kapsayan rahmetimdir.

ellezî enzelnâhü ba'del-'ışâ'i 'Tebâreke'llezî (10)*bi-yedihi'l-mülkü ve hüve 'alâ küllü şey'in kadîr.*'"[1]

Bir mikdâr muvâzabet olunduktan sonra *bi-lutfi'llâhi ve ihsânihî*[2] bir kimesneden (11)bir kızcağaz ve bir kimesneden bir oğlancuk olup 'umurları mümtedd oldı. "*El-hamdü li'llâhi'llezi vehebe lî 'ale'l-kiberi*"[3] (12)*zürriyyeten külliyyeten.* "*İnne rabbî le-semî'u'dü'â'*."[4]

3.3
<Mine'l-Muhâtabât>

İkinci yaşında iki oğlancuk maraz-ı şedîd ile marîz olup (13)mertebe-i ye'se[5] varmışken, bir vakt-i mübârekte müteferrıku'l-hâl ve münkesirü'l-bâl *teveccühü Hazreti zi'l-lutfi* (14)*ve'l-cemâl ve't-te'avvüzü 'ani'l-kahri ve'l-celâl*[6] idicek "*Yâ zekiyyü't-tâhiru min külli âfetin bi-kudretihî*"[7] ismine meşgûl ol" (15)dindi. Faḳîr dahı mehmâ emken meşgûl olup, bi-izni'llâh ol âfet-i şedîde def' olup, sıhhat-i cedîde (16)'atâ olundı.

El-hamdü li'llâhi'llezî ezhebe 'anne'l-hazen zi'l-'atâyâ el-celiyyeti ve'l-eltâfu'l-hafiyyeti li-ashâbi(17)*'t-tazarru'ı ba'de'l-mihen.*[8]

3.4
Vâkı'ât-i Uhrâ

3.4.1
<Vâkı'a >

Dokuz yüz kırk üçinci senenün Rebî'ul-âhırınun gurresi[9]nde, ki (18)**dü-şenbih**[10] gicesidür, 'âlem-i misâlde gördüm, elümde bir yalın kılıç var. Ucın yire dayamışam, kabzası elümde. Karşumda (19)mürâhık mertebesine varmış bir müstesnâ mahbûb var, sûret-i tarâvette ve libâsi letâfette. Kelimât-i 'acîbe söyler.

---

1 Çocuk ve eşlerinin çoğalmasını istiyorsan, yatsı namazından sonra "Eğemenlik elinde olan Allah yücedir. Onun her şeye tam anlamıyla gücü yeter." (*Kur'an*, 67:1) ayeti ile başlayan sureyi oku.

2 iyiliği ve bağışıyla.

3 "Hamd, iyice yaşlanmış iken bana bol çocuk veren Allah'a mahsustur." *Kur'an*, 14:39'ten alınmıştır. Ayette söz konusu edilen Hz. İbrahim'in duasıdır ve "bana bol çocuk veren" kelimeleri yerinde "bana İsmail'i ve İshak'ı veren" kelimeleri bulunmaktadır.

4 "Şüphesiz Rabbim duayı işitendir." (*Kur'an*, 14:39)

5 yazmada: ياشه yaşa ?

6 lutuf ve cemaline yönelip kahır ve celâlinden sığınınca.

7 "Ey kudretiyle her türlü âfetten uzak ve arınmış olan!"

8 Her türlü övgü bizden hüznü gideren, sıkıntılardan sonra el açıp yakaran kimselere açık bağışlarda ve hoş iyiyliklerde bulunan Allah'adır.

9 **M. 17 Eylül 1536.**

10 **Pazar**.

/180b/ (1)Cümleden biri budur ki "Hak Teʿâlâ (*Celle zikruhû*) bir şey halk itmek dilese Cibrîl'e dir ki: 'Var ol şey'e di ki her ne (2)mürâdı varsa taleb itsün.' Beri tarefte kudret ve vüsʿat kemâl mertebedür, tâ ki cemîʿ-i muktezâsı mukarrer ola, sonra (3)taleb itmek müfîd olmaz. Ol dahı varup ol şey'e bu hâli nakl ider. Ol dahı şe'ninün cemîʿ-i muktezâsın ʿarz (4)ider, ahvâli mukarrer olur." Baʿdehû gelüp elümde olan kılıcı muhkem kuçtı, *intehâ kelimâtuhû*.[1]

Hazret-i Hakk'un (5)(*Celle zikruhû*) *Kur'ân*-i ʿAzîm'de "*Mâ yübeddelü'l-kavlü ledeyye ve mâ ene bi-zallâmin li'l-ʿabîd*"[2] diyü buyurduğı[3], "*Ve mâ zalemehümu*(6)*'llâhu ve lâkin kânû enfüsehüm yazlimûn*"[4] diyü buyurduğı âyetler buna işârettür. Mâhiyyât mecʿûl olmayup (7)ʿilm-i maʿlûma tâbiʿ olmağa mebnîdür. Ashâb-i merâtibe ve erbâb-i zevka mislühû maʿlûmdur, tafsîl lâzim değüldür.

3.4.2
Vâkıʿa-i Uhrâ

(8)**Dokuz yüz kırk dördinci senenün Cümâde'l-ûlâsınun yiğirmi üçinci gicesi**[5] <ki> **yek-şenbih**[6] gicesidür, bi-lâ kasdin ve lâ-teveccühin Çivi-zâde (9)Şeyh Muhammed Çelebi ile mülâḳât vâkıʿ olup, musâhabet-i kesîre vâkıʿ olunduktan sonra gendüler kalkup gittiler. Yanumda bir ʿazîz oturur, (10)zâhiri ve bâtını şerʿe muvâfık. Ol kimesneye hıtâb idüp dudüm ki: "İşbu kimesnenün ʿında'llâh ve ʿında'n-nebî ğâyet makbûl evzâʿı ve ahvâli (11)çok mıdur?" Ol kimesne dahı didi ki: "*Ḳâle Resûlu'llâh (Sl.a.m) lehû*: "*Ente emîrun fi'd-dünyâ ve emîrun fi'l-âhıreti*."[7]

3.4.3
Vâkıʿa -i Uhrâ

Dokuz yüz (12)**kırk bişinci senenün Safer-i mübârekinün on sekizinci gicesi**[8] ki <**se**>**şen-bih**[9] gicesidür, merhûm mağfûr eş-Şeyh Muʿallim-zâde hazretlerin gördüm.

---

1 sözlerine son verdi.
2 "Benim katımda söz değiştirilmez ve ben kullara zulm edici değilim."(*Kur'an*, 50:29)
3 yazmada: بيورغ, ?
4 "Allah onlara zulm etmedi, fakat onlar kendilerine zulmediyorlardı."(*Kur'an*, 16:33)
5 **M. 28 Ekim 1537.**
6 **Pazar.**
7 Allah Resulü (Allah'ın dua ve esenliği üzerine olsun) ona şöyle dedi: "Sen bu dünyada da öte dünyada da beysin."
8 **M. 16 Temmuz1538.**
9 **Şenbih**: **Salı**. **H. 18 Safer 945**, **M. 16 Temmuz 1538 Salı** gününe denk geldiği için **se** eklenerek düzeltilmiştir.

(13)Ekâbir-i ʻulemâdan baʻzı kimesneleri cemʻ eylemiş gendüler şeyh olduğı zâviyede. Elüme yapışup, mihrâbda olan seccâdeye oturmağa (14)ibrâm idüp, cemâʻat-i hâzıraya didi ki: "Siz şâhid olun. İşbu seccâdeyi işbu kimesneye ısmarladum." didi. Ben dahı (15)hıcâb idüp, emrine muhâlefet itmeğe ḳâdir olmayup, oturdum. "Bunda çok kimesnenün ğarazı vardı; ammâ (16)senündür." diyüp, ol zâviyeye müteʻallık olan ahvâlün cemîʻisin bana tefvîz[1] idüp gendüler gittiler.

3.4.4

Vâkıʻa-i Uhrâ

(17)**Dokuz yüz kırk altıncı senenün Şaʻbân-i mübârekinün altıncı gicesi**[2], ki **çehâr-şenbih**[3] gicesidür, sülüs-i uhrâda gördüm ki İstanbul'da (18)Sultân Bâyezîd câmiʻinde cemâʻat-i kesîre cemʻ olmış. Behâ'ü'd-dîn-zâde ve bir şeyh dahı. ğâlibâ Merkez Muslihü'd-dîn (19)halîfedür. Faḳîr dahı üçümüz bir yirde oturup, vâfir musâhabet olunup, Behâ'ü'd-dîn-zâde halîfe vaʻz[4] **/181a/** (1)u nasîhat ittükten sonra meclis temâm olup, kalkup, üçümüz maʻan bir semte müteveccih olup (2)giderken Behâ'ü'd-dîn-zâde benüm içün didi ki: "İşbu kimesne baʻzı ʻaceb sözler söyler imiş. Cümleden (3)birisi budur ki: 'Beni babam satun almıştur' ". Ben dahı didüm ki: "Ben hebâ-yi menşûrdan[5] geldüm. (4)Siz andan gelmedünüz mi?" Behâ'ü'd-dîn-zâde dahı didi ki: "Ben merkebe buğday yükledüp değirmene giderem." (5)Ben dahı didüm ki: "Ben dahı merkebüm önüme koyup sürüp giderem, varıbildüği yire dek.".

Baʻdehû müteferrık (6)olup ʻahd olundı ki yine cemʻ oluna. *Yessera'llâh*.[6]

Bu dört mertebe söz ki söylenmiştür, baʻde bu sözler(7)den mürâd olunan maʻnâlar ki zikr olunsa gerektür, cemîʻan ʻâlem-i misâlde bilâ-tekellüm benüm mürâdum anlara ve anlarun (8)mürâdı bana *bi-tarîḳı'l-inkişâf ve'l-ilhâm*[7] maʻlûm olup, fehm olunan maʻnâlardur. Mükâhene ve aʻlâm (9)vechiyle değildür. Ve zâhirde te'vîl dahı değildür.

Ve dahı ol vaktte çokluk maʻânî lâyıh olmıştur, (10)baʻzı tayy olmıştur. Ve Baʻdehû ʻıbârât-i zâhire edâ itmek mümkin değüldür, zevḳîdür. Şol kimesne ki (11)ehl-i zevktur ve sâyir-i merâtibdür ve sâhıb-i maʻrifettür, bu kadar kelimâttan maksûd-i aslî nedür fehm (12)ider.

---

1 yazmada: توفيض tevfîz
2 **17 Aralık 1539**.
3 **Çarşamba.**
4 yazmada: وعض vaʻz
5 yazmada: منسوردن .
6 Allah kolaylık versin.
7 Açılma (= keşif) ve ilham yoluyla.

"Beni babam satun almıştur." dimekten ol bir ʻazîz şöyle fehm itti ki, *fî nefsi'l-emr*[1] bir kimesne (13)beni kiçirek iken satun alup oğul idine.

"Ben hebâ-yi menşûrdan geldüm, siz andan gelmedünüz mi?" (14)didüğüm ol kimesneye cevâbdur. Yaʻnî bu sözden mürâd eczâ-yı asliyye-i müteferrikamun ictimâʻına babam (15)sebeb olmıştur; yaʻnî ʻ her ferdün bir mâhiyyet-i mahsûsası vardur. Cemîʻ-ı esmâyı câmiʻ olduktan sonra (16)ism-i mahsûs ğâlib ve hâkim ve mütesarrif olup, ol dahı anun taht-i tasarrufında ve taht-i hükûmetinde (17)olup, ism-i mahsûsun ʻabdi olup, *min ʻındi'llâh*[2] ol ism-i mahsûsun ʻabdi olmağla müsemmâ olur. (18)Evliyâ, belki enbiyâ gösgötüri birer ism-ile müsemmâdurlar; meselâ: ʻAbdu'llâh ve ʻAbdü'l-Hayy ve ʻAbdü'l-Hak ve ʻAbdü'l-Vehhâb (19)ve ʻAbdü'r-Razzâk gibi. Ol ferd-i mahsûs ol ism-i mahsûsun âsârına mazher[3] olup, işbu cihetle ol **/181b/** (1)ferd ʻabd olup, ol ism mevlâ olur, ve ol ism-i mahsûs ol ferd-i mahsûsı muzhir ve mûcid olduğı cihetle (2)ismi "eb" ve ol ferd ibn olur. Nite kim Hazret-i Resûl (Sl.a.m) buyurmıştur: "*Ene ebün el-esmâ'i ve ümmün* (3)*el-ervâhi*"[4] yaʻnî "*İsmî ebün cemîʻu'l-esmâ'i ve rûhî ümmün cemîʻu'l-ervâhi*"[5] dimektür. İşbu takdîrce her ferde (4)ibn olmak ve ʻabd olmak <mukadder> bulundı. Dahı tafsîl çoktur. Ehl-i zevk olana bu mikdâr bestür.

Benüm bu sözümden (4)Behâ'ü'd-dîn-zâde'nün kalbine şöyle lâyıh oldı ki, mâhiyyât mecʻûldür, ezelî değildür, ammâ ebedîdür.[6] (5)İşbu fehme binâ'en didi ki: "Ben merkebüme buğday yükledüp değirmene giderem." İşbu sözden mürâdı (6) "Mâhiyyat mecʻûl değildür, ezelîdür, ebedîdür.

Merkebden mürâd mâhiyyet-i mahsûstur, buğdaydan (7)mürâd istiʻdâdi ezelîdür, değirmenden mürâd ʻâmil-i mülktür; yaʻnî ezelde benüm mâhiyyetüm ne mertebede istiʻdâda (8)mütehammil oldıysa işbu ʻâlemde ol istiʻdâd muktezâsı üzre yine ʻamel iderem."

"Değirmene giderem." didüğinden (9)mürâd "Ol mâhiyyetümde mücmel ve münderic olan istiʻdâdı ızhâr idüp, andan müteğaddî ve mütelezziz oluram. (10)Nitekim değirmen buğdayda mücmel ve münderic olan unı ızhâr idüp, insân ol undan müteğaddî ve mütelezziz (11)ve müntefiʻ olup gider[7] gibi."

"Ben dahı merkebüm öne koyup giderem." didüğümden mürâd "Ben dahı bilürem mâhiyyât (12)mecʻûl değildür; ezelîdür, ebedîdür. Mâhiyyet-i mahsûsanun istiʻdâdı ne isterse, işbu ʻâlemde anun (13)muktezâsı üzre ʻamel iderem."[8]

---

1 işin aslında/gerçekte.
2 Allah katından.
3 yazmada: مظر mazar ?
4 Ben isimlerin babası, ruhların anasıyım.
5 İsmim bütün isimlerin babası, ruhum bütün ruhların anasıdır.
6 yazmada: بديدر bedîdür ?
7 yazmada: كتد ?
8 yazmada: ادم idem

"Varıbildügi yire[1] dek" didüğümden mürâd "Nihâyet-i[2] isti'dâd ne ise, ol mertebede (15)hâl tahsîl ve ma'rifet tekmîl iderem." dimektür.

3.4.5
Vâkı'a-i Uhrâ

Dokuz yüz kırk yidinci senenün (16)**Şa'bân-i mübârekinün on yidinci gicesi**[3], ki **penc-şenbih**[4] gicesidür, sülüs-i ahîrde Şeyh Hazretlerin gördüm. Bana dir ki: (17)"Elbette işbu zâviyeye gel otur." Ben dahı didüm: "Yâ Şeyh! Bende istihḳâk yoktur; zîrâ benüm meşrebüm sizün ma'lûmunuzdur, (18)lâ-übâlî meşrebdür. Ol maḳâmda oturan kimesne ehl-i vaḳâr ve ehl-i edeb ve ehl-i 'ırz olmak gerektür." Yine ibrâm (19) itti. Yine ben dahı didim ki: "Yâ Şeyh! Cânib-i Hakk'a müşâvere ittünüz mi?" Ol dahı didi kim: "İttüm, 'Gelsün.' didiler." Ben dahı **/182a/** (1)didüm ki: "Yâ Şeyh! Ben dahı Cenâb-i Hakk'a müşâvere ittüm, 'Muhayyersin, mecbûr ve me'mûr değilsin.' didiler. Eğer ol maḳâma varduktan (2)sonra ba'zı hâl olsa, Cenâb-i Hakk'a 'arz olunıcak: 'Biz sana ibrâm itmedük.' dirlerse ben ne cevâb virürem." didüm. (3)Anlar dahı sâkit oldılar.

3.4.6
Vâkı'a-i Uhrâ

Dokuz <yüz> kırk sekizinci senenün Receb-i mübârekinün yiğirmi dokuzıncı (4)**gicesi**[5] ki **Cüm'a** gicesidür, sülüs-i ahîrde, sabâha karîb Şeyh Hazretleriyle bir gökçek maḳâmda oturup musâhabet (5)olunurken esnâ-yi musâhabette elüme yapışup dir ki: "Estağfiru'llâh, sübhâna'llâh!" Ben dahı elin öpüp, (6)işbu kelimâtı söyledüm. Ba'dehû dir ki: "Fülân kimesne ehâdîs-i şerîfede ed'ıye-i müstecâbede istihrâc idüp, (7)bir kitâb te'lîf idüp, adın *Îcâb ü Selb* komış. Ol du'âlardan ba'zı budur,

"*Razıya'llâhu 'an nefsî.*" "*Allâhümme arzı 'an nefsî ve lâ-te'ayyebe nefsî. Fe-inne'l-melikü's-sültânü, lâ-te'ayyebe ra'ıyyetühû.*"[6]

Faḳîr dahı Şeyh'un (8)huzûrında bunları okumağa meşğûl oldum. İkimüz üzerine vâfir yağmur yağdı.

---

1 yazmada: ير yir
2 yazmada: نهايت و nihâyet ü
3 **M. 17 Aralık 1540.**
4 **Perşembe.**
5 **M. 18 Kasım 1541.**
6 Allah nefsimden razı olsun. Allahım! Nefsimden razı ol, onu ayıplama; çünkü gücü elinde bulunduran yönettiklerini ayıplamaz.

3.4.7
Vâkı'a-i Uhrâ

Dokuz yüz (9)**kırk dokuzıncı senenün Remazân-i mübârekinün üçinci gicesi**[1], ki **dü-şenbih**[2] gicesidür, sülüsi ahîrinde Allâhu Te'âlâ'yı (*Celle* (10)*zikruhû*) gördüm. Bir meşhed-i mukaddeste ve maḳâm-i münezzehte oturur, faḳîr dahı verâsında edeb üzerine (11)durup nazar iderem. Ortamuzda aslâ hıcâb yok. Pâdişâhlar verâsında havâs durur gibi temâşâ iderem. (12)Allâhu Te'â<lâ>'nun[3] her tarafında kullar Allâhu Te'âlâ'ya müteveccih olup, her biri bir dürlü 'ıbâdete meşgûl; ammâ Allâhu (13)Te'âlâ ile bunlar ortasında yüksek ve ulu ve kalın dîvâr var, hiç birisi Allâh'ı görmez, ammâ Allâhu (14)Te'âla bunları[4] görüp nazar ider, ve müteveccih ve müteleffit.[5] İttifâk verâ-yi hıcâbdan bir tâyifenün (15)sadâsı istimâ' olundı. İşbu âyeti okur:

İnneme'l-mü'minûne'llezîne izâ zükira'llâhu vecilet kulûbühüm (17)*ve izâ tüliyet 'aleyhim âyâtühû zâdethüm îmânen ve 'alâ Rabbihim yetevekkelûn.*[6]

Âyet temâm olıcak Allâhü Te'âlâ (*Celle celâl zikruhû*) (18)nidâ idüp didi ki: "İşbu âyeti okıyan kimesneleri da'vet eylenüz. Bunları mağfiret idüp (19)cennete koyam.

Allâhu Te'âlâ'nun işbu kelâm-i latîfin istimâ' idicek kalbüme bir mertebede safâ irüp, meserret **/182b/** (1)cemî'-i a'zâya sirâyet idüp, bir ıztırâb u ferah hâsıl oldı ki beyâna ḳâbil değüldür. Şiddet-i ferahtan bana <bir hâl> 'ârız (2)olup tenebbüh geldi.

Ḳâle Resûlu'llâh (*Sl.a.m*) : "*Yünezzelü Rabbenâ (Tebâreke ve Te'âlâ) külle leyletin* (3)*ilâ semâ'i'd-dünyâ hîne yebḳî sülüsü'l-leyli'l-ahîri bi-kavli 'Men* (4)*yed'ûnî fe'stecîbü lehû, men yes'elnî fe-a'tıyehû,* (5)*men yestağfirnî fağfir lehû.*"[7] *Ve fî rivâyetin:*[8] (6)*"Sümme yebsütu yedeyhi yekûlü: 'Men yukrizu ğayre 'adûmin ve 'alâ zalûmin hattâ yetefeccere'l-fecrü.'"*[9]

Sadeka resûlu'llah ve sadeka habîbu'llâh.[10]

Temmeti'l-kitâb (9) *bi-'avni'llâhi'l-Meliki'l-Vehhâb.*

---

1 **M. 11 Aralık 1542.**

2 **Pazartesi.**

3 yazmada: تعانك te'ânun.

4 yazmada: بونلرى bunları bunları.

5 yazmada: متلفف müteleffif ?

6 "Mü'minler ancak o kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir. O'nun ayetleri kendilerine okunduğu zaman, (bu) onların imanını arttırır. Onlar sadece Rablerine tevekkül ederler." (*Kur'an*, 8:2).

7 Allah Resulü şöyle buyurmuştur. "Şanı yüce olan Rabbimiz her gecenin son üçte birinde dünya semasına şöyle diyerek iner. 'Bana dua eden yok mu, karşılık vereyim? Benden bir şey isteyen yok mu vereyim ? Benden af dileyen yok mu affedeyim? (Buhari, Teheccüd, 14).

8 Başka bir rivayete göre:

9 Sonra iki elini açarak (sabaha kadar) şöyle der: "Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan ve hiç zulm etmeyene kim borç verir?" (Müslim, Salâtü'l-müsâfirîn, 171.). Hadis metninde "hattâ yetefeccere'l-fecrü= sabaha kadar" ifadesi yoktur.

10 Allah'ın Resulü doğru söyledi ve Allah'ın dostu gerçeği dile getirdi.

RAVZATÜ'T-TEVHÎD

Ravzatü't-Tevhîd'in Yazılış Tarihi
ve
Çeviriyazılı Metnin Dayandığı Nüshalar

Yukarıda kendi anlattıklarına dayanarak aktardığımız gibi, Hacı Ahmed Efendi'nin çok yönlü hayat yolculuğu sırasında yazarlık yoluna adım atışı Şam'da Arslan Bey'in evinde kaldığı günlerde (1525 yılı Ekim ayı sonları-1526 yılı Ağustos ortaları) başlamış, beyit sayısı altı bini aşan *Ravzatü't-Tevhîd* adlı manzum eserini o tarihte tasarlamış, metnin oylumlu ve ayrıntılı yapısının çizimleri o yıllarda şekillenmeye başlamıştır. Eserinin sonunda bildirdiğine göre, bitiş tarihi H. 943 yılı Recep ayı (M. 14 Aralık 1536 – 12 Ocak1537)'dir. Buna göre, en geç 1526 yılı ortalarında başlamış olduğu söze dökme çalışması 10 yıl kadar sürmüş demektir.

Bir örneğe dayanmayan, bütünüyle yeni ve benzersiz olan bu eserin çeviriyazılı metnini kurarken dört yazma nüshadan yararlandık. Bunlardan biri Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kitaplığı'ndaki Genel 732 no'lu yazmadır. Farklarda **B** kısaltması ile gösterilen bu nüsha, eksiksiz bir metin olmak yanında dilcilik çalışmaları açısından taşıdığı özellikler, her şeyden önce, alıntı kelimelerin çağının konuşma dilindeki seslendirilmeleri konusunda verdiği benzersiz örnekler dikkate alınarak, metnin kuruluşunda ana nüsha ve kaynak olarak kullanılmıştır.

Metnin dolgu malzemesi olan söz ve söz öbeklerinin denetlenmesinde yardımcı olarak kullanılan üç nüshadan ikisi Süleymaniye Kütüphanesi'nde, biri Millet Yazma Eser Kütüphanesi'nde Ali Emiri-Manzum 917 numarada bulunmaktadır.

Ali Emiri nüshası (**AE**), harekeli nesihle yazılmış, yaldız cetvelli, ilk sayfası tezhipli, bilgili ve özenli bir güzel yazı ustasının elinden çıkma, sağlam ve metni eksiksiz bir nüshadır. Kopyalanma tarihi bulunmamakla birlikte; yazı, kâğıt, tezhip vb. yönlerden taşıdığı nitelikler göz önünde bulundurulduğunda, bu nüshanın 16. yy.'a tarihlenmesi gerektiği söylenebilir. Nemden zarar görmüş olan bu değerli nüshanın kimi yapraklarının alt kısımlarında akan mürekkep yüzünden, kimi yaprak uçlarında ise yırtılıp kopma sebebiyle yer yer metin boşlukları bulunmakla birlikte, bunların toplamı nüshanın değerini azaltacak derecede kabarık sayılmaz. Sunduğumuz çeviriyazılı metin Bursa nüshası yanında büyük ölçüde bu nüsha kullanılarak hazırlanmış, yazarın elinden çıkma ilk nüshaya, olabildiğince, bu iki yazma ile ulaşılmaya çalışılmıştır.

Süleymaniye'deki kopyalara gelince: bunların her ikisi de tarihlidir. Mihrişah 213 (**MŞ**) numaralı yazmanın kopyalama tarihi H. 996 Zilkade sonları (M. 1588 ortaları), Bağdatlı Vehbi 743 (**BV**) numaralı yazmanınki ise H. 1066 (M. 1655-56)'dır. Mihrişah 213 harekeli, düzgünce, ama usta işi olmayan bir yazıyla yazılmış, oldukça sağlıklı bir nüsha olmakla birlikte cilt dağılmasından kaynaklanan çok sayıda düşen yaprağı

bulunmaktadır. Bağdatlı Vehbi 743 de birçok bakımdan iyi bir nüsha sayılamaz. Yazı harekesizdir, güzel değildir; ancak metni özenli ve bilgili bir elden çıkmış sayılır. Sayfalar cetvelsiz olup bölümleme başlıkları konmamıştır. Bu nüshanın en önemli kusuru, sonunda 570 beyitlik bir eksiklik bulunmasıdır. Söz konusu kusurlarına rağmen, okumuş kimselerce çıkarılmış olan bu iki örnek de, Bursa yazmasının çok sayıdaki eksiğini tamamlamakta, hatırı sayılır derecedeki yanlışını düzeltmekte Ali Emiri nüshası yanında yardımcı nüshalar olarak kullanılmış, işe yaramıştır.

Eserin Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri-Manzum'da 918 numarada kayıtlı başka bir kopyası varsa da bu nüsha çok eksiktir, dikkate alınmayacak kadar kötüdür.

Süleymaniye Kütüphanesi Şehit Ali Paşa bölümünde 1121 numarada kayıtlı bir yazmada 13a'ya *Kitâb-i Ravzatü't-Tevhîd* başlığı konup ardından birtakım manzum parçalar yazılmıştır. Bunlar Hacı Ahmed Efendi'nin, eserinin mükemmel düzenleyip kurguladığı yapısı içine yerleştirmiş olduğu "Kelimât-i İlâhiyye" başlıklı manzumelerden yapılmış bir seçme, bir derlemedir. Denetleme amacıyla gerekli görüldüğünde baş vurulmuş olan bu yazma için kullandığımız kısaltma **ŞA**'dır.

A. Sırrı Levend'in Konya'da İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi'nde bulunduğunu bildirdiği (bk. *Türk Edebiyatı Tarihi*, I. Cilt, Ankara 1988, s. 138) nüsha da oldukça geç bir tarihte (H.1152/M.1739) kopyalanmış, metin kuruluşunda dikkate alınmayacak derecede eksikleri olan düzensiz bir nüshadır.

RAVZATÜ'T-TEVHÎD
[B A Ş L A N G I Ç]

1b *Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm ve bihî neste'în*

[Fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûl]

1 Bede'nâhü bi'smi'l-Ğaniyyi'l-Ehad
Hüva'llâhü Rahmânü Hayyün Samed[1]

2 İlâhün hüve'l-Vâhidü'l-Câmi'u
'Alîmün Kadîrün hüve's-sâni'u[2]

3 Hüve'l-Evvelü lâ lehu'l-ibtidâ
Hüve'l-Âhıru leyse zâ-intihâ[3]

4 Hüve'l-Bâtınü's-sirru fî külli şey'
Hüve'z-Zâhiru'l-hakku min külli şey'[4]

5 Hüve'l-mebde'ü li'l-verâ ve'l-ma'âd
Ve feyzuh 'ale'l-halkı zû-imtidâd[5]

6 Hüve'z-zâtü lâ tüdrikühe'l-'ukûl
Ve fi'l-künhi mağlûbü küllü'l-fuhûl[6]

7 Lehû küllü vasfin ve ismin kadîm
'Ani'n-naksı ve'ş-şibhi 'ârin selîm[7]

---

1 Gani ve Ehad olan (Allah'ın) adıyla başladık.
O Allah Rahman'dır, Hay'dır ve Samed'dir.

2 O, Vâhid ve Câmi' olan bir tanrıdır (aynı zamanda);
Alîm'dir. Kadîr'dir ve yaratıcıdır.

3 O, başlangıcı olmayan Evvel,
sonu olmayan Âhır'dır.

4 O, her şeydeki gizli Bâtın,
her şeyden de daha açık Zâhir'dir.

5 O, (hayatın) arka (yüzü) ve öte dünya için başlangıçtır,
ve O'nun yaratılmışlar üzerindeki bağışı süreklidir.

6 O akılların kavrayamayacağı bir öz (= zât)tır.
O'nun gerçekliğini anlamada bütün güç sahipleri yenik düşmüştür.

7 Her eski nitelik ve ad O'na aittir.
Eksiklik ve benzerlikten arınmıştır, uzaktır.

8 ‘Uyûnü’l-besâ’ir sevî lâ-serâ
Li-men kâne min zümreti’l-evliyâ[1]

9 Lehû küllü halkin zuhûrü’l-kemâl
Bi-lutfin ve kahrin cemâlün celâl[2]

10 Türâ fi’l-verâ ıhtilâfü’s-suver
Latîfün kesîfün haḳîrün ğurer[3]

11 Zuhûrü’l-kemâlâti fî külli ân
‘Alâ muktezâ külli yevmin ve şân[4]

12 Li-men kâne kalbün selîmün sahîh
Berî külle vasfi’l-berâyâ melîh[5]

13 Fe-men yerfa‘u’llâhü ‘anhü’l-hıcâb
Yera’l-lutfe ve’l-kahra şey’en ‘ucâb[6]

14 Semî‘un Basîrun Cevâdün Mürîd[7]
Lenâ zû-kelâmin ve ‘adlin mezîd[8]

15 Fe-men kâne kalbün lehû kasvetün
Femâ lem yüzilhâ lehû hasretün[9]

16 Femen kâne yercû liḳâ’e’l-İlâh
Felâ-büdde min terkihî mâsivâ[10]

---

1 Basiret gözleri açıktır, toza toprağa bulanmamıştır,
veliler topluluğundan olan kimselerin.
2 Her yaratılmış O’nun yetkinliğinin (= kemâlinin) görünmesidir.
Lutufta cemal, kahırda celâl vardır.
3 (Perde) ardında türlü türlü biçimler (= suretler) görülür;
kimi yalın, kimi yoğun; kimi alçak, kimi yüksek.
4 (Yaratıcı’nın) güç ve yetkinlik eserlerinin (= kemâlâtının) görünmesi süreklidir;
her güne ve her işe/oluşa göre.
5 Doğru ve sağlıklı bir kalp eri için
O, yaratıkların bütün niteliklerinden uzak ve (her şeyden) güzeldir.
6 Allah kimin (gözündeki) perdeyi kaldırırsa,
o kimse lutfu da, kahrı da hoş görür.
7 Beyit AE, MŞ’de yoktur.
8 O her şeyi duyan, gören, son derece cömert ve irade sahibi;
(aynı zamanda) bizim üzerimizde sözü sonsuz geçerli ve sınırsız hüküm sahibidir.
9 İçinde bir darlık/sıkıntı duyan kimse,
bitmez tükenmez bir özlem (= hasret) içindedir.
10 Allah’a kavuşmayı uman kimse,
O’nun varlığı dışında kalan her şeyi bir yana atmalıdır.

17 Fe-enşâhu Rabbün bi-şâni'l-vücûd[1]
Baḳâ min fenâ fî tarîkı'ş-şühûd[2]

18 Ve hâzâ vücûdün 'alâ bi'l-baḳâ
Ve lem yahsul illâ li-ehli'l-fenâ[3]

2a 19 İlâ zâke mi'râcü men intehâ
Maḳâmün lehû sidretü'l-müntehâ[4]

20 Fe-yâ men tekûlü_innenî ümmetün
Fe-mâ lem tesılhâ fe-zâ tühmetün[5]

21 Fe-in künte fî şevkı hâze'l-maḳâm
Teşemmer tesarra' yefûtü'l-merâm[6]

22 Fe-yâ ümmetâ Ahmedin isme'û
İlâ isrihî izhebû isra'û[7]

23 Fe-men kâne fi'l-kurbi cârü'r-resûl
Fe-kad fâze fevzen fe-temme'l-vusûl[8]

24 Fe-hâzâ li-ashâbi zevkın selîm
Kelîlün edâ'en lisânü'l-kelîm[9]

25 Ünebbihkümû zübdete't-tâlibîn[10]
Fe-kûnû bi-'ılmin mine'l-*Ârifîn*[11]

---

1 AE, BV ve MŞ'de mısraların sırası farklıdır.
2 Rabb'i ona varlık değeri/niteliği verdi;
şühûd yolunda yokluktan varlık bulsun diye.
3 Bu, var oluşa ilişkin bir varlıktır,
Ve onu ancak yok oluş erleri elde edebilir.
4 Sona ulaşanın miracı buraya kadardır.
Burası Sidretü'l-müntehâ'ya varanın makamıdır.
5 Ey "Ben O'nun ümmetindenim" diyen kimse!
Oraya ulaşamaman ne kınanacak bir durumdur.
6 Eğer bu makamı yürekten isteseydin,
her dileği ardına atar, (onu elde etmek için) canla başla çalışır, çabalardın.
7 Ey Hz. Muhammed'in ümmeti! Kulak verin;
O'nun izinden gidin; (gitmek yetmez), koşun.
8 Kim Peygamber'e yakınlıkta komşuluk konumu elde etmişse,
büyük bir kazanç sağlamış, vuslata ermiştir.
9 İşte bu (durum) sağlıklı tat almasını bilenler içindir;
söz ustasının dili bile onu anlatmakta yetersizdir.
10 MŞ'de mısraların sırası farklıdır.
11 Sizi uyarıyorum, ey seçkin istekliler!

[G İ R İ Ş]

Matla‘[1]

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

26 İy Kadîm ü Hayy ü Kayyûm ü Ehad
Sensin ol Hallâk-ı eşyâ bî-‘aded

27 Çün mürâdun oldı bir sun‘-ı bedî‘
İdesin ızhâr ola kadrı refî‘

28 Bu yidi çarhı mutabbak bî-fütûr
Halk idüp hatm eyledün yoktur kusûr

29 ‘Arş ü kürs ü levh-ü mahfûz u kalem
Kıldun anda cümle ahvâli rakam

30 Bunlarun içre ‘anâsır eyledün
Hem zavâhir hem mezâhir eyledün

31 Arzı sath ittün çü mâ üzre ğarîb
Tâ ki zâhir ola eşyâ’-i ‘acîb

32 Su dahı kıldun hevâ üzre karâr
Bî-sütûn lîkin be-emr-i Kirdigâr

33 Nârı nûrı[2] cem‘ idüp bir yirde sen
Kıldun anun adını rûh u beden

34 Çün mükemmel eyledün bâğ-ı vücûd
Her biri muhtâc-ü feyz-ı âb-ü cûd

35 Mîve-i[3] mevcûd kıldun âdemi
Ana hıdmetkâr kıldun ‘âlemi

36 ‘Âlemi halk eyledün insân-içün
Anı da halk eyledün sen şân-içün

2b 37 Kenz-i esrâra anı kıldun emîn
Pes hılâfet ana lâyıktur hemîn

Bilgi edinin, zevk bilgisi edinmişlerden olun.

1 **Matla‘:Mesnevî** AE, B
2 Nârı nûrı: Nâr ü nûrı MŞ
3 Mîve-i: Meyve-i MŞ

38 Mâlik oldı çün hılâfet tahtına
Hamd ü şükr itti ol ulu bahtına

39 Emr kıldun fevk u taht-ı ʿâleme
Zerre zerre hızmet ide âdeme

40 Çün anı bu veche taʿzîm eyledün
Hem kamu esmâyı taʿlîm eyledün

41 Kılmadı bir zerre emründen ʿudûl
Devr iderler gice gündüz sağ u sol

42 Acu[1] tatlu eyü yatlu her ne var
Câmiʿ itti çünki şânın Kirdigâr

43 Oldı evlâd ortasında ıhtilâf
Pür-küdûret baʿzı baʿzı[2] oldı sâf

44 Sonra evlâdına emr ittün ʿaceb
Kim ʿıbâdet ide bile nefs ü Rab

45 B aʿzı ʿâmil oldı emrünlen senün
Hakkını kıldı edâ cân u tenün

46 Çünki bunlar emre kıldı imtisâl
Anlayup maksûdı buldılar visâl

47 Yâ İlâhî bize de[3] ihsân kıl
Gendüne lâyık olan[4] insân kıl

48 Baʿzı *ke'l-enʿâm*[5] olup *bel hüm edal*[6]
Emre ihmâl itti kaldı der-vahal

49 Kılmağıl yâ Rab bizi bu zümreden
Nâr-i fürkat yakmaya rûh u beden

50 Bize mürşid eyle tevfîkun İlâh
Hazretüne tâ ki doğrı[7] vara râh

---

1 Acu: Acı BV
2 baʿzı baʿzı: baʿz u baʿzı MŞ
3 bize de: bize sen AE, BV
4 olan: bizi MŞ
5 hayvanlar gibi (*Kur'ân*, 25:44).
6 belki onlardan daha da şaşkın (*Kur'ân*, 25:44).
7 doğrı: doğru AE, BV, MŞ

51 Zâhir ü bâtında hâfızsın Hudâ
Kılma hıfzun bir nefes bizden cüdâ

52 Komağıl şeytânı ızlâl itmeğe
Nefsimüz emründe ihmâl itmeğe

53 Olmayavuz tâ ki mahrûm-ı ebed
Nâr-i kahra âb-i lutfun eyle sed

54 Ola kim pâk ola[1] bu âlûde gil
Sâf ola şehvet hevâsından bu dil

55 İrmez-ise zerre-i fazl-ı Kerîm
Vâ fezâhat vâ nedâmet yâ Rahîm

3a 56 Rahmetün bahrına hod yoktur kenâr
Katrası bes ger cihan dola şerâr

57 Çün liyâkat rahmete 'ısyândur
Ol sebebden fi'limüz tuğyândur

58 'Afvun-ıla cürmümüz mağfûr kıl
Şevkun-ıla kalbümüz pür-nûr kıl

59 Rü'yetünle rûhumuz ma'mûr kıl
Sirrün-ile sirrümüz mesrûr kıl

60 Bizde çoktur şükr ü hamdünde kusûr
'Afv umup kapuna geldük yâ Ğafûr

61 Ḳâzıye'l-hâcât-i cümle tâlibîn
Sensin ancak yâ Mücîbe's-sâ'ilîn

1 pâk ola: fazlunla B

1

<F a s l >

1.1

Kasîdetün 'Acîbetün fî Tertîbi Hılkati'l-Eşyâ'i ve fi'l-Âsâri'z-Zâhire fi'l-Evḳâti mine'l-Esmâ'i Evâ'ili Ebyâtihâ Mertebetihî 'alâ Hurûfi'l-Hecâ min Evvelihâ ilâ Âhırihâ ve min Âhırihâ ilâ Evvelihâ ve min Evvelihâ ilâ Âhırihâ Selâse Merrât[1]

[mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün]

62 Ol mertebe kim olmadı manzûr çü esmâ
Zât oldı hemân sırfeten ez cümle müberrâ

63 Bu rütbe-i[2] 'ulyâya demişler "ehadiyyet"
"Itlâk" dahı didi ana 'ârif ü dânâ

64 Tefhîm-i me'âni_itmeğ-içün geldi 'ıbârât
Hakḳâ ki o ez-vasf[u] ve ism oldı mu'arrâ

65 Sâbit ola kalbünde hüve'l-ân ü kemâ-kân
'Ârî kamudan zât-i basîti yine tenhâ

66 Çünkim ezelî ba'zına Hak eyledi ihsân
Dünyâda açup 'ayn-i hüdâ kıldı temâşâ

67 Hasrette kalup ermedi ba'zı bu kemâle
Ûlâda vü uhrâda mukarrer bular a'mâ

68 Hılkatte var-ısa irişür sana da hıssa
Sa'y eyle velî tâ yiyesin menn-ile selvâ

69 Dinler isen iy tâlib-i Hak cân kulağın aç
Fehm eyle haḳâyık bilesin hıkmet-i eşyâ

70 Zâtıydı anun kenz-i hafî cümle kemâlât
Ma'rûf ola hubb-i ezelî kıldı taḳâzâ

---

1 Nesnelerin yaratılış düzeni ve yaratılış vakitlerinde isimlerden görünen eserler konusunda, beyit başlarındaki harflerin sırası ilkin baştan sonra, sonra sondan başa, sonra yine baştan sona alfabe harfleri olmak üzere düzenlenmiş acayip kaside.

2 rütbe-i: rütbet-i AE, MŞ.

71 Rü'yet dileyüp cümle kümûnât ü künûze
Zâtiyle yine zâtına ol kıldı tecellâ

3b 72 Zeyn oldı zuhûr itti esâmî ne ki varsa
'Arz ittiler ahkâmı bular Hakk'a te'âlâ

73 Sirr-i ezelî keşf ola tertîb-i merâtib
Emr eyledi esmâsına ol Hayy ü Tüvânâ

74 Şânı ne taleb itti kamu oldı mu'ayyen
Tağyîr ü tebeddül ana hîc gelmeye aslâ

75 Sorsan eğer ismin diyeler rütb-i İlâhî
A'yân-i sevâbit dahı ilmiyle müsemmâ

76 Zav'ına Hudâ kıldı vücûdâtı mezâhir
Feyz andan irer cümleye a'lâ vü ger ednâ

77 Tayy eyle sözün oldı mukadder kamu ahvâl
Fark oldı nebî ile velî mü'min ü tersâ

78 Zâhir olan âsâr kamu işbu cihânda
Hukm-i ezelî üzre olur cümle hüveydâ

79 'Âlem kamu 'ayn oldı disen 'ılmine câ'iz
'Ilminde yine zâtına 'ayn eyleme îbâ

80 Ğayr oldı disen dahı güzel 'âlem-i mülke
Her rütbeti fark eyler-isen cümleden evlâ

81 Feyzını alur vâsıtasız rûh-u mu'azzam
Bil rûh-u Muhammed o durur mazher-i a'lâ

82 Kurbette kemâle irişüp buldı visâli
Sîrette semâvâtı geçüp cennet-ü me'vâ

83 Kümmelden olup eyler-ise seyr-i sülûki
İsrine muvâfık o şehün pîr ü tüvânâ

84 Leşker<geh-i> ervâh-ı safâda ne ki varsa
Ol mazher-i a'lâdan idip eyledi inşâ

85 Mahbûb-i Hudâ matleb-i ervâh-ı latîfe
Kıldı kamuya hayy ü baḳâ merci' ü melcâ

86 Nâmına didi ʻâlim olan " ʻâlem-i ervâh"
Tecrîd i letâfette kamu şems-i musaffâ

87 Vardur yine andan berü bir rütb-i misâlî
Nakş anda hep eşyâ nite mir'ât-i mücellâ

88 Her şey ne ki var zâhir ü bâtın mütemessil
Olup görünür sanasın âyîne-i ferhâ

89 *Lâ havle ve lâ kuvvete*[1] *illâ* ki *mina'llâh*[2]
Tertîb-i ʻavâlim hıkem üzre_eyledi ibdâ

90 Yârân-i safâ hem dahı ashâb-i küşûfât
Yârını bulur bunda olur rü'yet-i rü'yâ

4a 91 Yüsr-ile kılup mertebe-i mülk-i şehâdet
Halk itti ʻavâlimde bunı rütbet-ü süflâ

92 "*Lâ*"[3] dime <bu> tertîbe dürüş hıkmetin anla
İnkârı ko tâ olmayasın cümleden eşḳâ

93 Her zerre ki var ʻâlem-i mülk içre ihâta
İtti ne ki var ʻarş-i ʻazîm evsaʻ u aʻlâ

94 Virdi anun ardınca Hudâ Kürsi'ye zînet
Envâʻ-ı mesâbîh-ıla san kevkeb-i rahşâ

95 Nazm olmak içün cümleten asnâf-i havâdis
Halk eyledi Hak sebʻ[1] semâvâtı tıbâḳâ

96 Maʻlûmun ola her birisidür müteʻaddid
Vazʻ eyledi her birine bir kevkeb-i zîbâ

97 Lîkin bular içre kamudan evzaʻ u enver
Hurşîdi Hudâ eyledi der-rütbet-ü vüstâ

98 Gündüzle gece fark ola sîrette semâvât
Geh rûz ola geh zulmet ü geh leyle-i kamrâ

99 Kıldı bular içre yine tertîb-i ʻanâsır
Baʻzında kesâfet kodı baʻz eltaf <ü> asfâ

---

1 Güç ve yeterlik yoktur.
2 Allah'tan başka.
3 Yoktur.

100 Ferş eyledi su üzre yeri sâkin ola halk
Te'sîr-i kevâkibde dahı mazher ola tâ

101 Ğaym eyledi tâ yir yüzine neşr ide bârân
Envâ'-ı ni'am bitüp ola cennet ü mer'â

102 'Âlemde Hudâ eyledi çok sun'-ı 'acâyib
Sanma ki lisân-ıla beyân eyleye servâ

103 Zâhirde mevâlîde çü üm oldı 'anâsır
Eflâk-i mu'allâyı dahı eyledi âbâ

104 Tavrını temâm eyledi bu 'âlem-i mülkün
Lâkin dahı yok rûhu hemân cism-i müsevvâ

105 Zabt itmeğ-içün cümle ne var zâhir ü bâtın
Nefh eyledi rûhın yaradıp Âdem ü Havvâ

106 Sanma ki cihân ḳâyim ola olmasa insân
Bu mes'eleye eyle ahî 'ılm yaḳînâ

107 Şâh eyledi tertîb-ile eflâk-i 'anâsır
Tâ müntic ola âdem-i kübrâ-yile suğrâ

108 Sirrine Hudâ mazher idüp eyledi teşrîf
Didiler ana anun-içün " 'âlem-i kübrâ"

109 Zeyn oldı cihân anun-ılan buldı hayâtı
Sirri ile hâkim zi-serâ tâbe-Süreyyâ

4b 110 Rûhını bu milkün diledi eyleye bâḳî
Halk eyledi ba'zın recül <ü> ba'zını ünsâ

111 Zâtında olan zâhir olup buldı kemâli
Tertîb-ile halk eyledi vü didi *fe-sevvâ*[1]

112 Dünyâda gelüp buldı kamu cümle merâtib
Ger ola velî vü ger ola Hızr-ıla Mûsâ

113 Halk eyledi pes Hazret-i 'Îsâ niçe tayrı
Çekti bu kadar şiddeti Eyyûb-ıla Yahyâ

114 Hükm eyledi hıkmet ile bu 'âlem içinde
Geh lutfı gehî kahrı cemâlen ve celâlâ

1 Yerli yerine yerleştirip düzene koydu. (*Kur'an*, 87:2)

115 Cem‘ oldı çü Mûsâ ile Fir‘avn kılıp bahs
İlzâm içün ol eyledi zâhir yed-i beyzâ

116 Sebt eyledi ‘ışkını gönülde o şehün çün
Terk itmedi mi Yûsuf içün ‘ırzı Zelîhâ

117 Tecrîd temâm itmiş-iken dünyede ‘Îsâ
Envâ‘-ı ‘azâb eylediler ana Yehûdâ

118 Ba‘zısı gelüp küfr-ile gitti yine hergiz
Görmedi cihânda elem ü zahmet ü îzâ

119 Ashâb-i nübüvvet şu kadar çekti şedâyid
Biçmedi mi Cercîs'i ‘adû ev Zekeriyyâ

120 Ol şâh-i cihân hılkat-i kevneyne sebebken
Menşûr-i nübüvvette olup ismi de tuğrâ

121 Bulmış-iken ol kurbet-i *kavseyni ev ednâ*[1]
Olmış-iken ol zâhir ü bâtında müvellâ

122 Ta‘zîm idüben söylediler ana cemâdât
Virürdi yimiş emri ile bir kurı hurmâ

123 Sânî yoğ-iken gendü ile halk arasında
Kalmış-ıdı Cibrîl dahı leyle-i esrâ

124 Câmi‘di kemâlâtını esmâ' ü sıfâtun
Şânıydı müzekkâ vü musaffâ vü mu‘allâ

125 Hükmine anun tâbi‘-idi zâhir ü bâtın
Ğayra dimedi ana didi Hak *fe-tedellâ*[2]

126 Hasletti ana ahsen-i ahlâk-ı nübüvvet
Lutf eyler-idi hasm-iken ashâb-i çelîpâ

127 Devlette vü kurbette yoğ-iken ana makrûn
Envâ‘-u belâ çekti vü ol itmedi şekvâ

128 Zikr olmaz anun fazl ı kemâlâtı dil-ile
Cem‘ olsa cihân halkı nihâyet bula dünyâ

5a 129 Rahmâna Cemâl-ile Celâl oldı sıfat çün
Lâzim gehi emn ola cihân <geh> dola ğavğâ

---

1 Yayın iki ucu arasındaki uzaklık kadar, yahut daha az. (*Kur'an*. 53:9).
2 Daha yakın ol(du). (*Kur'an*, 53:8).

130 Zâyirler içün itti binâ çünki Süleymân
Altun ı gümiş kerpiç-ilen kubbe-i sahrâ

131 Sîrette vü sûrette müretteb ve mükemmel
Kılmıştı gelüp yıkmadı mı ences-i a'dâ

132 Şevk-ıla binâ ittirüben beytü Halîl'e
Makbûl oluban kodı adın "Ka'be-i 'ulyâ"

133 Sıdk-ıla gelen kullarına eyledi va'de
Dünyâ<da> vü uhrâda ide anları irzâ

134 Zımnında anun kılmış-iken bunca kerâmât
Put-hâne idinmedi mi küffâr anı hâşâ

135 Doldı niçe müddet içi asnâm-ıla küffâr
Sultân-i cihân geldi yine eyledi ezkâ

136 Zulm-ıla 'adâlet müte'âkıb olagelmiş
Gâhî birisi geh biri hükmin ider icrâ[1]

137 'Ilminde yine âhırı küffâr ola ğâlib
Hedm eyleyüben için ü taşın ide yağmâ

138 Ğaybında mukadder ne durur kimsene bilmez
Hayrette kalur bu arada fâzıl ü dânâ

139 Fi'l-cümle bilinmez ki kemîninde ne meknûn
Her sâ'at içinde ya ne şey eyleye peydâ

140 Ḳâ'il olalum emre ne kim gelse Hudâ'dan
Râzî olalum lutfına vü kahra 'aleynâ

141 Kim geldi cihân içre cefâ çekmedi bir dem
Bağlandı bu tertîbe[2] çü bu kubbe-i mînâ

142 Leylen ve nehâren dolanur çarh-ı mutabbak
İhyâ ide mevtâyı ve mevtâ ola ahyâ

143 Mümkin mi sanursın ki beyân olına ahvâl
Yâ 'akl-ı serî' eyleye a'dâd-ıla ihsâ

---

1 Gâhî birisi geh biri hükmin ider icrâ: Gâhî birisi hükmin ider geh biri icrâ MŞ
2 tertîbe: bu üslûba B

144 Nakḳâş-i ezel her ne ki nakş itti derûna
Cândan diyelüm biz de *semi'nâ ve eta'nâ*[1]

145 Vird eyle gönül fikr-i Hudâ zikr-i devâmî
Sa'y it dü cihânda bulasın maksad-i aksâ

146 Hâlik olur eşyâ çü bilürsin ne ki varsa
Fikr eyle yolun 'usrını zâd eyle müheyyâ

147 Lâyık nesi var hazretüne 'abd-i za'îfün
Umar velî lutfun bilüben hâlet-i kurbâ

5b 148 Yâ Rabbi Resûlün hakıçün eyleme mahrûm
Göster bize vechün diyelüm biz de *ra'eynâ*[2]

1.2

Der Nasîhat-i İnsân

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

149 Gel iy sîrette hayvân sûret insân
Geçürdün 'umrı zâyi' bunca ezmân

150 Uyup nefsün mürâdâtın idersin
Hılâfî semte hâ düşmiş gidersin

151 Çü nûr-i rûha ğâlib zulmet-i nefs
Bilinmez sağ u sol u pîş ü yâ pes

152 Niçün hâlün tedârük eylemezsin
Ya rûhı Hakk'a sâlik eylemezsin

153 Gözün aç hâlüni fikr eyle bir dem
Gelüp 'aklun başuna ola hem-dem

154 Ne yirden geldüğün kanda gidersin
Tefekkür eyle bir dem gör n'idersin

155 Senünle matlebün çün nisbet ü fark
Tebâyündür nite kim ğarb-ılan şark

---

1 İşittik ve boyun eğdik. (*Kur'an*, 2:285).
2 Görürüz.

156 Mizâcun mümtelî emrâz-ı kasvet
Tabîbe ʿarz-ı hâl it kılma nefret

157 Ne emr itse kabûl it cân ü dilden
Ne şerbet kim sunar iç koma elden

158 Sahîh ola mizâcun ez-saḳâmet
Musaffâ ola dil zâ'il şaḳâvet

159 Müsellem eyle her hâlün tabîbe
Ola kim olasın vâsıl habîbe

160 Eğer şîrîn eğer telh eyleğil nûş
Safâlar hâsıl ola cemʿ olup[1] hûş

161 Muhâlif emr ide kılma hılâfî
Hılâf itmekle sâlik oldı sâfî

162 Eğer teklîf ide envâʿ-ı perhîz
Kabûl it kıl hılâfından da perhîz

163 Hılâf-ıla olur emrâza tedbîr
Tabîʿat kılsa îbâ ide te'sîr

164 Gelür mekrûh evvel baʿzı hâlet
Olur sonında haylî istiḳâmet

165 Görinür baʿzı hâl evvelde mahbûb
Olup âhırda şer hâl ola makbûl

6a 166 Marîza her devâ kim ola acı
Muʿayyendür anun oldur ʿılâcı

167 Çü yok ʿakl-ı selîmün bil mukarrer
Hücûm itmiş maraz olmış muğayyer

168 Marîz olsa olur ʿaklun kusûrı
Ne bilsün ḳâsır âlâm <ü> huzûrı

169 Muzırr u nâfiʿı fark eylemez ol
Savâb-ıla hatâ bel sağ-ılan sol

170 Değil mümkin ʿılâcı gendü itmek
Nite kim bilmedüği yola getmek

1 hâsıl ola cemʿolup: hâsıl olup cemʿola AE, BV, hâsıl ola cemʿ ola MŞ

171 İçer zehri sanur tiryâk-i ekber
Kılur gendin helâk ol ʻakl-i ebter

172 Düzer gendüsi bir maʻcûn-i hâsı
Yiyen bulur vücûdından halâsı

173 İder ʻındîce bir terkîb-i şerbet
Gelür bir kabz-ı mühlik vakt-i lînet

174 Pes imdi oldı her bir şahsa lâzim
Bulup bir hâzıkı ola mülâzim

175 Kapusında olup anun[1] ğulâmı
Ana ʻarz ide ahvâlin temâmî

176 O hâzık istimâʻ eylerse ḳâlin
Görüp nabzın çü teşhîs ide hâlin

177 Ğıdâ vire mizâcına muvâfık
Kıla muğlâ vü şerbet ana lâyık

178 Olup ḳârûre-i kalbine nâzır
Vire şerbet ola yanında hâzır

179 Demişler şerbeti tiryâk i semdür
Sonında ya ferahtur yâhu ğamdur

180 Küdûrât-i sivâdan ola çün pâk
Ana menzil-geh ola fark-ı eflâk

181 Eğer emrâz-ı kalb olursa zâ'il
Olur ol matleb-i aʻlâya vâsıl

182 Hucüb refʻ ola vü âyîne sâfî
Ğıdâ muğlâ vü şerbet ola şâfî

183 Şu kim tâlib ola bu denlü söz bes
Şürûʻ it bir yola dahı sözi kes

1 olup anun: anun olup B

1.3

Der-Nasîhat-i Ihvân

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

6b	184	Gel imdi cem'-ı 'akl it iy karındaş 'Ilâc ittür özüne sağ-iken baş
	185	Var-iken elde kudret zâyi' itme Ki sıfrü'l-yed cihândan şöyle gitme
	186	Müfîd olmaz bir ânda bin nedâmet Kabûl itmez sözüm ehl-i hamâkat
	187	Marîz-i hubb-i kesretsin mukarrer İçüp vahdet şerâbın ol münevver
	188	Tasîh it gel mizâcun iy bürâder Nakıyyü'l-bâl olup iç âb-i Kevser
	189	Gidüp kasvet gelür envâr-i rahmet Bulur kurbet olan ashâb-i himmet
	190	Sanursın sen seni halk itti Allâh Yimek içmek temâşâ seyr[i] her gâh
	191	Seni âyîne kıldı her kemâle Silüp âyîne vâkıf ol bu hâle
	192	Musaffâ eyle sen mir'ât-i kalbi Dü kevnün zâhir olur sana kalbi[1]
	193	Kamudan matleb-i a'lâ vücûdun Bilürsen zübdesisin bu vücûdun
	194	Niçün emründe eylersin tekâsül Tedârük vaktidür itme teğâfül
	195	Bilüp gendüni kadrün kılma zâyi' Sanâyi' cem' idiptür sende sâni'

1 kalbi: ğaybı MŞ

196 Bu tertîb ü bu evzâ‘ u bu eşkâl
Veriptür zümre-i nâdâna işkâl

197 Seni intâc içün işbu kıyâsı
Müretteb kıldı bilmez kalb-i ḳâsî

198 Semâyı kıldı suğrâ arzı kübrâ
Seni müntic ola esmâ'-i husnâ

199 Mukaddem tâli vü mevzû‘ u mahmûl
‘Anâsırdur kamusı sende mec‘ûl

200 Kazâyâ her ne var kalbünde zâhir
Gider ‘aks ü tenâkuz eyle tâhir

201 Çü sensin münfasıl bul ittisâli
Müzîl ol şartı ref‘ it ihtimâli

202 Oluptur cümle eczâsı yaḳînî
İzâle_it şekk ü zan kesb it yaḳîni

7a 203 Çü suğrâ mûcib ü kübrâsı küllî
Bulındı şart-ı mûcib oldı küllî

204 Netîce hâsıl u da‘vâsı sâbit
Ol imdi sen de bu da‘vâya ḳânit

205 Netîce sûretâ gerçi mü'ahhar
Haḳîkat bil mukaddemdür mukarrer

206 Delîl ile bu da‘vî oldı tahḳîḳ
Tasavvur eyle hâsıl ola tasdîḳ

207 Gel imdi sen de bu fenne şürû‘ it
Bu asl olsun fünûnı hep fürû‘ it

208 Kitâbına vücûdun şuğl-i kalbî
Kılursan hâsıl olur nutk-ı ğaybî

209 Kinâyât ü işârât anda çoktur
Belâğatte kütübde misli yoktur

210 Kemâlâtını sende cem‘ kıldı
Seni mevcûda küllen şem‘ kıldı

211 Kalanın sana hızmetkâr idiptür
Senün tahmîrüni hoş kâr idiptür

212 Senün nûrunla bulmıştur zuhûrı
Bulur bu hâli terk iden ğurûrı

213 Ki sensin mazher-i nûr-i İlâhî
Kamu eşyâyı muzhirsin ke-mâhî

214 Çü şânun mazheri muzhir muhakkak
Dürüş ref' it hıcâb olğıl muvaffak

215 Dilersen sana feth ola bu hâlet
Fenâ râhına sâlik ol temâmet

216 İrerse yokluğun şehrine râhun
Bulursın anda hâzır sen ilâhun

217 Olursan sen de ğavvâs işbu bahre
İrer işbu derûndan sana behre

218 'Urûc itmek dilersen bu semâya
Çü nefs ü kalb rûhun eyle pâye

219 Dü kevni bil vücûdun eyle ifnâ
Tecellî kıla Mevlâ <ide> ibḳâ

220 Gözükmez gözüne ol demde ğayrı
Her anda eyle vechu'llâh seyri

221 Finâsında fenânun bul baḳâyı
Firâkından halâs ol ol liḳâyî

7b 222 Kılursan bunda sen tahsîl-i kurbet
Bilâ-şek hâsıl ola bunda rü'yet

223 Eğer sen görmesen bunda Hudâ'yı
Refîkundur dü 'âlemde cüdâyî

224 Tarîk-ı kesb-i kurbet oldı tevhîd
Bu râha gitmez illâ ehl-i tecrîd

1.4

Der-Nasîhat-i Tâlibûn[1]

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

225 Gel iy tâlib sülûk eyle bu râha
Tecerrüd hâsıl it vasl ol İlâh'a

226 Mesâfe arada ger bî-nihâyet
Velî olsa hidâyet ola sâ'at

227 Merâtib üzre seyr itsen tarîkat
Sana keşf olur esrâr-i haḳîkat

228 Nüzûl eyler semâ'-i kalbe Sübhân
Gider zulmet dolar dil nûr-i 'ırfân

229 Açup ol vech-i bâḳîden hıcâbı
Kılur bî-vâsıta sana hıtâbı

230 Gidüp taklîd olursın ehl-i tahḳîḳ
Celîsün Hak delîl olursa tevfîḳ

231 Nazar kıl evvelâ bu kâyinâta
Ki mazher oldı esmâ vü sıfâta

232 Velî her zerre mazher bir kemâle
Görüp söz söyle kalma ḳîl ü ḳâle

233 Giderse 'ayn-i dil taklîd hâbın
Görür halkun hatâ ile savâbın

234 Eğer keşf olsa sana hâl-i 'âlem
Mübeyyen ola kadr-i şân-i âdem

235 Bilürsin cümle eşyâ hıkmetini
Ğazabdan fark idersin rahmetini

236 Görürsin zerre yok 'âlemde zâ'id
Ki her bir zerre câmi'dür fevâ'id

237 Mufassal fehm olındukta bu ahvâl
Teveccüh gendüne it kılma ihmâl

1 **Nasîhat-i Tâlibûn: Nasîhat-i Sâlikîn** B**, Terğîb-i Sâlikîn** AE

238 Pes andan fârığ ol gel bu yola get
Vücûdun milkini seyr ü sülûk it

239 Ne gence künc olmışsın bilirsin
Ne kenze mahzen olmışsın bilürsin

8a 240 Mütemmimsin mükemmilsin bu dehri
Mükemmel câmi‘ oldun nehr ü bahri

241 Vücûdun katre ammâ bahr-i ‘ummân
Ki sensin mahzen-i esrâr-i Rahmân

242 Muhît oldun ne varsa zî-vücûdı
Anunçün sana emr itti sücûdı

243 Görürsin şânunı zâhirde asğar
Velî ma‘nen kamudan oldun ekber

244 Ki sûrette vücûdun haddi mahdûd
Velî sîrette câmi‘ ğayr-i ma‘dûd

245 Kemâl oldur var-iken sende ğâye
Ola câmi‘ ümûr-i bî-nihâye

246 Şu dem kim ‘âlem i âdem bilindi
Pes insân ‘âlem-i kübrâ bulındı

247 Eğer sen feth idersen bu tılısmı
Görürsin câmi‘ oldun cümle ismi

248 Olursın anda kenzu’llâha vâkıf
“Emînüm ol” deyü emr ide hâtif

249 Müsellem ola sana genc-i esrâr
Ki yoktur yâr-ıla ortada ağyâr

250 Velîkin ketm idüp hıfz it emânet
Ki ızhâr eylemek ğâyet hıyânet

251 Anunçün nakl olur bu söz[1] seleften
“Bilürsen nefsi bildün rabbüni sen”

252 Beyân olmaz anun yüz binde biri
Eğer yüz bin yıl olsa kişi diri

1 nakl olur bu söz: nakl oluptur bu MŞ

253 Çü mümkin olmadı bunun temâmı
Bir üslûba dahı sevk it kelâmı

254 Ve emmâ bunda birkaç hoş kelâm it
Ki sâlik olana terğîb-i tâm it

1.5

Der Terğîb-i Sâlikûn[1]

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

255 İre bu hâle ger seyrinde sâlik
Olur miftâh-ı kalbe cümle mâlik

256 Olur pes[2] cümle eşyâya müdebbir
Kimi muzlim kimi anun münevvir

257 Kılur anı Hudâ milke halîfe
İrer her şey'e destinden vazîfe

8b 258 Bu zevk olmaya yitüp bitmeyince
Bu ḳîl ü ḳâli sen <hâl> itmeyince

259 Gel imdi sâlik ol tâlib tarîkat
Olasın vâsıl-ı kenz-i haḳîkat

260 Müzekkâ eyle nefsün kıl şürû'ı
Musaffâ eyle kalbün bul fürû'ı

261 Kılursan sa'y-i taltîf-i 'anâsır
Küdûretten safâ bulur cevâhir

262 Nukûş-i ğayrdan kalb olsa hâlî
Tecellî eyleye Hakk'un cemâli

263 Muḥallâ eyle rûhun her sıfattan
Muḥallâ ola sirrün ma'rifetten

264 Müzeyyendür ezel 'ırfân-ılan rûh
Muzî bi'z-zât oldı[3] nitekim yûh

---

1 **Der Terğîb-i Sâlikûn: Der Duhûl-i Sâlik Fî Hısni't-Tevhîd** AE, B
2 Olur pes: Olursın MŞ
3 oldı: olundı MŞ

265 Velî nûrını hâcib ğaym-i ğayrî
Götür gözden hıcâbı eyle seyri

266 Fenâ sahrâsına ger irse râhun
Bulursın[1] vech-i bâḳîsin İlâh'un

267 Muhît olmış görür nûr-i İlâhî
Görür ol nûr-ıla eşyâ ke-mâhî

268 Münezzehtür eğerçi şeş cihetten
Muhît olmış kamuyı her cihetten

269 Katında cümle eşyâ olsa hâlik
Bulur tevhîd-i hâs ol demde sâlik

270 Ne kim var-ısa mahv itse vücûdı
Kılup teslîm-i rûh itse sücûdı

271 O demde kalmaya matlûb <ü> tâlib
Vücûd-i Hak ola mecmû'a ğâlib

272 Ne râ'î var ne mer'î 'ilm ü ma'lûm
Hemân ol vech bâḳî ğayrı ma'dûm

273 Hak'ı ol dem muvahhid yine Hak'tur
İşitmeyen bunı bâtıl kulaktur

274 Fenâdan sonra red olsa vücûdı
Bulur kalbin dolu envâ'-ı cûdı

275 Budur 'ılm-i ledünnî kenz-i Rahmân
Ki binde bir kulına ider ihsân

276 Buna nâtık durur *Kur'ân*-i a'zam
Düriş kesb eyle ol insân-i ekrem

9a 277 Bu hâlâtun kamusı zevka râci'
İdenler zevk buldı nass-ı ḳâtı'

278 İdüp sa'y-i belîğı sen de zevk it
Ekâbir sâlik olduğı yola get

279 Kılursan hısn-i tevhîde duhûli
Sürersin taşra teşbîh ü hulûli

1 Bulursın: Bilürsin AE, MŞ

280 Çü tâlib olana bu denlü bestür
'Ibârât isteyen bil bü'l-hevestür

281 Ve illâ bunda çoktur ıstılâhât
Ki 'âcizdür edâsında 'ıbârât

282 Yaḳîni kısmet itmiş ehl-i tedḳîḳ
Ki 'ılm ü 'ayn ü haktur eyle tahḳîḳ

283 Tecellîsin dahı üç kısm iderler
Mukaddem olana "ef'âl" dirler

284 İkincisi tecellâ-yi "sıfât"ı
Üçüncide tecellî ola "zât"ı

285 Dilersen sana feth ola bu ahvâl
Bu ḳîl ü ḳâli ko kesb eyle gel hâl

286 El ur bir şahs-ı kâmil dâmenine
Bırak âteş vücûdun hırmenine

287 Mücâhid ol riyâzat eyle dâyim[1]
Nehârı sâyim ol pes leyl[ü] ḳâyim

288 Ferâğat eyle fikr-i mâsivâdan
Gidüp zulmet pür ola dil zıyâdan

289 Ta'alluk kat' idüp dâreyni terk it
Teveccüh Hakk'a kıl şeddüni berk it

290 Koma bir zerre benlikten eser hîç
Gelür hıssan mu'ayyen ir ü ger giç

291 Halâs olsan eğer bu âb u gilden
Fenâ kılsan ne varsa cân ü dilden

292 Bulasın Hazret-i Mevlâ'ya vuslat
Ola bî-kemm ü keyf işbunda rü'yet

293 Ta'accüb itme sen işbu kelâmı
Efâzıl zümresidür bunda 'âmî

294 Mürîd olan mürâda irdi bî-rayb
Muhibb olan habîbi gördi bî-'ayb

1 MŞ buradan itibaren 8 yaprak, 215 beyit eksiktir.

295 Demiştür seyyid-i evlâd-i âdem
Hadîs-i kudsi içre rûh-ı ʻâlem

9b 296 Eğer ʻabd eylese Mevlâ'ya meşyi
İde Mevlâ kula ol demde saʻyi

297 Eğer bir şibr varsa kulı Hakk'a
Zirâʻ-ıla gelür Mevlâsı ʻabda

298 Talebde ol sana senden ziyâde
İrâdet it mürîd irsün mürâda

299 Sakın sanma ki yoktur şimdi ehli
Olursan ehli bulursın sen ehli

300 Bulınmaz tâ ola rûz-i kıyâmet
Rüsül ḳâyim-maḳâmına nihâyet

301 Bu maʻnâyı kabûl itmez meğer ol
Kişi kim Hakk'a irgirmiş ola yol

302 Arada şeyh dahı bir behâne
Teveccüh Hakk'a idüp ol revâne

303 Sana yol gösterür ger itsen ıkdâm
Gelür mürşid ayağuna kıl ibrâm

304 Seni gendüye îsâl iden oldur
Nidâ-i ğayb idüp dir yüri yoldur

305 Cenâbından ider ızhâr-i mişkât
Ola bi'l-vâsıta vü yâhu bi'z-zât

306 Delîl ü hâfız u mürşid sana ol
Yeter sâbit-kadem olup yüri yol

307 Dalâlet râhına gitsen kılur menʻ
O zulmette ider nûrın sana şemʻ

308 Kamunun yolı Hakk'a lîki bilmez
Görür matlûbı ammâ neyki bilmez

309 Velî her şahs içün bir râh-i mahsûs
Muʻayyen eylemiştür böyle mansûs

310 ʻUlüvv-i şânına hem vüsʻatine
Delîl olsun deyü pes kudretine

311 Bu taʻbîrâtı tâlib bil kifâyet
Demişler *ʻÂrif*'e bestür işâret

1.6

Der Nasîhat-i Sâlikîn[1]

[mefʻûlü fâʻilâtü mefâʻîlü fâʻilün]

312 Bir ʻârifün yanında vücûdun kitâbını
Tekmîl idüp okursan eğer fasl ü bâbını

313 Her bir maḳâmı seyr idesin cümle ber-kemâl
İdip sü'âl Hâkk'a işitgil cevâbını

10a 314 Evvel maḳâmı nefsi hevâ vü hevesten
Pâk eyleyüp ʻımâret idersen harâbını

315 Cehd eyleyüp riyâzate nefse zekâ virüp
Taltîf içün ziyâde vücûdun türâbını

316 Emmârelik sıfâtını senden izâ<le> kıl
Ola sebeb ki defʻ ide Hakk'un ʻıḳâbını

317 Sânî maḳâmı kalbi musaffâ idüp Hak'un
ʻIrfânı birle doldur ve refʻ eyle hâbını

318 Hubb-i sivâyı terk idegör tâ ki kalbünün
Mir'âtı pâk ola vü latîf eyle âbını

319 Levm eyle nefsüne ve nedâmet günâhuna
Eyle recâ ki refʻ ide Hakk'un ʻıtâbını

320 Sâlis maḳâmı rûha kadem bas cilâ viriр
Nûş eyle bunda câm-i muhabbet şerâbını

321 Yandur vücûd âteşini ʻışkına şevk-ıla
İlhâm ola maʻâni semâʻ it hıtâbını

322 Tevhîd-i fi'l-ile çü tecellî ide İlâh
Bir göre nefs[i] bunda günâh ü sevâbını

---

1 **Der Nasîhat-i Sâlikîn: Der Tertîb-i Sülûk** AE, **Der-Terğîb-i Sâlikîn** B

323 Râbi‘ maḳâmı sirdür onat dinle fehm idip
Kılma hatâyı gözle tarîkun savâbını

324 Eyler tecellî vahdeti vasf-ile cümleden
Birdür sıfâtı anla kelâmun lübâbını

325 İster isen ki göresin anun cemâlini
Eyle izâle cümle vücûdun hıcâbını

326 Hâmis maḳâmı sirr-i Hak’ı bunda göresin
Bî-kemm ü keyf zât-ü Hak’un şems ü tâbını

327 Tevhîd-i zât-ile çü tecellî idüp habîb
Mahv ü fenâya vire vücûdun habâbını

328 Râ’î vü mer’i kalmaya bunda çü iy ahî
Fehm eyle cümle hâli vü eşyâ me’âbını

329 Her kim ki irdi işbu maḳâma sülûk-ile
‘Umr-i ‘azîz buldı anun pes nisâbını

330 İşbu maḳâm-i ‘âlide sâbit-kadem olan
Kurtardı bil ki yevm-i cezâda hısâbını

331 İy tâlib-i haḳîkat ü sâ‘î-i ma‘rifet
Bil kim ki *Ârif* oldı görmedi fürkat‘azâbını

1.7

Kasîde-i Lâ İlâhe İlla’llâh

[fe‘ilâtün (fâ‘ilâtün) mefâ‘ilün fe‘ilün (fa‘lün)]

10b 332 Cünd-i esrâr-i Hakk’a olur şâh
Hem-dem-i lâ ilâhe illa’llâh

333 Her ki içti hâyâtı bâḳîdür
Zemzem-i lâ ilâhe illa’llâh

334 Görmedi zerre denlü ğam hergiz
Hurrem-i lâ ilâhe illa’llâh

335 Nefs-i mecrûha bes durur sâḳî
Merhem-i lâ ilâhe illa’llâh

336 Beyt-i kalbün kasâvetin giderir
Makdem-i lâ ilâhe illa'llâh

337 Ravza-i rûhı tâze_ider her dem
Şebnem-i lâ ilâhe illa'llâh

338 Kıldı ağyârı cümle nâ-mahrem
Mahrem-i lâ ilâhe illa'llâh

339 Sanma herkes temîz ider şâhım
Mübhem-i lâ ilâhe illa'llâh

340 Oldı makbûl buldı kurbet-i Hak
Mülhem-i lâ ilâhe illa'llâh

341 Kim ki buldı[1] cihâna hâkimdür
Hâtem-i lâ ilâhe illa'llâh

342 Mülki a'zam <ve> bî-nihâyettür[2]
'Âlem-i[3] lâ ilâhe illa'llâh

343 Dâfi'-i şübhe efdal-i 'ulemâ
'Âlim-i lâ ilâhe illa'llâh

344 İtti eşyâya hükmini icrâ
Hâkim-i lâ ilâhe illa'llâh

345 Cümle mevcûdı eyledi şeb'ân
Ni'am-i lâ ilâhe illa'llâh

346 Dolıdur hep zerâyir-i 'âlem
Hikem-i lâ ilâhe illa'llâh

347 Darb ı taksîm <ü> cem'i câmi'dür
Rakam-ı lâ ilâhe illa'llâh

348 Küll-i zerrât-i 'âleme irdi
Kerem-i lâ ilâhe illa'llâh

349 'Akl ü naklün delîl-ü nâtıkıdur
Kadem-i lâ ilâhe illa'llâh

---

1 buldı: geldi B
2 Mülki a'zam <ve> bî-nihâyettür: A'zam-i mülk-i bî-nihâyettür ŞA
3 'âlem-ı: 'alem-i B

350 Şukkalar saldı ʻarş ü ferşe temâm
ʻAlem-i lâ ilâhe illa'llâh

11a 351 Ez-ezel tâ-<ebed> rakam itti
Kalem-i lâ ilâhe illa'llâh

352 ʻAkl ü vehm <ü> hayâli denk eyler
ʻIzam-i lâ ilâhe illa'llâh

353 Her ne denlü <ki> var-ısa zerrât
Haşem-i lâ ilâhe illa'llâh

354 Heşt[i] cennâtı bir keh ʻadd itmez
İrem-i lâ ilâhe illa'llâh

355 İrse <ger> sana bil ki vâsılsın
Himem-i lâ ilâhe illa'llâh

356 Ḳâtil-i nefs ü ğayr ü şeytândur
Rüstem-i lâ ilâhe illa'llâh

357 Vasl içün terk-i baş ü cân itti
Merdüm-i lâ ilâhe illa'llâh

358 İns ü cin ne var-ısa mevcûdât
Hâdim-i lâ ilâhe illa'llâh

359 Me'men-i evliyâ'-i Rahmân'dur
Harem-i lâ ilâhe illa'llâh

360 Cezbe-i Hak ki mûsıl-i tâlib
Perçem-i lâ ilâhe illa'llâh

361 Oldı esrâra mahzen-i ʻârif
Aʻlem-i lâ ilâhe illa'llâh

362 Görmeye dü cihânda zillet hîç
Mükrem-i lâ ilâhe illa'llâh

363 Dest-i devrân fenâsı<nı> görmez
Muhkem-i lâ ilâhe illa'llâh

364 Oldı muʻtî hayât-ü[1] bâğ-ı vücûd
Her dem-i lâ ilâhe illa'llâh

---

1 Oldı muʻtî hayât-ü: Oldı âb-i hayât-i ŞA

1.8

Kasîde-i Lâ İlâhe İlla'llâh

[fe'ilâtün (fâ'ilâtün) mefâ'ilün fe'ilün (fa'lün)]

1 Gelün iy sâlik-i tarîk-ı İlâh
Deyelüm lâ ilâhe illa'llâh
Ola kim rûz-i mahşer ola güvâh
Diyelüm lâ ilâhe illa'llâh

2 Gice gündüz niçe günâh idelüm
Döküben göz yaşını âh idelüm
Dil ü cândan çü zikr-i şâh idelüm
Diyelüm lâ ilâhe illa'llâh

11b 3 Kılalum cân ü dilden istiğfâr
İdelüm vird i zikr-i yâ Ğaffâr
Bula tâ kalbümüzde istikrâr
Deyelüm lâ ilâhe illa'llâh

4 Kıluban fikrimüz sivâdan pâk
Oluban hıdmetinde anun hâk
İdiben şevk-ıla yakalar çâk
Diyelüm lâ ilâhe illa'llâh

5 Yıkalum beyt-i nefs-i şeytânı
Yapalum dilde kasr-i Sübhânî
Olalum mürğ-ı bâğ-ı sultânî
Diyelüm lâ ilâhe illa'llâh

6 Dola tâ beyt-i kalbümüz envâr
Olavuz belki mahzen-i esrâr
İdiben sa'y i cehd[i] fi'l-eshâr
Diyelüm lâ ilâhe illa'llâh

7 Koyavuz çünki fikr-i ağyârı
Buluruz belki nûr-i envârı
Bilürüz belki sirr-i esrârı
Diyelüm lâ ilâhe illa'llâh

8 İdiben ‘ışkınun şerâbın nûş
Olalum deng ü vâlih ü medhûş
Kılıcak bahr-i kalbümüz cûş
Diyelüm lâ ilâhe illa’llâh

9 Oluban bahr-i vahdete ğavvâs
Bulalum şeb-çerâğ-ı hâsa’l-hâs
Çalalum kûs-i ‘ışkı bi’l-ıhlâs
Diyelüm lâ ilâhe illa’llâh

10 Hak’ı her vech-ilen idip tevhîd
Kılalum cümleden anı tefrîd
İdiben sirrimüzi hoş tecrîd
Diyelüm lâ ilâhe illa’llâh

11 Olalum hısn-ı vahdete dâhıl
Ola tâ kim mürâdımuz hâsıl
Oluban emr-i Hakk’ılan ‘âmil
Diyelüm lâ ilâhe illa’llâh

12 Gidiben[1] ğaflet olmağıl nâyim
İdiben nefsi ğayrıdan sâyim
12a Doluban hoş safâ-yılan dâyim
Diyelüm lâ ilâhe illa’llâh

13 Eğer oldunsa kıssadan âgâh
Dü cihân içre <oldun> *Ârif*-i şâh
Dürişüp hefte ay ı yıl her gâh
Diyelüm lâ ilâhe illa’llâh

1.9

Kasîde-i Hû

[mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün]

365 Zerrâtı mihr-i enver idiptür zıyâ-yi hû
‘Azm-i remîme virdi hayâtı sabâ-yi[2] hû

1 Gidiben: Giderüp AE, BV, ŞA
2 sabâ-yi: zıyâ’-i BV, ŞA

366 ʻÎd-i visâle rûhını <hem> kurbân eyledi
Her kim ki bildi vâsıl olur cân fidâ-yi hû

367 Mîrân-u şark u ğarba kamu server olmadan
Bin kerre râcih oldı bil olmak gedâ-yi hû

368 Terk itti mâl ü mülki cihân ʻızzetin kamu
Semʻına her kimün ki irişti nidâ-yi hû

369 Zerrât-i kâyinâta basîretle kıl nazar
Pürdür bu ʻarş i ferş[i] işitsen sadâ-yi hû

370 Cennât i âhıret hevesini izâle_ider
Gülzâr-i ehl-i ʻışka ki ire hevâ-yi hû

371 ʻÂşık olan visâle ne kim gelse başına
Lutf u kerem bilür ne ki renc ü ʻanâ-yi hû

372 Ol Hayy ü Zü'l-celâli şühûd itmek isteyen
Pâk ü latîf eyleye dilden sivâ-yi hû

373 Bin kerre tavf u saʻy ide<sin> Kaʻbe-i Halîl
Merve hakı ki zerre kadar yok safâ-yi hû

374 Ez-şark u ğarb arz u semâ zerre zerre hep
Muhtâc-ü mahz her nefes oldı ʻatâ-yi hû

375 Dünyâ vü mâl ü mülk i hevâ mübtelâsına
Olmaz ʻılâc anlara illâ devâ-yi hû

376 İns ü melek <ü> cinn ü tuyûr <ü> vuhûş[i] hep
Muhtâc-i ğayr itmedi illâ sehâ-yi hû

377 Râh-i dalâlete ebedî basmaya kadem
Şol kimse kim delîl ola_<ana>[1] reh-nümâ-yi hû

378 Esrâr-i dü cihânı kamu derk idip görür
ʻAyn-i basîrete ire çün tûtiyâ-yi hû

379 Cümle ʻıbâdeti ola makbûl i bî-kusûr
Şunlar ki cân ü dilden ider ıktidâ-yi hû

12b 380 Ğaflet hıcâbı gelmedi kalbine bir nefes
Müstağrak-ı şühûd-i Hudâ asfiyâ-yi hû

---

1 kimse kim delîl ola_<ana>: kimseye kı delîl ola ŞA

381 Her kes ki bî-basîret ola bî-haber durur
Mihr-i münîr ʻâleme azher hafâ-yi hû

382 Bir zerre ğavr i rifʻat i mahlûtı <yok> basît
Fehm eyle ki_oldı safha-i melsâ fezâ-yi hû

383 Bin yıl çekerse cevr ü cefâsını fürkatün
Lutf ola cümle ger ola bir dem vefâ-yi hû

384 Mahv ü fenâya <her ki> virür benliğin bu gün
Niʻme'l-bedel ola[1] yarın ana baḳâ-yi hû

385 Şâh-i dü kevn olur-ısa itmenüz ʻaceb
Bir şahs-ı ahkara ire zıll-i hümâ-yi hû

386 Min vech belki zerre Hudâ'dan değil baʻîd
Min vech anla ekseri oldı cüdâ-yi hû

387 Ez-ʻarş ü <kürs ü> ferş ne var cümle zî-vücûd
Kıldı ihâta evsaʻ-ı eşyâ semâ-yi hû

388 Olur mutîʻ cinn-ile ins ü melek kamu
Her kime kim virildi ğayıbdan livâ-yi hû

389 Râh-i Hudâ'da mürde marîz ü fenâlara
Virür hayât şerbet-i dârü'ş-şifâ-yi hû

390 ʻIşkı yolında ger bu vücûdum ğubâr ola
Hayy ola raks ide çü ire merhabâ-yi hû

391 Nakş ola zerre zerre kamu hıkmet-i vücûd
Mir'ât-i kalb-i mü'mine irse cilâ-yi hû

392 Komaz gönülde zerre kadar hubb-i mâ-sivâ
Tâlib olanlara irişürse recâ-yi hû

393 Yâd itme mâ-sivâ<yı> ki olmaya dilde yad
Sir halvetinde oldun-ısa âşinâ-yi hû

394 Sirr-i Hudâ'ya *ʻÂrif*'e tâc oldı ʻışk-ı Hak
Sıdkın beline bağladı zevkı kabâ-yi hû

395 Hayl-i hevâ-yi nefsi sısan belki olasın
Sâhıb-kırân-i ʻâlem olup mürtezâ-yi hû

---

1 Niʻme'l-bedel ola yarın ana: Niʻme'l-bedel durur ki_ola yarın ŞA, Niʻme'l-bedel ola ana yarın AE

396 Bin ser ola ahî yine her serde bin zübân
Sâl-i hezâr olmaya medh u senâ-yi hû

397 Sâ'î olur isen zi-ezel tâ-ebed çü berk
Dahı ziyâde olmayasın intihâ-yi hû

1.10

Kasîde-i Hak

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

13a 398 Gel berü iy cân ü dilden tâlib-i dîdâr-i Hak
Kalbüni pâk it sivâdan dola tâ envâr-i Hak

399 Kanı bir ehl-i nazar ehl-i basîret fehm ider
'Arş ü ferş ü maşrık u mağrıb dolu âsâr-i Hak

400 Ger mukayyed olasın vuslat müyesser olmaya
Mutlak olup terk-i kayd it olasın tâ yâr-i Hak

401 Ger tecellî eylese bir kez cemâl-i lâ-yezâl
Ma'rifet ezhârılan kalbün olur gülzâr-ı Hak

402 Nakd-i câna cevher-i bâḳî alursan müşterî
Baş açup meydâna gel kim germdür bâzâr-i Hak

403 Bâde-i 'ışkı ezelden her ki nûş itti bu gün
Sâfı-kalb eyler yakup kalbin kamu pes nâr-i Hak

404 Münkir olma 'âşıkun akvâline ef'âline
Gel berü sen dahı zevk it ide<sin> ıkrâr-i Hak

405 Cümle zerrât-i vücûdât-ı cihâna kıl nazar
Her biri hıkmetle memlûdur 'acebdür kâr-i Hak

406 Sanma zâhir ola iy 'âkıl mürâd-i evliyâ
İttiler nâ-ehl çün mestûr olur güftâr-i Hak

407 Kaldı 'atşân berr-i fürkat içre hâlet münkiri
İrmedi âb-i visâle itti çün inkâr-i Hak

408 Cümle ravzât-i kulûb-i evliyâyı tâze_ider
Bahr-i vahdetten devâm üzre akup enhâr-i Hak

409 Küdret-i hubb-i sivâdan kalbini pâk eyleyüp
Her zemânda pür-safâ seyr eyledi şettâr-i Hak

410 Terk-i dâreyn eyleyüp bel rûh ı nefsinden[1] geçüp
Ref‘ idersen her hıcâbun olasın sen câr-i Hak

411 Zî-vücûdun her biri sâ’ir durur bir dâ’ire
Cümlesini vâsi‘ olmış dâ’ir-i pergâr-i Hak

412 Sıklet-i ekvânı redd itmek gerektür evvelâ
Tâ ki sıklet virmeye her kim ki hâmil bâr-i Hak

413 Kurbet-i *kavseyni ev ednâ*[2] bulan mestûr olur
Muhtefî oldı anun-çün evliyâ der-ğâr-i Hak

414 Ger *ene’l-hak*[3] sirrini keşf eylesen Mansûr-veş
Eyledün kenze hıyânet ideler berdâr-i Hak

415 Ger fenâ râhına sâlik olsanuz iy tâlibîn
Her kademde ref‘ olısar niçe bin estâr-i Hak

416 Şems-i vahdet ger tulû‘ eylerse ‘abdün kalbine
Mâ-sivâ zulmâtı mahv olup gider ağyâr-i Hak

13b 417 Sebk-ı husni mahzeninden her ki oldı hıssa-dâr
Havf-i a‘dâ itmediler ittiler ızhâr-i Hak

418 Zâhir ü bâtında her şey kim Hudâ halk eyledi
Kıl tefekkür fehm idersen her biri estâr-i Hak

419 ‘Âlem-i nâsûttan me’<vâ> vü menzil kat‘ idip
‘Âlem-i lâhûtta cevlân ider seyyâr-i Hak

420 Bulmaya menfez hevâ vü nefs ü şeytân fitnesi
Beyt-i kalb olur müretteb dolıcak efkâr-i Hak

421 Cümle mevcûdı muhît olmış-iken bu ‘arş-i kalb
Vâsi‘ olmaz bî-nihâyettür ‘aceb atvâr-i Hak

422 Raks ider zî-rûh olan bil kim cemâdât iy ahî
Nûş ider câm-i visâli söylese eş‘âr-i Hak

---

1 rûh ı nefsinden: nefs ü rûhından BV, AE
2 Yayın iki ucu arasındaki uzaklık kadar, yahut daha az. (*Kur’an*. 53:9).
3 Ben Hak’ım. “Hallâc” lakabıyla ünlü Mansûr’un (ö. H. 309/M. 922) dara çekilmesine yol açan sözü.

423 Ehl-i kurbün ba'zı tahsîl eylemiştür ma'rifet
Ba'zı kell itmiş lisânın eylemez ızhâr-i Hak

424 Her gişiden sâdir olan her kelâmun her biri
Ehl-i zevk olan bilürler cümlesin ahbâr-i Hak

425 İy 'ıbâdet zühd ü takvâ yolına sâlik olan
Keşf kıldunsa hıcâbun sen de vir ahbâr-i Hak

426 Berr-i fürkatten geçüp râh irse beyt-i vuslata
Bahr-i vahdet içre anı ğark ider teyyâr-i Hak

427 Siz ta'accüb itmenüz söylerse hâlât-ı 'aceb
'Ârif'ün kalbi oluptur mahzen-i esrâr-i Hak

428 Halvet itsen beyt-i kalbi cümle kesretten eğer
Bil celîs olur enîsün olıcak ezkâr-i Hak

429 Hîcret-i dâr-i fenâ kıl milk-i bâḳî kasdına
İy mühâcir olasın ez-zümre-i ensâr-i Hak

430 Kıl duhûl-i hısn-i vahdet havf-ı a'dâ eyleme
Dâhıl olmaz mâ-sivâ muhkem durur dîvâr-i Hak

2

<F a s l >

2.1

Der Na't-i Seyyidi'l-Mürselîn

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

431 Ol resûl-i fahr-i 'âlem hâtimü hayrü'l-beşer
Hılkat-i eşyâ kamu nûrından oldı ser te-ser

432 Andan aldılar 'ulûmı evvelîn ü âhırîn
Şol zemân kim zümre-i ervâha rûhı virdi fer

433 Rütbetine kurbet-i hazrette kes bulmadı yol
Lî ma'allâh[1] halveti oldı ana dâyim makar

1 "Benim Allah ile …". Tasavvuf edebiyatında çok kullanılan şu hadisin başı olup bütününe gönderme vardır: "Benim Allah ile öyle vaktim olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebildi." Uydurma sayılan hadislerdendir.

434 Görmedi ğaflet hıcâbın kalbi anun bir nefes
Ol sebebden didi Hak şânında *mâ zâğa'l-basar*[1]

14a 435 Hulkı hoş hüsni edebden buldı aksâ-yi kemâl
Hak anun ahlâkını *Kur'ân*'da hep virdi haber

436 Hep anun ḳâyim-maḳâmı enbiyâ-yi sâbiḳîn
Her birisi didi var durur resûl-i müntazar

437 İsm-i aʿzam mazheridür ol resûl-i müctebâ
Re's-i aʿdâsına <anun> ismi ḳâhirdür teber

438 Muʿcizâtun ğayrısın barmaklarından kıl kıyâs
Her birinden çeşme aktı eyledi şakk-ı kamer

439 Gerçi bir mikdâr oluptur ana rehber hazrete
Kaldı Cebrâ'îl ü ervâh enbiyâ kıldı güzer

440 Vuslat-i hazret oluptur müntehî miʿrâcına
Geçti yitmiş bin hıcâbı ol *ke-lemhin bi'l-basar*[2]

441 Çün *le-ʿamrük*[3] tâc oluptur hılkati *levlâk*[4] anun
Pes *me erselnâke illâ rahmeten*[5] oldı kemer

442 Yüzi anun *ve'd-duhâ*[6] *veʾş-şems*[7] i *ve'l-leyl*[8] saçı
And içer *Kur'an*'da Hak zîrâ ki oldur muʿteber

443 Ol kadar tebyîn <ü> teltîf itti Hazret yolını
Mihr ü mehten enver oldı zerre kalmadı keder

444 İsm-i aʿzam hâfız u taʿvîz oluptur ol şaha
Cümle aʿdâsı idüp irgürmedi ana zarar

---

1 Göz (gördüğünden) şaşmadı. (*Kur'ân*, 53:17).
2 Göz kırpması gibidir (ânında gerçekleşir.) (*Kur'ân*, 54:50).
3 Ömrüne and olsun ki" (*Kur'an*, 15:72). Farklı bir bağlamdan aktarma ile.
4 "Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım" mealindeki hadise gönderme. Bu hadis de tasavvuf edebiyatında çok kullanılmış uydurma hadislerdendir.
5 Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik. (*Kur'an*, 21:107).
6 "And olsun kuşluk vaktine." (*Kur'an*, 93:1). Bu surenin başında yer alan "kuşluk vakti" anlamındaki *duhâ* ile Hz. Peygamber'in yüzünün kastedildiği yorumuyla ilgilidir.
7 "And olsun güneşe …" (*Kur'an*, 91:1). Bağlamına uygun olmasa da, Hz. Peygamber için kullanılmış olduğu yolundaki yorumlara dayanır.
8 "And olsun geceye." *Kur'an*'da 7 ayrı yerde gece üzerine and içilir. Kelimenin bu kullanımı çeşitli şekillerde yorumlanmıştır. Bu yorumlardan biri de "Hz. Peygamber'in saçı" için kullanılmış olduğu yolundadır. Yazar bu yorumu aksettirir.

445 Sanma mahsûs ola bu mülke hemân hükmi anun
On sekiz bin ʻâleme hükmi dolı zîr ü zeber

446 Feyzı Hakk'un halka irmeklikte[1] rûhı vâsıta
Evvel <ü> âhırda gerçi zâhirâ kıldı sefer

447 Mazher-i lutf-i hidâyet matlaʻ-ı nûr-i Hudâ
Mürdeler ihyâ ider ger kılsa lutf-ilen nazar

448 *Küntü kenz*[2]ün aʻlemi taht-ı nübüvvet akdemi
Kâşif-i estâr-ü Hak'tur şân-i ashâb-i hüner

449 Ekmel-i evlâd-i âdem câmiʻu'l-esmâ durur
Dîn-ü bâḳî daʻvetin ʻâm eyledi ol bahr ü ber

450 Ol geyer tâc-i şefâʻat hem kabûlün hılʻatin
Enbiyâ vü evliyâ şol dem dedi *eyne'l-mefer*[3]

451 Kıdve-i mevcûd iken ol fakra "*Fahrî*"[4] dir-idi
Her ki ümmet olmak ister fakrdan itmez hazer

452 Gerçi emrinün mutîʻı oldı ʻâlem lîkin ol
Yâr-içün terk itti yeksân oldı ana hâk ü zer

453 ʻÂkıl-ısan sen de tasdîḳ eyle anun kurbetin
Şâhid oldı ana hayvânât nebâtât ü hacer

14b 454 Ümmet olup zâhirâ tâbiʻ geçer ana ʻavâm
Ümmet-i hâs ol ki kodı yolına cân-ıla ser

455 Sanma sen her mü'min olan bildi anun şânını
Bilse câ'izdür hidâyetten ʻatâ irdiyse ger

456 Ümmet olmak ister-isen ol nübüvvet şâhına
Anla maksûdın ve illâ sensin ol hayvân-i ker

457 Saʻy i cehd it bâtınından olasın tâ hıssa-dâr
Zâhirâ ıkrâr itmekte berâber huşk ü ter

---

1 İrmeklikte: irmekliğe BV
2 "Gizli hazine idim". Tasavvuf literatüründe çok kullanılmış şu uydurma kudsî hadisin anlamına gönderme vardır. "Gizli bir hazine idim; bilinmek istedim de yaratılmışları yarattım."
3 "Kaçış nereye?" (bk. *Kur'an*, 75:9).
4 "Yoksulluk övüncümdür." (*Hadis*).

458 Her ki zevk itmez tarîkat ol resûli bilmedi
Ana insân dimesünler oldı hayvândan beter

459 Zâhir ü bâtın kim itti ıktidâ oldı velî
Her birisi buldı kurbet sende ğayret yok meğer

460 '*Ârif*ü'l-esrâr oldı 'âlim-i 'ılm-i ledün
Pertev-i mihr-i ezelden her kime irdi eser

461 Ger dilersen kim şefâ'at ide ol şâh-ı rüsül
Emr <ü> nehyin kıl ri'âyet hıdmetinde_ol hâk-ü der

462 Sâlik ol râhına zevk eyle o şâhun rif'atin
'İlmüni hakka'l-yaḳîn eyle vü taklîdi gider

463 Mümkin olmaz sana medh itmek anun meddâhı Hak
Kasd olan 'arz-ı muhabbet kıl sözüni muhtasar

2.2

Der Na't-i Ebî-bekr *(Radıya'llâhu 'Anh)*

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

464 Yâr-i evvel yâr-i ğârı Bû-bekir Sıddîḳ'tur
Kavl ü fi'lini resûlün şânı_anun tasdîḳtur

465 Gerçi vardur nâs beyninde hılâfette hılâf
Şâh-ı kevneyn anı ta'yîn ittüği tahḳîḳtür

466 Cümle varın tîb-i hâtırla tasadduk itti ol
Ḳâdir olmaz her gişi Hak'tan ana tevfîḳtur

467 *Mâ-ra'eytü şey'en illâ ra'eytu'llâhu fîh*[1]
Didüği ol ehl-i zevkun tâlibe teşvîḳtur

468 Zühd ü takvî zevk içinde buldı aksâ-yi kemâl
Kılmadı zâ'id tekellüm kavli_anun tahḳîḳtur

1 "Baktığım her şeyde mutlaka Allah'ı görmüşümdür."

2.3

Der Na'ṭ-i 'Umar (*Radıya'llâhu 'anh*)

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

469 Yâr-i sânîdür resûle zeyn-i ashâb-i 'Umar
Kuvvet-i İslâm içün seyfu'llâha bağlandı kemer

470 Dîn-ü İslâm <içre> şol denlü salâbet kıldı kim
Heybetinden zıllını görse ider şeytân hazer

15a 471 Re'yini tasdîka âyet nâzil oldı nice kez
Fikr ü akvâli nebî katında oldı mu'teber

472 Bil anun İslâmılan buldı zuhûr islâm-ı dîn
Hem kamu a'dâsına buldı hılâfette zafer

473 Ğayret-i İslâm-içün sa'y itti zâhir bâtın ol
Mesken oldı mescid ü mihrâb ana şâm ü seher

2.4

Der Na'ṭ-i 'Usmân (*Radıya'llâhu 'anh*)

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

474 Yâr-i sâlis ol nübüvvet şâhına 'Usmân'dur
Sâhıbü'n-nûreyn oldur câmi'u'l-*Kur'ân*'dur

475 Andan ahz itti hayâyı her ne var ehl-i edeb
'Âlim ü câhil hayâyı dir mine'l-îmândur

476 Zulm-ılan katl ittiler buldı şehâdet rütbetin
Ücreti vuslat durur Hak'tan bu da ihsândur

477 Çâr yârün her biri hakkında buyurdı hadîs
Seyyid-i evlâd-i âdem gör nice sultândur

478 Her gişiye lâzim elbet cennet içre[1] bir refîḳ
Dir refîḳ olan bana 'Usmân bin 'Affândur

1 lâzim elbet cennet içre: cennet içre lâzim elbet B

2.5

Der Na'ṭ-i 'Alî (*Radıyu'llâhu 'anh*)

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

479 Yâr-i râbi' sıhr-i evveldür 'Aliyy-i mürtezâ
Zâhir ü bâtında ekmel didiler şîr-i Hudâ

480 Didi vasfında anun pes 'âlimü'l-esrâr olan
Ben medîne olmışam 'ilme 'Alî'dür bâb ana

481 Ğazvesinde hâcet oldı da'vet itti ol resûl
Hâzır oldı şol zemân kim sem'ıne irdi nidâ

482 Menba'-ı cûd ü şecâ'at ḳâtilü'l-küffârdur
Zü'l-fiḳârına anun oldı dem-i a'dâ ğıdâ

483 Katline kasd itti küffâr itti hîcret ol resûl
Yirine ḳâyim-maḳâm oldı 'Alî_idüp cân fidâ

2.6

Der Na'ṭ-i Hasen ve Hüseyn ve Sâ'ir Evlâdi's-Sahâbe

(Rıdvânu'llâhi 'aleyhim ecma'în)[1]

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

484 Nûr-i 'ayn-i ehl-i sünnet verd-i bâğ-ı fahr-i dîn
Biri hüsn-i hulkılan şâyi' Hasen'dür nâzenîn

485 Birisi şâh-ı şehîdân Hüseyn-i Kerbelâ
Ağlayup katlinde 'arş ü ferş kıldı yir enîn

486 Hamze vü 'Abbâs bâḳî kim var-ısa *min 'aşer*[2]
Mesken oldı bunlara Firdevs hâdim hûr-i 'în

15b 487 Cümleten evlâd-ı ashâb u ne varsa tâbi'în
Diyelüm <pes> *Rahmetu'llâhi 'aleyhim ecma'în*[3]

---

1 Allah hepsinden razı olsun.
2 10'dan. 10 rakamıyla söz edilenler, cennetle müjdelenmiş 10 sahabedir.
3 Allah hepsine rahmet eylesin.

488 Pertev-i şems-i hidâyet her kime irdi ezel
Tâbi‘ oldılar gönülden olup ashâb-i yaḳîn

489 Anlara kim irmedi nûr-i hidâyetten zıyâ
Oldılar münkir olar metbû‘ Ebû-cehl-i la‘în

490 Sirrine sanma o şâhun vâkıf oldı her kişi
Ol resûli bilmedi illâ ki ashâb-i güzîn

491 Gerçi ashâbı göriptür mu‘cizât-i bî-hisâb
Mu‘cizâtun a‘zamı *Kur'an* bize hablü'l-metîn

492 Her ki tâbi‘ oldı zâhir bâtın ana diyeler
Hâzihî cennâtü ‘adnin fe'd-hulûhâ hâlidîn[1]

493 Cennet içre âb-i Kevser suna sâḳî zümresi
Eyde ğılmân hayre-makdem *lezzeten li'ş-şâribîn*[2]

494 Ba‘dehû nûr-i tecellî zâhir ola ez-hıcâb
Kad bedâ vechü'l-habîbi nazreten li'n-nâzırîn[3]

495 Yâr-i bâḳîye gönül vir fâniye kılma nazar
‘Ârif olan didi *innî lâ uhibbü'l-âfilîn*[4]

496 *Eyyühe'l-ıhvân küntüm tâbi‘î ehvâiküm*
Kad meza'l-‘umrü'l-‘azîzü lâ tekûnû ğâfilîn[5]

497 Eyyühe'l-ashâb entüm câhidû sümme'slükû
Fî tarîkı'l-evliyâ hattâ tekûnû vâsılîn[6]

498 Men re'â Mevlâhu fi'd-dünyâ re'â fi'l-âhıre
Sârî‘û kad dâ‘a vaktün lâ temûtû‘âmihîn[7]

---

1 "İşte Adn cennetleri! Haydi ebedî kalmak üzere buraya girin." (Adn cennetleri *Kur'an*'da 11 yerde geçmektedir. Söz öbeğindeki ikinci cümle ise 39:73'ten alınmıştır.)
2 "içenlere zevk veren" (bk. *Kur'an*, 37:46, 47:15)
3 Sevgilinin yüzü bakanlara bir aydınlık olarak göründü.
4 "(Ben) batanları sevmem." (bk. *Kur'an*, 6:76)
5 Kardeşler! Nefsin istekleri ardına düşenlerden oldunuz. Değerli ömür şüphesiz geçer gider, gafil olmayınız.
6 Dostlar! Çalışıp çabalayınız, sonra da Hak katına ulaşanlardan oluncaya dek veliler yoluna giriniz.
7 Mevlâyı bu dünyada gören öte dünyada da gördü. Koşun, muhakkak ki vakit daraldı, şaşkın bir hâlde ölmeyin.

3

<F a s l >

Münâcât

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

499 İlâhî zât-i pâkün vahdetiyçün
Hudâyâ vasf-i zâtun kuvvetiyçün

500 İlâhî mazherü'l-esmâ olançün
İlâhî muzhirü'l-eşyâ olançün

501 Nübüvvet tahtınun şânı hakıyçün
Yanunda 'ızzet-i câhı hakıyçün

502 Ana münzel olan *Kur'an* hakıyçün
Risâlet sıdkına bürhân hakıyçün

503 İlâhî levh-ü mahfûz u kalemçün
Ana mektûb olan remz ü rakamçün

504 Muhît-ı cümle 'arş-i a'zam içün
Cinânun ferşi kürsî ekremiyçün

16a 505 İlâhî beyt-i ma'mûrun hakıyçün
İlâhî tûr-i mestûrun hakıyçün

506 İlâhî Ka'be-i 'ulyâ hakıyçün
İlâhî Mescid-i Aksâ hakıyçün

507 Nebînün ol münevver merkadiyçün
Resûlün ol mutahher meşhediyçün

508 Anun ashâb-i makbûli hakıyçün
Anun evlâd-i maktûli hakıyçün

509 Gönülde 'âşıkun 'ışkı hakıyçün
Muhibb-ü sâdıkun sıdkı hakıyçün

510 Seni tevhîd-i zikre dâyim içün
Gece ḳâyim nehâren sâyim içün

511 Maḳâm-i kurba vâsıl kullar-içün
Şirâr-i ʻışḳa yanan diller-içün

512 Yolunda tâlibün gözi yaşıyçün
Firâḳundan olan bağrı başıyçün

513 Karanı gicelerde zâr olançün
Girüp halvetlere bîdâr olançün[1]

514 Visâlünçün sivâyı terk idençün
Nedür maksûd-i aslî derk idençün

515 Vücûdından geçüp fânî olançün
Baḳân-ıla senün fânî olançün

516 Yanında kullarınun hâs olançün
Ki bahr-i vahdete gavvâs olançün

517 Habîb ü hem muhibb olan kul-içün
Mürîd ü hem mürâd olan dil-içün

518 Şu ʻışḳun pûtesinde sâf olançün
Dürişüp vaslun ansızın bulançün

519 İlâhî enbiyânun cümlesiyçün
İlâhî evliyânun zümresiyçün

520 Müyessirsin müyesser kıl mürâdum
Kapuna geldüm ü gitmen bir adum

521 Şular kim sana itti iʻtimâdı
Olur yanunda hâsıl her mürâdı

522 Şular kim sana itti ilticâyı
Mukarrer buldı anlar her recâyı

523 Şular kim sana tevfîz[2] itdi emrin
Huzûr-ılan[3] geçürdi cümle ʻumrin

16b 524 Şular kim sana tevcîh ittiler râh
Hafîz u nâzır oldun ana her gâh

---

1 Bu beytin yeri MŞ'de aşağıdaki beyitten sonradır.
2 tevfîz: tefvîz AE, BV, MŞ
3 Huzûr-ılan: Huzûr-ıla MŞ

525 Yüzüm tevcîh idip yâ Rab tapuna
Kerem lutf umageldüm uş kapuna

526 Kerîmün ʻâdeti dâyim keremdür
Ki ehl-i cürme bâbun mültezemdür

527 Ne denlü çoğ[1] olursa kulda ʻısyân
Anı mestûr ider bir zerre ğufrân

528 Açıktur bâb-ü lutfun her faḳîre
N'ola ihsân idersen bu haḳîre

529 Gönülden her gişi isterse maksûd
Virürsin eylemezsin anı merdûd

530 Mürâd oldur kabûl eyle duʻâmı
Yanunda bir değildür hâs u ʻâmî

531 Duʻâm oldur ki ʻafv eyle günâhum
Suçum çoktur velî sensin penâhum

532 Emânette bu nefs itti hıyânet
Velî umar yine ʻafv-ü cinâyet

533 Bilir bir reşha rahmet oldı kâfî
Cihân cürmine cümle yâ İlâhî

534 Yaḳînün kıl muḳârin son nefeste
Hıcâb-i buʻdı refʻ it bu kafeste

535 Duhûl ittürmeğil ol demde şeytân
ʻInâyet kıl hafîz-u dîn ü îmân

536 Kusûrum her ne var ʻafv it Hudâyâ
İrer mücrimlere senden ʻatâyâ

537 Halâs oldukta cân murğı kafesten
Anı pâk eyle yâ Rab her hevesten

538 Ki doğrı[2] hazretüne sevk idüp râh
Anı yâ Rabbi eyle hâs-u dergâh

---

1 çoğ: çok B
2 Ki doğrı: Cenâb-i MŞ

539 Anun hâlini setr it rûz-ü mahşer
'Atâ kıl ana ol gün vech-i enver

540 Emîn eyle kamu havf ittüğinden
Sü'âl itme ne idip nittüğinden

541 Tecâvüz it[1] kamusından İlâhî
Ki senden ğayrı yok püşt <ü> penâhı

542 Kıyâmet ıssısından halk[1] hayrân
Olıncak anı kıl der-zıll-i Rahmân

17a 543 Tehî-dest irse ger ol hazretüne
Anı müstağrak eyle rahmetüne

544 Eğer bî-had ola kulda cinâyet
Umar cürminden artuk ol 'ınâyet

545 Ki rahmet ehl-i 'ısyân kullarunçün
Müheyyâ eyledün iy ferd-i bî-çûn

546 Ki sensin mu'tı-yi mes'ûl-ü'âlem
Münîl-i cümle me'mûlât-i âdem

547 Rahîm ü hem Ra'ûf ü Sâtirü'l-'ayb
Kerîm ü hem 'Afüvv ü Ğâfirü'z-zenb

548 Ğazab üstine rahmet itti sebkat
Kamu 'âsîler umar 'afv ü cennet

549 Hem ittün müşrikün ğayrına va'de
Kılasın mağfiret yarınki günde

550 Bi-hamdi'llâh muvahhid 'abdiz iy Hak
Umarız lutf-i tâm ü 'afv-i mutlak

551 Dahı *lâ-taknetû*[2] buyurdun iy şâh
Umar fazlını her 'âsî vü güm-râh

---

1 it: kıl MŞ

2 "Ümidinizi kesmeyin." (Kur'an, 39:53). Tamamı şudur: De ki: "Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah bütün günahları bağışlar. Çünkü O çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."

552 Geçür ehvâl-i haşrün cümlesinden
Kıl anı[1] evliyânun zümresinden

553 Maḳâm-i asdiḳâya irgür anı
Müyesser kıl huzûr-i câvidânî

554 Harîm-i kurba anı mahrem eyle
Maḳâm-i asfiyâda ekrem eyle

555 Anı ashâb-i makbûle karîn it
Ki ya'nî çâr[i]yâre hem-nişîn it

556 Muhammed Mustafâ'nun hem-civârı
İdüp kıl ana dürlü i'tibârı

557 İşitsün yâ İlâhî ol hıtâbun
İriştürme ana hergiz 'ıtâbun

558 Tecellâ-yi cemâlün kıl müyesser
Değil bir kerre yâ Rab bel mükerrer

559 Ne 'arz idem senün ma'lûmun olmaz
Merâtib kim buyurdun kalbe gelmez

560 Kulak işitmedi vü görmedi göz
Tahayyül itmedi vü dimedi söz

561 Yarakladun anı sâlih kul-içün
Muhibb ü mü'min ü muhlis dil-içün

17b 562 Müyesser eyle yâ Rab bu maḳâmı
İrişe lutf u fazl ana temâmî

563 Dahı şol nesne kim fazluna lâyık
'Atâ kıl ana yok lutfuna 'âyık

564 Recâsından ziyâde 'ızzet eyle
Kamu eslâfına sen rahmet eyle

565 Du'âmı işidip kim dirse "Âmîn"
Ana kıl mağfiret yâ Rabbi yarın

566 'Atâ kıl anlara cennet kusûrın
Görüp açmadılar sözün kusûrın

---

1 Kıl anı: Anı kıl MŞ

567 Du'amuz bula bununlan nihâyet
Cihân halkına yâ Rab kıl hidâyet

4

<F a s l >

Matla'u't-Te'lîf

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

568 Dinle imdi cân ü dilden bir haber
Bunca ahbâr içre oldur mu'teber

569 Ger dutarsan cân kulağın iy 'azîz
Fehm idersen olasın ehl-i temîz

570 Bu gönül levhine hattât-ı ezel
Bir muhakkak hâl yazmış bî-halel

571 Neshı yoktur nüshası ümmü'l-kitâb
Pür-ma'ârif okusan <her> fasl ü bâb

572 Hatt-ı dîvânî durur ta'lîk[u] yok
Her haḳîkat anda mektûb az u çok

573 Pes anun erḳâmı câmi' cümle hâl
Hem musahhah yoktur anda ḳîl ü ḳâl

574 Pür-işârât ü kinâyât ü rümûz
Kim anun bir harfi câmi' bin künûz

575 Ana tuğrâ eylemiş nâm-i şerîf
Cem'-ı[1] esmâ lafzatu'llâh-i latîf

576 Tayy idip hatm eylemiş mühr-i 'aceb
Tâ anı feth itmeye her bî-edeb

577 Ba'dehû hıfz eylemiş der-dürc-i cân
Muttali' olmaya ana ins ü cân

578 Vakt olup irsâl olındı mîr-i rûh
Bu vücûd iklîmine ire fütûh

1 Cem'-ı: Cümle B

579 Kıldı sandûk-ı bedende dürci derc
Dest-i nâdân irmeyüp kılmaya harc

18a 580 Geldi seyr itti bu mülki her yana
Ba'zı halkun olmadı tâbi' ana

581 Sabr idip bunlara hıddet itmedi
Pes müdârâ itti hıffet itmedi

582 Müntazırdur tâ ire peyk-i İlâh
Hükmini icrâ[1] ide ol pâdişâh

583 Anı merhûn eylemiş evḳât-ıla
Vakt-i ızhârın komış sâ'ât-ıla

584 Böyle olmıştur ezelden 'âdeti
İder ol tedrîc-ile her hılkati

585 Şol zemân kim bulmışam hadd-i bülûğ
Kâmilü'l-'akl oldı dil buldı fürûğ

586 Getti eşhâs ortasından ıhtilâf
İttifâk idüp kamusı oldı sâf

587 İrişür peyk-i hidâyet nâ-gehân
Didi emr oldı ola zâhir nihân

588 Mîr dahı bunları da'vet ider
Kime nush u kimine 'ızzet ider

589 Ref'-i kufl ü hatm[2] idüp tertîb-ile
Halka i'lâm eyledi tedrîc-ile

590 Her birisi eyledi cândan kabûl
Bildiler pes kankı şey asl-i usûl

591 Oldı bunlar bende-i mahsûs-ı şâh
Terk idüp dünyâda olan 'ızz ü câh

592 Vârid oldı çün zuhûrı âyeti
Fehm ola tâ ibtidâ vü ğâyeti

---

1 icrâ: izhâr AE, MŞ
2 Ref'-i kufl ü hatm: Ref'-i hatm <ü> kufl B

593 Pes lisâna geldi dilden çok kelâm
Feth olındı kuflı dürcin bi't-temâm

594 Nazm idüp yazdum anı tertîb-ile
Ehl-i 'ırfân yazalar tezhîb-ile

595 Lîki elfâz eylemez anı edâ
Zevku olmayan sanur kurı sadâ

596 Fehm ider şol kes ki olmış hıssa-dâr
Kısmeti nûr-i hidâyetten ğubâr

597 'Ilm-i bî-ğâyet durur 'ırfân-i Hak
Bu cihân halkına kâfî bir sebak

598 Her kula bir dürlü virmiştür lisân[1]
Her birisi sirr-i Hakk'a tercümân

18b 599 Fehm olımaz sa'y olınsa bin sene
Lîki anlar 'âlim olan elsine

600 Lâzim oldı tâlibe himmet ide
Her lisâna 'âlime hızmet ide

601 Tâ ki ma'lûm ola her kâmil sözi
Feth ola pes her kelâmun her yüzi

602 Cümlenün maksûdı bir yoktur hılâf
Virdi elfâz <u> 'ıbârât ıhtilâf

603 Ben kulına dahı bir ta'bîr-i hâs
İtti i'tâ fehm ider ancak havâs

604 Kimse bu üslûba sebkat itmemiş
Benden evvel bu yola kes gitmemiş

605 Hem hikâyât ü hem üslûbı 'aceb
Cümlesi mahsûs-ı bende fazl-ü Rab

606 Bu sözüme şâhidim âyet durur
Kıl teemmül ma'ni bî-ğâyet durur

607 Bahr-ü pür-asdâf ü pür-lü'lü'dür ol
Kenz-i pür-cevher durur feth olsa yol

1 lisân: nişân MŞ

608 Ğavs idersen bulasın dürr-i yetîm
Feth idersen keşf ola genc-i ʿazîm

4.1

Sebebü't-Teʾlîf Vürûdü Hâzihi'l-Âyeti'ş-Şerîfe[1]

Felemmâ tecellâ Rabbuhû liʾl-cebeli ceʿalehû dekken ve harra Mûsâ saʿıḳâ.
Felemmâ efâka ḳâle: "Sübhâneke tübtü ileyke ve ene evvelüʾl-mütekellimîn."

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

609 Çün işâret eyledi kıldum şürûʿ
Her sözüm yâ Rabbi kıl asl ı fürûʿ

610 Ben ne hâkem çün rümûz idem beyân
Yâ haḳâyık şerhini kılam ʿayân

611 Lîki fazlun olıcak bana muʿîn
Kalbe cârî olısar mâʾ-i maʿîn

612 Söylemek câʾiz olur baʿzı kelâm
Kim havâs ola muhâtab leʾl-ʿavâm

613 Sen hidâyet eyleğil bana delîl
Tâ haḳîkat milkine ire sebîl

614 Kavlümi hıfz eyle yâ Rab sehvden
Fiʿlimi pâk eyle cümle lehvden

19a 615 Yâ İlâhî sakla kalbüm ez-ğurûr
Tâ sözüm pâk ola ez-halt-ı ğarûr

616 Mâniʿ ol ger eylesem sûʾ-i edeb
Sen muʿîn ol çekmeyem yolda teʿab

617 Şol ki haktur anı ilḳâ it dile
Tâ haḳâyık aslı ile biline

618 Hem tecâvüz kılmayam hadden dahı
Didiler müsrif durur ğâyet sahî

---

1 **Sebebü't-Teʾlîf Vürûdü Hâzihi'l-Âyeti'ş-Şerîfe: Sebeb-i Vürûdü Hâzihi'l-Âyeti'ş-Şerîfe** MŞ

619 Tâ mudıl olmaya hâdî ola söz
Yolda mûzî olmaya hep ola düz

620 Eyle anı kurbete yâ Rab sebeb
Hem ana rağbet kıla ehl-i edeb

621 Hem rızâna kıl muvâfık her sözüm
Hazretünde tâ ki ağ ola yüzüm

622 Tâlibe âsân kıl fehm-i mürâd
Ger göre yüzin ola ğamgînü[1] şâd

623 Pes recâm oldur kamu söz ola hak
Şâna göre ahz ide <her> kes sebak

624 Tâ kıyâmet ana vir kadr ü şeref
Ola benden sonra ol hayrü'l-halef

625 Çün senün adunla kıldum ibtidâ
Yâdun-ıla girü bulsun intihâ

626 Her ne şey zikrün olur ana karîn
Kim görürse ide dilden âferîn

627 *Ravzatü't-Tevhîd* kıldum ana nâm
Dâhıl olan vâsıl-i dârü's-selâm

628 Ehl-i tevhîde teferrücgâhtur
Sâlik olan mûsıl-i dergâhtur

629 Tâlibi terğîb ider matlûbına
'Âşıkı teşvîḳ ider ma'şûkına

630 Kıl duhûl irdiyse ger fazl-i ezel
Girmeye bu ravzaya *bel hüm edal*[2]

631 Ol sebebden ba'zı kes rağbet ider
Ba'zı <kes> hıfz itmeyüp nefret ider

632 Taşrasından görünen dîvârdur
Bilmez için gülşen i yâ hârdur

---

1 yüzin ola ğamgînü şâd: yüzini ğamgîn ola MŞ
2 belki onlardan daha da şaşkın (*Kur'ân*, 25:44).

633 Ehline meftûhtur her demde bâb
Nâ-ehil gelse gözin sedd ide hâb

19b 634 Her ki okur bulur ol hazz-ı lisân
Ger teemmül eyleye hâsıl beyân

635 Her ki dinler bula sadrı inşirâh
Anlar-ısa kalbi bulur infitâh

636 Zevk iderse rûhına râhat[1] irer
Hâl iderse sirrinün setri gider

637 Bir haberdür söylerem ben râz-ıla[2]
'Arz ide ma'nî yüzin bin nâz-ıla

638 Ana kim ola mülâzim[3] her zemân
Kapusında ola dâyim dîde-bân

639 Tâlib olup cehd iden görür cemâl
Ğâfilün naksı ebed bulmaz kemâl

640 Tâlib-i dîdâr olan hâzır gerek
Terk-i ğaflet eyleyüp nâzır gerek

641 Bir mübârek sâ'at içre bil o hûr
Feth-ü bâb-ü kasr idip bula zuhûr

642 Şol ki hâzırdur görür dîdârını
Ol ki ğâfildür görür dîvârını

643 Perdeler içre çü ol mestûrdur
Her ki perde keşf ider mesrûrdur

644 Bel mukarrer ol cemâlün pertevi
İrse her kalbe olur nûrı kavî

645 Sanma sen bunı kelâm-i zâhirî
Hazz ider bundan ma'ârif mâhiri

646 Ana kim feth ola bu ma'nî yüzi
Tûtiyâdur göze ayağı tozı

---

1 rûhına râhat: rûha râhatler B
2 Beyit MŞ'de yoktur.
3 Ana kim ola mülâzim: Kim mülâzim ola ana MŞ

647 Şöyle kim maksûdı fehm ide temâm
İdüp istihsân ü diye hoş kelâm

648 Anlaya hâlin faḳîrün ol gişi
Kim ne söyler ya ne anun cünbişi

649 Bu kelâm içre hıtâbum ehledür
Redd ider ger virseler nâ-ehle dür

650 Sözlerüm hep ma'rifet ashâbıılan
Terk idüp a'dâ ola ahbâbıılan

651 Sanmasunlar sözlerüm ola güzâf
Yâhu bu yolda idem da'vâ vü lâf

652 Orta yirde bir behâne ben dahı
Anlayup maksûda irgil sen dahı

20a 653 Şol ki bildüm anladum ben söyledüm
Ehl-i zevkı hon-ı Hakk'a toyladum

654 Ba'zılar redd itse ger yoktur ziyân
Münkirün kalbi dolu her dem gümân

655 Her gişinün fehmi zevkına göre
İrişür matlûba şevkına göre

656 Kalmazam ben münkirün inkârına
Kim anun ıkrârı ne inkârı ne

657 Virmedi bahre keder zerre türâb
Naks gelmez gülşene ötse ğurâb

658 Bir hisâra bir gişi vursa hacer
İrmeye andan ana hergiz zarar

659 Sözlerüm pürdür benüm esrâr-ıla
Yok kelâmum bir nefes ağyâr-ıla

660 Niçeler geldi cihâna yazdılar
Ma'rifet yolında dürler dizdiler

661 Her birisi kodı gitti yâdigâr
Kim ğanî vü kim gedâ kim tâc'dâr

662 Kimi red itti kimi kıldı kabûl
Böyle gelmiştür ezelden bu usûl

I

[B Â B]

Matla'[1]

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

663 Bu mesel yitmez mi sana ol İlâh
Kim düzetti bunca tertîbi o şâh

664 Yoğ-iken her şey'e ol virdi vücûd
Her birine dürlü dürlü kıldı cûd

665 Çün diler kim halk ide bir âdemi
İttürür seyr ana bin bin 'âlemi

666 Eğlenüp her yirde bir mikdâr ol
'Âlem-i ervâha irer tâ ki yol

667 Ba'dehû andan dahı eyler sefer
Berzah-ı evvel olur ana makar

668 'Âlem-i mülki gelüp seyrân ider
'Arş-i a'zam fevkına cevlân ider

669 Ol aradan kürsiye eyler nüzûl
Pes semâvâtı kamu seyr eyler ol

670 Çün 'anâsır cevkına eyler duhûl
Her birinden hâsıyet eyler kabûl

20b 671 Âhırı 'arza inüp eyler karâr
Sâkin olur anda haylî rûzigâr

672 Çün temâm olur nüzûl[2] eyler su'ûd
İde tekmîl-i kemâlât-ı vücûd

673 Kılmadı câmid anı virdi nümû
Böyle bağlandı bu tertîb iy 'amû

---

1 **Matla': Temsîl** AE, MŞ
2 temâm olur nüzûl: nüzûl olur temâm B

674 Ol mekândan kaldırıp itti kerem
Sözlerüm fehm it temâm iy muhterem

675 Çünkim irgürdi buna hâl-ü nebât
Pes ʻatâ kılmak diler ana hayât

676 Ana hayvân rütbetinden bir mekân
Virdi kaldı anda dahı bir zemân

677 Baʻdehû ihsân-i tâm itti yine
Seyr idip bunca merâtib çok sene

678 İrdi insân batnına kıldı duhûl
Geydi anda dürlü dürlü sûret ol

679 Hısn-ı sulbe irdi vü kıldı karâr
Terbiyetle cevher oldı yâdigâr

680 Ol maḳâmdan dahı itti çün[1] hurûc
Kasr-ı rahme irdi vü kıldı vülûc

681 Kıldı ol menzilde dahı terbiyet
Dürlü hâlât irdi buldı mertebet

682 Oldı sâkin anda dahı niçe ay
Böyle gelmiştür kamu yohsul u bay

683 Baʻdehû ʻazm eyledi bâğ-u cihân
Bunda ola terbiyet zâhir nihân

684 Kıldı bunda dürlü ihsân ü ʻatâ
Hâs u ʻâma irişür işbu sehâ

685 Cevher-i ʻaklı ʻatâ itmekte Hak
Birbirinden eyledi insânı fark

686 Cümle eşyâ böyle bulmıştur zuhûr
Zevk idersen sen de terk itsen ğurûr

687 Lîkü vardur her biriyçün bir maḳâm
Pes tecâvüz eylemez fehm it kelâm

688 Çünki insân her maḳâmı seyr ider
Hem nüzûl ü hem suʻûd idip gezer

1 dahı itti çün: dahı ol itti AE

689 Her ne yirden kim oluptur ibtidâ
İrişür elbette ana intihâ

21a 690 Ba'zı şahsun irişür te'dîb-ile
Ba'zısı dahı anun ta'zîb-ile

691 Ihtiyârunlan irersen asluna
Vaslını eyler bedel ol fasluna

692 Ihtiyâr itmez-isen hâzır 'azâb
Duzah u cennet kamu ni'me'l-me'âb

693 Bu merâtib kim sana zikr eyledüm
Sanma sen kim binde birin söyledüm

694 Tâlibe tenbîhdür maksûd olan
Ehlini ister bulur maksûd olan

695 Her birisi bunlarun cânı helâk
Fikr idersen perde-i 'akl ola çâk

696 Bu mehâlikten seni kurtardı ol
Sen dahı her anda anun şükrinde ol

697 Dahı eyler dürlü ihsân ber-kemâl
Sana her anda o Rabb-ü lâ-yezâl

698 Müntehî olmaz sana ihsân ebed
İtmedi ihsâ anı hergiz 'aded

699 Dinle imdi nicedür kuldan hatâ
Her hatâ karşusına şâhtan 'atâ

700 Gice gündüz bunlarun tedbîrini
Dâyim eyler gör gine takdîrini

701 Her birine dürlü dürlü ni'meti
İtti i'tâ kıldı ana 'ızzeti

702 Her birisi bir birinden yucadur
Kim faḳîr ü kimi şeh kim hocadur

703 Ba'zına virdi oğul ba'zına kız
Kimine dünyâ ucuz kimine kız

704 Bunca envâʿ-ı niʿamlan[1] halkı Rab
Terbiyet eyler kamusın rûz ü şeb

705 Sıhhat ü râhat kamu andan durur
Sanma sen kim cân-ılan tenden durur

706 Bunca ihsânı kılurken ol Ğafûr
Az bulur ol kulları içre şekûr

707 Kim vücûdına anun inkâr ider
Kimisi vardur deyü ıkrâr ider

708 İki olmıştur mukırr olan dahı
Baʿzı dir kim Tanrı birdür iy ahî

21b 709 Baʿzı dir kim niçe tanrı vardur[2]
Sen anı şeytân-ılan bil yârdur[3]

710 Bir diyenler cümle vasfın anlamaz
Hıkmet-i Hakk'ı bilen hîc danlamaz

711 Yüz bininde birisi bildi Hak'ı
Bu sözüm girçek durur Tanrı hakı

712 Böyledür hâli bularun her zemân
Baʿzı zâhir bunlarun baʿzı nihân

713 Hîc bulardan naks gelmez zâtına
Gey hazer kıl varma ednâ katına

714 Gör yine lutf oldı anun ʿâdeti
İncinüp kesmez birinden niʿmeti

715 Pes helâk itse kamu ḳâdir durur
İsmi zîrâ Müntakim ḳâhir durur

716 Lîki yine ismidür anun Sabûr
Hem Latîf ü hem ʿAfüvv ü hem Gafûr

717 İmdi gel sen dahı sözün söyleğil
Hulk-ı Hakk-ılan tahalluk eyleğil

---

1 niʿamlan: niʿamla MŞ
2 vardur: var durur MŞ
3 yârdur: yâr durur MŞ

718 ʻAybına hîc kimsenün kılma nazar
Hak katında bu durur aʻlâ hüner

719 Her kimün kim meşrebinde var bu söz
Ger işitse biri olur niçe yüz

720 Anlarun kim hılkatinde yoktur ol
Ger yilerse niçe yıl bulmaya yol

721 Kudretün yittükçe tahrîr it kelâm
Şâyiʻ olup işidür ger hâs u ʻâm

722 Söyle ketm itme kelâmun ehli var
Niçeler gerçi görinür ehl[i]-vâr

723 İrişür elbet kelâmun ehline
Muttaliʻ olur maʻânî aslına

724 Tâ ki bâḳî ola niçe rûzigâr
Anlayanlar dir ne gökçek yâdigâr

1

<F a s l >

Matlaʻ

[fâʻilâtün fâʻilâtün fâʻilün]

725 Gel berü iy zümre-i sarrâfiyân
Açmışam bâzâr-ı ʻışk içre dükân

726 Gezmişem terk eyleyüp milk ü vatan
Hind ü Sind ü bahr ü ber Hürmüz ʻAden

22a 727 Almışam laʻl-i Bedahşân zübdesin
Pür idem sarrâf ı ʻâşık zümresin

728 Bulmışam bir dâne ʻâlî şeb-çırâk
Görmeğe kıymet değil Rûm i ʻIrâk

729 Kim ana yüz yıl cihân olmaz bihâ
Bulur anı baş u cân iden fidâ

730 Çekmişem cemʻında şol denlü elem
Kim anı ʻadd eylemez harf ü rakam

731 Zînet ittüm bir dükân-i cevherî
Ḳût-i rûh olur mukarrer her biri

732 Ben senünçün çekmişem bunca te'ab
Hâzır ittüm tâlib olmazsın 'aceb

733 Nazm ı tertîb eyledüm zîbâ güher
Almaz-ısan bâri seyr it bir nazar

734 Kim nazardan irişür çeşmüne nûr
Dikkat itsen kalbe hâsıldur huzûr

735 Zevk idersen rûha râhatler irer
Hâl olursa sir meserretler görür

736 Sanma anun aslını âb ü hevâ
Kenz-i esmâ eylemiş anı Hudâ

737 Şol güherdür görmedi çeşm-i beşer
İrmedi sem'ıne hergiz bir haber

738 Hâtırına gelmedi andan nişân
Kalbe kuvvet rûha râhat câna cân

739 Ol güherden pür durur arz u semâ
'Ayn-i a'mâ zerresin görmez şehâ

740 Nâ-ehil ger görse eyler sû'-i zan
Bilmedi câhil harez dürr-i 'Aden

741 Sa'y it imdi[1] ehl olasın iy ahî
Dü cihânda misli yoktur bir dahı

742 Lutf-u Rabbânî irip feth olsa 'ayn
Ref' olur eşyâ yüzinden cümle ğayn

743 Ol zemân ma'lûm olur kadrı anun
Lîki mâni' görmeğe rûh u tenün

744 Ger sözümden oldun-ısa hıssadâr
İstimâ' it kıssayı gör kim ne var

1 it imdi: id imdi MŞ

1.1

Kıssa-i Hoca Cevherî

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

22b 745 Bir hikâyet geldi tâze hâtıra
Zikr olunsun defʿ ola tâ hâtıra

746 Var-ıdı bir kimse ḳâbil-şân-ıdı
Hocalık kalbinde_anun penhân-ıdı

747 Olmağa sârrâf-i mâhir tâlib ol
ʿIlm-i cevherde kemâle râğıb ol

748 Gice gündüz fikr iderdi hâlini
Kim ne vech-ilen olur ahvâlini

749 İrişüp maksûdına bula mürâd
Gendü hoca ola sâyirler ʿıbâd

750 Dolmış-ıdı kalbi anun <bu> heves
Bu fikirden ḫâli olmaz bir nefes

751 Yoğ-ıdı hem sirri dahı söyleye
Fikr idüp ikisi tedbîr eyleye

752 Çekti bu hâlette bî-had ıztırâb
Nâr-i hayret bağrını kıldı kebâb

753 Pes yürür bu hâlet üzre çok zemân
Hâtırına geldi bir gün nâ-gehân

754 Olduğun yirde senün hod hoca yok
Hâlüni ʿarz itmeğ-içün az u çok

755 Ger dilersen olasın ulu hoca
ʿÂlemi seyr eyleğil ucdan uca

756 Terk idüp mülk ü vatan seyr it diyâr
Saʿy idüp cehd eyleğil leyl ü nehâr

757 Niçe berr ü niçe bahr itğil ʿubûr
Tâ bula bir yirde maksûdun zuhûr

758 ʿÂlem içre niçe hoca vardur
Lîki bulmak hayli müşkil kârdur

759 Bulmak istersen mürâdun kıl sefer
Hâsıl eylersin kılursan terk-i ser

760 Kime uğrarsa yolun di hâlüni
Ana ʿarz it cümle ḳîl ü ḳâlüni

761 Bildüğinden ol virür sana haber
Bilmez-ise sana yok bundan zarar

762 Bulunur elbet cihân ḫâlî değil
ʿÂrif olan her dikenden derdi gül

763 Eyleyüp bu fikri terk itti vatan
Târik oldı işbu yolda cân ü ten

23a 764 Kıldı çün ʿazm-i sefer girdi yola
Hep kabûl itti ne şiddet kim gele

765 Gezdi işbu ʿâlemi ol ser te-ser
Sordı maksûdın aradı der be-der

766 Kimde kim gördi bu fenden ol eser
Kodı hıdmet işiğinde vech-i ser

767 Durdı anun hızmetinde bir zemân
Tâ ki hâsıl ola maksûd-i nihân

768 Çünki bunda oldı[1] maksûdı temâm
Bir yire dahı varup virdi selâm

769 Bunda dahı durdı aldı çok hüner
Himmet itti ana ol sâhib-nazar

770 Bir yire dahı varup sürdi yüzin
Tûtüyâ kıldı[2] göze izi tozın

771 Ahz ider andan dahı çok sanʿati
Saʿy idüp bu yolda kıldı ğayreti

---

1 bunda oldı: bundan oldı AE, oldı bunda B
2 kıldı: itti B

772 ‘İlm-i sarrâf i cevâhir kıymetin
Öğrenüp bunlarun aldı[1] himmetin

773 ‘Âlemi seyr itti bu vech üzre ol
Aldı hıssa her birinden az u bol

774 Gördiler bu hocalar bunı ğarîb
Her birisi tuhfeler virdi ‘acîb

775 Bildiler ğâyette kızgun müşteri
Nesne hîc ketm itmediler her biri

776 Didi<ler> biz<den> sana_olsun yâdigâr
Gösterip nâ-ehle kılma târümâr

777 Niçe yıldur her birimüz saklaruz
Gelse bir tâlib deyü yol beklerüz

778 Hamdü li'llâh kim senün bigi[2] gişi
Tâlib olup başa iltür bu işi

779 Bildi bunlardan o[3] ‘ılm-i cevheri
‘Âlem içre oldı mâhir cevherî

780 Oldı sarrâf-i cihân ol âdemî
Ser te-ser seyr ittüğiyçün ‘âlemi

781 Nakd-i ‘umri harc kıldı bu yola
Buldı bir dürr-i yetîm aldı ele

782 Oldı ol bir hoca-i ‘âlî-cenâb
Kıymetî taşlar yanında bî-hisâb

23b 783 Şol kadar cem‘ itti zîbâ taşlar
Her birinün kadrı niçe başlar

784 Kenz-i mahfîden çü sarrâf-i ezel
Ana bir gevher viriptür[4] bî-bedel

785 Ol-ıdı bir dâne ‘âlî şeb-çırak
Görmedi mislin ‘Arab Rûm ı ‘Irâk

---

1 bunlarun aldı: aldı bularun B
2 bigi: gibi MŞ
3 o: bu B
4 viriptür: virüpti MŞ

786 Cümle eşyâ andan ahz eyler zıyâ
Ḳâyim oldı_anunla bil arz u semâ

787 Hep anun nûrıyla zâhirdi vücûd
Cümle fi'lün ger kıyâm ü ger sücûd

788 Birbirin mü'min görür ol nûr-ıla
Müşrike mestûr olur yol nûrıla

789 Çeşm-i bûma nûr-i şems oldı hıcâb
Merci' oldı zulmet ü câyı hârâb

790 Her ki zulmetten diler ola halâs
Sâlik olsun evliyâ râhına hâs

791 İre râhı gevher-i hâsa anun
Sarf iderse nakdını cân ü tenün

792 Virdi nakdi aldı gevher bî-behâ
Pes fenâsına bedel oldı baḳâ[1]

793 Çün yazılmaz vasfı anun bi't-temâm
Gel yine maksûda sevk <eyle> kelâm

794 Pes bulardan fenni[2] tekmîl eyledi
İstimâ' it sonradan gör neyledi

795 Kılmadı tağyîr hergiz hâlini
Kâmil oldum ben deyü akvâlini

796 Yine evvel hâli üzre ber-karâr
Hakka hamd ü şükr ider leyl ü nehâr

797 Sûret-ü fakr üzre gezdi bir zemân
Sordı ol sarrâflar zâhir nihân

798 İşbu tavr üzre birez seyr itti[3] ol
Niçe kâmil kimseye uğradı yol

799 Hâlini bunlara ol 'arz eyledi
Hak mı yâ bâtıl mı didi soyladı

---

1 bakâ: likâ B
2 fenni: ma'ni MŞ
3 birez seyr itti: seyir eyledi MŞ

800 ‘Ilmini gördi bular kıldı kabûl
Sevdi cândan her biri didi oğul

801 Çünki Hak’tan irdi sana bu ‘atâ
Eyle ehline anun sen de sehâ

24a 802 Çok irişti ba‘zı yirde hocaya
Dahı varmamış henüz ol hocaya

803 Kanda kaldı cevherün kadrın bile
Ger satarsan ehli almaz bir pula

804 Zâhirâ lîkin mülebbes hûb-rû[1]
Gendüyi medh itmek olmış ana hû[2]

805 Kim görür dir hoca-i devr-i zemân
Pür-ma‘âriftür velî kılmış nihân

806 Ehl-i ‘ırz u ehl-i vaz‘ ehl-i vaḳâr
Her gören dir bunda çoktur yâdigâr

807 Fi’l-haḳîka müflis ü medyûndur
‘İlm-ü cevherde kamu mağbûndur

808 Kurmış ol dahı cihânda bir dükân
Her ki gördi zâhirin dir özge cân

809 Ehl-i hâcet ger varursa yanına
Söylemez cevr eyler anun cânına

810 Sorsa ger ol ‘ılm-i cevherden haber
Verhem eyler yüzine kılmaz nazar

811 Dir senün haddün değildür bu kelâm
Sanma ehl olur bu ‘ilme her ‘avâm

812 Özge hâlettür bu sen kılma heves
Yürü fakrun üzre olup sözi kes

813 Gördi zîrâ zâhirin bunun faḳîr
Geymiş eski câmeler hor i haḳîr

---

1 hûb-rû: hûb-rûy B
2 hû: hûy B

814 Gözine göstermez ol hîc kimseyi
Ma'rifet yok fark ide nîk ü denî

815 Gösterür zâhirde gendü 'ılm i hûş
Taşrası ma'mûr lîkin içi boş

816 Cevherün 'ılminden açmaz ol kelâm
Cehli zâhir ola dir beyne'l-'avâm

817 Ehli olmayan sanur gerçek durur
'Ilm-i cevher bunda ğâyet çok durur

818 Bekler anun kapusın ol ay ı yıl
Hızmet eyler ana çok ez-cân ü dil

819 Ol dahı himmet idüp virdi bu gez
Hâs cevherdür deyü ana harez

820 Şâd olup ol dahı pes mesrûr olur
Yâdigârım var deyü mağrûr olur

24b 821 Halkı dahı gendü-veş mağbûn ider
Kim musâhib olsa ana dûn ider

822 Ehli olan bildi anun hâlini
Koymadı sem'ine aslâ ḳâlini

823 Aldanup kalmadı anun lâfına
Muttali' oldı kamu evsâfına

824 Terk idüp ol gitti bir dahı yire
Sa'y ü cehd eyler ki maksûda ire

825 Her ki bir fenni kılur cândan taleb
Anı mahrûm eylemez virür çalab

826 Bu gişi maksûda hod irmiş idi
Çok 'acâyib tuhfe<ler> dirmiş idi

827 Gendinün 'ılmin değiştürmek mürâd
Cevherün fenninde olmaya kesâd

828 Hîc kusûrı var mı 'ilminde göre
Var-ısa anı kemâle irgüre

829 Virmiş-idi ana Rabb-ü lâ-yezâl
‘İlm-i cevherde ne var-ısa kemâl

830 Her ne vaktın görse bir cevher ‘ayân
Bir nazarda kıymetin eyler beyân

831 Yâhu sarrâf itse katında kelâm
Anı bir mecliste fehm eyler temâm

832 Kim ne denlü vardur anda ma‘rifet
Cevherîler sûkı içre mertebet

833 Her şehirde niçe ay eyler sükûn
Zâhirin gören sanurlar anı dûn

834 Kimse anı bilmez itmez ‘ızzeti
Buldı bu hâl üzre ol hoş râhati

835 İstemezdi kimseye hâlin diye
İrte içün yâhud ol ğussa yiye

836 Ihtiyâr itti bu denlü zilleti
Yoğ-ıdı kalbinde aslâ ‘ılleti

837 Bu sıfattan neydi maksûdı anun
Dinle <gel> râhat ola cân ü tenün

838 Gendinün misli arar bir cevherî
Ana ‘arz ide ne varsa cevheri

839 Ol dahı ‘arz ide buna mâlini
Birbirinün hep bilüp ahvâlini

25a 840 Gice gündüz ola bunlar râz-dâş
Birbirinden saklamayup cân ü baş

841 Yâhu gendü gibi bir tâlib kavî
Bulsa ger ol göstere ana yolı

842 Ana ta‘lîm eyleye ‘ilminden ol
Anlayubildüği mikdâr az u bol

843 Şöyle kim ğâyette ḳâbil-şân ola
Pes cevâhir saklamakta kân ola

844 Çün mirâren anı idüp imtihân
İstiḳâmet üzre hâlî ez-gümân

845 Meşrebinde hıfz u vüs'at ola ger
'İlm-i cevherden ana virüp haber

846 Eyleyüp teslîm[ü] cümle yâdigâr
Zâhir ü bâtında ola ana yâr

847 Ol dahı ola bu fennün mâhiri
Sözümi sanman kelâm-i zâhirî

848 Çok zemân bu hâlet üzre ol yürür
Âhırı maksûdını bulmaz görür

849 Sonradan ol fikr-i âhar eyledi
Halvetinde nefsine ol söyledi

850 Bu kadar tuhfe hedâyâ sende var
Nice yürürsin cihânda bende-vâr

851 Kim ne bilsün sende cevher varlığın
Eyle izhâr çekme gel el darlığın

852 Niçe tâlib kimseler vardur gezer
Cevher-i hâsı görüp ehlin sezer

853 Tâ ki senden herkes alsun yâdigâr
Dehr içinde ola tuhfen pâyidâr

854 Ihtiyâr it bir diyârı kıl sebât
Zâhir eyle cevher-i mu'tî hayât

855 Cevher-ilen[1] zînet idüp bir kafes
Hep murassa' ola cümle pîş ü pes

856 Vir anı bir yâr-i kâmil destine
Ol temâşâ ittüre her dostına

857 Var-ısa ol yirde kâmil cevherî
Bu kafesten kadrün anlar her biri

1 Cevher-ilen: Cevher-ile MŞ

858 Ihtiyâcı var-ısa sana gelür
Yoğ-ısa tahsîni ezberden kılur

25b 859 Çün mukarrer kıldı fikri ol cüvân[1]
Oldı bir şehr isteyü yola revân

860 İderek seyr ü temâşâ-yi diyâr
Kıldı bir şehri bulardan ıhtiyâr

861 Ol-ıdı bir şehr-i ra'nâ-yi 'acîb
Hoş tutardı ehli ger görse ğarîb

862 Gülsitân-ılan müzeyyen sağ u sol
İ'tiḳâdun ola ger uğrasa yol

863 Her birisi hoş müretteb dil-firîb
Cümlesi pürdür sadâ-yi 'andelîb

864 Sanki deryâdur sadef her hânesi
Doludur her birisi dür dânesi

865 Pâyine yüz sürmeğe gelmiş bahir
Anda cârî âb-ü kevserden nehir

866 Karşusında dağlar kılmış kıyâm
Gice gündüz halkına mislü'l-hıyâm

867 Sağ u solında anun cârî miyâh
Zâhir olmış anda emsâl-i giyâh

868 Hem anun âb ü hevâsı mu'tedil
Mâ'-i rahmetten oluptur muğtesil

869 Pâk olup kılmış teveccüh kıbleye
Yüzi yirde nâzil olmış secdeye

870 Bâkı vasfın anla sen bundan i cân
Kim demişler 'ârife bestür nişân

871 Düşmiş anun kalbine işbu heves
İde zînet pür cevâhir bir kafes

872 Bir kafes düzdi müşebbek evvelâ
Her nazar iden olur mesrûr ana

---

1 kıldı fikri ol cüvân: kıldı bu fikri_ol cüvân MŞ

873 Bağladı Rûmî Hıtâyî nakşı ol
Kodı hurde cevher anda sağ u sol

874 Zînet idüp bağladı yir yir girih
Her ki gördi didi hoş altun zirih

875 Anda düzdi dürlü dürlü sûreti
Eyledi zâhir kemâl-i kudreti

876 Kalmadı bir sûret anda olmaya
'Ârif ol zâhirde nakşa kalmaya

877 Zâhirin tertîb idüp bu vech-ile
Başladı cevkın dahı zînet kıla

26a 878 Dizdi[1] altundan tile çok cevheri
Kıymetinde bî-bedeldür her biri

879 Niçe tel[2] nazm eyledi zînet içün
Tâ ki tertîb eyleye hıkmet içün

880 Kimi sâfîdür kimi yâkûttur
Kimi la'l ü mürde câna kûttur

881 Kimi bir dür biri la'l-ü mümtezic
Görmedi pes kimse bu tertîbi hîc

882 Bu kafes içre o dürlü zîneti
Bunlar-ılan işledi çok san'ati

883 Eyledi tasvîr çok nakş u hayâl
Bu lisân-ılan beyân olmak muhâl

884 Birbiri içinde kat kat dâ'ire
Kıldı tertîb-i semâ'-i sâ'ire

885 Her birisi birbirin olmış muhît
Kimi mahlût u anun kimi besît

886 Bir biri içre müşebbek pür-hüner
Taşradan tâ[3] vastına irer nazar

---

1 Dizdi: Düzdi MŞ
2 tel: til AE, MŞ
3 Taşradan tâ: Taşrasından B

887 Hîc biri mâni‘ değildür birine
Her birin vaz‘ itti yirlü yirine

888 Bu semâvât üzre yoktur ana ‘ad
Zikr i tahrîr-ile olmaz ana had

889 Ortasında kodı ol bir şeb-çırak
Nâ-ehil görmez anı olur ırak

890 Her ne mikdâr eylesem vasfın ‘ayân
Hâme anun hâlini kılmaz beyân

891 Hatm idüp kapusına hatm eyledi
Niçe dürlü anda sir ketm eyledi

892 Her ki tertîb üzre fehm itti temâm
Ol dahı hatm itti yok ana kelâm

893 Buldı bir yârî ki sâhib-ma‘rifet
Haslet olmış ana her dem meskenet

894 Ğıll ü ğıştan kalb-i sâfı pâktür
Ehl-i ‘ırfân hızmetinde hâktür

895 Pes muhibb ü muhlis olmış yok hased
Hem musâhib ana çün rûh u cesed

896 Ana teslîm eyleyüp didi i yâr
Saklamıştum bunı niçe rûzigâr

26b 897 Şimdi kasd ittim ki ızhâr eyleyem
Hıfz idüp şimden girü pes neyleyem

898 Her gişi kılsun nazar bulsun sürûr
Her nazardan gönlü gözi dola nûr

899 Her gişi seyr eylesün kılma dirîğ
Ehl-i hıkdun başına her demde tîğ

900 Ol dahı aldı ele oldı revân
Tâ temâşâ eyleye ehl-i zemân

901 Dinle sen halk-ı cihânun hılkatin
Gör ne asnâf üzre olmış kısmetin

902 Kimine irmiş anun fazl-ı ezel
Kiminün hakkındadur *bel hüm edal*[1]

903 Kimi nâkıstur kimi ʿâkıl durur
Kimi ahmaktur kimi ḳâbil durur

904 Kimisi sâhıb-nazar kimi denî
Kimi ehl-i rây kimisi gabî

905 Kim müşevveştür kimi ehl-i temîz
Kimi erzeldür kimi ğâyet ʿazîz

906 Kiminün her demdedür re'yi savâb
Kimisi fikr itmedin virür cevâb

907 Kimidür gendüye ğâyet muʿtekıd
ʿİlm ü hulk-ıla oluptur muʿtemid

908 Kimi ʿâkıl lîki sûrette zelîl
Kâmilün her biri tutmış bir sebîl

909 Bunlarun ahvâli sanman yazıla
Niçe kışlar geçse gelse yaz-ıla

910 Kıl te'emmül hoş ʿaceb kudret durur
Fehm-i hıkmet eylemek niʿmet durur

911 Bil kemâl-i kudretindendür bu hâl
Dürlü dürlü sûret itti bir me'âl

912 Hamdü li'llâh kim bize oldı nasîb
Her sıfattan irişür bûy-i habîb

913 Ger ʿazîz ü ger ḥaḳîr ü cümle şey
Her birin izhâr idiptür nûr-i Hay

914 Nûr-i Hak'tan çün kamu bulmış zuhûr
Kâmil oldur bakmaya bir şey'e hor

915 Bu kafes gitti bu halkun içine
Kimi nâzır taşra kimi içine

27a 916 Baʿzı kimse bakmadı yüzine hîc
Belki hışm idüp didi kim durma giç

1 belki onlardan daha da şaşkın (*Kur'ân*, 25:44).

917 Ba'zı kimse gördi lîkin bilmedi
Perdesini çeşminün ol silmedi

918 Ba'zı almaz ger satarsan bir pula
Bir nazar idüp dimez kim bu nola

919 Ba'zı gördi almadı andan sürûr
Gendisinde var-ıdı ğâyet ğurûr

920 Ba'zı gördi didi kim bu bir kafes
İçine bakmağa itmez ol[1] heves

921 Ba'zı gördi bir murassa' yâdigâr
Zâhirinde kaldı didi özge kâr

922 Ba'zı gördi zâhirin sun'-ı 'acîb
Didi vardur bunda esrâr-i ğarîb

923 Dikkat-ılan bir nazar dahı kılur
Cevher-ilen doludur için görür

924 Görmedi ol dahı ğayrı san'ati
Anladı ancak hemân bir zîneti

925 Ba'zı gördi içi kat kat dâ'ire
Çok meserret hâsıl olur nâzıra

926 Bir iki kaç mertebe fehm eyler ol
Ol aradan içerü kılmaz duhûl

927 İ'tiḳâdı bu ki fehm itti temâm
Gendü denlü bilmedi hîc hâs u 'âm

928 Ba'zı def'ât-ıla itti[2] dikkati
Anlaya tâ kim ne varsa san'ati

929 Çün kamunun 'ılmin ol itti taleb
Çekti fehminden anun bî-had te'ab

930 Pes te'emmül birle baktı çok zemân
Bu müşebbek ortasından nâ-gehân

---

1 itmez ol: ol itmez MŞ
2 itti: eyler MŞ

931 Görünür gözine bir zîbâ güher
Dutmış âfâkı zıyâsı ser te-ser

932 Kim nazar eyler kamaşur gözleri
Hem münevverdür zıyâsı yüzleri

933 Zulmet-i cehli olur nûrı müzîl
Dâl olmış kullara oldur delîl

934 Dir ki bu şehtür kamusı bendedür
Her ne var-ısa kerâmet bundadur

27b 935 'Âşık olur cân ü dilden çün ana
Dir ne istersen ahî virem sana

936 Aç kapusın seyr olınsun bir nazar
Bağlamış üstâd bunda çok hüner

937 Ol dahı dir kim ben anı[1] açmazam[2]
Ehli vü nâ-ehli ben[3] fark itmezem[4]

938 Ger dilersen sâhibi yanına var
Sana tafdîl üzre ol virür haber

939 Ba'zısı evvel nazarda fehm ider
Sâhibin teftîş idüp ana gider

940 Dir kim ola buncılayın cevherî
Yâdigârıdur cihânun her biri

941 Gendüsine var anun feth ola bâb
Kıl sü'âli gendüden ahz it cevâb

942 Her gişinün tuhfesi virür haber
Sâhibinden her ne var-ısa hüner

943 <Bil> ki her 'âlim ana 'âlim değül
Bitmedi hîc hârsız 'âlemde gül

944 Kâmil olup 'âlim olan cümle fen
Eylemez bir şey'e aslâ sû'-ü zan

---

1 ben anı: bunı ben B:
2 açmazam: açmazın B
3 Ehli vü nâ-ehli ben: Ehl ü nâ-ehl diyü ben B
4 itmezem: itmezin B

945 Belki her noksânı gendinden[1] bilür
Pes anunçün Hakk'a bunlar yol bulur

946 Çünki halkun hılkati bu nev'adur
Ba'zı bilmez görse ger bin nev'adur

947 Ana kim nûr-i basîret virdi Hak
Oldı bir zerre ana bin yıl sebak

948 Kavle nâzır oldı bakmaz ḳâ'ile
Hüsn-i zan haslet oluptur kâmile

949 Hamdü li'llâh kim sana virdi Hudâ
'Akl ü 'ılmün cevherin buldun ğınâ

950 Zâyi' itme sarf it anı yirine
Her ki ısrâf itti yarın yirine

951 'Ayb-bîn olmak ahî mürvet değil
Hayr-gû olmak iğen zahmet değil

952 Ta'n ü dahl itmek 'avâmun şânıdur
Âferîn iden mürüvvet kânıdur

953 Kâmil olan cümleyi kâmil bilür
Nâkıs olan her birin nâkıs bilür

28a 954 Terk-i noksân eyle gel kasd it kemâl
İltifât it pes nedür bundan me'âl

955 Haslet-i hayvândan bulsan halâs
Bende olur işiğünde 'âm ü hâs

956 Ol melek-haslet bulasın kurbeti
Terk-i dâreyn eyle ref' it fürkati

957 Vasf idersen gendüne sen fakrı nâm
Mesken ü me'vâ sana dârü's-selâm

958 Her gişinün nushı gendü nefsine
Bildi rabbin şol ki bildi nefsi ne

959 Sûret idüp sîretin takrîr ider
Ta'n idenler ğayrı 'aybı pes nider

1 gendinden: gendüden MŞ

960 Her gişiden zâhir olsa bir kelâm
Nîk <ü> bâtıl ger emîr ü ger ʻavâm

961 Fi'l-haḳîka gendinündür ol sıfa
Böyle hükm ittiler ehl-i maʻrifet

962 *Arif*e bestür bu takrîr ü cevâb
Bâkısın *Vallâhu aʻlem bi's-savâb*

1.2

Kelimât-i İlâhiyye

[müstef'ilün müstef'ilün]

1 Hâlüm sorarsan nolmışam
Bir kân-i penhân bulmışam
Vechinde hayrân olmışam
Bir dürr-i penhân bulmışam

2 Dur yatma iy ğâfil uyan
Oldı nihân işler ʻayân
Gelsün berü bana uyan
Bir sirr-i penhân bulmışam

3 Oldur sana senden karîb
Ol sana sen ana habîb
Bu hâli bilmez her lebîb
Gel sirr-i penhân bulmışam

4 Her yirde hâzır gör anı
Hayvândan olmağıl denî
Âdemsin e ğayret kanı
Gel sirr-i penhân bulmışam

5 Mahrem olup ehl-i dile
Âyîne-i kalbün sil e
Git yola anlarlan[1] bile
Ben sirr-i penhân bulmışam

1 anlarlan: anlarla MŞ

6 Kadrün senün a'lâ durur
Görmez gözün a'mâ durur
Hâdim sana esmâ durur
Ben cân-ı cânân bulmışam

7 İy zâhidân-i huşk-ten
Terk eyle yâr-içün vatan
Mevlâ'yı gör her zerreden
Ben cân-i cânân bulmışam

8 Meydâna gel merdâne-vâr
Def' ola şübhen her ne var
Kalma yabanda hor <ü> zâ<r>
Gel kân-i[1] penhân bulmışam

9 Meydân-i 'ışka kim girer
Vaslına yârün ol irer
'Âşık dikenden gül direr
Gel bâğ-ı penhân[2] bulmışam

28b 10 Her şey ne var iki cihân
İnsânda hep olmış nihân
İnkârı ko gel gör inan
Ben sirr-i penhân bulmışam

11 Hak lutfu irdi ben kula
'Işk-ıla girdüm bu yola
Alman[3] cihânı bir pula
Ben[4] sirr-i penhân bulmışam

12 Her şahsa kim fazl-i ezel
İrdi ana görmez zelel
Îmânuna virme halel
Gel[5] sirr-i penhân bulmışam

---

1 kân-i: sirr-i MŞ
2 bâğ-ı penhân: ben cân-i cânân MŞ
3 Alman: Almam BV
4 ben: gel B
5 gel : ben MŞ

13 Şol kim hidâyet olmadı
Pes Hakk'a vuslat bulmadı
Gendüyi ğayrı bilmedi
Gel sirr-i penhân bulmışam

14 Rûz-i ezelden hıssamuz
'Işk-ıla imiş kıssamuz
Ref' oldı şimdi ğussamuz
Ben sirr-i penhân bulmışam

15 Bezm-i elestün mestiyem
Meydân-i 'ışkun çüstiyem
Yârün kadîmî dostıyam
Ben kân-i penhân bulmışam

16 İy 'âşıḳân-i rûy-i yâr
Deryâ-yi vahdet bî-kenâr
Vahdet güvâhı her gubâr
Bir[1] sirr-i penhân bulmışam

17 Bir kenz-i pür cevher Hudâ
<Ben> bendeye kıldı 'atâ
Izhâr idüp kıldum nidâ
Bir sirr-i penhân bulmışam

18 Deryâ-yi vahdet kıldı ğark
Pes ortada mahv oldı fark
Oldı muhît-ı ğarb ü şark
Bir[2] nûr-i penhân bulmışam

19 Bilmen ne ittüm neyledüm
Gördüm işittüm söyledüm
Deryâ-yi 'ışkı boyladum
Bir[3] dürr-i penhân bulmışam

20 Sanma ki *Ârif*dür özün
Dergâh-i Hakka tut yüzün
Hatm eyle bununlan sözün
Ben sirr-i penhân bulmışam

---

1 bir: ben B
2 bir: ben B
3 bir: ben B

I I

[B Â B]

Verede Kavlühû Teʿâlâ:

Ve emmâ bi-niʿmeti Rabbike fe-haddis

[mefâʿîlün feʿûlün mefâʿîlün feʿûlün]

963 Meğer günlerde bir gün hâtifü'l-ğayb
Nidâ itti gönül merdine bî-rayb

964 Niçün hâmûş olursın böyle her dem
Lisân ü kalbüni kıl yâr ü hem-dem

965 Niçün mestûr <ü> mahfî ola mâlün
Ne var-ısa getürgil ḳâle hâlün

966 Sana Rabbün viriptür bunca niʿmet
Haber vir halka herkes ide ğayret

967 Ola kim irişe naʿmâya bunlar
ʿAvâm-igen olalar hâs kullar

968 Şürûʿ itti kabûl idüp o emri
Nisâr ide kamu mahsûl-i ʿumri

969 Getürdi ortaya bir dürc-i mukfel
İçi pürdür Hudâ'dan oldı mürsel

29a 970 Çün anun fethine oldı mübâşir
Ne var-ısa cevâhir ola zâhir

971 Okudı besmele destinde miftâh
Kodı kuflına anı didi Fettâh

972 Her işte ism-i Mevlâ zikr olınsa
Temâm olur ne iş kim fikr olınsa

973 Kapusın çünki sandûkun açar ol
Zıyâsından pür olur sağ-ılan sol

974 Çıkardı çünki cevher nâmesini
Eline aldı ol dil hâmesini

975 Diler sebt ide evrâkı kulûba
Değildür ğayr-ı Hak ʿâlim ʿuyûba

976 Kalem hâzır velî evrâk ğâ'ib
Kulûb-i halktur yâhud meşârib

977 Midâd-ı maʿrifetlen dil devâtı
Doludur sanma kesbî belki zâtî

978 Gelür pes hâtırına ide daʿvet
Yanında cemʿ ola ashâb-i millet

979 Gelüp çün cemʿ ola cümle tavâ'if
Kulûbın bunlarun kıla sahâ'if

980 Sahâ'ifte kıla ahvâli tahrîr
Kimi sâbit ola kim ide tağyîr

981 Ki zîrâ baʿzı zîḳ u baʿzı vâsi'[1]
Anunçün baʿzı ḳâbil baʿzı mâniʿ

982 Kimidür pür-küdûret kim musaykal
Kimi yazmağa ḳâbildür mufassal

983 Tahammül ittüği mikdâr her kes
Yaza kalbine anun tâ diye bes

984 Bu fikri eyledi çünkim mukarrer
Te'emmül itti anda ol mükerrer

985 Çü kasd itti kıla bir hôş meclis
Ki anda cemʿ ola hep cinn-ilen ins

986 Gelürse her kim anda[2] meskenetle
Zıyâfet ide hôn-ı maʿrifetle

987 Ğanî ola faḳîrü'l-hâl gelse
Denî ola kaviyyü'l-ḳâl gelse

988 Nidâ idüp didi bu cümle halka
Gelün iy tâlib olan râh-i Hakk'a

29b 989 Beyân idem tarîk-ı Mustafâ'yı
ʿAyân idem sülûk-i asfiyâyı

---

1 zîk u ba'zı: zîk baʿzısı B
2 her kim anda: anda her kim AE, B

990 Nedür seyr ü sülûkün ibtidâsı
Ne hâlet olısardur müntehâsı

991 Gönül dürcinde derc olan ma'ânî
Cevâhirdür ki yoktur ana sânî

992 Anun her biri yâr-i pür-'ıberdür
Anı teşhîs iden sâhib-nazardur

993 Anı her kim nazarda itti tahḳîr
Ana yoktur zarar gendüye taksîr

994 Bugün kasd eyledim kim idem ızhâr
Haḳâyıktan virem ehline ahbâr

995 Ben aldum virürem[1] ser-mâyesine
Ki almıştum anı ser mâ<ye>sine

996 Çıkardum taşra memlû oldı meclis
Ğanî idem eğer bin gelse müflis

997 Gelürse her ne denlü ehl-i hâcet
Kazâ ola havâyic pes temâtet

998 Mu'în ide Hudâ feyz-ı müdîmün
Hidâyet it sırât-ı müstaḳîmün

999 İşitti bu nidâyı çünkim eşyâ
Teveccüh ittiler ber-şân-i esmâ

1000 İriptür ana kim nûr-i hidâyet
Gelüp âdâbı ol itti ri'âyet

1001 Bularun ba'zı yoldan itti ric'at
Ezel bu veche olmış ana hılkat

1002 Gelüben ba'zı dahı oldı hâzır
Kimisi rağbet üzre kimi nâfir

1003 Kimi dir ana yoktur ihtiyâcum
Yanumda cümle hâzır ihticâcum

1004 Varur ol meclise her hôr ü muhtâc
Benüm yanumda da doyar niçe aç

1 virürem: sataram MŞ

1005 Kiminün kalbi şevk ı ʻışk-ılan pür
Kimi ʻucb ü riyâ ile doludur

1006 Kiminün yüzi yirde meskenette
Kimisi ʻarş-i ʻâlî mertebette

1007 Bu vech üzre bular bir bir gelür pes
Oturdı gûşe gûşe anda her kes

30a 1008 Tavâyif geldi cemʻ oldı ne kim var
Şürûʻ ittüm açam <pes> genc-i esrâr

1009 Çıkardum ortaya çün nakd-i ʻumri
Kılam ashâb-i meclis üzre neşri

1010 Nisâr idem bu halk üzre cevâhir
Kimi kadrını bilmez kimi mâhir

1011 Velî üç günde üç meclis düzettüm
Ki her birinde bir dürlü söz ittüm

1012 Ki her kes muktezâ-yi ḳâbiliyyet
Mürâdın ahz ide ber-hasb-i hılkat

1013 Teʼemmül eyle bu bir ʻucbe sirdür
Kelâm ü ḳâʼil i maksûd birdür

1014 Ki fehm-i ehl-i meclis muhteliftür
Kimi münkir kimisi muʻteriftür

1015 Hudâ halk itti insânı çün atvâr
Anunçün baʻzı muhsin baʻzı cebbâr

1016 Okundı hâl-i ʻışk evvelki meclis
İçenler câm-i ʻışkı oldı mûnis

1017 İkinci günde âdâb-i[1] şerîʻat
Ki câmiʻ ola ahvâl-i tarîkat

1018 Üçinci günde esrâr-i maʻârif
Anı zevk eylemez illâ ki ʻârif

1 âdâb-i: ârâ-yi MŞ

1019 Ne vech üzre kelâmum itti te'sîr
Sana bir bir idem tafsîl ü takrîr

1020 Mukaddem zikr olunsun üç kasîde
Ki ahz-i hıssa ide âferîde

1021 Mü'ahhar her birinün hâl ü ḳâli
Beyân ider bulursa dil mecâli

1022 Delîl it bana yâ Rab rüşd i tevfîḳ
Olam ez-zühre-i erbâb-i tahḳîḳ

1

<F a s l >

Matla'

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

1023 Gel iy da'vâ-yi 'ışk iden 'azîzân
Getür nen var 'alâmet uşta meydân

1024 Ne hâlet ıhtiyâr ittün bu yolda
Hemân lâf ü güzâfun var mı dilde

1025 Dimişler da'vi ma'nâsız kurı lâf
İşit kim zikr idem 'uşşâka evsâf

30b 1026 Kodun mı bu yola sen cân ü başı
Değilsen böyle sensin 'ışka nâşî

1027 Melâmet ıhtiyâr itdün mi dilden
Geçüp nâr ü hevâ vü[1] âb ü gilden

1028 Kamudan nefsüni gördün mi ahkar
Ve illâ sen kamudan oldun ebter

1029 İçüp meyhâne-i vahdette câmı
Kamu terk eyledün mi neng ü nâmı

1030 Gözün yaşı vücûdun itti mi ğark
Olur mı sağ u sol u pîş ü pes fark

1 hevâ vü: hevâ' ü B

1031 Akar mı yaş yirine kan gözünden
Yanar mı kime söylersen sözünden[1]

1032 Döğerlerse söğerlerse kapuda
Kusûr eyler misin gör hîc tapuda

1033 Eğer ağyâr ursa ta'nılan taş
Tutar mısın o taşa karşu sen baş

1034 Celâli tîğı kılsa pâre pâre
Dahı artar mı gör hubbün o yâre

1035 Süvâr oldunsa esb-i 'ışka iy cân
Ki döymez na'rene Rüstem Nerîmân

1036 İdersen sen şerâr-i âhı nîze
Olur kalkanı çarhun rîze rîze

1037 Alup başun elüne eylesen gürz
Ki bir darbuna döymez kûh-i Elbürz

1038 Teveccüh seyfilen çalsan sivâyı
Bulur ağyâr katunda fenâyı

1039 Eğer cevri vefâ lutf olsa kahrı
Olur tiryâk-i ekber sunsa zehri

1040 Kabûl olursa reddi kurb ü bu'dı
Olur câ'iz sana da'vâ-yi merdî

1041 Eğer her zerreden görsen o yârı
Kemâle irgürürsin işbu kârı

1042 Ki her bir zerre 'ışk-ılan doludur
Yanunda hôr olan eşyâ uludur

1043 Fenâ milkine gel sevk eyleğil râh
İşit her zerreden âvâz-i Allâh

1044 Bulursan bu 'alâmâtı özünde
Olursın sâbit ü sâdık sözünde

31a 1045 Yazarsan zikr idem evsâf-ı 'ışkı
Ruhâm-i kalbe bâ-tîg-ı Dımışḳî

1 Yanar mı kime söylersen sözünden: Kim işidürse yanar mı sözünden MŞ

1.1

Kasîde-i 'Işk

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

1046 Taht-i kalbe çün cülûs itti geçüp sultân-i 'ışk
Kıldı 'uşşâka nidâ itti hemân dîvân-i 'ışk

1047 Ehl-i 'ışka cümleten olsun nidâ gelsün berü
Niçe bir künc-i hafâda geldi[1] çün devrân-i 'ışk

1048 Emr idüp ol şâh-i 'âdil eyledi muhkem yasak
Kim benüm devrimde kimse itmesün[2] pinhân-i 'ışk

1049 Lâ'übâlî mest olup ızhâr-i esrâr eylesün
Kalmasun bir kûşe-i meyhânede rindân-ı 'ışk

1050 Gendüyi kılsun harâbâtî bu gün meydânda
Geldi eyyâm-i safâ bozıldı çün zindân-i 'ışk

1051 'Irzını terk eyleyüp kılsun melâmet nefsini
Her ki itti yâr-ılan bezm-i ezel peymân-i 'ışk

1052 Cân ü başın dilberün yolında kurbân eyleyen
'Îd-i ekberdür bu gün gel düzdi çün meydân-i 'ışk

1053 Bu salâyı zümre-i 'uşşâk işidüp şevk-ıla
Girdiler meydâna pes şunlar durur merdân-i 'ışk

1054 Başların kat' eyleyüp şâhun atı ayağına
Saldılar top eyledi vü oynadı çevgân-i 'ışk

1055 Vaslına yârün irüp buldı bular maksûdını
Çün ezel bezminde irmiş bunlara ihsân-i 'ışk

1056 Cân dirîğ itmediler bunlar nigârun yolına
'Îd-i vasla irmeğ-içün oldılar kurbân-i 'ışk

1057 Geldiler bu 'âleme inkâr-i 'ışk itmediler
Zâhir olmıştı ezelde bunlara bürhân-i 'ışk

1058 Şâri'u'l-'ışka bular ıkrâr ü tasdîḳ ittiler
Nâzil oldukta bulara âyet-ü *Kur'ân*-i 'ışk

---

1 geldi: kaldı MŞ
2 itmesün: kılmasun MŞ

1059 Zî-se'âdet zî-hidâyet zî-'atâ kim bunlara
İrdi Hak'tan buldılar pes vuslat-i hâḳân-i 'ışk

1060 Şöyle mest olmış ezel bezminde bunlar 'ışk-ıla
Geldi geçti bu cihândan <her> biri sekrân-i 'ışk

1061 Şol ki emrine mutî' oldı anun buldı halâs
Her ki serkeş oldı yaktı yıktı_idip vîrân-i 'ışk

1062 Leşker-i mansûr birle bu vücûdum milkine
Ser te-ser hükm eyleyüp kıldı <kamu> seyrân-i 'ışk

31b 1063 Yaşumı mey[1] nâr şem' u hub kadeh bağrum kebâb
Varumı harc eyledüm hep geldi çün mihmân-i 'ışk

1064 Bu cihânun 'ızzet ü 'ırz u metâ'ın terk idip
Pes melâmet çârşusında açmışam dükkân-ı 'ışk

1065 Ol harîm-i 'ızzete mahrem değil her kes 'azîz
Hamdü li'llâh bana destûr eyledi derbân-i 'ışk

1066 Olmazam bir lahza_anun 'âlî cenâbından cüdâ
Çünki destümde benüm her dem şehâ dâmân-i 'ışk

1067 Gül yüzi karşusına her dem safâ vü şevk-ıla
Olmışam bezminde anun ney gibi nâlân-i 'ışk

1068 Gâh 'âkıl gâh mecnûn gâh mest ü gâh ayık
Geh humâr ı hande gâhî oluram giryân-i 'ışk

1069 Bûy-i 'ışk-ıla mu'attardur dil ü cân dâyimâ
Çün ezel bâğında sundı bir güli bağvân-i 'ışk

1070 Saklaram[2] cânumdan özge sîne-i sûzânda
Çün ezel sehminden irdi cânuma peykân-i 'ışk

1071 Gelmişem işbu[3] cihân bâzârına iy müşterî
Nakd-i câna sataram oldum çü bâzergân-i 'ışk

1072 Gülşen-i 'ışkında yârün cem' olup bir tâ'ife
Dinlediler okudum ben bunlara dîvân-i 'ışk

---

1 Yaşumı mey: Başumı top MŞ
2 Saklaram: Sakladum B
3 işbu: ben bu MŞ

1073 Cür'a-i câm-i kelâmum zevk idüp bî-ıhtiyâr
Mest olup çâk-i girîbân eyledi yârân-i 'ışk

1074 Da'vi-yi 'ışk eylesem sanman beni kizb eylerem
Kim ezel milkinde gelmiştür bana fermân-i 'ışk

1075 Hak Te'âlâ çün ezel 'ılminde vîrân gönlümi
'Işkı-yıla[1] kıldı ma'mûr adı[2] şehristân-i 'ışk

1076 Gel beri iy kadr-i 'ışkı bilmeyen hayvân-sıfat
'Arş-i 'âlîden yuca kuruldı gör eyvân-i 'ışk

1077 Kadr-i zerre 'ışkun olsa bulasın maksûdunı
Erişe esrâr-i 'ışkun olasın hayrân-i 'ışk

1078 Gevher-i hâsı çıkar gün gibi ızhâr it bu gün
Niçe bir mestûr olursın gel berü iy kân-i 'ışk

1079 Vay ana kim irmedi bezm-i ezelde fazl-i Hak
Dünye vü[3] 'ukbâda bil sen ol durur nâdân-i 'ışk

1080 Zâhid ü 'âbid eğer zevk itse 'ışkun zerresin
Terk idüp zühd ü 'ıbâdet olalar segbân-i 'ışk

1081 Lutf-i Hak'tur her kese olmaz müyesser dôstlar
Kadr-i a'lâ sanma olur hâkilen yiksân 'ışk

32a 1082 'Işkı sanma sen bu dünyâda bulunur kesb-ile
Tutageldi ehl-i diller gevher-i 'ırfân-i 'ışk

1083 Bî-habersin sen bu lezzetten hazer kıl zâhidâ
Cürm-i a'zamdur idersen gendüne bühtân-i 'ışk

1084 Ehl-i 'ırz olanlara vuslat müyesser olmadı
'Âr ı nâmûsı gider andan gel iy çûbân-i 'ışk

1085 Yok yire iy müdde'î da'vâ-yi 'ışk itme 'abes
Kim senün şânında konmadı ezel imkân-i 'ışk

1086 Hayf ola ol 'umre kim ḫâlî geçer ez-ḫâl-i 'ışk"[4]
Ehl-i diller çünki dirler bin yıla bir ân-i 'ışk

---

1 'Işkı-yıla: 'Işk-ıla pes MŞ
2 adı: itti MŞ
3 Dünye vü: Dünyede MŞ
4 MŞ'de 1 yaprak. 26 beyit eksiktir.

1087 Yâ İlâhî ḫâli-i ʻışk itme benden bir nefes
Hem bu cismün hem bu kalbün hem bu rûhun cânı ʻışk

1088 Zerre gelmez gözine iki cihânun lezzeti
ʻÂşıkun genc-ü nihânı dîni vü îmânı ʻışk

1089 Her ki kasr-ı ʻışkı muhkem yaptı bâğ-ı kalbde
Dü cihân fânî ola bulmaz fenâ bünyân-i ʻışk

1090 Bulmayasın Nûh-veş münkir olanlardan necât
Ger vücûdun ʻâlemin ğark itmese tûfân-i ʻışk

1091 Vasl-i yâre müşterî gelsün muhabbet sûkına
Nakd-i câna kim alur tercîh ider mîrân-i ʻışk

1092 Zeyn olur ezhâr-i ʻırfân-ıla kalbün ravzası
Bezr-i hubbı bâri zerʻ itsen kılup[1] büstân-i ʻışk

1093 Cennet ü hûr ı kusûra bakmadı ʻuşşâk-ı dost
Vuslatından ğayrı yârün olmadı dermân-ı ʻışk

1094 Halk-ı ʻâlem ʻâlim olsa lezzet-i ʻışka ahî
Cân virürdi olmağa her birisi çûbân-i ʻışk

1095 Bahr-i vahdet bâd-i ʻışk-ılan temevvüc eyleyüp
Oldı iy *Ârif* anun her katrası ʻummân-i ʻışk

1096 Gülşen-i kalbi olur envâr-i ezhâr-ile pür
Her kime kim ebr-i rahmetten irer bârân-i ʻışk

1097 Dicle vü Ceyhûn ü Seyhûn ü Fürât ü Nîlü nûş
İtse kanmaz âb-i fazlun içmese ʻatşân-i ʻışk

1098 Eyledüm şevk-ıla fâş esrâr-i ʻışkı ʻâleme
Bi'llahi maʻzûr olsun ʻındiküm ıhvân-i ʻışk

1099 Sad hezârân sâl idersen bulmayasın intihâ
Aʻzam-i eşyâ durur çün bahr-i bî-pâyân-i ʻışk

1100 Sad hezârân ü hezârân ʻumr-ilen kılsan kelâm
Bulmaya hergiz nihâyet kıssa vü destân-i ʻışk

1 kılup: kılur B

1.2

32b **Kelimât-i İlâhiyye**

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

1101 Dalmışam uş bahr-i 'ışka tâlib-i dür-dâneyem
Girmişem meydân-i şevka 'âşık-ı merdâneyem

1102 İçmişem çün câm-i 'ışkı nâm ü nengi terk idip
Şerbet-i 'ışk-ı ezelden ben dolu peymâneyem

1103 Dağ u taşa sözlerüm kılsa eser itmen 'aceb
Lâ'übâlî 'âlemi seyr eylerem mestâneyem

1104 Bu sıfatta 'âlemi kıldum seyâhat sanmanuz
'Âkıl olup seyr idem bel yâr için dîvâneyem

1105 Hak Te'âlâ genc-i sirri kodı şânumda benüm
Anı ma'mûr itmeğ-için her zemân vîrâneyem

1106 Sözlerimün her biri ehline buldukta vusûl
Anun-için mest olurlar 'ışka ben mey-hâneyem

1107 Gezdüğüm bunca diyâr ü gördüğüm bunca nigâr
Kudretu'llâhı temâşâ itmede rindâneyem

1108 Kıldı gönlümde benüm bir yâr-i bî-hemtâ vatan
Ana taptum sanma zâhid gibi ben püt-hâneyem

1109 Çün ezelde yandı dilde nûr-i Hak'tan nâr-ı 'ışk
Gice gündüz şem'-ı 'ışka yanaram pervâneyem

1110 Terk idüp geçtüm ne varsa bu fenânun 'ızzetin
'Işka kul olup cihânda yürürem mîrâneyem

1111 Beydak-ı 'ışk-ıla mât ittüm bu 'âlem şâhını
Pes muhabbet nathı içre yürürem ferzâneyem

1112 Gerçi 'ışk ahvâli içre niçeler yazdı kitâb
İ'tiḳâdum üzre yazdum ben dahı bir dâneyem

1113 Ehl-i 'ırz u ehl-i tâc olan sofudan ol ırak
*'Ârif*ün ayağı tozı zâhide bîgâneyem

1114 Mahmil-i 'ışkı götürmekte kavî <pîrî> cüvân
Kahr-ı dünyâ çekmede ğâyet kavî pîrâneyem

2

<F a s l >

Matla‘

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün]

1115 Gel iy Allah'a ‘âbid cân ü dilden
Vücûdun hod mürekkeb âb i gilden

1116 Hevâ vü nârdan olmış müretteb
Taşun ma‘mûr içündür muharreb

1117 Eğer zâhirle bâtın olmasa pâk
Ki senden yiğ olısar hâr <ü> hâşâk

33a 1118 Ki vardur her birinün muktezâsı
Değil mümkin bularun irtizâsı

1119 Hudâ cem‘ eylemiş azdâdı sende
‘Adâlet it dürüş bunlara sen de

1120 Diler her biri ola sana hâkim
Husûsâ gendüsine kıla hâdim

1121 Senün sa‘yün bu olsun ‘aks ola hâl
Kamu mazbût olup olmayalar dâl

1122 Kemâl oldur ki tebdîl ola ahlâk
Ki rûhun nefs elinden eyle i‘tâk

1123 Ki hâsıl ola hûyı asfiyânun
Budur re'si tarîk-ı evliyânun

1124 Mürâd olursa Mevlâ'ya ‘ıbâdet
‘Anâsır hükmin ibtâl it temâmet

1125 Gider hıkd ü hased ‘ucb ü ğurûrı
Nakıyyü'l-bâl olup kesb it huzûrı

1126 Riyâ vü süm‘adan oldunsa ḫâlî
Mukarrer bil bulursın ḫâl-i ‘âlî

1127 ‘Ibâdâtuna itme i‘timâdı
Evâmirde velî kıl ictihâdı

1128 Hemân emre itâ'at ola maksûd
Pes andan vech-i bâḳî ola ma'bûd

1129 'Ibâdette eğer olmazsa şirket
Hucüb ref' ola hâsıl ola kurbet

1130 'Ibâdetten şu kim sâhıb-ğarazdur
Sahîhü'l-bâl olmaz zû-marazdur

1131 Gişi şirk-i hafîden olsa 'ârî
Çıkar dil ravzasından mâ'-i cârî

1132 O mâdan tâze kılsan âb-destün
Müsebbih katre katre âb-i destün

1133 Olur etrâf ü ecvâfun kamu nûr
Muhît olur seni nûrün 'alâ nûr

1134 'Ibâdetten netîce ma'rifettür
Ana herkes irişmez mertebettür

1135 Olursa mâdde sûretle fâsid
İrişmez sa'y-ıla matlûba ḳâsıd

1136 İkisinden biri olmazsa mevcûd
Yine hâsıl değildür asl-ı maksûd

33b 1137 Sahîh olsa ikisi iy 'azîzân
Olur elbette müntic şekl-i bürhân

1138 Tahâret mâdde sûret salâtun
Musahhah kıl ki münticdür necâtun

1139 Dimek benden velî senden 'ameldür
Bulardan ğayrı hep tûl-i emeldür

2.1

Kasîde-i Ahkâm-i Şerî'at ve Âdâb-i Tarîkat

[müstef'ilün fe'ûlün müstef'ilün fe'ûlün]

1140 İy hâmil-i emânet bil eyledün hıyânet
Allah'a kıl 'ıbâdet hâdî ola hidâyet

1141 'Azm eyleyüp Hudâ'ya kılsan tasîh-i niyyet
Kasdunda sâbit olsan Hak'tan irer 'ınâyet

1142 Evvel vudû'-i şer'î lâzim durur salâta
A'zânı eyle tâhir hâsıl ola liyâkat[1]

1143 Şehvât-i dünyeviyye kılmış seni mülevves
Pâk eyle her hevâdan vir nefsüne tahâret

1144 A'zâ'-i zâhiriyye nefsün dahı_olsa tâhir
Ol beyt-i kalbe dâhıl vir ana da letâfet

1145 Hubb-i sivâ'-i Mevlâ sebt oldı çünki dilde
Ğasl eyle levh-i kalbün hâsıl ola nezâfet

1146 Çünkim sahîfe-i dil hâlî olur kamudan
Ketb eyle hubb-i Allâh zâyil ola şaḳâvet

1147 Zâhirde bâtınunda cem' eyleyüp kuvânı
Tevcîh-i Hak idersen gelmez sana nedâmet

1148 Hûr-i cinâna meyli nefsünden it izâle
Kasd eylesen visâle râbih olur ticâret

1149 Hakkun sivâsı maksûd olursa mekr-i haktur
Pes nakdi nesye virsen mâlünde_olur hasâret

1150 Mevlâ çü bî-ğarazdur sen dahı bî-ğaraz ol
Tevfîz[2] idersen emrün irer sana kerâmet

1151 Sirrün serây-i halvet olsa kamu cihetten
Ol nûr-i bî-cihetten pür-nûr olur temâmet

1152 Çünkim vuzû'-i kâmil tertîb idüp temâmî
Kıldunsa her birinün âdâbını ri'âyet

1153 Te'zîn idüp kuvâna i'lâm-i ğâ'ibîn it
İtgil edâ-yi sünnet tâ cem' ola cemâ'at

1154 Çün hâzır ola ğâ'ib sünnet dahı mü'eddâ
Hâl ola ḳâl-i vahdet kıl farz içün iḳâmet

34a 1155 Seccâde-i huzû'ı sal kûşe-i fenâda
Bul kıble-i haḳîḳî kıl ğayrdan ferâğat

---

1 hâsıl ola liyâkat: kıl ğayrıdan ferâğat B
2 Tevfîz: Tefvîz AE, BV, MŞ

1156 Tekbîr-i ibtidâda görsen eğer İlâhı
Metbû'-ı 'âlem oldun lâyık sana imâmet

1157 Tesbîh idüp Hudâ'yı tevhîdi koma elden
Ta'vîz idüp sivâdan pes eyleğil kırâ'et

1158 Hamd eyle ğâ'ibâne ol müste'în-i hâzır
Tâlib olup hidâyet hem yolda istiḳâmet

1159 Olmaz bir ân mikdâr ol nûr-i pâke karşu
Kılsan kıyâm dâyim olınca tâ kıyâmet

1160 Bir rek'atün rükû'ı bin yıl olursa bilmez
Müstağrak-ı şühûdun yâ Rab zihî sa'âdet

1161 Ger secde-i fenâyı kılsan o zâta karşu
Mahv ola cümle varlık kalmaya hîc 'alâmet

1162 Geç *ḳâbe kavseyi*[1]*n*den bul kurbet-i *ev ednâ*[2]
Hâsıl ola tedellâ kâmil ola karâbet

1163 Kalsan bu hâlet üzre ol 'âlem-i fenâda
İnsân değil melekler eyler seni ziyâret

1164 Kılsan rücû'-ı 'âlem kalb ola pür-ma'ârif
Katunda_olur berâber ger ğayb ü ger şehâdet

1165 Bâḳî olursa bu hâl zayf-ı mükerrem oldun
İki cihânda kıldı Mevlâ seni zıyâfet

1166 Zikr eyledüm şerâyıt tekmîle sen de kasd it
Bu veche kıl salâtun makbûl olur 'ıbâdet

1167 İy sâlikân-i Allâh olsun size beşâret
Her hâle ben işâret kıldum olur kifâyet

1168 İy tâlibân-i kurbet ref' eyle setr-i fürkat
Her kim dilerse rü'yet pâk ide dil zi-ğaflet

1169 Kayd-ü vücûdı ref' it kesb eyle hâl-i ıtlâk
Bir zerre kayd olursa olmaya asla ric'at

---

1 yayın iki ucu arasındaki uzaklık kadar (*Kur'an*. 53:9).
2 yahut daha az. (*Kur'an*. 53:9).

1170 Terk eyle kasdı dilden kasd eyle belki dilden
Pâk eyle âb ı gilden fevt itme ân-ı fürsat

1171 Fikr-i cinân-i naʿmâ terk idiser ne varsa
Yâr-ıla bunda her kim bir ân olursa halvet

1172 Terk eyle iʿtibârı geç ʿızzet-i cihândan
Kim bunda zillet itti yarındur ana ʿızzet

1173 Kalbinde fikr-i Hak'tan ğayrı hevâ olursa
İki cihânda mahrûm lâzimdür ana zillet

34b 1174 Bir zerre şem idersen esrâr-i Hak'tan iy yâr
Berr-i şühûd içinde ğark itti bahr-i hayret

1175 Tazyîḳ ider cihânı efkâr-i hâl-i kesret
Gir hısn-ı vahdet içre bî-haddür anda vüsʿat

1176 Kim nakd-i ʿumri kıldı Hak hızmetinde hep harc
Makbûl olur ʿıbâdet vuslattur ana ücret

1177 Hubb itti kim cihâna kim hûr <ü> kim cînâna
Kim yâr-i bî-nişâna ber-muktezâ-yi kısmet

1178 Râh-i Hudâ'da sâlik içmezse câm-i vahdet
Bin yıl sülûk iderse mahsûli kurı zahmet

1179 Mihr-i muhabbetu'llâh kılmazsa kalbi pür-nûr
Leyl-i firâkı sermet dil dahı dâr-i zulmet

1180 Bahr-i şühûd-i Hakk'a ğark olmadı şu ḳâsır
Cemʿında ʿâciz oldı zâhirde gördi kesret

1181 Yâd olsa zerre denlü Hakk'un sivâsı dilde
Bin saʿy i cehd iderse olmaya ana rü'yet

1182 İki cihânı her kim belkim vücûd-ı hâsın
Mahv ü fenâya virdi ol buldı Hakk'a vuslat

1183 Râh-i visâli Hakk'un ğâyette saʿb ü düşvâr
Kılmaz tecâvüz andan illâ ki ehl-i himmet

1184 Kesrette buldı vahdet vahdette hâl-i bâḳî
Her şahsa ki Hudâ'dan feth oldı bâb-i hıkmet

1185 ʻIşk atınun süvârı irişti menziline
Lâğar har-ıla zâhid bekler kapuda nevbet

1186 Şol resme zıd olupdur ʻâşıkla zâhid iy dost
Dünyâ vü âhırette olmaya zerre ülfet

1187 ʻUbbâda kılma taʻnı meyl-i cinân iderse
Pes böyle oldı n'itsün rûz-i ezelde hılkat

1188 ʻIşk ehli fâriğu'l-bâl zevk u safâda her dem
Ehl-i riyâ elemde pürdür çü dil zi-ʻıllet

1189 Fehm eyledünse yârâ ger mebde'i[1] maʻâdı
Saʻy it visâle bunda var-ısa sende ğayret[2]

1190 İhmâl olursa bunda olmaya vasl yarın
Hâk ide nâr-i fürkat neşr ide bâd-i hasret

1191 Hâricde Hakk'ı her kim isterse oldı mahrûm
ʻÂrif odur cihânda gendinde buldı kurbet

1192 Taʻn itse ger edânî virmez zarar kelâma
Zevk idiser maḳâlim şol dil ki buldı safvet

35a 1193 Her şahsa farz oluptur seyr ü sülûk[i] vâcib
Âdâb-i evliyâyı gendüne eyle sünnet

1194 Efʻâli vü sıfâtı refʻ eyle mâ-sivâdan
Naky eyleğil zevâtı Allâh'a eyle nisbet

2.2

Kelimât-i İlâhiyye

[müstefʻilün müstefʻilün müstefʻilün müstefʻilün]

1195 Zevk itmedi hâl-i visâl nûş itmeyenler câm-i lâ
Itlâka irgürmez kadem kayd itmese ger dâm-i lâ

1196 Subh-u hidâyetten dile tâliʻ ola hurşîd-i zât
Rûz-i vücûdın ğaşy ider sâlik olan der-şâm-i lâ

---

1 mebde'i: mebde' ü AE, BV
2 Beyit MŞ'de yok.

1197 Meydân-i ʻışk içre bu gün top itti her kim başını
Makbûl-i vâsıldur olar çevgân olursa lâm-u lâ

1198 Nûr-i tecellî dilde şâh meydândaʻâşık pehlevân
Hezm itti varlık ʻaskerin nasb itti çün aʻlâm-i lâ

1199 Meydâna gel gir şevk-ıla havf itme terk it baş u cân
Bir zerre zâyiʻ olmaya vuslat olur encâm-i lâ

1200 İy tâlibân iy sâlikân daʻvâ-yi bî-maʻnâ durur
Bu yolda zâhir olmasa senden ne var ahkâm-i lâ

1201 Vuslat olur hâl-i müdâm kurb ola buʻdı her nefes
Dâyim şühûd-i yâr ider her kim ider itmâm-i lâ

1202 Tâlib olanlar vuslata yoklukta buldı *ʻÂrifîn*
Sen dahı saʻy it ez-derûn zevk idesin peyğâm-i lâ

1203 Bu yolda yokluk iy ʻazîz ḳâl olsa ger hâl olmasa
Bir zerre olmaz fâ'ide bin kerre zikr it nâm-ü lâ

2.3

Hâzihî Eyzan[1]

[Feʻilâtün (fâʻilâtün) feʻilâtün feʻilâtün feʻilün (faʻlün)]

1204 Tâlib-i vasl olanun hûn-i cefâ niʻmetidür
Dil i cân terkini urmaklık anun sanʻatıdur

1205 ʻÂşıka lâzim odur kıla vücûdını hebâ
Varlığın her ki fenâ itse anun vuslatıdur

1206 Gel berü tâlib-isen sen dahı ko ğayrısını
Mâ-sivâ terkini itmek ulular hasletidür

1207 Gendüni bir kapuya rabt idüp it saʻy-i belîğ
Hâsıl olan ne ise her gişinün himmetidür

1208 İşbu yolda ne kadar gelse şedâyid başuna
Ğayrıdan sanma anı cümle anun mihnetidür

1 **Hâzihî: Hâzâ** MŞ

1209 Çektüğün işbu cihânda elem ü hüzn i teʿab
Nazarun ğayrılara olduğınun[1] şiddetidür

35b 1210 Târik-i iki cihân olsa gişi bula necât
Her gişi ana irişmez o Hak'un rahmetidür

1211 Yâ İlâhî umaram lutfunı keşf ola hıcâb
Her gişinün burada zevkı ezel kısmetidür

1212 Zâhide ʿâbid-ile zühd ü ʿamel hûr ü cinân
Bunlarun maksad-i aʿlâsı ʿamel ücretidür

1213 Sûfiye tâc ü kemer hırka-i vazʿ-ıla vaḳâr
ʿÂşıkun terk-i sivâ fakr ı fenâ kisvetidür

1214 ʿÂrif ol <gel> berü yokluğa dürüş sen dahı çün
Fahr-i *ʿÂrif* o şehâ yoklığ-ıla nisbetidür

1215 Bî-mürâd ol kapusında bulasın tâ ki mürâd
Hubb ü teslîm ü rızâ çün ʿurefâ sünnetidür

3

<F a s l >

Matlaʿ

[mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün]

1216 Gel iy ʿallâme-i ʿasr-i maʿânî
Oku dil tıflına sebʿa'l-mesânî

1217 Fesâhatte bu gün meydân senündür
Belâğat bâğını[2] cevlân senündür

1218 Tekellüm it kelâm-ü pür-işârât[3]
Kalan sözler gibi_olmasun fişârât[4]

1219 Çü sebkat eylemiş şânunda hüsnâ
Vücûdun câmiʿi esmâ'-i hüsnâ

---

1 ğayrılara olduğınun: ğayrıya olduğınun ol AE, B
2 bâğını: bâğıda AE, bâğda B
3 işârât: işâret MŞ
4 fişârât: fişâret MŞ

1220 İrişmiş fazl-ı mahsûsı Hudâ'nun
Degil farkın emîr-ile gedânun

1221 Kıl anı nazm ı tertîb-ile meşhûn
Görenler diye<ler> hoş sihr-i mevzûn

1222 Letâfet şöyle vir okursa Dâvud
İşitse ide tasdîḳ anı[1] merdûd

1223 Kinâyât ü rümûz-ıla pür eyle
Sözün elfâzı dürcin pür dür eyle

1224 Kelâmun lafz ı ma'nâsın bedâyi'
Kılup anda beyân eyle sanâyi'

1225 Vire ol nazm-ı rengîn halka i'câz
Kim anı keşf iderse feth ider râz

1226 Ki her harfi ola âyâtı câmi'
Nazardan kalbe ire nûr-i lâmi'

1227 Ola keşfinde 'âciz ehl-i tefsîr
Ki bir nukta_ olmaya bin yılda ta'bîr

36a 1228 Şu kim tasdîḳ ider buldı halâsı
Ana münkir olan Bû-cehl-i 'âsî

1229 'Arûs-ü ma'nî ref' itse niḳâbın
Basîret 'aynı def' itse hıcâbın

1230 Görip bir nukta-i hâlini 'âşık
Diye cânlar fidâ olmağa lâyık

1231 Kala ol noktada şol denlü hayrân
Irak yakın görenler diye bî-cân

1232 Okuyup nuktadan hüsni kitâbın
Mufassal fehm ide her fasl ı bâbın

1233 'Ulûm-i evvelîn ü âhırîni
Bula derc ide bâtın zâhirini

1234 Cihân olmış o nukta içre mücmel
'Avâlim her ne var andan mufassal

1 ide tasdîk anı: anı tasdîk ide B

1235 Okursan nuktadan ger oldun ekmel
Ve illâ bî-basîretsin bil ahvel

1236 Bu remzi anlamaz illâ şu kâmil
Kılur bir nuktayı mevcûda şâmil

1237 Bu nukta sanma cevher yâ ʻarazdur
Bu resme zann iden sâhib-ğarazdur

1238 O nukta nukta-i vahdettür iy yâr
Hudâ her şeyde sirrin kıldı ızhâr

1239 O sirdür mûdaʻ-ı emr-i İlâhî
Sülûk iden bulur yok iştibâhı

1240 Okursan nuktadan ʻılm-i ledünni
Mükemmilsin Hızır-veş cümle fenni

1241 Karîn olmağa Mûsâ ide rağbet
Bulur kurbet eğer kılmazsa nefret

1242 İşitsen zâhirâ bir kavl-i menkûr
Sü'âle sürʻat idüp olma mağrûr

1243 Tevakkuf eylesen mekşûf olur hâl
Tefekkür birle meftûh olısar bâl

1244 İşittün kıssa-i Hızr-ıla Mûsâ
Ledün ʻılminden oldı ana me'vâ

1245 Nasîbün var-ısa ʻılm-i ledünden
İrişürsin beri ol sû'-i zandan

1246 Şu kim ehl oldı maʻlûm ana kıssa
O kim nâ-ehl ola yok ana hıssa

36b 1247 Ko ğayrı gel şürûʻ eyle mürâda
Değil nâfiz kelâmun her fü'âda

1248 Meğer ol dil ki sebkat itti hüsnâ
Bilür ʻılm-i sıfât ü zât ü esmâ

3.1

Kasîde-i Tevhîd-i Ḥaḳîḳî

[müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün]

1249 Bir şân-ı pür-esrâr idüm mahzûn der-kenz-i kıdem
Emrüm ezelden tâ-ebed irmez bana hergiz 'adem

1250 Neşr olmadın bârân-i cûd bast olmadın nûr-i vücûd
Hacb itmedin ğaym-i sıfât zâtı bana Bâğ-ı İrem

1251 Resm olmamıştı 'âleme nefh olmamıştı âdeme
Hum-hâne-i vahdette ben nûş eylemiştüm câm-i Cem

1252 Tavf ü Hacer sa'y-i Harem nâm-i Halîl-i muhterem
Zikr olmadın bundan biri zâtıydı bana mültezem

1253 Bâd-i muhabbetten ezel deryâ-yi vahdet cûş idip
Her katre bir 'ummân olup pür oldı asdâf-i hıkem

1254 Düzdi 'ademden cümle şey kasd itti ızhâr ide Hay
Kıldı tecellî şems-i zât mahv oldı zulmet subh-dem

1255 Zâhir olup lutf i celâl bir anda buldılar kemâl
'Ahd-i elestün hükmidür *ḳâlû belâ ḳâlû ne'am*

1256 Der-meclis-i rûz-i ezel kassâm-i hakḳânî olup
Ber-hasb-i şân kıldum 'atâ ğark oldı eşyâ der-ni'am

1257 Feth oldı çün kenz-i ezel bast oldı eşyâ bî-bedel
Cem' oldı şânumda benüm oldum kamuya ben hakem

1258 Maksûd-i emr-i *kün fe-kân* zâtım durur zâhir nihân
Şâham cihân bendem durur kim ola benden muhterem

1259 Vâlid benem halk-ı cihân evlâd-i sulbiyyem durur
Bel cedd-i ecdâdam 'amû bel ibn-i ebnâ iy dedem

1260 Aldanma zâhir nakşa gel seyr it derûnum şehrini
Esmâ'ı câmi'dür özüm emrüme tâbi'dür kalem

1261 Seyr eyledüm 'arz u semâ ez-sidre tâ tahte's-serâ
Oldum muhît[u] cümle ben 'arş üzre nasb ittüm 'alem

1262 Rûz-i ezelden tâ-ebed her ân geyüp lebs-i cedîd
Atvâr-i evtân seyr[1] ider zâtum değildür bîş ü kem

1263 Esmâ' i evsâfı ile zâtumla bulmıştur zuhûr
Bel zâhir ü mazher benem 'ayn ola 'âlem lâ-cerem

1264 Bu hılkate şânum sebeb zevk it sözüm def' it te'ab
Keşf olsa ger hâl-i cihân ma'lûm olur kân-i kerem

37a 1265 Sirr-i ezelden nüshayam devr-i vücûda nuktayam
Pergâr-i vahdetlen kamu kıldum dü kevni der-harem

1266 Her ân ezelden tâ-ebed eşyâ bulur benden meded
Asl-i usûl-i cümleyem âlüm benüm hayrü'l-ümem

1267 Esfelde seyrüm sûretâ ma'nâda manzar[2] nakş-i dôst
Ol dem şühûd ittüm anı ber-fark-ı cân bastum kadem

1268 Ref' itti küdret kalb-i sâf emn oldı her cây-i mehâf
Fark oldı her kand ü nebât tiryâk-i fârûk oldı sem

1269 Âhırda evvel bulmışam zâhirde bâtın görmişem
Yok bir nefes olam cüdâ kandan irer bana elem

1270 Ol Hayy i Kayyûm <ü> Ebed halk itti eşyâ bî-'aded
'Akl-ıla yoktur ana had bir nuktalan kıldum rakam

1271 Meddâh-ı eşyâyam kamu cennât ü a'râf ü tamu
Zât-ile vasf ism oldı çün neyler müsemmâlarda zem

1272 Rûz-i ezelde zerre ğayn yoğ-udı bilkim cümle 'ayn
Setr itti yitmiş bin hıcâb ref' it yine ol muğtenem

1273 Ol şânı kim arz u semâ olmadı vâsi' tâlibûn
Ben anı vâsi' olmışam kalbümde var vüs'at 'ızam

1274 Bir pâdişâham bî-zevâl destümde 'azl ü nasb-i kül
Emrümde şey kılmaz hılâf eşyâ bana hayl ü haşem

1275 Sa'y it zi-dil ref' it hıcâb zâhir ola şey'-i 'ucâb
Her cehle 'ılm olup bedel redd eyle sen senden sakam

---

1 Atvâr-i evtân seyr: Atvâr-i seyr-i zât MŞ
2 manzar: zâhir MŞ

1276 Her kim ki mahv itti vücûd ʿarş üzre ol kıldı[1] suʿûd
Her dem şühûd-i yâr idüp irdi ferah refʿ oldı ğam

1277 İy münkir-i vahdet olan gel dinle zerrât-i cihân
Tevhîdi söyler her nefes her biri anun açtı fem

1278 Deryâda mâhîler gibi her demde itme mâ taleb
Feth it basar fehm it seni refʿ ola envâʿ-ı zulem

1279 Aʿmâsın eylersin taleb gündüzde nûr-i âfitâb
Nefs-i ʿazîze cehl-ile her dem işün cevr ü sitem

1280 Her şeyde vahdetten eser var lîki sensin bî-haber
Hayrette halk anun-içün maʿbûd oluptur her sanem

1281 Genc-i vücûdun tılsımın her kim ki feth itmez bu gün
Destinde yarın bulmaz ol bir füls-i ahmer yâ direm

1282 Her kim bulur kalb-i selîm oldur haḳîkatte ʿalîm
Eşyâ ke-mâhî fehm olur noksânı hep olur etem

1283 *ʿÂrif* kılur fehm-i mürâd ʿâşık ider zeyn-i nihân
Zâhid katında_olur kesâd aʿmâdur ebkemdür asam

37b 1284 İy ʿâbidân-i püt-perest iy zâhidân-i hôd-bîn
Terk eyle zühdün gel berü âhırda kârundur nedem

1285 Saʿy eyle fehm it şânunı sen sende bul cânânunı
Akreb tarîḳ ahsen budur ʿâdât-i ashâb-i himem

3.2

Kelimât-i İlâhiyye

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1286 Gel iy mestûr olan der-hâb-ı ğaflet gendiden ğâfil
Gözün aç şânunı fehm it ki câhilsin adun ʿâkıl

1287 *Nefahtü fîhi min rûhî*[2] senün şânunda gelmiştür
Ve nahnü akrebu minküm[3] senün hakkundadur nâzil

---

1 ol kıldı: kıldı ol B
2 Onun içine ruhumdan üfledim. (Kur'an, 15:29, 38:72).
3 Biz ona (şah damarından) daha yakınız. (Kur'an, 50:16).

1288 Dinildi *'alleme'l-esmâ*[1] cemî'an vasf-ı âdemde
Haḳîkatte haḳâyık her ne var zâtundadur şâmil

1289 Didi Hak ahsen-i sûrette halk ittük biz insânı
Ki redd ittük virüp seyr eyleye ol esfel-i sâfil

1290 Sakın fehm itme insânı ola merdûd-i Hak hâşâ
Sebeb bu seyr ide cümle merâtib hâric ü dâhıl

1291 Ki câmi' ola esmâ' i kemâlâtı ne kim varsa
Olup her şerre ol mahrem emânet eyleye hâmil

1292 Zalûm olup cehûl olmak mürâdın zâhirî sanma
Vücûdın mahv ide nefsün sivâ-yi Hakk'a ol câhil

1293 Bilürsen *men 'aref*[2] sirrin bulursuñ Rabbuna vuslat
Açup her sirr-i mestûri ma'ârif idesin hâsıl

1294 Sana tâvûs-i kudsîler musâhib olmağa râğıb
Uyup bu zâğ-ı nefse cîfeye olma sakın mâ'il

1295 Bu fânî milketün nakş ü nigârına gönül virme
İriş mahbûb-i bâḳîye baḳâ mülkine ol râhil

1296 Başun kaldur bu topraktan vücûdun defterin oku
Terâzî vü sırât oldı ürüptür sûrı İsrâfîl

1297 Geçer 'umrün baḳâsı yok kılursın her nefes zâyi'
Hayât-ü bâkı kesbine niçün olmaya<sın> 'âcil

1298 Mu'azzeb kalasın nâr-i cehîm-i firkatinde_anun
Özün kurtarmağa bu nush-ılan ger olmasan 'âmil

1299 Eğer kalbün sivâ fikrinden eylersen latîf ü pâk
Tecellî nûrı pür ola ki sensin cümleye ḳâbil

1300 Vücûd-i fâniyi mahv it bulasın devlet-ü bâḳî
Şühûd itmeğe ol şâhı vücûdundur senün hâ'il

1301 İrürür sevk-ı Rabbânî yolunı bir 'aceb bahre
İdersen seyri yüz bin yıl bulunmaz bil ana sâhil

38a 1302 Olasın sâyir-i fi'llâh müşâhid olasın her dem
Tecellâsını ol zâtun[3] maḳâmun olmasa zâ'il

---

1 (Allah Âdem'e bütün) isimleri öğretti. (Kur'an, 2:31).
2 bilen kişi. "Nefsini bilen rabbini bildi." sözüne işarettir.
3 zâtun: şâhun MŞ

1303 Bilürsin ba'dehû esrâr gözükmez gözüne ağyâr
Müşâhid olasın dîdâr olasın her nefes vâsıl

1304 Dü kevnün cümle esrârı ne kim var hıkmet-i eşyâ
Biline kalmayup[1] 'âlemde bir şey zerrece bâtıl

1305 Melâ'ik ideler secde bulursın kurb-i *ev ednâ*[2]
Fenâ fi'llâh olup mi'râc ırakta kala cebrâ'îl

1306 Şu denlü 'ılm olur[3] hâsıl beyân olmaz lisân-ıla
Ki ebced-hân olur cümle katunda 'âlim ü fâzıl

1307 Olursan 'ılm-ilen 'âlim ki *kerremnâ*[4]ya lâyıksın
Yazarlar defter-i şâhîde nâmun *'Ârif* ü kâmil

1308 Sakın ahvâl-i mezkûra 'ınâd-ıla_olmağıl münkir
İlâh'un lutfı bî-haddür virür sana da ol sâ'il

1309 Ko dilden ḳâl-i taklîdi taleb kıl hâl-i tahḳîkı
Olup hakka'l-yaḳîn 'ılmün olasın cümleye ḳâ'il

III

[B Â B]

Mesnevî

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

1310 Temâm oldı çü ahvâl-i kasâ'id
İşit kim zikr idem niçe fevâ'id

1311 Ma'ânî cevherin ashâb-i meclis
Kimi ahz itti vâfir kimi müflis

1312 Mürâdı anladı kim kim hılâfın
İşit fikr it meşârib ıhtilâfın

1313 Okudukça mufassal her kasîde
Nice te'sîr itti her gişide

---

1 kalmayup: kalmaya B
2 bk. 371 not.
3 olur: ola B
4 (Andolsun biz insanoğlunu) şerefli kıldık. (*Kur'an*, 17:70).

1314 Kimi kılmadı aslâ i'tibârı
Kimi evvelde kıldı âh ü zârı

1315 Kimi sâninci âdâbı ri'âyet
Kılup ol veche itti anı 'âdet[1]

1316 Kime ahvâl-i sâlis ola hâlet
Velî ba'zına az ba'za temâmet

1317 Meşârib ıktizâ ittükçe herkes
Kamu fehm-i ma'ânî ittiler pes

1318 O mecliste şular kim oldı hâzır
Kiminün 'aklı kâmil kimi vâsır

1319 Ne kim her şeyde kondı vakt-i hilkat
Olur hep ana göre fehm-i hıkmet

38b 1320 Meşârib muktezâsı üzre anlar
Kılur inkâr ba'zı ba'zı anlar

1321 Beyân idem bularun hâlin iy yâr
O meclis kime gülşen kimedür nâr[2]

1322 Kime zindân ü kime oldı meydân
Ya hâsıl kime cehl ü kime 'ırfân

1323 Ya kime kurbet oldı kime fürkat
Ya kime rahmet oldı kime zahmet

1324 Ya kim nâkıs oluptur kim mükemmel
Beyân ittükte her hâli mufassal

1325 Ki şimden sonra her kim olsa sâmi'
Olur mı görelüm ahvâli câmi'

1326 Ya ba'zın red idüp ba'zına ḳâ'il
Olur mı kıl nazar lîk olma sâ'il

1327 Bulardan birisin ol kılsa makbûl
Ko gitsün tınma sen oldur ana yol

---

1 anı 'âdet: ol 'ibâdet AE, ol 'ibâret BV
2 nâr: dâr B, hâr MŞ

1328 Ki zîrâ muktezâ-yi meşreb oldur
Kime sol sağ u kime sağ soldur

1329 Bu hılkat üzre bağlandı bu ʻâlem
Kıyâmet ola tâ ez-devr-i âdem

1330 Biri gitse gelür yirine biri
Bu sirrün evliyâ oldı habîri

1331 Mudıll <ü> hâdi hâkimdür cihâna
Nihâyet bula tâ devr-i zemâne

1332 İkinün mazheridür cümle eşyâ
Ki lâzim gelmeye taʻtîl-ü esmâ

1333 Cemâl-ile celâli lutf u kahrı
Ki taksîm eylemiş eşhâs-ı dehri

1334 Kimisi lutfa hâdim kimi kahra
Zehî devlet hidâyet olsa behre

1335 Kime ol hoş gelür kimine işbu
Anunçün kim mülâyim kimi bed-hû

1336 Diyem ben sana bir mîzân-i küllî
Ki andan anlanur ʻırfân-i küllî

1337 Meşâyıhtan işitsen baʻzı akvâl
Ya zikr olsa bulardan baʻzı ahvâl

1338 Eğer ʻaklun bulardan olsa âbî
Hidâyet yok sana fehm it cevâbı

39a 1339 Eğer redd eylesen merdûd olursın
Eğer vüdd eylesen mevdûd olursın

1340 Şürûʻ itsen eğer bunlara taʻna
Olursın müstehak sen dahı laʻna

1341 Eğer her sözi haml itsen salâha
Sebeb olur kıyâmette felâha

1342 Mürâdın ehline kılsan havâle
Tarîkından irer sana nevâle

1343 Bil ehl-i ta'na ta'n itmez 'azîzân
Bilürler zâhir olur hükm-i her şân

1344 Bu bir sirdür irişmez buna 'âkıl
Meğer keşf ola Hak'tan ola ḳâ'il

1345 Geçüp bundan beyân it asl-ı maksûd
O kim tâlib durur fehm ide ma'bûd

1346 Ki her bir kıssadan var bir mürâdım
Lisânum tercümân itti füvâdum

1347 Muvâfık olsa meşreb anlanur söz
Ve illâ fehm olunmaz söylesen yüz

1348 O kim zevk eyledi her hâli bildi
O kim zevk itmedi hayrette kaldı

1349 Kitâb içre hıtâbum ehl-i zevka
Ola zevkun gelürsin sen de şevka

1

<F a s l >

Matla'

[fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûl]

1350 Gel iy nefs esîri olan âdemî
Becid sa'y-i 'ışk it[1] geçürme demi

1351 Olar kim bu dünyâda âzâd olur
Devâm üzre uhrâda_olar şâd olur

1352 Kuyûdât-i şehvât-i nefsün seni
Gözün aç idiptür çü bend-i kavî

1353 Mukayyedsin ammâ değilsün habîr
Bul imdi idüp sa'y[i] ber-destigîr

1354 Ki i'tâk idüp ol seni ide hür
Mülevves iken olasın pâk dür

1 sa'y-i 'ışk it: sa'y it 'ışka MŞ

1355 Ki ıtlâka irmeğe ola sebeb[1]
Safâlar gelüp[2] def' ola hep te'ab

1356 Seni ol halâs ide <tâ> ez-kuyûd
Nüzûl itmiş-iken kılasın su'ûd

39b 1357 Çü nefsün sıfâtı viriptür keder
Düriş gice gündüz özünden gider

1358 Silüp nefsüni eyle pâk ü latîf
Ki def' ola sıklet olasın hafîf

1359 Sıfât-i kabîha virür sıkleti
Sıfât-i latîfe virür hıffeti

1360 Yola gitse âdem çü hıffet gerik
Ana mümkin oldukça 'ıffet gerik

1361 Ki tahfîf-i esbâb ider 'âkılân
Çü tahmîl-i eṣḳâl ider câhilân

1362 Sefer hod mukarrer durup hâzır ol
Ki eṣḳâli ref' it uzaktur çü yol

1363 Eğer cehle ğâlib ola 'akl-ı kes
O tahfîf-i esbâb ider her nefes

1364 Eğer 'akla ğâlib olursa cehil
Bulur her nefeste tezâ'uf sıkıl

1365 Kalur yolda varmaz o kes menzile
Ki dünyâda aldandı ol mahmile

1366 İrer menzile ehl-i tecrîd olan
Görür <Hakk'ı> her demde tevhîdi_olan

1367 Çü tevhîd ola pâk olur nefs i dil
Müzekkâ musaffâ durur öyle[3] bil

1368 Zekâdan safâdan safân var-ısa
Dürüş çünki 'aklun sana yâr-ısa

---

1 irmeğe ola: irgürmeğe_ola B
2 Safâlar gelüp: Safâ gelüben MŞ
3 öyle: eyle B

1369 Ki hâl eyle gendüne tevhîd-i hâs
Kamu kayd olandan bulasın halâs

1.1

Âmeden-i Bâd-ü Sabâ

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

1370 Geldi evvel meclise bâd-ü sabâ
Hoş süpürdi meclisi ol pür-safâ

1371 Pâk kıldı komadı zerre keder
Âferîn eyler göre sâhib-nazar

1372 Yüz yire sürdi çü hızmet eyledi
'Işk içün ehline 'ızzet eyledi

1373 Ana bir hızmet buyurmış Zü'l-celâl
Cân ü dilden ol da kılmış imtisâl

1374 Anun-içün gice gündüz devr ider
Gâh kûh ı gâhı[1] sahrâ seyr ider

40a 1375 Sâkin olup bir nefes kılmaz karâr
Ihtiyât ider o emr-i Kirdigâr

1376 Her kime olsa musâhib ahz-i bûy
İdiser ol ger bed ü ger nîk-hûy

1377 Dahı vardur anda niçe hâsıyet
İrişür mahlûka andan 'âfiyet

1378 Zâhir andan her zemân lutf ü kahır
Ahz ider andan tarâvet bu dehir

1379 Zindedür anunla her ehl-i nefes
Yoğ olur ger irmeye ol[2] bir nefes

1380 Şiddet itse niçe cây eyler harâb
Çoklarun başına ol koydı[3] türâb

---

1 gâhı: gâh AE, MŞ, BV
2 irmeye ol: irmez-ise MŞ
3 ol koydı: koydı ol AE, MŞ, BV

1381 Virmiş-iken ana kudret Zü'l-celâl
Zâhir olan ekserî lutf ü cemâl

1382 Kudretinün ʻuşri ger girse ele
Bir nefeste halkı virürdün yile

1383 Bu kadar kudret görürsin anda var
Yüzi yirde[1] kıldı hızmet ıhtiyâr

1384 ʻIzzeti zillette buldı ehl-i dil
Nite nûrı nârda su zımn-i gil

1385 Sen dahı ʻızzet dilersen hızmet it
Refʻ-ı evsâf-i kabîhe himmet it

1386 Olasın ûlâda uhrâda ʻazîz
Nîk ü bed katunda hep ola temîz

1387 Hiddeti terk it sabâ-veş leyyin ol
Nefʻun ire cümle şey'e az u bol

1388 Her ki nefsin ğıll ü ğıştan pâk ider
ʻIrzı terk idip vücûdın hâk ider

1389 Tevbe istiğfâr ola kavli müdâm
İttüğü ʻısyâna nâdim ber-devâm

1390 Âteş-i âh-ıla ahlâk-ı zemîm
Küllen ıhrâk ide san nâr-i cehîm

1391 Ehli bulsa hızmet itse bir zemân
Tâbiʻ ola[2] ana ol zâhir nihân

1392 Cümle ahlâkı anun tebdîl ola
Olsa sâlik câ'iz andan ol yola

1393 Cümle evsâf-i kabîha mahv olur
Nefs pâk olmazsa seyrün lehv olur

40b 1394 Söğse her gişi sana kılma ğazab
Nefsüne hîc gelmeye bundan teʻab

1 Yüzi yirde: Yir yüzinde MŞ
2 ola: olsa AE, B

1395 Eyle ihsân itseler sû'-ü nazar
Kimseye kasd itme sen hergiz zarar

1396 Nefsüne ğâlib olup zabt it anı
Ola kim irgüre matlûba seni

1397 Lîki ğâfil olma hâzır-bâş ol
Gösterür Hak deyü sana niçe yol

1398 Binde bir gösterdüği olmaz sahîh
Zâhirâ makbûl ma'nâda kabîh

1399 Nefs-i şûmun hîlesine yok 'aded
İre Hak'tan herkese fazl i meded

1400 Ba'zı vaktın sûretâ mağlûb olur
Kasdı bu ğaflet virip fursat bilür

1401 Câ'iz olmaz i'tiḳâd itmek ana
Günde bin gez kasd ider gizlü sana

1402 Bil yatur koynunda mâr-i heft-ser
Darb-i tevhîdle başına ur teber

1403 Tîğ-ı tevhîd-ile kılmazsan helâk
Sana darb ider o tîr-ü zehr[i]nâk

1404 Her gişi cenbinde besler düşmeni
Her nefeste kasdı katl itmek seni

1405 Çünki bildün hasmunı ğâyet kavî
Aldanup gendüm deyü alma cevi

1406 İçme destinden vire âb-i hayât
Alma ağzuna suna kand ü nebât

1407 Bu mukarrer cümlesi mesmûmdur
'Âkıle hâli anun ma'lûmdur

1408 Mümkin olmaz anı terk itmek gişi
Bârı anunlan müdârâ it işi

1409 Gice gündüz her nefeste hâzır ol
Cümle ahvâline anun nâzır ol

1410 Tâ ki andan irmeye sana zarar
Nefse mağlûb olmamak a'lâ hüner

1411 Gendüne tevhîdi hısn itsen şehâ
Kılmaya sana zarar ol ejdehâ

1412 Zehrine tiryâk anun tevhîd olur
Sanma evsâfı anun ta'dîd olur

41a 1413 Kasd olan tenbîhtür sâliklere
Nefs elinden 'âciz ü hâliklere

1414 Ne ki destinden halâs ide 'ınân
'Aks olup bu ğâlib ola bir zemân

1415 Hâsıl-ı söz ğâfil olma hâzır ol
Tâ ki fursatla sana bulmaya yol

1416 Şol kadar mahfîdür anun hîlesi
Mümkin olmaz herkes anı bilmesi

1417 Cümlemize irişe fazl-i İlâh
Ḳâdir olmaz def'ıne anun sivâh

1418 Yâ Hafîz u yâ Râḳîb ü yâ Rahîm
Cümleye senden 'ınâyet yâ Kerîm

1419 Gerçi nefsün sana düşmendür 'azîm
Bil sebeb kodı kemâlüne kerîm[1]

1420 Nefs-ilen kesb olınur her mertebe
Ğâlib olan lâyık olur cennete

1421 Nefs-ilen oldı melekten kurbetün
Nefse ğâlib olmak olsuñ himmetün

1422 Hakkı var lâzim sana anun dahı[2]
Rütbetinde kıl ri'âyet iy ahî

1423 Merkebündür menzil almakta senün
Mekmel oldı nitekim câna tenün

1 Beyit MŞ'de yok.
2 MŞ'de yukarıdaki beyitten önce yazılmıştır, mısralarının yerleri değişiktir.

1424 Şöyle mağlûb itme kim yoldan kala
Kılma ğâlib gendüne ʻâsî ola

1425 Aldayup göster ana âsân tarîḳ
Vuslat-i maksûduna oldur refîḳ

1426 Çünki maksûda karîb olsan i cân
Ol nefeste katl idüp virme emân

1427 Tâ ki anda kalasın bâḳî ebed
Ol maḳâma sanma varur her ehad

1428 Gelmeye hergiz tenezzül şânuna
Vâsıl oldı çünki cân cânânuna

1429 Şol ki tâlibdür bu takrîr ana pes
Nâ-ehil katında bir cevherle has

1430 Bir ʻaceb sirdür serây-i kâyinât
Zinde saʻy-i mevt ider mürde hayât

1.2

Kelimât-i İlâhiyye

[müstefʻilün müstefʻilün]

41b 1 ʻÂsî bana cân ü tenüm
Bilmen[1] nola hâlüm benüm
Nefsüm hevâsıdur sanum
Bilmen[2] nola hâlüm benüm

2 Ğark eyledi bahr-i günâh
Hazrette yüzümdür[3] siyâh
Lutfun irişmezse i şâh
Bilmen[4] nola hâlüm benüm

1 bilmen: bilmem AE
2 bilmen: bilmem AE
3 hazrette yüzümdür: hazrettedür yüzüm B
4 bilmen: bilmem AE

3 ‘Isyân-ıla buldum kemâl
Kesb itmedüm bir zerre hâl
İrmezse fazl-i lâ-yezâl
Bilmen[1] nola hâlüm benüm

4 Oldum bu nefsüme esîr
Acır görüp oğlan <u> pîr
İy cümle gizlüye habîr
Bilmen[2] nola hâlüm benüm

5 Nefse uyup kıldum huzûr
Buldum günâh-ıla zuhûr
Umum yine cennât i hûr
Bilmen[3] nola hâlüm benüm

6 Ğıybet mesâvîdür işüm
Yarın-içün yok teşvişüm
Yad oldı cümle bilişüm
Bilmen[4] nola hâlüm benüm

7 Çok nesne gönlümden geçer
Mahv ola söylersem hacer
Gönlüm pür olmıştur gider
Bilmen[5] nola hâlüm benüm

8 Vasfum benüm hıkd ü hased
‘Ucbum dahı bir ulı sed
İrmez ise senden meded
Bilmen[6] nola hâlüm benüm

9 Katl itmedüm ol kelbümi
Pâk itmedüm hîc kalbümi
Fehm itmedüm ben Rabbümi
Bilmen[7] nola hâlüm benüm

---

1 bilmen: bilmem AE
2 bilmen: bilmem AE
3 bilmen: bilmem AE
4 bilmen: bilmem AE
5 bilmen: bilmem AE
6 bilmen: bilmem AE
7 bilmen: bilmem AE

10 Bağrum benüm bir katı taş
Gelmez gözümden zerre yaş
Sirrüm eğer olursa <fâş>
Bilmen[1] nola hâlüm benüm

11 Varmaz dilüm tevbe_itmeğe
Nefsüm komaz yol gitmeğe
Hem hak sözi işitmeğe
Bilmen[2] nola hâlüm benüm

12 Nâ-mahremi gözler gözüm
Her şahsa ta'n itmek sözüm
Hazrette kalmadı yüzüm
Bilmen[3] nola hâlüm benüm

13 Sûrette geydüm bir 'abâ
Savm ü salâtum hep riyâ
'Umr oldı bu yolda hebâ
Bilmen[4] nola hâlüm benüm

14 Emrüne tâbi' olmadum
Yolunı sorup bulmadum
Yoktur güneh ben kılmadum
Bilmen[5] nola hâlüm benüm

15 Çoktur günâhum bî-hisâb
Hîc gitmedüm râh-i savâb
Her cürme olursa 'azâb
Bilmen[6] nola hâlüm benüm

16 İy *'Ârif*-i sirr-i İlâh
İy 'âşıḳân-i rûy-i şâh
Her cürme uzv olsa güvâh
Bilmen[7] nola hâlüm benüm

---

1 bilmen: bilmem AE
2 bilmen: bilmem AE
3 bilmen: bilmem AE
4 bilmen: bilmem AE
5 bilmen: bilmem AE
6 bilmen: bilmem AE
7 bilmen: bilmem AE

1.3

Hâzihî Eyzan[1]

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

1 Çıkardı bizi yoldan nefs-i güm-râh
Gönülden eydelüm estağfirullâh
Hidâyet ire Hak'tan ola hem-râh
Gönülden eydelüm estağfirullâh

42a 2 Uyup nefsümüze kılduk günâhı
Ağarttuk fısk-ılan mûy-i siyâhı
Mutî' u 'âsınun Hak'tur penâhı
Gönülden eydelüm estağfirullâh

3 Eğer kılsan gönülden âh ü zârı
Akıtsa çeşme gözümüz bınarı
Hudâ rahm ide göstermeye nârı
Gönülden eydelüm estağfirullâh

4 Kılalum cân ü dilden çok tazarru'
Sürüp toprağa yüz idüp tavazzu'
Kabûl olur ger olmazsa tasannu'
Gönülden eydelüm estağfirullâh

5 Eğer müstağfir olsak her günâha
Nisâb-i 'umrümüz irmez tebâha
Varuruz kalbi pâk ol ulu şâha
Gönülden eydelüm estağfirullâh

6 Bugün ger kalbümüz pâk ide bu söz
Hudâ lutfiyle yarın ağarur yüz
Dil ü cândan dürişüp gice gündüz
Gönülden eydelüm estağfirullâh

7 Eğer müstağfir olsak ez-dil ü cân
Ne denlü çok olursa cürm ü 'ısyân
Bağışlaya kamusın yüce Sübhân
Gönülden eydelüm estagfirullâh

---

1 **Hâzihî Eyzan: Hâzâ Eyzan MŞ, Kelimât-i İlâhiyye B**

8 Günâh eyler[1] efendiden kulı dûr
Velîkin tevbe istiğfâr anı yur
Dilersen iy ahî kalbün dola nûr
Gönülden eydelüm estağfirullâh

9 Anup bir bir günâhunı temâmet
Döküp göz yaşını eyle nedâmet
Ola kim irişe Hak'tan hidâyet
Gönülden eydelüm[2] estağfirullâh

10 Kusûra i'tirâf eyle 'amelde
Geçürme 'umrüni tûl-i emelde
Gider fikr-i sivâyı koma dilde
Gönülden eydelüm[3] estagfirullâh

11 Dilersen ola hazrette yüzün ak
Günâhunı nedâmet odına yak
42b Kamu şeyden özüne hôrırak bak
Gönülden eydelüm[4] estağfiru'llâh

12 Güneh kalbüni berk itse hacerden
Kasâvet kalbi pür itse kederden
Eğer tevbe_eylesen red yok o derden
Gönülden eydelüm[5] estağfirullâh

13 Eğerçi 'âsınün 'ısyânı çoktur
Hudâ'nun rahmetinün haddi yoktur
Velî tâ'ib olana va'de haktur
Dil ü cândan dinüz estağfirullâh

14 Eğerçi ol Hudâ'nun ismi Kahhâr
Eğer vird olsa bize ism-i Ğaffâr
Bağışlaya günâhı cümle Settâr
Gönülden eydelüm[6] estağfiru'llâh

---

1 eyler: ider B
2 Gönülden eydelüm: Dil ü cândan dinüz AE, MŞ
3 Gönülden eydelüm: Dil ü cândan dinüz AE, MŞ
4 Gönülden eydelüm: Dil ü cândan dinüz AE, MŞ, BV
5 Gönülden eydelüm: Dil ü cândan dinüz AE, MŞ, BV
6 Gönülden eydelüm: Dil ü cândan dinüz AE, MŞ, BV

15 İlâhî rahmetün deryâsı bî-had
Bizi *'Ârif*leründen eyleğil 'ad
Visâlüne günâhı itmeğil sed
Gönülden eydelüm estağfirullâh

1.4

Hâzihî Eyzan[1]

[müstef'ilün müstef'ilün]

1 Bir reşha rahmet yâ İlâh
Ğark itti bî-şek her günâh
Sen olıcak bana penâh
Hoş olısar hâlüm benüm

2 Redd <itme> istiğfârumı
Tevbeyle âh ü zârumı
Kalb eyle nûra nârumı
Hoş ola tâ[2] hâlüm benüm

3 Deryâ-yi rahmet bî-kenâr
Bir katresi mahv ide nâr
'Afv eyle cürmüm her ne var
Hoş ola tâ[3] hâlüm benüm

4 Nefs atına olup süvâr
Kıldum fesâdı bî-şümâr
Derdüme yâ Rab kıl timâr
Hoş ola tâ hâlüm benüm

5 Lutfun irişürse bana
Mahv ola hep 'ucb ü riyâ
Benden hatâ senden 'atâ
Hoş ola tâ[4] hâlüm benüm

---

1 **Hâzihî Eyzan: Ve Hâzâ Eyzan MŞ, Matla' B**
2 ola tâ: olısar AE, B
3 ola tâ: olısar B
4 ola tâ: olısar B

6 Hep yavı kıldum bilümi
Hıfz it küfürden dilümi
Göster İlâhî yolumı
Hoş ola tâ[1] hâlüm benüm

7 Kıldum günâh-ılan nümû
'Afv it Hudâ cürmüm kamu
Göstermeğil yarın tamu
Hoş ola tâ[2] hâlüm benüm

8 *'Ârif* ler-içün vuslatun
Zâhidler-içün cennetün
'Âsîleredir rahmetün
Hoş ola tâ[3] hâlüm benüm

2

<F a s l >

Matla'

[fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûl]

43a 1431 Gel iy kalb-i pâkin mülevves iden
Uyup nefs-i bed-hûya her dem giden

1432 Çü kalb oldı nefsinde pâk ü latîf
Uyup nefse tâbi' kılursan kesîf

1433 Bir âyînedür ol musaffâ durur
Sivâ küdretinden münakḳâ durur

1434 Kamu intiḳâşa o ḳâbil durur
Anı hıfz ider ol ki kâmil durur

1435 Ana mâni' olmış küdûret velî
Anı zikr-i Mevlâ kılur müncelî

1 ola tâ: olısar B
2 ola tâ: olısar B
3 ola tâ: olısar B

1436 Dilersen keder vir dilersen safâ
Sanadur kamu ger cefâ vü vefâ

1437 O bir tıfl-ı tâbi‘ durur ğam yimez
Nire sevk olınsa gider yok dimez

1438 Musâhib olur görse her gişi ger
Sonın bilmez ammâ nedür hayr ü şer

1439 Ana mâni‘ ol nefse meyl itmesün
Musâhib olup rûhı unıtmasun

1440 Ki andan ana irmeye ḫûy-i bed
Anı rûha koş kim ide nefsi red

1441 Musâhibden irer gişiye zarar
Eğer kim letâfet eğer kim keder

1442 Gel imdi ana kılma taksîr i yâr
Sonında müfîd olmadı âh ü zâr

1443 Anı eyle sâhib-kemâle çü sevk
Nedür asl-ı eşyâ bile taht ü fevk

1444 Ola ma‘rifetten cevâhir dolu
Ki bed-fi‘l-iken ola gökçek hulu

1445 Mükemmel ola cümle ‘ılm ü edeb
Ki hayrü'l-halef ola ‘âlî-neseb

1446 Musâhib ola rûha ol her nefes
Ola zâ'il andan hevâ vü heves

1447 Olar kim bu tavra kılur terbiyet
Dü ‘âlemde kesb itti çok mertebet

1448 Bu vech üzre olan bulur vahdeti
Bu hâl üzre seyr eyle gör hazreti

2.1

Âmeden-i Bârân

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

43b 1449 Geldi andan sonra bârân-i latîf
Sulayup ol meclisi kıldı latîf

1450 Kûşe kûşe gezdi dökti âb-i pâk
Ehl-i meclis üstine konmaya hâk

1451 Hıdmet itti meclise ol şevk-ıla
İrişür andan rutûbet her dile

1452 Çün edâ-yi hızmet itti ol temâm
Yir öpüp bir kûşede kıldı kıyâm

1453 Kodı anda dahı hallâk-ı dehir
Niçe hâlet kim lutuf gâhî kahır[1]

1454 Câmi' oldı şânı anun her kemâl
Zâhir olan ekser âsâr-ı cemâl

1455 Gâh olur işbu cihânı pâk ider
Hızmet-i Mevlâ'da yüzin hâk ider

1456 Bu cihâna hoş tarâvet virür ol
Iktizâ ittükçe her şân az u bol[2]

1457 Belki her şey'e irer andan hayât
Tâzedür anunla dâyim her nebât

1458 Kodı Hak tab'ında anun lîneti
Gördüğüne meyl ider yok hiddeti

1459 Yüz sürer[3] irdüğinün ayağına
Girse ma'mûr ide her kes bâğına

---

1 Beyit BV'de yok.
2 Beyit MŞ'de yok.
3 sürer: sürür MŞ

1460 Ravza vü büstân anun ma'mûrıdur
Niçe sahrâlar anun mağmûrıdur

1461 Ol sadâ ittüği_anun tesbîh ider[1]
Kim ana kılsa nazar tefrîh ider[2]

1462 Seyr ider sahrâ vü şehr ü kûhsâr
Tâ ire 'ummâna vü kıla karâr

1463 Zâtı tâhir hem mutahhir pür-safâ
Sâkin olmaz bir nefes zikr-i hafâ

1464 Gâh olur sile virür halk-ı cihân
Geh koparur başına halkun tufân

1465 Niçe şehristân ı sahrâ kıldı ğark
Niçe câya Hızr olur ol vakt-i hark

1466 Hiddetinden gâh olur yırtar[3] zemîn
Heybetinden çarh ider anun enîn

1467 Ba'zına rahmet olur ba'za ğazab
Ba'zına kuvvet olur ba'za te'ab

44a 1468 Zerre denlü sana açılsa bu bâb
'Âlemi def'î kılurdun ğark-ı âb

1469 Virmiş-iken ana Hak bu kudreti
Yüzi yirde 'ışka dâyim hızmeti

1470 Şol gişinün nefsi muhkem pâk olur
Bâb-i kalbi feth idüp ol yol bulur

1471 Ravza-i kalbi girüp seyrân ider
Bel semâ-yi rûhta cevlân ider

1472 Kalbi nefsinde su gibi pâktür
Nefs anun altında misl-i hâktür

1473 Safvet ü lînette oldur misl-i âb
Virmeye âba keder illâ türâb

---

1 tesbîh ider: tesbîhidür B
2 tefrîh ider: tefrîhidür B
3 yırtar: ditrer MŞ

1474 Nefs[ü] nehr ü anda kalb âb-i revân
Feyzı dâyim menba'ı anun[1] cinân

1475 Nehr[i] nâ-pâk olsa elbette keder
İrişür âbına bil iy mu'teber

1476 Pâk ola ger âyine gelmez keder
Zâhir olur her ne kim içinde var

1477 Nehri pâk it sen de aksun[2] mâ'-i pâk
Hîc tekeddür gelmesün ana zi-hâk

1478 Hılkatinde cümleye ḳâbildür ol
Gördüği her sûrete mâyildür ol

1479 İster ol Mevlâsını her zerrede
Ana 'arz-ı hâl ider her zerre de

1480 Nefs-ilen rûh ortasında meskeni
Ol durur dürr ü cevâhir ma'deni

1481 Câmi' oldı ikinün hâlâtını
Sa'y idüp def'it anun âfâtını

1482 Gâhi nefse gâhi rûha tâbi' ol
İki şehristânı sâyir sağ u sol

1483 Fi'l-haḳîka rûhtur sâfî vü pâk
Nefs mahlût u mükedder misl-i hâk

1484 Rûh mazherdür cemâle iy 'azîz
Nefs mazherdür celâle iy temîz

1485 Rûha nâzır olsa olur pür-ferah
Nefse nâzır olsa irişür terah

1486 Rûh-ılan olsa yiri fevka'l-'ulâ
Nefse tâbi' olıcak tahte's-serâ

44b 1487 Nefse mâyil olıcak irer ğurûr
Lezzet-i dünyâdan ahz eyler sürûr

---

1 dâyim menba'ı anun: anun menba'ı dayim B
2 aksun: olsun B

1488 Rûha tabi‘ olsa pür-envâr olur
Matleb-i a‘lâsı rûy-i yâr olur

1489 Nefse mâyil olsa ger irer keder
Ğılzat ü hıddet gelür mislü'l-hacer

1490 Rûha tâbi‘ olsa dolar ma‘rifet
Hak katında keşf olur çok mertebet

1491 Nefse tâbi‘ olsa kavli lâğdur
Her zemân ana musâhib zâğdur

1492 Rûha tâbi‘ olsa ber-hordâr olur
Her nefes tâvûs-u kudsî yâr olur

1493 Nefse mâyil olsa şeytândur işi
Lehv ü lu‘b ü hud‘a vü hîle işi

1494 Rûha tâbi‘ olsa dâyim feyz-ı Hak
Mekteb-i Hak'tan alur her dem sebak

1495 Nefse mâyil olıcak düşmen olur
Âteş-i şehvât-ılan külhan olur

1496 Rûha tâbi‘ olsa sâdık yârdur
Gice gündüz fikri hep dîdârdur

1497 Nefs-ilen lu‘b itse_olur ehl-i gazab
Her kese andan irer dürlü te‘ab

1498 İtse dâyim rûh-ılan ol sohbeti
Terk ider hûr ı kusûr ü cenneti

1499 Maksad-i aksâsı_anun Allâh olur
Vâsıl olur dü cihâna şâh olur

1500 Nefs-ilen olsa musâhib bir nefes
Zâhir olmaz andan illâ hâr ü has

1501 Mâ-sivâ-yi Hak olur ana hıcâb
Zulmet içre kala mesdûd ola bâb

1502 Sohbet itse rûh-ıla mahbûb ola
Haslet-i zîbâ-yılan[1] merğûb ola

1 -yılan: ile AE, B

1503 Nefs-ilen bulursa kalbi imtizâc
Câmesi fısk ola ʻısyân ana tâc

1504 Rûh-ılan olsa musâhib bir nefes
Pâk olup kalmaya anda hâr ü has

1505 İltifâtı nefse olursa bir ân
Kesb <ide> andan şe'âmet çok zemân

45a 1506 Cânib-i rûha iderse iʻtibâr
İrişe envâʻ-ılan bûy-i nigâr

1507 Cânib-i nefse kılursa iltifât
Vasf-i lâzim ola ana bed sıfât

1508 Semt-i rûha feth iderse revzenin
Cennetü'l-firdevs ider ol meskenin

1509 Semt-i nefse eylese ger feth-i bâb
Esfel-i dûzah olur ana me'âb

1510 Çünki bildün hayr ü şer her âdeme
Hep musâhibden irer bak ʻâleme

1511 Ana göre sen dahı tedbîr kıl
Defʻ idüp küdret olasın pâk-dil

1512 Anla bundan kalb <ü> ḳâlib hâletin
Ğâfil olma dâfiʻ ol hep âfetin

1513 Kalb-i mü'min anla beytu'llâhtur
Yıkma maʻmûr it ulu dergâhtur

1514 Her ki anı her nefes maʻmûr ider
Nefsinün aʻvânını makhûr ider

1515 Vir nezâfet tâ tecellî ide şâh
Pür ola her kûşesi nûr-i İlâh

1516 Lâyık olmaz şâha pâk olmazsa cây
Kasrı muhkem it kıla anı serây

1517 Kalb-ü mü'min evsaʻu'l-eşyâ durur
Pâk ola ger cennetü'l-me'vâ durur

1518 Anı tazyîḳ idiser fikr-i sivâ
Dûzah eyler dolıcak anı hevâ

1519 Sen de kalbün beyt-i maʿmûr eyleğil
Zikr-i mahbûb-ıla pür-nûr eyleğil

1520 Tâ tavâf ide melâ'ik her zemân
Reşk iderler bu cinâna hep cenân

1521 Sâlikün kalbi çü tıfl-i tâzedür
Meyli dâyim sâza vü âvâzedür

1522 Her ne sanʿat gösterürse kesb ider
Kankı yola sevk ide ana gider

1523 Sen dahı Mevlâ'ya sevk eyle tarîḳ
Sana ol yolda yine oldur refîḳ

1524 Her ne vech-ilen kılursan terbiyet
Ana göre hâsıl eyler maʿrifet

45b 1525 Matleb-i aʿlâ ahî vuslat gerek
Bunda hâsıl itmeğe himmet gerek

1526 Aldanur te'hîr idenler yarına
Görmediler bilmediler yârı ne

1527 Tâze iken ittür ana kesb-i hâl
Mâniʿ olmaya sonında ḳîl ü ḳâl

1528 Saʿy ü cehd-ile hevâyı eyle terk
Vuslat-i yâre kuşağun eyle berk

1529 Nefsi kalbe kalbi rûha tâbiʿ it
Mâniʿun kalmaya var maksûda yit

1530 Ger üçi olsa muvâfık yâr ü dost
Keşf ola her ne var-ısa mağz ü post

1531 İrişe ol haz ki taʿbîr olmaya
Zevkı hâl ola lisâna gelmeye

1532 Maʿrifet deryâsına gavvâs ola
Hak katında halk katında hâs ola

1533 Anlamaz bunı meğer kim ehl-i zevk
Ana keşf olmış ola hep taht ü fevk

1534 Her ki bu esrâra vâkıf olmadı
Nefsini vü rabbini ol bilmedi

1535 Geldi geçti dünyeden hayvân-sıfat
Oldı mahrûm-i ebed ez-ma'rifet

1536 Cân ü dilden tâlibe pes bu kelâm
Tâlibe Hak'tan gelür her dem selâm

1537 Kalbüni dârü's-selâm it tâlibâ
Keşf ola envâ'-i hâlet dâyimâ

1538 Bu cihândur bir hayâl-i pür suver
Anlar anı her ki gezdi der be-der

2.2

Kelimât-i İlâhiyye

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

1539 Hudâ göster tapuna doğrı[1] bir râh
Bulup vuslat olam ben hâk-i dergâh

1540 Cemâlün nûrı pür-nûr itse kalbi
Gözüme zerre gelmez mihr-ilen mâh

1541 Virür kalbe safâlar zikr-i Mevlâ
Gönülden idelüm din Allâh Allâh

1542 Mürâd olan şühûd-i zât-i Hak'tur
Girekmez hûr ü kasr ü cennet ü câh

46a 1543 Pür-âteş kalb-i 'âşık nûr-i Hak'tan
Yakar iki cihânı kılsa bir âh

1544 Gönül ḳâni' değil bir gez şühûda
Mürâdı bu tecellî ola[2] her gâh

1545 Eğer sa'y eylesem bin yıl 'abestür
'Inâyet irmez-ise senden iy şâh

1 doğrı: doğru BV, MŞ
2 ola: ide B

1546 Hidâyet olmasa ger vuslat olmaz
'Ibâdet eylesen ger sâl-ü pencâh

1547 Bu dünyâ 'ızzetine aldananlar
Yarın anlara câhı olusar çâh

1548 Olar kim bilmedi maksûd-i hılkat
Cihânı anladı anlar çerâgâh

1549 Kulûb-i evliyâdur leys-i ğâlib
Nüfûs-ü ehl-i dünyâ oldı rûbâh

1550 İgende gendüni dünyâya virme
Anadur sen dahı Mevlâ'yı geh gâh

1551 Niçün kılmazsuń[1] ahvâlün tedârük
Bilürsin hod cihândur bir güzergâh

1552 Uyan gafletten iy yâr-i 'azîzüm
Geçer kılmaz[2] karârı 'umr[i] kûtâh

1553 Utan Hak'tan eyâ 'âsî siyeh-rû
Uyup nefsüne her dem olma güm-râh

1554 Düriş hayr işi te'hîr itme bir dem
Aman virmez ecel irerse nâ-gâh

1555 Tazarru' eyle Mevlâ'ya gönülden
Kamu tâliblere_oldur yine hem-râh

1556 Bi-hamdi'llâh Hudâyâ kıldun ihsân
İdüp esrâra *'Ârif* hâle âgâh

3

<F a s l >

Matla'

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

1557 Gelün iy tâlibân-i vech-i Allâh
Eğer kılmak dilersen seyr[i] fi'llâh

1 kılmazsuń: kılmazsın AE, BV, MŞ
2 kılmaz: kalmaz B, MŞ

1558 Diyâr-u nefs ü kalbi[1] seyr idenler
Bilüp Allâh'ı nefy-i ğayr idenler

1559 'Anâsırdan halâs oldıysa şânun
Küşûfından geçüp kevn ü mekânun

1560 Semâ'-ı rûha kasd eylen su'ûdı
Kılasız tâ ki 'arş üzre ku'ûdı

46b 1561 Geçüp envâ'-ı nûrânî hıcâbı
İşit bi'z-zât Mevlâ'dan hıtâbı

1562 Kılup ref'-i hıcâbı rabb-ü erbâb
Tecellî eyleyüp[2] mahv ide esbâb

1563 Görürsin anda nûr-i şems-i zâtı
Münevver eylemiştür kâyinâtı

1564 Olur çün nûr-i zât eşyâya ğâlib
Ol arada kalur hayrette tâlib

1565 Vücûdı gendiden çün oldı meslûb
Ki müstehlik midür pes yâhu mağlûb

1566 Bu bir hâlet durur ta'bîr olınmaz
Çalışsan niçe yüz bin yıl bilinmez

1567 Meğer kim olasın mahsûs-ı Rahmân
Sana hâdî olur ol demde Yezdân

1568 Ve illâ bunda azmıştur ulular
Şol ulu<lar> ki halk anı ulular

1569 İlâhî bize göster râh-i tevfîḳ
Gidüp taklîd olavuz ehl-i tahḳîḳ

1570 Ola kim yolumuz urmaya şeytân
Olavuz biz dahı mahfûz-ı Rahmân

1571 Kuyûdât-i sivâdan kıl halâsı
Bize göster Hudâ tevhîd-i hâsı

---

1 nefs ü kalbi: kalb i nefsi B
2 eyleyüp: eyleye B

1572 Ana kim senden irmiştür hidâyet
Azarsa halk ana yoktur dalâlet

3.1

Âmeden-i Çemen

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1573 Döşedi geldi çemen sebzîn bisât
Tâ gelüp oturalar ehl-i nişât

1574 Meclisün kıldı yeşimden ferşini
Sen de gel seyr eyle rûhun ʿarşını

1575 Bu virür her bâğa dürlü zîneti
Bunun-ılan buldı gülşen kıymeti

1576 Yok letâfet bitmese bir bâğda
Var tarâvet bitse ol her dağda

1577 Belki her yirde bite virür şeref
Anun-ılan pür-ferah ehl-i hıref

1578 Pîr-i dehre geydürür sebzîn libâs
Nev-cüvân olup olur mahbûb-i nâs

47a 1579 Cân ü dilden ʿâşık olur halk ana
Kim[ü] mest ü kimisi kalur tana

1580 Yılda bir câme giyer andan cihân
Her ne varsa ʿaybını eyler nihân

1581 Ger geyersen tâze câme sen i yâr
Gözüne zerre gözükmez her ne var

1582 Mazher-i âsâr-i rahmettür ʿaceb
Manzar-i ebsâr-i fikrettür ʿaceb

1583 Buldı anunlan hayâtı her türâb
Bitse maʿmûr oldı bitmezse harâb

1584 Ger ğanî vü ger faḳîr <ü> az u bol
Arzını ıslâha göre bitti ol

1585 Pertev-i şems-iledür ana hayât
Bel yine andan irer ana memât

1586 Muhyi-i emvât-i ʿâlem âfitâb
Mazher-i elvân-i cümle mâhitâb

1587 İrse şemsün pertevi olur latîf
İrmez-ise ola bî-reng ü kesîf

1588 Belki şems oldı mürebbîsi anun
Nite <kim> rûh oldı bu kalb ü tenün

1589 Sen dahı refʿ it hıcâbı ire nûr
Terbiyetlen her nebât ide zuhûr

1590 Âb-i rahmetten yağup mâ'-i tahûr
Hoş tarâvet vire kalmaya kusûr

1591 Zâhir olsa anda ger mâ'-i maʿîn
Reşk ider cennât-ü ʿadn ü hûr-i ʿîn

1592 Çünki muhyî vü mürebbî şems ü âb
Cümle maʿmûr ola kalmayup harâb

1593 Olsa her kûşe bu vech üzre temâm
Oldı ol bil[1] ravza-i dârü's-selâm

1594 Lutfını ʿâm eylemişken ʿâleme
Gör yine taʿzîmin anun âdeme

1595 Emrine tâbiʿ olup kılmaz hılâf
Küdret âsârı durur hep ihtilâf

1596 Cân virür ayağına yüz sürmeğe
Ehl-i ʿışkun hızmetine irmeğe

1597 Anladı gördi cihânı[2] fânidür
Meskenet pes evliyânun şânıdur

47b 1598 Yüzini bast eyledi ol ber-zemîn
Tâ ayak basa yüzine ʿâşıḳîn

---

1 ol bil: bil ol B
2 cihânı: cihân kim MŞ

1599 Yirde olan yüzi basmaz ʻâkılân
Çekinüp bakmaz geçerler câhilân

1600 Cehli mağlûb eyle hâkim ʻakl ola
Tâ delîlün yolda ʻakl ü nakl ola

1601 Ger dilersen kim bulasın ʻakl-ı kül
Sâlik olğıl râh-i metbûʻ-ı resûl

1602 Çünki pâk ola ahî kalb-ile rûh
Hakk'un esrârından olur çok fütûh

1603 Âfitâbun ğaymı zâyil olsa ger
Şark u garba fevk u tahta ire fer

1604 ʻÂlem-i kalbe zıyâ zînet vire
İnʻıkâsı ʻâlem-i nefse ire

1605 İkisi pür-nûr ola ez-nûr-i cân
İkisi olur musâhib her zemân

1606 Ger bulara pertev-i nûr irmeye
Zulmet olup birbirini görmeye

1607 Birbirinün bilmeyüp hâlin bular
Her birisi pür-kasâvet pür-keder

1608 Tâliʻ olsa şems-i ʻâlem nûr olur
Ğârib olsa cümle zulmette kalur

1609 Ğaym gelse yüzine olur hıcâb
Nâkıs olur inʻıkâs ez-âfitâb

1610 Lîki zâtına anun noksân yok
Her yire hıssa irer ger az u çok

1611 Nefs-i dilde olmasa zerre keder
Rûh-ılan pür-nûr olalar ser te-ser

1612 Rifʻatinde şemsi gör ğâyet baʻîd
Müslim ü kâfir olurlar müstefîd

1613 Ger hıcâb olmasa her yire irer
Kanda kim zulmet bulur cebren sürer

1614 Şol zemân şemsün yüzi mekşûf olur
Kim evinden taşra olsa nûr alur

1615 Her ki sakf altında oldı görmedi
Bu zıyânun sirrine ol irmedi

1616 Tâlib isen sakf-ı kalbi râfi‘ ol
Feth ola tâ sirr-i nûr-i şemse yol

48a 1617 İrişe seyrün ahî fevka'l-‘ulâ
Keşf ola her zerre tâ tahte's-serâ

1618 Hâsılun bunda ola ‘ayne'l-yaḳîn
Kıl recâ ‘ılmün ola hakka'l-yaḳîn

1619 Nefs ü kalbi terk idüp eyle su‘ûd
Şems gibi ber-felek eyle ku‘ûd

1620 Sifli terk it ‘ılv ola sana maḳâm
Geç tamudan meskenün dârü's-selâm

1621 Nefs i kalbe ire nûrun bî-hıcâb
Zâhir ola anda çok şey'ün ‘ucâb

1622 Ma‘rifet ezhârı-lan gülşen ola
Bûy-i zîbâ birle her kûşe dola

1623 Tâze kılup her zemân feyz-ı İlâh
Pür-kemâl ü pür-‘ıber ola giyâh

1624 Olmak istersen eğer[1] ehl-i ‘ıber
Ahkar-ı eşyâya a‘lâ kıl[2] nazar

1625 Niçe şey var zâhirinde hôrdur
Lîki anda niçe sir mestûrdur

1626 Sirr-ilen hem-sir olan mesrûr olur
Rûh-ılan hem-rûh olan pür-nûr olur

1627 Kalb-ilen maklûb olandur pür-safâ
Nefs-ilen mahlût olandur pür-cefâ

---

1 eğer: ahî MŞ
2 a‘lâ kıl: kıl a‘lâ B

1628 Çün dimek benden velî tutmak senün
İşte sirr ü rûh <u> kalb işte tenün

1629 Rûh Hakk'un mazher-i evsâfıdur
Zerre denlü yok keder pes sâfidür

1630 Kadrı anun cümleden a'lâ durur
Şânı anun câmi'u'l-esmâ durur

1631 Hâl-i rûhı bilmek istersen 'azîz
Rûh-ı küllî rûh-ı cüz'î kıl temîz

1632 Kalma cüz'î menzilinde kıl 'urûc
Tâ müyesser ola küllîye vülûc

1633 Cüzvi ile küllî ortasında fark
Şems ü necm ü katre bahr ü nûr ü berḳ

1634 Olsa küllî rütbesi menzilgehün
Sana nisbet nûrı <yok> mihr ü mehün

1635 Hem münevver hem münevvir olasın
Nûr içinde nûr-i a'lâ bulasın

48b 1636 Yir ü göğ ü 'arş ü kürs ü[1] her ne var
Nûr-i 'ılmün pertevi ana irer

1637 Fehm idersen cümle eşyâ hıkmetin
Zâhir ü bâtın kamunun 'ılletin

1638 Olmaya katunda bir fi'li kerîh
'Âkıl olsun fâ'ıli yâhud sefîh

1639 Her biri yirlü yirinde hûb olur
Cümlesi merğûb olup mahbûb olur

1640 Zâhir olur nûr[u] akvâ vü eşed
Cümle eşyâ andan ahz eyler meded

1641 Rûh-ı küllî bil kamuya şâhtur
Cümle tâbi' ana hoş dergâhtur

1642 Hak ana virmiş kemâl-i kudreti
Cümle eşyâ andan alur zîneti

1 kürs ü: kürsî AE, MŞ

1643 ‘Ilmün olsun mazher-i Rahmândur
Fehmün olsun bahr-i bî-pâyândur

1644 Hak Te‘âlâ ol kadar virmiş kemâl
Hâlini bilmek beşer anun muhâl

1645 Lîki_anun hakkında ancak ‘ılm-i kalb
Hak didi *Kur’ân*’da *kul min emri Rab*[1]

1646 Emr i halkı fark iden bildi anı
Sen dahı fark eyle olmağıl denî

1647 Tâ ki ‘ılminden ola zerre nasîb
Nûr ğâlib ola şemse iy lebîb

1648 Lîki ‘ılmün şemsden bir zerre_olur
Bahr-i bî-pâyândan bir katre_olur

1649 Bu kadar hakkında anun bu kelâm
Bâkısın *va’llâhu a‘lem bi’t-temâm*[2]

1650 Zerre cirm-i şemsi kılmaya beyân
Katre bahrün hâlini kılmaz ‘ayân

1651 Fehm olınmaz vasfu ḳîl ü ḳâl-ile
Tâlib isen hâsıl eyle hâl-ile

1652 Katre deryâdan virür mi hîc haber
Anla bundan hâlini iy mu‘teber

1653 Lîki fazl-ı Hak ire ma‘lûm olur
Zerreden dil cirm-i şemse yol bulur

1654 Sanma her tâlib ana bulur vusûl
Yüz bininde birisi kılmaz duhûl

49a 1655 Ḳâl-ile tafsîl olınmaz işbu hâl
Cümlemüze vir Hudâ hayrü’l-me’âl

1656 Fazl-i Hak’tur herkese virmez anı
Sevdüğine virüben eyler ğanî

---

1 De ki: “ (Ruh) Rabb(im)in bileceği bir şeydir.” (*Kur’an*, 17:85).
2 Tamamını Allah bilir.

1657 Pertevi fazlun irişe zerreye
Nûr vire cümleten her nesneye

1658 Umaruz fazlunı yâ Rab biz za'îf
'Ilmi-yilen olavuz anun şerîf

1659 Eyle yâ Rab ol harîmün mahremi
Olsa erzân bin cihâna bir demi

1660 Bu cihânı anla fânûs-i hayâl
Gösterür bir anda yüz bin şekl i hâl

3.2

Kelimât-i İlâhiyye[1]

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

1661 *Lî ma'allâh*[2] halvetinde her ki vuslat kıldı zevk
Mâ-sivâyı celvetinde kıldı bahr-i mahve ğark

1662 Anladı bildi o kim maksûd-i hılkat dünyede
Hayy ü Bâḳî 'ışkı odına vücûdın itti hark

1663 Evc-i vasla ger su'ûd itmek dilersen tâlibâ
Meyl-i ğayr itme sakın eyler seni bir zerre 'avk

1664 Leşker-ü ervâha server olmak olsun himmetün
Devlet-i bâḳî bulup pür olasın envâr-ı şevk

1665 Hây ü hûda 'umrüni itme telef gel sôfı-veş
Rü'yet-i dîdâr-i Hak it emr ü halkı eyle fark[3]

1666 Aldanup kalmaz isen zâhirde nakş-i 'âleme
Sirr-i mevcûdât-i Hakk'a 'ılmün ola taht ü fevk

1667 Lem'a-i nûr-i tecellî zâhir olsa iy 'azîz
Vâlih ü hayrân olursın zerre gelmez 'ayna halk

---

1 Bu manzumede beyitlerin ilk mısralarının ilk harfleri ard arda dizildiğinde *lâ ilâhe illallah*, ikinci mısralarının ilk harfleri dizildiğinde ise *Muhammed resûlu'llah* sözleri oluşmaktadır.

2 "Benim Allah ile …". Tasavvuf edebiyatında çok kullanılan şu hadisin başı olup bütününe gönderme vardır: "Benim Allah ile öyle vaktim olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebildi." Uydurma sayılan hadislerdendir.

3 B'de beyit sondan ikinci sırada bulunmaktadır. Bu sıra bozukluğu yüzünden bu nüshada sözünü ettiğimiz tevhid kelimesi de oluşmamaktadır, bu yüzden olması gereken yere alınmıştır.

1668 İçmedi her kim ezel câm-i muhabbet kaldı ol
Leng ü lâğar merkeb irmez menzile bin eyle sevk

1669 İy gözüm nûrı düriş sa'y it muvâfık yâr bul
Evliyâ ashâbı olan gitti yola cavk cavk

1670 Lâ-mekâna tâlib isen târik ol kevn ü mekân
Lâ-fenâ tâc ü kabâ ola baḳâ boynunda tavk

1671 Lutf-i Hak'tur vuslat-i dîdâr sa'y-ile değil
Lîki_ider sevdüği insâna tecellî nûrı berk

1672 Her ki *'Ârif* oldı mahv itti vücûd-i mâ-sivâ
Her nefes matlûba vâsıl oldı kim terk itti zerk

4

<F a s l >

Matla'

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

49b 1673 Dinle bir dem bir kelâm-i pür-'ıber
'İbret almaz bu sözümden kej-nazar

1674 'İbret ehli ol durur hüşyâr ola
Ehl-i 'ırfân görse ol hoş yâr ola

1675 İ'tibârı terk ide 'ıbret içün
İhtiyârı zül ide 'ızzet içün

1676 Her ki tutmış hâb-i ğaflet çeşmini
Bilmedi ol rûh u kalb ü cismini

1677 Tâlib isen sen de gel aç cân gözin
Göresin tâ ma'ni hûbınun yüzin

1678 Sem'-i dilden penbe-i ğaflet gider
Safha-i kalbüni pâk it ez-keder

1679 Sâfi-dil olsan safâ kesb idesin
Ḳâsi-kalb olsan kasâvet bulasın

1680 Sirrüni pâk eyle ez-fikr-i sivâ
Hem-nişîn ol yâr-ılan kesb it safâ

1681 Zâhirinde kalma sen bu ʻâlemün
Bil mufassal nüshasıdur âdemün

1682 ʻÂlim olsan sirrine ʻâlem senün
Çün Süleymân hâkim ol hâtem senün

1683 Kasd kıl dilden derûnına duhûl
Ger duhûl olsa irer matlûba yol

1684 Ko sevâdı tâlib ol maʻnâya sen
Anlayasın rûha setr olmış beden

1685 Ger bu ḳâleb zulmetinden giçesin
Hızr-veş sen âb-i hayvân içesin

1686 Seyr idersen kalbünün sahrâsını
Terk idersen dü cihân ğavğâsını

1687 Sâlik olsan zâhir olur mısr-i rûh
Tâlib olsan hâsıl ola çok fütûh

1688 Sir serâyına mücid ol girmeğe
Nîl-i ʻılmün menbaʻın sen bulmağa

1689 Olsa bu vech üzre ger seyr ü sülûk
Yâr-ılan vuslattasın benden mülûk

1690 Sanma bunda her gişi râh irgüre
Reh-ber olsa ʻavn-i Allâh irgüre

50a 1691 Ehl-i tuğyân ekser ashâb-i sübül
Vâsıl olan sâlik-i râh-i rüsül

1692 Zıllı ko zî-zılla irgür râhunı
Müncelî eyle husûf-i mâhunı

1693 Her ki kaldı zılda mahr<û>m-i ebed
Görmedi şems-i tecellâ-yi Ehad

1694 İstimâʻ it jâlenün sen kıssasın
Zevk idersen sen dahı zû-hıssasın

1695 Pertev-i nûr-i tecellâ-yi Hudâ
Kim ne veche irdi vü buldı fenâ

4.1

Âmeden-i Jâle

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

1696 Geldi jâle meclise vakt-i seher
'Ibret-ilen meclise kıldı nazar

1697 Gördi bir mahbûb <ü> hoş ra'nâ[1] mekân
Hüsnine reşk idiser bâğ-ı cinân

1698 Mecma'-ı eltâf-i hallâk-ı dehir
Bâd cârû sâkı bârân sâye_ebir

1699 Pür-tarâvettür çemenler pür-safâ
Çağırup dir "*Eyne ashâbü'l-vefâ*"[2]

1700 Gelsün ahz itsün bu gün ol hıssadan
Şol ezel bezminde olan kıssadan

1701 Bir nazardan kalbe bin irer sürûr
Görse fehm eyler kusûrın bâğ-ı hûr

1702 Yok durur aslâ küdûretten eser
Pür 'ıber her zerre<si> iy bî-haber

1703 Kalb-i ḳâsî kılsa ger bir gez nazar
Def' olup kalmaya bir zerre keder

1704 Mazher-i evsâf-i Rahmân'dur 'aceb
Hıkmet anlar zû-basîret zû-edeb

1705 Gendü sâfî-dil oluptur ez-keder
Her nazardan ahz ider dürlü haber

1706 Her birinden ahz ider hâl-i 'acîb
'Âkıl aldı cümleden bûy-i habîb

---

1 hoş ra'nâ: ra'nâ hoş B
2 "Sözünün erleri nerede?"

1707 İşbu nakşın zâhirinde kalmadı
İltifât idüp ana aldanmadı

1708 Didi vardur bunda bir hıkmet hafî
Anı keşf ider olan 'ahde vefî

1709 Sen de gel ehl-i basîret olasın
Hıkmet-i eşyâyı sa'y it bilesin

50b 1710 Muttali' oldı bunun esrârına
Ol ki bildi sirrinün esrârı ne

1711 Ehl-i sir olan bilür esrâr-i Hak
Ehl-i kalb olan dolar envâr-i Hak

1712 Sirre yol yoktur meğer ehl-i fenâ
Sâlik ol râh-i fenâ bulğıl baḳâ

1713 Didi kim sanma fenâ-yi[1] zâhirî
Dü cihânun bel vücûdun 'âbiri[2]

1714 Niçeler geymiş libâs-i fâhırı
'Işka dilden bende olmış her biri

1715 Zâhirini bâtına setr eylemiş
Genc-i esrâr üstine çetr eylemiş

1716 Yâr-içün terk eylemiştür nâm ü neng
Kalbi sâfî yoktur anda zerre jeng

1717 Jâle bundan ahz ider çün hıkmeti
Sâfî-dildür yok içinde 'ılleti

1718 Saklamıştur niçe lü'lü' bî-behâ
Kasd kıldı eyleye bunda sehâ

1719 İşbu günden yarını fikr eyledi
Geçti andan yârını zikr eyledi

1720 Oldı kalbi çün anun şevkıyla pür
Meclise baştan başa nesr itti dür

---

1 fenâ-yi: bakâ-yi B
2 'âbiri: mâhiri B

1721 Her biri dürr-i yetîm-i bî-bedel
Kim mürebbî ana asdâf-i ezel

1722 Varını sarf itti kılmadı dirîğ
Yok durur bârân-i neysân sanki mîğ

1723 Her ki varın harc ider dîdârına
Vâsıl olur bunda kalmaz yarına

1724 Her ki mâl ü mülk ü câna kıymadı
Bûy-i ʻışkı kadr-i zerre duymadı

1725 Her kimün kim matlebi ola şühûd
Sir serâyına girüp kılsun kuʻûd

1726 Pes celîs olur o kes dildârına
Ger enîs olmadısa ağyârına

1727 Mahrem olup yad-ılan halvette ol
Sorsa ger nâ-mahremi celvette ol

1728 Ol harîme girmedi ğayrı ebed
Girse bir zerre olur bir ulı[1] sed

51a 1729 Kesb-ü tecrîd ü letâfet eyle gir
Girmedi tâlib meğer kim binde bir

1730 Jâle tecrîd ü letâfette kemâl
Bulduğıyçün girdi kesb eyledi hâl

1731 Oldı meclis pür-le'âlî ser te-ser
Ehl-i ʻışkun ayağına kodı ser

1732 Gendüyi bezl eyledi ol yâr-içün
Tâlib-i gül ğam yimez hîc hâr-içün

1733 Kodu ʻızzet kıldı zillet ıhtiyâr
Zillet-ilen buldı ʻızzet iʻtibâr

1734 İhtiyâr itmiş şu denlü zilleti
Pâyine kor ser göre her milleti

1735 Terk-i mâl ü mülk-ilen olmaz husûl
Cân ü başın terk[2] iden bulur vüsûl

---

1 ulı: ulu BV, MŞ
2 Cân ü başın terk: Cân ü baş terkin MŞ

1736 ʻIzzeti zillette buldı evliyâ
Yaʻni sâlik oldılar râh-i fenâ

1737 Kim tekebbür itse olur dûr-i Hak
Evliyâ ahvâlin işit al sebak

1738 Leyyinü't-tabʻ ol refîku'l-kalb ahî
Vâsiʻu's-sadr ol olup ʻahde vefî

1739 Ger tevazzuʻ[1] ehli olsan hoş durur
Kim tasannuʻ ehli olsa boş durur

1740 Her ki lutf ı ülfeti eylerseḫûy
Pes lisânından akar şîrîn cûy

1741 Kimde olsa ḫûy-i hoş tatlu kelâm
ʻAybı mestûr ola noksânı temâm

1742 Çün çemenler gördiler bir sâfi-dil
Hoş latîf ü pâk ez-âsâr-i gil

1743 Kalbi mir'âtı çü ḳâbil bâ-nakış
Her ne görse olur anda[2] müntakış

1744 Bâtınına zâhiri olmaz hicâb
Pür-letâfet sanasın bir katre âb

1745 Meclise virdi şeref ol sağ u sol
San sevâbit eyledi arza nüzûl

1746 Hemçü dürrî her biri[3] berrâktur
Sanki baʻzı neyyir-i âfâktur

1747 Zâhir ü bâtın muvâfık olsa ger
Hâsıl olur cümle maksûd iy püser

51b 1748 ʻÂkıl oldur bunda oldı ber-mürâd
Câhil oldur saʻy ider her dem fesâd

1749 Bu maḳâmı kıldı çünkim ıhtiyâr
Kıldı bunlar dahı ana iʻtibâr

---

1 tevazzuʻ: tevâzuʻ AE, MŞ
2 anda olur: olur anda B
3 dürrî her biri: dür her birisi MŞ

1750 Ba'zı baş üzre ana kıldı vatan
Ba'zı astı gûşa san dürr-i 'Aden

1751 Ba'zı taktı göğse ba'zı boynına
Ba'zı ğâyet sevdi soktı koynına

1752 Ehl olanlar ḳâbile râğıb olur
Ḳâbil olan ehline tâlib olur

1753 Ehl i ḳâbil cem' ola bir yirde pes
İkisi dahı olur maksûd-res

1754 Ḳâbiliyyet var-ısa ehl it taleb
Ehle irmezsen olur fi'lün te'ab

1755 Sana bir söz söyledüm küllî işit
Sen dahı ana göre fikr it iş it

1756 Ger teḳâzâ var-ısa ḳâbil özün
Yoğ-ısa küllî fişâr olur[1] sözün

1757 Ol teḳâzâ buldurur ehlin sana
Her belâya ittürür sabr ü senâ

1758 Yoğ-ısa cüzvî belâ sıklet virür
Ref' ola bir zerresi hıffet virür

1759 Evliyâ bu yola çün bağladı şed
Ihtiyâr itti belâ akvâ eşed

1760 Ger kabûl eyler isen sen de belâ
Gir yola evvel 'anâ âhır fenâ

1761 Gezdi bahr ü ber zemîn ü âsümân
Oldı bu mecliste sâkin bir zemân

1762 Çünki meclisten irişti bûy-i hoş
Vahdetün câmını itti anda nûş

1763 Nûş idenler câm-i vahdet cür'asın
Mest olup görmez sivânun zerresin

1764 Her neye kılsa nazar Mevlâ görür
Zerre zerre câmi'u'l-esmâ görür

1 olur: oldı B

1765 İrişir esrâr-i Hak hayrân ider
Vech-i Rabbin her nefes seyrân ider

1766 Kahr-i Hak seyr ittürür yârâ seni
Küllü/ şey'in hâlikün[1] sahrâsını

52a 1767 Vech-i bâḳîye irer râh-i fenâ[2]
Bundadur yârâ fenâ ender-fenâ

1768 İşbu hâletten budur ancak haber
Sen dahı zevk it yüri iy bî-haber

1769 Ğâlib oldı hâl-i vahdet jâleye
Gördi Rabbin baktı ise her neye

1770 Hayretinden gâh olur kalur tana
Hacletinden lerze irer gâh ana

1771 Yâd-i 'ışk-ılan geh eyler ıztırâb
Meskeni geh şâh-ı gül gâhî türâb

1772 Yâr içün gendüyi[3] geh perrân ider
Nefsi geh telbîs geh 'uryân ider

1773 Gâh olur eyler semâvâta sefer
Geh düşüp arza olur zîr ü zeber

1774 Hîc karârı yok anun bir hâlde
Yok tesellî çünki ḳîl ü ḳâlde

1775 Iztırâbı mündefi' olmadı hîc
Gendüsine dir vücûdundan da giç

1776 Vuslat olmayınca yoktur tesliye
Bu vücûdun kesretin kıl tahliye

1777 Maksad-i aksâ olur âhır vusûl
Halvet-i hakka'l-yaḳîne_ide duhûl

1778 Ğark ide gendüyi der-bahr-i şühûd
Her nefeste ger nüzûl ü ger su'ûd

---

1 (Onun zatından başka) her şey yok olacaktır. (*Kur'an*, 28:88).
2 râh-i fenâ: râhı anun B
3 yâr içün gendüyi geh: yâr çünki gendüyi B

1779 Anladı bu dahı mümkin olmaya
Mahv ide küllî vücûdın kalmaya[1]

1780 Cân ü dilden pes fenâ kıldı kabûl
Vâsıl olur bildi maksûda bu yol

1781 Gendüyi cem‘ itti nefy idüp sivâ
Sidre seyrin ide ola müntehâ

1782 Pes derûnından teveccüh kıldı tâm
Şol recâ üzre vire Mevlâ selâm

1783 Pertev-i envâr-i Hakk'a müntazır
Zulmeti ola vücûdun münteşir

1784 Benliğinden kalmayup aslâ eser
Pes tecellâ nûrı dola ser te-ser

1785 Mahv idüp fânî ola bâḳî bedel
Sâfi vü pâk ola kalmaya keder

52b 1786 İşbu hâle müntazır haylî zemân
Tâ doğa nûr-i zemîn ü âsümân

1787 Bu recâ üzre dururken pür-edeb
Zâhir oldı ba‘zı âsâr-i ‘aceb

1788 Maşrıkından tâli‘ oldı âfitâb
Ref‘ olup ortada kalmadı hıcâb

1789 Eyledi ol dem tecellî nûrı berḳ
Doldı ol nûr-ıla ‘âlem garb ü şark

1790 Çünki irdi pertev-i nûr-i İlâh
Mahv ü fânî oldı küllî mâ-sivâh

1791 Nâr-i dilden nûr-i şems itti zuhûr
Benliğün zulmâtı andan oldı dûr

1792 Döymedi envâra mahv itti vücûd
Bu kafesten kıldı a‘lâya su‘ûd

1793 Geçti cândan vuslat-i cânân içün
Tâlib olmazsın ‘aceb cânâ niçün

1 Beyit MŞ'de yok.

1794 Ḳâli hâl itti o sâ'at fikri zevk
Irdı boynından vücûd olmıştı tavk

1795 Vuslat-içün ıhtiyâr itti fenâ
Fakr ü fâka virdi vü aldı ğınâ

1796 Kim vücûdı dağını kıldı hebâ
Fürkati zâ'il olup buldı liḳâ

1797 Gendüyi kim görse Hak'tan oldı dûr
Lâ-yuḥibbü külle muḫtâlin faḫûr[1]

1798 Vuslat-i yâr isteyen cândan geçer
Fârığ olan kalb[i] ḳâsî ez-hacer

1799 Ğayretün var-ısa kıl sen de taleb
Seyr-i maḥbûb it halâs ol ez-te'ab

1800 Yok kapusında o şâhun redd-i kes
Kıssayı tatvîl itme sözi kes

1801 Bu cihândur pür-hayâl ü pür-'ıber
Bildi anı her ki gezdi der be-der

4.2

Kelimât-i İlâhiyye

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

1802 Cümle mevcûd içre mestûr eyledi[2] sirrin Hudâ
Zâhir olan hep anun âsârıdur zulmet zıyâ

1803 Her ki geldi bu cihâna kesb-i kurbet itmedi
Nâr-i fürkatte mu'azzebdür ebed 'umri hebâ

53a 1804 Niçe yıllar yil gibi yolında sa'y itmek gerek
Hazretinden bir selâm-i cân-fezâ vire sabâ

1805 Tâ'at itmekten mürâdun zâhidâ vuslat ise
Bin <yıl> itsen hâsıl olmaz olmayınca[3] cân fidâ

---

1 Allah hiçbir kibirleneni, övüngeni sevmez. (*Kur'an*, 31:18, 5:23)
2 eyledi: itti bil AE, MŞ
3 olmayınca: itmeyince B

1806 Her ki irdi kurbete sanma anı merdûd olur
Mâni‘ olmaz ehl-i hâlün hâline tâc ü kabâ

1807 Keşf olur esrâr-i Hak fehm olur eşyâ hıkmeti
Ger basîret çeşmine ola hidâyet tûtiyâ

1808 Tâlibe lâzim olan evvel budur ez-cân ü dil
Bir ola katunda altun <u> hacer mîr ü gedâ

1809 Zerre gelmez ‘âşıkun ‘aynına cânâ dü cihân
Vuslatun bir ânına yüz bin cihân olmaz behâ

1810 Zerre-i nûr-i tecellî zâhir olsa müttaḳî
Tâ‘at ü cennet değil bil cân ü baş olur sezâ

1811 Ol bisât-ı kurbete sanma ki her tâlib irer
İrişür bezm-i ezelde her kime irdi nidâ

1812 Ger temâşâ eylesen Hak yolına sâlikleri
Her biri bir mertebette tutmış anun bir hevâ

1813 Çok gişiler ma‘rifetten ol kadar söyler kelâm
Zerre denlü zevkı yok kılsan nazar kurı sadâ

1814 Yalınuz zühd ü ‘ıbâdetlen bilinmez sirr-i Hak
Vâsıl olmaz hergiz ana kılmayan varlık fenâ

1815 Sana benden bu nasîhat tâlib isen gir yola
‘Add idersen lutf ü fazl her ne var renc ü ‘anâ

1816 Tâlib olanlar şu vakt irer kemâl-i vuslata
Tâ ki kat‘ ide ne varsa mâ-sivâ-yi tîğ-ı lâ

1817 Vuslat-i mahbûb içün her kim vücûdın itti hâk
Kim yapışa altun olur toprağı_anun kîmyâ

1818 Cennet ü hûr i kusûra tâlib olan pür-kusûr
Zât-i Hak’tan ğayra ger matlûb ola olur hatâ

1819 Devlet-i iki cihâna irmedi illâ şu kim
Kısmeti rûz-ü ezel oldı hidâyetten[1] ‘atâ

1820 Sûret-i zîbâ görüp sanma anı şeyh-ı ‘azîz
Evliyânun hâleti mestûr olur zikri hafâ

1 hidâyetten: hidâyet der- B

1821 Çok kimesne zâhirâ mekrûh eğninde pelâs
Ğâfil olma iy ahî anlardur ashâb-i safâ

1822 'Âlem-i ıtlâka sâlik reh-ber olsa fazl-i Hak
Bî-kerân deryâ görürsin bî-nihâyet bir fezâ

53b 1823 Ba'zı hayr ü ba'zı şer işler görürsin dünyede
Her gişi bezm-i ezelde 'ahdine eyler vefâ

1824 Nefse uyup zâyi' itme elde iken 'umrüni
Son peşîmân assı itmez hâsıl it 'umr-i baḳâ

1825 Buldı devlet her kim irdi zıllına 'âriflerün
Her biri çünkim hevâ-yi lâ-mekânda bir hümâ

1826 Hazrete tâlib olan aldanma cüzvî hâlete
'Ârif ü 'âşıklara çünkim maḳâm oldı 'amâ

5

<F a s l >

Matla'

[fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûl]

1827 Gel iy bağrı yanmış zi-'ışk âteşi
Eğer başa iltmek dilersen işi

1828 Tahammül gerik her belâ kim gelür
Tefekkür gerik her ne şey kim olur

1829 Teneffür gerikmez zi-cevr ü cefâ
Kabûl eyle dilden bulasın safâ

1830 Ki 'ışk âteşi bil musaffî durur
Küdûrâtı dilden müneffî durur

1831 O nârı düriş nûra kalb eyle sen
İkisine dahı gönüldür vatan

1832 Sakın nâr sanma anı iy püser
Tecellâ-yi Hak'tan durur ol eser

1833 Derûnunda yakmış durur Hak anı
Ki pür-nûr ide <tâ> ol âteş seni

1834 Çü rûşen ider beyt-i kalbi o nûr
Kılur zulmet-i ğayrı dilden o dûr

1835 Derûnında hıfz itti kâmil olan
İder hây i hûyi çü câhil olan

1836 Kemâl ol durur ola ma'mûr dil
Bilürsin harâb olısar âb ü gil

5.1

Âmeden-i Lâle

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

1837 Geldi lâle yir yirin kıldı karâr
Ol bisât-ı sebzi kıldı lâlezâr

1838 İstimâ' itmiş bu meclis vasfını
Geldi tâ seyr ide Hakk'un lutfını

1839 Pes temâşâ itti bir sebz-i 'acîb
Zerre zerre pür durur bûy-i habîb

54a 1840 Her ki girdi içine hayrân olur
Vüs'atin gördükte ser-gerdân olur

1841 Mest olur irdükte bûyı her dimâğ
Âteş-i 'ışkı urur bağrına dağ

1842 Her ki bûyından irer bir zerre şem
Ref' ider dilden komaz âsâr-i ğam

1843 İstimâ'ından anı artuk görür
Hacletinden derler ü humret bürür

1844 Ba'zı sandı eyledi sû'-i edeb
Korkusından benzi ağ oldı 'aceb

1845 Ba'zına hubb-i Hudâ oldı maraz
Anun-içün ana sufrettür 'araz

1846 Her biri bir levn-ilen mevsûftur
Ehl-i hâle cümlesi ma'rûftur

1847 Kasd idüp ta'zîm-i meclis al sebak
Ba'zı geymiş kırmızı ba'zısı ak

1848 Ba'zı geldi sâkin oldı bâğda
Ba'zı 'uzlet itti kaldı dağda

1849 Her gelen bir kûşe kıldı ıhtiyâr
Ḳâyim oldı hızmete leyl ü nehâr

1850 Her ne gelse lutf ü kahr itti kabûl
Geh nezâret irişür gâhî zübûl

1851 Gâh kabz u gâhi bast u rûz ü şeb
İrişür ana velî virmez te'ab

1852 Gâh nâyim geh uyanuk 'âdeti
İşbu hâlât-ıla bulmış ülfeti

1853 Bunlarun gördün müzeyyendür taşı
Lîki yakmış bağrını 'ışk âteşi

1854 Her birisi geydiler dürlü libâs
Tâ ki bunlar halka vire iltibâs

1855 Setr iderler sirrini ağyârdan
Keşf iderler ehline esrârdan

1856 Tâlib isen ol musâhib anlara
Tâ giresin sen dahı bu donlara

1857 Gendü_odıyla gendü yanup yakılur
Kimse bilmez hâlin anun ne kılur

1858 Geh harâretten açar ağzın velî
Söylemek kasd eylese yanar dili

54b 1859 Ğayrıya hâlin dimek kasd eylemez
Sorsalar ağzın yumar hîc söylemez

1860 Sirr-i 'ışkı saklayup eyler sükût
Bu 'acebdür nâr-i câna kıldı kût

1861 Her hevâ ol nâra virür kuvveti
Yok sükûn içmezse âb-i vuslatı

1862 Âh <i>çün açtukça ağzın lâ<le>ler
Su seper üstine anun jâleler

1863 Ol harâret anı mahv eylerdi ger
İrmese pes şebnem ana her seher

1864 Zâhirâ gör zînet-i her bâğdur
Lîki kalbi yâr-içün pür-dâğdur

1865 Kırmızı sanma o geydüği libâs
Âteş-i kalbi kıluptur in'ıkâs

1866 Ba'zı nâra ba'zı nûra oldı zarf
Gösterür ahkâm-i 'ışkı sarf sarf

1867 Her birisi oldı fânûs-i hayâl
Zâhir olur her nefes bin şekl i hâl

1868 Her ki bağrı nâr-i 'ışka yanmadı
Ğaflet uykusından ol uyanmadı

1869 Açmadı gözin göre nûr-i cemâl
Kaldı zulmette ebed bulmaz kemâl

1870 Çünki bunlar yâr-içün yaktı ciğer
Oldılar pes halk içinde mu'teber

1871 Ba'zı elde ba'zı başta götürür
Ba'zı anı birbirine yitürür

1872 Tuhfe olur ba'zısı elden ele
Seyr ider ba'zısı geh ilden ile

1873 İçi taşı bunlarun ma'mûrdur
Zâhiri nâr ü velî pür-nûrdur

1874 Zâhir ü bâtın kimün olsa harâb
Ol gişinün başına her dem türâb

1875 Kalbi sâfî olsa zâhirde faḳîr
Evliyâ katında pes oldur emîr

1876 Taşrası ma'mûr ola bâtın fesâd
Ana dûzahtur makar *bi'se'l-mihâd*[1]

1 O ne kötü yataktır. (*Kur'an*, 2:206, 3:12, 13:18, 38:56).

1877 Zâhir ü bâtın eğer olsa temâm
Taşrası berzah gönül dârü's-selâm

55a 1878 Nefyi var isminde anun sûretâ
Pes müsemmâ ana tâbi‘ sîretâ

1879 Her müsemmâda mü'essirdür isim
Sanma sen esmâ hemân ancak resim

1880 Pes işârettür ki zâhir müntefî
Bâtınun nefy it olasın müntehî

1881 *Lâ lehû*dandur muharrif lâle bil
Ya‘ni kim yoktur vücûd ü cism ü dil

1882 Yâhu "yoklık ana muhtastur" dimek
Oldı ma‘nî anla anı itme şek

1883 Kaldı lâda irmedi isbâta ol
Evliyâyı mûsıl olan yol bu yol

1884 Sanma her sâlik buna eyler vusûl
Kanda kaldı zevk ider ehl-i ‘ukûl

1885 Rahmet-i mahsûstur fazl-i İlâh
Zevk-ı sâliktür buna ancak güvâh

1886 Fehm olınmaz söylesem bin ḳâl-ile
Zevk olınmayınca tâ ol hâl-ile

1887 Bu kadar söz kim burada söyledüm
Tâlibe ancak işâret eyledüm

1888 Ol ki şânında anun vardur bu hâl
İstimâ‘ından ider fikr-i me'âl

1889 Sa‘y ider tahsîl ide ol hâleti
Bunda bulur rü'yeti vü kurbeti

1890 Pes dimişlerdür ‘azîzân-i tarîḳ
Bir ‘aceb söz kim *adakkun min daḳîḳ*[1]

1891 İrişür sâlik olan bir hâlete
Anda kudret yoktur aslâ rü'yete

1 inceden ince/en ince.

1892 Bel vücûd ü şâhid ü meşhûd yok
Kanda kaldı ʻılm ü maʻlûm az u çok

1893 Pes fenâsından bulur sâlik fenâ
Bunda buldı seyr-i sâlik intihâ

1894 Baʻzı kaldı işbu hâlette ebed
Baʻzısı oldı vücûda yine red

1895 Bu vücûd-ı bâkıdur irmez zevâl
Buldı kalbin maʻrifetlen pür-kemâl

1896 Ol durur ʻılm-i ledün mahsûs-ı Hak
ʻAbd-i mahsûsa virür gendü sebak

55b 1897 Terk idüben cân ü dilden her heves
Hızr-ılan ol hem-tarîḳ u hem-nefes

1898 Tâ delîl ola sana ol hazrete
Emrine tâbiʻ olup ir kurbete

1899 Şey'-i münker göricek kılma sü'âl
Sabr idersen feth olısar cümle hâl

1900 Sabr-ılan dirler koruk halvâ olur
Bel gıdâsı menn-ilen selvâ olur

1901 Sabr-ıla irdi iren maksûdına
Sabr idersen feth olur maksûdı ne

1902 Sevdi sâbir kulların çün ol Hudâ
Vaʻde itti bî-hisâb ücret ana

1903 Ücreti rü'yet bilüp sabr it ahî
Ol Hudâ hod ʻahdine oldı vefî

1904 Bir ʻaceb sirdür serây-i kâyinât
Zinde kesb-i mevt ider mürde hayât

5.2

Kelimât-i İlâhiyye

[fâʻilâtün fâʻilâtün fâʻilâtün fâʻilün]

1905 Cism i cânum nâr-i ʻışka yandı dermân neylesün
ʻÂşık-ı dîvâneyem pes bend i zindân neylesün

1906 Feth olup bâb-i tecellî keşf olur esrâr-i Hak
'Aklı terk itti bu cânum oldı hayrân neylesün

1907 Oldı cân şehbâzı lâhût-i fezâ-yi kudste
Sayd idüp dürlü şikârı kıldı cevlân neylesün

1908 Merd erenler cân ü baş aldı ele girdi yola
Çünki ol mahbûb-i 'âlem düzdi meydân neylesün

1909 Zümre-i 'uşşâk mest ü lâ-übâlî olsalar
Tan değil açıldı çünkim râz-i penhân neylesün

1910 'Âşık olanlar vücûdı zevrakın kıldı helâk
Düşti bir deryâya yoktur ana pâyân neylesün

1911 Çünki ana şâh-i 'âlem sundı 'ışkı câmını
İçti geçti dü cihândan buldı cânân neylesün

1912 Kılmanuz 'uşşâka ta'nı bi'llâhi iy dôstlar
Cür'a-i bezm-i ezelden oldı sekrân neylesün

1913 Ihtiyârın dest-i 'ışka cümle teslîm ittiler
Tâbi'-i ğayr oldılar çün nush u fermân neylesün

56a 1914 Ehl-i 'ışk olan görürsin kimseye olmaz enîs
Meşrebine çün muvâfık bulmaz ıhvân neylesün

1915 Söyler-ise ehl-i 'ışk esrâr-i Hak'tan kılma 'ayb
Hılkatinde kodı Hak çün[1] dürlü 'ırfân neylesün

1916 Her nefeste zâhir olur işbulardan dürlü hâl
Oldı çünkim mazher-i evsâf-i Yezdân neylesün

1917 'Âşıka vuslattan özge çâre yoktur iy tabîb
Ḳâbiliyyet yok 'ılâca ana yârân neylesün

1918 Şûre yirde bitmeye hergiz benefşe lâle gül
Ḳâbiliyyet konmadı şânında bârân neylesün

1919 Çün mukadderdür sa'âdet ba'za ba'zına şeḳâ
Mu'cizât-i enbiyâ âyât-ü *Kur'ân* neylesün

1920 Ma'rifet da'vâsın itse *'Ârif* olan tan değil
Kısmet-i rûz-i ezelde oldı ihsân neylesün

---

1 kodı Hak çün: çün kodı Hak MŞ, kodı çün Hak AE, BV

6

<F a s l >

Matla‘

[müstef'ilün fe'ûlün müstef'ilün fe'ûlün]

1921 Gel iy çeken cihânda âlâm-i bî-nihâyet
Devrân şedâyidin sen sanma ki bula ğâyet

1922 Rûz-i ezelde dehrün bağlandı çün binâsı
Pes lutf ü kahr mahlût müntic belâ kıyâsî

1923 Ba‘zı cemâle mazher ba‘zı celâle halkun
İsmi Latîf ü Kahhâr Nâfi‘ ve Zârr Hakk'un

1924 Lutfında kahr mevcûd kahrında lutf[u] mestûr
Kahr olsa[1] pür-ğam olma lutf olsa[2] olma mağrûr

1925 Kahrını lutfa ‘add it lutfını kahra iy cân
Buldun huzûr-i dayim olsa ikisi yeksân

1926 Emrüni kıl müfevvaz ol ‘âlimü'l-ğuyûba
Andan irer kamu hâl ervâha vü kulûba

1927 Her dem belâ eşeddi çün irdi[3] enbiyâya
Makbûl-i Hak bulardur sabr itti çün belâya

1928 Gâhî gelür şedâyid ardınca lutf-ı bî-had
Bir dem tahammül itgil na‘mâ'-i Hakk'a yok ‘ad

1929 Geh mübtelâ ider Hak bir ‘abdini belâya
Gendüye bi'z-zarûrî gelsün diyü şifâya

1930 ‘Abdini sevdüğinden virür belâ kulına
Sedd ide her tareften doğru vara yolına

1931 Dirler buna ‘azîzân te'dîb-i pâdişâhî
Kalb inkisârı birle terk ide her günâhı

56b 1932 Bâtında hâli nâfi‘ zâhirde fi‘li müşkil
‘Abdini bu yol-ıla gendüye oldı mûsıl

---

1 olsa: irse AE, BV
2 olsa: irse MŞ
3 irdi: virdi B

1933 Vuslat tarîkı üzre bî-had durur şedâyid
Her kim tahammül itti her bire bin fevâyid

1934 Hâl-i benefşeden gel ahz eyle hıssa sen de
Bâğ-ı visâle irgür rûhun bugün bedende

6.1

Âmeden-i Benefşe

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

1935 İşit kim vasf idem hâl-i benefşe
Nazar eyle bu reng-âmîz nakşa

1936 Görinür anda elvân-i 'acîbe
Kimisi oldı hüsnâ kim kabîha

1937 Oluptur dürlü sûret anda zâhir
Kimi nâ-pâk oluptur kimi tâhir

1938 Kimi anun müferrih kimi mûlim
Muzî bi'z-zâttur kim kimi muzlim

1939 Televvüsten kimi kıldı tahâret
Kimine vasfı lâzimdür habâset

1940 Bulur ba'zı küdûretten safâyı
Kılur terk-i hevây-i hûy i hâyı

1941 Benefşün kıldı Hak şânını a'lâ
Velî bilmezdi kadrın oldı ednâ

1942 Komıştı anda Hak çok ḳâbiliyyet
Velîkin ğâlib oldı câhiliyyet

1943 Uyup nâ-ehle ol avâre oldı
Anun-çün vechi anun kara oldı

1944 Refîkından gelür her şahsa nekbet
Celîsinden olur her ḫûy i haslet

1945 Ağarmaz bil anun vech-i siyâhı
Meğer kim irişe fazl-i İlâhî

1946 Musâhib oldı nâdân-ıla bir dem
Belâ eksik değil başında her dem

1947 Hevâsı ğâlib olup düşti dağa
Ki ehli gördi ol getti ırağa

1948 Gelür bir hâlet ana ıztırârî
Çıkup seyr itti sahrâ kûhsârı

1949 Hevâ-yi bûy-i zülf âvâre itti
Anun çün dağ u taşa düşti gitti

57a 1950 Gehî bir arz-ı yâbiste karârı
Gehî ana makardur su kenârı

1951 İder seyr-i beyâbân niçe müddet
İrişür anda ana niçe şiddet

1952 Mürâdı bu-yıdı hoş-hâl olaydı
Ne kim maksûd olur anda bulaydı

1953 Didüği olmadı düşti cefâya
Musâhib olmadı bir dem safâya

1954 Hevâlar irişür ana muhâlif
Olur nâ-dân ana her dem musârif

1955 Anun ba'zına meskendür beyâbân
Anunçün çiğner[1] otlar cümle hayvân

1956 Kimi bitti anun orman içinde
Kalur pes hâr ü has nâ-dân içinde

1957 Anun etrâfı memlû mâr-ılan mûr
Ki zîrâ ehl-i dilden oldı ol dûr

1958 Bulardan çekti ol bî-had şedâyid
Nevâyib her ne varsa ana 'âyid

1959 Karîn olsa gişi bed-hûya bir dem
İder anun dilinden niçe verhem

1960 Ne yire vardısa ḳâlî değil ğam
Anun gözine dar oldı bu 'âlem

1 çiğner: çiyner BV

1961 Huzûr-i kalb ola vüs'at bulur dil
Elem irse olur pes hâli müşkil

1962 Gezer kurtulmağ-içün bu belâdan
Halâs olmadı ol hergiz hevâdan

1963 Gehî vâdî gehî dağ gâh sahrâ
Karârı yok gezer ol mest ü şeydâ

1964 Tefekkür eyledi âhır bu hâli
Ne yirden geldi vü kandan me'âli

1965 Nedür maksûd-i aslî bu cihândan
Yahud hâsıl nedür bu cism i cândan

1966 Cihânun hâlini fikr itti muhkem
Ferah yoktur anun ehline bir dem

1967 Görür halkı kamusı pür-ğam olmış
Anun bin yıl huzûrı bir dem olmış

1968 Fenâsın anladı işbu cihânun
Tedârik itti hâlin cism i cânun

57b 1969 Didi <gendü>ye kesb it hâl-i bâḳî
Ki artur her nefeste iştiyâkı

1970 Mukarrer bildi çün dehrün fenâsın
Kebûtî[1] ihtiyâr itti libâsın

1971 Geyüp mâtem donın terk itti her hâl
Küdûrât-i hevâdan sâf ola bâl

1972 Oluptur hâdisât-i dehre madrûb
Beden hep gök gök olup oldı maklûb

1973 Girip orman içine kıldı 'uzlet
Kamu ashâbdan ol itti nefret

1974 Diler ḳâlî ola ez-fikr-i ağyâr
Ola ez-zümre-i ebrâr ü ahyâr

1975 Velî ashâb anı terk itmediler
Koyup bir ğayrı yire gitmediler

1 Kebûtî: Kebûdî AE, BV, MŞ

1976 Gişinün olmaya bir vasfı zâ'il
Eyü yatlu ne cem‘ ittiyse hâsıl

1977 Bulardan bî-huzûr oldı o ğâyet
Ki bulmaz ehl-i dil ide şikâyet

1978 Tedârik ideler bunlar zevâlin
Ana takrîr ide hep vasf-i hâlin

1979 Birez çekti bu hâlet üzre âlâm
İşit kim nolısar âhır ser-encâm

1980 Gişiye olıcak lutf-ı İlâhî
Gedâya gönderür bir pâdişâhı

1981 Hidâyet itmeğe olsa irâdet
İder bir ‘abd-i mahsûsa işâret

1982 Delîl olur gelüp râh-ı Hudâ'ya
Sürer anı tarîk-ı Mustafâ'ya

1983 Meğer kim var-ıdı bir şahs-ı kâmil
Kamu eşyâya olmış ‘ılmi şâmil

1984 İçi vü taşı ‘ılm-ilen müzeyyen
Yanında hıkmet-i eşyâ mübeyyen

1985 Teferrüc itmeğe meyl itti kalbi
Bula her şeyde ol isbât ü selbi

1986 Çıkup seyr eyledi ol ba‘zı etrâf
Olup evsâf-i Hakk'ı dilde vassâf

1987 Duhûl itmiş-idi faslı rebî‘un
Zuhûr itmişti âsârı bedî‘un

58a 1988 Nüzûl itmişti pes eşyâya rahmet
Hayâtun honına doymıştı millet

1989 Ki dağ u taş olmıştı besâtîn
Ki her kûşe riyâz u pür-reyâhîn

1990 Temâşâ eyledi sun‘-ı İlâhı
Kılur[1] her şey'i tevhîdün güvâhı

1 Kılur: Bulur B

1991 Görür her şeyde ol Allâh'ı evvel
Kelâmum sanma zâhir bel mü'evvel

1992 Ki her zerre kılur Allâh'ı tevhîd
Gehî teşbîh hâli gâhi tecrîd

1993 İder eşyâya 'ıbretlen nazarlar
Virür her biri vahdetten haberler

1994 Kanı bir kalb-i hâzır fehm ide söz
Disen ba'zına bakmaz döndürür yüz

1995 Bu ahbârı ider tasdîḳ dilden
Gehî kasd itti giçe âb ı gilden

1996 Ana kim irmiş ola fazl ü tevfîḳ
Bu ahbârı işitse ide tasdîḳ

1997 Bu hâlette yürürken şöyle şeydâ
Dimâğına irer bir bûy-i zîbâ

1998 Meşâm-i rûhı ol kıldı mu'attar
Sanursın kim cihân oldı mu'anber

1999 Bakar etrâfa cümle hâr ü hastür
Didi yâ Rabbi bu bir 'ucbe sestür

2000 Ne yirden hâsıl[1] oldı işbu hâlet
Dimâğ-ı câna âsârı sa'âdet

2001 Tecessüs kıldı vü bir dem tefekkür
Katında buldı bir cânib takarrür

2002 Teveccüh itti vü ol semte gitti
Yolı âhır anun ormana yitti

2003 Yakın vardukça oldı bûyi ğâlib
Didi matlûba irer bu<nda> tâlib

2004 İrişür câna bûy-i âşinâyî
Gidüp zulmet gelür pes rûşinâyî

2005 Var-ısa bundadur matlûb olan bûy
Zihî ḳâdir ki halk itmiş 'aceb ḫûy

1 hâsıl: zâhir B

2006 Varurak çünki irişti kenâra
Mecâli kalmadı bir dem firâra

58b 2007 Velî râhında var gördi su'ûbet
Irılmaz ger çekilmezse 'ukûbet

2008 Durup kasd itti ormana duhûli
Ola kim irişe matlûba yolı

2009 Duhûl itti vü bir mikdâr gitti
Yolı âhır benefşe irdi yitti

2010 Çeker ol hâr ü hasten niçe zahmet
Velî maksûda irdi oldı rahmet

2011 Ki her 'usrün sonında yüsri vardur
Sakın mâlün ki ribhun husri vardur

2012 Benefşi gördi ol orman içinde
'Aceb çekmiş belâ devrân içinde

2013 Ferâğat eyleyüp geçmiş cihândan
Tabanca yimiş ol dest-i zemândan

2014 Kabâsın ıhtiyâr itmiş kebûtî[1]
Geçüp bir kûşede kılmış ku'ûdı

2015 Nedâmet eylemiş ber-hâl-i sâbık
Velîkin bulmamış yâr-i muvâfık

2016 Anun etrâfı hâr ü hasla memlû
Musâhib ana nâ-dân gendi hoş-bû

2017 Terahhum itti hâlin çünki gördi
Birez ahvâlini fikr itti durdı

2018 Didi hâlin bunun bilmek gerektür
Gözinün yaşını silmek gerektür

2019 Varup yanına hoş virdi selâmı
Diler kim feth ide ana kelâmı

1 kebûtî: kebûdî AE, BV, MŞ

2020 Yapıştı ana vü sürdi gözine[1]
Başın kalduruban bakmaz yüzine

2021 Mu'ânık oldı irdi bûy-i câna
Mu'attar oldı san girdi cinâna

2022 Didi hâlün nedür gurbette iy yâr
Ki etrâfun kamu memlû durur hâr

2023 'Aceb itmiş sana bendi zemâne
Elün alup seni atmış yebâne

2024 Ahî gendün mi ittün ıhtiyârî
Yâhud sevk-ı İlâhî ıztırârî

2025 Getürdi seni bunda kıldı mahzûn
'Aceb kılmış cihân fettânı meftûn

59a 2026 Ki kalmışsın bu gün nâ-dan içinde
Ki san kâhil yatır zindân içinde

2027 Ne hoş ğadr eylemiş bu çarh-ı ğaddâr
Ki ağyârı sana kılmış durur yâr

2028 Niçün kadrüni bilmezsin ahî sen
Dilersen ger delîl olam sana ben

2029 Komıştur ḳâbiliyyet sende ol Hak
Anı zâyi' idüp gel olma ahmak

2030 Halâs idem seni nâ-cins içinden
Ki geldüm ben sana uş ins içinden

2031 Uyarsan bana irer çok fevâyid
Ki şimden sonra görmezsin şedâyid

2032 Enîs olsan eğer insâna bir dem
Celîs oldun mukarrer yâra her dem

2033 Kelîm olup halîm olmağa sa'y it
Habîb olup rahîm olmağa sa'y it

2034 Benefşe çün bu sözler itti te'sîr
Açup ağzını hâlin itti takrîr

1 sürdi gözine: vurdı gözine MŞ

2035 Kamu hâlin ana itti hıkâyet
Ki dehrün hâdisâtından şikâyet

2036 Benefşün hâli virdi buna hayret
Biribirine bunlar buldı ülfet

2037 Didi ben[1] görmişem çok[2] tatlu acı
Bana uy kim sana kılam[3] ʻılâcı

2038 Didi ben tâbiʻ oldum her ne fermân
Gelürse lutf idüp kıl bana dermân

2039 Yapıştum dâmenüne cân ü dilden
Kabûl ittüm ne gelse hâr ü gülden[4]

2040 Didi bir ravza vardur bu cihânda
Anı câhil olan ister yebânda

2041 Ana her kim kılur yârâ duhûli
Kamu maksûda bulur ol[5] vusûli

2042 Şedâyidden durur ol cây hâlî
Anun ehli ebed görmez melâli

2043 Ana kim ehl olursa[6] sehl olur hâl
Duhûl itmez ana bir ferd-i cühhâl

2044 Emîn olur ana her kim girürse
Mesâyibden ne şey ana gelürse

59b 2045 Halâs olur kamu havf ittüğinden
Süvâl olmaz ne-idip nittüğinden

2046 Bu ʻâlem içre oldur cây-i meʼmen
Gel imdi eyle sen de anı mesken

2047 Ana girmez meğer kim kalb-i sâfî
Nebâtâtı anun emrâza şâfî

---

1 ben: çok BV, AE
2 çok: ben BV, AE
3 sana kılam: kılam sana AE, MŞ
4 gülden: gilden MŞ
5 bulur ol: ol bulur B
6 ehl olursa: dâhıl olsa MŞ

2048 Safâ kesb eyleyüp def‘ eyle emrâz
Cevâhir hâsıl it redd eyle a‘râz

2049 Kamu merzâya vardur anda dermân
Velî ba‘zına cennet ba‘za zindân

2050 Virür ol pâk olan kalbe letâfet
Marîz olan dile irer kasâvet

2051 Olan perhîz ehli buldı sıhhat
O kim perhîzi yoktur çekti mihnet

2052 Didi kim geçmişem iki cihândan
Eğer dirsen geçem bu cism i cândan

2053 Kerem it bana yârâ dest[i]gîr ol
Nire[1] varsan senünlen varıram yol

2054 Yapıştum dâmenüne kılma reddi
Kabûl eyle kapunda işbu ‘abdi

2055 Bununlan ahd i kavli muhkem itti
İkisi bu aradan durdı gitti

2056 Temâşâ iderek etrâfı bunlar
Ki geymiş her birisi dürlü donlar

2057 Yakın oldı vusûl ide o câya
Sanasın kim su‘ûd eyler semâya

2058 Alup geldi benefşi bâğa ol kes
Kalur orman içinde hâr-ılan has

2059 Ayırdı anı ol nâ-dân içinden
Halâs itti anı zindân içinden

2060 Bulardan oldı hâlî buldı hıffet
Virür bil sohbet-i nâ-cins sıklet

2061 Muhâlif şahs-ılan cem‘ olsa âdem
Gözine dâr olur anun dü ‘âlem

2062 Muvâfık yâr-ılan ger kılsa sohbet
Gider âlâm ı irer kalbe vüs‘at

1 Nire: Nere B

2063 Liyâkat buldı hıffetlen duhûle
Girirsin sen dahı gitsen bu yola

60a 2064 Koyar bu ravzaya ol çün benefşi
Temâşâ ittire tâ dürlü nakşı

2065 Gözin açtı[1] görür bir bâğ-ı ʿâlî
Ki nâ-dân sohbetinden oldı ḳâlî

2066 Çü anda yok durur nâ-cins <ü> mûzî
Maʿânî çok durur fehm it rümûzı

2067 Açıldı kalbi hamd itti Hudâ'ya
Marîz olmış-iken irdi devâya

2068 Ana gösterdiler bir kûşe anda
Didiler sâkin olğıl sen de bunda

2069 Geçüp ol kûşede kıldı karârı
Temâşâ itti sunʿı Kirdigârı

2070 Gelür hayret ana her bir nazardan
Virür her şey haber ol bî-haberden

2071 Açıldı bunda ana niçe ebvâb
Hidâyet eyleyüp ol Rabb-ü erbâb

2072 Gönül bâğı olur çün gülşen-i râz
Kılur evrâkını etrâfa pervâz

2073 Varaklar sûr olup hıfz itti râzı
Çü mü'min kalbini biş vakt namâzı

2074 Düşer üstine meclisten mehâbet
Hacâlet irişür ana temâmet

2075 Var-ıdı gerçi anda bûy-i zîbâ
Velîkin gördi bunda dahı raʿnâ

2076 Görür ahvâl-i bî-had ol ʿacebden
Utandı boynını eğdi edebden

2077 Dimişlerdür edeb kurba sebebdür
Tasavvuf cümlesi cânâ edebdür

---

1 açtı: açup B

2078 Olur sâlik olan ehl-i haḳîkat
Ri'âyet itse âdâb-i tarîkat

2079 Görür dil hânesi hâlî halelden
Teveccüh Hakk'a itti cân ü dilden

2080 Sülûk itti teḳâzâ eyledi şân
Mu'ârız oldı ana nefs ü şeytân

2081 Şu dem fir'avn-i nefs oldı muḳâbil
'Asâsın ejdehâ itti o kâmil

2082 Ne varsa bel' idüp ol cünd-ü ağyâr
Gidüp küllen hıcâbı gördi dîdâr

60b 2083 Yanında kalmadı bir kes muhâlif
Mukarrebler gelüp olur mü'âlif

2084 Kuyûdı redd idüp buldı tecerrüd
Gelüp vahdet ana gitti ta'addüd

2085 Gözükmez ğayr-i Hak bir dem gözine
İnanmaz nâ-ehil anun sözine

2086 Sözi tasdîḳ ider erbâb-i tecrîd
Kılur inkâr-ı Hak ashâb-i taklîd

2087 Olar kim kesb ider tevhîd-i hâsı
Bulur taklîd kaydından halâsı

2088 Benefşün bil mürâdı oldı hâsıl
Ba'îd olmıştı oldı yine vâsıl

2089 Hıcâbı ref' olur olmıştı mahcûb
Tecellî eyledi ol demde muhbûb

2090 Şühûd itti vücûd irdi fenâya
Dolar envâr-i Hak arz u semâya

2091 Gidüp bâtıl gelüp hak zâhir oldı
Dolup Hak'tan sivâdan tâhir oldı

2092 Bu hâle ḳâl-ile olmadı tafsîl
Gel iy sâlik dürüş it zevkı[1] tekmîl

1 it zevkı: zevk eyle B

2093 Musâhib olsa herkes ahz ider bûy
Ki hâsıl eyledi ol bir ʿaceb ḥûy

2094 İdip saʿy-i ʿaceb keşf itti her sir
Olur hoş-bûy her kim olsa hem-sir

2095 Serây-i sirre server oldı iy yâr
Olar kim sâlik oldı râh-i ebrâr

2096 Bu denlü pes durur erbâb-i zevka
Mü'essirdür sözüm ashâb-i şevka

2097 Eğer zevḳı eğer şevḳı var-ısa
Girer meydâna anlar kim er-ise

2098 Benefş irdi bu gün bâğ-ı visâle
Er oldur kalmadı yarınki ḳâle

2099 Cihân gerçi ahî pür derd ü ğamdur
Kime tiryâk-i ekber kime semdür

6.2

Kelimât-i İlâhiyye

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

2100 Bu cihânda bilmeyen sirr-i Hudâ ʿumri hebâ
Tîğ-u fürkat katʿ idüp bulmadı Ḳâf-i Râ' ü Bâ (= *Rab*)

61a 2101 Târik ol gel zâhidâ hûr ı kusûr-i cenneti
Sebt-i vuslat eyle ola zât-i Cîm <ü> Nûn i Tâ (= *cennet*)

2102 *Semme vechu'llâh*[1] ı fehm it gel berü iy müttaḳî
Hâmilin bunca belânun kılma ʿAyn ü Bâ' ü Sâ (= *abes*)

2103 Hâkim-i ʿışka kul olan kimse görmez zerre ğam
Halka mahlût olmaz eyler ʿaks-ü Râ' ü Zâl <ü> Hâ (= *hazer*)

2104 Hılkat-i rûz-i ezelde her kime irdi şaḳâ
Rahmete olmaz sebeb bil himmet-i Şîn Yâ' ü Hâ (= *şeyh*)

2105 Râhat olma tâlibâ saʿy eyle keşf ola rümûz
Zeyn ola ʿılm-ile dil nûr ola Sâd ü Dâl ü Râ (= *sadr*)

1 (Nereye dönerseniz) Allah'ın yüzü işte oradadır. (Kur'an, 2:115).

2106 Zâhidâ zâhirde kalma zâyi‘ itme ‘umrüni
Tâlib ol esrâr-i Hak keşf ola Mîm ü Ğayn <ü> Zâ (= *mağz*)

2107 Tâlibe lâzim değil çoklık riyâzât ü te‘ab
Zâlim olma nefsüne git yola Vâv ü Sîn ü Tâ (= *vasat*)

2108 Zâhire aldanma iy sâlik olanlar hazrete
Fevt-i fursat itme sözüm sanma Lâm ü Fâ’ ü Zâ (= *lafz*)

2109 Fâniye aldanmayup ifnâ idersen mâ-sivâ
Her nefes vaslın ider Hak ‘aks-ü Zâd ü Râ’ ü Fâ (= *farz*)

2110 Hem-dem olmak kim dilerse yârı ile her nefes
Lâ-yıla mahv ide[1] ğayrı bâkı_Elif Lâmeyn i Hâ (= *Allah*)

2111 *Lâ ilâhe illâ hüva'llâh*[2]'un bulursan sirrini
Yâre vâsıl olasın bil ‘aks-ü Kâf i Şîn <ü> Lâ (= *lâ-şek*)

2112 Yâdına aldanmadı *‘Ârif* olanlar yâr-içün
Umaram kıldı hidâyet bana Râ’ ü Bâ’ ü Bâ (= *Rabb*)

7

<F a s l >

Matla‘

[fe‘ûlün fe‘ûlün fe‘ûlün fe‘ûl]

2113 Gel iy hüsne vü isme mağrûr olan
Yahud hâle vü mâle mesrûr olan

2114 Bulardan vefâ bulmadı hîç ehad
Ki ‘âkıl ider kesb-i hâl-i ebed

2115 Dilersen cihânda se‘âdet yolın
Geçüp cümleden tut ferâğat yolın

2116 Nazar itme mâ-dûn<un>a her zemân
Ehâlî efâzıl doludur cihân

2117 Dilersen eğer feth ola ma‘rifet
Özüne nazar itme şeytân-sıfat

1 ide: ola B
2 O Allah'tan başka ilâh yoktur.

2118 Nazar eyle mâ-fevkuna geh gehî
Ki çok senden artuk ğanî vü sahî

61b 2119 Eğer nisbet itsen bulara özün
Bulursın tehî gendüzün kes sözün

2120 Özünden gider benliğün vasfını
Kemâle iriştür fenâ hüsnini

2121 Ki bâḳî olan mâle hâle düriş
Hasâret irişmez kemâle dürüş

2122 Eğer ism i resmi kılursan mahıv
Gidüp sekr ğayrı gelür pes sahıv

2123 Bilüp *küntü kenz*[1]'ün o dem sirrini
Bulursın çü meknûn olan dürrini

2124 O kim mâl ü mülke kılur i'timâd
Hasâret irer mâle yâhud kesâd

2125 Huzûrı mü'ebbed sürûrı müdâm
Eğer hâl ola kalb dârü'selâm

2126 Ğurûrı olan dil mükedder durur
Sonında hacâlet mukarrer durur

2127 Nasîhat sana hâl-i nerges yiter
Ne bâğa irişti yabanda biter

7.1

Âmeden-i Nergis

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

2128 Dinle imdi cân ü dilden bu sözi
Ola kim meftûh ola kalbün gözi

2129 Nergesün hâlinden ahz itsen sebak
'Ucbü terk idüp bulasın kurb-ı Hak

1 "Gizli hazine idim". Tasavvuf literatüründe çok kullanılmış şu uydurma kudsî hadisin anlamına gönderme vardır. "Gizli bir hazine idim; bilinmek istedim de yaratılmışları yarattım.".

2130 Evliyânun şânı kesb-i hâldür
Ğayrı sözler kurı ḳîl ü ḳâldür

2131 Kıssadan maksûd olan pes hıssadur
Ger nazar kılsan cihân pür-ğussadur

2132 Ğussayı refʿ eyleyüp ol hıssa-dâr
Her gişiçün bu cihânda hıssa var

2133 Hıssasından ğayrı ahz itmez gişi
Şübhe varsa dinle hâl-i nergesi

2134 Bitti nerges arz-ı yâbiste ʿaceb
Bî-asıldur idiser sû'-ü edeb

2135 Terbiyet itti hevâ-yi serd anı
Suyı mâlih şânı pes oldı denî

2136 Terbiyette dahl ider âb ü hevâ
Baʿzına olur devâ[1] baʿzına dâ[2]

62a 2137 Pes zuhûr itti çü bir mikdâr ol
Kıldı etrâfa nazar ol sağ u sol

2138 Tâ göre her cânibin kim var durur
Karşusında bu duran kimler durur

2139 Gendüye benzer bularda var mı şey
Her kemâle anı mazher itti Hay

2140 Gördi kim etrâfı memlûdur nebât
Her biri bir yirde kılmıştur sebât

2141 Kaddı baʿzun dûn baʿzun mürtefiʿ
Müfterıktur baʿzı baʿzı müctemiʿ

2142 Baʿzısı bir birilen sohbettedür
Baʿzı ḳâlî kûşede ʿuzlettedür

2143 Dürlü reng-ilen bular kılmış[3] zuhûr
Gendüye baʿzı karîb baʿzısı dûr

---

1 Ba ʿzına olur devâ: Ba ʿza olur dâ vü MŞ
2 dâ: devâ MŞ
3 kılmış: bulmış B

2144 Hep temâşâ eyledi yakın ırak
Sanki milk oldı ana Rûm ı ʻIrak

2145 Gözine ednâ görindiler bular
Pes gurûr-ılan anun kalbi dolar

2146 İltifât itti bular rengine çok
Gendü levni gibi hîc bir levn yok

2147 Ğâlib oldı gendüye ʻucb ü ğurûr
Didi san kim zulmet içre kaldı nûr

2148 Yâhu nâ-dân içre bir sâhıb-kemâl
Yâhu Sevdân içre bir Yûsuf-cemâl

2149 Bunlarun ḳâlî kokudan her biri
Benden artuk kim bularun serveri

2150 Her nebâtâtı ki etrâfında var
Cümlesin ol yanına daʻvet ider

2151 Cemʻ olup bunlar dahı etrâfına
Pes kulak tuttı kamusı lâfına

2152 Didi her kim geldi buldı kurbeti
Feth idem ben ana bâb-i hıkmeti

2153 Başına geydi o bir altunlu tâc
Dir ki virsünler bana cümle harâc

2154 Hâkim oldum cümleye hükm eylerem
Sanmanuz bu sözi mahfî söylerem

2155 Hak Teʻâlâ virdi bana devleti
Bana bunlar niçün itmez ʻızzeti

62b 2156 Yok bularda bende olan reng ü bû
Cümlesinden olmışam ben nîk-hû

2157 Pes niçün olmaz bana bunlar mutîʻ
Her cihetten olmışam kadrı refîʻ

2158 Gelsün alsun her biri benden koku
Câmiʻam her[1] tîbi hem kassâm-i bû

1 her: hem B

2159 Kabz u bast u her tasarruf bendedür
Halk-ı ʿâlem bana cümle bendedür

2160 Hîc [sizün] etrâfunuzda bir gişi
Buncılayın var mı bitmiş her işi

2161 Kim Hudâ itmiş bana ihsân-i tâm
Bende-i hâs oldı bilmezler ʿavâm

2162 Tâc-ü zîbâ reng-i gökçek bûy-i hoş
Hîc birinüz oldı mı din bana tuş

2163 Bunca hâlet kim görürsiz bende var
Pes yine bir kûşe kıldum ıhtiyâr

2164 Didiler bunlar dahı iy hôş-hû
Kanda olur sencileyin reng <ü> bû

2165 Görmedük işitmedük mislün şehâ
Yalınuz başunda tâcun bî-behâ

2166 Senden ahz eyler kamumuz hûy-i tîb
Sen gül-i raʿnâya olduk ʿandelîb

2167 Her ne daʿvâ eylesen girçek durur
Her sözinde er olan erkek durur

2168 Tâbiʿ olduk emrüne fermân senün
Cürmümüz ʿafv eylesen ihsân senün

2169 Çün bular tasdîḳ iderler her sözin
Bağladı ʿucb ü gurûr iki gözin

2170 Cemʿ olup yoldan çıkardılar anı
Efkar oldur sandılar anı ğanî

2171 Fi'l-haḳîka müflis ü bî-çâredür
Yolda sanur gendüyi âvâredür

2172 Virdiler ashâbı ana çok ğurûr
Cümlesi Hak'tan bularun oldı dûr

2173 Çün çıkup seyr itmediler bir yana
Sandılar kim münhasırdur tîb ana

2174 Pes ne bilsünler bular ahvâl-i tîb
Ehl-i ʻışk olan bilür kadr-i habîb

63a 2175 Evvelâ bunlarda yoktur tîb-i hoş
Sâniyen olmadılar hoş-bûya tuş

2176 Her gişi bir nesneye ehl olmadı
Pes anun kadrın ı farkın bilmedi

2177 Hılkatinde bunlarun yoktur bu hâl
Tâ ki tahsîl ideler bir hoş kemâl

2178 Pes ne vech-ilen bilürler nîk ü bed
Kaldı bunlar işbu hâl üzre ebed

2179 Kudret-i Mevlâ ʻaceb hıkmet durur
Hılkat-i eşyâ dolu ʻıbret durur

2180 Ḳâbiliyyet her birinde bir değil
Kimde bitti hâr ü has kim yirde gül

2181 Çünki bunlar bittiler bir yir<de> hep
Müttefiktur ger isâ'et ger edeb

2182 Ol sebebden anı tasdîḳ ittiler
Muktezâ-yı şânı tahḳîḳ ittiler

2183 Ol da aldandı bularun kavline
Anun-içün cemʻ ider hep havline

2184 Cümlenün âb ü hevâsı bir durur
Fiʻl-i vâhid cümleden zâhir durur

2185 Ger nazar kılsan cihân pürdür ʻıber
Zerre zerre her biri virür haber

2186 Bulmadı maʻlûm-i makdûr intihâ
ʻÂrif oldur Rabb'in itti müntehâ

2187 Olmasa ger ittifâk-ı meşrebî
Bir yire cemʻ olmaz-ıdı her biri

2188 Hak Teʻâlâ halk idüp baʻzı melek
Didi ehlin ehle sevk itmek gerek

2189 Hıdmete ḳâyim bular leyl ü nehâr
Cem‘ idüp eşhâsı seyr idip diyâr

2190 Çünki <bunlar> şânı oldı müttefık
Cem‘ olurlar olmış-iken müfterık

2191 Cümlesi ḳâli bularun ez-kemâl
Virdiler ana ğurûr bilen zevâl

2192 İşbu hâl üzre bular hızmettedür
Gice gündüz ana hep ‘ızzettedür

2193 Ol dahı oldı ‘azîz ü muhterem
Görmeğ-ilen def‘ ider her biri ğam

63b 2194 Gâhi kalbine gelür ba‘zı zemân
Câyiz ola bundan a‘lâ bir mekân

2195 Olmaya mesmû‘umuz olup ba‘îd
Anun ehli ola bunlardan sa‘îd

2196 Lîki yine ğâlib olur i‘tibâr
Unudur ol hâleti bî-ıhtiyâr

2197 Ba‘zı âyende revende görse ger
Sorar etrâf-i cihândan ol haber

2198 Buncılayın var mıdur cây-i şerîf
Bencileyin var mıdur şahs-ı latîf

2199 Her ki gelse yanuma bûy ahz ider
Ger musâhib olsa hoş ḫûy ahz ider

2200 Buncılayın var mıdur ashâb-i pâk
Hızmetümde her birisi oldı hâk

2201 Bencileyin var mıdur pür-ma‘rifet
Ahsen-i ahlâkı câmi‘ her sıfat

2202 Yâhu bunlar gibi ashâb-i ‘azîz
Her biri ehl-i edeb ehl-i temîz

2203 Kalbi hâlî her birinün ez-hased
İnsilâh-ı rûh[ı] itmiş ez-cesed

2204 Emrüme tâbi‘ bular kılmaz hılâf
Müttefiktür cümlesi yok ıhtilâf

2205 Her ne teklîf olsa eylerler kabûl
Râh-i Hak'ta yok bular gibi hamûl

2206 İşbu tavr üzre sorar haylî zemân
İrişür bir şahs seyyâh-ı cihân

2207 ‘Âlemi seyr eylemiş ol ser te-ser
Her ne yirden sorsalar virür haber

2208 Gördi bir yirde oturmış nergesi
Cem‘ idüp etrâfına hâr ü hasi

2209 Lâf ider bunlara pür olmış sürûr
Gözlerini bağlamış hâb-i ğurûr

2210 Yanına vardı bunun seyr iderek
Ol dahı gördi bu şahsı giderek

2211 Sordı kim kandan gelür kanda gider
Yâhu maksûdı nedür kim seyr ider

2212 Didi maksûd eyledüm çektüm emek
Hılkat-i halkı temâşâ eylemek

64a 2213 Görmişem ashâb-i ‘âlem bî-hisâb
Kime dünyâ cennet ü kime ‘azâb

2214 Sordı ana bundan özge cây-i hoş
Seyr iderken hîc yolun oldı mı tuş

2215 Sâkit olup virmedi ana cevâb
Sâniyen yine ana kıldı hıtâb

2216 Ol dahı didi ana iy bü'l-heves
Bir ‘abes yirdür bu dolu hâr ü has

2217 Bir niçe ahmak seni tahmîḳ ider
‘Âkıl oldur hâlini tahḳîḳ ider

2218 ‘Âkıle bu yir değil zindândur
Her ki aldandı buna nâ-dândur

2219 İ‘tiḳâdun bu ki cây un var nefîs
Menzilün hem dahı ashâbun hasîs

2220 Bir niçe nâ-dân gelmiş yanuna
Anlamazsın zulm iderler cânuna

2221 Sohbetinden her nefes irer elem
Pes vücûdından bula<run> yiğ 'adem

2222 Bunlarun tasdîḳ <u> tekzîbi nedür
Bunlarun tenfîr ü terğîbi nedür

2223 Bunlar evvel[1] bî-haberdür hâlden
Her birisi oldı kavm-i dâlden

2224 Görmeğ-ilen irişür kalbe keder
Vay ana olur musâhib bir nazar

2225 Dûn-himmet olmadandur her kesî
Kim musâhib idinür hâr ü hasi

2226 Ehl-ilen olan musâhib ehl olur
Kalsa nâ-dân içre vasfı cehl olur

2227 Pes dimâğuna senün irmiş halel
San'atün bî-fâyide tûl-i emel

2228 Sana lâzimdür tasîh itmek dimâg
Bu yiri terk eyle seyr it ğayrı bâğ

2229 Bu hevâdan çık hevâ-yi ğayra gir
Yoğ-ısa bârî iḳâmet seyre gir

2230 Zâhirâ bunlar oluptur sana câr[2]
Lîki bâtında bulardur mûr ü mâr

2231 Zâhirâ olmış bular ana muhib
Lîki bâtında bulardur müntehib

64b 2232 Zâhirâ bunlar sözün tasdîḳ ider
Lîki ma'nâda seni tahmîḳ ide

2233 Zâhirâ bunlar sana olmış[3] mutî'
Lîki ihlâkünde olmışlar serî'

1 evvel: hod B
2 câr: yâr B
3 bunlar sana olmış: olmış bular sana MŞ

2234 ʻAklunı cemʻ eyle refʻ it humkunı
Kıl tecessüs tûl ü ʻarz uʻumkunı

2235 Gel bu ğavğâdan geçüp terk it diyâr
Tâ fesâd-i hâlün ola âşikâr

2236 Pes tecerrüd kesb idip bul kurbeti
Vahdeti hâl eyle terk it kesreti

2237 Ger bulardan bulmaz-ısan infisâl
Menzilün sifl oldı bulmazsın kemâl

2238 Esfel-i sâfilde kaldı ehl-i ḳâl
İrdiler fevka'l-ʻulâya ehl-i hâl

2239 Ḳâlini hâl eylediler vâsılûn
Hâlini ḳâl eyleyendür fâsılûn

2240 Seyr-ilen maʻlûm olur hâl-i dehir
Kime irdi lutf-i Hak kime kahır

2241 Ger temâşâ eylesen hâl-i cihân
Zâhir olur sana çok şân-i nihân

2242 Durmağ-ılan irmedi er menzile
Sürmeğ-ilen irdiler her menzile

2243 Bilmek istersen maḳâm <ü> rütbetün
Seyr-i ʻâlem itmek olsun himmetün

2244 Ehl-i himmet ḳâniʻ olmaz değmeye
Ehl-i mihnet öğrenüptür döğmeye

2245 Terk idüp işbu maḳâmı gir yola
Senden aʻlâ[1] iʻtiḳâd it her kula

2246 Benliğün şehrin harâb eyle temâm
Tâ ebed ola sana dârü's-selâm

2247 Kıl tenezzül her kime olsan refîḳ
Tâ ire bir bâğ-ı aʻlâya tarîḳ

2248 Dest-i kudret anı halk itmiş ulu
Kim irişürse ana gey bahtulu

1 aʻlâ: artuk B

2249 Gendüsi mümtâzdur ehli ʻaceb
Her birinün vasfıdur hüsn-i edeb

2250 Vasf olınmaz hâli anun ḳâl-ile
Ehli anı zevk iderler bâl-ile

65a 2251 <Ger> iriştürse yolun sevk-ı İlâh
Pür kohu olmış görürsin her giyâh

2252 Gendüni ol dem görürsin pür-kusûr
Kanda kaldı bûy-i hoş yâhud ğurûr

2253 Nergese te'sîr itti bu kelâm
Didi vah kim kalmışam beyne'l-ʻavâm

2254 Nâdim oldı ittüği efʻâle hep
Didi kim çok eyledüm sû'-i edeb

2255 Gel delîl ol lutf idüp ol bâğa sen
Ola kim râhım irişe sağ esen

2256 Pes recâm oldur ola bana nasîb
Ben dahı zevk eyleyem bûy-i habîb

2257 Didi kim ben olmazam sana delîl
Câ'iz anda sen beni kılmak hacîl

2258 Bunca hâlet sende kılmıştur karâr
Zâ'il olmağa gerek çok rûzigâr

2259 Göricek anı teneffür idesin
Eski hâlâtun tezekkür idesin

2260 Korkaram kılmağa sana iʻtimâd
ʻUcbunı terk eyledün mi ez-füvâd

2261 Bed kohulardan pür olmıştur dimâğ
Pes gözükmez gözlerüne değme bâğ

2262 Ol dahı itti kasem kıldı kabûl
Her ne emr itsen mutîʻ emrüne kul

2263 Kılmayam bir zerre emründen hılâf
Reh-ber ol kim hâsıl idem kalb-i sâf

2264 ʻAhdi kavli ikisi berkittiler
Terk <idüp> ashâbı yola gittiler

2265 Geçti ʻızzetten kabûl itti teʻab
Tâ irişe ana dahı fazl-i Rab

2266 Kesreti terk eyledi vahdet içün
Râzı oldı zillete ʻızzet içün

2267 Kaldılar ashâbı bunda hâyirûn
Tîh sahrâsı içinde sâyirûn

2268 Bilmediler kanda getti bunları
Çünki ğâyıb oldu döndi yönleri

2269 Birisi kasd itmedi gitmek bile
Rü'yet-i Hak mümkin olmaz her dile

65b 2270 Didiler sanduk bunı biz pür-kemâl
Zâhirinden görinür sâhib-cemâl

2271 Bizcileyin bu dahı ʻâciz imiş
Râhumuzda bel bizüm hâciz imiş

2272 Pes değil idi bular sâdık refîḳ
Didiler *evvel refîḳ sümme't-tarîḳ*[1]

2273 Gendülerde ḳâbiliyyet yoğ-ıdı
Zâhirâ bunlar eğerçi çoğ-ıdı

2274 Binde bir olmaz muhibbün sâdıkı
Çok durur ʻâlemde sûret ʻâşıkı

2275 Gittiler bu ikisi haylî zemân
Görinür bir kasr-ı aʻlâ nâ-gehân

2276 İrtifâʻı ʻarş-i aʻlâdan yuca
Devlet anun seyr ider uçtan uca

2277 Görmeğ-ilen irişür kalbe ferah
Girmeğ-ilen zerre kalmaya terah

2278 Didi kim ol cây-i aʻlâ bu durur
Ehl-i Hakk'a cümle me'vâ bu durur

1 Önce arkadaş, sonra yol.

2279 Her ki girdi gördi ol Mevlâsını
Geçti terk idüp[1] cihân ğavğâsını

2280 Oldılar tedrîc-ilen ana karîb
Zâhir olubaşladı bûy-i habîb

2281 Çünki irişti anun kurbına râh
Gördi her şey anda tevhîde güvâh

2282 Pes mehâbetten ana hayret gelür
Lîki ʻaklın cemʻ idüp ğayret gelür

2283 Gördi etrâfın müsevverdür ʻaceb
Didi kim vardur duhûlinde teʻab

2284 Bağlamış üstâd anda çok kemâl
Sanma sen kim irişür ana zevâl

2285 Çün temâşâ eyledi ol taşrasın
Eyle sen inkâr zîrâ taşrasın

2286 Gezdiler sûrun birez etrâfını
Bildiler bennâsınun evsâfını

2287 Eylediler Hakk'a çok hamd ü senâ
Kim bu hâli bunlara kıldı ʻatâ

2288 Devr iderken irişür bir bâğa[2] yol
ʻArştan vüsʻatte vü rifʻatte bol

66a 2289 Kapusında dest-i kudretlen İlâh
Yazdı her kim bâba iriştürse râh

2290 Dâhıl olur ger ola ehl-i fenâ
Hâsıl eylerse fenâ ender-fenâ

2291 Saʻy iderse[3] bin yıl olmaz feth-i der
Benliğinden zerre ger olsa eser

2292 Lîki gördi kapusın mesdûddur
Didi kim fethi bunun maksûddur

---

1 idüp: itti B
2 bâğa: bâba AE, BV, yana MŞ
3 İderse: idersen B

2293 Çünki gösterdün bana râh-i savâb
Lutf idüp gel eyle himmet feth-i bâb

2294 Nergese ol dahı didi iy refîḳ
Sana gösterdüm bu mikdârı tarîḳ

2295 Yolda kalmadun iriştün menzile
Sanma bunı hâsıl olur her dile

2296 Hem kapusına dahı buldun vusûl
Şimdiden sonra senün durur duhûl

2297 Himmetüne göre olur feth-i bâb
Kurbetüne göre irişür hıtâb

2298 Sa'yüne göre bulursın kurbeti
Pes fenâna göre buldun vuslatı

2299 Bu nasîhat kim didüm sana yiter
Terbiyetlen şûre yirde gül biter

2300 Niçe zîbâ ravzalarda bitti hâr
Terbiyet olmaduğıyçün iy nigâr

2301 Bana lâzim olanı kıldum temâm
Didi gitti nergese virüp selâm

2302 Kaldı nerges kapuda hayrân ü zâr
Gice gündüz ağladı çok rûzigâr

2303 İçerüden itmediler iltifât
Ola kim tebdîl ola evsâf-i zât

2304 Pes bilürlerdi ki var anda ğurûr
Anun-içün bu aradan oldı dûr

2305 Niçe müddet kaldı bu hâlette ol
Bakmağa yoktur mecâli sağ u sol

2306 Pes nedâmet eyledi her fi'line
Mu'terif oldı kusûr-i kavline

2307 Gözi yaşına vücûdın kıldı ğark
Benlüğin âhı odına kıldı hark

66b 2308 Her kasır kim dilde yapmıştur hevâ
Cümlesin ifnâ idüp kıldı hebâ

2309 Geçti bu hâlette ol haylî zemân
Çıktı dilden bu cihân hûr ü cinân

2310 Kalbi sâfî oldı kalmadı keder
İçerüden bildi ashâb-i nazar

2311 Var durur her kalbden her kalbe yol
Görinür her şey safâ buldıysa ol

2312 Didiler feth eylenüz bir bâbını
Ol dahı görsün Hudâ ashâbını

2313 Pes kapunun bir kanadın açtılar
Üstine evrâk-ı zerler saçtılar

2314 Cân dimâğına irer bir bûy-i hoş
Her ne şey'e zerre irse ide cûş

2315 Virdiler destine bir altun kadeh
Didiler nûş eyleyüp defʿ it terah

2316 Âb-u kevserden pür olmıştı o câm
Her ki nûş itti bulur dârü's-selâm

2317 Nûş idüp ol sâğarı irdi fenâ
Mâ-sivâdan her ne var buldı ğınâ

2318 Gendüden geçti kılup terk-i vücûd
Eyledi esfelden aʿlâya suʿûd

2319 Çün fenâ irdi vücûd-ı evvele
Vâsıl oldı âhırında evvele

2320 Bir zemândan sonra geldi gendüye
Pes nazar itti o <gendü> gendüye

2321 Mahva irişmiş vücûd-i sâbıkı
Hazret-i Mevlâ'da buldı âbıkı

2322 Bâğ içinde buldı ol dem gendüzin
Secde idüp toprağa sürdi yüzin

2323 Cân dimâğını pür itmiş bûy-i yâr
Her ne yire baksa görür rûy-i yâr

2324 Hem mübeddel olmış evsâfı kamu
Oldı cennet mesken olmışken tamu

2325 Kalmamış ahvâl-i sâbıktan eser
Buldı kurbet ʻavdet itmezse eğer

2326 Pes kapu kurbında ana bir mekân
Gösterüp taʻyîn itti bâğbân

67a 2327 Şâna göre olısar rütbet maḳâm
Dûzah u aʻrâf ü hem dârü's-selâm

2328 Ḳâniʻ olup[1] ol dahı kıldı karâr
Zâhir oldı her ne kim şânında var

2329 Münkatıʻ oldı teḳâzâ vü mürâd
Her tesellâsını buldı ez-füvâd

2330 Tâlibe göre kılur sevkı delîl
Kimisi halkun kavî kimi ʻalîl

2331 Ḳâbiliyyet ol kadardı anda pes
İʻtirâzı terk idüp var sözi kes

2332 Var-ısa şübhen ahî meydâna gel
Zaʻf-ılan gelme velî merdâne gel

2333 Pes mufassal bâğ için ol görmedi
Cürm-i sâbık mâniʻ oldı_irgürmedi

2334 Seyr ider etrâf-i bâğı sağ u sol
Her ne kim gördi kapudan gördi ol

2335 İstimâʻı üzre buldı her birin
İʻtiḳâdı bu ki gördi her birin

2336 Hamd ü şükr itti irüp Mevlâsına
Sen dahı saʻy it gelüp evlâsına

2337 Bu cihândur bir hayâl-i pür-ʻıber
Kâmil oldur seyr kıldı der be-der

1 olup: oldı B

7.2

Kelimât-i İlâhiyye

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

2338 İy bürâzer nefse uyup ğâyet olmışsın zelîl
'Âr ü ğayret kanda gitti Hakk'a doğrı tut sebîl

2339 Rızk <için> ğam çekme sanma kalasın 'uryân ü aç
Cümle mevcûdun Huzâ erzâkına oldı kefîl

2340 Enbiyâ vü evliyâ meyl itmedi dünyâya hîc
Ümmet-isen tâbi' ol kim Hakk'a anlardur delîl

2341 Kesret-i emvâle hırs itmek ider Hak'tan cüdâ
Zâyid-i kadr-i kifâyet ger kalîl <ü> ger kesîr

2342 Bel tasadduk eyle nakd-i 'umrüni bunda bu gün
Yarın anda rü'yet-i dîdâr ola ecr-i cezîl

2343 Unudup Hak cânibin kalbün pür olmış ğayr-ıla
İbtilâ'-i 'ızzet ü câh-ıla olmışsın 'alîl

2344 Kalbüni hubb-i sivâdan fârığ u pâk eyleğil
Lâyık ola tâ tecellî ire envâr-i cemîl

67b 2345 Kalb-ü mü'min bil ki beytu'llâhtur hıfz it anı
Her ki yıkmak kasd ider irer belâ-yi_ashâb-i fîl

2346 Kıble-i erbâb-i hâcât olmak istersen ahî
Cümle asnâmı izâle_it olasın sen de Halîl

2347 Ref' idüp estâr-i ğayriyyet hüviyyet hâsıl it
Zâhir ü bâtın ne var keşf ola esrâr-i celîl

2348 *'Ârif*-i esrâr-i Hak fehm it iki kısm oldılar
Biri <kell> itti lisânın birisi kıldı tavîl

8

<F a s l >

Matla‘

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

2349 Gel berü iy Hind ü Sind'i seyr iden ‘uşşâk-ı yâr
Bûy-i yâr-ılan doludur fehm idersen her diyâr

2350 Lîki lâzimdür ta‘alluk mâ-sivâdan kat‘ ola
Feth olur bâb-i ma‘ânî mâni‘un gerref‘ ola

2351 Ğayr-i Hak mahv olsa ger zâhir olur nûr-i İlâh
Kesret-i eşyâ olurlar vahdet-i Hakk'a güvâh

2352 Her ki tâlibdür ahî elbette lâzimdür seyir
Fark ola tâ savma‘a hum-hâne vü mescid deyir

2353 Pes sülûk ehli bulurlar seyr-ilen ma‘bûdını
Cümle eşyâdan Hudâ'nun fehm idüp maksûdını

2354 Hak Te‘âlâ kodı her bir şeyde bir hoş hâsıyet
‘Âkıl oldur anı ızhâr itti buldı ‘âfiyet

2355 Ḳâbiliyyet ba‘zı yirde hâsıl ammâ bilmedi
Zâyi‘ itti nakd-i ‘umri bir nefes ol gülmedi

2356 Ba‘zısı ızhâr kasd itti idip sa‘y-i serî‘
Gendi şânında temâşâ eyledi sun‘ı bedî‘

2357 Buldı şânın câmi‘-i mecmû‘-ı esmâ-yi Hudâ
Nüsha-i ‘âlem oluptur her ne var arz u semâ

2358 ‘Âlem anı câmi‘ i ol ‘âlemi câmi‘ durur
Sanmanuz bu iki söz bir birine mâni‘ durur

2359 Ger olursan bu sözün isbâtına tâlib delîl
Münhasır zevk-ı sahîha sâlik olursan sebîl

2360 Didiler *men lem yezuk lem ya‘rif ahvâle't-tarîḳ*[1]
Lâkin ashâbü's-safâ *ye'tûne min feccin ‘amîḳ*[2]

---

1 Tatmayan bu yolun hâllerini bilmez.
2 "Uzak yollardan gelsinler." (bk. *Kur'an*, 22:27).

2361 *İn türîdü'z-zevka minhâ sir 'alâ isri's-selef*[1]
Müntehâ'ü's-seyri Rabbük künte min hayri'l-halef[2]

8.1

Âmeden-i Sünbül-i Hindî

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

68a 2362 İşit gel sünbül-i Hindîden ahvâl
Sözüm zevḳî durur sanma kuru ḳâl

2363 Mü'essirdür kelâmı ehl-i zevkun
Müferrihtür sadâsı ehl-i şevkun

2364 Kelâmından bilürler ehl-i şevkı
Girü zevk ehli bildi ehl-i zevkı

2365 Hudâ kıldı anı bir hôş terkîb
Musâhib olsa her kim kıldı tatyîb

2366 Kılur şânın anun çün genc-i esrâr
Olur vaktında zâhir genc-i esrâr

2367 Komıştı pes derûnında dahı nûr
Zuhûr idüp ola nûrün 'alâ nûr

2368 Biter evvel çü ol Hindûsitân'da
Yabanda sanma bel bir bûsitânda

2369 Görüp bostancı anda ḳâbiliyyet
Didi sakla Hudâ ez-câhiliyyet

2370 Kılur çok terbiyet çün ana bağvân
Ki <tâ> ma'mûr ola anunla büstân

2371 Hidâyet eylemiştür ana rabbi
Anunçün buldı anda ol mürebbî

2372 'Inâyet itse ger bir 'abde Mevlâ
Olur yevmen fe-yevmen hâli a'lâ

1 Eğer sen de tadına varmak istiyorsan öncekilerin yoluna uy.
2 Yolculuğun sonu Rabb'e varır; işte o zaman eskilerin yerine yaraşık olursun.

2373 İderdi ana asnâf-i ri'âyet
Kılur nâ-cinsten anı hımâyet

2374 Musâfihti ana subh u mesâda
Musâhibdi kasâvette safâda

2375 Birez müddet bu veche geçti hâli
İşit kim nolısar anun[1] me'âli

2376 Kılur te'sîr ana Hind'ün hevâsı
Riyâzat eyleyüp artar safâsı

2377 Mürebbî şemstür evc-i felekten
Mukarreb olısardur ol melekten

2378 Zuhûr itti özinden bûy-i ra'nâ
Kemâl üzre değildür belki ednâ

2379 Sanursın 'ılm-i zâhirlen müzeyyen
Ki 'ılm-i bâtın olmamış mübeyyen

2380 Velî her kim olur ana musâhib
Alur şâna göre bûy-i münâsib

68b 2381 Ki 'ılm-i bûyda san zû-fünûndur
Kimi zâhir kimi anun derûndur

2382 Ana dirler idi sensin mükemmel
Ki cehlün 'ılme olmıştur mübeddel

2383 O dahı aldanurdı gâh gâhî
Bu hâlün nefs i şeytândur güvâhı

2384 Kavî olur iki şâhidle da'vâ
Eğerçi hâl-i şâhid olsa ednâ

2385 Yine geh terk ider ber-şân-i hılkat
Ki ğâlibdür içerden ana himmet

2386 Ki bildi şâhidün her biri fâsık
Kabûl itse olurlar ana 'âyık

2387 Kılur bu bâğda haylî riyâzat
Velî irer mizâcına harâret

---

1 anun: âhır B

2388 Harâret zâhir i bâtında mevcûd
Hevâ-yi Hind ü dahı hubb-ü ma'bûd

2389 Harâretten irişti çün yübûset
Ki lâzim oldı tahsîl-ü rutûbet

2390 Mizâcun olmasa ger i'tidâli
Yakın olmaz dükenmez ihtimâli

2391 Sülûk ehli esâğır ger ekâbir
Girik elbette teltîf-i 'anâsır

2392 Didi gendüye terk it bu diyârı
Yübûsetten dimâğun ola 'ârî

2393 Ola kim iresin bir hoş hevâya
Zemîn-ü hûb ü âb-ü pür-safâya

2394 Harâret mu'tedil eşhâsı hoş-hû
Ki anda sen de tekmîl eyle hoş bû

2395 Mu'în olur muvâfık olsa yoldaş
Elem gelmez ne denlü olsa yol daş

2396 Refîķ-ı nâ-muvâfıktan bu yolda
Bizi hıfz it Hudâ feth ola yol da

2397 Bu fikri çün mukarrer itti gitti
Niçe şehrün kurânun[1] seyrin itti

2398 Bu yolda çok gişi oldı musâhib
Gehî mağlûb oldı gâhı ğâlib

2399 Bu hâlet üzre kıldı hayli seyri
İdüp sa'yi ki mescid ide deyri

69a 2400 Yolı anun kenâr-i bahre irdi
Kenârında bir ulu şehre irdi

2401 Bu şehrün kıldı eşhâsın temâşâ
Faķîr ü ağniyâ vü mîr ü pâşâ

2402 Doludur her birisi bir hevâda
Kimi zillette vü kimi safâda

1 şehrün kurânun: şehr i kurânun B

2403 Görür ol arada bir şahs-ı Rûmî
Ki seyr itmiş temâm etrâf-i Rûm'ı

2404 Varup yanına Rûmî kıldı teftîş
Ki halkı ortasında nice<dür> 'îş

2405 Sorar ana kamu âb ü hevâsın
Ki ratb ü yâbis ü küdret safâsın

2406 Olur mı anda ashâb-i ma'ârif
Ki her şahsun ola kadrine 'ârif

2407 Kılurlar mı garîbe i'tibârı
'Aceb teskîn ider mi âb ü nârı

2408 Didi Rûm'un hevâsı mu'tedildür
Ne kim maksûd olursa müştemildür

2409 Mülâyim-tab' u ḳâbil ehli ğâyet
Ma'ârif anda bulmıştur nihâyet

2410 Ğarîbe mûnis ü mazlûma nâsır
Haḳîre muhsin ü ihsâna şâkir

2411 Ana medh eyledi Rûm'ı temâmet
Muhabbet itti Rûm'a ez-hikâyet

2412 Didi gendüye seyr it ol diyârı
Kabûl eyle gül-içün zahm-ı hârı

2413 Ola kim irişe maksûda râhun
Hıcâbı ref' ola tâ şemse mâhun

2414 Didi Rûmî'ye oldum sana yoldaş
Kılam seyri senünlen çok kuru yaş

2415 Didi Rûmî bu yolda çok su'ûbet
Gehî irer yübûset geh rutûbet

2416 Tahammül eylemez ana mizâcun
Şedâyid birle yoktur imtizâcun

2417 Didi kim her ne şiddet olsa makbûl
Ola kim irişe matlûbuma yol

2418 Görür Rûmî ki Hindû şevk-ılan pür
Didi dur tâlibi matlûba irgür

69b 2419 İkisi buldı girdi bir sefîne
Ki Rûmî pür-ferah buldı defîne

2420 İkisi ortasında mâ-cerâ çok
Ki fursat fevt olur takrîre yir yok

2421 Kılurlar niçe müddet seyr-ü deryâ
Geçüp deryâyı dahı kûh <ü> sahrâ

2422 Gehî ma'mûra_irerler geh harâba
Gehî bir âb-i hoş gâhî serâba

2423 Giderken gördiler bir kûh-u a'zam
Ana her kim çıkarsa def' ider ğam

2424 Sehâba ğâlib olmış irtifâ'ı
Mürâdun anda mümkin imtinâ'ı

2425 Olur dil pür-ferah ana nazardan
Duhûl iden olur hâlî kederden

2426 Teveccüh ittiler ol dağa karşu
Gelür pes bûy-i hoş bunlara karşu

2427 Birez müddet sorarlar işbu yolı
Varup ol dağa kıldılar duhûli

2428 Görür âb ü hevâsı hoş yaylak
Ki bir dem hazzı_anun dünyâ<ya> aylak

2429 Duhûlinden olur kalbi küşâde
Misâl-i bâğ-ı cennettür safâda

2430 Nebâtâtı kamusı pür-revâyih
Ğuyûb ahvâli anda kalbe lâyih

2431 Müsebbihtür muvahhiddür tuyûrı
Bulurlar ehl-i hâl <anda> huzûrı

2432 Ne var-ısa kamu eşcâri müsmir
Hudâ'nun vahdetin her biri muhbir

2433 Ne kim bittiyse anda şey'-i nâfi‘
Ararsan her birinde çok menâfi‘

2434 Hevâsı mu‘tedildür âbı bârid
Cemî‘-ı müşkilâtun halli vârid

2435 Dimâğına irer çünkim hevâsı
İçüp âbın ziyâde_oldı safâsı

2436 Rutûbet geldi ref‘ itti yübûset
Her iş âsân olup gitti su‘ûbet

2437 Mizâcına muvâfık buldı anı
Didi yoktur buna ‘âlemde sânî

70a 2438 Didi Rûmî'ye ben buldum mürâdı
Müvâfık eyleyem kavl ü füvâdı

2439 Seni ısmarladum Mevlâ'ya iy yâr
Refîḳ olsun selâmet sana her bâr

2440 Delîl oldun bana sen işbu câya
Recâm oldur su‘ûd idem semâya

2441 Gider Rûmî kalur çün bunda Hindî
Unuttı ol hevâ-yi Hind ü Sind'i

2442 Bu dağ içre kılur gendüyi penhân
Musâhib olmaya nâ-cins ü nâ-dân

2443 Ferâğat eyledi ğayr ü hevâdan
Halâs oldı o dem fikr-i sivâdan

2444 Geçüp bir kûşede kıldı temekkün
Diler kim def‘ ide bunda ta‘ayyün

2445 Teveccüh eyledi Mevlâ'ya dilden
Diler tefrîḳ ide ol âb ü gilden

2446 Bu hâlet üzre geçti bunda haylî
Safâ irdi gidüp ağyâra meyli

2447 Gönül âyînesi oldı mücellâ
Ma‘ârif nakşılan oldı muhallâ

2448 Gehî halvet iderdi niçe eyyâm
Ki çıkmaz idi taşra subh-ılan şâm

2449 Gehî kalbi iderdi ıztırâbı
Diler kim keşf ide bir ğayrı bâbı

2450 Çıkup ol seyr iderdi işbu dağı
Temâşâ itmeğ-içün sol u sağı

2451 Karâr itmişti anda ehl-i ʻuzlet
Kimisi zâhid ü kim ehl-i vuslat

2452 Kimisi ʻâbid ü kim ehl-i ʻırfân
Kimisi müttaḳî kim hâke yiksân

2453 Var-ıdı bunlar içre niçe âdem
Gözine zerre gelmez iki ʻâlem

2454 Baḳâ bulmıştı ol dâr-u fenâda
Kemâle_irmiş-idi kalbi ğınâda

2455 Götürmişlerdi dilden ıhtiyâcı
Olar terk eylemişti hırka tâcı

2456 Fenâ meydânınun sâhib-kırânı
Cinân-ı ʻAdn'i kılmışlar cenânı

70b 2457 Bilürlerdi bular geldi müsâfir
Didiler tınmanuz olsun mücâvir

2458 Görün kim bunda eyler mi karârı
Zarûrî geldi mi yâ ıhtiyârî

2459 Ne mikdâr ola şânında teḳâzâ
Zuhûr eyler mi andan cemʻ-i esmâ

2460 Geçer bu hâlet üzre niçe eyyâm
Bulardan biri bir gün kıldı ıkdâm

2461 Odı bir şahs-ı kâmil pür-maʻârif
Kılur mebhût eğer bin gelse ʻârif

2462 Varur sünbül katına seyr iderken
Ki uğrar yolı san seyre giderken

2463 Görür anı durur hızmette ḳâyim
Cenâb-i Hakk'a açuk kalbi dâyim

2464 Katına vardı_anun virdi selâmı
Diler feth eyleye ana kelâmı

2465 Didi kandan gelürsin iy bürâder
Ya kim oldı bu dağa sana reh-ber

2466 Ki <her> tâlib buna irgürmedi râh
Refîḳ ola meğer kim ʿavn-i Allâh

2467 Hikâyet itti sünbül mâ-cerâsın
Didi Allâh hayr itsün cezâsın

2468 Görür sünbülde çün ğâyetde himmet
Diler feth ide ana bâb-i hıkmet

2469 Didi pes sünbüle ol şahs-ı kâmil
Gel eyle ʿılmüni eşyâya şâmil

2470 Durup feth eyle bâbın *küntü kenz*[1]ün
Mürâdın anlamak kasd it bu remzün

2471 Bu dağ içinde var bir bâğ-ı raʿnâ
Maḳâm-i *ḳâbe kavseyni ev ednâ*[2]

2472 Ana nisbet sekiz cennet kusûrı
Sanasın bir kasırdur pür-kusûrı

2473 Muhît olmış durur ol bâğı bu dağ
Niçeler gezdi dağı görmedi bâğ

2474 Kimisi varlığını bilmediler
Kimisi tâlib olup bulmadılar

2475 Kimisi seyr ider etrâfı hayrân
Kimisi dâhıl olup kıldı seyrân

71a 2476 Kimisi anda kılmıştur karârı
Görürler her nefeste rûy-i yârı

---

1 "Gizli hazine idim". Tasavvuf literatüründe çok kullanılmış şu uydurma kudsî hadisin anlamına gönderme vardır. "Gizli bir hazine idim; bilinmek istedim de yaratılmışları yarattım."

2 Yayın iki ucu arasındaki uzaklık kadar, yahut daha az. (*Kur'an*. 53:9).

2477 Bu dağ ol bâğa nisbet arz-ı yâbis
Türâbı misk ü na'mâsı nefâyis

2478 Akar anun içinden niçe enhâr
Zuhûr itmiştür anda dürlü ezhâr

2479 Anun içindedür pes havz-ı Kevser
Dilersen ger olayın sana reh-ber

2480 Temâşâ eyle gel eşcâr-i esmâ
Nice ızhâr ider[1] esmâr-ı eşyâ

2481 Görürsin anda cennâtın sıfâtun
Mebâdîsin bilürsin kâyinâtun

2482 Fenâ gülzârına irişse ger râh
Tecellî ide anda zât-i Allâh

2483 İşitti bâğun evsâfını[2] sünbül
Muhabbet ğâlib oldı ana ez-dil

2484 Diler rûhı bedenden ola tâ'ir
Varıp pes ola ol gülzârı sâ'ir

2485 Gidilmez yalınuz lîkin sebîle
Geriktür Hakk'a elbette vesîle

2486 Bu dağ <olur> gözine seng-i hâre
Didi lutf it duhûle eyle çâre

2487 Karârum yok durur bir ân bunda
Beden bunda velîkin cânum anda

2488 Helâk olmazdan evvel eyle himmet
Temâşâ eyleyem tâ bâğ-ı vuslat

2489 Didi bu sa'y-ılan ana erilmez
Bu cism ü cân-ılan ana girilmez

2490 Yolında zîḳ vardur bî-nihâye
Harâbına anun olmadı ğâye

1 ider: idüp BV
2 evsâfını: ahvâlini B

2491 Fenâ ıklîmi vü yoklık diyârı
Baḳâ mülkine_irer lâkin karârı

2492 Ki yitmiş bin menâzil var arada
Ki her menzil semâdan tâ serâda

2493 Bu fânî ʻumr-ılan bulmaz nihâyet
Delîl ola meğer nûr-i hidâyet

2494 Refîḳ olur ise ger ʻavn-i Mevlâ
Kılursa ʻabdi daʻvet Rabb-i aʻlâ

71b 2495 Gelürse cezbe-i hubb-i İlâhî
Mukarrer tayy ider bir demde râhı

2496 Zehî ʻızzet zehî ahlâ'-i lezzât
Ki ʻabdin daʻvet ide Rabbi bi'z-zât

2497 Gel imdi kasd idersen işbu bâğa
Kadem basmak geriktür fark-ı dağa

2498 Fenâdan hâsıl olan cism ü cânı
Duhûl itmek dilersen eyle fânî

2499 Eğer bâḳî kalursa zerre varlık
İrişmezsin ana hîc çekme darlık

2500 Didi lutf irmiş-idi bana Hak'tan
Ki terk itmiş idüm bunları çoktan

2501 Bunun olmıştı istiʻdâdı hâsıl
Delîl isterdi râha ola vâsıl

2502 Viriptür gendüzine ḳâbiliyyet
Ne dinse nakş ola olmaya riddet

2503 Buluptı ol takayyüdden tecerrüd
İrüp ıtlâka refʻ itmiş teʻaddüd

2504 Görür <ol> sünbüli ğâyette ʻatşân
Ki nârın sâkin itmez bahr ü ʻummân

2505 Meğer kim nûş ide ol câm-i vuslat
İrüp cânâna rûhı bula râhat

2506 Didi dur ger olursan bana tâbi‘
Şürû‘ it yola ol estârı râfi‘

2507 İkisi bu arada durdı gitti
Elin alup anı bâğa iletti

2508 Gelincek buldılar meftûh bâbı
Ki ref‘ itmişti sâbıkta hıcâbı

2509 Ana hîc olmadı bir şey’ mâni‘
Mukaddem eylemiş def‘-i mevâni‘

2510 Didiler hayra-makdem kıl duhûli
Temâşâ eyleğil bâğ-ı vusûli

2511 Ki sana müntazırdur ehl-i ravza
Kudûmundan irişür şevk-ı tâze

2512 Serây-i sirr-i vahdet içre iy yâr
Kurulmış anda niçe kasr-ı esrâr

2513 Senünçün bir maḳâm olmış müheyyâ
Merâtib içre ismi cem‘-i esmâ

72a 2514 Münezzehtür müşebbeh olmadan ol
Ana binde biri irgürmedi yol

2515 Bilürsin hıkmetini cem‘ u farkun
Bilürsin farkın anda mahv ü ğarkun

2516 Ki teşbîh-ile tenzîh anda hâsıl
Maḳâmına gelüp ol imdi vâsıl

2517 Varup geçti oturdı ol maḳâma
Kamu noksânın irgürdi temâma

2518 Yoğ-ıdı zâhir ü bâtın tekeddür
Kamusın itti anda ol tasaddür[1]

2519 Çü teşbîh-ile tenzîh oldı hûsı
Gülâb ü misk[ü] câmi‘dür kohusı

2520 Ana hâl oldı çünkim cem‘-ilen fark
Kılur ashâbını hoş bûya ol ğark

1 MŞ’de mısraların sırası farklıdır.

2521 Ki ʻılm-i zâhir ü bâtınla mevsûf
Oluptur ol sebebden oldı maʻrûf

2522 Bu evsâf-ıla şânın kıldı çün zeyn
Didiler ana oldun zü-cenâhayn

2523 Muʻattar oldı meclis hoş kohudan
Anun bûyı müreccah cümle bûdan

2524 Kudûminden müşerref oldı meclis
Ganiyyü't-tîb oldı cümle müflis

2525 Dimâğ-u ehl-i meclis doldı hoş bû
Musâhib olsa her kes oldı hoş-hû

2526 Sanasın geldi Hindî micmer-ile
Buhûr itti musâfıh her biriyle

2527 Yoğ anun nârı zâhir lîki hoş-bû
Yakıptur bâtınını âteş-i hû

2528 Kimün kalbinde_ola nâr-i İlâhî
Anun hoş-bûy olmaktur güvâhı

2529 Kulûb-i ehl-i meclis tâzelendi
Kamu halk içre ol âvâzelendi

2530 Meşâm-i rûha irdi virdi râhat
Sürûr irdi kılup sirre sirâyet

2531 Anun bûyı müretteb ber-merâtib
Alurlar hıssa ber-şân-i merâtib

2532 Virür cümle revâyihten ğınâyı
Anı kim şemm ider buldı fenâyı

72b 2533 Fenâ ehli olan buldı baḳâyı
Baḳâ ehli olan gördi liḳâyı

2534 Mülâḳât isteyen terk itti varın
Görür ol her nefeste rûy-i yârın

2535 Gel <imdi> varunı terk eyle sen de
Ki Mevlâ'sına irsün bunda bende

2536 Dürüş sünbül gibi sen hoş hısâle
İriş anun gibi bâğ-ı visâle

2537 Eğer bu kıssadan aldunsa hıssa
Ferah hâsıl olup def‘ oldı ğussa

2538 Ve illâ sensin ol hayvân-sıfat kes
Taleb da‘vâsını terk it sözün kes

2539 Bu ‘âlem bir hayâl-i pür-suverdür
Ḥaḳâyık fehm iden sâhib-hünerdür

8.2

Kelimât-i İlâhiyye

[fe‘ilatün (fâ‘ilâtün) fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün (fa‘lün)]

2540 Zâhir oldı yine serden sere sevdâ-yi ‘aceb
Düşti andan bu vücûd iline ğavğâ-yi ‘aceb

2541 Fetret irişti nizâmına zuhûr itti kümûn
Rûz ü şeb oldı kıtâl-ile o bir cây-i ‘aceb

2542 Hâkim-i taht-i ezel ahsen-i nazm ecli-yiçün
Emr idüp kâtib-i sirre ider inşâ-yi ‘aceb

2543 Ḳâsıd-i sirr-i hüviyyet getürür nâme-i şâh
Başka bir noktası_anun mecma‘-ı fehvâ-yi ‘aceb

2544 Varak-ı dilde mufassal kılıban mücmelini
Fevkına yazmış anun nâmını tuğrâ-yi ‘aceb

2545 Ser te-ser halk-ı cihân oldı mutî‘ emrine çün
Gördiler ismin anun câmi‘i esmâ-yi ‘aceb

2546 Çünki yârun kohusın bülbül-i cân duydı temâm
Gül yüzi karşusına oldı o şeydâ-yi ‘aceb

2547 Cûş-i ‘ışk-ıla bu dil katresi çün bahr-i muhît
Ğarka virdi kamu mevcûdı bu deryâ-yi ‘aceb

2548 Kıldı mey-hâne-i vahdette huzûr-ile salât
Kıble oldı ana çün tal‘at-i zîbâ-yı ‘aceb

2549 Cür‘a-i vahdet içüp düşti melâmet rehine
Mest ü lâ-ya‘kıli gören didi rüsvâ-yi ‘aceb

2550 Levh-i dilden oku *Kur'ân*'ı ki keşf ola rümûz
Ehl-i zevk olana Hak eyledi îmâ-yi ʿaceb

73a 2551 Nakş-i zâhirde kalan görmedi dildârı ebed
ʿAkl ü fehm eyledi bil bunları ığvâ-yi ʿaceb

2552 Zâhid aldanma sakın hûr ı kusûra beri[1] gel
Tâ ki zâhir ola senden sana sîmâ-yi ʿaceb

2553 Çün vücûdı haremin seyr ide sâlik zi-derûn
Leyl-i esrâda bulur mescid-i aksâ-yi ʿaceb

2554 Seyr idüp sebʿ-ı semâvâtı irer Sidre'ye ol
Terk idüp iki cihânı bula me'vâ-yi ʿaceb

2555 Nefha-i nâr-i celâli ider ifnâ ne ki var
Nefha-i nûr-i cemâli ider ibḳâ-yi ʿaceb

2556 Nefhateyn oldı kubûr ehli zuhûr itti kamu
Bunca mevtâyı Hudâ eyledi ihyâ-yi ʿaceb

2557 Rûz-i haşr oldı gözün aç oku[2] zâtun kütübin
Câmiʿ-i halk-ı cihân oldı bu sahrâ-yi ʿaceb

2558 Fark olup ehl-i cinân ehl-i cehennem ne ki var
Zâhir oldı şu ki Hak ittidi ıhfâ-yi ʿaceb

2559 Keşf ider sirr-i hafî feth-i tılismât-i ğarîb
Hamdü lillâh ki Hudâ kıldı tecellâ-yi ʿaceb

2560 Münkir olmaz o ki zevk eyledi hıkmetten eser
Ârif-i sirr-i Huda eylese daʿvâ-yi ʿaceb

9

<F a s l >

Matlaʿ

[müfteʿilün fâʿilün müfteʿilün fâʿilün]

2561 Gel berü[3] iy tâlibân ister-isen cisme cân
Dinle sözüm bir zemân feth ola sirr-i nihân

1 beri: berü AE, BV, MŞ
2 oku: okı BV, MŞ
3 berü: beri BV

2562 Gel berü[1] iy ʿâbidân cenneti bil pür-kusûr
Târik olursan ğurûr göre gözün vech-i nûr

2563 Gel berü iy zâhidân gezme ʿabes zû-terah
Tûl-i emelde kadeh pür idüp ol pür-ferah

2564 Gel berü iy ʿâşıḳân tâ göresin rûy-i yâr
Her gül-içün çekme hâr kıl nazar uşta nigâr

2565 Gel berü iy ʿârifân sâgar-ü vahdet içüp
Sirr-i hüviyyet açup külli sivâdan geçüp

2566 Al ele zerrin-kadeh dikkat-ilen kıl nazar[2]
Katresi virür haber zerresidür pür-ʿıber

2567 Fikr-i sivâdan eğer eyler-isen kalbi boş
Sâğar-i ʿışk eyle nûş bahr gibi eyle cûş

2568 Her kelimem pür kadeh şerbet-i hıkmet dolu
Nûş ide gey bahtulu hazz iden olur ulu

73b 2569 Her ki anı nûş ider feth ola bâb-i hıkem
ʿArşa basup ol kadem ferşe olur bil hakem

2570 Halk-ı cihânun ʿaceb bağladı ğaflet gözin
Görmedi yârun yüzin kanda işidür sözin

2571 Ekseri nâsun[3] ahî Hakk'ı görüp setr ider
Kalb[ü4] doludur keder doğrı kor eğri gider

2572 Târik olursan ʿınâd pâk kılursın füvâd
İde tecellî İlâh *leyse lehû min nefâd* [5]

2573 Hâlün olursa fenâ hâsıl idersin ğınâ
Ḳâle ilâhü's-senâ inneke ʿabdün lenâ[6]

---

1 Berü: beri BV
2 MŞ'de yaprak düşmesinden ileri gelen 27 beyitlik bir eksiklik vardır.
3 nâsun: halkun B
4 Kalb[ü]: Kalbi AE
5 Ona tükeniş yoktur.
6 Övgü muhatabı olan Rab. "Şüphesiz sen bizim kulumuzsun,." dedi.

9.1

Âmeden-i Zerrîn-kadeh

[fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûl]

2574 Gelüp dinle zerrin-kadeh kıssasın
Eğer şevkun olursa zû-hıssasın

2575 Ki câ'iz değüldür 'avâma kelâm
Dimişler berâber 'avâm <ü> hevâm

2576 Çü hayvân ı insân değil bir[1] 'azîz
Ki 'akl-ı selîm-ile buldı temîz

2577 Sözümden benüm hazz alur ol gişi
Her ânda Hudâ fikri oldı işi

2578 Ne vech-ile oldı bu hâlet ezel
İşit zevk idersen sözi bî-halel

2579 Şu meclis ki ervâhı cem' itti Hak
Hıtâb itti bunlara virdi sebak

2580 Alup hazzı her kes 'alâ hasb-i şân
Kimi cism i cân oldı kim câna cân

2581 Ana sundı sâḳî-i bezm-i elest
Dolu câm-i vahdet içüp oldı mest

2582 Bu keyfiyyet-ile kalur pür-sürûr
Mü'ebbed bu hâlet irişmez kusûr

2583 O 'âlemde 'ârız değil ana ğam
Velî işbu 'âlem dolu cümle hem

2584 Bu 'âlem içinde o 'âlem bulur
O âdem ki cânâ haḳîkat bilür

2585 Bu hâlette gezdi niçe 'âlemi
Geyer âhırı sûret-i âdemi

2586 Gezüp bu cihânı kılur ol seyir
Gehî meskeni mescid ü geh deyir

1 bir: bil B

74a 2587 Ri'âyette gâhî geh olur zelîl
Himâyette gâhî gehî ber-sebîl

2588 Bu hâl-ile anlardı ol gendüzin
Hak'a kalbi açuk gice gündüzin

2589 O hâlet bu 'âlemde kıldı zuhûr
Teḳâzâ idüp virmez ana huzûr

2590 Olup ğâlib ana ezel lezzeti
Girü hâsıl itmek dur<ur> himmeti

2591 Gehî pür-ğam ü geh dolar şevk u zevk
Habîbin görür geh dolu taht ü fevk

2592 Gehî vuslat üzre gehî pür-firâk
Gehî kurbet üzre geh olur ırak

2593 Elinden gidermezdi bir dem kadeh
Ola kim müzîl ola dilden terah

2594 Baş üzre koyup geh ri'âyet ider
Ki nâ-dân elinden hımâyet ider

2595 [Anun içine sâğar-i zer kodı
Anun doldurur için ol 'ışk odı]

2596 Düzer gâhi ana zeberced ayak
Anun fevkına kodı sîmîn tabak

2597 Çü zerrin-kadeh bil müferrih durur
Kohusı dimâğı musahhih durur

2598 Gehî nûş idüben geh ider nazar
Gehî sâkit olur virür geh haber

2599 Birez müddet eğlendi bu hâl-ile
Gehî fikr-i Mevlâ gehî ḳâl-ile

2600 Firâka nihâyet görünmez görür
Ne itmek geriktür tedârük kılur

2601 Çıkardı gönülden o fikr-i cinân
Mürâdı bu keşf ide hâl-i nihân

2602 Tesellî bulup gitmedi ıztırâb
Gıdâsı belâdur te'ellüm şerâb

2603 Didi lâzim oldı birez seyr idem
Ümîdüm kamu şerrümi hayr idem

2604 Ana ğâlib oldı hevâ-yi bahir
Diler kim irişdire bahre nehir

2605 Anun nehri bahre karıştı bu gün
Fenâ şehrine râhı_irişti bu gün

74b 2606 Bu güni kodı şol gişi[1] yarına
Muhabbette noksan virür yârına

2607 Kılup berr-i kesrette seyr-i kesîr
Diler vara seyr ide bahr-i kebîr

2608 Çü mâdur mukarrer hayâta sebeb
Anunçün anı kıldı her şey taleb

2609 Ki her şey diler asla ric'at ide
Merâtib menâzil ne var seyr ide

2610 Tutup gitti bahr isteyü bir tarîḳ
Garîb ü za'îf ana yoktur refîḳ

2611 Firâk odına gice gündüz yanar
Velî fikr-i vuslat suyından kanar

2612 Geçüp niçe sahrâ vü kûh ü beled
Niçe şehr-i a'zam niçe ulu sed

2613 Şedâyid çeker yolda bî-had çü ol
Varıp âhırı irdi sahrâya yol

2614 Giderken göründi bir ulu şehir
Muhît olmış ol şehri gördi bahir

2615 Ne bahr-i 'aceb yok ana intihâ
İçinde cezîre bu arz u semâ

2616 Varup kıldı ol şehre çün kim duhûl
Temâşâ kılur anı hep sağ u sol

---

1 kodı şol gişi: şu gişi kodı B

2617 Çıkup şehr içinden kenâra varur
Kenârında bahrun sefîne görür

2618 Müheyyâ müretteb kamu âleti
Bilür anda vardur sefer niyyeti

2619 Didi ger sefer itse itmek gerik
Ne yire gider bile getmek gerik

2620 Varup bu sefîne içine girer
Re'îsin bulup ana sorar haber

2621 Kimündür bu keştî ne yirden gelür
Ya 'azmi yine kankı semte olur

2622 Re'îs ana dir kıssa çoktur gişi
Geçüp bu fikirden götür teşvişi

2623 Kılup ana ibrâm[ı] kıl dir[1] beyân
Kerem lutf idüp hâli eyle 'ayân

2624 Hem ismün bana lutf[2] idüp di re'îs
Ki hulkun kelâmun ve vechün nefîs

75a 2625 Didi kim dimişlerdür adım 'akıl
Bular hâlini dinle idem nakıl

2626 Bular cümle halk-ı 'anâsır durur
Kimi_a'râz anun kim[3] cevâhir durur

2627 Muhâlif tabî'attedür her biri
Kimün 'ulvidür sifli kimün[4] yeri

2628 Bulara meğer emr-i Mevlâ gelür
Benüm 'abdüm oldur ki hâzır olur

2629 Çü peyk-i irâdet irişti gelüp
Dimiş kim iriştükte peyküm varup

2630 Kamunuz ne var bir yire cem' olun
Tedebbür idüp hoş tefekkür kılun

---

1 kıl dir: dir kıl AE, BV
2 Hem ismün bana lutf: Hemân ismüni lutf B
3 anun kim: kimisi B
4 'ulvidür sifli kimün: 'ulvi kimün sifildür B, BV, 'ilv ü kimün sifldür AE

2631 Mürâd oldı bir şehr-i raʿnâ yapam
İçinde anun şemʿ-i aʿlâ[1] yakam

2632 Çü bahr-i vücûdun kenârındasın
Varup şehr-i aʿzam binâ idesin

2633 Ki her birinüzde ne varsa kemâl
Kılun anda zâhir cemâl ü celâl[2]

2634 Sanâyiʿ pür ola iç ü taşı hep
Disün kim görürse binâ-yi ʿaceb

2635 Dinilsün anun adı şehr-i beden
Ki bir ʿabd-i makbûle idem vatan

2636 Anun adı emr-i İlâhî durur
Ki yaʿnî o rûh-ı izâfî durur

2637 İçinde yapılsun anun bir serîr
Sekiz cennet olmaya ana nazîr

2638 Olup cümle etrâfı anun nakış
İki ʿâlem anda ola müntakış

2639 Cülûs ide makbûlüm anda varup
Ki bî-had ferah hâsıl ide görüp

2640 Serîrinde bulsun sürûrı müdâm
Kamu kulları vire her gün selâm

2641 Bu emre kamusı idüp imtisâl
Gelüp bunda yaptı binâ-yi misâl

2642 Kamusı kemâlâtın ızhâr idüp
İçinde serîr-i pür-esrâr idüp

2643 Temâm ittiler çün binâ-yi garîb
Cülûs itti geldi içinde habîb

75b 2644 Tevâbiʿ levâhık kamu geldiler
Bu şehrün içi vü taşı doldılar

---

1 a'lâ: ʿaklı MŞ
2 cemâl ü celâl: celâl ü cemâl MŞ

2645 Beğendi temâşâ idüp her taref
Ki çoktur içinde musanna‘ ğuref

2646 Ki her ğurfede revzen-i bî-misâl
Açılmış bakan görmedi hîc melâl

2647 Çü her günde her birini seyr ider
Yüzin görse bir gişi bin ğam gider

2648 Çü ma‘mûr olup şehr buldı kemâl
Kemâli mu‘âkıbdur elbet zevâl

2649 Neşât ü sürûr oldı[1] haylî zemân
Huzûr itti bunda o zâhir nihân

2650 İden ‘azl ü nasbı tahakküm kılup
Bular tâbi‘ oldı anı şeh bilüp

2651 Velî şimdi gelmiş durur ıztırâb
Ki dir bu huzûr oldı bana ‘azâb

2652 Sebeb bu meğer bir müsâfir gelür
Bu şehri temâşâ iderken görür

2653 Ki <bir> kasr-ı a‘lâ felekten yuca
Musanna‘ yapılmıştur ucdan uca

2654 Anı her tareften temâşâ kılur
Dedi kim ne ra‘nâ ne gökçek olur

2655 Mukarrer içi dahı yiğdür bunun
Sanasın misâli bu kalb ü tenün

2656 Kapusına vardı için seyr ider
Ki dikkatle etrâfa kıldı nazar

2657 Musavver görür anda eşyâ kamu
Ki cem‘ olmış a‘râf ü cennet tamu

2658 Anun vüs‘atine çü yok intihâ
Ki bir top içinde bu arz u semâ

2659 Görür bir serîr üzre bir hûb-rû
Oturmış durur pür-edeb hôş-hû

1 oldı: üzre AE, BV

2660 Durur karşusında ʻıbâd ü kirâm
Ki dîvâna çıkmış virürler selâm

2661 Kamu karşusında eli bağlu kul
Müzeyyen müretteb durur sağ u sol

2662 Yüzi nûrı kasrı pür itmiş zıyâ
Durup karşusında iderler duʻâ

76a 2663 Duhûl itti dîvân içine varup
Bu dahı duʻâ itti şâhı görüp

2664 Sadâsın işidüp kılur iltifât
Görincek anı bildi ehl-i sebât

2665 Nidâ itti şeh ana kıldı hıtâb[1]
Ne yirden gelürsin gelüp vir cevâb

2666 Bu dahı yakın vardı şeh katına
Oturdı işâret idüp yanına

2667 Didi şeh beyân eyle hâlün bana
Ki meyl itti gönlüm görincek sana

2668 Didi vuslat ilinden ittüm sefer
Sorarsan virem sana andan haber

2669 Çü ahbâr-i esrâra mahzen dilim
Hudâ sevk idüp bunda irdi yolum

2670 Sana keşf idem anı ger dinlesen
Ki küllî rümûz eyleyem anlasan

2671 Adımdur hidâyet iriştüm sana
Delîlem eğer tâbiʻ olsan bana

2672 Bu ʻâlemde vardur bir ulu maḳâm
Lisân-ile olmaya vasfı temâm

2673 Ana hâs-ı dergâh olanlar girür
Ki ebrâr ü ahyâr ana yüz sürür

2674 Didi bundan aʻlâ olur mı maḳâm
Kılur karşumuzda halâyık kıyâm

1 MŞ'de mısraların yeri değişiktir.

2675 Ne emr eyler-isem kamusı mutî‘
Sağîr ü kebîr ü vazî‘ u refî‘

2676 Didi bahr-i vahdet içinde şehâ
Ki var bir cezîre adıdur fenâ

2677 Eğer ana irgürse bir gişi râh
Tecellî ide ana her dem İlâh

2678 Geçüp bu fenâdan baḳâya iriş
Hıcâbı gider gel liḳâya iriş

2679 Ki bir ravza vardur o yirde ‘aceb
Ana girmez illâ ki ehl-i edeb

2680 Baḳâ ravzasıdur işit ana nâm
Selâm itti her demde dârü's-selâm

2681 Çü vasfı lisân-ıla olmaz beyân
Bilürsin şu dem kim görürsin ‘ayân

76b 2682 Sana bu kadar bes durur hoş mesel
Bu külhan o gülşen ya zindân kulel

2683 Bu dûzah o cennet bu zulmet o nûr
Bu dârü'l-huzündür o dârü's-sürûr

2684 Bu dârü'l-firâk u o dârü'l-vusûl
Bu dârü'n-nisâdur o dârü'l-fuhûl

2685 Bu dârü'l-hıcâb ü o dârü'ş-şühûd
Bu dârü'n-nüzûl ü o dârü's-su‘ûd

2686 Eser itti ana kelâm-i ‘aceb
Anı görmeğe itti dilden taleb

2687 Didi pes ne tedbîr ana irmeğe
Didi[1] tâlib-isen eğer[2] görmeğe

2688 Bu mülki cemî‘an harâb eyleğil
Yakup şehr i halkın türâb eyleğil

---

1 Didi. Eğer B
2 eger: didi B

2689 ʻAlâkan kesi<l>sün buradan senün
Ana irmeğe bil ki mâniʻ tenün

2690 Katında mukarrer olup çün sefer[1]
Bize şimdi gelmiş durur tiz haber

2691 Gemi hâzır itsün sefer eylerem
Fenâ mülki içre baḳâ isterem[2]

2692 İtâʻat idüp hâzır ittük gemi
Sefer eyleyüp defʻ ola şeh ğamı

2693 Anunçün sefîne müheyyâ durur
Gelüp şimdi ol <şeh> gemiye girür

2694 Didi ana zerrin-kadeh lutf-ıla
Kerem eyle ben kulun al git bile

2695 Varup ben dahı seyr idem çok diyâr
Başuma ne yazdı görem Kirdigâr

2696 Elin öpti anun tazarruʻ idüp
Ayağına düşti tavazzuʻ[3] idüp

2697 Reʾîs ana didi[4] nʾola git bile
Dahı her ne maksûd olursa dile

2698 Ki şâhun kerem her zemân ʻâdeti
Garîbi sevüp ol ider ülfeti

2699 Bu hâlette iken bular nâ-gehân
Kapudan zuhûr itti şâh-i cihân

2700 Önince yanınca cemâʻat kesîr
Faḳîr ü ğanî vü sağîr ü kebîr

77a 2701 Sefîne içine girüp pür-safâ
Kamu halka ol demde itti nidâ

---

1 MŞ'de bu beytin ikinci mısraı ile sonraki beytin ilk mısraı atlanmış, iki beytin kalan mısraları ile oluşan beyit yüzünden bir beyit yok olmuştur.
2 isterem: bir nazar MŞ
3 tavazzuʻ: tevâzuʻ MŞ
4 ana didi: didi ana B

2702 Didi[1] iy cemâʿat eğer ʿâm ü hâs
Benümlen gidenler bulurlar halâs

2703 Bu şehre od urup yakarvan temâm
Yanar kim var-ısa eğer hâs u ʿâm

2704 Kimi girdi halkun kimi girmedi
Kimi irdi maksûda kim irmedi

2705 Harâb itti şehri temâmet yıkup
Ana her tareften od urdı yakup

2706 Temâm yaktı[2] andan komadı eser
Ki kalmadı bir kimse vire haber

2707 Yanup şehr halkı kamu oldı kül
Taʿalluk kesildi ana cüz' ü kül

2708 Çü deryâ yüzine salarlar gemi
Mülâyim hevâ oldı sürdi ğamı

2709 Gemi halkına şeh kılur çün nazar
Görür bir müsâfir geyer sîm ü zer

2710 Görüp âşinâlık tezekkür ider
Ne yirde oluptur tefekkür ider

2711 O dem daʿvet itti yanına anı
Didi görmişem ben ne yirde seni

2712 Didi ana zerrin-kadeh iy nigâr
Tecerrüd diyârında leyl ü nehâr

2713 Senünlen musâhib idüm her nefes
Velîkin ayırdı bizi bu kafes

2714 Bi-hamdi'llâh irdim yine hızmete
Kafes sındı irdük bu gün vuslata

2715 İrüp lutf-u Hak kıldı defʿ-i hıcâb
Firâk odına yanmışa virdi âb

1 Didi: Bilün MŞ
2 yaktı: itti AE, BV, MŞ

2716 İki yâr çün birbirini bilüp
Mu'ânık olurlar musâfih olup

2717 Biribirine zikr ider kıssasın
Başından ne geçti ferah ğussasın

2718 Ya işbu seferden nedür pes mürâd
Beyân eylediler bir oldı füvâd

2719 İkinün mürâdı bir oldı bu dem
Gönülden kılurlar bular def'-i ğam

77b 2720 Re'îse didi şeh bize reh-ber ol
İrişdürdi çün vâsıl-ı 'akl-i kül

2721 Giderler bu deryâda haylî zemân
Ki vahdet yüzinden belürdi nişân

2722 Kılup bahr-i vahdet içine duhûl
Temâşâ ider<ler> anı sağ u sol

2723 Giderken belürdi cezîre 'aceb
Bilürler fenâdur kılurlar taleb

2724 Görincek didi şeh dolup şevk u zevk
Sefînen bu semte re'îs eyle sevk

2725 Sefîne yakın kaldı vara ana
'Alâmet belürdi kalurlar tana

2726 Sadâlar belürdi kılur zehre çâk
İrişti şu yil kim koyar başa hâk

2727 Gelüp irdi bunlara rîh-i şedîd
Ulu dağlar olmaya anı sedîd

2728 Ki her mevc-i deryâ bir ulu cebel
Halâs olmaya kes gezerse kulel

2729 Kiminün çü âlâtını ol harâb
Kılup koptı halkun başına türâb

2730 Sürüp çaldı anı bir ulu taşa
Mukadder ne-ise gelür her başa

2731 Helâk oldı keştî olup halkı ğark
Muhît oldı deryâ ne var ğarb ü şark

2732 Ne şeh kaldı bunda ne kul iy ʻazîz
Na ʻakl ü ne varlık ola tâ[1] temîz

2733 Çü zerrîn-kadeh dahı bî-ʻakl ü cân
Yatup mahva vardı o nâm ü nişân

2734 İriştürdi cânın o cânâneye
Dürüş sen de irgür tavakkuf neye

2735 Çü mağbûn olur fevt-ü fursat iden
Ve mahrûm olur terk-i himmet iden

2736 Zemân geçti ʻaklı gelüp yirine
Nazar itti tâ kim görür yiri ne

2737 İder devri girdâb-ı hayrette ol
Halâsa irüp saʻyi bulmadı yol

2738 Dönerken olur çün kenâra yakın
İrer destine anda hablü'l-metîn

78a 2739 O hable yapıştı kenâra irer
İdüp secde vechin türâba sürer

2740 Çü kasd eyledi ol aradan gide
Baḳâ ravzasına varup seyr ide

2741 Tutup gitti bir semti seyrân ider
ʻAcâyib görür halkı hayrân ider

2742 Baḳâ ravzasına iriştirdi râh
Dimâğın muʻattar kılur her giyâh

2743 Temâşâ ider anun ezhârını
Görür cennetün anda enhârını

2744 Ki her bir şükûfe virür tîb-i hoş
İrüp cân dimâğına artırdı cûş

2745 Türâbı mümessek hevâ muʻtedil
Ne var dü cihânda odur müştemil

1 tâ: ne BV, MŞ

2746 Görür anda eşyâ ki görmez beşer
Ya sem'ıne andan irişmez haber

2747 Ya bir kalbe ol kılmamıştur hutûr
Ya bir rûha ol itmemiştir mürûr

2748 Bilür anı ancak yine ehl-i zevk
Görür anı ancak yine ehl-i şevk

2749 Anun ehli her demde rü'yettedür
Olar iki 'âlemde vuslattadur

2750 Ana bes durur anla işbu nişân
Odur kenz-i mahfî ve sirr-i nihân

2751 Didiler ana hayra-makdem gişi
Hidâyetle başa ilettün işi

2752 Hudâ sende dahı komış hoş kohu
Anunçün kabûl itti ashâb-u bû

2753 Geçüp sen de bir kûşe kıl ihtiyâr
Tecellî ide sana bunda nigâr

2754 Bu bâğa girenler baḳâ ehlidür
Olar her nefeste liḳâ ehlidür

2755 Bu dahı geçüp çünki kıldı karâr
Görür anda yârın dolu her diyâr

2756 Bulur anda lezzet dükenmez ebed
Bulurlar bilenler İlâh ü Ehad

2757 Çü zerrîn-kadeh buldı râh-i reşâd
Fenâ kıldı ol cism ü rûh ı füvâd

78b 2758 Mürîd oldı irdi mürâda bu dem
Devâm üzre vuslat didi dem bu dem

2759 Komadı bu gün kadr-i zerre hıcâb
Didi evliyâ ana ni'me'l-me'âb

2760 *Te'âlû ileynâ eyâ tâlibîn*[1]
Tenâdû fe-kûnû mine'l-vâsılîn[2]

---

1 Ey istekliler! Bize doğru gelin.
2 Erişenlerden olmak için yaklaşın.

9.2

Kelimât-i İlâhiyye

[fe'ilâtün (fâ'ilâtün) fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün (fa'lün)]

2761 İçelüm sâgar-ü vahdet dime kim nolsa gerik
Cânuna virme te'ab çün olacak olsa gerik

2762 Cümle mevcûd teḳâzâ-yi cemâl-ile celâl
Kimisi ağlar <u> halkun kimisi gülse gerik

2763 Kısmet-i rûz-i ezel hayr-ıla şer oldı temâm
Her gişi mertebesin bunda bu gün bulsa gerik

2764 Ana kim irdi hidâyet ebedî buldı hayât
Ana kim irdi dalâlet ebedî ölse gerik

2765 Ana kim rûz-i ezel hıssa-i 'ışk oldı nasîb[1]
Kalbi envâr-i tecellîle anun dolsa gerik

2766 Ol ki esrâr-i Hudâ zerresini eyledi şem
Hayre<te> varıp <o> gendüyi yavu kulsa gerik

2767 Bahr-i vahdette vücûdı gemisin eyledi ğark
'Ârif olan bu cihânda dedi kim n'olsa gerik

10

<F a s l >

Matla'

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

2768 Gel iy hızmetle 'ızzet isteyen kes
Görincek ehl-i himmet di ana bes

2769 Çü hızmet himmete her dem sebebdür
Alur himmet o kim ehl-i edebdür

2770 Mü'eddebdür anunçün ehl-i himmet
Olur makbûl edeblen olsa hızmet

1 Beyit BV'de yoktur.

2771 İşit sen dahı işbu hâli mahdûm
Şu kes kim hızmet itti oldı mahdûm

2772 Ne varsa enbiyâ vü evliyâ hep
Edeblen hızmet-ilen buldılar Rab

2773 Olar kim hızmetinde oldı ḳâyim
Şeb ü rûz olmadı bir dem o nâyim

2774 Ki bir dem ğaflet üzre olsa hızmet
Mukarrer gendüde noksân-i himmet

79a 2775 Çü erbâb-i himem pes ana n'itsün
Bular hâzır o kes ğaflette[1] yatsun

2776 Eser şartı mukarrer fâʿıliyyet
Velî te'sîr şartı ḳâbiliyyet

2777 Şerâyıt olmasa olmaya te'sîr
Ezelde böyle olmış cümle tedbîr

2778 Müheyyâ ol kabûle tâ ki fâʿıl
Eser idüp olasın <sen de> kâmil

2779 Alun himmet olasız ehl-i himmet
Kılun hızmet kılalar size hızmet

2780 Ezelden böyle olmış ʿâdetullâh
Ki hızmetlen bulunur vuslatu'llâh

2781 O kim hâzır durur bestür bu mikdâr
O kim ğâfil işitmez kılma tekrâr

10.1

Âmeden-i Reyhân

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

2782 İy ki dehr içre adundur zû-fünûn
Dinle reyhânun gelüp hâlin bu gün

2783 Çün tekebbür terkine himmet idüp
Ihtiyâr-i zillet-i hızmet idüp

1 ğaflette: hızmette MŞ

2784 Kim ne vech-ilen kıluptur ol taleb
Tâ bula bir meclis-i ehl-i edeb

2785 Cân ü dilden ola hızmette müdâm
Her mürâdın hâsıl ide bi't-temâm

2786 Ḳâbiliyyet kıldı anda çün İlâh
Hızmet-ilen ola ol makbûl-i şâh

2787 Gendüsinde gördi vardur hôş tîb
Didi irmiştür bana bu ez-habîb

2788 Şol zemân kim didi mahlûka İlâh
Rabbünüz benven sizün olun güvâh

2789 Anı tasdîḳ eyledüm ez-cân ü dil
Lîki ğâlib şimdi bana âb ü gil

2790 Ol zemândan kaldı bende bu eser
Kalb ü rûha sirr-ü sir virdi haber

2791 Lâzim ittüm gendüme idem seyir
Gâhı mescid gâhı sahrâ geh deyir

2792 Ola kim bulam bu gün ol hâleti
Fürkatî olmışken olam vuslatî

79b 2793 Gendüsine didi sensin bir ğarîb
Kandasın sen kandadur vasl-i habîb

2794 Ana tedbîr ol durur iy rûh-ı pâk
Kanda bir meclis var ol hızmette hâk

2795 Ḳâyim ol hızmette sen leyl ü nehâr
Nefs ü kalb ü rûhunı eyle nisâr

2796 Tâ ki bir sâhıb-nazar himmet ide
Senden işbu hâleti fürkat ide

2797 Dest[i]gîr olup sana ola delîl
Sidretü'l-a'lâya ire tâ sebîl

2798 Yarın-içün her ne kim mev'ûd olur
Kâmil oldur kim bu gün bunda bulur

2799 Çün teḳâzâ eyledi işbu mürâd
Didi i'tâ it Hudâ râh-i reşâd

2800 Sana tevfîz[1] eyledüm emrüm İlâh
Bana ğayr irmez olıncak sen penâh

2801 Kim müfevvaz eyledi emrin sana
Her nefeste sen mu'în oldun ana

2802 Her kulun kim sana tevcîh itti yüz
Buldı kapunda[2] ri'âyet bire yüz

2803 Ḳâsıd olsa sana bir 'abdün Hudâ
Ana sen bî-vâsıta kıldun nidâ

2804 Sâlik oldı sana kim vuslat içün
Karşu geldün ana sen[3] 'ızzet içün[4]

2805 Tâlibi sen mûsıl-i matlûbsın
Hem muhibsin 'âşıka mahbûbsın

2806 Cân ü dilden kıldı vaslun kim taleb
Gösterürsin ana vechün bî-te'ab

2807 Çün mukarrer oldı katında sefer
Bu münâcâtı velî tekrâr ider

2808 Tuttı bir semti yola oldı revân
Kasdı bu mahbûbdan bula nişân

2809 Bî-nişândan ol nişân ister 'aceb
Ol sebebden çekti yolda çok te'ab

2810 Gitti dildâr isteyü oldı ğarîb
Bilmedi oldur ana andan karîb

2811 Yolda kime uğrasa sorardı o
Kanda var bir meclis-i ashâb-i bû

---

1 tevfîz: tefvîz AE, BV, MŞ
2 kapunda: katunda B
3 ana sen: sen ana B
4 MŞ'de alttaki beytin ilk mısraıyla bir beyit yapılmış, sonra yapılan yanlışın farkına varılıp işaretlenmiş.

80a 2812 İstimâʿ itse varup hızmet ider
Her ne hıddet itseler lînet ider

2813 Çekti bu yolda şedâyid bî-hısâb
Geh hatâ <üzre> olurdı geh savâb

2814 İttifâk irdi giderken bir yire
Zâhirâ maʿmûr baksan her nire

2815 Gördi vardur anda bir bâğ-ı ʿaceb
Didi budur meclis-i ehl-i edeb

2816 Çün dimâğına irişti baʿzı bû
Didi varsa bundadur ashâb-i hû

2817 Ravza-i cennet sanur her kim görür
Görse anı hûr ı ğılmân yüz sürür

2818 Her şükûfe gösterür bir dürlü renk
Görmez anı ol ki kalbin tuttı jenk

2819 Dikkat itti bunlara kıldı nazar
Var mıdur tâ göre ashâb-i hüner

2820 Gördi cemʿ olmıştur anda baʿzı nâs
Kimi bî-ğam kimisi dutmıştı yâs

2821 Baʿzı hây i hûy ider ehl-i hevâ
Baʿzı dir zevk it cihândur bî-vefâ

2822 Rûyi baʿzun verd-i ahmer baʿzı zer
Baʿzısı salmış anun zânûya ser

2823 Baʿzı salmış ensesinde taylesân
Baʿzı sâkit baʿzı söyler çok lisân

2824 Kimi geymiş ak ʿabâ kim hırka-pûş
Baʿzı tınmaz eylemiştür baʿzı cûş

2825 Her biri bir sûret itmiş ıhtiyâr
Kimisi hılḳî anun kim iʿtibâr

2826 Göricek bunları ol mâ'il olur
Sandı kim maksûdını bunda bulur

2827 İlerü vardı bular katına ol
Bunları kıldı temâşâ sağ u sol

2828 Gördi bunlar her biri ehl-i vaḳâr
Niyyet itti bunda ol ide[1] karâr

2829 Kasd idüp bunlara cândan ‘ızzete
Öpti yir durdı maḳâm-i hızmete

2830 Çün şürû‘ itti o hızmet itmeğe
Himmet itti ahz-i himmet itmeğe

80b 2831 Yüz yire kodı tazarru‘ eyledi
Her birine hoş tevazzu‘ eyledi

2832 Didi lutf idüp[2] kabûl eylen[3] beni
Hızmet-içün komışam cân ü teni

2833 Hızmete bil bağladum ez-cân ü dil
Tâ ki zâyil ola vasf-i âb ü gil

2834 Her ne kim emr itsenüz baş üstine
Tâ ne yazıldı görem kaş üstine

2835 Yüzüm üzre başum üzre ber-devâm
Kapunuzda eyleyem hızmet müdâm

2836 Her ne tahmîl itsenüz olam hamûl
Ola kim matlûba vâsıl ola yol

2837 Kapunuza[4] gelmişem bî-çâreyem
Yâr-içün ilden ile âvâreyem

2838 Kapunuzdan[5] bendeyi redd itmenüz
Ehl-i hâcâta kapu sedd itmenüz

2839 Feth-i bâb eylen ola tâ feth-i bâb
İşiğünüz bilmişem ni‘me’l-me’âb

---

1 ide: tuta MŞ
2 idüp: eylen B
3 idüp: eylen B
4 Kapunuza: Kapınuza MŞ
5 Kapunuzdan: kapınuzdan MŞ

2840 Didi bunlar hayra makdem iy gişi
Bunda geldük hep temâm ittük işi

2841 Lutf-ı Hak sevk eylemiştür bil seni
Gelse bunda her faḳîr olur ğanî

2842 İrişürsin bunda maksûda ʻazîz
Cemʻ oluptur bunda ashâb-i temîz

2843 Ihtisâs iden oluptur ber-mürâd
Bunlar içre işbu yol râh-i sedâd

2844 Her ne kim matlûb olur hâsıl durur
İşbularun cümlesi vâsıl durur

2845 Gel huzûr üzre olup refʻ eyle ğam
Nûş it ol tiryâki kim defʻ itti sem

2846 Ol kadar lâf ittiler bî-çâreye
Sandı kim merhem ururlar yâreye

2847 İʻtimâd itti bularun kavline
Tâbiʻ oldı bunlarun her fiʻline

2848 İstimâʻ itti bulardan hoş kelâm
Bâb-i hızmette kabûl itti maḳâm

2849 Hâzır oldı hızmetinde her zemân
Nâzır oldı emre ol zâhir nihân

81a 2850 Her ne emr olsa[1] anı ikmâl ider
Sanmanuz bir zerresin ihmâl ider

2851 Kıldı hızmet bunda niçe ay ı yıl
N'oldı hâlin sonra anun dinle gel

2852 Bulmadı bunlarda ol bir hoşça hâl
İltifât itti kamusı kurı ḳâl

2853 Gice gündüz hoş tecessüs eyledi
Her birinün kavl i fiʻlin soyladı

2854 Sanʻat i hâli bularun cümle lâf
İçlerinde bulmadı bir kalb-i sâf

1 olsa: itse B

2855 Bildi bunlar zâhirinde hoş durur[1]
Ma'rifetten her birisi boş durur[2]

2856 Her biri muhtâc-ü himmet iy dede
Kanda kaldı ğayrıya himmet ide

2857 Lâfa gelse kutb-ü 'âlem her biri
Dir niçe mevtâyı ben kıldum diri

2858 Lîki yoktur kadr-i zerre kudreti
Ehl-i hâcâta ide ol himmeti

2859 Kisvet ü misvâk <ü> tesbîh ü sakal
Zînet itmiş her biri kalbi değal

2860 İşbu vech-ilen kılurlar halkı sayd
Her biri bir tûra düzmiş dâm-i kayd

2861 Çün bularun bildi için taşını
Urdı her gördüği taşa başını

2862 Çıktı gitti buradan hayrân ü zâr
Taşra ğark-ı âb <ü> içi tolu nâr

2863 İrişüp bir demde ana bin hevâ
Geh yüzin toprağa kor idüp sadâ

2864 Dir o gendüye ki bî-devlet başum
Ben sanurdum ki temâm oldı işüm

2865 Ber-mürâd oldum sanurdum nâ-mürâd
Olmışam dünyâ bana *bi'se'l -mihâd*[3]

2866 Kurbete irdüm sanup oldum ba'îd
İster-iken va'de irişti va'îd

2867 Sana Mevlâ'dan 'ınâyet yok gibi
Râh-i Hakk'a pes hidâyet yok gibi

2868 Ğark olupsun[4] çün şe'âmet bahrine
Râhun irmez bil ki vuslat şehrine

---

1 hoş durur: hoştur AE, B
2 boş durur: boştur AE, B
3 bk. 586. not.
4 olupsun: olsun B

81b 2869 Cennet isterken iriştün dûzaha
Kanı cennet râzısın sen berzaha

2870 Nûra tâlibken yolun zulmet olur
Safvet isterken ʻaceb küdret bulur

2871 Gülşen isterken olur külhan maḳâm
Her kemâlâtun bulur noksân-i tâm

2872 Nefsine bir vech-ilen tevbîh ider
Başına her fiʻlini bir mîh ider

2873 Gezdi bu hâlette ol haylî diyâr
Yolı geh sahrâ olur geh kûhⁱsâr

2874 Yok refîkı ana takrîr ide hâl
Aldı hayret n'olısar bilmez me'âl

2875 Yolda niçe ravza gördi girmedi
Belki çeşmin yumdı baʻzın görmedi

2876 Gördüğin dir bu da anun mislidür
Hep harez durur görinür mislidür

2877 Pes müzahreftür kamusı bunlarun
Cümlesi telbîsüdür bu dûnlarun

2878 Görse ger bunlar gibi bir tâ'ife
Gitseler gitmez bularlan Tâ'if'e

2879 Şöyle nefret eylemiş bunlardan ol
Girmeye ger cennete irgürse yol

2880 Âhırı bir gün gider[1] idüp enîn
Hızr-veş bir şahs olur ana karîn

2881 Didi kim kandan gelürsin iy gişi
Başuna üşmiş cihânun teşvişi

2882 Ol dahı sordı senün hâlün nedür
Pes harez midür metâʻun yâhu dür

2883 Birbirinün ser-güşeştin sordılar
Yolda gâhî gittiler geh durdılar

1 gider: gidüp B

2884 Bu gişi bir hoş musâhib yâr-ıdı
Her ne maksûd olsa anda var-ıdı

2885 Rıfk idüp lutf-ıla söyler her sözi
Pes ana tevcîh idüp reyhân yüzi

2886 Hâlini bir bir ana ʻarz itti hep
Kim ne denlü çekti bu yolda teʻab

2887 Didi ana iy bürâder sen ʻaceb
Bir ulu dergâh kılmışsın taleb

82a 2888 Ana tâlib çok velîkin görmedi
Yüz bininde biri yol irgürmedi

2889 Lîki sorsan her biri görmiş geçer
Görmedi görmeyiser anı beşer

2890 Bu kadar zahmet bu yolda çok değil
Ravza çoktur lîki bitmez çokta gül

2891 Cân ü başın terk iden vâsıl durur
Terk idersen sen dahı hâsıl durur

2892 Çün birinden hâsıl olmadı mürâd
Bir yire varup dahı pâk it füvâd

2893 Bunlarun bâtıl değildür her biri
Baʻzı dûzah baʻzınun cennet yiri

2894 Her ne çeksen işbu yolda az u çok
Zahmetün ol bâba nisbet zerre yok

2895 Niçeler çekti şedâyid bî-hisâb
Havline varmadı kanda feth-i bâb

2896 İşbu yolda ekseri oldı helâk
İrmedi râhı ola bâbında hâk

2897 Râh-i vâsiʻde harâmî çok durur
Sanma bir menzil ki anda yok durur

2898 Belki her demde gişi hâzır gerik
Ğayrı koyup matlebe nâzır gerik

2899 Sâlik olsan kurtarur her korkudan
İ'timâd it korku yoktur korkudan

2900 Ben de seyr ittüm cihânı ser te-ser
Terk idüp bu yolda cânâ cân ü ser

2901 Çok gelüptür yolda kuttâ'-ı tarîḳ
Lîki Hak'tan her zemân irdi refîḳ

2902 'Avn-ü Hak yoldaş ola sana eğer
Cümle eşyâ hasm ola irmez zarar

2903 Görmişemdür ben dahı bî-had riyâz
İçmişemdür yolda çok âb-i hayâz

2904 Ba'zı gökçek ba'zısı yatlu bunun
Ba'zı acı ba'zısı tatlu sunun

2905 Lîki bunlardan birisi hoş gelür
Devlet ol başa ki ana tuş gelür

2906 Ravzanun âb i hevâsı hoş latîf
İçse âbından bulur kuvvet za'îf

82b 2907 Taşrasından baksalar ma'mûrı yok
Seyr olınsa ger içi mestûrı çok

2908 Ehli cümle her ne varsa sâfi-dil
Tâlib olurlar görincek sâf-dil

2909 Tâbi' olsan anda iltem ben seni
Hep faḳîr olur ne kim gelse ganî

2910 Her ki fakr üzre gelür bulur ğınâ
Râhat olur yolda çektüği 'anâ

2911 Gelse câhil kalbi dolar ma'rifet
Gelse 'âlim anda bulmaz menzilet

2912 Bunlarun hâli bilinmez zikr-ile
Hem dahı yolı bulunmaz fikr-ile

2913 Gel benümlen git sana olam delîl
Hep şifâ buldı ne kim geldi 'alîl

2914 Ber-mürâd oldı gelenler nâ-mürâd
Ehlini gören didi ni'me'l-'ıbâd

2915 Gel temâşâ it bu bâğı bir nazar
Durmasan yok sana seyründen zarar

2916 Niçe yir seyr eyledün gel bunı gör
Çok gişi geldi velî görmedi kör

2917 Taşrasında kalma kasd it dâhıl ol
Her ki dâhıl oldı oldı kâmil ol

2918 Tâbi' oldı ana reyhân gittiler
Günler içre bir gün ana[1] yittiler

2919 Gördi bir sahrâ ucında yüce dağ
Dağ eteğinde görür bir 'ucbe bâğ

2920 Gördi anı kalbi oldı pür-neşât
Def'-i ğam oldı irişti inbisât

2921 San müsâfir irdi gendü şehrine
Râhat irdi gitti dehrün kahrı ne

2922 Seyr iderken geldiler bâğa karîb
Sem'ıne irdi hevâ-yi 'andelîb

2923 Âşinâlık var arada sanasın
Gendüye dir bunda lâzim yanasın

2924 Cânına te'sîr ider işbu sadâ
Kasd ider kim rûhını ide fidâ

2925 Pes dimâğına irer envâ'-ı bû
İşidür her zerreden âvâz-i hû

83a 2926 Bir niçe yirden <akar> âb-i nazîf
Her çiçekten irişür bûy-i latîf

2927 Gördi eşhâsın ferâğat üzre hep
Gendü hâlinde kamusı pür-edeb

2928 Kim gelüp kim gitti kılmaz iltifât
Rütbetinde her biri bulmış sebât

1 bir gün ana: ana bir gün B

2929 Belki ba'zı söylesen virmez cevâb
Kanda kaldı ideler sana hıtâb

2930 Didi reyhâna o gişi iy refîḳ
İrdi matlûba bi-hamdi'llâh tarîḳ

2931 Çok harâmîden seni kurtarmışam
Ravza-i maksûda uş irgürmişem

2932 Şimdiden sonra senündür bâkı hâl
Hızmet üzre ḳâyim ol terk it süvâl

2933 Bir zemân bunlara dahı hızmet it
Oldı hoş olmadı ğayrı yire git

2934 Çok nasîhat itti gitti ol gişi
Didi ğayret başa iltmektür işi

2935 Terk idüp bu kapuda her i'tibâr
Kıldı ednâ hızmeti ol ıhtiyâr

2936 Pes halâ pâk itmek oldı san'ati
Tâ ki ahz ide bulardan himmeti

2937 Kıldı hızmet bunda ol haylî zemân[1]
Kimse hâlin bilmedi zâhir nihân

2938 Gördiler hızmette a'lâ himmeti
Didiler büstâna gel it hızmeti

2939 Anı büstân hızmetine kodılar
Ber-kemâl itti ne şey kim didiler

2940 Komadı büstân içinde hâr ü has
Hızmetinden zâ'il olmaz bir nefes

2941 Anun etrâfına muhkem yaptı sûr
Tâ ki nâ-cins itmeye ana 'ubûr

2942 Anı dahı eyledi ğâyette pâk
Misk i 'anberden müreccah oldı hâk

2943 Zâhir oldı anda envâ'-ı çiçek
Her biri bir bâğa bestür itme şek

1 bunda ol haylî: bunda haylî ol B

2944 Her birinden irişür asnâf-i bû
Kim girerse kalbi olur pür kohu

83b 2945 Niçe müddet bunda hızmet itti ol
Âhırı bir gün gelüp ana resûl

2946 Didi gel iltem seni bir mevzı'a
Vardur anda bir 'aceb hoş savma'a

2947 Her ki hızmet itti ana cân ü dil
Anda kalmadı eser ez-âb ü gil

2948 Sana destûr oldı anda varasın
Bulusarsın anda derdün çâresin

2949 Çün resûl iltür kapusına anı
Da'vet itti ehl-i himmet dir seni

2950 Kapusına yüz urup kıldı kıyâm
Zî-Hudâ halk eylemiş ni'me'l-maḳâm

2951 Çün içine ba'dehû kıldı duhûl
Seyr itti taht ü fevk u sağ u sol

2952 Hâtırına gelmeyen eşyâ görür
Her kadem varur yüzin yire urur

2953 Ana dahı hızmet itti çok zemân
Komadı aslâ küdûretten nişân

2954 Geldi bir gün didi bir şahs-ı 'acîb
Lâyık oldun görmeğe rûy-i habîb

2955 Bana teslîm eyle cânâ gendüzün
Yevm-i bâḳî ola tâ kim gündüzün

2956 Didi reyhân emrünüz kıldum kabûl
Gösterürsen tâbi'oldum[1] her ne yol

2957 Hâzır itti ol da bir zarf-i 'aceb
Kodı reyhânı içine bâ-edeb

2958 Anı bir mikdâr kıldı terbiyet
Ḳâbiliyyet ire bula[2] mertebet

---

1 oldum: olam B
2 ire bula: bula ire B

2959 Aldı gitti bir ʻaceb yüksek yire
Sanma kim anı beşer cinsi göre

2960 Oldı bir sahrâ-yi bî-had müntehâ[1]
Kim anun seyrine yoktur intihâ

2961 İrdiler sâhib-nazar karşusına
Tâ nazar ide kodı karşusına

2962 Ana sâhib-himmet itti çün nazar
Gendüsinden gitti oldı bî-haber

2963 Baʻdehû gendüsine geldi yine
Sandı ʻârız oldı nevm ü yâ sine

84a 2964 Gendüyi buldı muhâlif evvele
Didi varsa irdi âhır evvele

2965 Pes vücûd-ı evvelin gitmiş bulur
Hoş latîf ü tâzedür bitmiş bulur

2966 Gördi pür olmış revâyih kalb ü rûh
Bildi kim gendüye oldı çok fütûh

2967 Buldı ol hâlâtı taʻbîr olmaya
Bin yıl içre biri takrîr olmaya

2968 Bu maḳâmı bilmez illâ ehl-i zevk
Dinlemez bu sözi illâ ehl-i şevk

2969 Sende şevkun var-ısa saʻy eyle zevk
Tâ ki mekşûf ola cümle taht ü fevk

2970 Karşusında kaldı sâhib-himmetün
Didi şimden sonra budur hızmetün

2971 Hızmet-ilen irdi ol hoş devlete
Sen de ir saʻy eyle sâhıb-himmete

2972 Çün hayâta irdi ol baʻde'l-memât
Yok tağayyür hâline buldı sebât

2973 Karşusında hâzır oldı ber-devâm
Pes maḳâmât içre bu niʻme'l-maḳâm

1 Beyit MŞ'de yoktur.

2974 Ol sebebden halk içinde mu'teber
Oldı halk andan revâyih ahz ider

2975 Ba'zı elde tuttı kim 'ızzet ider
Başına kor başını zînet ider

2976 Çün temâm ahz eyledi ol himmeti
Kankı bâğa varsa virür zîneti

2977 Tâlibe bu denlü yârâ[1] bes durur
Sanma bu eşyâyı hâr ü has durur

2978 Kâmil oldur hıssa aldı zerreden
Zevkı deryâ eyledi her katreden

2979 Bahre müstağrak susuzdur câhilûn
Ber içinde suya kandı kâmilûn

2980 Bu cihândur bir hayâl-i pür-'ıber
Bildi anı her ki gezdi der be-der

10.2

Kelimât-i İlâhiyye

[mef'ûlü mefâ'ilün]

1 Bildüm dü cihân fânî
Kıldum taleb ol şânı
Kurbân ideyin cânı
Buldum ben o cânânı

84b 2 İçtüm yine bir câmı
Virdi bana bed-nâmı
Zevk itmez anı 'âmî
Buldum ben o cânânı[2]

3 Çağırdı beni Allâh
Gösterdi bana bir râh
Gendüsi yine hem-râh
Buldum ben o cânânı[3]

---

1 bu denlü yârâ: yârâ bu denlü B
2 MŞ'de yaprak düşmasinden ötürü buradan itibaren 27 beyit eksiktir.
3 cânânı: sultânı BV

4 Girdüm yine bir râha
Tâlib olup Allâh'a
İrdüm ulu dergâha
Buldum[1] <ben> o sultânı[2]

5 Daldum yine bir nehre
İrgürdi beni bahre
Vasl oldı bana behre
Gördüm ben o sübhânı[3]

6 Gördüm yine bir dildâr
Hâr oldı göze gülzâr
Bülbül ne ana gülzâr
Gördüm ben o sübhânı

7 'Âbidler-içün cennet
Zâhidler-içün mihnet
*'Ârif*leredür kurbet
Gördüm ben o sübhânı

11

<F a s l >

Matla'

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

2981 Gel berü iy mürşid-i râh isteyen
Bî-riyâ bî-rayb Allâh isteyen

2982 Gey sakın sen çoktur ashâb-i dalâl
Ekser akvâli bularun ḳîl ü ḳâl

2983 Kisvet ü tesbîh ü misvâk ü sakal
Sûret itmiş san'at-i mekr ü hıyel

1 buldum: bildüm BV
2 sultânı: cânânı AE
3 sübhânı: cânânı AE

2984 Hırka ile zâhirin telbîs ider
Fi'l ider hâşâ anı iblîs ider

2985 Halk-ılan mahlût Hak'tandur ba'îd
Kim ana olmaz refîḳ oldur sa'îd

2986 Gösterür zâhirde ol zühd ü fenâ
Kalbü pür-hıkd ü hased 'ucb ü riyâ

2987 Ehl-i 'ırz u sûretâ ehl-i vaḳâr
Dîn i 'ukbâ milkin itmiş târ ü mâr

2988 Dir müvahhidven velî mülhid durur
Bilmeyen hâlin sanur mürşid durur

2989 Ma'rifet dürcin açup dürler saçar
İstimâ' itse sözin şeytân kaçar

2990 Gendü misli bir niçe ehl-i hevâ
Cem' olup katında_ider medh u senâ

2991 Ol müzahref sözlerin tasdîḳ ider
Belki 'akl ü nakl-ilen tahḳîḳ eder

2992 Gendü ashâb-ü dalâlet mazheri
Her birisi oldı şeytân mefharı

85a 2993 Cümlesi azgun durur şeytândan
Vay ana fazl irmeye Rahmân'dan

2994 Rûz <ü> şeb şeytân gelür hızmet içün
Her nefeste ana bin la'net içün

2995 Gendü oldı çün re'îsü'l-mülhidîn
Gittiler ka'r-ı cehîme ecma'în

2996 Bana bir tenbîhtür lâzim olan
Assı olmaz son nefes nâdim olan

2997 Ğâfil olma hâzır ol iy tâlibûn
Câhil olma 'âkıl ol iy sâlikûn

2998 Reh-ber olsa sana ger 'avn-i Hudâ
Sevk ider bâb-i İlâh-ı bî-cüdâ

2999 Feth olup bâb-i tarîk-ı Mustafâ
Keşf olur sirr-i resûl-i Mürtezâ

3000 'Âkıl oldur hıssa aldı kıssadan
Câhil oldur ḳâli olmaz gussadan

11.1

Âmeden-i Mîr-i 'Âşıḳân

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

3001 Dinle yârâ hâl-i mîr-i 'âşıḳân
Kim ne sûret kurdı ol ber-hasb-i şân[1]

3002 Yâ ne vech üzre cihânı anladı
Kim cihânı bildi hâlin tanladı

3003 Hak Te'âlâ hılkatin kılmış 'aceb
Kim riyâset rütbetin eyler taleb

3004 Muktezâ-yi nefsine olmış esîr
Fikri her dem halka olmaktur emîr

3005 Lîki istihḳâkı yoktur devlete
Hâlini bilmez düşüptür mihnete

3006 Kalbi memlûdur anun 'ucb ü gurûr
Gice gündüz fikri çok yoktur huzûr

3007 Gendüye dir bu cihânı seyr kıl
Gör ne halk itti Hudâ ez-âb i gil

3008 Kim ne veche anlamışlar 'âlemi
Yâ haḳîkat bildiler mi âdemi

3009 Âhırı bir gün durup kıldı sefer
Tâ ki 'âlem halkına ide nazar

3010 Hem tecessüs ide bunlar hâlini
Her birinün dinleye akvâlini

85b 3011 İşbu tavra seyr ider ol çok diyâr
Her birinden ola tâ kim hıssa-dâr

1 ber-hasb-i şân: ber-cest-i cân B

3012 Gezdi işbu ʻâlemi ol ser te-ser
Gendüye lâyık o hîc bulmadı der

3013 Söyleşür her kime irse az u çok
Gendü zevkına muvâfık kimse yok

3014 İʻtiḳâdı üzre halkun hâlini
Bildi anladı kamunun ḳâlini

3015 Gendü hâlin cümleden tercîh ider
Ğayrınun akvâlini takbîh ider

3016 Gendüye didi ki gezdün ʻâlemi
Fehm kıldun cümle hâl-i âdemi

3017 Sanʻati her birinün mekr ü hıyel
Görmedi <ol> Hakk'ı ğâlibdür hıvel

3018 Her biri bir sûret itmiş ıhtiyâr
Tâ ki bu halk ide ana iʻtibâr

3019 Dir ki bildün bu cihân darü'l-ʻubûr
Sen de bir sûret kurup itgil huzûr

3020 Bu cihân bir sofradur niʻmet dolup
Müştehâsın ekl ider herkes durup

3021 Hak anı insân-içün halk eyledi
Dürlü nimetlen bu halkı toyladı

3022 Baʻzı bu halkun nazar it gör ne dir
Niʻmet-i Mevlâ'yı kuldan menʻ ider

3023 Çünki bildün bu durur ehl içre yol
Sen dahı bir kûşesinden âkil ol

3024 Kim bu remzi anlamaz oldur ʻavâm
Anun-içün anlara dirler hevâm

3025 Anlayanlar setr ider bir hâl-ile
Câhili tağlît ider bir ḳâl ile

3026 Sûret-i sûfiyyeyi gendüne hâl
Eyle tâ kim ola makbûl cümle ḳâl

3027 Ba'dehû bir kûşede oturdı ol
Hâlet-i zühd i fenâ kıldı kabûl

3028 'Uzlet itti halk içinden çok zemân
Kimse andan bilmedi nâm ü nişân

3029 Şöyle tezyîn eyledi ol sûretin
Kim görür kasd ider almak himmetin

86a 3030 Yine âhır kıldı bir yirde zuhûr
İttifâk itti ana bir kes mürûr

3031 Kim meğer bu kes giderdi Ka'be'ye
Yolı azdı uğradı bilmez neye

3032 Gördi bir sûret 'aceb havf eyledi
Mîr havfın bildi ana söyledi

3033 Korkma benden yanuma olğıl yakın
Çün seni sevk itti rabbü'l-'âlemîn

3034 Hoş hidâyet eylemiş Mevlâ sana
Kim seni sevk eyledi bunda bana

3035 Gel berü bunda bana olğıl karîb
Tâ ki hâsıl idesin hakka'l-yaḳîn

3036 Hem haḳâyıktan seni idem habîr
Bende ola kapuna oğlan u pîr

3037 Çün dokundı başuna zıll-i hümâ
Halk içinde adun olsun reh-nümâ

3038 Niçeler vardur müsemmâ bi'n-naḳîz
Kim sahîh oldı adı oldur marîz

3039 Ol makûle olan esmâdan biri
Bu durur fehm <it> sözüm kalma geri[1]

3040 Kıldı ol bî-çâreyi lâf-ıla bend
Bende oldı kaldı anda derd[i]mend

3041 Ol müzahref sözlerinden ana çok
Nesneler ta'lîm itti aslı yok

1 geri: giri AE, MŞ

3042 Bu gişi hod ebleh ü ahmak idi
Hep kabûl itti ne sözler kim didi

3043 İ'tiḳâd itti buna yoktur nazîr
Vasfını yazmaz bunun yüz binde bir

3044 Niçe müddet bunda hızmet eyledi
Dâyimâ mîr-ile sohbet eyledi

3045 Didi bir gün ana mîr-ü 'âşıḳân
Gel yanuma iy re'îs-i sâdıḳân

3046 Sana destûr ideyin halk içre var
Gördüğün ahvâlden virgil haber

3047 Niçe ḳâbil kimseler vardur gelür
Hızmet ü sohbet idüp devlet bulur

3048 Sen delâlet eyleyüp olğıl müsâb
Tâ ki sâlik olalar râh-i savâb

86b 3049 Hoş kabûl itti o mîrün emrini
Sarf ide bu yolda bâḳî 'umrini

3050 Mîr ana himmet idüp destûr ider
Ol dahı halk içre gitti gör n'ider

3051 Ger mülâḳî olsa yolda ana kes
Mîri medh ider dura ger bir nefes

3052 Gezdi bu tavr üzre ol eşhâsı çün[1]
Sa'y ider cem'ıyyet-i eşhâs içün[2]

3053 Dir anun nâmı emîr-i 'âşıḳân
Hâlini nâmından anlar 'ârifân

3054 Meyl iderler nâmın iden istimâ'[3]
Kasd iderler ana kılmak ittibâ'

3055 Çok gişi ızlâl ider bu tavra ol
Didiler lutf eyle göster bize yol

---

1 eşhâsı çün: eşhâs içün MŞ, eşhâs için AE, BV
2 eşhâs içün: eşhâsı çün MŞ, eşhâs için AE
3 Beyit MŞ'de yoktur.

3056 Tâ ziyâret idevüz ol ʿâşıkı
Belki anun olavuz biz sâdıkı

3057 Cemʿolur[1] bir yirde eşhâs-ı kesîr
Kim ganî vü kim faḳîr ü kim sagîr

3058 Reh-nümâ oldı bulara hoş delîl
Niçe müddet gittiler bunlar sebîl

3059 Yolları irdi bularun bir yire[2]
Gördiler var anda bir yâbis dere

3060 Bir zemânda akmamışdur anda su
Hâr ü has etrâfını tutmış kamu

3061 Reh-nümâ didi durunuz bunda siz
Meskeni anun bu vâdîdür ısız

3062 Ben varup ana virem sizden haber
Ola kim size çıkup ide nazar

3063 Reh-nümâ gitti bulardur müntazır
Vardı mîrün hızmetine öpti yir

3064 Didi cemʿ ittüm getürdüm çok gişi
Hoş temâm ittüm buyurduğun işi

3065 Lutf idüp bunlara ʿarz itgil cemâl
Her nazardan bula biri bin kemâl

3066 Mîr dahı taşra çıktı nâz-ıla
Pes selâm itti nahîf âvâz-ıla

3067 Cümlesi aldı bularun hoş selâm
Sandılar kim gârdan çıktı imâm

87a 3068 Didiler kim yine gelmiş Bâyezîd
Her ki münkirdür buna oldur yezîd

3069 Havf-i Hak tağyîr itmiş reng-i rû
San riyâzat gice gündüz ana hû

---

1 olur: olup B
2 MŞ'de yaprak düşmesinden ötürü buradan itibaren 28 beyit eksiktir.

3070 Arkasında hırka pâre pâredür
Sanki derd-i yâr-ılan dil yâredür

3071 Dürlü dürlü renkten geymiş kabâ
Sebz ü asfer ahmer ü ebyaz ʿabâ

3072 Zâhirinden görinür zühd ü fenâ
Bâtını ḳâlîdür ez-fikr-i Hudâ

3073 ʻIşk odına bağrı yanmış çün sipend
Her ki görse rahm idüp dir derdʿmend

3074 Kimseye kılmaz kelâm eyler edeb
İʻtibâr-i nâsa olsun dir sebeb

3075 Bir nazarda kim görür bî-ıhtiyâr
Eyler ana bî-nihâyet iʻtibâr

3076 Zâhirinde meskenet kalbi ulu
Ol durur ʻâlemde ğâyet bed-hulu

3077 Kim görür sanur dolu bûy-i latîf
Râh-i Hak'ta nefsini kılmış nahîf

3078 Ehle olsa ger musâhib bir nefes
Fehm ider bî-râyiha bir kurı has

3079 Zâhirin gördi bular aldandılar
Bâtının dahı muvâfık sandılar

3080 Didiler lutf it kabûl it hızmete
Bendeyüz geldük kapuna himmete

3081 Âsitânundan bizi redd itmeğil
Aç kapusın lutfunun sedd itmeğil

3082 Feyz-ı himmet eyle ihsân teşneyüz
Katresi bestür gelürse niçe yüz

3083 Ol kadar kıldı tavazzuʻ her biri
Sandılar mevtâyı eyler ol diri

3084 Mîr dahı bunları kıldı kabûl
Tâ ki gösterde bulara doğrı yol

3085 Her biri <bir> kûşede oturdı pes
Terbiyet eyler bulara her nefes

3086 Gâh sohbet gâh halvet gâh lâf
Gözine gelmez sinek sîmurg-ı ḳâf

87b 3087 İşbu hâl üzre gider haylî zemân
Geldi bir seyyâh anda nâ-gehân

3088 Gördi bir tertîb düzmiş bir gişi
Gendüye kadr ı şeref virmek işi

3089 Meclis itmiş cem‘ olmış çok beşer
Her birinün kalbi memlûdur keder

3090 Bu gişi girdi kapudan içerü
Mîr gördi didi ana gel berü

3091 Kim ne yirden geldüğün itgil beyân
Yâ ne gördün bu cihânda kıl ‘ayân

3092 Yâ nedür ismün bize virgil haber
Yâ nedür maksûd kıldun sen sefer

3093 Didi adumdur hidâyet iy ‘azîz
İsterem ‘âlemde bir sâhib-temîz

3094 *Ravzatü't-tevhîd* ‘dür bana mekân
Görmişem ben anda bir sâhib-zemân

3095 Meclis itmiş ol ‘aceb da‘vâ ider
Dir kimün var şübhesi gelsün gider

3096 Yanına cem‘ olmış eşhâs-ı ‘aceb
Her biri ehl-i sükûn ehl-i edeb

3097 Zü-revâyihtür şükûfe her taref
Pür-le'âlî her gişi gûyâ sadef

3098 Her kelâmı pür-işârât ü rümûz
Kalb ü rûh u sirri[1] setr olmış künûz

3099 Ahsen-i ahlâk üzre hılkati
Her ki sâdıktur ider ol himmeti

1 sirri: sirre MŞ

3100 Levh-ı mahfûz eylemiştür kalbini
Anda isbât itti eşyâ selbini

3101 Şöyle medh itti hidâyet ol eri
Görmeğe muhtâc oldı her biri

3102 Mîr halkun ıztırâbın fehm ider
Gendüyi terk ideler <dir> vehm ider

3103 Didi anlar tâlib-ü dünyâ kamu
Ben cihândan geçtüm ez-havf-i tamu

3104 Kıl nazar etrâfuma iy şahs-ı kûr
Hîc metâ'ı bu cihânun var mı gör

3105 Bir şükûfe dahı hattâ yok durur
Zînet-i dünyâ olarda çok durur

88a 3106 Bî-nihâyet gendüyi itti medih
Anları kıldı kemâl üzre kadih

3107 Dir dalâlettür mukarrer sana nâm
Adunı tağyîr itmişsin temâm

3108 Sûret-i âdemde[1] şeytânsın gezer
Ehl-i Hakk'un meclisin görse bozar

3109 Bî-edebsin durma karşumda benüm
Kim görincek sevmedi cân ü tenüm

3110 Çün hidâyet çok tetebbu' eyledi
Her tareften dikkat-ilen yiyledi

3111 Bulmadı bir kadr-i zerre bûy-i hoş
Hükm ider taşrası ma'mûr içi boş

3112 Çün hidâyet ol kapudan redd olur
Ol nefeste bâb-i rahmet sedd olur

3113 Her <ki> kaldı oldı mahrûm-i ebed
Feyz-ı rahmetten ana yoktur meded

3114 Kim hidâyetlen gidenler ber-mürâd
Oldılar[2] anlar durur ni'me'l-'ıbâd

---

1 âdemde: insânda B
2 oldılar: ol durur B

3115 Kim kalur oldı dalâlet mazheri
Kim gider oldı hidâyet mefharı

3116 ʻÂkılân oldı hidâyet tâbiʻı
Câhilân oldı dalâlet tâbiʻı

3117 ʻÂkılân aldanmadılar sûrete
Nâzır oldılar derûnî hâlete

3118 Sûretinden sîretin zevk ittiler
Ḳâlibinden kalbini fark ittiler

3119 Câhilân sandılar anı pür-kemâl
Zâhirinden gördiler bir hûb cemâl

3120 Taşrası gibi[1] sanurlar kalbini
Ehli olmayan ne bilsün kalbini

3121 ʻÂkıl olan olmadı sûret-perest
Ehl-i hâli buldı zeyline_urdı dest

3122 Câhil olan gözledi tâc ü kabâ
Hoş sakal tesbîh ü misvâk ü ʻabâ

3123 ʻÂkıl olan ehl-i hâl ister gezer
Taşrası maʻmûr ola ḳâlî sezer[2]

3124 Câhil olan sûret-i zîbâ arar
Ehl-i fakr üzre göre kılmaz nazar

88b 3125 ʻÂkıl olan ehl-i şöhretten[3] kaçar
İʻtibâr-ı halkı ʻadd eyler[4] keder

3126 Câhil olan tâlib-i şeyh-i şehîr
Sûfi<si> ola yiğit oğlan ı pîr

3127 ʻÂkıl olan terk idüp ʻızz-i cihân
Kasd ider keşf eyleye sirr-i nihân

---

1 gibi: bigi B, AE
2 sezer: sizer AE, MŞ
3 şöhretten: şehvetten B, MŞ
4 eyler: ider B

3128 Câhil olan aldanurlar câhile
Setr iderler nûr-i şemsi mâh-ıla

3129 'Âkıl olan emrini tedbîr ider
Bir nefes sanma işin te'hîr ider

3130 Câhil olan dir dahı çoktur zemân
Fevt olur fürsat ecel virmez emân

3131 'Âkıl olan bildi bu dârü'l-fenâ
Gice gündüz sa'y ider hâl-i baḳâ

3132 Câhil olan kesb ider evlâd ü mâl
Zerre zevk itmez o hâli ehl-i hâl

3133 'Âkıl olan[1] nakş ı renge kalmadı
Aldanup mahrûm <ü> merdûd olmadı

3134 Câhil olan zînete bağladı bil
Kesb-i uhrâdan ba'îd oldı o bil

3135 'Âkıl olan nakd-i 'umre vasl-i yâr
Aldı ol kıldı hayâtın pâyidâr

3136 Câhil olan 'umrinün ser-mâyesin
Zâyi' itti kodı dünyâ sâyesin

3137 'Âkıl olan bildi pes mebde' ma'âd
Virmedi tağyîr ana dârü'l-fesâd

3138 Câhil olan itmedi fikr-i me'âl
Bu serâbı sandı ol âb-i zülâl

3139 'Âkıl olan bildi nefs ü Rabbini
Kadr-i zerre ğayra kılmaz hubbunı

3140 Câhil olan oldı nefsine esîr
Hubb-ü ğayra düştü yoktur dest[i]gîr

3141 'Âkıl olan bunda kesb eyler visâl
Yadına komaz bilen mebde' me'âl

3142 Câhil olan dir bu gün 'îş idelüm
Yarın-içün niçe teşvîş idelüm

1 'Âkıl olan: 'Âkılân çün MŞ

3143 ʻÂkılân aldanmadılar cennete
Bunda irişti irenler vuslata

89a 3144 Câhilân eydür bizüm hûr ü kusûr
Yok ʻıbâdet rahmete olmış ğurûr

3145 ʻÂkılân maksûdı komaz yarına
Aldanan fevt itti fürsat yarına

3146 Câhilân halt itti dünyâya özin
Hâb-i gaflet bağlamış iki gözin

3147 ʻÂkıl olan Hakk'ı bunda_itti şühûd
Sifle aldanmadı evce_itti suʻûd

3148 Câhil olan rü'yet uhrâda sanur
Bilmeyüp maksûdı ûlâda kalur

3149 ʻÂkıl olan açtı ʻıbret gözini
Anlayup zevk itti hıkmet sözini

3150 Câhil olan bî-basîret bî-basar
Söylesen hıkmet kelâmın dir keder

3151 ʻÂkıl olan görmedi hîc ğayr-i yâr
Zâhir ü bâtın kamu şey her ne var

3152 Câhil olan bilmedi yâr-ıla ğayr
Bâtınını ʻâlemün kılmadı seyr

3153 ʻÂkıl olan fehm ider sözden mürâd
Mâniʻ olmaz fehm-i maʻnâya sevâd

3154 Câhil olan zâhirin anlar hemân
Kasd-ı fehm itmez dolar kalbi gümân

3155 ʻÂkılân fehm itti sözden sâhibin
Göricek hat anladılar kâtibin

3156 Câhilân katında birdür her kelâl
Kudreti yok fark ide hâs u ʻavâm

3157 ʻÂkıle maksûd olan tenbîhtür
Sevb-i dünyâdan özin tenzîhtür

3158 Câhile maksûd olan tevbîhtür
Her sözüm başına çün bir mîhtür

3159 Bir ʿaceb sirdür serây-i kâyinât
Zinde saʿy-i mevt ider mürde hayât

11.2

Kelimât-i İlâhiyye

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

3160 Kılmadum ben ʿumrüm içre Hakk'a lâyık bir ʿamel
Gice gündüz vird i zikrüm fikret-i tûl-i emel

3161 Halvetümde müştehâ-yi nefsi fıkr itmek işüm[1]
Celvetümde hod mesâvî ğıybet ü mekr ü hiyel

89b 3162 Fikr-i dünyâ eylesem ğâyet kavîdür bu gönül
Tâʿat itmek kasd kılsam yok durur benden kehel

3163 Ger salât ü ger sıyâm itsem riyâ vü sümʿadur
Kavl i fiʿlüm her ne kim var pür-ğarazdur pür ʿılel

3164 Nefsüme tâbiʿ olup ol resme ʿısyân itmişem
Rûz-i mahşer gelmeye aʿmâlde benden ekal

3165 Nakd-i ʿumri maʿsıyet yolında hep kıldum telef
Olmışamdur her ʿazâb i şiddete yâ Rab mahal

3166 Ârzû-yi nefsüme şol denlü saʿy ittüm ki uş
Geldi ʿumrüm âhır oldı elde yoktur mâ-hasal

3167 İttisâf-i maʿsıyetlen bulmışam bir haddi kim
Bunca mahlûk içre yâ Rab yok durur bana mesel

3168 ʿAdlün-ilen ger ʿazâb itsen bana yevmü'l-cezâ
Ger göre hâlüm firâr ide yanumdan hep milel

3169 Kalmışam yâ Rab dalâlet içre hâdî ol bana
Her kime senden hidâyet irdi yok ana vecel

3170 Ger zıyâ-yi şems-i cûdun irmeye ben kalmışam
Zulmet-i ʿısyânda mânend-i üştür der-vahal

---

1 nefsi fikr itmek işüm: nefs[i] itmektür işüm B

3171 Olmazam nevmîd yâ Rab feyz u fazlundan senün
Nefs-i bed-hûya ma'âsî ger vire bî-had zelel

3172 Halk-ı 'âlem fâcir olsa yâ mutî' olsa kamu
Zât-i pâküne senün gelmez tezâyüd yâ halel

3173 Her gişi ger hayr ü ger şer itse râci' nefsine
Leyse li'l-insâni illâ mâ-sa'â[1] didün ezel

3174 Çünki ta'mîm-i 'atâ idüp didün *lâ-taknetû*[2]
Âb-i rahmetten mukarrer bildi halk irer belel

3175 Reşha-i rahmet 'usât-i mü'minîne bes durur
Zümre-i ma'fûdan olmakdur recâ-yi bî-bedel

3176 Mücrim i 'âsîlerün cürmin kamu 'afv eyleyüp
Cennet ü dîdâr virsen sana kimse_itmez cedel

3177 Bahr-i rahmet katresi[3] kurbında cümle mahv olur
Bu me'âsînün ger ola her birisi bir cebel

3178 Yâ İlâhî sen halâs it bu siyeh-rû bendeni
Mekr-ü şeytân i hevâ'-i nefsten kable'l-ecel

3179 Lutf <u> fazlundan Hudâyâ *'Ârif*-i esrâruna
Feth ola tâ sirr-i 'âlem kalmaya gözde sebel

12

<F a s l >

Matla'

[fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûl]

90a 3180 Gel iy tâlib olan visâl-i nigâr
Koma kadr-i zerre gönülde ğubâr

3181 İdersen musaffâ gönül ez-keder
Kılur ana Hak günde yitmiş nazar

---

1 İnsan için ancak çalıştığı vardır. (*Kur'an*, 53:39.
2 (Allah'ın rahmetinden) ümidinizi kesmeyiniz. (Kur'an, 39:53).
3 katresi: katre-i B

3182 Cilâ eylesen kalbün âyînesin
Tecellâ-yi Hakk'a bil âyînesin

3183 Olar kim kılur ref'-i gaflet zi-'ayn
Görür künh-ü eşyâ olup Hakk'a 'ayn

3184 O kim her nefes Hakk'a nâzır durur
Görür Hakk'ı her şeyde hâzır durur

3185 Olar kim açuk tuttı kalbin müdâm
İrer Hak'tan anlara her dem selâm

3186 O kim 'âdeti oldı savm-i visâl
Bu halk içre anlar durur ehl-i hâl

3187 O kim 'âdeti oldı ihyâ-yi şeb
Mukarrer şühûd itti bir şebde Rab

3188 Olar kim kılurlar kıyâm-ı sene
İrer kadre sen dahı terk it sine

3189 Bilün her ki ihyâ iderse sinîn
Olur kalbi anun *kitâbün mübîn*[1]

3190 Kimün 'âdeti olsa cû' u seḳer
Olur Hak huzûrında ol her seher

3191 Kılan gice gündüz sıyâm u kıyâm
Bulur kurbet-i Hakk'ı ol bi't-temâm

3192 Bu tavr üzre her kim sülûk itti râh
Olur müntehî ana bî-şek İlâh

3193 Gel iy tâlib eyle özün imtihân
Ola açıla bâb-i sirr-i nihân

3194 Demek benden ammâ ki itmek senün
Delâlet benüm yola gitmek senün

1 Apaçık bir kitap. (bk. *Kur'an*, 5:15).

12.1

Âmeden-i Şeb-bûy

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

3195 İşit kim nakl idem ahvâl-i şeb-bûy
Niçün ezhâr içinde oldı hoş-hûy

3196 Neden oldı anun maksûdı hâsıl
Ne râha sâlik oldı oldı vâsıl

3197 Bu sözlerden alursan hıssa sen de
İriştür cânunı cânâna tende

90b 3198 Meğer bitmişti bir yirde nebâtât
Kamu bî-râyiha ḳâlî zi-hâlât

3199 Kiminün kaddi bâlâ kimi alçak
Kiminde var zekâvet kimi ahmak

3200 Meğer şeb-bûy dahı bunda bitmiş
Velî gendüyi bunda zâyi' itmiş

3201 Kime nâ-ehl olur bir dem musâhib
Gidüp hep nûr-i zulmet ola ğâlib

3202 Bularlan muhtelit kadrını bilmez
Musâhib olsa nâ-dân gişi gülmez

3203 Geçer bu hâlet üzre niçe müddet
Açılup ana bir gün bâb-i hıkmet

3204 Didi gendüsine var sende bir hâl
Anı ızhâr kasd it itme ihmâl

3205 Bular ḳâlî durur ol hâlden hep
Bulardan ol müfârık bulasın Rab

3206 Bulardan her nefes hâsıl kederdür
Bulardan fârığ olmaklık hünerdür

3207 Anunçün muztaribdi rûhı kalbi
Komıştı ḳâbiliyyet anda rabbi

3208 Anun kim ola şânında teḳâzâ
Görinür ana bî-rayb Rabb-i a'lâ

3209 Bu fikr üzre geçerdi gice gündüz
Olısar ana bir gün gice gündüz

3210 Meğer kim Hızr <u> İlyâs oldı yoldaş
Gezerler kûh ü sahrâ çok kurı yaş

3211 Tecessüs ittiler hîc var mı muhtâc
Berâyâ içre kaldı mı susuz aç

3212 Görürler müctemi‘ bir yirde çok nâs
Mürûr itti bu câya Hızr ü İlyâs

3213 Görür işbu yiri[1] bir arz-ı yâbis
Değildür rûzı anun yevm-i şâmis

3214 Görür ba‘zında bunlar ḳâbiliyyet
Velîkin ğâlib olmış câhiliyyet

3215 Didiler bunlara var bir ‘aceb cây
Varıptur anda ger yohsul u ger bay

3216 Ki nâmı *Ravzatü't-tevhîd* bâğı
Mutî‘ olur varursa anda bâğî

91a 3217 Müzeyyendür içi hoş-bûy[i] ezhâr
Birini koksa münkir ide ıkrâr

3218 Durup bir kes kılur anda nidâyı
Salâ itmiş bülend itmiş sadâyı

3219 Yanuma cem‘ olup gelsün tavâ'if
İşitsün her biri avâz-i hâtif

3220 Nisâr idem bu mecliste cevâhir
Ne cevher her biri bir necm-i zâhir

3221 Bu gün bezl eyledüm envâ‘-ı ni‘met
Doyarlar gelseler ger cümle millet

3222 Şu ni‘met kim anı göz görmemiştür
Anun vasfı kulağa irmemiştür

3223 Değildür bişmesi nâr ü duhanla
Yinilmez cism-ilen ol belki cânla

---

1 Görür işbu yiri: Görürler işbu yir MŞ

3224 Akıttum meclise hoş âb-i Kevser
Gelüp içmez anı bil şânı ebter

3225 Ne denlü gelseler cî'ân ü 'atşân
Olurlar cümlesi reyyân ü şeb'ân

3226 Bunun emsâli söyler niçe sözler
O kim tâlib durur ol semti gözler

3227 Kimi varmış kimisi dahı yolda
Kimi irmiş kimün varması dilde

3228 Ana kasd eylemiş âdem ziyâde
Kimi atlu durur kimi piyâde

3229 Velî her gişi irgürmez sebîli
Meğer içmiş ola ol selsebîli

3230 Delîl olmış ola 'avn-i İlâhî
Refîḳ olsa hidâyet buldı râhı

3231 Varun siz dahı seyr eylen o ḳâli
Bu yâbis yirde kalman şöyle ḳâlî

3232 Temâm itti bular evsâf-ı takrîr
Bu sözler eyledi şeb-bûya te'sîr

3233 Bu sözden bâkısı hazz itmediler
Anunçün bile yola gitmediler

3234 Çü yoktur ğayrısında işbu hılkat
Anunçün itmediler vasla himmet

3235 Kılur şeb-bûy ol bâğa muhabbet
Didi gendüye lâzim eyle 'uzlet

91b 3236 Bu evsâf-ıla ol bâğa irilmez
Diken zahmın yimezsen gül dirilmez

3237 Dilersen kim olasın ana lâyık
Varup bir kûşede kat' it 'alâyık

3238 Mübeddel eyle ahlâk-ı zemîme
Hayat-i tâze vir 'azm-i remîme

3239 Bu fikr üzre buları eyledi terk
Bu ʿahd üzre kuşağın eyledi berk

3240 Kalurlar bunda bunlar gitti şeb-bûy
Didiler bizi terk itti bu bed-hûy

3241 Birez müddet olur bir câya tâlib
Ki anda olmaya aslâ musâhib

3242 İrişti**r**di bulup bir kûşe halvet
Kıla tebdîl-i ahlâk itti himmet

3243 Kaçardı ger ıraktan görse âdem
Bu ḳâlî hâlet içre kıldı ʿâlem

3244 Çü ʿâdet itti taklîl-i taʿâmı
Dahı terk itti teksîr-i kelâmı

3245 İder saʿyi komaya dilde ğayrı
Mürâdı bu ki mescid ide deyri

3246 Nehârı sâyim ü leylinde ḳâyim
Bu hâlet ana ʿâdet oldı dâyim

3247 Bu tavr üzre kılur ol çok ʿıbâdet
Ki bir mikdâr kesb itti liyâkat

3248 Didi şimden giri[1] ol bâğa sâlik
Ola kim me'men ola her mehâlik

3249 Gidüp bu câydan ol tuttı bir râh
Doludur kalb i rûhı fikr-i Allâh

3250 Yolı geh berre uğrar gâhi bahre
Gehî bir arz-ı yâbis gâhi nehre

3251 Yolın geh sedd iderdi hâr ü hâşâk
Ferah üzre olurdı gâhi ğamnâk

3252 Bu hâlet üzre kıldı haylî seyri
Gehî meclis gehî sahrâ vü deyri

3253 Musâhib geh nebât ü gâhi hayvân
İrişti ana bir gün lutf-u Yezdân

1 giri: girü AE, BV, MŞ

3254 İrer yolı anun bir kûhʲsâra
Kimi eşcâr ü kimi seng-i hâre

92a 3255 Kimisi cây-i ḳâlî kimisi hâr
Ki şevkından görinür cümle gülzâr

3256 Ne irse cismine zahm-ı dikenden
Şikâyet eylemez aslâ dikenden

3257 Gezer bu kûh-i hayrette birez ol
İriştirdi anı bir câya bir yol

3258 Varurak gördi ol bir mürğʲzârı
Te'ab irmişti kasd itti karârı

3259 Didi bû cây bir hoş mesken ancak
Ki nâ-dân sohbetinden me'men ancak

3260 Nebâtı tayyib ü eşcârı mevzûn
O bâğa girmedi illâ ki me'zûn

3261 Akar anun içinden niçe enhâr
Doludur her taref hoş-bûy-i ezhâr

3262 Sadâ-yi 'andelîb âvâz-i kumrî
Mezîd olur bilün her demde 'umri

3263 Temâşâ itti didi ravza-i hoş
Mukarrerdür bunun ehli değil boş

3264 Görür bir kûşede bir niçe âdem
Oturmışlar kılup hep terk-i 'âlem

3265 Varup yanına ol kıldı temâşâ
Bular bakmaz gelürse mîr ü pâşâ

3266 Eğer bir kes gelüp virse selâmı
Dil ucıyla kılurlar hep kelâmı

3267 Bakar her birisi bir hâle meşğûl
Kamunun kavl ü fi'li gördi makbûl

3268 Görür ḳâlî bular hep hây i hûdan
Kulûbı 'âri nâ-ma'kûl hûdan

3269 Birez müddet didi ol bunda sâkin
Araştur ba'dehû a'le'l-emâkin

3270 Tetebbu' eyledi bir kûşe ḳâlî
Ki hâsıl ide anda niçe hâli

3271 Görür kim bunda var birkaç savâmi'
Birine girdi bula hâl-i câmi'

3272 Kapusın sedd idüp revzen pekitti
Sanasın kabre girdi öldi gitti

3273 Birez müddet bu hâlet üzre oldı
Bu vasf üzre kamusın sonra bildi

92b 3274 Bularlan gâh sohbet gâhi halvet
Gehî nefret kılurdı gâhi ülfet

3275 Bularda gördi bir metbû'-ı a'lem
Zamanında san İbrâhîm-i Edhem

3276 Eğer bir dem musâhıb olsa âdem
Olur hâkim ki budur kutb-i 'âlem

3277 Kemâl üzre mü'eddeb pür-mehâbet
Yanında bende olmıştur hidâyet

3278 Çü bahr-i ma'rifette oldı ğavvâs
Oluptur Hak katında bende-i hâs

3279 Hudâ kılmıştur anı lutfa mazher
Yüzin görmektür anun hacc-i ekber

3280 Kamu ahlâkı hoştur lînet üzre
Ki hâcet ehline ol himmet üzre

3281 Mukaddem herkese eyler selâmı
Cevâhir nesr[1] ider kılsa kelâmı

3282 Olurdı gâhi anunlan musâhib
Görür eşhâsa ol her şeyde ğâlib

3283 Dolardı kalbi şevk esnâ-yi sohbet
İderdi kesret-i ahbâr-i vahdet

1 nesr: neşr AE, MŞ

3284 Kelâmı pür durur remz i işârât
Ki zevḳîdür edâ itmez ʻıbârât

3285 Anun vasfında ʻâciz ehl-i takrîr
Sükût idüp ferâğat it zi-taʻbîr

3286 Oturdı bunda kılmaz fevt-i evḳât
İşi savm ü kıyâm ü hem riyâzat

3287 Bu hâl üzre geçürdi bir niçe yıl
Ola kim pâk ola âyîne-i dil

3288 Kılup nefsini ḳâlî her hevâdan
Musaffâ itti kalbin mâ-sivâdan

3289 Gidüp zulmet dolar dil nûr-i Mevlâ
Görür Mecnûnı san kim vech-i Leylâ

3290 Muḥallâ kıldı rûhın her cihetten
Muḥallâ oldı sirri bî-cihetten

3291 İriştürdi sürüp bir yire râhı
Tecellâ idiser nûr-i İlâhî

3292 Görür bir gice olmış kalbi ḫâlî
Neşât-ılan doludur rûh-ı ʻâlî

93a 3293 İrişmiş cismine ğâyet letâfet
ʻAnâsır hükmi refʻ olmış temâmet

3294 Nazar itti serây-i sirre halvet
Bu hâletten irişti ana hayret

3295 Didi yâ Rab ne sirdür işbu hâlet
Yoğ-ıdı bende sâbıkta bu ʻâdet

3296 Recâm oldur ki bâḳî ola bu hâl
Edâ itmez bu hâli niçe bin ḳâl

3297 Meğer kim leyletü'l-kadr-ıdı bu şeb
Tecellâ idiser eşyâya ol Rab

3298 Olur her yılda bir kıl iltifâtı
Ana her kim irer buldı hayâtı

3299 Haḳîkatte değildür vaktı ma'lûm
Kim ihyâ itti[1] yıl olmadı mahrûm

3300 O kim hâzır göriser Rabb-i a'lâ
O kim ğâfil iki 'âlemde a'yâ

3301 Çü zâyi' ğaflet-ilen geçse her ân
Ki lutf ü fazl-i Hak'tur sirr-i penhân

3302 Kimi ihyâ ider yıl lîk[2] görmez
Geçer pes ğaflet üzre anı bilmez

3303 Kimi 'umrinde kimi yılda bir gez
Kim ay ü kimi[3] hefte günde bir gez

3304 Kimi her ânda ittiler şühûdı
Görür Rabb'in kılur her dem sücûdı

3305 Bu hâl üzre dururken şöyle hâzır
Olur pes kıbleden bir nûr zâhir

3306 İrişti şark <u> ğarb arz u semâya
Olur ğâlib zıyâsı şems ü aya

3307 Ki her bir zerreye irişti behre
Kamu eşyâ görindi zerre zerre

3308 Eğerçi rûz şemsün nûrı azher
Velî şeb nûr-ı Hak'tur kalbe enver

3309 Bu nûrun pertevi her şey'e irdi
Kamu secde idüp yüz yire urdı

3310 Meğer bu şeb idi rûz-i mübârek
Cemâlin 'arz ider halka Tebârek

3311 Nüzûl ider yire rûh ı melâ'ik
Görinüp Hak olur her şey' hâlik

93b 3312 Muhît oldı kamu eşyâ yakın dûr[4]
Didi kim bu durur *nûrün 'alâ nûr*

---

1 ihyâ itti: irdi ana MŞ
2 lîk: leyli MŞ
3 Kim ay ü: Kimi ay B
4 yakın dûr: yakındur B, BV

3313 Eğerçi kim görüptür niçe envâr
İriptür her birinden niçe âsâr

3314 Bulur bu nûrı ammâ nûr-i eşmel
Kalanı nâkıs <u> bu nûr-i ekmel

3315 Görür ol nûra ğark oldı kamu şey
Didi varsa tecellî eyledi Hayy

3316 Görürdi nûrı sâbıkta mülevven
Olup her birine vech-i mu'ayyen

3317 Bunun anlara yoktur zerre şibhi
Zemânı yok mekânı semt ü vechi

3318 Mu'arrâdur cihetten levni yoktur
Tağayyürden münezzeh kevni yoktur

3319 İder ol nûr kalb ü rûha te'sîr
Olur evvelki hâli cümle tağyîr

3320 Sürâdık ref' olur çün muhtecibden
İrişti hıssa *ve'scüd va'kterib*[1]'den

3321 Bakar a'zâsınun her zerresine
O nûrun ğark olur hep şu'lesine

3322 Bu hâli gendüsinde çünki gördi
Gidip 'aklı o dem yüz yire urdı

3323 Çü kurbet hâsıl oldı secde itti
Çü rü'yet hâsıl oldı mahva yitti

3324 Bu bir hâlet durur olmaya takrîr
Ki yüz bin yılda olmaz biri ta'bîr

3325 O kim zevk eyledi anlar mürâdı
O kim zevk itmedi gördi sevâdı

3326 Olup hâsıl ana ol demde vuslat
Kalur ol secde içre niçe müddet

3327 Bulur küllen vücûdı çün fenâyı
Kamu eşyâdan ol buldı ğınâyı

1 Secde et ve Rabbine yaklaş. (Kur'an, 96:19).

3328 Vücûd-ı evvelin çün itti ifnâ
Vücûd-ı sâni birle kıldı inşâ

3329 Gözin açtı görür bir cây-i ekber
Bu ʻâlem ana nüsha lâkin ebter

3330 Bulur gendüyi ol dem bâğ içinde
Tecellî eylemiş Rab dağ içinde

94a 3331 Ne bâğ ol kim fezâ-yi bî-nihâye[1]
Dü ʻâlem müntehî yok ana ğâye[2]

3332 Oluptur arz-ı safsaf dağ-ı aʻzam
Tecellî eyledi çün Rabb-i ekrem

3333 Nazar itsen ʻıvec yok anda aslâ
Zemîn olmış temâmet arz-ı beyzâ

3334 Fenâ bulmış ne kim var cümle eşyâ
Kalur bâḳî hemân ol vech-i aʻlâ

3335 Bu hâli gördi ol kıldı taʻaccüb
Tahayyür irdi çün itti teʼeddüb

3336 Karîb olmıştı bâğa bilmez-idi
Ki cüzvî perde var refʻ olmaz-ıdı

3337 Ki belki ravzaya olmıştı dâhıl
Velîkin var-ıdı cüzvîce hâyil

3338 Bulındı lâkin istiʻdâd-i tâmı
Vire Rabb-i rahîm ana selâmı

3339 İrişti ana Hakʼtan çün hidâyet
Hıcâbı refʻ olup gitti temâmet

3340 Haḳâyık keşf olup gördi ke-mâhî
Şühûd itti kamu şeyde İlâhı

3341 Haber virmişti ana Hızr-ı hâdî
Ki var bir ravza içre bir münâdî

---

1 nihâye: nihâyet MŞ
2 ğâye: ğâyet MŞ

3342 Nidâ iden görür metbû'-ı a'lem
Bilür bu *Ravzatü't-tevhîd* 'i ekrem

3343 Görür ehlin kamu evvelki ashâb
Hidâyet itti bildi Rabb-ü erbâb

3344 Velîkin cümle ahsen sûret üzre
Zuhûr itmiş kamusı sîret üzre

3345 Hıcâb-ılan görürdi sûretini
Hıcâbı gitti gördi sîretini

3346 Haḳîkat sûret-i insân sîret
Bu sirri keşf iden çok gördi 'ıbret

3347 Ne meclis bel cihân olmış muğayyer
Nazar itti kamu eşyâ mu'anber

3348 Alur ol her birinden dürlü bûyı
Bulardan öğrenür hem hôş hûyı

3349 Bulardan ahz kıldı çünki hôş bûy
Olur ezhâr içinde nâmı şeb-bûy

94b 3350 Karâr itti olup kalbini câmi'
Okundukta kasâyid ola sâmi'

3351 Bulur bunda bu gün mev'ûdı yarın
Görür kim ister ise bunda yârin

3352 Gel imdi sen de ğayret eyle âdem
Ki tâ keşf idesin mestûr-i 'âlem

3353 Bununlan fark olur insân ü hayvân
Açuk her demde bâb-i lutf-ü Yezdân

3354 Dimek benden taleb senden virür Hak
Kabûl eyle sözümi olma ahmak

3355 Ki bir zerre bedeldür dü cihâna
Kerem it gendüni atma yabana

3356 Cihânun zâhirin görsen hebâdur
Derûnı zerrenün arz u semâdur

3357 Değilsen iy ahî nefsün zebûnı
Hebâ it gendüni seyr it derûnı

3358 Dü ʻâlem zerre zerre pür ʻıberdür
Anı kim fehm ider sâhib-nazardur

12.2

Kelimât-i İlâhiyye

[müstef'ilün müstef'ilün]

1 İy Hayy ü Kayyûm <ü> İlâh
Bildüm seni buldum seni
İy nûr-i mekşûf <ü> penâh
Bildüm seni buldum seni

2 Gezdüm aradum çok zemân
Terk eyledüm ben baş ü cân
Her şeyde olmışsın nihân
Bildüm seni buldum seni

3 Her zerrede mestûr olan
Arz u semâya nûr olan
Mahcûb olandan dûr olan
Bildüm seni buldum seni

4 İy lâ-mekân ü lâ-fenâ
İksîr-ü vuslattur ğınâ
Her şey sana ider senâ
Bildüm seni buldum seni

5 İy evvel ü âhır olan
İy bâtın ü zâhir olan
Tâliblere ḳâhir olan
Bildüm seni buldum seni

6 İy hem karîb <ü> hem baʻîd
ʻIşkunda cân vire saʻîd
ʻÂşıklara mevt oldı ʻîd
Bildüm seni buldum seni

7 Taşra arar ʻâşık ğarîb
Sensin ana andan karîb
Sübhânehû şey'ün ʻacîb[1]
Bildüm seni buldum seni

1 Onu kutsarım. Ne şaşılacak durumdur bu.

8 Zâtun senün sirr-i hafâ
Bilmez meğer ehl-i safâ
Sâdıklara kahrun vefâ
Bildüm seni buldum seni

9 Her zerrede lutf ü celâl
Kıldun zihî sun'-ı kemâl
Zâtuna yok naks u zevâl
Bildüm seni buldum seni

95a

10 Âsâr-i fi'lün kâyinât
Vaz'un durur cümle sıfât
Zâtun senün asl-ı zevât
Bildüm seni buldum seni

11 Her kim muvahhiddür seni
Pes ğayrdan oldı ganî
Bu remzi fehm itmez denî
Bildüm seni buldum seni

12 *'Ârif* vücûdın mahv ider
'Âşık teğannî lehv ider
Her demde zâhid sehv ider
Bildüm seni buldum seni

13 Cümle vücûd-i mümkinât
Meclâ-yi esmâ' i sıfât
Fânî kamu bâḳî o zât
Bildüm seni buldum seni

13

< F a s l >

Matla'

[müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün]

3359 Gel berü iy pâk-dil zâhirün ez-âb i gil
Mün'akis olsa keder âyine-i kalbi sil

3360 Nakş ola dilde kamu cennet ü berzah tamu
Ehlini gör cümlenün bunda bu gün iy 'amû

3361 Gel berü iy bî-ğaraz dinle cihân-ı ʻaraz
Sıhhate kasd it ahî hubb-i sivâdur maraz

3362 Şerbet-i hubb-i Hudâ kim içe buldı şifâ
Cümleten emrâza bil ol durur akvâ devâ

3363 Gel berü bî-kayd olan ʻışk-ı Hudâ sayd olan
Kesretün ehli durur ʻAmr ü Bekir Zeyd olan

3364 Kesb-ü tecerrüd iden refʻ-i teʻaddüd iden
İrdi bu gün vahdete kaldı tezehhüd iden

3365 Gel berü yâr-i kadîm hısn-ı Hudâ'da muḳîm
Görmedi râh-i dalâl meşrebi_olan müstaḳîm

3366 Hâline viren sebât buldı ebed ol hayât
Vuslat-u dâyimdedür korkusı yok ez-memât

3367 Gel berü sâbit-kadem irmeye sana nedem
Şânunı fehm eyleğil olmadı ʻârız ʻadem

3368 Anla sözüm müstemiʻ gendüni ol müctemiʻ
Zanbağun ahvâlini zevk idüp ol müntefiʻ

3369 Hâli ben ittüm nakil dinlemedi bî-ʻakıl
Bâr-i cehil bilini bükti çü virdi sikıl

13.1

Âmeden-i Zanbak

[feʻûlün feʻûlün feʻûlün feʻûl]

3370 İşit nakl idem sana hâl-i ʻaceb
Ki sen dahı anı kılasın taleb

3371 Diyem sana bir bir haḳâyık sözin
Virem cevheri kimse görmez yüzin

95b 3372 Bilürsen eğer kadrın ol cevherün
Sakın dürc-ü cânda odur mefharun

3373 Sözüm ger mü'essir olursa sana
Anun ehlini bul sorup her yana

3374 Ki sarrâfa irmek geriktür gişi
Bu fende temâm ola anun işi

3375 Eğer gendüsine kıla i'timâd
Mukarrer dalâlettedür i'tiḳâd

3376 Olar kim mürîd oldı buldı mürâd
Tetebbu' iden buldı râh-i reşâd

3377 Eğer kılmaz-ısan söze iltifât
Ki yok zerre zevkun yimezsin nebât

3378 Meşârib arasında var ıhtilâf
Kimi pür-küdûret kimi oldı sâf

3379 Hudâ zanbağun meşrebin kıldı pâk
Keder irmedi ana ez-âb ü hâk

3380 Hevâsı anun hû olup nârı nûr
Letâfetle kıldı cihânda zuhûr

3381 Çü taltîf idüptür 'anâsır kamu
Ana irmeyiser zarar ez-tamu

3382 Kavî itti rûhını nefsi za'îf
Kılıptur cenânın cinân-i latîf

3383 İçi taşı sâfî anun yok zeğal
Tecerrüdde ḳâlî zi-tûl-i emel

3384 Riyâ vü hased 'ucbü terk itmiş o
Anunçün zuhûr itti andan da bû

3385 Derûnında var çün temâmet safâ
Giyer zâhirinde dahı ak 'abâ

3386 Muvâfık olınca içi taşına
Koyup nakşı irer o nakḳâşına

3387 O kim aldanur nakşa câhil durur
O kim irdi nakḳâşa 'âkıl durur

3388 Çü başında tâcı anun bendeşi
Görüp 'ızzet ider ana her gişi

3389 Derûna muvâfık olıncak libâs
Netîcen sahîh oldı müntic kıyâs

3390 Muhâlif olursa eğer dü cihet
İrişmez ana hıssa ez-ma'rifet

96a 3391 Elinde var anun[1] niçe nâmeler
Okunsa içi çâk olur câmeler

3392 Açılsa irer halka bûy-i melîh
Kelâmı dürerdür[2] lisânı fasîh

3393 Açup ağzını ger tekellüm ider
Kamu müstemi'den kasâvet gider

3394 İçinde yazılmıştur esrâr-i Hak
Ki 'ârif alur her varaktan sebak

3395 Ki her bir varakta 'ulûm-i kesîr
Yazılmış durur ger olaydun habîr

3396 Nazar olsa her zerre pürdür 'ıber
Kemâlât-i Hak'tan virürler haber

3397 Gezer lâ'übâlî o bî-kayd olup
Yürür dâm-i 'ışk içre ol sayd olup

3398 Sağîr ü kebîr ü faḳîr ü ğanî
Musâhib olurdı görür<se> kimi

3399 Ki bir yirde aslâ idinmez mekân
Bu hâl-ile ol gezdi haylî zemân

3400 Mürûr itti yolı niçe ravzaya
Geçüp tâlib oldı dahı tâzeye

3401 Ki bir kayd-ılan ol mukayyed değil
Bilür kim bulınmaz mukayyedde gül

3402 Cihân hod mukarrer çü dârü'l-'ubûr
Kılur her ki bî-kayd olursa huzûr

---

1 var anun: anun var BV, AE
2 dürerdür: durur dür B

3403 Muhabbet ider hep musâhib olan
Kohusından[1] alurdı kadrın bilen

3404 Dirîğ itmedi kimseden ol kohu[2]
İrişmez bilür ana noksân-i bû

3405 Elinden geleydi kim olsa yakın
Ki ayrılmaz-ıdı olup hem-nişîn

3406 Mürûr itse her câya bûyı kalur
Kohusından anı kim ister bulur

3407 Dolardı kohusıyla hep hâr ü has
Musâhib olaydı eğer bir nefes

3408 Ne hoştur gişi ola hoş hılkati
Kime olsa yoldaş ide[3] rağbeti

3409 Hakun lutf-u mahsûsıdur işbu hâl
Niçe <kes> bu hâli sanur ḳîl ü ḳâl

96b 3410 Ne yirde ki tuttı birez ol vatan
Didiler bize geldi misk-i Huten

3411 Bu ahlâk-ı gökçek bu evsâf-ı hoş
Neden hâsıl itti neden oldı tuş

3412 Muvâfık idi bâtını zâhire
Muvâfık idi evveli âhıra

3413 Bu tavr üzre gördi gezüp çok diyâr
Edânî ehâlî sığâr u kibâr

3414 Cihân bir temâşâ yiridür ahî
Açup ʻayn-i ʻıbret gözet sen dahı

3415 Hidâyet irüp olasın hıssa-dâr
Kime seltanetten kime hıssa dâr

3416 İrer âhırı yolı bir ravzaya
Muvâfık değil benzedürse neye

---

1 Kohusından: Kokusından MŞ
2 kohu: koku MŞ
3 ide: ider MŞ

3417 Görür meşrebine muvâfık bu cây
Didi sâkin ol bunda bir niçe ay

3418 Bu bağ içre ol haylî müdded durur
Velî her nefes havf ü haşyet bürür

3419 Anunçün kim ehli mü'eddeb durur
Bilür çün kamusı mukarreb durur

3420 Eğerçi mürûr itti çok ravzaya
Velî biri hâşâ[1] buna benzeye

3421 Bulardan biri didi ana ahî
Usanmaz mısın gezmeden hîç dahı

3422 Gezüp niçe yıldur kılursın sefer
Ne kesb eyledün bana gel vir haber

3423 İdersin ticârette her dem ziyân
Çıkar asl-i mâlün elünden inan

3424 Kurı[2] gezme sanma cihândan garaz
Geçer sür'at üzre cihândur 'araz

3425 'Arazdan geçenler irer cevhere
Velîkin irişmek gerik rehbere

3426 Ki dirler kulağuzsuz uçmadı kuş
Yalunuz giden oldı a'dâya tuş

3427 Bu elvân i eşkâli gör pür-kemâl
Bulardur mukarrer serî'u'z-zevâl

3428 Cihânda baḳâ yok değil kim vefâ
Cihândan alur hazzı ehl-i safâ

97a 3429 Kemâl ol düriş sen iriş bâkıye
Bu gün hâsıl eyle koma bâkıye

3430 Bu 'umrün bir ânına yoktur behâ
Ki nâ-ehle virmek değildür sehâ

---

1 biri hâşâ: hâşe biri MŞ
2 Kurı: Kuru AE, BV, MŞ

3431 Anı zâyi‘ itme sakın her nefes
Helâke irer hod mukarrer kafes

3432 Ticârette oldunsa râbih eğer
Bu ‘umrün bu ânı cihâna değer

3433 Eğerçi bu hâlet gelür şimdi hoş
Velî âhırette elün oldı boş

3434 Tedârük idenler bulur devleti
Tekâsül kılanlar görür zilleti

3435 Nedâmet sonında mukarrer gişi
Müfîd olmadı bil bu gün it işi

3436 Seni görmişem çünki hâlî-füvâd
Sana bir nasîhat demektür mürâd

3437 Gerek<se> kabûl it gerek eyle red
Yolun bağlamıştur senün niçe sed

3438 Bu sözler ana kıldı te’sîr-i tâm
Didi kalmışam vâh ki beyne’l-‘avâm

3439 Sanasın uyurdı uyandı o dem
Kamu kavl ü fi‘line itti nedem

3440 Görüp bunları ana haclet gelür
Maḳâma nazardan mehâbet gelür

3441 Bu hod bir maḳâm-ıdı ‘ıbret-nümâ
Bedel olmaz ana bu arz u semâ

3442 Temâşâ ider anda sun‘-ı İlâh
Kohudan ‘abirden dolu her giyâh

3443 Bulur hâli günden güne izdiyâd
Bilüp bunları didi ni‘me’l-‘ıbâd

3444 Olup her nefeste ana feth-i bâb
Haḳâyık bilüp didi ni‘me’l-me’âb

3445 Dahı dikkat ittükçe artırdı hâl
İdüp şükrini didi ni‘me’l-me’âl

3446 Görüp her birinde o sirr-i ʻaceb
Didi bunda sen eyle hıfz-ı edeb

3447 Mü'eddeb görür bunlarun her birin
Riʻâyet iderlerdi yirlü yirin

97b 3448 Görüp bunları ğâlib oldı hıcâb
Hudâ'dan irişti sanasın ʻıtâb

3449 Geçüp lâ'übâlılığı terk ider
Edeb üzre olmaklığı berk ider

3450 Mukadder ola sana hayrü'l-me'âl
Bir anda tahavvül bulur cümle hâl

3451 Hidâyet gelincek dalâlet gider
ʻInâyet irincek suʻûbet gider

3452 Bularlan musâhib olur çok zemân
Bulardan alur hıssa zâhir nihân

3453 Safâ üzredür çünki mir'ât-i dil
Ne olsa muḳâbil olur müntakil

3454 Musâhibden irer safâ vü keder
Refîkından irer gişiye zarar

3455 Edeb zühd içinde buluptur kemâl
Ki zîrâ mukaddemde pâk itti bâl

3456 Çü harc itti ser-mâyesin yirine
Bulur assı yüz bin anun yirine

3457 O kim zâyiʻ itti ebed yirine
İder ribh-ı ʻumrün binün birine

3458 Eğer ehl-i meclis eğer taşradan
Biri kılsa sû'-i edeb her neden

3459 Varup yanına ana dir kim ʻazîz
Eyü yatlu zâhir kılursın temîz

3460 Geçüp iʻtibâr-ı cihândan kamu
Gelüpsin buraya zi-havf-i tamu

3461 Bu kavm içre çünkim kılursın vülûc
Ya niçün edebden kılursın hurûc

3462 Gişi varduğı yire tâbi‘ gerik
Olar vasfını cümle câmi‘ gerik

3463 Muvâfık değil kavl ü fi‘lün ahî
Sana çok riyâzat gerektür dahı

3464 Ki tâ bu maḳâma liyâkat gele
Kerem eyle mir'ât-i kalbün sil e

3465 Nasîhat kılur ana rıfk-ıla ol
Sever cân ü dilden kılursa kabûl

3466 Eğer redd iderse kılup red zi-dil
İder pes kemâl üzre ta‘zîr-i dil

98a 3467 Kime lutf u kimine hiddet gerik
Kime nush u ba‘zına şiddet gerik

3468 Meşâribde vardur tefâvüt kesîr
Anunçün kimi câhil ü kim habîr

3469 Eğer sâlisen vâkı‘ olsa bu hâl
Bu meclisten anı sürer bî-mecâl

3470 Bilür ḳâbiliyyette vardur kusûr
Anı taşra kılmazsa kılmaz huzûr

3471 Kişiye musâhib ola nâ-ehil
Keder irişür ğâlib olur cehil

3472 Bu üslûbı gendüye ‘âdet ider
Kimin redd i ba‘zın ri‘âyet ider

3473 Kime buğz u kime muhabbet kılur
Sakın sanma bu halka nisbet kılur

3474 Kamu hubb ü buğzı çü li'llâhtur[1]
Anunçün o makbûl-i dergâhtur[2]

1 li'llâhtur: li'llâh durur MŞ
2 dergâhtur: dergâh durur MŞ

3475 Görüp bâğ[u]bân çün bunun hâlini
Bilür zâhirine uyar bâtını

3476 Muhabbet ider ana ez-cân ü dil
Olur gice gündüz ana müştağıl

3477 Ki tâ terbiyet ide anı temâm
Bu bağ içre gösterdi bir hoş maḳâm

3478 Didi bunda ger sen kılursan karâr
Olur sana çok gez bu şey âşikâr

3479 Eğer kılsan ıtlâkı gendüne kayd
İdersin çü <sî>murğ ʻanḳâyı sayd

3480 Bu dahı kabûl itti her emrini
Geçüre bu hâl üzre hep ʻumrini

3481 Hidâyet kime ahı yoldaş ola
Sürer anı elbette doğrı yola

3482 Ayağ üzre ḳâyim olup ber-devâm
Kasâyid okundı işitti temâm

3483 Anun zâhirinde iḳâmet görüp
Dahı meşrebinde_istiḳâmet görüp

3484 Ana terbiyet kıldı ol rûz ü şeb
Kemâl üzre gördi tecellâ-yi Rab

3485 Hudâ'dan irişmişti ana hüdâ
Anunçün kulağına irdi nidâ

98b 3486 Olur sana her günde yitmiş nidâ
İşitmez o kim kalbi dolmış sivâ

3487 Nidâya icâbet idenlerden ol
Hudâ daʻvetine gidenlerden ol

3488 Yiyüp vahdetün honını kıl hazım
Ola ʻasker-i kesretün münhezim

3489 Fenâda kemâle irişti çün ol
Baḳâ bâğı içine kıldı duhûl[1]

1 içine kıldı duhûl: içre duhûl itti ol B

3490 Bu hâl üzre oldı o haylî zemân
Beyân eylemez hâlin anun lisân

3491 Ana mânı‘ olmadı hîc bir ehad
Girenler kalur anda çıkmaz ebed

3492 Didiler ana hayra makdem ahî
Seni gözlerüz dâyimâ biz dahı

3493 İşâret beşâret oluptı bize
Mülâḳât olaydı burada size

3494 Sivâ-yi Hudâ'dan kılup ol firâr
Girip hısn-ı tevhîde kıldı karâr

3495 Bilün mısr-ı tevhîd hısnı hasîn
Girenler fenâdan olurlar emîn

3496 Fenâ ehli olmak gerik girmeğe
Ana ğayrı yol yok gişi irmeğe

3497 Bu hâlini gördi anun bâğ[u]bân
Didi lâyık ancak ola dîde-bân

3498 Recâ eyler[1] andan zuhûr-i eser
Haḳâyıktan ister ki vire haber

3499 Diler meclise anı hâfız kıla
Kamu ehl-i meclis bu hâli bile

3500 Ana halvetinde kılup nush-u hâs
İder ana himmet kıla ez-havâs

3501 Ne kim didi sebt itti ol hâtıra
Gönül sahf-i hâl-idi ez-hâtıra

3502 Ruhâm-i dile cümle nushı yazar
Ki tîğ-ı itâ‘atle anı kazar

3503 Cihâna irişse Hudâ'dan kahır
Ana virmeye hîc tağayyür dehir

3504 Kamu nushu ol çünki hatm eyledi
Bu dahı ana hıfz-ı hatm eyledi

1 eyler: ider B

99a 3505 Koyar bahr-i bî-haddi ol der-zücâc
Kime suyı tatlu kimine ücâc

3506 Kılur katre bahri ihâta ʿaceb
Muhît oldı bir şîşe ʿummânı hep

3507 Bu söz ehl-i ʿakla muhâlif gelür
O kim gördi zevk <itti> hâli bilür

3508 Kelâmum kamu ehl-i zevk-ıladur
Gelür ehl-i zevka sözüm cümle dür

3509 Bilür kadrını ol ki sarrâftur
Görüp nâ-ehil dir ki hep lâftur

3510 Cihân bir hayâl-i muhakkak durur
Haḳîkat bilenler muvaffak durur

13.2

Kelimât-i İlâhiyye

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

3511 İçelüm vahdet meyin bilmen ki îmân nolusar
Açmışam estâr-i ʿışkı râz-ü penhân nolısar

3512 Lâ'übâlî mest ü bî-pervâ gezüp ittüm ʿaceb
Câme-i ʿırzı bu gün çâk-i girîbân nolısar

3513 Katreyem ammâ ki bahrem cevherem sanma harez
Ben muhît-ı aʿzam oldum bahr-i ʿummân nolısar

3514 Bu ʿacebdür vuslatumda derdüm artar dâyimâ
Cânü teslîm eylemekten özge dermân nolısar

3515 Çün ezel ʿışkun meyinden kılmışam bir cürʿa nûş
Olmışam rüsvâ i şeydâ bend ü zindân nolısar

3516 Kesretün milkin yıkup yaktum ne kim var ser te-ser
Vahdetün milkinde geldi bana fermân nolısar

3517 Çünki esrâr-i hüviyyetten irişti kalbe bû
Geçti hep fikr-i sivâdan oldı hayrân nolısar

3518 Al ele tabl-i muhabbet gir melâmet sûkına
Ol nigârun nakşı sun'ın eyle seyrân nolısar

3519 Çâr-sûy-i 'ışka gir tâlib kalender gibi sen
Okı hüsninde gazel kıl âh ü efgân nolısar

3520 Terk idüp ashâb-i zühdi gel melâmet ehline
'Âr i nâmûsı gider ol hâke yeksân nolısar

3521 İrdiler maksûda bunlar buldılar mahbûbını
Her ki *'Ârif* oldı bildi cân ü cânân nolısar

14

<F a s l >

Matla'

[müstef 'ilün fe'ûlün müstef'ilün fe'ûlün]

99b 3522 İy saltanat esîri oldun ırak Hudâ'dan
Kim zikr-i Hakk'a bir bak kalbün dolu sivâdan

3523 İy tâlib-i riyâset düştün 'aceb belâya
Kıl nefsüne siyâset elyak budur kazâya

3524 Bu 'ızzeti cihânun küllen fişâr oluptur
Mâr oldı mîr-i 'âdil zulm-ile il doluptur

3525 'Adl-ile iştihârun zulmüne yok nihâyet
'Âdil ri'âyesini her dem ider hımâyet

3526 Taht-i hükûmetünde kim var atup yabana
Fikrün bu gice gündüz hükm idesin cihâna

3527 Nefsün hevâsıdur bu terk eyle fikr-i fâsid
Pâ-mâl olup ri'âyâ mesrûr oldı hâsid

3528 Evvel gişiye lâzim gendü vücûdın ıslâh
İhmâl iden bu gün bil bulmadı yarın iflâh

3529 Milk-i vücûda sultân olmağa sa'yün olsun
Ref' eyle cevr ü zulmi 'adl-ile cümle dolsun

3530 Bu nakş <ü> renge gönlün virme baḳâsı yoktur
Hükm eyle milk-i nefse anda defîne çoktur

3531 Emn ü emân idersen kalbün vilâyetin ger
Sültân-i dü-cihânsın olsan çü ʿabd-i ahkar

3532 Dil milki ʿaskeriylen feth eyle mısr-ı rûhı
Mansûr olup Hudâ'dan gör anda çok fütûhı

3533 Şâh ol serîr-i sirre ʿad<l> eyle ber-riʿâyâ
Dünyâda şâh-i aʿzam kapunda ʿabd-i ednâ

3534 Her seltanet cihânda bâḳî değil mukayyed
Bu hâli kesbe saʿy it zâ'il değil mü'ebbed

3535 Zâhirde şâh-i aʿzam bâtındasın raʿıyyet
Hâlüni eyle tebdîl var-ısa ger hamiyyet

3536 Hâlin tedârük itti ol kes ki oldı ʿâkıl
Ursan başına taşı bakmaz yüzüne ğâfil

14.1

Âmeden-i Gül

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

3537 Dinle gör kim nakl idem ahvâl-i gül
Hıssa ire baʿza cüz' ü baʿza kül

3538 Her gişiden zâhir olsa bir eser
Hılkatinden herkese virür haber

3539 Gerçi bu üslûbadur ʿâlem velî
Lîki hıkmet üzredür bilmez denî

100a 3540 Kim haḳâyık fehm ider taʿn eylemez
Kim meşârib zevk ider şeyn eylemez

3541 Var-ıdı anda enâniyyet temâm
Kimseye virmez tekebbürden selâm

3542 İʿtibâr-i halktan dolmış dimâğ
Kanda varsam dir ulu dağ üsti bâğ

3543 Dir benümlen buldı zînet her riyâz
Yüz sürür ayağuma âb-i hıyâz

3544 Reng ü bûy-i hüsnine mağrûr idi
Tâc ü taht ü ʻızzete mesrûr idi

3545 İʻtiḳâdı bu ki misli yok durur
Gerçi ezhârı cihânun çok durur

3546 Bülbül-i şûrîdeden gizler cemâl
Bilmedi bu ʻâlemi dârü'z-zevâl

3547 Geh çıkardı taşra yüz bin nâz-ıla
Perdeden söyler gözükmez râz-ıla

3548 Halvetinde ʻîş ü ʻışretti müdâm
Karşusında kulları idüp kıyâm

3549 Refʻ iderdi dilde olsa zerre ğam
Dirdi kim var ola benden muhterem

3550 Yılda bir gez ʻarz ider halka cemâl
Çok gözükmek hurmete virür zevâl

3551 Dest-i nâ-dân irmesün dir ʻırzın o
Saklayup giç eyler-idi ʻarz-ı bû

3552 Geçti bu hâl üzre niçe ay ü yıl
Gör ne ızhâr itti yine âb ü gil

3553 Mülk-i ezhârı kamu iy hoş-hısâl
ʻAsker-i berk eylemişti pây-i mâl

3554 İrmiş-idi Rûm'a deştün ʻaskeri
Yıktı yaktı ğâret idüp her yiri

3555 Çün sovuktan arza irmişti memât
Muhtefiydi arz içinde her nebât

3556 Şiddet irse âdeme lâzim sabır
Lutf irer elbette bil baʻde'l-kahır

3557 Çarh-ı encüm devr idüp leyl ü nehâr
İttifâk irdi yine fasl-i behâr

3558 Ebr-i rahmet neşr idüp âb-i hayât
Hep kubûrından zuhûr itti nebât

100b 3559 Çün irüp bâd-i sabâ ʻÎsî-nefes
İtti ihyâ ger çiçek ger hâr ü has

3560 Dest-i devrândan irişmişken elem
Pür-sürûr oldı kamu defʻ itti ğam

3561 Pîr-i dehr oldı yine tâze cüvân
İʻtidâl irdi hevâya cisme cân

3562 Hukmini icrâ idüp şâh-i rebîʻ
Eyledi ızhâr âsâr-ı bedîʻ

3563 Bu cihândur mazher-i lutf u kahır
Gâhi hâr u gâhi gül bâğ-ı dehir

3564 Iztırâb irdi nebâta ber-kemâl
Kim çıkup ʻarz ide her biri cemâl

3565 Doğdı çün etfâl-i ezhâr-i çemen
Terbiyet itti kamuya zü'l-minen

3566 Zînet üzre her biri kıldı zuhûr
San cihân bâğına nâzil oldı hûr

3567 Her şükûfeylen müzeyyen deşt ü dağ
Cennetü'l-firdevs oluptur cümle bâğ

3568 Şâh-i gül dahı bilüp bu hâleti
Kasd ider seyr eyleye bu zîneti

3569 Vakt oluptur ʻaskere gösterde yüz
Her birine ide ihsân niçe yüz

3570 Baʻza kurbet ide baʻzına nazar
Baʻza ʻızzet baʻzına sorup haber

3571 Kadrına göre riʻâyet eyleye
Hâline göre himâyet eyleye

3572 Didi tertîb eylenüz bir encümen
Her ne kim var gelsün ezhâr-i çemen

3573 Her ki tâbiʻ emrüme makbûldür
Kim hılâf itse bilün maktûldür

3574 ʻAskerüm görmek mürâd oldı yine
Görmedüm bunları oldı bir sene

3575 Cümlesi gelsün müzeyyen bî-kusûr
Tâ ki ben dahı kılam taşra zuhûr

3576 Çün nidâ-yi ğayb irdi bunlara
Her birisi gire raʻnâ donlara

3577 Her birine Hak ne virdiyse libâs
Cümlesi geysün temâşâ ide nâs

101a 3578 Her şükûfe istimâʻ idip yasak
Kudreti mikdârı tuttı cümle sak

3579 Her birine her ne kim virdi Hudâ
Bûy i dürr ü cevher ü reng ü kabâ

3580 Cümlesi ızhâr idüp makdûrını
Şeh temâşâ ide tâ her birini

3581 Döşediler evvelâ sebzîn bisât
Kim görürse kalbi olur pür-neşât

3582 Her tarefte anda çok âb-i revân
Bu cihân bâğına reşk itti cinân

3583 Çünki tezyîn ittiler bir hoş maḳâm
Her ki gördi dir budur dârü's-selâm

3584 Baʻdehû ezhâr geldi birbirin
Zînet üzre ḳâyim oldı yir yirin

3585 Her biri bir renge geymiştür kabâ
Ortada çavuş durur bâd-u sabâ

3586 Bunları tertîb-ilen tezyîn ider
Pür-edeb olun diyü telḳîn ider

3587 Müntazırlardur ki şeh ide hurûc
Taht-u şâh üzre gelüp ide ʻurûc

3588 Başladı yap yap zuhûr itti havâs
Şeh yakın oldı bilür her ʻâm ü hâs

3589 Zâhir oldı halvetinden nâ-gehân
Didiler kim işte geldi cisme cân

3590 Çünki şâh itti bulara ʿarz-ı rû
Zümre-i ezhâr kıldılar tapu

3591 Döşediler yanına sebzîn kumâş
Alkış ü taʿzîm itti kuru yaş

3592 Saçtılar üstine dürlü jâleler
Bülbül-i şûrîde eyler nâleler

3593 Taht-i şâh üzre geçüp kıldı karâr
Tınmayup eşhâsa hıfz itti vaḳâr

3594 Karşusında durdı bunlar bâ-edeb
Hüsnine şâhun olurlar münteheb

3595 Başına geymişti ol tâc-ü ğurûr
Arkasında câme vardı ez-sürûr

3596 Bağlamıştı bile ʿızzetten kemer
Ayağına yüz sürür şems ü kamer

101b 3597 Baʿdehû kıldı nazar etrâfına
İltifât itti bular evsâfına

3598 Gördi ezhâr-i çemen yir yir durur
Hızmet-içün her biri ḳâyim durur

3599 Her biri bir renge geymiştür libâs
Bunları eyler temâşâ cinn ü nâs

3600 Emr-i şâha her biri nâzır durur
Hâ dise ger cümlesi hâzır durur

3601 Gendü içün bildi bu taʿzîmi ol
ʿUcb-ılan etrâfa baktı sağ u sol

3602 Bir gişiye olsa ğâyet[1] iʿtibâr
Halk-ı ʿâlem gözine gelmez ğubâr

3603 Kalbi hod memlû-yidi anun sürûr
İşbu hâletten gelüp ğâyet ğurûr

---

1 olsa ğâyet: ğâyet olsa B

3604 Başlayup mecliste bî-had itti lâf
Sanki dâhıl milki içre kûh-i ḳâf

3605 Germ olup haylî tekebbür eyledi
Dinlenüz kim nice sözler söyledi

3606 Kim tekebbür eylese olur zelîl
Kim ta'azzum eylese olur hacîl

3607 Bunlara idüp nazar kıldı hıtâb
Size bir şey soraram[1] virün cevâb

3608 Her birinüz niçe yir seyr ittinüz
Gördünüz ba'zın kimin işiddünüz

3609 Didiler bunlar buyur iy pâdişâh
Tâbi'uz fermânuna bel mihr ü mâh

3610 Her ne kim fermân gelür baş üstine
Baş virürüz ger disen taş üstine

3611 Sandılar kim ide teklîf-ü sefer
Her birisi şâha gösterde hüner

3612 Şâh öninde her biri baş oynaya
Atı ayağında san taş oynaya

3613 Didi benden ğayrı bir şâh-i cihân
Yir yüzinde var mıdur işbu zemân

3614 Kudret ü kuvvette misl ola bana
Her neye kasd eylese ire ana

3615 Bende olan tâc ü taht ü seltanet
Var mıdur bir şehte vüs'-i memleket

102a 3616 'Askeri cümle müheyyâ ber-kemâl
Eyleye hasmın ne varsa pây[i]mâl

3617 Yâ bana kimse muḳâbil var mıdur
'Askerümlen yâ muḳâtil var mıdur

3618 Emr idersem var mıdur eyler hılâf
Milk-i insân içre yâhud kûh-i ḳâf

1 soraram: soruram B

3619 İ'tiḳâdı misli yoktur der-cihân
Ya Sikender yâ Süleymân-i zemân

3620 Tınmayup hıfz-ı edeb itti bular
İşbu sözden başa koyuldı[1] sular

3621 Gördiler vardur kemâl üzre ğurûr
Her birisi oldı ğâyet[2] bî-huzûr

3622 Her ki da'vâ-yi enâniyyet ider
Pes bilürler anı Mevlâ red ider

3623 Sâniyen şeh eyledi yine sü'âl
Söylesünler kimde varsa ḳîl ü ḳâl

3624 Korkmasunlar söylesün herkes sözin
Gönlüm ister seyr idem bu yir yüzin

3625 Tınmadılar sâkit oldılar yine
Pür-elem oldılar anun 'ucbına

3626 Havf iderler kim ana ire zevâl
Devlete mağrûr olanda böyle hâl

3627 Yine ıkdâm itti şeh idüp 'ıtâb
Didi niçün söylemezsiz bir cevâb

3628 Emrüme tâbi' değilsüz mi[3] benüm
Yâhud işitmez misiz sözüm benüm

3629 Bildiler geldi ğazab şâha kamu
Geh kızardı geh ağardı reng-i rû

3630 Geldi âhır ilerü bâd-ü sabâ
Şâh[4] öninde öpti yir itti du'â

3631 Didi bunlar hep[5] kapunda bendedür
Lîkin ahbârı cihânun bendedür

3632 Rub'-u meskûnı bilürven ser te-ser
Gezmişemdür bu cihânı der be-der

---

1 başa koyuldı: başına koydı B
2 oldı ğâyet. ğâyet oldı B
3 değilsüz mi: değül misüz MŞ
4 Şâh: Şeh MŞ
5 bunlar hep: hep bunlar B

3633 Acı tatlu eyü yatlu her ne var
İstimâ‘ eyler isen virem haber

3634 ‘Asker içre gerçi kim leffâf çok
Cümlede ben denlü bir seyyâh yok

102b 3635 Böyle kılmış Hak Te‘âlâ hılkatüm
‘Âlemi devr eylemektür hızmetüm

3636 Eylemezse ben kulına şeh ‘ıtâb
Hazretünde söyleyem doğrı cevâb

3637 Kim dimişler doğrı söz acı gelür
Hem anı kim zikr iderse red olur

3638 Yanına çağırdı[1] şeh itti kasem
Doğrı söylersen seni_idem muhterem

3639 Şol ki vâkı‘dur bana itgil beyân
Gördüğün ahvâli nakl eyle ‘ayân

3640 Didi kim geşt eyler-iken der-cihân
Görmişem çok nesneler zâhir nihân

3641 Seyr iderken irdi yolum bir yire
Cümle sahrâ anda yok dağ u dere

3642 Arz-ı beyzâ mülk-i bî-ğâyet durur
Âyete'l-kürsî ana âyet durur

3643 Mâ-verâ-yi mülk-i kesrette o yir
Tâlib olanlar varurlar binde bir

3644 Ana şol tâlib olan irgürdi râh
Kim delîl oldı ana ‘avn-i İlâh

3645 Ol vilâyet adı vahdet milkidür
Hep bilâdı müntazım san silkidür

3646 Anda yoktur arz-ı ḳâlî bir karış
Cümlesi ma‘mûr olmış pür-nakış

3647 Vardur anda niçe gez yüz bin bilâd
Her biri memlû durur anun ‘ıbâd

1 çağırdı: çığırdı B

3648 ʻAbd-i ednâsına şâhân-i cihân
Bende olurdı kabûl itse bir ân

3649 Şehr-i ednâsında_olan vüsʻat sığar
İçine arz u semâ koysan sığar

3650 Var kıyâs eyle o mülkün vüsʻatin
Bu cihân şâhına anlar nisbetin

3651 İttifâk irdi yolum bir şehrine
Yok nihâyet seyr ola yüz <bin>sene

3652 ʻArş ü kürsî[1] levh-ü mahfûz u kalem
Kim anun bir kûşesinde bir rakam

3653 Nâmına anun dimişler şehr-i dil
Sanma kim olmış binâ ez-âb ü gil

103a 3654 Dürre-i beyzâdan olmış her binâ
Eylemez hîc biri hacb-i mâ-verâ

3655 Âb-i Kevser misk-i ezferdür türâb
Görse cennet ana dir niʻme'l-me'âb

3656 Görmişemdür anda bir şâh-i ʻaceb
Taht-i vuslatta oturmış bâ-edeb

3657 Cümle ashâbı mukarrebler durur
Karşusında hem mü'e<dd>ebler durur

3658 Ana virmiş Hak kemâl-i kudreti
ʻAskerinün vasfa gelmez zîneti

3659 Emrine tâbiʻ durur ins ü melek
Dur dise sâbit olur necm ü felek

3660 Dön dise bir gez döner bu bahr ü ber
Dirse olur ratb ü yâbis huşk ü ter

3661 Lîki bu hâle ol itmez iltifât
Kim edeb hısnında kılmıştur sebât

3662 ʻUmri içre itmemiş sû'-i edeb
Anun-içün[2] olmış ol makbûl-i Rab

---

1 kürsî: kürs ü AE, B
2 Anun-içün: Onun-içün B

3663 Binde bir hâlin sabâ nakl eyledi
Hacletinden şeh kızardı derledi

3664 Bildi kim şâha sözi kıldı eser
Tınmadı artuk sabâ ez-hayr ü şer

3665 İğdi şâh çünkim te'emmül başını
Geh dudağın oynadur geh kaşını

3666 Düşti bahr-i hayrete yüzdi birez
Getti berr-i fikrete gezdi birez

3667 Geh cezîre görünür gâhî kenâr
Gâhi kûhistân i geh gül gâhi hâr

3668 Çün temâm itti kamu fikret işin
Bir zemândan sonra kaldurdı başın

3669 Karşusında gördi ḳâyimdür sabâ
Dir dokundı bana senden bir hevâ

3670 Bu haberden kalbe irdi[1] ıztırâb
Varması lâzim yol olsa berr ü âb[2]

3671 Çünki ol yirden bana virdün haber
Ben dahı kıldum ana 'azm-i sefer

3672 Gel delîl ol işbu râha bana sen
İrevüz tâ ol diyâra sağ esen

103b 3673 Feth idersem ol diyârı bi't-temâm
Ben dahı idem sana ihsân-ü tâm

3674 Didi şâha emrinüz baş üstine
Her ne yazıldı gelür kaş üstine

3675 Lîki ol yolda şedâyid çok durur
'Asker ü şehde tahammül yok durur

3676 Berri yâbistür yolı yok zâd ü âb
Kim ğıdâ kahr ü elem suyı serâb

1 irdi: geldi AE
2 yol olsa berr ü âb: yolı olsa pür-âb MŞ

3677 Ba'zı kûh ü ba'zı sengistândur
Ba'zı şîr ü ba'zı mâristândur

3678 Çün mehâf ü mühlik oldı cümle cây
Terk-i nevm itmek gerektür niçe ay

3679 Baş ü cândan geçmeyenler irmedi
Ehl-i kayd olanlar ana girmedi

3680 Ana ashâb-i tecerrüddür iren
Kesret-ilen varmadı ana varan

3681 Bu şedâyid kim sana kıldum beyân
Binde birin sanma kim kıldum 'ayân

3682 Ana göre bâkısın eyle kıyâs
Yol kolay olsa varurdı cümle nâs

3683 Her şedâyid ıhtiyâr eyler isen
Kıl tedârük yola gir ger er-isen

3684 Sür'at üzre devr ider necm ü felek
Hıssa kime vuslat ü kime emek

3685 Şeh buyurdı 'askere oldı nidâ
Şâh öninde kimdür iden cân fidâ

3686 Hâzır olsunlar sefer vardur ulu
Kim gider şâh-ıla oldur bahtulu

3687 Bir mübârek vakt içinde şâh-i gül
Esb-i himmet bindi[1] kasdı şehr-i dil

3688 'Askeri cümle müzeyyen pür-yarak
Gendüsin 'arz ittiler yakın ırak

3689 Emr olındı 'askere hep göçtiler
Niçe kûh ü niçe sahrâ geçtiler

3690 Reh-ber oldı şâha çün bâd-ü sabâ
Tâze tâze irişür her dem hevâ

3691 Niçe şehr ü karye seyr itti bular
Hep dükendi arz-ı ma'mûr ü sular

1 Esb-i himmet bindi: Bindi esb-i himmete MŞ

104a 3692 Uğradı bir berr-i bî-pâyâna yol
'Asker-ilen şâh kıldılar duhûl

3693 Yoktur anda âdem ü hayvân nebât
Ekserine 'askerün irdi memât

3694 Her konakta niçe âdem kaldılar
Ba'zısı za'f üzre ba'zı öldiler

3695 Dönmeye aslâ girüye yok mecâl
Dönseler dahı halâs olmak muhâl

3696 Cümle 'asker oldı bu yolda hebâ
Kaldı şâh-ılan hemân ancak sabâ

3697 Gitti şâhun atı kaldılar yayan
Gittiler bu hâlet üzre çok zemân

3698 Giderek kaftânı virdi sıkleti
Hep bıraktı hâsıl itti hıffeti

3699 Kalmadı illâ ki ancak[1] pîrehen
Setr-i 'avret ecliçün sanma beden

3700 Çünki şâhun hâlini gördi sabâ
Didi hep nakl eyledümdi ben sana

3701 Didi şâh geçtüm ne varsa hânümân
Ola kim sıhhatlen[2] ire ana cân

3702 Ol yire irgürse[3] tek bizi İlâh
Ser sağ olsun eksük olmaz bir külâh

3703 Didi kesretten halâs oldun i şâh
Milk-i vahdet içredür şimdi bu râh

3704 Başladı bir bir bilâd itti zuhûr
Gördi ma'mûrî dolar kalbi sürûr

3705 Gördi gendü milkine yok nisbeti
Ger bilâd ü ger kurâ ger vüs'ati

---

1 illâ ki ancak:ancak ki illâ MŞ
2 Sıhhatlen: sıhhatle AE, B
3 irgürse: irgüre MŞ

3706 Secde-i şükr itti ol dem Rabb'ine
Cân ü dilden düşti anun hubbına

3707 Terk idüp geçti ne varsa seltanet
Çıktı dilden hubb-i eski memleket

3708 Gittiler bu hâlet üzre çok sene
İtmediler rûz <ü> şeb nevm ü sine

3709 İkisi bir gün giderken pür-te'ab
Zâhir oldı karşudan şehr-i 'aceb

3710 Gördi ol şehri münevver pür-zıyâ
Sandı kim şems indi arza ez-semâ

104b 3711 Bundan irişür kamu etrâfa nûr
Şems her gün varur andan nûr alur

3712 Zâhir ü bâtın ne var câmi' durur
Nûr-i bî-reng anda <bil> lâmi' durur

3713 Vardılar yap yap o şehrün yanına
İrişür dürlü revâyih cânına

3714 Cân dimâğına irip 'ıtr-i latîf
Bir cüvân-i tâze oldı bu nahîf

3715 Girdiler şehr içine seyr iderek
Vardılar dîvân-i şâha giderek

3716 Bir mehâbet gördi dîvân içre ol
Hayretinden fark itmez sağ u sol

3717 Gördi cem' olmıştur anda cinn ü nâs
Vüs'at ü kesrette yok ana kıyâs

3718 Vardur anda niçe ezhâr-i latîf
Ger birin koksa bulur kuvvet za'îf

3719 Gelse işbu milke anun ger biri
Reng ü bûdan usanurdı her biri

3720 Halk idiptür anda Hak hoş bir nebât
Mürdeler koksa anı bulur hayât

3721 Baktı bu ʻaskerde olan zînete
Hacletinden düşti bahr-i hayrete

3722 Çün sabâ sâbıkta itmişti beyân
İʻtiḳâdı kizb-idi hep ol zemân

3723 Didiğinden buldı artuk her birin
Bildi kim nakl itmemiş binde birin

3724 Taht üzre gördi bir şâh-i ʻaceb
Hoş oturmış pür-mehâbet pür-edeb

3725 Ğâlib oldı gendüye havf ü hıcâb
Sandı kim şehten irer ana ʻıtâb

3726 İttüği[1] daʻvâya nâdim oldı hep
Kalbini pâk itti durdı bâ-edeb

3727 Şâh hod lutf ü mürüvvet kânıdur
Pür-sehâdur mürde cismün cânıdur

3728 Gördi ʻuryân şâh virdi bir libâs
Ger göre hayrân olurdı cinn ü nâs

3729 Şâh gösterdi ana bir hoş maḳâm
Rûz <ü> şeb dir eyle sen bunda kıyâm

105a 3730 Çün sabâ irgürdi anı kurbete
Koktı yüzin gitti yine ğurbete

3731 Çün güle şehten olur bu iʻtibâr
Geldi eski hâleti bî-ıhtiyâr

3732 Didi çün bunlardan oldum muhterem
Bunda dahı bunlara hükm eylerem

3733 Gördi bunlar her biri ehl-i sükûn
Gendüyi aʻlâ buları sandı dûn

3734 Zâhir oldı andan âsâr-i ğurûr
Pes yakın oldı ki şehten ola dûr

3735 Gördi hâlin geldi zanbak ilerü
Dil uzadup dir ana iy nîk-rû

1 İttüği: İttiğü B

3736 Pes ne gördün eyledün sû'-i edeb
Hâlüni fikr eylemezsin bu ʻaceb

3737 Sende olan dürlü bu reng ü libâs
Her birinde bunlarun var it kıyâs

3738 Var bularda sende olan levn-i tîb
Böyle germ olmak nedendür iy habîb

3739 Zâhirâ gördün buları sen haḳîr
Şâhtur maʻnâda sûrette faḳîr

3740 Dürlü zînetlen bulardur müttesıf
Lîki her biri kusûra muʻterif

3741 Senden artuk var bularda çok kemâl
İtmedi bunlar velî ızhâr-i hâl

3742 Her birisi eylemiş hıfz-ı edeb
Sen de bunlar hâlini eyle taleb

3743 ʻÂkıl-ısan dahı tahsîl eyle hâl
Yohsa çok olur bu yolda ḳîl ü ḳâl

3744 Sanma sen gendüni irdün rütbete
İntihâ yok seyr-i esb-i himmete

3745 Kıldı bu sözler anun cânına kâr
Cân ü dilden kıldı terk-i iʻtibâr

3746 Bir cihetten dahı baktı bunlara
Kim bular aldanmamış bu donlara

3747 Bunlarun maksûdını çün itti derk
Gendinün ʻucbını dilden itti terk

3748 Câmesini çün gurûrun itti çâk
Benliğinden geçti oldı kalbi pâk

105b 3749 Yüzi üzre düşti bir gez didi hû
Pes fenâ buldı ne varsa reng ü bû

3750 Çün fenâ vâdîsini itti ʻubûr
Ğayrı reng i bûy-ılan kıldı zuhûr

3751 Gördi bunlar her biri ehl-i sükûn
Ol dahı kıldı edeb oldı zebûn

3752 Fikr idüp itti nedâmet her işe
'Avn-i Hak irdi işüm vardı başa

3753 Aldı iki destine iki tabak
Biri la'lin birisi sîmin varak

3754 İçi pür altun le'âlî yâdigâr
Şâh ayağına ider ol dem nisâr

3755 Tâ ki 'afv ide günâhın şeh[1] bunun
Şükrini ide edâ sânî donun

3756 Bildi şeh kim cân ü dilden oldı kul
'Afv ider cürmin idüp 'uzrin kabûl

3757 Şâh-iken kulluğı kıldı ıhtiyâr
Bende oldı ana şehler sad hezâr

3758 Çünki vahdet câmını gül itti nûş
Kim ki ağzın koktı rûhı itti cûş

3759 Buldı şol 'ızzet ki bulmaz binde bir
Eyledi şehler başı üstinde yir

3760 Kanda varsa tuttılar el üstine
Tuhfe eyler anı herkes dostına

3761 Hıkmeti bu pâk oluptur ez-keder
'Izzet istersen bu evsâfı gider

3762 Her kime vasf olsa bil 'ucb ü ğurûr
Hak katından halk içinden oldı dûr

3763 Bu sıfâtun sonıdır elbet nedem
Mahva sa'y eyle ana virme kıdem

3764 İrişür elbette âhır haclete
Evvelâ terk eyle girme zahmete

3765 Bu cihânı anla fânûs-i hayâl
Gösterür bir anda yüz bin şekl-i hâl

1 şeh: şâh B, BV

14.2

Kelimât-i İlâhiyye

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

3766 Şular kim 'ızzet-i dünyâya cândan i'tibâr eyler
Mukarrer bil olar yarın yirini cümle nâr eyler

106a 3767 Şular kim tâlib-i Hak'tur bu yolda varı terk idüp
Geçüp cümle lezâyizden şedâyid ıhtiyâr eyler

3768 Şular kim 'ışka münkirdür ider 'uşşâka ta'n anlar
Eğer zâhid eğer sûfî riyâsın âşikâr eyler

3769 Şular kim merd erenlerdür olup şehbâz-i lâhûtî
Hevâ-yi hû<-yi> yâhûnun[1] hümâsını şikâr eyler

3770 Şular kim 'ârif-i bi'llâh olup sûrette sâkindür
İder seyr-i semâvâtı dime yirde karâr eyler

3771 Şular kim rütbet-i Mansûr'a irdi 'ışk yolında
Eğer hazm itmese sirrin yirin elbette dâr eyler

3772 Şular kim zühd i takvâ içre tahsîl eyledi a'mâl
Visâli lezzetin bilse[2] bu yolda hep nisâr eyler

3773 Şuna kim sirr-i vahdetten irişe peyk-i Rabbânî
Kılur bunlar gibi yağmâ vü 'aklın târümâr eyler

3774 Melâmet ehli olmayan irişmez vuslat-i yâra
Sen anı sanmağıl vâsıl[3] o kim nâmûs i âr eyler

3775 Eğer bir 'abd-i ednâya irişe lutf-i Sübhânî
Eğerçi ahkar-ı eşyâ olursa şehriyâr eyler

3776 İgen germ olma iy zâhid kılup 'uşşâka ta'nı çok
Sakın Hakk'un huzûrında seni_anlar şerm[e]sâr eyler

3777 Sakın aldanma dünyâ-yi denînün nakş i rengine
Sunar evvel gül-i zîbâ velîkin sonra hâr eyler

---

1 hû-yi yâhûnun: hû vü yâhûnun AE
2 bilse: bulsa MŞ
3 sanmağıl vâsıl: sanma vâsıldur MŞ

3778 Şu kim *'Ârif* durur her dem gülüstân-i visâlünde
Cemâlün şevkına bülbül gibi feryâd ü zâr eyler

15

<F a s l >

Matla'

[fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûl]

3779 Gel iy tıfl-ı tâze bana tut kulak
Ki ta'lîm idem sana bir hoş sebak

3780 Anı levh-ı dilde bu dem yazasın
Ki nisyân irişür dahı tâzesin

3781 Oku[1] anı subh u mesâda müdâm
Se'âdet senün ez-ber itsen temâm

3782 Bu 'umr-i girân-mâyedür şeb-çırak
Behâ bî-behâ oldı bi'l-ittifâk

3783 'Atâ itti Mevlâ anı sana pes
Ticâret it anunla sen her nefes

3784 Ki her bir nefeste anun ribhi çok
Hevâ i heveste anı itme yok

106b 3785 Cihân dolı mâle viren sâ'atin
Anı zâyi' itti çeker zahmetin

3786 Çü tazyî' iden müflis oldı ebed
Ana virmeye füls-i ahmer ehad

3787 Gişiye şeref virmez asl ü neseb
Virür mâl-i râbih anı kıl taleb

3788 Şu kim 'âkıl oldı satup dü cihân
Olur ribh-i 'umre o genc-i nihân

3789 Ahî tâze iken yapış her işe
Varur tâzelikte mukarrer başa

1 Oku: Okı BV, AE, MŞ

3790 Çü mir'ât-i kalbe keder irmedin
Gönül hânesine sivâ girmedin

3791 Sakın irmesün ana jeng-i hevâ
Pür it hâne-i < kalbi > hubb-i Hudâ

3792 O kim ḳâbil oldı bu denlü yiter
Kürâdan ebed kokmadı bûy-i ter

15.1

Âmeden-i Ğonca

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

3793 Dinle gör nakl eyleyem[1] bir hoş kelâm
Kim mürâdum fehm ider oldur hümâm

3794 Dil kulağın tut dakam dürr-i yetîm
Cân gözin açan görür[2] mülk-i 'âzîm

3795 Her ki ḳâl-i ğoncadan ahz itti hâl
Anladı zevk itti ol hayrü'l-me'âl

3796 Ğonça geymiş başa la'lin şeb-külâh
Var ümîdi kim varurak ola şâh

3797 Tâze dilber gibi göstermez yüzin
Kimsenün koymaz kulağına sözin

3798 Jâle takmış gûşına dürr-i 'Aden
Kokusı san bir göbek misk-i Huten

3799 Dir ki ben 'âlî-neseb şeh-zâdeyem
Ğam hazânından bu gün âzâdeyem

3800 Kankı bâğa varuram rif'at benüm
Ğurbete kılsam sefer 'ızzet benüm

3801 Cem' olup etfâl-i ezhâr-ile ol
Salınurlar bâğ içinde sağ u sol

---

1 nakl eyleyem: nakl idem B
2 açan görür: aç görünür B

3802 Her hevâ gelse ana tâbi‘ durur
Lîki anda nûr-i Hak lâmi‘ durur

107a 3803 Nûrı setr itmiş velî nâr-i hevâ
Arzı gör hıfz eylemiş batnında mâ

3804 Kimse bilmez kim derûnında ne var
Yâ cevâhir yâ le’âlî yâ fişâr

3805 Zâhirinde var-ıdı haylî ğurûr
Kim benem dirse kılur da‘vâ-yi dûr

3806 Bâtınî hâli anun mestûrdur
Olsa câ’iz anda çok mestûr dür

3807 Tıflıdur kılman ta‘accüb hâlini
Dinlenüz sonra nolur ahvâlini

3808 Tab‘ı anun her ne görse meyl ider
Kankı yola sevk ide ana gider

3809 Tâze olsa lâzim ana terbiyet
Terbiyetlen hâsıl olur mertebet

3810 Çün mürebbî ‘âkil ü kâmil gerik
Hem mürebbâ ḳâbil ü fâ‘ıl gerik

3811 Şâh-i gülde salınurken ittifâk
Nâ-gehân irdi sabâ burdı kulak

3812 Bir tabanca vurdı anun vechine
Gonçe oldı münkabız dir vechi ne

3813 Hayli silkti sarstı anı[1] sabâ
Dir nice tâbi‘ olursun her hevâ

3814 Lehvini nef‘ itme usanmaz mısın
Âhırı hâlün n’olur sanmaz mısın

3815 Tıflıdur kaçmış gibi üstâttan
Dir ölüm yiğ sana yatlu addan

3816 Cehl-ilen mevsûf olsa bir gişi
İki ‘âlemde anun hayvân işi

1 silkti sarstı anı: anı silkti vü sarstı AE

3817 Rütbet-i insâna irgür gendüni
Muhkem it hablü'l-metîne bendüni

3818 Bir mu'allim var bir yirde 'aceb
Kim kemâl üzre kamu hulk u edeb

3819 Efdalü'l-insân gördüm ben anı
A'lem olur ana varsa her denî

3820 Gel seni elbette ana ilterem
Ben seni hayr işe cânum yilterem

3821 Anda tekmîl eyle sa'y it şânunı
Nâr-i firkatten halâs it cânunı

107b 3822 Ola kim zâhir ola senden eser
Ol sana virür haḳâyıktan haber

3823 Sende gördüm ḳâbiliyyet var gibi
Lîki kalbün bunda ğâyet dar gibi

3824 Ol dedüğüm yir durur vâsi' mekân
Anda dahı seyr eyle bir zemân

3825 Bundan artuk anda ezhâr-i latîf
Pür-safâ oldur budur ğâyet kesîf

3826 Ehli anun her nefes pür-inbisât
Açılur kalbün olursın pür-neşât

3827 Ehl olur ehle muḳârin olsa kes[1]
Ahz ider bî-had fevâyid her nefes

3828 Gişiye virmez şeref 'ızz ü neseb
Belki virür hulk-ı hoş hüsn-i edeb

3829 'Âkıl oldur sattı dünyâ 'ızzetin
Aldı vuslat terk idüp ol cennetin

3830 Kalb[i] hâlî olsa dolar ma'rifet
Tâzelikte kesb olur her mertebet

3831 Seltanet dünyâda ancak i'tibâr
Dâyim olan devleti kıl ıhtiyâr

1 Beyit MŞ'de yoktur.

3832 Dime sen cânâ ki dahı tâzeyem
Tâze olanlar götürmez derd ü ğam

3833 'Umrünün haddine 'ılmün yok durur
Mevt irişmiş tâze kimse çok durur

3834 Fevt-i fürsat ola câ'izdür şehâ
'Umr bir ser-mâyedür yoktur behâ

3835 Her ki kadrın bildi ribh itti kesîr
Mâl-i bî-had cem' ider ğâyet faḳîr

3836 Zâyi' itme sarf it anı yirine
Her ki zâyi' itti yarın yirine

3837 Tâze olan cümleye ḳâbil olur
ḳâbil olan sa'-yilen kâmil olur

3838 Ihtiyâr itsen ferâğat küncini
Feth idersin sirr-i Hakk'un gencini

3839 Terk idersen mâl ü mülk ü 'ızz ü câh
Reşk iderler sana yarın cümle şâh

3840 Gâhi lutf ü gâhi verhem gâhi pend
Eyleyürek taktı boynına kemend

108a 3841 Tatlu söz-ile ılan inden çıkar
Yatlu söz-ilen musâhibler kaçar

3842 Tutulur el-ile arslan u bebir
Bir mekes girmez ele bin it cebir

3843 Çün sabânun sözlerini istimâ'
İtti gonça kıldı dilden ittibâ'

3844 Didi nushun bana te'sîr eyledi
Dilde olan hâli tağyîr eyledi

3845 Zevk ittüm söz<lerün> tatlu senün
Anladum ki yok durur yatlu sanun

3846 Tâbi' oldum emrüne dur gidelüm
Şimdiden sonra bu bâğı nidelüm

3847 Çünki bunda râcih oldı ol maḳâm
Ol ʿazîze virelüm varup selâm

3848 Ger kabûl eylerse ʿabdin hızmete
Bağladum bil ben de dilden himmete

3849 Ğonçaya çün kim sabâ oldı delîl
İkisi tuttılar ol bâğa sebîl

3850 Çün sabâ her dem mülâyim hoş refîḳ
Oldı duymaz gonça âlâm-i tarîḳ

3851 Nârdan bir kıtʿadur gerçi sefer
Ger refîḳ olsa muvâfık ğam gider

3852 Gerçi ḳâlî olmadı yol daştan
Lîki irişür elem yoldaştan

3853 Gice gündüz durmadılar gittiler
Gâhi sahrâ gâhi kûha yittiler

3854 Niçe berr ü bahre ittiler ʿubûr
Geh elem üzre geh ittiler huzûr

3855 Çekti bir mikdâr bu yolda teʿab
Gül gibi değil velî budur sebeb

3856 Zihni ḳâlîdür kasâvetten anun
Çok değildür dahı şehvâtı tenün

3857 Tâze olsa az olur dilde keder
Her ne ʿârız olsa dilden tiz gider

3858 İrdi çün bir şehr-i maʿmûra tarîḳ
Girdiler şehr içine iki refîḳ

3859 *Ravzatü't-tevhîd* dahı bundadur
Ol ʿazîzün meskeni dir andadur

108b 3860 Seyr iderken ravzaya irdi bular
Taşrasından dolaşur bed-hûlılar

3861 Didiler size girün destûrdur
Lîki ağyâra kapu mestûrdur

3862 Girdi bunlar içerü seyrân ider
Cân dimâğın bûy-i hoş hayrân ider

3863 Gördi bunda her giyâhı pür-kohu
Her birinden işidür âvâz-i hû

3864 Dir lisân-i hâl-ilen her bir giyâh
Hoş hidâyet eylemiş sana İlâh

3865 Kim <seni> sevk eylemiş bunda bu gün
Kime mâtemdür cihân kime düğün

3866 Hıdmetine irdiler ol ʿâlimün
Kutb-ü aktâbı durur bu ʿâlemün

3867 Vechi nûrından irer âfâka nûr
Bir nefes sohbet ider zulmâtı dûr

3868 Zâhiri pür-lutf ü kalbi pür-safâ
Ol durur ḳâyim-maḳâm-i Mustafâ

3869 Dest-i kudret ana virmiş ıktidâr
Emr iderse şems olur ednâ ğubâr

3870 Kasd ide pâyinde tayy olur zemîn
Emr iderse bin yıl olur bast-ı hîn

3871 Gördi bir seccâde üstinde ʿaceb
Hoş oturmış bâ-huzûʿ u bâ-edeb

3872 Sanki katında anun ümmü'l-kitâb
Mahv ü isbâta kılur her dem hıtâb

3873 Gâh olur şevk-ıla başın kaldurur
Neşr ider dürler ki meclis doldurur

3874 Var mıdur tâlib bu gün gelsün berü
Ana taʿlîm eyleyem esrâr-i hû

3875 Hem şerîʿat hem tarîkat hâlini
Hem haḳîkat maʿrifet ahvâlini

3876 Kim tahammül ittüği mikdâr ana
Şol haḳâyık nakl idem kalsun tana

3877 Ref‘ ider kim cism ü nefsün hâbını
Küntü kenz[1]’ün gördi mahfî bâbını

3878 Pür-edeb ashâbınun her zümresi
Diz çöküptür karşusında cümlesi

109a 3879 Zâyi‘ olmasun deyü her bir söz
Her nefes tutmışlar ana sem‘ ü göz

3880 San huzûr-i hocada etfâldür
Sözleri hep ahsenü’l-akvâldür

3881 Gonça bu hâli görüp hayret gelür
Hâsıl itsem ben de dir ğayret gelür

3882 Gonçayı gördi mu‘allim sâde-rû
Koktı andan cân dimâğı tîb-i hû

3883 Var tenâsib ‘âlem-i ervâhta
Gördi bildi ‘âlem-i eşbâhta

3884 Didi bunda var durur mahzûn sir
Gelmedi bu bâba illâ binde bir

3885 Meyl ider rûhı ana bî-ıhtiyâr
Ayağuma geldi didi bir şikâr

3886 Gül yanında ana gösterdi mekân
Bî-tekellüf geçti oturdı hemân

3887 Her ne kim ‘âlemde var sâhib-hüner
Cümlenün maksûdı ızhâr-i eser

3888 Bil ezelden böyledür hâl-i selef
Gendüden sonra kala hayrü’l-halef

3889 Çün sabâ irgürdi bâğa ğonçayı
Sâbıḳâ irgürdi bunda niçeyi

3890 Dir seni ısmarladum Allâh’a ben
Gittüm uş sen bunda kal sağ u esen

---

1 “Gizli hazine idim”. Tasavvuf literatüründe çok kullanılmış şu uydurma kudsî hadisin anlamına gönderme vardır. “Gizli bir hazine idim; bilinmek istedim de yaratılmışları yarattım.”

3891 Öpti koktı didi kim ğayret gerik
Er gibi ol bunda çok himmet gerik

3892 Ğonçayı çün kim sabâ tevdî‘ ider
İstimâ‘ it ol dahı bunda n'ider

3893 Çün mu‘allim ana kılmıştı nazar
Gendüyi sandı bulardan mu‘teber

3894 Kâmilü'l-‘akl olmamıştı dahı ol
Pes te'erruk birle baktı sağ u sol

3895 Eski hâli eyledi tâze zuhûr
Dahı vardı dilde âsâr-i fütûr

3896 Kasd ider kim bunlara hükm eyleye
Hem tehakküm birle sözler söyleye

3897 Benliği ref‘ olmamıştı bi't-temâm
Sandı istihḳâk-ılan buldı maḳâm

109b 3898 Anlamadı vardı gendüde kusûr
Gâlib oldı ol kusûra bu sürûr

3899 Cünbişinden duydı zanbak fikrini
İtmedi bu ni‘metün ol şükrini

3900 Ger bu hâl üzre ola irer zevâl
Didi lâzimdür buna i‘lâm-i hâl

3901 Vardı yanına bunun didi oğul
Bu fikirden geç ki yanlış gitti yol

3902 Tâzesin ‘aklunda var dahı kusûr
Her ki geldi bunda terk itti ğurûr

3903 Kankı tâlib kim kusûrın fehm ider
Matleb-i a‘lâya doğrı yol[1] gider

3904 Sanma geldün bunda istihḳâk-ıla
İ‘tibâr olmadı illâ ‘âkıla

3905 ‘Âkıl oldur terk ider hubb-i sivâ
Hak katında oldı ol sâhib-livâ

1 doğrı yol: yol doğrı MŞ

3906 Sen dahı cem‘ eyle ‘aklun başuna
Tâzesin mağrûr olma yaşuna

3907 Sana himmet itti bir sâhib-nazar
Kandasın sen kandadur kesb-i hüner

3908 Bunlarun her biridür sâhib-kemâl
Sen bulara hâkim olmaklık muhâl

3909 Haddüni bil itmeğil sû’-i edeb
Her birinün ‘abdi olmak kıl taleb

3910 Senden ednâ yok bularda bir gişi
Bunlarun ammâ ki mahfî her işi

3911 Sana lâzimdür bulara niçe yıl
Hızmet itmek pâk olaydı tâ ki dil

3912 Puhte olaydun tarîk-ı Hak’ta sen
Mahv ideydün işbu yolda cân ü ten

3913 Zahmet-ilen bulsa bir gişi maḳâm
Her ne yir olsa sanur dârü’s-selâm

3914 Lîki sen bu i‘tibârı bilmedün
Çeşm-i dilden hâb-i gaflet silmedün

3915 Çünki sen irdün bu bâğa bî-te‘ab
Anun-içün eyledün sû’-i edeb

3916 Gey sakın kim irmiş-iken ‘ızzete
Gendü_elünlen salma gendün zillete[1]

110a 3917 Bî-edebler işbu yirden redd olur
Girmeye kim çıksa bâbı sedd olur

3918 Sanma kim çıktı girü eyler duhûl
Niçe bin yıl dolaşursa sağ u sol

3919 Bî-edeblik eyleme haddün degül
Bâ-edeb ol kim bite haddünde gül

3920 Çünki Hak virdi sana bu ni‘meti
Şükrini it dahı artur ‘ızzeti

1 zillete: zahmete MŞ

3921 Küfr idersen ni'mete irer 'azâb
Mesken olur sana ıstablü'd-devâb

3922 Sa'y idüp terk eyle cânum hulk-ı bed
Olasın bu ravzada bâḳî ebed

3923 Bunlarun her biri oldı pâk-dil
Sen dahı mir'ât-i kalbün pâk kıl

3924 Ortanuzda ola kim ülfet ola
Bunlarunlan sen refîḳ ol git yola

3925 Çünki bunlar ıhtiyâr itti fenâ
Oldı katında berâber şeh gedâ

3926 Gelse bunda her ne var şâh-i cihân
Ser te-ser dolsa bu meclis ins ü cân

3927 Bunlar itmez anlara hîc iltifât
Rütbetinde her biri bulmış sebât

3928 Sen<de> dahı var-ısa fikr i hıred
Bunlarun hâlinden ahz it nush u pend

3929 Tâlibe te'sîr ider hâl-i refîḳ
Kasd idüp bunlarla sen ol hem-tarîḳ

3930 Anla sen oldı bular mahbûb-i Hak
Sen dahı bunlardan al her dem sebak

3931 Kim ferâğat eyledi ez-dü cihân
Cân içinde buldı ol kes özge cân

3932 Evliyâ yolına kim itti sülûk
Bende oldılar kapusında mülûk

3933 Buldı ol maksûd-i kevneyne vusûl
Oldı reddi red kabûlidür kabûl

3934 Zanbak itti ğonçaya çokluk kelâm
İstimâ' itti o dahı bi't-temâm

3935 Gâhi nush ı gâhi ta'zîr eyledi
Kavl-i zanbak ana te'sîr eyledi

110b 3936 Gonça bildi gendüye zanbak halîl
Kavl ü fi'lin fikr idüp oldı hacîl

3937 Ağzını yumdı hemân itti sükût
Zanbağun sözini itti câna[1] kût

3938 Hacletinden yandı kalbi itti âh
Başına çıktı şerâr oldı külâh

3939 Her kasâyid kim okundı dinledi[2]
Hep işârât ü rümûzı anladı

3940 Çün sivâdan pâk olmıştı füvâd
Pür olur dil la'l ü yâkût-ü mürâd

3941 Pes cevâhir buldı kalb irdi ğınâ
Mâ-sivâdan her ne var buldı fenâ

3942 Çekti başın hırkaya hâmûş olur
Seyr iderken cezbe-i <Hak> tuş olur

3943 Reh-ber olup aldı gitti hazrete
İrgürür bir ân içinde kurbete

3944 Gonça çün irdi tecellî dağına
Mahva irdi girdi vuslat bâğına

3945 Gülşen-i vuslatta çün tuttı karâr
Halk içinde buldı kadr i i'tibâr

3946 Kanda varsa baş üzre yiri var
Sen de istersen bu hâli yürü[3] var

3947 Cezbe-i Rahmân olur dirler bedel
İns ü cinden her ne ittiler 'amel

3948 Maksad-i aksâ 'amelden vasl-i Hak
'Âkıl oldur kıssadan aldı sebak

3949 Şol 'amel kim anda rü'yet olmamış
Şol şecerdür kim zuhûr itmez yimiş

---

1 itti câna: câna itti AE, BV, MŞ
2 Beyit MŞ'de yoktur.
3 yürü: yüri BV, AE, MŞ

3950 Her ne denlü bast olursa bunda söz
Olmadı takrîr fehm it binde yüz

3951 Ehl olana lâzim olmaz çok kelâm
Kellimü'n-nâse[1] didi hayrü'l-enâm

3952 Sözümüz yoktur bizüm nâ-ehl-ile
Ehl olan anlar sözümi sehl-ile

3953 Niçe bin yıl söylesen nâ-ehle söz
Bir nefes Hak'tan yana dönmeye yüz

3954 Bir ʿaceb sirdür serây-i kâyinât
Zinde kesb-i mevt ider mürde hayât

15.2

111a **Kelimât-i İlâhiyye**

[mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûlün]

3955 Bir derd-i ʿaceb zâhir olup yaktı dil ü cân
Yoktur buna <hiç> çâre meğer vuslat-ü cânân

3956 Şunlar ki bu gün bulmadılar matleb-i aʿlâ
Ser-mâye-i ʿumr eylediler zâyiʿ <ü> husrân

3957 Şunlar ki gelüp anlamadı sirr-i vücûdı[2]
Fark itmediler sîret-ilen sûret-i insân

3958 Şehvâtına tâbiʿdür olar gice <vü> gündüz
Âdem dime anlara ahî her biri hayvân

3959 Şunlar ki Hudâ vuslatına olmadı tâlib
Hayvândan edal oldı olar hâk-ile yiksân

3960 Ser-mâye-i ʿumr elde iken eyle ticâret
Assı_itmedi vallâhi olan sonra peşîmân

3961 Geldün bu cihâna varacak yirüni fikr it
Gördün çü gelüp gitti kamu her biri mihmân

1 İnsanlarla (akılları ölçüsünde) konuşun. (Hadis).
2 vücûdı: şühûdı MŞ

3962 Ger irse sana zerre kadar bûyı habîbün
Bu evsa'-ı dünyâ gözüne gözüke[1] zindân

3963 Dünyâya gelüp bakmadılar 'ızzete[2] mâle
Sarf eyledi kurbette kamu 'umrini merdân

3964 Terk eyler-isen hubb-i sivâyı dil ü cândan
Kalbün ola ezhâr-i ma'ârifle gülistân

3965 Terk eyle fenâ tâlib olup vasl-ı Hudâ'ya
Mûsıl ola irüp sana tâ cezbe-i Rahmân

3966 Ahvâl-i ma'ârif ki didüm kesb-ile sanma
Bel rûz-i ezelde bana Hak eyledi ihsân

3967 Ger *'Ârif*-isen sen de ahî kurbete sa'y it
Yohsa bu cihânda çok olur kıssa vü destân

16

<F a s l >

Matla'

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

3968 Gel berü iy 'âşıḳân-i rûy-i yâr
'Âşık oldur câna cân itti nisâr

3969 Kankı dil pür-'ışk ola idem hıtâb
Fehm iderse sözüm olur feth-ü bâb

3970 'Işkı zevk iden kelâmum fehm ider
Olmasa ger zevk ancak vehm ider

3971 Var durur her dilde 'ışkun pertevi
Lîki zulmet ğâlib olmış münzevî

111b 3972 Hâyil olur şemse geh arza sehâb
Kim ğabîdür sandı gitti âfitâb

3973 Lîki yoktur nûrına anun zevâl
Ref' iden zulmet görür her dem cemâl

---

1 gözüke: görine AE, B
2 'ızzete. 'ızzet ü B

3974 Şâh ider kim taht-i kalbe ʻışkı çün
Ol durur makbûl[ü] <bende> ışk içün

3975 Mülk-i dil maʻmûr olup kalmaz keder
Pür-safâdur Rab ider her dem nazar

3976 Her ne denlü zikr ola bunda kelâm
Ehl-i kalb olanlarundur bu maḳâm

3977 Kalbüni sâf it bu gün meydâna gel
Zaʻf-ılan gelme şehâ merdâne gel

3978 Oynasun tôp-i sühan çevgân-i dil
Her kemâlin zâhir itsün âb ü gil

3979 Fark ola tâ ehl-i ḳâl ü ehl-i hâl
Fehm ola cândan <gelen> söz ḳîl ü ḳâl

3980 Aldanurlar ḳâle hâli bilmeyen
Hakk'ı görmez hâb-i gaflet[1] silmeyen

3981 Bâğ-ı vahdet dağ-ı kesretten öte
Kim geçüp girdiyse bülbül-veş öte

3982 Rehber oldı her kime fazl-i İlâh
Ravza-i rızvâna ol irgürdi râh

16.1

Âmeden-i Bülbül

[fâʻilâtün fâʻilâtün fâʻilün]

3983 Dinle imdi cân ü dilden iy lebîb
Evvel âhır noldı hâl-i ʻandelîb

3984 Bir açuk meşreblü hoş-dil yâr-ıdı
Sûz ü nâle ana her dem kâr-ıdı

3985 Gice gündüz ʻîş ü nûş eyler müdâm
Pür-safâ cûş ı hurûşı ber-devâm

3986 Nâlesin âheng ider gördükte sâz
ʻIrzını terk eyler itmez hıfz-ı râz

1 gaflet: kesret MŞ

3987 Görse bir hônende yâ gûyende pes
Ol nefes olur musâhib hem-nefes

3988 Meclis-i mey görse yok bir dem karâr
Cân ü dilden hızmet eyler ıhtiyâr

3989 Hem-dem-i ḳânûn i ʻûd ü erğanûn
Çeng i tanbûr <ü> kopuzdur zû-fünûn

112a 3990 Kanda görse meyl ider bir nakş i reng
Kalbi dolar şevk olur mest ü deng

3991 Görse bir mahbûb-i müstesnâ i pâk
Ihtısâs idüp olur yanında hâk

3992 Rûhını kılmaz dirîğ isterse ger
Hıkmetin anlar o kim sâhib-nazar

3993 Gâhi kûh i gâhi sahrâ seyr ider
Gâhi mescid gâhi deyr ister gezer

3994 Geh kafestür câyı geh gülzârdur
Hâleti gâhî ferah gâh zârdur

3995 Gâh ʻâkıl gâh mecnûn gâh mest
Geh ayık geh sofı geh sûret-perest

3996 Kavli her dem geh terennüm geh ğazel
Böyle kılmış hılkatin Hak fi'l-ezel

3997 İstimâʻ-ı nush-u vâʻız itse ger
Pâk olup kalbinde kalmaz hîc keder

3998 Şeyh görse tevbe istiğfâr ider
İttüği cürme kamu ıkrâr ider

3999 Sôfılar görse ider hızmet kavî
Geh kalender olur ol geh hayderî

4000 Lînet üzre tabʻını halk itti Hak
Zerre zerre aldı eşyâdan sebak

4001 Kim ğalîzu't-tabʻ ola ahmak olur
ʻÂlim-i hıkmet olan anı bilür

4002 Var darûnında muharrik bir eser
Lîki kandan geldi aslın bî-haber

4003 Âhırı şol resme irdi ıztırâb
Âteşi mahv olmaz olsa ğark-ı âb

4004 Zerre zerre neşr ide hâkini bâd
Gendüden bu hâleti olmaya yâd

4005 Gendü fânî oldı ol bulmaz fenâ
Gâhi ni'met 'add ider gâhî ğınâ

4006 Gördi âhır mümkin olmaz iftirâk
Buldu nefs ü kalb ü rûhı ihtirâk

4007 Çıktı 'aynından ne varsa bu zemân
Mâl ü mülk ü sâz ü mül kevn ü mekân

4008 Seyr ider sahrâda gâhî dağda
Gâhi şehr i geh kurâ geh bâğda

112b 4009 Eyledü seyr ü temâşâ çok şühûr
Kıldı dürlü dürlü gülzâra 'ubûr

4010 Kanda cem'ıyyet görür anda varur
Meclis ister her taref sorar yürür

4011 Iztırâbı def' ola eyler recâ
Mümkin olmaz âhırı ref'-i belâ

4012 Hızr-veş bir şahs ider nâ-geh[1] kelâm
Sana yok çâre meğer dârü's-selâm

4013 Var durur bir gülsitân-i dil-güşâ
Dü cihân fânî ola bulmaz fenâ

4014 Didiler "Dârü's-selâm" anunçün ad
Gendü sâlim ehli sâlim ez-fesâd

4015 Ehline olsan musâhib sen eğer
Iztırâbun def' olup kalmaz keder

4016 Sana benzer niçe<ler> hayrân ü zâr
Anda irmiş her biri kılmış karâr

1 nâ-geh. âhır B

4017 Didi billâh bana andan vir haber
Kûh-i ḳâf ardında_ola varam iğer

4018 Mümkin ola ber-semâ idem su'ûd
Ger disen bir yirde bin yıl it ku'ûd

4019 Tâbi' oldum emrüne iy hûb-nefes
Olasın tâ derdüme feryâd-res

4020 Didi sanma ola ol meclis ba'îd
Hîc te'ab çekmez irer ana[1] sa'îd

4021 Sana ammâ bir niçe nush eylerem
Ger kabûl eylersen andan söylerem

4022 Didi kıldum sana dilden inkıyâd
Her ne kim dirsen idem nakş-ü füvâd

4023 Didi evvel sana lâzimdür edeb
Bî-edeb olsan olur redde sebeb

4024 Hây i hûyi nâlişi terk it kamu
Terbiyet idüp bulasın hoş nümû

4025 Taşrasın gördükte inkâr itme sen
Nâzır-i kalb ol ki sûrettür bu ten

4026 Zâhirinde anlarun zîbâ libâs
Lübs-ilen halka virürler iltibâs

4027 Her birinün kalbü pür esrâr-i Hak
Zâhirinde kalma sen de kalbe bak

113a 4028 Ehl-i kalb olsan olursın müstefîd
Feth ola ger olasın cândan mürîd

4029 Kavl ü fi'line kamunun nâzır ol
Her birinden hıssa ahz it az u bol

4030 Ehl-i kalb olmaz musâhib kalb-ıla
Nâzır olma gey sakın zâhir dile

---

1 irer ana: ana irer B

4031 Terbiyet ahz eyle sa'y it bul[1] kemâl
Sen dahı tâ göresin nûr-i cemâl

4032 Bu lisân-ılan olan fânî olur
Hakk'ı her kim buldı kalb-ile bulur

4033 Her birisi ma'rifette zû-fünûn
Menzil-i mûtûde lîk ehl-i sükûn

4034 'İlm-i cevher her biri hatm eylemiş
Kufl urup sandûkına hatm eylemiş

4035 Cümlesi mahv ü fenâ itmiş vücûd
Virdi cânı aldı bâḳî itti sûd

4036 Matleb-i a'lâ dilersen sen dahı
Cân u baş emrinde ol ğâyet sahî

4037 Tâ biline bu eser kandan gelür
Taşradan mıdur yahud cândan gelür

4038 Keşf olup kalmaya şübhen her ne var
Hem hucüb ref' eyleyüp gör rûy-i yâr

4039 Didi emrün cümleten kıldum kabûl
Reh-ber ol lutf eyle göster bana yol

4040 Didi vardur bir 'aceb şehr-i 'azîm
Gendüsi bâg-ı İrem halkı kerîm

4041 "Mecma'u'l-bahreyn" dirler ana ad
Mislini halk itmedi Hak fi'l-bilâd

4042 Vardur anda bir gülistân-i 'acîb
Ehli her dem şâhid-i rûy-i habîb

4043 Adına dirler anun "Gülzâr-i Sir"
Halkı cümle zâhir ü bâtında bir

4044 Ortasında bunlarun yok ıhtilâf
Kanda kaldı ideler lâf ü güzâf

4045 İttihâd içre bular bulmış kemâl
Birine olan olur mecmû'a hâl

1 sa'y it bul: bulğıl sen MŞ

4046 Kalbüni ger idesin sen dahı sâf
Bu sıfât-ılan bulursın ittisâf

113b 4047 Lîki râhında şedâyid bî-'aded
Kimseden yoktur sana aslâ meded

4048 Ğam refîḳ u zâd mihnet mâ serâb
Gice gündüz yollarun cây-i harâb

4049 Baş u cân terkin[1] idersen ıhtiyâr
Rehber olur lutf ü fazl-i Kirdigâr

4050 Kıldı makbûl ez-berây-i vasl-i dost
Mağz[1] hâsıl ide tâ terk itti[2] post

4051 El-vedâ' itti yola oldı revân
Gice gündüz gitti ol haylî zemân

4052 Yolda geldi çok şedâyid başına
Geh yanar geh ğark olurdı yaşına

4053 Geçti niçe[3] kûh ü sahrâ bahr ü ber
Âhırı bir gün görür vakt-i seher

4054 Zâhir olur karşudan bir hoş binâ
Yüz yire sürüp ider Hakk'a senâ

4055 Didi budur var-ısa zeynü'l-bilâd
Kıldı ol dem reh-berin hayr-ıla yâd

4056 Gerçi bin sa'y-ıla irdi menzile
İrmedi illâ hemân pes cân-ıla

4057 Varlığın yolda döküp olmış hafîf
Rûhı kuvvette velî nefsi nahîf

4058 Taşradan ol şehri seyr itti temâm
Didi bunun içidür dârü's-selâm

4059 Zâhirinde dürlü sûretler görür
Ger yazarsam kıssamuz tatvîl olur

---

1 Baş u cân terkin: Baş terkin ger MŞ
2 itti: ide B
3 Geçti niçe: Gice gündüz MŞ

4060 Gendü dahı nâzır olmaz zâhire
Kasd ider maksûdı ilte âhıra

4061 Çünki bu şehr içine kıldı duhûl
Eyledi anı temâşâ sağ u sol

4062 Gördi anda çok ʿacâyib yâdigâr
Her ne kim ʿâlemde vardur anda var

4063 Kıldı bir mikdâr ana dahı[1] nazar
Her birinden dürlü ʿıbret ahz ider

4064 Baʿdehû ʿazm-i gülistân eyledi
İstimâʿ it kıssayı gör neyledi

4065 Gördi nâ-geh bî-nihâyet bir fezâ
Hep muhît olmış ne var arz u semâ

114a 4066 Safha-i melsâya oldur mâ-sadak
Meşhed-i envâr-i hû meclâ-yi Hak

4067 Ana mücmel nüshadur iki cihân
On sekiz bin ʿâlemi kılmış nihân

4068 Cümle esmâya mezâhir her ne var
Anda cemʿ itmiş kamusın Kirdigâr

4069 Maʿden-i aʿlâ-i eltâf-i dürer
Dest-i nâ-dân virmeye kesr ü zarar

4070 Her ne kim var mazher-i lutf-i İlâh
Gel şühûd it olasın sen de güvâh

4071 Bu sekiz cennet ne var[2] andan eser
Ğâfil olma aç gözün iy bî-haber

4072 Dir lisân-i hâl-ilen her bir varak
Tâlibe gel benden ahz eyle sebak

4073 Mazher-i evsâf-i Rahmân'dur özüm
Aç basîret gözini iki gözüm

---

1 ana dahı: dahı ana B
2 ne var: kamu MŞ

4074 Âb-ü hayvân âb-ü Kevser bendedür
Her ne var[1] mevcûd bana bendedür

4075 Güllerinden irişür bûy-i habîb
Mevte vardur anda çâre iy tabîb

4076 Anda Hak halk eylemiş ba'zı devâ
Kim içer anı ebed görmez fenâ

4077 Çünki bu gülzâra irdi 'andelîb
Cân meşâmın kıldı pür bûy-i habîb

4078 Çün dimâğına irer bûy-i nigâr
Eski derdin tâze eyler âşikâr

4079 Bûy-i yâr-ılan dil ü cân oldı mest
Nushı unuttı ider 'ahdi şikest

4080 Çünki irdi câna cânândan eser
Ihtiyârı gitti geçti_ez-cân ü ser

4081 Nâr-i 'ışkı ğâlib oldı itti cûş
Bâd-i âhı dökti yaş itti hurûş

4082 Gâhi inler gâhi olur na're-zen
Nâlesine eyler âheng encümen

4083 Gâh olur memlû olur dil şevk-ıla
Gâh olur hayrân olur cân zevk-ıla

4084 Âteş-i 'ışk-ıla olmıştur remâd
Tâbi' olmış su gibi bâda füvâd

114b 4085 Neylesün pes[2] yâr-içün âvâredür
Derdi tâze bağrı eski yâredür

4086 Eyledi haylî zemân feryâd ü zâr
'Aklı gâhî[3] cem'olur[4] gâh[5] târümâr

---

1 var: kim MŞ
2 pes: çün MŞ
3 gâhî: geh MŞ
4 olur: olur u MŞ
5 gâh: geh AE, BV, MŞ

4087 Bir zemândan sonra buldı intibâh
Gendüyi cem‘ itti dilden didi âh[1]

4088 Açtı gözün ansuzın san getti hâb
Sıçradı yâhud başından pes şerâb

4089 Âh-i serd-ile bulur âteş sükûn
Şerbet-i vasl-ıla def‘ olur cünûn

4090 Nush-ı sâbık geldi ol dem pîşine
Eyledi dilden nedâmet işine

4091 Bunlarun ahvâline kıldı nazar
Gendü kanda gendülerden bî-haber

4092 Her birisi pür-edeb kılmış sükûn
Meyl-i küllî eylemişler ez-derûn

4093 Cümle<si> bulmış maḳâmında sebât
Gendüye bir zerre yoktur iltifât

4094 Bildi ehlu'llâh içündür bu vatan
Şöyle haclet geldi gitti gendüden

4095 Bir delik olsa geçer idi yire
Sanma her tâlib bu gülzâra ire

4096 ‘Aklını cem‘ eyleyüp fikr eyledi
İttüği evzâ‘ı hep zikr eyledi

4097 Cümleye ez-cân ü dil itti nedem
Didi her kim geçti geçti dem bu dem

4098 Kıldı bir yirde sükûn itti sükût
Buldı bûy-i yâri câna itti[2] kût

4099 Müntazır oldı kasâyid dinleye
Sa‘y ider dilden rümûzın anlaya

4100 Kasd ider ahz ide bunlardan[3] edeb
Def‘[4] olup kalmaya cândan[5] hîc te‘ab

---

1 âh: vâh AE, BV, MŞ
2 câna itti: itti câna B
3 ahz ide bunlardan: bunlardan ahz ide B
4 Def‘: Ref‘ AE, MŞ
5 cândan: cânda AE, MŞ

4101 Bunlarun evsâfı-lan mevsûf ola
Ol dahı matlûbına vuslat bula

4102 Dikkat itti kıldı etrâfa nazar
Gördi salmış cümlesi zânûya ser

4103 Cümle fikret bahrine ğavvâstur
Yok 'avâm ortada hâsu'l-hâstur

115a 4104 Her biri müstağrak-ı bahr-i şühûd
Girmemiş sem'ıne hergiz bu sürûr

4105 Hâlet olmış hubb ü teslîm ü rızâ
Benliğinden cümlesi bulmış fenâ

4106 Yok birinde iltifât-i ğayr-i yâr
Virmemiş kalbe sivâ fikri ğubâr

4107 Sanki âdem cennet içre seyr ider
Sanma bunlar fikr-i hâl-i ğayr ider

4108 Nûh-veş bulmış necât ez-mâsivâ
Iztırâb irgürmemiş âb ü hevâ

4109 Kalbini sâf eylemiş nâr-i[1] celîl
Terk-i hubb-ü ğayr idüp olmış halîl

4110 Nerm ider Dâvûd-veş kalb-i hadîd
Kim galîzu't-tab' ola olur ba'îd

4111 Her biri olmış Süleymân-i zemân
Emrine tâbi' ne kim var ins ü cân

4112 Mûsî-veş[2] her biri tûrında kelîm
Hâsıl itmiş cümlesi kalb-i selîm

4113 Hızr-veş içmiş kamu âb-ü hayât
Buldı 'umr-i bâḳî hergiz yok memât

4114 'Îsî-veş olmış mücerred her biri
Terk-i ğayr itmiş semâ olmış yiri

---

1 nâr-i: hubb-i MŞ
2 Mûsî-veş: Mûsa-veş B

4115 Cümlesi <tutmış > tarîk-ı Mustafâ
Fark u cem‘ itmiş baḳâ bulmış fenâ

4116 Gördi üslûbın bularun hoş tarîḳ
Cân ü dilden oldı bunlara refîḳ

4117 Tâbi‘ oldı terk idüp ahvâlini
Tâ ki hâsıl ide bunlar hâlini

4118 Bildi çün matlûba mûsıldür bu yol
Gendüyi teslîm itti oldı kul

4119 Sâbitü'l-akdâm olup kıldı karâr
Virmeye tağyîr hâl-i rûz¹gâr

4120 Her ki bu gülzâr-i sirre buldı râh
Her nefes itti şühûd-i rûy-i şâh

4121 Mahzen-i esrârdur bu gülsitân
Cümle müşkil remz olur bunda ‘ayân

4122 Ba‘zı dimiş adına bâğ-ı visâl
Ba‘zı dimiş bâğ-ı ‘ışk iy hoş-hısâl

115b 4123 ‘Âşıkun derdine tîmâr andadur
Cânda iste anı dime kandadur

4124 Anda irdiler visâle vâsılûn
Zâyi‘ itmen ‘umrünüz iy ğâfilûn

4125 ‘Âşık anda itti ma‘şûkın şühûd
Sâlik anda kıldı ifnâ-yi vücûd

4126 Tâlib-isen kıl özün bâbında hâk
Su gibi kalbün sivâdan eyle pâk

4127 Bâd-veş ref‘ it derûnundan ğubâr
Fikr-i ğayr-i Hakk'ı tâ hark ide nâr

4128 Ola kim seyr idesin dârü's-selâm
Gice gündüz mesken ola bu maḳâm

4129 Tâlibe bu sözlerüm rağbet virür
Fârığa ez-cân ü dil nefret virür

4130 Tâlib ü sâlikleründür bu hıtâb
Fehm ola ger oldı her söz bir kitâb

4131 Bu cihândur bir hayâl-i pür-'ıber
Zevk ider seyr itti her kim der be-der

16.2

Kelimât-i İlâhiyye

[mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

4132 Çün 'âşıkun kulağına irdi haber zi-ney
Bağlandı geydi 'ışka o tâc ü kemer zi-ney

4133 Def kıldı mihr i mâhı felek Zühre raks ider
Yirden semâya eyledi efğân güzer zi-ney

4134 A'zâsı şerha şerha vü bağrı delik[1] delik[2]
Kim ola bezm-i 'ışkda sâhib-hüner zi-ney

4135 Efğâna gelse meclis-i 'ışk içre her nefes
Vecd ire ehl-i bezme kamu ser te-ser zi-ney

4136 Girdi semâ'a seb' semâvât i 'arş ü kürs
Bir zerre şevk irdi bulara meğer zi-ney

4137 Pür oldı şevk <u> zevk <u> safâ çün derûn-i ney
'Işk ehli <her> nefeste yidiler şekker zi-ney

4138 Pâk eyle bâtınun ki pür ola safâ vü şevk
'Işk ehli tâ ki tuta seni mu'teber zi-ney

4139 Her dem figân ü nâle vü raks u semâ' işi
Her kim irişti kalbine cânâ eser zi-ney

4140 Ger 'ışkun olsa zerre kadar kıl semâ'[ı] kim
Cûş ü hurûşa geldi kamu huşk i ter zi-ney

116a 4141 Pür oldı 'ışk-ı yâr-ıla mest-i ebed şu kim
Mecliste nâgehân ana irdi nazar zi-ney

---

1 delik: delük AE, MŞ
2 delik: delük AE, MŞ

4142 Zâhid kaçarsa meclis-i neyden ʻaceb değil
ʻIşkı_olmayan kişiye irişür keder zi-ney

4143 Kalbi kasâveti çü hacerden ziyâdedür
Kılman teʻaccüb eylese her dem hazer zi-ney

4144 Zühd ehli dil vilâyetine girmedi henûz
ʻIşk ehli hısn-ı vasla buluptur zafer zi-ney

4145 ʻUmrüni zâyiʻ itme ʻabes yirde müttaḳî
Gel ehl-i ʻışka muhtelit <ol> yok zarar zi-ney

4146 Hayvânı râcih anla şu kesten ki ʻışkı yok
Zevk olmasa sakın dime cânâ beşer zi-ney

4147 ʻIşk ehli zerre görmeye ğam olsa Konya'da
ʻÂrif alur lezâyizi şâm ü seher zi-ney

17

<F a s l >

Matlaʻ

[mefâʻîlün mefâʻîlün feʻûlün]

4148 Gel iy tâlib açup çeşm-i basîret
Mürâdum fehm idüp ahz it nasîhat

4149 Yazam ger dinlesen ahvâl-i tâvûs
Bu hâli olasın şânunda câsûs

4150 Eğer yoğ-ısa var hılkatte devlet
Eğer var-ısa yoktur sana ʻızzet

4151 Eğer ʻızzet dilersen kıl izâle
İre tâ kalbüne Hak'tan nevâle

4152 Eğer buğz u hased kibr olsa zâ'il
Hak'ı her kanda görse ola ḳâbil

4153 Sakın sen dahı cânâ olma hod-bîn
Ki cemʻ olmaz dimişler kibr-ilen dîn

4154 Kime vasf olsa evsâf-i kabâhat
Virür dünyâda uhrâda fezâhat

4155 Beşerde kodı bu evsâfı Hallâk
Kemâl oldur ki tebdîl ide ahlâk

4156 Olur ʻâkıl olan sâʻî kemâle
Kemâl-i uhrevî irmez zevâle

4157 Kemâl-i zâhire kim olsa mağrûr
Mukarrer dü cihânda oldı makhûr

4158 Bu zâhir hâletün yoktur sebâtı
Kamıştur zâhiri maʻnâ nebâtı

116b 4159 Kamıştan ger idersen ʻasr-i sükker
Gıdâ her dem sana kand ü mükerrer

4160 Kalursan zâhire neysin mukarrer
Eğer mahlût-ısan oldun mükerrer

4161 Bulursan saʻyılan neyden safâyı
Bulursın bil cüzâlıkta liḳâyı

4162 Firâkı ıhtiyâr it ola vuslat
Belâ-yıla irişür bala safvet

4163 Suʻûd eyler müdâm âbun latîfi[1]
Mücâvir her zemân arza kesîfi

4164 Suʻûdına sebeb lîkin harâret
Harâret refʻ ola irer kesâfet

4165 İrişmişken letâfet birle ʻılve
Nüzûl eyler kesâfet birle sifle

4166 Dilersen ʻulv ola dâyim maḳâmun
Letâfette mukarrer eyle hâlün

4167 Özünden ger harâret olsa zâyil
Muhakkak menzil oldı sana sâfil

4168 Eğer ahlâkı kılmazsan mühezzeb
Ebed hasrette oldun sen muʻazzeb

1 Beyit MŞ'de yoktur.

17.1

Âmeden-i Tâvus

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

4169 Kulak dut nakl idem ahvâl-i tâvus
İdem[1] temsîl[i2] bâtın ola mahsûs

4170 Hudâ kılmış ana çok lutf <ü> ihsân
Özi câmi' ne var envâ'-ı elvân

4171 Nukûş-i hôş-ılan zâhir müzeyyen
Velî ahvâl-i bâtın nâ-mu'ayyen

4172 Tuyûr içre bu denlü hôş tasvîr
Özine mu'tekıd kılmadı takdîr

4173 Şu resme mu'tekıd olmış özine
Gözükmez ğayrılar zerre gözine

4174 Kemâle irgürüp 'ucb ü ğurûrı
Cihânda kibr-ilen bulmış zuhûrı

4175 Te'azzum setr idiptür 'ayn-i insâf
Haka bâtıl hıcâb idip ider lâf

4176 Sanasın geydi arkasına zer-beft
Müsellem oldı yâhud tâc-ılan taht

117a 4177 Yahud cümle tuyûra oldı sultân
Katında mâ-'adâsı hâke yeksân

4178 Görür gendüsini pür-nakş ü pür-reng
Sanur gendüden aldı nakşı Erjeng

4179 Öninde ger ide bülbül ser-âğâz
Anun hakkında dir bî-reng[ü] âvâz

4180 İre sem'ıne tûtînün kelâmı
Ki dir olsun kafes bunun maḳâmı

---

1 İdem: Kılam MŞ
2 temsîl[i]: temsîl ki MŞ

4181 Kulağına ire avâz-i kumrî
Bu nâ-sâzun ki dir kat‘ ola ‘umri

4182 Çü şâhin sayd ide turna vü dürrâc
Ki dir budur cihânda bir gözi aç

4183 Gelürse ḳâf’tan Sîmurg-ı ‘Anḳâ
Görür anı sinekten dahı ednâ

4184 Açarsa rûh-u kuds öninde şeh-per
Anı gendüye ‘add itmez berâber

4185 Eğer bir kes kemâl eylerse ızhâr
İder hıkd ü hasedden ana inkâr

4186 Bilür haktur ta‘assub eyler ammâ
Görüptür cümleden gendüyi a‘lâ

4187 Oluptur halka dahl ü ta‘n ü san‘at
Çeker gendüsi bundan niçe zahmet

4188 Eğer bir kimseden bir fi‘l-i merğûb
Zuhûr itse olur katında mağdûb

4189 Ki zîrâ istemez bir hâl-i zîbâ
Özinden ğayrıdan ola hüveydâ

4190 Göre her kanda bir sâhib-kemâli
Olursa ḳâdir irgürür zevâli

4191 Muhassal bir nefes yoktur huzûrı
Hasûd olan ebed görmez sürûrı

4192 Virür vasfı yine gendüye zahmet
‘Aceb bu bir nefes olmadı[1] râhat

4193 Yaraşur ehl-i buğz olan belâda
Özin kor çünki fikr eyler sevâda

4194 Yanar düşmiş hased odına dâyim
Ta‘assub ‘aynı hîc olmadı nâyim

4195 Yürür hod-bîn olup işbu cihânda
İder cevlân ire her bûs[i]tânda

1 olmadı: ola mı MŞ

117b 4196 İre her meclise eyler tesaddür
Bu sûret nakşılan eyler tefahhur

4197 Kılur sît ü sadâ seyr itse gülzâr
Benüm mislüm cihânda sanmanuz var

4198 Ki zâtum mecma'-ı cümle kemâlât
Müsâvî olmaya hîc bana bir zât

4199 Özümi sanma bî-fen zû-fünûndur
Efâzıl taht-ı destümde zebûndur

4200 Bilün 'allâme-i 'asr-ı vahîdem
Ne denlü var fünûn içre ferîdem

4201 Zemânumda eğer sağ olsa cânâ
Bana şâgird olurdı İbni Sînâ

4202 Bunun emsâli her mecliste lâfı
İderdi olmamıştı kalbi sâfî

4203 İderken seyr tâvus ittifâḳî
Hidâyet oldı bir yirde mülâḳî

4204 Kelâmın istimâ' itti temâmî
Görür nâ-puhte gendü sözi 'âmî

4205 Terahhum eyleyüp kasd itti nushı
Özinden tâ ki ref' ide bu kubhı

4206 Musâhıb oldı ana niçe müddet
Mizâcına muvâfık kıldı hızmet

4207 Didi esnâ-yi sözde bir gün iy yâr
İşittüm var durur bir hôş gülzâr

4208 Anun ehli kamu dirler efâzıl
Ki oldur mecma'-ı cümle kevâmil

4209 Bularun var bir ulu muktedâsı
Doluptur 'âleme şimdi sadâsı

4210 Nidâ idüp ider bu halkı da'vet
Ma'ârif hônılan eyler zıyâfet

4211 Ana her kim ola bir dem musâhib
Olur bin kerre hâli ḳâle ğâlib

4212 Emîn-ü <kenz-i> sirrü'llâhtur ol
Dalâlet yok ana kim irgüre yol

4213 Kemâlât ü ma'ârif itmiş itmâm
Niçe lâf ehlini ol itmiş ilzâm

4214 Ne kim ashâbı var pür-ma'rifettür
Fünûn ashâbı sanma bin cihettür

118a 4215 İçi taşı kamunun oldı ma'mûr
Görür her kim diye nûrün 'alâ nûr

4216 Ve emmâ cümlesi ehl-i edebdür
Mukarrer bil edeb kurba sebebdür

4217 Eğer anlara mümkin olsa sohbet
Gümânum bu ki def' olurdı zahmet

4218 İşitti bu sözi itti tebessüm
Didi lâzim değül çokluk tekellüm

4219 İşittüm anlarun ahvâlini ben
Ma'âriften kamu ḳâlî kuru ten

4220 Ma'ârif ger ola bir kimseye hâl
Anun olur kamu mecliste her ḳâl

4221 Olarun ağzı var ğâlib dili yok
Kelâm eylerdi olsa az u ger çok

4222 Meseldür bu süni sığmaz çuvala
Güneş yüzine tîn olmaz havâle

4223 Eğer olsa kemâl eylerdi ızhâr
Kamusına olarun itti inkâr

4224 Hidâyet didi iy yâr-i sühan-dân
Kemâlâtın bulur bil kıldı penhân

4225 Olarun zâhirine olma nâzır
Mukarrerdür bular her fende hâzır

4226 Derûnında kemâlin kıldı mahfî

Anunçün söylemez pes yoktur ehli

4227 Senün bigi eğer bulsaydı bir şân
Kemâlâtın kamu eylerdi i'lân

4228 İger olmazsa bârî imtihân it
Mürâdun üzre ger olmazsa ko git

4229 Bu sözler kıldı <çün> kalbine te'sîr
Bulara irmeğe ol itti tedbîr

4230 Eğerçi zâhirâ kasd itti dilden
Velî yok i'tiḳâdı yine dilden

4231 Didi gendüsine gel eyle ikdâm
Varup her birisine eyle ilzâm

4232 Naḳîz-ılan bulur her şey zuhûrı
Olar zulmettedür 'arz eyle nûrı

4233 Mukarrer ben kadar yoktur tezeyyün
Olam ğâlib dahı bulam ta'ayyün

118b 4234 Çü 'azm itti ire ol gülsitâna
Sorup semtin yola oldı revâne

4235 Hidâyet dir dilersen[1] ben refîkun
Olam tâ gitmeye yanlış tarîkun

4236 Didi lâzim değildür bana reh-ber
Hidâyet kaldı gitti açtı şeh-per

4237 Delîl olmazsa bir şahsa hidâyet
Refîḳ olur mukarrer bil dalâlet

4238 Gece gündüz sürüp gitti o râhı
Zemândan sonra gör sevk-ı İlâhî

4239 İrişti nâ-gehân gülzâra yolı
Görür envâ'-ı ezhâr içi dolı

4240 Didi bâğ-ı İrem bundan nişâne
Ne denlü vasf ola gelmez beyâna

1 dir dilersen: didi dirsen MŞ

4241 Mülebbes her biri bir reng-i zîbâ
Kimi zer-beft geymiş kimi dîbâ

4242 Kimisi sebze-pûş olmış melek-vâr
Kiminün câmesi ezrak felek-vâr

4243 Libâsı kiminün hamrâ şafak-veş
Kimisi câmi'-i elvân-i dil-keş

4244 Bulanmış her biri bir dürlü renge
'Ukûl ashâbı görse ire denge

4245 Eğerçi seyr idiptür niçe gülzâr
Didi mislin bunun görmedi deyyâr

4246 Nazar saldı temâşâ kıldı etrâf
Müzeyyen zâhirinde cümle asnâf

4247 Velîkin her biri bir yirde sâkin
Kemâlâtın kamu kılmıştı kâmin

4248 Birez müddet kılur seyr ü temâşâ
Görür bunları sâkit didi hâşâ

4249 Eser ola bularda ma'rifetten
Yanar bağrı kamuya merhametten

4250 Didi kim hayf ola bu cây-i 'âlî
Ma'âriften ola ashâbı hâlî

4251 Cihânda misli yok zînette fâyık
Efâzıl meskeni olmaya lâyık

4252 Düşüptür dest-i nâ-dânâ dirîğâ
Ya cennet oldı hayvânâta mer'â

119a 4253 Vatan oldı ğurâba yâhu gülşen
Ya bûm i kerkes itmiş anda mesken

4254 Semâ'-ılan kamunun hâlini derk
İdüptüm gördüm uş oldı dahı berk

4255 Kamunun kalbi hâlî ez-ma'ârif[1]
Bu zevkı eylemez illâ ki 'ârif

1 Beyit MŞ'de yoktur.

4256 Ezel dahı yoğ-ıdı i'tiḳâdum
Özüme şimdi artuk i'timâdum

4257 Cihânda kim ola bana muḳâbil
Kemâlâtı ma'ârif içre kâmil

4258 Benümçün halk olınmış bu gülistân
Velî hâlî kaluptur niçe ezmân

4259 İrişti şimdi ehline mahalli
Didi hoş itti anda lâfı haylî

4260 Oluptur gendüye şol denlü garre
Gözine gelmedi birisi zerre

4261 Girüp bu gülsitânı kıldı seyrân
Görüp hâl-i latîfi itti cevlân

4262 Gezer bu gülsitânı kûşe kûşe
Velî yok zevkı kanda ire nûşa

4263 Ne ehli hâlini bildi ne bâğı
Sanasın girdi gülşen içre[1] tâğî

4264 Buları bilmeyincek anla n'oldı
Bularun muktedâsı kanda kaldı

4265 Yoğ-ıdı ḳâbiliyyet pes ne kılsun
Basîret olmayan hâli ne bilsün

4266 Zıyâ idrâk ider mi çeşm-i a'mâ
Mür olur tatlu ğâlib olsa safrâ

4267 Müsâvî olmaya cehl-ile 'ırfân
Bir olur mı begüm insân ü şeytân

4268 Haḳîkatten çün olmadı haber-dâr
Görüp gendüyi ğayra kıldı inkâr

4269 Niçündür âdeme bu denlü 'ızzet
Çü bilmez oldı ol merdûd-i cennet

4270 Muvâfık oldı şeytâna sıfatta
İkisi dahı echel ma'rifette

1 girdi gülşen içre: gülşen içre girdi B

4271 ‘Acebdür gendünün görmez kusûrın
Ğurûrı zulmeti setr itti nûrın

119b 4272 Özine vasf-ı lâzimdür dalâlet
Kör olmış neylesün çeşm-i hidâyet

4273 Hidâyet olmasa bir şahsa yoldaş
Tahûr itmez eser san bir kuru daş

4274 Dalâlet bir kese ger olsa hem-râh
Halâs olmaz ebed ez-râh-i güm-râh

4275 Velî zâhir kamusı hıkmet üzre
Kimi zillette kimi ‘ızzet üzre

4276 Eğer feth olsa bâb-i kenz-i esmâ
Cevâhirdür ne var ednâ-yi eşyâ

4277 Dürüş her demde eyle sa‘y i himmet
Ola kim ola feth-i bâb-i hıkmet

4278 Nazar esmâya kılsan cümle haktur
Kalem esmâ’ i mevcûdât[1] raktur

4279 Devâtı ‘âlem-i ğaybun künûzın
Ezelden tâ ebed cümle rümûzın

4280 Yazar evrâk-ı mevcûdâta dâyim
Bu remzi anlamaz bil kalb-i nâyim

4281 İder ba‘zını mahv ü ba‘zın isbât
Hucübden zâhir ola tâ kemâlât

4282 Kalem olmaya hâlî ez-kitâbet
Vücûdun safhasına tâ kıyâmet

4283 Dükenmez bil midâd-i ‘âlem-i ğayb
Kalem süst olmaya ez-hatt-ı bî-rayb

4284 Hudâ kavline yok hergiz tebeddül
Bulur her ânda âsâr-i tahavvül

4285 Ezelden tâ ebed bâḳîdür esmâ
Anun âsârıdur bu cümle eşyâ

4286 Bu remzi fehm iden buldı kemâli
O kim bilmez cihândan gitti hâlî

4287 Tılısm-i kevni feth it bulasın genc
Ve illâ irdi sana çâresiz[1] renc

4288 İdersen rencüne bunda müdârât
Hayâtun bâkıdur irmez bil âfât

4289 Eğer kılmaz isen derdüne çâre
Elünlen saldun <uş> gendüni nâre

4290 Kalursın sen ebed der-nâr-i hîcrân
Ki bunda olmaz-ısan rûha sultân

120a 4291 Eğer fehm olsa her söz bir risâle
Velî zevkı_olmayan dil seng-i hâre

4292 'Aceb sirdür cihân ger olsa ma'lûm
Disen câ'iz ki hem mevcûd <ü> ma'dûm

17.2

Kelimât-i İlâhiyye

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

4293 Benüm bigi[2] cihânda var mı bed-hû
Günâh içre ağardı her ne var mû

4294 Zebûn oldum bu nefs-ü şûm elinden
Gönül hod gördüğine bir akar su

4295 Cihân lezzetlerine şöyle mâyil
Basîret gözine_oldı ğaflet uyhu

4296 Bulursa bin mürâd olmaz tesellî
Dükenmez ârzûsı dürlü dürlü

4297 Nidem ben müttefık nefs-ile şeytân
Beni mağlûb ider ol iki ulu

---

1 çâresiz: çâresüz BV, MŞ
2 gibi: bigi B

4298 İder dünyâ-yiçün halka tevazzu‘
Komaz Hak yolına yire sürem rû

4299 Üşenmez ol kadar söyler zevâyid
Anup Hak cânibin bir gez dimez hû

4300 Kelâm-ı ehl-i fıskı kıldı makbûl
Meşâyıh sözlerinden almadı bû

4301 Ğurûr-ılan şu resme kalbi dolmış
Ki gelmez âhıretten zerre kayğu

4302 Dilersen nefsüni zabt itmek iy yâr
Zikir cû‘ u sahardan eyle bârû

4303 Dilersen pâk ola kalbün evi kıl
Nedâmet tevbe istigfârı cârû

4304 Dilünden gitmesün zikri Hudâ’nun
İrişti rme<ye> sihrin sana câzû[1]

4305 Marîz-ı vizr-i kesret olsa bir kes
Hak’un tevhîdi olur ana dârû

4306 ‘Inâyet it Hudâ *Ârif* kuluna
Ki hâsıl ola ana hûy-i nîkû

4307 Delîl oldı ise nûr-i hidâyet
Ana mevt ü cehennemden ne korku

18

<F a s l >

Matla‘

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘lâtün fâ‘ilün]

120b 4308 Gel berü iy tâlib-i bâğ-ı visâl
İnfisâl-i ğayr idüp bul ittisâl

4309 Şânunı gör ḳâbiliyyet var-ısa
Matleb-i a‘lâ şühûd-i yâr-ısa

1 câzû: câdû AE, BV, MŞ

4310 Sa'y idersen rah-i Hak'ta ez-derûn
Bilmesen bir fen olursın zû-fünûn

4311 Ger bu yolda ıhtiyâr itsen elem
Nasb idersin 'arş-i 'âlîde 'alem

4312 Ger musâhib olasın nâ-ehl-ile
Dünye vü uhrâda kaldun cehl-ile

4313 Bir nefes ger ehle olursan karîn
Cümle 'ırfânun ola hakka'l-yaḳîn

4314 Zâyi' itme ḳâbiliyyet cevherin
Ḳâtı' ol dilden enâniyyet serin

4315 'Umrünün nakdini sarf it yirine
Niçe bin ecr ola yarın birine

4316 Ger teḳâzâ var-ısa seyr it diyâr
İrişe tâ lutf ü fazl-i Kirdigâr

4317 Hind ü Sind ü bahr i ber eyle 'ubûr
Dilde defn olan künûz ide zuhûr

4318 Ger tılısmın feth idersen şânınun
Kadrini ol dem bilürsüñ[1] kânınun

4319 Anda var envâ'-ı cevher bî-hisâb
Cevher olmış cümle zerrât-i türâb

4320 Andadur kibrît-i ahmer tâlibûn
Aç basîret çeşmini iy nâ'imûn

4321 Ger bu iksîre urursan dest[i]res
Bir nazarda ola altun hâr ü has

4322 İrişe kalbüne bir hâl-i ğınâ
Dü cihân fânî ola bulmaz fenâ

4323 Ehl olanlar fehm ider sözden mürâd
Söylesen nâ-ehle söz olur kesâd

1 bilürsüñ: bilürsin AE, BV, MŞ

18.1

Âmeden-i Tûtî

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

4324 Dinle imdi tûtinün sen kısasın
Nakl idem her gişi alsun hıssasın

4325 Hak ana rûz-i ezel kılmış kerem
Ol sebebden halk içinde muhterem

121a 4326 Zâhirinde câme sebzîn[1] mu'teber
Bâtınında kodı envâ'-ı hüner

4327 Hılkatinde var-ıdı ide kelâm
Lîki kaldı neylesün beyne'l-'avâm

4328 Ol diyârun ehli hep yâbis-mizâc
Leyyinü't-tab'-ıla bulmaz imtizâc

4329 Ger düşe nâ-ehl arasına gişi
Zâyil olmaz bir nefes dil teşvişi

4330 Ehl-ilen nâ-ehl olursa bir nefes
Cennet içre olsa ger olur kafes

4331 Anlamaz zî-kadri bil bî-kadr olan
Pür-elem nâ-ehl arasında kalan

4332 Cevherün kadrini bilmez pîlever
İrgürür bil kim harez diyü zarar

4333 Kaldı ol bî-çâre pes nâ-cins-ile
Matleb-i a'lâsı sohbet ins-ile

4334 Lîki bilmez niçesi tedbîr ide
Mûsıl-i matlûb olan yola gide

4335 İşbu hâlette gezer hayrân ü zâr
Kıl temâşâ n'itti ana rûzigâr

4336 Seyr ider geh deşt ü gâhî gülsitân
Gâhi sâkin geh ider âh ü figân

---

1 sebzîn: sebzin MŞ

4337 Buğz idüp ol halkı gör kim n'ittiler
Nâlesinden incinüp habs ittiler

4338 Bi'z-zarûrî meskeni oldı kafes
Bulmadı feryâdına feryâd[ü]-res

4339 Düşti bende neylesün oldı zebûn
İrişür ğam ger musâhib olsa dûn

4340 Sohbet itse bir gişi nâ-ehl-ile
İrişür ana belâlar cehl-ile

4341 Ger ola bir şahs[ı] nâ-cinse refîḳ
Dürlü dürlü şiddete olur haḳîḳ

4342 Ihtiyâr-ılan musâhib olsa ger
Lâyık olur ire envâ'-ı zarar

4343 Ger zarûretlen refîḳ olsa gişi
Her nefes ayrılmak olsun teşvişi

4344 Tâ ki andan irmeye ana belâ
Hayr ü şer fark eylemez ehl-i hevâ

121b 4345 Kaldı ol bu habs içinde niçe sâl
Kıldılar hakkında çokluk ḳîl ü ḳâl

4346 Âhırı bir hoca geldi Rûm'dan
Balını sâf eylemiştür mûmdan

4347 Zû-basîret zû-ma'ârif zû-kerem
Rub'-ı meskûna iriştürmiş kadem

4348 Nâmına dirlerdi anun "Hoca Cân"
Çok cevâhir cem' idüp olmıştı kân

4349 Girdi bu şehr içine kıldı nazar
Dir 'aceb bundan irer kalbe keder

4350 Vardı bir yirde temekkün eyledi
Şehri seyr itmek mürâdın söyledi

4351 Kûşe kûşe kasd ider seyr ide ol
Tâ temâşâ ide şehri sağ u sol

4352 "Şehr-i bu'd" iderler anun nâmını
İçmemiştür ehl-i vahdet câmını

4353 Her birisi bende-i kesret durur
Nûr yok kalbinde pür-zulmet durur

4354 Ḳâbiliyyetten kamusı dûrdur
Çeşm-i zâhir dahı san bî-nûrdur

4355 Hoca bir sûka irişti giderek
Hıkmet-i Hakk'ı temâşâ iderek

4356 Nâ-gehân sem'ıne irdi bir sadâ
Âşinâdur sanasın dir merhabâ

4357 Baktı gördi kim asılmış bir kafes
Bu kafesten zâhir olur işbu ses

4358 Dikkat-ılan ana çün kıldı nazar
Gendüye meşgûl o bundan bî-haber

4359 Bu kafes içre durur bir hûb cemâl
Zâhir olmış anda çok sun' ı kemâl

4360 Gördi çünkim kalbi meyl itti ana
Dir getürün sâhibin benden yana

4361 Sâhibin ol dem arayup buldılar
Hoca katına alup çün geldiler

4362 Didi Hoca bunı bey' eyle bize
Her ne kıymet istesen virem size

4363 Didi iy hoca size lâyık değil
Zâhirine bakmanuz lâyık değil

122a 4364 Zerre denlü yok derûnında kemâl
Hem sadâsı bî-halâvet pür-melâl

4365 İncinüp habs itmiş-idüm ben anı
Niçe gez kasd eylemiştüm katlini

4366 Lîki ba'zı kimse mâni' oldılar
Tuttılar bu habs içine saldılar

4367 Ger mürâd-ise bağışladum size
Niçe gün geçse gelür söz[1] bu söze

4368 Her ne ise ʻaybını didüm sana
Tâ ki sonra bed-duʻâ itme bana

4369 Bildi Hoca nâ-ehildür işbu kes
Bir durur katında cevher hâr ü has

4370 Didi gendüye budur fiʻl-i cemîl
Dest-i nâ-dândan halâs ola zelîl

4371 Sâhibine virdi bir şey'-i kalîl
Meskene tuttı hemân ol dem sebîl

4372 Aldı gitti Hoca çün şâdân olur
Sanasın heft ıklime sultân olur

4373 Dir ki gezdüm bunca yıl Rûm ı ʻIrâk
Dahı şimdi mâlik oldum şeb-çırak

4374 Hâsıl ittüm bunca yıl ebnâ i kul
Şimdi buldum dahı bir gökçek oğul

4375 Cemʻ ittüm bunca yıldur çok metâʻ
Bunı buldum cümleye kıldum vedâʻ

4376 Karşusında kıldı ana bir mekân
Tâ nazar ide yüzine her zemân

4377 Kıldı sükkerden ana her dem ğıdâ
Dir ʻaceb kıldı bize ihsân Hudâ

4378 Karşusından ırmaz anı bir nefes
Pür-cevâhir sanasın işbu kafes

4379 Aldı sattı kıldı maksûdın temâm
Baʻdehû ʻazm itti Rûm'a ol hümâm

4380 Girdi keştîye yola oldı revân
Sanasın gendüye milk oldı cihân

4381 Gice gündüz niçe müddet gittiler
Âhırı bir gün kenâra yittiler

1 gelür söz: gelürsiz AE

4382 Çıktı keştîden kenâra ol hoca
Kurdılar huddâm eyvân-ı yuca

122b 4383 Hakk'a kıldı anda çok hamd ü senâ
Gendüsi sıhhatte kalbi pür-ğınâ

4384 Ba'dehû 'azm itti Hoca tâ vatan
Menzili her günde sahrâ vü çemen

4385 Şehr-i himmet kim cihâd ilindedi
Hoca Cân'un ol idi pes mevlidi

4386 Var-ıdı bir ravza ol şehre karîb
Sâhibi anun mükerrem bir edîb

4387 Nâmına dirler anun "Bâğ-ı Visâl"
Her ne var ehli kamusı hoş-hısâl

4388 Ol edîbe varmış-ıdı[1] hocaya
Çok ma'ârif ögredüpti Hoca'ya

4389 Ol mu'allim sâhibü'l-hıkmet idi
Her mürâda kâmilü'l-kudret idi

4390 Bulmış-ıdı kurbet-i Hak'ta kemâl
Şol tekarrib kim ana irmez zevâl

4391 Nâmına dirler idi "Hâdi't-Tarîḳ"
Vuslat-i Hak buldı kim oldur refîḳ

4392 Hoca her gün çün gider seyr iderek
Hâtırına geldi bir gün giderek

4393 Dir bunun gibi latîf ü hûb-cemâl
Meskeni lâzim ola bâğ-ı visâl

4394 Ol maḳâmun sâhibine armağan
İledem[2] tâ feth ide anda zübân

4395 Terbiyet ahz ide bunda bi't-temâm
Ḳâbiliyyet kadrı pes ide kelâm

---

1 varmış-ıdı: virmiş-idi B
2 İledem: İletem MŞ

4396 Ol mu'allim buna ta'lîm eyleye
Pes recâm oldur ma'ârif söyleye

4397 Def' ola hayvân sıfâtı gendüden
Haslet-i insân bula cân ü beden

4398 Zâhir ola niçe dürlü ma'rifet
Bula halk u Hak katında menzilet

4399 Bâtın ü zâhir[1] muvâfık olsa[2] hep
Ehl-i 'ırfân ola ol ehl-i edeb

4400 Çünki bu fikri mukarrer kıldı ol
Niçe günden ol araya irdi yol

4401 Çün irer bâğ-ı visâlün ehline
İttüği va'de irişti mehline

123a 4402 Dir getürdüm size bir şey'-i 'acîb
Vir mizâca göre şerbet iy tabîb

4403 Eyle mikdârınca ana terbiyet
Tâ ki ma'mûr ola cümle şeş cihet

4404 İ'tiḳâdum ḳâbiliyyet anda bol
Lîki nâ-ehl arasında kalmış ol

4405 Çün halâs ittüm anı nâ-dândan
Sizlere teslîm ittüm cândan

4406 Umaram zâhir ola çokluk eser
Olıcak ol beyne ashâbi'l-hüner

4407 Bu kafeslen tûtıyı teslîm ider
Hoca bunlara vedâ' itti gider

4408 Çün derûnına anun kıldı nazar
Bildi bundan zâhir olur çok hüner

4409 Didi bir yirde anı hıfz eylenüz
Kimse varmasun katına söylenüz

---

1 Bâtın u zâhir: Zâhir ü bâtın MŞ
2 olsa: ola AE, BV, MŞ

4410 Kodılar bâğ içre bir yirde anı
Kûşe-i ḫâlî durur görmez denî

4411 Karşusına[1] astılar bir âyine
Ğayrınun bakmaya hûy i hâyına

4412 İştiğâl-i ğayrdan men‘ eyleye
Tâ ki andan çok ma‘ârif söyleye

4413 Bu dahı çekmiş riyâzat hayliden
Kurımış yolda kafeste bu beden

4414 Saldı ol tûtî bu bâğ içre nazar
Gördi bir cây-i latîf ü mu‘teber

4415 Ravza-i cennet didi bundan nişân
Görmedi mislin bunun bil ins ü cân

4416 Her ne kim var cümlesi sâhib-cemâl
Hîc biri hâlî değildür ez-kemâl

4417 Her biri tutmış durur hûy-i melek
Her ne var hâdim semâdan tâ-semek

4418 Her birisi mazher-i lutf-i Hudâ
Rûz-i kısmette bular bulmış ‘atâ

4419 Hôş geldi bunlarun ana hûsı
Câna irdi âşinâlık kohusı

4420 Gözin açtı Hakk’a kıldı[2] çok şükür
Sanki gitti hâb-i ğaflet yâ sükür

123b 4421 Şehr-i bu‘d ilinden oldum çünki dûr
Hamdü lillâh gitti zulmet geldi nûr

4422 Meskenümdür şimdi bu bâğ-ı yuca
Zikr-i hayr olsun delîl oldı Hoca

4423 Bunları eyler temâşâ her taref
Her birinde gördi ahvâl-i turef

---

1 Karşusına: Karşusında B
2 kıldı: itti B

4424 Her birisi sâkin olmış bâ-edeb
Bunlarun hâli buna geldi ʻaceb

4425 Bunları seyr eyler-iken nâ-gehân
Tuş olur mir'âta hoş bir çeşm-i cân

4426 Bâğ içinde her ne şey kim bulunur
Cümlesi mir'ât içinde görünür

4427 Zerre zerre müntakışdur anda hep
ʻÂkıl-isen sen de it cânâ taleb

4428 Her ne var bunlarda evsâf-i kemâl
Anda kılmış münʻakis ol lâ-yezâl

4429 Gendinün mislin dahı anda görür
İşbu hâlâtı görüp hayrân olur

4430 Her ne vazʻ itse bulur anda zuhûr
Hem dahı kalbe ne şey ide ʻubûr

4431 Görünür anda ne varsa zî-vücûd
Ger tenezzül eyleye ol ger suʻûd

4432 Bu durur âyîne-i ʻâlem-nümâ
Pes muhît olmış ne var arz u semâ

4433 Bildi çün kadrı anun aʻla durur
Her ne kim var ğayrısı ednâ durur

4434 Meyl-i ğayrı terk ider tâ ez-derûn
Bunlarun misli olur ehl-i sükûn

4435 Nâzır-ı âyîne oldı her zemân
Seyr ider andan ne varsa dü cihân

4436 Zâhir ü bâtın hep oldı münkeşif
Olmış-iken şems-i rûhı münkesif

4437 Mümtelî olur maʻârif birle dil
Pâk ü sâfî oldı çün ez-âb i gil

4438 Söylese dür nazm ider insân gibi
Her kelâmı mürde cisme cân gibi

4439 Lîki nâ-ehl anlamaz anun sözin
Anlasa câ'iz açan hıkmet gözin

124a 4440 Ehl-ilen olan musâhib ehl olur
Ehle tefhîm eylemeklik sehl olur

4441 Câhile olsa musâhib bir gişi
Nâkıs olur hep temâm olan işi

4442 Her gişiye kim gelür naks u kemâl
Bil musâhibden irişür cümle hâl

4443 Zâyi' itme 'umrüni nâ-cins-ile
Sohbet eyle gel enîs ol ins-ile

4444 Haslet-i hayvândan pâk it özün
Gel temâşâ it neler görsün gözün

4445 Kıssa-i tûtîdan ahz it hıssa sen
Kalmaya kalbünde ref' ola hazen

4446 Bir zemân nâ-ehl-ilen gör hâlini
Sonra ehl-ilen işittün ḳâlini

4447 Ğayretün var-ısa tâlib kıl taleb
Sa'y i ceht it bulasın ehl-i edeb

4448 Mü'minün kalbi durur mir'ât-i Hak
Ehl-i hâl andan alur her dem sebak

4449 Ger cilâ virsen gönül mir'âtına
'İlmün olur cümle masnû'âtına

4450 Pertev irerse ana ez-nûr-i Rab
Sirr-i ahfâ gördi bî-şek bî-te'ab

4451 Ger dilersen vuslat-i bâğ-ı visâl
Geç hevâdan hâsıl it hüsnü'l-hısâl

4452 Ehline olğıl musâhib bir nefes
Evsa'u'l-cennât ola tâ bu kafes

4453 'Âlemi seyr idesin mir'âttan
İrişe pertev sıfât ü zâttan

4454 Ger bu yolda mahv idersen varunı
Gel şühûd it her nefeste yârunı

4455 Terk-i fânî it bulasın tâ baḳâ
İnfisâle irmeye hergiz liḳâ

4456 'Umrün olur bil mü'eyyed lâ-yezâl
Bu cihâna gelmeden budur me'âl

4457 Ger me'âle bunda bulmazsan vusûl
Âhırette sanma sen olur husûl

4458 Tâlib olanlar visâl-i yârına
Bir nefs durmaz değil kim yarına

124b 4459 Her kimün 'ışkı ola bu denlü pes
Fârığa gelmez bu âvâz-i mekes

4460 Kanda olsa pertev-i 'ışk iy lebîb
Ahz ider her zerreden bûy-i habîb

4461 Bir 'aceb sirdür eğer bilsen cihân
Müttasıl mevcûd ü ma'dûmı her ân

18.2

Kelimât-i İlâhiyye

[mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün]

4462 'Işk âteşine her ki sivâ eyledi muhrak
Sarf eyledi ser-mâye-i 'umrin yirine_el-hak

4463 Her kes ki diler sirr-i Hudâ'ya ola vâkıf
Terk ide kuyûdını vücûdun ola mutlak

4464 Mansûr'a değildür yalınuz hâl-i hüviyyet
Sen dahı dürüş keşf idesin sirr-i *ene'l-Hak*[1]

4465 Dil levhine hatt olanadur mahv-ıla isbât
Oldı bu gönül kâtib-i ğaybına Hak'un rak

1 Ben Hak'ım. "Hallâc" lakabıyla ünlü Mansûr'un (ö. H. 309/M. 922) dara çekilmesine yol açan sözü.

4466 Terk eyle hevâ kalma ahî hâk-ile âba[1]
Geç nefsüni şehvât-i sivâ odına tap yak

4467 Kesb eyle tecerrüd iresin evc-i visâle
Kesrette isen esfel-i sâfil yirün ahmak

4468 Pâk eyle küdûrât-i sivâyı dil ü cândan
'Izzet hareminde olasın kurbete elyak

4469 Eşyâ ne ki var mazher-i esmâ'-i İlâhî
Ta'n eyleme bir şey'e ahî 'ıbret-ilen bak

4470 Fehm it özüni zübde-i mevcûd-i Hudâ'sın
Gündüz gice hızmette sana çarh-ı mutabbak

4471 Sa'd-ıla şaḳâ bulmaya sa'y-ile tebeddül
Nesh olmaya şol hat ki ezel yazdı muhakkak

4472 Dahl eyleme fehm oldı sanup kasd-i meşâyıh
Maksadları mahfî vü mürâdâtı müdakkak

4473 Ger tâlib-isen mürşid-i kâmil eteğin tut
Keşf ola kamu feth idesin hâlet-i muğlak

4474 İy *'Ârif-i* esrâr-i Hudâ 'âlim-i hıkmet
Hamd it ki 'atâ kıldı sana rûz-i ezel Hak

19

<F a s l >

Matla'

[fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûl]

4475 Gel iy rûy-i yârı şühûd isteyen
Bu ednâ kafesten su'ûd isteyen

125a 4476 Dilersen halâs ola zâtun zi-hâk
Sivâdan dilün ola[2] su gibi pâk

---

1 âba: bâda B
2 dilün ola: dilün eyle BV

4477 Hevâ-yi sivâdan geçüp hûya gel
Yanup nâr-i 'ışka eyü hûya gel

4478 Bu seb'u semavâttan kıl su'ûd
İde tâ ki sana melâ'ik sücûd

4479 Geçüp kürsiden 'arşa <gel> bas kadem
Ne kim yazdı feth ola anda kalem

4480 Biline ne kim varsa esmâ'-i şey
Ne vech-ile halk itti eşyâ'i Hay

4481 Ne tertîb-ile_oldı kamu zî-vücûd
Bu hıkmet bisâtına it gel ku'ûd

4482 Şu resme ire vüs'at-i dil şehâ
Muhît olasın cümle arz u semâ

4483 Bulasın maḳâmât-ü kalb-i selîm
Merâtib şühûd it olasın nedîm

4484 Eğer tâlib olsan dahı_a'lâ maḳâm
Sivâyı fenâ kıl ne varsa temâm

4485 Kılursan vücûdun ne var<sa> fenâ
O maksûd-i aksâya ola liḳâ

4486 Geçüp cümleden kıl müsellem özün
O kim reh-nümâ oldı hâk it özün

4487 Hılâf itmeden emrine kıl hazer
İrişmeye kalb-i şerîfe keder

4488 İdersen eğer sen de teslîm-i tâm
Cemî'-i cihetten bulasın merâm

4489 Ki teslîm-i sâlik gerik evvelâ
Sülûkinde tâ kim bula müntehâ

4490 Merâtib şühûd it zi-teslîm-i dil
Ki gevher nazîf ola ez-âb ü gil

4491 Eğer olmaz-ısa te'abdür hemân
Cahîm oldı yirün sanursın cinân

4492 Cihâna gelüp bilmesen şânunı
Ne cânun bulursın ne cânânunı

4493 Ki teslîm olursan gider hep hıcâb
'Ulûm-i ledünden olur feth-i bâb

4494 Eğer meyyit olsan o ğassâle sen
Nezâfet bulur rûh ı kalb i beden

125b 4495 Yuyup itmese pâk sâhib-hüner
Kalursın mülevves gönül pür-keder

4496 Cemî'-i cevârih müsellem gerik
Mutî' ola emrüne cinn ü melek

4497 Hılâf olsa ba'zında şeytân-sıfat
Hidâyette a'mâ vü yok ma'rifet

4498 İçün taşun olsa müvâfık kamu
İrişmez sana bil 'azâb-i tamu

4499 Muhâlif ola ger biribirine
Nişân ola her dem belâ tîrine

4500 Ve bi'l-cümle teslîm-ile_olur visâl
Mu'ânid olan zerre görmez cemâl

4501 Bu sözler sakın sanma ola güzâf
Bilür ol ki yoktur eser ez-hılâf

19.1

Âmeden-i Kumrî

[fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûl]

4502 Gelüp dinle sen kumrı ahvâlini
Kemâlinde teslîm işit ḳâlini

4503 İrişe sana hıssa bu kıssadan
Alursan halâs olasın gussadan

4504 Hudâ meşrebinde komış lîneti
Velîkin safâ bulmamış küdreti

4505 Sükûn üzre halk itmiş anı Hudâ
İder Hakk'a dâyim o hamd ü senâ

4506 Sivâdan geçüp kıldı meyl-i İlâh
Diler kim ola dü cihânda o şâh

4507 Ferâğat idüp ol cihândan geçüp
Cevâhir bula genc-i esrâr açup

4508 Cihân hılkatinden ne varsa kabâ
Geçüp cümlesinden giyer ak 'abâ

4509 Takup boynına tavk-u teslîm-ü râh
Rızâ vü muhabbet olurlar güvâh

4510 Muvâfık ider bâtına zâhirin[1]
Mutâbık kıla evvele âhırın

4511 Gönülden olur tâlib-i vuslat ol
Ki hâsıl ide bir 'aceb haslet ol

4512 Hücûm itti şânına tahsîl-i hâl
Velî ehlini bulmağa yok mecâl

126a 4513 Diler kim irişe bunun ehline
Müdâvât ide her ne var cehline

4514 Özin ana teslîm ide ez-derûn
Bile *nûn kalem*[2] <ne> *vemâ yesturûn*[3]

4515 Sorup bâğ-ı zîbâ ne yirde sezer
Gülistân-i ra'nâ[4] ne kim var gezer

4516 Bu hâletle seyr eyler ol niçe cây
Sükûn üzre lîkin dimez hûy i hây

4517 Meğer bir gün irmişti[5] bir bâğa yol
Oturmıştı şâḫ-ı ferâğatte ol

---

1 bâtına zâhirin: zâhirin bâtının MŞ
2 bk. *Kur'an*, 68:1.
3 … ve satır satır yazdıklarına. (*Kur'an*, 68:1).
4 ra'nâ: a'lâ MŞ
5 irmişti: irişti BV

4518 Kılup virdini zikr-i Hak rûz i şeb
Safâ-i gönül ire gide te'ab

4519 Bu bağ içre vardı bir âdem nühüft
Ki oldur cihân içre sayyâd-i çüst

4520 Görür bâğ içinde turur bir tayır
Didi bunda çokluk görinür hayır

4521 Kılup cidd ü cehdi anı itti sayd
'Ale'l-ğafle boynına saldı o kayd

4522 Anun adı sayyâd-i 'ışk oldı bil
Olur saydı dâyim anun rûh ı dil

4523 Gözin açtı kumrî bakar gendüye
Düşüptür çü sayyâdun ol bendine

4524 Görüp hâli ol itmedi ıztırâb
Ki sayyâd ana itmeye tâ 'azâb

4525 Özin çünki sayyâda teslîm ider
O dahı sürûr-ile aldı gider

4526 Var-ıdı katında musanna' kafes
Koyar içine kumrıyı ol nefes

4527 Didi bes durur bana işbu şikâr
Ki yoktur bunun misli hoş yâdigâr

4528 Evinde kodı karşusında anı
Olur ana baktukça gönli ğanî

4529 İder gice gündüz ana hızmeti
Ola ide gendüye ol ülfeti

4530 Bu hod terk idiptür ne varsa hılâf
Ki safvetle buldı gönül ittisâf

4531 Musâhib olup oldı ana enîs
Gıdâsın virür her nefeste nefîs

126b 4532 Olurlar bu hâl üzre haylî zemân
Gelür hâtırına anun nâ-gehân

4533 Zemân-ıla görmişti bir bağ-ı hoş
Meğer şehr-i vuslatta olmıştı tuş

4534 Ki nâmına dirlerdi "Bâğ-ı şühûd"
Ana kim nüzûl itti eyler su'ûd

4535 O bâğ içre görmişti şahs-ı 'aceb
Bisât-ı hüviyyettedür bâ-edeb

4536 Ne kim varsa ashâbı hep müttehid
Oluptı bular hâline mu'tekıd

4537 Buları görüpti kamu hoş-hısâl
Anun sohbetinden kamu pür-kemâl

4538 İşittüm o kimse idiptür nidâ
Nebâtât ü hayvâna irmiş sadâ

4539 Ki cem' olmış anda çü halk-ı kesîr
Sağîr ü kebîr ü ğanî vü faḳîr

4540 Ulu meclis olmış ki yok misli hîc
Bu halkun kimi ir gelür kimi giç

4541 Kasâyid okunsa gerikmiş 'aceb
Alur hıssa olanlar ehl-i edeb

4542 O mecliste bir dahı olmak gerik
Ne hıssa virürlerse almak gerik

4543 Şikârun getür ol kafeslen bile
Ki sâhib-nazarlar görincek bile

4544 Eğer ol 'azîze bunı armağan
İletsen kılurdı anı cisme cân

4545 Anun hızmetinde bulup terbiyet
Ki hâsıl iderdi o çok ma'rifet

4546 Zuhûr eyler-idi 'acâyib eser
Virürdi haḳâyıktan ol çok haber

4547 Bu fikri mukarrer edip ol cüvân
Götürdi kafes yola oldı revân

4548 Gice gündüz ol hayli müddet yürür
Meğer bir gün ol bâğa yolı varur[1]

4549 Varup çünki ol bâğa kıldı duhûl
'Azîzün huzûrına buldı vusûl

4550 Didi ana iy nûr-i çeşm-i hüdâ
Bu cismüm değül sana cânum fidâ

127a 4551 Getürdüm sana bir teberrük 'acîb
Kabûl eyle lutf it anı iy habîb

4552 Kafeslen kodı karşusında anun
Getürmek benüm lîki himmet senün

4553 Nazar itti ana o sâhib-nazar
Derûnında vâfir anun çok hüner

4554 Didi bâğ içinde ana bir mekân
İdün kim dura anda <ol> bir zemân

4555 Kodılar anı anda bir hoş yire
Görinür<di> etrâfı baksan nire

4556 Bilür kumrı kıldı kafes çün karâr
Bakar her taref tâ göre kim ne var

4557 Görür anı kim bir 'aceb gülsitân
Zarar irmez ana zi-dest-i zemân

4558 Dimâğına bûy-i latîfi irer
Sanur cennet içre özin gül direr

4559 Meşâmı mu'attar olur tâze rûh
Didi bana bundan olur çok fütûh

4560 Maḳâmât-i ra'nâyı seyr itti çok
Lezâyiz ne var bunda ğayrında yok

4561 Hemân bunlara itti teslîm özin
Şu resme ki yok itti ol gendüzin

---

1 bir gün ol bâğa yolı varur: ol bâğa yolı bir gün varur MŞ, ol bâğa bir gün yolı varur B

4562 Kemâle irişti itâ'atte bil
Olur bunlar-ıla niçe ay u yıl

4563 Geçer cümle tedbîr ü fikrinden o
Olur tâbi' anlara san has be-mû

4564 Komaz kadr-i zerre özinden vücûd
Sanur kim görür meyyit olmış ku'ûd

4565 Gören dir ki gitmiş özinden hayât
Mü'ebbed hayâta mübeddel memât

4566 Olur çünki a'mâ vü ebkem asam
Kuvâ oldı bâtıl vücûdı 'adem

4567 Bulup meşrebine muvâfık refîḳ
Mürâda giderler anunlan tarîḳ

4568 Bulur maksad-i müntehâya vusûl
Ki red olmış-iken irişti kabûl

4569 Cüdâlık içinde bulur ol liḳâ
İdüp sa'y buldı fenâda baḳâ

127b 4570 Karâbet bulur olmış-iken ba'îd
Şaḳâvet sıfâtı olur hep sa'îd

4571 Bu noksân içinde bulur hep kemâl
Ebed bulmaya hîc kemâli zevâl

4572 Su'ûd itti ol itmiş-iken nüzûl
Tulû' eyledi bulmış-iken üfûl

4573 Küsûf irmiş-iken irişti cilâ
Husûf olmış-iken olur pür-zıyâ

4574 Hıcâb idi şemsün yüzine ğumûm
Zuhûr itti mahv oldı cümle nücûm

4575 Karanu olup oldıdı rûzı şeb
Müzîl oldı nûr-ı İlâhî te'ab

4576 Asamken işitti o sirr-i hafâ
Açup çeşmini oldı zâyil 'amâ

4577 Tavîl oldı kell olmış-iken lisân
Kelâmı hep oldı bedî‘ u beyân

4578 Mukayyed yürürken o mutlak olur
Dalâlette iken hidâyet bulur

4579 Husûsın müzîl oldı buldı ‘umûm
Ferahlar gelüp[1] def‘ olur <hep> ğumûm

4580 Veled olmış-iken eb oldı kamu
Dahı hâl ü hâle ve ‘amme ‘amû

4581 Maraz olmış-iken ifâkat irer
Muğaylân ağacında güller direr

4582 Berâyâda her dem içüp âb-ü pâk
Olur cümle kibrît-i ahmer bu hâk

4583 Gidüp hâbı gözden irer intibâh
Sürûra mübeddel olur âh ü vâh

4584 Sümûm irmiş-iken mizâcına hâs
Ki tiryâk-u fârûk virdi halâs

4585 Muhavvel olup hâki âba şehâ
Harâret irüp oldı âbı hevâ

4586 Hevâsı yanup cümleten oldı nâr
Küdûret gidüp kalmadı bir ğubâr

4587 Mübeddel olup nûra nârı anun
Gider cümle âsârı işbu tenün

4588 Olur cism-iken rûh-ı sâfî latîf
Kavî ḳâdir oldı o ‘âciz nahîf

128a 4589 Memât irmiş-iken irişti hayât
Kamu ahsen oldı ne varsa sıfât

4590 Cemâd olmış-iken irişti nümû
Nebâtât içinden halâs oldı o

4591 Hayât oldı ana bu gez dâyire
Olup zât-i insân olup sâyire

1 gelüp: gelür MŞ

4592 Geçüp ol aradan irer tâ melek
Ana hâdim oldı bu arz u felek

4593 Geçüp ʿarş ü kürs<î> vü levh ü kalem
Basît âdem oldı vü sâhıb-ʿalem

4594 Çü esmâya ʿâlim olur her ne var
Emânet virür ana ol Kirdigâr

4595 Olur Hakk'un esrârınun mahzeni
Tekarrüb kemâle_irdi olmaz denî

4596 Bulur ol maḳâm-i hayât-ü ebed
Ki ahz ide eşyâ hep andan meded

4597 Gidüp ʿacz ü kudret irişti temâm
Faḳîr ü gedâ oldu bay i hümâm

4598 Çü memlûk-iken oldı âzâd ol
İder cümle mazlûma hep dâd ol

4599 Raʿıyyet iken oldı şâhum sipâh
Emîr olmış-iken olur pâdişâh

4600 Mutîʿ oldı emrine anun cihân
Olur rubʿ-u meskûna sâhib-kırân

4601 Müsellem olup halk-ı iklîm-i heft
Ger ednâ ger aʿlâ olur taht-i dest

4602 İrer evc-i eflâke tâ seltanet
İder cümle eşyâ ana meskenet

4603 Nüfûz itti emri kamu şark u ğarb
Vilâyet halâs oldı ez-darb ü harb

4604 Hılâfet serîrinde itti kuʿûd
Müdâm irdi etrâfa andan kuʿûd

4605 Salar her dem âfâka peyk-i nizâm
ʿAdâlet kemâl üzre yoktur kelâm

4606 Cenâbet içün ğusl idip ol zi-âb
Derûnında itti vuzû nûrı tâb

4607 Tahâret kemâle irüp oldı pâk
Kamu mescid oldı ana işbu hâk

128b 4608 Şürû‘-ı salât itti ez-cân ü dil
Sivâdan çü kalmadı kalbinde gıl

4609 Ḥaḳîkatte Hakk'a teveccüh ider
Şu niyyet değil kim tefevvüh ider

4610 Kılup[1] isti‘âze okur besmele
Olur[2] ibtidâ her şeye ism-ile

4611 Kırâ‘atta evvel okur fâtiha
Kılur zamm-i sûre olur hâtime

4612 Kıyâm ü rükû‘ u sücûdın temâm
Salâtında mü'temken oldı imâm

4613 Sünenden ferâyız edâ eyledi
Salâta iḳâmet nidâ eyledi

4614 ‘Ibâdette buldı şu resme kemâl
Olup gendü fânî kalur lâ-yezâl

4615 Salât olsa bu resme olur kabûl
Kamu tâlib ol demde bulur vusûl

4616 Ma‘ârif zuhûr eyledi bî-hisâb
Ki her harfi câmi‘ fusûl-i kitâb

4617 Delâlât-i elfâzı hasr eyledi
Mutâbık ma‘ânî ne var söyledi

4618 Bulup iltizâm i tazammun zevâl
Beyân oldı medlûl i ma‘nâ-yi ḳâl

4619 Basîret telâzim bulup şânına
‘Amâsı gidüp gördi cânânı ne

4620 Mürekkeb iken oldı müfred ‘azîz
Ki cüzvî vü küllî idüp hep temîz

---

1 Kılup: Kılur B
2 Olur: Okur B

4621 Teşahhus gidüp çün tenevvu‘ bulur
Kime fasl ü kimine hâssa olur

4622 ‘Araz olup eşyâya buldı ‘umûm
Olup cins-ü ‘âlî müretteb rüsûm

4623 Hudûdın beyân itti mâhiyyetün
Usûl aslı ol gitsün âliyyetün

4624 Mu‘arrif olur cümle eşyâ ne var
Kamu hâl-i nâkıs kemâle irer

4625 Tasavvur olan ‘ılmi tasdîḳ ider
Kıyâs-ıla isbât-i tahḳîḳ ider[1]

4626 Kazâyâda icrâ’-i ahkâmını
Kabûl itti hasmı hep ilzâmını

129a 4627 Gidüp şard-ı hamliyye oldı zi-dil
İrer ittisâle olup münfasıl

4628 İder selbi îcâb ı îcâbı selb
Zi-mevzû‘ u mahmûl olur müntehab

4629 Şürût-ı tenâkuz bulınmadı hîç
Ki kalmadı ‘aks ü naḳîz ir ü giç

4630 Olur müntic elbet kıyâs-i sahîh
Kelâmum müretteb belîğ u fasîh

4631 Mürekkeb kamu cüzleri ez-yaḳîn
Zunûn ü ğalat yok birinde kemîn

4632 Şu esrâr-i ra‘nâ durur mantıḳî
Birin zerre zevk eylemez mantıḳî

4633 Kamu nahv ü sarf ü kelâm ü hıkem
Usûl ü fürû‘ u nücûm ü rakam

4634 Ehâdîs ü âyât ü cümle rümûz
Bu miftâh-ılan feth olur bu künûz

1 Kıyâs-ıla isbât-ı tahkîk ider: Kıyâs-ıla isbât tahakkuk ider BV, Kıyâs-ıla isbât muhakkak gider MŞ

4635 Girerse elüne bu miftâh-i ğayb
Haḳâyıkta kalmaya bir zerre reyb

4636 Bilinür ne var hıkmet-i kâyinât
Ve ef'âl ü esmâ sıfât-ıla zât

4637 Mürâdât-i 'ulyâya kıldı vusûl
Şühûd-i harîminde buldı üfûl

4638 Sülûkinde seyri olur müntehâ
Velî seyr[i] fi'llâha yok intihâ

4639 Bedenden müfârık olıncak bu rûh
Sakın münkatı' oldı sanma fütûh

4640 Tecellîsi Hakk'un dükenmez müdâm
Ki yok evvel âhır ana ber-devâm

4641 Şühûd üzre nakl itse bundan gişi
Olur yine uhrâda rü'yet işi

4642 İğer intiḳâl itse ber-iftirâk
Ebed menzil oldı cahîm-i firâk

4643 Dürüş bunda kasd it şühûd-i nigâr
Ki dünyâda uhrâda ol ber-karâr

4644 Husûline teslîm oluptur sebeb
Muhabbet rızâ olsa kalmaz te'ab

4645 Dilersen eğer dü cihânda şühûd
Özün kıl müsellem kıyâm u ku'ûd

129b 4646 Sülûkünde teslîmdür re's-i mâl
Ki ser-mâye olmasa olmak muhâl

4647 Yiter tâlib oldunsa bu denlü söz
Helâk anlara bunda açmadı göz

4648 Cihân sirrine ger bulaydun vuḳûf
Görürdün vücûd ü 'ademden sufûf

4649 Hayâl-i muhakkak disen vechi var
Kemâl üzre sun' itti Hak âşikâr

19.2

Kelimât-i İlâhiyye

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

1 Yâ İlâhî vasl-i dâyim kıl 'atâ
Sen yitersin dü cihânda bana dost
Tâlib olmak ğayrunı sehv ü hatâ
Sen yitersin dü cihânda bana dost

2 Her ki ğayra meyl ider mağbûn olur
Rûz-i mahşer mücrim ü mahzûn olur
Tâlib-i Leylî olan Mecnûn olur
Sen yitersin dü cihânda bana dost

3 Terk idersem 'ızz ü câhı ğam değil
'Âşık olan buldı hâr-i ğamda gül
Derdüme vaslundur özge em değil
Sen yitersin dü cihânda bana dost

4 Lutf idüp her demde 'arz eyle cemâl
Hâsıl ola tâ kemâl-i lâ-yezâl
'Âşıka yoktur 'ılâc illâ visâl
Sen yitersin dü cihânda bana dost

5 Çün ezel 'ışkun meyinden içmişem
Ni'met ü hûr i cinândan geçmişem
Bî-nihâyet bahre pervâz açmışam
Sen yitersin dü cihânda bana dost

6 'Âlem-i lâhûttan kıldum sefer
Gezmişem bunca 'avâlim ser te-ser
Tâlibem aslım yine oldur kader
Sen yitersin dü cihânda bana dost

7 Çünki evvel âhır ü sensin kadîm
Bağladum bil yola iy misli 'adîm
Gice gündüz virdi zikri bu nedîm
Sen yitersin dü cihânda bana dost

130a 8 Tâlib olsam vaslunı olmaz ʻaceb
Cümle eşyâ aslını eyler taleb
Ârif irdi vasl-i yâre bî-teʻab
Sen yitersin dü cihânda bana dost

20

<F a s l >

Matlaʻ

[mefâʻîlün mefâʻîlün feʻûlün]

4650 Gel iy şehbâz-i sahrâ-yi maʻânî
Şikârun vaktidür fevt itme anı

4651 Seni sayd ecli-çün gönderdi ol Hak
Açup ʻayn-i basîret sayduna bak

4652 Kaçar saydun eğer ğaflet olursa
Bulunmaz sonra bin zahmet olursa

4653 Elünde çünki şehbâz ola hâzır
Niçün olmayasın sayduna nâzır

4654 Dime maksûd olan sayd-u cihândur
Haḳîkatte şikârun câna cândur

4655 Cihân saydına mâ'il olsa bir kes
Şikârı cîfedür mânend-i kerkes

4656 Sıfâtı kelb ü zâğ-ıla_oldı mevsûf
O kim dünyâya meyli oldı masrûf

4657 Müsahhar oldı çün şehbâz-i lâhût
Niçün cîfe kılursın her nefes kût

4658 Fezâ-yi kuds oluptur sana masyed
Cihânı kıla şehbâz önine sed

4659 Şu sayda ḳâsıd ol kim ola bâḳî
Ana meyl itme kim ola firâḳî

4660 Şikâr-ilen doludur sahnı kudsün
Dürüş saʻy it ola ins-ile ünsün

4661 Müyesser olsa sana üns-ü insân
Olur her dem şikârun sirr-i penhân

4662 Şu resme kodı Hak âdemde haslet
Dü ʿâlem saydudur kim bulsa ülfet

4663 Çü âdem olmasan bârî celîs ol
Ve illâ bâri insâna enîs ol

4664 Velî şehbâz meyl itmez şikâre
Eğer aç olmasa gelmez kenâre

4665 Tecavvuʿ eylesen ger rü'yet oldı
Tecerrüd eylesen ger vuslat oldı

130b 4666 Özünden zâ'il olsa hâb-i gaflet
İrüp kalbe safâ defʿ oldı küdret

4667 Fezâ'-i dilde her sayd olsa zâhir
Birin fevt itme ol sayyâd-i mâhir

4668 Bu gün saydun sana yarın gıdâdur
Cihân ahvâli bir kurı sadâdur

4669 Gıdânı pâk idersen ez-vesâvis
Taʿâmun her nefes ola nefâyis

4670 Taʿâmun şübhe birlen olsa mahlût
Kasâvet dola kalb olmaya mebsût

4671 Şu resme kalbüni pâk it kederden
Ki mahfî olmaya zerre nazardan

4672 O vaktın zâyiʿ itmez bir şikârun
Olur kibrît-i ahmer her gubârun

20.1

Âmeden-i Bâz

[mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün]

4673 Gel imdi istimâʿ it kıssa-i bâz
Ola kim ide cân şehbâzı pervâz

4674 Anı sayd ecliçün halk itti Rahmân
Velîkin meskeni oldı beyâbân

4675 Kaçan kim kasd ider ol âşiyâna
İrer[1] ğâyette bir sa'b[i] mekâna[2]

4676 Yuvasın ol yapar[3] bir kurı taşa
Cihân ğark olsa ger gelmeye yaşa

4677 Mürûr itmez ana hîc âdemî-zâd
İşitmez kimse bin yıl[4] itse feryâd

4678 Mürâdı kurtıla ez-dest-i insân
Düşer kayda irişür gâhı nisyân

4679 Müfîd olmaz yalunuz fikr i tedbîr
Muvâfık olmasa tedbîre takdîr

4680 İder insândan şol resme vahşet
Dura bir yirde bin yıl bulmaz ülfet

4681 Enîs oldı vuhûş-ıla tuyûra
Hıcâb oldı sıfâtı dilde nûra

4682 Derûnında var-ıdı ḳâbiliyyet
Velî hucb itti anı fâ'ıliyyet

4683 Şikârı her nefes 'usfûr-ılan zâğ
Berâyâ seyr ider hîc görmedi bâğ

131a 4684 Sanur dünyâda bundan bâğ-ı zîbâ
Yaratmadı cihân Hallâk'ı aslâ

4685 Ki zîrâ görmedi bir bâğ-ı dil-keş
Anun şevkı ura cânına âteş

4686 Geriktür istimâ' ı yâhu rü'yet
Gişi bir şey'e cândan ide rağbet

4687 Velîkin ḳâbiliyyet birle meşrût
Teveccüh eylemez ger olsa mahlût

---

1 İrer: Erer AE
2 mekâna: zemâna AE, B, BV
3 ol yapar: yapar ol MŞ
4 kimse bin yıl: bin yıl ol ger MŞ

4688 Olur hılkatte olan zâhir âhır
Ne san'at konsa olur anda mâhir

4689 Bu resme her zemân eyler şikârı
İder cîrânı andan âh ü zârı

4690 Ki zîrâ hakk <u> nâ-hak eylemez fark
Kavîdür meşrebi ğâyette çün berk

4691 Hücûm itse değil def'ıne ḳâdir
Kılur kalbinde_olan ma'nâyı zâhir

4692 Teḳâzâ çoktur olmaz kalbi sâkin
Gazabdan kasd ider ba'zun helâkin

4693 Velî bu ıztırâb aslı nedendür
Değil ma'lûm zîrâ kurı tendür

4694 Haḳîkatte bilür bu vasfı 'ârif
Sebebdür kesb ide a'le'l-ma'ârif

4695 Velîkin şart oluptur ba'zı ahvâl
Anı gendüye hâl itse değil ḳâl

4696 Mukarrerdür olur maksûda vâsıl
İki 'âlem şikârı oldı hâsıl

4697 Geriktür terbiyet ehlinden evvel
Ola tâ cümle evsâfı mübeddel

4698 İderse terbiyet ehlinden ana
Olur saydı anun Sîmurg ı 'Anḳâ

4699 Değil mi hayf ola bu sayda imkân
Meges ola şikârı bunca ezmân

4700 Kılup 'umr-i 'azîzi bunda zâyi'
Şühûd itmeye her dem nûr-i lâmi'

4701 Ve ammâ vakti vardur evmek olmaz
Şu kim hılkatte vardur sanma gelmez

4702 Velîkin dahli vardur ıhtiyârun
Geriktür sa'y def' ola ğubârun

131b 4703 Meğer bir gün yine kasd itti sayda
Ne vech-ilen düşer gör imdi kayda

4704 Su'ûd itti birez müddet hevâya
Olur nâzır geh arza geh semâya

4705 Teveccüh itti bir semte revân ol
Şikârın gözleyürek sağ-ılan sol

4706 Giderken zâhir oldı bir 'aceb sayd
Olur hırs u tama' boynına pes kayd

4707 Bunun misli şikârı görmedi hîc
Didi sayd eyleyem bunı er ü giç

4708 Gönülden kasd idüp ardınca gitti
Yuvasın yavrısın cümle unuttı

4709 Bunun ardınca gitti niçe müddet
Gehî ıkdâm ider gâhî ferâğat

4710 Şikârı dahı şol resme gider tîz
Kovar ardınca anun sanki hûn-rîz

4711 İkisi dahı itti şöyle pervâz
Nitekim 'âşıka ma'şûk-ı tannâz

4712 Tama' çün gösterürdi gâhi kurbet
Cefâ yüzinden itti gâhi nefret

4713 Ğaraz bu kim ba'îd ide vatandan
Ola ḳâlî ne kim varsa fitenden

4714 Bu saydün nâmıdur tayr-ı hidâyet
Delîl-i Hak durur olsa 'ınâyet

4715 Diler kim irgüre bâğ-ı baḳâya
Fenâdan pâk olup ire liḳâya

4716 Yakın oldı ki irişe şikâra
Şikâr indi görür bir murğ'zâra

4717 Hemân ardınca anun bu da indi
Geçüp bir şâḫ-ı ra'nâ üzre kondı

4718 Te'abden bir nefes eyler teneffüs
Bakup etrâfa sayd eyler tecessüs

4719 Görür bir bâğ-ı ra'nâ-yi mükemmel
Oluptur dü cihân anda mümessel

4720 Sorarsan adını "Bağ-ı baḳâ"dur
Didiler Tûr-veş dağ-ı liḳâdur

4721 Kamu sun'ıyla[1] Hakk'un oldı mazher
Anı fehm itmez illâ kalb-i enver

132a 4722 Kohusından[2] dimâg olur mu'attar
Safâsından kulûb olur münevver

4723 Virür her dem riyâhı rûha râhat
Bulur andan serây-i sir meserret

4724 Zuhûr itmiştür anda sirr-i ahfâ
Kemâlâtına Hakk'un oldı meclâ

4725 Leben hamr ü 'aselden mâdan enhâr
Kamunun re'si andan itmiş ızhâr

4726 Çıkup andan akar yenbû'-ı hıkmet
Biter ol âb-ılan envâ'-ı ni'met

4727 Şu ni'met kim anı göz görmemiştür
Beşer fikri ana hîc irmemiştür

4728 Mürebbî olmamış âb ü hevâdan
Eser yok mihr ü meh necm ü semâdan

4729 Bu bâğun ehline işbu ğıdâdur
Olar kim ehl ola cânlar fidâdur

4730 İçi pürdür tezerv ü kebk ü dürrâc
Ki bir sayyâdı kılmaz ğayra muhtâc

4731 Şikârı dürlü dürlü var pusuda
Müyesser olmadı biri hasûda

---

1 sun'ıyla: sun'ına AE, MŞ
2 Kohusından: Kokusından MŞ

4732 Görür gendüyi dûr olmış vatandan
Kasâvet irişür kalbe hazenden

4733 Velî bâğun irişti kalbe nûrı
Kasâvet refʿ olup buldı huzûrı

4734 Olup gendüsi gendüsine nâsıh
Didi andan bu yir bin kerre râcih

4735 Husûsâ ehline saldı nazar ol
Görür her birisi gendüye meşğûl

4736 Birinün yoktur ana iltifâtı
Yirinde her gişi[1] kılmış sebâtı

4737 Didi bunlar ʻacebdür meyyit olmış
Kimesne bunları bilmez ki n'olmış

4738 Bulardan yok zarar havf itme aslâ
Tavattun eyleyüp beyt ola inşâ

4739 Yuvasından geçüp terk itti evlâd
Kılur beyt-i muhabbet bunda bünyâd

4740 Yapar ol bâğda bir âşiyânı
Muhît olmış zemîn ü âsümânı

132b 4741 Var-ıdı bunda bir sayyâd-i mâhir
Bu bâğun hâfızıydı evvel âhır

4742 Görür şehbâzı nâzil oldı bâğa
Diler kim anı kayd ide duzağa

4743 Didi tınman ana kılsun karârı
Gözükmen itmesün sizden firârı

4744 Tavattun eyledi çün bunda şehbâz
Gehî sâkin gehî iderdi pervâz

4745 Bu gez başlar ki sayd ide şikârı
Kılur gendüye masyed murğʷzârı

4746 Görüp sayyâd hâli kıldı tedbîr
Şürûʿ itti kıla tâ anı teshîr

1 gişi: biri B

4747 Ana tertîb itti bir ʻaceb dâm
İşit kim n'olısar âhır ser-encâm

4748 Görür şehbâz durmış bir hamâme
Salup gendüyi ana düşti dâma

4749 Dilerdi ol nefes anı kıla sayd
Velî boynuna geçti bir ʻaceb kayd

4750 Depindi şol kadar kim oldı mağlûb
Didi sayyâd hâsıl oldı matlûb

4751 ʻAcebdür râst geldük hoş şikâra
Ki misli gelmedi bu murg'zâra

4752 Tutup başına üsküf urdı çün tîz
Cihânı görmeyüp hîc ola şeb-hîz

4753 Şikâr ister iken düşti şikâra
Gezerken dağda geldi kenâra

4754 Kazâ katındadur devlet dimişler
Ölümçün tâlibân ğam yimemişler

4755 Ki olmaz havf-ılan matlûb hâsıl
Bu cândan geçmeyen olmadı vâsıl

4756 İğerçi görinür zâhirde zahmet
Vücûdun noktasın sil ola rahmet

4757 İrişür yüsre sonı her belânun
Türâbı zer şehîd-i Kerbelâ'nun

4758 Cezâ maktûl oldı ʻışka vuslat
Baʻîd olan özinden buldı kurbet

4759 Bulan matlûb yolında fenâyı
Ebed görmez bilün renc ü ʻanâyı

133a 4760 Dirîğ eyler o kim bu yolda cânın
Ulaşturmaz kalur cânâna cânın

4761 Bırak her havfı sen kasd eyle sayda
Şikârun ola cümle âferîde

4762 O kim terk itti rûhın buldı râhat
Ebed oldı hayâtı irmez âfet

4763 Muhassal her ki geçti cism ü cândan
Bulur rûh ı cesed sirr ü nihândan

4764 Gözükmez oldı bu ʿâlem gözine
Nazar itmez ebed bir şey yüzine

4765 Komazlar anı bir dem ola nâyim
Kılurlar gice gündüz anı sâyim

4766 Eğerçi terk-i nevm itmek teʿabdür
Mesâfe katʿına lîkin sebebdür

4767 Olar kim her nefes savm üzre oldı
Yarın mevʿûdı anlar bunda buldı

4768 Ğaraz bu kim bula insâna ülfet
Görincek âdemî kılmaya vahşet

4769 Kodı âdemde Hak çok dürlü hâssa
Bunı bildirmedi illâ havâsa

4770 Kılursan rûhı bahr-i sirre ğavvâs
Olursın sen dahı ez-zümre-i hâs

4771 Dürüş saʿy eyle bul sen bunda ünsi
Süleymân-veş mutîʿ it cinn ü insi

4772 Gice gündüz anı seyr ittirirler
Velî gendüsi bilmez nittürürler

4773 Geçüp bundan bulur bir ğayrı ʿâlem
Mürûr itmez ana illâ ki âdem

4774 Enîs olur bu hâlet üzre seyre
Kapudan geçti kılmaz meyli ğayra

4775 Mukarrer oldı çün kim üns-ü insân
Ne kim var-ısa ğayrı itti nisyân

4776 İderler refʿ anun gâhî hıcâbın
Kılurlar setr yine gâh niḳâbın

4777 Ola kim ola bu hâlâta me'nûs
İki 'âlem ola katında mahsûs

4778 Bulur tedrîc-ilen her şey kemâli
Bu veche hâl olan bulmaz zevâli

133b 4779 Ne san'at kim mürebbî olsa kâmil
Olur elbette bu vech üzre 'âmil

4780 Şu hâlet kim husûli oldı def'î
Anun âsân olur elbette ref'ı

4781 Zemân-ılan olur bu hâle me'lûf
Gidüp vahşet olur üns-ile mevsûf

4782 Hıcâbın ref' iderler küllen anun
Açarlar kapusın[1] genc-ü nihânun

4783 Salarlar anı şol ra'nâ şikâra
Ki bin yılda biri gelmez kenâra

4784 Ana teslîm iderler murğ[u]zârı
Kılur sayd anda envâ'-ı şikârı

4785 Olur ḳâdir temâmet sayd-i bâğa
Teveccüh eylemez 'usfûr ü zâğa

4786 Kaçırmaz oldı bir saydı nazardan
Mükemmel oldı zâtı her hünerden

4787 Olur masyed ana bu bâğ-ı bâḳî
Cihân fânî ola bulmaz firâkı

4788 Beğüm bu bâğ bir cây-i 'acebdür
Bunun ashâbı hep ehl-i edebdür

4789 Bu bâğun ehli kılmaz hûy i hâyı
Edebden redd ider<ler> âh ü vâyı

4790 Olursan sen dahı ehl-i edebden
İki 'âlemde kurtuldun te'abdan

4791 Dürüş sen dahı ol bu bâğa hâkim
Ki yarın olmayasın anda nâdim

1 Açarlar kapusın: Açar kapusını B

4792 Ehalî_içre adı bâğ-ı baḳâdur
Kamu esmâr ı eşcârı liḳâdur

4793 Gel itme dôstum gendüne taksîr
İğer var-ısa ʻaklun eyle tedbîr

4794 Baḳâ hod yok bilürsin işbu tende
Bu dünyâ fikri kor seni yebânda

4795 Niçün geldün özün fikr it cihâna
ʻUmür sermâyesin atma yebâna

4796 Bunı fehm eyledi her şahs-ı ebter
Ki olmaz ʻâriyet mülke berâber

4797 Bi-hamdi'llâh Hudâ virdi bizâʻat
Kılursın her nefes anı izâʻat

134a 4798 Anunlan iştirâ eyle ʻaceb mülk
Cihân fânî ola bulmaya ol hülk

4799 Ola her dem anun eşcârı müsmir
Anı kim yir ledünden oldı muhbir

4800 İzâle ide ğayra ihtiyâcı
Kıla ol belki şebʻân niçe açı

4801 Gidüp fakrun ğınâ ire temâmet
Sana muhtâc ola ehl-i kerâmet

4802 O kim ʻâkıl durur bu denlü bestür
Kabûl itmez şular kim bü'l-hevestür

4803 Olurdun sen cihân sirrine vâkıf
Olaydun beyne ashâbü'l-maʻârif

4804 Disen câ'iz hayâl ü yâ muhakkak
Görinür geh mukayyed gâhi mutlak

20.2

Kelimât-i İlâhiyye

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

4805 Gel berü iy tâlib-i Hak ister-isen yârunı
Mâ-sivâdan giç kamu terk eyle cümle varunı

4806 Ihtiyâr eyle şedâyid ol kapusında muḳîm
Nefsüni eyle melâmet terk idüp sen 'ârunı

4807 Ğayra nâzır olmayup fikr eyle dâyim zikrini
'Işkını tekmîl idüp şevk-ıla yandur nârunı

4808 Gendüni teslîm idüp andan ne gelse cân-ıla
Hoş *semi'nâ ve eta'nâ* dimek eyle kârunı

4809 Nâlişi 'âşıklarun ma'şûka hoştur sen dahı
'Âşık-ısan kıl tazarru' durma artur zârunı

4810 Nakd-i 'umri zâyi' itme elde iken gey sakın
Cânı vasla bey' idüp yâr-ıla[1] it bâzârunı

4811 'Işkı ilen kalbüni doldur ki ğayrı girmeye
Bülbül-i dil nâlesiylen zînet it gülzârunı

4812 'Âşık oldur 'ışk yolında <her> belâdan kaçmadı
Tâlib isen sen dahı gel say güle her hârunı

4813 Tâlib-i vaslam 'ınâyet umaram lutf eyleyüp
Yâ İlâhî bana göster dâyimâ dîdârunı

4814 Anlarundur 'ızzet-i bâḳî hayât-ı sermedî
Varlığın ifna idüp terk eyledi ağyârunı

4815 Sôfular[2] zühd ü ma'âriflen diler<ler> şöhreti
'Ârif-i makbûl odur hıfz eyledi esrârunı

134b 4816 Terk ider iki cihânı bel vücûdından geçer
Ol ki bir kerre şehâ görmiş durur envârunı

4817 Çünki iy *'Ârif* muvahhidsin haḳîkat anladun
Sâbitü'l-akdâm olup hıfz eyleğil ıkrârunı

---

1 yâr-ıla:'ışk-ıla MŞ
2 Sofular: Sofılar AE, BV, MŞ

21

<F a s l >

Matla'

[müstef'ilün fe'ûlün müstef'ilün fe'ûlün]

4818 Gel iy derûn-i dilden tâlib olan Hudâ'ya
Nushum sana budur kim meyl itme mâ-sivâya

4819 Hubb-i sivâ-yi Hak'tan kalbün pür olmış iy yâr
Şol resme ğaflet irmiş[1] yâru sanursın ağyâr

4820 Bu 'âlemün fenâsı katunda hod mukarrer
Bu hâl-ilen kalursan kaldun ebed mükedder

4821 Bir şahsa yok vefâsı dünyâyı sevme cândan
Çok gittiler peyince yoktur sadâkat andan

4822 Terk eyle bu cihânı kasd eyle hâl-i bâḳî
Red eyle ğayrı dilden Hak ola sana sâḳî

4823 Bu lezzet-i cihânun bir niçe gün baḳâsı
Giç Hakk'a kıl teveccüh bâḳî ebed liḳâsı

4824 Uydun hevâ'-i nefse kaldun türâb içinde
Yandun firâk odına ğark oldun âb içinde

4825 Koyup hümâ'-i kudsi uydun bu zâğ-ı nefse
Kand ü şeker yirine kıldun ğıdânı cîfe

4826 Terk eyledün gülistân hâr oldı sana mesken
Cây-i helâki aldun virdün serây-i me'men

4827 Manzardı sana her dem gülzâr-i bâğ-ı vuslat
Terk eyledün 'aceb bu kıldun kabûl-i fürkat

4828 Gendü elünle yârâ gendüne kılma taksîr
'Umr elde iken eyle ahvâl-i fikr i tedbîr

4829 Ser-mâye hâzır-iken olmazsa ger ticâret
Hakk'un emânetine bil eyledün hıyânet

---

1 irmiş: olmış B

4830 Her anda bil nedâmet itsen müfîd olmaz
Zâyi‘ olanı ‘umrün bildün ki girü gelmez

4831 İmdi tedârük eyle hâlün n’olısar âhır
Na‘mâ’-i mâl ü mülki ‘add itmeğil mefâhır

4832 Fahr itse câ’iz ol kim buldı cihânda kurbet
Bu hâli hâsıl itmez illâ ki ehl-i himmet

4833 Sanma ki kesb-i hâle ‘umr-i tavîl lâzim
Ḳâbil olan bir anda bin ‘ılme oldı ‘âlim

135a 4834 Olmazsa ḳâbiliyyet bin yıl iderse cehdi
Bir zerre hâsıl itmez ger mürşid[1] olsa Mehdî

4835 Maksûdı bilmeyenler meyl ittiler cihâna
Kılsan nazar geçerler ‘allâme-i zemâne

4836 Ba‘zısı ‘ılm ü mâle ba‘zısı ‘umre mağrûr
Devlet anun kim itti Hak ‘ılmi kalbi pür-nûr

4837 Ol hâl-i nâsa nâzır ahz eyle hıkmetu’llâh
Ba‘zı cihâna tâlib ba‘zısı vuslatu’llâh

4838 Rûz-i ezel hidâyet her kime irdi Hak’tan
Rabb’ün o vasf ı ismin okur kamu varaktan

4839 Sâ‘î olur bu gün kim ide şühûd-i yârı
Maksûda irdi bunda kim itti kalbi ‘ârî

4840 Her kime kim hidâyet olmadı bil ezelde
‘Umrini zâyi‘ itti sarf itmedi ‘amelde

21.1

Âmeden-i Kerkes

[müstef‘ilün fe‘ûlün müstef‘ilün fe‘ûlün]

4841 Gel dinle dilden iy yâr nakl ola hâl-i kerkes
Fehm ola kıssadan tâ n’olur me’âl-i her kes

4842 Kılmıştı ana Hâlık ‘umr-i tavîl ihsân
Seyr eyleye anunlan dünyâda niçe ezmân

1 ger mürşid: mürşidi B

4843 Sa'y ide gice gündüz hâsıl ide ma'ârif
Ahvâle vâkıf olup esrâra ola 'ârif

4844 Ser-mâye elde iken kılmaya anı zâyi'
Sarf eyleyüp yirine fehm ide zâr ü nâfi'

4845 Cehd ide her nefeste şol hâli ide hâsıl
Dünyâ fenâ bulursa olmaya hâli zâyil

4846 Uyup hevâ-yi nefse kalmaya zâr ü mağbûn
Dünyâya tâbi' olup kılmaya anı meftûn

4847 'Umr-i 'azîz yârâ bir kân-i pür-güherdür
Çok kimse kıldı zâyi' aldandı bî-haberdür

4848 Her kim ki bildi kadrın kıldı anı biza'at
Ribh iti şol cevâhir irmez ebed hasâret

4849 Lezzâtına cihânun aldanmadı şol 'âkıl
Ser-mâysin yirine sarf itti oldı kâmil

4850 Gördi cihânı kerkes bir bâğ-ı bî-bedeldür
Maksûd olan budur dir ğayrı uzın[1] emeldür

4851 Nefsine dahı ğayra nushı anun bu her bâr
Halk itti bu cihânı Hallâk-ı 'âlem iy yâ

135b 4852 Ekl-ile şürb içündür 'îş eyle bunda dâyim
Zevk eyle her nefeste olma sonında nâdim

4853 'Îş itmesen cihânda olur sonı peşîmân
Halk itti dürlü na'mâ anunçün anda Rahmân

4854 'Umr-i 'azîzi zâyi' itme riyâzat-ıla
Gitmeyesin cihândan sonra nedâmet-ile

4855 Fehm itmedi cihândan bî-çâre kasd-i hılkat
Zevk itmedi ma'ânî tâ bula asl-ı hıkmet

4856 Çıkmadı doğrı yoldan oldı kime hidâyet
Gelmedi râh-i Hakk'a irdi kime dalâlet

4857 Kılsan nazar cihâna bir cây-i pür-'ıberdür
Her şahsı kanda görsen sanma ki pür hünerdür

---

1 uzın: uzun AE, MŞ, tûl-i BV

4858 Rûz-i ezel hidâyet her kime kim irişti
İşbu cihâna geldi anlar yine bilişti

4859 Anlara kim irişti rûz-i ezel dalâlet
Cem‘ oldılar cihânda ‘umr ittiler hasâret

4860 Fehm eyledünse hıkmet şükr eyle Hakk’a her dem
Tâ bâğ-ı kalbe ire her demde feyz-u şebnem

4861 Bu hâl-ilen cihânda sarf itti ‘umri haylî
Olmadı kesb-i hâle bir zerre denlü meyli

4862 Her dem ğıdâsı cîfe seyr ittüği beyâbân
İçtüği mâ mükedder katında cümle yeksân

4863 Ashâbü kelb ü sa‘leb mesken ana mezâbil
Hem sirri zâğ u kuzgun zu‘mında haylî kâmil

4864 Cem‘ olsalar katında virür bulara pendi
Râh-i Hudâ’da san kim irişti kurba gendi

4865 Dünyânun evvelinden virür o hoş haberler
Her kim ki sâmi‘ olsa i‘tâ ider güherler

4866 Nakl ittüği haberler ekl ittüği habîsât
Ahvâli cümle mühmel fahr ittüği hatî’ât

4867 Bir cîfe vâkı‘ olsa bî-had irer meserret
Ger ḳâdir olsa ğayra virmez irer mazarrat

4868 Nefse uyup kılur ol ashâbılan ‘adâvet
Maksûdı bu yalunuz ekl eyleye temâmet

4869 Her kim muhib olursa dünyâya dilden iy yâr
Dostunı düşmen eyler bir demde yarın ağyâr

4870 Fikr eylesen cihânı çok geldi senden evvel
Ba‘zı halâs oluptur ba‘zısı oldı erzel

136a 4871 Terk it cihâna hubbı mahbûb-i Hak olasın
Dünyâ vü âhırette ‘ızzet baḳâ bulasın

4872 Dünyâya tâbi‘ olan iki cihânda mağbûn
Bulmaz ebed halâsı zulmette oldı mescûn

4873 Devlet anun kim açtı ʻayn-i basîretin Hak
Terk itti mâ-sivâyı oldı cihânda mutlak

4874 Dünyâya her ki kıldı dilden[1] ahî muhabbet
Kurtulmadı belâdan ölince çekti zahmet

4875 Meyl eylesen cihâna ʻısyânuna sebebdür
Lâzim rızâsı Hakk'un ğayrısı hep teʻabdür

4876 Gel imdi eyle tedbîr var-ısa ʻakl ü fikrün
Pâk it sivâyı dilden Mevlâ'yı eyle zikrün

4877 Lezzâtına cihânun aldanma yok baḳâsı
Bir yâra ʻâşık ol kim bir cevre bin vefâsı

4878 Ebleh cihânda oldur dünyâyı sevdi ez-cân
Yüz bin cefâsı vardur bir zerre lutfa her ân

4879 Virdüği cümle niʻmet mahlût-ı semm-i ḳâtil
Nefse uyup bir ânı anlar ki oldı ğâfil

4880 Bu zehr-i mühlik iy yâr kılmaya sana te'sîr
Tiryâk-i zikr-i Hak'tan eyle özüne tedbîr

4881 Günlerde yine bir gün kerkes gider şikâra
Seyr itti baʻzı yirler irişti bir kenâra

4882 Etrâfı seyr iderken bir cîfe gördi nâ-geh
Ḳâlî kimesne yoktur dünyâya oldı san şeh

4883 İndi bu cîfe üzre ekl itti bunda vâfir
Hırs u tamaʻ ucından etrâfa oldı nâzır

4884 Gendü musâhibinden korkar ki ire bir kes
Ol dahı yiye vâfir kuzğun ola ya kerkes

4885 Şol resme hırsı ğâlib artarsa gendüden şey
Ashâbına rızâsı yok yiye ger ola pey

4886 Bu cîfeyi yimekten şol resme oldı şebʻân
Kalmadı hîc mecâli etrâfa ide cevlân

4887 Kalkup buradan âhır kondı o bir cidâra
Gitmez ırağa bundan olur yine havâle

1 kıldı dilden: dilden kıldı B

4888 Etrâfa nâzır oldı kıldı birez temâşâ
Lîkin dü çeşmi saydın gözler çü necm-i rahşâ

4889 Bu hâl-ilen dururken nâ-geh irişti bir bâz
Yanına geldi kondı terk eyleyüp o pervâz

136b 4890 Etrâfa baktı gördi yatır öninde bir leş
Kankı dimâğa irse kokusı kıla serhoş

4891 Etrâfına niçe mil andan irer ʻufûnet
Bir şahsa irse zerre dünyâdan ide nefret

4892 Didi ki ana cânâ[1] bu cây-i bed-hevâda
Gendüni zâyiʻ itme ʻaklun virüp fesâda

4893 Cism-ile câna irer bundan zarar mukarrer
Terk eyle bu maḳâmı olmaya dil mükedder

4894 Sürdün cihân içinde ʻumr-i ʻazîz çokluk
Hâlünde nesne hod yok ʻaklun da yok buçukluk

4895 Her dem gıdân cîfe menzilgehün harâbe
Giç bu hatâ işünden meyl eyleğil savâba

4896 Sen bu cihân içinde şeyh-ı ʻazîz olasın
Lâyık mıdur sana kim bu cîfede kalasın

4897 Sen pîri görse her kes vâfir kılur riʻâyet
Makbûl-i Hak sanurlar senden umar ʻınâyet

4898 Bu denlü ʻumri zâyiʻ ittün cihân içinde
Sarf eyle bâkısın gel bir hoş mekân içinde

4899 İrişe fazlı Hakk'un hayr-ıla hatm olasın
Maksûd-i dü cihânı saʻy eyle tâ bulasın

4900 İşitti bu kelâmı incindi cân ü dilden
Pâk olmamıştı kalbi hıkd u hasedle ğıldan

4901 Nâ-ehle doğrı söz bil bağrına sanki oktur
Kılmaz kabûl kalbi hılkatte çünki yoktur

4902 Göstermeğil cevâhir gördükte pîlever sen
Fark eylemez bilürsin câhil ehass ü ahsen

---

1 cânâ: iy yâr MŞ, yârâ BV, AE

4903 Kerkes didi cihânda bin <yıl> ʻumür geçürdüm
Her yıl senün gibi ben çok yavrılar uçurdum

4904 Sen kanda âdem oldun geldün ki nush idersin
Var nushı başuna vir ğayra virüp n'idersin

4905 Gezdüm cihân içinde ben dahı niçe müddet
Kılmadı kimse taʻnı itmedi hîc nasîhat

4906 Âhır zemân oluptur nush ide pîre evlâd
İrdi zemân-i fitne tıfl ide şeyha irşâd

4907 Ben bu cihân içinde nasb eyledüm halâ'if
Görsen birin olursın bî-ıhtiyar hâ'if

4908 ʻUmr-i dirâz içinde çok kılmışam riyâzat
Döküldi niçe kerre perrüm nedür temâmet

137a 4909 ʻUmr-i ʻazîz içinde seyr eyledüm maḳâmât
Bundan ziyâde sanma olur elezz-ü lezzât

4910 Bu denlü ʻumr-ilen sen ʻayb oldı söylemek söz
Ola nihâyet elli olmadı dahı biş yüz

4911 Bin kanda elli kanda cemʻ eyleğil özüni
Fikr it kelâmun evvel hâm itme gel sözüni

4912 Var mı cihân içinde bunun gibi nazargâh
Ḳâlî fezâsı vâsiʻ hâzır gıdâ sehergâh

4913 ʻAklun var-ısa sen de gel bize ol musâhib
ʻUmrüni zâyiʻ ittün bâḳîsın <ol> muhâsib

4914 Sen şimdi mübtedîsin maʻzûr her kelâmun[1]
Olmaz ʻaceb bu sözler alçak durur maḳâmun

4915 Bunun misâli sözler şol resme didi vâfir
Hâlini itti iʻlân kıldı kelâmın âhır

4916 Şehbâz gördi çünkim ğâyette pek mizâcı
Lutf-ıla söyleyüp <ol> kasd itti imtizâcı

4917 Didi ki ana yâ şeyh haktur kamu kelâmun
Var bendenün mürâdı katında sen hümâmun

1 maʻzûrdur: maʻzûr her B

4918 ʻArz eyleyem tapuna destûr olursa anı
Defʻ ola bu faḳîrün kalbinde_olan gümânı

4919 Didi ki ana söyle her ne olursa maksûd
Maʻkûl-ısa diyem hoş kılmayam anı merdûd

4920 Başladı çünki şehbâz tafsîl ide kelâmı
Şâyed ki doğrı yola sevk ide tâ temâmî

4921 Didi ki bu cihânda çok kılmışam siyâhat
Gülzâr ı kûh ü sahrâ gezdüm kamu temâmet

4922 Gördüm kamudan evlâ bir bâğ-ı pür-ʻacâyib
Bir kerre görse bir kes cândan olurdı râğıb

4923 Cemʻ itmiş anda Rahmân envâʻ-ı cümle ezhâr
İşitmedi kulaklar görmedi anı ebsâr

4924 Her kim ki nâzır olsa kalbi olur münevver
İrişse ger sabâsı cânı kılur muʻattar

4925 İrüre rûha râhat her kim içerse âbın
Zevk itse kim taʻâmın defʻ ide cümle hâbın

4926 ʻIşk ehlidür tuyûrı eyler kamu teğannî
Ehline_olan musâhib görmez ebed tedennî

4927 Kesb eylemiştür ehli ğâyette hüsn-ü hulkı
Sanma taʻakkul ola kılmış kamusı zevḳî

137b 4928 Lutf ehlidür ne kim var hâli edeb sükûnet
Ḳâlî hased riyâdan yok kimseye husûmet

4929 Ger zahmet olmaz-ısa seyr itsen ol diyârı
Kılsan birez teferrüc sayd eylesen şikârı

4930 İşbu faḳîre haylî hoş geldi ol gülüstân
Kılsan nazar ana sen bir kerre görsen iy cân

4931 Makbûl olaydı câyiz katunda bâğ-ı mezkûr
Âb ü hevâsı birle kalb ola belki mesrûr

4932 Ger haz olunmaz-ısa işbu mekân-i hâzır
Sensin çü zû-basîret katunda bende ḳâsır

4933 Ben dahı sana tâbi‘ olam ölince iy yâr
Olam katunda sâkin ger gülşen ola ger hâr

4934 Red itme bu sözümi lutf it mürüvvet eyle
Sen ma‘den-i keremsin fazl it fütüvvet eyle

4935 Bunun misâli efsûn okudı ana bî-had
Gâhî kabûl iderdi gâhî ider anı red

4936 Şol denlü kıldı ibrâm kıldı kabûl âhır
Dir imtihân idem bil idrâkün ola zâhir

4937 Bu bâğ-ılan o bâğun beyninde zerre nisbet
Yoktur katumda ma‘lûm seyründe kurı zahmet

4938 Lâkin sözüne tâbi‘ oldum ki idesin derk
‘I<l>münle ‘ılmümi tâ fehm eyle kankısı berk

4939 Âhır ikisi bundan ‘azm ittiler o bâğa
Uğradılar bu yolda geh tûtı gâhi zâğa

4940 Geh kûh ü gâhi sahrâ geh[1] gülsitân-i ra‘nâ
Geh şehr ü geh beyâbân çok kıldı<lar> temâşâ

4941 Seyr üzre bu ikisi bir niçe gün giderler
Zâhir olur bulara seyrinde çok eserler

4942 Günlerde bir gün âhır irişti bâğa râhı
Etrâfa nâzır olup seyr itti her giyâhı

4943 Durdı birez hevâda seyr itti kıldı cevlân
Bir şâḳa indi kondı bâğ içre ez-dirahşân

4944 Yanında bile şehbâz didi ki billâh iy yâr
Mislin ‘aceb cihanda seyr itti mi_ola deyyâr

4945 Bir niçe gün dururlar seyr itti ba‘zı etrâf
Hoş gelmedi mizâca kalmadı anda insâf

4946 Hıkmet budur ki yoktur hılkatte ḳâbiliyyet
Ashâbı cümle nâ-dân ahvâli câhiliyyet

138a 4947 Her ki sabâvetinde nâ-ehle_ola musâhib
Hâli olur ana hâl olmaya ğayra tâlib

1 geh: gâh B

4948 Nâkıs ola mürebbî hılkatte_ola denâ'et
Kılmaz kabûl kalbi ger görse bin kerâmet

4949 Durdı birez gün anda ğâyette oldı cî'ân
Bu bâğ-ı pür-letâfet gözine oldı zindân

4950 Sâbıkta 'âdeti bu ekl ide cîfe dâyim
Bulmadı anı bunda mühmelden oldı sâyim

4951 Zîķ oldı kalbi ğâyet kıldı hıtâb bâza
İttün çü bizi muhtâc 'âlemde bir piyâza

4952 Ben neyleyem yalunuz bunun kurı hevâsın
Ekl itmeyüp ta'âmın sürmeyicek safâsın

4953 Her şey ki bâğ içinde gördük 'abes hayâlât
Ger sûret ola gökçek yâhud ola nebâtât

4954 Aldanmadı cihânda 'âkıl olan hayâle
Ehl-i haķîkat olan kasd itti irdi hâle

4955 Bu bâğ-ı bî-misâlün rûhânidür gıdâsı
Zevk itmedi olar kim nefs oldı_anun hevâsı

4956 Her kim ki nefse uydı bilmez o lezzet-i[1] rûh
Ger bu cihân içinde olursa 'umri çün Nûh

4957 İncindi bâza kerkes didi ki ana ahmak
Yok zerre denlü 'aklun fehmün de budur ancak

4958 Ol bâğ-ı pür-ni'amdan kizb-ile eyledün dûr
Dil oldı pür-kasâvet olmıştı anda mesrûr

4959 Ahmak cihânda benven kim sana tâbi' oldum
Terk ittüm ol maķâmı uydum buraya geldüm

4960 Bu denlü yaş geçürdüm pend itti tıfl-i ebter
Baştan çıkar mukarrer tıfl olsa şahsa reh-ber

4961 Benden size nasîhat nûş itme âb-i Kevser
Sâķî olursa oğlan ger ola vechi enver

4962 Bu bâğ içinde bir kes yoktur idem tekellüm
Kibr-ile hep pür olmış kalbi dolu ta'azzum

1 o lezzet-i: lezâyiz-i MŞ

4963 Her birinün hayâli eğlence gendüzine
Olmış şu resme mağrûr kes şey değil gözine

4964 Olmayıcak hidâyet n'itsün ana mürebbî
Devlet anun dü ʿâlem fazl itti ana Rabbi

4965 Rûz-i ezel hidâyet olmazsa şahsa makrûn
Ger girse cennete ol sanur özini mescûn

138b 4966 Takdîr ola dalâlet cennet gelür cehennem
Âsân olur kamuya takdîr olan fe'fhem

4967 Kerkes bu bâğ içinde incindi çekti zahmet
Didi ferâğat ittüm bundan olursa cennet

4968 Bâza didi ki kıldum senden dahı ferâğat[1]
Kim sana tâbiʿ oldum irişti uş se'âmet

4969 Olmadı mümkin ide ol bâğ-ı ʿılve ülfet
Bîçâre neylesün kim siflî oluptı hılkat

4970 Gendüye ğâlib oldı hubb-i mekân-i aslî
Olmadı menʿe ḳâdir zîrâ ki meyli tabʿî

4971 Şol denlü itti nushı ʿakl-ile nakl-ilen bâz
Kılmadı zerre te'sîr âhırda itti pervâz

4972 Terk itti bu maḳâmı aslına râciʿ oldı
İrişti merkezine şevk-ıla kalbi doldı

4973 Rûz-i ezelde hılkat çünkim bulur takarrür
Bin saʿy <ü> cehd[2] iderse gelmez ana teğayyür

4974 Saʿyünde dahli vardur olursa ḳâbiliyyet
Zâyil olur özinden cehd itse câhiliyyet

4975 Evvelgi menziline irişti çünki kerkes
Reyhân ü yâsemendür gözine hâr-ılan has

4976 Cemʿ oldılar katında ashâbı her ne kim var
Billâh bize haber vir kim n'oldı hâlün iy yâr

---

1 Beyit MŞ'de yoktur.
2 cehd: cid MŞ

4977 Terk eyledün bizi sen haylî zemân oluptur
Zan eyledük ki bundan a'lâ maḳâm buluptur

4978 Didi bulara kerkes ger söylesem hıkâyet
Takrîr ola biş on yıl bulmaz bilün nihâyet

4979 Dinlersenüz velâkin nakl ola ba'zı icmâl
Ma'lûm ola bu sözden fehm ola bâḳî ahvâl

4980 Bir kimse geldi bunda medh itti bir maḳâmı
Emrine tâbi' oldum uydum ana temâmî

4981 Bu yolda geldi başa envâ'-ılan şedâyid
Olmadı zerre denlü nâfi' kamu zevâyid

4982 Çünkim o bâğa irdük gördüm 'abesçe büstân
Âb ü hevâsı mühmel eşhâsı cümle nâ-dân

4983 Terk ittüm anı yine irdüm mekân-i asla
Bulmış iken firâkı irdüm maḳâm-i vasla

4984 Ashâbı didi niçün iy hıbr-i şeyh-u a'lem
Nâ-cinse tâbi' oldun kıldun özüne mahrem

139a 4985 Sürdün cihân içinde bu denlü 'umr-i bî-had
Senden alur nesâyih ahmer ola ger esved

4986 Fehm eyledük kamumuz 'akluna irdi noksân
Bend itti sana bir kes gezdirdi bâğ ı büstân

4987 Ehl-i hevâ işidür meyl itti[1] gülsitâna
Ahmak cihânda oldur aldandı dâsitâna

4988 Bir ğayrı kimse itse lâzımdı sana men'ı
Terk eyledün 'aceb kim işbu maḳâm-i cem'ı

4989 Bu resme kıldı cümle ashâbı ana ta'zîr
Ger niçe gün yazarsam olmaya 'uşri takrîr

4990 Âhır şu resme oldı bunda < cevâb-i > şâfî
Virmişti bize Rahmân na'mâyı bunda vâfî

1 itti: ide AE, MŞ

4991 Müstağrak olup ana irmişti bize nisyân
Kıldı ba'îd bundan[1] zikr ola tâ ki ihsân

4992 Kadrını bilmek içün bu ni'metün Hudâvend
Kıldı bu resme hâlet andan ire bize pend

4993 Kıldılar anı makbûl kasd ittiler zıyâfet
Bir cîfe buldılar kim irmiş ana 'ufûnet

4994 Cem' oldılar yidiler her biri anda vâfir
Kıldılar anı ta'zîm haz eyledi müsâfir

4995 Var-ısa 'aklun iy yâr kıl hâlüni tefekkür
İtsen nazar cihâna kalbün dolar tahayyür

4996 Eşhâsa nâzır olsan bulmış kamu tesellî
Her biri menzilinde kılmaz taleb ta'allî

4997 Ger kerkese sorarsan bâğ ehlinün huzûrın
Kılmaz kabûl zîrâ görmedi kalbi nûrın

4998 Haml eyledi bularun hoş hâlini o kibre
Olmadı hâle 'âlim ahz ide tâ ki 'ıbre

4999 Bunlar sükûnetinde müstağrak-ı şehâdet
Fehm itti ol ta'azzum kıldı 'aceb hamâkat

5000 Her gişinün ne denlü olursa zevk u hâli
Fehm ider ana göre her zerreden me'âli

5001 Her kes ki görse bir şey 'âlim ola ya câhil
Zu'mınca ahz ider <ol> Hak ola yâhu bâtıl

5002 Bin kez disen ki hak bu kılmaz kabûl kalbi
İtmez ana ifâde sa'y itse bin mürebbî

5003 Cümle 'ulûmı gendü 'ılmine ide tatbîḳ
Nefsinde bâtıl ammâ anun katında tahḳîḳ

139b 5004 Tâlib olana bestür sözde bu denlü tafsîl
'Âkıl cihânda oldur kılmadı anı ta'tîl

5005 Sirr-i cihâna yârâ bir kes olursa vâkıf
İrişe rûha râhat dil ola pür-ma'ârif

1 bundan: bu yirden MŞ

5006 Câ'iz disen cihâna haktur <ve>yâhu bâtıl
Kim zevk ider mürâdı oldur cihânda kâmil

21.2

Kelimât-i İlâhiyye

[müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün]

5007 İy ol Hak'un mürşidleri eydün bana nitmek gerik
Ol hazretün dergâhına kankı yola gitmek gerik

5008 Mürşid bana kıldı nidâ iy tâlib-i râh-i Hudâ
Gitti önünce Mustafâ sa'y eyleyüp yitmek gerik

5009 İç sen muhabbet hamrını katl eyle nefsün nemrini
Sultân-i şer'un emrini yirine iletmek gerik

5010 Hakk'un rızâsın tâlib ol şeytân i nefse ğâlib ol
Ğayra_ihtiyâcı sâlib ol bunlar bu dem yetmek gerik

5011 İşbu cihân ğavğâsını tûl-i emel sevdâsını
Sen benlüğün da'vâsını yolında terk itmek gerik

5012 İster isen Hakk'a visâl bâḳî ola dâyim bu hâl
Terk eyleyüp sen ḳîl ü ḳâl yitüp girü bitmek gerik

5013 Tâlib olanlar yarına komaz bu güni yarına
İrsem diyen dîdârına baş-ıla cân yitmek gerik

5014 İy *'Ârif-i* sirr-i haḳîḳ her gişiye lâzim refîḳ
Adâb i ahvâl-i tarîḳ görüb de işitmek gerik

22

<F a s l >

Matla'

[müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün]

5015 Gel berü aç 'ayn-i basîret 'azîz
Ehl-i cefâ ehl-i safâ kıl temîz

5016 Hâlik-ı 'âlem yaradıptur 'ıbâd
Zâhid ü 'âbid gibi ehl-i füvâd

5017 Ba'zı cüdâ ba'zı tecellâdadur
Her birisi lîki tesellâdadur

5018 'Âlim-i hıkmet ola kılmaz 'aceb
Fehm idesin sen de kıl ehlin taleb

5019 Kıldı Hudâ ba'zına ihsân-i tâm
Kimdür anı bilmedi hergiz 'avâm

5020 Bildi yine anı[1] ol Hayy ü 'Alîm
Hem dahı bildürdi havâsa Kerîm

140a 5021 Çünki 'avâm oldı musâhib sana
Varmayasın bir kadem andan yana

5022 Ger iresin zümre-i hâssa habîb
Gülşen-i vuslatta_olasın 'andelîb

5023 Uyma 'avâma sözi taklîddür
Cehl-ile kalbi işi tesvîddür

5024 Tâbi'-i ehl ol olasın hâs-ı hâs
Bende ola kapuna tâ kim havâs

5025 Cümle 'avâmun işi husrândur
Hâs olanun hâleti penhândur

5026 Kıldı Hudâ ba'zını ehl-i cefâ
Zâhirini kim göre dir pür-safâ

5027 Fark idemez sûret-ilen sîretin
Def' idemez dilde olan küdretin

5028 Ehl-ile nâ-ehli bilür sâfi-dil
Sa'y idegör ref' idesin âb i gil

5029 Çok gişinün sûreti ma'mûrdur
Taht-i sivâda velî makhûrdur

5030 Lîki sanur gendüyi makbûl-i Hak
'Âkıl o her zerreden aldı sebak

5031 İmdi açup 'ayn-i basîret temâm
Kıl nazar eşhâsa kamu iy hümâm

1 yine anı: anı yine B

5032 Fark ola tâ hakk-ıla bâtıl ne var
Fehm ola sarrâf-ıla tâ pîlever

5033 Ola kim irgürmeye şeytân zarar
Ehle ir ol sen dahı sâhib-hüner

5034 Sûret-i insânda müvesvis kesîr
Farkı anun oldı be-ğâyet ʿasîr

5035 Şol ki seni kıldı Hudâ'dan baʿîd
Oldı mudil ger ola sûret saʿîd

5036 Sen dahı yolunda kılup ihtirâz
Hakk-ıla bâtıl idegör imtiyâz

5037 Gey sakın aldanma görüp zâhire
Saʿy-i belîğ it iresin mâhire

5038 Mâhir olan kim disen ehl-i şühûd
İrişe Hak'tan ana her dem vüfûd

5039 Sanma kim ʿuzlet ola hâle sebeb
Kanda olursa bulur olsa taleb

140b 5040 Sen de şühûd ehlin ahî tâlib ol
Tâ bilesin Hakk'a nedür doğrı yol

5041 Saʿy idegör olmağa ehl-i fenâ
Her ki fenâ olmadı dil pür-hevâ

5042 Sana fenâ didüği sanma hemân
Terk idesin her ne var iki cihân

5043 Belki vücûdun ne ki var mahv ola
Bâḳî eğer zerre kala sehv ola

5044 Fehm olına kıssadan ahvâl-i nâs
ʿÂkıl olan defʿ ide hep iltibâs

5045 Sevk olına bunda şu resme kelâm
Fark ola tâ dûzah u dârü's-selâm

22.1

Âmeden-i Bûm

[müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün]

5046 Dinle gönülden ki yazam hâl-i bûm
Anlar-ısan def' ola dilden ğumûm

5047 Fark ola tâ ḳâl-ile hâl-i lebîb
Zâhir ü bâtında kim oldı habîb

5048 Kıldı Hudâ hılkatin anun 'aceb
Kanda ola ḳâlî yir eyler taleb

5049 Nefret idüp kimseye olmaz enîs
Câhil ü 'âlim ya hasîs ü nefîs

5050 Âhırı bir kûşede kıldı vatan
Geçti cihândan ne ki var cümleten

5051 Mesken ider gendüye cây-i harâb
Yastuğı taş döşeği her dem türâb

5052 Târik olur 'ızzet ü mâl ü veled
Olmaya tâ hîc biri râhında sed

5053 Taşra çıkup halka o kılmaz nazar
Havfı bu kim irişe hâle keder

5054 'Uzlet ü zühdinde bulur çün kemâl
Hubb-ü cihân gitti olur hoş-hısâl

5055 Terk-i cihân itti şu resme şehâ
Komadı katında 'aşa vü ğadâ

5056 Virdi tevekkül ana eklinde Rab
Gelse yir ü gelmese kılmaz taleb

5057 Anun-içün irişür ana ta'âm
Vakt-i ğadâ vakt-i 'aşâ ber-devâm

141a 5058 Bir[1] gişi kim gendüyi teslîm ide[2]
İre mürâdı ana kanda gide

---

1 Bir: Her AE,BV
2 B'de yeri aşağıdaki iki beyitten sonradır.

5059 Her gişi kim Hakk'a tevekkül ider
Fikr-i ta'âm eyleyüp ol kes nider

5060 Hâşe ki mahrûm ide anı Hudâ
Cümleten emrâza ider ol devâ

5061 Her ne tarîḳ üzre dilersen mürâd
Ola revâ sâf olursa füvâd

5062 Terk-i cihân olmadı maksûd olan
Terk-i vücûd-ile buluptur bulan

5063 Zâhide zühdi olısardur hıcâb
'Âbid ider kulluğı her dem hisâb

5064 'Âşık olan kalbini ez-mâ-sivâ
Pâk kılup hubb-ıla eyler cilâ

5065 Tâ ki tecellî ide ol nâzenîn
Mahv ide bir demde vücûdın hemîn

5066 Zerre kadar dilde olursa[1] ğayır
Gelmeye mahbûb ola mescid deyir

5067 Olmaya bir yirde iki dil-rübâ
Matleb iki olsa olur bil riyâ

5068 Sıdk-ıla ıhlâs-ıla olur vüsûl
Olmaya halt olsa 'ıbâdet kabûl

5069 Ref' ola âyîne-i dilde ğubâr
Zâhir olur anda tecellâ-yi yâr

5070 Tâlib-isen pend sana bu yiter
Kalbüni pâk it ire tâ bûy-i ter

5071 Geçti bu hâl üzre niçe mâh ü sâl
Kimse-yilen eylemez ol ḳîl ü ḳâl

5072 Gâh gehî taşra çıkar olsa şeb
Tâ ki ire nefsine bundan te'ab

5073 Nefsi hevâsı bu ki gündüz geze
Seyr ide her kanda ki gülşen size

1 olursa: ger olsa B

5074 Havfı bu kim meyl ide dil gülşene
Ravzaya kasd ide düşe külhana

5075 Zâyi‘ ide hâlini mağbûn ola
Hubb-i cihân eyleye meftûn ola

5076 Hıfz ider ol hâlini ez-hâl-i nâs
Halt olup anlardan ire kalbe pâs

141b 5077 Halk görüp yanına hep cem‘ ola
Kaçmağ-ılan sanma biri men‘ ola

5078 Hâlet-i mahviyyesi şâyi‘ ola
Nefsine korkar <ki> tekebbür gele

5079 Bin gişide birine kılmaz kelâm
Sözde ‘abes olmaya mislü'l-‘avâm

5080 Bunları def‘ itmeğ-içün gündüzin
Taşraya çıkmaz sakınur gendüzin

5081 Hem dahı ‘ıbret gicede çok durur
Fehmi bu kim gündüzin ol yok durur

5082 ‘Âlem olur ḳâli dir ağyârdan
Pâk olur dil dahı her kârdan

5083 Nâzır olup arz u semâya ne var
Ahz ide hıkmet zi-nücûm ü kamer

5084 Seyr-i kevâkib ne ki var seyr ide
Nakş ola ahvâli dilin deyr ide

5085 Gündüz ola yine ider ıhtifâ
Halka musâhib ola irer cefâ

5086 ‘Uzlet ü halvette bulur vahdeti
Kesret irer terk ide ger halveti

5087 Arz u semâ gerçi doludur ‘ıber
Lîki kılur zulmet içinden nazar

5088 Her ki nazar ide semâya zi-arz
Bulmaya ol kurb-ü nevâfil ve farz

5089 Gündüz-ilen gice berâber gerik
‘Uzlet ü kesret <ve> zemîn ü felek

5090 Tâ ki bula vahdeti kesrette ol
Olmaya katında anun sağ u sol

5091 Her ki dilin bağlamış olsa kuyûd
Kayd-ıla ıtlâka o kılmaz su‘ûd

5092 Vuslat-ü <Hak> ğayr' durur iy habîb
‘Âciz olur bunda ahî her lebîb

5093 Her kime kim irişe fazl-i İlâh
İşbu kelâma olur anlar güvâh

5094 Hâlet-i mezkûre ilen çok zemân
Sarf ider ‘umrini ol der-cihân

5095 Şâyi‘ olur zühd-ile takvâ ile
Hâl-i tarîkatte o fetvâ ile

142a 5096 Çok gişiler anı ziyâret ider
Kalb-i harâbını ‘ımâret ider

5097 Tâbi‘ olup ahz ider andan tarîḳ
Sâlik olup râhına olup refîḳ

5098 Nushu budur anlara dâyim anun
Fâni durur hükmü cihân ü tenün

5099 Bâḳî olan cennet ü hûr ü kusûr
Aldamasun sizi cihânda ğurûr

5100 Her ki kabûl itti cihân ‘ızzetin
Görmedi yarın o Hudâ cennetin

5101 Kıldı anı ehl-i cihâna harâm
Sen dahı fikr eyle özün iy hümâm

5102 Ger dile dünyâyı kabûl eyle sen
Mâyil-i dünyâ taka boyna resen

5103 Ger dile cennâtı kabûl it şehâ
Terk-i fenâ kıl bula<sın> tâ baḳâ

5104 İkisi cem‘ olmaya bir yirde pes
‘Âkıl-ısan cennete eyle heves

5105 Her <ne> ki dünyâda bu gün terk olur
Cümlenün az‘âfını yarın bulur

5106 Her ne ilen bunda bu gün hazz ider
Yarın anun hazzı bulınmaz gider

5107 Bunda olan cümle huzûza zevâl
İrişür elbette değil bâkı hâl

5108 Anda olan cümle lezâyiz ebed
‘Akl ü fehim bulmadı hîc ana had

5109 İmdi iğer yâr-ısa ‘aklun sana
Nush budur tâbi‘ olursan bana

5110 Her gişi kim varsa anun yanına
Hubb-ü cinânı bırağur cânına

5111 Kalbi dolar cennet ü na‘mâ ile
Fikr-i Hudâ gelmeye hergiz dile

5112 Zikr-i Hudâ terk-i sivâ birledür
Pâk ola dil ola tecellâsı pür

5113 Sevk-ı mürebbîye mutâbık gider
Sâlik olan yolda ne kim seyr ider

5114 Hâlet-ü teslîm ü rızâ tâlibün
Tâbi‘ olur çünki hüküm ğâlibün

142b 5115 Göricek ahvâlini anun ‘avâm
Dir ki budur râh-i Hudâ’da imâm

5116 Ehli değül tâ ki tekellüm ide
‘Âlim olup hâline cehli gide

5117 Hukm ider ahvâline zâhirden ol
Dir ki budur Hakk’a varan doğrı yol

5118 Zâhir-ilen bâtına hukm itmeye
Şol kişi kim bâtına ‘ılm itmeye

5119 Zâhir ü bâtın olısar müttefik
Cümle cihânı ger ola müntabık

5120 Ekseri beyninde olur ıhtilâf
Fark idemez bunı meğer kalb-i sâf

5121 Bir gişi kim terk ide ʻızz-ü cihân
Lâzim odur terk ide hûr ü cinân

5122 Her gişi kim matlebi ola Hudâ
Müşrik olur ger ire hubb-i sivâ

5123 Saʻy ide bin bulmaya kalbi safâ
Defʻ ide illâ şu ki şirk-i hafâ

5124 Şirk-i hafî defʻı be-ğâyet ʻasîr
Lîki fenâ ehline olur yesîr

5125 Her ki ire ana temâmet fenâ
Hakk-ıla ola ne ki neşv ü nümâ

5126 Refʻ ide kalbinden o şirk-i hafî
Fehm idemez bu sözi zihn-i ğabî

5127 Fazl-i mahızdur kula Hak'tan bu hâl
Her kime virdi olısar ehl-i bâl

5128 Semʻine bâzun irişür hâl-i bûm
Görmeğe kalbi ider anun hücûm

5129 Kanda olur meskeni teftîş ider
Bildi anun semtini tuttı gider

5130 Seyr iderek gördi bir arz-u harâb
Sâkin olan anda ebeddür ʻazâb

5131 Yübsü şu denlü ki zi-nevʻ-i nebât
Bitmedi hîc bitmeyiser şeş cihât

5132 Katre-i rahmet ana nâzil değil
Bitmeye hâr anda <ebed>kanda gül

5133 Cârı anun ʻakreb-ilen mâr ü mûr
Gelmemiş etrâfına hergiz tuyûr

143a 5134 Kanda ola ana ki insân gele
Vasfı anun kasd ola gelmez dile

5135 Zikr olunan yirde bulup bir mağâr
Mesken içün kılmış anı ıhtiyâr

5136 Girmiş anun içine kılmış karâr
Anda geçürmiş o niçe rûzigâr

5137 Kıldı teveccüh içerü girdi bâz
Gördi yüzi yirde ider ol niyâz

5138 Durdı birez eyledi ğâra nazar
İçerüsi gördi ki dahı biter

5139 Âhırı kaldırdı başın baktı bûm
Kandan iriştün didi bunda i şûm

5140 Halk-ı cihândan ne ki var fârığam
Halk-ıla sohbetten irer bana ğam

5141 Her ne kadar kim kaçar-ısam zi-halk
Kıldı havâle anı Hak sanki tavk

5142 Lutf-ıla didi ana bâz iy 'azîz
Kıldı Hudâ şânunı ehl-i temîz

5143 Ben dahı 'âlemde bu gün tâlibem
Râh-i Hudâ'da çekerem derd ü ğam

5144 Bulmamışam işbu cihânda mürâd
Kimsene yok göstere râh-i sedâd

5145 Eylemişem hazretüni istimâ'
Hamd-i Hudâ eyledi çün ictimâ'

5146 Lutf ü 'atâ eyle beni kılma red
Ola ki derde ire senden meded

5147 Her ki gönülden çü kapuna gele
Şânuna lâyık mı ki mahrûm ola

5148 Kıldı tenezzül ana şol resme ol
Oldı kapusında bir ednâca kul

5149 İtti tevazzu' ana şol mertebe
Âhırı kalbi irişür lînete

5150 Bûm didi kılmayalum ḳîl ü ḳâl
Kimse bana tâbi' ola bu mühâl

5151 Ni'met-i dünyâ ne ki var geçmişem
Bâl ü peri âhırata açmışam

5152 Her ne ki Hak göndere oldur ğıdâ
Eylemişem cû'a tevekkül devâ

143b 5153 Virmeye ger men' ide kılman taleb
Eylemezem mevt ire terk-i edeb

5154 Taşra çıkup 'âleme gündüz nazar
Eylemezem irmeye kalbe keder

5155 Subha değin her gice ihyâ gerik
Gündüz ola hâlüni ıhfâ gerik

5156 Kimse kabûl itmeye bu hâleti
Eyler-ise on gün ola ğâyeti

5157 Ben niçe yıldur sürerem böyle hâl
Bencileyin eyleye bir kes mühâl

5158 Bâz didi ana ki iy nûr-i 'ayn
Tâlibe emrün ne ki var farz-ı 'ayn

5159 Tâlib olan tâbi' olur ez-derûn
Cehli gidüp 'âlim olur zû-fünûn

5160 Her ki mutî' olmadı emrüne bil
İrmeye maksûda bile niçe yıl

5161 Her gişi kim râh-i Huda kasd ide
Lâzim odur ana ölince gide

5162 Hem dahı ol terk ide fikr-i me'âl
Dâyim olursa olusar ehl-i hâl

5163 Her ne ki emr eylesen ittüm kabûl
Tâ ki cihânda ire rûha üfûl

5164 Bâz-ıla bûm eyledi 'ahd-i kavî[1]
Hoş geçüre ikisi bunda demi

5165 Ehl-i sülûk-idi velî anla bâz
Kasdı bu kim feth ide bundan da râz

5166 Gendü[2] sülûkinde buluptı kemâl
Lîki mürâdı ide anunla ḳâl

---

1 'ahd-i kavî: 'ahd ü vefî MŞ
2 Gendü: Gendi AE, BV

5167 Tâ ki bile dâyiresin rütbetin
Fehm ide hem fürkat-ilen vuslatın

5168 Geçti bu ʻahd üzre bular çok zemân
Vâkıf olur hâline zâhir nihân

5169 Hızmet-ilen bûmı müsahhar ider
Ḳâ'il olur bâza o da her ne dir

5170 Her ne dise kavlini red eylemez
Tâbiʻ olur her ne ider söylemez

5171 Taşra çıkar bâz-ıla ol baʻzı şeb
Söylemeyüp bâz ider anda edeb

144a 5172 Gösterür ana ne ki arz u semâ
Gâh nücûm <ü> gehi bedr ü dücâ

5173 Didi ki ahz eyle bulardan hıkem
İtmeyesin fiʻlüne tâ kim nedem

5174 ʻÂdeti bu nush ider ana müdâm
Müstemiʻ olur bu da kılmaz kelâm

5175 Bir niçe gez taşra çıkarlar gece
Bâz bilür bûm dahı okur hece

5176 Kanda olur okıya *Kur'ân*'ı bu
Fehm ide tâ maʻni-yi elfâz-i hû

5177 Baʻzı kazâyâ buna tedbîr ider
Dinle hikâyet nice takrîr ider

5178 İkisi bir şeb yine taşra çıkar
Seyr idüben ahz ideler çok ʻıber

5179 Eyledi bunda yine vâfir kelâm
Bâz dahı dinledi anı temâm

5180 Bâz didi bûma ki iy hoş-hısâl
Kıldı Hudâ şânunı çün pür-kemâl

5181 Sohbet-ilen buldı şeref cân ü dil
Ğayrıda bulmazdı bunı niçe yıl

5182 Şükr-i Hudâ eylerem uş her nefes
Hazretün oldı bana feryâd[ü]-res

5183 Var-ıdı kalbümde niçe şekk ü zan
Ekseri def‘ oldı vü gitti fiten

5184 Lîki kalur ba‘zısı dilde kemîn
Hıkmetine olmadı ‘ılmüm yaḳîn

5185 Câ’iz-ise anı da ‘arz eyleyem
Def‘ ola tâ kalmaya dilde elem

5186 Bûm didi söyle kelâmun ne var
Def‘ ola şübhen gide dilden keder

5187 Bâz didi ‘âdetünüz her zemân
Gice ola taşra çıkarsız hemân

5188 Bûm didi gicede ‘ıbret kesîr
Sanma buna ‘âlim ola her habîr

5189 Gice ola her gişi gaflettedür
Her ki şeb ihyâ ide cennettedür

5190 Hakk-ıla kul gicede ḳâlî olur
Halvet ola her ne ki ister bulur

144b 5191 İşbu cihân üzredür a‘lâ hüner
Ahz ide bir kes kamu şeyden ‘ıber

5192 Dolu[1] durur ‘ıbret-ilen bu cihân
Ba‘zı anun zâhir ü ba‘zı nihân

5193 Her kime kim kıldı hidâyet o Hak
Ahz ider eşyâ ne ki var ol sebak

5194 Bâz didi yine ki iy hûb-cemâl
Dinle kerem eyle diyem ba‘zı hâl

5195 ‘Ibret ola çünki cihândan mürâd
Gündüz ola seyr[i] bulur izdiyâd

5196 Ben dahı seyr eylemişem der-cihân
Gülşen-i ra‘nâ vü ‘aceb çok mekân

1 Dolu: Dolı AE, MŞ

5197 Lîki kamudan yuca bir hoş maḳâm
Görmişem anun adı dârü's-selâm

5198 Hâlık anun sun'ını kılmış 'aceb
'Âciz olur ger göre lübb-ü lebîb

5199 Mümkin ola bir kese ana nazar
Görür o bir zerrede bin bin 'ıber

5200 'Ibreti terk idüp irer hayrete
Târik olur kesret irer vahdete

5201 Anı temâşâ velî gündüz olur
Sanma ana kimse gice yol bulur

5202 Şems-i cihân eyleye çünkim zuhûr
Dolar anun kûşeleri cümle nûr

5203 Zâhir olur nûr-ıla sirr-i Hudâ
Zulmetü ref' olup olur hep zıyâ

5204 Arz u semâ her biri pür-nûr olur
Zav'-i kevâkib kamu makhûr olur

5205 Anı temâşâdan irer dürlü hâl
Vasfı beyân olmağa anun mühâl

5206 Belki gişi gendüyi zâyi' ider
Bilmez o demde <ki> durur mı gider

5207 Sonra dolar kalbi anun ma'rifet
Her ki irer ana bulur menzilet

5208 'Âlim olur hıkmet-ü Hakk'a gişi
İrse ana def' ola hep teşvişi

5209 Eyledi terğîb-i kavî bûma ol
Âhırı bûm itti kelâmın kabûl

145a 5210 Bâz olur reh-ber-ü dârü's-selâm
Bûm dahı dilden olur ana râm

5211 İkisi pervâz idüben gittiler
Kurb-ü seher bâğa olar yittiler

5212 Nâzil olup kondı olar bir yire
Tâ ki temâşâ ide bâğı göre

5213 Çünki dimâğına sabâsı irer
Dâfi‘ olur dilde ne varsa keder

5214 Kıldı nazar gülşenün etrâfına
Ğark olur anda Hak'un eltâfına

5215 Her ne kadar ider-ise dikkati
Artar anun hayret-ilen ‘ıbreti

5216 Gâhi olur kalbi dolar nûr-ıla
Sohbet ider sanki bu dem hûr-ula

5217 Keşf olur ahvâli bularun ana
‘Âlim olur hıkmete kalur tana

5218 Gâhi olur gendüye ol nush ider
Dir ki buna meyli gönülden gider

5219 Bunca[1] zemân terk-i cihân eyledün
Âhırını gör kim anun neyledün

5220 Mâyil olursan buna ez-cân ü dil
Zâyi‘ olur bunca emek bellü bil

5221 Gâhi dolar kalbi anun şevk-ıla
Vecde varur hâlet irer zevk-ıla

5222 Lezzet-i ‘uzmâ irişür ol zemân
Târik olur hûr ü kusûr ü cinân

5223 Kıldı nazar eyledi bâza hıtâb
Görmeyesin iki cihânda ‘azâb

5224 Sen ki getürdün bizi bir hoş yire
Anlamazam her gişi bunda ire

5225 Dolu[2] durur ‘ıbret-ilen zerresi
Ğark ide deryâyı bunun katresi

5226 Havf iderem lîki gönül virmeyem
Mâyil olam matlebe ben irmeyem

1 Bunca: Niçe MŞ
2 Dolu: Dolı AE, MŞ

5227 Bâz didi bûma ki iy ʻâli-şân
Dahı bunun olmadı hâli ʻayân

5228 Şimdi henûz zulmet-i leyl içreyüz
Eyle tevakkuf olısar bize yüz

145b 5229 Şems tulûʻ itse dolar bâğ nûr
Cümle zerâ'ir bulısardur zuhûr

5230 Kalmaya bir zerre ki mahfî ola
Tâlib olan matleb-i aʻlâ bula

5231 ʻIbret-i ʻuzmâ ola hâsıl şehâ
Zerresine iki cihândur behâ

5232 Hâlet ire bilmeye kalb-i beşer
Dinlemedi görmedi semʻ u basar

5233 Anı edâ itmeye hergiz lisân
Fehm idemez ʻâkıl odur zevk-ı cân

5234 Şevk-ıla bâz eyledi vâfir kelâm
Bûm dahı müstemiʻ oldı temâm

5235 Dâyim olur bu ikisi der-nazar
Zâhir ola tâ ki ufuktan seher

5236 Baʻde zemen zâhir olur bir zıyâ
Bûm didi doğdu mı şems-ü semâ

5237 Fecr-i mukaddem idi zâhir olan
Fehm-i mürâd eyledi mâhir olan

5238 Şemsi şühûd itmedi ʻumrinde ol
Tâ ki bile zav'-i tulûʻ u üfûl

5239 Kılmış-ıdı vasfın anun istimâʻ
Rü'yet-ilen bir ola mı hîc semâʻ

5240 Görmese bir şey'i gişi ez-yakın
Olmaya hâsıl ana ʻılm-i yaḳîn

5241 Râh-i Hak'a bulmasa kes reh-nümâ
Kaldı küdûrette o bulmaz safâ

5242 Bâz didi bûma ki iy nûr-i dil
Zâyil olur işbu zıyâ def'ı bil

5243 Bâḳî değil kılma ana iltifât
Bâḳî odur nûrı ola şeş cihât

5244 Bunda nice nûr olısardur 'ayân
Kimisi sâbit kimi zâ'il i cân

5245 Her birine kılma anun iltifât
Zulmet içinde bulasın tâ-necât

5246 Bûm birez bunda tevakkuf ider
Gördi ki zâ'il oluban zav gider

5247 Sonra yine zâhir olur tâze nûr
Eyledi tedrîc-ile zulmâtı dûr

146a 5248 Nûr-i mukaddem gibi sanma bunı
Her ki şühûd itmedi oldı denî

5249 Hem dahı tedrîc-ile artar zıyâ
Zâhir olur her ne var arz u semâ

5250 Gördi zıyâ eyledi ğâyet hücûm
Doğdı bu gez şems-i cihân didi bûm

5251 Nâzır olur gülşenün etrâfına
Muttali' olur anun evsâfına

5252 Olmadı bir zerre kala der-kemîn
'Ilmi olur cümleye 'ayne'l-yaḳîn

5253 Zâhir olur hıkmet-i eşyâ ne var
Arz u semâ necm ü kamer bahr i ber

5254 Zikr olınan nûrı çün eyler şühûd
Cümle zerâyir ider ana sücûd

5255 Çünki görür işbu 'aceb hâleti
'Aklı gider ğâlib olur hayreti

5256 Gendüyi geh zâyi' <ü> geh cem' ider
Gâh olur hâlini bilmez nider

5257 Bâz bilür hâlini anun temâm
Didi ki cem‘ eyle özün iy hümâm

5258 Sanma ki tâli‘ ola şems-i cihân
Olmadı zâhir dahı sirr-i nihân

5259 Çünki tulû‘ itti ufuktan bu nûr
Belki karîb oldı ider gün zuhûr

5260 İşbu zıyâ anla ki sâdık durur
Kizb ü ğalat yok çü mutâbık durur

5261 Pertevidür şems-i cihânun bu zav
Anun-içün yoktur ara yirde[1] rev

5262 Şems-ile nûrun arasında hıcâb
Yoktur anı fehm ider ehl-i hıtâb

5263 Eyle tevakkuf birez iy nûr-i rûh
Zâhir ola ‘âleme tâ zât-i yûh

5264 ‘Ilm ola eşyâya ne var ân ü în
Rütbet-ü ‘ılmün ola hakka’l-yaḳîn

5265 Bûm dahı vâkıf olur bir zemân
Tâ ki tulû‘ eyleye mihr-i cihân

5266 Şemsün olur çünki tulû‘ı karîb
Başladı zâhir ola sirr-i ‘acîb

146b 5267 Nâzil olur pertev-i şems ez-semâ
Sürdi zıyâ zulmeti itti fenâ

5268 Çünki irer pertev-i û ber-cibâl
Sûret-i ûlâsı bulur pes zevâl

5269 Geydi ol ân içre ‘aceb bir libâs
Hayrete varur göre ger cinn ü nâs

5270 Andan iner zav’ı anun ber-zemîn
Nûr olur yir yüzi cümle hemîn

5271 Çünki muhît oldı cevânib zıyâ
Mahv olur cümle nücûm ü semâ

1 ara yirde: arada bu B

5272 Arz-ıla gülşen ne ki var mahv olur
İşbu maḳâm içre niçe sehv olur

5273 Nesne gözükmez göze ez-ğayr-i nûr
Cümle haḳâyık bulur ol dem zuhûr

5274 Bûm görür işbu ʻaceb hâleti
Vahşet irer yoğ-ıdı pes ülfeti

5275 Ğâlib olur zav' gözi nûrına
Meyl ider ol demde hemân görine

5276 Gendüye didi ki çü halk-ı cihân
Buldı kamu mahv ü fenâ bu zemân

5277 Havf iderem ben dahı pes mahv olam
Bunca zemân hâlime ire elem

5278 Zâyiʻ ola bunca ʻıbâdetlerüm
Cennete mâniʻ ola hâletlerüm

5279 Bunca zemân Hakk'a ʻıbâdetteyem
Cümle husûsumda kifâyetteyem

5280 Cânib-i Hak'tan niçe ihsân gelür
Kimisi zâhir kimi penhân gelür

5281 Görmemişem buncılayın hâli ben
Hükm iderem irdi bana pes fiten

5282 Sâhir-imiş var-ısa işbu gişi
Sihr-ile irgürdi bize teşvişi

5283 Kim bize gösterdi niçe şekl i hâl
Biri sahîh olması ʻakla muhâl

5284 Anlamazam hak ola işbu suver
Semʻuma irişmedi bundan haber

5285 Hükm ider ol hakka çü bâtıl diyü
Sen dahı hükm it ana câhil diyü

147a 5286 Kılmadı ol bâtıl-ılan hakkı fark
Oldı düşüp bahr-i dalâlette ğark

5287 Pertev-i şems eyledi ğâyet hücûm
Kıldı sefer meskenine yine bûm

5288 Bâz anı eyledi men'-i kavî
Durmadı ol hılkati zîrâ denî

5289 Bâza bu bâğ-ıdı kadîmî vatan
Bunda kalur bûm gider pür-fiten

5290 Olmadı mümkin ki tahammül ide
Gendü[1] kamu nûr ola zulmet gide

5291 Dâr-i selâmetten idüp ol firâr
Cây-i harâba varup itti karâr

5292 Çünki şühûd itmedi ol âfitâb
Lâyık ola meskeni arz-u harâb

5293 Benliğini kılmadı her kes ki dûr
Görmedi ol görmeyiser şems ü nûr

5294 Bûm kılur eski mekâna duhûl
Şems-i hidâyet bulur ol dem üfûl

5295 Zulmet <olur> cümle cevânib yine
Râhat irer kalbine dir gendine

5296 Hamd ideyim Hakk'a ki kıldı 'atâ
İtmiş-iken ben de bir ulu hatâ

5297 İrmiş-iken kalbüme dürlü fiten
Kıldı müyesser yine eski vatan

5298 Bûm kalur zulmet içinde ebed
Vay ana kim irmeye Hak'tan meded

5299 Dûzah olur gözine dârü's-selâm
Olmaya mümkin ide anda kıyâm

5300 Cennet-ü a'lâ ola dârü'l-belâ
Şol kese kim matlebi ola sivâ

5301 Her ki diler râhat ola dü cihân
Fârığ ola hûr ü cinândan cenân

1 Gendü: Gendi BV, AE, MŞ

5302 Aç gözüni sen dahı sâhib-nazar
Kim doludur cümle zerâyir ʻıber

5303 Saʻy-i belîğ it göresin şemsi sen
Gülşen-i vahdette kılasın vatan

5304 Fehm mürâd eyledi ehl-i füvâd
Ğayrıları görmedi illâ sevâd

22.2

147b **Kelimât-i İlâhiyye**

[mefâʻîlün mefâʻîlün feʻûlün]

5305 Cemâlün var-iken hûr i cinânı
Kabûl itmen bana ʻarz itme anı

5306 Ne gözdür görmedi nûr-i haḳîkat
Münîr itmiş zemîn ü âsümânı

5307 Visâl-i Hakk'a iy zâhid irilmez
Bu yolda komayınca cism ü cânı

5308 ʻAcebdür katre iken şahs-ı insân
Muhît olmış çü bahr-i bî-kerânı

5309 Haḳîkat ol münezzeh cümle şeyden
Dolu buldum velî kevn ü mekânı

5310 Şühûd itti şular kim şems-ü vahdet
Yaḳîn ehli olup gitti gümânı

5311 Şular kim işbu yola sâlik oldı
Bıraktı evvelâ[1] nâm ü nişânı

5312 Şular kim içtiler ʻışkun meyinden
Kabûl itmez olar bil dü cihânı

5313 İçüp vahdet meyin ol lâ'übâlî
Bulasın tâ ki ʻumr-i câvidânî

1 Bıraktı evvelâ: Bıraktılar olar B

5314 Visâl-i yâri iy zâhid dilersen[1]
Dürüş bunda ulaştur câna cânı

5315 Vücûd-i mâ-sivâyı cümle ifnâ
Kılup feth eyle gel sirr-i nihânî

5316 Bu gün bunda visâle her ki irmez
Müfîd olmaz yarın zâr ü figânı

5317 O kim *'Ârif* <durur> bestür işâret
Ferâğat eyle sözden yum dehânı

23

<F a s l >

Matla'

[fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûl]

5318 Gel iy râh-i Hakk'a sülûk eyleyen
İşit yine Hak'tur Hak'ı söyleyen

5319 Dilersen eğer vuslat-i Hakk'ı sen
Bu yolda fenâ eyle gel cism ü ten

5320 Gerik nefsüne evvelâ tezkiye
Ki te'sîr ide ana tâ terbiye

5321 Virüp kalbüne tasfiye eyle pâk
Ğubâr-i sivâ kalmaya kanda hâk

148a 5322 İrer rûha râhat kılıp tahliye
Tecellî vire sirre hoş tecliye

5323 İçün taşun olsa muvâfık ahî
Yüri râh-i hacca dürüş sen dahı

5324 Bulursan eğer yolda sâdık refîḳ
Görürsin varup sen de beyt-i 'atîḳ

5325 Olup muhrim eyle vukûf ü tavâf
Bu hâlâtı ketm eyle terk eyle lâf

1 Beyit MŞ'de yoktur.

5326 Salâta olur kıble beyt-i şerîf
Velî kıble bâtında zât-i latîf

5327 Hıcâb-i sivâyı götür aradan
Tecellî ide tâ sana yaradan

5328 Şühûd ü huzûr-ıla kılsan salât
Kamu mahv olur anda esmâ sıfât

5329 Bu hâlet içinde bulursan fenâ
Virür zât-i Hak cümle şeyden ğınâ

5330 Ara yirde benlik durur çün hıcâb
Anı refʿ iden buldı niʿme'l-me'âb

5331 Şühûd-i devâmî olar buldılar
Ki mevt-i irâdî irüp öldiler

5332 İğer ḳâbiliyyet ola bes bu söz
Ve illâ müfîd olmadı niçe yüz

5333 O kim tâlib oldı bulur ehlini
O kim münkir ızhâr ider cehlini

23.1

Âmeden-i Laklak

[mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün]

5334 İşit sen zikr[1] idem ahvâl-i laklak
O lak lak dimez ammâ dir ki Hak Hak

5335 Anun tesbîh ü zikri anla Hak'tur
Ki lak lak anlayan bâtıl kulaktur

5336 Lisânın bilmez anun semʿ-i zâhir
Mürâdın fehm idiptür kalbi tâhir

5337 Ana pertev iriptür nûr-i Hak'tan
Kimesne bilmedi hâlin ıraktan

148b 5338 Ki Hakk'ı ehl-i Hak olan bilürler
Olar kim tâlib-i Hak'tur bulurlar

1 zikr: nakl B

5339 Komıştı ḳâbiliyyet anda Allâh
Şühûd ide varup Mevlâ'yı her gâh

5340 Sükûn üzre oluptur çünki hılkat
İrer andan dimâğa bûy-i vahdet

5341 Zarar görmez kimesne hîc elinden
Dahı incinmedi bir kes dilinden

5342 Tuyûr-ılan oluptur lîki ünsi
O kılmaz fark vahş ü cinn ü insi

5343 Olup <ğâlib> özine vasf-i hayvân
Kılur vahşet görürse kanda insân

5344 Zarar irer sanur gendüye andan
Ki bilmez hâlini anun yebandan

5345 Bu hâlet üzre geçti niçe müddet
Zemân-ılan bulardan kıldı nefret

5346 Yaḳîn oldı derûnında olan nûr
Ki ızhâr eyleye ahkâm-i mestûr

5347 Meğer hâlin kılur bir gün[1] tefekkür
Olur fikr-ile ol ğark-ı tahayyür

5348 Didi gendüsine iy şahs-ı ğâfil
Tuyûr-ılan musâhibsin niçe yıl

5349 Ne hâlet hâsıl ittün sen bulardan
Te'ellüm irişür bil bed-hulardan

5350 Kimine ekl-i cîfe san'at olmış
Kimine yırtıcılık haslet olmış

5351 Bu halkun bâğına ber-vech-i mestûr
Girerler istemezler izn ü destûr

5352 Gezerler bâğ için sın sın temâmî
Bulup[2] yir mîvesin[3] mislü'l-harâmî

---

1 hâlin kılur bir gün: bir gün kılur hâlin AE, MŞ
2 Bulup: Bulur B
3 mîvesin: meyvesin MŞ

5353 Büyüği kiçreğine eyler îzâ
Gece gündüz bularun işi ğavğâ

5354 Yalunuz sanma âdem incidürler
Bular bel halk-ı 'âlem incidürler

5355 Çü gördün bunları ehl-i hevâdur
Ki ibni'l-vakttür hep bî-vefâdur

5356 Bularun ortasından gel hurûc it
Ki insân zümresine var vülûc it

149a 5357 Ola kim kılasın insâna ünsi
Olar seyr itti Beytu'llâh-ı kuds'i

5358 Nasîb olup[1] kılasın sen de seyri
Ki mescid idesin bu köhne deyri

5359 Mukarrer eyledi bu fikri çün ol
Teveccüh itti bir semte tutup yol

5360 Birez müddet hevâda kıldı pervâz
İrişti nâ-gehân sem'ıne âvâz

5361 Görür kim uğradı bir şehre yolı
Anun eşrâf-i insân içi dolı

5362 Bakar etrâfı cümle bâğ u büstân
İrişmez hîc ana berd-i zimistân

5363 Muhît olmış anı bir sûr-i muhkem
Öninde var-ıdı bir bahr-i a'zam

5364 Bilür bundan gelür âvâz sem'e
Dolanur anı san pervâne şem'e

5365 Birez devr eyleyüp itti temâşâ
Didi hoş eylemiş üstâdı inşâ

5366 Ki yapmış hıkmet üzre anı üstâd
Vücûd ilinde nâmıdur[2] ten-âbâd

---

1 Nasîb olup: Nasîb ola B
2 nâmıdur: adıdur B

5367 Beğendi şehr içinde bir mekânı
Çör ü çöpten düzetti âşiyânı

5368 Ferâğat eyleyüp ğayrı fikirden
Diler kim olmaya hâlî zikirden

5369 Geyüp arkasına bir ak ʻabâyı
Bu yolda ıhtiyâr itti fenâyı

5370 Çü benzetti özin dervîşe zâhir
İder saʻyı kıla kalbin de tâhir

5371 Recâ idüp Hudâ'dan râh-i tevfîḳ
İçini taşına kasd itti tatbîḳ

5372 Mürâdı bu ola bâtında dervîş
Ne varsa pâk ola ez-kayd-i teşvîş

5373 Şürûʻ itti kıla ıslâh-ı bâtın
Varup seyr eyleye aslü'l-mevâtın

5374 Kılup pes gice gündüz cidd ü cehdi
Tefekkür eyleyüp ol mehd i lahdı

5375 Helâk eylerdi her dem nefsi mârın
Söyündürdi ne var şehvâti nârın

149b 5376 Kılur vechin semâya gâhi arza
Müdâvim vâcibât ü nefl ü farza

5377 Olup dilden cenâb-i Hakk'a râğıb
Gehî zâkir olurdı geh mürâkıb

5378 Olup müstağrak-ı deryâ-yi fikret
Dururdı bağlamış san habl-i hayret

5379 Salardı başını geldükçe hâlât
Dahı artar idi şevk-ı ʻıbadât

5380 Hidâyet oldı çün anun muʻîni
Mirâren eyledi pes erbaʻîni

5381 ʻInâyet itti ana Rabb-i Hallâk
Riyâzatlan kılur tebdîl-i ahlâk

5382 Çü hayvân vasfını kıldı izâle
İrişti kalbine Hak'tan nevâle

5383 Gönül çün pâk ola ez-vasf-i hayvân
Dolar dil hânesi evsâf-i insân

5384 Kılup insân-ılan ol demde ünsi
Bilür nev'un nedür pes fasl ü cinsi

5385 'Araz gitti irişti kavm-i hâsa
Görür rü'yet imiş insâna hâsa

5386 Bilür insândan yoktur zarar hîc
Ne denlü kurbet itse ir iğer giç

5387 Bu hâlet üzre durdı hayli bunda
Keder kalmadı aslâ kalb ü tende

5388 Çü dil ḳâlî olur fikr-i sivâdan
Muhabbet pür olur zikr-i[1] Hudâ'dan

5389 Gözükmez gözine ol demde ğayrı
Diler kim râh-i hacca ide seyri

5390 Taḳâ<zâ> eyledi gittükçe bu hâl
Ki gelmez oldı kalbe ğayrı ahvâl

5391 Gönülden eyledi bu niyyeti berk
Bu şehr i âşiyânın eyledi terk

5392 Bu cism ilinde buldı bir sefîne
Girüp itti sefer deryâ yüzine

5393 Kılup deryâ yüzinde seyri haylî
İrüp bir mevzı'a gördi Süheyl'i

5394 Bu yolda gördi çok şehr ü cezîre
Kimi hâlî kimi pür-âferîde

150a 5395 İrer âhır anun yolı kenâra
Çıkar ol demde bir ra'nâ diyâra

5396 Nazar itti görür hoş bir vilâyet
Kılur hamdi bilür irdi 'ınâyet

1 zikr-i: fikr-i B

5397 Bıraktı ol arada çünki fülki
Diler seyr eyleye ol işbu mülki

5398 Birez seyr eyledi ol yine berde
Diler kim ide dilden refʿ-i perde

5399 Varup pes nîl-ü ʿılme oldı dâhil
Mürâdı bilmeyenler kaldı câhil

5400 Gider haylî zemân ol nîl içinde
Esahh-ı kavli bula ḳîl içinde

5401 Olur matlûbı anun menbaʿ-ı nîl
Kelâmun muhtasar kıl itme tatvîl

5402 İdüp seyri irişti mısr-ı kalbe
Niçeler aldanurlar anda kalba

5403 O kim kalbini ḳâl itmez zağalden[1]
Ana yok fâyide aslâ ʿamelden

5404 Birez seyr eyledi çün ol diyârı
Diler kim seyr ide andan berârı

5405 Şehirden çıktılar hüccâc ü mahmil
Gider laklak bularlan pür-safâ dil

5406 Çıkup bundan düşer ol berr-ü rûha
Diler kim anda ire çok fütûha

5407 Konup göçti idüp seyr-i maḳâmât
Ki tafsîl idemez anı ʿıbârât

5408 Çeküp açlık <su>suzluk bî-nihâyet
Kemâ<le> irgürür anda riyâzat

5409 İrüp mîḳâta niyyet itti ihrâm
Kırân ü hacc ü ʿumre ide itmâm

5410 Bu üslûba kılup ol erbaʿîni
İrişti sirr-i Beytûllâh'a yaʿnî

5411 Görüp beyti kılup tekbîr <ü> tehlîl
Yemînu'llâhı kıldı anda takbîl

1 BV buradan itibaren sondan 7. beyte kadar toplam 588 beyit eksiktir.

5412 Kılup ol dem yidi şartı temâmet
Remel itti kiminde kimde himmet

5413 Maḳâm'a geldi vü durdı salâta
Hucüb gitti teveccüh itti zâta

150b 5414 Görüp matlûbu tâlib oldı vâsıl
Budur kevneynden maksûd <ü> hâsıl

5415 İçi taşı anun zevk u safâda
Ki sa'y ü meşy ider Merve Safâ'da

5416 Yidi şartı temâmet itti ikrâm
Oturdı itmedi ol hall-i ihrâm

5417 Edeb üzre olurdı anda ḳâyim
Şühûd iderdi Beytu'llâh'ı dâyim

5418 İçerdi gâh ü geh ol mâ'-ü Zemzem
Olurdı hıkmet-i eşyâya a'lem

5419 Görürdi her nefeste bin fütûhı
Ma'âriflen dolardı kalb ü rûhı

5420 Bu bir hâlet durur ta'bîre gelmez
Dinilse niçe bin yıl kimse bilmez

5421 Sülûk ehli bilürler irse râhı
O kim bildi taleb itmez güvâhı

5422 Niçe sâlik olanlar kaldı yolda
Velî vâsıl dinildi ilde dilde

5423 Bu bir sahrâ durur yoktur nihâyet
İder seyri iren Hak'tan 'ınâyet

5424 Refîḳ olursa Hak'tan sana tevfîḳ
Kılursın ol zemân sen sözi tasdîḳ

5425 Sanursın şimdi sen bir kurı laklak
Nite kim ḳâl-i lak lak hâl-i Hak Hak

5426 Dokunur sözlerüm başuna tak tak
Velîkin değme darbı duymaz ahmak

5427 Senün fehmün sana nisbet durur hak
Ki kondı ḳâbiliyyet sende ancak

5428 Bu sözler bulmaya bin yıl nihâyet
Geçüp bundan temâm eyle hıkâyet

5429 Yakın oldı çü vakt-i ʻîd-i adhâ
Kamu huccâc oldılar müheyyâ

5430 Şehirden çıktı gitti cümle huccâc
Kimisi pür-ğınâdur kimi muhtâc

5431 Gider laklak dahı dervîş-sûret
Şühûd-i Hak doludur lîki sîret

5432 Çü oldı vakt-i zuhr-i yevm-i ʻarfe
Diler huccâc ide anda vakfe

151a 5433 Kılurlar cemʻ anda zuhr ı ʻasrı
Salâtında müsâfir itti kasrı

5434 Varup cemʻ oldılar Mevkıf'te eşhâs
Ne denlü var-ısa ger ʻâm ü ger hâs

5435 Halâyık cemʻ olur san rûz-i maḥşer
Kuruldı gûyiyâ mîzân ü defter

5436 Kimi halkun mülebbes kimi ʻuryân
Kimisi sahv üzre kimi sekrân

5437 Olur anda Hudâ kassâm ü ḳâzî
Mürâdı kullarını ide râzî

5438 Olur bir kûşede laklak da vâkıf
Ki dinler dâyimâ avâz-i hâtif

5439 Didi Hak eylerem uş feth-ü bâbı
Götürdüm aradan küllen hıcâbı

5440 İşütsünler kelâmum cümle bi'z-zât
Değil bir kerre bel kim niçe defʻât

5441 Bu gün tâlib olan matlûba irsün
O kim ʻâşık durur maʻşûkı görsün

5442 Şühûd itsün kamusı vech-i bâḳî
Olam bunlara ben bi'z-zât sâḳî

5443 Olar kim niçe yıllar çekti zahmet
Gelüp görsün bu gündür yevm-i vuslat

5444 Olar kim gördi çok cevr ü cefâyı
Gelüp bulsun birine bin vefâyı

5445 Olar kim gittiler râh-i fenâya
İrişsünler bu gün şehr-i liḳâya

5446 Olar kim çekti yolda cû'u kesret
Sebîl ittüm salâdur hôn-i vahdet

5447 Olar kim ber içinde gezdi 'atşân
Bu gün olsun zülâl-i vasla reyyân

5448 Şular kim bî-ğaraz tâlib Hudâ'yı
İşitti cümlesi işbu sadâyı

5449 Şu kim sem'ında var penbe sivâdan
Yahud kalbinde var ğayrı hevâdan

5450 Yahud bu yolda olmadı fidâyî[1]
Olar işitmedi işbu nidâyı[2]

5451 Hudâ ref' eyledi yüzden niḳâbı
Kulun gitmez velî gözden hıcâbı

151b 5452 Cemî'-i halka Hak kıldı tecellâ
Velîkin ba'za ednâ ba'za a'lâ

5453 Münezzehtür anun şâ<nı> buhulden
Velî yok fâyide köre kühülden

5454 İrer âfâka cümle şems[i] nûrı
Sanur a'mâ olan günde kusûrı

5455 Olar kim bilmedi gendü kusûrın
Yıkarlar her nefeste dil kusûrın

1 fidâyî: hudâyî BV
2 nidâyı: sadâyı B

5456 Olar kim gendüyi ʻadd itmedi şey
Hayât-ılan tecellâ eyledi Hay

5457 Olar içti bu gün âb-i hayâtı
Olar görmez ebed hevl-i memâtı

5458 İdüp Hak kullara vâfir hıtâbı
Yüzine yine setr itti niḳâbı

5459 Çü şems-i zât gözden itti ğaybet
Gider halkun gözinden hâl-i hayret

5460 Gözin açan görür kim şems[i] gitmiş
Bilür Meşʻar'da dahı vaʻde itmiş

5461 Rücûʻ itti bu yirden halk-ı hâzır
Olalar yine hep Meşʻar'da nâzır

5462 Bu halkun baʻzı pürdür[1] nûr-i rü'yet
Kimisi pür durur âlâm i mihnet

5463 Kılur her zerre<de> kim seyr-i Allâh[2]
Kiminün kalbi dolı ğayr-i Allâh

5464 Kimün basmaz ayağı pür safâdan[3]
Başın kaldırmadı kimi cefâdan

5465 Kimi yolda gider hayrân ü sekrân
Kimisi geldügine[4] oldı nedmân

5466 Kiminden ğaybet itmez vech-i Mevlâ
Bu hâli kesb idenler oldı aʻlâ

5467 Temâşâ itti laklak işbu hâli
Kılur Mevlâsına anda sü'âli

5468 Bu kullar çekti yâ Rab dürlü mihnet
Niçün olmaz kamuya hâl-i vuslat

5469 Niçün bunlar işitmez hep hıtâbun
Niçün görmez bular hep feth-i bâbun

---

1 baʻzı pürdür: baʻzınadur B
2 seyr-i Allâh: seyr fi'llâh MŞ
3 MŞ'de mısraların sırası farklıdır.
4 geldügine: geldi yine B

5470 Berâber çekti âlâm-i sebîli
Niçün içmez bular hep selsebîli

152a 5471 Refîḳ olmıştı bunlar birbirine
Kimi gördi niçün kimi yirine

5472 Kamusı kullarundur yâ İlâhî
Kamunun ʿafv ü gufrânun penâhı

5473 Didi Hak dilde olsa zerre ğayrı
Olar kılmaya vechu'llâh[ı] seyri

5474 Ben ol Hakk'am ki ʿâllâmü'l-ğuyûbam
Ben ol Rabb'am ki settârü'l-ʿuyûbam

5475 Bularun ekseri sâhib-ğarazdur
Sivâ hubbile kalbi pür-marazdur

5476 Kimisi mâl ister kimi niʿmet
Kimisi hûr ister kimi cennet

5477 Beni tâlib[1] bularda zâhirâ çok
Velâkin[2] cândan ister binde bir yok

5478 Beni şol dil ki tâlib bahr ü berde
Ana mahsûs kıldum refʿ-i perde

5479 Gönülden tâlib oldun çünki bana
İrişti niçe yüzden hıssa sana

5480 İki cânibden oldun çünki râzî
Yüri ğayr içün itme iʿtirâzı

5481 Cevâb işitti Mevlâ'dan çü laklak
Sükût itti gönülden didi hep Hak

5482 İrişti Meşʿar'a vakt-i ʿaşâda
Vukûf itti yine subh-ı safâda

5483 Teveccüh ittiler bunda Minâ'ya
Müdâvim cümlesi hamd ü senâya

---

1 Tâlib: ister B
2 Velâkin: Velîkin AE, MŞ

5484 Mutî‘ oldı kamusı anda emre
Atarlar redd-içün şeytâna cemre

5485 Kılur kurbân laklak kebş-i nefsi
Devâm üzre ola Mevlâ’ya ünsi

5486 Kazıttı başını pâk itti sadrı
Ki kalmaz kıl kadar kalbinde ğayrı

5487 Teveccüh itti andan sonra şehre
Varup andan dahı ahz ide behre

5488 İrüp Beyt’i o gün itti ziyâret
Ki hac erkânı hep oldı temâmet

5489 Halâyık gitti laklak oldı sâyir
Kalup bunda olur bir yıl mücâvir

152b 5490 Safâ-yilen şu resme doludur dil
Ki her bir sâ‘at oldı elli bin yıl

5491 Kılup Allâh’a envâ‘-ı ibâdât
Ana vâkı‘ olur bî-had fütûhât

5492 İkinci haccı oldı hacc-i ekber
Temâm itti komadı şey’-i ebter

5493 Şehirden çıktı ol kasdı Medîne
İrüp girdi Nebî’nün mescidine

5494 Bakup gördi mu‘azzam kubbesini
Görür kalbi mutahher türbesini

5495 Edeb üzre varup virdi selâmı
Kılur karşusına anun kıyâmı

5496 Ziyâret eyledi aslü’l-usûli
Temâmet gördi ol nûr-i <re>sûli

5497 Mülâḳât eyledi rûh-i hümâma
Virür andan selâm iki imâma

5498 Murâdın bunda dahı kıldı itmâm
İder bunlara ol tevdî‘-ü ikrâm

5499 Geçüp andan gelür ol Kuds i Şâm'a
Ne kim maksûddur irdi temâma

5500 Cemî'an 'âlim oldı her 'ulûma
Teveccüh itti andan sonra Rûm'a

5501 Giderken Rûm'da sevk-ı İlâhî
İrişti nâ-gehân bir şehre râhı

5502 Ki arzı mürtefi' gökçek hevâsı
Gülüstân i cinândur hep fezâsı

5503 Bunun dahı öninde bahri vardur
Akar her dem içinde nehri vardur

5504 Bu şehrün ortasında bir gülistân
Yaratmış pür 'acâyib sun'-ı Rahmân

5505 Ne varsa her şükûfe cümle mevcûd
Temâşâ itti anda lutf-u ma'bûd

5506 Mirâren oldı bâğun hâli tafsîl
Ferâgat eyledük ez-ḳâl-i tatvîl

5507 Ana göterdiler bir hoş mekânı
Karâr itti düzüp bir âşiyânı

5508 Enîs oldı bularla gice gündüz
Cihân halkı olur katında düpdüz

153a 5509 Bu şehrün nâmıdur bil "Şehr-i Vahdet"
Dimişler gülsitâna "Bâğ-ı Cennet"

5510 Didiler âşiyâna "Cây-i Rü'yet"
Muḳîm anda ebed yok ğayr[1] niyyet

5511 Eğer tâlib isen sen dahı vuslat
Sefer kıl ıhtiyâr it hâl-i 'uzlet

5512 Kaluptur yolda[1] ba'zı çekti mihnet
Bu bâğa irmez illâ ehl-i himmet

5513 Eğer var-ısa himmet kıl siyâhat
Mukarrer irişür Hak'tan 'ınâyet

1 yolda: bunda B

5514 Kusûr üzre olursa kıl ferâğat
İrer hıssan sana kadr-ı kifâyet

5515 Dü kevni seyr iden bunda temâmet
Olur ol lâyık-ı dâr-i kerâmet

5516 Hudâ esrârına yoktur nihâyet
Bu beyt-ilen temâm olsun hıkâyet

23.2

Kelimât-i İlâhiyye

[mefâ'îlün mefâ'îlün]

1 Gider dilden sivâ fikrin
Eğer dervîş isen dervîş
Yirin doldur Hudâ fikrin
Eğer dervîş isen dervîş

2 Hevâ-yi nefsi terk eyle
Kuşağun yola berk eyle
Çalış maksûdı derk eyle
İğer dervîş isen dervîş

3 Silüp kalbüni pâk itgil
Yüzün hızmette hâk itgil
Libâs-i 'ırzı çâk itgil
Eğer dervîş isen dervîş

4 Bilirsin bu cesed fânî
Ulaştur hazrete cânı
Sakın fevt eyleme anı
İğer dervîş isen dervîş

5 'Adû olma döğerlerse
Du'â eyle söğerlerse
Sevinme ger öğerlerse
İğer dervîş isen dervîş

6 Özün ednâdan ednâ bil
Ğubâr-ı 'ârı dilden sil
Olasın tâ ki deryâ-dil
Eğer dervîş isen dervîş

7 Nazar it kesret-i dehre
Tahammül eyle her kahra
Ki vahdetten ire behre
Eğer dervîş isen dervîş

8 Meşâyıh işiğine yüz
Sürüp sa'y it gece gündüz
Kıl insâna nazar düpdüz
Eğer dervîş isen dervîş

9 Rızâ-yi Hakk'ı her yirde
İğer zâhir iğer sirde
Gözet tâ ref' ola perde
Eğer dervîş isen dervîş

10 Yıkup 'ucb ü riyâ şehrin
Akıt kalbe safâ nehrin
Bulasın vahdetün bahrin
Eğer dervîş isen dervîş

153b 11 Hak'ı her yirde hâzır bil
Derûn-i kalbe nâzır bil
Seni hızmette ḳâsır bil
Eğer dervîş isen dervîş

12 Özün ölmezden öndin öl
Visâl-i Hakk'a budur yol
Düriş maksûdı bunda bul
İğer dervîş isen dervîş

13 Gider benliği sen senden
Bu cânun gitmedin tenden
Nasîhat bu sana benden
Eğer dervîş isen dervîş

14 Vücûdun fâni bil dâyim
Baḳâ'-i Hakk'a ol ḳâyim
Uyan ğafletten iy nâyim
Eğer dervîş isen dervîş

15 Dime kim *'Ârif*em ben de
Sakın nefsün düşer bende
Dürüş Allâh'a ol bende
Eğer dervîş isen dervîş

24

<F a s l >

Matla'

[fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûl]

5517 Gel iy bî-ğaraz Hakk'a sâlik olan
İrer vasla bu yolda[1] hâlik olan

5518 İder kullarını Hudâ imtihân
Kime keşf virür kimine cinân

5519 Ki ittüği da'vâda sâdık mıdur
Ğaraz var mı yâ ba<na> âşık mıdur

5520 Eğer feth ola sana bâb-i küşûf
Bil andan irer şems-i rûha küsûf

5521 Düşer milk-i kalbe anun zulmeti
Görür halkı çokluk 'aceb fetreti

5522 Kılursan eğer ana sen iltifât
Ebed görmedün bil tecellâ-yi zât

5523 Olur vech-i zâta bu hâlet hıcâb
Ki zâhirde hoş <lîki> ma'nen 'azâb

5524 Küşûf ü cinân dahı[2] hûr ü ni'am
Bular sedd ider yolı iy muhterem

5525 Bular cümle nefsün murâdâtıdur
Ki rûhun mürâdı Hudâ zâtıdur

5526 Didi evliyâ bulara mekr-i Hak
Bu mekrün olur dâfi 'ı zikr-i Hak

---

1 İrer vasla bu yolda: İrer bu yolda vasla B
2 Küşûf ü cinân dahı: Küşûf ü cinân ü ve B, MŞ

5527 Meşâyıh didi keşfe hayz-ı ricâl
Ba'îd itti 'abdin Hudâ'dan bu hâl

5528 Çü nûrâni yitmiş bin oldı hucüb
Biri keşf-i kevn oldı iy ehl-i lüb

154a 5529 Şu hâlet ki Hak'tan kılur 'abdi dûr
Giç andan kılursa seni cümle nûr

5530 'Avâm içre keşf ehli ğâyet ulu
Havâs içre lîkin odur bed hulu

5531 Bu hâlâta her kim ki inkâr ider
Sülûki kusûrına ikrâr ider

5532 Olar kim sülûki mükemmel kılur
Bu ahvâli anlar mufassal bilür

5533 Dilersen eğer sen kemâl-i tarîḳ
Tetebbu' kıl ehlin bulup[1] ol refîḳ

24.1

Âmeden-i Ğurâb

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

5534 Gel berü iy <ehl-i>keşf ehl-i hıcâb
Dinle tahrîr eyleyem hâl-i ğurâb

5535 Hılkat-i efrâd-i insân muhtelif
Kimi vahşîdür kimisi mü'telif

5536 Muktezâ-yi şânı üzre her gişi
Gice gündüz sa'y itmektür işi

5537 Ğılzat üzre olmış anun hılkati
Lîki kesb-i hıffet itmek himmeti

5538 Ba'zı ahlâkun mübeddel olması
Câ'iz oldı lîki geçtür bulması

5539 Himmet-i a'lâ gerik hâsıl ola
Anı tekmîl eyleyen kâmil ola

1 ehlin bulup: ehlini bul MŞ

5540 Hem ğıdâsi cîfe oldı her sabâh
Lîki var sa'yi bula andan felâh

5541 Her gişi bir nesneye kasd eylese
İrişür ger gice gündüz soylasa

5542 Hem musâhib ana hayvân ü tuyûr
Zümre-i insândan olmıştı dûr

5543 Vasf-ı hayvân ğâlib olsa bir kese
Anı insân saydılar hâr ü hase

5544 Nûr-i Hak'tan var derûnında eser
Ğâlib olmış lîki setr itmiş keder

5545 Çün müvakkat olsa ızhâr-i kemâl
Vakti gelse mâni'a irer zevâl

5546 Gâhi mestûr oldı geh eyler zuhûr
Bilmedi zulmet midür yâhud bu nûr

154b 5547 Gezdi bu hâlet içinde hayli ol
Âhırı bir gün irer bir dağa yol

5548 Tab'ı kıldı hâl-i 'uzlet ıktizâ
Kasdı bu pâk ide kalbin ez-hevâ

5549 Tâ bula bir ḳâli yir halvet kıla
Hoş safâ vire bu gün âb ü gile

5550 Seyr ider bu dağ içinde bir zemân
İstedi bir yir yapa bir âşiyân

5551 Hoş 'ıbâdet eyleye ma'bûdına
Ola kim ire bu dem maksûdına

5552 Her ne hâsıl ittise âdem bu dem
Ol durur yoldaşı ana şâd ü ğam

5553 Seyr iderken irdi halvet kûşeye
Âşiyânın yaptı ol bir mîşeye

5554 Bilmeye hâlin anun hîc bir ehad
İsteye her demde Mevâ'dan meded

5555 Hem ana hîc dest-i insân irmeye
Gendü dahı halk içine girmeye

5556 Çün tevekkül hırkasına başını
Çekti akıttı nedâmet yaşını

5557 Ihtiyar itti kanâ'at kûşesin
Hem kabûl itti riyâzat pîşesin

5558 Fakrı tercîh eyledi ol ber-ğınâ
Zerre incinmez ider şükr ü senâ

5559 Yoğ-ıdı hâzır ğıdâ katında hîc
Her ne vaktın bulsa yirdi ir ü geç

5560 Hoş teveccüh eyledi Mevlâ'sına
Tâ irişe hâletün a'lâsına[1]

5561 Olmadı pes 'âlem içre zelle bend
Herkese bu veche eyler nush u pend

5562 Hâtırına virse ger açlık melâl
Ol çıkardı taşraya kasdı sü'âl

5563 Bir iki kapuya varırdı hemân
Bî-tereddüd bulsa yirdi kurı nân

5564 Ger ğıdâ girse ele kadr-ı kifâf
Bakmaz-ıdı ni'met olsa kûh-ü ḳâf

5565 Yoğ-ıdı şânında kasd-ı cem'-i zâd
Iztırâbı cû'ı def'[2] ancak mürâd

155a 5566 Meskenine râci' olurdı yine
İşbu vech-ilen geçindi çok sene

5567 Çün safâ buldı gönül âyînesi
Anı seyr itmek oluptur pîşesi

5568 Her ne hâl üzre haḳîkatte suver
Görinürdi anda eşyâ her ne var

---

1 evlâsına: a'lâsına B
2 Iztırâb-i cû'ı def': Iztırâbı def-i cû' AE, MŞ

5569 Gice gündüz ana kıldı i'tibâr
Doldı dil ağyâr kaldı fikr-i yâr

5570 Evvelinde matlebi fikr-i Hudâ
Âhırında doldı dil ğayr ı hevâ

5571 Lîki ğâfil gendü bilmez aslını
Fürkate bey' eylemiştür aslını

5572 İltifât ittükçe buldı izdiyâd
Hamd idüp dir hâsıl ittüm hoş mürâd

5573 Çünki Hak'tan ğayrı şey maksûd olur
Bil tecellî kapusı mesdûd olur

5574 Pes ğurâba irdi bundan mekr-i Hak
'Âkıl oldur kıssadan aldı sebak

5575 İ'tiḳâdı rütbet-i a'lâ bulur
Her ne şey kim kasd ider hâlin bilür

5576 Ba'zı hâlet zâhirinde hoş gelür
Ol cihetten ana şeytân yol bulur

5577 Anun-içün didiler evvel refîḳ
Lâzim oldur sâlike andan tarîḳ

5578 Tâ anı men' ide ez-râh-i dalâl
Ol da tâbi'[1] ola terk idüp süvâl

5579 Halk içinde buldı şöhret işbu hâl
Cem' olur eşhâs bunda kasd-i fâl

5580 İ'tibâr-i halk nefse hoş gelür
Bakmaz oldı yüzine kim boş gelür

5581 Haz ider kim anı ta'zîm eylese
İncinürdi kim ana pek söylese

5582 Kim gelür kalbinde bir niyyet tutar
Her ne görse ol dahı virür haber

5583 Ol kadar taklîd ider ana 'avâm
Cânib-i Hakk'ı unuttı bi't-temâm

1 tâbi': teslîm MŞ

5584 Muktezâ-yi nefsi hod ʻızzettedür
Buldı haz itti ʻaceb hıkmettedür

155b 5585 İltifât-i halktan buldı sürûr
Ittılâʻ-ı ğaybdan irdi ğurûr

5586 Çün tenezzül itti eski hâlına
Yap yap irişti küdûret balına

5587 Balını sâf eylemişken mûmdan
Yine mahlût oldı nefs-i şûmdan

5588 Yolunı sed eyledi hâl-i küsûf
Bilmez ammâ mâh-i dil buldı husûf

5589 Halka mahlût olsa kes kable'l-kemâl
İrişür hâline noksân ü zevâl

5590 İşbu hâletlen geçinürken ğurâb
Kalbine bir gün irişti ıztırâb

5591 ʻÂlemi kalkup birez seyr eyleye
Her ne lâyih olsa kalbe söyleye

5592 Hem temâşâ eyleye şehr i kurâ
Hem haber vire ne var arz u semâ

5593 Çünki kalbinde bu fikri berk ider
Bu maḳâmı hem yuvasın terk ider

5594 İşbu niyyetlen yuvasından uçar
Niçe dağ u vâdi yi[1] sahrâ geçer

5595 Bu hevâda gezdi ol haylî zemân
İrdi maʻmûra yolı pes nâ-gehân

5596 Seyr iderken irdi şehr i köylere
Halk üşerdi başına varsa nire

5597 Sanasın cingen karısı fâl ider
Ehli görse dir ne mûm ı bal ider

5598 Kimi dir kim bir bakımcı geldi uş
Kimi dir oldum bu gün falcıya tuş

1 vâdi yi: vâdi vü AE, MŞ

5599 Kimi tasdîḳ ı kimi teshîr ider
Ehl içinde gendüyi teşhîr ider

5600 Bu dahı söyler ne gelse diline
Kasd ider bu hâlet-ilen biline

5601 Her kapuya varsa söyler ba'zı hâl
Virdiler ana halâyık hayli mâl

5602 Red iderken mâyil oldı mâle ol
Ol sebebden cümleten sed oldı yol

5603 Cem' olup yanında[1] haylî âdemî[2]
İşbu veche seyr iderler 'âlemi[3]

156a 5604 Seyr iderken gendü mislin görmedi
Dir kimesne bu maḳâma irmedi

5605 Hayli müddet seyr ider bu veche ol
Bir mu'azzam şehre nâ-geh irdi yol

5606 Şehr[i] halkı gördi bir cem'-i kesîr
Şehre girdi cümlesi oldı habîr

5607 Cem' olur yanında bir gün hayli nâs
Bunlara nakl itti hâlin bî-kıyâs

5608 Didi kim terk eyleyüp her i'tibâr
Geçmişem 'ızz-i cihândan her ne var

5609 Her kabâdan geçtüm oldum hırka-pûş
Ma'rifetten olmaya tâ hırka boş

5610 Halk içinden bir kenâra gitmişem
Niçe yıl 'ızzet riyâzat itmişem

5611 Feth ide ola[4] hidâyet dil gözin
Tâ temâşâ eyleyem Mevlâ yüzin

5612 Ben dahı ol hazrete vâsıl olam
İşbu yolda sâlik ü kâmil olam

---

1 yanında: yanına MŞ
2 haylî âdemî: bir haylî nâs MŞ
3 İşbu veche seyr iderler 'âlemi: İşbu veche seyr ider ol 'âlemi MŞ
4 ide ola: ola ire MŞ

5613 Çekmişem açlık susuzlık bî-'aded
İrişür bir gün bana Hak'tan meded

5614 Rab tecellî itti gönlüm dağına
Doldı envâr-i Hudâ dil bâğına

5615 Çün gönül mir'âtına kıldı nazar
Kalmadı anda küdûretten eser

5616 Müntakış oldı dile hâl-i cihân
Zâhir oldı her ne var şey'-i nihân

5617 Zerre zerre seyr kıldum 'âlemi
Berr ü bahr ü hayr ü şerr-ü âdemi

5618 Hâsıl oldı ol nefeste işbu hâl
Cümle haktur sanmanuz kim ḳîl ü ḳâl

5619 İrdi Hak'tan ben kula in'âm-ü hâs
Görmedi bu hâleti illâ havâs

5620 Bildi kılmaz gendüne kimse hılâf
Germ olup mecliste kıldı hayli[1] lâf

5621 Var-ıdı mecliste bir kâmil 'azîz
Zâhiri ednâ velî sâhib-temîz

5622 Çün ğurabun sözlerini dinledi
Hep sülûkinde kusûrın anladı

156b 5623 Bildi kim noksânı var anun temâm
Kasd idüp feth eyledi ana kelâm

5624 Didi ana iy 'azîz-i pür safâ
İşbu yolda hayli çekmişsin cefâ

5625 Lîki zâyi' eylemişsin 'umrüni
Hîc tedârük itmemişsin emrüni

5626 Bilmemişsin matleb-i a'lâyı sen
Rûha za'f irmiş durur kuvvette ten

5627 İrmemişsin çünki sâhib-himmete
Hayf ola hep çektüğün bu zahmete

1 kıldı hayli: vâfir kıldı MŞ

5628 Yirine sarf itmemişsin mâlüni
Yoluna sed eylemişsin ḳâlüni

5629 Râh-i Hak'ta bulmamışsın reh-nümâ
Kandasın sen kanda<dur> vasl-i Hudâ

5630 Ehl-i Hak katında bu mezmûmdur
Balı yoktur gûyiyâ bir mûmdur

5631 Hakk-ılan ortada olmıştur hıcâb
Hâlüni bilmezsin iy miskîn ğurâb

5632 Şimdi hoş gelmez benüm sözüm sana
Gel rücû' it alkış eylersin bana

5633 Dinle bir mikdâr ehlün hâlini
Ğayrınun terk eyle ḳîl ü ḳâlini

5634 Var durur bir yir<de> bir bâğ-ı 'aceb
Halkıdur pür ma'rifet ehl-i edeb

5635 Her ki ana girdi gördi Rabb'ini
Girdi kim terk itti ğayra hubbunı

5636 Her kemâlin anda cem' itmiş Hudâ
Bitmez anda ekse tohm-i mâ-sivâ

5637 Cümle ezhâr-i kemâlât-ı İlâh
Bitmiş anda yok durur bâtıl giyâh

5638 Cennetü'l-firdevs içinde her ne var
Nüshadur andan velîkin muhtasar

5639 Dü cihânda misli yok vâsi' fezâ
Kûşesinde zerredür arz u semâ

5640 Dinlesen tevhîd söyler her nebât
İster-isen andadur âb-ü hayât

5641 Belki her bir zerresi bî-iştibâh
Câmi'-i cümle kemâlât-i İlâh

157a 5642 Görmeyince fehm olınmaz vasf-ıla
Tâlib-isen sen dahı rü'yet dile

5643 Halkınun hulkına hod[1] yoktur beyân
Her birisi Hakk'ı görmiştür 'ayân

5644 Cümlesi olmış durur makbûl-i Hak
Bel Hak'un makbûlidür maktûl-i Hak

5645 Bu senün hâlâtun anlar zem ider
Kim anarsa kakıyup dirler gider

5646 Ehl-i Hak katında bu meşhûrdur
Mübtelâ olan ana memkûrdur

5647 Ehl-i kurbı eyler ol Hak'tan ba'îd
İltifât-ılan şaḳî olur sa'îd

5648 Ba'zı hâlet dahı dir anlar 'acîb
Zerresin işitmedi anun lebîb

5649 Nakl olınsa 'akl-i evvel bilmeye
Bu lisân-ılan beyâna gelmeye

5650 Ger biriylen sohbet itsen bir nefes
Pür olur dil kasd ider kesr-i kafes

5651 Her birinden dürlü dürlü bûy-i hoş
Her dimâğa irişür virür hurûş

5652 Lutf ü hulk-ıla kamu söyler kelâm
Nakl olınmaz bunlarun hâli temâm

5653 Anda bir insân-i kâmil var ahî
Ger göreydün kul olurdun sen dahı

5654 Hılkati anun 'alâ hulkin 'azîm
Kasd ide ihyâ ider 'azm-i remîm

5655 Bahr-i vahdet içre ol ğavvâstur
Dâr-i kurbette o hâsu'l-hâstur

5656 Hep anun makbûlidür makbûl-i Hak
Gel berü sen dahı al andan sebak

5657 Hızmetinde ger olaydun sen muḳîm
Gösterürdi sana râh-i müstaḳîm

1 hulkına hod: hod hulkına MŞ

5658 Ol kadar medh itti bâğ ı ehlini
‘Arz ider bir bir ğurâba cehlini

5659 Bi’z-zarûrî meyl ider ana ğurâb
Didi gel göster bana râh-i savâb

5660 Tâbi‘ oldum sana ol bana delîl
Tâ tabîb-i hâzıka irsün ‘alîl

157b 5661 Ol gişi hâlin gurâbun fikr ider
İmtihân-içün şerâyıt zikr ider

5662 Tâ bile meyli ana dilden midür
Yohsa sûrettür hemân dilde midür

5663 Her ne teklîf ittise kıldı kabûl
Didi gidem ana bin yıl olsa yol

5664 Bildi kim irdi ğurâba şevk-ı tâm
Didi bu şehr içredür işbu maḳâm

5665 Lîki ashâbunı terk itmek gerik
Sen hemân tenhâ yola gitmek gerik

5666 Ğayrısı kaldı ikisi gittiler
Az zemândan bir kapuya yittiler

5667 Gördi bir yüksek kapu ammâ yapuk
Dir ahî niçün değildür bu açuk

5668 Ol gişi didi ğurâba iy ahî
Sende benlikten eser vardur dahı

5669 Zerre denlü olsa benlikten eser
Beklesen bin yıl açılmaz işbu der

5670 Benliğin terk eyledi anda ğurâb
Ol nefeste ana oldı feth-i bâb

5671 Vâkı‘ oldı ana çünkim feth-i der
Doldurur anun dimâğın bûy-i ter

5672 Didiler gir içerü destûrdur
Nâ-ehil görmez velî mestûrdur

5673 Çünki ol girdi kapudan içerü
Bunlaru ide temâşâ rû be-rû

5674 Didi ana ol 'azîz ü reh-nümâ
Eyleğil Allâh'a çok hamd ü senâ

5675 Çün müyesser oldı sana feth-i der
Zerre zerre sen dahı itgil nazar

5676 Tâ sana hâl-i haḳîkat keşf ola
Sanma her kes sâlik olur bu yola

5677 Gördi pür zînettür ashâb-i[1] çemen
Vaz' olınmış ortada bir encümen

5678 Çün birez gülşen için seyrân ider
Cân dimâğın bûy-i hoş hayrân ider

5679 Seyr iderken eyledi bir şey zuhûr
Gördi cem' olmıştur asnâf-i tuyûr

158a 5680 Zâhiri tayr ü haḳîkat âdemî
Seyr iderler on sekiz bin 'âlemi

5681 Kürsü-yi vahdette bir kes oturur
Sanki âdemdür melâ'ik götürür

5682 Yüzi nûrından münevver cümle bâğ
Kim ehâlî devr idiptür sol u sağ

5683 Hoş kasâyid okıyup dürler döker
Bâğ-ı kalbe ma'rifet tohmın iker

5684 Her ki ıslâh itti kalbin şeş cihet
Bitti anda dürlü verd-i ma'rifet

5685 Kim ki bâğ-ı kalbini pâk itmedi
Hâr ü has bitti vü ğayrı bitmedi

5686 Cümle tevcîh itmiş ana dil yüzin
Zâyi' itmezler anun hîcbir sözin

5687 Yok durur bunlarda ğayra iltifât
Her biri bir zerre kılmıştur sebât

1 ashâb-i: ezhâr-i AE, enhâr ü MŞ

5688 Müstemi‘ oldı birez bunda ğurâb
İrişür kalbine bir gün ıztırâb

5689 Bunlar-ılan bulmadı ol ülfeti
Hâtırına geldi eski hâleti

5690 Görmedi bunlardan aslâ i‘tibâr
Dir dirîğâ itmişem terk-i diyâr

5691 Bunca ashâbun ki terkin urmışam
Andan artuk bunda şey görmemişem

5692 Âdemîlikten bularda yok eser
Gelse bin kes birisi kılmaz nazar

5693 Terk idüp işbu maḳâmı gitti ol
Pes kapudan taşra çıktı tuttı yol

5694 Çün irişti eskiden ashâbına
Her birisi muştılar ahbâbına

5695 Geldi bize yine ol makbûl-i Hak
Gel berü sen de münevver veche bak

5696 Kanda vardun didiler iy rûh <u> cân
Bizden oldun niçe müddet sen nihân

5697 Didi tahrîk itti bir yâr-i ‘azîz
Didi var ‘âlemde bir sâhib-temîz

5698 Bâğ-ı kurbette idinmiştür maḳâm
Hâleti rü’yet durur anun[1] müdâm

158b 5699 Râh-i Hak’ta her kime olsa karîn
Gösterür Hakk’ı ana ‘ayne’l-yaḳîn

5700 Ben dahı kıldum tama‘ ittüm sefer
Pes irişdük gördüm anı bir nazar

5701 Dinledüm anun kelâmın çok zemân
Anladum hâlin anun zâhir nihân

5702 Cem‘ olup yanında anun ba‘zı kes
İşleri tasdîḳ itmek her nefes

1 anun: anda B

5703 ʻAkla uymaz baʻzı sözler söyler ol
Hem dahı <dir> Hakk'a budur doğrı yol

5704 Ben dahı terk eyledüm anı yine
İrmişem uş yine eski menzile

5705 Bunda her dem feyz irer Hak'tan bana
Anda hâlüm kabz üzre dâyimâ

5706 Bunda dâyim görinür ahvâl-i nâs
Anda var eşyâda çokluk iltibâs

5707 Bunda her dem dil gözi pür-nûrdur
Nesne görmez anda san kim kûrdur

5708 Söyledi bunda zevâyid bî-hisâb
Zâhirâ hoştur velî maʻnen ʻazâb

5709 Bunlar-ılan sohbet itti çok zemân
İrdi bir gün ıztırâb-i kalb ü cân

5710 Bâğı gerçi görmiş-idi bir nazar
Lîki andan câna irmişti eser

5711 Hâtırına geldi andan bûy-i hoş
Ğâlib oldı hubbu câna kıldı cûş

5712 Bunları terk eyledi bî-ıhtiyâr
Tâlib oldı bâğa gezdi çok diyâr

5713 Sâbıḳâ rehberle irmişti ana
Şimdi rehber yok geziptür her yana

5714 Âhırı bir gün kapuya irdi yol
Gördi bağludur kapu çün sağ u sol

5715 Vardı yanına anı açmak diler
Ol kapudan içerü geçmek diler

5716 Ol kadar cehd itti mümkin olmadı
Kaldı hayrân n'idesini bilmedi

5717 Ağladı çok toprağa sürdi yüzin
Bir sadâ semʻıne irdi ansuzın

159a 5718 Didi şimden sonra iy miskîn ğurâb
Mesken oldı sana ıstablü'd-devâb

5719 Her ki bundan çıktı artuk girmedi
Hakk'a münkir Hakk'ı hergiz görmedi

5720 Bilmedün kadrin bulup vasl-i habîb
Sana şimden sonra yoktur bil nasîb

5721 Hıssa yoktur sana çün ez-bûy-i ter
Falcıluğuñ[1] var sana hâlet[2] yiter

5722 Zulmet içre nûra irmiştün 'aceb
Zâyi' ittün cehl-ilen iy bî-edeb

5723 Bilmedün kadrini bâğ-ı vahdetün
Kesret-ilen eyleğil var ülfetün

5724 Cevher i iksîre irdün bilmedün
İhtiyâc-i ğayr'dan kurtulmadun

5725 Buldun illâ içmedün âb-ü hayât
Günde bin gez sana lâyıktur memât

5726 Fürkati tercîh ittün kurbete
Yok liyâkat sende bâğ-ı rü'yete

5727 Çün kapu feth olmasın bildi mühâl
Varmağa ashâba hem yoktur mecâl

5728 Kaldı hayrân ortada miskîn ğurâb
Virdi<dür> *yâ leytenî küntü türâb*[3]

5729 Her kime kim devlet irdi bilmedi
Sonra bin yıl tâlib oldı bulmadı

5730 Kenz-i mahfîye oluptur ba'zı tuş
Cehl-ilen müflis olup ol kaldı boş

5731 Niçe açlar irdi hôn-ı kurbete
Yimedi hîc tab'ı mâyil nefrete

---

1 falcıluğuñ: falcıluğın B
2 sana hâlet var: var sana hâlet MŞ
3 Keşke toprak olaydım. (Kur'an, 78:40).

5732 Niçe ‘atşân buldı hoş mâ’-i ma‘în
İçmedi olmadı fazl-i Hak mu‘în

5733 İrmese nûr-i hidâyet âdeme
Zulmet içinden bakar ol ‘âleme

5734 Her kime Mevlâ diler ide ‘atâ
Mâni‘ olmaz eylese yüz bin hatâ

5735 Yâ İlâhî kıl hidâyet sen refîḳ
Hazretüne vara tâ doğrı tarîḳ

5736 Ol harîme idevüz biz de duhûl
Nûr-i zâta ğark ola tâ sağ u sol

159b 5737 İrmiş-iken bendeye senden meded
Bâb-i rü’yet bâbını sen kılma sed

5738 Ol haremden bizi yâ Rab kılma dûr
‘Afv eyle vâkı‘ olsa ger kusûr

5739 Bizi anda sâbitü’l-akdâm kıl
Her nefeste niçe bin in‘âm kıl

5740 Bu du‘âya kankı kes âmîn dir
Ana dahı rü’yetünden hıssa vir

5741 Bu cihândur bir hayâl-i pür ‘ıber
Bildi anı her ki gezdi der be-der

24.2

Kelimât-i İlâhiyye

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

5742 Celâli perdesin Mevlâ cemâline hıcâb itti
Faḳîr ü derdimendine ‘aceb düşti ‘ıtâb itti

5743 Gözüm yaşı firâkından oluptur nîl idüp tuğyân
Vücûdum mısrını küllen yıkup ol ğark-ı âb itti

5744 Cemâlin gizledün yârün unıdur bir nefes ‘âşık
Bakup ğayra gönül gözine ğaflet geldi hâb itti

5745 Tecellâ-yi cemâl-ilen gönül pür nûr olmışken
Güneş yüzine ol dilber firâkını hıcâb itti

5746 Yarın vuslatta şunlar kim bu gün işbu cihân içre
Vücûdı defterin bir bir okuyup hep hisâb itti

5747 Şular kim dâr-i dünyâya gelüp bilmediler Hakk'ı
Mukarrer bil olar dünyâ vü 'ukbâsın harâb itti

5748 Şular kim geldiler a'mâ ve gittiler girü a'mâ
Bilün hasrettedür anlar ebed fürkat 'azâb itti

5749 Şu kim *'Ârif* olup küllî sivâyı eyledi ifnâ
Vücûdı zerresin iki cihânda âfitâb itti

24.3

Eyzan[1]

[mefâ'îlün mefâ'îlün]

1 Yanar dil bilmezem n'oldı
İşim feryâd ü zâr oldı
Gönül Hak ışkılan doldı
İşüm feryâd ü zâr oldı

2 Dün i gün nâr-i fürkatte
Yanup iklîm-i ğurbette
Gezüp sahrâ-yi hayrette
İşüm feryâd ü zâr oldı

3 İrelden câna bûy-i yâr
İki 'âlem bana ağyâr
Döküp göz yaşını her bâr
İşüm feryâd ü zâr oldı

4 Gehî mecnûn gehî 'âkıl
Gehî fürkat gehî vâsıl
Olaldan 'ışk-ı Hak hâsıl
İşüm feryâd ü zâr oldı

1 **Eyzan: Hâzihî Eyzan AE, Ve Lehû Eyzan MŞ**

160a 5 Gelelden kalbe ʻışk-ı cân
Refîkum nâle vü efgân
Olup ben ney gibi nâlân
İşüm feryâd ü zâr oldı

6 Dikelden ʻışk eli bir gül
Çü oldı bâğa dil sünbül
Olup ol bâğa ben bülbül
İşüm feryâd ü zâr oldı

7 Bu halkun kimisi ʻâşık
Kimi *ʻÂrif* kimi sâdık
Beni kılmış buna lâyık
İşüm feryâd ü zâr oldı

25

<F a s l >

Matla‘

[fe‘ûlün fe‘ûlün fe‘ûlün fe‘ûl]

5750 Gel iy kurba tâlib dilersen vusûl
İşit nakl idem sana aslü'l-usûl

5751 Gerik evvelâ sana bir kalb-i pâk
Yanında dü ʻâlem ola hem çü hâk

5752 Gözine gözükmeye bâğ-ı cihân
Hutûr itmeye ana hûr i cinân

5753 Şu resme cilâ vire hubb-i Hudâ
Ki jeng irmeye ez-ğubâr-i sivâ

5754 Safâ vü letâfette bulsa kemâl
Tecellî ider anda bî-şek cemâl

5755 Dilersen su‘ûd idesin ber-semâ
Cihânun ğıdâsın yime çün hümâ

5756 Cihân cîfedür eyle andan hazer
Kohusı virür kalb ü rûha keder

5757 O kim yidi esfelde kaldı ebed
Şu perhîz iden gördi vech-i Ehad

5758 Dahı anun ehlinden olğıl ba'îd
Olar kim ba'îd oldı ol<dı> sefîd

5759 Mukarrer anun tâlibidür kilâb
Biri dûzah oldı ebed der-'azâb

5760 Bil iy tâlib ü kâsıd-i[1] kurb-ü şâh
Harâm itti dâreyni sana İlâh

5761 Harâmı yime mahrem ol hazrete
Ki kurbet harîminde doy ni'mete

5762 O kim ıhtiyâr itti cû'-ı sivâ
Zıyâfet müdâm irdi Hak'tan ana

160b 5763 Hümâ-veş olursan beşerden ırak
Seni ilte mi'râca bir hoş bürâk

5764 Bu halkun gözinden kılan ğaybeti
Olur *ḳâbe kavseyn*[2] anun kurbeti

5765 Bu bir söz durur lîki yüz bin kitâb
Olur ger yazılsa ana fasl i bâb

5766 Şürû' eyle maksûda keşf it mürâd
Anı her ki zevk itti ni'me'l-fü'âd

5767 Kulak tuttı hâzır kamu tâlibîn
Gözin açtı nâzır ne var sâlikîn

25.1

Âmeden-i Hümâ

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

5768 Gel iy seyr isteyen fevka'l-'ulâyı
Kulak tut nakl idem hâl-i hümâyı

---

1 Bil iy tâlib ü kâsıd-i: Bil iy tâlib-i kâsıd-i AE, Ki bil tâlib-i kâsıd-i B
2 yayın iki ucu arasındaki uzaklık kadar (*Kur'an*. 53:9).

5769 Hümâ pervâz ider sanma hevâda
Velî seyrân ider her dem ʻamâda

5770 Bu gün içinde ol kıldı hurûcı
Varup ʻarş üstine kıldı ʻurûcı

5771 Hümâ-veş ger olursan ehl-i perhîz
Yolun fevka'l-ʻulâya irişür tîz

5772 Mülevves itme dünyâya özüni
Cenâb-ı Hakk'a dut dâyim yüzüni

5773 Çü mir'âtun ola her dem safâda
Zuhûr ider ne var sirr-i hafâda

5774 Hudâ kıldı hümâyı pâk-hılʻat
Taḳâzâsı kıla tekmîl-i kurbet

5775 Gerik tekmîl-içün seyr-i ʻavâlim
Ola her ʻâlemün hâline ʻâlim

5776 Dahı her birisinden ire bir hâl
Ki zâtı ola câmiʻ cümle ahvâl

5777 Geçüp cümle ne var zâhir mezâhir
İdüp seyr-ü semâvât i ʻanâsır

5778 Nüzûl itti gelüp dâr-i fenâya
Temâşâ eyleye arz u semâya

5779 Olup her sûret-ilen ol musavver
Kemâlâta ne varsa oldı mazher

5780 Bu ʻâlem zâhirinde gerçi esfel
Haḳîkatte kamudan oldı ekmel

5781 Melekten kurbet-i insân ziyâde
Anun-içün kaluptur ol semâda

161a 5782 Hümâ anun içün itti tenezzül
Görüp her zerreyi ide te'emmül

5783 İşitmek görmek ikisi değil bir
Kılur tâlib olan görmeğe tedbîr

5784 Hümâ kıldı hevâda niçe cevlân
Bu dünyânun kılur nakşını seyrân

5785 Dahı ahvâl-i halka oldı nâzır
Görür her birisi hızmette ḳâsır

5786 Cihânun halkınun hâlin görüp ol
İrişmez bildi ol maksûda bu yol

5787 Didi gendüsine iy yâr-i sâdık
Bu hâletler değildür Hakk'a lâyık

5788 Bularun her birisi bir hevâda
Bulardan dûr olan evc-i semâda

5789 Cihânı gördi bir dârü't-tağayyür
Haḳîkat bildi yok bunda takarrür

5790 Didi kim tâlib ol bir dâr-i bâḳî
Ola Mevlâ sana anda mülâḳî

5791 Çıkarsan fikr-i dâreyni gönülden
İriştün bil ki Allâh'a bu yoldan

5792 Bunun emsâli ol çok itti fikri
Velî her demde Allâh oldı zikri

5793 Oluptur gendü mahfî zikri ahfâ
Anunçün buldı *kavseyni ev ednâ*[1]

5794 Temâşâ eyledi dünyânun ehlin
Bularun anladı ol 'ılm ü cehlin

5795 Oluptur her biri dünyâya meşğûl
Mutî' emrine san Mevlâsına kul

5796 Unutmışlar cenâb-i Hakk'ı bunlar
Tekebbürden geyerler dürlü donlar

5797 Sanasın cem' oluptur niçe segler
Bu dünyâ cîfesini anda yirler

5798 Gören dir kim kamu segler dirildi
Kılur bir lokma içün hoş hırıldı

1 bk. Yayın iki ucu arasındaki uzaklık kadar, yahut daha az. (*Kur'an*. 53:9).

5799 Yimekten cîfeyi ger olsa tuhme
Elinden gelse virmez ğayra lukme

5800 Yimişler cîfeyi bunlar şu resme
İrişmiştür kesâfet cümle cisme

161b 5801 Kamunun kaplamış kalbin kasâvet
Kılur birbirine buğz u ʻadâvet

5802 Bularun çün ğıdâsı cîfe oldı
Anunçün esfelü's-sâfilde kaldı

5803 Olar kim oldı müstesnâ-yi rütbet
Suʻûd itti olar tâ dâr-i kurbet

5804 Bular ahrâ durur pes ğayr-ı memnûn
Bular feth itti kenz-i sirr-i meknûn

5805 Odur bunlar geçüp tûl-i emelden
Ki ḳâlî olmadı sâlih ʻamelden

5806 Hümâ çünkim bularun gördi hâlin
İşitti her birinün ḳîl ü ḳâlin

5807 Didi bunlar dalâlet içre kalmış
İçi taşı bularun cîfe dolmış

5808 Bularda kalmamış evsâf-i insân
Kamusı bağlamıştur hûy-i hayvân

5809 Bulardan lâzim oldı bana ʻuzlet
Cihânı terk idenler buldı kurbet

5810 O kim dünyâda pâk itti füvâdı
Odur bî-şek bilen mebde' maʻâdı

5811 Bular nefsini bilmez kanda Rabb'in
Cihân hubbı pür itmiş cümle kalbin

5812 Ki sığmaz kalbine misḳâl-i zerre
Hudâ hubbı velîkin saʻyi şerre

5813 Çü fikr itmez niçündür işbu hılkat
Açılmadı anunçün bâb-i hıkmet

5814 Hudâ insânı kıldı şey'-i câmi‘
Kamu envâr oldı anda lâmi‘

5815 Bisât-ı kurbeti kıldı müheyyâ
Ana huddâm oldı cümle esmâ

5816 Anı mir'ât kıldı her kemâle
İrişür her nefes bin bin nevâle

5817 Ana her demde ‘arz eyler cemâli
Kanı göz kim göre ol Lâ-yezâl'i

5818 Nidâ eyler sana her günde yitmiş
Bulınmaz binde bir anı işitmiş

5819 Anunlan pes Hudâ her yirde hâzır
Velî insân anı görmekte ḳâsır

162a 5820 İder her dem bisât-ı kurba da‘vet
‘Acebdür kim anun hâlâtı nefret

5821 Muhît oldur kamuyı her tareften
Bular bakmaz ana hîcbir tareften

5822 Devâm üzre Hudâ'dur ana tâlib
Velîkin hubb-ü dünyâ ana ğâlib

5823 Bularun cümle dönmiş yüzi Hak'tan
Ki görmez gözleri yakın ıraktan

5824 Bular içün mürettebdür maḳâmât
Müsahhardur ne var arz u semâvât

5825 Ki olmışken bular makbûl-i câmi‘
Değil mi hayf olalar bunda zâyi‘

5826 Çü bu fettâna bunlar oldı meftûn
İki ‘âlemde oldı cümle mağbûn

5827 Bularun her nefeste fi‘li husrân
Ki kavli zûrdur yoldaşı şeytân

5828 Görür her birisi ğark-ı günehtür
Kamunun cümle ef‘âli sefehtür

5829 Bu dünyâ ehliçün çok itti hayfı
Kamusın katl iderdi olsa seyfi

5830 Bular hakkında ol çok itti fikri
Gehî incindi vü geh itti şükri

5831 Dönüp gendüsine nush itti yine
Ki bunlara gönülden kılma kîne

5832 Hudâ bunlara kılmış böyle takdîr
Gel imdi gendüne sen eyle tedbîr

5833 Sana lâzim değil ıslâh-ı ʿâlem
Özin kurtardı her kim oldur âdem

5834 Çü sen bildün nedür pes şân-i insân
Var imdi hâsıl eyle rütb-ü ihsân

5835 Ğıdâsından cihânun yime lukme
O kim bir lukme yidi oldı tuhme

5836 Kohusından dahı irer kesâfet
Buhârı hod virür kalbe kasâvet

5837 Taʿâmından anun kim yirse habbe
Hıcâb olur mukarrer kurb-i Rabb'e

5838 Mülevves kılma nefsün cîfesine
Bularun ğâlib ol sen cümlesine

162b 5839 Televvüsten libâsın dahı sakla
Salâta mâniʿ olur anla Hakk'a

5840 İdüp pes zâhir ü bâtın kamu pâk
Suʿûd eyle varup kıl seyr-i eflâk

5841 Bu dünyâ niʿmetin kim yirse mutlak
Nasîb olmaz ana bil niʿmet-i Hak

5842 Çü perhîz eylesen buldun letâfet
Bisât-ı kurba irgür çok zıyâfet

5843 Kılur anda Hudâ envâʿ-ı tekrîm
Sunar sâḳî şerâb ez-ʿayn-i tesnîm

5844 İçüp andan iriş zevk u safâya
Anun bir katresi pes bin cefâya

5845 Halâs oldun içüp cû‘ u ‘ataştan
Gözün açıldı kurtuldun ‘ameşten

5846 Dahı ehliyle anun kılma sohbet
Ki sohbetten irişür kalbe kasvet

5847 Kamunun zikridür şehvât i na‘mâ
Sanasın kim mü’ebbed ana dünyâ

5848 Musâhibden kılur hâlet sirâyet
Bulardan sen de perhîz eyle ğâyet

5849 Eğer kılsan bulardan cümle ‘uzlet
Kılursın Hakk-ılan halvette sohbet

5850 Bunun emsâli nush-ı bî-nihâye
İdüp gendüye kasd itti Hudâ’ya

5851 Çevürdi yüzini dârü’l-fenâdan
Hurûc itmek diler arz u semâdan

5852 Çü Mevlâ’ya gönülden oldı tâlib
Cihân halkı gözinden oldı ğâyib

5853 Muḳâbil kıldı çün mir’âtı Hakk’a
Cihân nakşı kamusı vardı mahva

5854 Safâ buldı çü mir’âtı kederden
Neler zâhir olur gör imdi sirden

5855 Sülûk idüp su‘ûd itti semâya
Çıkar fevka’l-‘ulâya pâye pâye

5856 Semâda karşular anı melâyik
Didiler kıldı Hak bu milke mâlik

5857 Ne var emrüne tâbi‘dür felekler
Buyur makbûldür cümle dilekler

163a 5858 Mutî‘uz emrüne fermân ne gelse
Kabûl ittük baş üzre her ne olsa

5859 Bilür çün mekr-i Hak'tur bu ri'âyet
Didi yâ Rab bana eyle himâyet

5860 Şühûd-i zâtun oldı bana maksûd
Bularlan yolumı sen itme mesdûd

5861 Sığındum sana senden yâ İlâhum
Ki senden ğayrı yok püşt ü penâhum

5862 Delîl ol bana lutf it hazretüne
Budur lâyık olan hem hazretüne

5863 Sana bir kul ki tâlib ola cândan
Görinürsin ana sirr-i nihândan

5864 Müyesser it bana ğark-ı şühûdı
Senünle_idem kıyâm ü hem ku'ûdı

5865 Gönülden oldı çün Hakk'a münâcât
Kabûl oldı ne varsa cümle hâcât

5866 Muhît oldı o sâ'at anı pür nûr
İşitti bir sadâ dir oldı destûr

5867 Şu kul kim zâtum ola ana matlûb
Kim olur bana andan ğayrı mahbûb

5868 Anun kim kalbi pâk oldı sivâdan
Olur da'vet ana her dem Hudâ'dan

5869 Temâmet çünki terkin urdı ferşün
Çıkup pervâz ider fevkına 'arşun

5870 Görindi anda bir sahrâ-yi bî-had
Delîl oldı kamuya anda Ahmed

5871 Geçüp anda ne varsa kalb ü cândan
'Alâmetler görür sirr-i nihândan

5872 Tutup andan fenâ sahrâsına râh
Diler kim hâsıl ide *lî ma'allâh*[1]

1 "Benim Allah ile …". Tasavvuf edebiyatında çok kullanılan şu hadisin başı olup bütününe gönderme vardır: "Benim Allah ile öyle vaktim olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebildi." Uydurma sayılan hadislerdendir.

5873 İrişti şol yire yok anda ğayrı
Ki vuslat müntic oldı bildi seyri

5874 Ne var ifnâ idüp her zî-vücûdı
Görüp Allâh'ı ol itti sücûdı

5875 Tecellî itti ref' itti hıcâbı
İşitti anda Mevlâ'dan hıtâbı

5876 Görür bî- kemm ü keyf Allâh'ı bunda
Taleb kıl ğayretün var-ısa sen de

163b 5877 O kim dünyâda işbu hâle irmez
Bil <ol> uhrâda hîc Allâh'ı görmez

5878 Olar kim irmedi işbu maḳâma
İnanmaz bin delîl itsen iḳâme

5879 O kim seyr eylemiştür kıldı tasdîḳ
Görür dünyâda kul Mevlâ'yı tahḳîḳ

5880 Edâ itmez bu hâlâtı 'ıbâret
O kim zevk eyledi bestür işâret

5881 O kim tâlib irişti ana şemme
O kim sâlik gözükti 'ayna lem'a

5882 Muhib olanlara söz virdi şevkı
Mürîd olan mürâd idindi farkı

5883 Sözün her biri dürr-i bî-bedeldür
Hak'a mûsil olan yârâ 'ameldür

5884 'Amelsiz kimse irmez bil esah söz
Cihânda kuş uçar mı hîc kanatsuz

5885 Temâm oldı çü seyr-i *ḳâbe kavseyn*[1]
Anı kılmak içün Hak zû-cenâhayn

5886 Ne yire kasd iderse ide tayrı
Ne yirde hâzır olsa ide seyri

5887 Dahı zâtı ola kâmil mükemmel
Ola kullar içinde adı ekmel

1 yayın iki ucu arasındaki uzaklık kadar (*Kur'an*. 53:9)..

5888 Ne varsa ref' olup cümle[1] hıcâbı
Açık[2] bula ne vaktın gelse bâbı

5889 Didi çün hâsıl ittün böyle kurbet
Ki şimden sonra yok ortada fürkat

5890 Kemâlâtuma şânun oldı mazher
Dü kevni sana kıldum var müsahhar

5891 Dışından eyleğil için temâşâ
Her ânda gör ne eşyâ idem inşâ

5892 Çü mir'âtun bana her dem[3] muḳâbil
Arada olmaya bir zerre hâyil

5893 Sana ben hâfızam senden ziyâde
Gehî seyr eyle yirde geh semâda

5894 Varup seyr it bu gez kevn i mekânı
Görürsin pür 'acâyib şimdi anı

5895 Bulursın evvele anı muhâlif
Olursın hıkmet-i eşyâya 'ârif

5896 Ne hıkmet üzre bağlanmış bu tertîb
Nelerden hâsıl olmış yâ bu terkîb

164a 5897 Gözükmez gözüne bir şey'-i ahkar
Ki her zerre semâdan ola ekber

5898 Tasarruf it kamu kıldum halîfe
Sözün nâfiz kesîf ü ger[4] latîfe

5899 Hudâ kıldı ana çok dürlü va'de
Zihî devlet ki tâli' döndi sa'de

5900 Ma'ârif dürrilen pür oldı kalbi
Görür her zerrede isbât ü selbi

5901 Gözükmez gözine hîc ğayr-i Allâh
Kılur her zerrede ol seyr-i Allâh

---

1 cümle: küllen AE
2 Açık: Açuk AE, MŞ
3 mir'âtun bana her dem: mir'âtunı kıl bana MŞ
4 ger: hem MŞ

5902 Çü emr oldı hümâya döndi yine
Gelür bir hoş maḳâma ine ine

5903 Su'ûdından şürû' itti nüzûle
Ki tâ 'âlim ola ahvâl-i yola

5904 Su'ûd idüp nüzûl itmezse ebter
O kes olmaya işbu yola reh-ber

5905 Kamu hıfz eyledi yolda ne gördi
Yolı seyr iderek bir yire indi

5906 Semavât-ıla arzun arasıdur
Kamu sâlik bu yir âvârasıdur

5907 Didiler nâmına "Sahrâ-yi Tevhîd"
İrişür kim ider a'lâ-yi tevhîd

5908 Kitâb içre anılan bâğ-ı meşhûr
Bu sahrâ içredür ammâ ki mestûr

5909 Anunçün zikr iderler dürlü esmâ
Kamu eşyâyı câmi'dür müsemmâ

5910 Bu bir yirdür görenler bildi ancak
Velî görmiş geçindi niçe ahmak

5911 Ana sanma irişür her mücâhid
İrişür ana vâhid ba'de vâhid

5912 Hümâ kıldı çü ol yirde karârı
Temâşâ eyler andan her diyârı

5913 Hudâ kılmış anı şol resme düpdüz
Görür çok müntehâsın baksa her göz

5914 Biri mâni' değildür hîc birine
Olar kim irmedi ana yirine

5915 Gehî nâzır durur fevka'l-'ulâya
Gehî nâzır durur tahte's-serâya

164b 5916 Anı çün zû-cenâhayn itti Mevlâ[1]
Oluptur cümleden pes hâli a'lâ

1 AE ve MŞ'de yeri alttaki beyitten sonradır.

5917 İki cânib kamu yanında hâzır
Bu remzi anlamaz bil kalb-i ḳâsır

5918 Yazılmaz bu maḳâmun hâli iy yâr
İğer bilmek dilersen sen dahı var

5919 Geçüp tahrîrden tayy it kelâmı
Sözüm fehm itti kim gördi maḳâmı

5920 Hümâ çün kim varup zû-zıllı gördi
Şeh oldı kim anun zıllına irdi

5921 Maḳâmâtı çü seyr itti temâmet
Hudâ virdi ana bir hoş kerâmet

5922 Düşerse başına ger zıllı anun
Olur dünyâda şeh ʿabdi gedânun

5923 Bu yolda çün vücûdın kıldı ifnâ
Viriptür ana Mevlâ kadr-ı aʿlâ

5924 Kılıptur meyyitin dahı mükerrem
Götürdi başına her şâh-i aʿzam

5925 Çü oldı ol mutîʿ-i emr-i mûtû
Oluptur cümleten aʿzâsı hoş-bû

5926 O kim dünyâda işbu zıllı görmez
Anun yolı ebed zû-zılla irmez

5927 Eğer ister isen başuna devlet
Hümâ zıllına irmek eyle himmet

5928 Çü zıldan buldılar zû-zılla râhı
Görüp zıl sanma sen de her siyâhı

5929 Şu zıllı bul ki yoktur anda zulmet
Ki zulm itme sana var sende kudret

5930 Didi Mevlâ bana itsen vesîle
Delîl elbette lâzimdür sebîle

5931 Velîkin gönderür baʿza delîli
İçer gibi elinden selsebîli

5932 Kimi adın bilir kimisi dadın
İçer bir katresin keşf ide bâtın

5933 Neler zevk ittüğin ebrâr ü ahyâr
Eğer yazsam dükenmez niçe a'sâr

5934 Celîsündür refîkundur senün yâr
Sanursın yârı ğayrı ğayrıyı yâr

165a 5935 Muhît olmış kamu eşyâyı envâr
Velî idrâk itmez değme ebsâr

5936 <Virür her zerre Hak'tan dürlü ahbâr
Cihânun her sadâsı Hâk'tan ahbâr>

5937 Eğer bilsen dolu her zerre esrâr
Anı zevk eylemez illâ ki ebrâr

5938 Cihân içre ne varsa yâr ü ağyâr
Müsebbihtür Hudâ'yı leyl ü eshâr

5939 Muvahhiddür Hak'ı evrâk u eşcâr
Besâtîn ü riyâz u cümle enhâr

5940 Çü zevk olmadı bârî kılma inkâr
Kılur mü'min olanlar Hakk'a ıkrâr

5941 Bu sözler niçe kerre oldı tekrâr
Ne varsa sende de gel eyle ızhâr

5942 Bu ebyât-ıla iy şîrîn-güftâr
Temâm eyle hikâyât-i güher-bâr

25.2

Kelimât-i İlâhiyye

[mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün]

5943 Ğark itti zî-vücûdı bir bahr-i bî-nihâyet
Her katre bahr-i 'ummân her reşha pür 'alâmet

5944 Nûr-i muhît-i Hak'tan her zerre oldı pür zav
Zulmette halk dâyim bu bir 'aceb hikâyet

5945 Yüz binde bir değildür dâhıl serây-i sirre
Bil sirr-i Hak idiptür her zerreye sirâyet

5946 Sa'y-ile mümkin olmaz fehm ola hıkmetu'llâh
Şânında fazl-ı Hak'tan ola meğer hidâyet

5947 Bir noktadan dü kevnün 'ılmine oldı 'âlim
Her kime kıldı sebkat rûz-i ezel 'ınâyet

5948 Sâlik ki cân ü başın bu yolda târik olmaz
Vallâhi hıssa yoktur lâzim ana ferâğat

5949 Envâ'-ı terbiyetten bir zerre yok te'essür
Mürşid olan nice_itsün hılkatte var hamâkat

5950 Bil zâhidân-i hod-bîn iki cihânda mahrûm
Rûz-i ezelde konmış şânında çün şe'âmet

5951 İy ehl-i 'akl-i ḳâsır kıl şânunı tecessüs
Zâtında kodı Rahmân enva'-ılan kerâmet

5952 'Irfânı câmi' olmak câ'iz şu tab'-ı akvâ
Fehm itse bin ma'ânî şeyh itse bir işâret

165b 5953 Her lafz-ı şeyh-ı kâmil bir dürr-i bî-bedeldür
Ma'nîsi bî-nihâye bir noktadur 'ıbâret

5954 Kalb-i selîm[ü] ehli zevk idiser ma'ânî
Anlar durur cihânda tekmîl iden velâyet

5955 Zevk itmesen haḳîkat gendünde bil kusûrı
Her kim ki *'Ârif* oldı bir remz olur kifâyet

HÂTİME[1]

[mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün]

5956 Gel işit benden iy ehl-i basîret
Diyem bir söz ki yoktur ana kıymet

5957 Cenâb-i Hakk'a kıldum çün 'azîmet
Müzeyyen oldum âdâb-i şerî'at

1 HÂTİME : TENBÎH MŞ

5958 Hudâ sevk eyleyüp râh-i tarîkat
Ne var keşf oldı ahvâl-i haḳîkat

5959 Bu yolda seyr olundı çok merâtib
Geh ilhâm itti[1] geh oldı muhâtıb

5960 İrip hıssa bana ʻılm-ü ledünden
Ki her gün hâlimiz yiğ oldı dünden

5961 İcâzet oldı anı ittüm inşâ
Kılup nâ-ehle mestûr ehle ifşâ

5962 Ki bir tavr üzre ittüm resm-i tesvîd
Anı fehm itmez illâ ehl-i tevhîd

5963 Mürâdum ehl-i tevhîd-i haḳîḳî
Anun ğayrı değil bâğun aḳîḳı

5964 Ne kim feth eyledüm tecrîd içinde
Didüm hep *Ravzatü't-tevhîd* içinde

5965 Hikâyâtı tılısm ittüm bu gence
Kimi feth ide kimi düşe rence

5966 Nitekim rûha cism olmıştı perde
Kim irdi vasla kimi düşti derde

5967 Olar kim cisme kalmaz irdi rûha
Olardur bunda irişen fütûha

5968 Kanı ekmel ki feth ide bu kenzi
Kanı efzal ki fehm ide bu remzi

5969 Olur müflis açarsa[2] kîmiyâger
Cihân pür olsa bakmaz kîmiyâ ger

5970 Kanı tâlib ki ola Hakk'a vâsıl
Dü kevne ʻılm ola katında hâsıl

166a 5971 Göre matlûbu vechin her nefeste
İger ıtlâkta yâhud kafeste

---

1 İtti: oldı MŞ
2 müflis açarsa: müflisler içre MŞ

5972 Kanı ʻâşık hıcâb olmaya ğayrı
Ola her zerre<de> maʻşûk seyri

5973 Yüzinden refʻ idüp yârün niḳâbın
Celîs olup müdâm ide hıtâbın

5974 Kanı sâlik ki kıla seyr[i] fillâh
Kıyâm ü hem kuʻûdı ola bi'llâh

5975 Sülûki müntehâsı seyr[i] li'llâh
Olup tahsîl[i] ide *lî maʻa'llâh*[1]

5976 Çü kıldum *Ravzatü't-tevhîd*'i âhır
Mürâdum kerre bâtın ehle zâhir

5977 *Dokuz yüz kırk üç*incide temâmî
*Receb ayı*nda bilsün hâs u ʻâmî

5978 Oluptur ibtidâ çün nâm-i Allâh
Yine âhırda didüm Allah Allah

*

Kad temme hâze'l-kitâb fî şehri Rebîʻu'lâhır sene sebʻa ve semânîn ve tisʻa-mi'e.

1 "Benim Allah ile …". Tasavvuf edebiyatında çok kullanılan şu hadisin başı olup bütününe gönderme vardır: "Benim Allah ile öyle vaktim olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebildi." Uydurma sayılan hadislerdendir.

TIPKIBASIM

Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesi,
Genel No. 732

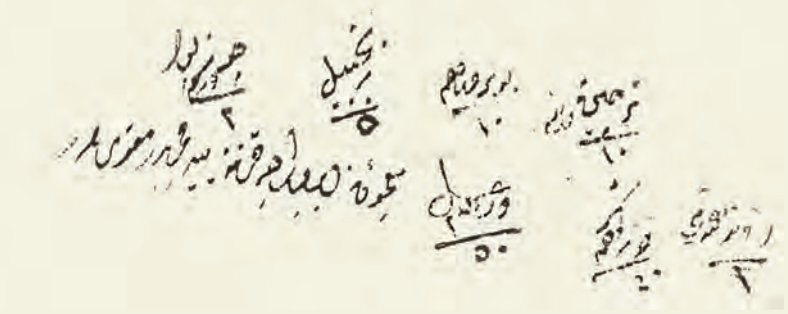

[183ᵇ]

[183ª]

[182b]

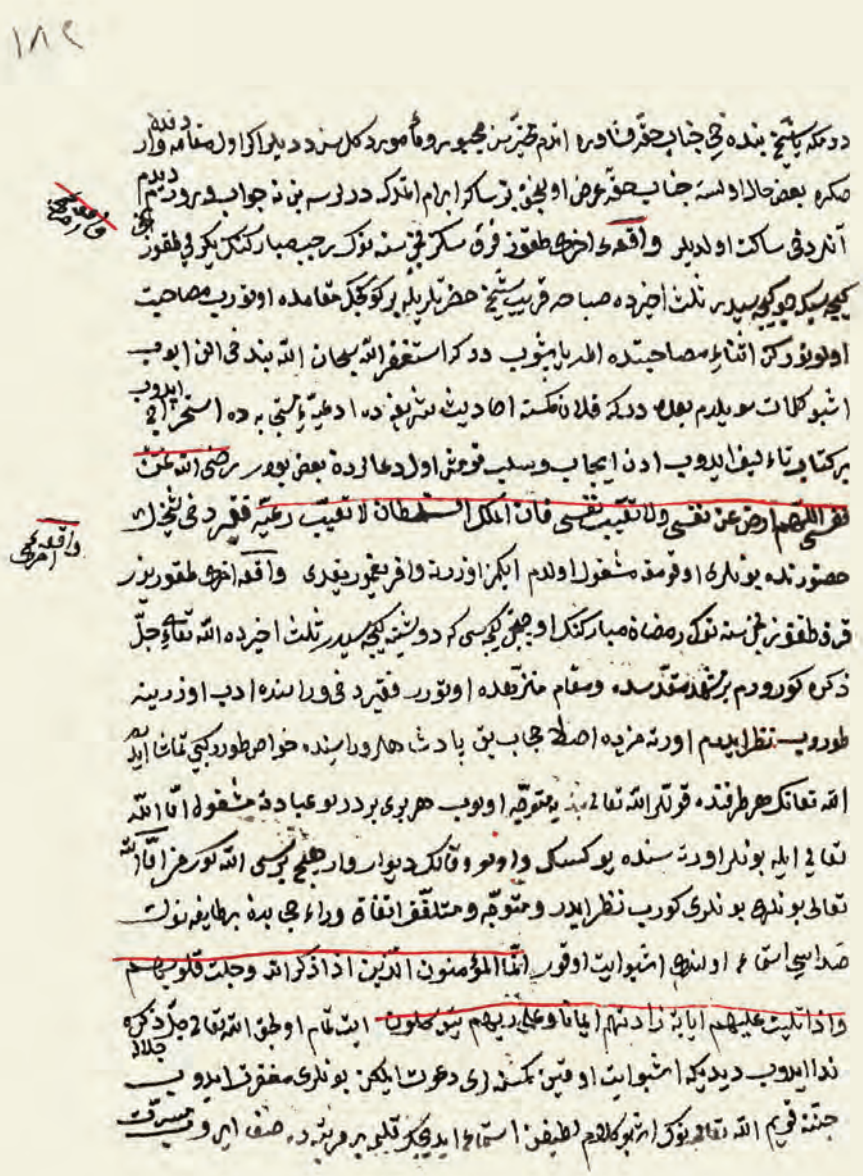

[182a]

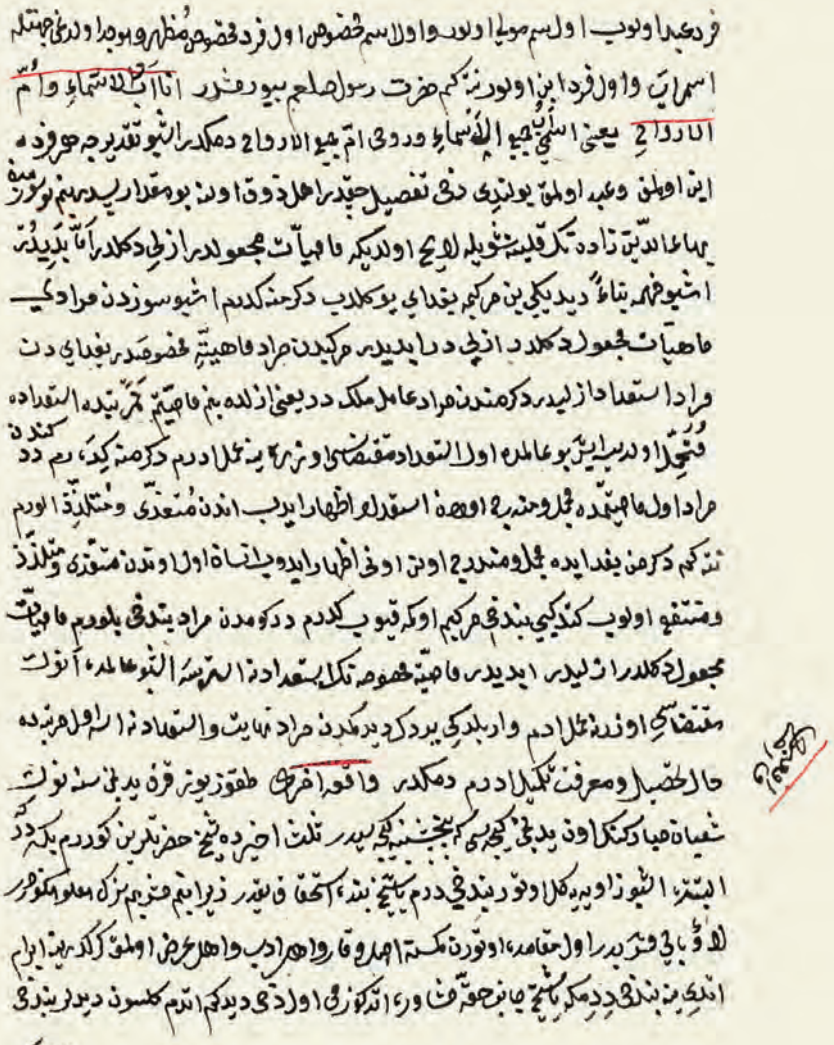

١٨١

وعرض و نصیحت اندکدن صکره مجلس تمام اولوب قالغوب اوچرمغا برسمه متوجه اولوب
کلدکنده بهاء الدین زاده بنم ایچون دیدکه اشبو کسه بعض مجیب سوزلر سویلدایدی جلادن
برسی بولدیکه بنی بایم صاتون المشدر بنده فحدیدیکه بن هباء مکرین هباء مشتوردن کلدم
سز اندن کلدکوزی بهاء الدین زاده دخی دیدیکه بن مربیه یعنی ای یوکلدوب دیمک اولور
بندخی دیدمکه بندا فی مربیم اوکه قبوب سرویه کیدرم و اربلدکی یه دکل بعضده متعرف
اولوب عمدا اولدیکه بنی خجل اولنه یسر الله یوزدرت مرتبه سوزکی سویلمیدر دیدیلر
دن مراد اولنان معناکم ذکر اولنه کرکدر حیفا عالم مثالده بلا تکلم بنم مرادم انلره و انلرک
مرادی بکا بطریق الانکشاف و الالهام معلوم اولوب فهم اولنان معنا ایدر حکمت و اعلام
و جهیله دکلدر و ظاهرده تأویلدخی دکلدر و دخی اول وقتده چنان معانی لایح اولمندر
بعض اهل اولمندر و بعده عبارات ظاهره ادا اتملک لکن دکلدر ذوقی درکه کمسنه کم
اهل ذوقدر و سایر مراتبدر و صاحب معرفتدر یوقدر بکلاندن مقصود اصلی بندر فهم
ایدیلر بنی بایم صاتون المشدر دمکدن اول یرکه بنی شویله فهم اتدیکم فی نفس الامر بنم کسنه
بنی بکا کیکن صاتون اوب اوغول ایدینه بن هباء مشتوردن کلدم سز اندن کلدکوز فی
دیدکم اول کسنه جوابدر یعنی بوسوزدن مراد اجزای اصلیه و متعرفه مکل اجتماعلرینه
سبب اولمندر یعنی هر فردک بر ماهیتی خصوصی وارد بجمیع اسماء جامع اولدقده فلکه کره
لیسم خصوصی غالب و حاکم و متعرف اولوب اولدخی انوک تحت تصرفنده و بنی حکومتنده
اولوب اسم خصوصکه عبد اوب من عند الله اول اسم خصوصکه عبد اولمغله سمی اولوب
اونیا بل کرانیا کوسکری بر دا اسملر سمی دکه مثلا عبد الله و عبد العلی و عبد الحق و عبد التواب
و عبد الوزاة کبی اول فرد خصوصی اول اسم خصوصکه اشاره مظهر اولوب اشبو جهتله اول

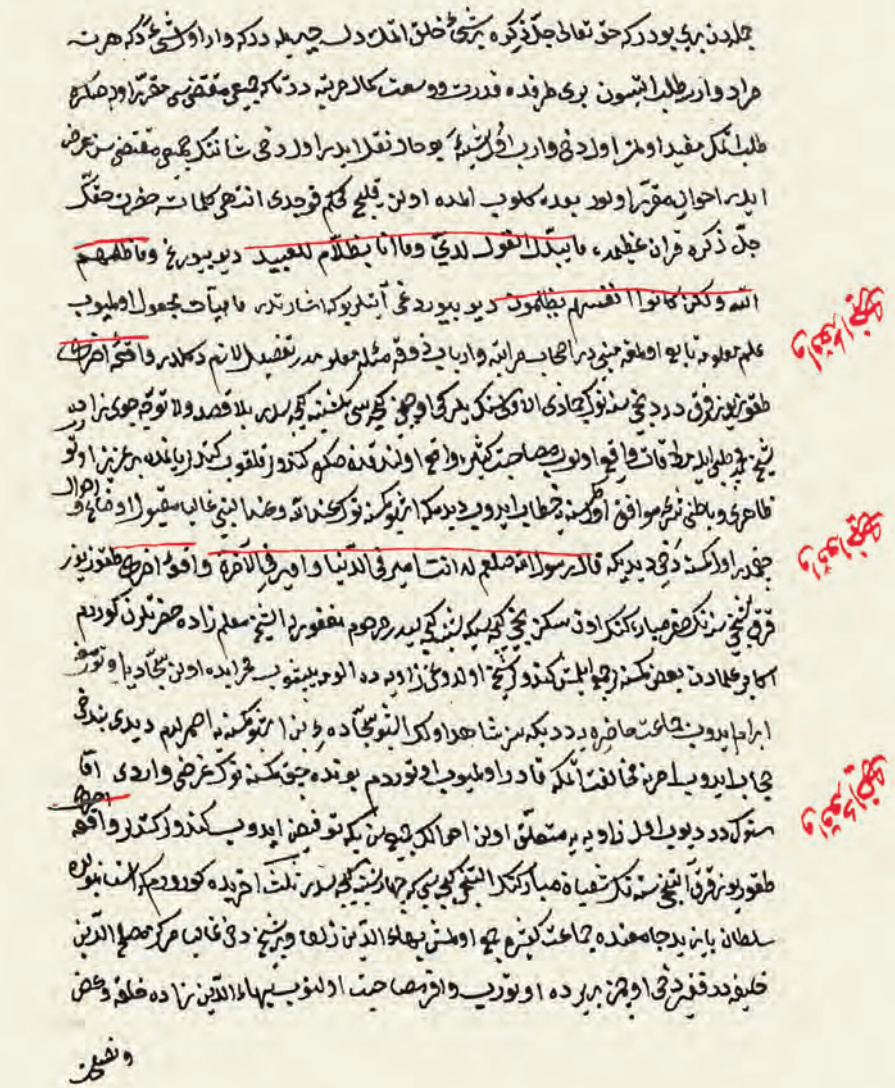

١٨٠

في الحالات التي وقعت و الواقعات التي في قصيدة ان تكيد من المخاطبات بحال الطيق ووقت
تشريفه قال الله تعالى انما ذوا تنعم بكره فيكن دمنه اجابة بركة واردى صلحا يخ وطريق
تصوفة زياده كوشش دي طريق تصوفة اشبوكه ايجون حصه وارمكي ديوب يضايقون
سوال ايجون جواب اشيو وجهله كلدك فاطليوم نفسي رشحي لكل شخص في الواقعات مقدار ذره
تلذذ حاصل اولميوب صكره اوزمانده صاحبت صقطع اولدي من المخاطبات قليل اصلا
طبعة اولاديوغكن يوماً فيوماً قبحت اولاد غلبه ايدوب بخه صورتلر احتيار اولنوب ايكي دانه
اوغلنجق اولوب بري اوچ يشنه كوره بري بر هفته صيوانده اولوب اخرنه انتقال ايدر بر
بر وقته مباركده قرون القلب توجه رب ايدوب طلب اولاد اولنجق خطابه صتطابه واردكوكر
ان كنت تريدان تكن الاولاد و الازواج فاقرا الذي انزلناه بعد العشاء تبارك الذي
بيده الملك هو على كل شئ قدير بر مقدار صواظبت اولنده فكره بلطف الله واحانه بر كيزده
برقز جغز دكمه دن باد اوغلنجق اولوب عمري امتداد ولدي الحمد لله الذي وهب لي على الكبر
ذريه طيبه ان ربي لسميع الدعا ايكي باشنده ايكي اوغلنجق مرض نزديك ايله مريض اولوب
مرشد يه ياشه وارمكن بر وقت مباركده مشرق الخار و منكر الجار اليار توجه حرز ذي اللطف
و الجلال و التعوذ عن القهر و الجلال ادجك يا ذي القاهر من كل اذم بقدر اسمه مشغول اول
دنده فوزدن مهما امكن مشغول اولوب باذن الله اول آفت نزديكه دفع اولوب صحت جديده
عطا اولنمق الحمد لله الذي اذهب عنا الحزن ذي العطايا الجليه و الالطاف الخفيه لاحباب
التضرع بعد الحس واقعه عجم اخرى طغوز يوز قرق اوچنجي سنه تكريبو الاخر تكرغره سينده
دوشنبه كجه رد عالم منازل كوردم المدير بالكل قلچ وار اوجنه بر دايه متم قيفيسي المده قر
مراهق هر تبه لي وار من بر متنفي طبوب وار صورتلر اوزده و لبعض لطائف. كلمات تجنيس يلر

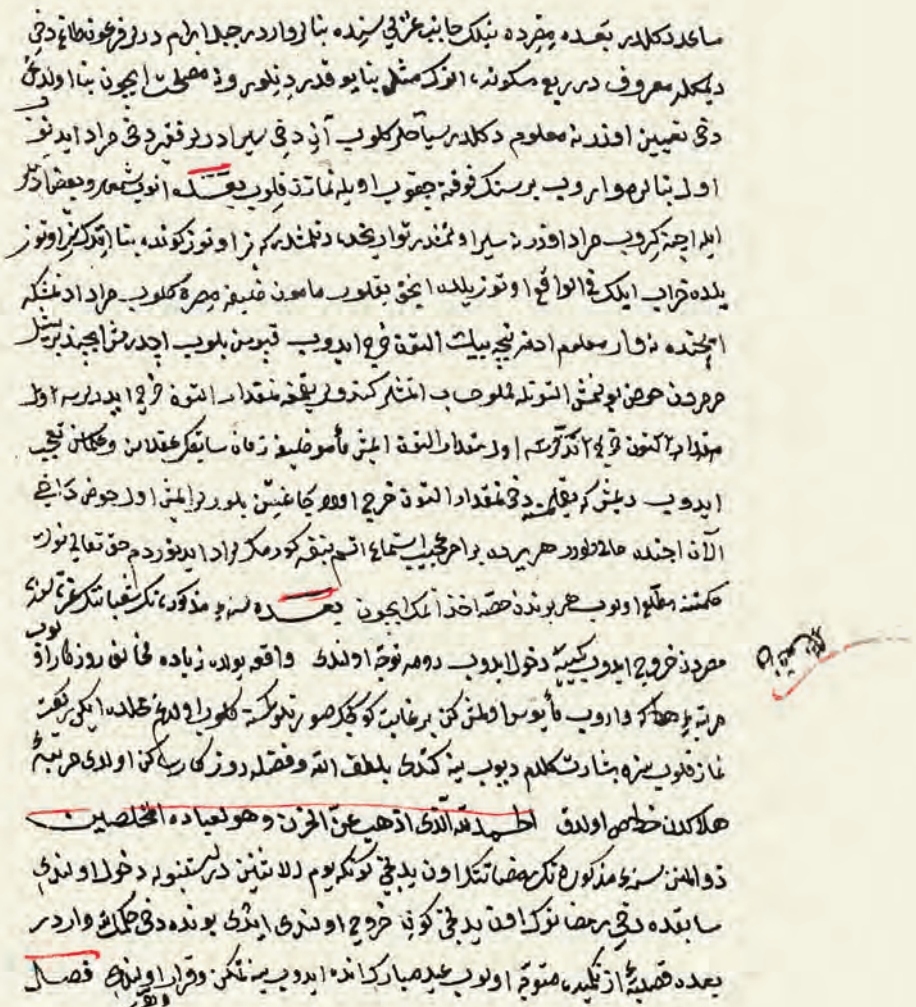

١٧٩

[179ª]

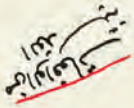

التناد وصدق ان الله لا يخلف الميعاد عابتده عسير ومهالك كثير لصعب عقبات الطريق وادق من كل
الدقيق صراط موعود شريعت صورت سلوك طريقت ووصول حقيقت در جايزكه في حالة الشوق امانت
نا اهله سوق وياخود في حال الفناء والفوق امانت اهلنده عوق اولنه قال الله تعالى ان الله يأمركم
ان تؤدوا الامانات الى اهلها وجايزكه امره اطاعتده ونهيدن اجتنابده قصور اولنه قال
رسول الله صلعم كلكم وكلكم مسؤل عن رعيتكم وجايزكه رعايا بيننده عدالت اولنميوب مسؤل عنه اولمق
لازم كله قدس شريفده اولندغي زمانده جناب حقدن بر برات ويرلوب ددلركه بر سنوك اجازت نامكدر
دلرسك خليفه اولدلرسك شيخ اولدلرسك درويش اولدلرسك فقير دخي اولدقده خاطره درويشلك اختيار
اتمك خطور ايتمزدي اول عهده بناء سلسله ارشاده دخول اختيار اولنمدي فسبحان الذي اعطى كل شيء
خلقه ثم هدى والسلام على من اتبع الهدى فصل قصبه ازنكميده نيجه يل توطن وتقرر اتدندنصكره
بنه قلبه طواف بيت شريف وزيارت مقام لطيف خلجان ايدوب يوما فيوما متزايد اولوب المقدر كاين در
وبالجمله اضطراب دفع اولنميوب طقوز يوز اوتوز يدنجي سنه نك شعبانك يكرمي سنده ازنكميدن مكه كرب
استنبوله كلوب انده روزكار موافق اولميوب رمضان مباركك اون بشنه وارنجه منتظر اولدم
حتى احبادن بعض كمسنه لر شمدن صكره قافله حجه ايرشمك ممكن دكلدر فراغت ايله ددلر فقير دخي
بنم قلبمه بر مرتبه اضطراب كلدكم دفعنه قادر اولمدم عجبا بو موانعك حكمت نوده ديو منتظر الحال
يوركن خاطرمه كلديكه جناب حقه توجه اولنه نيت ايدوب ديدمكي اشبو سنه ده بنم ايچون حج وارمدر
طرف حقدن بر كلام مهيب وصداء عجيب كه رعد شديد اوازندن اشد بطريق العتاب يا يوقمدر دتلدي
بي اختيار اشبو صداء قوي مهابتندن بكلميوب كوزم اچدم اعتقادم بوكه بو صداء جميع مخلوق استماع
اتدي اما بنمده بعض كمسنه لر واردي هيچ بري متنبه اولمشلر تردد اولندغنه استغفار ايدوب بنه
عن درون القلب حجه كتمك نيت اولنوب بتقدير الهي ارته سي روزكار موافق اولوب رمضان
مباركك

[178b]

۱۷۸

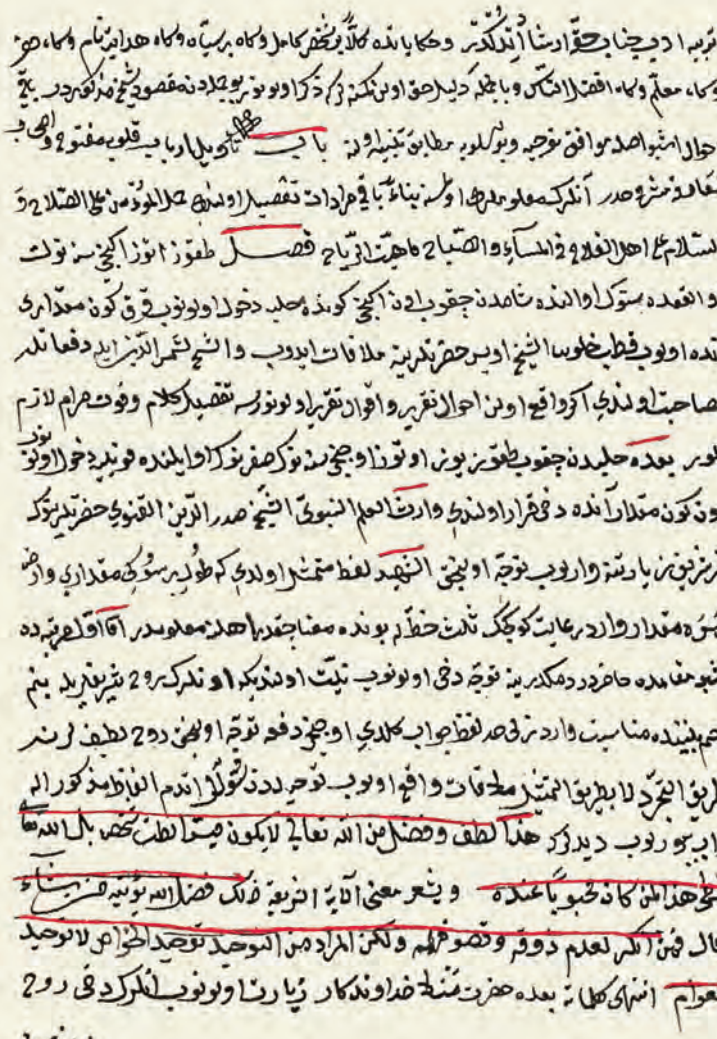

۱۷۷

النصوح ولا يبين مفاهيم با شروح ولا يفهم اغرابيس مقالهم اصحاب الطوح خاصتاً احوال اهل
من اصحاب البر مكشوف ايباك سور الخاص سرور القلب مقبول الرب ساد ساحال اهل الس
الحقي والبيان الصحي والامر الجلي وهو وبي بالعهد وفي الي الرب ده سابقاً مهبه صاحب
السر الحقي من الدرقي والمكي حله الا فانت بجان حافظ الفقر جان صاحب الزد والقبول قايم مقام
اوتول خليفة الارض صاحب قرب الفقر والفرض بعده واما بنعمة ربك فحدث واذ ذلك
بيانده خلوتيان ايروب سلوك اصفا بيان وطريق مصطفى عيان واحوال صفايان بقيني ودقايق
معارف تحقيق ايليم ديو دعوت اندم ديدكلرنده مقصود عاقل بالتزيد كامل في الطريق واصل
الى الحقيقة تمس تلك هدايت قطب عرش كرامت مركز دايرهٔ ولايت عالم الحكمة دايم الروية قايم
التربة عمدة اهل الاوراد قدوة ارباب الارشاد مصلح اصحاب الالحاد محيي آداب اهدى سبلا
ذبيحي حبا عندي العرش مكين مطاع ثمة امين الشيخ مصلح الدين الشهير باين معلم في الآفاق
الموصوف باحسن الاخلاق المعروف بين الناس كالشمس في الاشراق لحصل انواع الفنون الفنوة الظاهرة
ومكمل الكمالات الباهرة الفاخرة في الدنيا والآخرة مؤيد بالواردات القدسية فخاطب بالكلمات الانيقة
منتهى منها المعارف الانيقة عن البيان شانه اعلى وحاله اجلى وقاله احلى فاسكوت في حقه اولى
كم كندونك شيخ دده بوريده الشيخ تاج الدين زاويه كنده اوغوج بيك سجاده ارشاده دعوت عباد
امتداد يحل كندويه فرط محبت وكمال رحمت اولدوغي جهتدن تحمل لحمي وجسمك جسمي وقرينه سن
بلوب جميع كمالات شيخ انوك ايتمش قلبنده منفتح ايروب انوك يانده ترجمان اولوب
احوال حقايق وقاريق عباد حكايت بيان ادوب شيخ كندو شيخ سجاده ارشاد وصيت ايدوب بعده دعوت بشري
ايليم وتكليف اشتهار دخي الدم مندر لاجل باطن غرب وصلامت حالا اولدغي جهتدن آداب سجاده رعايت انكله
ايليم ديو وجملتي اوتوب كيچ اسرار اجرام ديدكلرنده مقصود شيخ مذكور دره نشره خلوة اوتوب هر برين استعداد نه كوره
ادب

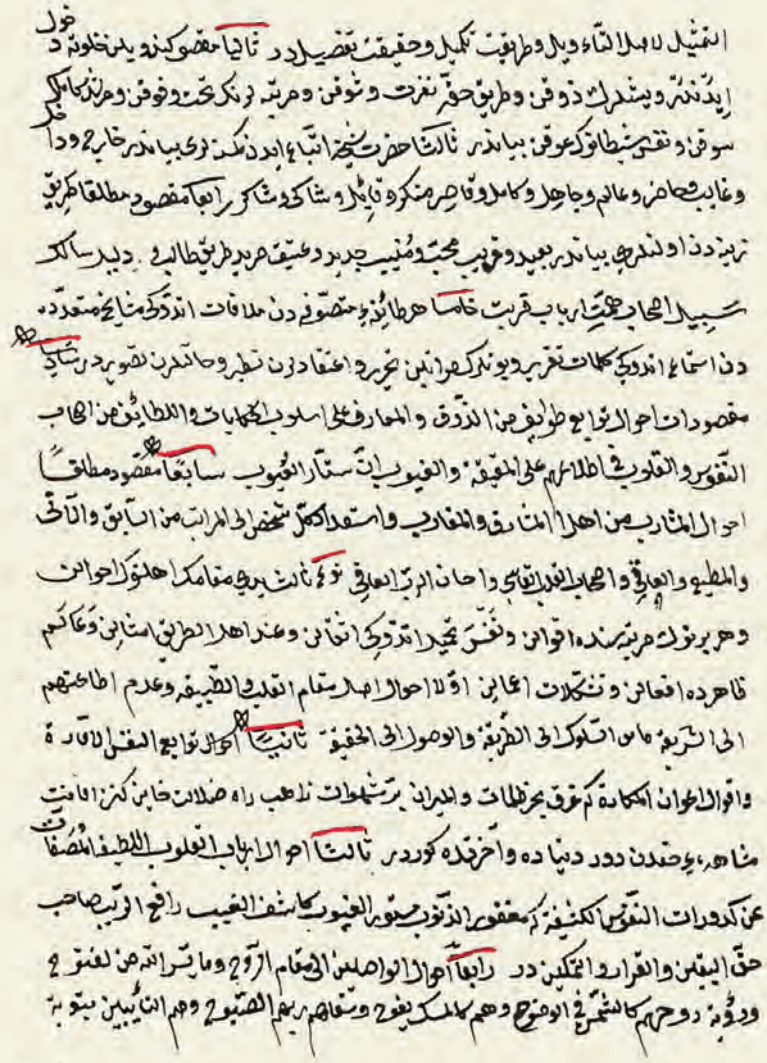

[176b]

١٧٦

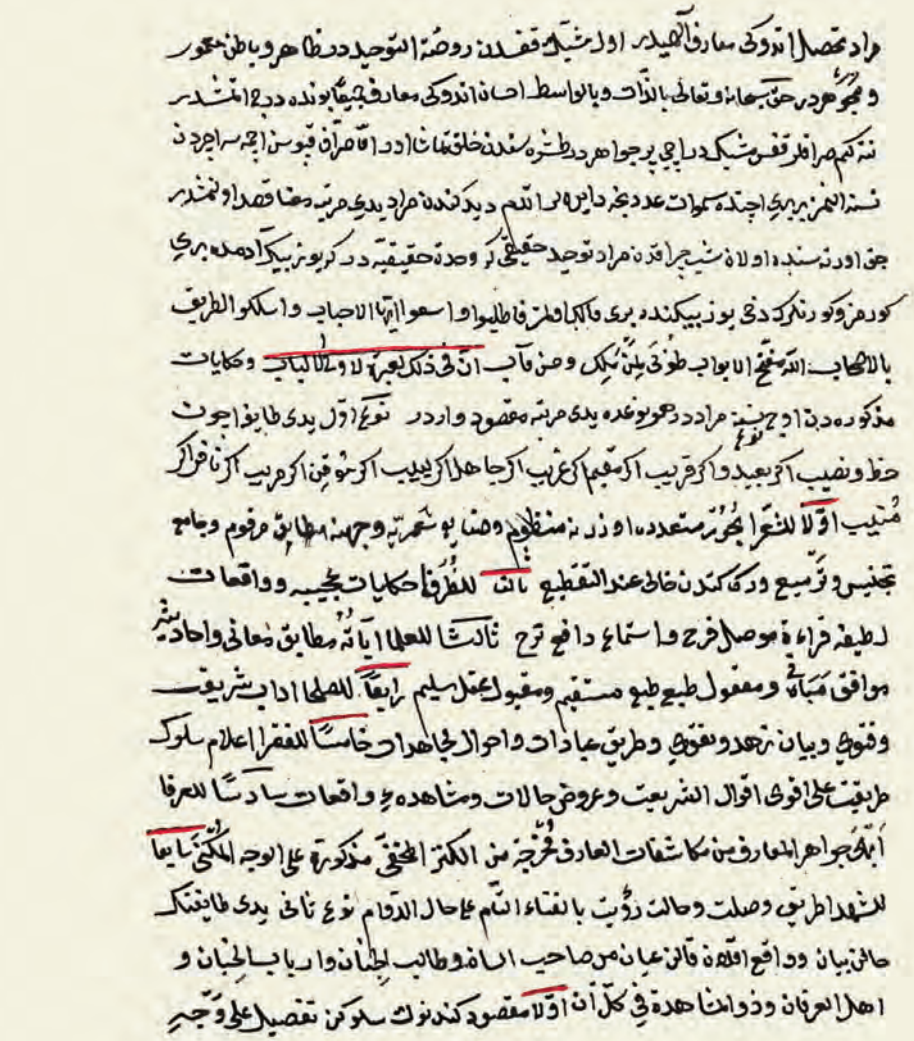

مکنونات الضمایر عن انظار اهل الظواهر وتصورات العقول والخواطر من احوال الظواهر
والضمایر صندوق بر نده درج قلیده دُرَ فی الثوب وقفل قفل اما نت فوختوم ختم صداقت
او مشدی وبحر وحدیقه فی وقت استباحت علی مقتضی دیدار الاحبا بت مرورا دذ اسواج
التی مشافیه الافواج وضد الغوص بالاصناف اخراج اونا ذه اصداق من کل الانواع والاصناف
وتحصیل اونا ذه دُرِّ یتیم وهی مملوة بالاکسراق کمثل مضیة بالاکنوز لا تعدده بالاوصاف
من انزوی عطایا الحسن القدیم النظر الیه افضل من جنات النعیم محفوظ قدیم اومشدی
وبرکنزیده ثمات اونا ذه احوال قری وبلاد فی الصحراء والوعر بجدید اوصاف عبادا تی
مالها من نقاد یا تعمو فی امرصاد والترقیب فی الجیاد علی وجه التفصیل معلوم وبا سلوب
الترتیب مفهوم اوتونوب خانه دلدده مکتوم وسکوت لا تند محتوم اومشدی بامر الهی
واذن پادشاهی برلم رفع ختم مذکور وفتح قفل مرصوزات اظهار مصرفون واخراج مخزونات فنون
تحقیقیه بطریق التنظم وطرق غریبه علی سبیل الکتم ترجمان ناة تقریر وکاتب بیاة تحریر
ابدویه روضة التوحید ترتیب وصفة طالبا ونذر ترغیبا ونوب منتهاء الحجاب معارف
ورموز مکاتیب مصاحف واحوال مخاطب من اهل المخاطرة والمخاطرة وثوق طالبین وبرساکین
وذوق واصلین وهالکین فی الظاهرین وعمال منکرین بطریق الجذبات وبوجه الکنایات
جمیعا مسطور وکلا مسفورا ومشدد اتکنایا توک بعض عبان واشارا توک بعض بیاة اوکل
تاکد صاحب اطال وصاف ابال وقوی الانتقال وسریع الاشتعال اونذ استقامت صدر سبیل
کشف مقصود وفهم مراد وعلم مطلوب وذوق مفادا ده زمن اهل الفواد الی یوم التناد نعم
العباد انبور وضة التوحید رکاوند ترتیب فصة وحوله مجموعه واردد اول خواجه جوهریان
مراد ومقصود کنده وسیر ملاقات انذ کر حواجه زید ن مراد ه صاحبا انذ کر مشایخ ذ جوانمردان

مراد

١٧٥

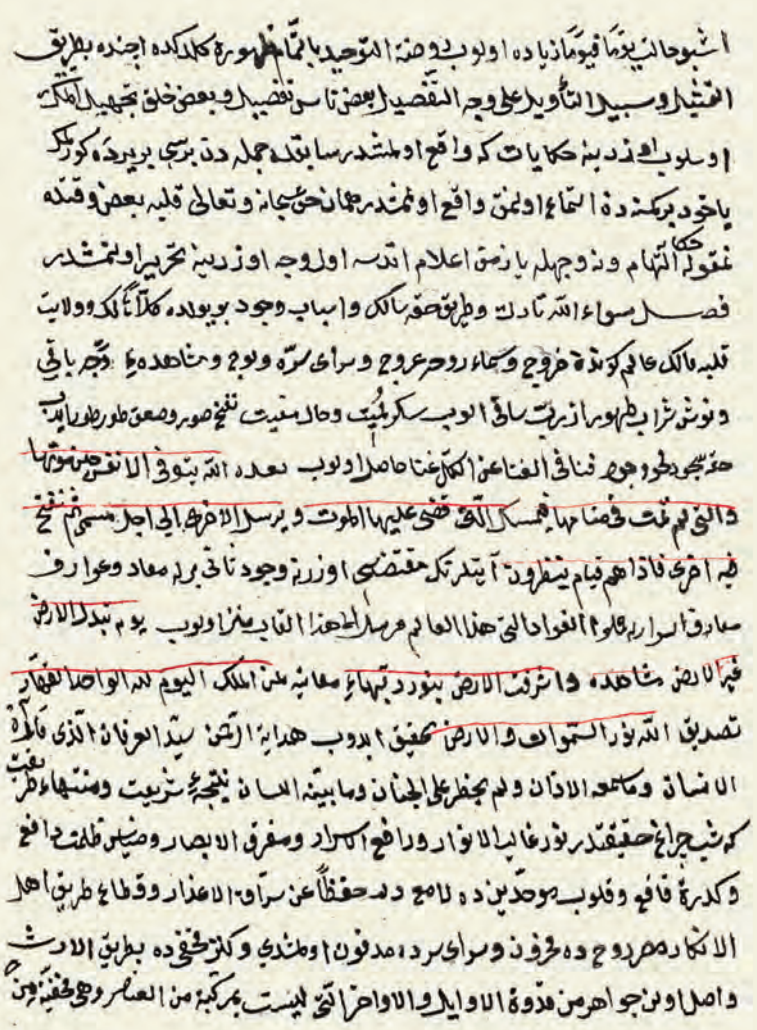

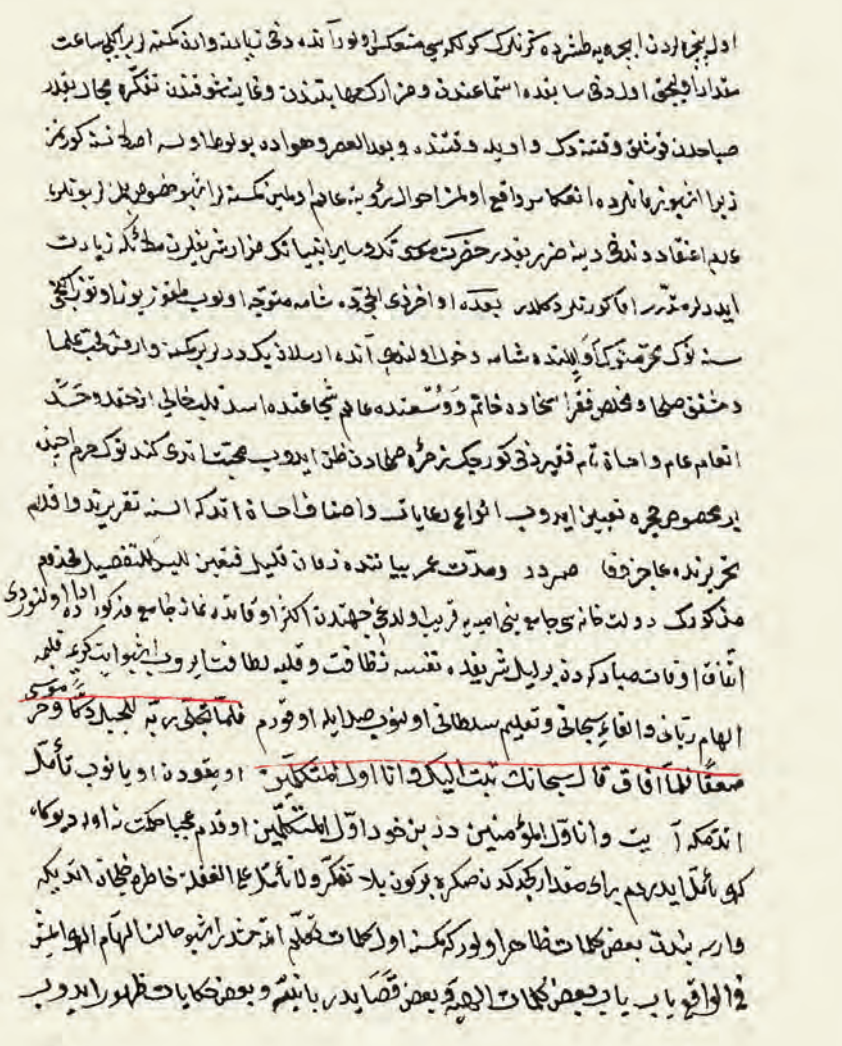

١٧٤

معک یاعبدی لا تخف و لا تحزن امثبو جواب شافی و خطاب کافی شفاء جیوفرمن و هزیل
انواع عرض او لوب بدنه تحت قلبه نور روحه حضرت سرّه سرور حاصل او لدقجی من الخطیات
قدسیه تربیدن نامه سیکه بر قاندحاضر اولدی فقیر فی بکه سیکه حاضر اولدم قصد ابروب قبة الخضرا ده
تنأول و توجه ایدیجک جنابی حضرت عزت دن جواب کلدیکه الرأی الناصح و الفکر الناضج ان لا
تحزن فقیر فی گفته دن فراغت اتدم اول قائل کندی استماع اولندیکه ایکنجی کونده اول قائل
حرام بصوب جیوب ابن عارک ایتدی امثبو مقام تربیده دفن واقعات و مخاطبات چوقدر اول
مقامک شرفن فهم انمکه بو مقامدا کا قیدر اکتفا اولنمق فصل ابتدای بهاردده حضرت
محمد صلوات علی نبینا و علیه مزارنده سکز کون مقدار اقامت اولوب هر کون ناجوقلن کلمه خاص
اولوب فقیر دی بعض مصاحبلرد و اولوب اوچ کون آکنده اولدق شول نسبتکه خلق مزاراولنزده
کورمشلردر فقیر دی کوردم اما اوچ نفرده عامة الناس غلط و خطا امشلردر اول لا مدینة منورة
ظاهر کوزله نور کوردم دیمن نادان نور فرق امثبو غلط امشلردر اوله متادر ده ظاهر اولنضیا
شعاع تا دور نور دکلدر نور لکه نور لک قلبنده صفا اولدر قلبکه نور اولم مشاهده نور اندر بلوکه نور
مدینه دکل حضرت دسولکه نور بدر اضوء منها و بینها لحت الثری فقط و رلکن توجیه یوز و تفتیح کوزکه در
تا بیاقته اقصی ایکی جنده و اقوا اولنجه عظیم معلوم در دین خطاء فاحش در اول جمع عظیم بر اولمامشدر
قبل جانبنده افتکرد بان ایدا نور انسنده بعضاده و اردی زیاده تکلفی جامه لر سایقده عوامدن
اسماء الملکدن و جنی دخولده غایتمرتبه شوقدن و عبارتک عوغاسندن دقتیل نظر ایدوب تأمل
اتمکه مجال بلدر سنول لکه زیارتمقامدا بجاور اولوب حضور اولنرینه خالی و قنده کوروب دقتیل نظر
ایدجک حقیقت حالی معلوم اولدی ثالثا حضرت حق نکهدارنده کورمش فلان صلحا تکه در دین دفی
غلط امشلردر اول کورمش نسنه لرطشره کون اشخاص کی فلان در قبه نزکاطرافنده بیجره لر واردر

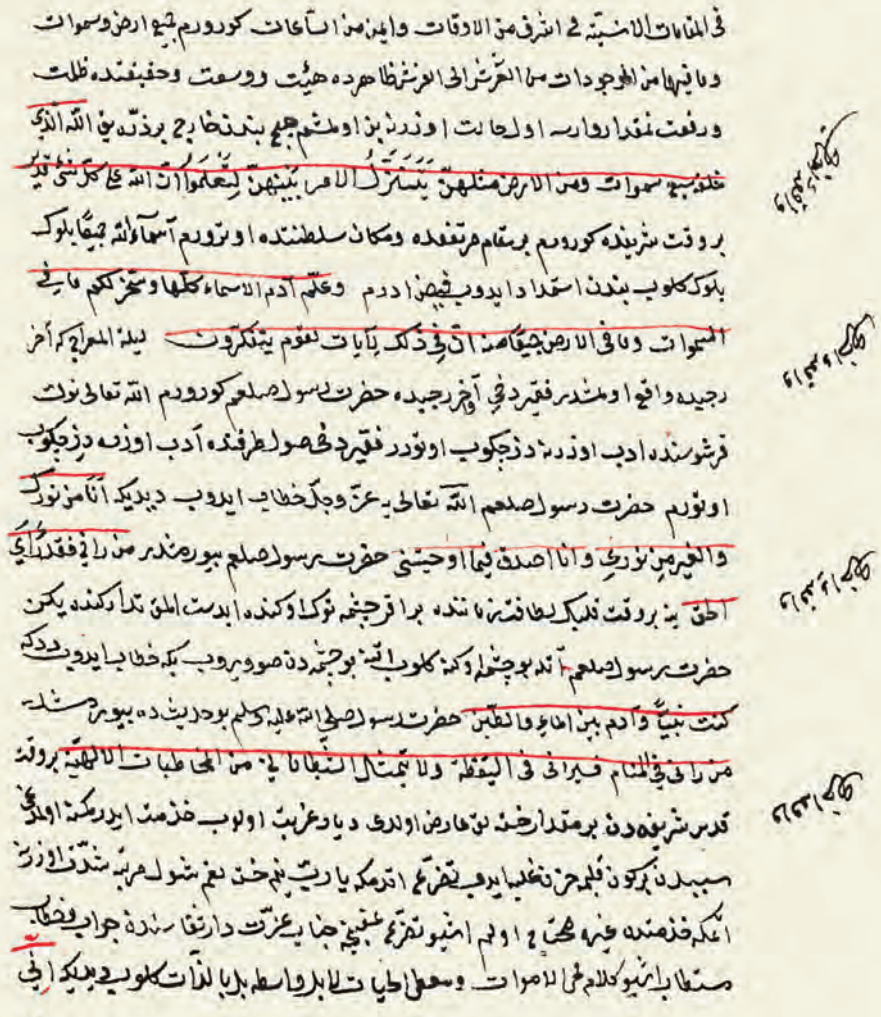

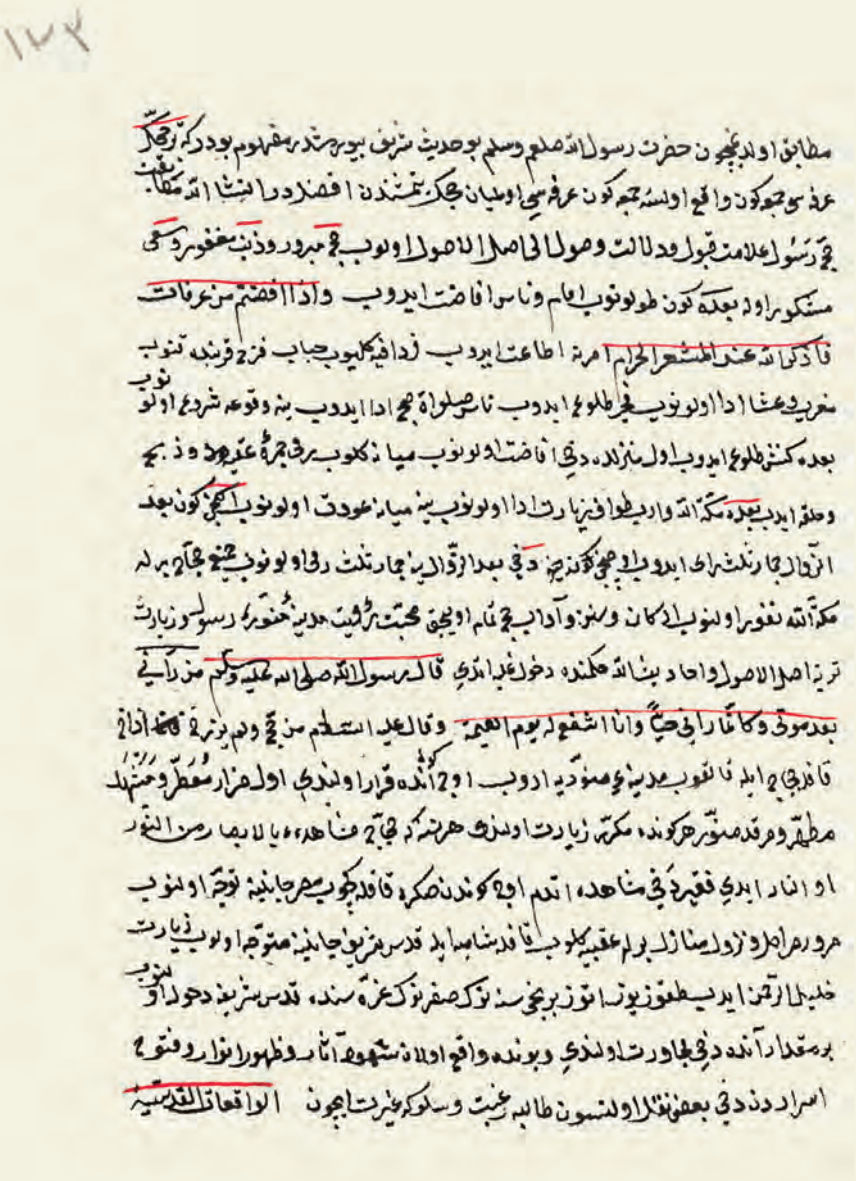

برمقام قدس وده ومشهد انسی ده جناب حقدن سکا برنسنه کلسه کرکدر دنلوب فقیر دخی قیام
اوزره ادب جناب حقه متوجه ومنتظر اولوب طوردقجه برشی باکه کلوب طوقونوب بوجوم
بالکلیه افنا ایدوب وبرمقدار کچدکدن صکره بنه احیا اولونوب اطرافه نظر ایتدکده تجلی سوی دد
دنیدی فلما تجلی ربه للجبل جعله دکا وخر موسی صعقا فلما افاق قال سبحانک تبت الیک
وانا اول المؤمنین رأیتنی فی عالم البرزخ للاول احد شخص فقرأت فی اثناء الکلام
هذه الآیة فلما تجلی ربه للجبل جعله دکا ثم قلت عقیب ذلک فلما تجلی ربنا للفهم ثم قلت عقیب
ذلک فلما تجلی نفسه لنفسه ظهر حقایق الاشیاء فنهم فقال هذا شخص لا فهمت من اول لا تبدیل
لفظ ظهر فقلت جعل احقایق الاشیاء فی نفسه لمعقول فقال هذا شخص بنده وفرق اولفظ
آخر سمناه قریب من فرق فقلت لا یکفی الفیض فیضان الفیض الاول وهو الفیض للاقدس
والثانی الفیض للمتدسر وما قلت الفیض الاقدس وما قلتم الفیض المتدسر امثال هذه کونات
بخ حالات وبخ واقعات فی واقع اولمدر تفصیل مرام وتطویل مقام لازم دکلدر طالبه
تنویر وسالکه تحقیق یومدار بلدر بعده سنه مذکوره بزک ذوالحجه سی دخول ایدوب طواف
مباکلدکده واذن فی الناس بالحج یأتوک رجالا وعلی کل ضامر یأتین من کل فج عمیق سمعنه
ایروشوب اجابت اولندقده طاینوب حاج کلوب مکة الله تلوا اولوب هر بری طواف وسعی
ولوازم اداب بیت تکمیل ایدوب یوم ترویه اولوب حاج توجه عرفات ایدکلرنده فقیر دخی
حرم شریفدن حج تمتع ادب عرفاته متوجه اولوب موقوف اعظم وارب جبل رحمت قربنده
قونوب ظهر وعصر معا ادا اولونوب وقفه شروع اولندقده اتفاق عرفه جمعه کون واقع اولدی
حضرت رسول کل صلی الله علیه وسلم حجة الوداعنکده عرفه جمعه کون واقع اولمشدر هم حجکده عرفه جمعه کون واقع اولسنه اصطلاح ناسده اول حج الاکبر در حضرت رسول کل صلعم حجتنکده عرفه جمعه

مطابق

١٧٢

واقعه عزيزيه

يا ذا الله يغفر ويغفر بشليون خيل يغور يغفر وهو الذي ينزل الغيث من بعد ما قنطوا وينشر
رحمته وهو الولي الحميد برليد بر مبارکده کندم کوردم لطيف وپاک بباسار کيوب ايدلم وخضوعله
صلوندم کبي عقديه ايدوب بيت شريفي طواف ايدوب جرم شريف قبيل ايدوب مقام ابراهيم نرقيو
اوزره سنلهوار حق ظاهرمده وباطنمده نهايت مرتبه ده صفا ولطافت کوردم مکه بياض قايادکلک
بحبوبه نخالت اورديکي خاطره کلنجه سکه نبوت ورديکه استعداد کلمندر انوک علامه دردتلري
بوکمات غريبه ده بکزکليوکلي ايدم غايت مرتبه ده حضور اولدم بنده اعتقاد اهل سنت صفر
ردکم بادپه پاکه حالت مکر شيطانمدر ديوکا ايدجه صاأدم اوتوپه دوردکن بنه کندمده غيبت کلوب
کوردم بنه اوکلکه متعامده واوکلکه هيئتده طوروبم قرشومده ايکي کمسنه کلديلر صورتلري کوکلک دنياکي
آفه وپاک بنادت اديلوکه سکه نبوت ورلدي ورديلر قال رسول الله صلى الله عليه وسلم علماء امتي
کانبياء بني اسرائيل الحمد لله حق سبحانه وتعالى سدّ طريق ضلالت وفتح سبيل هدايت ايدوب
بوواقعه نوکره وعندنده اعتقاد سابقه تغير وابدال مطابقه تکه ر ورديوب مصون ومحفوظ قلدي
سعدنده بحمد زواقعه رينکيا اويلن بليوب منکر ومنلرد وفي هذا نبحث شخصي ادني واقعه سبيله
بي قطعيت وکي معلديکه دعوا سن ادرزدي مخالفات اولنه مخالفکل بعضه انبوواقعه نقل
اوبحق نا اويلن بلدکي جهندن تحير کلوردي من يهد الله فهو المهتد ومن يضلل فلن تجد له
برليد وصيادکر ده برملک صورتنه کلوب مصاحبتادرکن اثناءکلامنده عجبا اعتقاد اندکم توحيد حق
مطابقمدر الله تعالى دن سوال ايدم ديدم که دقي براز ده غيبت ايدوب بنه ظاهر اولوب ديدي کي
قال الله تعالى راشد امهديا بو وقتمبارکده مقامات غريبه سيرايدوب کلدکن بر لطيف
مقامه اردحکه اوصاف تحريره قابل دکلدر ديديلر که بومقام مقام ابراهيم درحضرت رسول الله
سلوکنده بومقامه کلمکله حضرت ابراهيم واقعه سنده کوردي في آيات بينات مقام ابراهيم ومن

واقعه سرايه

دخله کان امنا

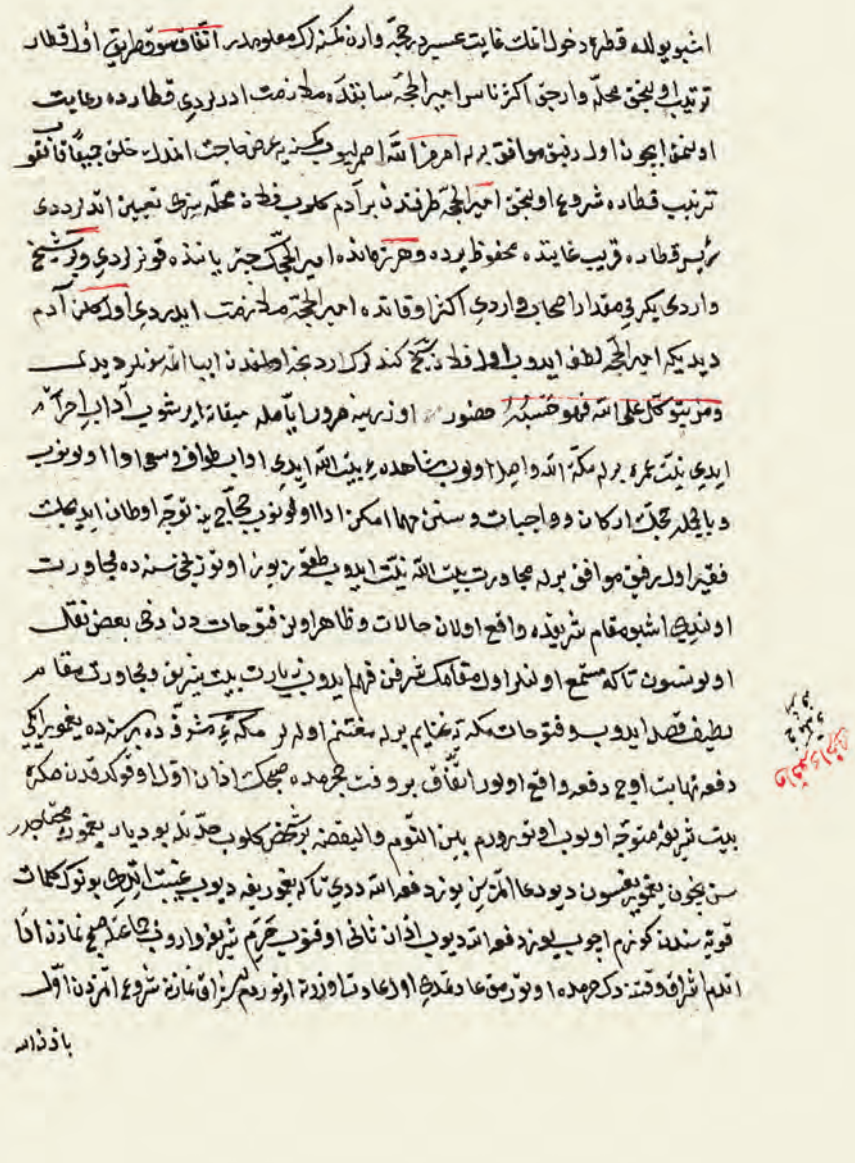

١٧١

التقا وافضل رسل واعلم الكل وخليل الحق ودليل الخلق مجتبى ومرتضى محمد مصطفى يه اظهار
قرايت واثبات سودات بطريق النسبية لابوجه العصبية ايدرك اولكن متصور
مدفون وفرينه وتخيون وجواهر محفوظ عن الاغيار التي لا تدركها الابصار ولكل اصداف بحر
وحدت حلي للصونه عن تصور اهل محراء الكرد ذكر مودونه بطريق ارسيلكه من ابتداء
دده السبيله سهام معين وحقبين واصل اولوب غناء القلب عن الغير وعلوم الكمل بالسير
فنا في الله بقا بالله حاصل اولوب انا بناء قوم سلدي وارث كنز مخفي وقائل حق مفدر
ومقضي وابكي طرندن راضي وارضي اولندي الحمد لله الذي هدانا لهذا وما كنا لنهتدي
لولا ان هدينا الله اشبو ايوده كلمات الحق بومقدار تحريرا اولونور طالب حق واهل
حقه اروب تقليد توفيق وظاهر وباطن توفيق ادر وكلمات منكره في معذور در
من لم يزق لم يعرف امره وعدو لما جهاده ربنا الذي اعطى كل شي خلقه ثم هدى والسلام
على من اتبع الهدى فصل ان اول بيت وضع للناس للذي ببكة مباركا وهدى
فيه آيات بينات مقام ابراهيم ومن دخله كان امنا ولله على الناس حج البيت من استطاع
اليه سبيلا بيت مذكوره توكيد كنده داخل اولنلر ايجون اكثر اهالي بطريقت وارباب حقيقت
رعاية الآداب الشريعة وسلوك ظاهرده في تكميل اهل سلوك ايجون بعد تحصيل الطريق من كل فج
عميق طواف بيت عتيق قصد اولوب زمره داخلين دن وفرقه ايرين دن اولدقلرنده قلبه ضجاف
ايدوب زيارت بيت الله ومشاهده تربه رسول الله وسير اوضاع الله وملاقات اهل الله بارادت
الله وسعوته الله يوما فيوما غليه ايدوب فقير لكن اولبيوب حضرت شيخ معلم زاده مرض اذن برله
طقوز يوز يكرمي طقوز نجي سنه ده اخوان طريق وسوافق رفيق برله قسطنيه دن ملكه كروب مرور
ايامله مصره اروب لوازم طريقي امكنه اتمام اولونوب قافله ايله فرده دن طريق مكه الله توجه اولندي

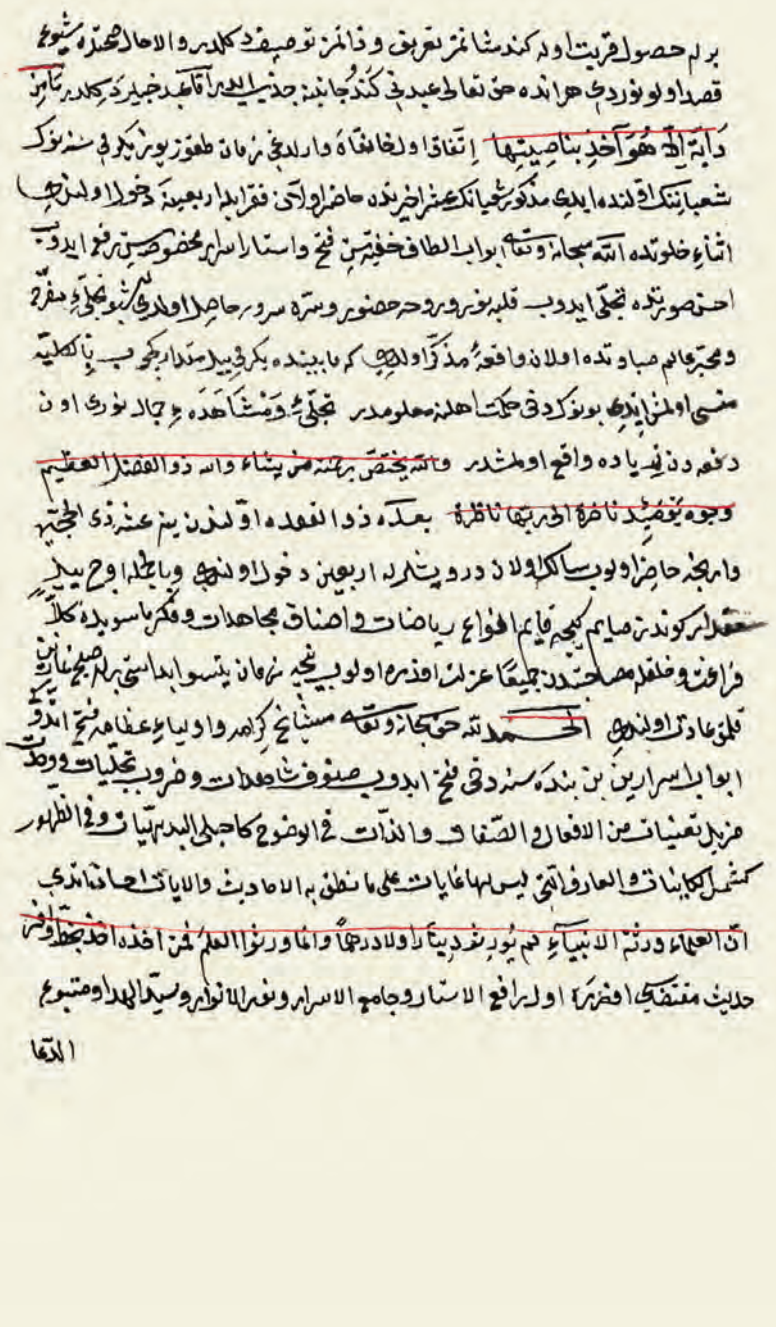

١٧٠

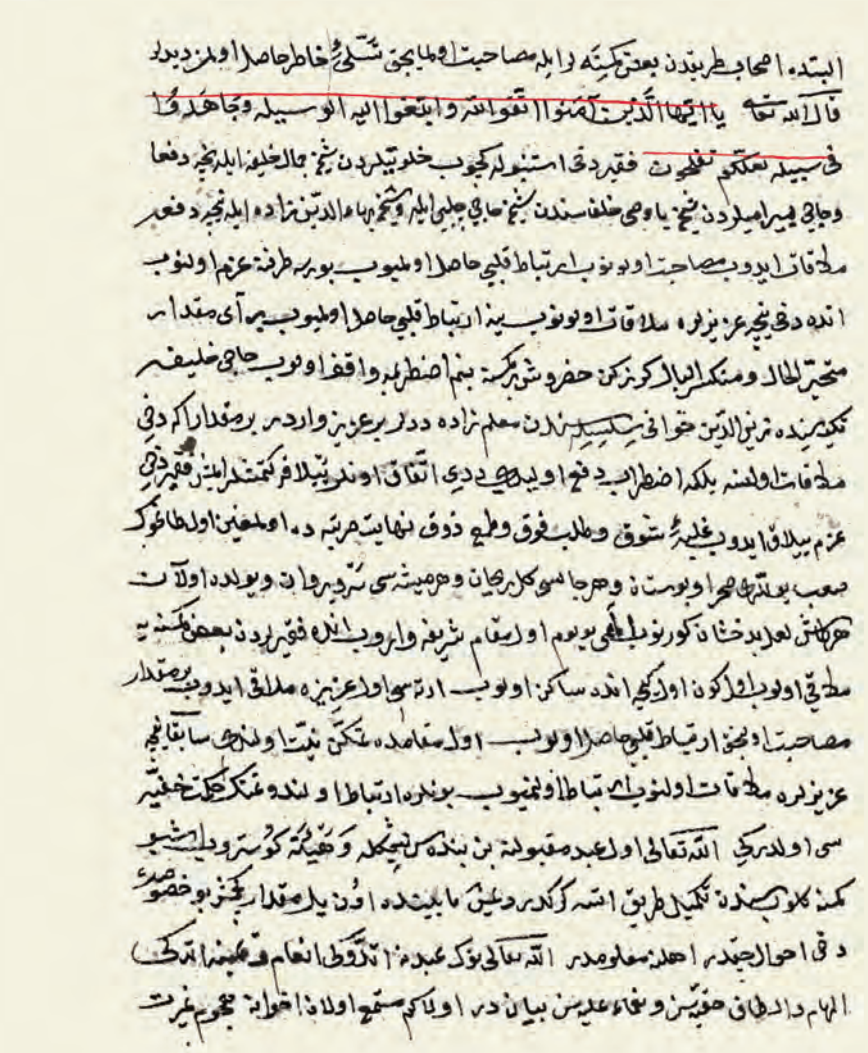

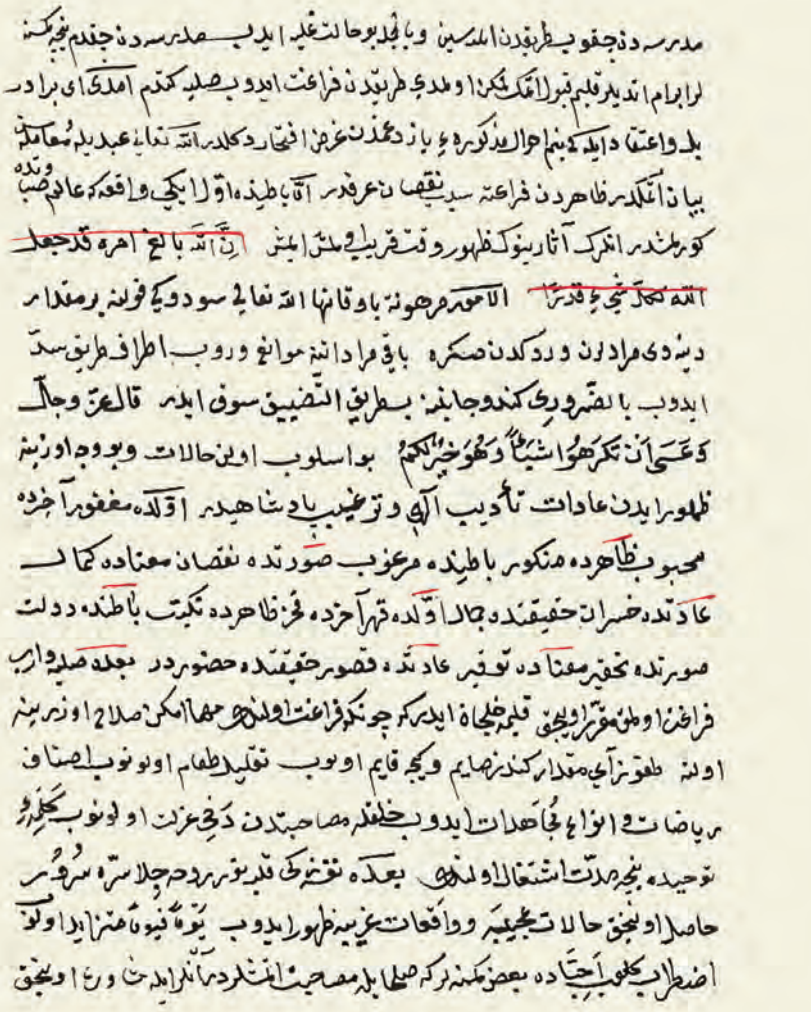

169

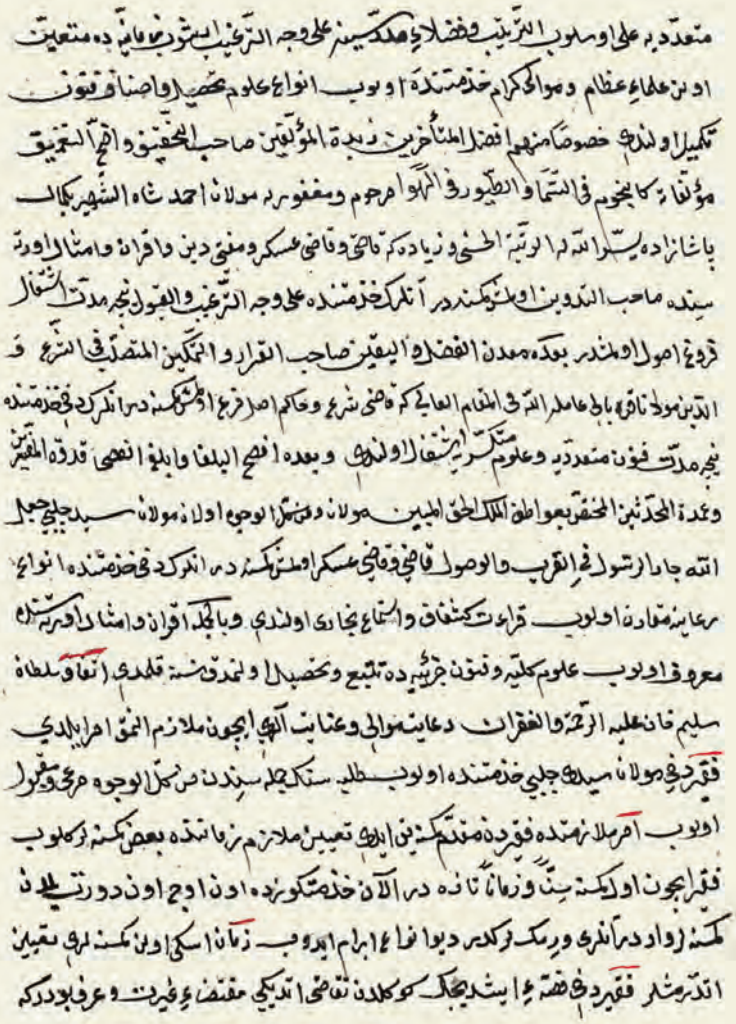

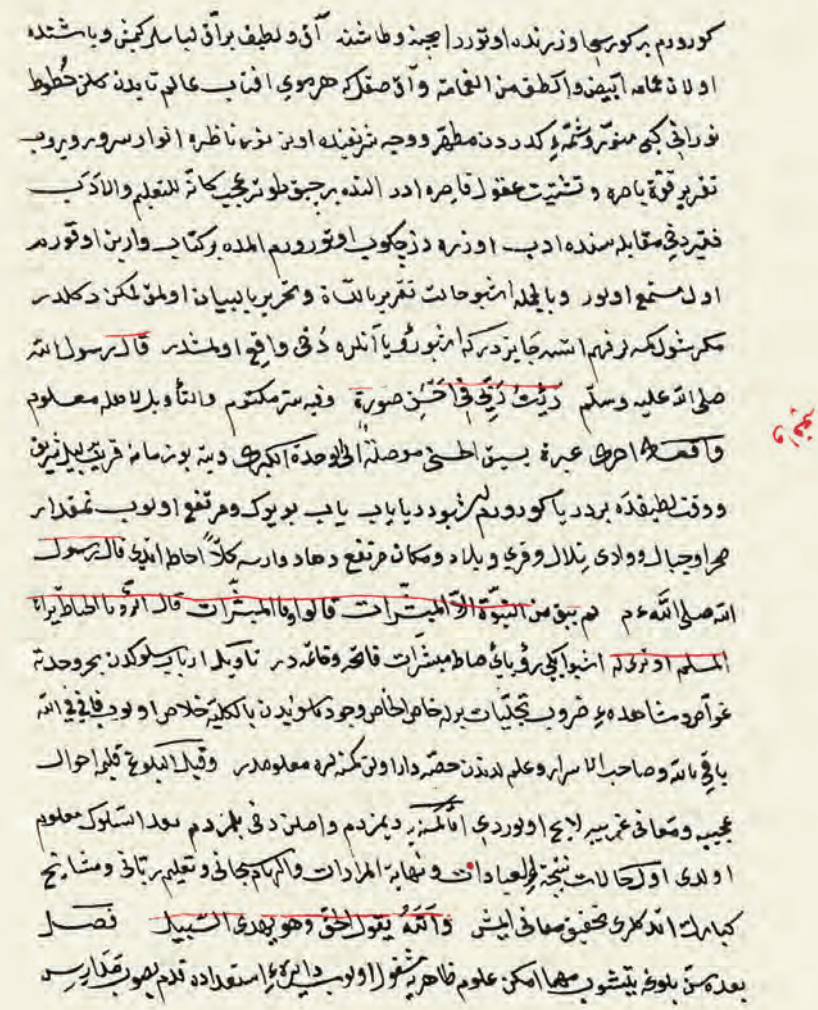

١٦٨

ان يترك به ويغفرها دون ذلك لمن يشاء وقال جل جلاله قل يا عبادي الذين
اسرفوا على انفسهم لا تقنطوا من رحمة الله ان الله يغفر الذنوب جميعا انه هو الغفور
الرحيم قال رسول الله صلى الله عليه وسلم والذي نفسي بيده لو لم تذنبوا لذهب الله بكم ولجاء
بقوم يذنبون ويستغفرون الله فيغفر لهم وقال صلى الله عليه وسلم ان الله جعل بالمغرب بابا
عرضه مسيرة سبعين عاما للتوبة لا يغلق ما لم تطلع الشمس من قبله وقال عليه الصلوة والسلام
ان الله يبسط يده بالليل ليتوب مسيء النهار ويبسط يده بالنهار ليتوب مسيء الليل
حتى تطلع الشمس من مغربها كل احد استماع ايلكم حق سبحانه وتعالى امتنوتن هوكنه تابوا وتوبوا
بخ يلكم انواع كناهر اركتاب ايروب وغرق بحر عصيان اولان بنده سنه بعد التوبة والاندم غفار
والانابة الى ملك الغفار وغلبة حاجة يوم شخص فيه الابصار ومحط خطه حمايه وما من الم الا الله
الواحد القهار احاة الذي وعطايا نوك وارحال الذي وكي حدايا نك دريادة قلرم سن
وكنش دة ذرة من بيابان ايليه بن تاكي سندن غيرت رحوليت وانر فحوليت وارتظهوره
كتوره من ممتن ارجال تقلع الجبال وذكراو بخن احوال يا رسندن مراد وغرض انبر خلق
باكر حسن اعتقاد امكن كلدر بكلم بعض نكسنه امنيوسوزلري استماع ايدجكر منتفع واحوالين
بجمع وطرين مفاخر سلوك ودنيا ده ملك الملوكا وبوب كشوف حجب انوار وفتوح كنوز
اسرار الهي لا تدرك بالبصائر والابصار ولا توعدي بالاخبار ولا تحاط بالافكار اول
كمسنيه دن حاصل اولم واقعه بشر باعطاء اعلى العرفان من قبل الرحمان
ذي المن والفضل والاحسان خلق الانسان علمه البيان قبل البلوغ بين صباوته
وعالم فراغده كزمكن في بيلر ذات التدر هي خير من الف شهر الذي نيايكملها بيلر القدر
عالم منالده وملك وصالده مستاوجده بحال على وجه الكمال واقع اوبوب النبي تابع و

[168a]

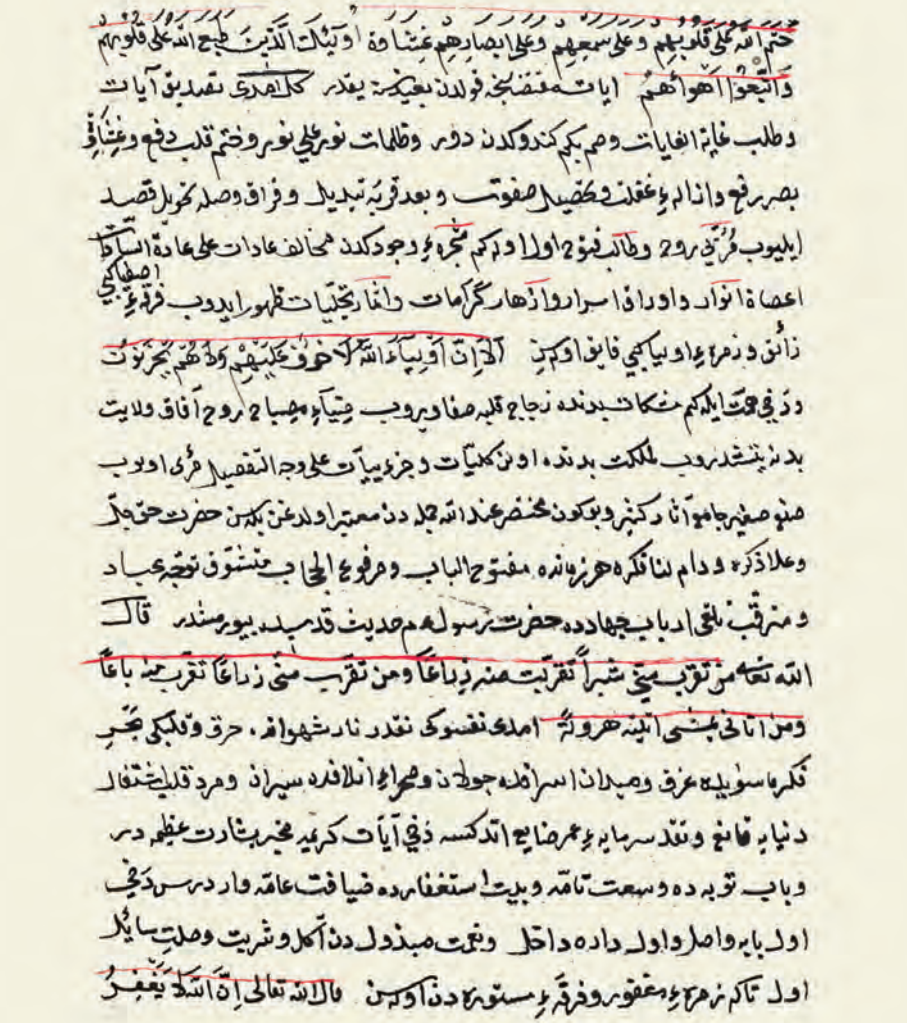

١٦٧

[167ª]

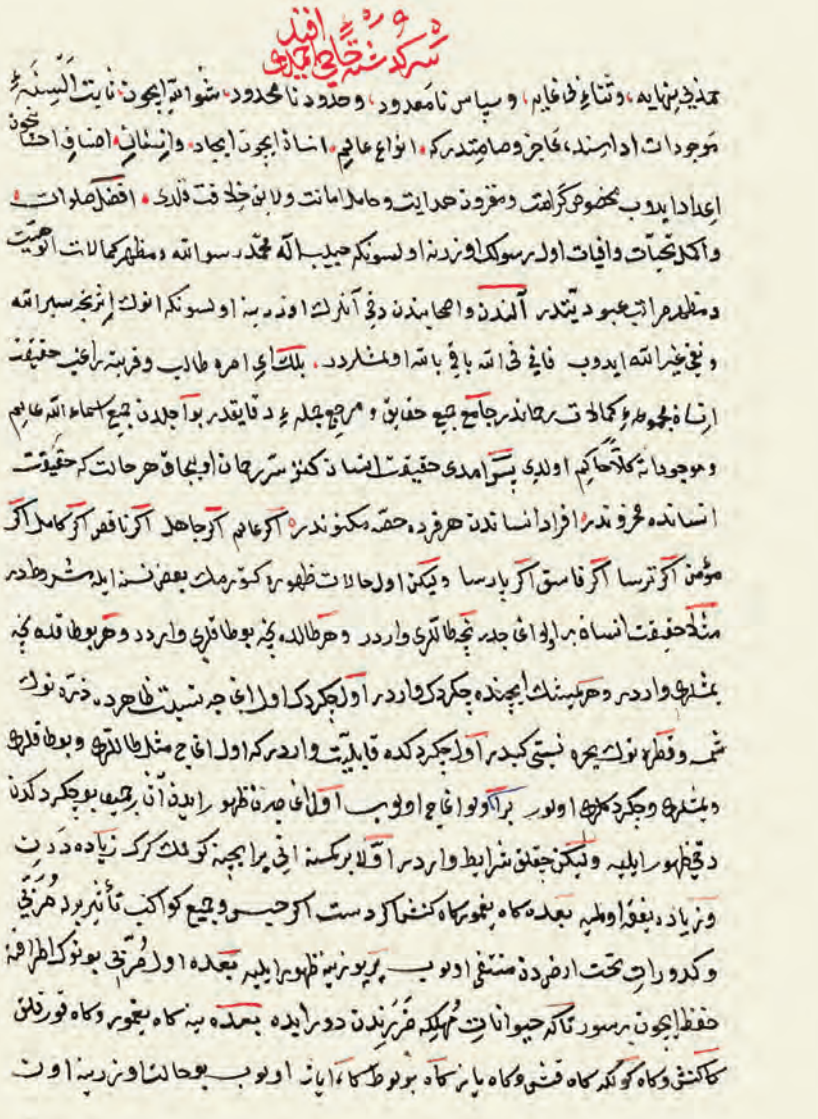

سرگذشته حاجی احمد افندی

حمد بی نهایه، و ثنای بی غایه، و سپاس نامعدود، و حدود نامحدود، شو الله ایچون ثابت السنه
موجودات اداسنده عاجز و صامتدر که انواع عالم انسان ایچون ایجاد و انسان اصناف احسانیچون
اعداد ایدوب مخصوص کرامت و مقرون هدایت و حامل امانت و لایق خلافت قلدی. افضل صلوات
و اکمل تحیات وافیات اول رسولک اوزرینه اولسونکه حبیب اله محمد رسول الله و مظهر کمالات الوهیت
و مظهر مراتب عبودیتدر آلندن و اصحابندن دخی آنلرک اوزرینه اولسونکه انوک اثرنجه سیر الله
و نفی غیر الله ایدوب فانی فی الله باقی بالله اولمشلردر. بلک ای امره طالب و قربته راغب حقیقت
انسان مجموعه کمالات رحمانیدر جامع جمیع حقایق و مرجع جمله دقایقدر بو اجلدن جمیع اسماء الله عالم
و موجوداته کلا حاکم اولدی پس امدی حقیقت انسان کنز سر رحمان اولیجاق هر حالت که حقیقت
انسانده مخزوندر افراد انساندن هر فرده حصه مکنوندر اگر عالم اگر جاهل اگر ناقص اگر کامل اگر
مؤمن اگر ترسا اگر فاسق اگر پارسا ولیکن اول حالات ظهوره کتورمک بعض نسنه ایله مشروطدر
مثلا حقیقت انسان بر اولو اغاجدر نیجه طاللری واردر و هر طالده نیجه بوطاقلری واردر و هر بوطاقده نیجه
یمشلری واردر و هر یمشک ایچنده چکردک واردر اول چکردک اول اغاجه نسبت ظاهرده ذره نوک
شمسه و قطره نوک بحره نسبتی کبیدر اول چکردکده قابلیت واردر که اول اغاج مثل طاللری و بوطاقلری
و یمشلری و چکردکلری اولور بر اولو اغاج اولوب اول اغاجدن ظهور ایدن آن رحیق بو چکردکدن
دخی ظهور ایلیه ولیکن چقلق شرایط واردر اولا بر کمسنه انی بر ایچنه کوملک کرک زیاده درن
و زیاده یقوا اولمیه بعده گاه یغمور گاه کنش اگر دست اگر حبس و جمیع کواکب تأثیر برد مربی
و کدورات تحت ارضدن منتفی اولوب پریوزینه ظهور ایلیه بعده اول مربی بونوک اطرافنه
حفظ ایچون بر سور تا که حیوانات مهلکه ضررندن دور ایده بعده ینه گاه یغمور و گاه قورقلق
گاه کنش و گاه کولکه گاه قش و گاه یاز گاه بولوط گاه ایاز اولوب بو حالت اوزرینه اون

بش

[166b]

١٦٦

کوره مطلوب وجهن هر نفسده — اگر اطلاقده یاخود قفسده
قنی عاشق حجاب اولمایه غیری — اوله هر ذره معشوق سیری
یوزندن دفع ایدوب یارک نقابن — جلیس اولوب مدام ایده خطابن
قنی سالک که قیله سیر فی الله — قیام هم قعودی اوله بالله
سلوکی منتهاسی سیر لله — اولوب تحصیل ایده لی مع الله
چو قلدم روضة التوحید آخر — مرادم کره باطن اهله ظاهر
طقوز یوز قرق اوچنجیده تمامی — رجب آینده بلسون خاص و عامی

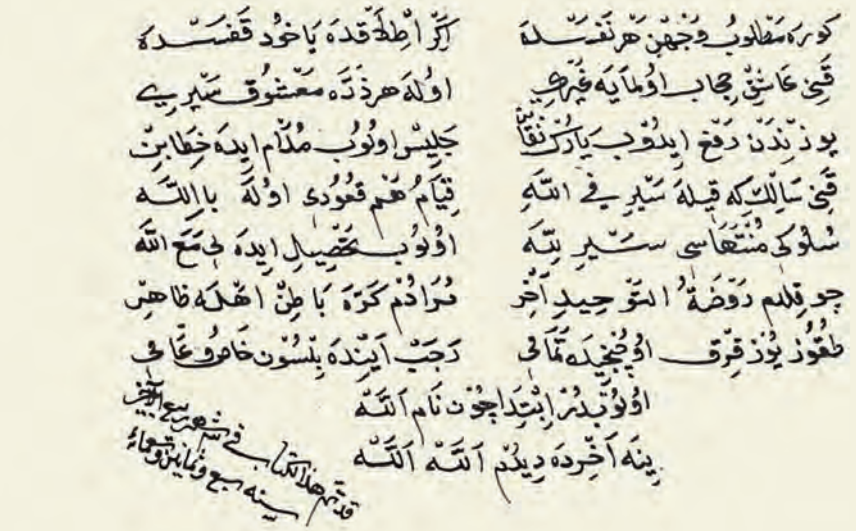

اولوبدر ابتدا چون نام الله
ینه آخرده دیدم الله الله

قد تم هذا الکتاب فی شهر ربیع الآخر
سنه سبع وثمانین وتسعمائه

[166ᵃ]

هر لفظ شیخ کامل بر دُرّنی بدلدر — معنی بر بینهایه بر نقطه در عبارت
قلبی سلیم اهلی ذوق ایدر معانی — آنلر دُرّ جهانده تکمیل ایدن ولایت
ذوق ایتمسک حقیقت کندکده بک قصوری — هر کیمکه عارف اولدی بر رمز اولور کفایت

خاتمه

کل ایشت بندن ای اهلی بصیرت — دیم بر سوزکه یقدر آکه قیمت
جناب حقه قلدم چون عظیمت — مزین اولدم آدابی شریعت
خدا سوق ایلیوب راهی طریقت — نور کشف اولدی احوالی حقیقت
بو یولده سیر اولندی چو مراتب — که الهام ایتدکه اولدی مخاطب
ارب حصه بکا علم لدندن — که هر کون حالمز یک اولدی دوندن
اجازت اولدی انی ایتدم انشا — قلوب نا اهله مستور اوله افشا
که بر طور اوزره ایتدم رسم تسوید — انی فهم ایتمز الا اهل توحید
مرادم اهل توحیدی حقیقی — انوک غیری دکل باغوک حقیقی
نکیم فتح ایلدم تجرید اچنده — دیدم هب روضة التوحید اچنده
حکایاتی طلسم ایتدم بو کنجه — کیمی فتح ایده کیمی دوشه رنجه
نته کیم روحه جسم اولمشدی پرده — کیم ایردی وصله کیمی دوشدی دردده
اولر کیم جسمه قلمز ایردی روحه — اولردر بونده ایریشن فتوحه
قنی اکمل که فتح ایده بو کنزی — قنی افضل که فهم ایده بو رمزی
اولور مفلس اچرسه کیمیاکر — جهان پر اولسه بقمز کیمیاکر
قنی طالب که اوله حقه واصل — دو کونه علم اوله قاتنده حاصل

کوره مطلوب

[165b]

١٦٥

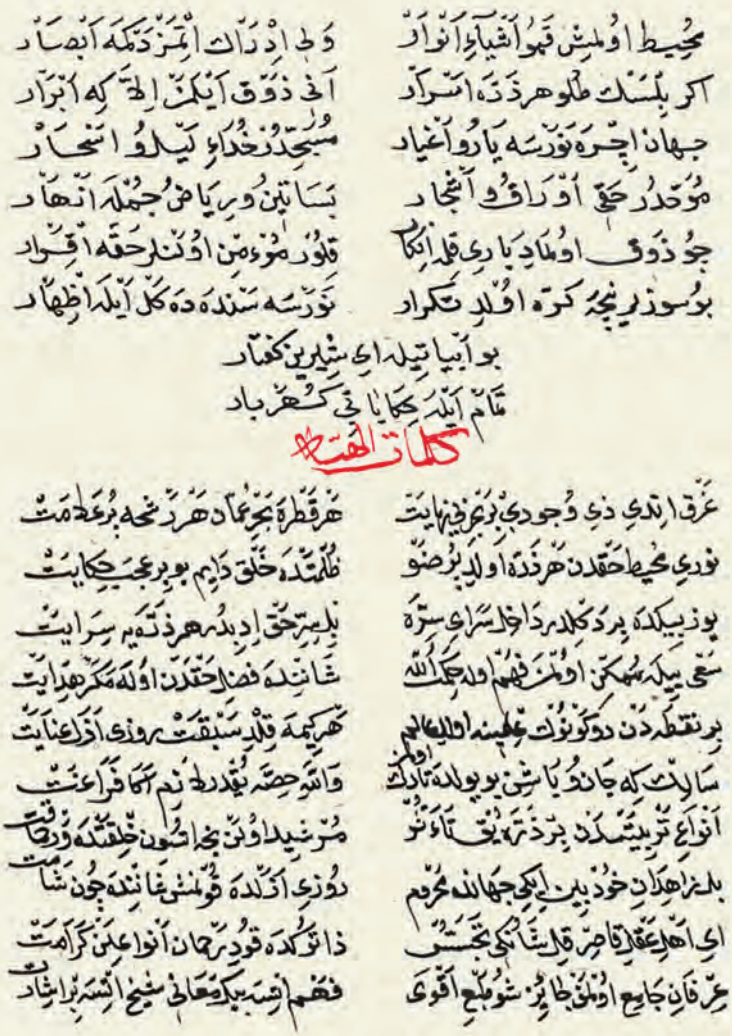

محیط اولمش قمو اشیاء انوار — ولی ادراک ایتمز دکمه ابصار
اکر بلسک طلو هر ذره اسرار — انی ذوق ایلمز الا که ابرار
جهان اچره نورسه یارو اغیار — مسبحدر خدای لیل و اسحار
موحدر حقی اوراق و اشجار — بساتین و ریاض جمله انهار
چو ذوق اولمادی باری قلمه انکار — قلور مؤمن اولنلر حقه اقرار
بو سوزلر نیجه کره اولدی تکرار — نورسه سنده ده کل ایله اظهار

بو ابیاتیله ای شیرین کفتار
تمام ایله حکایاتی کهربار

کلمات الهیه

غرق ایتدی ذی وجودی بر بحر بی نهایت — هر قطره بحر عمان هر رشحه بر علامت
نوری محیط حقدن هر ذره اولدی پرضو — ظلمتده خلق دایم بو بر عجب حکایت
یوز بیکده بر دکلدر داخل سرای سره — بل سر حق ایدر هر ذره یه سرایت
سعی ییله ممکن اولمز فهم اوله حکمت الله — شاننده فضل حقدن اوله مکر هدایت
بر نقطه دن دوکونوک علمینه اولدی عالم — هر کیمه قلدی سبقت روزی ازل عنایت
سالک که جان و باشن بو یولده تارک اولمز — والله حصه یقدر لازم اکا فراغت
انواع تربیتدن بر ذره یق تأثر — مرشید اولن نجه اتسون خلقتده ورحمت
بل زاهدان خودبین ایکی جهانده محروم — روزی ازلده قونمش شاننده چون شامت
ای اهل عقل قاصر قل شانکی تجسس — ذاتوکده قودی رحمان انواعلن کرامت
عرفان جامع اولمق جایز شو طبع اقوی — فهم ایتسه بیک معانی شیخ ایتسه بر اشارت

[165a]

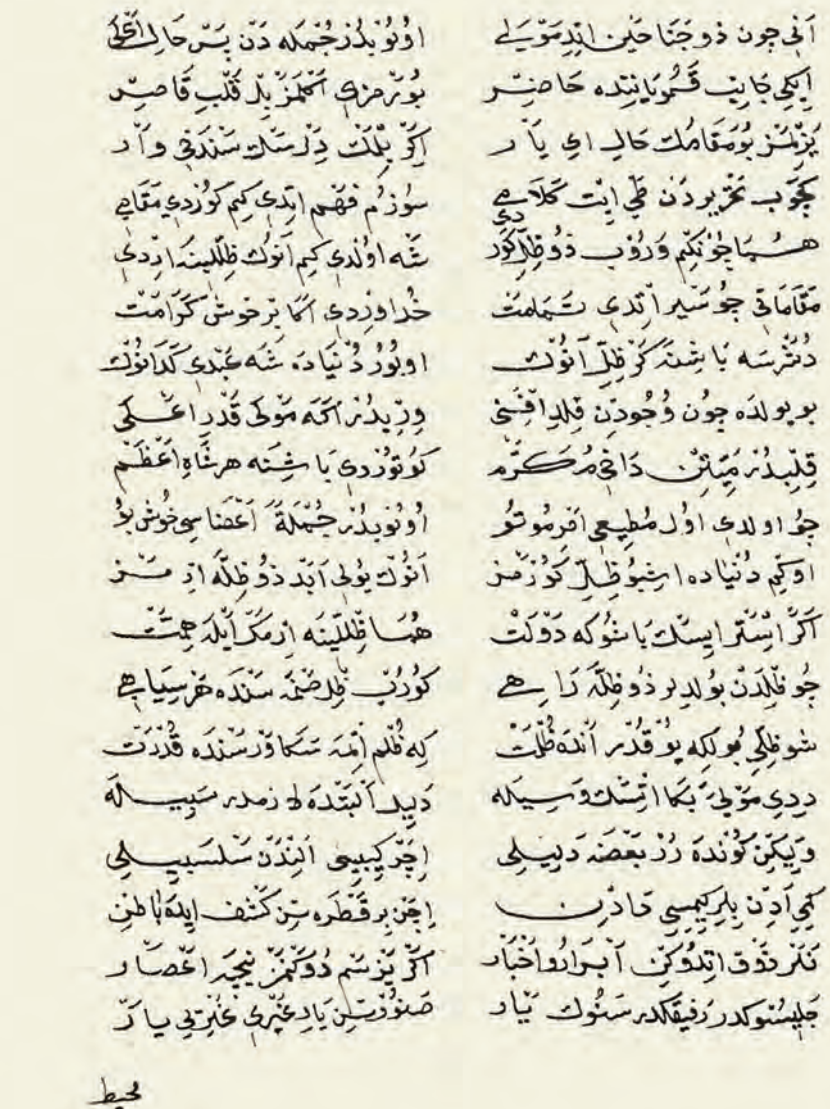

آنی چون ذو جناحین ایدی مولی — اولوبدر جمله دن پس حال اعلی
ایکی جانب قمو یانده حاضر — بو رمزی اکلمز بل قلب قاصر
یزلمز بو مقامک حال ای یار — اکر بلمک دلرسک سندنی وار
کچوب تحریردن طی ایت کلامی — سوزم فهم ایتدی کیم کوردی مقامی
هما چونکیم وروب ذو ظل کوردی — شه اولدی کیم انوک ظللینه اردی
مقاماتی چو سیر ایتدی تمامت — خدا وردی اکا بر خوش کرامت
دشرسه باشنه کر ظل انوک — اولور دنیاده شه عبدی کدانوک
بو یولده چون وجودن قلدی افنی — وریدر اکه مولی قدر اعلی
قلبدر میتن داخی مکرم — کوتوردی باشنه هر شاه اعظم
چو اولدی اول مطیعی امر موتو — اولوبدر جمله اعضاسی خوش بو
اوکیم دنیاده اشبو ظل کورمز — انوک یولی ابد ذو ظله ارمز
اکر استر ایسک باشوکه دولت — هما ظللینه ارمک ایله همت
چو ظلدن بولدیلر ذو ظله راهی — کوروب ظل صنمه سنده هر سیاهی
شو ظلی بولکه یوقدر انده ظلمت — که ظلم ایمه سکا ورسنده قدرت
دیدی مولی بکا ایتسک وسیله — دلیل البتده لازمدر سبیله
ولیکن کونده رز بعضه دلیلی — اچر کیبی الندن سلسبیلی
کمی ادن بلر کیمسی حادن — اچن بر قطره سن کشف ایده باطن
نلر ذوق ایتدوکن ابرار و اخیار — اکر یزسم دوکنمز نیجه اعصار
جلیسنوکدر رفیقکدر سنوک یار — صنورسن یار غیری غیری یار

محیط

١٦٤

کوزکمز کوزکه بر شیء احقر — که هر ذره سما دن اوله اکبر
تصرف ایت قمو قلدم خلیفه — سوزک نافذ کثیف و کر لطیفه
خدا قلدی اکه چق در نو وعده — زهی دولت که طالع دوندی سعده
معارف دردن بر اولدی قلبی — کورر هر ذره ده اثبات و سلبی
کوزکمز کوزنه هیچ غیر الله — قلور هر ذره ده اول سیر الله
چو امر اولدی همایه دندیینه — کلور بر خوش مقامه اینه اینه
صعودندن شروع ایتدی نزوله — که تا عالم اوله احوال یوله
صعود ایدوب نزول اتمز سه ابتر — اوکس اولمایه اشبو بوله رهبر
قمو حفظ ایلدی یولده نه کوردی — یولی سیر ایده رک بر یره اندی
سما واتیله ارضک اره سیدر — قمو سالک بو یر آواره سیدر
دیدیلر نامنه صحراء توحید — ایریشور کیم ایدر اعلی توحید
کتاب اچره اکیلن باغ مشهور — بو صحرا اچردر اما که مستور
انوکچون دکر ادرلر درلو اسما — قمو اشیاء جامعدر مسما
بو یر یردر کورنلر یلدا انجق — ولی کورمش کچندی نیجه احمق
اکا صنما ایریشور هر مجاهد — ایریشور اکه واحد بعد واحد
هما قلدی چو اول یرده قراری — تماشا ایلر اندن هر دیاری
خدا قلمش انی شول رسمه دیدر — کورر چق منتهاسن بقسه هر کوز
بری مانع دکلدر هیچ برینه — اولر کیم ارمدی اکا یرینه
کهی ناظردر فوق العلی یه — کهی ناظردر تحت الثرایه

[164a]

اوکیم دنیاده اشبو حاله ارمز — بل اوخریده هیچ الله کورمز
اولرکیم ارمدی اشبو مقامه — انتمز بیک دلیل اتسک اقامه
اوکیم سیر ایلمشدر قلدی تصدیق — کورر دنیاده قول مولی یی تحقیق
ادا ایتمز بو حالاتی عبارت — اوکیم ذوق ایلدی بسدر اشارت
اوکیم طالب ارشدی اکه شمه — اوکیم سالک کوزلدی عینه لمعه
محب اولنلره سوز ورد شوقی — مرید اولن مراد ایدندی فوقی
سوزک هر بیر دردی بی بدلدر — حقه موصل اولن یارا عملدر
عمل سز کمسه ارمز بل اصح سوز — جهانده قوش اوچارمی هیچ قتلسوز
تمام اولدی چو سیری قاب قوسین — انی قلمق اچون حق ذو جناحین
نه یره قصد ایدرسه ایده طیری — نه یرده حاضر اولسه ایده سیری
دخی ذاتی اوله کامل مکمل — اوله قوللر اچنده ادا اکمل
نورسه رفع اولوب جمله حجابی — اچق بوله نه وقتن کلسه بابی
ددی چون حاصل ایتدک بویله قربت — که شمدن صکره یق اورتاده فرقت
کمالاتمه شانوک اولدی مظهر — دوکونی ساکه قلدم ور مسخر
طشندن ایلکل ایچن تماشا — هر انده کورنه اشیا ایدم انشا
چو قرانوک بکا هر دم مقابل — اراده اولمیه بر ذره حایل
سکا بن حافظم سندن زیاده — کری سیر ایله یرده که عماده
وروب سیر ایت بوکز کونی مکانی — کوررسن بر عجایب شمدی آنی
بلورسن اوله انی مخالف — اولورسن حکمتی اشیایه عارف
نه حکمت اوزره بغلنمش بو ترتیب — نه لردن حاصل اولمش یا بو ترکیب

کوزکمز

[163b]

١٦٤

مطیعوز امرکه فرمان نه کلسه — قبول ایتدک بش اوزره هر نه اولسه
بلور چون مکر حقدر بو رعایت — ددی یا رب بکا ایله حمایت
شهودک ذاتوک اولدی باکه مقصود — بو کونن یولی سن ایتمه مسدود
صغندم ساکه سندن یا الهم — که سندن غیریق پشت پناهم
دلیل اول باکه لطف ایت حضرتوکه — بودر لایق اولن هم حضرتوکه
سکه بر قولکه طالب اوله جاندن — کورینور سن اکه سری نهاندن
میسر ایت بکا غرقی شهودی — سنکله ایدم قیام هم قعودی
کوکلدن اولدی چون حقه مناجات — قبول اولدی نورسه جمله حاجات
محیط اولدی او ساعت ان پر نور — ایشتدی بر صدا در اولدی دستور
شو قولکم ذاتم اوله اکه مطلوب — کیم اولور باکه اندن غیر محبوب
انوککم قلب پاک اولدی سویدن — اولور دعوت اکا هردم خدادن
تمامت چونکه ترکن اوردی فرشک — چقوب پرواز ایدر فوقنه عرشک
کورندی انده بر صحرای بی حد — دلیل اولدی قهویه انده احمد
کچوب انده نورسه قلب و جاندن — علامتلر کورر سری نهاندن
طوتوب اندن فنا صحراسنه راه — دیرکیم حاصل ایده لی مع الله
ایرشدی شول یره یق انده غیری — که وصلت منتج اولدی بلدی سیری
نور افنا ایدوب هر ذی وجودی — کوروب الله اول ایتدی سجودی
تجلی ایتدی رفع ایتدی حجابی — ایشتدی انده مولی دن خطابی
کورر بی کم کیف الله بونده — طلب قل غیره توک فارسه سنده

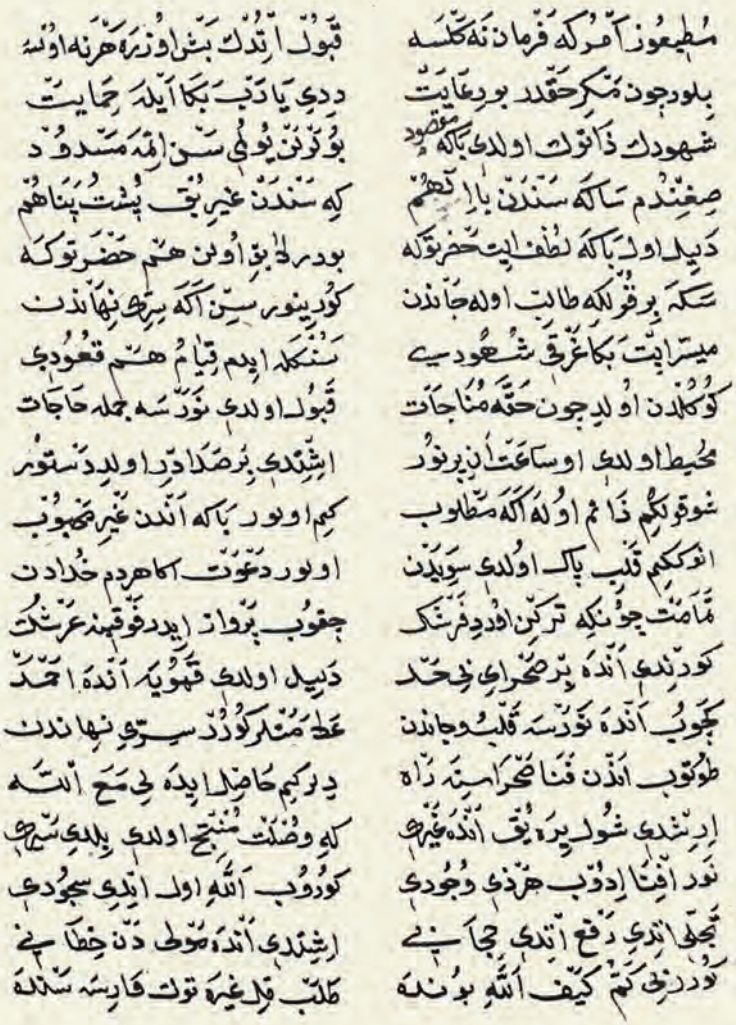

[163a]

مطبوع

١٦٢

ایدر هر دم بساطی قربه دعوت — عجبدر کیم انوک حالات نفرت
محیط اولدر قمونی هر طرفدن — بولر بقمز اکا هیچ بر طرفدن
دوام اوزره خدادر اکه طالب — ولیکن حب دنیا اکه غالب
بولارک جمله دونمش یوز حقدن — که کورمز کوزلری یاقن ایراقدن
بولر ایچون مرتبدر مقامات — مسخردر نور ارض و سماوات
که اولمشکن بولر مقبول جامع — دکلی حیف اولالر بونده ضایع
چو بو فتانه بونلر اولدی مفتون — ایکی عالمده اولدی جمله مغبون
بولارک هر نفسده فعل خسران — که قولی دوزدر یولداش شیطان
کوردر هر بیرسی غرقی کنه در — قمونوک جمله افعالی سفه در
بو دنیا اهلیچون چق ایتدی حیفی — قموسن قتل ایدردی اولسه سیفی
بولر حقنده اول چق ایتدی فکری — کری ایچندوکه ایتدی شکری
دونوب کندوسنه نصح ایتدی یینه — که بونلاره کوکلدن قلمه کینه
خدا بونلره قلمش بویله تقدیر — کل امدی کندوکه سن ایله تدبیر
سکا لازم دکل اصلاح عالم — اوزن قورتاردر هر کیم اولدر آدم
چو سن بلدک ندر بیش شان انسان — وار امدی حامل ایله رتب احسان
غذاسندن جهانوک یمه نقمه — اوکیم بر لقمه بیدی اولدی تخمه
قخوسندن دخی ایرر کثافت — بخاری خود ورر قلبه قساوت
طعامندن انوک کیم یرسه حبه — حجاب اولور مقرر قرب ربه
ملوث قلمه نفسوک جیفه سینه — بولارک غالب اولسن جمله سینه

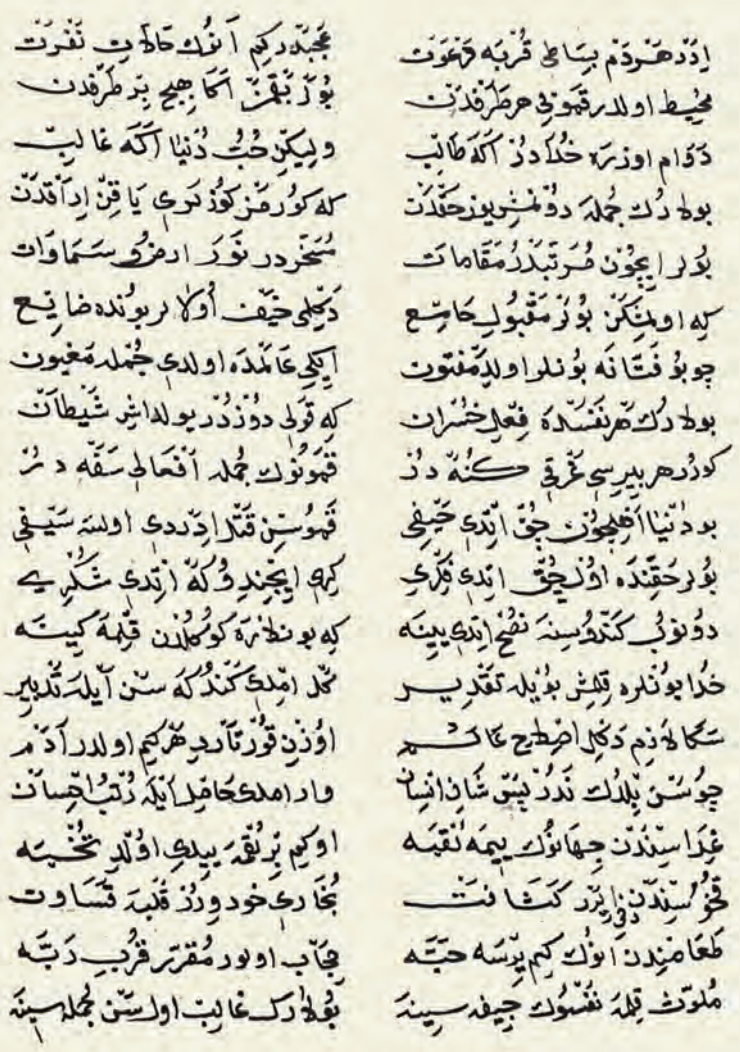

[162a]

قمونوك قبله مش قلبن قساوت — قلور بر بیرنه بغض و عداوت
بولارك چون غداسی جیفه اولدی — انوكچون اسفل السافلده قلدی
اولركیم اولدی مستثناء ددت — صعود ایتدی اولر تا دار قربت
بونلر اجریدر بس غیر ممنون — بولر فتح ایتدی كنزی سر مكنون
اودر بونلر كچوب طولی املدن — كه حالی اولمدی صالح عملدن
هما چونكم بولارك كوردكانن — ایشتدی هر برینك قیل و قالن
دیدی بونلر ضلالت اچره قالمش — ایچی طاشی بولارك جیفه طولمش
بولرده قالمش اوصاف انسان — قموسی بغلمشدر حوی حیوان
بولردن لازم اولدی باكه عزلت — جهانی ترك ادنلر بولدی قربت
اوكیم دنیاده پاك ایتدی فوادی — اودر بی شك بلن مبدأ معادی
بولر نفسین بلمز قنده ربن — جهان حبی پر ایتمش جمله قلبن
كه صغمز قلبنه مثقال ذره — خدا حبی ولیكن سعی شره
چو فكر ایتمز نچوندر اشبو خلقت — اچلمادی انوكچون باب حكمت
خدا انسان قلدی شیء جامع — قمو انوار اولدی انده لامع
بساطی قربتی قلدی مهیا — اكه خدام اولدی جمله اسما
انی مرآت قلدی هر كماله — اریشور هر نفس بیك بیك نواله
اكا هر دمده عرض ایلر جمالی — قنی كوزكیم كوره اول لایزالی
خدا ایلر سكا هر كونده یتمش — بولنمز بیكده بر آنی ایشتمش
انوكلن بس خدا هر پرده حاضر — ولی انسان انی كورمكده قاصر

ادرهردم

[161b]

١٦١

هما انوك اچون ایتدی تنزل — کوروب هر ذره‌یه ایده تأمل
ایشتمك کورمك ایکیسی دکل بر — قلور طالب اولن کورمکه تدبیر
هما قلدی هواده نیجه جولان — بو دنیانوك قلور نقشین سیران
دخی احوال خلقه اولدی ناظر — کوردی هر بیرسی خدمتده قاصر
جهانوك خلقنوك حالن کوروب اول — ارشمز بلدی اول مقصوده بو یول
دیدی کندوسنه ای یار صادق — بو حالتلر دکلدر حقه لایق
بولدك هر بریسی بر هواده — بولردن طور اولن اوجی سماده
جهانی کورد بر دار التغیر — حقیقت بلدیغ بونده تقرر
دیدیکم طالب اول بر دار باقی — اوله مولی سکا انده ملاقی
چقرسك فکر دارینی کوکلدن — ایرشدك بلکه الله بو یولدن
بونوك امثال اول چق ایتدی فکری — ولی هر دمده الله اولدی ذکری
اولوبدر کندو مخفی ذکر اخفا — انوکچون بولدی قوسین او ادنی
تماشا ایلدی دنیانوك اهلن — بولدك اکلدی اول علم و جهلن
اولوبدر هر بری دنیایه مشغول — مطیع امرینه صن مولی سنه قول
اونوتمشلر جناب حق بونلر — تکبردن کیرلر درلو طونلر
صناسن جمع اولوبدر نیجه سکلر — بو دنیا جیفه‌سینی انده یرلر
کوره دیرکیم قموسکلر دیرلدی — قلور بر لقمه ایچون خوش خرلدی
یمکدن جیفه‌یی کر اولسه تخمه — الندن کلسه ورمز غیره لقمه
یمشلر جیفه‌یی بونلر شو رسمه — ارشمشدر کثافت جسمه جسمه

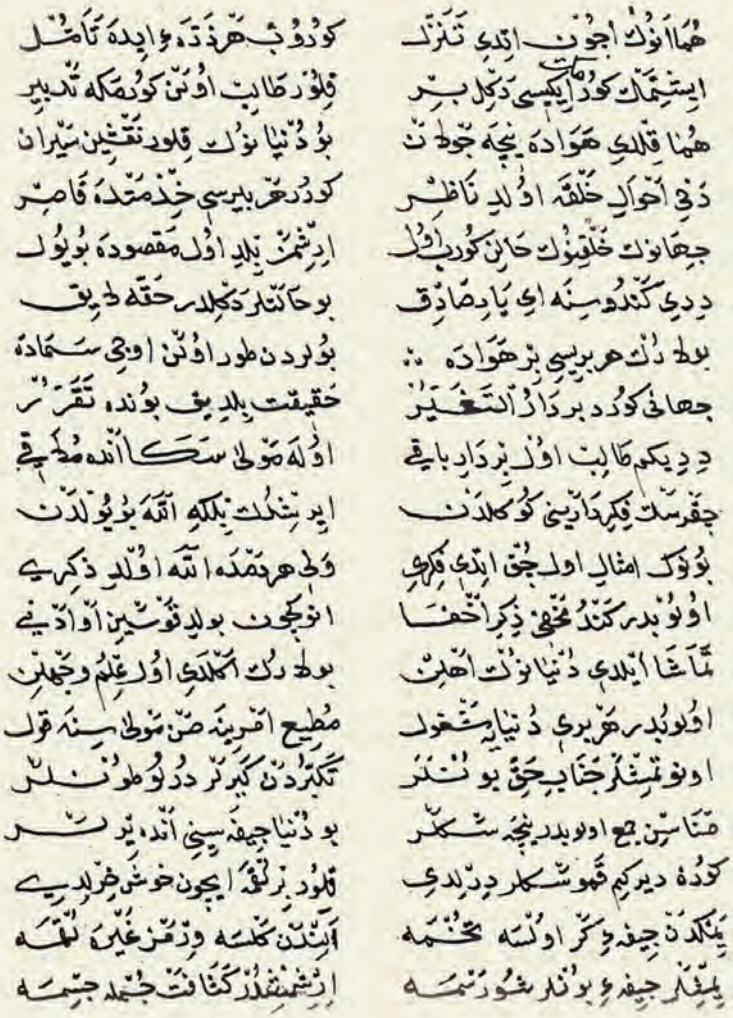

[161a]

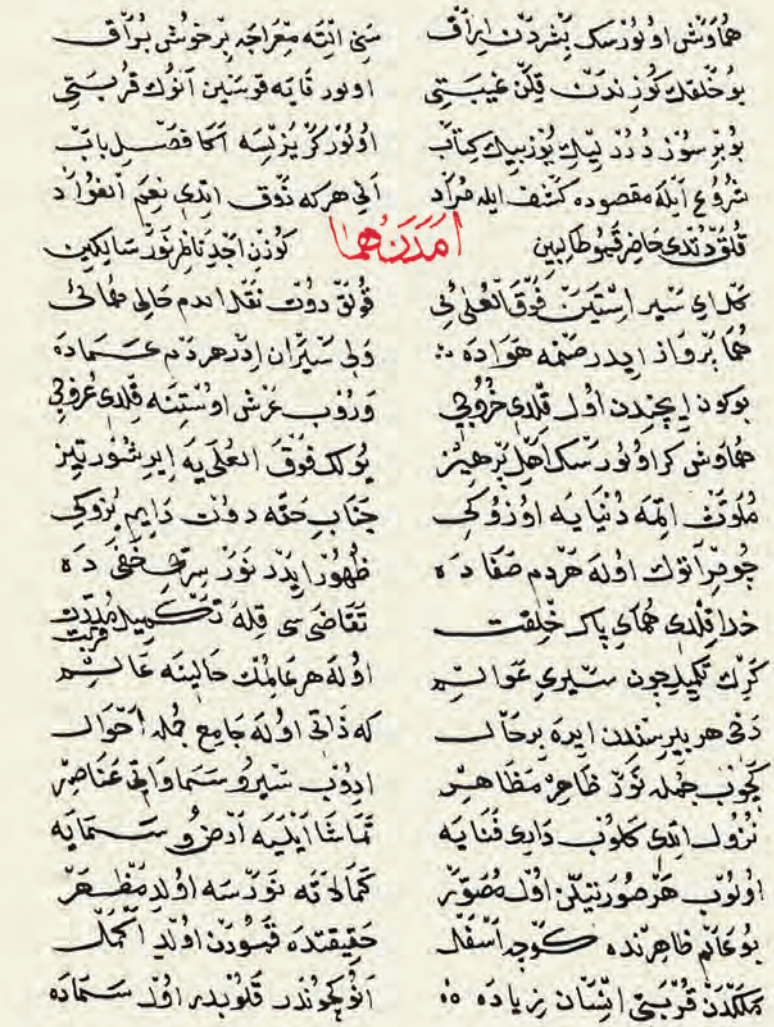

هماوش اولورسک بشردن ایراق — سنی التّه معراجه برخوش براق
بو خلقک کوزندن قلن غیبتی — اولور قایه قوسین انوک قربتی
بو بر سوز دردلیک یوزبیک کتاب — اولور کریزلسه اکا فصل باب
شروع ایله مقصوده کشف ایله مراد — انی هرکه ذوق ایتدی نعم الفؤاد
قلوق دتدی حاضر قیمو طالبین — کوزن اجد ناظر نور سالکین

امدن هما

کل ای سیر استین فوق العلی یی — قولق دوت نقل ایدم حالی همائی
هما پرواز ایدر صنمه هواده — ولی سیران ایدر هردم عماده
بو کون ایچندن اول قلدی خروجی — وروب عرش اوستنه قلدی عروجی
هماوش کر اولورسک اهل پرهیز — یولک فوق العلی یه ایرشورتیز
ملوث ایتمه دنیایه اوزوکی — جناب حقه دوت دایم یزوکی
چومر اتوک اوله هردم صفاده — ظهور ایدر نور سرّی خفی ده
خدا قلدی همای پاک خلقت — تقاضی سی قله تکمیل مدت قربت
کرک تکمیل چون سیری عوالم — اوله هر عالمک حالینه عالم
دخی هر بیرسندن ایده برحال — که ذاتی اوله جامع جمله احوال
کچوب جمله نور ظاهر مظاهر — ایدوب سیر و سماواتی عناصر
نزول ایتدی کلوب داری فنایه — تماشا ایلیه ارض و سمایه
اولوب هر صورتیلن اول مصوّر — کمالاته نورسه اولدی مظهر
بو عالم ظاهرنده کوچه اسفل — حقیقتده قیودن اولدی اکمل
ملکدن قربتی انسان زیاده — انوکچوندر قلوبدر اول سماده

هما انوکچون

[160b]

١٦٠

کللدن قلبه عشقی جان رفیقم نالو افغان — اولوب بن نی کبی نالان اشم فریاد زار اولدی

دکلدن عشق الی برکول چو اولدی باغه دکنیل

اولوب اول باغه بن بلبل اشم فریاد زار اولدی

بو خلقک کیمسی عاشق کمی عارف کمی صادق

بنی قلمش بو کالایق اشم فریاد زار اولدی

مطلع

کل ای قربه طالب دلرسک وصول — ایشت نقل ایدم سکا اصل الاصول

کرک اولا ساکه بر قلب پاک — یاننده دو عالم اولا هم چو خاک

کوزینه کوزکمیه باغی جهان — خطور اتمیه اکا حوری جنان

شو رسمه جلا ویره حبی خدا — که زنک ادمیه از غباری سوی

صفا و لطافتده بولسه کمال — تجلی ایدر انده بی شک جمال

دلرسک صعود ایده سن بر سما — جهانوک غداسن یمه چون هما

جهان جیفه در ایله اندن حذر — قخوسی ویرر قلب و روحه کدر

اوکیم بیدی اسفلده قلدی ابد — شو پرهیز ایدن کوردی وجهی احد

دخی انوک اهلندن اولغل بعید — اولرکیم بعید اولدی اول سفید

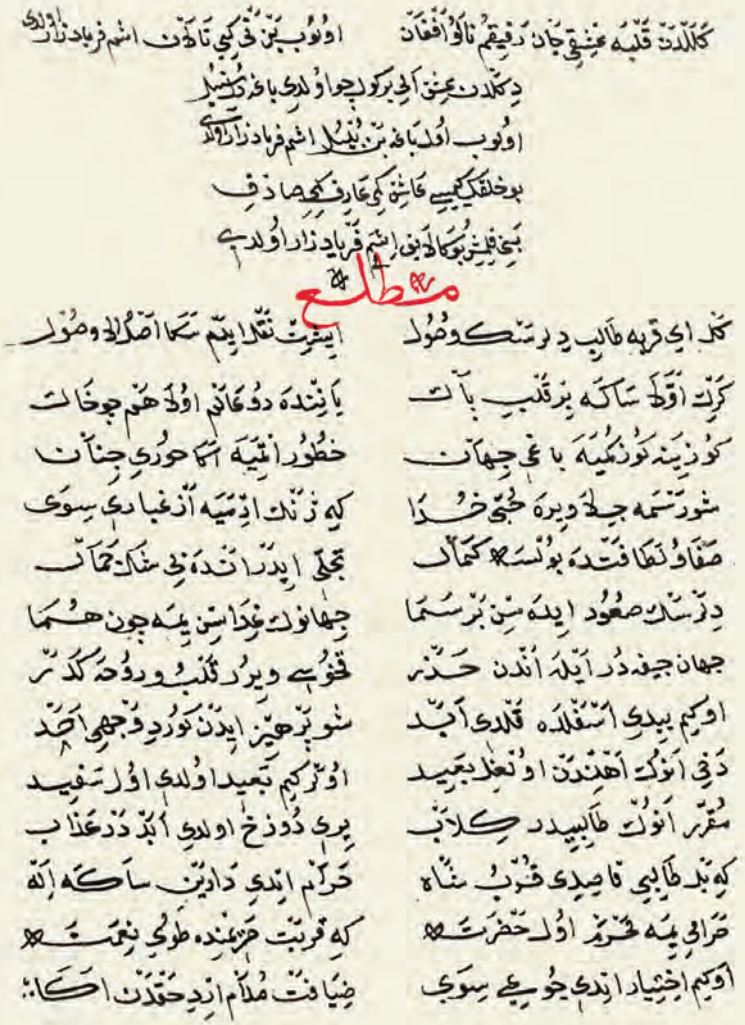

مقرر انوک طالبیدر کلاب — یری دوزخ اولدی ابد در عذاب

که بل طالبی قاصدی قرب شاه — حرام ایدی دارین ساکه اله

حرامی یمه محرم اول حضرته — که قربت حریمنده طوی نعمته

اوکیم اختیار ایدی جوعی سوی — ضیافت ملام ایدی حقدن اکا

[160a]

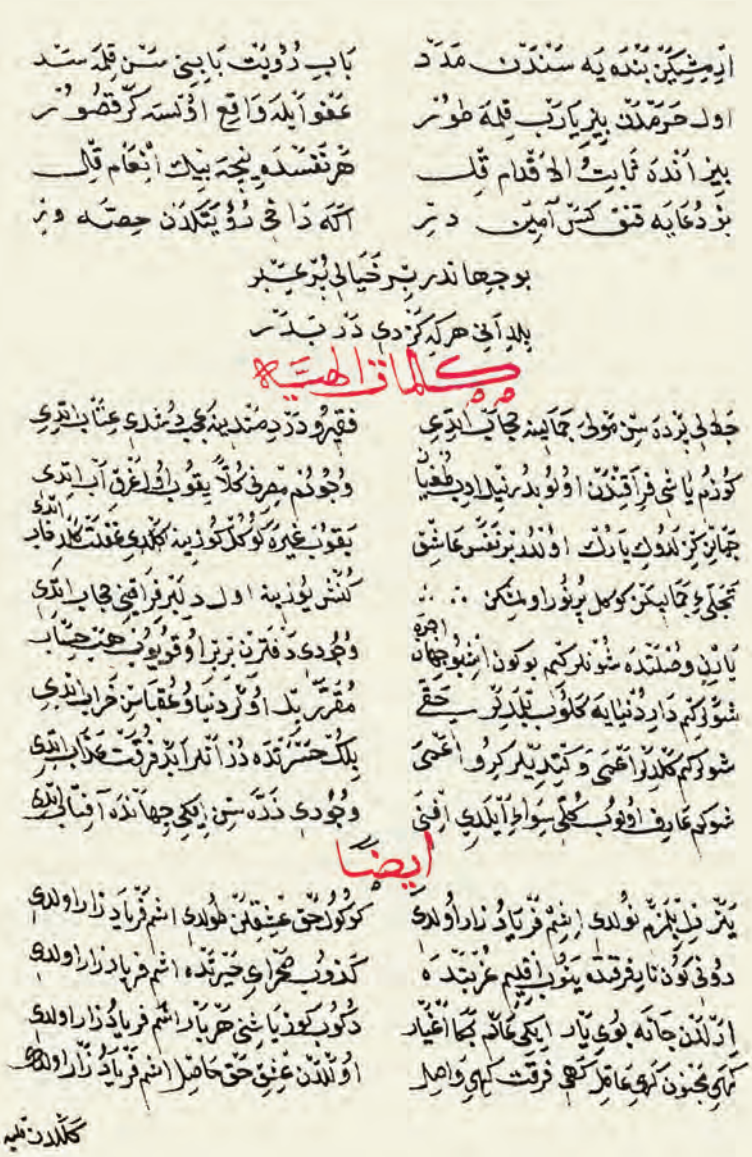

اِرمشیکین بنده یه سندن مدد — بابِ دُویت بابینی سن قیله سد
اول حرمدن بیزیاربِ قیله نور — عفو ایله واقع اولسه کر قصور
بیز اندهٔ ثابت الاقدام قیل — هر تفسده پنجه بیک انعام قیل
بزدعایه قوق کیسن آمین دیر — الله دا فی دُویتکلدن حصه وبر

بوجها ندر بر خیالی بوزبر
بلد آنی هر که کوردی دُر بدر

کلمات الهیه

جلالی پرده سن مولی جمالینه حجاب ایتری — فقیر و دردمندینه عجب دکلدر عتاب ایتری
کوزم یاشی فراقندن اولوبدر نیل اوبر طغیان — وجودم مصر فی کلا یقوب اول غرق آب ایتدی
جمالنکز کلدوکی یارك اولدی بر نفس عاشق — یقوب غیره کوکل کوزینه کلدی غفلت کلدی فاید ایتدی
تجلی جمالکز کوکل پرنور اولمکن — کشف یوزینه اولدیلر فراقنی حجاب ایتدی
یارین وصلتده شوندرکم بوکون اجر جهاد — وجودی دفترین برابر اولیوب هپ حساب
شولرکم دار دنیایه کلوب بلدر حق — مقرر بلد اولر دنیا و عقبا سن خراب ایتدی
شولرکم کلدیلر اعمی و کیدیلر کرو اعمی — بلکه حسرتده دن انلر ابدی فرقت کلاب ایتدی
شولرکم عارف اولوب کلی سوادِ آیلدی افنی — وجودی ذرده سن بیکی جهانده آفتاب ایتدی

ایضاً

یتر فی یلزم نولدی اشم فریاد زار اولدی — کوکول حق عشقیلن هولدی اشم فریاد زار اولدی
دوشی کوزنا یرقته یتوب اقلیم غربتده — کذوب صحرای حیرتده اشم فریاد زار اولدی
اولدن جانه بوی یار ایکی عالم بها اغیار — کوب کوزیاشی هر یار اشم فریاد زار اولدی
کهی مجنون کهی عاقل کهی فرقت کهی واصل — اولدن عشقی حق حاصل اشم فریاد زار اولدی

کلدن نبیه

109

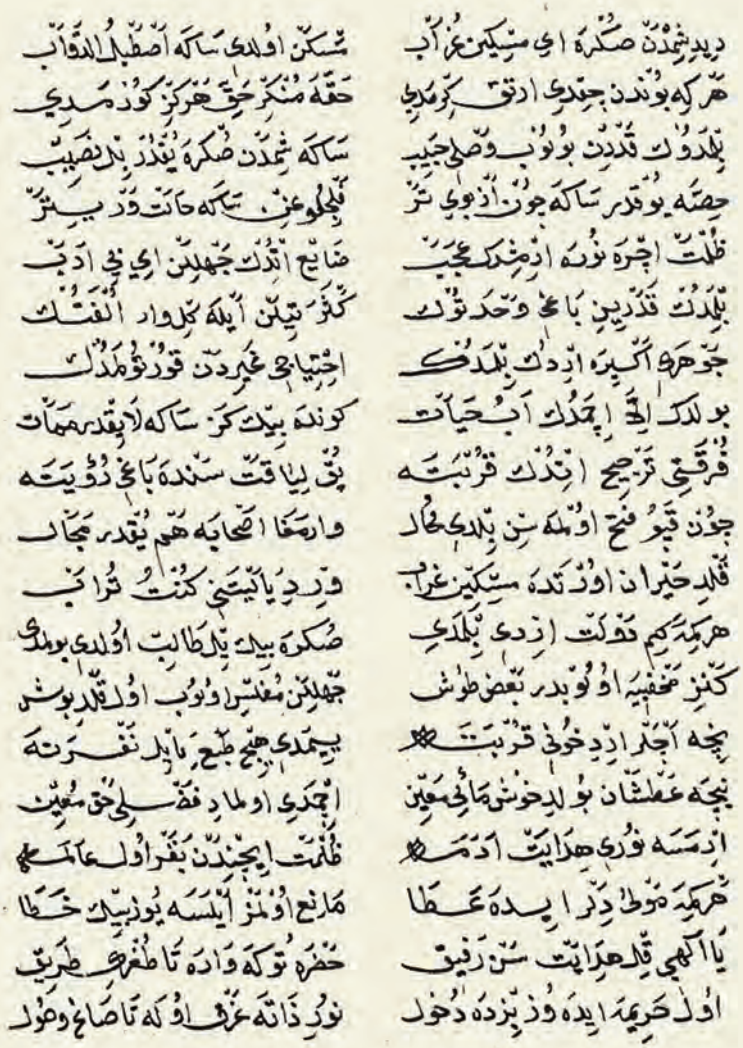

[159a]

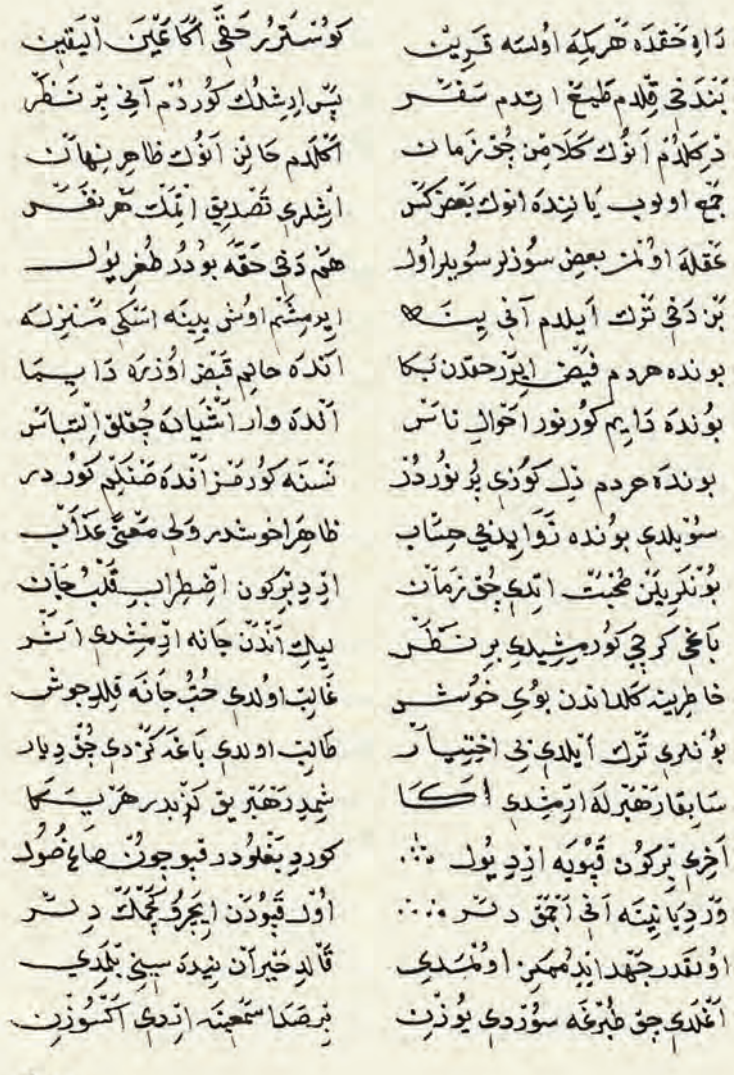

دا ه حقده هر کمه اولسه قرین — کوسترر حقی اکا عین الیقین
بن دخی قلدم طمع ایتدم سفر — پس ارشدک کوردم آنی بر نظر
دکلدم انوک کلامن چوق زمان — اکلدم حالن انوک ظاهر نهان
جمع اولوب یانینده انوک بعض کس — ارشلری تصدیق ایتمک هر نفس
عقله اولمز بعض سوزلر سویلر اول — هم دخی حقه بودر طغریول
بن دخی ترک ایلدم آنی ینه — ایرمشم اوش یینه اسکی منزله
بونده هردم فیض ایرر حقدن بکا — انده حالم قبض اوزره دایما
بونده دایم کورنور احوال ناس — انده وار اشیاده چقلق التباس
بونده هردم دل کوزی پر نوردر — نسنه کورمز انده صنکم کوردر
سویلدی بونده زوایدنی حساب — ظاهرا خوشدر ولی معنی عذاب
بونلرین صحبت ایتدی چوق زمان — اردی برکون اضطراب قلب جان
باغی کرچی کورمشیدی بر نظر — لیک اندن جانه ارمشدی اثر
خاطرینه کلدی اندن بوی خوش — غالب اولدی حب جانه قلدی جوش
بونلری ترک ایلدی بی اختیار — طالب اولدی باغه کزدی چوق دیار
سابقا رهبرله ارمشدی اکا — شمدی رهبریق کزبدر هر یکا
آخری برکون قپویه اردی یول — کوردی بغلودر قپو چون صاغ صول
وردیا نینه آنی اچمق دلر — اول قپودن ایچرو کچمک دلر
اولقدر جهد ایدمکن اولمدی — قالدی حیران نیده سینی بلمدی
اغلدی چوق طبرغه سوردی یوزن — بر صدا سمعینه اردی اکسوزن

دیدی

[158b]

١٥٨

اول کشی حالن غرابوک فکر ایدر — امتحانیچون شرایط ذکرادر
تا بله میلی آکا دلدنمدر — بو خسته صورتدر همان دلدنمدر
هرنه تکلیف ایتدیسه قلدی قبول — دیدی کیتدم آکه بیک یل اولسه یول
بلدکم اردی غرابه شوق تام — دیدی بو شهر اچره در اشبو مقام
لیک اصحابوک ترک ایتمک کرک — سن همان تنها یوله کیتمک کرک
غیرسی قالدی ایکیسی کیتدیلر — از زماندن بر قپویه یتدیلر
کوردی بر یوکسک قپو اما یپوق — در اخی نیچون دکلدر بو اچق
اول کشی دیدی غرابه ای اخی — سنده بنلکدن اثر وردر دخی
ذره دکلو اولسه بنلکدن اثر — بکلسک بیک یل اچلمز اشبودر
بنلکن ترک ایلدی انده غراب — اول نفسده آکه اولدی فتح باب
واقع اولدی آکه چونکم فتح در — طولدرر انوک دماغن بوی تر
دیدیلر کر ایچرو دستوردر — تا اهل کورمز کورمز ولی مستوردر
چونکه اول کردی قپودن ایچرو — بونلر وایده تماشا دوبرو
دید آکا اول عزیزو رهنما — ایلکل الله چوق حمدو ثنا
چون میسر اولدی ساکا فتح در — ذره ذره سندخی ایتکل نظر
تا سکا حالی حقیقت کشف اوله — صنمه هرکس سالک اولور بو یوله
کوردی بر زینتدر اصحابی چمن — وضع اولنمش اورتده بر انجمن
چون برز کلشن ایچن سیران ادر — جان دماغن بوی خوش حیران ادر
سیر ایدرکن ایلدی بر شی ظهور — کوردی جمع اولمشدر اصنافی طیور

ظاهرو

[157b]

١٤٧

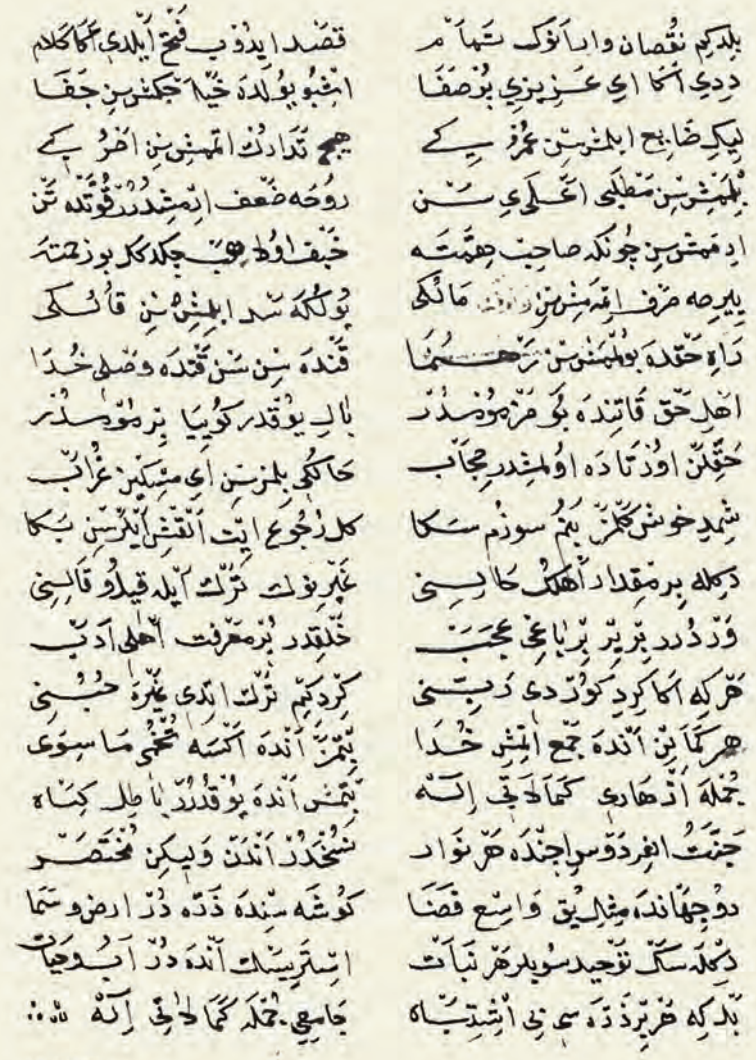

بلدکم نقصان وار انوک تمام — قصد ایدوب فتح ایلدی اکا کلام
دیدی اکا ای عزیزی پر صفا — اشبو یولده خیلا چکشسن جفا
لیک ضایع ایلمشسن عمرکی — هیچ تدارک اتمشسن اخرکی
بلمشسن مطلبی اعلی سن — روحه ضعف ایرمشدر قوتده تن
ایرمشسن چونکه صاحب همته — خیف اولا هیچ چکدکل بو زحمته
یرصه صرف اتمشسن [illegible] مالکی — بولکه سد ایلمشسن قالکی
راه حقده بولمشسن رهنما — قنده سن سن قنده وصلی خدا
اهل حق قاتنده بو مزمومدر — بال یوقدر کویا بر مومدر
حقلن اوزتاده اولمشدر حجاب — حالکی بلمزسن ای مسکین غراب
شمدی خوش کلمز بنم سوزم سکا — کل رجوع ایت القش ایلرسن بکا
دکله بر مقدار اهلک حالنی — غیر نوک ترک ایله قیل و قالنی
وردر بر بر بر باغی عجب — خلقدر بر معرفت اهلی ادب
هر که اکا کرد کوردی ربنی — کردکم ترک ایتدی غیره حبنی
هر کمالن انده جمع ایتمش خدا — بتمز انده اکسه تخمی ما سوی
جمله ازهاری کمالاتی اله — بتمش انده یوقدر باطل کناه
جنت الفردوس اچنده هر نوار — نسخدر اندن ولیکن مختصر
دو جهانده مثل یق واسع فضا — کوشه سنده ذره در ارض و سما
دکله سک توحید سویلر هر نبات — استریسک انده در آب و حیات
بلکه هر بر ذره سی بی اشتباه — جامعی جمله کمالاتی اله

کورینجه

[156b]

[156a]

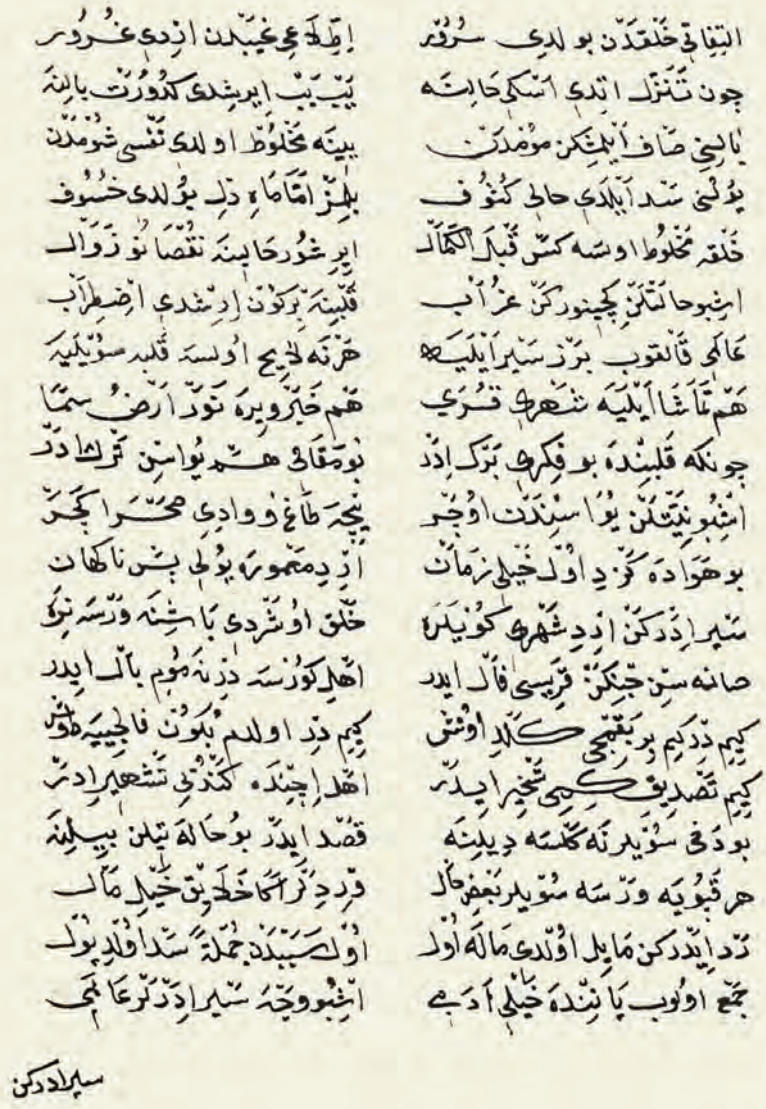

التفاتی خلقدن بولدی سرور — اطلاعی غیبدن ایردی غرور
چون تنزل ایتدی اسکی حالنه — یب یب ایرشدی کدورت بالنه
بالنی صاف ایلمشکن مومدن — یینه مخلوط اولدی نفسی شومدن
یولنی سد ایلدی حالی کثوف — بلمز اما ماه دل بولدی خسوف
خلقه مخلوط اولسه کس قبل الکمال — ایرشور حالینه نقصانو زوال
اشبو حالتلن کچینورکن غراب — قلبنه برکون ایرشدی اضطراب
عالمی قالقوب برز سیر ایلیه — هر نه لایح اولسه قلبه سویلیه
هم تماشا ایلیه شهری قری — هم خبر ویره نور ارض سما
چونکه قلبنده بو فکری برک ایدر — بو مقالی هم یواسن ترک ایدر
اشبو نیتلن یواسندن اوچر — نیجه طاغ و وادی صحرا کچر
بو هواده کزدی اول خیلی زمان — ایردی معموره یولی پس ناکهان
سیر ایدرکن ایردی شهری کویلره — خلق اوشردی باشنه ورسه نره
صانه سن جنکن قریسی فال ایدر — اهل کورسه درنه موم بال ایدر
کیم دردیم بر بقمجی کلدی اوش — کیم دردی اولدم بکون فالجییه طوش
کیم تصدیق کیمی تسخیر ایدر — اهل اچنده کندوی تشهیر ایدر
بو دخی سویلرنه کلسه دیلنه — قصد ایدر بو حاله تیلن بیلنه
هر قپویه ورسه سویلر بعض حال — وردیلر اکا خلایق خیل مال
رد ایدرکن مایل اولدی ماله اول — اول سببدن جملة سد اولدی یول
جمع اولوب یاننده خیلی آدمی — اشبو وجه سیر ایدرلر عالمی

سیر ایدرکن

[155b]

100

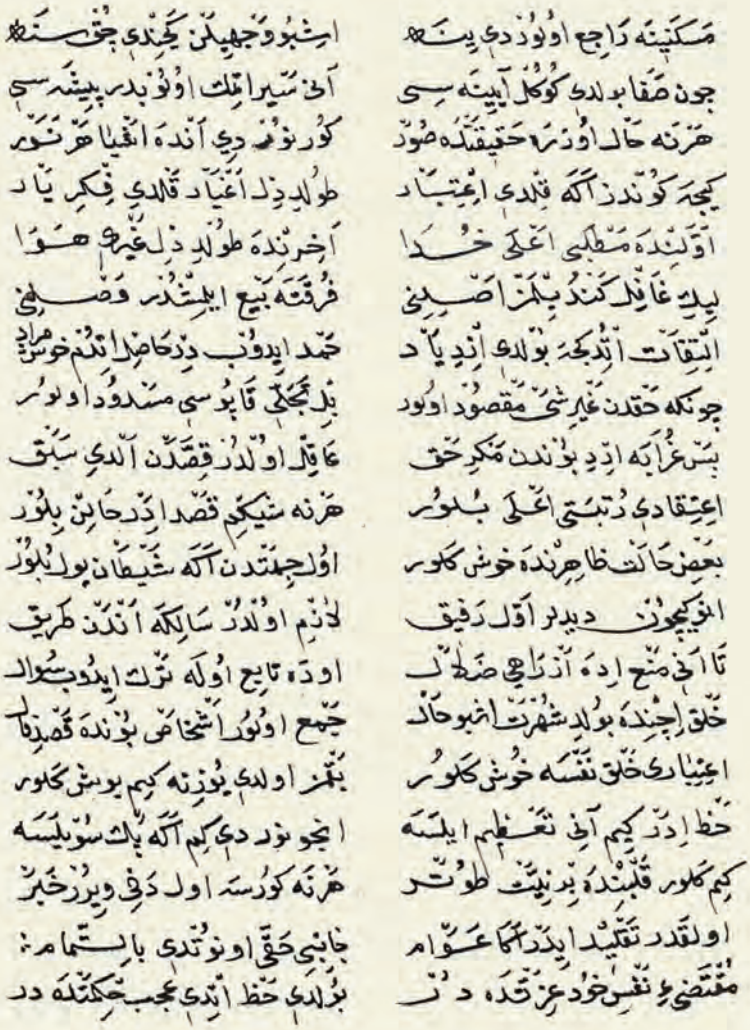

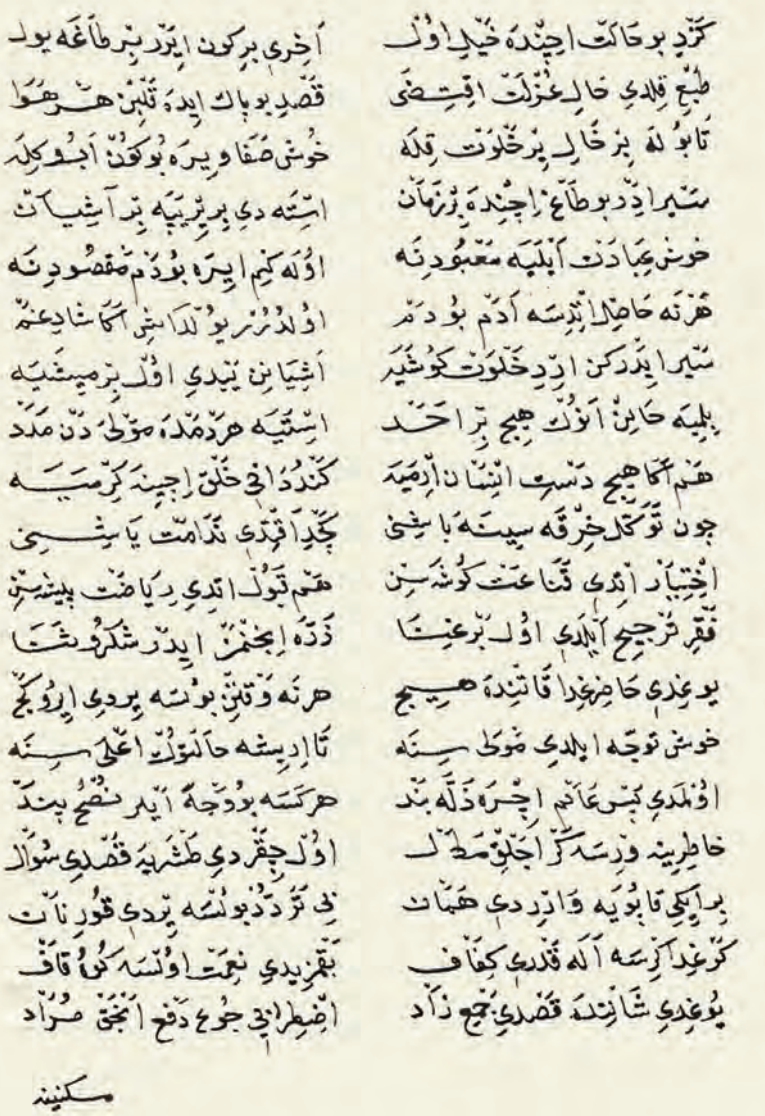

کزد بو حالت اچنده خیل اول — آخری بر کون ایرر بر طاغه یول
طبع قلدی حال عزلت اقتضی — قصد بو پاک ایده قلبن هر هوا
تا بوله بر خال بر خلوت قله — خوش صفا ویره بو کون ابو کله
سیر ایدر بو طاغ اچنده بر زمان — استه دی بر یر یپه بر آشیان
خوش عبادت ایلیه معبودنه — اوله کیم ایره بودم مقصودنه
هر نه حاصل ایتسه آدم بودم — اولدرر یولداشی آکا شاد غم
سیر ایدرکن ارد خلوت کوشیه — آشیانن ییدی اول بر میشیه
بلمیه حالن انوک هیچ بر احد — استیه هر دمده مولی دن مدد
هم آکا هیچ دست انسان ارمیه — کندداقی خلق اچینه کرمیه
چون توکل خرقه سینه باشنی — کچدا قیدی ندامت یاشنی
اختیار ایتدی قناعت کوشه سن — هم قبول ایتدی ریاضت پیشه سن
فقر ترجیح ایلدی اول بر غنا — ذره انجمن ایدر شکر و ثنا
یوغدی حاضر غدا قاتنده هیچ — هر نه وقتن بولسه یردی ایرو کچ
خوش توجه ایلدی مولی سنه — تا ایریشه حالتوک اعلی سنه
اولمدی پس عالم اچره ذله بند — هر کسه بو وجه ایلر نصح پند
خاطرینه ورسه کر اجلق مطل — اول چقردی طشریه قصدی سؤال
بر ایکی قابویه واردی همان — بی تردد بولسه یردی قورنان
کوغدا کرسه اله قدری کفاف — بقمزیدی نعمت اولسه کوه قاف
یوغدی شاننده قصدی جمع زاد — اضطرابی جوع دفع انجق مراد

مسکینه

[154b]

١٥٤

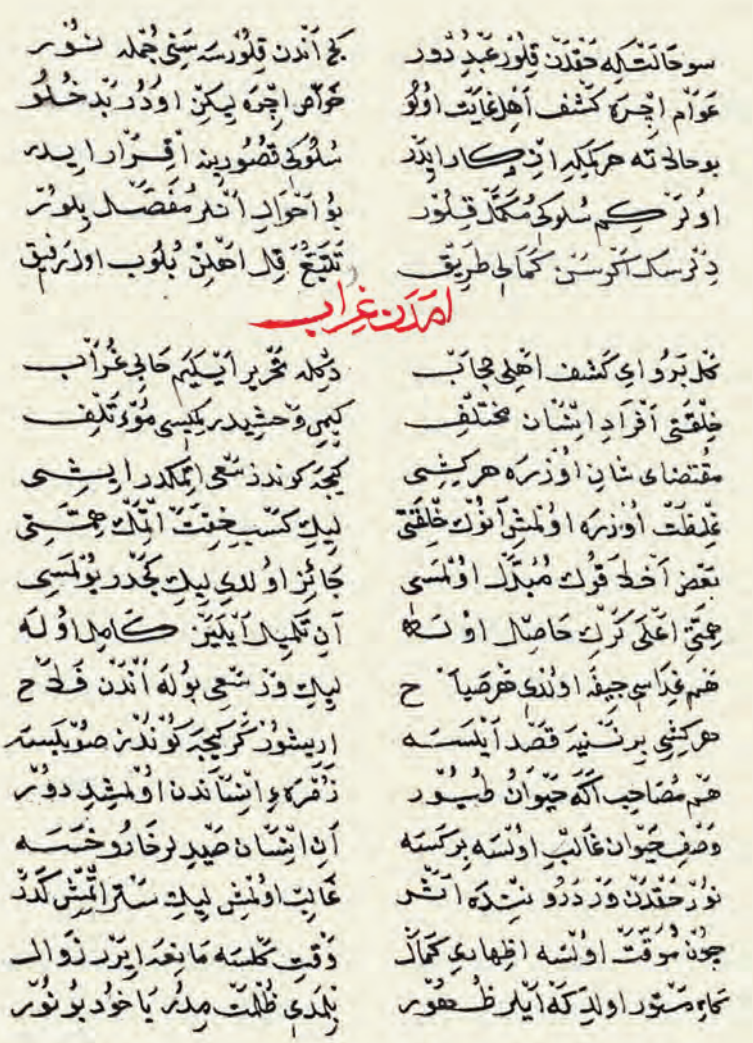

سو حالتکه حقدن قلور عبد دور — کچ اندن قلورسه سنی جمله نور
عوام اچره کشف اهل غایت اولو — خواص اچره لیکن اودر بد خلو
بو حالاته هر کیمکه انکار ایدر — سلوکی قصورینه اقرار ایدر
اولر کیم سلوکی مکمل قلور — بو احوال انلر مفصل بلور
دلرسک اکر سن کمالی طریق — تتبع قل اهلن بلوب اول رفیق

امدن غراب

کل بر وای کشف اهلی حجاب — دکله تحریر ایلیم حالی غراب
خلقتی افراد انسان مختلف — کیمی وحشیدر کیمیسی مؤتلف
مقتضای شان اوزره هر کشی — کیجه کوندز سعی ایتمکدر ایشی
غلظت اوزره اولمش انوک خلقتی — لیک کسب خفت ایتمک همتی
بعض اخلاقوک مبدل اولمسی — جائز اولدی لیک کچدر بولمسی
همتی اعلی کرک حاصل اوله — آن تکمیل ایلین کامل اوله
هم غذاسی جیفه اولدی هر صباح — لیک وز سعی بوله اندن فلاح
هر کشی بر نسنه قصد ایلسه — اریشور کر کیجه کوندز صویلسه
هم مصاحب اکه حیوان طیور — زمره انساندن اولمشدر دور
وصف حیوان غالب اولسه بر کسه — آن انسان صیدلر خار و خسه
نور حقدن وردر و نندہ اثر — غالب اولمش لیک ستر ایتمش کدر
چون موقت اولسه اظهاری کمال — وقت کلسه مانعه ایرر زوال
کاه مستور اولدکه ایلر ظهور — بلمدی ظلمت مدر یا خود بو نور

[154a]

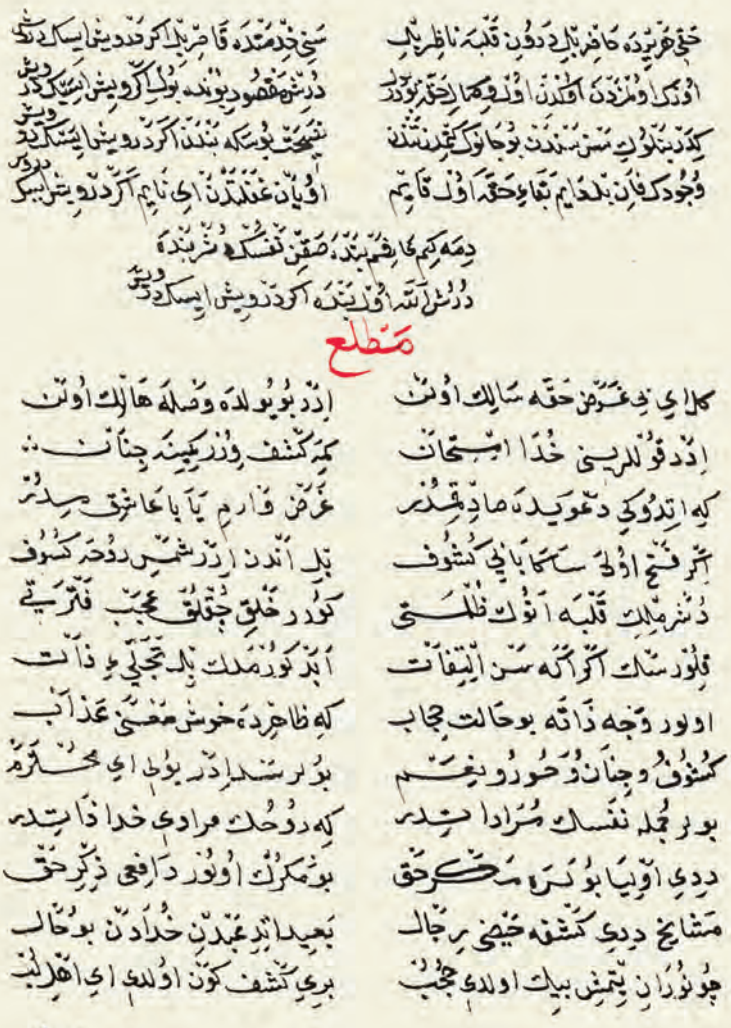

حقی هر یرده حاضر بل درون قلبه ناظر بل — سنی خدمتده قاصر بل اگر درویش ایسک درویش
اوزک اولمزدن اوکدن اول وکمال حقه بو در — درش مقصود بونده بول اگر درویش ایسک درویش
کدر بنلوک سن سندن بو جانوک کتمدن تندن — نصیحت بو سکه بندن اگر درویش ایسک درویش
وجودک فان بل دایم بقاء حقه اول قایم — اویان غفلتدن ای نایم اگر درویش ایسک درویش

دمه کیم کا فهم بنده صقن نفسک دشر بنده
درش الله اول بنده اگر درویش ایسک درویش

مطلع

کل ای بی غرض حقه سالک اولن — ایدر بو یولده وصله هالک اولن
ایدر قوللرینی خدا امتحان — کمه کشف ویرر کمینه جنان
که ایتدوکی دعویده صادقمدر — غرض وارم یا با عاشق مدر
اگر فتح اولی سا کا بابی کشوف — بل اندن ایرر شمس روحه کسوف
دشر ملک قلبه انوک ظلمتی — کورر خلق چقلق عجب فترتی
قلورسک اگر اکه سن التفات — ابد کورمدک بل تجلی ذات
اولور وجه ذاته بو حالت حجاب — که ظاهرده خوش معنی عذاب
کشوف و جنان و حور و نعم — بولر سند ایدر بولی ای محترم
بولر جمله نفسک مرادا تدر — که روحک مرادی خدا ذاتدر
دیدی اولیا بولره مکر حق — بو مکرک اولور دافعی ذکر حق
مشایخ دیدی کشفه حیضی رجال — بعید ایتدی عبدن خدادن بو حال
چو نوران یتمش بیک اولدی حجب — بری کشف کون اولدی ای اهل لب

شو حالکم

١٥٢

بو شهرك نامدر بل شهر وحدت — دمشدر گلستانه باغ جنت
دیدیلر آشیانه جای رؤیت — مقیم انده ابدیق غیر نیت
اگر طالب ایسك سندانی وصلت — سفر قل اختیار ایت حال غربت
قلوبدر بونده بعضی چکدی محنت — بو باغه ارمز الا اهل همت
اگر وارسه همت قل سیاحت — مقرر ایر شور حقدن عنایت
قصور اوزره اولورسه قل فراغت — ارر حصك سكا قدری كفایت
دوكونی سیر ایدن بونده تمامت — اولور اول لایقی داری كرامت
خدا اسرارنه یقدر نهایت — بو بیتلن تمام اولسون حكایت

كلمات الهیه

كدر دلدن سوی فكرن اگر درویش ایسك درویش — پرن طولدر خدا فكرن اگر درویش ایسك درویش
هوای نفس ترك ایله قوشاغك یوله برك ایله — چلش مقصود درك ایله اگر درویش ایسك درویش
سلوب قلبوك پاك اتكل یوزك خدمتده خاك اتكل — لباسی عرض چاك اتكل اگر درویش ایسك درویش
بترسن بو جسد فانی اولشدر حضرته جانی — صقن فوت ایلمه آنی اگر درویش ایسك درویش
عدو اولمه دگرلرسه دعا ایله سوگرلرسه — سونمه گر اوگرلرسه اگر درویش ایسك درویش
اوزك ادنادن ارنی بل غبار عار دلدن سل — اوله سن تا كه دریا دل اگر درویش ایسك درویش
نظر ایت كثرتی دهره تحمل ایله هر قهره — كه وحدتدن اره بهره اگر درویش ایسك درویش
مشایخ ایشكینه یوز سوروب سعی ایت كچه كندز — قل انسانه نظر دیدز اگر درویش ایسك درویش
رضای حق هر یرده اگر ظاهر اگر سرده — كوزت تا رفع اوله پرده اگر درویش ایسك درویش
یقوب عجب دریا شهرن اقتقلبه صفا نهرن — بولاسن وحدتوك بحرن اگر درویش ایسك درویش

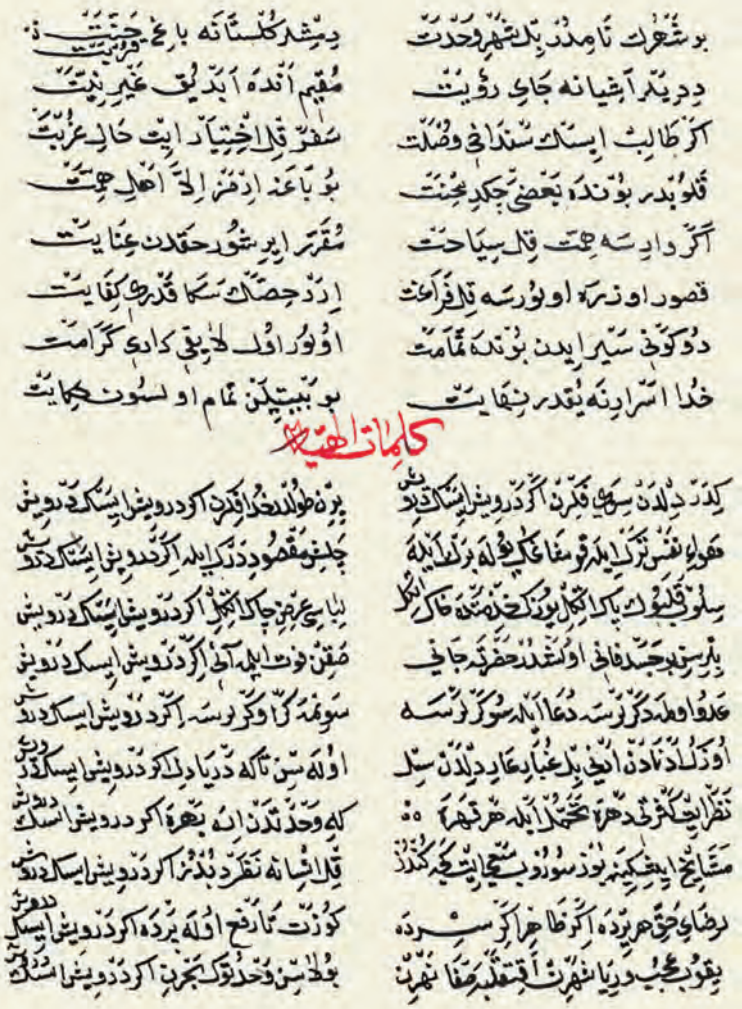

[153a]

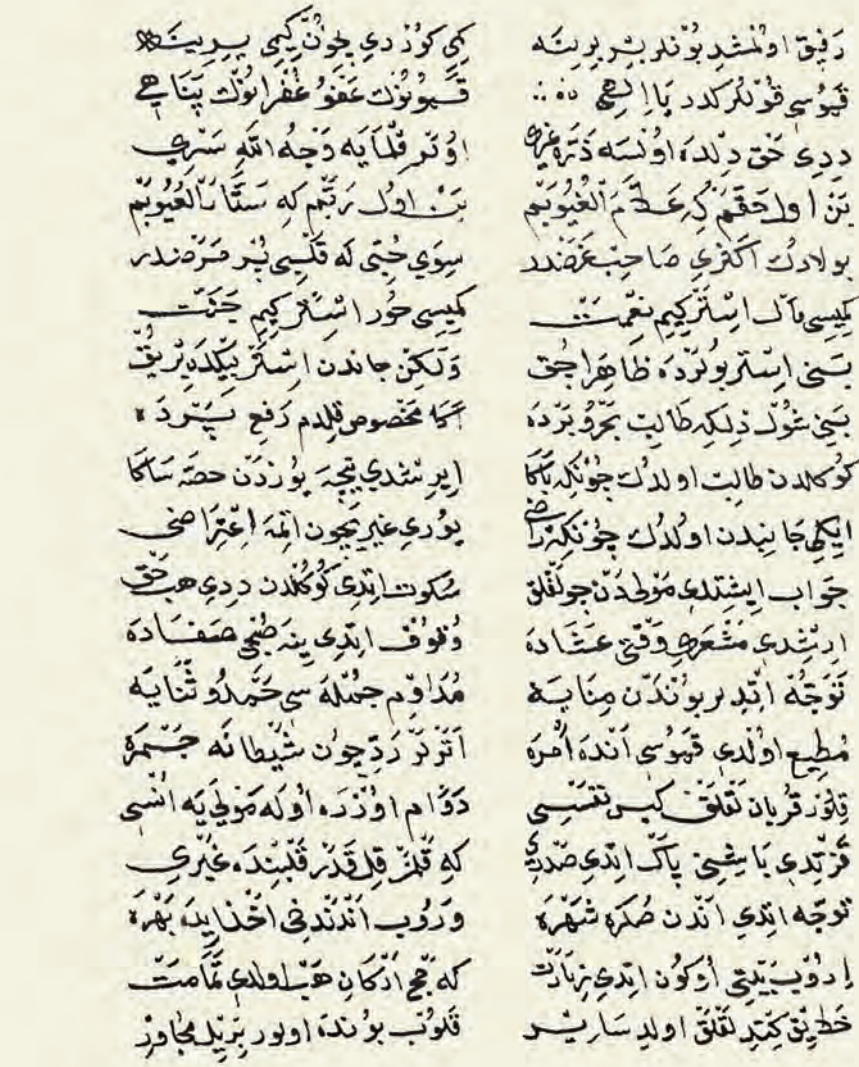

جمیعی خلقه حق قلدی تجلی — ولیکن بعضه ادنی بعضه اعلی
منزهدر انی شا بخلدن — ولی یق فایده کوره کحلدن
ایدر آفاقه جمله شمس نوری — صنور اعمی اولن کونده قصوری
اولرکیم بلمدی کندو قصورن — یقر بر هر نفسده دل قصورن
اولرکیم کندنی عد ایتمدی شی — حیاتیلن تجلی ایلدی حی
اولر اجدی بو کون انی حیاتی — اولر کورمز ابد هولی مماتی
ایدوب حق قوللره وافر خطانی — بو زینه یینه ستر ایدی نقابی
چو شمسی ذات کوزدن ایدی غیبت — کیدر خلقک کوزندن حال حیرت
کوزن آچن کوردیم شمس کیتمش — بلور مشعرده دائم وعده ایتمش
رجوع ایتدی بو یردن خلق حاضر — اولر یینه هب مشعرده ناظر
بو خلقک بعضنه در نور رویت — کیسی پر دردر آلام محنت
قلور هر ذره کیم سیر الله — کیمنوک قلبی طولی غیر الله
کموک بصمز ایاغی پر صفادن — بشن قالدرمدی کیمی جفادن
کیمی یولده کیدر حیران سکران — کیمی کلدیینه اولدی ندمان
کمیندن غیبت ایتمز وجه مولی — بو حالی کسب ایدنلر اولدی اعلی
تماشا ایتدی لقلق ایشبو حالی — قلور مولی سنه انده سوالی
بو قوللر کچدی یا رب دردلو محنت — نچون اولمز قمویه حال وصلت
نچون بونلر ایشمز هب خطا بوک — نچون کورمز بو رهب فتح بابک
برابر کچدی آلالی سبیلی — نچون ایچمز بو رهب سلسبیلی

دیو

١٥١

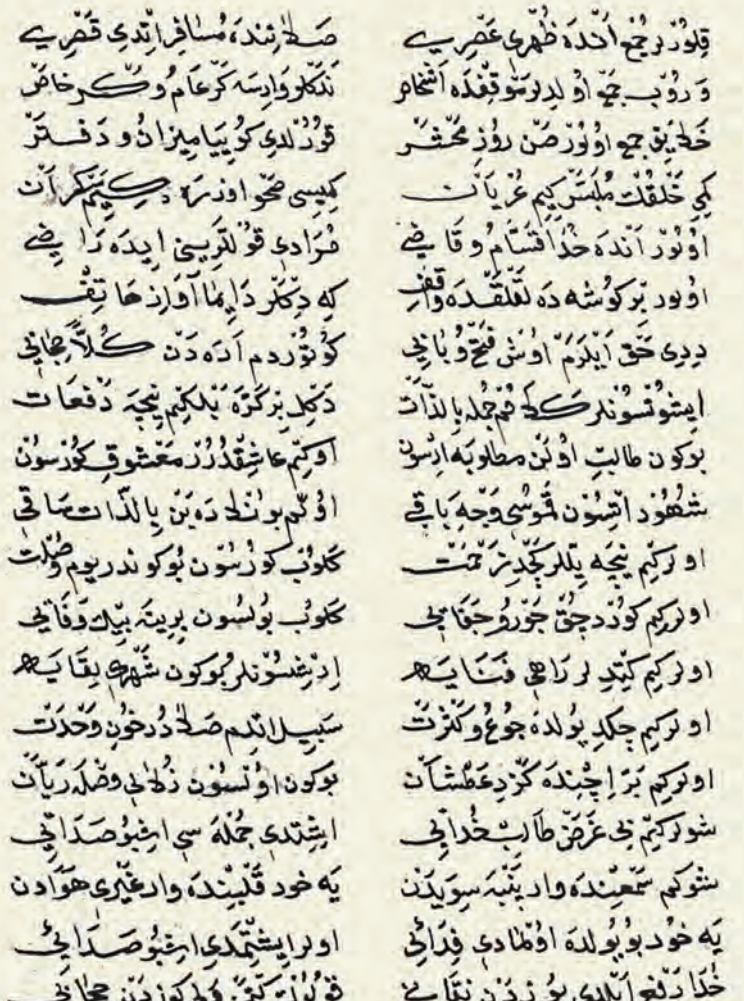

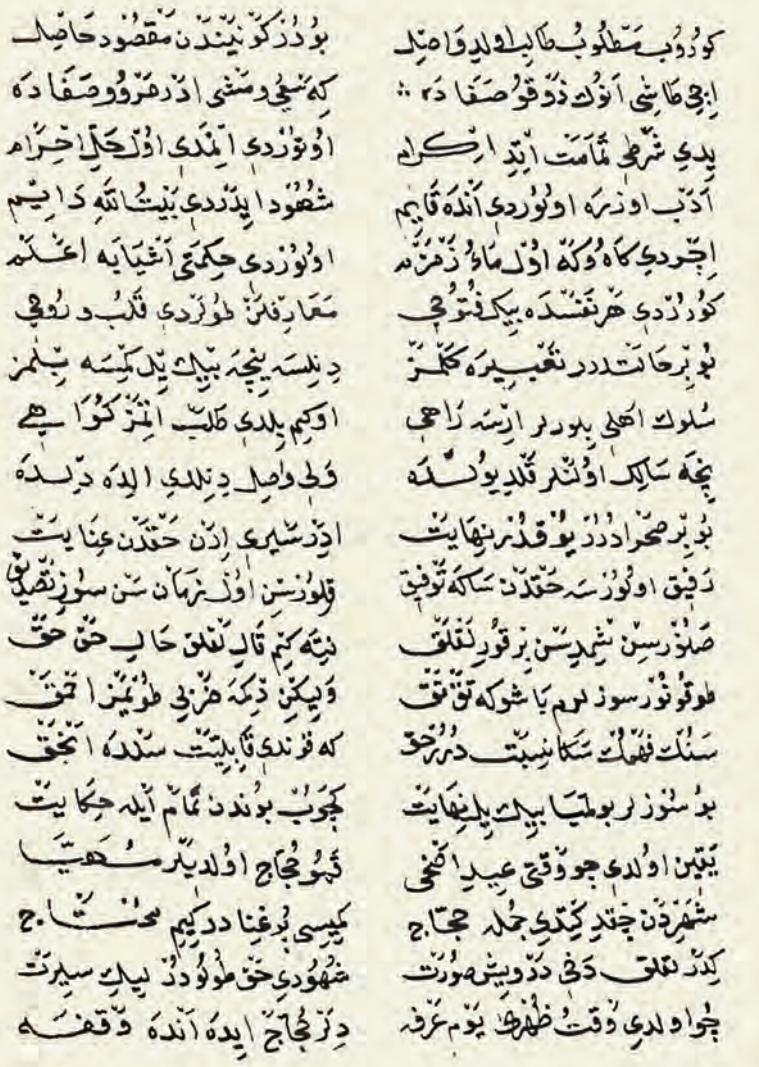

کوروب مطلوب طالب اولدی واصل — بودر کونیندن مقصود حاصل
ایچی طاشی انوک ذوقو صفاده — که سعی و مشی ادر مروه و صفاده
یدی شرطی تمامت ایتدی اکرام — اوتوردی ایلمدی اول حل احرام
ادب اوزره اولوردی انده قایم — شهود ایدردی بیت الله دایم
اچردی کاه و که اول ماء زمزم — اولوردی حکمتی اشیایه اعلم
کوردی هر نفسده بیک فتوحی — معارفلن طولردی قلب و روحی
بو بر حالتدر تعبیره کلمز — دیلسه نیجه بیک یل کمسه بلمز
سلوک اهلی بیلورلر ارسه راهی — اوکیم بلدی طلب ایتمز کواهی
نیجه سالک اولنلر قلدی یولده — ولی واصل دیلدی الده دلده
بو بر صحرادر یوقدر نهایت — ادر سیری ارن حقدن عنایت
رفیق اولورسه حقدن ساکه توفیق — قلورسن اول زمان سن سوز تصدیق
صلورسن شمدیسن بر قورلقلق — نته کیم قال لقلق حال حق حق
طوقونور سوزلرم یا شوکه تق تق — ولیکن دیکه ضربی طویمز احمق
سنک فهمک سکا نسبت درر حق — که قوندی قابلیت سلده انجق
بو سوزلر بولمیا بیک یل نهایت — کچوب بوندن تمام ایله حکایت
یقین اولدی چو وقتی عید اضحی — قمو حجاج اولدیلر مهیا
شهردن چقدی کیتدی جمله حجاج — کیسی بر غنا در کیم محتاج
کدر لقلق دخی درویش صورت — شهودی حق طولودر لیک سیرت
چو اولدی وقت ظهری یوم عرفه — دیر حجاج ایده انده وقفه

قلورلر

[150b]

١٥٠

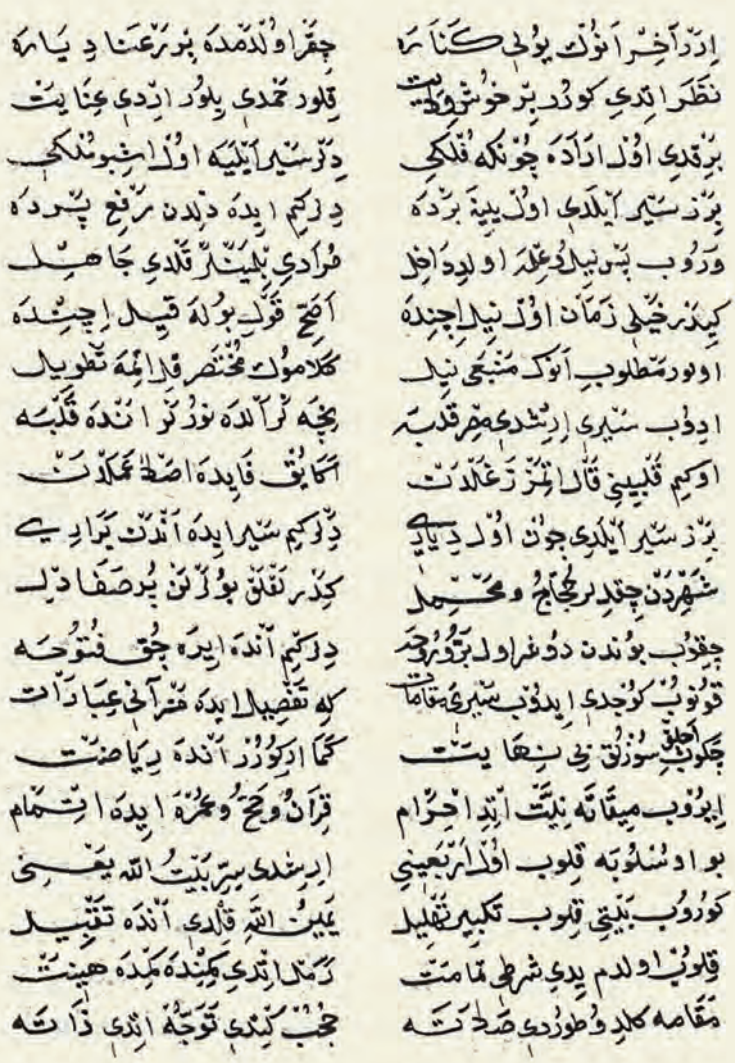

قلور وجهن سمایه کاه ارضه — مداوم واجبات و نفل و فرضه
اولوب دلدن جنابی حقه راغب — کهی ذاکر اولوردی که مراقب
اولوب مستغرقی دریای فکرت — طوردی بغلمش صن حبل حیرت
صلردی باشنی کلدکجه حالات — دخی ارترایدی شوقی عبادات
هدایت اولدی چون انوک معینی — صرارا ایلدی پس اربعینی
عنایت ایتدی کا رب خلاق — ریاضتلن قلور تبدیل اخلاق
چو حیوان وصفنی قلدی ازاله — ایرشدی قلبنه حقدن نواله
کوکل چون پاک اولا از وصف حیوان — طولور دل خانه سی اوصاف انسان
قلوب انسانلن اولدمده انسی — بلور نوعلت ندر پس فصل و جنسی
عرض کیتدی ایرشدی قوم خاصه — کوردی رؤیت ایمش انسانه خاصه
بلور انساندن یقدر ضرر هیچ — ندکلو قربت ایسه ایر اکر کیچ
بو حالت اوزره طوردی خیل بونده — کدر قالمدی اصلا قلب و تنده
چو دل خالی اولور فکری سویدن — محبت پر اولور فکری خدادن
کوزکمز کوزنه اولدمده غیری — دلکم راه حجه ایده سیری
تقا ایلدی کیتدکجه بو حال — که کلمز اولدی قلبه غیر احوال
کوکلدن ایلدی بو نیتی برک — بو شهری اشیانن ایلدی ترک
بو جسم ایلنده بولدی بر سفینه — کروب ایتدی سفر دریا یوزینه
قلوب دریا یوزنده سیری خیلی — اروب بر موضعه کوردی سهیلی
بو یولده کوردجق شهر و جزیره — کمی حالی کمی پر آفریده

ارر اخر

١٤٩

اوله کیم قیله سن انسانه انسی — اوزر سیر ایتدی بیت الله قدسی
نصیب اوله قیله سن سنده سیری — که مسجد ایده سن بو کهنه دیری
مقرر ایلدی بو فکر چون اول — توجه ایتدی بر سمته طوتوب یول
بر ز مدت هواده قلدی پرواز — ایرشدی ناگهان سمعینه آواز
کوردکیم اوغره دی بر شهره یولی — انوک اشراف انسان ایچی طوبی
بقر اطراف جمله باغ و بستان — ایرشمز هیچ اکا بردی زمستان
محیط اولمش انی بر سور محکم — اوکندی واردی بر بحر اعظم
بلور بوندن کلور آواز سمعه — طولا نور ان صکره پروانه شمعه
بر ز دور ایلیوب ایتدی تماشا — دیدی خوش ایلمش استاد انشا
که یپمش حکمت اوزره ان استاد — وجود ایلنده آدیدر تن آباد
بکندی شهر اچنده بر مکانی — چرو چوبدن دوزتدی آشیانی
قرانمت ایلیوب غیری فکردن — دیرکیم اولمیا خالی ذکردن
کیوب ارقاسنه براق عبایی — بو یولده اختیار ایتدی فنایی
چو بکزتدی اوزن درویشه ظاهر — ایدر سعی قلا قلبنده کاهر
رجا ایدوب خدادن راه توفیق — اچینی طاشنه قصد ایتدی تطبیق
مرادی بو اوله باطنده درویش — نورسه پاک اوله از قید درویش
شروع ایتدی قلا اصلاح باطن — واروب سیر ایلیه اصل المواطن
قلوب بس کیجه کوندز جد و جهدی — تفکر ایلیوب اول مهد لهدی
هلاک ایلردی هردم نفس مارن — سویوندردی نور شهوات نارن

[149a]

که حقی اهل حق اولن بلورلر — اولرکیم طالبی حقدر بلورلر
قومشدی قابلیت انده الله — شهود ایده وروب مولای هرکاه
سکون اوزره اولوبدر چونکه خلقت — ایرر اندن دماغه بوی وحدت
ضرر کورمزکمسنه هیچ الندن — دخی انجمدی برکس دلندن
طیوریلن اولوبدر لیک انسی — اوتلمز فرق وحش وجن وانسی
اولوب اوزینه وصف حیوان — قلور وحشت کورورسه قنده انسان
ضرر ایرر صنور کندویه اندن — که بلمز حالنی انوک یباندن
بو حالت اوزره کچدی نیجه مدت — زمانیلن بولردن قلدی نفرت
یقین اولدی درونده اولن نور — که اظهار ایلیه احکام مستور
مکر حالن قلور برکون تذکر — اولور فکریله اول غرقی تحیر
دیدی کندوسنه ای شخص غافل — طپوریلن مصاحب سن نیجه یل
نه حالت حاصل اتدک سن بولردن — تالم ایرشور بل بدخولردن
کمینه اکل جیفه صنعت اولمش — کمینه یرتجیلق خصلت اولمش
بو خلقک باغنه بر وجه مستور — کزرلر استمزلر اذ نود ستور
کزرلر باغ اچن سکسک تمامی — بولور بر میوه سن مثل الحرامی
بیوکی کچره کینه ایلر ایذا — کچه کوندز بولارک ایش غوغا
یلوکوز صنمه ادم انجدرلر — بولر بل خلق عالم انجدرلر
چو کوردک بو نری اهلی هوادر — که این الوقت دزهب بی وفادر
بولارک اورته سندن کل خروج ایت — که انسان زمره سینه وار ولوج ایت

اولرکیم

[148b]

١٤٨

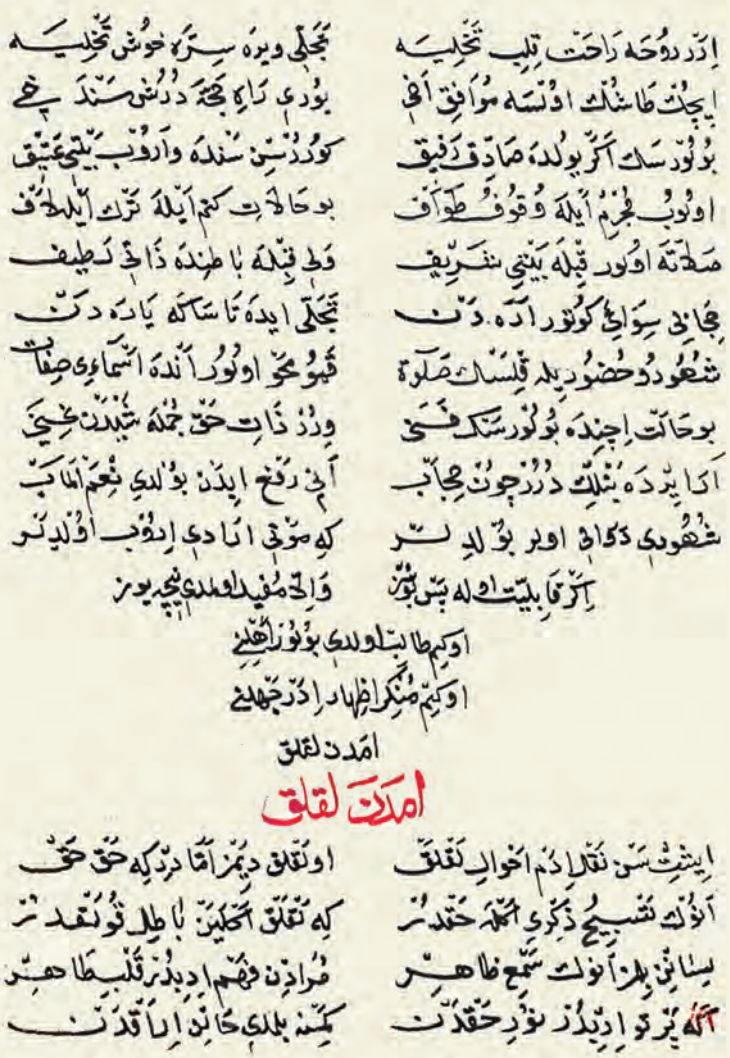

امدن لقلق

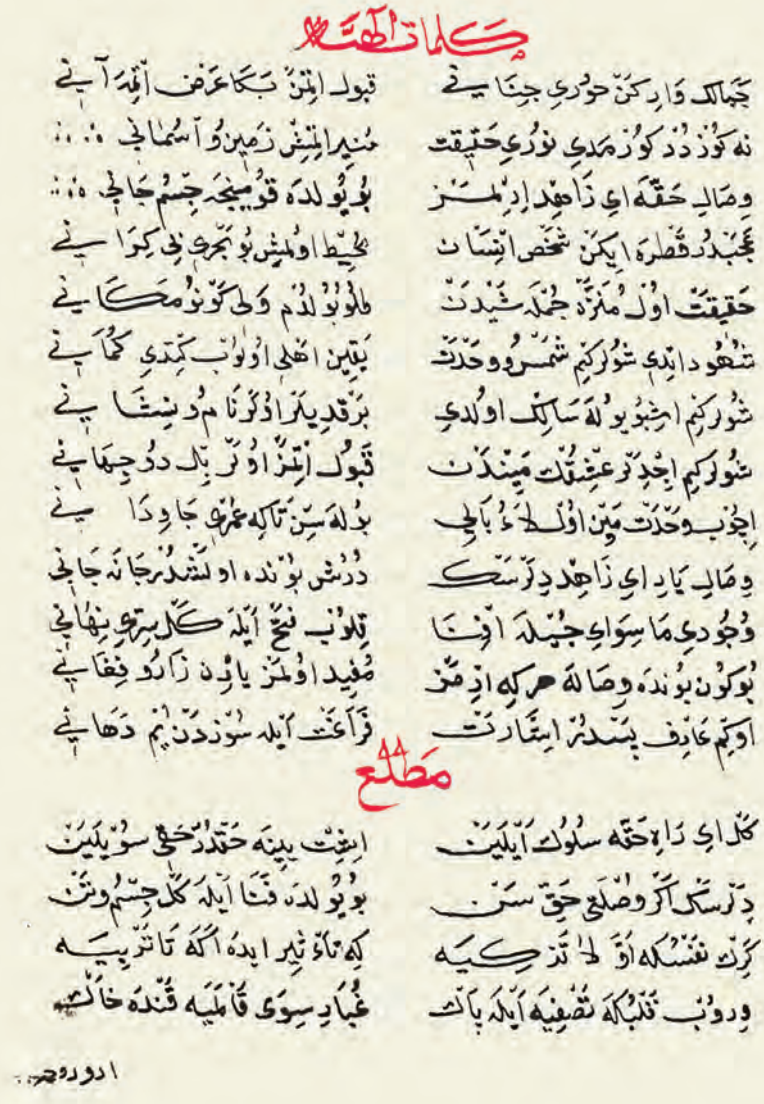

كلمات الهيه

جمالك وار كن حوري جنانى — قبول ايتمز بكا عرض ايتمه آنى
نه كوزدر كورمدى نورى حقيقت — منير ايتمش زمين و آسمانى
وصال حقه اى زاهد ايرلمز — بو يولده قومنجه جسم جانى
عجبدر قطره ايكن شخص انسان — محيط اولمش بو بحرى بى كرانى
حقيقت اول منزه جمله شيدن — طلو بولدم ولى كونو مكانى
شهود ايتدى شولركيم شمس و وحدت — يقين اهلى اولوب كتدى كمانى
شولركيم اشبو يوله سالك اولدى — برقديلر اولر نام و نشانى
شولركيم اجدلر عشقك ميندن — قبول ايتمز اولر بل دو جهانى
اچوب وحدت مين اول لاء بالى — بوله سن تا كه عمرى جاودانى
وصال يار اى زاهد دلرسك — درش بونده اولشدر جانه جانى
وجودى ما سواى جمله افنا — قلوب فتح ايله كل سرى نهانى
بو كون بونده وصاله هر كه ارمز — مفيد اولمز يارن زار و فغانى
اوكيم عارف بسدر اشارت — فراغت ايله سوزدن يم دهانى

مطلع

كل اى راه حقه سلوك ايلين — ايشت يينه حقدر حقى سويلين
دلرسك اكر وصلتى حق سن — بو يولده فنا ايله كل جسم و تن
كرك نفسكه اولا تزكيه — كه تاثير ايده اكه تا تربيه
وروب قلبكه تصفيه ايله پاك — غبار سوى قالميه قنده خاك

ادوروجه

١٤٧

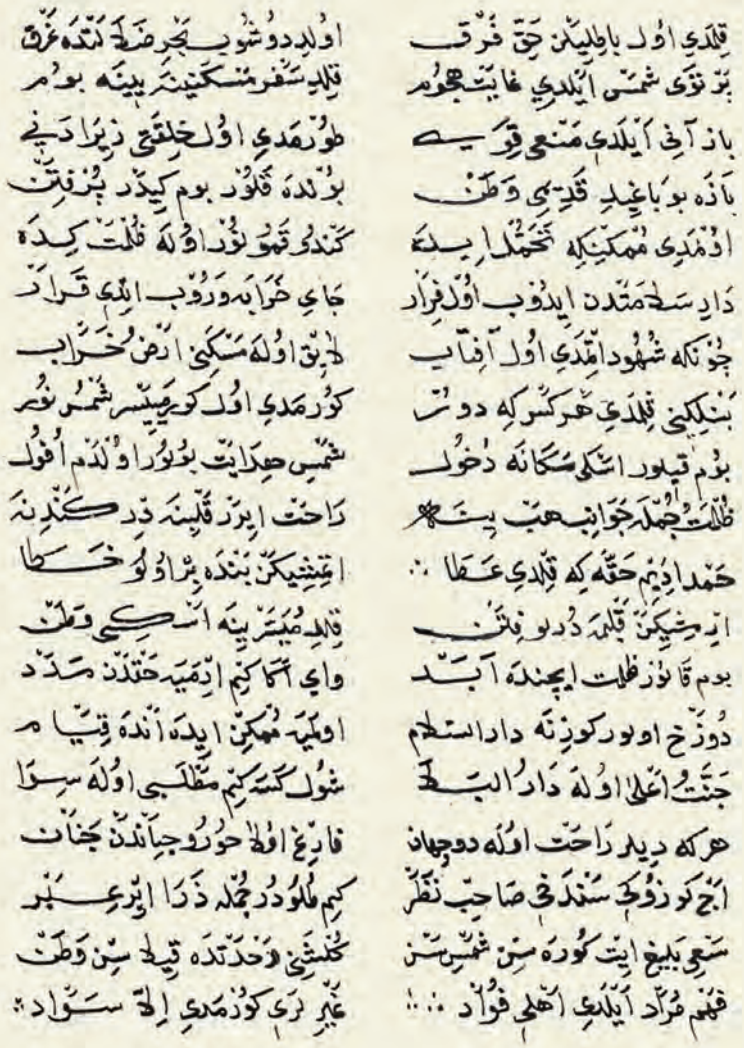

قلدی اول باطلیلن حق فرق — اولدی دوشوب بحر ضلالتده غرق
پرتوی شمس ایلدی غایت هجوم — قلدی سفر مسکنینه بینه بوم
باز آنی ایلدی منعی قوی — طورمدی اول خلقتی زیرا دنی
بازه بو باغیدی قدیمی وطن — بونده قلور بوم کیدر پرفتن
اولمدی ممکنکه تحمل ایده — کندو قمو نور اوله ظلمت کیده
دار سلامتدن ایدوب اول فرار — جای خرابه وروب ایلدی قرار
چونکه شهود اتمدی اول آفتاب — لایق اوله مسکنی ارض خراب
بنلکینی قلمدی هر کس که دور — کورمدی اول کورمیسر شمس نور
بوم قیلور اسکی مکانه دخول — شمس هدایت بولور اولدم افول
ظلمت جمله جوانب هب بینه — راحت ایرر قلبنه در کندینه
حمد ادیم حقه که قلدی عطا — اتمشیکن بنده بر اولو خطا
ایرمشیکن قلبمه دردو فتن — قلدی میسر بینه اسکی وطن
بوم قالور ظلمت ایچنده ابد — وای اکا کیم ایرمیه حقدن مدد
دوزخ اولور کوزنه دار السلام — اولمیه ممکن ایده انده قیام
جنت اعلی اوله دار البلا — شول کسه کیم مطلبی اوله سوا
هر که دیلر راحت اوله دو جهان — فارغ اولا حور و جناندن جنان
اچ کوزوکی سندخی صاحب نظر — کیم ملودر جمله ذرا ایر عبر
سعی بلیغ ایت کوره سن شمس سن — کلشنی وحدتده قیلا سن وطن
فهم مراد ایلدی اهلی فواد — غیرلری کورمدی الا سواد

[147a]

نازل اولور پرتوی شمس از سما — سوردی ضیا ظلمتی ایندی فنا
چونکه ایدر پرتوی او بر جبال — صورت اولیاس بولور بس زوال
کیدی اول آن اچره عجب بر لباس — حیره ته وارر کوره کرجن و ناس
اندن انر ضوء انوک بر زمین — نور آلور بر بوزنی جمله همین
چونکه محیط اولدی جوانب ضیا — محو اولور جمله نجوم و سما
ارضله کلشن نکه ور محو اولور — اشبو مقام ایچره نیجه سهو اولور
نسنه کوزکز کونه از غیر نور — جمله حقایق بولور اولدم ظهور
بونم کورر اشبو عجب حالتی — وحشت ایدر بوغدی بس الفتی
غالب اولور ضوء کوزی نورنه — میل ایدر اول دمده همان کورنه
کندیه دیدیکه چو خلقی جهان — بولدی قمو محو فنا بو زمان
خوف ایدرم بندخی بس محو اولم — بونجه زمان حالمه ایده آلم
ضایع اولا بونجه عبادتلرم — جنته مانع اولا حالتلرم
بونجه زمان حقه عبادتده یم — جمله خصوصمده کفایتده یم
جانبی حقدن نیجه احسان کلور — کیمسی ظاهر کمی پنهان کلور
کورمیشم بونجه دین حال بن — حکم ایدرم ایدی بکا بس فتن
ساحریمش وارسه اشبو کیشی — سحرله ارکوردی بیزه تشویشی
کیم بیزه کوستردی نیجه شکل حال — بیر صحیح اولمه سی عقله محال
اکلمزم حق اوله اشبو صور — سمعمه ایرشمدی بوندن خبر
حکم ایدر اول حقه چو باطل دیو — سندخی حکم ایت اکا جاهل دیو

قلدی

[146b]

١٤٦

نور مقدم کبی صنما بو ینی — هر که شهود اتمدی اولدر دنی
هم دخی تدریجله ارتر ضیا — ظاهر اولور هر نور ارض و سما
کوردی ضیا ایلدی غایت هجوم — طوغدی بوکز شمس جهان دیدی بوم
ناظر اولور کلشنوک اطرافنه — مطلع اولور انوک اوصافنه
اولمدی بر ذره قله در کمین — علم اولور جملیه عین الیقین
ظاهر اولور حکمی اشیا نور — ارض سما نجم قمر بحر بر
ذکر اولینن نور چون ایلر شهود — جمله ذرائل ادرا کا سجود
چونکه کوردر اشبو عجب حالتی — عقل کدر غالب اولور حیرتی
کندی که ضایع که جمع ایدر ∴ — کاه اولور حالنی بیلمز ندر ∴
باز بیلور حالنی انوک تمام — دیدکه جمع ایله اوزک ای همام
صنمکه طالع اوله شمس جهان — اولمدی ظاهر دخی سری نهان
چونکه طلوع ایدی اوفقدن بو نور — بلکه قریب اولدی ایدر کون ظهور
اشبو ضیا اکله که صادقدر ∴ — کذب و غلط یوق جو مطابقدر ∴
پرتو یدر شمس جهانوک بو ضو — انوکیچون یقدر اراده بو رو ∴
شمسله نورک اراسنده حجاب — یقدر انی فهم ادر اهلی خطاب
ایله توقف برز ای نور روح — ظاهر اوله عالمه تا ذات یوح
علم اوله اشیایه نور آن و آنین — رتبت علمک اوله حق الیقین
بوم دخی واقف اولور بر زمان — تا که طلوع ایلیه مهری جهان
شمسوک اولور چونکه طلوعی قریب — بشلدی ظاهر اوله سری عجیب

[146a]

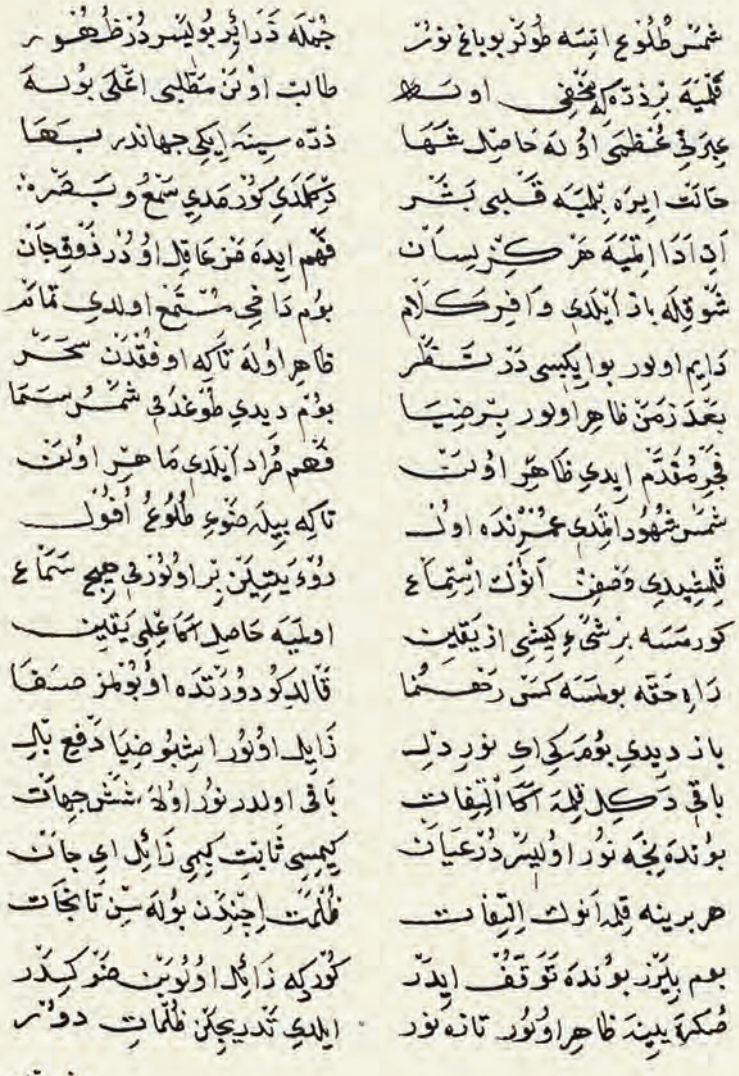

نور مقدم

١٤٥

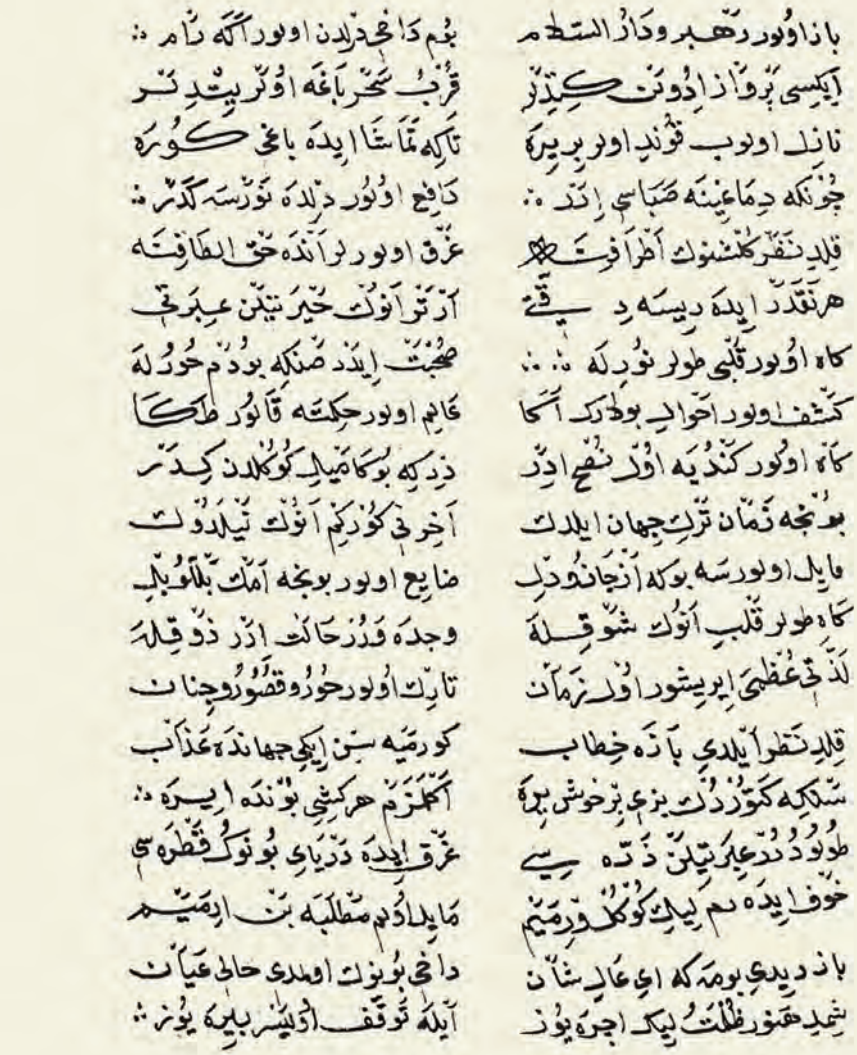

اشبو جهان اچره در اعلی هنر — اخذ ایده برکس قمو شیدن عبر
طلو طورر عبرتیلن بو جهان — بعض انوك ظاهر و بعضی نهان
هر کمه کم قلدی هدایت او حق — اخذ ایدر اشیا نکه ور اول سبق
باز دیدی بینه که ای خوب جمال — دکله کرم ایله دیم بعض حال
عبرت اوله چونکه جهاندن مراد — کوندز اولا سیر بولور از دیاد
بن دخی سیر ایلیشم در جهان — کلشنی رعنا عجایب چو مکان
لیکه قمودن بو جه بر خوش مقام — کورمشم انوك ادی دار السلام
خالق انوك صنعنی قلمش عجیب — عاجز اولور کر کوره لب لبیب
ممکن اوله برکسه اکه نظر — کورور او بر ذرده بیك بیك عبر
عبرتی ترك ایدوب ایرر حیره تر — تارك اولور کثرت ایرر وحدته
ان تماشا ولی کوندز اولور ∴ — صنمه اکه کمسه کیجه یول بولور ∴
شمس جهان ایلیه چونکم ظهور — طولر انوك کوشه لری جمله نور
ظاهر اولور نور له سرّی خدا — ظلمت رفع اولوب اولور هب ضیا
ارض و سما هر بری پر نور اولور — ضوء کواکب قمو مقهور اولور
ان تماشادن ایرر دور بو حال — وصف بیان اولمغه انوك محال
بلکه کشی کندی ضایع ایدر ∴ — بلمز اول دمده طوردقی یاکدر
صکره طولر قلب انوك معرفت — هر که ایدر اکه بولور منزلت
عالم اولور حکمت و حقه کشی — ازسه اکا دفع اوله هب تشویشی
ایلدی ترغیب قوی بومه اول — آخری بوم ایتدی کلامن قبول

باز اولور

[144b]

١٤٤

کوستردر آکه نکه ارض و سما — کاه نجوم کاه بدر و کاه دجا
دیدیکه اخذ ایله بولردن حکم — اتمیه سن فعلکه تا کم ندم
عادتی بو نصح ایدر اکا مدام — مستمع اولور بوده قلمز کلام
برنجه کز طشره چیقرلر کیجه — باز بیلور بوم دخی اوقور هجه
قنده اولور اوقیه قرآن بو — فهم ایده تا معنی الفاظ هو
بعض قضایا بو که تدبیر ایدر — دکله حکایت رنجه تقریر ایدر
ایکیسی بر شب ینه طشره چقر — سیر ایدوبن اخذ ایده رجق عبر
ایلدی بونده ینه وافر کلام — باز داخی دکلدی انی تمام
باز دیدی بومکه ای خوش خصال — قلدی خدا شانکی چون پر کمال
صحبتیلن بولدی شرف جاه و ذل — غیرده بولمزدی بونی نیجه یل
شکر خدا ایلرم اوش هر نفس — حضرتوک اولدی بکا فریادرس
واردی قلبمده نیجه شک و ظن — اکثری دفع اولدی و کیتدی فتن
لیک قالور بعضی دلده کمین — حکمتینه اولمدی علمم یقین
جائزیسه آنده عرض ایلیم — دفع اوله تا قلمیه دلده الم
بوم دیدی سویله کلامک نور — دفع اوله شبهک کده دلدن کدر
باز دیدی عادتوکوز هر زمان — کیجه اوله طشره چیقرسز همان
بوم دیدی کیجه ده عبرت کثیر — صنمه بو که عالم اوله هر خبیر
کیجه اوله هر کشی غفلتده در — هر که شب احیا ایده جنتده در
حقله قول کیجه ده خالی اولور — خلوت اوله هر نکه استر بولور

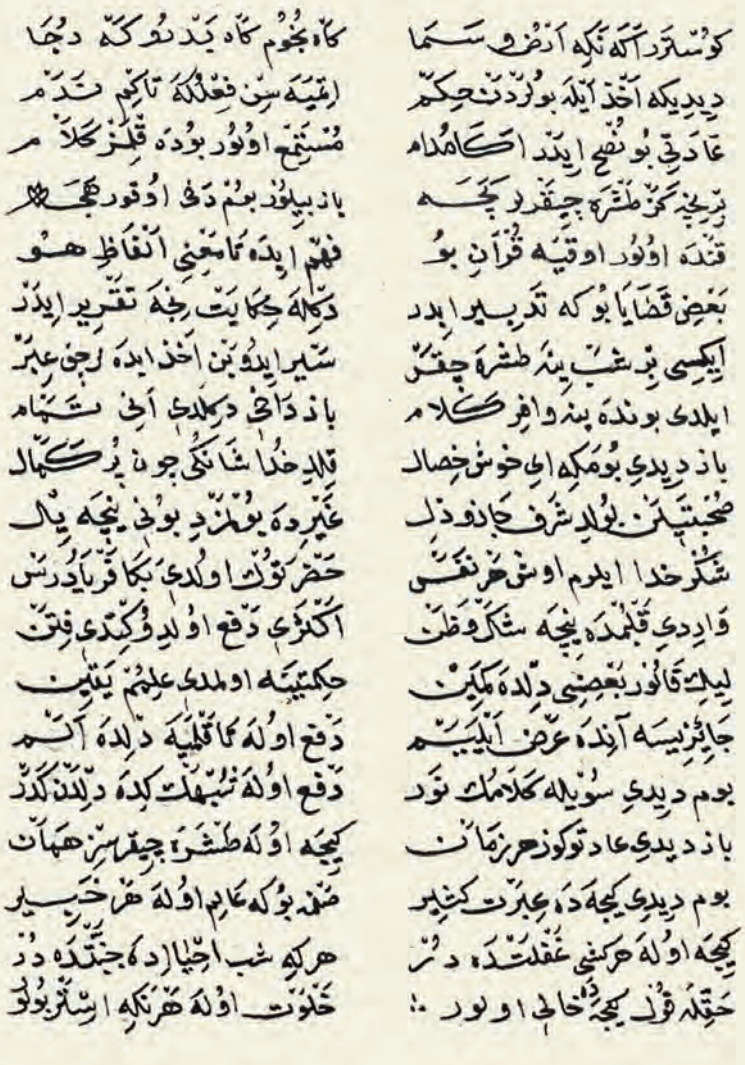

[144a]

ورمیه کرمنع اده قلمن طلب — ایلمزم موت اده ترکی ادب
طشره چیقوب عالمه کوندز نظر — ایلمزم ارمیه قلبه کدر
صحه ده کن هرکجه احیا کرک — کوندز اولا جو حالک اخفی کرک
کمسه قبول ایتمیه بو حالتی — ایلریسه اون کون اوله غایتی
بن نیجه یلدز سوررم بویله حال — بنجلین ایلیه برکس محال
باز ددی اکه که ای نور عین — طالبه امرک نکه ور فرض عین
طالب اولن تابع اولور ازدرون — جهل کیدوب عالم اولور ذو فنون
هرکه مطیع اولمدی امروکه بل — ایرمیه مقصوده بیله نیجه یل
هرکشیکم راه خدا قصد ایده — لازم اولدر اکه اونجه کده
هم دخی ترک ایده اول فکر و مال — دایم اولورسه اولوسر اهل حال
هرنکم امر ایلسک ایتدم قبول — تاکه جهاندن اده روحه افول
بازله بوم ایلدی عهدی قوی — خوش کچوره ایکسی بونده دمی
اهل سلوکیدولی اکله زباز — قصد بوکم فتح اده بوندنده راز
کندو سلوکنده بولندی کمال — لیک مرادی اده انکله قال
تاکه بیله دایره سن رتبتن — فهم اده هم فرقتیلن وصلتن
کچدی بو عهد اوزره بولرچق زمان — واقف اولور حالنه ظاهر نهان
خدمتیلن بوم مسخر ایدر — قائل اولور بانه اوده هر ندر
هرنه دیسه قولنی رد ایلمز — تابع اولور هرنه ادر سویلمز
طشره چیقر بازله اول بعض شب — سویلیوب باز ادر بونده ادب

کوسترر

[143b]

١٤٢

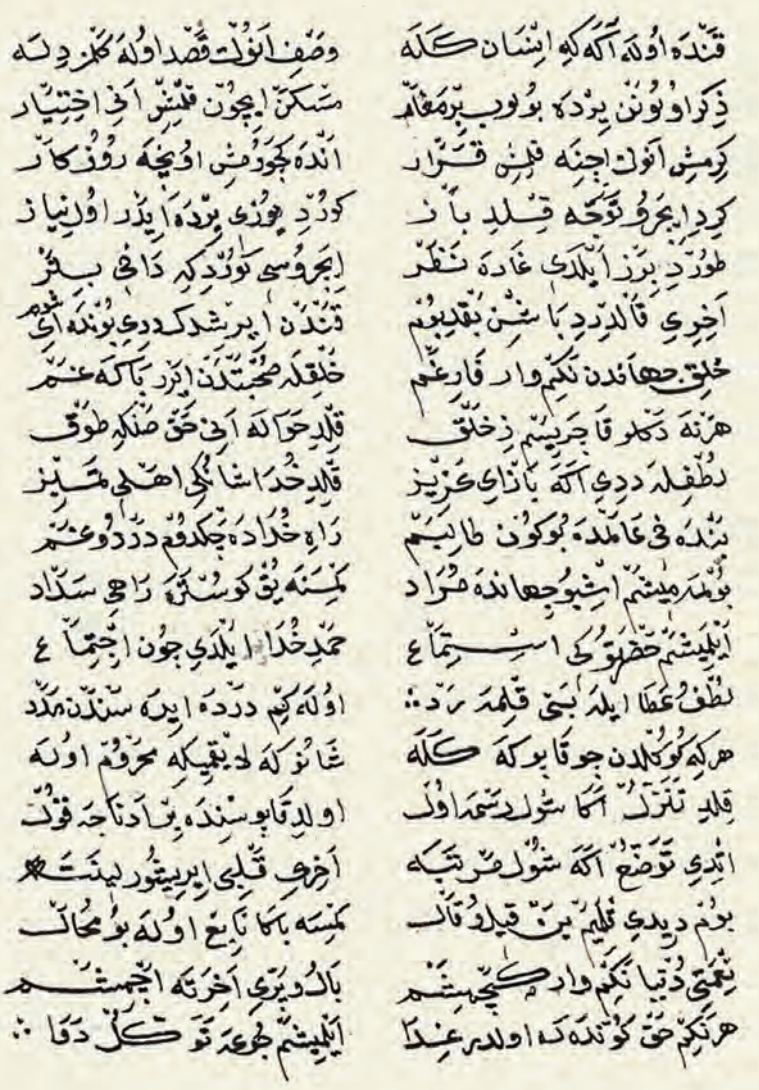

قنده اوله آکه که انسان کله — وصف انوك قصد اوله کلمز دله
ذکر اولونن یرده بولوب بر مقام — مسکن ایچون قلمش انی اختیار
کرمش انوك اچنه قلمش قرار — انده کچورمش اونجه روزکار
کرد ایچرو توجه قلدی باز — کوردی یوزی یرده ایدر اول نیاز
طوردی برز ایلدی غاده نظر — ایچروسی کوردکه داخی بتر
آخری قالدردی باشن بقدیوم — قندن ایرشدکدی بونده ای شوم
خلق جهاندن نکم وار فارغم — خلقله صحبتدن ایرر باکه غم
هرنه دکلو قاچریسم ز خلق — قلدی حواله انی حق صنکه طوق
لطفله دیدی آکه بازای عزیز — قلدی خدا شانکی اهلی تمیز
بنده فی عالمده بوکون طالبم — راه خداده چکدوم درد و غم
بولمه میشم اشبو جهانده مراد — کمسنه یوق کوستره راهی سداد
ایلمیشم حضرتوکی استماع — حمد خدا ایلدی چون اجتماع
لطف و عطا ایله بنی قلمه رد — اوله کیم دردده ایره سندن مدد
هرکه کوکلدن چوقا بوکه کله — شانوکه لایقیکه محروم اوله
قلدی تنزل آکا شول رسمه اول — اولدی قابوسنده بر ادناجه قول
ایتدی توضع آکه شول مرتبه — آخری قلبی ایریشور لینت
بوم دیدی قلمیم بن قیل و قال — کمسه باکا تابع اوله بو محال
نعمتی دنیا نکم وار کچمشم — بال و پری آخرته اچمشم
هرنکم حق کونده که اولدر غدا — ایلمیشم جوعه توکل دوا

[143a]

[142b]

١٤٢

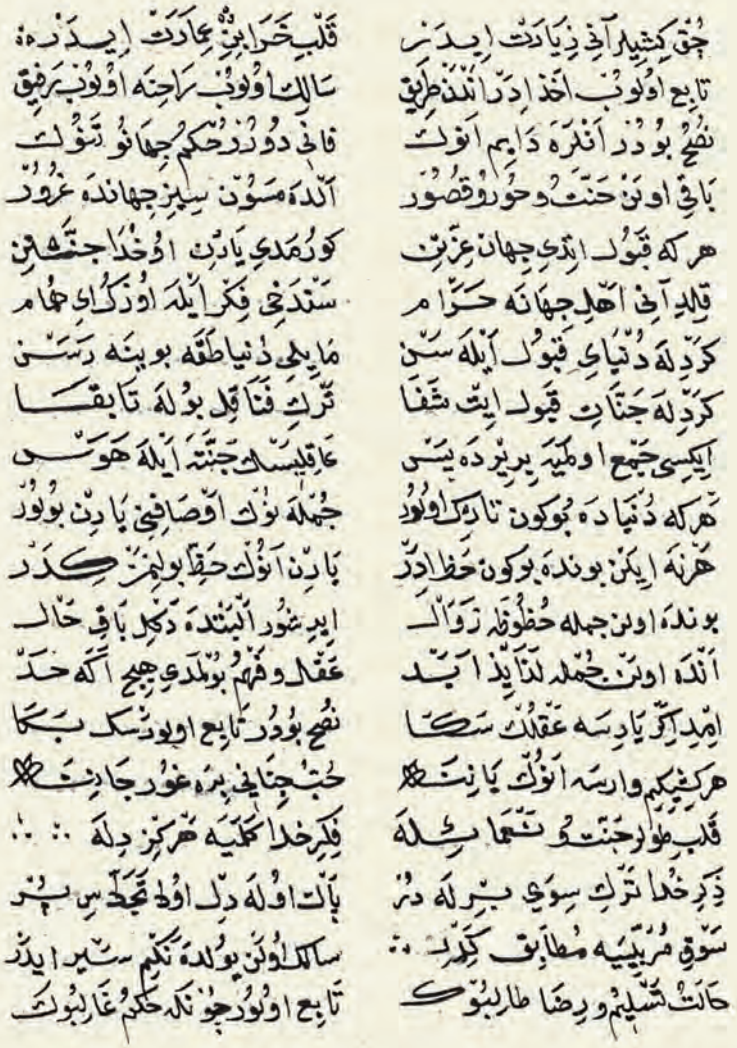

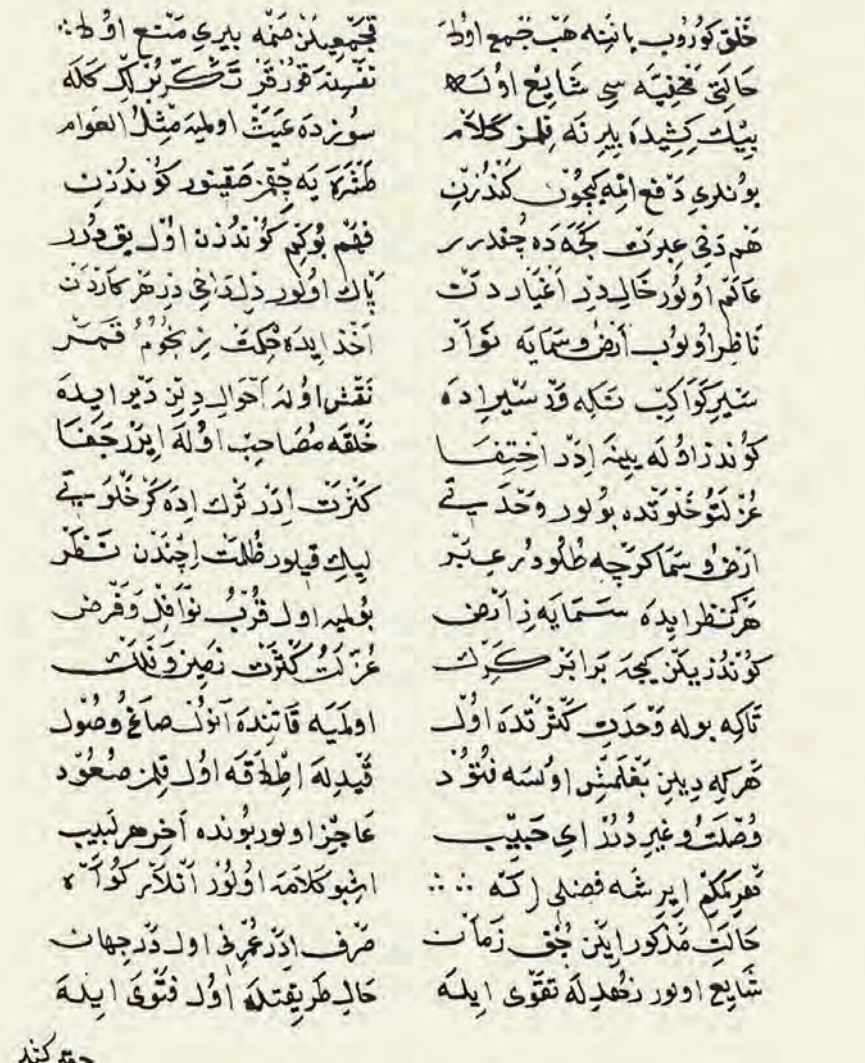

خلق کوروب بانینه هب جمع اولا ... قجمعیدن صنمه بیری منع اولا
حالتی مخفیه سی شایع اوله ... نفسنه قورقر تکبرلک کله
بیلک کشیده بیرنه قلمز کلام ... سوزده عبث اولمیه مثل العوام
بونلری دفع ایتمه کیچون کندزن ... طشره یه چقمز صقینور کوندزن
هم دخی عبرت کجه ده چقدرر ... فهم بوکیم کوندزن اول یقدرر
عالم اولور خالدر اغیاردن ... پاک اولور دل داخی در هر کاردن
ناظر اولوب ارض و سمایه نوار ... اخذ ایده حکمت ز نجوم قمر
سیر کواکب نکه ور سیر اده ... نقش اوله احوال دین دیر ایده
کوندز اوله یینه ادر اختفا ... خلقه مصاحب اوله ایرر جفا
عزلتو خلوتده بولور وحدتی ... کثرت ادر ترک اده کر خلوتی
ارض و سما کرچه طلودر عبر ... لیک قیلور ظلمت اچندن نظر
هر که نظر ایده سمایه ز ارض ... بولمیه اول قرب نوافل و فرض
کوندزیکن کیجه برابر کرک ... عزلت کثرت نصیب و فلک
تاکه بوله وحدت کثرتده اول ... اولمیه قاتنده انول صاغ وصول
هر که دیلن بغلمش اولسه فتود ... قیدله اطلاقه اول قلمز صعود
وصلت و غیر دندر ای حبیب ... عاجز اولور بونده اخر هر لبیب
هر کمکم ایرشه فضلی اکه ... اشبو کلامه اولور انلار کواه
حالت مذکور ایلن چق زمان ... صرف ادر عمرنی اول در جهان
شایع اولور زهدله تقوی ایله ... حال طریقتله اول فتوی ایله

چق کتلر

[141b]

١٤١

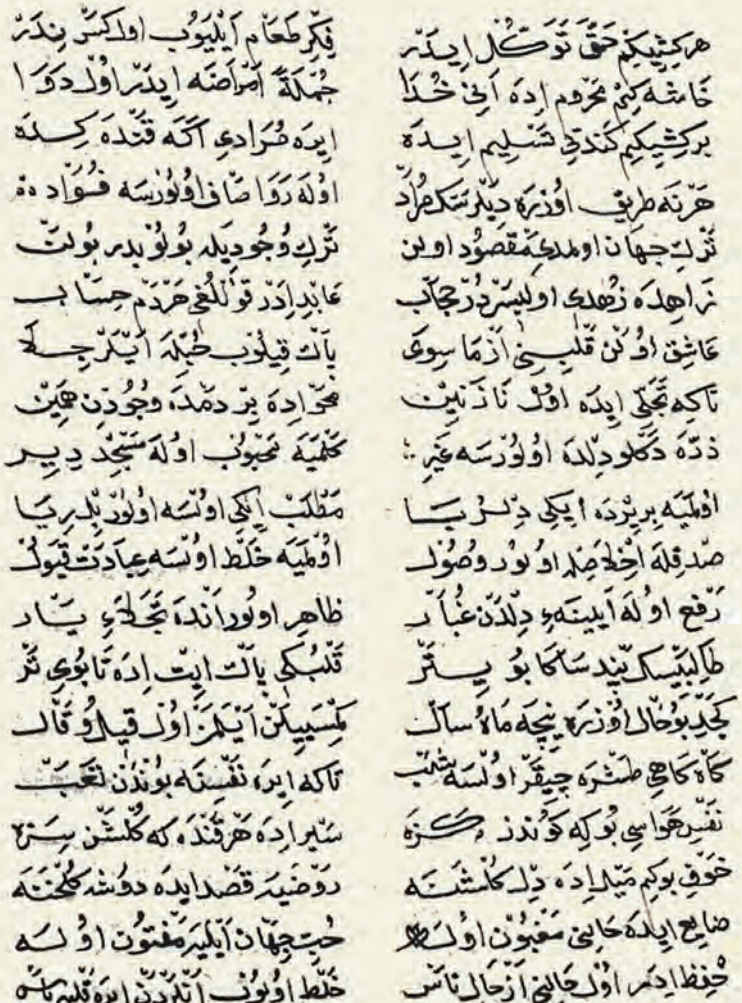

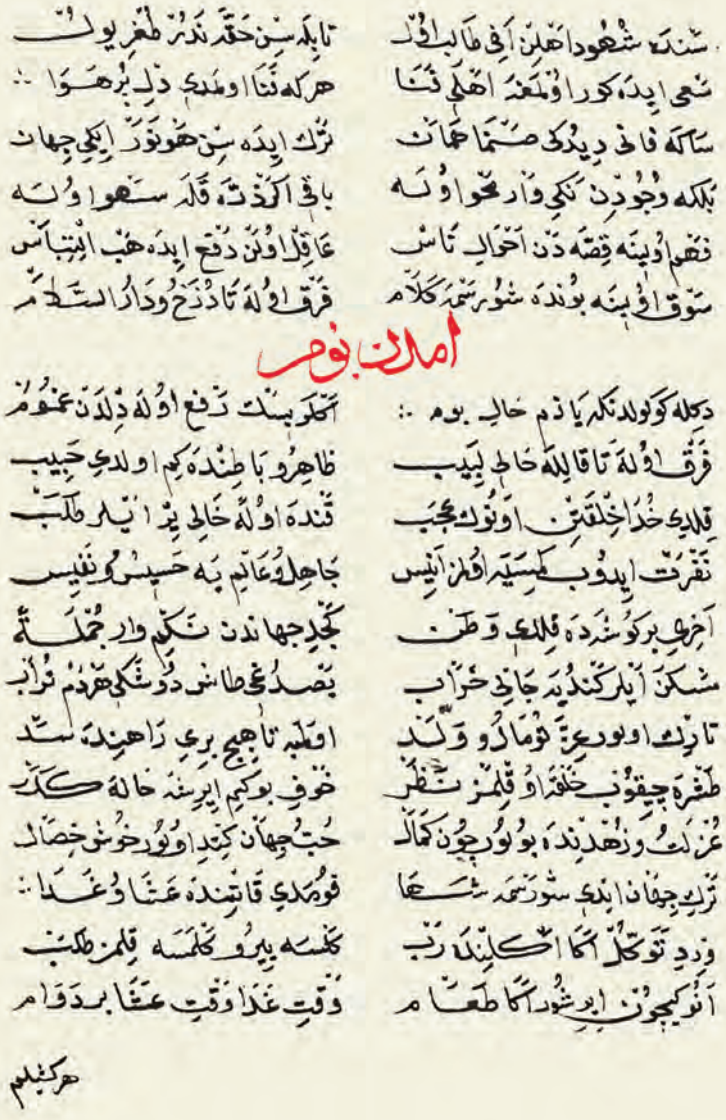

سنده شهود اهلن افی طالب اول — تا بله سن حقه ندر طغریول
سعی ایده کور اولمغه اهلی فنا — هر که فنا اولمدی دل پر هوا
ساکه فانی دیدکی صنما همان — ترک ایده سن هو نور ایکی جهان
بلکه وجودن نکی وار محو اوله — باقی اکر ذره قله سهو اوله
فهم اولینه قصه دن احوال ناس — عاقل اولن دفع ایده هب التباس
سوق اولینه بونده شو رسمه کلام — فرق اوله تا دوزخ و دار السلام

امدن بوم

دکله کوکولدنکه یازم حال بوم — اکلر بسک رفع اوله دلدن غموم
فرق اوله تا قالله حالی لبیب — ظاهر و باطنده کم اولدی حبیب
قلدی خدا خلقتن اونوک عجب — قنده اوله خالی یر ایلر طلب
نفرت ایدوب کمسیه اولمز انیس — جاهل و عالم یه حسیس و نفیس
آخری بر کوشه ده قلدی وطن — کجدی جهاندن نکم وار جمله
مسکن ایلر کندیه جانی خراب — یصدغی طاش دوشکی هر دم تراب
تارک اولور عزت و مال و ولد — اولمیه تا هیچ بری راهنده سد
طشره چیقوب خلقه اوقلمز نظر — خوف بوکیم ایرشه حاله کدر
عزلت و زهدنده بولور چون کمال — حب جهان کندی اولور خوش خصال
ترک جهان ایدی شو رسمه شها — قومدی قاتنده عشا و غدا
ورد توکل اکا اکلنده رب — کلسه یرو کلمسه قلمز طلب
انوکیچون ایرشور اکا طعام — وقت غدا وقت عشا بر دوام

هر کشیلم

١٤٠

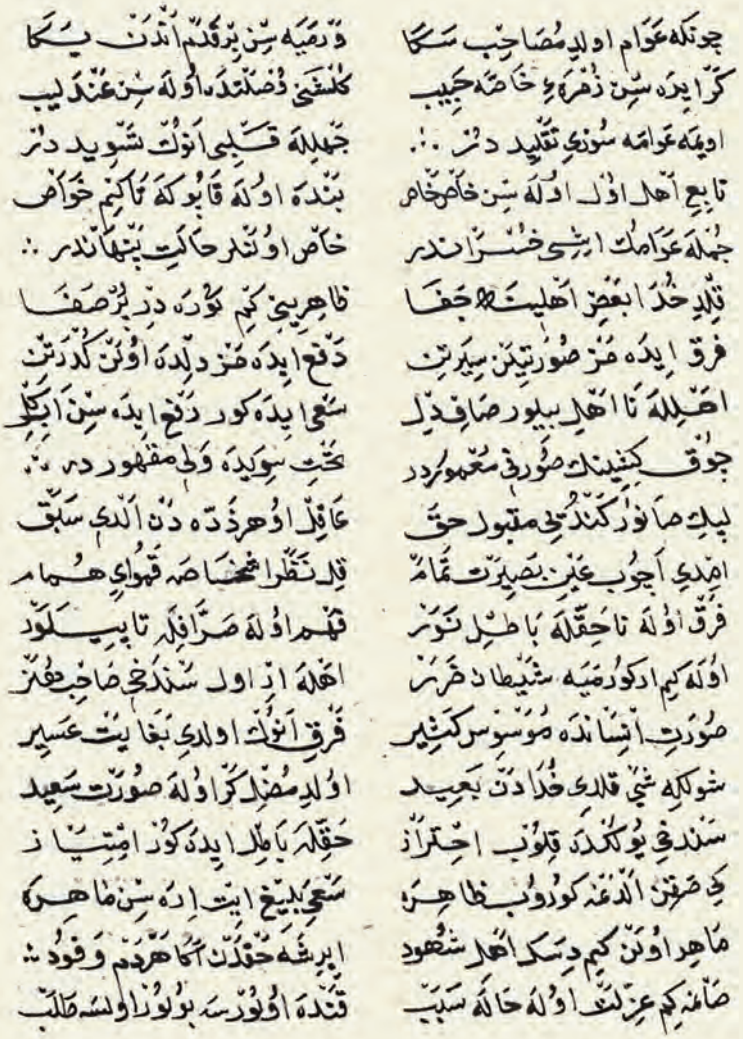

چونکه عوام اولدی مصاحب سکا ‌ ‌ ‌ ورمیه سن بر قدم اندن یکا
کر ایده سن زمرهٔ خاصه حبیب ‌ ‌ ‌ کلشنی وصلتده اوله سن عندلیب
اویمه عوامه سوزی تقلید در ∴ ‌ ‌ ‌ جهلله قلبی انوک تسوید در
تابع اهل اول اوله سن خاص خاص ‌ ‌ ‌ بنده اوله قابوکه تا کیم خواص
جمله عوامک ایشی خسراندر ‌ ‌ ‌ خاص اولنلر حالت پنهاندر ∴
قلدی خدا بعض اهلینه جفا ‌ ‌ ‌ ظاهرینی کیم کوره در پر صفا
فرق ایده مز صورتین سیرتن ‌ ‌ ‌ دفع ایده مز دلده اولن کدرتن
اهلله نا اهل بیلور صاف دل ‌ ‌ ‌ سعی ایده کور دفع ایده سن ابکل
چوق کشینک صورتی معموردر ‌ ‌ ‌ تحت سویده ولی مقهوردر ∴
لیک صانور کندیی مقبول حق ‌ ‌ ‌ عاقل اوهر ذده دن الدی سبق
امدی اچوب عین بصیرت تمام ‌ ‌ ‌ قل نظر اشخاصه قموای همام
فرق اوله نا حقله باطل نور ‌ ‌ ‌ فهم اوله صرافله تا پیلور
اوله کیم ار کورمیه شیطان ضرر ‌ ‌ ‌ اهله ار اول سندخی صاحب هنر
صورت انسانده موسوس کثیر ‌ ‌ ‌ فرق انوک اولدی بغایت عسیر
شولکه شی قلدی خدادن بعید ‌ ‌ ‌ اولدی مضل کر اوله صورت سعید
سندخی یولکده قلوب احتراز ‌ ‌ ‌ حقله باطل ایده کور امتیاز
کی صقن الدنمه کوروب ظاهره ‌ ‌ ‌ سعی بلیغ ایت اره سن ماهره
ماهر اولن کیم دیسک اهل شهود ‌ ‌ ‌ ایرشه حقدن اکا هردم وفود ∴
صانمه کیم عزلت اوله حاله سبب ‌ ‌ ‌ قنده اولورسه بولور اولسه طلب

[140a]

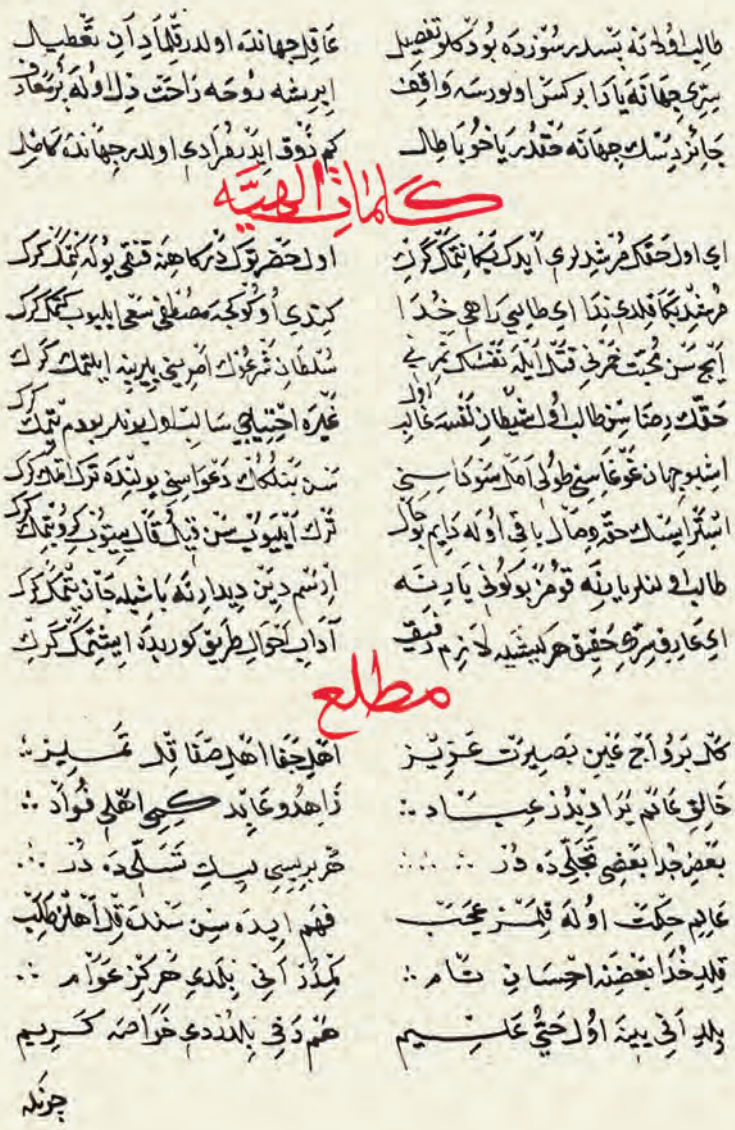

طالب اولانه بسدر سوزده بو دکلو تفصیل — عاقل جهانده اولدر قلمادان تعطیل
سری جهانه یادا بر کس اولورسه واقف — ایرشه روحه راحت دل اوله بر معارف
جائز دیسک جهانه حقدر یاخود باطل — کم ذوق ایدر مرادی اولدر جهانده کامل

کلمات الهیه

ای اول حقک مرشدلری ایدک بکا نتمک کرک — اول حضرتوک درکاهنه قنقی یوله کتمک کرک
مرشد بکا قلدی ندا ای طالبی راهی خدا — کیتدی اوکوکجه مصطفی سعی ایلیوب کتمک کرک
ایچ سن محبت خمرنی قتل ایله نفسک نمرنی — سلطان شرعوک امرینی یرینه ایلتمک کرک
حقک رضاسن طالب اول شیطان نفسه غالب اول — غیره احتیاجی سالب اول یونلر بودم یتمک کرک
اشبو جهان غوغاسنی طولی امل سوداسنی — سن بنلکک دعواسنی یولنده ترک اتمک کرک
استر ایسک حقه وصال باقی اوله دایم بو حال — ترک ایلیوب سن قیل و قال یتوب کرو یتمک کرک
طالب اولنلر یارینه قومز بو کونی یارینه — ارسم دین دیدارنه باشیله جان یتمک کرک
ای عارف سری حقیق هر کیشیه لازم رفیق — آداب احوال طریق کوریده ایشتمک کرک

مطلع

کل برو اج عین بصیرت عزیز — اهل جفا اهل صفا قل تمیز
خالق عالم یرادیدز عباد — زاهد و عابد کیمی اهلی فواد
بعض جدا بعضی تجلیده در — هر بریسی لیک تسلیده در
عالم حکمت اوله قلمز عجب — فهم ایده سن سنده قل اهلن طلب
قلدی خدا بعضنه احسان تام — کمدر انی بلدی هرکز عوام
بلدی انی یینه اول حی علیم — هم دخی بلدردی خواصه کریم

چونکه

129

تقدیر اولا ضلالت جنت کلور جهنم
آسان اولور قمویه تقدیر اولن فافهم

کرکس بو باغ اچنده انجندچکدر زحمت
دیدی فراغت اتدم بوندن اولور سه جنت

بازه دیدیکه قلدم سندن دخی فراغت
کیم ساکه تابع اولدم ارشد اوش سامت

اولمدی ممکن ایده اول باغ علوه الفت
بیچاره نیلسون کیم سفلی اولوبدر خلقت

کندویه غالب اولدی حبی مکان اصلی
اولمادی منعه قادر زیرا که میلی طبعی

شول دکلو ایتدی نصحی عقلیله نقللن یاز
قلمادی ذره تاثیر آخرده ایتدی پرواز

ترک ایتدی بو مقامی اصلینه راجع اولدی
ایرشدی مرکزینه شوقیله قلب طولدی

دونی ازلده خلقت چونکم بولور تقرر
بیک سعی جهد ایدرسه کلمز اکه تغیر

سعیکده دخل واردر اولورسه قابلیت
زایل اولور اوزندن جهد ایتسه جاهلیت

اولکه منزلینه ایرشدی چونکه کرکس
دیجاذو یاسمندر کوزینه خارلن خس

جمع اولدیلر قتنده اصحاب هر نکم وار
بالله بزه خبر ور کم نولدی حالک ای یار

ترک ایلدک بزی سن خیلی زمان اولبدر
ظن ایلدککه بوندن اعلی مقام بولبدر

دیدی بولاره کرکس کر سویلسم حکایت
تقریر اولا بش اون یل بولمز بلکه نهایت

دکلر سکوز ولکن نقل اولا بعض اجمال
معلوم اوله بو سوزدن فهم اوله باقی احوال

برکمسه کلدی بونده مدح ایتدی بر مقامی
امرینه تابع اولدم اویدم اکا تمامی

بو یولدکلر باشه انواعلن شدایدی
اولمدی ذره دکلو نافع قمو زوایدی

چونکم او باغه اردک کوردم عیشجه بستان
آب و هواسی مهمل اشخاص جمله نادان

ترک ایتدم آن یینه اردم مکان اصله
بولمش ایکن فراقی اردم مقام وصله

اصحاب دیدیکیچون ای صبر شیخ اعلم
ناجنسه تابع اولدک قلدک اوزوکه محرم

سوردک

۱۲۸

هر کس ضیاوتنده نا اهلی مصاحب — حالی اولور اکه حال اولمز غیر مطالب
تا قصر اولمه هوس خلقتده اولمه دناءت — قلمز قبول قلبی کوکورسه بیک کرامت
طوردی برز کوزانده غاپتده اولد جیقان — بوباغ برلطافت کوزینه اولدرز بدان
سایقله عادتی بوا کلایه جیقدرایم — بولماد آنی بوزده مهملدن اولد صایم
ضیق اولد قلب غایت قلدی خطاب یانه — اتدك چوبوزی محتاج عائلده بربیانه
بن بیلیم یلوکوز بونوک قوری هواسن — اکل ایتیوب طعامین سورمایه کصفاسن
هر شی باغ اچنده کوردك غیث خیالات — کرصورتت اولمه کوکلک یاخود اولمه نباتات
الدقدی جهانده عاقل اولن خیاله — اهلی حقیقت اولمز قصد ایدرد حاله
بوباغ بی مثالك روحا بذره غدا یه — ذوق امتدی اولوکیم نفس اولد انوك هوایه
هر کیم که نفسه اویدی بلمز اولد لذت روح — کربوجهاندا اچنده اولورسه عمر چوح نوح
اینخدمانده کرکس دیدیلر اکه احمق — یوز دنره دکلوعقلك قهمکده بودر انحق
اول باغ برنعمتدن کذبیله ایلك طورت — ذلك اولد برقساوت اولمندانده مسرور
احمق جهاندهبنون کیم ساکه تابع اولدم — ترك اتدم اولسفالی اویدم بورایم کلدم
یوکلوبانی کردم پندایله طفلان اسلر — بشدن جقرمقرر طفل اولسه شخصه زهر
پندن سزه نصیحت نوشدارمه آب کوثر — ساقی اولورسه اوغلن کرا وله وجر انور
بوباغ اچنده برکس پندر ایده تکلم — کیریلمهب برا ولمز قلبی هاوتعظم
هر بیرنوك خیالی اکلمز کندیونه — اولمز شورسه مغرور کس شی دکل کوزه
اولمایحق هدایت تتبعون اکا مرتجی — دولت انوك دعالم فضل اندی اکه دنی
روز اندك هدایت اولمز شخصه مقرون — کرکرسه جنتا ولصلور اوزین مسجون

هر کس

١٢٧

عمری عزیز اچنده سیر ایلدم مقامات — بوندن زیاده ضمنه اولور الذ لذات
بو دکلو عمرلن سن عیب اولدی سویلمک سوز — اوله نهایت اللی اولمادی داخی بش یوز
بیک قنده اللی قنده جمع ایله کل اوزوکی — فکر ایت کلامک اول خام اتمه کل سوزوکی
ورقی جهان اچنده بونوک کبی نظرکاه — حالی فضاسی واسع حاضر غذا سحرکاه
عقلک وریسه سنده کل بین اول مصاحب — عمروکی ضایع ایتدک باقیسن محاسب
سن شمدی مبتدی سن معذور هر کلامک — اولمز عجب بو سوزلر الحقدر مقامک
بونوک مثالی سوزلر شول رسمه دیدی وافر — حالین ایتدی اعلام قلدی کلامن آخر
شهباز کوردی چونکم غایتده بک مزاجی — لطفیله سویلیوب قصد ایتدی امتزاجی
دیدیکه اکه یا شیخ حقدر قمو کلامک — وربنده کوک مرادی قاتنده سن همامک
عرض ایلیم طبوکه دستور اولورسه انی — دفع اوله بو فقیرک قلبنده اولن کمانی
دیدیکه اکه سویله هر نه اولورسه مقصود — معقولسه دیم خوش قلمایم ان مردود
بشلادی چونکه شهباز تفصیل ایده کلامی — شایدکه طغریوله سوق ایده تا تمامی
دیدیکه بو جهانده چق قلمشم سیاحت — کلزار کوه صحرا کزدم قمو تمامت
کوردم قمودن اولی بر باغ پر عجایب — بر کره کورسه بر کس جاندن اولور دریغ
جمع ایتمش انده رحمان انواع جمله ازهار — ایشتمدی قولقلر کورمدی ان ابصار
هر کیمکه ناظر اولسه قلبی اولور منور — ایرشسه کر صباسی جانی قلور معطر
ایرورده روحه راحت هر کیم اچرسه آبن — ذوق ایتسه کم طعامن دفع ایده جمله خابن
عشق اهلدر طیوری ایلر قمو تغنی — اهلینه اولن مصاحب کورمز ابد تدنی
کسب ایلمشدر اهلی غایتده حسن خلقی — ضمنه تقول اولا قلمش قموسی ذوقی

[137a]

١٧٦

اکلیله شرنجوندر عیش ایله بونده دایم — ذوق ایله هر نفسده اولمه صوکنده نادم
عیش ایتمسک جهانده اولور صکی پشیمان — خلق ایتدرلو نعما انوکچون انده رحمان
عمری عزیز ضایع ایتمه ریاضتیله — کتمیه سن جهاندن صکره ندامتیله
فهم ایتدی جهاندن بیچاره قصد خلقت — ذوق ایتدی معانی تا بوله اصل حکمت
چقمادی طوغر یولدن اولدی کمه هدایت — کلمدی راه حقه ایردی کمه ضلالت
قلسک نظر جهانه بر جای پر عبردر — هر شخص قنده کورسک صنماکه پر هنردر
روزی ازل هدایت هر کیمه کیم ایرشدی — اشبو جهانه کلدی انلر ینه بلشدی
انلاره کیم ایرشدی روزی ازل ضلالت — جمع اولدیلر جهانده عمر ایتدیلر خسارت
فهم ایلدکسه حکمت شکر ایله حقه هر دم — تا باغ قلبه ایره هر دمده فیض شبنم
بو حاللن جهانده صرف ایتدی عمر خیلی — اولمادی کسب حاله بر ذره دکلو میلی
هر دم غذاسی جیفه سیر ایتدوکی بیابان — اجدوک ماصکدر قاتنده جمله یکسان
اصحاب کلب و ثعلب سکن اکا مذابل — هم سر زاغ و قزغون زعمنده خیلی کامل
جمع اولسه لر قتنده ویرر بلاره پندی — راه خداده صنکم ایرشدی قربه کندی
دنیا نوک اولندن ویرر او خوش خبرلر — هر کیمکه سامع اولسه اعطا ایدر کهرلر
نقل ایتدوکی خبرلر اکل ایتدوکی خبیثات — احوال جمله مهمل فخر ایتدوکی خطیات
بر جیفه واقع اولسه بی حد ایرر مسرت — کر قادر اولسه غیره ویرمز ایدر مضرت
نفسه ایوب قلور اول اصحابن عداوت — مقصود بویلوکوز اکل ایلیه تمامت
هر کیم محب اولورسه دنیایه دلدن ایپار — دوستون دشمن ایلر بر دمده یارن اغیار
فکر ایلسک جهانی چوق کلدسندن اول — بعضی خلاص اولوبدر بعضیسی اولدی ارزل

ترک جهانه

١٢٥

اولمزسه قابلیت بیل بل ادرسه جهدی — بر ذره حاصل اتمز کرمرشد اولسه مهدی
مقصود بلمینلر میل ایدر جهانه — قلسک نظر کچر عظمه زمانه
بعضیسی علم و ماله بعضیسی عمره مغرور — دولت انوکیم ایدی حق علم قلب پرنور
اول حال ناسه ناظر اخذ ایله حکمت الله — بعضی جهانه طالب بعضیسی وصلت الله
روز ازل هدایت هر کیمه ایدی حقدن — ربک او وصف اسمن اوقور قمو ورقدن
ساعی اولور بو کون کیم ایده شهود باری — مقصوده ایدی بونده کیم ایدی قلب عاری
هر کیمه کیم هدایت اولمادی بل ازلده — عمرین ضایع ایدی صرف ایتدی عملده

امدن کرکس

کل دکله دلدن ای یار نقل اوله حال کرکس — فهم اوله قصه دن تا نو اولور مال هر کس
قلمشدی اکه خالق عمری طویل احسان — سیر ایلیه انوکلن دنیاده نیجه ازمان
سعی ایده کیجه کوندز حاصل ایده معارف — احواله واقف اولوب اسراره اوله عارف
سرمایه الده ایکن قلمایه ان ضایع — صرف ایلیوب یرینه فهم ایده ضار و نافع
جهد ایده هر نفسده شول حال ایده حاصل — دنیا فنا بلورسه اولمایه حال زایل
اویوب هوای نفسه قالمایه زار مغبون — دنیایه تابع اولوب قلمایه ان مفتون
عمر عزیز یارا برکان بر کهردر — چوق کمسه قلدی ضایع الدندی خبردر
هر کمکه بلدی قدرن قلدی انی بضاعت — ربح ایتدی شول جواهر ایرمز ابد خسارت
لذاتنه جهانوک الدنمدی شو عاقل — سرمایه سن یرینه صرف ایتدی ولد کامل
کوردی جهانی کرکس بر باغ بی بدلدر — مقصود اولن بودر دیغیری اوزره املدر
نفسنه داخی غیره نصحی انوک بو هر بار — خلق ایتدی بو جهانی خلاق عالم ای یار

[135a]

ترك ايدر ايكي جهاني بل وجودندن كچر — اولكه بر كره شها كورمشدر انوارك
چونكه اي عارف موحدسن حقيقت ايلدك — ثابت الاقدام اولوب حفظ ايلكل اقرارك

مطلع

كل اي درون دلدن طالب اولان خدايه — نصحم سكا بودركم ميل ايتمه ما سوي يه
حبي سواي حقدن قلبك بر اولمز اي يار — شول رسمه غفلت اولمش يارومنورسن اغيار
بو عالمك فناسي قاتكده خود مقرر — بو حالدن قلورسك قالدك ابد مكدر
بر شخصه يوق وفاسي دنياي سومه جاندن — چوق كتدي بر بيچه بو قدر صداقت اندن
ترك ايله بو جهاني قصد ايله حال باقي — رد ايله غير دلدن حق اوله ساكه ساقي
بو لذتي جهانوك بر نيچه كون بقاسي — كيچ حقه قل توجه باقي ابد بقاسي
اويدك هواي نفسه قلدك تراب اچنده — يانك فراق اودينه غرق اولدك آب اچنده
قويوب هماي قدسي اويدك بو زاغ نفسه — قند شكر يرينه قلدك غذاكي جيفه
ترك ايلدك كلستان خار اولديساكه مسكن — جاي هلاك الدك وردك سراي ماء من
منظر ديساكه هردم كلزار باغ وصلت — ترك ايلدك عجب بو قلدك قبول فرقت
كندو الكله يارا كندوكه قلمه تقصير — عمر الده ايكن ايله احوال فكر تدبير
سرمايه حاضر يكن اولمزسه كر تجارت — حقك امانتينه بل ايلدك خيانت
هر انده بيك ندامت ايتسك مفيد اولمز — ضايع اولن عمرك بلدككه كيرو كلمز
اصدي تدارك ايله حالك نوليسر آخر — نعماء مال ملكي عد ايتمه كل مفاخر
فخر ايتسه جائز اولكم بولدي جهانده قربت — بو حال حاصل ايتمز الا كه اهل همت
صانمه كي كسب حاله عمري طويل لازم — قابل اولن بر انده بيك علمه اولد عالم

اولمزسه

١٣٤

انوكلن اشترى ايله عجب ملك — جهان فانى اولا بولمايه اول هلك
اولا هر دم انوك اشجار مثمر — انى كيم يرلدندن اوله مخبر
ازاله ايده غيره احتياجى ... — قله اوله بلكه شيعان نيجه آجى
كدوب فقرك غنا ايره تمامت — سكا محتاج اوله اهلى كرامت
اوكيم عاقل درر بو دكلو بسدر — قبول ايتمز شولركيم بو الهوسدر
اولوردك سن جهان سرينه واقف — اوليدك بين اصحاب المعارف
دسك جائز خيال ويا محقق — كورينور كه مقيد كاه مطلق

كلمات الهيه

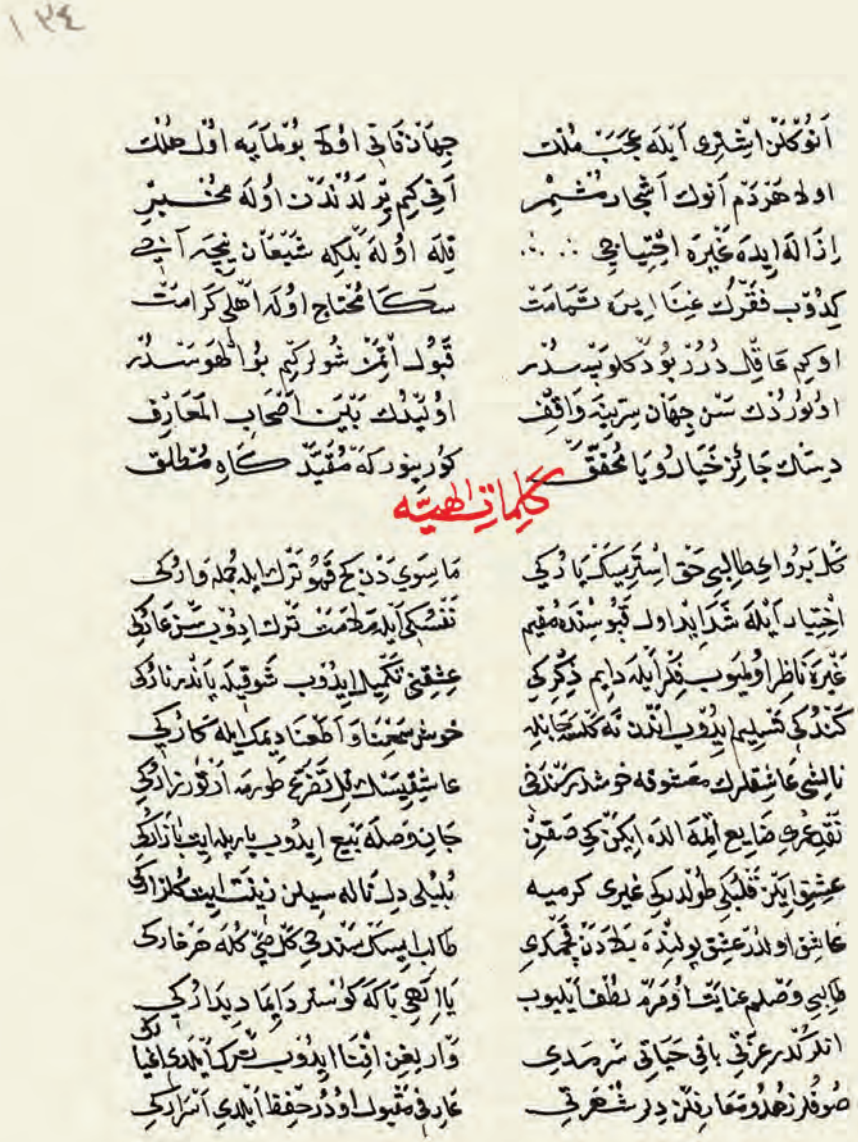

كل بر واى طالبى حق استريسك يا دكى — ما سوى دن كچ قهو ترك ايله جمله وارلكى
اختيار ايله شدايد اول قبوسنده مقيم — نفسكى ايله ملامت ترك ايدوب سن عارلكى
غيره ناظر اولميوب فكر ايله دايم ذكركى — عشقنى تكميل ايدوب شوقيله ياندر نارلكى
كندوكى تسليم ايدوب اندن نه كلسه جانله — خوش سمعنا واطعنا ديمك ايله كارلكى
نالشى عاشقلرك معشوقه خوشدر سندخى — عاشقيسك قل تضرع طورمه ارتور زارلكى
نقد عمرى ضايع ايتمه الده ايكن كى صقن — جان وصله بيع ايدوب يار ايله ايت بازارلكى
عشق ايلن قلبكى طولدركى غيرى كرميه — بلبلى دل ناله سيلن زينت ايت كلزارلكى
عاشق اولدر عشق يولنده بلادن قچمكدى — طالب ايسك سندخى كل صى كله هر خارلكى
طالبى وصلم عنايت اومرم لطف ايليوب — يا الهى باكه كوستر دايما ديدارلكى
انلركدر عزتى باقى حياتى سرمدى — وار يغن افنا ايدوب ترك ايلدى اغيارلكى
صوفلر زهد ومعارفلن دلر شهرتى — عارفى مقبول اودر حفظ ايلدى اسرارلكى

[134a]

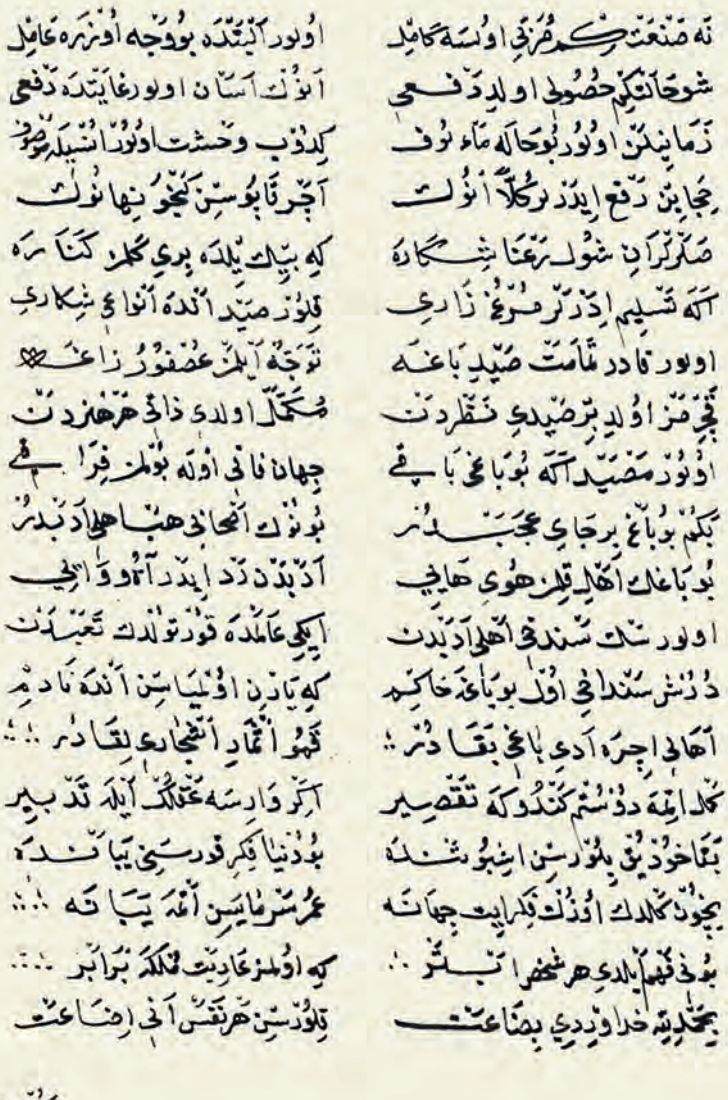

[133b]

۱۲۶

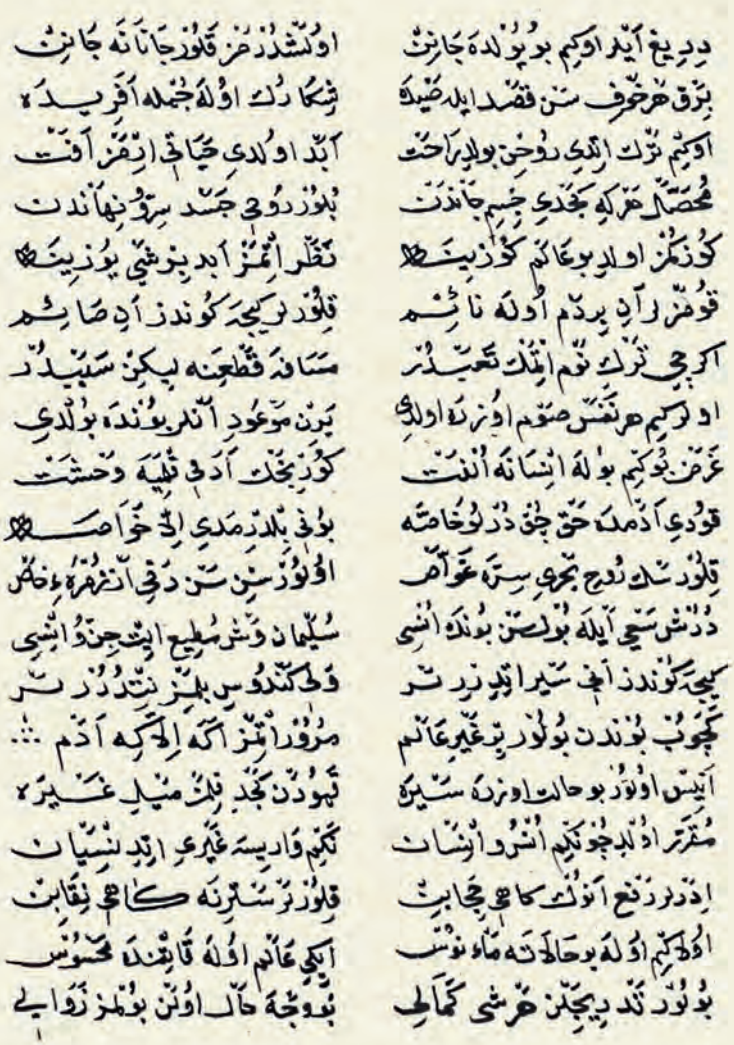

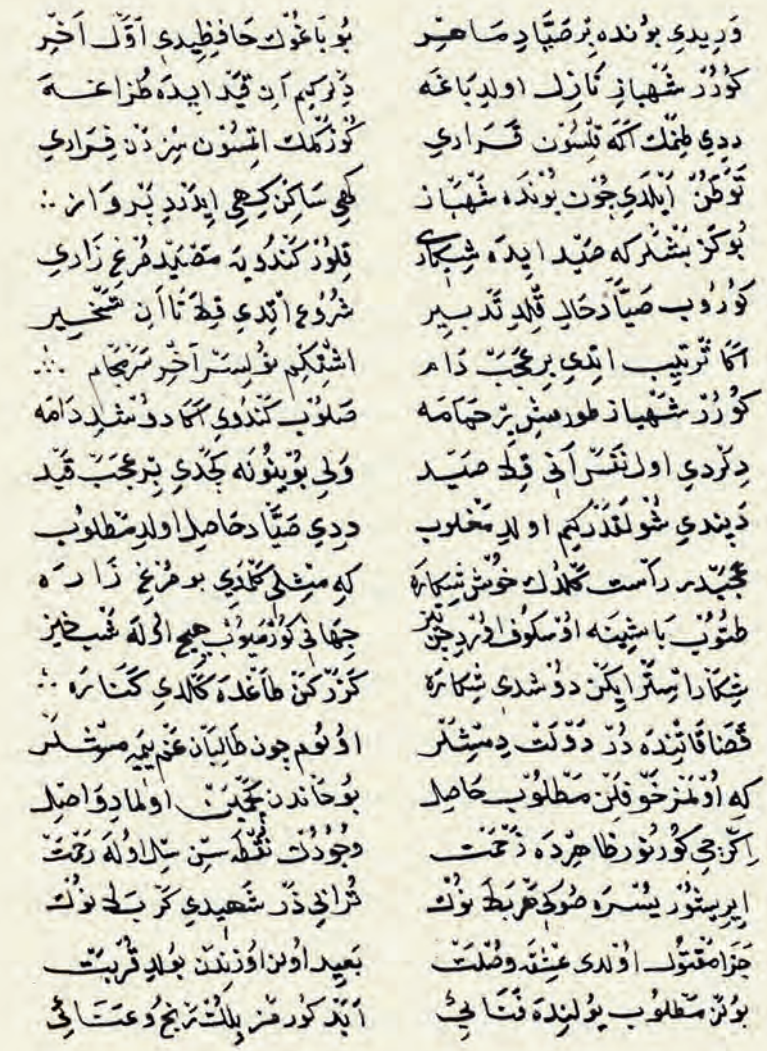

دریغ

۱۲۷

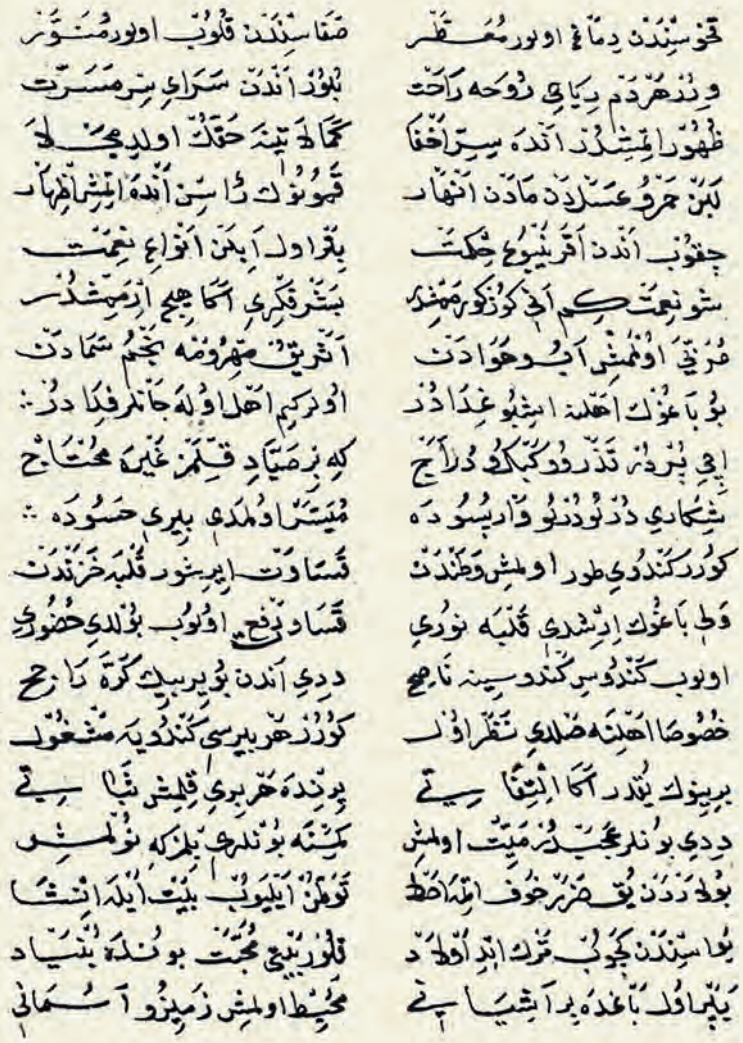

مکر بر کون ینه قصد ایتدی صیده — نه وجهیلن دوشر کورامدی قیده
صعود ایتدی بر زمدت هوایه — اولور ناظر که ارضه که سمایه
توجه ایتدی بر سمته روان اول — شکارن کوز لیورک صاغلن صول
کدرکن ظاهر اولدی بر عجب صید — اولور حرص و طمع بوینینه بر قید
بو مثلی شکاری کورمدی هیچ — دیدی صید ایلیم بونی ارو کیچ
کوکلدن قصد ایدوب اردنجه کتدی — یواسن یورسن جمله اونوتدی
بونوک اردنجه کتدی نیجه مدت — کهی اقدام ایدر کاهی فراغت
شکاری داخی شول رسمه کیدر تیز — قرو ار اردنجه انوک صنکه خون ریز
ایکیسی داخی ایتدی شویله پرواز — نته کیم عاشقه معشوق طناز
طمع چون کوستردی کاه قربت — جفا یوزندن ایتدی کاه نفرت
غرض بوکیم بعید ایده وطندن — اولا حالی نکم وارسه فتندن
بو صیدک نامدر طبری هدایت — دلیلی حقدر اولسه عنایت
دیرکیم ارکوره باغی بقایه — فنادن پاک اولوب ایره لقایه
یقین اولدیکه ایریشه شکاره — شکار ایتدی کورر بر مرغ زاره
همان اردنجه انوک بوده ایتدی — کچوب بر شاخ رعنا اوزره قوندی
تعبدن بر نفس ایلر تنفس — بقوب اطرافه صید ایلر تجسس
کورر بر باغ رعنای مکمل — اولوبدر دو جهان انده ممثل
صوردسک اندنی باغی بقادر — دیدیلر طوروش طاغی لقادر
قمو صنعیله حقک اولدی مظهر — انی فهم ایتمز الا قلب انور

فخوندن

۱۲۱

صَوْرَتْ دُنیادَه بُولَنْدَن باغِ زیبا
بَرْ نَمادِی جِهان خَلْقِ اَصْلا

کِه زیرا کور مَدی بِر باغِ دِلکَش
اَنُوْك شَوْقِی اُوره جاذِبَه اَتَشْن

کورِلدِر اِستِماعِ یا خورُو یِتْ
کِشی بِر شَیْئَه جانَدَن اِیدَه رَغْبَت

وَلیکِن قابِلیَّتِ بِر لَه مَشْرُوط
تَوَجُّه اَیلَمَز کَر اُولسَه مَخلوط

اولور خِلقَتَده اُولَن ظاهِر آخِر
نَه صَنعَت قُولسَه اولور اُلَده ماهِر

بُو سَمَه هر زَمان اَیلر شِکایِت
اِیدَر جِبرائِیلَ اَنْدَن آهُو زارِی

کِه زیرا حَقِّ ناحَق اَیلَمَز فَرْق
قَویدُم مُشرِقِی غایَتَده چُونْ بَرْق

هُجُومِ اِتسَه دَخِیل دَفعِینَه قادِر
قُلُوبِ قَلبِنَده اُولَن مَعنایِ ظاهِر

تَقاضا اِیتدِکَدَه اُولَمز قَلبِ ساکِن
غَضَبدَن قَصدِ اِیدَر بُغضُك هَلاکِن

وَلِی بو اِضطِراب اَصلِی ندندُر
دَخِیل عُلوم زیرا قُورِ قَندُر

حَقِیقَتَده بِلُونَز بو وَصفِ عارِف
سَبَبسِز دِکسَب اِیدَه اَعلَی المَعارِف

وَلیکِن شَرط اُولُو بدر بَعضِ اَحوال
اَنِی کَنْدُویَه حالِ اِیسَه دَخِیل قال

مُقَرَّر دِر اُولُور مَقصُودَه واصِل
اِیکِی عالَم شِکارِی اولِدِ حاصِل

کِرکدِر تَربِیَّتِ اَهلِنْدَن اَوَّل
اولَه تا حُمله اُوصافِی مُبَدَّل

اِدَّسَه تَربِیَّتِ اَهلِنْدَن اَکا
اُولُور صَیدِی اَنُوْك بِسمِ غَنقا

دَخِیل فِی حَیف اولَه بُو صَیدَه اِمکان
مَکَسِ اُولَه شِکارِی بوبخ اِذمان

قُلُوبِ عُمرِی عَزِیزِی بُولَنْدَه ضایِع
مَقصُود اِلَیه هَر دَم نُورِ لامِع

وَاَمّا وَقتِ وارِدُر اُومَك اُولَمز
شُوکِم خِلقَتَده وارِدُر صَفه کُلمز

وَلیکِن دَخِل وارِدُر اِختِیارَك
گُرکدِر سَعی دَفعِ اُولَه غُبارَك

اوزکدن زایل اولسه خواب غفلت ... اروب قلبه صفا دفع اولدکدرت
فضاء دلده هر صید اولسه ظاهر ... برن فوت ایتمه اول صیاد ماهر
بوکون صیدک سکا یارن غدادر ... جهان احوال بر قوری صدادر
غداکی پاک ادرسک آز وسادسر ... طعاموک هر نفس اوله نفایس
طعامک شبهه برلن اولسه مخلوط ... قساوت طوله قلب اولمایه مبسوط
شو رسمه قلبکی پاک ایت کدردن ... که مخفی اولمیه ذره کدردن
اووقتن ضایع ایتمز بر شکارک ... اولور کیریت احمر هر غبارک

امدن باز

کل امدی استماع ایت قصه باز ... اوله نیم ایده جان شهباز پرواز
انی صید اچیچون خلق ایدر رحمان ... ولی کن مسکنی اولدی بیابان
قچنکم قصد ایدر اول آشیانه ... ایدر غایتده بر صعبی زمانه
یواسن اول یپر بر قورطاشه ... جهان غرق اولسه کر کلیه یاشه
مرور ایتمز اکا هیچ آدمی زاد ... اشتمز کمسه بیک یل ایتسه فریاد
مرادی قورتله از دست انسان ... دو شرقیده ایریشور کاه نسیان
مفید اولمز یلو کوز فکر تدبیر ... موافق اولمسه تدبیره تقدیر
ایدر انساندن شول رسمه وحشت ... دره بر یرده بیک یل بولمز الفت
انیس اولدی وحوشیله طیوره ... حجاب اولدی صفاتی دلده نوره
درونینده وریدی قابلیت ... ولی حجب ایتدی آنی فاعلیت
شکاری هر نفس عصفورلن زاغ ... برابا سیر ایدر هیچ کوزمدی باغ

صنوردنیاد

[130b]

١٢٠

طالب اولسم وصلکی اولمز عجب — جمله اشیا اصلنی ایلر طلب
عارف ازدی وصل یاده بی تعب — سن یترسن دو جهانده باکه دوست

مطلع

کل ای شهباز صحرای معانی — شکارک وقتدر فوت ایلمه آنی
سنی صید اچیچون کوندردی اول حق — اچوب عینی بصیرت صیدکه بق
فجر صیدک اکر غفلت اولورسه — بولنمز صکره بیک زحمت اولورسه
الوکده چونکه شهباز اوله حاضر — نیچون اولمایه سن صیدوکه ناظر
دمه مقصود اولن صیدو جهاندر — حقیقتده شکارک جانه جاندر
جهان صیدینه مایل اولسه برکس — شکاری جیفه در مانند کرکس
صفاتی کلب و زاغیله اولدی موصوف — اوکم دنیایه میلی اولدی مصروف
مسخر اولدیچون شهباز لاهوت — نیچون جیفه قلورسن هر نفس قوت
فضای قدس اولوبدر ساکه مصید — جهانی قلمه شهباز اوکنه سد
شو صیده قاصد اولکم اوله باقی — اکه میل ایتمه کیم اوله فراقی
شکاریلن طلودر صحن قدسک — درش سعی ایت اولا انسیله انسک
میسر اولسه ساکا انس انسان — اولور هردم شکارک سر پنهان
شو رسمه قود حق آدمده خصلت — دو عالم صید درکیم بولسه الفت
چو آدم اولمسک باری جلیس اول — والا باری انسانه انیس اول
ولی شهباز میل ایتمز شکاره — اکر آچ اولمسه کلمز کناره
تجوع ایلسک کر رؤیت اولدی — تجرد ایله سک کر وصلت اولدی

[130a]

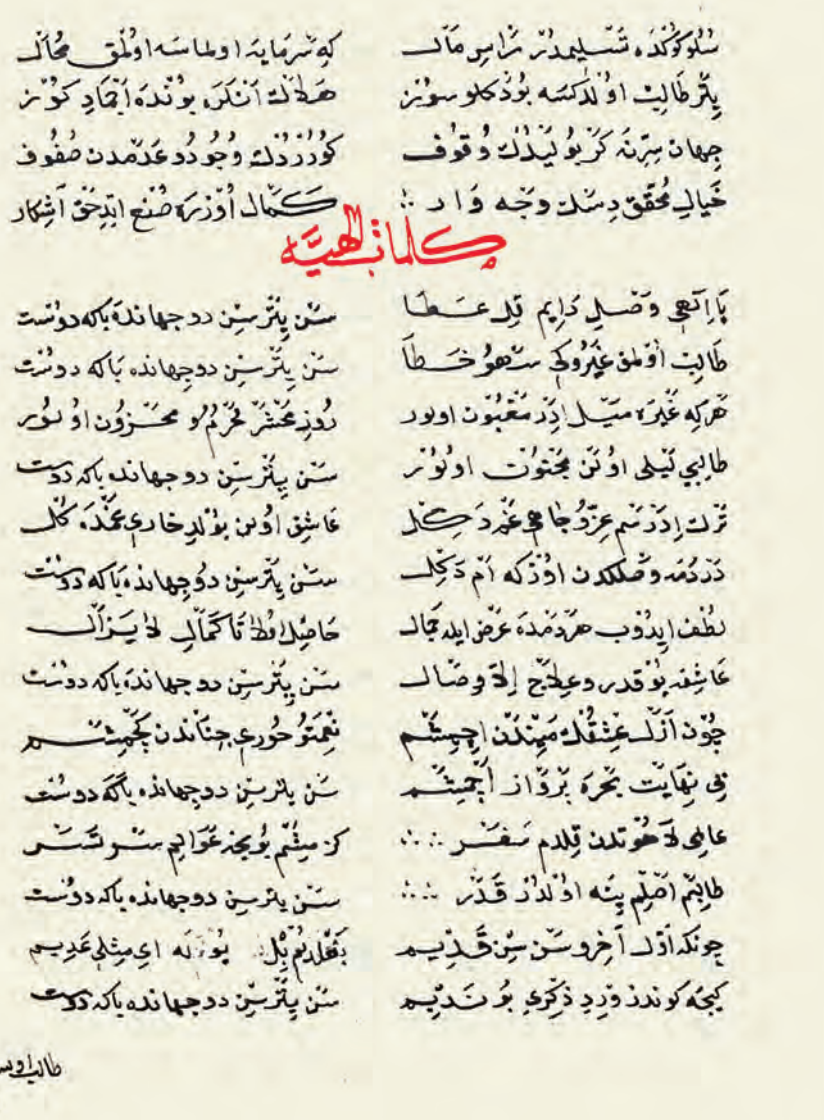

سلوکوکده تسلیمدر راس مال — که سرمایه اولماسه اولمق محال
یتر طالب اولدکسه بودکلو سوز — هلاک انکره بونده اجماد کوز
جهان سرنه کر بولیدک وقوف — کوردک وجود و عدمدن صفوف
خیال محقق دسک وجه وار — کمال اوزره صنع ایدحق آشکار

کلمات الهیه

یا الهی وصل دایم قل عطا — سن یترسن دو جهانده یاکه دوست
طالب اولمق غیروکی سهو خطا — سن یترسن دو جهانده یاکه دوست
هرکه غیره میل ایدر مغبون اولور — روز محشر محرم و محزون اولور
طالبی لیلی اولن مجنون اولور — سن یترسن دو جهانده یاکه دوست
ترک ایدرسم عز و جاهی غم دکل — عاشق اولن بولدخاری غمده کل
دردمه وصلکدن اوزکه ام دکل — سن یترسن دو جهانده یاکه دوست
لطف ایدوب هر دمده عرض ایله جمال — حاصل اولا تا کمال لایزال
عاشقه بو قدر و علاج الا وصال — سن یترسن دو جهانده یاکه دوست
چون ازل عشقک میندن اچمشم — نعمتو حوری جناندن کچمشم
بی نهایت بحره پرواز اچمشم — سن یترسن دو جهانده یاکه دوست
عالمی لاهوتدن قلدم سفر — کز مشم بو بحر عوالم سر تسر
طالبم اصلم بنه اولدر قدر — سن یترسن دو جهانده یاکه دوست
چونکه اول آخر و سن سن قدیم — بغلدیم بل بو که ای مثلی عدیم
کیجه کوندز ورد ذکری بو ندیم — سن یترسن دو جهانده یاکه دوست

طالب اولسم

[129b]

١٢٩

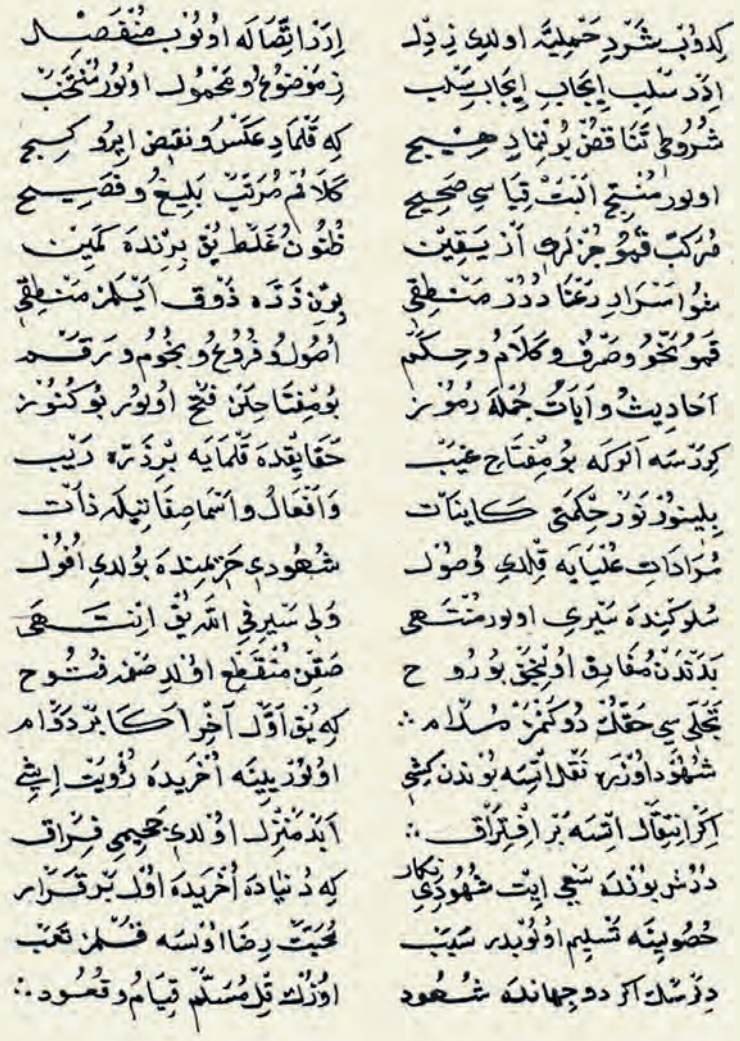

شروعی صلوة ایتدی آنجا نودل — سویدن چو قالمدی قلبنده غل
حقیقتده حقه توجه ایدر ∴ — شو نیت دکلکم تفوه ایدر ∴
قلور استعاذه اوقور بسمله — اوقور ابتدا هر شیه اسمله
قراءتده اول اوقور فاتحه — قلور ضم سوره اولور خاتمه
قیام و رکوع و سجودن تمام — صلوتنده موءتمکن اولدی امام
سنتدن فرایض ادا ایلدی — صلوته اقامت ندا ایلدی
عبادتده بولدی شو رسمه کمال — اولوب کندفانی قلور لایزال
صلوة اولسه بو رسمه اولور قبول — قمو طالب اول دمده بولور وصول
معارف ظهور ایلدی بی حساب — که هر صرف جامع فصولی کتاب
دلالات الفاظ حصر ایلدی ∴ — مطابق معانی نور سویلدی
بولوب التزام تضمن زوال — بیان اولدی مدلول معنای قال
بصیرت تلازم بولوب شاننه — عماسی کدوب کوردی جانان نه
مرکب ایکن اولدی مفرد عزیز — که جزوی و کلی ایدوب هب تمیز
تشخص کدوب چون تنوع بولور — کمه فصل و کیمینه خاصه اولور
عرض اولوب اشیایه بولدی عموم — اولوب جنس عالی مرتب رسوم
حدودن بیان ایتدی ماهیتک — اصول اصل اول کشون ایتسک
معرف اولوب جمله اشیا نوار ∴ — قمو حال ناقص کماله ایدر
تصور اولن علم تصدیق ایدر — قیاسیله اثبات تحقیق ایدر
قضایاده اجراء احکامنی — قبول ایتدی خصمی هب الزامنی

کدوب شرط

١٢٨

[128a]

قرابت بولور اولمشیکن بعید — شقاوت صفاتی اولور هب سعید
بو نقصان اچنده بولور بر کمال — ابد بولمیا هیچ کمالی زوال
صعود ایدر اول ایتمشیکن نزول — طلوع ایلدی بولمشیکن افول
کسوف ایرمشیکن ارشدی جلا — خسوف اولمشیکن اولور بر ضیا
حجاب ایدی شمسک یوزینه غموم — ظهور ایتدی محو اولدی جمله نجوم
قراکو اولوب اولدی روز شب — مزیل اولدی نوری الهی تعب
اصمکن ایشتدی او سری خفا — اچوب چشمنی اولدی زایل عمی
طویل اولدکل اولمشیکن لسان — کلامی هب اولدی بدیع و بیان
مقید یوردکن او مطلق اولور — ضلالتده ایکن هدایت بلور
خصوصن مزیل اولدی بولدی عموم — فرحلر کلوب رفع اولور غموم
ولد اولمشیکن اب اولدی قمو — دخی خال و خاله و عمه عمو
مرض اولمشیکن افاقت ارر — مغیلان اغاجنده کوللر درر
برایاده هردم اچوب ابو پاک — اولور جمله کبریت احمر بو خاک
کدوب خواب کوزدن ادر انتباه — سروره مبدل اولور اهو واه
سموم ارمشیکن مزاجینه خاص — که تریاقو فاروق وردی خلاص
محول اولوب خاکه ابه شها — حرارت اروب اولدی ابی هوا
هواسی ینوب جملة اولدی نار — کدورت کدوب قلمدی بر غبار
مبدل اولوب نوره ناری انوک — کدر جمله اثاری اشبو تنوک
اولور جسمکن روح صافی لطیف — قوی قادر اولدی او عاجز نحیف

مهات ایر

١٢٧

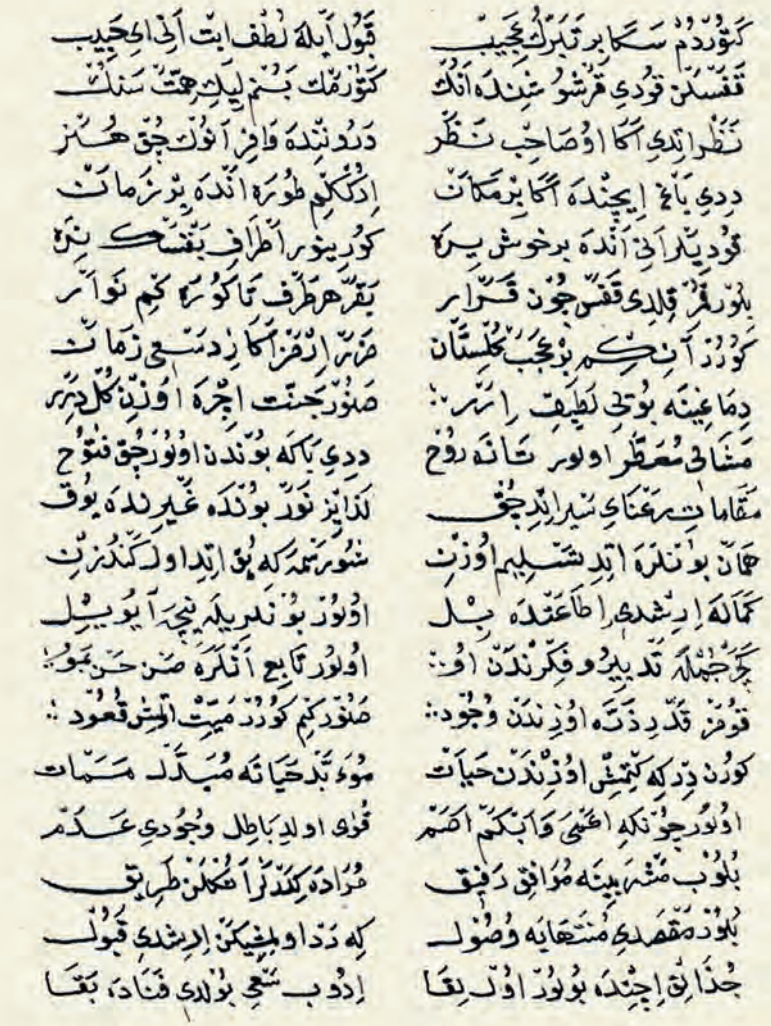

[126ᵇ]

١٢٦

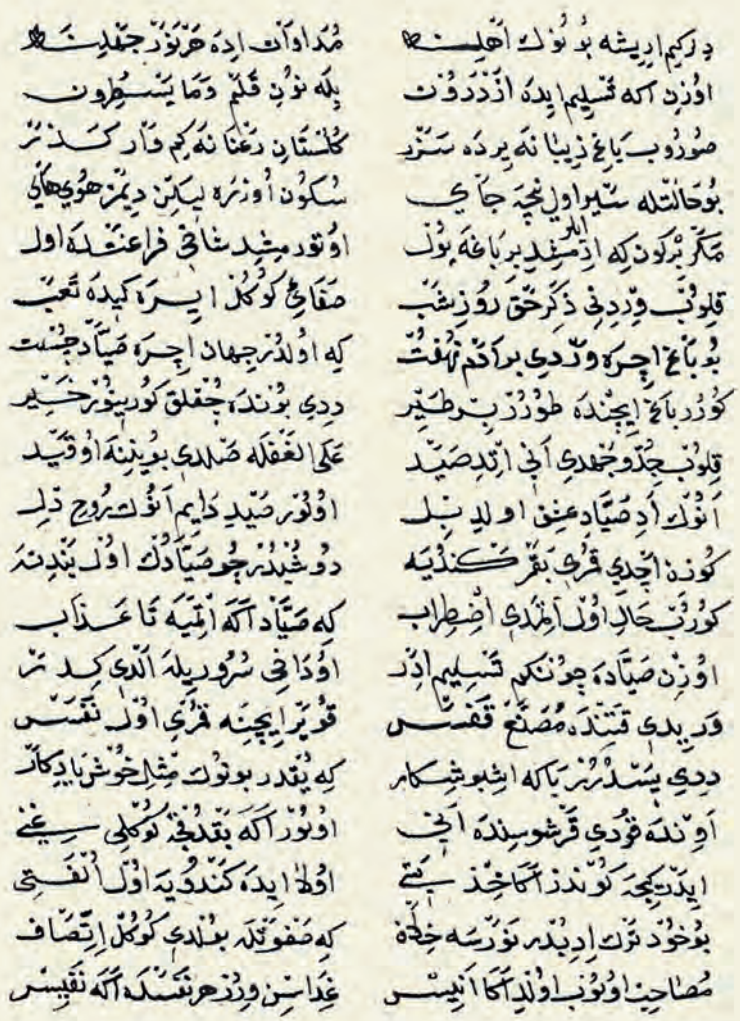

[126a]

یوب ایتسه پاک صاحب هنر — قلوردن ملوث کوکل پرکدر
جمیعی جوارح مسلم کرک — مطیع اوله امرو که جن و ملک
خلاف اولسه بعضنده شیطان صفت — هدایتده اعمی و یوق معرفت
اچوک طاشوک اولسه موافق قمو — ایرشمز سکا بل عذابی طمو
مخالف اوله کر بری بیرنه — نشان اوله هر دم بلا تیرنه
و بالجمله تسلیمیله اولور وصال — معاند اولن ذره کورمز جمال
بو سوز برصقن صنمه اولا کذاف — بلور اولکه یقدر اثر از خلاف

امدن قمرو

کلوب دیکله سن قمر احوالینی — کمالنده تسلیم ایشت قالینی
ایریشه سکا حصه بو قصه دن — الور سک خلاص اوله سن بو غصه دن
خدا مشربنده قومش لینتی — ولیکن صفا بولمه مش کدرتی
سکون اوزره خلق ایتمش آنی خدا — ایدر حقه دایم او حمد و ثنا
سویدن کچوب قلدمیلی اله — دلرکیم اوله دو جهانده او شاه
فراغت ایدوب اول جهاندن کچوب — جواهر بولا کنج اسرار اچوب
جهان خلقتندن نورسه قبا — کچوب جمله سندن کیر اق عبا
طقوب بوینینه طوق تسلیم راه — رضا و محبت اولور بر کواه
موافق ایدر باطنه ظاهرن — مطابق قله اوله آخرین
کوکلدن اولور طالبی وصلت اول — که حاصل اده بر عجب خصلت اول
هجوم ایتدی شانینه تحصیل حال — ولی اهلینی بولمغه یق مجال

درلم

[125b]

١٢٥

دیرسك خلاص اوله ذاتوك زخاك — سویدن اوله دلك صوكبی یاك
هواء سویدن كچوب هویه كل — یاتوب نار عشقه ایوخویه كل
بو سبع سمواتدن قل صعود — اده تا كه سا كا ملائك سجود
كچوب كرسیدن عرشه بصر قدم — نكم یزد فتح اوله انده قلم
بینه نكم وارسه اسماء شی — نوجهیله خلق ایتدی اشیاء حی
نه ترتیبیله اولدی قهوذی وجود — بو حكمت بساطینه ایت كل قعود
شو رسمه ایره وسعتی دل شها — محیط اوله سن جمله ارض و سما
بلاسن مقامات قلبی سلیم — مراتب شهود ایت اولاسن ندیم
اكر طالب اولسك دخی اعلی مقام — سوی فنا قل نورسه تمام
قلورسك وجودك نور فنی — او مقصود اقصی یه اولا لقا
كچوب جمله دن قل مسلم اوزك — اوكم رهنما اولدی خاك ایت یوزك
خلاف ایتمدن امرنه قل حذر — ارشمایه قلبی شریفه كدر
ادرسك اكر سنده تسلیم تام — جمیع جهتدن بولاسن مرام
كه تسلیم سالك كرك اولا — سلوكنده تا كم بوله منتها
مراتب شهود ایت ز تسلیم دل — كه كوهر نظیف اوله از آب و كل
اكر اولمزیسه تعبدر همان — جحیم اولدی یرك صنورسن جنان
جهانه كلوب بلمسك شانكی — نجاتوك بلورسن نه جانانكی
كه تسلیم اولورسك كدر هب حجاب — علومی لدندن اولور فتح باب
اكر میت اولسك اوغساله سن — نظافت بلور روحی قلبی بدن

[125a]

هر کیمک عشقی اوله بو دکلو بسی — فارغه کلمز بو آوازی مکسی
قنده اونسه پرتوی عشق ای لبیب — اخذ ایدر هر ذره دن بوتی حبیب
پر عجب سردر اکر بیلسک جهان — متصل موجود معدومی هر آن

کلمات الهیه

عشق آتشنه هر که سوی ایلدی محرق — صرف ایلدی سرمایهٔ عمرن بیرنه الحق
هر کسکه دلر سر خدایه اوله واقف — ترک ایده قیودین وجودک اوله مطلق
منصوره دکلدر یلکوز حال هویت — سندانی دروش کشف ایده سن سر انا الحق
دل لوحنه خط اولنه در محوله اثبات — اولدی بو کوکل کاتبی غیبینه حقک دق
ترک ایله هوای قلمه آنی خاکله باده — کج نفسکی شهوات سوی اودنه طبیق
کسب ایله تجرد ایره سن اوج وصاله — کثرتده ایسک اسفل سافل یرک احمق
پاک ایله کدورات سوی دل و جاندن — عزت حرمنده اوله سن قربته الیق
اشیانکه وار مظهری اسماء الهی — طعن ایله بر شیء آنی عبرتلن بق
فهم ایت اوزکی زبدهٔ موجود خداسن — کوندز کیجه خدمتده سکا چرخ مطبق
سعدیله شقا بولمیه سعیله تبدل — نسخ اولمیه شول خط ازل یزدی محقق
دخل ایله فهم اولدی صانوب قصد مشایخ — مقصدلری مخفی و مرادات مدقق
کر طالبسک مرشد کامل اتکن طوت — کشف اوله فتح ایده سن حالت مغلق
ای عارف اسرار خدا عالم حکمت — حمد ایتکه خدا قلدی سکا روز ازل حق

مطلع

کل ای روی یاری شهود استین — بو ادنی قفسدن صعود استین

دلرسک

١٢٤

اهلین اولن مصاحب اهل اولور — اهله تفهیم ایلمکلک سهل اولور
جاهله اولسه مصاحب بر کشی — ناقص اولور هب تمام اولن اشی
هر کشییه کیم کلور نقص کمال — بل مصاحبدن اریشور جمله حال
ضایع ایتمه عمرکی ناجنسله — صحبت ایله کل انیس اول انسله
خصلتی حیواندن پاک ایت اوزک — کل تماشا ایت نکر کورسون کوزک
قصهٔ طوطیدن اخذ ایت حصه سن — قلمیا قلبکده رفع اولا حزن
بر زمان تا اهلین کور حالینی — صکره اهلیلن اشتدک قالینی
غیره توک وادیسه طالب قل طلب — سعی جهت ایت بوله سن اهلی ادب
مؤمنک قلبی دور مرات حق — اهل حالاندن اولور هر دم سبق
کرچه لاورسک کوکل مراتنه — علمک اولور جمله مصنوعاتنه
پرتو ایرسه اکا از نور رب — سر اخفی کوردی شک بی تعب
کردلرسک وصلتی باغی وصال — کج هوادن حاصل ایت حسن الخصال
اهلنه اولغل مصاحب بر نفس — اوسع الجنات اولا تا بو قفس
عالمی سیر ایده سن مراتدن — ایرشه پرتو صفاتو ذاتدن
کر بو یولده محو ایدرسک وارکی — کل شهود ایت هر نفسده یارکی
ترک فانی ایت بولاسن تا بقی — انفصاله ارمیه هرکز بقا
عمرک اولور بل مؤبد لا یزال — بو جهانه کلمدن بودر مآل
کر ماله بونده بو نمازسک وصول — آخرتده صنمه سن اولور حصول
طالب اولنلر وصالی یارنه — بر نفس طورمز دکل کیم یارنه

[124a]

شهر بعدا یلندن اولدم چونکه دور — حمد لله کتدی ظلمت کلدی نور
مسکنمدر شمدی بو باغی یوجه — ذکر خیر اولسون دلیل اولدی خواجه
بونلری ایلر تماشا هر طرف — هر برنده کوردی احوالی طرف
هر بریسی ساکن اولمش با ادب — بونلرک حالی بوکه کلدی عجب
بونلری سیر ایلریکن ناکهان — طوش اولور قرانه خوش بر چشم جان
باغ اچنده هرنه شی کیم بولنور — جمله سی قرات اچنده کورنور
ذره ذره منتقشدر انده هب — عاقلیسک سنده ایت جانا طلب
هر نوار بونلرده اوصافی کمال — انده قلمش منعکس اولدی یزال
کندونک مثلن دخی انده کورر — اشبو حالدن کوروب حیران اولور
هرنه وضع ایتسه بلور انده ظهور — هم دخی قلبه نه شی ایده عبور
کورنور انده نورسه دی وجود — کر تنزل ایلیه اول کر صعود
بو دردر آیینه عالم نما — بس محیط اولمش نور ارض و سما
بلدیجون قدری انوک اعلی درر — هر نکیم وار غیرسی ادنادر ∴
میل غیری ترک ایدر تا از درون — بونلرک مثلی اولور اهلی سکون
ناظری آیینه اولدی هر زمان — سیر ایدر اندن نورسه دو جهان
ظاهر و باطن هب اولدی منکشف — اولمشیکن شمس روحی منکسف
ممتلی اولور معارف برله دل — پاک و صافی اولدیجون از آب کل
سویلسه در نظم ایدر انسان کبی — هر کلامی مرده جسمه جان کبی
لیک نا اهل اکلمز انوک سزن — اکلسه جائز اچن حکمت کوزن

هلین

[123b]

١٢٢

ذرکتوردم سیزه برشیء عجیب — ورمزاجه کوره شربت ای طبیب
ایله مقدار بخه اکا تربیت — تاکه معمور اوله جمله شش جهت
اعتقادم قابلیت انده بول — لیک نا اهل آرا سنده قلدی اول
چون خلاص ایتدم انی نادان دن — سزلره تسلیم ایتدم جاندن
اومرم ظاهر اوله چقلق اثر — اوکجق اول بین اصحاب الهنر
بو قفسدن طوطی تسلیم ایدر — خواجه بونلره وداع ایتدی کدر
چون درونینه انوک قلدی نظر — بلدی بوندن ظاهر اولورجق هنر
دیدی بر یرده انی حفظ ایله کوز — کمسه وارما سون قتینه سویله کوز
قودی باغ اچره بر یرده انی — کوشه خالی دردر کورمز دنی
قرشوسنده اصدر بر آینه — غیرنوک بقایه هوی هاینه
اشتغالی غیردن منع ایلیه — تاکه اندن جق معارف سویلیه
بو دخی چکمش ریاضت خیلدن — قورمش یولده قفسده بو بدن
صالدی اول طوطی بو باغ اچره نظر — کوردی برجای لطیف معتبر
روضه جنت دیدی بوندن نشان — کورمدی مثلن بونوک یل انسرجان
هر نکم وار جمله سی صاحب جمال — هیچ بری خالی دکلدر از کمال
هر بری طوتمشدر خوی ملک — هر نور خادم سمادن تا سمک
هر بریسی مظهری لطفی خدا — روز قسمتده بولر بولمش عطا
خوش کلدی بونلرک اکا خوسی — جانه اردی آشنالق فخوسی
کوزه اچدی حقه اتدی جق شکر — صانکه کتدی خواب غفلت یا سکر

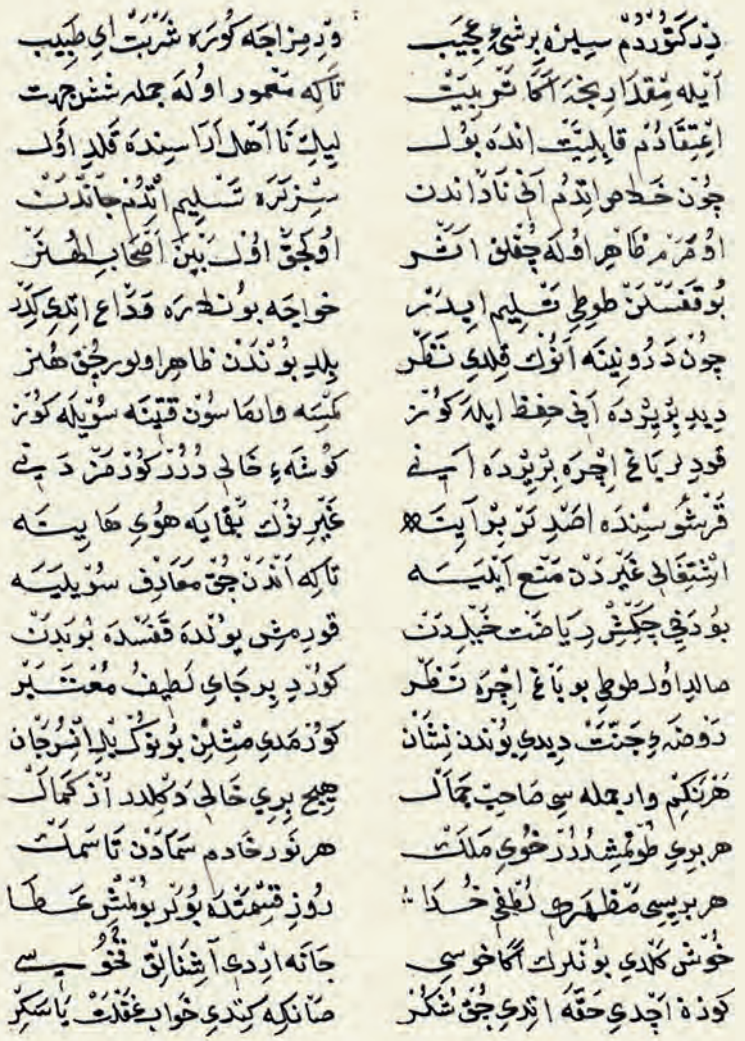

[123a]

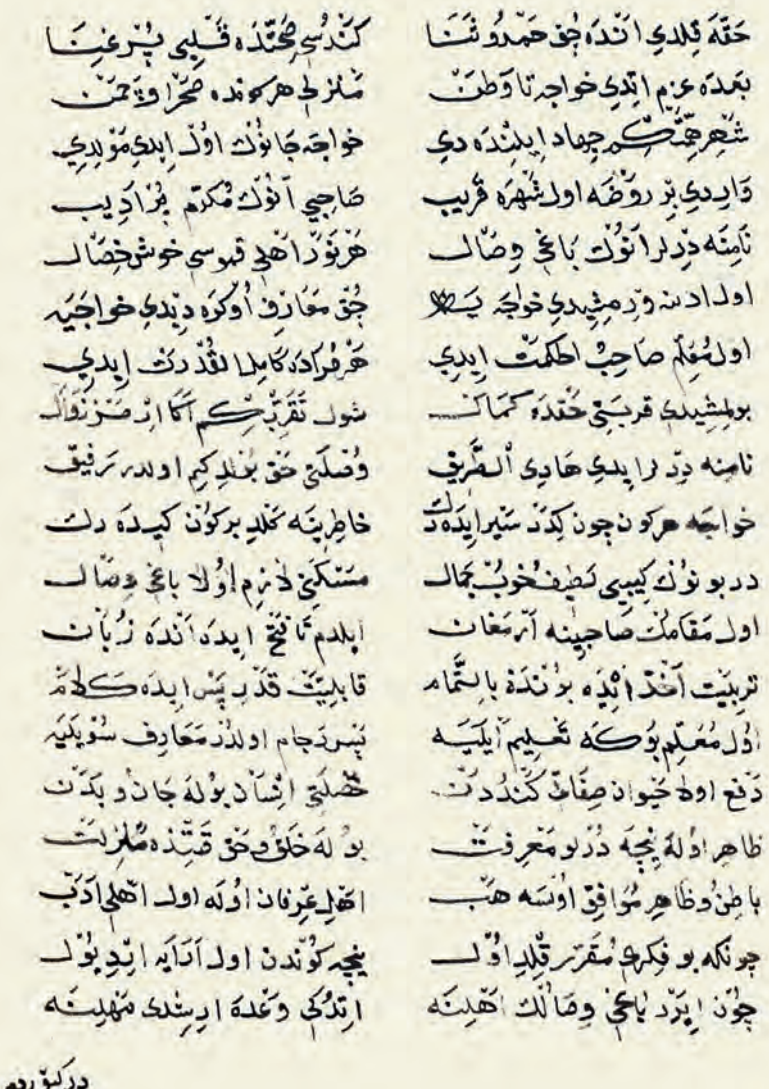

[122b]

١٢٢

ذره دکلویق درونینده کمال — هم صداسی بی حلاوت پر ملال
انجنوب حبس ایلمشیدم بن انی — نیجه کز قصد ایلمشدم قتلنی
لیک بعضی کمسه مانع اولدلر — طوتدیلر بو حبس ایچینه صلدلر
کر مرادیسه بغشلادم سزه — نیجه کون کچسه کلور سوز بو سزه
هر نه ایسه عیبینی دیدم سکا — تا که صکره بد دعا ایتمه بکا
بلدی خواجه نا اهلدر اشبو کس — بر دردر قاتنده جوهر خار و خس
دیدی کندویه بو در فعل جمیل — دست نادانندن خلاص اوله ذلیل
صاحبینه وردی بر شیء قلیل — مسکنه طوتدی همان اولدم سبیل
الدی کندی خواجه چون شادان اولور — صانه سن هفت اقلیمه سلطان اولور
دیرکه کزدم بونجه یل دولی عراق — داخی شمدی مالک اولدم شب چراق
حاصل ایتدم بونجه یل ابناء قول — شمدی بولدم داخی بر کوکجک اغول
جمع ایتدم بونجه یلدر چون متاع — بعد بولدم جمله قلدم وداع
قرشوسنده قلدی اکا بر مکان — تا نظر ایده یوزینه هر زمان
قلدی سکردن اکا هر دم غدا — در عجب قلدی بزه احسان خدا
قرشوسندن ارمزانی بر نفس — پر جواهر صانه سن اشبو قفس
الدی صندی قلدی مقصودن تمام — بعده عزم ایتدی رومه اول همام
کردی کشتی یه یوله اولدی روان — صانه سن کندویه ملک اولدی جهان
کیجه کوندز نیجه مدت کیتدیلر — اخری بر کون کناره یتدیلر
چقدی کشتیدن کناره اول خواجه — قوردیلر خدام ایوان یوجه

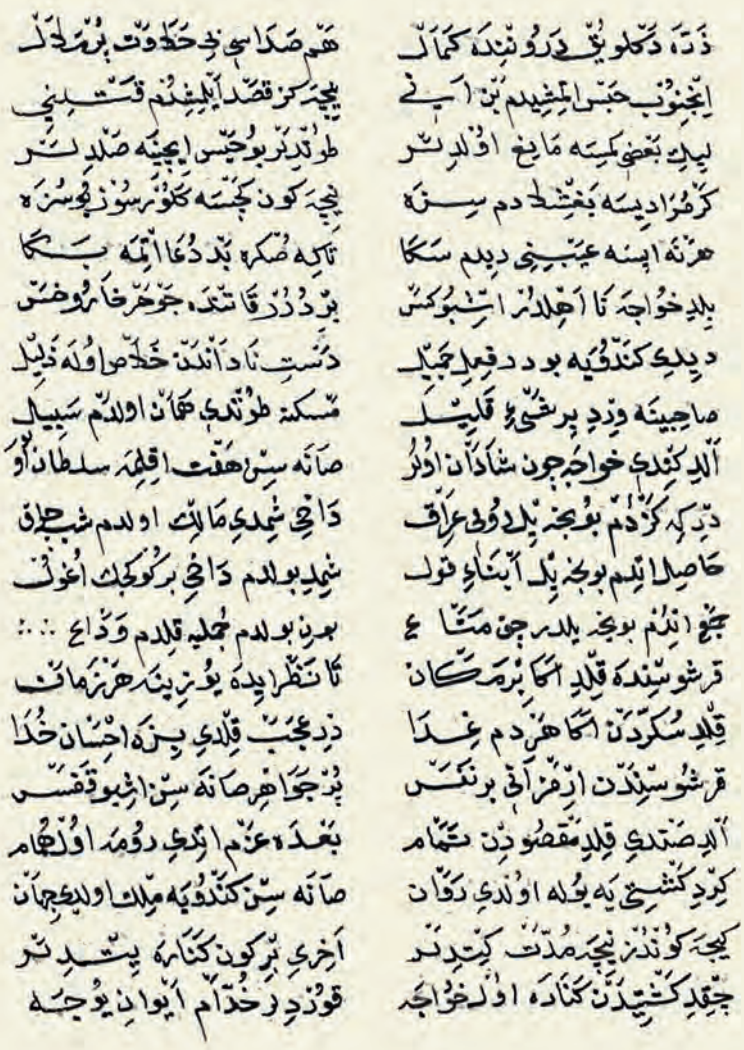

[122a]

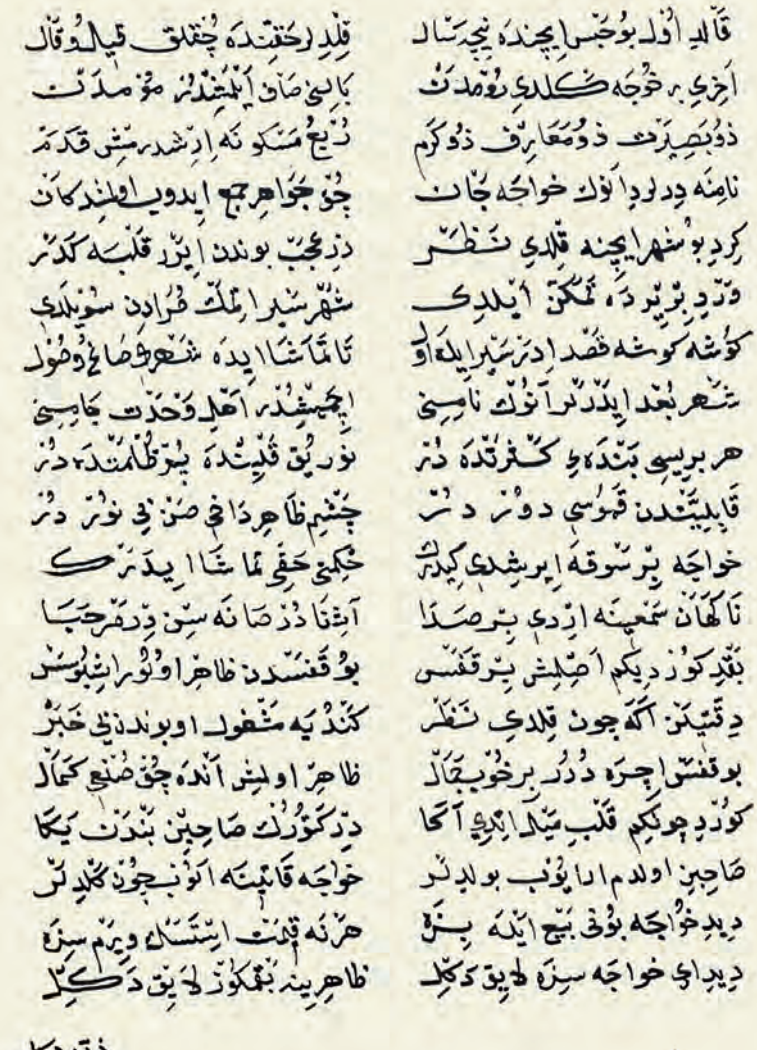

قالدی اول بو حبس ایچنده نیجه سال — قلدی رحقنده چقلق قیل و قال
آخری بر خوجه کلدی رومدن — بالنی صاف ایلمشدر مومدن
ذو بصیرت ذو معارف ذو کرم — ربع مسکونه ارشدرمش قدم
نامنه درلر دانوک خواجه جان — چوق جواهر جمع ایدوب اولمشدکان
کردی بو شهر ایچنه قلدی نظر — در عجب بوندن ایرر قلبه کدر
وردی بر یرده تمکن ایلدی — شهر سیر ایتمک مرادن سویلدی
کوشه کوشه قصد ادر سیر ایله اول — تا تماشا ایده شهری صاغ وصول
شهر بعد ایدرلر انوک نامنی — ایچمیشدر اهل وحدت جامنی
هر بریسی بنده‌ی کثرتده در — نوریق قلبنده پر ظلمتده در
قابلیتندن قموسی دور در — چشم ظاهر داخی صن بی نور در
خواجه بر سوقه ایرشدی کیدرک — حکمتی حقی تماشا ایدرک
ناکهان سمعینه اردی بر صدا — آشنا در صانه سن در مرحبا
بقدکوز دیکم اصلش بر قفس — بو قفسدن ظاهر اولور اشبو سس
دقتیلن اکه چون قلدی نظر — کندیه مشغول اوبوندن بی خبر
بو قفس اچره دور بر خوب جمال — ظاهر اولمش انده چوق صنعی کمال
کوردی چونکم قلب میل ایتدی آکا — در کتورک صاحبن بندن یکا
صاحبن اولدم ارایوب بولدلر — خواجه قاتینه الوب چون کلدلر
دیدی خواجه بونی بیع ایله بزه — هر نه قیمت استسک ویرم سزه
دیدی ای خواجه سزه لایق دکل — ظاهرینه بقمکوز لایق دکل

ذره دکلو

[121b]

١٢١

ظاهرنده جامه سبزین معتبر — باطننده قود انواعی هتر
خلقتنده وار دی ایده کلام — لیك قالدی نیلسون بین العوام
اول دیارك اهل هب یابس مزاج — لین الطبعیله بولمز امتزاج
کر دوشه نا اهل آراسینه کشی — زائل اولمز بر نفس دل تشوشی
اهلدن نا اهل اولورسه بر نفس — جنت اجره اولسه کر اولور قفس
اکلمز ذی قدر بلنی قدر اولن — بر آلم نا اهل اراسنده قلن
جوهرك قدرین بلمز بیکور — ادکورر بلکم ضرر دیو ضرر
قلدی اول بیچاره بس ناجنسله — مطلبی اعلی سی صحبت انسله
لیك بلمز نیجه سی تدبیر ایده — موصلی مطلوب اولن یوله کیده
اشبو حالتده کزر حیران و زار — قل تماشا نتدا کا روزکار
سیر ایدر که دشت و کاهی کلستان — کاه ساکن که ایدر آه و فغان
بغض ادوب اول خلق کورکم نتدلر — ناله سندن انجنوب حبس اتدلر
بالضروری مسکنی اولدی قفس — بولمدی فریادنه فریادرس
دوشدی بنده نیلسون اولدی زبون — ایرشور غم کر مصاحب اولسه دون
صحبت اتسه بر کشی نا اهلله — ایرشور اکا بلالر جهلله
کر اوله بر شخص ناجنسه رفیق — درلو درلو شدته اولور حقیق
اختیار یلن مصاحب اولسه کر — لایق اولور ایره انواعی ضرر
کر ضرورتلن رفیق اولسه کشی — هر نفس ایرلمق اولسون تشوشی
تا که اندن ارمیه اکا بلا — خیر و شر فرق ایلمز اهلی هوا

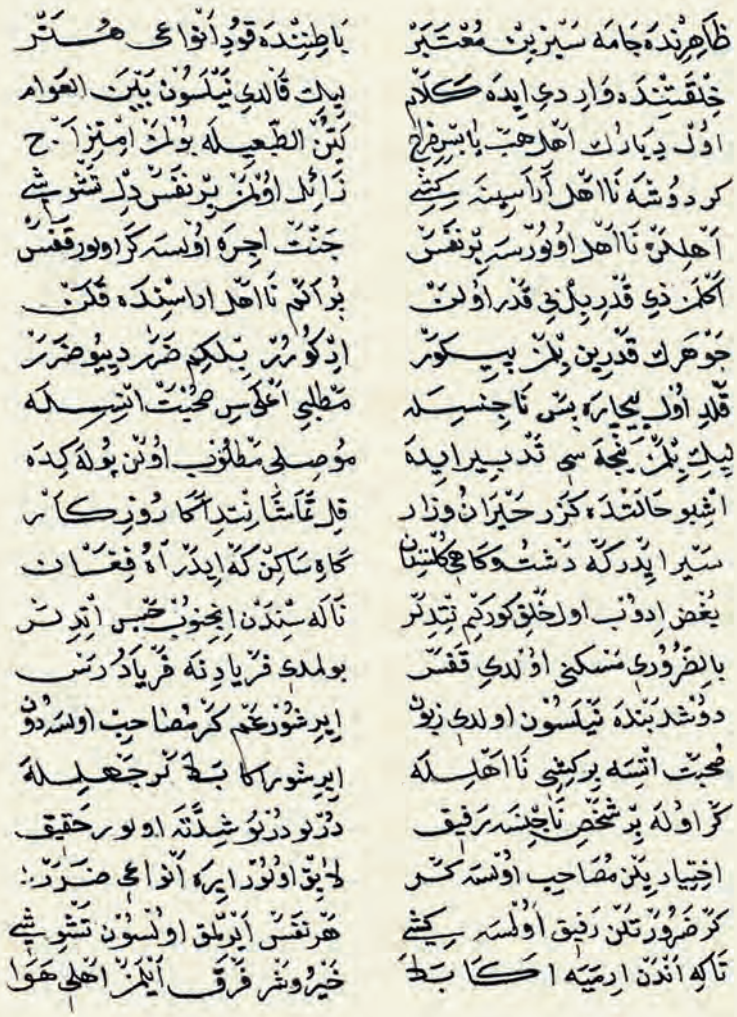

[121a]

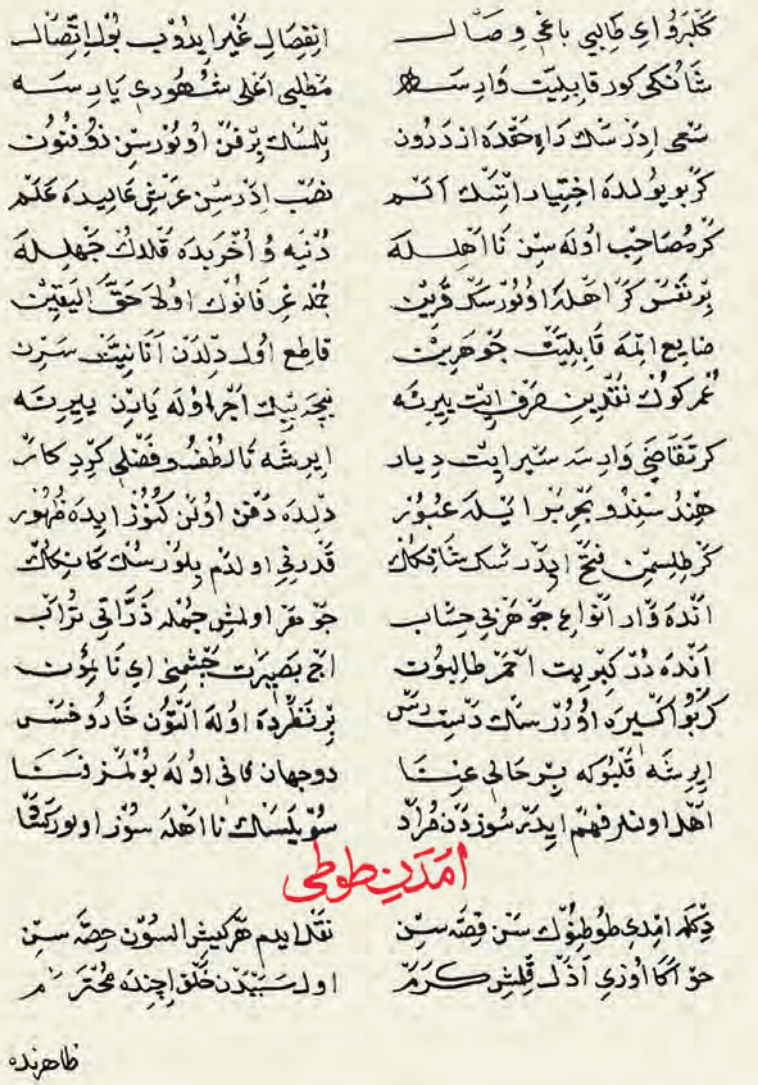

گلبرو ای طالبی باغی وصال — انفصال غیر ایدوب بول اتصال
شانکی کور قابلیت وارسه — مطلبی اعلی شهودی یارسه
سعی ایدرسک راه حقده ازدرون — بلمسک برفن اولورسن ذوفنون
کربو یولده اختیار ایتسک الم — نصب ایدرسن عرش عالیده علم
کر مصاحب اوله سن نااهلله — دنیه و اخریده قلدک جهلله
بر نفس کر اهله اولورسک قرین — جمله عرفانوک اولا حق الیقین
ضایع ایتمه قابلیت جوهرین — قاطع اول دلدن انانیت سرین
عمر کوک نقدین صرف ایت یرینه — نیجه بیک اجر اوله یارن یرینه
کر تقاضی وارسه سیر ایت دیار — ایرشه تا لطف و فضلی کردکار
هندسندو بحر بر ایله عبور — دلده دفن اولن کنوز ایده ظهور
کر طلسمن فتح ایدرسک شانکک — قدرنی اولدم بلورسک کانکک
انده وار انواع جوهر بی حساب — جوهر اولمش جمله ذراتی تراب
انده در کبریت احمر طالبون — اچ بصیرت چشمنی ای نائمون
کربو اکسیره اورسک دست رس — بر نظرده اوله التون خار و خس
ایرشه قلبوکه بر حالی غنا — دوجهان فانی اوله بولمز فنا
اهل اولنلر فهم ایدر سوزدن مراد — سویلسک نااهله سوز اولور کساد

امدن طوطی

دکله امدی طوطنوک سن قصه سن — نقل ایدم هر کیشی السون حصه سن
حق اکا اوزی اذل قلمش کرم — اول سببدن خلق اچنده محترم

ظاهرنده

[120b]

١٢٠

اگر فهم اولسه هر سوز بر رساله ‌ ‌ ‌ ولی ذوق اولمین دل سنک خاره
عجب سردر جهان کر اولسه معلوم ‌ ‌ ‌ دسک جائز که هم موجود معدوم

کلمات الهیه

بنم بیکی جهانده ورم بدخو ‌ ‌ ‌ گناه اچره اغردی هر نورمو
زبون اولدم بو نفس شوم الندن ‌ ‌ ‌ کوکل خود کوردکینه بر اقرصو
جهان لذتلرینه شویله مائل ‌ ‌ ‌ بصیرت کوزنه اولدی غفلت ایخو
بولورسه بیک مراد اولمز تسلی ‌ ‌ ‌ دوکنمز ارزوسی درلو درلو
ندم بن متفق نفسیله شیطان ‌ ‌ ‌ بنی مغلوب ادر اول ایکی اولو
ادر دنیا ایچون خلقه توضع ‌ ‌ ‌ قومز حق یولنه ییره سرم رو
اوشنمز اولقدر سویلر زواید ‌ ‌ ‌ اکوب حق جانبین برکز دیمز هو
کلامی اهل فسقی قلدی مقبول ‌ ‌ ‌ مشایخ سوزلرندن المدی بو
غروریله شو رسمه قلب طولمش ‌ ‌ ‌ که کلمز آخرتدن ذره قیغو
دلرسک نفسکی ضبط ایتمک ایپار ‌ ‌ ‌ ذکر جوع صحردن ایله بارو
دلرسک پاک اوله قلبک اوی قل ‌ ‌ ‌ ندامت توبه استغفار و جارو
دلوکدن کتمسون ذکری خدانوک ‌ ‌ ‌ ارشدرمه سحرن ساکه جازو
مریضی ورد کثرت اولسه برکس ‌ ‌ ‌ حقک توحید اولور اکه دارو
عنایت ایت خدا عارف قلوکه ‌ ‌ ‌ که حاصل اوله اکا خوی نیکو
دلیل اولدی ایسه نوری هدایت ‌ ‌ ‌ اکه موتو وجهنمدن نه قورقو

مطلع

[120a]

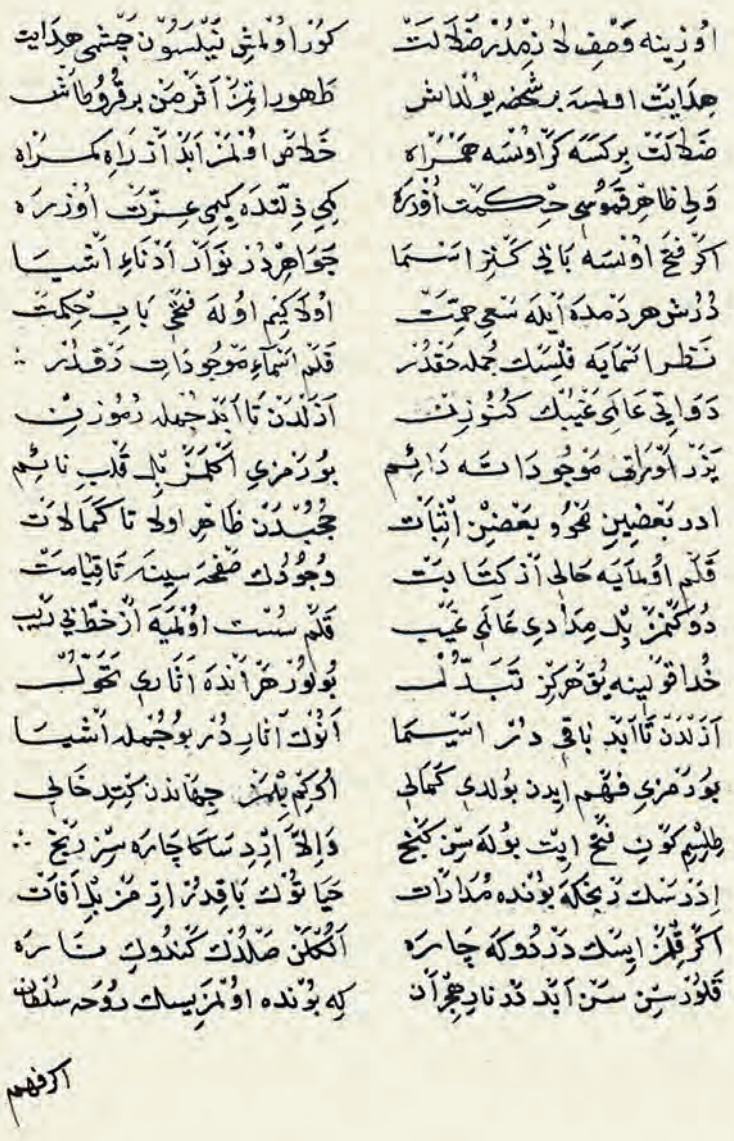

اوزینه وصف لازمدر ضلالت — کور اولمش نیلسون چشمی هدایت
هدایت اولسه بر شخصه یولداش — طهوراتمز آثرمن بر قروطاش
ضلالت برکسه کر اولسه همراه — خلاص اولمز ابد از راه کمراه
ولی ظاهر قموسی حکمت اوزره — کمی ذلتده کیمی عزت اوزره
اکر فتح اولسه بابی کنز اسما — جواهردر نوادر ادناء اشیا
درش هر دمده ایله سعی همت — اولا کیم اوله فتحی باب حکمت
نظر اسمایه قلسک جمله حقدر — قلم اسماء موجودات رقدر
دوایی عالمی غیبک کنوزن — ازلدن تا ابد جمله رموزن
یزر اوراق موجوداته دائم — بو رمزی اکلمز بل قلب نائم
ادر بعضین محو و بعضین اثبات — حجبدن ظاهر اولا تا کمالات
قلم اولمایه حالی از کتابت — وجودک صفحه سینه تا قیامت
دوکنمز بل مدادی عالمی غیب — قلم سست اولمیه از خط بی ریب
خدا قولینه یوق هرکز تبدل — بولور هر انده آثاری تحول
ازلدن تا ابد باقی در اسما — انوک آثاردر بو جمله اشیا
بو رمزی فهم ایدن بولدی کمالی — اوکیم بلمز جهاندن کتدی خالی
طلسم کون فتح ایت بوله سن کنج — والا ارد ساکا چاره سز رنج
ادرسک رنجکه بونده مدارات — حیاتوک باقدر ارمز بل آفات
اکر قلمز ایسک دردوکه چاره — انکلن صلدک کندوک ناره
قلورسن سن ابد در نار هجران — که بونده اولمزیسک روحه سلطان

اکر فهم

[119b]

119

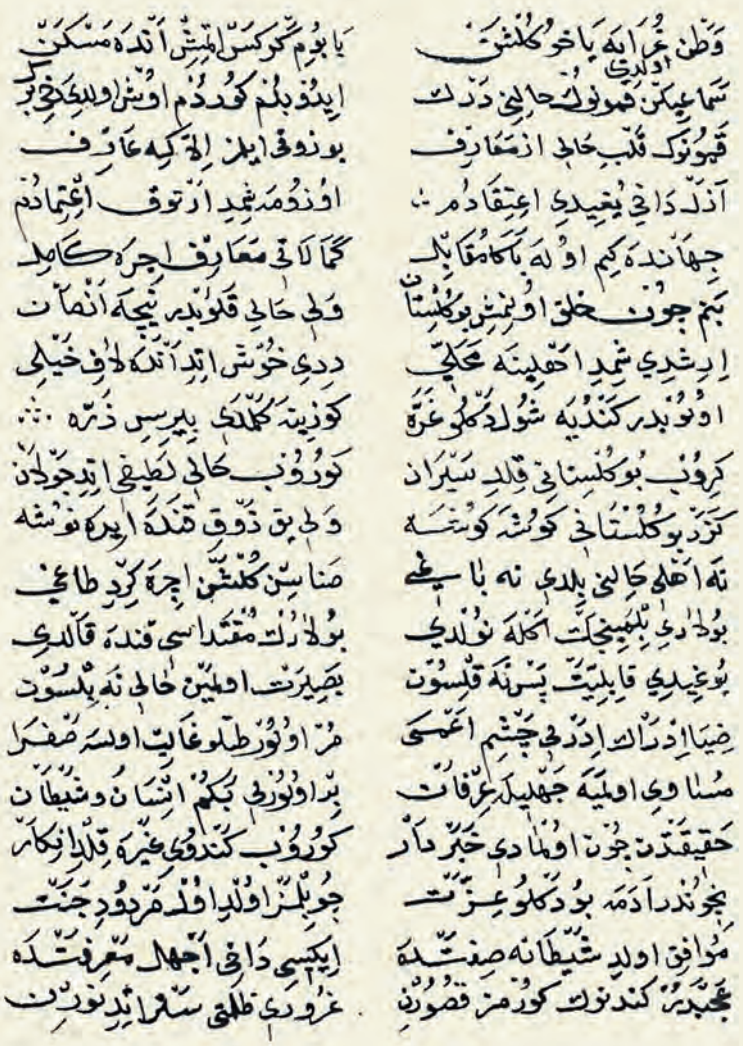

وَطَن غُرَابَه يَا خُو كُلْشَن — يَا بُوم كُو كَسْ اِمَيْش اَنْدَه مَسْكَن
سَمَا عِيكَن قُمُونُوك حَالِنِي دَدَك — اِيدُوبلُم كُودُم اُوشْ اُولدِيغِي بِرَك
قَمُونُوك قَلْبِ حَالِي اَزْمَعَارِف — بُونُوفِي اِيلَن اِلَه كِيه عَارِف
اَزْلِ دَانِي يَعِيدِي اِعْتِقَادُم — اُونُدُمَه يَمِدِ اَرْتُوق اِعْتِمَادُم
جِهَانْدَه كِيم اُولَه بَاكَا مُقَابِل — گَمَا لَانِي مَعَارِف اِجْرَه كَامِل
بَنِم چُونْ خَلْق اُونِمَش بُو كُلْسْتَان — وَلِي حَالِي قَبُولِيه نِيچَه اَنْمَان
اِرْشَدِي يَمِدِ اَحْمَدِينَه مَحَلِّي — دِدِي خُوشْ اِتْدِ اَنْدَه لَاف خَيْلِي
اُونُبدر كَنْدُيَه شُولْدُكْلُو غَرَه — كُوزِيَه كُلْدِكِ بِيرْسِس ذَرَّه
كَرُوبْ بُو كُلْسْنَانِي قِلْدِ سَيْرَان — نُورُوبْ حَالِي لَطِيفِي اِتْدِ جَوْلَان
نَزَرْ بُو كُلْسْتَانِي كُوشَه كُوشَه — وَلِي بِق ذَوْق قَنْدَه اِيرَه نُوشَه
نَه اَهْلِي حَالِنِي بِلدِي نَه بَاغِي — صَنَا سِن كُلْشَنِ اِچرَه كَرْدِ طَاغِي
بُولَارْدِي بِلْمِيَنجَك اَكْلَه نُولْدِي — بُولَارْتَ مُقْتَدَاسِي قَنْدَه قَالْدِي
يُوغِيدِي قَابِلِيَتْ يَسْرَنَه قِلْسُون — بَصِيرَتْ اُولمَيْن حَالِي نَه بِلْسُون
ضِيَا اِدْرَاكْ اِدْدِي چَشْمِ اَعْمَى — مُرَاوُنُورْطَلُوغَايَتْ اُولسَه صَفْرَا
بَرَاوُنُورِي بِكُمْ اِنْسَان وَشَيْطَان — حَقِيقَتْدَه چُونْ اُولَادِي خَبَرْدَار
كُورُوبْ كَنْدُوكِي غَيْرَه قِلَارْ اِنْكَار — بُونْدَا دَمَه بُودَكْلُو عِزَّتْ
جُوبِلْمَزْ اُولدِا قَلْ مَرْدُودِ جَنَّتْ — مُوَافِق اُولدِ شَيْطَانَه صِفَتْدَه
اِيكِسِي دَانِي اَجْهَل مَعْرِفَتْدَه — مُجَبَّرْ كَنْدُنُوكْ كُورْمَز قُصُورِن
غُرُورِي ظُلْمَتِي سَتْرَاتِدِ نُورِن

[119a]

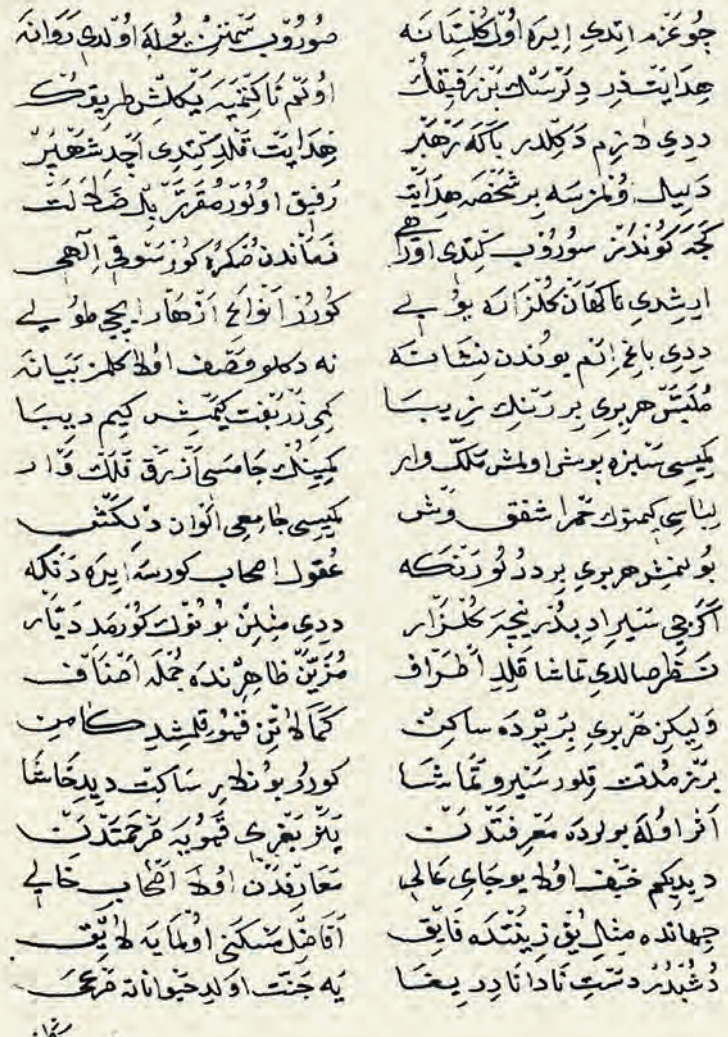

چو عزم ایتدی ایره اول گلستانه — صوروب سمتن یوله اولدی روانه
هدایتدر دیرسک بن رفیقک — اولم تا کتمیه یکلش طریقک
دیدی لازم دکلدر باکه رهبر — هدایت قلدکیدی اچدی شهپر
دلیل اولمزسه بر شخصه هدایت — رفیق اولور مقرر بل ضلالت
کچه کوندز سوروب کیتدی اوراهی — زماندن صکره کور سوقی الهی
ایرشدی ناکهان گلزاره یولی — کورر انواع ازهار ایچی طولی
دیدی باغ ارم بوندن نشانه — نه دکلو وصف اولا کلمز بیانه
ملبس هر بری بر رنک زیبا — کمی زربفت کیمش کیم دیبا
کمیسی سبزه پوش اولمش ملک وار — کمینک جامسی ازرق فلک وار
لباسی کیمنوک حمرا شفق وش — کمیسی جامعی الوان دلکش
بولنمش هر بری بر دلو رنکه — عقول اصحاب کورسه ایره دنکه
اکرچی سیر ادبدر نیجه گلزار — دیدی مثلن بونوک کورمد دیار
نظر صالدی تماشا قلدی اطراف — مزین ظاهرنده جمله اصناف
ولیکن هر بری بر یرده ساکن — کمالاتن قمو قلمشدی کامن
برز مدت قلور سیر و تماشا — کورر بونلر ساکت دیدی حاشا
اثر اوله بولرده معرفتدن — یتر بغری قمویه مرحمتدن
دیدیکم خیف اولا یوجای عالی — معارفدن اولا اصحاب خالی
جهانده مثل یوق زینتده فایق — افاضل مسکنی اولمایه لایق
دشبدر دست نادانا دریغا — یه جنت اولدی حیوانانه مرعی

وطن

[118b]

[118a]

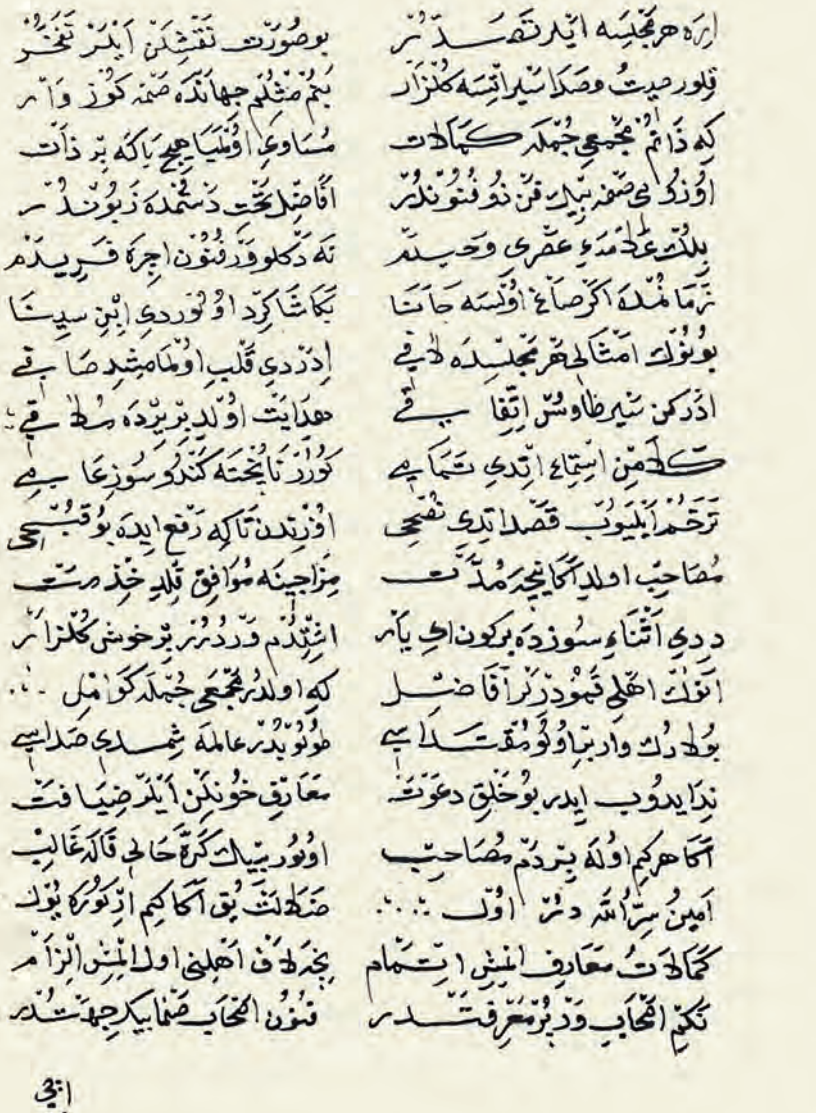

ایره هر مجلسه ایدر تصدر — بو صورت نقشلن ایدر تفخر
قلور صیت و صدا سیر اتسه کلزار — بنم مثلم جهانده صمه کوز وار
که ذاتم مجمعی جمله کمالات — مساوی اولمیا هیچ یاکه بر ذات
اوزکی صفه بیک فن ذو فنوندر — افاضل تحت دستمده زبوندر
بلک علامهٔ عصری وحیدم — نه دکلو ور فنون اجره فریدم
زمانمده اکر صاغ اولسه جانا — بکا شاکرد اولوردی ابن سینا
بونوک امثالی هر مجلسده لافی — ایدردی قلب اولمامشدی صافی
ادرکن سیر طاوس اتفاقی — هدایت اولدی بر یرده ملاقی
کلامن استماع ایتدی تمامی — کورر نا پخته کندو سوز عامی
ترحم ایلیوب قصد ایتدی نصحی — اوزندن تا که رفع ایده بو قبحی
مصاحب اولدی اکا نیجه مدت — مزاجینه موافق قلدی خدمت
دیدی اثناء سوزده بر کون ای یار — اشتدم وردرر بر خوش کلزار
انوک اهلی قمودرلر افاضل — که اولدر مجمعی جمله کوامل
بولارک وار بر اولو مقتداسی — طولو بدر عالمه شمدی صداسی
ندا ایدوب ایدر بو خلق دعوت — معارف خونلن ایلر ضیافت
اکا هر کیم اوله بردم مصاحب — اولور بیک کره حالی قاله غالب
امین سر الله در اول — ضلالت یق اکا کیم ار کوره یول
کمالات معارف المش اتمام — نیجه لاف اهلنی اول المش الزام
نکم اصحاب ور بر معرفتدر — فنون اصحاب صنما بیک جهتدر

ایچی

١١٧

قمشدن کرادرسک عصر سکر — غدا هردم سکا قندو مکرر
قلورسک ظاهرانی سن مقرر — اکر مخلوط سک اولدک مکرر
بولورسک سعیدن تیدن صفائی — بلورسن بل جذالقده لقائی
فراقی اختیار ایت اوله وصلت — بلا ییله ایریشور باله صفوت
صعود ایلر مدام انوک لطیفی — مجاور هر زمان ارضه کثیفی
صعودینه سبب لیکن حرارت — حرارت رفع اوله ایرر کثافت
ایرشمشکن لطافت برله علوه — نزول ایلر کثافت برله سفله
دیرسک علو اوله دایم مقامک — لطافتده مقرر ایله حالک
اوزکدن کر حرارت اولسه زائل — محقق منزل اولدی ساکه سافل
اکر اخلاق قلمز سک معذب — ابد حسرتده اولدک سن معذب

امدن طاوس

قلق طوت نقل ایدم احوال طاوس — ادم تمثیلی باطن اوله محسوس
خدا قلمش اکا چق لطف احسان — ازی جامع نور انواع الوان
نقوش خوشلن ظاهر مزین — ولی احوال باطن نا معین
صیور اچره بودکلو خوش تصویر — اوزینه معتقد قلماد تقدیر
شورسمه معتقد اولمش اوزینه — کوزکمز غیرلر ذره کوزینه
کماله ارکوروب عجبو غروری — جهانده کبرین بولمش ظهوری
تعظم ستر ادبدر عین انصاف — حقه باطل حجاب ادب ایدر لاف
صناسن کیدر ارقاسینه زربفت — مسلم اولدیا خود تاجلن تخت

یاخود

[116b]

١١٦

بر اولدی عشق یارله مست ابد شوکم — مجلسده ناگهان آگه ایدی نظر زینی
زاهد قرسه مجلس تیدن عجب دکل — عشق اولمین کیشیه ایرشور کدر زینی
قلبی قساوت چو جهردن زیاده در — قلمک تعجب ایلسه هردم حذر زینی
زهد اهل دل ولا لتنه کرمدی هنوز — عشق اهل حصن وصله بولوبدر ظفر زینی
عمروکی ضایع ایلمه عبث یرده متقی — کل اهل عشقه مختلط یق ضرر زینی
حیوان راجح اکله شوکسدن که عشق یق — ذوق اولمسه صقن دیمه جانا بشر زینی
عشق اهل ذره کورمیه غم اولسه قوینه ده — عارق اولور لذایذ شام و سحر زینی

مطلع

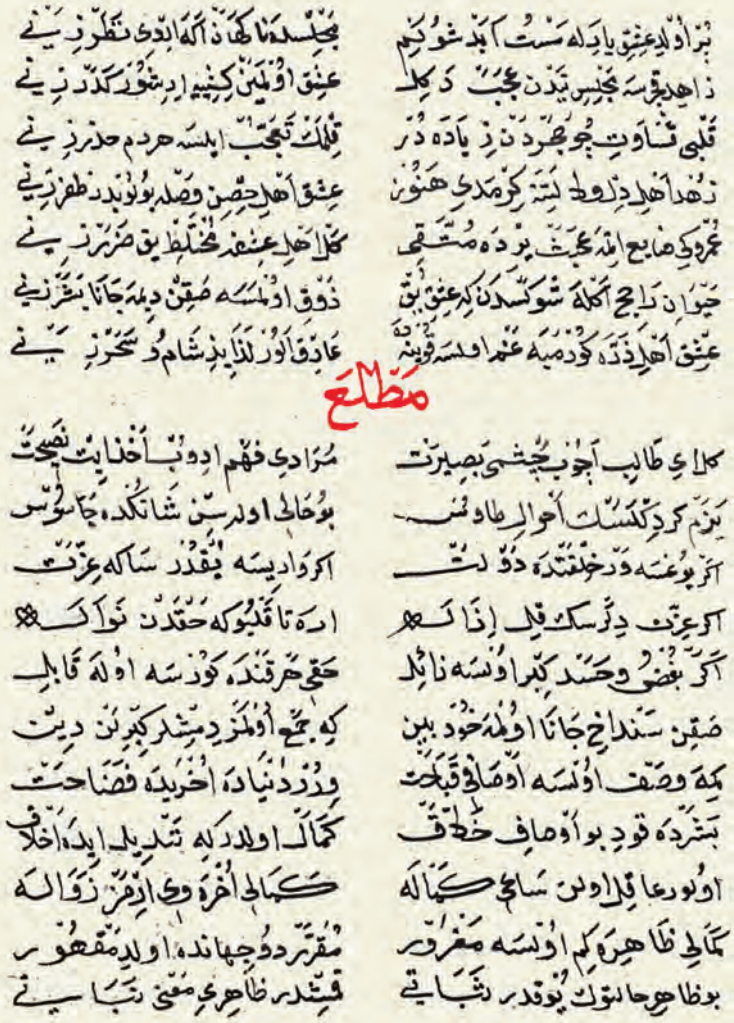

کل ای طالب اچوب چشمی بصیرت — مرادی فهم ایدوب اخذ ایت نصیحت
یزم کردکلسک احوال طاوس — بو حالی اولرسن شانکده جاسوس
اکر بوغسه ور خلقتده دولت — اکر وار ایسه یقدر ساکه عزت
اکر عزت دیرسک قل اذا لـه — اره تا قلبوکه حقدن نوال
اکر بغض و حسد کبر اولسه زایل — حقی هر قنده کورسه اوله قابل
صقن سنداخ جانا اولمه خود بین — که جمع اولمز دمشلر کبرلن دین
کمه وصف اولسه اوصافی قباحت — ورر دنیاده اخریده فضاحت
بشرده قود بو اوصاف خلاق — کمال اولدر که تبدیل ایده اخلاق
اولور عاقل اولن ساعی کماله — کمالی اخره وی ارمز زواله
کمالی ظاهره کم اولسه مغرور — مقرر دو جهانده اولدی مقهور
بو ظاهر حالتوک یوقدر ثباتی — قمشدر ظاهری معنی نباتی

[116a]

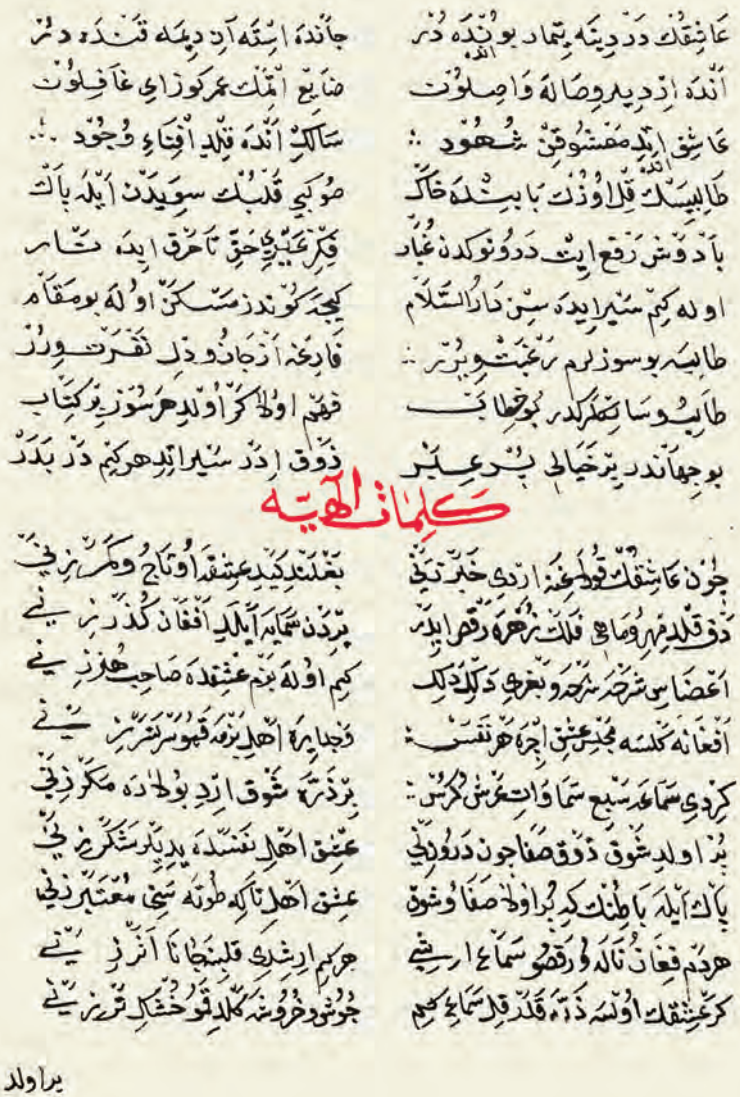

عاشقك دردينه يتمار بونده در — جانده استه آن ديمه قنده در
انده ازديلر وصاله واصلون — ضايع اتمك عمر كوزاي غافلون
عاشق ايتدي معشوقن شهود — سالك انده قلدي افناء وجود
طالبسك قل اوزك بابنده خاك — صوكبي قلبك سويدن ايله پاك
بادوش رفع ايت درونوكدن غبار — فكر غيري حق تا حرق ايده نار
اوله كيم سير ايده سن دار السلام — كيجه كوندز مسكن اوله بو مقام
طالبه بو سوزلرم رغبت ويرر — فارغه از جان و دل نفرت ويرر
طالب و سالكلركدر بو خطاب — فهم اولا كر اولدي هر سوز بر كتاب
بو جهاندر بر خيالي پر عبر — ذوق ايدر سير ايتدي هر كيم در بدر

كلمات الهيه

چون عاشقك قولاغنه اردي خبر زني — بغلندكيدي عشقه اوتاج و كمر زني
دف قلدي مهر و ماهي فلك زهره رقص ايدر — بردن سمايه ايلدي افغان كذر زني
اعضاسي شرحه شرحه و بغري دلك دلك — كيم اوله بزم عشقده صاحب هنر زني
افغانه كلسه مجلس عشق اچره هر نفس — وجدايره اهل بزمه قمو سرسر زني
كردي سماعه سبع سماوات عرش كرسي — بر ذره شوق ايردي بولاده مكر زني
بر اولدي شوق ذوق صفا چون درونني — عشق اهل نفسده يديلر شكر زني
پاك ايله باطنك كه بر اولا صفا و شوق — عشق اهل تا كه طوته سني معتبر زني
هر دم فغان ناله و رقصو سماع ارشي — هر كيم ارشدي قلبنجا نا اثر زني
كر عشقك اولسه ذره قدر قل سماع كيم — جوش و خروشه كلدي قمو خشك تر زني

بر اولد

١١٥

هر بری مستغرقی بحری شهود — کرقمش سمعینه هرکز بو سرور
حالت اولمش حب تسلیم و رضا — بنلکندن جمله سی بولمش فنا
یوق برنده التفاتی غیر یار — ورمامش قلبه سوی فکری غبار
صنکله آدم جنت اچره سیر ایدر — صنمه بونلر فکر حالی غیر ایدر
نوح وش بولمش نجات انما سوی — اضطراب ارکورمش آب و هوا
قلبنی صاف ایلمش ناری جلیل — ترک حب غیر ایدوب اولمش خلیل
نرم ایدر داود وش قلبی حدید — کیم غلیظ الطبع اوله اولور بعید
هر بری اولمش سلیمانی زمان — امرنه تابع نکیم وار انس و جان
موسی وش هر بیر طورنده کلیم — حاصل ایتمش جمله سی قلبی سلیم
خضر وش اچمش قمو آب حیات — بولدی عمر باقی هرکز یوق ممات
عیسی وش اولمش مجرد هر بری — ترک غیر ایتمش سما اولمش یری
جمله سی طریقی مصطفی ... — فرق و جمع ایتمش بقی بولمش فنی
کوردی اوسلوبن بولارک خوش طریق — جان و دلدن اولدی بونلره اولدی رفیق
تابع اولدی ترک ایدوب احوالنی — تا که حاصل ایده بونلر حالنی
بلدی چون مطلوبه موصلدر بو یول — کندی تسلیم ایتدی اولدی قول
ثابت الاقدام اولوب قلدی قرار — ورمیه تغییر حالی روزکار
هرکه بو کلزار سره بولدی راه ... — هر نفس ایتدی شهودی روی شاه
مخزنی اسرار در بو کلستان — جمله مشکل رمز اولور بونده عیان
بعض دیمش ادنه باغی وصال — بعض دیمش باغ عشق ای خوش خصال

[115a]

هربيي

١١٤

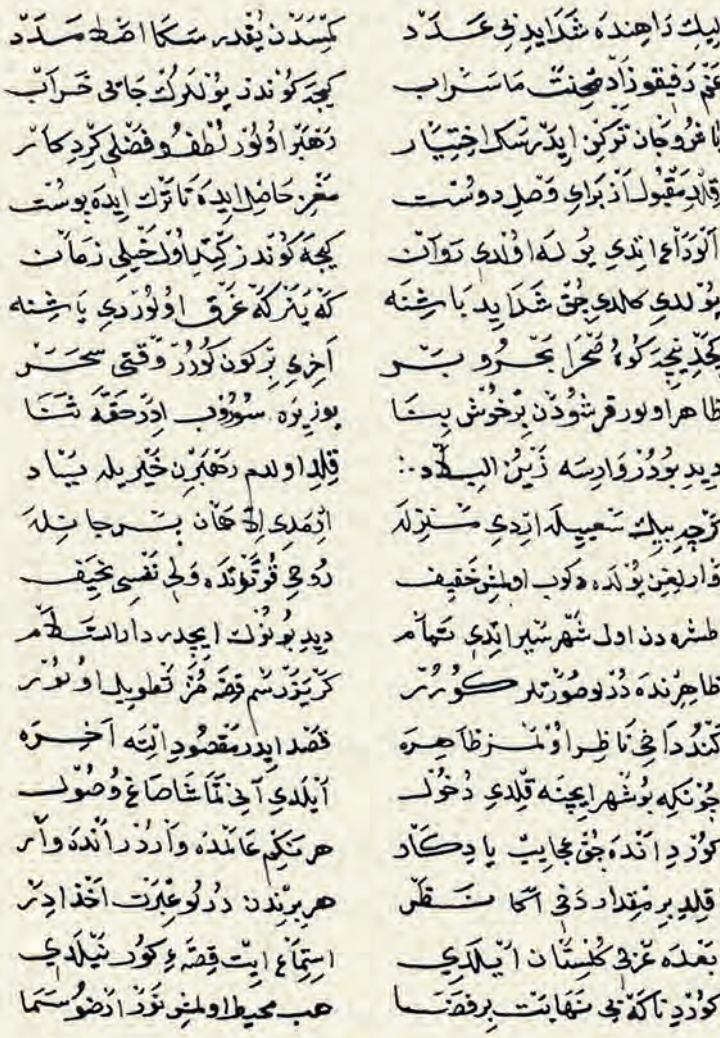

١١٣

اهل قلب اولسك اولورسن مستفيد — فتح اولاكر اولسن جاندن مريد
قول و فعلينه قمونوك ناظر اول — هر برندن حصه اخذ ايت آز و بول
اهل قلب اولمز مصاحب قلبله — ناظر اولمه كي صقن ظاهر دله
تربيت اخذ ايله سعي ايت بو كمال — سندخي تا كوره سن نوري جمال
بو لسانيلن اولن فاني اولور ∴ — حق هر كيم بولد قلبيله بولور ∴
هر بريسي معرفتده ذو فنون — منزلي موتوده ليك اهلي سكون
علم جوهر هر بري ختم ايلمش — قفل اوروب صندوقنه ختم ايلمش
جمله سي محو فنا ايتمش وجود ∴ — ورد جاني آلدي باقي ايتدي سود
مطلبي اعلى دلرسك سندخي — جانو باش امرنده اول غايت سخي
تا بلينه بو اثر قندن كلور — طشره دنميدر يه خود جاندن كلور
كشف اولوب قلمايه شبهك هر نوار — هم حجب رفع ايليوب كور روي يار
ديد امرك جملة قلدم قبول — رهبر اول لطف ايله كوستر باكه يول
ديد وردر بر عجب شهري عظيم — كندسي باغي ادم خلقي كريم
مجمع البحرين دردر آكه اد ∴ — مثلني خلق ايتدي حق في البلاد
وردر انده بر كلستاني عجيب — اهل هر دم شاهدي روي حبيب
آدنه ديدر انوك كلزار سر — خلق جمله ظاهر و باطنده بر
اورته سنده بونلرك يق اختلاف — قنده قلدي ايده لر لا فو كذاف
اتحاد اچره بولر بولمش كمال — بيرنه اولن اولور مجموعه حال
قلبكي كر ايده سن سندخي صاف — بو صفاتيلن بولورسن اتصاف

[113a]

ایلدو سیر و تماشاچق شعور — قلدی دردلو دردلو کلزاره عبور
قنده جمعیت کورر انده ورر — مجلس استر هر طرف صودر یورر
اضطرابی دفع اوله ایلر رجا — ممکن اولمز آخری رفعی بلا
حضروش بر شخص ایدر آخر کلام — ساکه بق چاره مکر دار السلام
وردر بر کلستان دلکشا — دو جهان فانی اوله بولمز فنا
دیدی دار السلام انوکچون اد — کندو سالم اهل سالم از فساد
اهلنه اولسک مصاحب سن اکر — اضطرابوک دفع اولوب قلمز کدر
ساکه بکزر نیجه حیرانو زار — انده ایرمش هر بری قلمش قرار
دیدی باقه باکه اندن ور خبر — کوه قاف اردنده اوله قائم اکر
ممکن اولا بر سما ایدم صعود — کر دیسک بر یرده بیک یل ایت قعود
تابع اولدم امرکه ای خوب نفس — اوله سن تا دردمه فریاد رس
دیدی صنما اولا اول مجلس بعید — هیچ تعب چکمز اکا ایرر سعید
ساکه اما بر نیجه نصح ایلرم — کر قبول ایلرسک اندن سویلرم
دیدی قلدم ساکه دلدن انقیاد — هر نکم درسک ادم نقش و فواد
دیدی اول ساکه لازمدر ادب — بی ادب اولسک اولور رد سبب
های هوی نالشی ترک ایت قمو — تربیت ایدوب بولاسن خوش نمو
طشره سن کوردکده انکار ایتمه سن — ناظری قلب اولکه صورتدر بوتن
ظاهرنده انلرک زیبا لباس — لبسلن خلقه ورر لر التباس
هر برینوک قلب پر اسرار حق — ظاهرنده قلمه سنده قلبه بق

اهل قلب

[112b]

١١٢

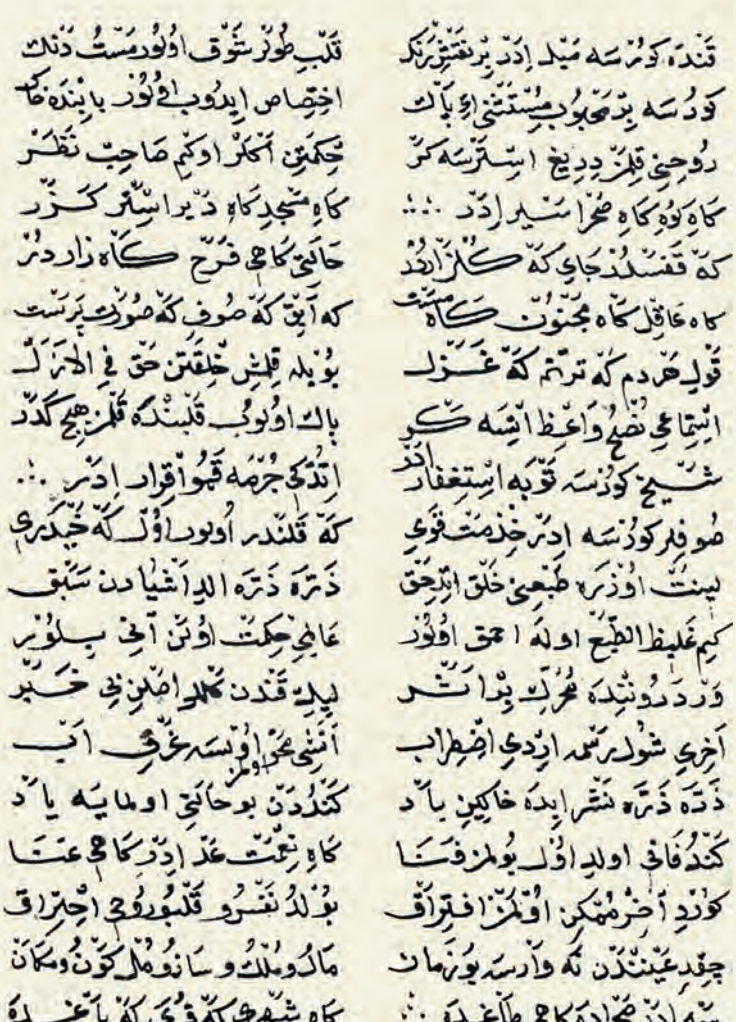

قنده کورسه میل ایدر بر نقش رنک — قلب طولر شوق اولور مست دنک
کورسه بر محبوب مستثنی ای پاک — اختصاص ایدوب اولور بابنده خاک
روحنی قلمز دریغ استرسه کر — حکمتن اکلر اوکم صاحب نظر
کاه کوه کاه صحرا سیر ایدر ∴ — کاه مسجد کاه دیر استر کزر
که قفسدر جای که کلزاردر — حالتی کاهی فرح کاه زاردر
کاه عاقل کاه مجنون کاه مست — که آیق که صوف که صورت پرست
قول هر دم که ترنم که غزل — بویله قلمش خلقتن حق فی الازل
استماعی نصح واعظ انسه کر — پاک اولوب قلبنده قلمز هیچ کدر
شیخ کورسه توبه استغفار ایدر — اتدکی جرمه قمو اقرار ایدر ∴
صوفلر کورسه ایدر خدمت قوی — که قلندر اولور اول که خیدری
لینت اوزره طبعنی خلق ایتدحق — ذره ذره الدی اشیادن سبق
کیم غلیظ الطبع اوله احمق اولور — عالمی حکمت اولن آنی بلور
ورد دوننده محرک بر اثر — لیک قندن کلدی اصلن بی خبر
آخری شول رسمه اردی اضطراب — انشی محو اولسه غرق آب
ذره ذره نشر ایده خاکین باد — کنددن بو حالتی اولمایه یاد
کندو فانی اولدی اول بولمز فنا — کاه نعمت عد ایدر کاهی عنا
کوردی آخر ممکن اولمز افتراق — بولدی نفسرو قلبو روحی احتراق
چقدی عینندن نه وارسه بو زمان — مال و ملک و سازو مال کون و مکان
سیر ایدر صحراده کاهی طاغده ∴ — کاه شهری که قری که باغده

[112a]

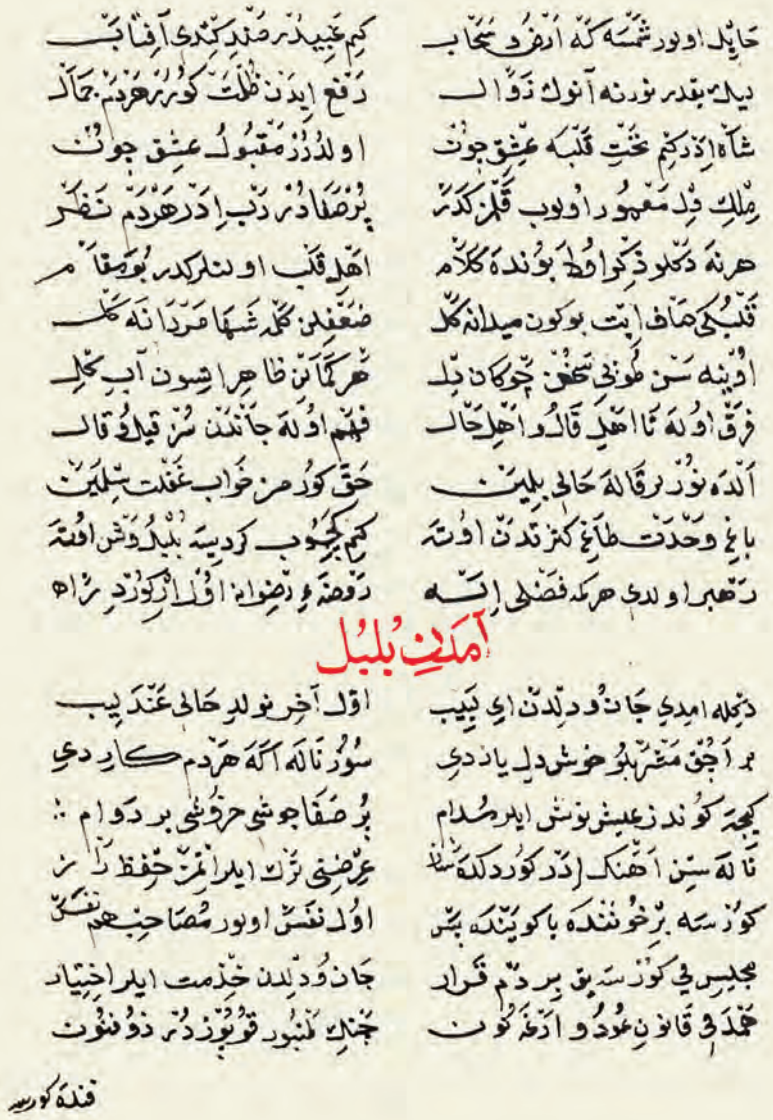

حایل اولور شمسه که ارض و سحاب — کیم غبیدر صندکندی آفتاب
لیک بقدر نورنه آنوک زوال — رفع ایدن ظلمت کورر هردم جمال
شاه ایدرکیم تخت قلبه عشق چون — اولدرر مقبول عشق چون
ملک دل معمور اولوب قلمز کدر — پر صفادر رب ایدر هردم نظر
هرنه دکلو ذکر اولا بونده کلام — اهل قلب اولنلرکدر بو مقام
قلبکی صاف ایت بوکون میدانه کل — ضعفلن کلمه شها مردانه کل
اوینه سن طوبی سخن چوکان دل — هر کمالن ظاهر ایتسون آب کل
فرق اوله تا اهل قال و اهل حال — فهم اوله جاندن سز قیل و قال
الده نور بر قاله حالی بلین — حق کورمز خواب غفلت سلمین
باغ وحدت طاغ کثرتدن اوته — کیم کچوب کردیسه بلبل وش اوته
رهبر اولدی هرکه فضلی ایله — روضه رضوانه اول ارکوردر راه

آمدن بلبل

دکله امدی جان و دلدن ای لبیب — اول آخر نولدی حالی عندلیب
بر اچق مشربلو خوش دل یاردی — سوز ناله اکه هردم کاردی
کیجه کوندز عیش نوش ایلر مدام — پر صفا جوشی خروشی بر دوام
ناله سن آهنک ایدر کوردکده ساز — عرضنی ترک ایلر اتمز حفظ راز
کورسه بر خوننده یا کوینده بس — اول نفس اولور مصاحب هم نفس
مجلسی کورسه یق بر دم قرار — جان و دلدن خدمت ایلر اختیار
همدمی قانون عود و ارغه کون — چنک طنبور قوپوزدر ذوفنون

فنده کورسه

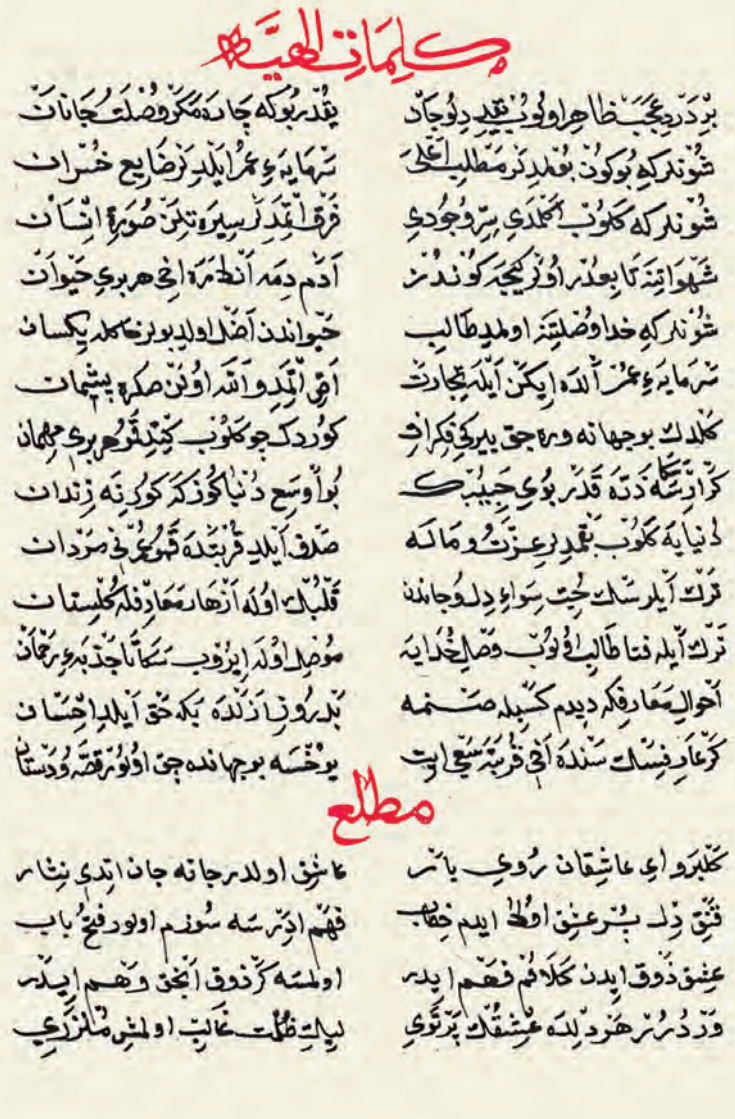

١١١

كلمات الهيه

بر درد عجب ظاهر اولوب يقيد دلو جان — يقدر بوكه چاره مكر وصلت جانان
شونلركه بوكون بولمدلر مطلب اعلى — سرمايهٔ عمر ايلدلر ضايع خسران
شونلركه كلوب اكلمدى سر وجودى — فرق اتمدلر سيره تلن صورة انسان
شهواتنه تابعدر اولر كيجه كوندز — آدم دمه انلره اخى هر برى حيوان
شونلركه خدا وصلتنه اولمد طالب — حيواندن اضل اولديلر خاكله يكسان
سرمايهٔ عمر الده ايكن ايله تجارت — اقى اتمدو الله اولن صكره پشيمان
كلدك بو جهانه وره جق بيركى فكر اف — كوردك چو كلوب كيتدى قمو هر برى مهمان
كرارسه سكا ذره قدر بوى حبيبك — بو اوسع دنيا كوزكه كورنه زندان
دنيايه كلوب بقمدلر عزت و ماله — صدق ايلدى قربتده قمو عمرنى مردان
ترك ايلرسك حب سواء دل و جاندن — قلبك اوله ازهار معارفله كلستان
ترك ايله فنا طالب اولوب وصل خدايه — موصل اوله ايروب سكا تا جذبهٔ رحمان
احوال معارفكه ديدم كسبله صنمه — بدروز ازلده بكه حق ايلدى احسان
كر عارفسك سنده اخى قربته سعى ايت — يوخسه بو جهانده جق اولور قصه و دستان

مطلع

كلبرو اى عاشقان روى يار — عاشق اولدر جانه جان ايتدى نثار
قنق دل پر عشق اولا ايدم خطاب — فهم ادرسه سوزم اولور فتح باب
عشق ذوق ايدن كلامم فهم ايدر — اولمسه كر ذوق انجق وهم ايدر
وردر هر دلده عشقك پرتوى — ليك ظلمت غالب اولمش منزرى

[111a]

غنچه بلدی کندیه زنبق خلیل — قول فعلن فکر ایدوب اولدی جمیل
اغزنی یومدی همان اتدی سکوت — زنبقک سوزین اتدی جانه قوت
خجلتندن بند قلبی اتدی آه — باشنه چقدی شرار اولدی کلاه
هر قصایدکم اوقوندی دکلدی — هب اشارا تورموزی اکلدی
چون سویدن پاک اولمشدی فواد — پر اولور ذل لعلو یاقوتو مراد
بس جواهر بولدی قلب اردی غنا — ما سویدن هر نور بولدی فنا
چکدی باشن خرقه یه خاموش اولور — سیر ایدر کن جذبه یه طوش اولور
رهبر اولوب الدکزی حضرته — ارکورر بر آن ایچنده قربته
غنچه چون اردی تجلی طاغنه — محوه اردی کرد وصلت باغنه
کلشنی وصلتده چون طوتدی قرار — خلق ایچنده بولدقدری اعتبار
قنده وارسه باش اوزره پیروار — سنده استرسک بو حالی یوروار
جذبه یه رحمان اولور دیدکر بدل — انس و جندن هر نه ایتدیکز عمل
مقصدی اقصی عملدن وصل حق — عاقل اولدر قصه دن الدی سبق
شول عملکم انده رؤیت اولمه مش — شول شجر درکیم ظهور اتمز یمش
هر نه دکلو بسط اولورسه بونده سز — اولمدی تقریر فهم ایت بیکده یوز
اهل اولانه لازم اولمز چق کلام — کلموا الناس دیدی خیر الانام
سوزمز یقدر بزم نا اهلله — اهل اولن اکلرسز وی سهلله
نیجه بیک یل سویلسک نا اهله سوز — بر نفس حقدن یکا دونمیه یوز
بر عجب سردر سرای کاینات — زنده کسبی موت ادر مرده حیات

بردر دیجی

[110b]

١١٠

بی ادبلر اشبو یردن رد اولور — کرمیا کیم چقسه بابی سد اولور
صنمه کیم چقدی کرو ایلر دخول — نیجه بیک یل طوله شرسه صاغ فول
بی ادبلک ایلمه حدک دکل — با ادب اولکیم بته حدکده کل
چونکه حق وردی سکا بو نعمتی — شکرنی ایت داخی ارتور عزتی
کفر ایدرسک نعمته ایدر عذاب — مسکن اولورسا که اصطبل الدواب
سعی ادوب ترک ایله جانم خلق بد — اوله سن بو روضه ده باقی ابد
بونلرک هر بیر اولدی پاک دل — سندخی مرآت قلبک پاک قل
اورته کوزده اولکیم الفت اوله — بونلر کله سن رفیق اول کت یوله
چونکه بونلر اختیار ایتدی فنا — اولدقاتنده برابر شه کدا
کلسه بونده هر نور شاهی جهان — سرتسر طولسه بو مجلس انس و جان
بونلر اتمز انلره هیچ التفات — رتبتنده هر بری بولمش ثبات
سنداخی وارسه فکری خرد — بونلرک حالندن اخذ ایت نصح پند
طالبه تاء ثیر ایدر حالی رفیق — قصد ادوب بونلرله سن اول هم طریق
اکله سن اولدی بولر محبوب حق — سندخی بونلردن ال هردم سبق
کیم فراغت ایلدی از دو جهان — جان اچنده بولدی اول کس اوزکه جان
اولیا یولینه کیم ایتدی سلوک — بنده اولدیلر قپوسنده ملوک
بولدی اول مقصود کونینه وصول — اولدردی رد قبولیدر قبول
رنبق ایتدی غنچه چقلق کلام — استماع ایتدی بو داخی با تمام
کاه نصحی کاهی تعزیر ایلدی — قول زنبق اکه تاء ثیر ایلدی

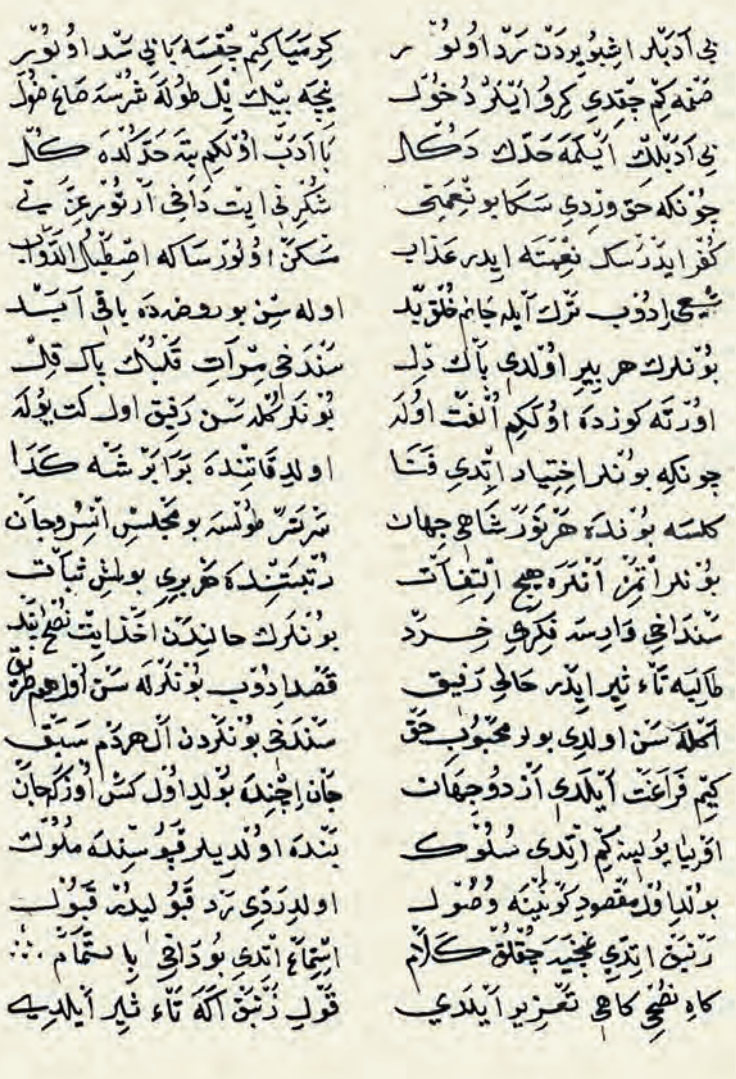

[110a]

اکلمدی وردی کندوده قصور — غالب اولدی اول قصوره بو سرور
جنبشندن طویدی زنبق فکرینی — ایلمدی بو نعمتوک اول شکرینی
کر بو حال اوزره اولا ایرر زوال — دیدیلر زمدر بوکا اعلام حال
وردیا نینه بونوک دیدی اغول — بو فکردن کچکه یکلش کیدیول
تازه سن عقلکده وار داخی قصور — هر که کلدی بونده ترک ایتدی غرور
قنق طالبکم قصورن فهم ایدر — مطلبی اعلی یه طغری یول کیدر
صنمه کلدک بونده استحقاقله — اعتبار اولماد الا عاقله
عاقل اولدر ترک ایدر حبی سوا — حق قتنده اولدی اول صاحب لوا
سندخی جمع ایله عقلک باشکه — تازه سن مغرور اولمه یاشکه
ساکه همت ایتدی بر صاحب نظر — قنده سن سن قنده در کسبی هنر
بونلرک هر بیردر صاحب کمال — سن بولاره حاکم اولمقلق محال
حدکی بل ایتمه کل سوء ادب — هر برینوک عبد اولمق قل طلب
سندن ادنی یق بولرده بر کیشی — بونلرک اماکی مخفی هر ایشی
ساکه لازمدر بولاره نیجه یل — خدمت ایتمک پاک اولیدی تاکه دل
پخته اولیدی طریقی حقده سن — محو ایدیدک اشبو یولده جان و تن
زحمتیکن بولسه بر کیشی مقام — هر نه بر اولسه صنور دار السلام
لیک سن بو اعتباری بلمدک — چشم دلدن خواب غفلت سلمدک
چونکه سن اردک بو باغه نی تعب — انوکیچون ایلدک سوء ادب
کی صقنکم ارمشیکن عزته — کندو ایکلن صالمه کندک ذلته

نی ادبلر

[109b]

١٠٩

ضایع اولماسون دیو هر بر سوز ... هر نفس طوتمشلر اکا سمع و کوز
صن حضوری خوجه ده اطفالدر ... سوزلری هب احسن الاقوالدر
غنچه بو حالی کورب حیرت کلور ... حاصل اتسم بنده در غیرت کلور
غنچه‌ی کوردی معلم ساده رو ... قوقدی اندن جان دماغ و طیب هو
وار تناسب عالمی ارواحده ... کوردی بلدی عالمی اشباحده
دید بونده واردر محزون سر ... کلمدی بو بابه الا بیکده بر
میل ایدر روحی اکا بی اختیار ... ایه غومه کلدی دیدی بر شکار
کول بیننده اکه کوستردی مکان ... بی تکلف کچدی اوتوردی همان
هر نه کیم عالمده ور صاحب هنر ... جمله نوک مقصود اظهاری اثر
بل ازلدن بویله در حالی سلف ... کندودن صکره قله خیر الخلف
چون صبا ار کوردی باغه غنچه‌یی ... سابقا ار کوردی بونده نیجه‌یی
درسنی اصمرلدم الله بن ... کتدم اوش سن بونده قل صاغ و اسن
اوبدی قوقدی دیدکم غیرت کرک ... ارکبی اول بونده چق همت کرک
غنچه‌یی چونکم صبا تودیع ایدر ... استماع ایت اولدخی بونده ندر
چون معلم اکه قلمشدی نظر ... کندی صاندی بولردن معتبر
کامل العقل اولمه مشدی داخ اول ... پس تارق بیله بقدی صاغ و صول
اسکی حالی ایلدی تازه ظهور ... داخ واردی دلده اثاری فتور
قصد ایدر کم بونلره حکم ایلیه ... هم تحکم بیله سوزلر سویلیه
بنلکی دفع اولمه مشدی بالتمام ... صندی استحقاقلن بولدی مقام

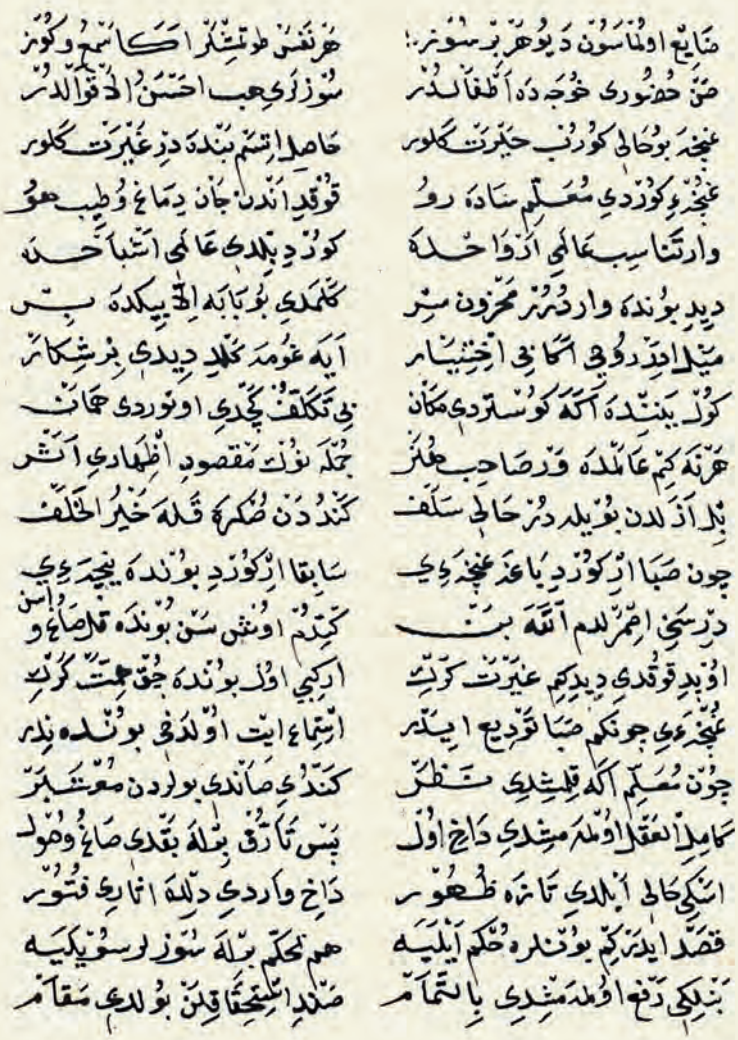

[109a]

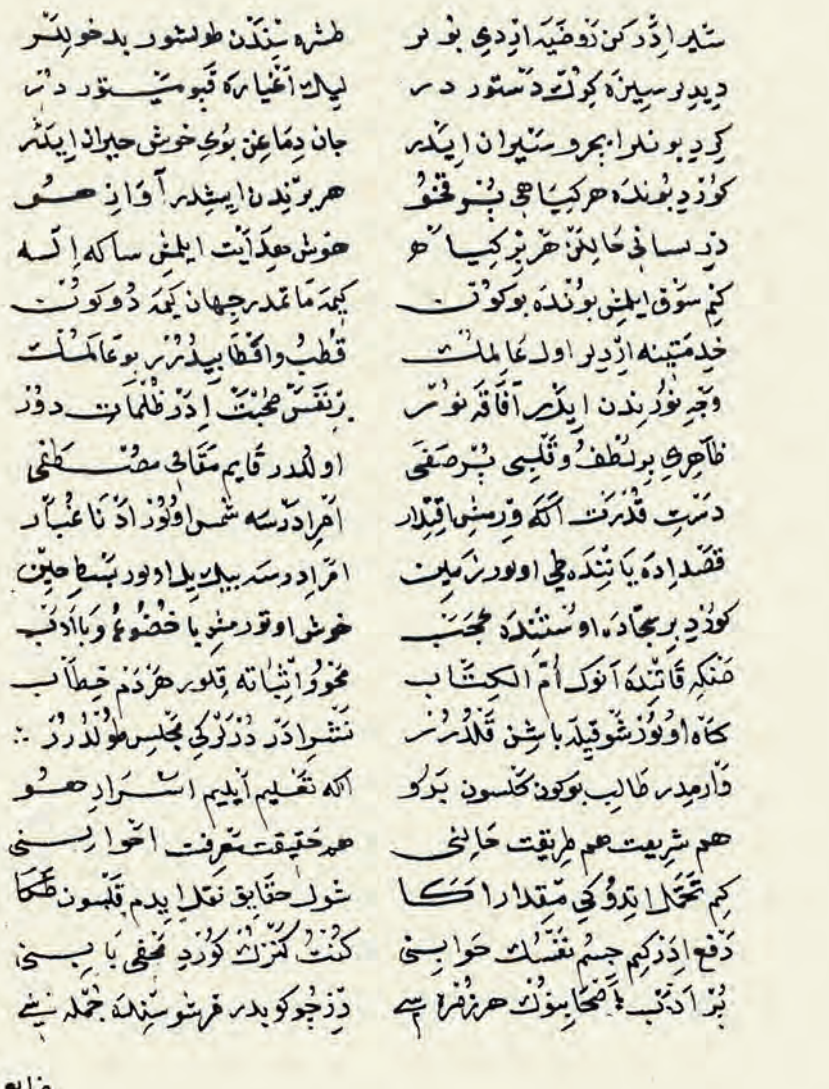

ضایع

١٠٨

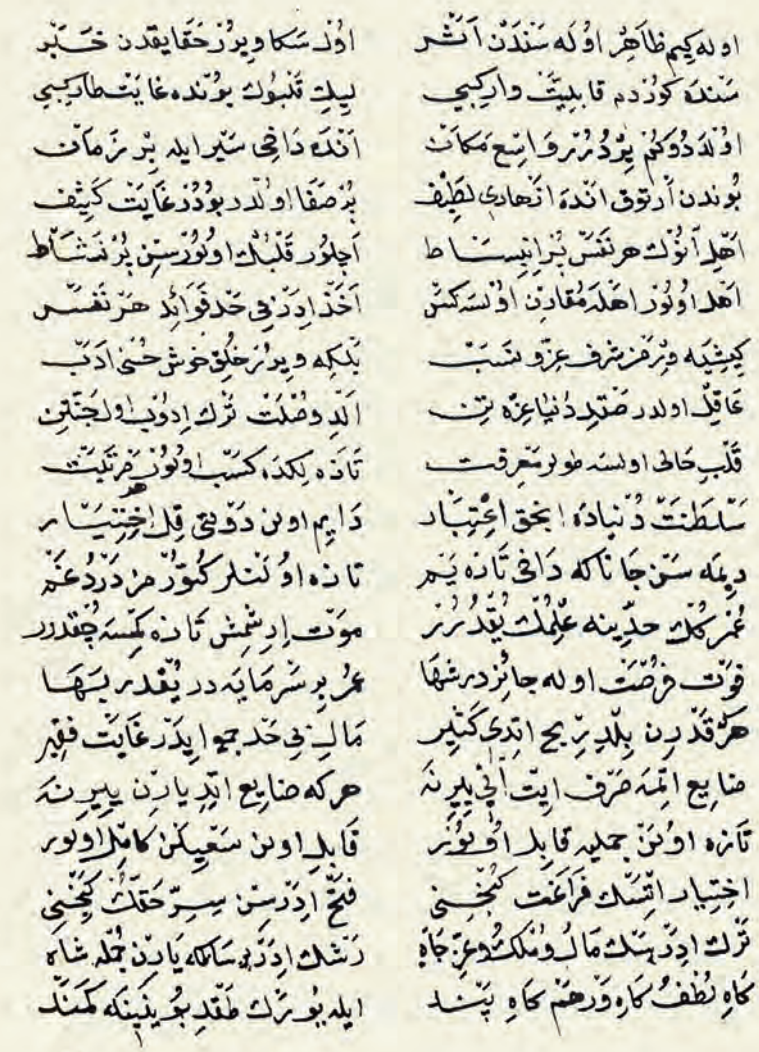

[107b]

١٠٧

نور ستر ایتمش ولی ناری هوا ∴ ارض کور حفظ ایلمش بطننده ما
کمسه بلمز کیم درونینده نه وار ∴ یا جواهر یا لآلی یا فشار ∴
ظاهرنده واردی خیلی غرور ∴ کیم بنم درسه قلور دعوای دور
باطنی حالی انوک مستوردر ∴ اولسه جائز انده چوق مستوردر
طفلدر قلمک تعجب حالنی ∴ دیلکوز صکره نولور احوالنی
طبع انوک هر نه کورسه میل ادر ∴ قنق بوله سوق ایده اکا کده ∴
تازه اولسه لازم اکا تربیت ∴ تربیتلن حاصل اولور مرتبت
چون مربی عاقل و کامل کرک ∴ هم مربی قابلو فاعل کرک
شاخ کوزنده صالنور کن اتفاق ∴ ناکهان اردی صبا بوردی قلاق
بر طمنجه وردی انوک وجهنه ∴ غنچه اولدی منقبض در وجهنه
خیل سلکدی صرصدی آنی صبا ∴ درنجه تابع اولورسون هر هوا
لهوی نفع ایلمه اوصنمز مسن ∴ آخری حالک نولور صنمز مسن
طفلدر قاچشکبی اوستاندن ∴ در اولوم بک ساکه بتلو اددن
جهللن موصوف اولسه بر کشی ∴ ایکی عالمده انوک حیوان ایشی
رتبتی انسانه ارکور کندکی ∴ محکم ایت حبل المتینه کندکی
بر معلم وار بر یرده عجب ∴ کیم کمال اوزره قبو خلقو ادب
افضل الانسان کوردم بن انی ∴ اعلم اولور اکه ورسه هر دنی
کلسنی البتده اکا ایلترم ∴ بن سنی خیر ایشه جانم یلترم
انده تکمیل ایله سعی ایت شانکی ∴ نار فرقتدن خلاص ایت جانکی

[107a]

جهان طولی قاله ویرن ساعتن — انی ضایع ایدی جکر زحمتن
چو تضییع ایدن مفلس اولدی ابد — اکه ورمیه فلس احمر احد
کشیه شرف ورمز اصلا نسب — ورر مال رابح انی قل طلب
شوکم عاقل اولدی صتوب دوجهان — الور ربح عمره اوکنجی نهان
اخی تازه ایکن یپش هر اشه — ورر تازه لکده مقرر بشه
چو مرات قلبه کدر ارمدن — کوکل خانه سینه سوی کرمدن
صقن ارمسون اکه ژنکی هوا — بر ایت خانه حبی خدا
اوکیم قابل اولدی بو دکلو یتر — کرادن ابد قوقمدی بوی تر

امدن غنچه

دکله کوزکیم نقل ایدم برخوش کلام — کیم مرادم فهم ادر اولدر همام
دل قلاغن طوت دقم دری یتیم — جان کوزن آج کورنور ملکی عظیم
هرکه قال غنچه دن اخذ ایدر حال — اکلدی ذوق ایدی اول خیر المآل
غنچه کیمش باشه لعلن شب کلاه — وار اومیدیکم ورورق اوله شاه
تاز دلبر کیب کوسترمز یوزن — کمسه نوک قویمز قولاغنه سوزن
ژاله طقمش کوشنه دری عدن — قوقسی صن بر کوبک مشکی ختن
دیدکه بن عالی نسب شه زاده یم — غم خزانندن بوکون آزاده یم
قنق باغه ورورم رفعت بنم — غربته قلسم سفر عزت بنم
جمع اولوب اطفال ازهاریله اول — صالنورلر باغ اچنده صاغ وصول
هر هوا کلسه اکا تابعدرر — لیک انده نور حق لامعدرر

نورستر

١٠٦

شولركم طالبی حقدر بو یولده وارترك ایدوب — كچوب جمله لذایذدن شدایداختیار ایلر
شولركم عشقه منكردر ادر عشاقه طعن ایلر — اكر زاهد اكر صوفی ریاسن اشكار ایلر
شولركم مردارنلردر اولوب شهباز لاهوتی — هوای هو یا هو نوك هماسینی شكار ایلر
شولركم عارفی بالله اولوب صورتده ساكندر — ادر سیری سمواتی دمه یرده قرار ایلر
شولركم رتبتی منصوره ادر دی عشق یولنده — اكر خصم ایتمه سه سرن یرن البته دار ایلر
شولركم زهد تقوی اجره تحصیل ایلدی اعمال — وصالی لذتن بلسه بو یولده هب نثار ایلر
شوكاكم سر وحدتدن ارشه بیك رتانی — قلور بنلوكنی یغما وعقلن تار ومار ایلر
ملامت اهل اولمایین ایرشمز وصلتی یاره — سن آنی صنمه غل واصل اوكم ناموس عار ایلر
اكر بر عبد ادنایه ایرشه لطف سبحانی — اكرچی احقری اشیا اولورسه شهریار ایلر
ایكن كرم اولمه ای زاهد قلوب عشاقه طعنی چق — صقن حقك حضورنده منی انلر شرمسار ایلر
صقن الدنمه دنیای دنینوك نقش رنكینه — صنر اول كلی زیبا ولیكن صكره خار ایلر
شوكم عارفدر هردم كلستانی وصالكده — جمالك شوقنه بلبل كبی فریاد زار ایلر

مطلع

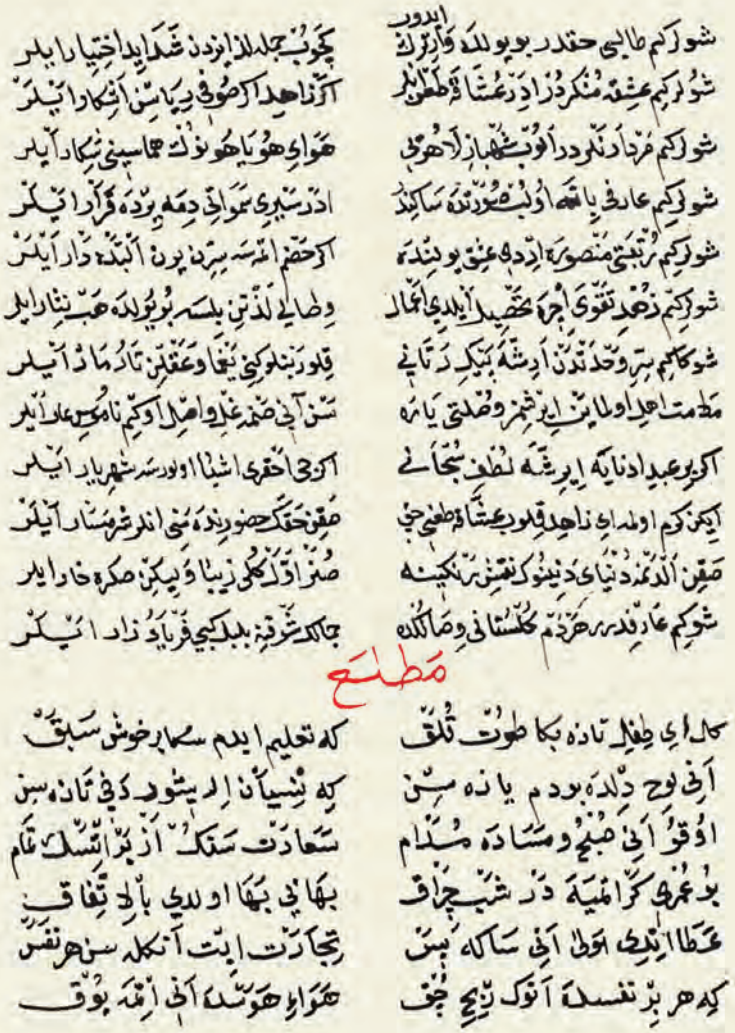

كل ای طفل تازه بكا طوت قلق — كه تعلیم ایدم سكا بر خوش سبق
انی لوح دلده بودم یازه سن — كه نسیان ایلر یشور دخی تازه سن
اوقو انی صبح ومساده مدام — سعادت سنك از بر اتسك تمام
بو عمری كرامیه در شب چراق — بهانی بها اولدی بالاتفاق
عطا ایتدی اولی انی ساكه بس — تجارت ایت آنكله سن هر نفس
كه هر بر نفسده انوك ربح چق — هوای هوسده انی ایتمه یوق

[106a]

یوز اوزره دشدی برکز دیدی هو — بس فنا بولدی نه ورسه رنک بو
چون فنا وادیسنی ایتدی عبور — غیر رنکی بویلن قلدی ظهور
کوردی بونلر هر بری اهلی سکون — اولدخی قلدی ادب اولدی زبون
فکر ایدوب ایتدی ندامت هر اشه — عون حق ایردی اشم وردی بشه
الدی ایکی دستنه ایکی طبق — بیر لعلن بیرسی سیمن ورق
ایچی پر التون لآلی یادکار — شاه آیاغینه ایدر اولدم نثار
تاک عفو ایله کناهن شاه بکون — شکرنی ایده ادا تا نی طونوک
بلدی شهکم جان ودلدن اولدی قول — عفو ایدر جرمن ادوب عذرن قبول
شاهکن قوللوغ قلدی اختیار — بنده اولدی اکه شه لر صد هزار
چونکه وحدت جامنی کل ایتدی نوش — کمکه اغزن قوقدی روحی ایتدی جوش
بولدی شول عزتکه بولمز بیکده بر — ایلدی شهلر بشی اوستنده بر
قنده وارسه طوتدیلر آل اوستنه — تحفه ایلر آن هرکس دوستنه
حکمنی بو پاک اولوبدر آذکدر — عزت استرسک بو اوصافی کدر
هر کمه وصف اولسه بل عجبو غرور — حق قتندن خلق اچندن اولدی طور
بو صفاتوک صوکدر البت ندم — محوه سعی ایله اکا ورمه قدم
ایر شور البتده آخر خجلته — اقلا ترک ایله کرمه زحمته
بو جهانی اکله فانوسی خیال — کوسترر بر انده یوز بیک شکل حال

کلمات الهیه

شولرکیم عزتی دنیایه جاندن اعتبار ایلر — مقرر بل اولر یارن یرینی جمله نار ایلر

شولرلم

[105b]

١٠٥

چون صبا ادکوردی آنی قربته — قوقدی یوزن کتدی بنه غربته
چون کله شعدن اولور بو اعتبار — کلدی اسکی حالتی بی اختیار
دیدی چون بونلردن اولدم محترم — بوندن داخی بونلره حکم ایلرم
کوردی بونلر هر بری اهلی سکون — کندیی اعلا بولدی صندی دون
ظاهر اولدی اندن اثاری غرور — پس یقین اولدیکه شهدن اوله دور
کوردی حالن کلدی زنبق ایلرو — دل اوزه دوب دراکا ای نیکرو
پس نه کوردک ایلدک سوی ادب — حالکی فکر ایلمزسن بو عجب
سنده اولن دردلو بورنکو لباس — هر برنده بونلرک ورایت قیاس
ور بولرده سنده اولن لون طیب — بو یله کرم اولمق ندندر ای حبیب
ظاهرا کوردک بولدی سن حقیر — شاهدر معناده صورتده حقیر
دردلو زینتلن بولردر متصف — لیک هر بیری قصوره معترف
سندن ارتق ور بولرده چق کمال — اتمدی بونلر ولی اظهار حال
هر بریسی ایلمش حفظی ادب — سنده بونلر حالنی ایله طلب
عاقلیسک داخی تحصیل ایله حاک — یوخسه چوق اولور بو یولده قیل قال
صنمه سن کندوکی اردک رتبته — انتهایق سیری اسبی همته
قلدی بو سوزلر انوک جانینه کار — جان و دلدن قلدی ترکی اعتبار
بر جهتدن داخی بقدی بونلره — کم بولر الدنمه مش بو طونلره
بونلرک مقصودنی چون ایتدی درک — کندی نوک عجبینی دلدن ایتدی ترک
جامه سینی چون غرورک ایتدی چاک — بنلکندن کچدی اولدی قلب پاک

[105a]

بوندن ایریشور قمو اطرافه نور — شمس هر کون وارر اندن نور الور
ظاهر و باطن نه وار جامعدر — نور نی رنک انده لامعدر
ور دیر یب یب او شهرک یاننه — ایرشور دلو روایح جاننه
جان دماغینه ایرب عطری لطیف — بر جوانی تازه اولدی بو نحیف
کردیلر شهر ایچنه سیر ایده رک — وردیلر دیوان شاهه کیده رک
بر مهابت کوردی دیوان اچره اول — حیرتندن فرق اتمز صاغ و صول
کوردی جمع اولمشدر انده جن و ناس — وسعتو کثرتده یوق اکا قیاس
واردر انده نیجه ازهاری لطیف — کر برن قوقسه بلور قوت ضعیف
کلسه اشبو ملکه انوک کر بری — رنک بودن او صنوردی هر بری
خلق ایدبدر انده حق بر خوش نبات — مردلر قوقسه انی بولور حیات
بقدر بو عسکرده اولن زینته — خجلتندن دشدی بحری حیرته
چون صبا سابقده ایتمشدر بیان — اعتقادی کذیدی هب اول زمان
دیدکندن بولدی ارتوق هر برن — بلدکم نقل اتمش بیکده برن
تخت اوزره کوردی بر شاهی عجب — خوش اوتورمش پر مهابت پر ادب
غالب اولدی کندیه خوفو حجاب — صندکم شهدن ایرر اکا عتاب
ایتدکو دعوایه نادم اولدی هب — قلبنی پاک ایتدی طوردی با ادب
شاه خود لطف و مروت کاندر — پر سخادر مرده جسمک جاندر
کوردی عریان شاه وردی بر لباس — کر کوره حیران اولوردی جن و ناس
شاه کوستردی اکا بر خوش مقام — روز شب در ایله سن بونده قیام

چون صبا

[104b]

١٠٤

اوغردی بر برنی پایانه یول — عسکریلن شاه قلدیلر دخول
یقدر انده آدم حیوان نبات — اکثرینه عسکرک اردی ممات
هر قونقده نیجه آدم قلدیلر — بعضیسی ضعف اوزره بعضی اولدیلر
دونمکه اصلا کرویه یق مجال — دونسلر دانی خلاص اولمق محال
جمله عسکر اولدی بو یولده هبا — قالدی شاهیلن همان انجق صبا
کیتدی شاهک آت قلدیلر پیان — کیتدیلر بو حالت اوزره چق زمان
کیده رک قفتان وردی ثقلتی — هب برقدی حاصل اتدی خفتی
قالمدی الا که انجق پیره هن — ستر عورت اجل چون صنمه بدن
چونکه شاهک حالنی کوردی صبا — دیدی هب نقل ایلدمدی بن سکا
دیدی شاه کچدم نورسه خان و مان — اوله کیم صحتله ایره آکه جان
اول یره ار کورسه تک بیزی اله — سرصاغ اولسون اکسوک اولمز بر کلاه
دیدی کثرتدن خلاص اولدک ای شاه — ملک وحدت اچره در شمدی بو راه
بشلدی بر بر بلاد اتدی ظهور — کوردی معموری طور قلبی سرور
کوردی کندو ملکنه یق نسبتی — کربلا دوکر قری کر وسعتی
سجده شکر ایتدی اولدم ربنه — جانو دلدن دوشدی انوک حبنه
ترک ایدوب کچدی نورسه سلطنت — چقدی دلدن حب اسکی مملکت
کیتدیلر بو حالت اوزره چق سنه — اتمدیلر روز شب نوم و سنه
ایکیسی بر کون کیدرکن پر تعب — ظاهر اولدی قرشودن شهری عجب
کوردی اول شهری منور پر ضیا — صندیکم شمس اندی ارضه از سما

[104a]

فتح ایدرسم اول دیاری بالتمام — بندنی ایدم سکا احسان تام
دید شاهه امر کوز باش اوستنه — هر نه یازلدی کلور فاش اوستنه
لیک اول یولده شدایدجقدر — عسکر و شهده تحمل یوقدر
بر یابسدر یولی یق زاد و آب — کم غدا قهر و الم صوتی سراب
بعض کوه بعض سنکستاندر — بعض شیر و بعض مارستاندر
چون مخالف مهلک اولدی جمله جای — ترک نوم اتمک کرکدر نیجه ای
باش و جاندن کچمینلر ارمدی — اهل قید اولنلر آکا کرمدی
آکه اصحابی تجرد در ارن — کثره تیلن ورمدی آکا ورن
بو شدایدکم سکا قلدم بیان — بیکده بیرن صمنه کیم قلدم عیان
آکه کوده باقسن ایله قیاس — یول قولایی اولسه ورردی جمله ناس
هر شدایدا ختیار ایدر ایسک — قل تدارک یوله کر کر اریسک
سرعت اوزره دور ایدر نجم فلک — حصه کیمه وصلت کیمه امک
شه بویوردی عسکره اولدی ندا — شاه اوکنده کمدر ایدن جان فدا
حاضر اولسونلر سفر واردر اولو — کم کیدر شاهیله اولدر بختلو
بر مبارک وقت ایچنده شاه کل — اسب همت بند قصدی شهر دل
عسکری جمله مزین پر یراق — کندسن عرض ایتدیلر یاقن اراق
امر اولندی عسکره هب کوجدیلر — نیجه کوه نیجه صحرا کچدیلر
رهبر اولدی شاهه چون باد و صبا — تازه تازه ایرشور هر دم هوا
نیجه شهر و قریه سیر اتدی بولر — هب دوکندی ارض معمور و صولر

اوغردی

۱۰۲

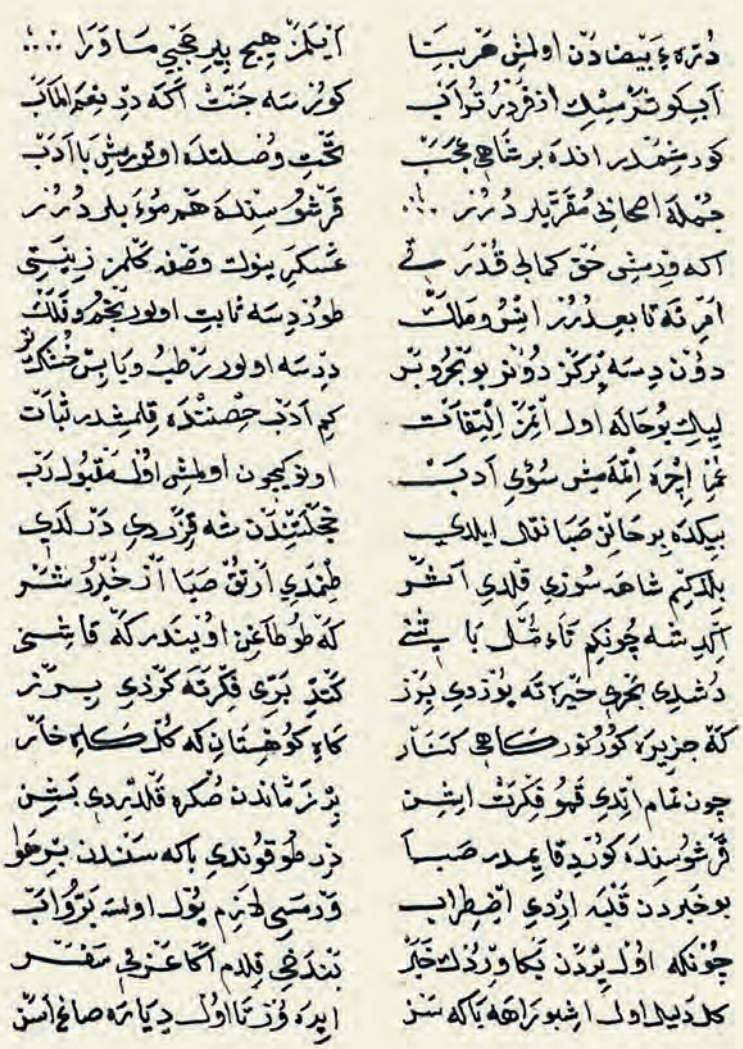

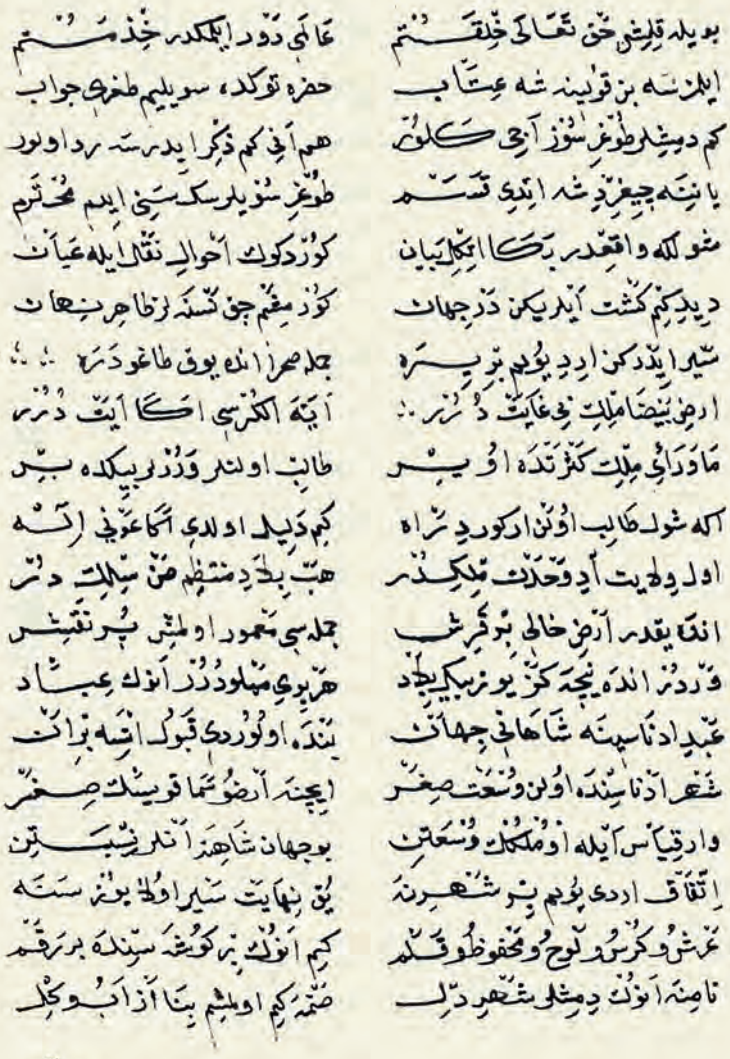

١٠٢

عسکری جمله مهیا بر کمال — ایلیه خصمن نورسه پای مال
یا بکا کمسه مقابل ورمدر — عسکرمدن یا مقاتل ورمدر
امر ادرسم ورمدر ایلر خلاف — ملک انسان اچره یا خود کوه قاف
اعتقادی مثل یوقدر در جهان — یا سکندر یا سلیمانی زمان
طنمیوب حفظی ادب ایتدی بولر — اشبو سوزدن باشنه قویدی صولر
کوردیلر واردر کمال اوزره غرور — هر بریسی غایت اولدی بی حضور
هر که دعوای انانیت ایدر — بس بلورلر آن مولی رد ایدر
ثانیا شه ایلدی یینه سوال — سویله سونلر کمده وارسه قیل و قال
قورقسونلر سویلسون هر کس سزن — کوکلم استر سیر ادم بو یریوزن
طنمدیلر ساکت اولدیلر ینه — پر الم اولدیلر انوک عجبنه
خوف ادرلر کیم اکا ایره زوال — دولته مغرور اولنده بویله حال
یینه اقدام ایدشه ایدوب عتاب — دیدینچون سویلمز سز بر جواب
امرمه تابع دکلسوزی بنم — یا خود ایستمزمسز سوزم بنم
بلدیلر کلدی غضب شاه قمو — که قزردی که اغردی رنک رو
کلدی اخر ایلرو بادو صبا — شاه اوکنده اویدیر ایتدی دعا
دیدی هب بونلر قپوکده بنده در — لیکن اخباری جهانوک بنده در
ربع مسکونی بلورون سرتسر — کز مشمدر بو جهانی در بدر
اج طتلو ایو یتلو هر نوار — استماع ایلر ایسک ویرم خبر
عسکر اچره کرچکم لقای چق — جمله دین دکلو بر سیاح یق

[102a]

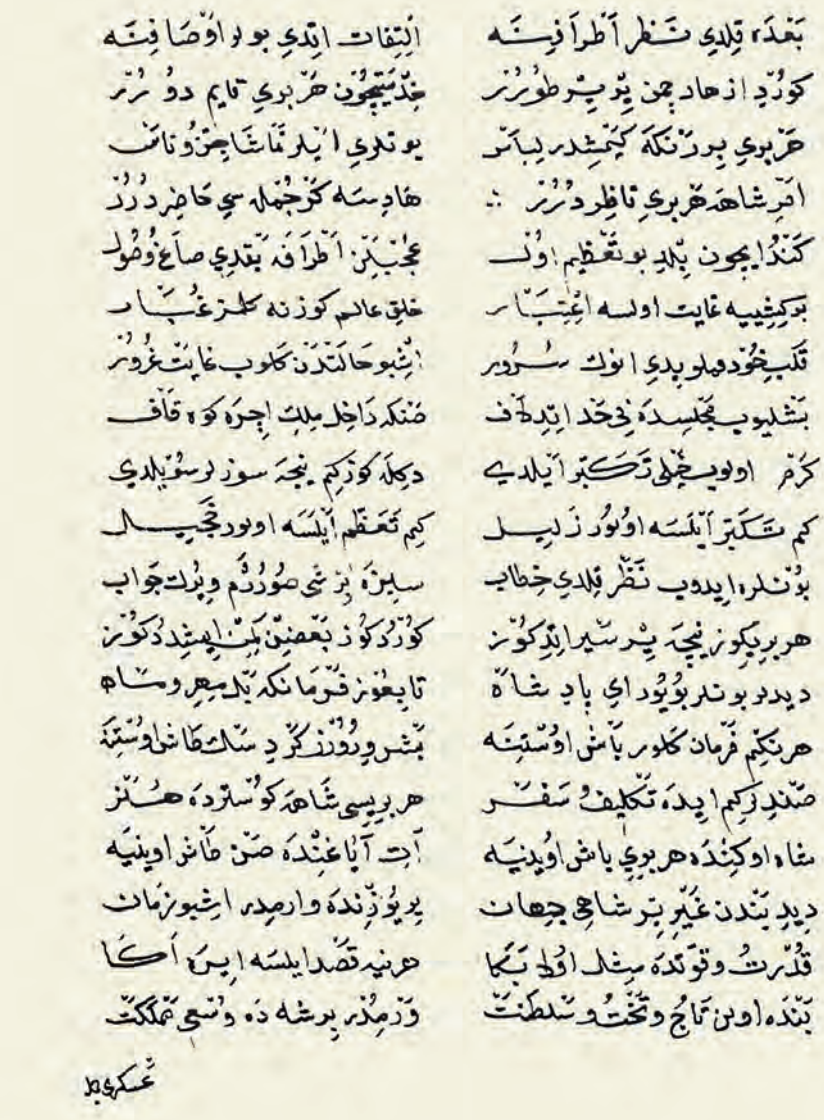

١٠١

هر شکوفه استماع ایدب یساق — قدرتی مقدار طوتدی جمله ساق
هر بوینه هر نکم وردی خدا — بوی در و جوهر و رنکو قبا
جمله سی اظهار ایدوب مقدورنی — شه تماشا ایده تا هر بیرینی
دوشدیلر اقلا سبزین بساط — کم کوردسه قلب اولور پر نشاط
هر طرفده انده چق انی روان — بو جهان باغینه رشک ایتدی جنان
چونکه تزیین ایتدیلر بر خوش مقام — هر که کوردی دیدی بودر دار السلام
بعده ازهار کلدی بر برن — زینت اوزره قایم اولدی یر برن
هر بری بر رنکه کیمشدر قبا — اورته ده چاوشدرر باد و صبا
بونلری ترتیبلن تزیین ایدر — پر ادب اولوک دیو تلقین ایدر
منتظرلردر که شه ایده خروج — تخت شاه اوزره کلوب ایده عروج
بشلدی یب یب ظهور ایتدی خواص — شه یقین اولدی بلور هر عام و خاص
ظاهر اولدی خلوتندن ناکهان — دیدیلر کیم ایشدی کلدی جسمه جان
چونکه شاه ایتدی بونلره عرض رو — زمره ازهار قلدیلر طپو
دوشه دیلر یاینه سبزین قماش — القش و تعظیم ایتدی قورو یاش
صجدلر اوستینه دولو ژاله لر — بلبلی شوریده ایلر ناله لر
تخت شاه اوزره کچوب قلدی قرار — طنمیوب اشخاصه حفظ ایتدی وقار
قرشوسنده طوردی بونلر با ادب — حسننه شاهک اولورلر منتهب
باشنه کیمشدی اول تاجو غرور — ارقه سنده جامه وردی از سرور
بغلمشدی بیله عزتدن کمر — ایغینه یوز سرور شمس و قمر

[101a]

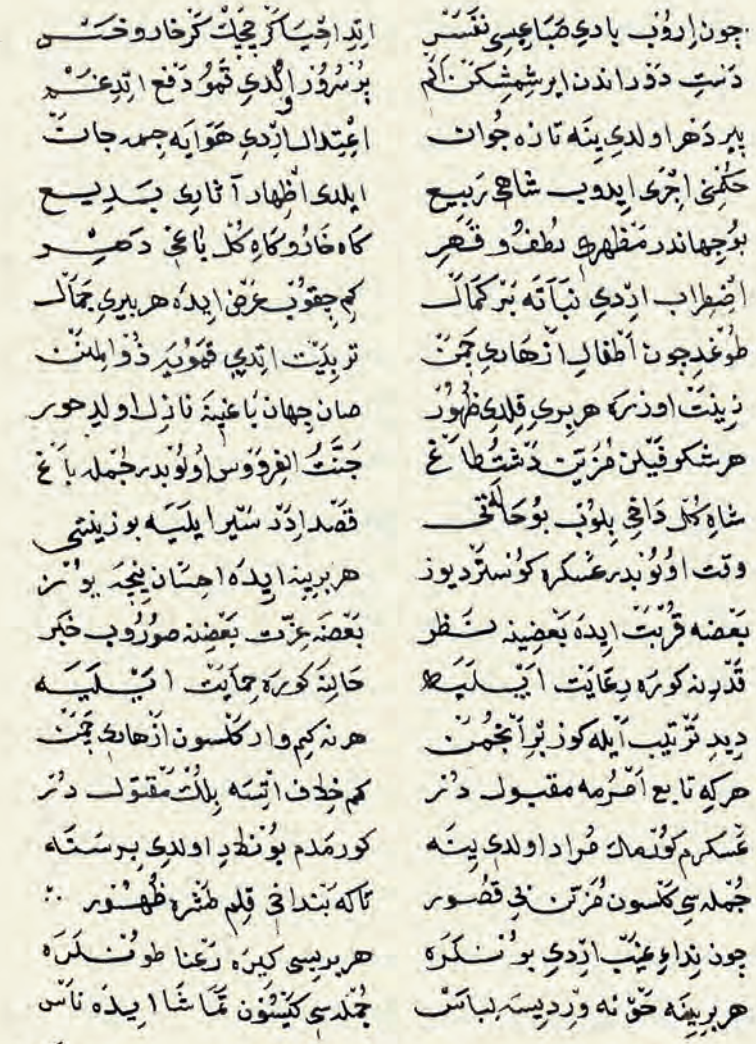

چون اروب بادی صبا عیسی نفس — ایتدی احیا کرچیک کر خار و خس
دست دوراندن ایرشمشکن الم — پر سرور اولدی قمو دفع ایتدی غم
پیر دهر اولدی ینه تازه جوان — اعتدال ایردی هوایه جمله جان
حکمنی اجری ایدوب شاهی ربیع — ایلدی اظهار آثاری بدیع
بو جهاندر مظهری لطف و قهر — کاه خار و کاه کل باغی دهر
اضطراب ایردی نباته بر کمال — کم چقوب عرض ایده هر بیری جمال
طوغدی چون اطفال ازهاری چمن — تربیت ایتدی قمویه ذو المنن
زینت اوزره هر بری قلدی ظهور — صان جهان باغینه نازل اولدی حور
هر شکوفیلن مزین دشت طاغ — جنت الفردوس اولوبدر جمله باغ
شاه کل داخی بلوب بو حالتی — قصد ایدر سیر ایلیه بو زینتی
وقت اولوبدر عسکره کوستردیوز — هر برینه ایده احسان نیجه یوز
بعضه قربت ایده بعضینه نظر — بعضه عزت بعضینه صوروب خبر
قدرینه کوره رعایت ایلیه — حالنه کوره حمایت ایلیه
دید ترتیب ایله کوز بر انجمن — هر نه کیم وار کلسون ازهاری چمن
هر که تابع امرمه مقبول در — کم خلاف ایتسه بلک مقتول در
عسکرم کورمک مراد اولدی ینه — کورمدم بو نلر اولدی بر سنه
جمله سی کلسون مزین بی قصور — تا که بنداخی قلم طشره ظهور
چون ندای غیب ایردی بو نکره — هر بریسی کیره رعنا طونلره
هر برینه حق نه وردیسه لباس — جمله سی کیسون تماشا ایده ناس

هر شکوفه

[100b]

١٠٠

کیم حقایق فهم ایدر طعن ایلمز — کیم مشارب ذوق ایدر شین ایلمز
وار ایدی انده انانیت تمام — کمسیه ویرمز تکبردن سلام
اعتبار خلقدن طوتمش دماغ — قندو آدسم دیر اولور طاغ اوستی باغ
دیر بتملن بولدی زینت هر ریاض — یوز سورر ایاغمه آبی حیاض
رنکو بوی حسننه مغرور ایدی — تاج و تخت و عزته مسرور ایدی
اعتقادی بوکه مثلی یقدرر — کرچی آزهاری جهانوک چقدرر
بلبلی شوریده دن کزر جمال — بلمدی بو عالمی دار الزوال
که چقردی طشره یوز بیک نازله — پرده دن سویلر کوزکمز رازله
خلوتنده عیش و عشرتدی مدام — قرشوسنده قوللری ایدوب قیام
رفع ایدردی دلده اولسه ذره غم — دیدکم وار اوله بندن محترم
یلده برکز عرض ایدر خلقه جمال — چق کوزکمک حرمتنه ویرر زوال
دست نادان ارمسون در عرض او — صقلیوب کیچ ایلریدی عرض بو
کچدی بو حال اوزره نیجه آبویل — کورنه اظهار ایتدی بینه آب کل
ملک آزهاری قمو ای خوش خصال — عسکری برق ایلمشدی پای مال
ارمشیدی دومه دستک عسکری — یقدیقدی غارت ایدوب هر بری
چون صوقدن ارضه ارمشدی ممات — مختفیدی عرض ایچنده هر نبات
شدت ادسه آدمه لازم صبر — لطف ایرر ایتده بل بعد القهر
چرخ انجم دور ایدوب لیلو نهار — اتفاق ایردی بنه فصلی بهار
ابر رحمت نشر ایدوب آبی حیات — هب قبورندن ظهور ایتدی نبات

[100a]

ای سلطنت آیری اولدک ارا قخدادن — کم ذکر حقه یرین قلبوک طلو سویدن
ای طالبی ریاست دشدک عجب بلایه — قل نفسکه سیاست ایلق بود قضایه
بو عزتی جهانوک کلا فشار اولوبدر — مار اولدمیر عادل ظلمیله الطلوبدر
عدلیله اشتهارک ظلموکه یوق نهایت — عادل رعایه سینی هردم ایدر حمایت
تحتی حکومتوکده کم وار اتوب یبانه — فکرک بو کیجه کوندز حکم ایده سن جهانه
نفسک هواسیدر ترک ایله فکر فاسد — پامال اولوب رعایا مسرور اولدی حاسد
اول کشییه لازم کندو وجودن اصلاح — اهمال ایدن بو کون بل بولمادیا دن افلاح
ملکی وجوده سلطان اولماغه سعیک اولسون — رفع ایله جور ظلمی عدلیله جمله طولسون
بو نقش رنکه کوکلک ورمه بقاسی یقدر — حکم ایله ملک نفسه انده دفینه چقدر
امنوا امان ایدرسک قلبک ولایتن کر — سلطان دو جهان سن اولسک چو عبد احقر
دل ملک عسکریلن فتح ایله مصر روحی — منصور اولوب خدادن کوراندهجق فتوحی
شاه اول سریر سره عد ایله بر رعایا — دنیاده شاه اعظم فابوکده عبد ادنا
هر سلطنت جهانده باقی دکل مقید — بو حال کسبه سعی ایت زایل دکل مؤبد
ظاهرده شاه اعظم باطنده سن رعیت — حالوک ایله تبدیل وارسه حمیت
حالن تدارک ایتدی اول کسکه اولدی غافل — اورسک یشینه طاشی بقمز بزوکه غافل

آمدن کل

دکله کوزکم نقل ادم احوال کل — حصه ایره بعضه جزو بعضه کل
هر کشیدن ظاهر اوسه بر اثر — خلقتندن هر کسه ویرر خبر
کرچه بو اوسلوبه در عالم ولی — لیک حکمت اوزره در بلمزدنی

کم حقایق

٩٩

قویر بحرنی حد اولدر زجاج — کمه صوی طتلو کمینه اجاج
قلور قطره بحری احاطه عجب — محیط اولدی بر شیشه عمان هب
یوسوز اهل عقله مخالف کلور — اوکیم کوردی ذوق حالی بلور
کلامم قیو اهل ذوقیله در — کلور اهل ذوقه سوزم جمله در
بلور قدرینی اولکه صرافدر — کوروب نا اهل درکه هب لافدر
جهان برخیالی محققدر — حقیقت بلنلر موفق درر

کلمات الهیه

ایچلم وحدت مین بلمکه ایمان نولسر — اچمشم استاد عشقی زار پنهان نولسر
لاوبالی مست نی پروا کزوب اندم عجب — جامه عرضی بوکون چاکی کریبان نولسر
قطره یم اما که بحرم جوهرم صنما حرز — بن محیط اعظم اولدم بحر عمان نولسر
بو عجبدر وصلتمده دردم ارتار دایما — جان و تسلیم ایلمکدن اوزکه درمان نولسر
چون ازل عشقک میندن قلمشم بر جرعه نوش — اولمشم رسوای شیدا بند زندان نولسر
کنز توک ملکن یقوب یقدم نه کم وار سرسر — وحدتوک ملکنی کلدیا که فرمان نولسر
چونکه اسرار هویتدن ارشدی قلبه بو — کچدی هب فکری سویدن اولدی حیران نولسر
ال اله طبلی محبت کز ملامت سوقنه — اول نکارک نقش وصفن ایله سیران نولسر
چار سوی عشقه کر طالب قلندر کیب سن — اوق حسننده غزل قل آه افغان نولسر
ترک ایدوب اصحاب زهدی کل ملامت اهلنه — عار ناموسی کیدر اول خاکه یکسان نولسر
اردلر مقصوده بونلر بولدلر محبوبینی — هر که عارف اولدی بلدی جان و جانان نولسر

مطلع

[99a]

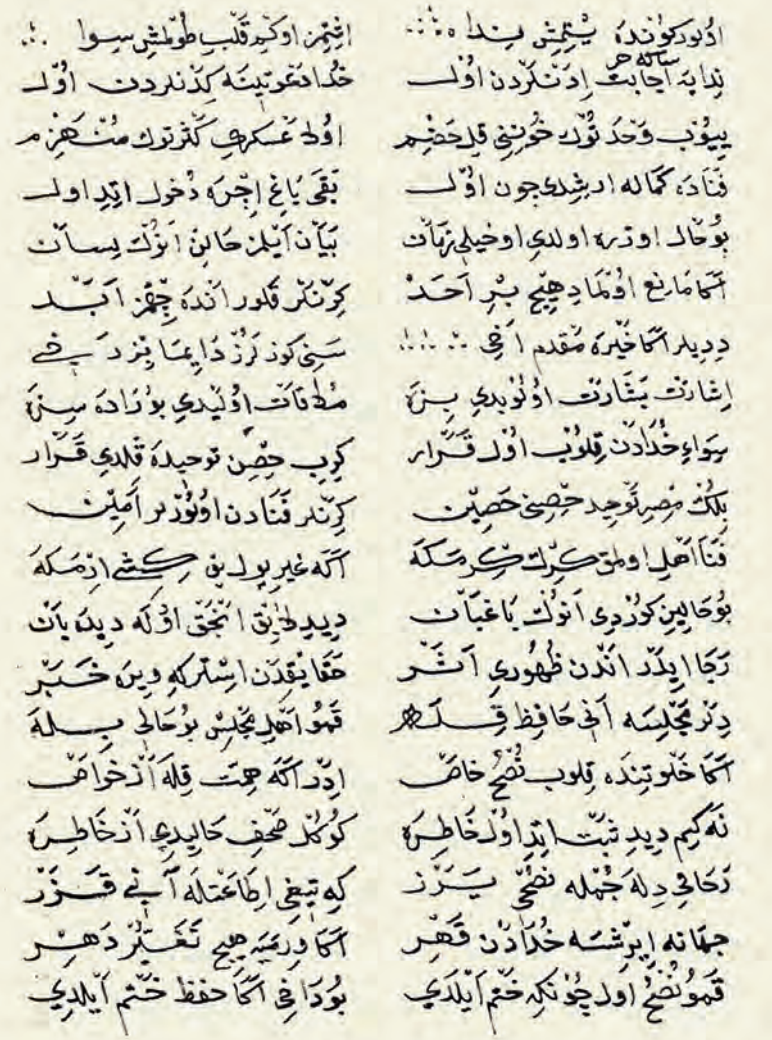

٩٨

کمه لطف کیمینه حدت کرک — کمه نصح و بعضینه شدت کرک
مشاربده وردر تفاوت کثیر — انوکچون کیمی جاهلو کم خبیر
اکر ثالثا واقع اولسه بو حال — بو مجلسدن آنی سورر بی مجال
بلور قابلیتده وردر قصور — آنی طشره قلمزسه قلمن حضور
کشییه مصاحب اولا نا اهل — کدر ایرشور غالب اولور جهل
بو اوسلوبه کندویه عادت ایدر — کمن رد بعضن رعایت ایدر
کمه بغض و کمه محبت قلور — صقن صنمه بو خلقه نسبت قلور
قمو حب بغضی جو لله در — انوکچون او مقبول در کاهدر
کوروب باغبان چون بونوک حالنی — بلور ظاهرینه اویر باطنی
محبت ایدر اکه ازجانو دل — اولور کیجه کوندز اکه مشتغل
که تا تربیت ایده آنی تمام — بو باغ ایچره کوسترد بر خوش مقام
دیدی بونده کرسن قلورسک قرار — اولورسا که چق کز بو شی آشکار
اکر قلسک اطلاق کندوکه قید — ایدرسن جو مرغ و اعنقاء صید
بو داخی قبول ایتدی هر امرینی — کچوره بو حال اوزره هب عمرینی
هدایت کمه آخی یولداش اول — سورر آنی ایتده طوغری یول
آیاغ اوزره قایم اولوب بر دوام — قصاید اوقوندی اشتدی تمام
انوک ظاهرنده اقامت کوروب — دخی مشربنده استقامت کوروب
اکه تربیت قلدی اول روز شب — کمال اوزره کوردی تجلاء رب
خدادن ایرشمشدی اکا هدا — انوکچون قولاغینه ایردی ندا

[98a]

کوروب بونلری غالب اولدی حجاب — خدادن ایرشدی صناسن عتاب
کچوب لاء و بالیلغی ترک ایدر — ادب اوزره اولمقلغی برک ایدر
مقدر اوله سکا چو خیر المآل — بر آنده تحول بولور جمله حال
هدایت کلنجک ضلالت کدر — عنایت ایرنجک صعوبت کیدر
بولرکن مصاحب اولورچق زمان — بولردن الور حصه ظاهر نهان
صفا اوزره در چونکه مرآت دل — نه اولسه مقابل اولور منتقل
مصاحبدن ایرر صفا و کدر — رفیقندن ایرر کشیبه ضرر
ادب زهد ایچنده بولوبدر کمال — که زیرا مقدمده پاک ایتدی بال
چو خرج ایتدی سرمایه سن یرینه — بولور اصل یوز بیک انوک یرینه
اوکیم ضایع ایتدی ابد یرینه — ایدر ربح عمرک بیکک بیرینه
اکر اهل مجلس اکر طشره دن — بری قلسه سوی ادب هرندن
وروب یاننه اکه دیرکیم عزیز — ایو یتلو ظاهر قلورسن تمیز
کچوب اعتباری جهاندن قمو — کلوب سن بورایه زخوفی طمو
بو قوم ایچره چونکم قلورسن ولوج — یه نیچون ادبدن قلورسن خروج
کشی وردغی یره تابع کرک — اولور وصفنی جمله جامع کرک
موافق دکل قول و فعلک اخی — سکا چق ریاضت کرکدر دخی
که تا بو مقامه لیاقت کله — کرم ایله مرآت قلبک سله
نصیحت قلور اکه رفیقیله اول — سوز جان دلدن قلورسه قبول
اکر رد ایدرسه قلوب رد ز دل — ایدر پس کمال اوزره تعزیر دل

کمه لطف

٩٧

کمال اول دردشن ایرشن باقیه — بوکون حاصل ایلیه قومه باقیه
بو عمرك بر آنینه یقدر بها — که نا اهله ورمك دکلدر سخا
آنی ضایع ایتمه صقن هر نفس — هلاکه ایدر خود مقرر قفس
تجارتده اولدکسه رایج اکر — بو عمرك بر آنی جهانه دکر
اکرچی بو حالت کلور شمدی خوش — ولی آخرتده الوك اولدی بوش
تدارك ایدنلر بولور دولتی — تکاسل قلنلر کورر ذلتی
ندامت صوکنده مقرر کشی — مفید اولمدی بل بوکون ایت ایشی
سنی کورشم چونکه حالی فؤاد — سکا بر نصیحت دمکدر مراد
کرك قبول ایت کرك ایله رد — یولوك بغلشدر سنك نیجه سد
بو سوزلر اکا قلدی تأثیر تام — دیدی قلمشم واه که بین العوام
صناسن اویوردی اویندی اودم — قموقول و فعلینه ایتدی ندم
کوروب بونلری اکه خجلت کلور — مقامه نظردن مهابت کلور
بو خود بر مقامیدی عبرت نما — بدل اولمز اکا بو ارض و سما
تماشا ایدر انده صنعی اله — فخودن عبردن طلو هر کیاه
بولور حال کوندن کونه ازدیاد — بلوب بونلری دیدی نعم العباد
اولوب هر نفسده اکا فتح باب — حقایق بلوب دیدی نعم المآب
دخی دقت ایتدکجه ارتر دحال — ادوب شکرنی دیدی نعم المآل
کوروب هر برنده او سری عجب — دیدی بونده سن ایله حفظی ادب
مؤدب کورر بونلرك هر برن — رعایت ایدر بردی یر بویرن

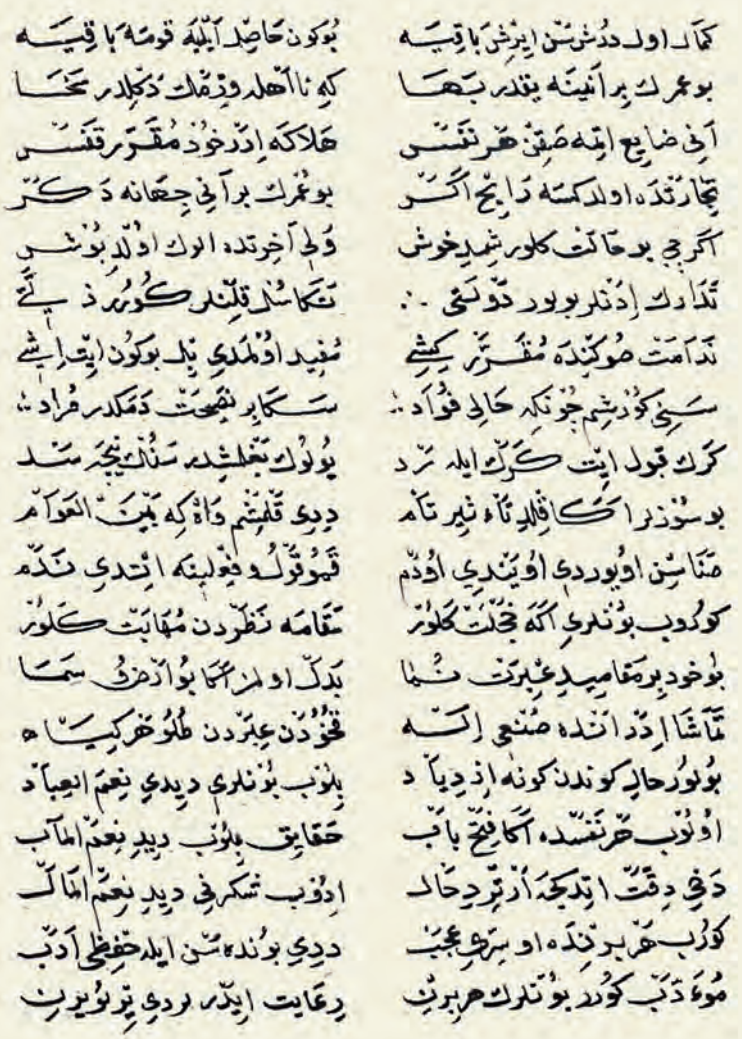

[97a]

نه یرده که طوتدی برز اول وطن — دیدیلر بیزه کلدمکی ختن
بو اخلاق کوکجک بو اوصاف خوش — ندن حاصل ایدی تدن اولدی طوش
موافق ایدی باطنی ظاهره — موافق ایدی اولی آخره
بو طور اوزره کوردی کزوب چق دیار — ادانی اهالی صغار و کبار
جهان بر تماشا یریدر اخی — اچوب عین عبرت کوزن سندنی
هدایت اروب اوله سن حصه دار — کمه سلطنتدن کمه حصه دار
ادر آخری بولی بر روضه یه — موافق دکل بکزدرسه نیه
کوردر مشربینه موافق بو جای — دردی ساکن اول بونده برنیجه آی
بو باغ اچره اول خیلی مدد طوردر — ولی هر نفس خوف خشیت بوردر
انوکچونکم اهلی مؤدبدرر — بلور چون قموسی مقربدرر
اکرچی مرور ایتدی چق روضه یه — ولی بیر خاشا بو که بکزیه
بولردن بری دیدی اکا اخی — اوصنمزمسن کرمدن هیچ دخی
کزوب نیجه یلدر قلورسن سفر — نه کسب ایلدک یاکه کل ور خبر
ادرسن تجارتده هردم زیان — چقر اصل مالک الکدن انان
قوری کزمه صنمه جهاندن غرض — کچی سرعت اوزره جهاندر عرض
عرضدن کچنلر ایرر جوهره — ولیکن ایرشمک کرک رهبره
که دیرلر قلاغوز سوز اوچماد قوش — یکوکوز کدن اولدی اعدایه طوش
بو الوان اشکال کوردیر کمال — بولردر مقرر سریع الزوال
جهانده بقایق دکلکم وفا — جهاندن الور حظ اهلی صفا

کمال اول

٩٦

آلنده وار آنوك نجه نامه كر — اوقونسه اچی چاك اولور جامه لر
اچلسه ادر خلقه بوی مليح — كلامی دررر لسانی فصيح
آچوب اغزنی كر تكلم ايدر — قمو مستمعدن قساوت كدر
اچنده يزلمشدر اسرار حق — كه عارف اكور هر ورقدن سبق
كه هر بر ورقده علومی كثير — يزلمشدر كر اوليدك خبير
نظر اولسه هر ذره بردر عبر — كمالات حقدن وررلر خبر
كزرلر دبالی اونی قيد اولوب — بورر دام عشق اچره اول صيد اولوب
صغير و كبير و فقير و غنی — مصاحب اولوردی كورر كمی
كه بر يرده اصلا ادنمز مكان — بو حالیله اول كزدی خيلی زمان
مرور ايتدی يولی نجه روضه — كچوب طالب اولدی دخی تازيه
له بر قيدلن اول مقيد دكل — بلور كيم بولنمز مقيد ده كل
جهان خود مقرر چو دار العبور — قلور هر كه بی قيد اولورسه حضور
محبت ادر هب مصاحب اولن — قخوسندن آلور دقدرن بلن
دريغ ايتمدی كمسدن اول قخو — ادشمن بلور آكه نقصان بو
آلندن كليدی كيم اولسه يقين — كه ايرلمز يدی اولوب همنشين
مرور ايتسه هر جايه بوی قلور — قخوسندن آنی كيم استر بولور
طوكردی قخو ييله هب خار و خس — مصاحب اوليدی اكر بر نفس
نه خوشدر كشی اوله خوش خلقتی — كمه اولسه بولداش ايده رغبتی
حقك لطف مخصوصدر اشبو حال — نجه بو حالی صنور قيل و قال

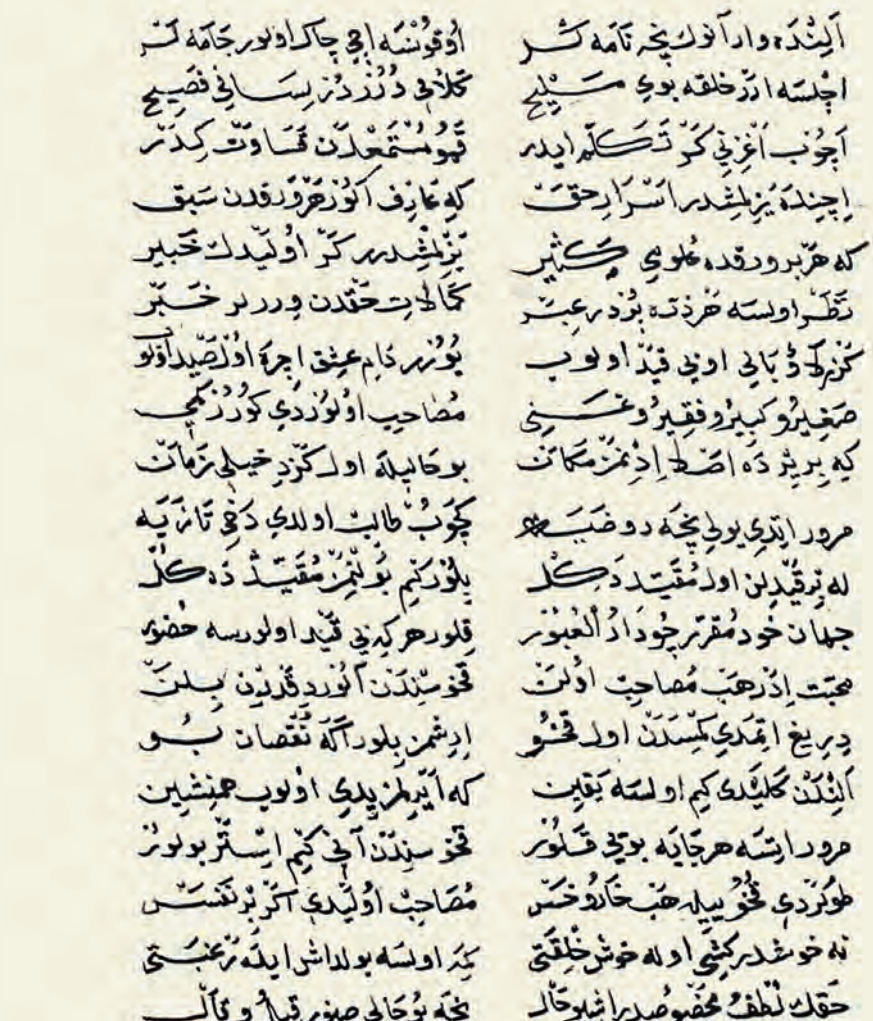

[96a]

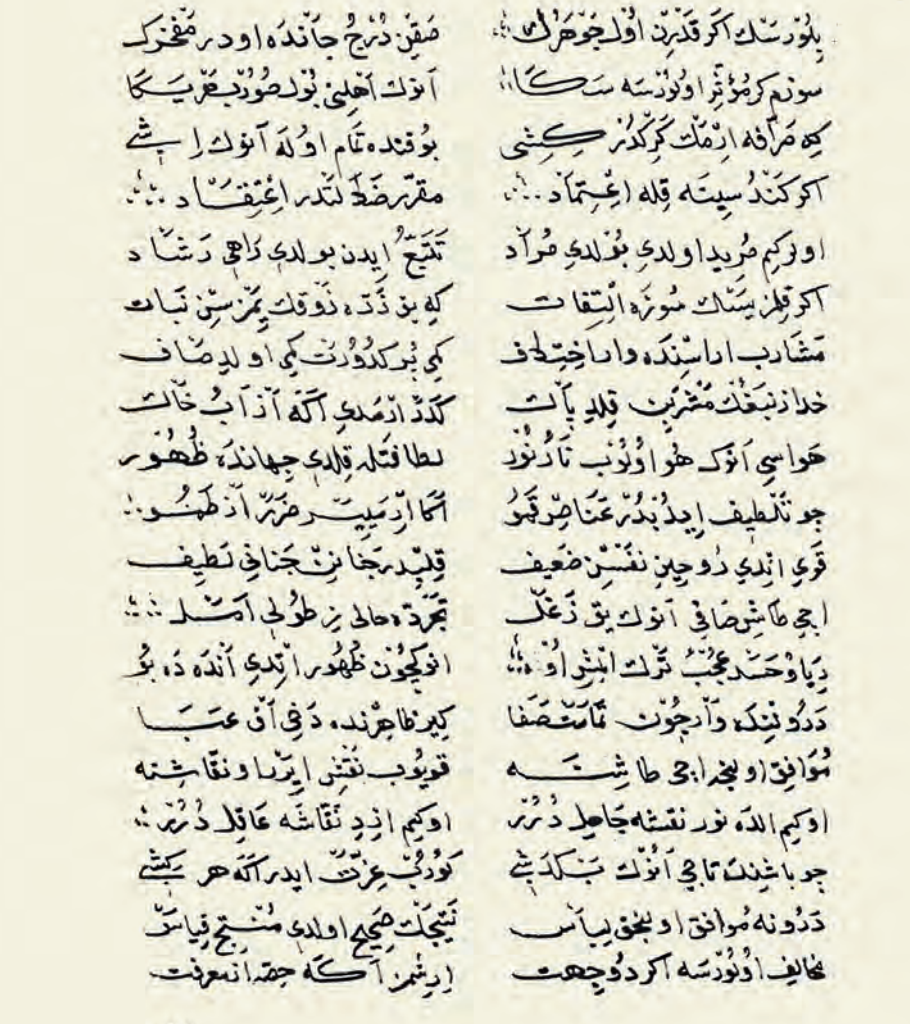

بلورسك اكر قدرن اول جوهرك ... صقن درج جانده اودر مفخرك
سوزم كر مؤثر اولورسه سكا ... آنوك اهلنى بول صورب هر يكا
كه صرافه ارمك كركدر كشى ... بو قنده تمام اوله آنوك اشى
اكر كندو سينه قله اعتماد ... مقرر ضلالتدر اعتقاد
اولركم مريد اولدى بولدى مراد ... تتبع ايدن بولدى راهى رشاد
اكر قلمز يسك سوزه التفات ... كه يوز ذره ذوقك يمزسن نبات
مشارب اراسنده وار اختلاف ... كمى بر كدورت كمى اولدى صاف
خدا زنبغك مشربن قلدى پاك ... كدر ارمدى اكه آز آب خاك
هواسى آنوك هوا اولوب نار نور ... لطافتله قلدى جهانده ظهور
جو تلطيف ايدبدر عناصر قمو ... اكا ارميير ضرر از طمو
قوى اندى روحين نفسن ضعيف ... قلبدر جنانن جنانى لطيف
اجى طاشن صافى آنوك يق زغل ... تجرده حالى ز طولى امل
ريا و حسد عجب ترك ايتمش او ... انوكچون ظهور ايتدى انده ده بو
درونينده وار چون تمامت صفا ... كير ظاهرنده دخى آق عبا
موافق اولنجه اجى طاشنه ... قويوب نقش ايرر او نقاشنه
اوكيم الده نور نقشه جاهل درر ... اوكيم ازدى نقاشه عاقل درر
جو باشنده تاجى آنوك بكدشى ... كوروب عزت ايدر اكه هر كشى
درونه موافق اولنجق لباس ... نتيجك صحيح اولدى منتج قياس
مخالف اولورسه اكر دو جهت ... ارشمز اكه حصه از معرفت

انده

[95b]

٩٥

آثار فعلك كاينات وضعكدر جمله صفات — ذاتوك سنوك اصلي ذوات بلدم سني بولدم سني
هر كيم موحد رسني بس غيردن اولدي غني — بورمز فهم اتمز دني بلدم سني بولدم سني
عارف وجودن محو ادر عاشق تغني لهو ادر — هر دمده زاهد لهو ايدر بلدم سني بولدم سني
جمله وجودي ممكنات مجلاء اسماء صفات — فاني قمو باقي او ذات بلدم سني بولدم سني

مطلع ٩٤

كل بروايي پاك دل ظاهر كه از آب كل — منعكس اولسه كدر آيينه قلب سل
نقش اوله دلده قمو جنت برزخ طمو — اهلن كور جمله نوك بونده بوكون اي عمو
كل بروايي بي غرض دكله جهاني عرض — صحته قصد ايت اخي حب سويدر مرض
شربتي حبي خدا كيم اچه بولدي شفا — جملة امراضه بل اولدر اقوي دوا
كل بروني قيد اولن عشق خدا صيد اولن — كثرتوك اهلي درر عمرو بكر زيد اولن
كسب تجرد ايدن رفع تعدد ادن — ارد بوكون وحدته قلدي تزهد ادن
كلبرو يادي قديم حصن خداده مقيم — كورمدي راهي ضلال مشرب اولن مستقيم
حالنه ويرن ثبات بولد ابد اول حيات — وصلت دايم ده در قورقوسي يق ازمات
كلبرو ثابت قدم ارميه ساكا ندم — شانكي فهم ايلكل اولمدي عارض عدم
اكله سزم مستمع كندكي اول مجتمع — زنبغك احوالني ذوق ايدوب اول منتفع
حالين ايتدم نقل دكلدي بي عقل — يار جهل بيلني بوكد جوردي ثقل

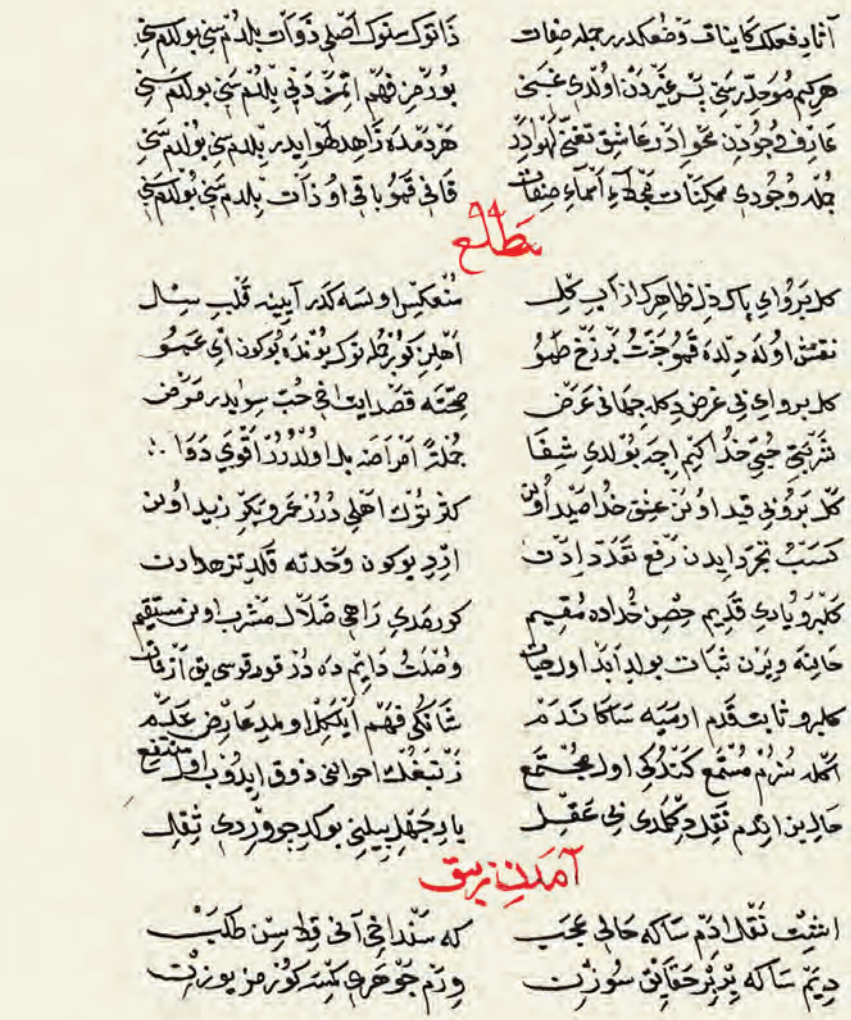

آمدن زيبق

اشتت نقل ادم ساكه حالي عجب — كه سند اخي آني قلاسن طلب
ديم ساكه بر بر حقايق سوزن — ورم جوهري كمسه كورمز يوزن

[95a]

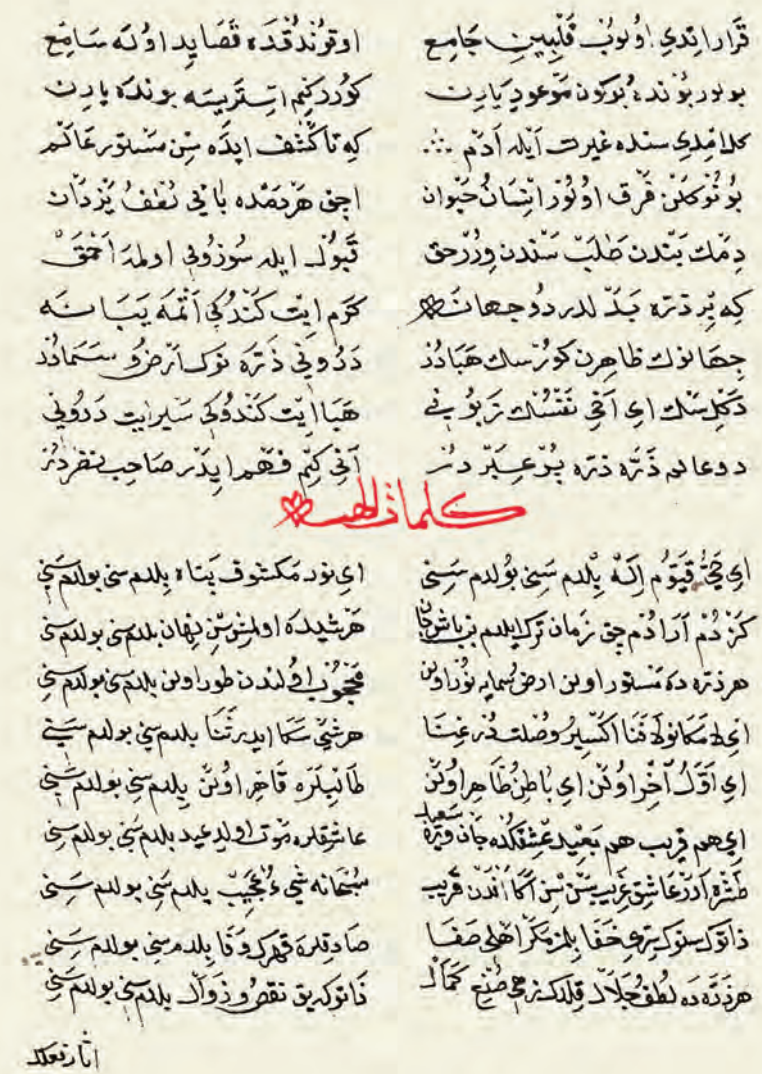

قرار ایتدی اولوب قلبین جامع — اوقوندقده قصاید اوله سامع
بولور بونده بوکون موعود یارن — کوردکیم استریسه بونده یارن
کلامدی سنده غیرت ایله آدم — که تا کشف ایده سن مستور عالم
بو نوکلن فرق اولور انسان حیوان — اچق هر دمده بابی لطف یزدان
دمک بندن طلب سندن ورر حق — قبول ایله سوزونی اولمه احمق
که بر ذره بدلدر دو جهانه — کرم ایت کندوکی اتمه یبانه
جهانوک ظاهرن کورسک هبادر — درونی ذره نوک ارض و سمادر
دکلسک ای اخی نفسک زبونی — هبا ایت کندوکی سیر ایت درونی
دو عالم ذره ذره بر عبردر — انی کیم فهم ایدر صاحب نظردر

کلمات الهیه

ای حی قیوم اله بلدم سنی بولدم سنی — ای نور مکشوف پناه بلدم سنی بولدم سنی
کزدم آرادم چق زمان ترک ایلدم بن باش جان — هر شیده اولمش سن نهان بلدم سنی بولدم سنی
هر ذره ده مستور اولن ارض و سمایه نور اولن — محجوب اولندن طور اولن بلدم سنی بولدم سنی
ای لامکانولا فنا اکسیر وصلتدر غنا — هر شی سکا ایدر ثنا بلدم سنی بولدم سنی
ای اول آخر اولن ای باطن ظاهر اولن — طالبلره قاهر اولن بلدم سنی بولدم سنی
ای هم قریب هم بعید عشقکده جان ویره سعید — عاشقلره موت اولدی عید بلدم سنی بولدم سنی
طشره آدر عاشق غریب سن سن اکا اندن قریب — سبحانه شی عجیب بلدم سنی بولدم سنی
ذاتوک سنوک سری خفا بلمز مکر اهلی صفا — صادقلره قهرک وفا بلدم سنی بولدم سنی
هر ذره ده لطف جلال قلدک زهی صنع کمال — ذاتوکه یق نقص و زوال بلدم سنی بولدم سنی

اثار فعلک

٩٤

نه باغ اولکم فضاءی بینهایه — دو عالم منتهی بق آکه غایه
اولوبدر ارض صفصف طاغ اعظم — تجلی ایلدی چون رب اکرم
نظر ایتسک عوج بق انده اصلا — زمین اولمش تمامت ارض بیضا
فنا بولمش نکم ور جمله اشیا — قلور باقی همان اول وجه اعلی
بو حالی کوردی اول قلدی تعجب — تحیر ایردی چون ایتدی تأدب
قریب اولمشدی باغه بلمزیدی — که جزوی پرده ور رفع اولمزیدی
که بدکه روضه اولمشدی داخل — ولیکن واردی جزویجه حائل
بولندی لکن استعداد تامی — وره رب رحیم اکا سلامی
ارشدی اکه حقدن چون هدایت — حجابی رفع اولوب کتدی تمامت
حقایق کشف اولوب کوردی کماهی — شهود ایتدی قمو شیده الهی
خبر ورمشدی اکا خضر هادی — که بر روضه ایچره بر منادی
ندا ایدن کورر متبوع اعلم — بلور بو روضة التوحید اکرم
کورر اهلن قمو اولکه اصحاب — هدایت ایدیلدی رب ارباب
ولیکن جمله احسن صورت اوزره — ظهور ایتمش قموسی سیرت اوزره
حجابیلن کورردی صوره تینی — حجاب کتدکوردی سیره تینی
حقیقت صورتی انسان سیرت — بو سری کشف ادن چق کوردی عبرت
نه مجلس بلجهان اولمش مغیر — نظر ایتدی قمو اشیا معنبر
الور اول هر برندن دلو بوتی — بولردن اوکرنور هم خوش خوتی
بولردن اخذ قلدی چونکه خوش بوی — اولور ازهار ایچنده نام شب بوی

[94a]

محیط اولدی قمو اشیا یقندر ∴ دیدیکم بودر نور علی نور ∴
اگرچیکم کوربدر نیجه انوار اربدر هر برندن نیجه آثار
بولور بو نور اما نور اشمل قلانی ناقص بو نور اکمل
کورر اول نوره غرق اولدی قرشی دیدی وارسه تجلی ایلدی حی
کوردی نور سابقده ملون اولوب هر بیرنه وجهی معین
بو نوک انلره یقدر ذره شبهی زمانی یوق مکان سمت وجهی
معرا در جهتدن لون یوقدر تغیردن منزه کون یوقدر
ادر اول نور قلب و روحه تأثیر اولور اولکه حالی جمله تغییر
سرادق رفع اولور چون محتجبدن ارشدی حصه و اسجد وقت ربدن
بقر اعضاسنوک هر ذره سینه او نور غرق اولور هب شعله سینه
بو حالی کندسنده چونکه کوزدی کدب عقلی اودم یوز بیره اوزدی
چو قربت حاصل اولدی سجده ایتدی چو رؤیت حاصل اولدی محوه یتدی
بو بر حالتدر اولمایه تقریر که یوز بیک یلده اولمز بیر تعبیر
اوکم ذوق ایلدی اکلر مرادی اوکم ذوق ایتدی کوردی سوادی
اولوب حاصل اکا اولدمده وصلت قلور اول سجده اچره نیجه مدت
بولور کلا وجودی چون فنای قمو اشیادن اول بولدی غنای
وجودی اولن چون ایتدی افنا وجود ثانی برله قلدی انشا
کوزن اچدی کورر بر جای اکبر بو عالم اکه نسخه لکن ابتر
بولور کندوی اولدم باغ اچنده تجلی ایلمش رب طاغ اچنده ∴

نه باغ اولکم

[93b]

٩٢

ایرشمش چمنه غایت لطافت — عناصر حکم رفع اولمش تمامت
نظر ایتدی سراتی سرّه خلوت — بو حالتدن ایرشدی اکه حیرت
دیدی یارب نه سردر اشبو حالت — یغیدی بنده سابقده بو عادت
رجام اولدرکی باقی اوله بو حال — ادا ایتمز بو حالی نیجه بیک قال
مکر کیم لیلة القدر ید بو شب — تجلی ایدسر اشیایه اول رب
اولور هر یلده بر قل التفاتی — اکا هر کیم ایرر بولدی حیاتی
حقیقتده دکلدر وقت معلوم — کیم احیا ایتدیل اولماد محروم
اوکیم حاضر کوریسر رب اعلی — اوکیم غافل ایکی عالمده اعمی
چو ضایع غفلتیلن کچسه هر آن — که لطف و فضل حقدر سر پنهان
کمی احیا ادر بل لیک کورمز — کچر پس غفلت اوزره آن بیلمز
کمی عمرنده کیمی یلده بر کز — کمی آی کیم هفته کونده بر کز
کمی هر انده ایتدیکر شهودی — کورز ربن قلور هر دم سجودی
بو حال اوزره طوردکن شویله حاضر — اولور پس قبله دن بر نور ظاهر
ایرشدی شرق غرب ارض و سمایه — اولور غالب ضیاسی شمس و آیه
که هر بر ذره یه ایرشدی بهره — قمو اشیا کورندی ذره ذره
اکرچی روز شمسک نور اظهر — ولی شب نور حقدر قلبه انور
بو نورک پرتوی هر شیئه اردی — قمو سجده ایدوب یوز یره اوردی
مکر بو شب ایدی روزی مبارک — جمالن عرض ایدر خلقه تبارک
نزول ایدر یره روحی ملائک — کورینوب حق اولور هر شی هالک

[93a]

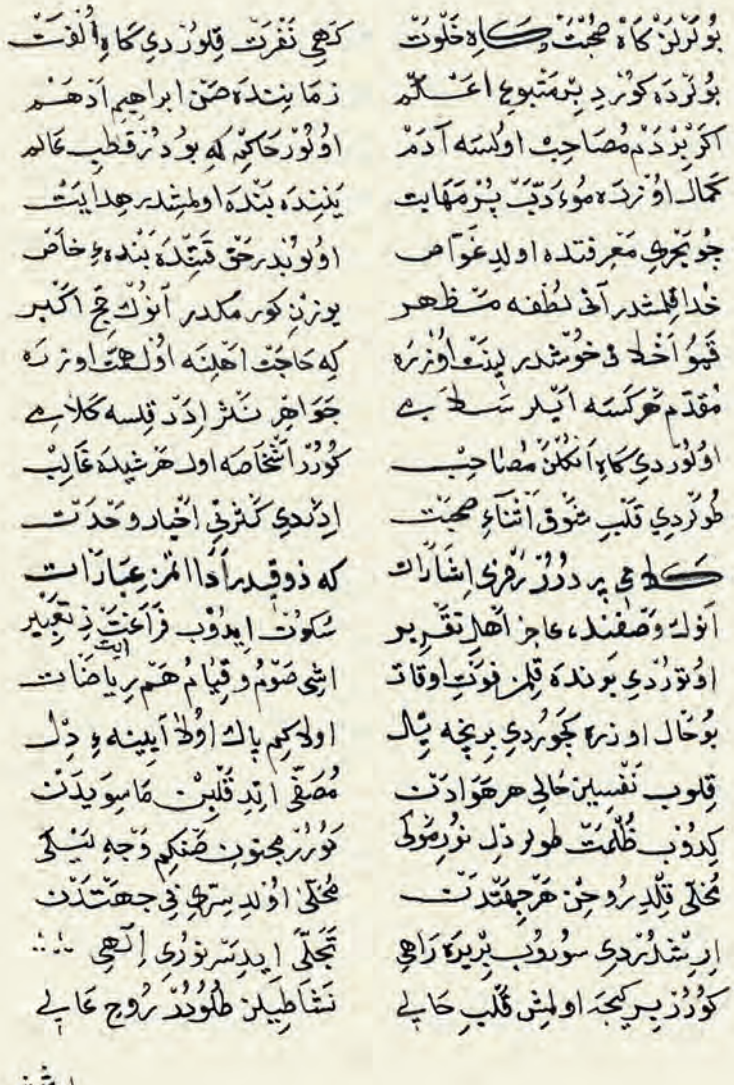

بولرلن کاه صحبت کاه خلوت — کهی نفرت قلوردی کاه الفت
بولرده کوردی بر متبوع اعلم — زمانینده صن ابراهیم ادهم
اکر بر دم مصاحب اولسه آدم — اولور حاکم که بودر قطب عالم
کمال اوزره موءدب پر مهابت — یننده بنده اولمشدر هدایت
چو بحری معرفتده اولدی غواص — اولوبدر حق قتنده بنده خاص
خدا قلمشدر آنی لطفه مظهر — یوزن کورمکدر آنوک حج اکبر
قیو اخلاق خوشدر لینت اوزره — که حاجت اهلنه اول همت اوزره
مقدم هر کسه ایلر سلامی — جواهر نثر ایدر قلسه کلامی
اولوردی کاه انکلن مصاحب — کورر اشخاصه اول هر شیده غالب
طولردی قلب شوق اثناء صحبت — ایدردی کثرتی اخبار وحدت
کلامی پر دورر رمزی اشارات — که ذوقیدر ادا اتمز عبارات
انوک وصفنده عاجز اهل تقریر — سکوت ایدوب فراغت ز تعبیر
اوتوردی بونده قلمز فوت اوقات — اشی صوم و قیام هم ریاضات
بو حال اوزره کچوردی برنجه یل — اولاکم پاک اولا آیینه دل
قلوب نفسین حالی هر هوادن — مصفی ایتدی قلبن ماسویدن
کیدوب ظلمت طولر دل نور مولی — کورر مجنون صنکم وجه لیلی
مخلی قلدی روحن هر جهتدن — مخلی اولدی سری فی جهتدن
ایرشدردی سوروب بر یره راهی — تجلی ایدی سر نوری الهی
کورر بر کیجه اولمش قلب حالی — نشاطیلن طولودر روح عالی

ارشمش

٩٢

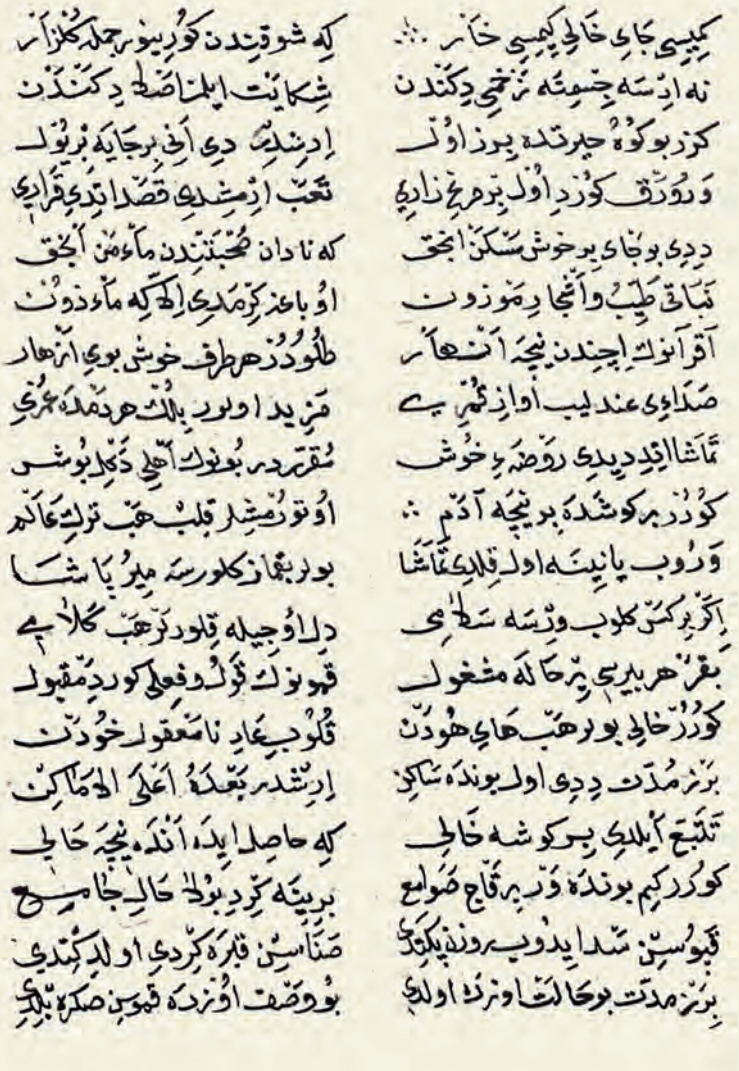

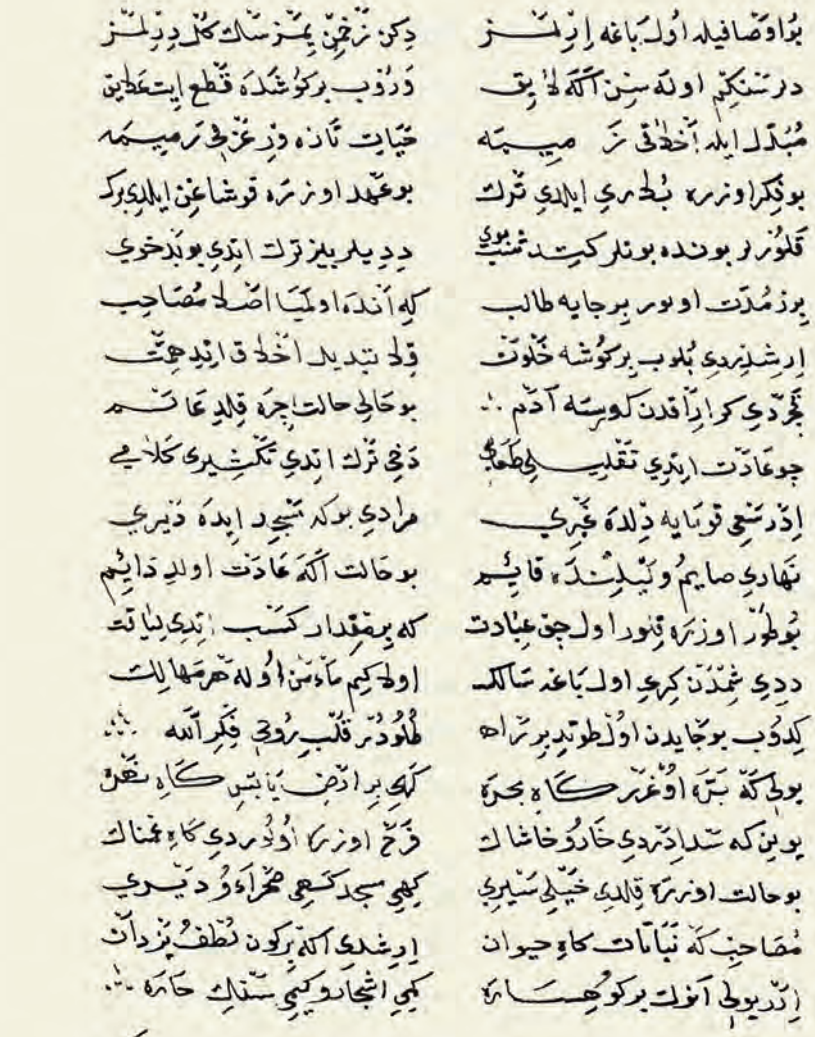

بو اوصافیله اول باغه ایرلمز — دکن زخمن یمز سنك کل دیرلمز
درسنکیم اوله سن آکه لایق — دروب برکوشده قطع ایت علایق
مبدل ایله اخلاقی زمیمه — حیات تازه ویرغزلی رمیمه
بو فکر اوزره بلاری ایلدی ترك — بو عهد اوزره قوشاغن ایلدی برك
قلورلر بونده بونلر کیتدی شب بوی — دیدیلر بیز ترك ایتدی بو بدخوی
بر زمدت اولور برجایه طالب — که انده اولمیا اصلا مصاحب
ارشدیردی بلوب برکوشه خلوت — قلا تبدیل اخلاق ایتدی همت
تجردی کر اراقدن کورسه آدم — بو حالی حالت اچره قلدی عالم
چو عادت ایتدی تقلیلی طعامی — دخی ترك ایتدی تکثیری کلامی
ادر سعی قومایه دلده غیری — مرادی بوکه مسجد ایده دیری
نهاری صایم ولیلنده قایم — بو حالت آکه عادت اولدی دایم
بو طور اوزره قلور اول چق عبادت — که بر مقدار کسب ایتدی لیاقت
دیدی شمدن کری اول باغه سالك — اولا کیم مأمن اوله هر مهالك
کدوب بو جایدن اول طوتدی بر راه — طلودر قلب روحی فکر الله
بولی که بره اوغرر کاه بحره — کهی بر ارض یابس کاه نهره
یولین که سد ادردی خار و خاشاك — فرح اوزره اولوردی کاه غمناك
بو حالت اوزره قلدی خیلی سیری — کهی مسجد کهی صحراء و دیری
مصاحب که نباتات کاه حیوان — ارشدی آکه برکون لطف یزدان
ایدر یولی آنوك برکوهساره — کمی اشجار و کیمی سنك حاره

کیمیسی

[91b]

٩١

سزیتدر اچی خوش بوی ازهار — بریسی قوقسه منکر ایده اقرار
طوروب برکس قلور انده ندائی — صلا ایتمش بلند ایتمش صدائی
ینومه جمع اولوب کلسون طوائف — ایشتسون هر بری آواز هاتف
نثار ایدم بو مجلسده جواهر — نه جوهر هر بری بر نجم زاهر
بوکون بزل ایلدم انواع نعمت — طویرلر کلسه لر کر جمله ملت
شو نعمتکم انی کوز کورمشدر — انوک وصفی قلاغه ارممشدر
دکلدر شمسی نار و دخانله — ینلمز جسمن اول بلکه جانله
اقتدم مجلسه خوش آب کوثر — کلوب اچمز انی بل شان ابتر
نه دکلو کلسلر جیعان و عطشان — اولورلر جمله سی ریان شبعان
بونوک امثال سویلر نیجه سوزلر — اوکیم طالبدرر اول سمت کوزلر
کمی وارمش کیسی داخ یولده — کمی ارمش کموک وار ماس دلده
اکا قصد ایلمش آدم زیاده — کمی اتلودرر کیمی پیاده
ولی هر کیش ار کورمز سبیلی — مکر اچمش اولا اول سلسبیلی
دلیل اولمش اوله عونی الهی — رفیق اولسه هدایت بولدراهی
ودک سز داخی سیر ایلک او حالی — بو یابس یرده قلمک شویله خالی
تمام اتدی بولر اوصاف تقریر — بو سوزلر ایلدی شب بویه تأثیر
بو سوزدن باقسی حظ اتمدیلر — انوک چون بیله بوله کتمدیلر
چو یوقدر غیر سنده اشبو خلقت — انوکچون اتمدیلر وصله همت
قلور شب بوی اول باغه محبت — دیدی کندویه لازم ایله عزلت

[91a]

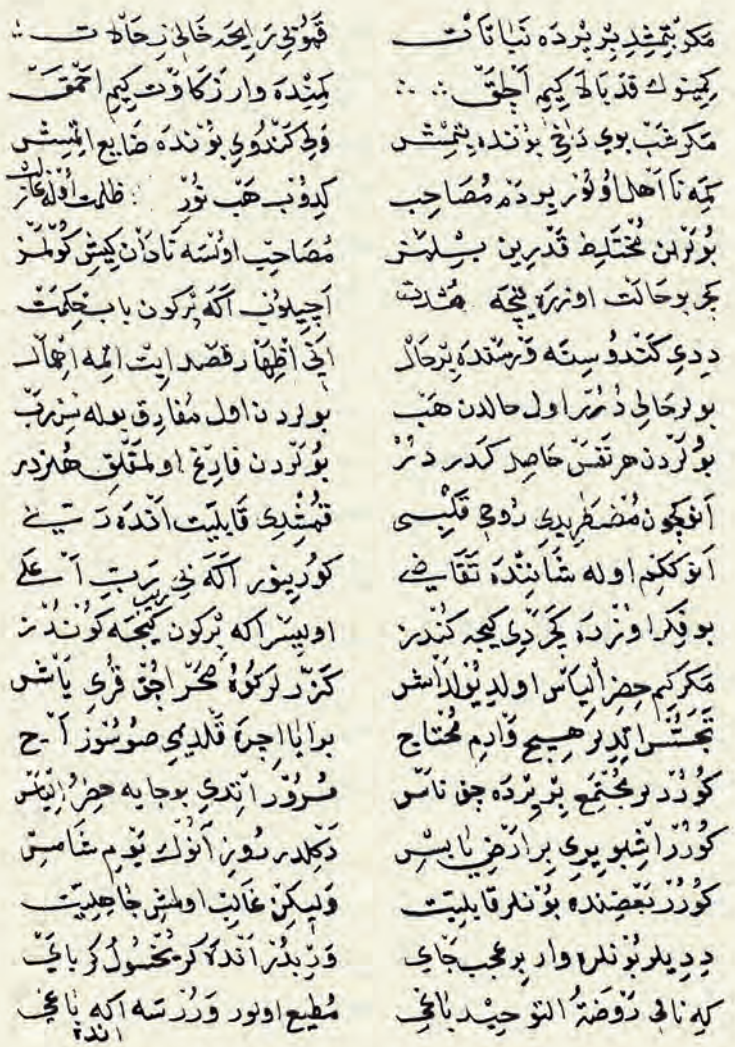

مکر بتمشدی بر پرده نباتات ... قمو بی رایحه خالی ز حالات
کمینوك قد بالا کیم آچلق ... کمنده وار زکاوت کیم احمق
مکر شب بوی داخی بونده بتمش ... ولی کندوی بونده ضایع ایتمش
کمه نا اهل اولور بردم مصاحب ... کدوب هب نور ظلمت اوله غالب
بولرلن مختلط قدرین بیلمز ... مصاحب اولسه نادان کیش کولمز
کچر بو حالت اوزره نیجه مدت ... آچیلوب اکه برکون باب حکمت
دیدی کندوسنه ورسنده بر حال ... انی اظهار قصد ایت ایمه اهمال
بولر حالی دورر اول حالدن هب ... بولردن اول مفارق بوله سن رب
بولردن هر نفس حاصل کدر در ... بولردن فارغ اولمقلق هلزدر
آنوکچون مضطربدی روحی قلبی ... قمشدی قابلیت انده ربی
آنوککم اوله شاننده تقاضی ... کورینور اکه بی رب اعلی
بو فکر اوزره کچردی کیجه کندز ... اولیسر اکه برکون کیجه کوندز
مکر کیم حضر الیاس اولدیولداش ... کزرلر کوه صحرا چق قری یاش
تجسس ایدر هیچ وارم محتاج ... برایا اچره قلدیمی صوسوز آج
کوردر مجتمع بر پرده چق ناس ... مرور ایتدی بو جایه حضر الیاس
کوردر اشبو یری بر ارض یابس ... دکلدر روز آنوك یوم شامس
کوردر بعضنده بونلر قابلیت ... ولیکن غالب اولمش جاهلیت
دیدیلر بونلره وار بر عجب جای ... وریدر انده کر تحصول کر بای
که نامی روضة التوحید باغی ... مطیع اولور وررسه اکه باغی
انده

فرینده

[90b]

٩٠

کل ای طالب اولن وصال نکار — قومه قدر ذره کوکلده غبار
ادرسک مصفی کوکل از کدر — قلور اکه حق کونده یتمش نظر
جلا ایلسک قلبک آیینه سن — تجلاء حقه بل آیینه سن
اولرکم قلور رفع غفلت زعین — کورر کنه اشیا اولوب حقه عین
اوکیم هر نفس حقه ناظر درر — کورر حق هر شیده حاضر درر
اولرکیم اچق طوتدی قلبن مدام — ایرر حقدن انلاره هر دم سلام
اوکیم عادتی اولدی صوفی وصال — بو خلق ایچره انلردر اهل حال
اوکیم عادتی اولد احیاء شب — مقرر شهود ایتدی بشیده رب
اولرکم قلورلر قیامی سنه — ایرر قدره سندا خی ترک ایت سنه
بلوک هرکه احیا ادرسه سنین — اولور قلب انوک کتاب مبین
کموک عادتی اولسه جوع و سهر — اولور حق حضورنده اول هر سحر
قلن کیجه کوندز صیام و قیام — بلور قربتی حق اول بالتمام
بو طور اوزره هرکیم سلوک ایتدراه — اولور منتهی اکه بی شک اله
کل ای طالب ایله اوزک امتحان — اوله اچله باب سری نهان
دمک بندن اماکه اتمک سنک — دلالت بنم یوله کتمک سنوک

امدن شب بوی

ایشتکم نقل ایدم احوال شب بوی — نچون ازهار اچنده اولد خوش خوی
ندن اولدی انوک مقصود حاصل — نه راهه سالک اولدی اولد واصل
بو سوزلردن اکورسک حصه سنده — ارشدر جانکی جانانه تنده

[90a]

فکر دنیا ایلسم غایت قویدر بو کوکل — طاعت اتمک قصد قلسم یقدر بندن کهل

کر صلوة کر صیام اتسم ریا و سمعه در — قول فکرم هر نکم وار بر غرضدر بو علل

نفسمه تابع اولوب اول رتبه عصیانات اتمشم — روز محشر کلیه اعمالده بلبندن اقل

نقد عمری معصیت یولنده هب قلدم تلف — اولمشمدر هر عذابی شدته یارب محل

آرزوی نفسمه شولدکلو سعی ایتدمکه اوش — کلدی عمرم آخر اولدی الده یقدر ما حصل

اتصافی معصیتلن بولمشم بر حد کم — بو نیجه مخلوق ایچره یارب یقدر بکا مثل

عدلکیلن کر عذاب اتسک بکا یوم الجزا — کر کوره حالم فرار ایده یمندن هب ملل

قلمشم یارب ضلالت اچره هادی اول بکا — هر که سندن هدایت ایردیق اکا وجل

کر ضیاء شمس جودک ارمیه بن قلمشم — ظلمتی عصیانده مانند اشلر در وحل

اولمزم نومید یارب فیض فضلکدن سنک — نفس بدخویه معاصی کروره نی حد زلل

خلق عالم فاجر اولسه یا مطیع اولسه قمو — ذات پاکوکه سنک کلمز تزاید یا خلل

هر کشی کر خیر کر شر اتسه راجع نفسنه — لیس للانسان الا ما سعی دیدک ازل

چونکه تعمیمی عطا ادوب دیدک لا تقنطوا — آب رحمتدن مقرر بلدی خلق ایرر بلل

رشحه رحمت عصاتی مؤمنینه پسدر — زمره معفودن اولمقدر رجائی بی بدل

مجرمی عاصیلرک جرمن قمو عفو ایلیوب — جنت و دیدار روز سنک ساکه مکسه اتمز جدل

بحر رحمت قطره قرینده جمله محو اولور — بو معاصینک کر اوله هر بریسی بر جبل

یا الهی سن خلاص ایت بو سیه روتبندکی — مکر و شیطان و هوا نفسدن قبل لاجل

لطف فضلکدن خدایا عارف اسرارکه — فتح اوله تا سر عالم قلمیا کوزده سبل

ایت مطلع

کلای

[89b]

٨٩

جاهلان ایدر بزم حور و قصور — یق عبادت رحمته اولمش غرور
عاقلان مقصود قومز یارینه — آلدنن فوت ایدر فرصت یارینه
جاهلان خلط ایتدی دنیایه اوزن — خاب غفلت بغلمش ایکی کوزن
عاقل اولن حق بونده ایتدی شهود — سفله آلدنمدی اوجه ایتدی صعود
جاهل اولن رؤیت اوخریده صنور — بلمیوب مقصود اولیده قلور
عاقل اولان اچدی عبرت کوزنی — اکلیوب ذوق ایتدی حکمت سزنی
جاهل اولن بی بصیرت بی خبر — سویله سک حکمت کلامن درکدر
عاقل اولن کورمدی هیچ غیر یار — ظاهر و باطن قموشی هر نوار
جاهل اولن بلمدی یاریله غیر — باطنینی عالمک قلمادی سیر
عاقل اولن فهم ایدر سوزدن مراد — مانع اولمز فهم معنایه سواد
جاهل اولن ظاهرن اکلر همان — قصد فهم ایتمز طولر قلبی کمان
عاقلان فهم ایدر سوزدن صاحبین — کورجک خط اکلدیلر کاتبین
جاهلان قاتنده بردر هر کلام — قدرتی یق فرق ایده خاص و عوام
عاقله مقصود اولن تنبیه در — لوث دنیادن اوزن تنزیه در
جاهله مقصود اولن توبیخ در — هر سزم باشنه چون برمیخ در
بر عجب سردر سرای کاینات — زنده سعی موت ایدر مرده حیات

کلمات الهیه

قلمدم بن عمرم ایچره حقه لایق بر عمل — کیجه کوندز وردی ذکرم فکرتی طولی امل
خلوتمده مشتهای نفس اتمکدر اشم — جلوتمده خود مساوی غیبتو مکر و حیل

[89a]

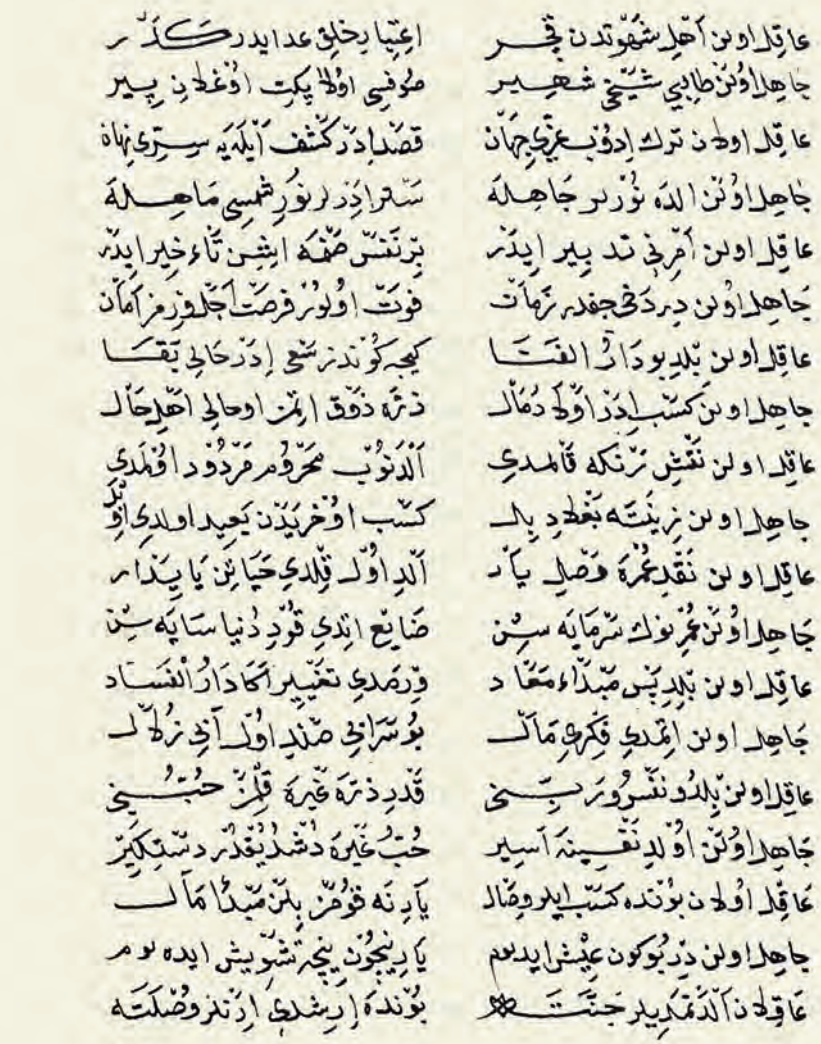

عاقل اولن اهل شهوتدن قچر — اعتبار خلق عد ایدر کدر
جاهل اولن طالبی شیخی شهیر — صوفیی اولا پکت اوغلان پیر
عاقل اولان ترک ایدوب عزی جهان — قصد ایدر کشف ایله یه سری نهان
جاهل اولن الده نورلر جاهله — ستر ایدرلر نور شمسی ماهله
عاقل اولن امرنی تدبیر ایدر — بر نفس صنمه ایشن تأخیر ایدر
جاهل اولن دیر دخی جفدر زمان — فوت اولور فرصت اجل ورمز امان
عاقل اولن بلدیو دار الفنا — کیجه کوندز سعی ایدر حالی بقا
جاهل اولن کسب ایدر اولا دمال — ذره ذوق ایتمز او حالی اهل حال
عاقل اولن نقش رنکه قالمدی — الدنوب محروم مردود اولمدی
جاهل اولن زینته بغلادی بل — کسب اوخریدن بعید اولدی اول
عاقل اولن نقد عمره وصل یار — الدی اول قلدی حیاتن یا یدار
جاهل اولن عمر نوک سرمایه سن — ضایع ایتدی قود دنیا سایه سن
عاقل اولن بلدی پس مبدأ معاد — ورمدی تغییر اکا دار الفساد
جاهل اولن ایتمدی فکری مآل — بو سرابی صندی اول آبی زلال
عاقل اولن بلدو نفس و ربنی — قدر ذره غیره قلمز حبنی
جاهل اولن اولدی نفسینه اسیر — حب غیره دشدیقدر دستکیر
عاقل اولان بونده کسب ایلر وصال — یارینه قومز بلن مبدأ مآل
جاهل اولن دیر بو کون عیش ایدیوم — یارینجون نیجه تشویش ایده یوم
عاقلان الدتمدیلر جنت — بونده ارشدی ارنلر وصلته

جاهلان

٨٨

بی نهایت کندوی قلدی مدح — انلری قلدی کمال اوزره قدح
در ضلالتدر مقرر ساکه نام — ادکی تغییر ایتمش سن تمام
صورتی انسانده شیطان سن کزر — اهل حقک مجلسن کورسه بوزر
بی ادبسن طورمه قرشومده بنم — کیم کورنجک سومدی جانو تنم
چون هدایتچق تتبع ایلدی — هر طرفدن دقتیلن ییلدی
بولمدی بر قدره ذره بوی خوش — حکم ادر طشره سی معمور ایچی بوش
چون هدایت اول قپودن رد اولور — اول نفسده باب رحمت سد اولور
هر قلدی اولد محرومی ابد — فیض رحمتدن اکا یوقدر مدد
کیم هدایتلن کدنلر بر مراد — اولدرر انلر درر نعم العباد
کیم قلور اولدی ضلالت مظهری — کیم کدر اولدی هدایت مفخری
عاقلان اولدی هدایت تابعی — جاهلان اولدی ضلالت تابعی
عاقلان الدنمدیلر صورته — ناظر اولدیلر درونی حالته
صورتندن سیره تن ذوق ایتدیلر — قالبندن قلبنی فرق ایتدیلر
جاهلان صندیلر آنی بر کمال — ظاهرندن کوردیلر بر خوب جمال
طشره شی بیکی صنورلر قلبنی — اهل اولماین نه بلسون قلبنی
عاقل اولن اولمدی صورت پرست — اهل حالی بولدی ذیلینه اورد دست
جاهل اولن کوزلدی تاج و قبا — خوش صقل تسبیح و مسواک و عبا
عاقل اولن اهل حال استر کدر — طشره سی معمور اولا حالی سزر
جاهل اولن صورتی زیبا ارر — اهل فقر اوزره کوره قلمز نظر

[88a]

اشبو حال اوزره کدر خیلی زمان — کلدی بر سیاح انده ناکهان
کوردی بر ترتیب دوزمش بر کشی — کندیه قدری شرف ورمکا ایشی
مجلس ایتمش جمع اولمش چق بشر — هر برینوك قلب مملودر کدر
بو کشی کردی قپودن ایچرو ... — میر کوردی دیدی اکا کلبرو
کیم نه یردن کلدکك ایکل بیان — یا نه کوردك بو جهانده قل عیان
یا نه در اسمك بزه ورکل خبر — یا نه در مقصود قلدك سن سفر
دیدی آدمدر هدایت ای عزیز — استرم عالمده بر صاحب تمیز
روضة التوحیدر باکا مکان — کورمشم بن انده بر صاحب زمان
مجلس ایتمش اول عجب دعوی ایدر — دیرکوك وار شبهه سی کلسون کدر
یا ننه جمع اولمش اشخاصی عجب — هر بری اهلی سکون اهلی ادب
ذو روایح در شکوفه هر طرف — بر لالی هر کشی کویا صدف
هر کلامی بر اشارا تورموز — قلب و روح و سر ستر اولمش کنوز
احسن اخلاق اوزره خلقتی — هر که صادقدر ایدر اول همتی
لوح محفوظ ایلمشدر قلبنی — انده اثبات ایتدی اشیا سلبنی
شویله مدح ایتدی هدایت اول ادی — کورمکه محتاج اولدی هر بری
میر خلقك اضطرابن فهم ایدر — کندیی ترك ایده لر وهم ایدر
دیدی انلر طالبو دنیا قمو — بن جهاندن کچدم از خوفی طمو
قل نظر اطرافه ای شخص کور — هیچ متاعی جهانوك وارم کور
بر شکوفه داخی حتی یوقدر — زینتی دنیا اوتورده چقدر

بی نهایت

[87b]

٨٧

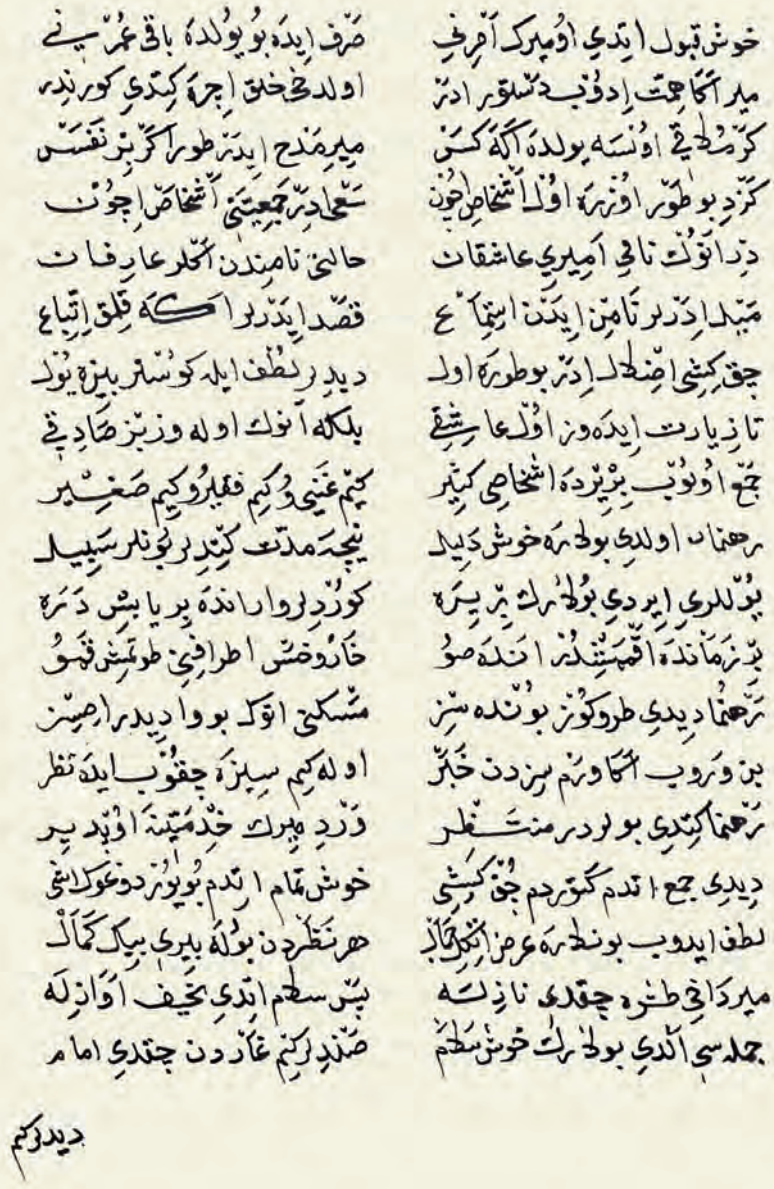

خوش قبول ایتدی اومیرک امرنی — صرف ایده بو یولده باقی عمرینی
میر آکا همت ایدوب دستور ادر — اولدخی خلق اچره کیتدی کورندر
کرم ملاقی اونسه یولده آکه کس — میر مدح ایدر طور اکر بر نفس
کزدی بو طور اوزره اول اشخاص اچون — سعی ادر جمعیتنی اشخاص اچون
در انوک نامی امیری عاشقان — حالنی نامندن آکلر عارفان
میل ایدرلر نامن ایدن استماع — قصد ایدرلر آکه قلمق اتباع
چق کیشی اضلال ایدر بو طوره اول — دیدیلر لطف ایله کوستر بیزه یول
تا زیارت ایده وز اول عاشقی — بلکه انوک اوله وز بز صادقی
جمع اولوب بر یرده اشخاصی کثیر — کیم غنی و کیم فقیر و کیم صغیر
رهنما اولدی بولاره خوش دلیل — نیجه مدت کیتدیلر بونلر سبیل
یوللری ایردی بولارک بر یره — کوردیلر وار انده بر یابس دره
بر زمانده اقمشدر انده صو — خار و خس اطرافنی طوتمش قمو
رهنما دیدی طروکوز بونده سز — مسکنی انوک بو وادیدر اصسز
بن وروب آکا ورم سزدن خبر — اوله کیم سیزه چقوب ایده نظر
رهنما کیتدی بولردر منتظر — وردی میرک خدمتینه اوپدیر
دیدی جمع اتدم کتوردم چق کیشی — خوش تمام اتدم بو یوز دوغوک اشی
لطف ایدوب بونلاره عرض ایتکل حال — هر نظردن بوله بیری بیک کمال
میر داخی طشره چقدی نازله — پس سلام ایتدی نحیف آوازله
جمله سی آلدی بولارک خوش سلام — صندیلر کیم غاردن چقدی امام

دیدیلر کیم

٨٦

بینه آخر قلدی بر یرده ظهور — اتفاق ایتدی اکا بر کس مرور
کیم مکر بو کس کلدردی کعبیه — یول آزدی اوغره دی بلمز نیه
کوردی بر صورت عجب خوف ایلدی — میر خوفن بلدی اکا سویلدی
قورقمه بندن یانمه اولغل یقین — چون سنی سوق ایتدی رب العالمین
خوش هدایت ایلمش مولی سکا — کیم سنی سوق ایلدی بونده بکا
کلبرو بونده بکا اولغل قرین — تا که حاصل ایده سن حق الیقین
هم حقایقدن سنی ایدم خبیر — بنده اولا قابوله اوغلان و پیر
چون طوقوندی باشوکه ظلی هما — خلق ایچنده آدک اول سون رهنما
نیجه لر واردر مسمی بالنقیض — کیم صحیح اولدی آدی اولدر مریض
اول مقوله اولن اسمادن بری — بودر ز فهم سزم قلما کری
قلدی اول بیچاره لا فیله بند — بنده اولدی قالدی انده دردمند
اول مزخرف سوزلرندن آکه چق — نسنه لر تعلیم ایتدی اصل یق
بو کشی خود ابله احمق ایدی — هب قبول ایتدی نه سوزلر کیم دیدی
اعتقاد ایتدی بو که یقدر نظیر — وصفنی یازمز بو نوک بو زبیک دیر
نیجه مدت بونده خدمت ایلدی — دایما میر یله صحبت ایلدی
دید بر کون آکه میر و عاشقان — کل ینومه ای رئیسی صادقان
ساکه دستور ایده ین خلق اچره ور — کوردکل احوالدن ور کل خبر
نیجه قابل کمسه لر وردر کلور — خدمت و صحبت ایدوب دولت بلور
سن دلالت ایلیوب اولغل مثاب — تا که سالک اوله لر راهی صواب

[86a]

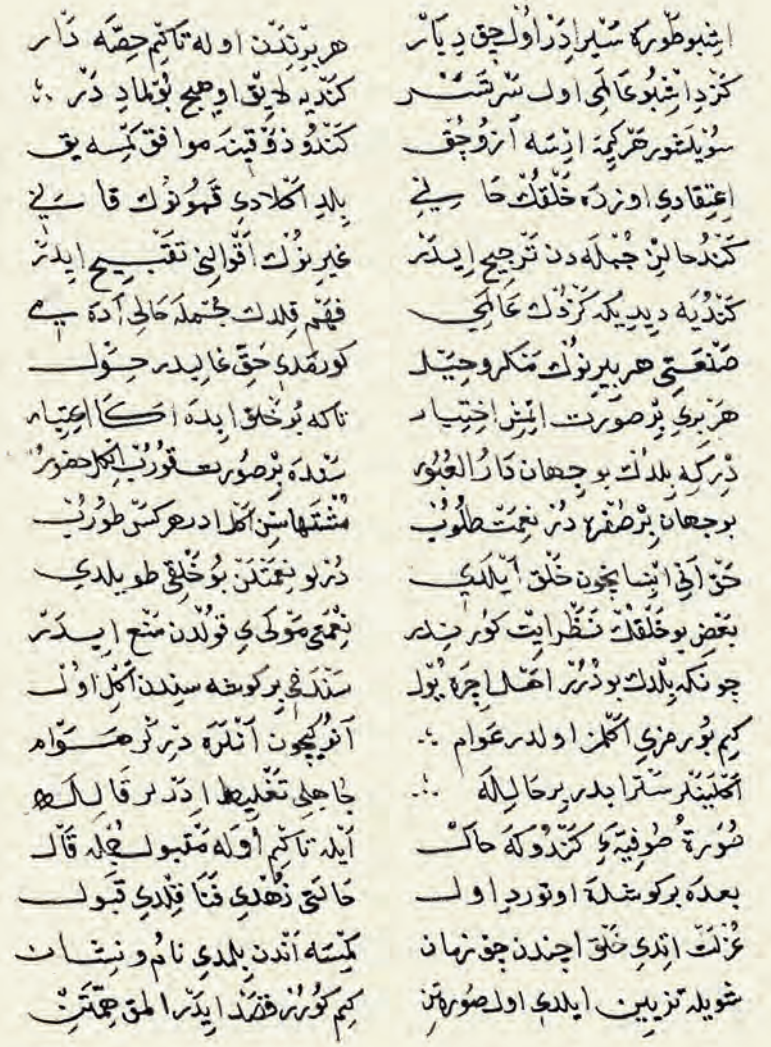

بینه آخر

٨٥

جمله سی ازغوندر شیطاندن — وای آکا فضل ارضیه رحماندن
روز شب شیطان کلور خدمت اچون — هر نفسده آکه بیك لعنت اچون
کندو اولدی چون رئیس الملحدین — کیتدیلر قعری جحیمه اجمعین
باکه بر تنبیه در لازم اولن — اص اولمز صوك نفس نادم اولن
غافل اولمه حاضر اول ای طالبون — جاهل اولمه عاقل اول ای سالکون
رهبر اولسه ساکه کر عونی خدا — سوق ایدر بابی الهی بی جدا
فتح اولوب بابی طریقی مصطفی — کشف اولور سری رسولی مرتضی
عاقل اولدر حصه آلدی قصه دن — جاهل اولدر حال اولمز غصه دن

امدن میر عاشقان

دکله یارا حال میری عاشقان — کیم نه صورت قورد اول بر جست جان
یا نه وجه اوزره جهانی اکلدی — کیم جهانی بلدی حالن طکلدی
حق تعالی خلقتن قلمش عجب — کیم ریاست رتبتن ایلر طلب
مقتضی نفسنه اولمش اسیر — فکر هر دم خلقه اولمقدر امیر
لیك استحقاق یقدر دولت — حالنی بلمز دوشبدر محنت
قلب ملودر انوك عجب و غرور — کیجه کوندز فکرجق یقدر حضور
کندویه دیر بو جهانی سیر قل — کورنه خلق ایتدی خدا انا بکل
کیم نه وجه اکلمشلر عالمی — یا حقیقت بلدرمی اده می
آخری بر کون طوروب قلدی سفر — تا که عالم خلقنه ایده نظر
هم تجسس ایده بونلر حالنی — هر برینوك دکلیه اقوالنی

[85a]

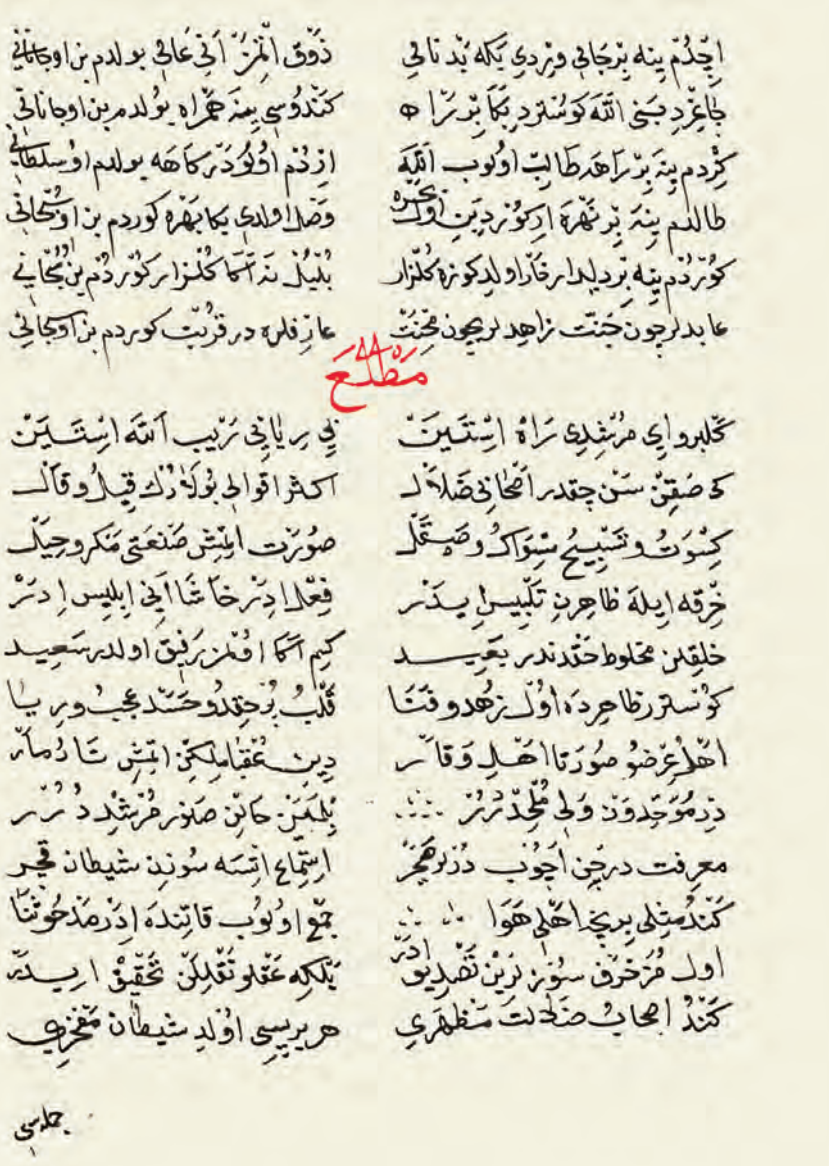

اچدم ینه بر جانی وردی بکه بدنامی — ذوق اتمز انی عالی بولدم بن او جانانی
جاغردی بنی الله کوستردی بکا بر راه — کندوسی ینه همراه بولدم بن او جانانی
کردم ینه بر راهه طالب اولوب الله — ازدم اولودر کاهه بولدم او سلطانی
طالدم ینه بر نهره ارکوردین اول بحره — وصل اولدی بکا بهره کوردم بن او سبحانی
کوردم ینه بر دیدار خار اولدی کوزه کلزار — بلبل نه اکا کلزار کوردم بن سبحانی
عابدلر چون جنت زاهدلر چون محنت — عارفلره در قربت کوردم بن او سبحانی

مطلع 44

کلبرو ای مرشدی راه استین — بی ریانی ریب الله استین
کی صقن سن چقدر اصحابی ضلال — اکثر اقوالی بولارک قیل و قال
کسوت و تسبیح مسواک و صقل — صورت ایتمش صنعتی مکر و حیل
خرقه ایله ظاهرن تلبیس ایدر — فعل ادر حاشا انی ابلیس ادر
خلقلن مخلوط حقدندر بعید — کیم اکا اولمز رفیق اولدر سعید
کوسترر ظاهرده اول زهد و فنا — قلب پر حقد و حسد عجب و ریا
اهل عرضو صورتا اهل وقار — دین عقبا ملکن ایتمش تار و مار
در موحدون ولی ملحد درر — بلمین حالن صنور مرشد درر
معرفت درجن اچوب درلر هجر — استماع ایتسه سوزن شیطان قجر
کندمثلی بر نیچه اهلی هوا — جمع اولوب قاتنده ادر مدحو ثنا
اول مزخرف سوزلرین تصدیق ادر — بلکه عقلو نقللن تحقیق ایدر
کندو اصحاب ضلالت مظهری — هر بریسی اولدی شیطان مفخری

جملسی

٨٤

کندیی بولدی مخالف اوله — دید وارسه ارد آخر اوله
پس وجودی اوین کیمش بولور — خوش لطیف تازه در بتمش بلور
کوردی بر اولمش روایح قلب روح — بلدکیم کندویه اولدی چق فتوح
بولدی اول حالات تعبیر اولمیا — بیک یل ایچره بیر تعبیر اولمیه
بو مقامی بلمز الا اهل ذوق — دکلمز بو سوز الا اهل شوق
سنده شوقک وارسه سعی ایله ذوق — تا که مکشوف اوله جمله تحت فوق
قرشوسنده قالدی صاحب همتک — دید شمدن صکره بودر خدمتک
خدمتیلن ارد اول خوش دولته — سنده ار سعی ایله صاحب همته
چون حیاته ارد اول بعد الممات — یق تغیر حالنه بولدی ثبات
قرشوسنده حاضر اولدی بر دوام — پس مقامات ایچره بو نعم المقام
اول سببدن خلق اچنده معتبر — اولدی خلق اندن روایح اخذ ادر
بعض الله طوتدیکیم عزت ایدر — باشنه قور باشنی زینت ایدر
چون تمام اخذ ایلدی اول همتی — قنق باغه وارسه ویرر زینتی
طالبا یارا بو دکلو پیدرر — صنمه بو اشیای خار و خسدرر
کامل اولدر حصه الدی ذره دن — ذوق دریا ایلدی هر قطره دن
بحره مستغرق صوسزدر جاهلون — بر اچنده صویه قندی کاملون
بو جهاندر بر خیالی پر عبر — بلدی آنی هر که کزدی در بدر

کلمات الهیه

بلدم دو جهان فانی قلدم طلب اول شانی — قربان ایدیبن جانی بولدم بن او جانانی

[84a]

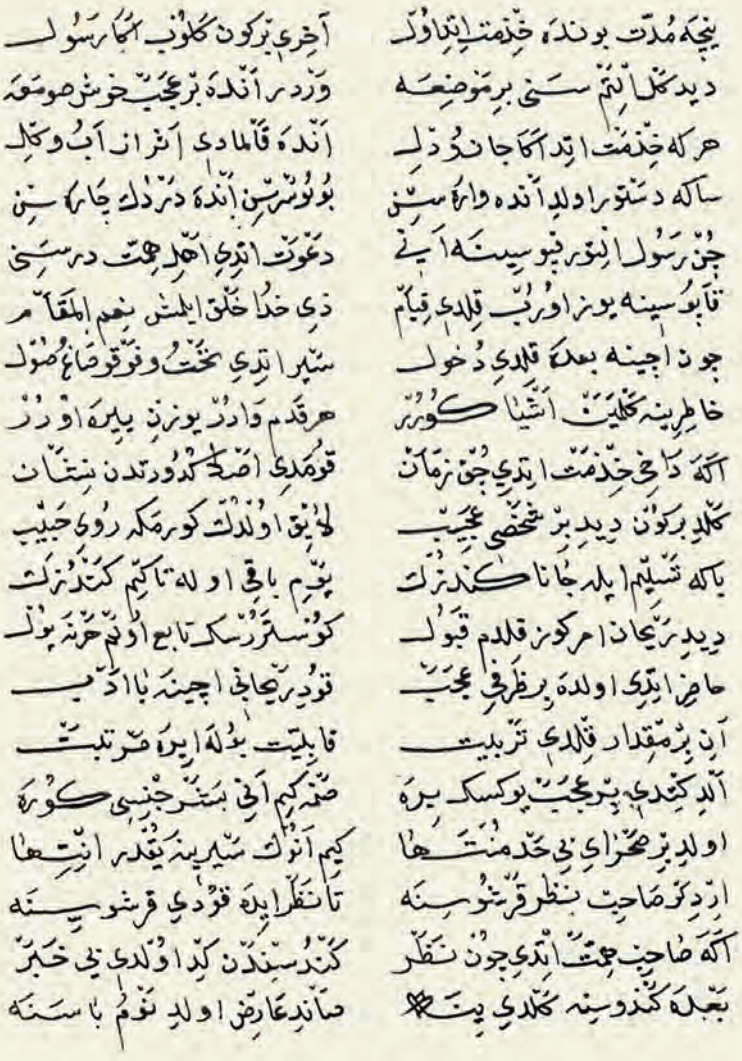

ینجه مدت بونده خدمت ایتدی اول — آخری برکون کلوب آکا رسول
دیدکل التم سنی بر موضعه — وردر انده بر عجب خوش صومعه
هر که خدمت ایتدی آکا جان و دل — انده قالمادی اثر از آب و کل
ساکه دستور اولدی انده واره سن — بو بوسرسن انده دردک چاره سن
چون رسول التور قپوسینه آنی — دعوت ایتدی اهل همت درسنی
قاپوسینه یوز اوروب قلدی قیام — ذی خدا خلق ایلمش نعم المقام
چون اچینه بعده قلدی دخول — سیر ایتدی تخت و فوقو صاغ صول
خاطرینه کلمین اشیا کورر — هر قدم وادر یوزن یره اورر
آکه داخی خدمت ایتدی چون زمان — قومدی اصلا کدورتدن نشان
کلدی برکون دیدی بر شخصی عجیب — لایق اولدک کورمکه روی حبیب
یاکه تسلیم ایله جانا کندزک — یوم باقی اوله تا کیم کندزک
دیدی ریحان امر کوز قلدم قبول — کوستررسک تابع اولم هر نه یول
حاضر ایتدی اولده بر ظرفی عجب — قودی ریحانی اچینه با ادب
آن بر مقدار قلدی تربیت — قابلیت بوله ایره مرتبت
آلدی کتدی بر عجب یوکسک یره — صنمه کیم آنی بشر جنسی کوره
اولدی بر صحرای بی حد منتها — کیم انوک سیرینه یقدر انتها
اردی کر صاحب نظر قرشوسنه — تا نظر ایده قودی قرشوسنه
آکه صاحب همت ایتدی چون نظر — کندوسندن کدا اولدی بی خبر
بعده کندوسنه کلدی ینه — صاندی عارض اولدی نوم باسنه

کندوی

٨٢

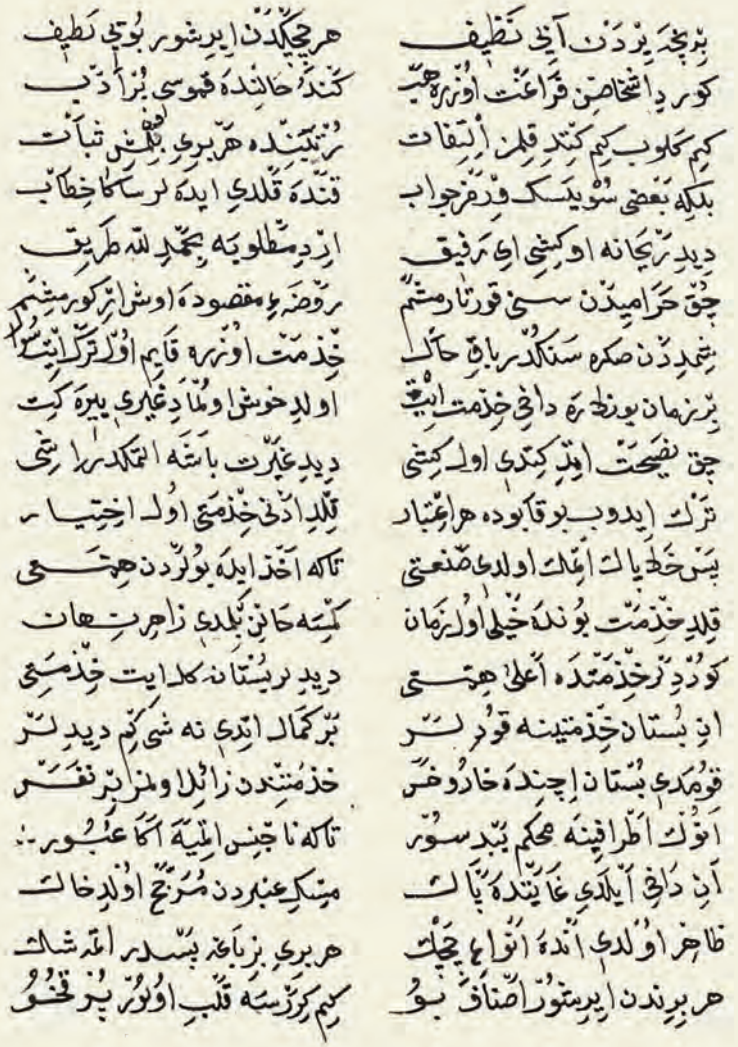

طشره سندن بقسه لر معمور یق — سیر اولنسه کراجی مستور چق
اهل جمله هر نورسه صاف دل — طالب اولورلر کورنجك صاف دل
تابع اولسك انده التم بن سنی — هب فقیر اولور نکم کلسه غنی
هر که فقر اوزره کلور بولور غنا — راحت اولور یولده چکدوکی عنا
کلسه جاهل قلب طولر معرفت — کلسه عالم انده بولمز منزلت
بونلرك حالی بلنمز ذکرله — هم دخی بولی بولونمز فکرله
کل بنملن کت سکا اولیم دلیل — هب شفا بولدی نکم کلدی علیل
بر مراد اولدی کلنلر نامراد — اهلنی کورن دیدی نعم العباد
کل تماشا ایت بو باغی بر نظر — طورمسك یق ساکه سیرکدن ضرر
نیجه یر سیر ایلدك کل بون کور — چق کیشی کلدی ولی کورمدی کور
طشره سنده قلمه قصد ایت داخل اول — هر که داخل اولدی اولدی کامل اول
تابع اولدی اکه ریحان کتدلر — کونلر اچره اکه بر کون یتدلر
کوردی بر صحرا اوجنده یوجه طاغ — طاغ اته کنده کورر بر عجبه باغ
کوردی انی قلب اولدی پر نشاط — دفع غم اولدی ارشدی انبساط
صن مسافر اردی کندو شهرنه — راحت اردی کتدی دهرك قهرنه
سیر ایدرکن کلدلر باغه قریب — سمعنه اردی هوای عندلیب
اشنالق وار اراده صانه سن — کندیه در بونده لازم یانه سن
جاننه تأثیر ایدر اشبو صدا — قصد ایدر کیم روحنی ایده فدا
بس دماغینه ایدر انواع بو — ایشدر هر ذره دن د اواز هو

بدیعه

[82b]

٨٢

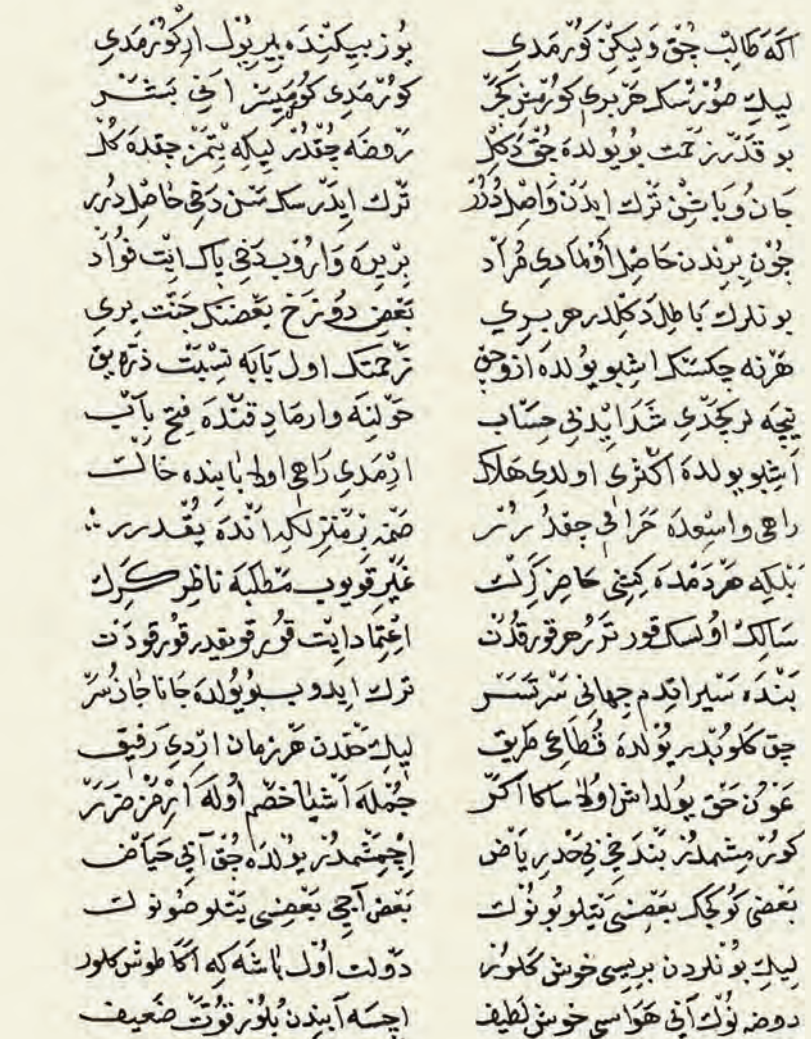

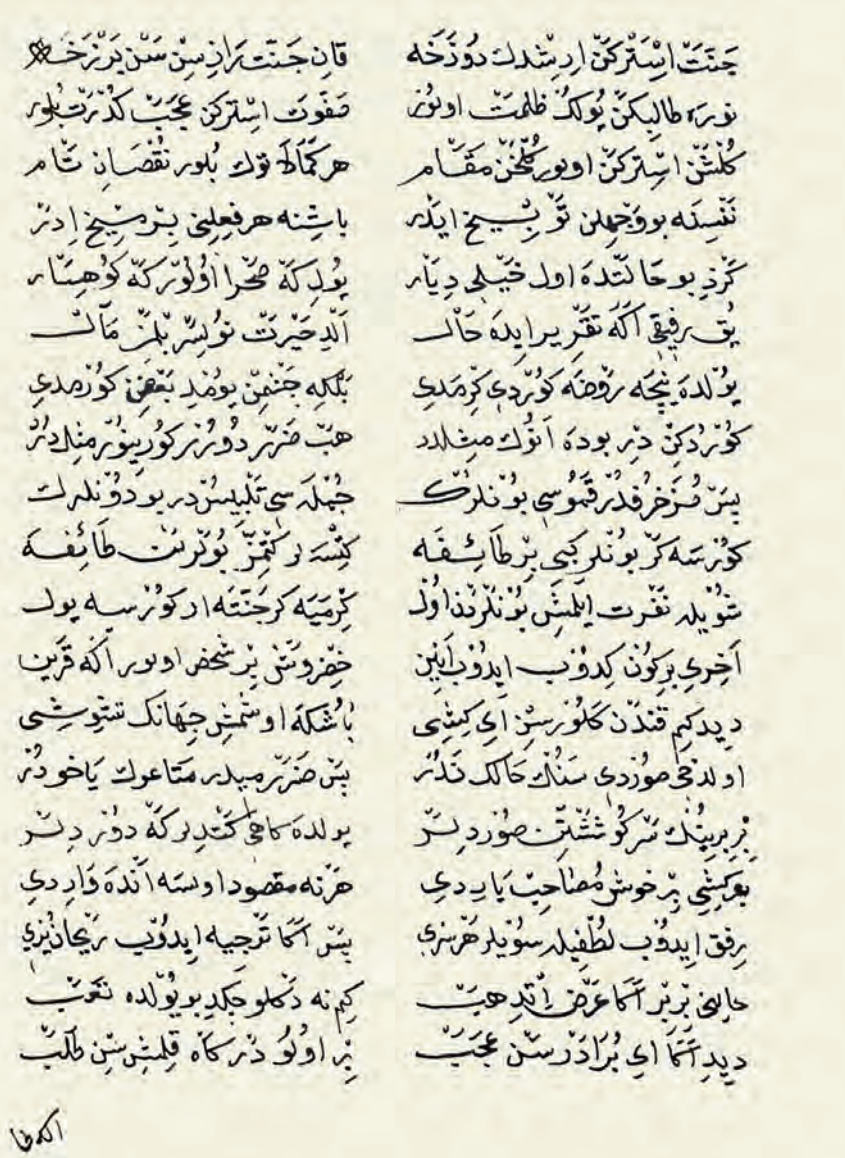

جنت استرکن ارشدك دوزخه — قان جنت رازسن سن برزخه
نوره طالبکن یولك ظلمت اولور — صفوت استرکن عجب کدرت بلور
کلشن استرکن اولور کلخن مقام — هر کمالا توك بلور نقصان تام
نفسنه بو وجهلن توبیخ ایدر — باشنه هر فعلنی بر مسیخ ایدر
کزدی بو حالتده اول خیلی دیار — یولکه صحرا اولورکه کوهسار
یق رفیقی اکه تقریر ایده حال — الدی حیرت نولسه بلمز مآل
یولده نیجه روضه کوردی کرمدی — بلکه جنتمن یومدی بعضن کورمدی
کوردکن در بوده انوك مثلدر — هب ضرر دورر کورینور مثلدر
پس صرخرفدر قموسی بونلرك — جمله سی تلبیسدر بو دونلرك
کورسه کر بونلر کبی بر طائفه — کتسه لر کتمز بولرسن طائفه
شویله نفرت ایلمش بونلردن اول — کرمیه کر جنته ار کورسه یول
آخری بر کون کدوب ایدوب انین — خضروش بر شخص اولور اکه قرین
دیدکم قندن کلورسن ای کشی — باشکه اوشمش جهانك تشویشی
اولدخی صوردی سنك حالك ندر — پس ضرر میدر متاعوك یاخودر
بر برینك سرکوششتن صوردیلر — یولده کاهی کتدیلر که دوردیلر
بر کشی بر خوش مصاحب یاردی — هر نه مقصود اولسه انده واردی
رفق ایدوب لطفیله سویلر هر سزی — پس اکا ترجیه ایدوب ریحان یزی
حالنی بر بر اکا عرض ایتدی هب — کیم نه دکلو چکدی بو یولده تعب
دیدی اکا ای برادر سن عجب — بر اولو درکاه قلمش سن طلب

اکه طا

٨١

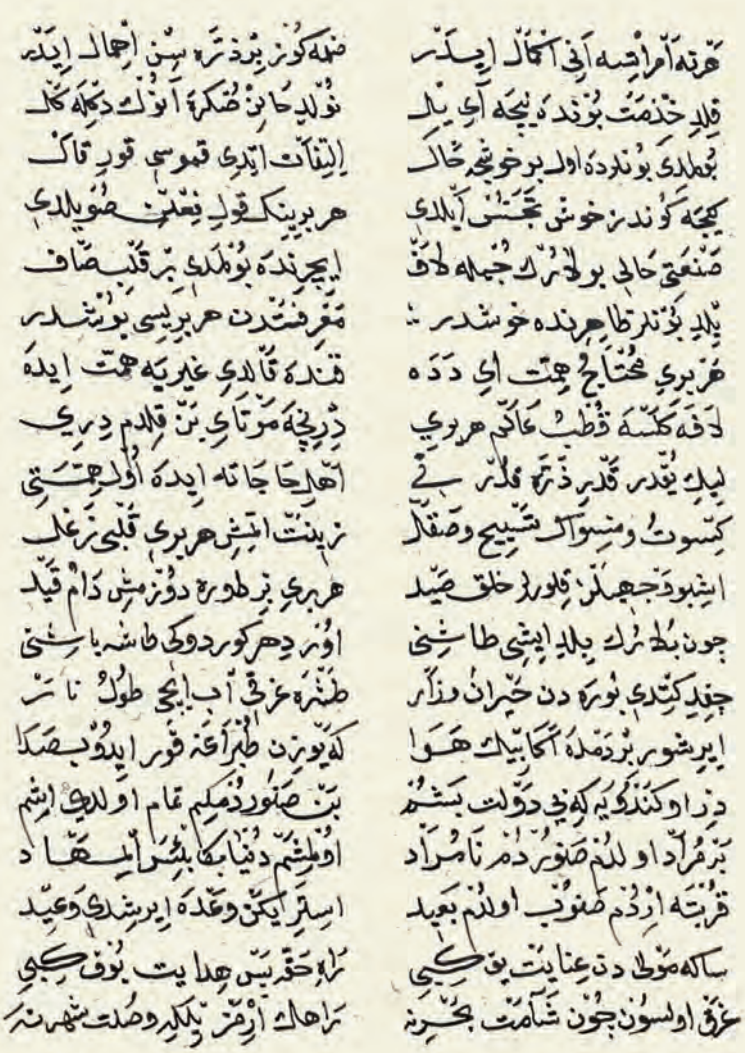

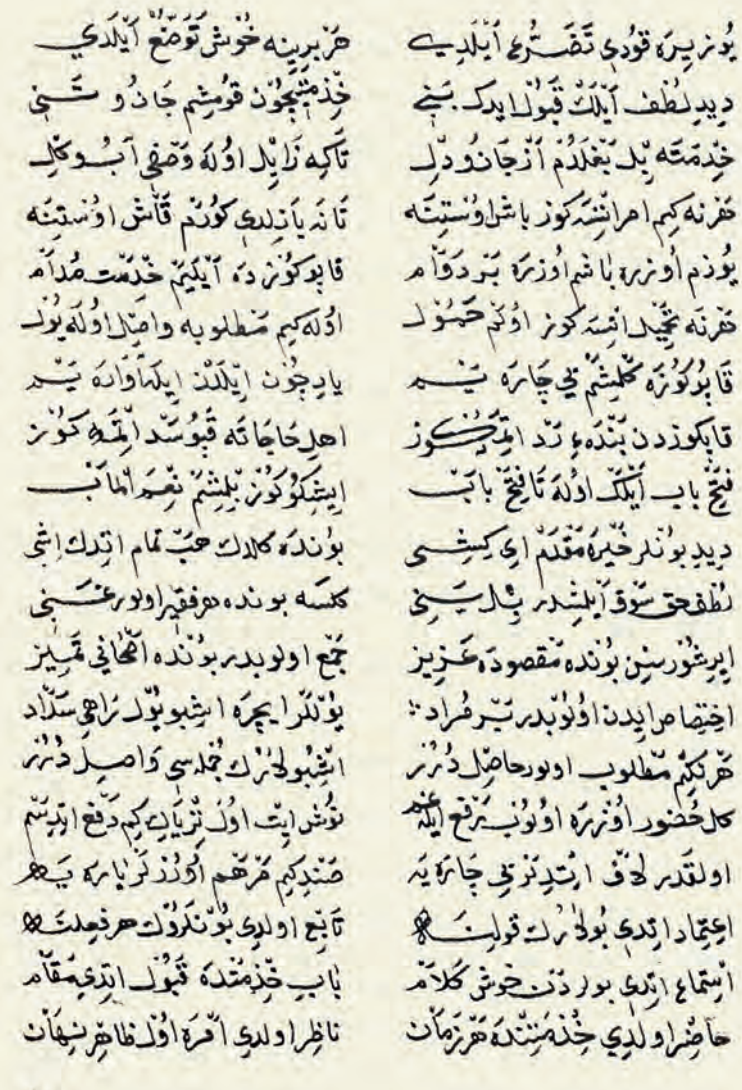

هر نه امر

٨٠

ایتما ایتسه وروب خدمت ایدر — هر نه جدت ایتسه کرینت ایدر
چکدی بو یولده شدایدی حساب — که خطا اولوردی که صواب
اتفاق ایدی کلدکن بر یره — ظاهرا معمور بقسک هر نره
کوردی واردر انده بر باغی عجب — دیدی بودر مجلسی اهلی ادب
چون دماغینه ایرشدی بعض بو — دیدی وارسه بونده در اصحاب هو
روضه جنت صنور هر کیم کورر — کورسه آنی حور غلمان یوز سورر
هر شکوفه کوسترر بر درلو رنک — کورمز آنی اولکه قلبن طوتدزنک
دقت ایتدی بونلره قلدی نظر — وارمدر تا کوره اصحابی هنر
کوردی جمع اولمشدر انده بعض ناس — کیمی بی غم کیمسی دودمشدی یاس
بعض های هوی ایدر اهلی هوا — بعض در ذوق ایت جهاندر بی وفا
روی بعضک وردی احمر بعض زر — بعضسی صلمش انوک زانویه سر
بعض صلمش اکسه سنده طیلسان — بعض ساکت بعض سویلرجق لسان
کیم کیمش آق عبا کیم خرقه پوش — بعض طنمز ایلمشدر بعض جوش
هر بری بر صورت اتمش اختیار — کیمسی خلقی انوک کیم اختیار
کورجک بونلر اول مائل اولور — صندکیم مقصودنی بونده بلور
ایکرو وردی بونر قاتینه اول — بونلری قلدی تماشا صاغ وصول
کوردی بونلر هر بری اهلی وقار — نیت ایتدی بونده اول ایده قرار
قصد ایدوب بونلره جاندن عزته — اوپدی یر دوردی مقامی خدمته
چون شروع ایتدی او خدمت اتمکه — همت ایتدی اخذ همت اتمکه

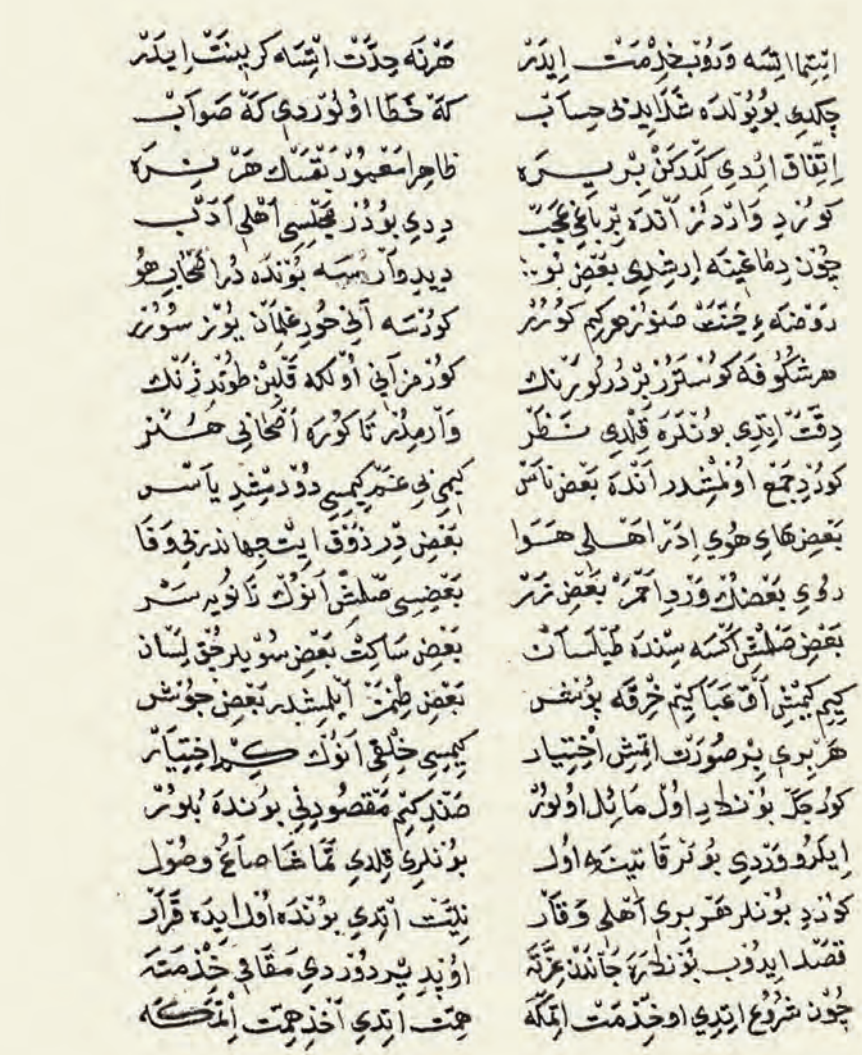

[80a]

کندو سینه دیدیسن سن بر غریب — قنده سن سن قنده در وصلی حبیب
اکه تدبیر اولدر ای روح پاک — قنده بر مجلس ور اول خدمتده خاک
قایم اول خدمتده سن لیل و نهار — نفس و قلب و روحکی ایله نثار
تا که بر صاحب نظر همت ایده — سندن اشبو حالتی فرقت کیده
دست گیر اولوب سکا اوله دلیل — سدرة الاعلی یه ایره تا سبیل
یارینجون هر نه کیم موعود اولور — کامل اولدر کیم بو کون بونده بلور
چون تقاضی ایلدی اشبو مراد — دید اعطا ایت خدا راهی رشاد
ساکه توفیض ایلدم امرم اله — باکه غم ارمز و بنجق سن پناه
کیم مفوض ایلدی امرن سکا — هر نفسده سن معین اولدک اکا
هر قولک کیم ساکه توجه ایتدیوز — بولدی قاتوکده رعایت بیره یوز
قاصد اولسه ساکه بر عبدک خدا — اکه سن بی واسطه قلدک ندا
سالک اولدی ساکه کیم وصلت اچون — قرشو کلدک سن اکا عزت اچون
طالبی سن موصلی مطلوب سن — هم محبسن عاشقه محبوب سن
جان و دلدن قلدی وصلک کیم طلب — کوسترر سن اکه وجهک بی تعب
چون مقرر اولدی قاتنده سفر — بو مناجاتی ولی تکرار ایدر
طوتدی بر سمتی یوله اولدی روان — قصد بو محبوبدن بوله نشان
بی نشاندن اول نشان استر عجب — اول سببدن چکدی یولده چق تعب
کیتدی دلدار استیو اولدی غریب — بلدی اولدر اکا اندن قریب
یولده کیمه اوغرسه صوردی اول — قنده ور بر مجلس اصحاب بو

استماع

٧٩

چو ارباب همم پس آگه نتسون — بو بر حاضر اوکس غفلتده یتسون
آثر شرطی مقرر فاعلیت — ولی تأثیر شرطی قابلیت
شرایط اولمسه اولمایه تأثیر — ازلده بویله اولمش جمله تدبیر
مهیا اول قبوله تا که فاعل — اثر ایدوب اولاسن کامل
الک همت اولاسز اهل همت — قلک خدمت قولرسیزه خدمت
ازلدن بویله اولمش عادة الله — که خدمتلن بلونور وصله الله
اوکم حاضر دورر بسدر بو مقدار — اوکم غافل اشتمز قلمه تکرار

آمدن ریحان

ای که دهر اجره ادکدر ذو فنون — دکله ریحانوک کلوب حالن بوکون
چون تکبر ترکنه همت ایدوب — اختیاری زلتی خدمت ایدوب
کیم نوجهیکن قلوبدر اول طلب — تا بوله بر مجلسی اهلی ادب
جان و دلدن اوله خدمتده مدام — هر مرادن حاصل ایده بالتمام
قابلیت قلدی انده چون اله — خدمتیکن اوله اول مقبول شاه
کندوسنده کوردی واردر خوش طیب — دیدی ارمشدر بکا بو از حبیب
شول زمانکیم دیدی مخلوقه اله — ربکوز بنون سزک اولک کواه
آن تصدیق ایلدم از جان و دل — لیک غالب شمدی باکا آب و کل
اول زماندن قالدی بنده بو اثر — قلب روحه سر سر وردی خبر
لازم اتدم کندومه ایدم سیر — کاه مسجد کاه صحرا که دیر
اوله کم بولم بوکون اول حالتی — فرقتی اولمشکن اولم وصلتی

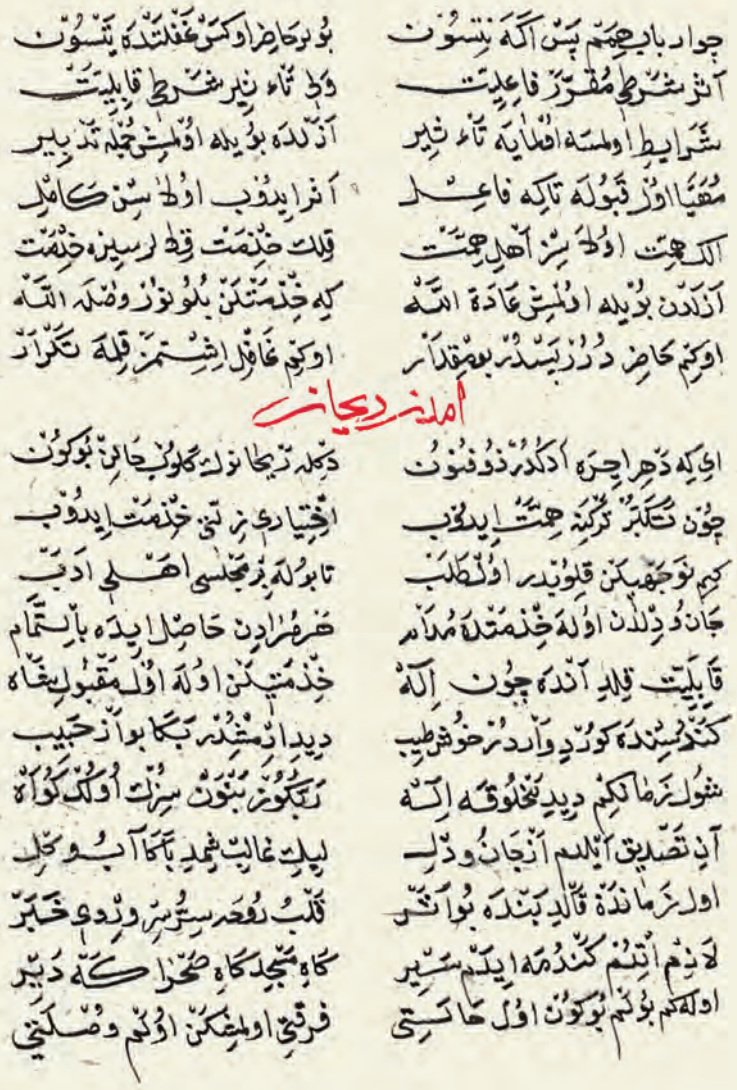

[79a]

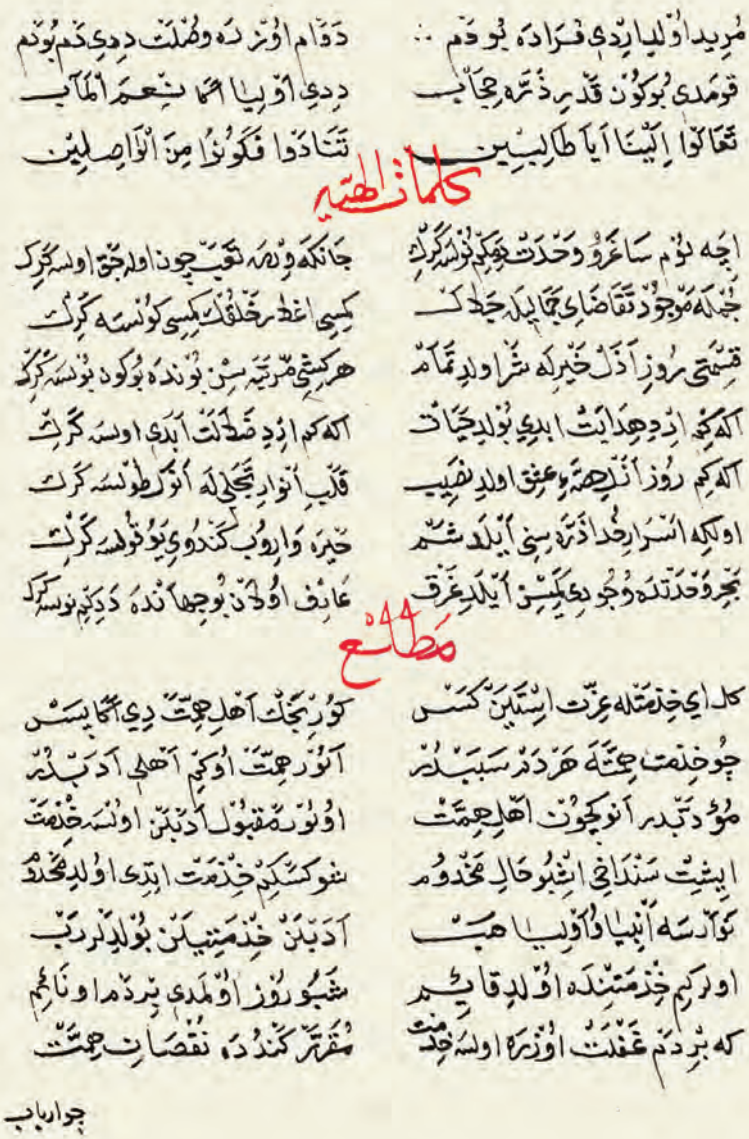

مريد اولدي اردي فراده بو دم ∴ دوام اوزره وصلت ديدي دم بودم
قومدي بوكون قدر ذره حجاب ديدي اوليا اكا نعم المآب
تعالوا الينا ايا طالبين تنادوا فكونوا من الواصلين

كلمات الهيه

اچه نوم ساغرو وحدت دمكم نولسه كرك جانكه ورمه تعب چون اولدجق اولسه كرك
جمله موجود تقاضاي جماليله جلال كمسي اغلار خلقك كمسي كولسه كرك
قسمتي روز ازل خيرله شر اولدي تمام هر كشي مرتبه سن بونده بوكون بولسه كرك
اكه كم اردي هدايت ابدي بولدي حيات اكه كم اردي ضلالت ابدي اولسه كرك
اكه كم روز ازل حصه عشق اولدي نصيب قلب انوار تجلي له انوك طولسه كرك
اولكه اسرار خدا ذره سني ايلدي شم حيره واروب كندوي يوقولسه كرك
بحر وحدتده وجودي كمسن ايلدي غرق عارف اولان بو جهانده ديدكم نولسه كرك

مطلع

كل اي خدمتله عزت استين كس كوربجك اهل همت دي اكا بس
چو خدمت همته هر دم سببدر انور همت اوكم اهلي ادبدر
مؤدبدر انوكچون اهل همت اولور مقبول ادبن اولسه خدمت
ايشت سنداخي اشبو حال مخدوم شو كسكم خدمت ايتدي اولدي مخدوم
نوارسه انبيا و اوليا هب ادبن خدمتيلن بولدلر رب
اولركم خدمتنده اولدي قايم شبو روز اولمدي بردم او نايم
كه بردم غفلت اوزره اولسه خدمت مقرر كندده نقصان همت

چو ارباب

٧٨

اوجله پیشدی کناره ایرر ... اروب سجده وجهن ترابه سورر
چو قصد ایلدی اول آرادن کده ... بقا روضه سینه واروب سیر ایده
طوتوب کیدی بر سمتی سیران ادر ... عجایب کورر خلق حیران ایدر
بقا روضه سینه ارشدر دراه ... دماغن معطر قلور هر کیاه
تماشا ادر انوک ازهارینی ... کورر جنتک انده انهارینی
که هر بر شکوفه ویرر طیب خوش ... اروب جان دماغینه ارتر دجوش
ترا ظمسک هوا معتدل ... نوار دو جهانده اودر مشتمل
کورر انده اشیا که کورمز بشر ... یه سمعینه اندن ارشمز خبر
یه بر قلبه اول قلمشدر خطور ... یه بر روحه اول اتمه مشدر مرور
بلور آنی انجق ینه اهل ذوق ... کورر آنی انجق ینه اهل شوق
انوک اهل دهرده رویتده در ... اولر ایکی عالمده وصلتده در
اکا پسدرر اکله اشبو نشان ... اودر کنز مخفی و سری نهان
دیدیلر اکا خیره مقدم کشی ... هدایتله باشه التدک اشی
خدا سنده داخی قوشن خوش قخو ... انوکچون قبول ایدر اصحاب بو
کچوب سنده بر کوشه قل اختیار ... تجلی ایده ساکه بونده نکار
بو باغه کرنلر بقا اهلدر ... اولر هر نفسده لقا اهلدر
بو داخی کچوب چونکه قلدی قرار ... کورر انده یارین طلوهر دیار
بولور انده لذت دوکنمز ابد ... بلورلر بلنلر اله احد
چو زرین قدح بولدی راهی رشاد ... فنا قلدی اول جسم روحی فواد

[78a]

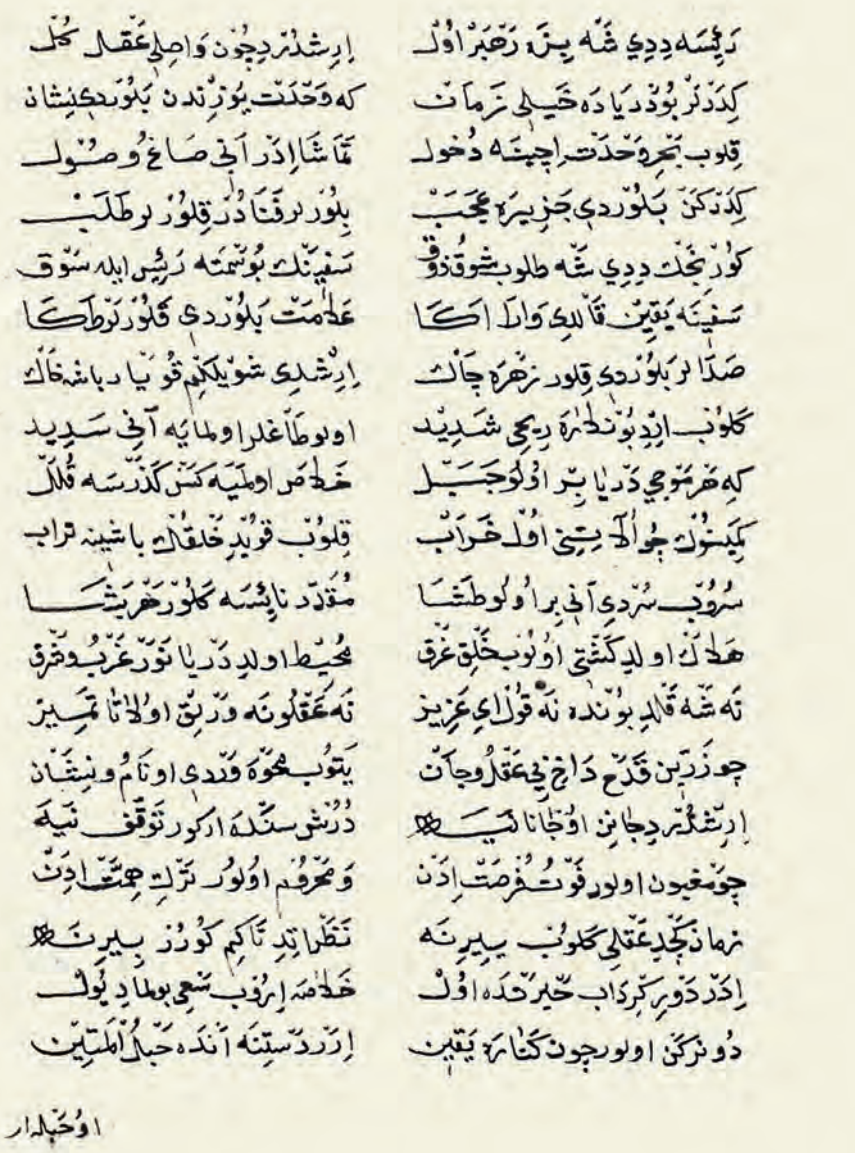

رئیسه دیدی شه بزه رهبر اول — ارشدر دیجون واصلی عقل کل
کیدرلر بو دریاده خیلی زمان — که وحدت یوزندن بلوردی نشان
قلوب بحر وحدت اچینه دخول — تماشا ایدر آنی صاغ و صول
کیدرکن بلوردی جزیره عجب — بلورلر فنادر قلورلر طلب
کورنجک دیدی شه طلوب شوق ذوق — سفینک بو سمته رئیس ایله سوق
سفینه یقین قالدی وارا اکا — علامت بلوردی قلورلر طکا
صدالر بلوردی قلور زهره چاک — ارشدی شویلکم قویا دباشه خاک
کلوب ایدی بونلره ریحی شدید — اولو طاغلر اولمایه آنی سدید
که هر موجی دریا بر اولو جبل — خلاص اولمیه کس کذرسه قلل
کمینوک چو آلاتنی اول خراب — قلوب قویدی خلقک باشینه تراب
سروب سردی آنی بر اولو طشا — مقدر نایسه کلور هر بشا
هلاک اولدی کشتی اولوب خلق غرق — محیط اولدی دریا نور غرب و شرق
نه شه قالدی بونده نه قول ای عزیز — نه عقلونه ورلق اولا تا تمیز
چو زرین قدح داخی عقل و جان — یتوب محوه وردی او نام و نشان
ارشدر دیجانن اوجانا نیه — درش سنده ارکور توقف نیه
چو مغبون اولور فوت فرصت ادن — و محروم اولور ترک همت ادن
زمان کچدی عقلی کلوب بیرنه — نظر ایتدی تا کیم کورز بیرنه
ایدر دور کرداب حیرتده اول — خلاصه ایروب سعی بولمادی یول
دونرکن اولور چون کناره یقین — ایرر دستنه انده حبل المتین

اوحبلدار

٧٧

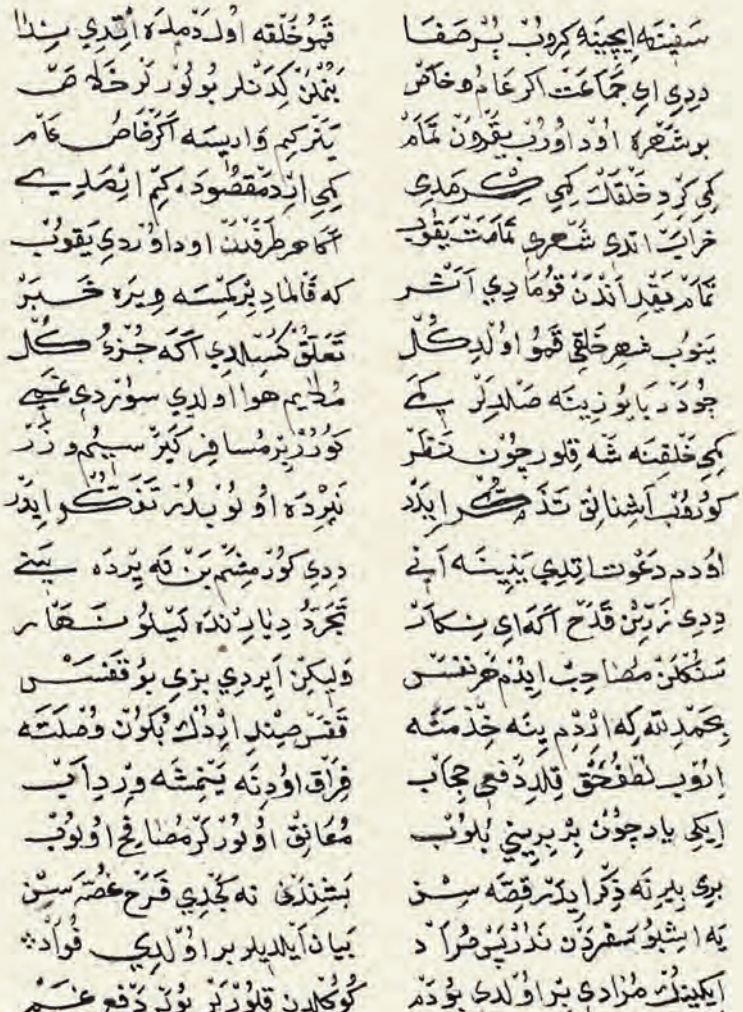

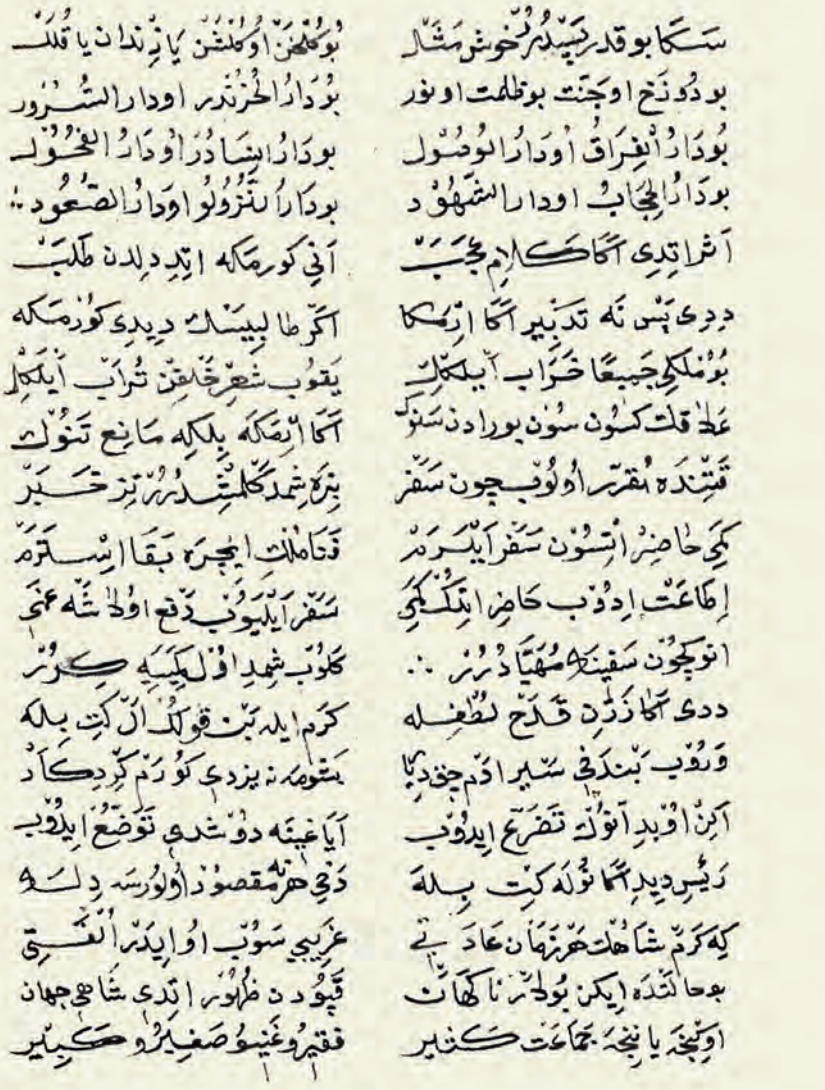

سفینه

٧٦

توابع لواحق قپو کلدیلر — بو شهرك اچیو طشی طولدیلر
یکندی تماشا ایدوب هر طرف — که چقدر اچنده مصنع غرف
که هر غرفده روزنی بی مثال — اچلمش بقن کورمدی هیچ ملال
چو هر کونده هر بریسی سیر ایدر — یوزن کورسه بر کشی بیك غم کدر
چو معمور اولوب شهر بولدی کمال — کمالی معاقبدر البت زوال
نشاط و سرور اولدی خیلی زمان — حضور ایتدی بونده او ظاهر نهان
ایدر عزل و نصبی تحکم قلوب — بولر تابع اولدی انی شه بلوب
ولی شمدی کلمشدر اضطراب — که در بو حضور اولدی باکا عذاب
سبب بو مکر بر مسافر کلور — بو شهری تماشا ایدرکن کورر
که قصری اعلی فلکدن یوجه — مصنع یپلمشدر اوجدن اوجه
انی هر طرفدن تماشا قلور — دیدیکم نه رعنا نه کوکك اولور
مقرر ایچی طاشی یکدر بونوك — صناسن مثالی بو قلب و تنوك
قپوسینه وردی اچن سیر ایدر — که دقتله اطرافه قلدی نظر
مصور کورر انده اشیا قمو — که جمع اولمش اعراف و جنت طمو
انوك وسعتینه چویق انتها — که بر طوب اچنده بو ارض و سما
کورر بر سریر اوزره بر خوب رو — اولورمشدر بر ادب خوش خو
طورر قرشوسنده عباد کرام — که دیوانه چقمش ورر سلام
قمو قرشوسنده الی بغلو قول — مزین مرتبدر صاغ و صول
یوزی نوری قصری بر اتمش ضیا — طوروب قرشوسنده ادرلر دعا

دخول اتد

[75b]

[75ª]

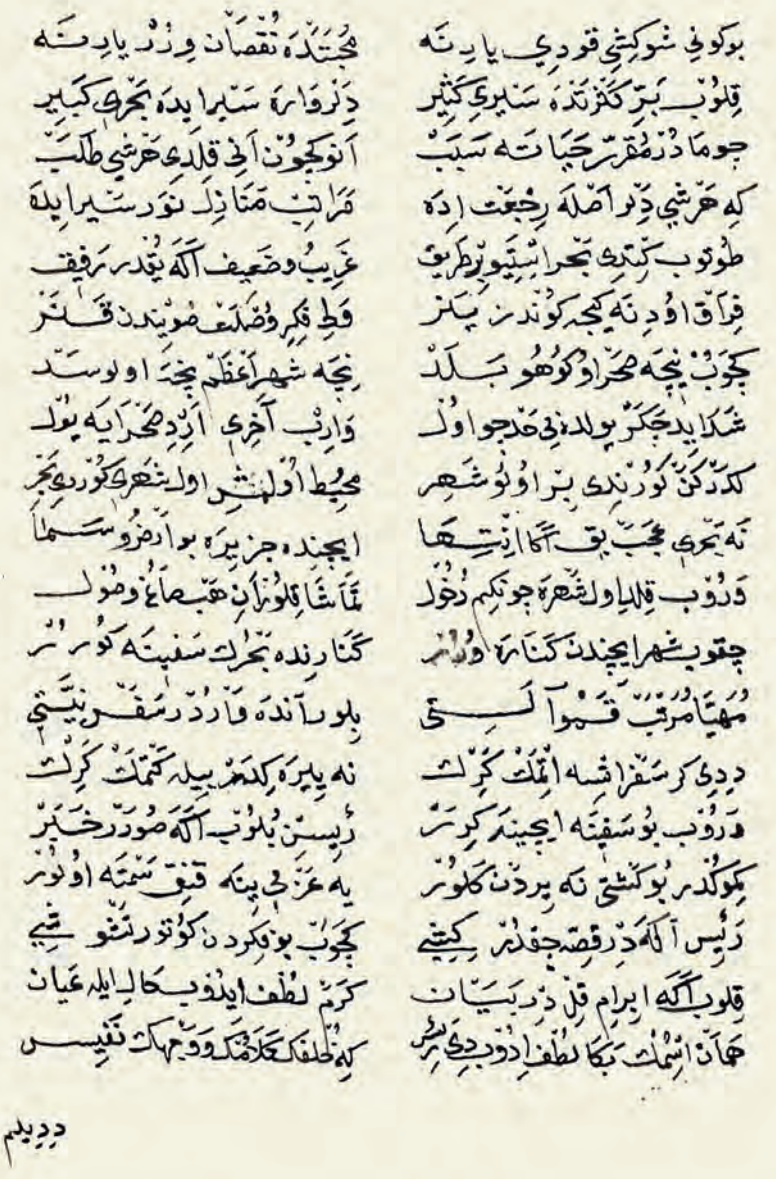

[74b]

٧٤

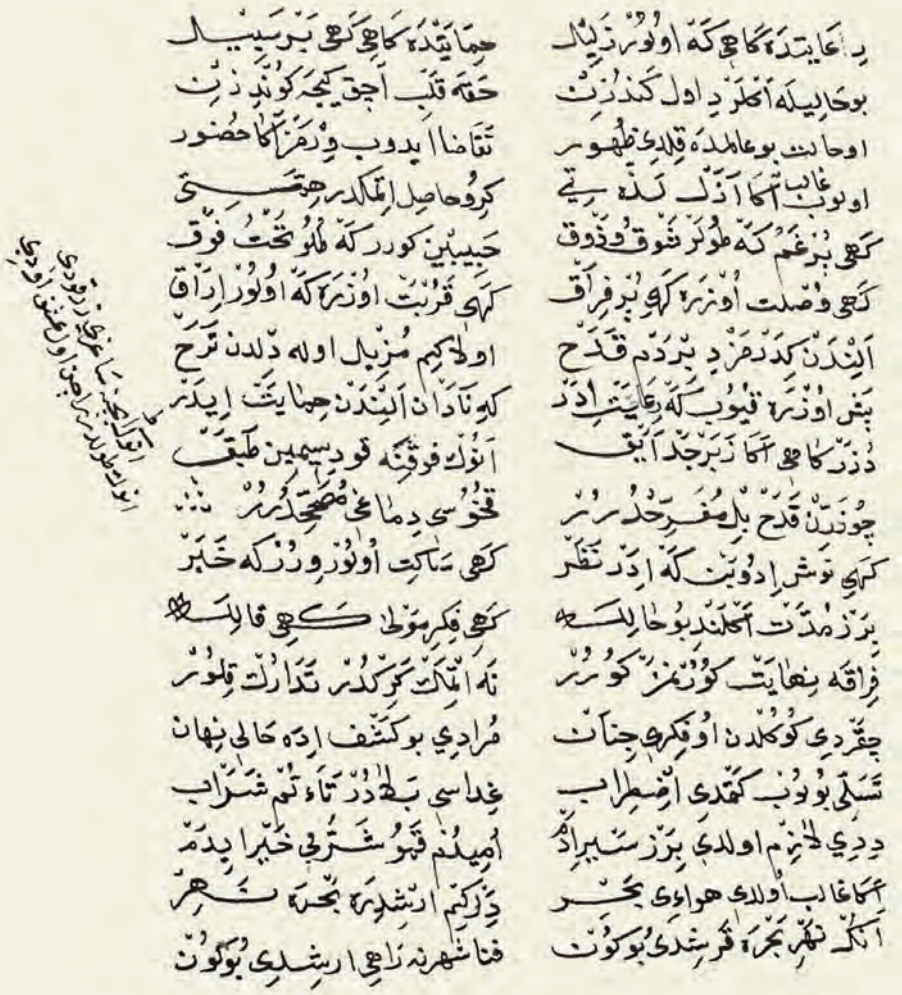

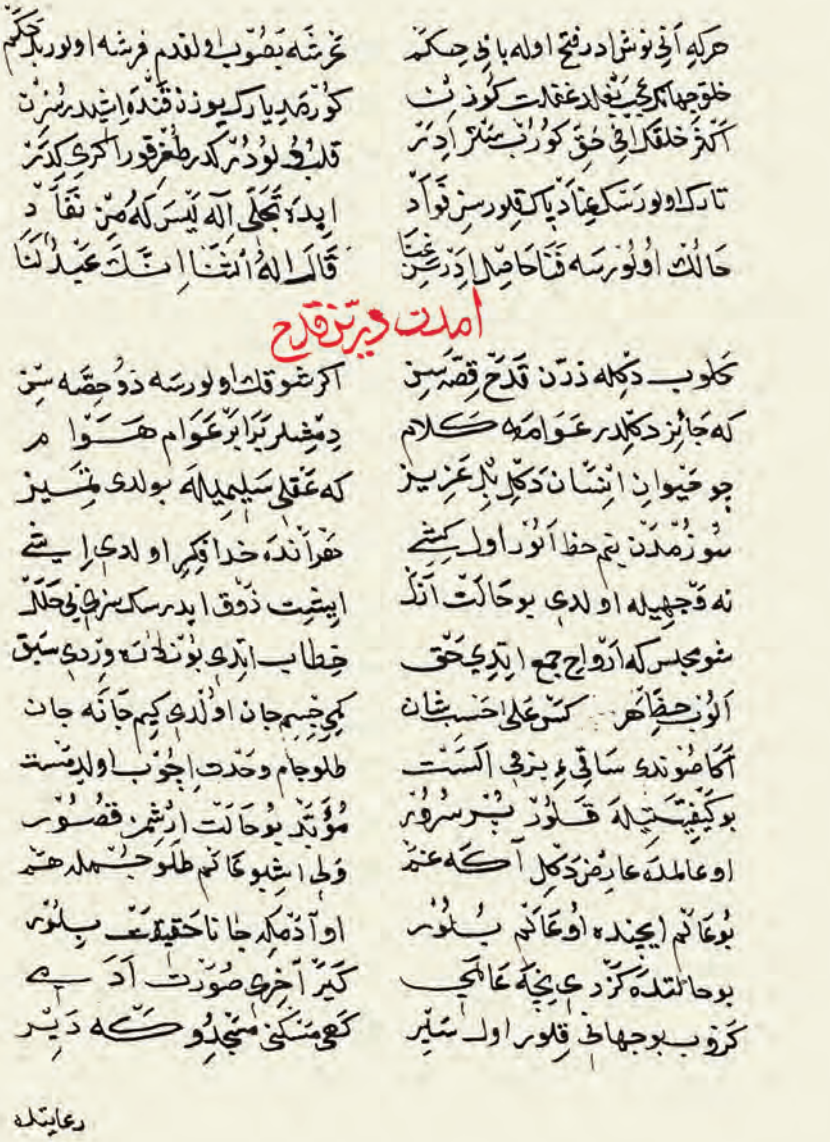

هرکه انی نوش ادر فتح اوله بابی حکم — غرشه بصوب اولقدم فرشه اولور بلکم
خلق جهانک عجب بغلدغفلت کوزن — کورمدیارک یوزن قنده اشیدرسزن
اکثر خلقک انی حق کورب ستر ادر — قلبی لودر کدر طغرقورا کری کدر
تارک اولورسک عناد پاک قلورسن فواد — ایده تجلی اله لیس له من نفاد
حالک اولورسه فنا حاصل ادرسن غنا — قال اله الثنا انک عبد لنا

امدت دیرین قدح

کلوب دکله ذرن قدح قصه سن — اکر شوقک اولورسه ذو حصه سن
که جائز دکلدر عوامه کلام — دمشلر برابر عوام هوام
چو حیوان انسان دکل بل عزیز — که عقلی سلیمیله بولدی تمیز
سوزمدن بنم حظ الور اول کشی — هر انده خدا فکر اولدی ایشی
نه وجهیله اولدی بو حالت ازل — ایشت ذوق ایدرسک سزی بی خلل
شو مجلس که ارواح جمع ایتدی حق — خطاب ایتدی بونلره وردی سبق
الوب حظ هر کس علی حسب شان — کمی جسم جان اولدی کیم جانه جان
اکا صوندی ساقی بزمی الست — طلو جام وحدت اچوب اولدمست
بو کیفیتیله قلور پر سرور — مؤبد بو حالت ارشمز قصور
او عالمده عارض دکل آکه غم — ولی اشبو عالم طلو جمله هم
بو عالم ایچنده او عالم بلور — او آدمکه جانا حقیقت بلور
بو حالتده کزدی نیچه عالمی — کیر آخری صورت آدمی
کزوب بو جهانی قلور اول سیر — کهی مسکنی مسجد و که دیر

رعایتده

٧٢

نقش ظاهرده قلن کورمدیلدار ابد — عقل فهم ایلدی بل بونلر اغوای عجب
زاهد الدنمه صقن حور قصوره بری کل — تا که ظاهر اوله سندن سکه سیمای عجب
چن وجودی حرمن سیراده سالک زدرون — لیل اسریده بلور مسجد اقصی عجب
سیر ادر سبع سموات ارر سدریه اول — ترک ایدوب ایکی جهانی بوله ماوای عجب
نفخه نار جلالی ایدر افنا نکه وار — نفخه نور جمالی ادر ابقای عجب
نفختین اولدی قبور اهل ظهور اتدقو — بو نجه موتای خدا ایلدی احیای عجب
روز حشر اولدی کوزک اچ اوقوذ انک کتبن — جامعی ایکی جهان اولدی بو صحرای عجب
فرق اولوب اهل جنان اهل جهنم نکه وار — ظاهر اولدی خلق شوله حق ایتدی اخفای عجب
کشف ادر سری خفی فتح طلسمات غریب — حمد الله که خدا قلدی تجلای عجب
منکر اولمز اوکه ذوق ایلدی حکمتدن اثر — عارفی سر خدا ایلسه دعوای عجب

مطلع

کل بروای طالبان استرسک جسمه جان — دکله سزم بر زمان فتح اوله سری نهان
کل بروای عابدان جنت بل بر قصور — تارک اولورسک غرور کوره کوزک وجه نور
کل برای زاهدان کرمه عبث ذو ترح — طول المده قدح بز ایدوب اول بر فرح
کل بروای عاشقان تا کوره سن روی یار — هر کل چون چکمه خار قل نظر اوشده نکار
کل بروای عارفان ساغر وحدت ایچوب — سر هویت اچوب کل سویدن کچوب
ال اله ذرن قدح دقتلن قل نظر — قطره سی ویرز خبر ذره سدر بر عبر
فکر سویدن اکر ایلرسک قلب بوش — ساغر عشق ایله نوش بحر کبی ایله جوش
هر کلمه بر قدح شربت حکمت طلو — نوش اده کی بختلو حظ ادن اولور اولو

[73a]

[72b]

٧٤

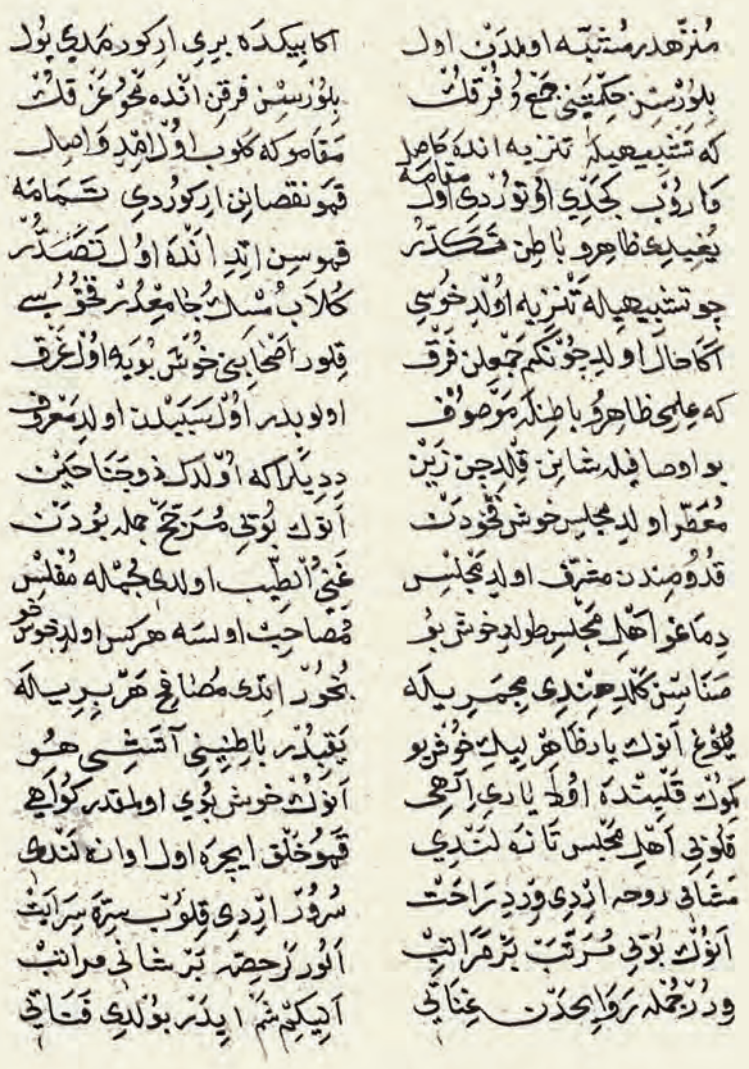

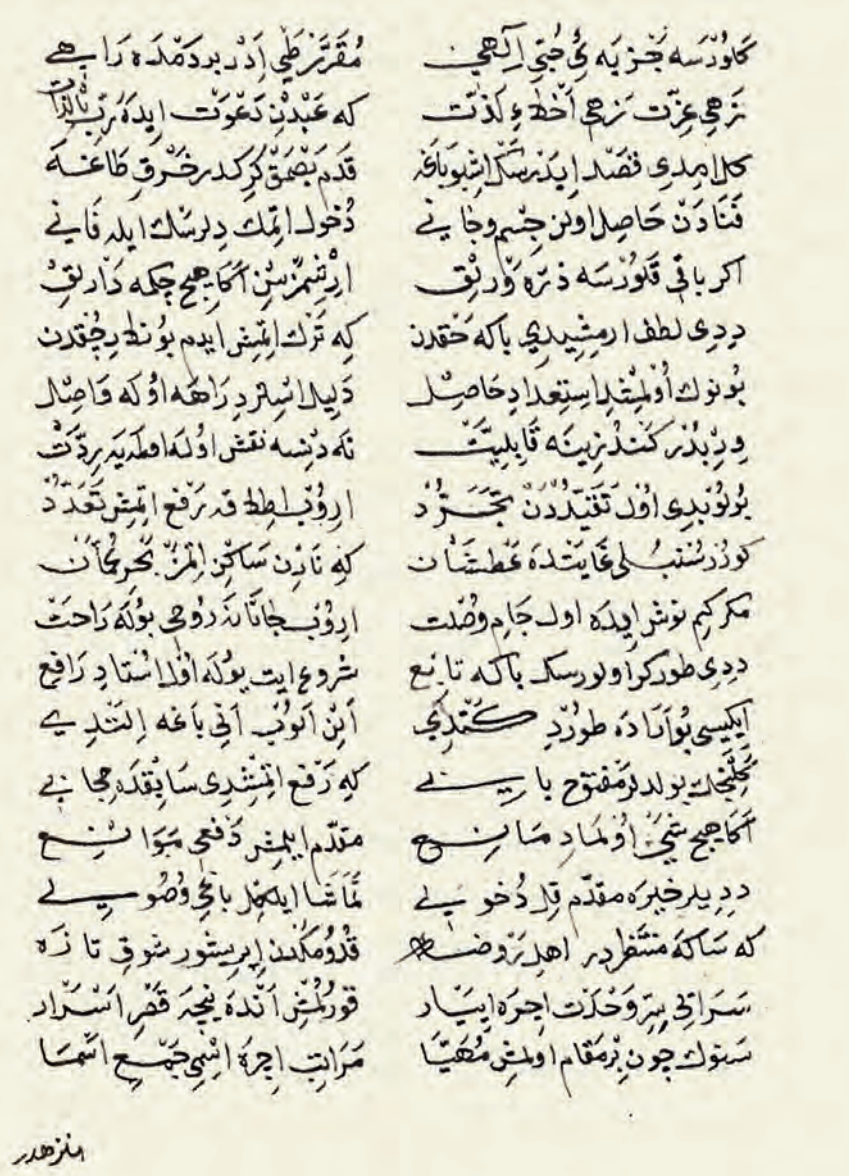

گلورسه جزیه‌یی حبی الهی — مقرر طی ادر بر دمده راهی
زهی عزت زهی اخلاء لذت — که عبدن دعوت ایده رب بالذات
کل امدی قصد ایدرسک اشبو باغه — قدم بصمق کرکدر خرق طاغه
فنادن حاصل اولن جسم و جانی — دخول ایتمک دلرسک ایله فانی
اکر باقی قلورسه ذره ورلق — ارشمزسن اکا هیچ چکمه دارلق
دیدی لطف ارمشیدی باکه حقدن — که ترک ایتمش ایدم بونلر چقدن
بونوک اولمشدر استعداد حاصل — دلیل استرد راهه اوله واصل
ویربدر کندزینه قابلیت — نه دنسه نقش اوله اوطه‌یه ردت
بولوبدی اول تقیددن تجرد — اروب اطلاقه رفع ایتمش تعدد
کورر سنبلی غایتده عطشان — که نارن ساکن ایتمز بحر عمان
مکر کیم نوش ایده اول جام وصلت — اروب جانانه روحی بوله راحت
دیدی طورکر اولورسک باکه تابع — شروع ایت یوله اول استاد رافع
ایکیسی بو اراده طوردی کتدی — الن الوب انی باغه التدی
کلنجک بولدلر مفتوح بابی — که رفع ایتمشدی سابقده حجابی
اکا هیچ شی اولماد مانع — مقدم ایلمش دفعی موانع
دیدیلر خیره مقدم قل دخولی — تماشا ایلکل باغی وصولی
که ساکه منتظردر اهل روضه — قدومکدن ایریشور شوق تازه
سرای سر وحدت اجره ایپار — قورلمش انده نیجه قصر اسرار
سنوک چون بر مقام اولمش مهیا — مراتب اجره اسمی جمع اسما

منزهدر

٧١

بلورلردی بولر کلدی مسافر — دیدیلر طنمه کوز اول سون مجاور
کورکیم بونده ایلرمی قراری — ضروری کلدمی یا اختیاری
نمقدار اوله شاننده تقاضی — ظهور ایلرم اندن جمع اسمی
کچر بو حالت اوزره نیجه ایام — بولردن بیر برکون قلدی اقدام
اودی بر شخص کامل بر معارف — قلور مبهوت اکر بیک کلسه عارف
ورر سنبل قتینه سیر ادرکن — که اوغرر یولصن سیره کدرکن
کورر آنی طورر خدمتده قایم — جناب حقه آچق قلب دایم
قتینه ورد انوک وردی سلامی — دلر فتح ایلیه اکا کلامی
دیدی قندن کلورسن ای برادر — یه کیم اولدی بو طاغه ساکه رهبر
که طالب بوکه ار کورمدی راه — رفیق اوله مکر کیم عون الله
حکایت ایدسنبل ماجراسن — دیدی الله خیر اتسون جزاسن
کورر سنبلده چون غایتده همت — دلر فتح ایده اکا باب حکمت
ددی بس سنبله اول شخص کامل — کل ایله علمکی اشیایه شامل
طورب فتح ایله بابن کنت کنزک — مرادن اکلمق قصد ایت بورمزک
بو طاغ ایچنده ور بر باغ رعنا — مقامی قابه قوسین او ادنی
اکا نسبت سکز جنت قصوری — صناسن بر قصردر بر قصوری
محیط اولمشدرر اول باغ بو طاغ — نیجه لرکزدی طاغی کورمدی باغ
کمیسی وارلغینی بلمدیلر — کمیسی طالب اولوب بولمدیلر
کمیسی سیر ادر اطراف حیران — کمیسی داخل اولوب قلدی سیران

کمیسی

٧٠

حسدن عبره عرض احتیاج اتمز

دیدی رومیه بن بولدم مرادی — موافق ایلیم فولو فوادی
سنی اصمرلدم مولی یه ای یار — رفیق اولسون سلامت ساکه هر بار
دلیل اولدک بکا سن اشبو جایه — رجام اولدر صعود ایدم سمایه
کدر رومی قلور چون بونده هندو — اونوتدی اول هوای هندوسندو
بو طاغ ایچره قلور کندوی پنهان — مصاحب اولمیا ناجنس نادان
فراغت ایلدی غیر و هوادن — خلاص اولدی اودم فکر سوادن
کچوب بر کوشه ده قلدی تمکن — دیرکم رفع ایده بونده تعین
توجه ایلدی مولی یه دلدن — در تفریق ایده اول آب کلدن
بو حالت اوزره کچدی بونده خیلی — صفا اردی کدوب اغیاره میلی
کوکول آیینه سی اولدی مجلی — معارف نقشلن اولدی محلی
کهی خلوت ایدردی ینجه ایام — که چقمز ایدی طشره صبحلن شام
کهی قلبی ایدردی اضطرابی — دیرکم کشف ایده بر غیر بابی
چقوب اول سیر ایدردی اشبو طاغی — تماشا ایلیکچون صول و صاغی
قرار ایتمشدی انده اهل عزلت — کیمیسی زاهد و کیم اهل وصلت
کیمیسی عابد و کیم اهل عرفان — کیمیسی متقی کیم خاکه یکسان
وریدی بونلر ایچره ینجه آدم — کوزینه ذره کلمز ایکی عالم
بقا بولمشدی اول دار فنا ده ∴ — کماله ایرمیشدی قلبی غنا ده ∴
کوتورمشلر دیدلدن احتیاجی — اولر ترک ایلمشدی خرقه تاجی
فنا میدانینوک صاحب قرانی — جنان عدن قلمشلر جنانی ∴ ∴

[70a]

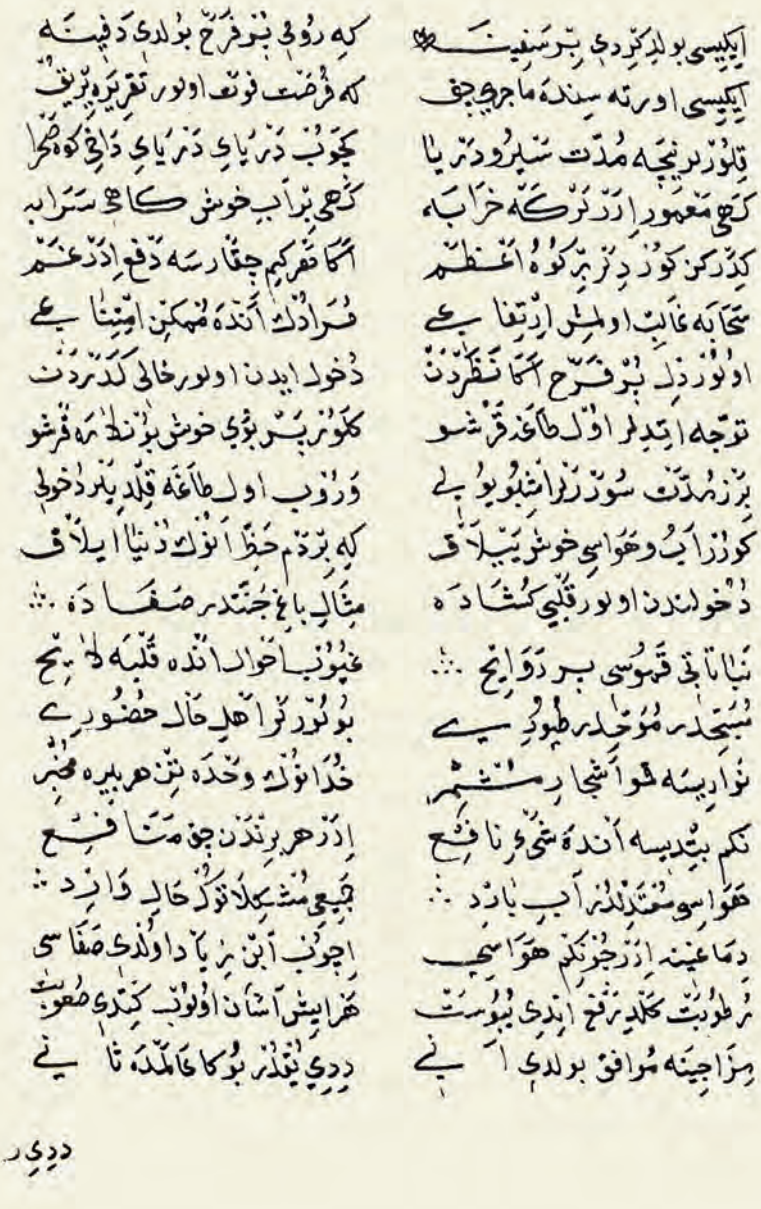

٦٩

یولی آنوك كناری بحره ایردی — كنارنده بر اولو شهره ایردی
بو شهرك قلدی اشخاصن تماشا — فقیر و اغنیا و میر و پاشا
طلودر هر بریسی بر هواده — كمی ذلتده و كمی صفاده
كورر اول اراده بر شخص رومی — كه سیر ایتمش تمام اطراف روی
وروب یانینه رومی قلدی تفتیش — كه خلقی اورتسنده نیجه عیش
صورر اكا قهو آب و هواسن — كه رطب و یابس و كدرت صفاسن
اولورمی انده اصحابی معارف — كه هر شخصك اولا قدرینه عارف
قلورلرمی غریبه اعتباری — عجب تسكین ایدرمی آب و ناری
دیدی رومك هواسی معتدلدر — نكیم مقصود اولورسه مشتملدر
ملایم طبع قابل اهل غایت — معارف انده بولمشدر نهایت
غریبه مونس و مظلومه ناصر — حقیره محسن و احسانه شاكر
اكا مدح ایلدی رومی تمامت — محبت ایتدی رومه از حكایت
دیدی كندویه سیر ایت اول دیاری — قبول ایله كلیچون زخم خاری
اولا كیم ایرشه مقصوده راهك — جهانی رفع اولا تا شمسه ماهك
دیدی رومیه اولدم ساكه بولداش — قلم سیر و سنكلن چق قرو یاش
دیدی رومی بو یولده چق صعوبت — كهی ایرر یبوست كه رطوبت
تحمل ایلمز اكا صزاجك — شدائد برله یوقدر امتزاجك
دیدیكیم هر نه شدت اولسه مقبول — اوله كیم ایرشه مطلوبمه یول
كورر رومی كه هندو شوقلن بر — دیدی طور طالبی مطلوبه ار كور

[69a]

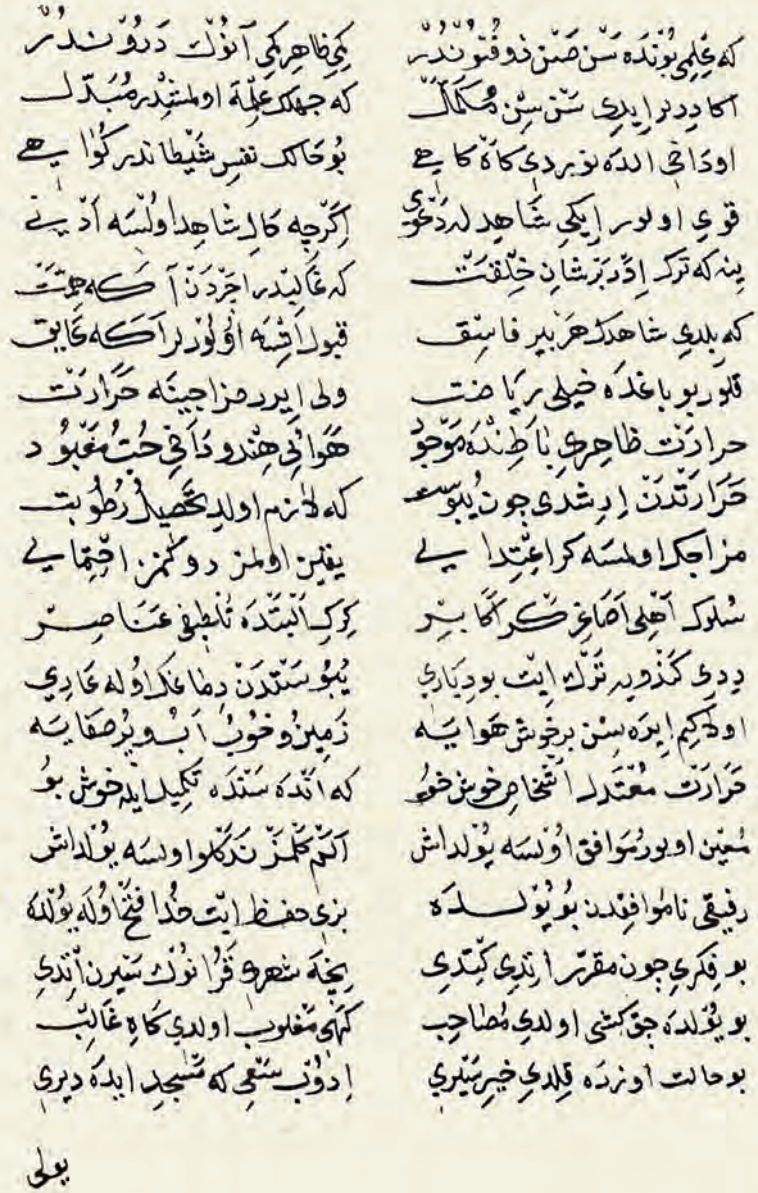

که علمی بونده سن صن ذو فنوندر — کمی ظاهر کمی آنوک درونندر
اکا دیدیلر ایدی سن سن مکمل — که جهلک علمه اولمشدر مبدل
اوداخی الده نوردی کاه کاهی — بو حالک نفس شیطاندر کواهی
قوی اولور ایکی شاهد له دعوی — اگرچه حال شاهد اولسه ادنی
ینه که ترک ایدر بر شان خلقت — که غالبدر اجردن آکه همت
که بلدی شاهدک هر بیر فاسق — قبول ایتسه اولورلر آکه عایق
قلور بو باغده خیلی ریاضت — ولی ایرر مزاجینه حرارت
حرارت ظاهری باطنده موجود — هوائی هندو داخی حب معبود
حرارتدن ایرشدی چون یبوست — که لازم اولدی تحصیل رطوبت
مزاجک اولسه کر اعتدالی — یقین اولمز دوکمز احتمالی
سلوک اهلی اصاغر کر اکابر — کرک البته تلطیفی عناصر
دیدی کندویه ترک ایت بو دیاری — یبوستدن دماغک اوله عاری
اولاکیم ایره سن بر خوش هوایه — زمین و خوب آب و پر صفایه
حرارت معتدل اشخاص خوش خو — که انده سنده تکمیل ایله خوش بو
معین اولور موافق اولسه یولداش — الم کلمز ندکلو اولسه یولداش
رفیقی ناموافقدن بو یولده — بزی حفظ ایت خدا فتح اوله یولده
بو فکری چون مقرر ایتدی کیتدی — نیجه شهری قرانوک سیرن ایتدی
بو یولده چوق کشی اولدی مصاحب — کهی مغلوب اولدی کاه غالب
بو حالت اوزره قلدی خیر سیری — ادوب سعی که مسجد ایده دیری

یولی

[68b]

٦٨

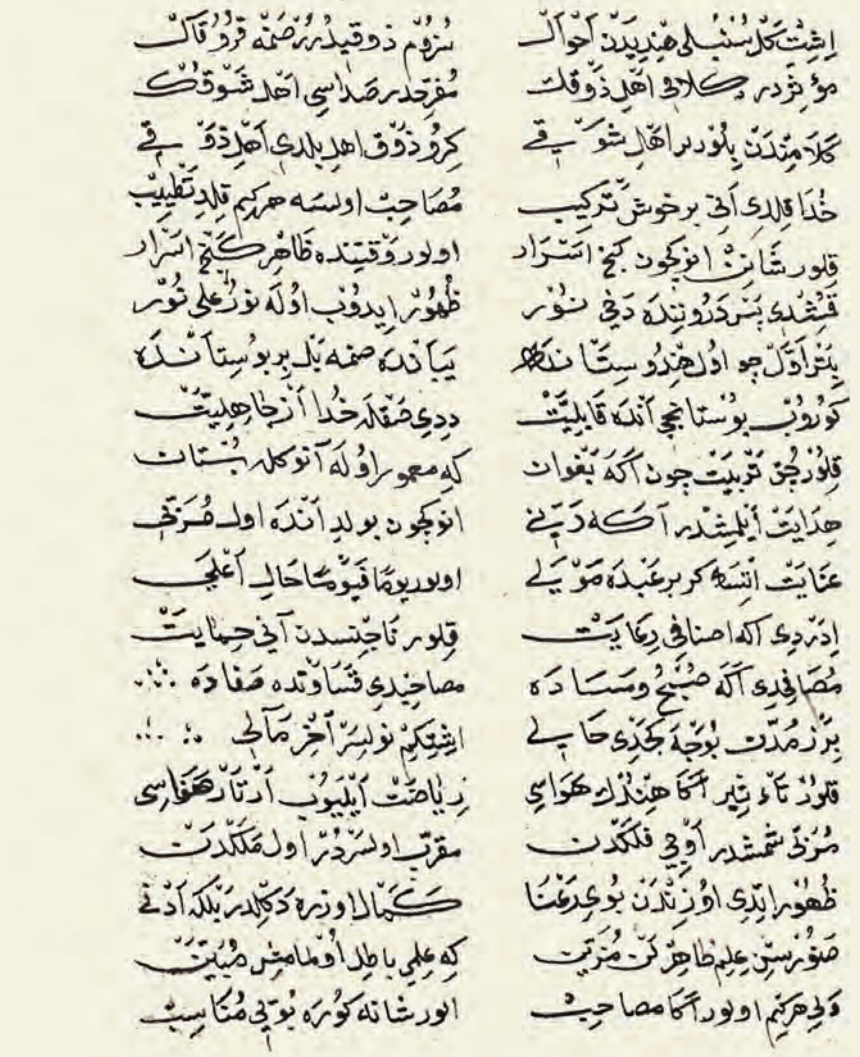

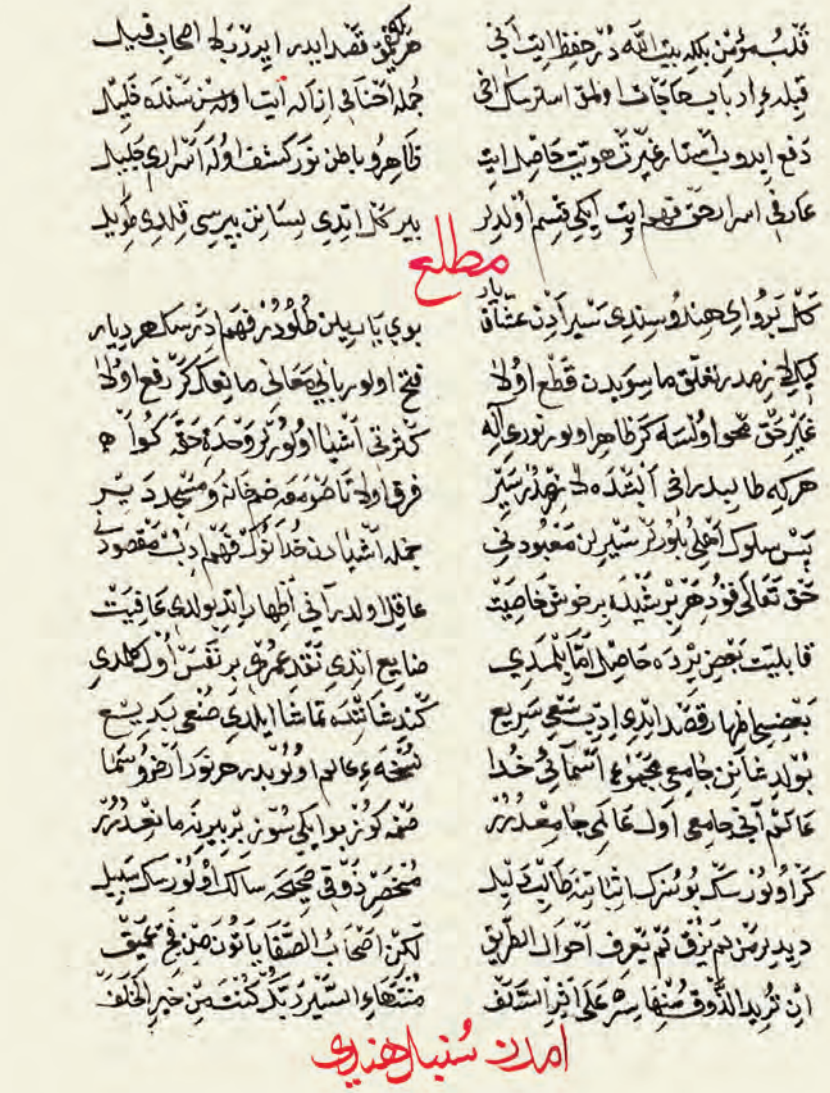

قلب مؤمن بلکه بیت الله در حفظ ایت انی — هر کیمک قصد ایدر ایرر بلا اصحاب فیل
قبله ارباب حاجات اولمق استرسک انی — جمله احنافی ازاله ایت اولسن سنده خلیل
دفع ایدوب استار غیرت هویت حاصل ایت — ظاهر و باطن نور کشف اوله اسراری جلیل
عارفی اسرار حق فهم ایت ایکی قسم اولدر — بیر کل ایتدی لسانن بیرسی قلدی طویل

مطلع

کل بروای هندوسندی سیر ادن عشاق یار — بوی یاریلن طلودر فهم ادرسک هر دیار
لیک لازمدر تعلق ماسویدن قطع اولا — فتح اولور بابی معانی مانعک کر رفع اولا
غیر حق محو اولسه کر ظاهر اولور نوری اله — کثرتی اشیا اولور وحدة حقه کوا
هر که طالبدر انی ایتده لازمدر سیر — فرق اولا تا صومعه خمخانه و مسجد دیر
پس سلوک اهلی بلورلر سیرلن معبودنی — جمله اشیادن خدانک فهم ادب مقصودنی
حق تعالی قودر هر بر شیده بر خوش خاصیت — عاقل اولدر انی اظهار ایتدی بولدی عافیت
قابلیت بعض یرده حاصل اما بلمدی — ضایع ایتدی نقد عمری بر نفس اول کلمدی
بعضیسی اظهار قصد ایتدی ادب سعی سریع — کندشانتده تماشا ایلدی صنعی بدیع
بولدی شانن جامعی مجموع اسمائی خدا — نسخه عالم اولوبدر هر نور ارض و سما
عالم انی جامعی اول عالمی جامعدر — صنمه کوز بو ایکی سوز بر بیرینه مانعدر
کر اولورسک بو سزک اثباتنه طالب دلیل — منحصر ذوقی صحیحه سالک اولورسک سبیل
دیدیلر من لم یذق لم یعرف احوال الطریق — لکن اصحاب الصفا یاتون من فج عمیق
ان ترید الذوق منها سر علی اثر السلف — منتهاء السیر ربک کنت من خیر الخلف

امدن سنبل هندی

ایشتکل

[67b]

٦٧

شانه کوره اولسر رتبت مقام — دوزخ و اعراف هم دار السلام
قانع اولدی اولدی قلدی قرار — ظاهر اولدی هر نکم شانینده وار
منقطع اولدی تقاضا و مراد — هر تسلاسن بولدی از فواد
طالبه کوره قلور شوقی دلیل — کیمسی خلقک قوی کیمی علیل
قابلیت اولقدردی انده پس — اعتراضی ترک ایدوب وارسر کس
وارسه شبهک اخی میدانه کل — ضعفین کلمه ولی مردانه کل
پس مفصل باغ ایچن اول کورمدی — جرم سمانع اولدی ار کورمدی
سیر ادر اطراف باغی صاغ صول — هر نکم کوردی قپودن کوردی اول
استماعی اوزره بولدی هر برین — اعتقاد بوکه کوردی هر برین
حمد و شکر ایتدی ایروب مولاسنه — سنده خی سعی ایت کلوب اولیسنه
بو جهاندر بر خیالی پر عبر — کامل اولدر سیر قلدی در بدر

کلمات الهیه

ای برادر نفسه اویوب غایت اولمش سن ذلیل — عادو غیرت قنده کتدی حقه طغری طوت سبیل
رزق غم چکمه ضمنه قاله سن عریان آج — جمله موجودک خدا ارزاقنه اولدی کفیل
انبیا و اولیا میل ایتمدی دنیایه هیچ — امتیسک تابع اولکم حقه انلردر دلیل
کثرتی امواله حرث ایلمک ایدر حقدن جدا — زایدی قدری کفایت کر قلیل کر کثیر
بل تصدق ایله نقدی عمرکی یونده بو کون — یارن انده رؤیتی دیدار اولا اجری جزیل
اونودب حق جانبن قلبک پر اولمش غیرله — ابتلاء عزتو جاهیله اولمش سن علیل
قلبکی حب سویدن فارغ پاک ایله کل — لایق اوله تا تجلی ایره انواری جمیل

[67a]

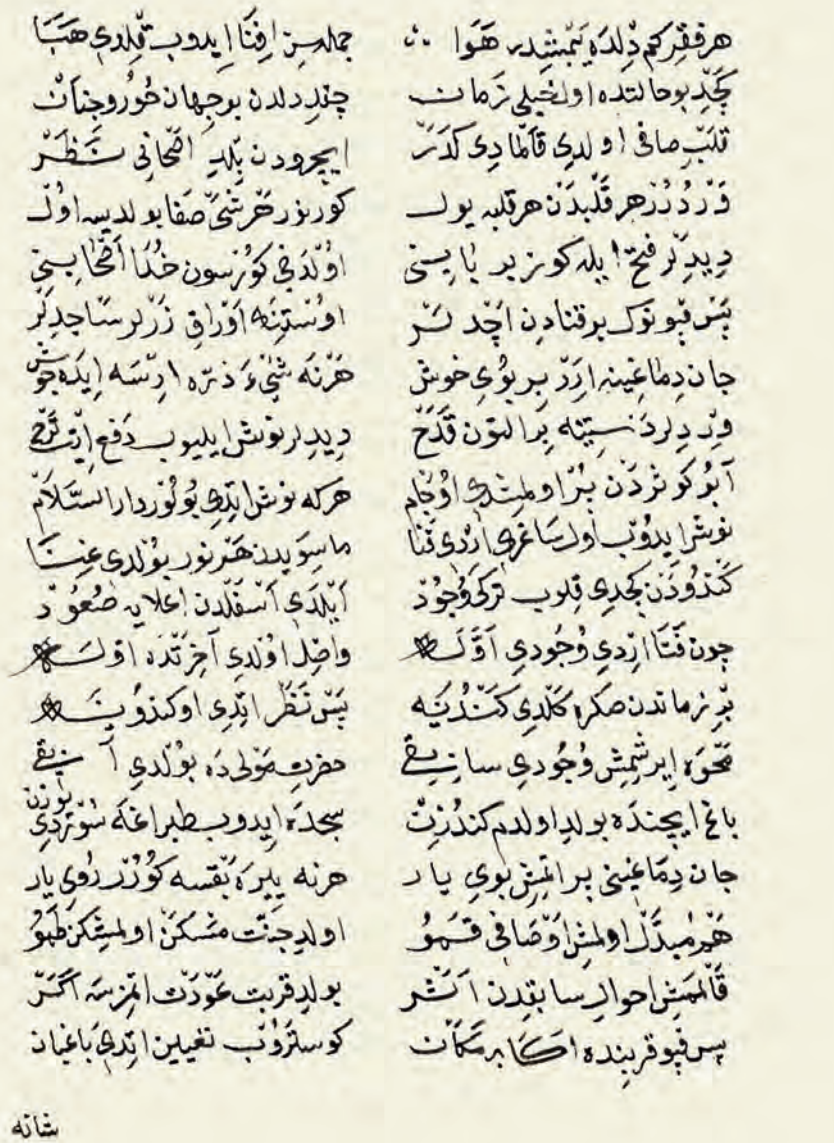

هر فقیرکم دلده یمشدر هوا ... جمله‌سن افنا ایدوب قلدی هبا
کچدی بو حالتده اول خیلی زمان ... چند دلدن بو جهان حور و جنان
قلب صافی اولدی قالمادی کدر ... ایچرودن بلد اصحابی نظر
وردر هر قلبدن هر قلبه یول ... کورنور هر شی صفا بولدیسه اول
دیدیلر فتح ایله کوز بر بابینی ... اولدخی کورسون خدا اصحابینی
پس قپونوک بر قنادن اچدیلر ... اوستنه اوراق زرلر ساچدیلر
جان دماغینه ارر بر بوی خوش ... هر نه شیء ذره ارسه ایده جوش
ور دیلر دستینه بر التون قدح ... دیدیلر نوش ایلیوب دفع ایت ترح
آبو کوثردن بر اولمشدی اوجام ... هر که نوش ایتدی بولور دار السلام
نوش ایدوب اول ساغری اردی فنا ... ماسویدن هر نور بولدی غنا
کندودن کچدی قلوب ترکی وجود ... ایلدی اسفلدن اعلایه صعود
چون فنا اردی وجودی اول ... واصل اولدی آخرتده اول
بر زماندن صکره کلدی کندینه ... پس نظر ایتدی او کندوینه
محوه ایرشمش وجودی سابقی ... حضرت مولیده بولدی آبقی
باغ ایچنده بولدی اولدم کندوزن ... سجده ایدوب طبراغه سوردی یوزن
جان دماغینی بر اتمش بوی یار ... هر نه ییره بقسه کورر روی یار
هم مبدل اولمش اوصافی قمو ... اولدی جنت مسکن اولمشکن طبو
قالمش احوال سابقدن اثر ... بولدی قربت عودت اتمزسه اکر
پس قپو قربنده اکا بر مکان ... کوستروب تعیین ایتدی باغبان

شانه

[66b]

٦٦

قاپوسنده دست قدرتن اکه — یزدهر کیم بابه ایرشدرسه راه
داخل اولور کر اولا اهلی فنا — حاصل ایدرسه فنا اندر فنا
سعی ایدرسک بیک اولمز فتح در — بنلکیندن ذره کر اولسه اثر
بیک کوردی قاپوسن مسدوددر — دیدیکم فتحی بونوک مقصوددر
چونکه کوستردک بکا راهی صواب — لطف ایدوب کل ایله همت فتح باب
نرکسه اول داخی دیدی ای رفیق — ساکه کوستردم بو مقداری طریق
یولده قالمادک ایرشدک منزله — صنمه بونی حاصل اولور هر دل
هم قپوسنه دخی بولدک وصول — شمددن صکره سنک دورر دخول
همتوتوکه کوره اولور فتح باب — قربتوکه کوره ایریشور خطاب
سعی یوکه کوره بولورسن قربتی — پس فنا که کوره بولدک وصلتی
بو نصیحت کیم ددم سکا یتر — تربیتلن شوره یرده کل بتر
نیجه زیبا روضه لرده بتدی خار — تربیت اولمادیغیچون اینکار
باکه لازم اولنی قلدم تمام — دیدکیتدی نرکسه ویرب سلام
قلدی نرکس قاپوده حیران زار — کیجه کوندز اغلدی چون روزکار
ایچرودن ایتمدیلر التفات — اولا کیم تبدیل اولا اوصاف ذات
پس بلورکردیکه وراننده غرور — انوکیچون بو ارادن اولدی دور
نیجه مدت قلدی بو حالتده اول — بتمغا یقدر مجالی صاغ وصول
پس ندامت ایلدی هر فعلنه — معترف اولدی قصوری قولنه
کوز یاشینه وجودن قلدی غرق — بنلکن آهی اودینه قلدی حرق

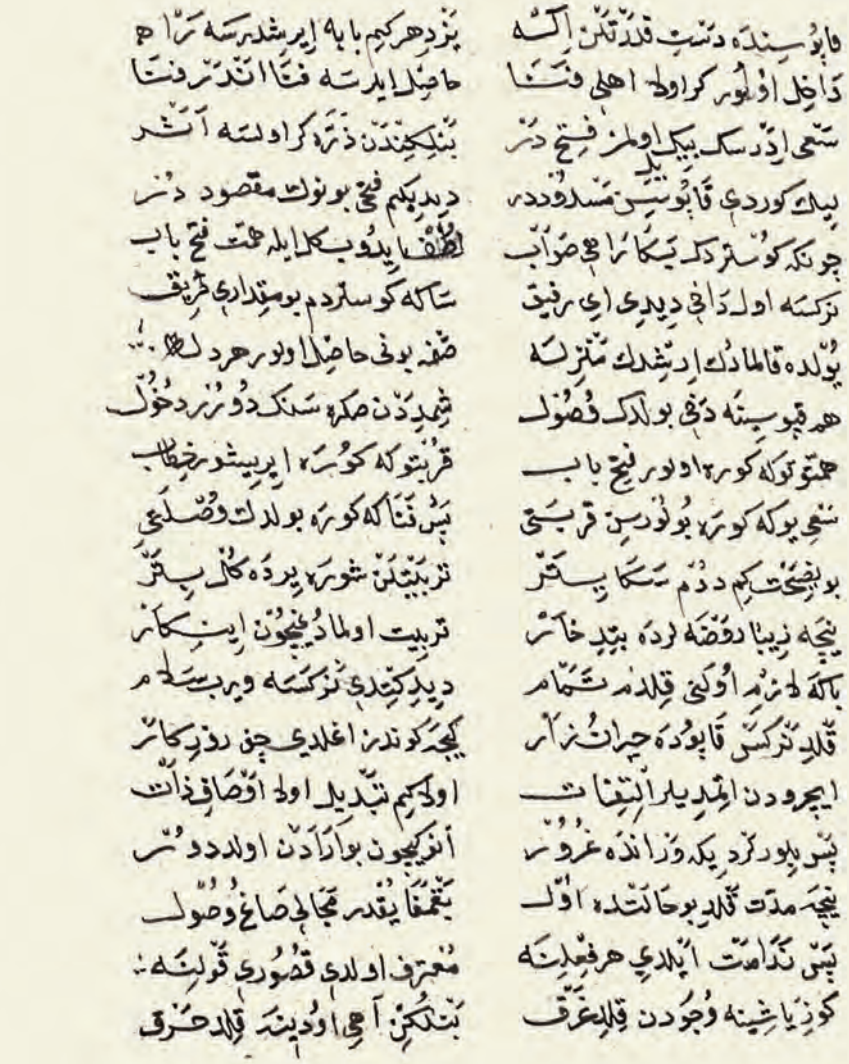

[66a]

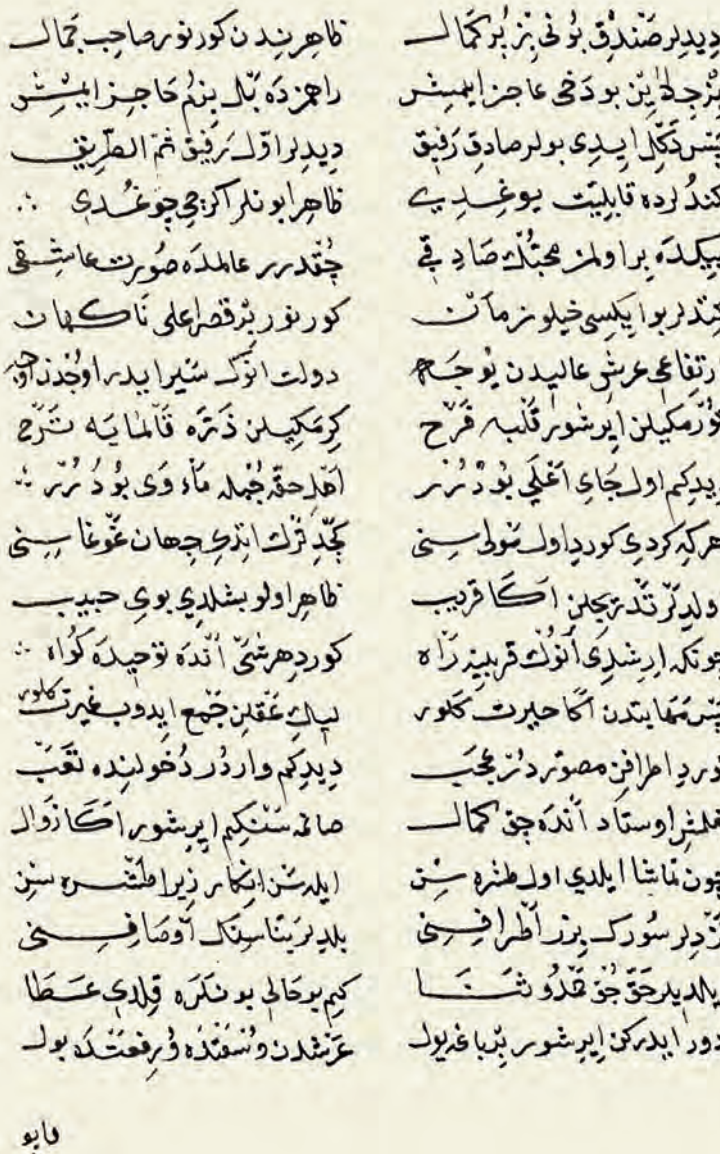

دیدیلر صندق بونی بز بر کمال ظاهرندن کورنور صاحب جمال
بز جلاین بو دخی عاجز ایمش راهمزده بل بزم حاجز ایمش
پس دکل ایدی بولر صادق رفیق دیدیلر اول رفیق ثم الطریق
کندولرده قابلیت یوغدی ظاهر ابونلر اکرچی چوغدی
بیکده بر اولمز محبتک صادقی چقدرر عالمده صورت عاشقی
کیتدلر بو ایکیسی خیلو زمان کورنور بر قصر اعلی ناکهان
ارتفاعی عرش عالیدن یوجه دولت انوک سیر ایدر اوجدن اوجه
کورمکیلن ایرشور قلبه فرح کرمکیلن ذره قالمایه ترح
دیدیکم اول جای اعلی بودرر اهل حقه جبله ماوی بودرر
هر که کردی کوردی اول مولی سنی کچدی ترک ایتدی جهان غوغاسنی
اولدیلر تدریجلن اکا قریب ظاهر اولو بشلدی بوی حبیب
چونکه ایرشدی انوک قربینه راه کوردی هر شی انده توحیده کواه
پس مهابتدن اکا حیرت کلور لیک عقلن جمع ایدوب غیرت کلور
کوردی اطرافن مصوردر عجب دیدیکم واردر دخولنده تعب
بغلمش اوستاد انده چق کمال صانمه سنکم ایرشور اکا زوال
چون تماشا ایلدی اول طشره سن ایلدسن انکار زیرا طشره سن
کزدیلر سورک بزر اطرافنی بلدیلر بناسنک اوصافنی
ایلدیلر حق جق حمد و ثنا کیم بو حالی بونلره قلدی عطا
دور ایدرکن ایرشور بر باغه یول عرشدن وسعتده و رفعتده بول

قابو

[65b]

٦٥

ارشدرسه یولک سوقی اکه — پر قخو اولمش کوررسن هر کیاه
کندکی اولدم کوررسن بر قصور — قنده قالدی بوی خوش یا خود غرور
نرکسه تأثیر ایتدی بو کلام — دیدی واه کیم قالمشم بین العوام
نادم اولدی ایتدوکی افعاله هب — دیدیکم چق ایلدم سوی ادب
کل دلیل اول لطف ایدب اول باغه سن — اوله کیم راهم ایریشه صاغ اسن
پس رجام اولدر اولا باکا نصیب — بنده خی ذوق ایلیم بویی حبیب
دیدیکم بن اولمزم ساکا دلیل — جائز آنده سن بنی قلمق خجیل
بو نجه حالت سنده قلمشدر قرار — زائل اولمغه کرک چق روزکار
کورجک آنی تنفر ایده سن — اسکی حالا نوک تذکر ایده سن
قورقرم قلمغه سکا اعتماد — عجبکی ترک ایلدکمی از فؤاد
بد قخولردن پر اولمشدر دماغ — پس کوزکمز کوزلروکه دکمه باغ
اولدخی ایتدی قسم قلدی قبول — هر نه امر ایتسک مطیع امروکه قول
قلیم بر ذره امرکدن خلاف — رهبر اولکیم حاصل ایدم قلب صاف
عهدی قولی ایکیسی بر کتدلر — ترک اصحاب یوله کتدلر
کچدی عزتدن قبول ایتدی تعب — تا ایریشه اکه داخی فضل رب
کثرتی ترک ایلدی وحدت ایچون — راضی اولدی ذلته عزت ایچون
قالدیلر اصحاب بونده حاسرون — نیسه صحراسی ایچنده ساسرون
بلمدیلر قنده کتدی بونلری — چونکه غایب اولدی دوندی یونلری
بیرسی قصد ایتدی کتمک بله — رؤیتی حق ممکن اولمز هر دله

[65a]

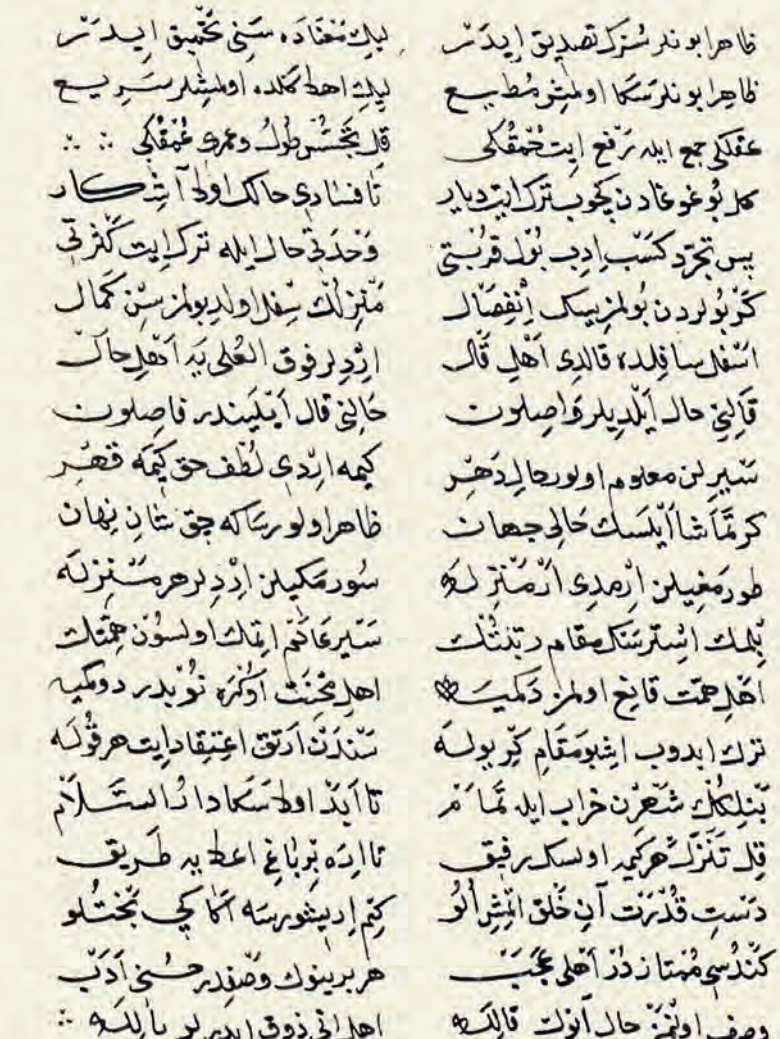

ظاهر ابونلر سزك تصديق ايدر ... ليك معناده سنى تحقيق ايدر
ظاهر ابونلر سكا اولمش مطيع ... ليك اهل كلده اولمشلر سريع
عقلكى جمع ايله رفع ايت حمقكى ... قل تجسس طول وعمرى عمقكى ∴ ∴
كل بوغوغادن كچوب ترك ايت ديار ... تا فسادى حالك اولا آشكار
پس تجرد كسب ادب بول قربتى ... وحدتى حال ايله ترك ايت كثرتى
كر بولردن بولمزيسك انفصال ... منزلك سفل اولديولمزسن كمال
اسفل سافلده قالدى اهل قال ... اردلر فوق العلى يه اهل حال
قالنى حال ايلديلر واصلون ... حالنى قال ايليندر فاصلون
سيرلن معلوم اولور حال دهر ... كيمه اردى لطف حق كيمه قهر
كر تماشا ايلسك حالى جهان ... ظاهر اولور ساكه چق شان نهان
طورمغيلن ارمدى ارمنزله ... سورمكيلن اردلر هر منزله
بلمك استرسنك مقام رتبتك ... سير عالم ايتمك اولسون همتك
اهل همت قانع اولمز دكميه ... اهل محنت اوكره نوبدر دوكميه
ترك ايدوب اشبو مقام كر بوله ... سندن ارتق اعتقاد ايت هر قوله
بنلكك شهرن خراب ايله تمام ... تا ابد اولا سكا دار السلام
قل تنزل هر كيمه اولسك رفيق ... تا اره بر باغ اعلايه طريق
دست قدرت آن خلق ايتمش اولو ... كيم اريشورسه اكا كچى بختلو
كندسى ممتازدر اهلى عجب ... هر برينوك وصفدر حسنى ادب
وصف اولنمز حال آنوك قالله ... اهل انى ذوق ايدرلر بالله ∴

كرارشد

[64b]

٦٤

کورمشم اصحاب عالمی حساب ... کیمه دنیا جنت کیمه عذاب
صوردی آکا بوندن اوزکه جای خوش ... سیر ایدرکن هیچ یولک اولدیم طوش
ساکت اولوب ورمدی آکا جواب ... ثانیا بینه آکا قلدی خطاب
اولدی دیدی آکا ای بو الهوس ... بر عبس یردر بو طولو خاروخس
برنجه احمق سنی تحمیق ایدر ... عاقل اولدر حالنی تخفیف ایدر
عاقله بو یر دکل زندان اندر ... هرکه الدندی بوکا نادان اندر
اعتقادک بوکه جایوک وار نفیس ... منزلک هم داخی اصحابوک خسیس
برنجه نادان کلمش یانکه ... اکلمز سن ظلم ایدرلر جانکه
صحبتندن هر نفس ایرر الم ... پس وجودندن بولایک عدم
بونلرک تصدیق تکذیبی ندر ... بونلرک تنفیر و ترغیبی ندر
بونلر خوفی خبردر حالدن ... هر بریسی اولدی قومی ضالدن
کورمکیلن ایرشور قلبه کدر ... وای آکا اولور مصاحب بر نظر
دون همت اولمدندر هر کسی ... کیم مصاحب ایدنور خاروخسی
اهلکن اولن مصاحب اهل اولور ... قالسه نادان ایچره وصفی جهل اولور
پس دماغوکه سنک ارمش خلل ... صنعتوک بی فایده طولی امل
ساکه لازمدر تصحیح ایتمک دماغ ... بو یری ترک ایله سیر ایت غیر باغ
بو هوادن چق هوای غیره کر ... یوغسه باری اقامت سیره کر
ظاهرا بونلر اولوبدر ساکه یار ... لیک باطنده بولردر مور و مار
ظاهرا اولمش بولر ساکه محب ... لیک باطنده بولردر منتهب

[64a]

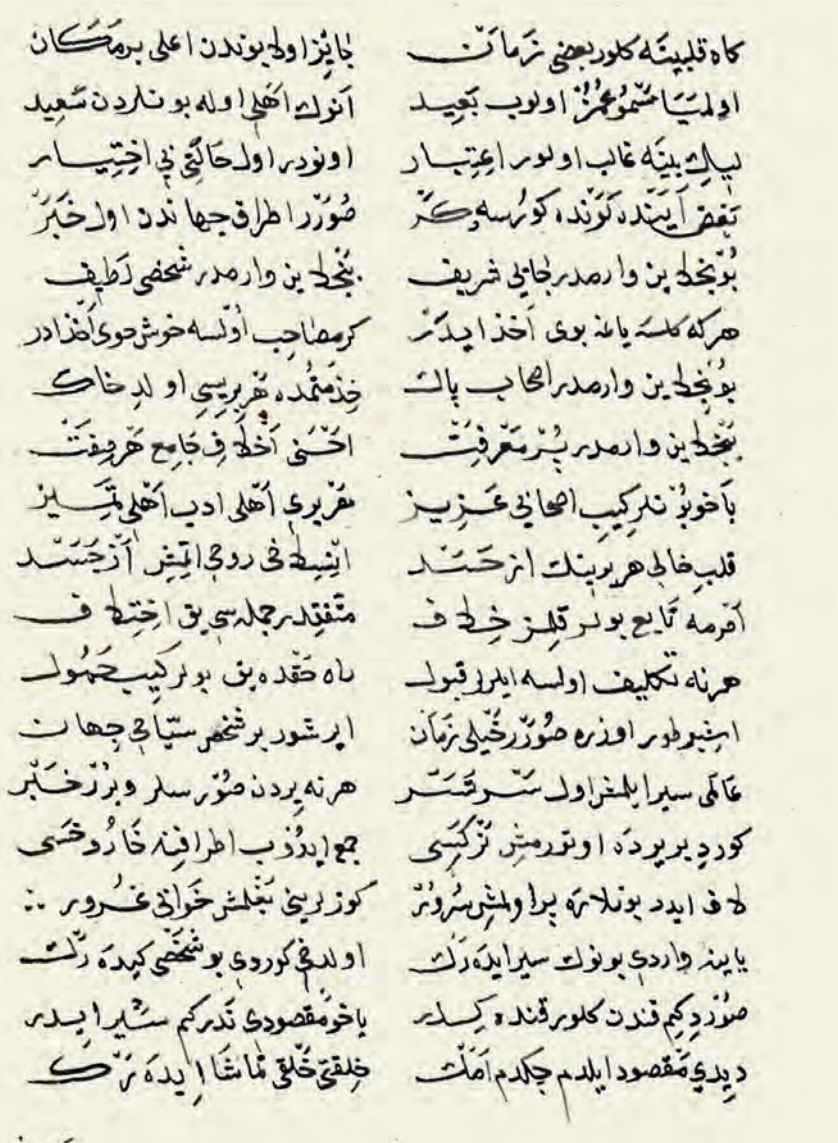

کاه قلبینه کلور بعضی زمان — جایز اولا بوندن اعلی بر مکان
اولمیا سمو عمرز اولوب بعید — انوك اهلی اوله بونلردن سعید
لیك بینه غالب اولور اعتبار — اونودر اول حالتی بی اختیار
بعض آینده کوننده کورسه کر — صورر اطراف جهاندن اول خبر
بو بخلاین وارمدر جایی شریف — بخلاین وارمدر شخصی لطیف
هرکه کلسه یانه بوی اخذ ایدر — کر مصاحب اولسه خوش خوی اخذ ادر
بو بخلاین وارمدر اصحاب پاك — خدمتمده هر بریسی اولدی خاك
بخلاین وارمدر پر معرفت — احسنی اخلاف جامع هر صفت
باخو بونلر کیب اصحابی عزیز — هر بری اهلی ادب اهلی تمیز
قلب خالی هر برینك از حسد — انسلاخی روحی اتمش از جسد
امرمه تابع بولر قلمز خلاف — متفقدر جمله سی یق اختلاف
هرنه تکلیف اولسه ایلرلر قبول — راه حقده یق بولر کیب حمول
اشبو طور اوزره صورر خیلی زمان — ایرشور بر شخص سیاحی جهان
عالمی سیر ایلمش اول سر تسر — هرنه یردن صورسلر و برر خبر
کوردی بر یرده اوتورمش ترکسی — جمع ایدوب اطرافنه خار و خسی
لاف ایدر بونلره پر اولمش سرور — کوزلرینی بغلمش خوانی غرور
یاینه واردی بونوك سیر ایده رك — اولدخی کوردی بو شخصی کیده رك
صوردی کیم قندن کلور قنده کیدر — یاخو مقصودی ندر کیم سیر ایدر
دیدی مقصود ایلدم چکدم امك — خلقتی خلقی تماشا ایده رك

کورمشم

٦٢

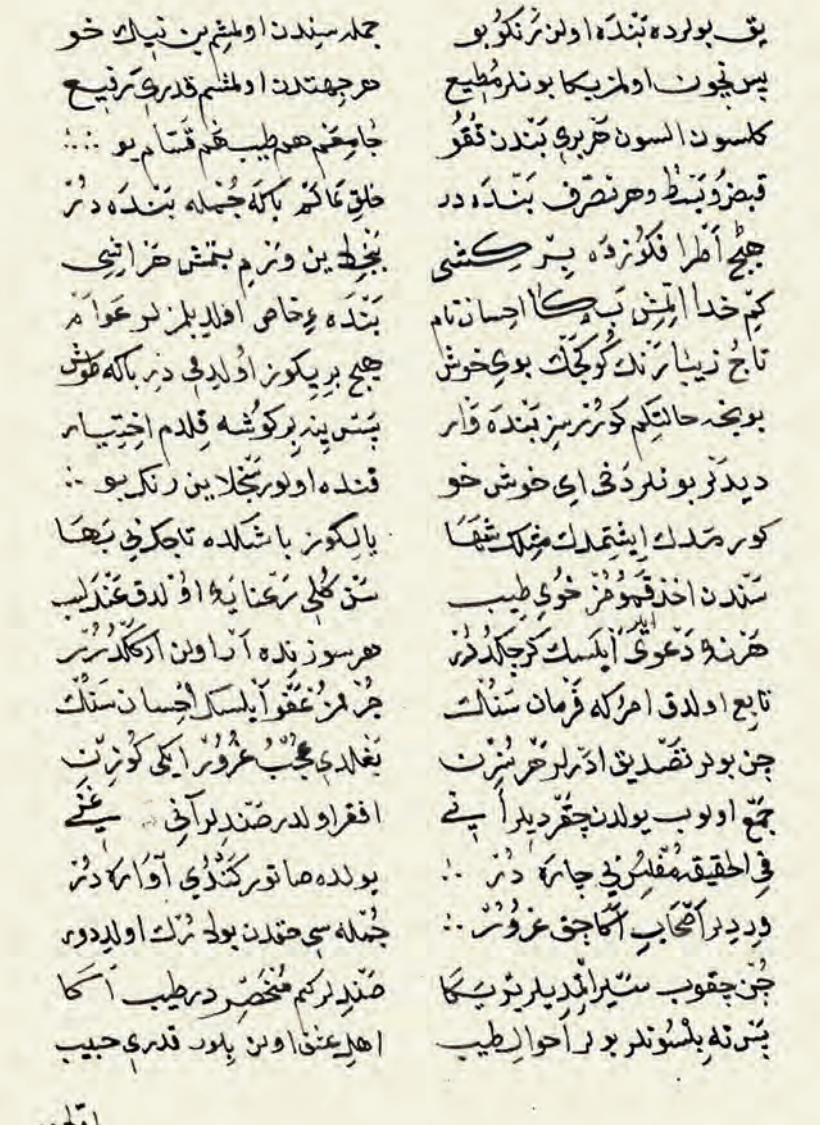

[62b]

٦٢

پس ظهور ایتدی چو بر مقدار اول — قلدی اطرافه نظر اول صاغ وصول
تا کوره هر جانبن کم وار درر — قرشوسنده بو طورت کملر درر
کندیه بکزر بولرده وام شی — هر کماله آن مظهر ایدی حی
کوردکیم اطراف مملودر نبات — هر بری بر یرده قلمشدر ثبات
قد بعضك دون بعضك مرتفع — مفترقدر بعض بعضی مجتمع
بعضی بر بیرلن صحبتده در — بعض خالی کوشده عزلتده در
دورر نکیلن بولر بولمش ظهور — کندیه بعضی قریب بعضیسی دور
هب تماشا ایلدی باقن اراق — صانکه ملك اولدی اکا روحی عراق
کوزنه ادنی کوزندیلر بولر — پس غروریلن انوك قلبی طولر
التفات ایتدی بولر نکینه چق — کندلونی کیب هیچ برلون یوق
غالب اولدی کندیه عجب غرور — دید صانکم ظلمت ایچره قالدنور
یا خو نادان ایچره بر صاحب کمال — یا خو سودان ایچره بر یوسف جمال
بونلرك خالی قوقودن هر بری — بندن ارتوق کیم بولارك سروری
هر نباتاتیکه اطرافنده ور — جمله سن اول یاننه دعوت ایدر
جمع اولوب بونلر دخی اطرافنه — پس قولاق طوتدی قموسی لافنه
دید هر کیم کلد بولدی قربتی — فتح ایدم بن اکه بابی حکمتی
باشنه کیدی اوبرالتونلو تاج — درکه ورسونلر بکا جمله خراج
حاکم اولدم جملیه حکم ایلرم — صنمکوز بو سوز مخفی سویلرم
حق تعالی ورد باکا دولتی — باکه بونلرینچون اتمز عزتی

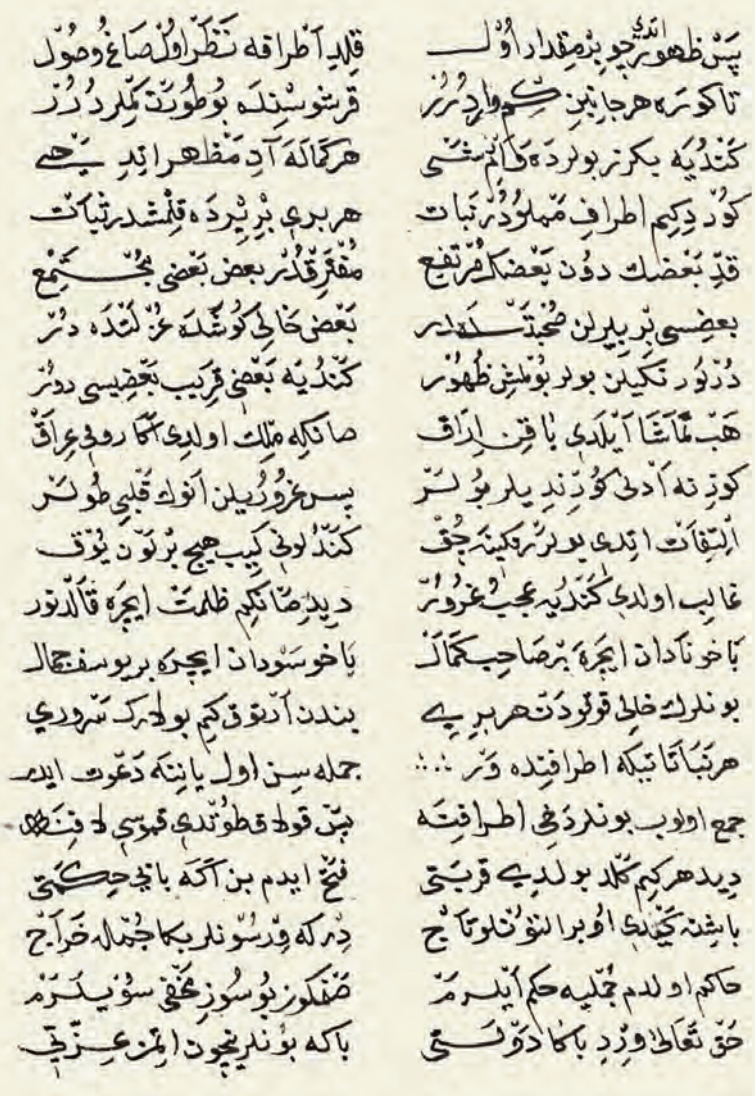

[62a]

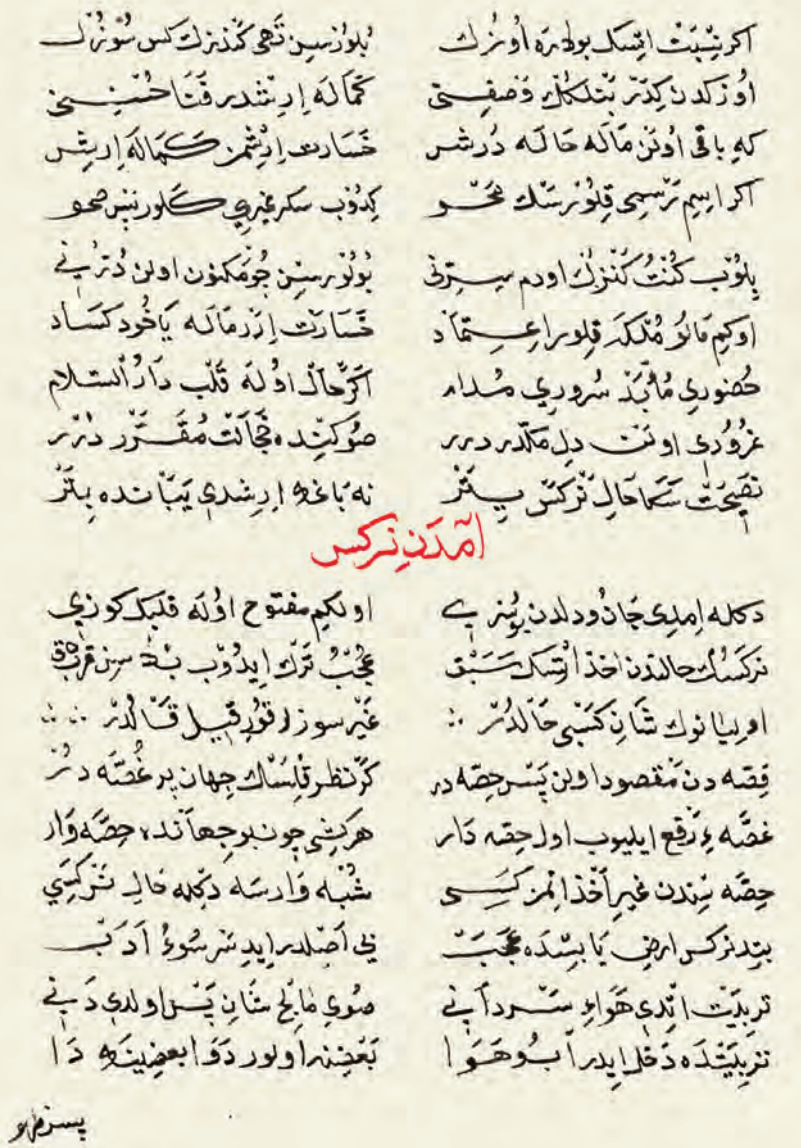

اکر نسبت ایتسک بولاره اوزک — بلورسین تهی کندزک کس سوزک
اوزکدن کیدر بتلکک وصفنی — کماله ایرشدر فنا حسنی
که باقی اولن ماله حاله درشر — خسارت ایرشمز کماله ایرشر
اکر اسم رسمی قلورسک محو — کیدوب سکر غیری کلورنیس صحو
بلوب کنت کنزک اودم سرنی — بولورسین جو مکنون اولن درنی
اوکم مالو ملکه قلور اعتماد — خسارت ایرر ماله یاخود کساد
حضوری مؤبد سروری مدام — اکر حال اوله قلب دار السلام
غروری اولن دل مکدر درر — صوکنده خجالت مقرر درر
نصیحت سکا حال نرکس یتر — نه باغه ایرشدی یبانده بتر

آمدن نرکس

دکله امدی جان و دلدن بوسزی — اولکم مفتوح اوله قلبک کوزی
نرکسک حالندن اخذ ایتسک سبق — عجب ترک ایدوب بلاسن قرب حق
اولیانوک شان کسبی حالدر — غیر سوز اولور قیل قالدر
قصه دن مقصود اولن پس حصه در — کر نظر قلسک جهان پر غصه در
غصه یی رفع ایلیوب اول حصه دار — هر کشی چون بو جهانده حصه وار
حصه سندن غیر اخذ ایلمز کسی — شبه وارسه دکله حال نرکسی
بتدی نرکس ارض یابسده عجب — بی اصلدر ایدی سر سوء ادب
تربیت ایتدی هوای سرد آنی — صوی مالح شان پس اولدی دنی
تربیتده دخل ایدر آب و هوا — بعضینه اولور دوا بعضینه دا

پسر ظهور

٦١

تا دلك اول كل زاهدا حوری قصوری جنی — ثبت وصل ایله اوله ذات جیم نون تا
ثمه وجه الله فهم ایتكلر وای متقی — حاصلن بونجه بلا نوك قلمه عین و یاء ثا
حاكمی عشقه قول اولن كمسه كورمز ذره غم — خلقه مخلوط اولمز ایلر عكس و راء و زال حا
خلقتی روزی ازلده هر كمه اردی شقا — رحمته اولمز سبب بل همتی شین یاء و خا
راحت اولمه طالبا سعی ایله كشف اوله رموز — زین اوله علمیله دل نور اوله صاد و دال را
زاهدا ظاهرده قلمه ضایع اتمه عمركی — طالب اول اسرار حق كشف اوله میم غین زا
طالبا لازم دكل چقلق ریا زاتو تعب — ظالم اولمه نفسوكه كتیوله واو سین طا
ظاهرا الدنمه ای سالك اولنلر حضرته — فوت فرصت اتمه سزم صنمه لام فاء و ظا
فانیه الدنمیوب افنا ادرسك ماسوی — هر نفس وصلن ادر حق عكس ضاد و راء و فا
همدم اولمق كیم دلرسه یار ایله هر نفس — لا ایله محو اولمه غیری باقی الف لامین ها
لا اله الا هو اللهك بولورسك سرنی — یاره واصل اوله سن بل عكس كاف شین لا
یار نه الدنمدی عارف اولنلر یار چون — اومرم قلدی هدایت یا كه راء و یاء با

مطلع

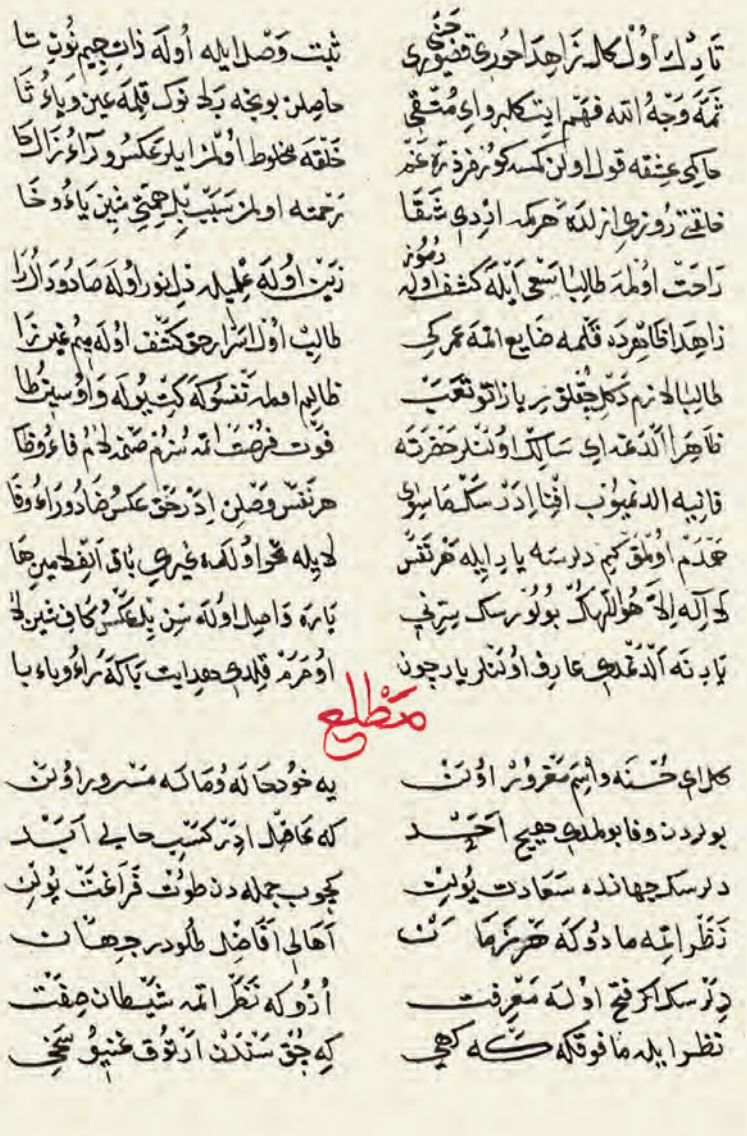

كل ای حسنه واسم مغرور اولن — یه خود حاله و ماله مسرور اولن
بولردن وفا بولمدی هیچ احد — كه عاقل ادر كسب حالی ابد
دلرسك جهانده سعادت یولن — كچوب جمله دن طوت فراغت یولن
نظر اتمه مادوكه هر زمان — اهالی افاضل طلودر جهان
دلرسك اكر فتح اوله معرفت — اوزوكه نظر اتمه شیطان صفت
نظر ایله مافوقكه كه كهی — كه چق سندن ارتوق غنیو سخی

[61a]

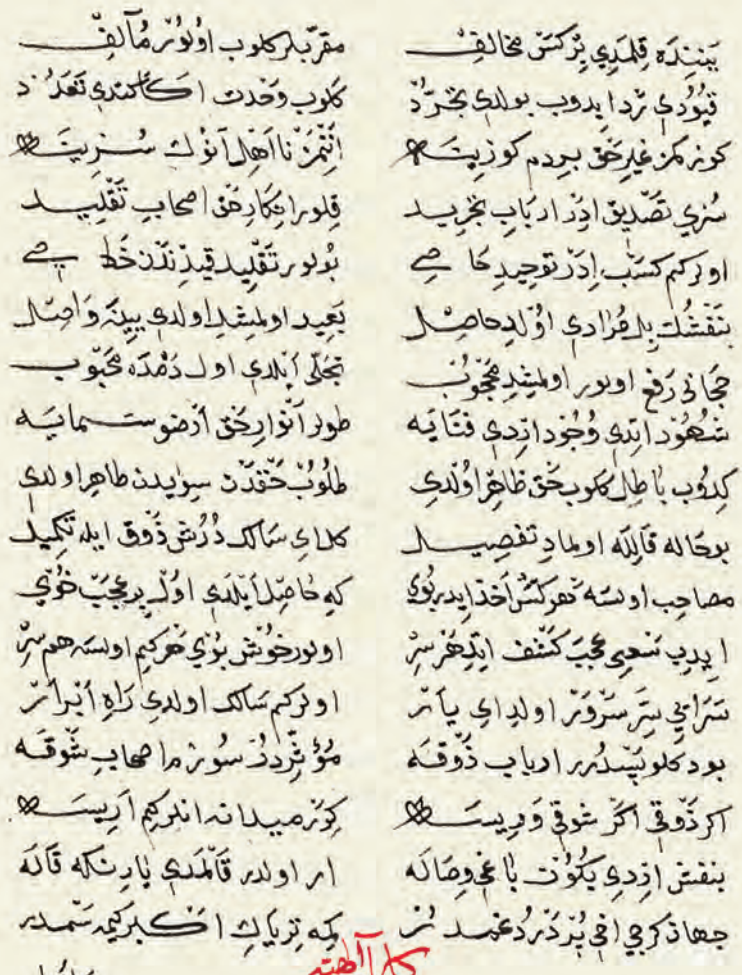

بیننده قلمدی بر کس مخالف — مقربلر کلوب اولور مآلف
قیودی رد ایدوب بولدی تجرد — کلوب وحدت اکا کندی تعدد
کوزمکز غیر حق بردم کوزینه — انتمز نا اهل آنوک سزینه
سزی تصدیق ایدر ارباب تجرید — قلور انکار حق اصحاب تقلید
اولرکم کسب ایدر توحید خاصی — بولور تقلید قیدندن خلاصی
بنفشک بل مرادی اولدی حاصل — بعید اولمشدی اولدی یینه واصل
حجابی رفع اولور اولمشدی محجوب — تجلی ایلدی اول دمده محبوب
شهود ایتدی وجود ایتدی فنایه — طولر انوار حق ارضو سمایه
کیدوب باطل کلوب حق ظاهر اولدی — طلوب حقدن سویدن طاهر اولدی
بو حاله قالله اولماد تفصیل — کلای سالک درش ذوق ایله تکمیل
مصاحب اولسه هر کس اخذ ایدر بوی — که حاصل ایلدی اول پر عجب خوی
ایدوب سعی عجب کشف ایتدی هر سر — اولور خوش بوی هر کیم اولسه هم سر
سرایی سر سرور اولدی یار — اولرکم سالک اولدی راه ابرار
بو دکلو پسدرر ارباب ذوقه — مؤثردر سوزم اصحاب شوقه
اکر ذوقی اکر شوقی وریسه — کورمیدانه انلرکم اریسه
بنفش ایتدی بکون باغی وصاله — ار اولدر قالمدی یارنکه قاله
جهان کرجی اخی پردر دغمدر — کمه تریاک اکبر کیمه سمدر

کلمات الهیه

کرائیا

بو جهانده بلمین سزی خدا عمری هبا — تیغ فرقت قطع ایدوب بولماد قاف

تارک

[60b]

٦٠

قویر بو روضه اول چون بنفشی — تماشا ایتدره تا درلو نقشی
کوزن اچوب کورر بر باغ عالی — که نادان صحبتندن اولدی حالی
چو انده یقدر ناجنس موزی — معانی چقدر فهم ایت رموزی
اچلدی قلب حمد ایتدی خدایه — مریض اولمیشکن ایردی دوایه
اکه کوستردی بر کوشه انده — دیدیلر ساکن اولغل سنده بونده
کچوب اول کوشده قلدی قراری — تماشا ایتدی صنعی کردکاری
کلور حیرت اکا هر بر نظردن — ویرر هر شی خبر اول بی خبردن
اچلدی بونده اکا نیجه ابواب — هدایت ایلیوب اول رب ارباب
کوکل باغی اولور چون کلشنی راز — قلور اوراقنی اطرافه پرواز
درتلر سور اولوب حفظ ایتدرازی — چو مؤمن قلبنی بش وقت نمازی
دشر اوستینه مجلسدن مهابت — خجالت ایرشور اکا تمامت
دریدی کرچه انده بوی زیبا — ولیکن کورد بونده داخ رعنا
کورر احوالی بی حد اول عجبدن — اوتاندی بوینینی اکدی ادبدن
دمشلردر ادب قربه سببدر — تصوف جمله سی جانا ادبدر
اولور سالک اولن اهلی حقیقت — رعایت ایتسه آدابی طریقت
کورر دل خانه سی خالی خللدن — توجه حقه ایتدی جان و دلدن
سلوک ایتدی تقاضا ایلدی شان — معارض اولدی اکا نفس و شیطان
شودم فرعون نفس اولدی مقابل — عصاسن آزدها ایتدی او کامل
نورسه بلع ایدوب اول جند اغیار — کیدوب کلا حجابی کوزدی دیدار

[60a]

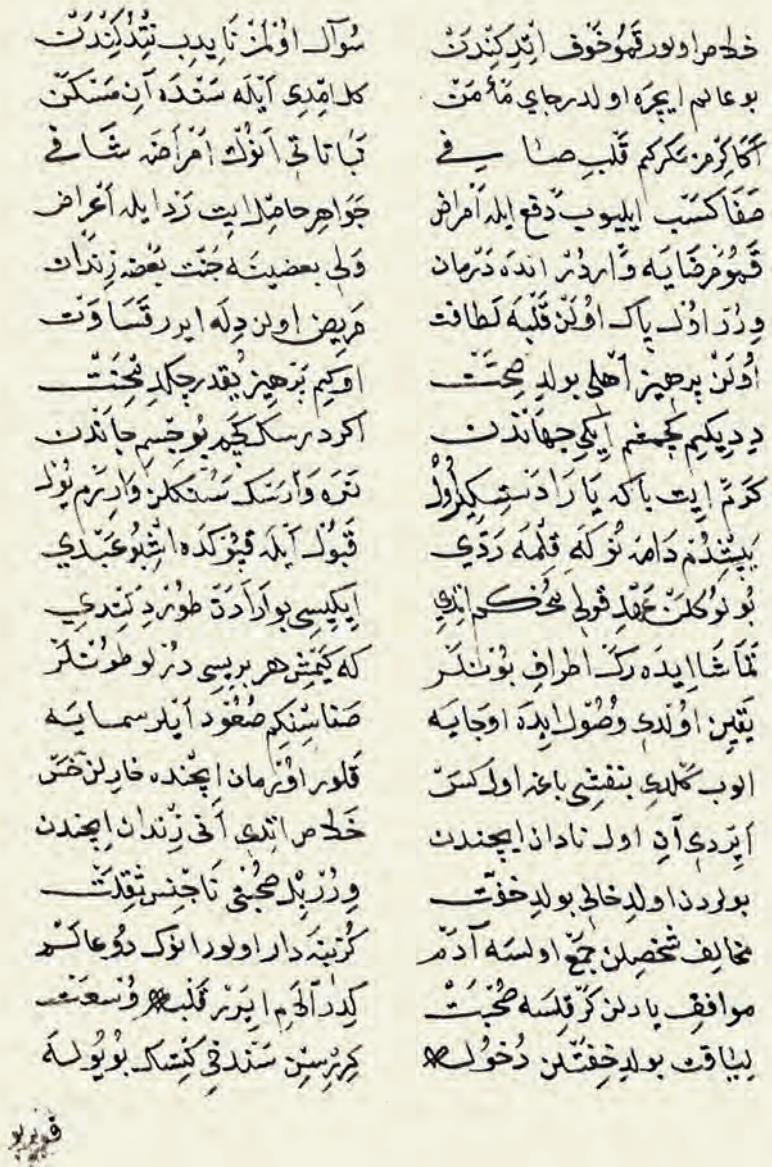

٥٩

که تلمشسن بو کون نادان ایچنده — که صاف کامل یتر زندان ایچنده
نه خوش غدر ایلمش بو چرخ غدار — که اغیاری سکا قلمشدر یار
نچون قدر وک بلمزسن انی سن — دکرسک کر دلیل اولم سکا بن
قومشدر قابلیت سنده اول حق — انی ضایع ایدوب کل اولمه احمق
خلاص ایدم سنی ناجنس ایچندن — که کلدم بنسکا اوش انس اچندن
او یارسک باکه ایرر چق فوائد — که شمدن صکره بورمزسن شدائد
انیس اولسک اکر انسانه بردم — جلیس اولدک مقرر یاره هر دم
کلیم اولوب حلیم اولماغه سعی ایت — حبیب اولوب رحیم اولماغه سعی ایت
بنفشه چون بو سزلر ایتدی تأثیر — اچوب اغزین حالن ایتدی تقریر
قمو حالن اکا ایتدی حکایت — که دهرک حادثاتندن شکایت
بنفشک حال وردی بو که حیرت — بری بیرینه بونلر بولدی الفت
دیدی بن کورمشم چق طتلو آجی — بکا اویکم سکا قیلم علاجی
دیدی بن تابع اولدم هر نه فرمان — کلورسه لطف ایدوب قل باکه درمان
یپشدم دامنوکه جانسو دلدن — قبول ایتدم نه کلسه خار و کلدن
دیدی بر روضه واردر بو جهانده — انی جاهل اولن استر بیابانده
اکا هر کیم قلور یاد دخولی — قمو مقصوده اول بولور وصولی
شدائد دندر اول جای خالی — انوک اهلی ابد کورمز ملالی
اکا کیم اهل اولورسه سهل اولور حال — دخول ایتمز اکه بر فرد جهال
امین اولور اکا هر کیم کیرورسه — مصائبدن نه شی اکا کلورسه

[59a]

ولی راهنده وار کوردی صعوبت — ایرلمز کرچکلمز سه عقوبت
دروب قصد ایتدی اورمانه دخولی — اوله کیم ایرشه مطلوبه یولی
دخول ایدیو بر مقدار کتدی — یولی آخر بنفشه ایردی یتدی
چکر اول خار و خسدن نیجه زحمت — ولی مقصوده ایردی اولدی رحمت
که هر عسرک صکنده یسر ور در — صقن مالک که ربحک خسر وار در
بنفشی کورد اول اورمان ایچنده — عجب چکمش بلی دوران ایچنده
فراغت ایلیوب کچمش جهاندن — طبانجه یمش اول دورستی زماندن
قباسن اختیار ایتمش کبوتی — کچوب بر کوشده قلمش قعودی
ندامت ایلمش بر حال سابق — ولیکن بولمش یاری موافق
انوک اطراف خار و خسله مملو — مصاحب اکه تاران کندی خوش بوی
ترحم ایتدی حالن چونکه کوردی — برز احوالنی فکر ایتدی طوردی
دیدی حالن بونوک بلمک کرکدر — کوزینک یاشنی سلمک کرکدر
دروب یانینه خوش وردی سلامی — دلرکیم فتح ایده اکا کلامی
ییشدی اکه و سوردی یوزینه — بشن قلدی دین یقمز یوزینه
معانق اولدی ایردی بوی جانه — معطر اولدی صان کردی جنانه
دیدی حالک ندر غربتده ایسار — که اطرافک قمو مملو در خار
عجب ایتمش سکا بندی زمانه — الک آلوب سنی ایتمش یبانه
اخی کندکی ایتدک اختیاری — یا خود سوقی الهی اضطراری
کتوردی سنی بونده قلدی محزون — عجب قلمش جهان فتان مفتون

که قلمش

[58b]

٥٨

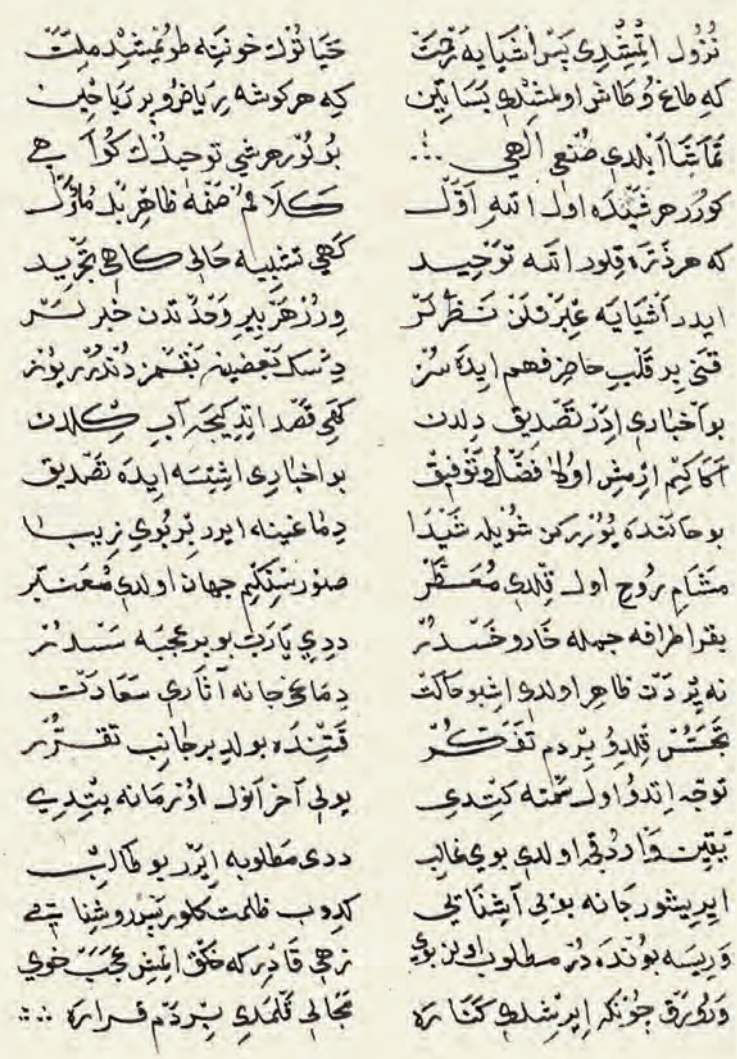

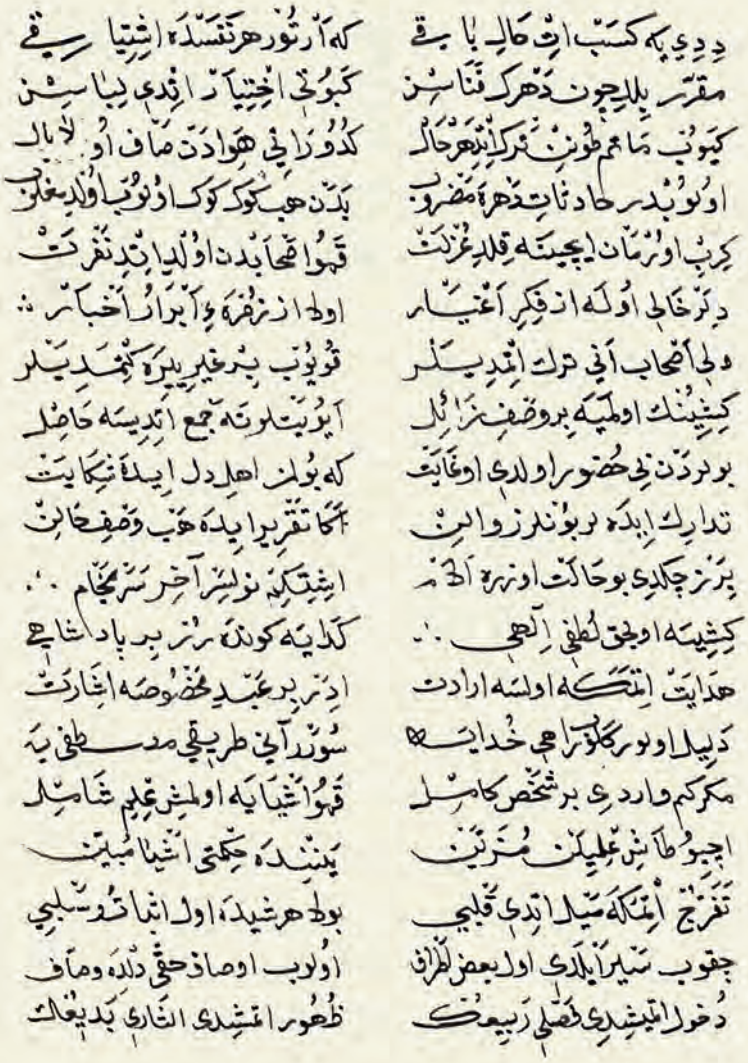

نزول

٥٧

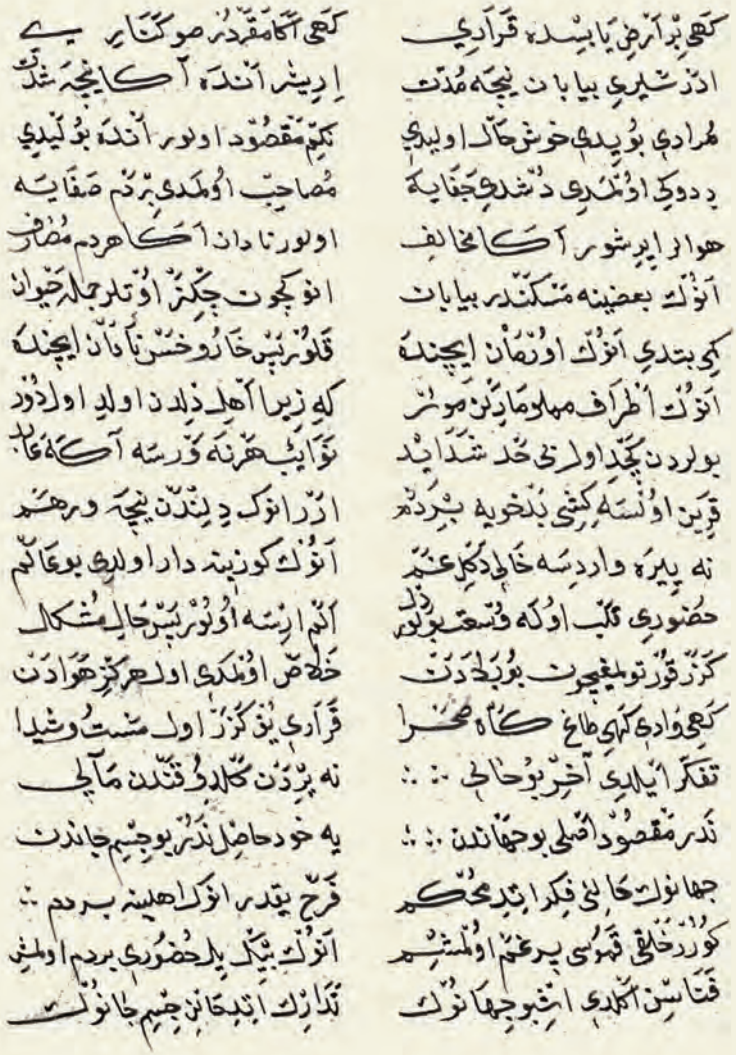

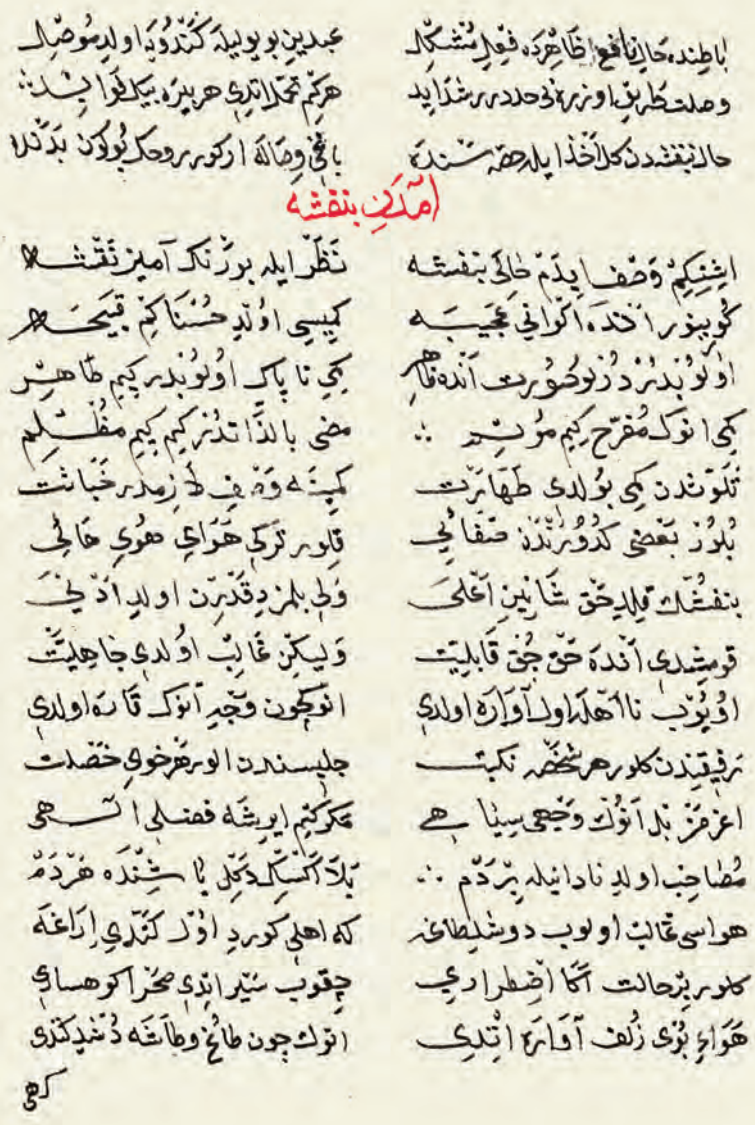

[56b]

٥٦

اهل عشق اولن کوردرسن کمسه اولمز ایسن
مشربینه چون موافق بولمز احوال نیله سون

سویلریسه اهل عشق اسرار حقدن قلمه عیب
خلقتنده قودی حق چون درلو عرفان نیله سون

هر نفسده ظاهر اولور اشبولردن درلو حال
اولدی چونکه مظهری اوصاف یزدان نیله سون

عاشقه وصلتدن اوزکه چاره یقدر ای طبیب
قابلیتی یوق علاجه اکه یاران نیله سون

شوره یرده تیمیه هرکز بنفشه لاله کل
قابلیت قولمدی شانتده باران نیله سون

چون مقدردر سعادت بعضه بعضیه شقا
معجزاتی انبیا آیات قرآن نیله سون

معرفت دعواسن ایسه عارف اولن طلک دکل
قسمتی روزی ازلده اولدی احسان نیله سون

مطلع

کل ای چکن جهانده الم بی نهایه
دوران شدایدندن صنما که بوله غایه

روزی ازلده دهرک بغلندی چون بناسی
بس لطف و قهره مخلوط منتج بلا قیاسی

بعضی جماله مظهر بعضی جلاله خلقک
اسم لطیف و قهار نافع و ضار حقک

لطفنده قهر موجود قهرنده لطف مستور
قهر اولسه پر غم اولمه لطف اولسه اولمه مغرور

قهرین لطفه عدایت لطفین قهره ای جان
بولدک حضور دایم اولسه ایکیسی یکسان

امروک قل مفوض اول عالم الغیوبه
اندن ایرر قمو حال ارواحه و قلوبه

هردم بلا اشدی چون ورد انبیایه
مقبول بولدی حق بولردر صبر ایدجن بلایه

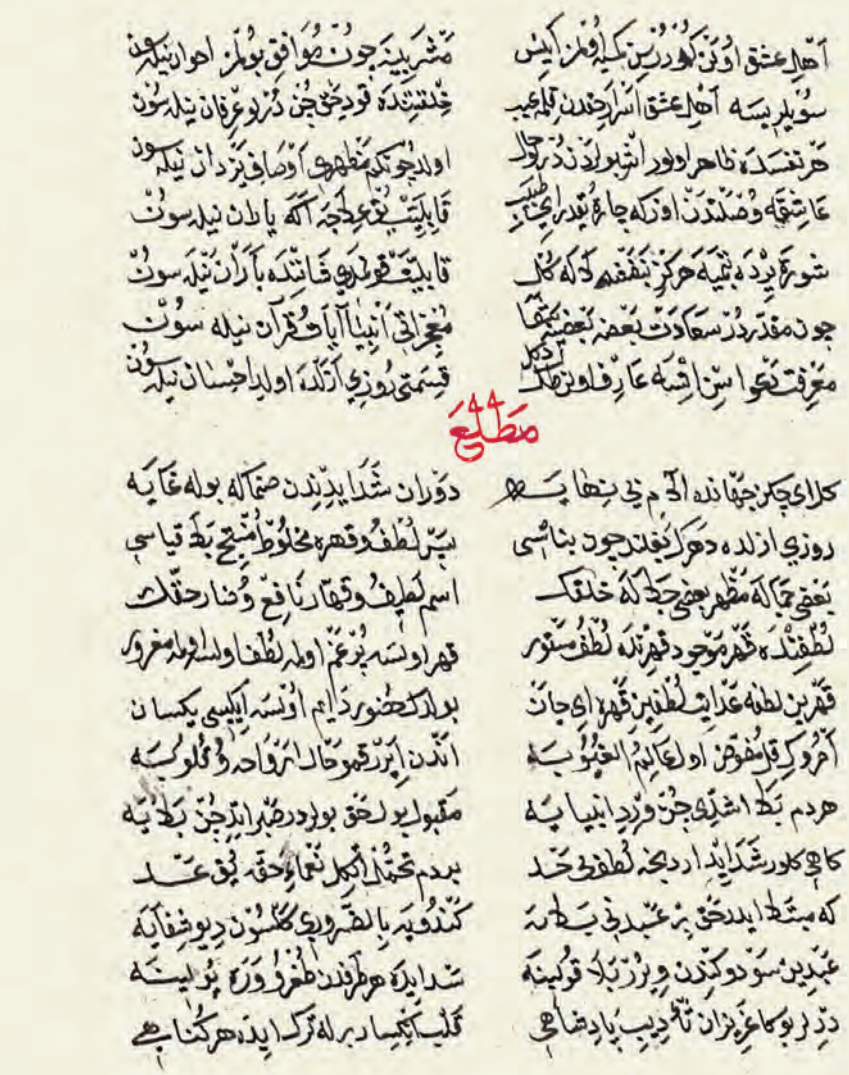

کاهی کلور شدایدا ردیجه لطف بی حد
بردم تحمل ایتکل نعماء حقه یوق عد

که مبتلا ایدر حق بر عبدنی بلایه
کندویه بالضروری کلسون دیو شفایه

عبدین سودوکندن ویرر بلا قولینه
شدایده هر طرفدن طغرو وره یولینه

درلر بوکا عزیزان تادیب پادشاهی
قلب انکسار برله ترک ایده هر کناهی

[56a]

ترك ادوبن جان ودلدن هر هوس — حضرلن اول هم طريقو هم نفس
تا دليل اولاسكا اول حضرته — امرنه تابع اولوب ارقريته
شيء منكر كورجك قلمه سؤال — صبر ادرسك فتح اولسن جمله حال
صبرلن دردلر قورق حلوا اولور — بل غداسي منلن سلوى اولور
صبرله اردي ارن مقصودنه — صبر ادرسك فتح اولور مقصودنه
سود صابر قولرن جون اول خدا — وعده اتدي بي حساب اجرت اكا
اجرتي رؤيت بلوب صبر ايت اني — اول خدي خود عهدنه اولدي وفي
بر عجب سردر سراي كاينات — زنده كسبي موت ادر مرده حيات

كلمات الهيه

جسم جانم نار عشقه يندر درمان نيلسون — عاشقي ديوانه يم پس بند زندان نيلسون
فتح اولوب باني تجلي كشف اولور اسرار حق — عقل ترك اتدي بو جانم اولدي حيران نيلسون
اولدي جان شهباز لاهوتي قضاء قدسده — صيد ايدوب دلو شكاري قلدي جولان نيلسون
جونكه تقديري ارادت بويله اولمشدر ازل — عالمي ناسوته كلدي قلدي سيران نيلسون
مردارنلر جان و باش الدي اله كردي يوله — جونكه اول محبوب عالم دزد ميدان نيلسون
زمرهء عشاق مستولاء و بالي اولسه لر — طك دكل اجلدي جونكم زار پنهان نيلسون
عاشق اولنلر وجودي زورقن قلدي هلاك — دشدي بر دريايه يقدر اكه پايان نيلسون
جونكه اكا شاه عالم صوندي عشقي جامني — اجدكجدي دو جهاندن بولدي جانان نيلسون
قلمه كوز عشاقه طعني بالله اي دوستلر — جرعهء بزمي ازلدن اولدي سكران نيلسون
اختيارن دست عشقه جمله تسليم اتدلر — تابعي غير اولدلر جون نصح فرمان نيلسون

اهل

٥٥

نفی وار اسمنده آنوك صورتا — پس مسمی اکه تابع سیرتا
هر مسمی ده موثردر اسم — صنمه سن اسما همان انجق رسم
پس اشارتدر که ظاهر منتفی — باطنوك نفی ایت اولاسن منتهی
لا لهودندر محرف لا له بل — یعنی کیم یقدر وجودو جسم دل
یاخود توقلق اکه مختصدر دمك — اولدیغنی اکله آنی اتمه شك
قلدلاده ارمدی اثباته اول — اولیاء موصل اولن یول بو یول
صنمه هر سالك بوکه ایلر وصول — قنده قالدی ذوق ادراهل عقول
رحمتی مخصوصدر فضلی اله — ذوق سالکدر بوکا انجق کواه
فهم اولنمز سویلسم بیك قالك — ذوق اولنمایجه تا اول حالك
بو قدر سوزکم بوراده سویلدم — طالبا انجق اشارت ایلدم
اولکه شاننده انوك واردر بو حال — استماعندن ادر فکری مآل
سعی ایدر تحصیل اده اول حالتی — بونده بولور رؤیتی و قربتی
پس دمشلردر عزیزان طریق — بر عجب سوزکم ادق من دقیق
ایرشور سالك اولن بو حالته — انده قدرت یقدر اصلا رؤیته
بل وجودو شاهدو مشهودیق — قنده قالدی علم معلوم آزوجق
پس فناسندن بلور سالك فنا — بونده بولدی سیری سالك انتها
بعض قلدی اشبو حالتده ابد — بعضنی اولدی وجوده یینه رد
بر وجودی باقدر ارمز زوال — بولدی قلبین معرفتلن پر کمال
اولدر علمی لدن مخصوص حق — عبد مخصوصه ورر کندو سبق

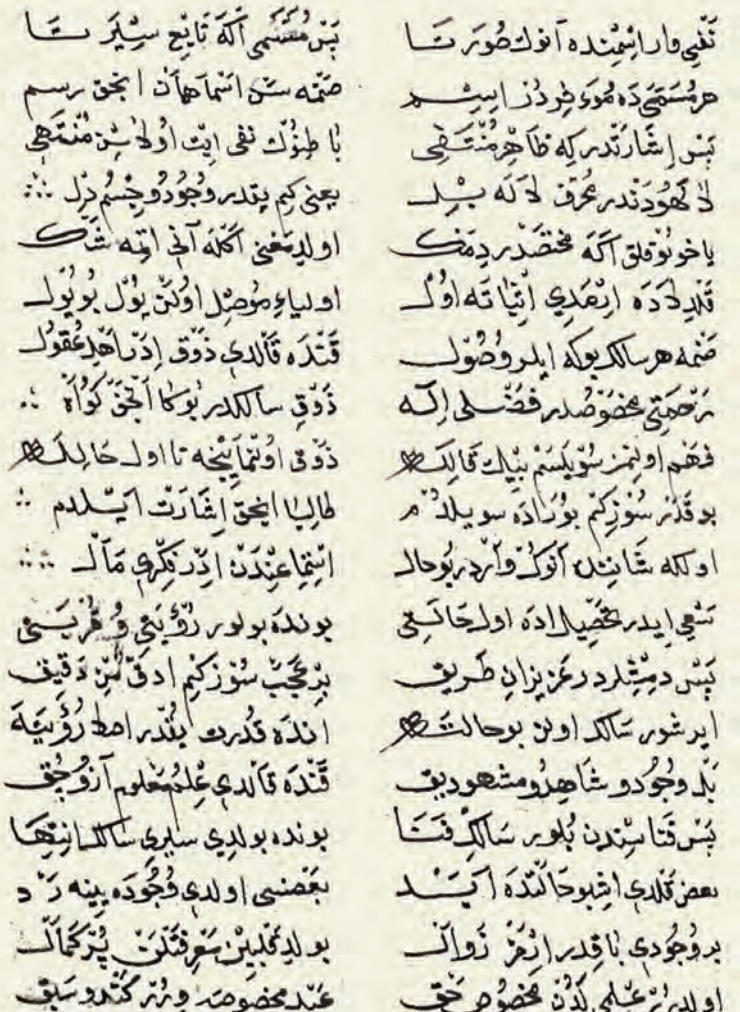

[55a]

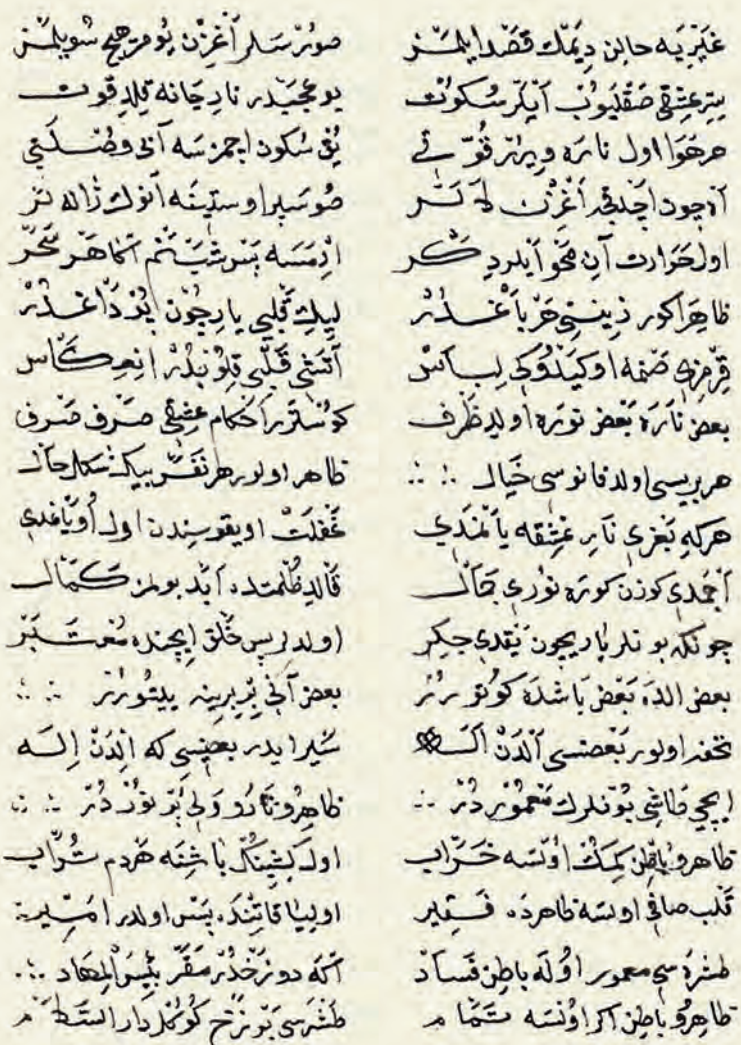

غیریه حالن دیمك قصد ایلمز — صورسلر آغزن یومز هیچ سویلمز
سر عشقی صقلیوب ایلر سکوت — بو عجبدر نار جانه قلدی قوت
هر هوا اول ناره ویرر قوتی — یق سکون اچمزسه آنی وصلتی
آه چون اچدقجه آغزن لالر — صو سپر اوستینه آنوك زاله لر
اول حرارت آن محو ایلردی کر — ایرمسه بس شبنم آکا هر سحر
ظاهرا کور زینتی هر باغدر — لیك قلبی یارچون پر داغدر
قرمزی صنمه اوکیدوکی لباس — آتشی قلبی قلوبدر انعکاس
بعض ناره بعض نوره اولدی ظرف — کوسترر احکام عشقی صرف صرف
هر بریسی اولدی فانوسی خیال ∴ ∴ — ظاهر اولور هر نفس بیك شکل حال
هر که بغری نار عشقه یانمدی — غفلت اویقوسندن اول اویانمدی
اچمدی کوزن کوره نوری جمال — قالدی ظلمتده ابد بولمز کمال
چونکه بونلر یاریچون یقدی جکر — اولدلر پس خلق ایچنده معتبر
بعض الده بعض باشده کوتورر — بعض آنی بر برینه ییتورر ∴ ∴
تحفه اولور بعضسی الدن الـ — سیر ایدر بعضیسی که الدن اله
ایچی طاشی بونلرك معموردر ∴ — ظاهر و نار و ولی پر نوردر ∴ ∴
ظاهر و باطن کمك اولسه خراب — اول کشینك باشنه هردم تراب
قلب صافی اولسه ظاهرده فقیر — اولیا قاتنده بس اولدر امیر
طشره سی معمور اوله باطن فساد — آکه دوزخدر مقر بئس المهاد ∴
ظاهر و باطن اکر اولسه تمام — طشره سی برزخ کوکل دار السلام

نفی

[54b]

٥٤

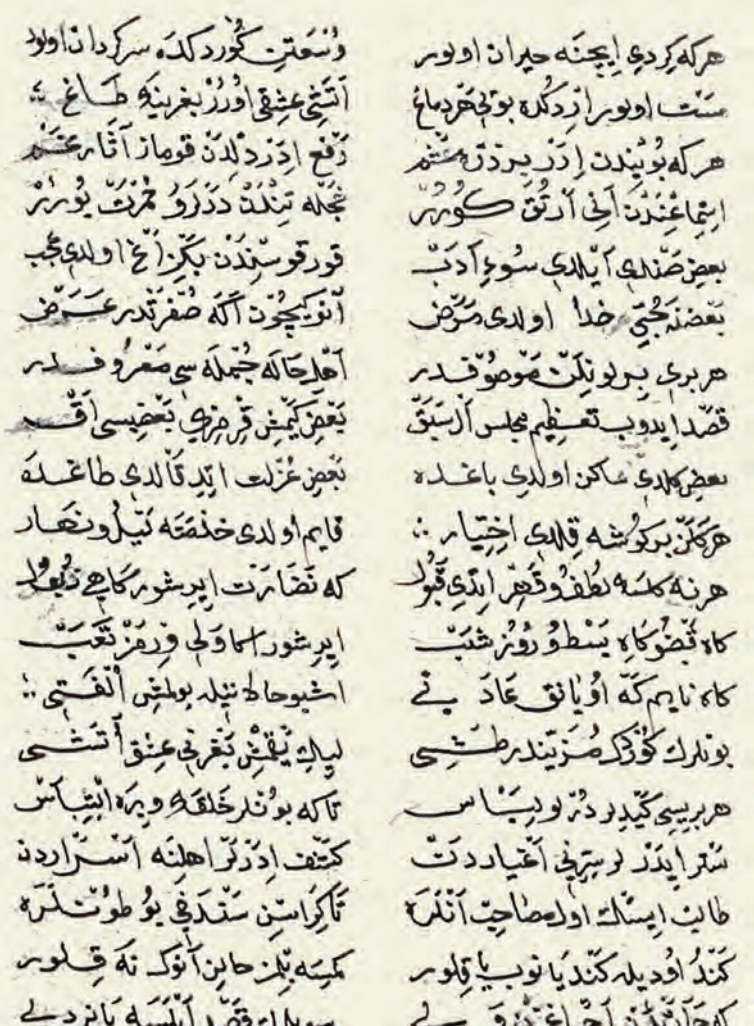

هر که کردی ایچنه حیران اولور — وسعتن کوردکده سرکردان اولور
مست اولور اردکده بوتی هر دماغ — آتشی عشقی اورر بغرینه طاغ
هر که بویندن ادر بر ذره غم — رفع ادر دلدن قوماز آثار غم
استماعندن انی ارتق کورر — خجله تندن دررو حمرت یورر
بعض صندی ایلدی سوء ادب — قورقوسندن بکز اغ اولدی عجب
بعضنه حبی خدا اولدی مرض — انوکیچون اکه صفرتدر عرض
هر بری بر لونلن موصوفدر — اهل حاله جمله سی معروفدر
قصد ایدوب تعظیم مجلس ال سبق — بعض کیمش قرمزی بعضیسی اق
بعض کلدی ساکن اولدی باغده — بعض عزلت ایتدی قالدی طاغده
هر کلن بر کوشه قلدی اختیار — قایم اولدی خدمته لیل و نهار
هر نه کلسه لطف و قهر ایتدی قبول — که نضارت ایرشور کاهی ذبول
کاه قبض و کاه بسط و روز شب — ایرشور اکا ولی ورمز تعب
کاه نایم که اویانق عادتی — اشبو حالاتیله بولمش الفتی
بونلرک کوزک مزیندر طشی — لیک یقمش بغرنی عشق آتشی
هر بریسی کیدیردر لو لباس — تا که بونلر خلقه ویره التباس
ستر ایدرلر سرینی اغیاردن — کشف ادرلر اهلنه اسراردن
طالب ایسک اول مصاحب انلره — تا کراسن سندنی بو طونلره
کند اودیله کند یانوب یاقلور — کمسه بلمز حالن انوک نه قلور
که حرارتدن اچر اغزن ولی — سویلمک قصد ایلسه یانردلی

[54a]

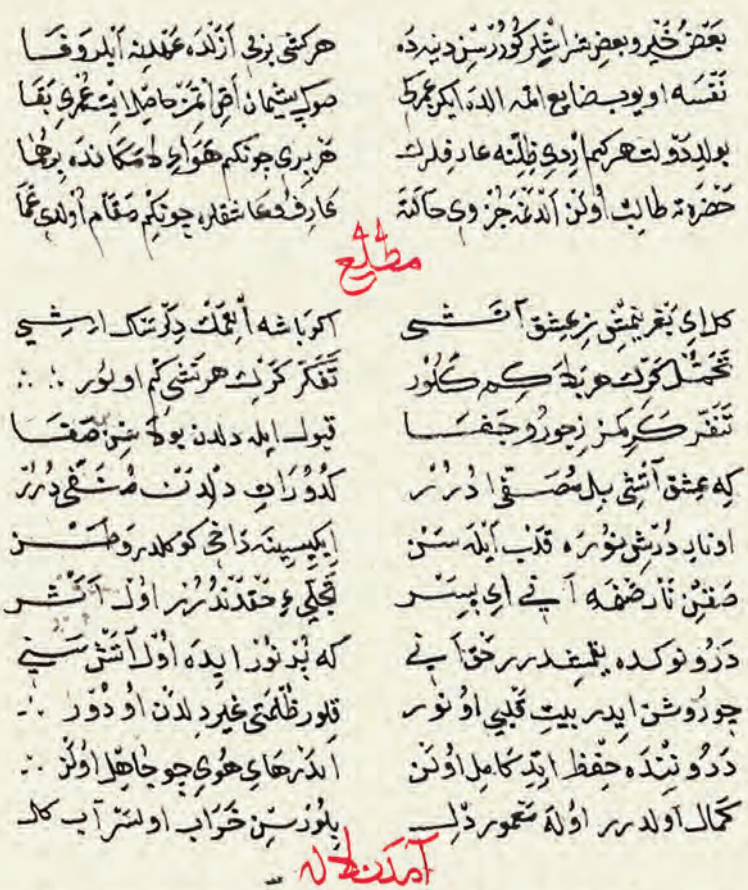

بعض خیر و بعض شر اشلر کورورسن دینده ‌ ‌ ‌ هر کشی بزی ازلده عهدینه ایلر وفا
نفسه اویوب ضایع ایتمه الده ایکن عمرکی ‌ ‌ ‌ صوک پشیمان اقی ایتمز حاصل ایت عمری بقا
بولدی دولت هر کیم ازدی ظلنه عارفلرک ‌ ‌ ‌ هر بری چونکم هوای لامکانده برهما
حضرته طالب اولن الدنمه جزوی حالته ‌ ‌ ‌ عارف و عاشقلره چونکم مقام اولدی عما

مطلع 44

کل ای بغرینمش ز عشق آتشی ‌ ‌ ‌ اکر باشه ایتمک دلرسک ارشی
تحمل کرک هر بلا کم کلور ‌ ‌ ‌ تفکر کرک هر تشی کم اولور
تنفر کرکمز ز جور و جفا ‌ ‌ ‌ قبول ایله دلدن بولاسن صفا
که عشق آتشی بل مصفی اودر ‌ ‌ ‌ کدورات دلدن منفی درر
اونار درش نوره قلب ایله سن ‌ ‌ ‌ ایکیسینه داخی کوکلدر وطن
صقن نار صفه آنی ای پسر ‌ ‌ ‌ تجلی حقدندر اول آتش
درونوکده یقمشدر حق آنی ‌ ‌ ‌ که پر نور ایده اول آتش سنی
چو روشن ایدر بیت قلبی او نور ‌ ‌ ‌ قلور ظلمتی غیر دلدن او دور
درونینده حفظ ایتدی کامل اولن ‌ ‌ ‌ اندرهای هوی چو جاهل اولن
کمال اولدر اوله معمور دل ‌ ‌ ‌ بلورسن خراب اولسر آب کل

آمدن لاله

کلدی لاله یر یرن قلدی قرار ‌ ‌ ‌ اول بساط سبز قلدی لاله زار
استماع ایتمش بو مجلس وصفنی ‌ ‌ ‌ کلدی تا سیر ایده حقک لطفنی
بس تماشا ایتدی بر سبزی عجیب ‌ ‌ ‌ ذره ذره پر درر بوی حبیب

هرکه ر

٥٢

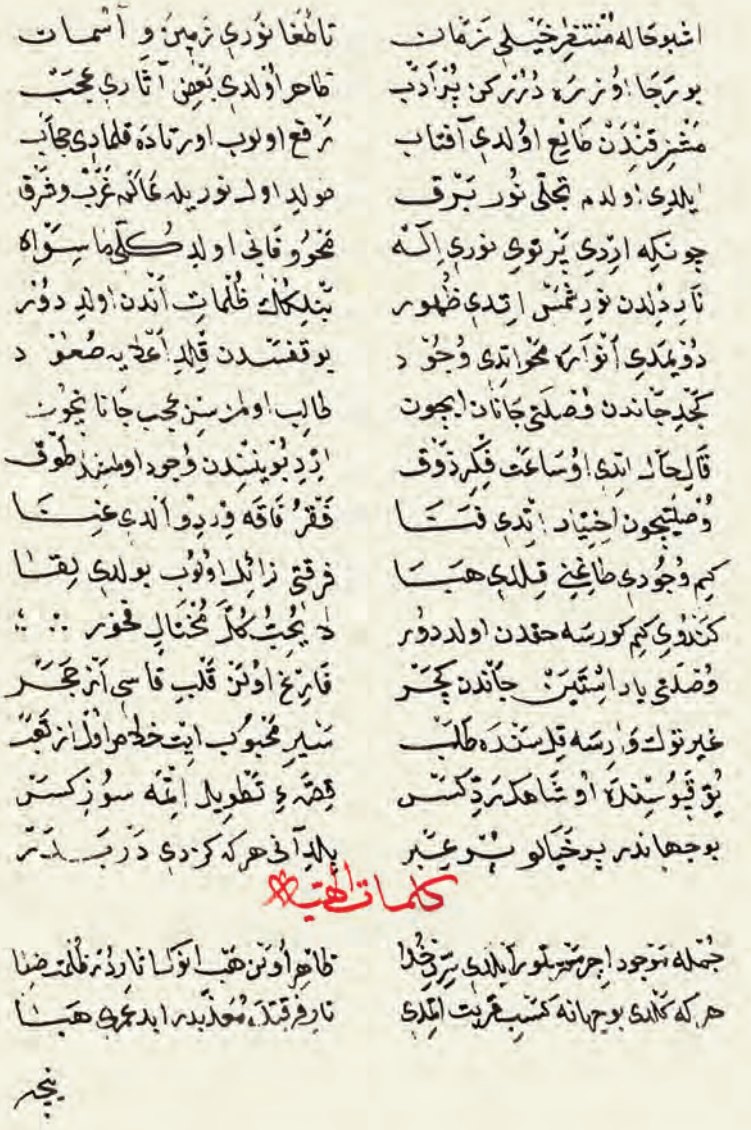

[52b]

٥٢

وَجْهِ بَاقِيسِه اِيرْدِرَ اِيهِ اَنُوك ... بُونْدَه دُرِيَادَا فَنَا اَنْدَرْ فَنَا
اِشْبُو حَالَتْدَن بُودِر اِبْحَق خَبَرْ ... سَنَدَ فِي ذَوْق اِيتْ يُورِ اِي مُدْبِر
غَائِبْ اُولْدِي حَالِ وَحْدَتْ ثَرِ اَلِيه ... كُورِدِرْتِنْ بَقَا اِيسَه هَرْ نَيه
خَيْرْ تَنْدَن كَاه اُولُورْ قَالُورْ طَكَا ... نَجَلْتِنْدَن رُتْبَه اِيرْ كَاه اَكَا
بَادِ عِشْقِيلَكِنْ كَه اِيلَرْ اِضْطِرَاب ... مَسْكِنِي كَه شَاخِ كُلْ كَاهِي تُرَاب
يَادْ چُون كَه كَنْدِيِي بُرْهَان اِيدَر ... نَفْسِ كَه تَلْبِيس كَه عِرْيَان اِيدَر
كَاه اُولُورْ اَيلَرْ سَمَاوَاتَه نَظَرْ ... كَه دُوشُبْ اَرْضَه اُولُورْ زِيرُو زَبَرْ
هِيچ قَرَارِي يُوقْ اَنُوكْ بُرْحَالَتَه ... يُوقْ تَسَلِّي چُونْكَه قِيلُورْ قَالَتَه
اِضْطِرَارِي مُنْدَفِعْ اُولْمَادِهِيچ ... كَنْدِ سِينَه دَرْ وُجُودْ كُلْ زَنَه گَنْج
وُصْلَتْ اُولْمَايَنْجَه يُقَدَرْ شَيْلِيَه ... بُودُجُودُكْ كَثْرَتِنْ قِلْ مُخْلِيَه
مَقْصَدِي اَقْصَى اُولُورْ آخِرْ وُصُولْ ... خَلْوَتِي حَقْ اَلْيَقِينَه اِيدَه دُخُولْ
غَرْقِ اِدَه كَنْدُوِي دَرْ بَحْرِ شُهُودْ ... هَرْ نَفَسْدَه كَرْ نُزُولُوكَرْ صُعُودْ
اَنْكَدِي بُودَاجِي لَكِنْ اُولْمَيَه ... مَحْوِ اِيدَه كُلِّي وُجُودِنْ قَالْمَيَه
جَادُو دِلْدَن بَسْ فَنَا فِلْدِي قَبُولْ ... وَاصِلِ اُولُورْ بِلْدِي مَقْصُودَه بُويُولْ
كَنْدِتِي جَمْعِ اَتِدِي نَفْيِ اِيدُوبْ سِوَي ... سِدْرَه سَيْرِنْ اِيدَه اُولَه مُنْتَهَى
بَسْرَدُو نِنْدَن تُوجَه قِلْدِي شَام ... شُولَه رَجَا اُونَرَه وِيرَه مَوْلَى سَلَام
بَرْتَوِي اَنْوَارِ حَقْ مُنْتَظِرْ ... ظُلْمَتِي اُولَه وُجُودِكْ مُنْتَشِرْ
بَنْلِكِنْدَن قَالْمَيُوبْ اَصْلَه اَثَرْ ... بَسْ تَجَلِّي نُورِ طُولَه سَرْ تَسَرْ
مَحْوِ اِيدُوبْ فَانِي اُولَه بَاقِي بَدَلْ ... صَافِ اُولْ پَاكْ اُولَه قَلْمَايَه كَدَرْ

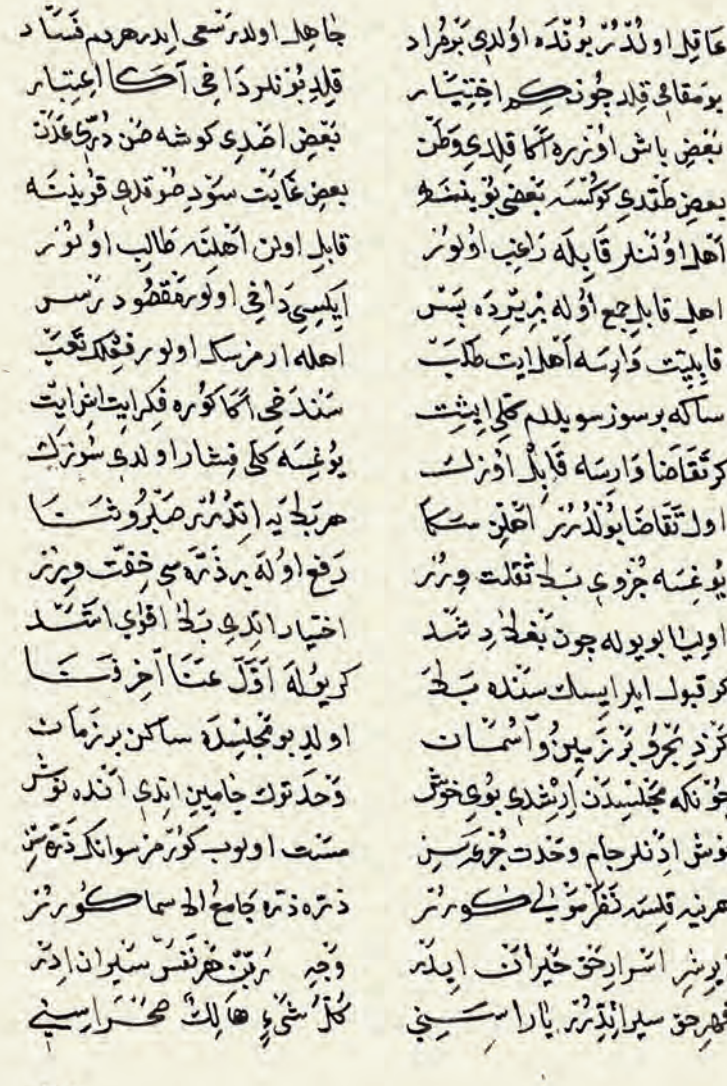

وجه ب

٥١

کسب تجرید و لطافت ایله کر — کرمدی طالب مکر کیم بیکده بر
ژاله تجرید و لطافتده کمال — بولدیغیچون کرد کسب ایلدی حال
اولدی مجلس پرلائی سرتسر — اهل عشقک ایغینه قودسر
کندتی بزل ایلدی چون یار چون — طالبی کل غم یمز هیچ خار چون
قود عزت قلدی ذلت اختیار — ذلتیکن بولدی عزت اعتبار
اختیار ایتمش شودکلو ذلتی — پاینه قورسر کوره هر ملتی
ترک مالو ملکلن اولمز حصول — جان و باشن ترک ایدن بلور وصول
عزتی ذلتده بولدی اولیا — یعنی سالک اولدلر راهی فنا
کیم تکبر ایتسه اولور دور حق — اولیا احوالن ایشت ال سبق
لین الطبع اول رفیق القلب اخی — واسع الصدر اول اولوب عهده وفی
کر توضع اهل اولسک خوشدور — کیم تصنع اهل اولسه بوشدر
هر که لطفی الفتی ایلرسه خوی — پس لسانندن اقر شیرین جوی
کمده اولسه خوی خوش طتلو کلام — عیب مستور اوله نقصانی تمام
چون چمنلر کوردلر بر صاف دل — خوش لطیف و پاک از آثار کل
قلب مرآتی چو قابل با نقش — هر نه کورسه انده اولور منتقش
باطنینه ظاهری اولمز حجاب — پر لطافت صانه سن بر قطره آب
مجلسه وردی شرف اول صاغ صول — صن ثوابت ایلدی ارضه نزول
هم چو دردی هر بری بر آقدر — صانکله بعضی نیری آفاقدر
ظاهر و باطن موافق اولسه کر — حاصل اولور جمله مقصود ای پسر

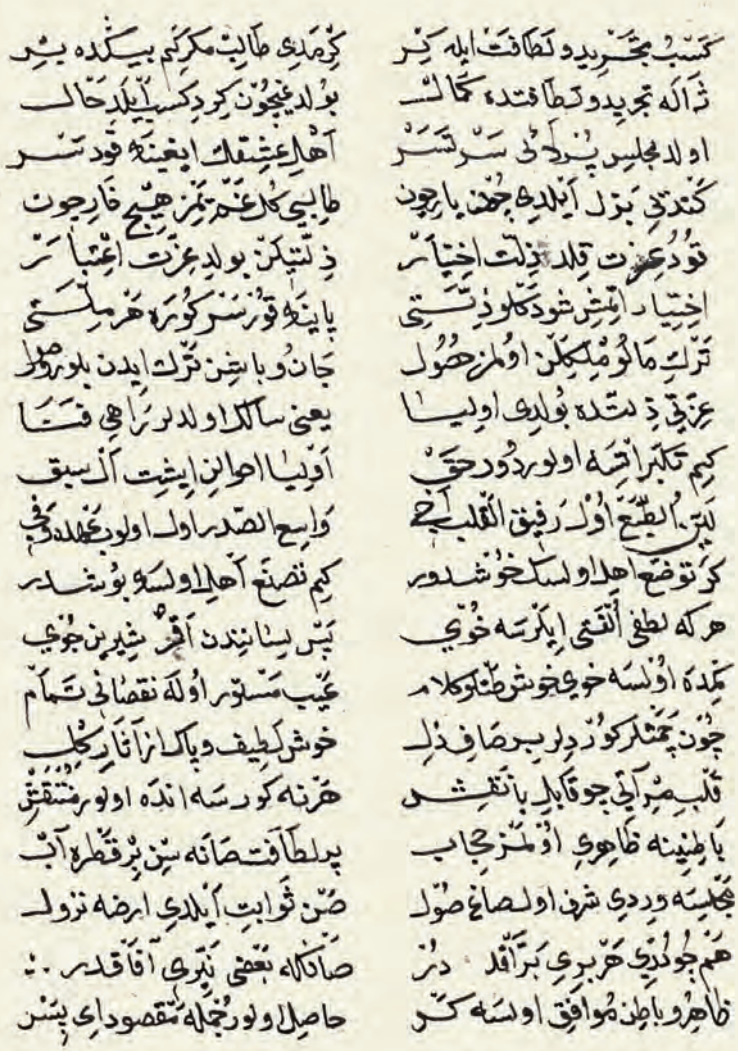

[51a]

مطلع اولدی بونوك اسرارنه — اولکه بلدی سرنوك اسرارنه
اهل سر اولن بلور اسرار حق — اهل قلب اولن طولر انوار حق
سره یول یقدر مکر اهلی فنا — سالك اول راهی فنا بولغل بقا
دیدکم صفه بقائی ظاهری — دوجهانوك بل وجودك ماهری
نیجه کیمش لباسی فاخری — عشقه دلدن بنده اولمش هر یری
ظاهرینی باطنه ستر ایلمش — کنج اسرار اوستنه چتر ایلمش
یار چون ترك ایلمشدر نام ننك — قلب صافی یقدر انده ذره ژنك
ژاله بوندن اخذ ایدر چون حکمتی — صاف دلدر یوخسه علتی
صقلمشدر نیجه لولوبی بها — قصد قلدی ایلیه بونده سخا
اخبوکوندن یارنی ذکر ایلدی — کچدانندن یارنی ذکر ایلدی
اولدقلبی چون انوك شوقیله پر — مجلسه بشدن بشا نثر اتدی در
هر بری دری یتیمی بی بدل — کیم مربی اکه اصدافی ازل
وارنی صرف اتدی قلمادی دریغ — بغدرر باران نیسان صنکه میغ
هرکه وارن خرج ایدر دلدارنه — واصل اولور بونده قلماز یارنه
هرکه مالوملك جانه قیمدی — بوی عشقی قدر ذره طویمدی
هرکوکلم مطلبی اوله شهود — سر سراییته کروب قلسون قعود
پس جلیس اولور اوکسن دلدارنه — کر انیس اولمادسه اغیارنه
محرم اولوب یارن خلوتده اول — سورسه کر نامحرمی جلوتده اول
اول حریمه کرمدی غیری ابد — کرسه بر ذره اولور بر اولسك

کسب

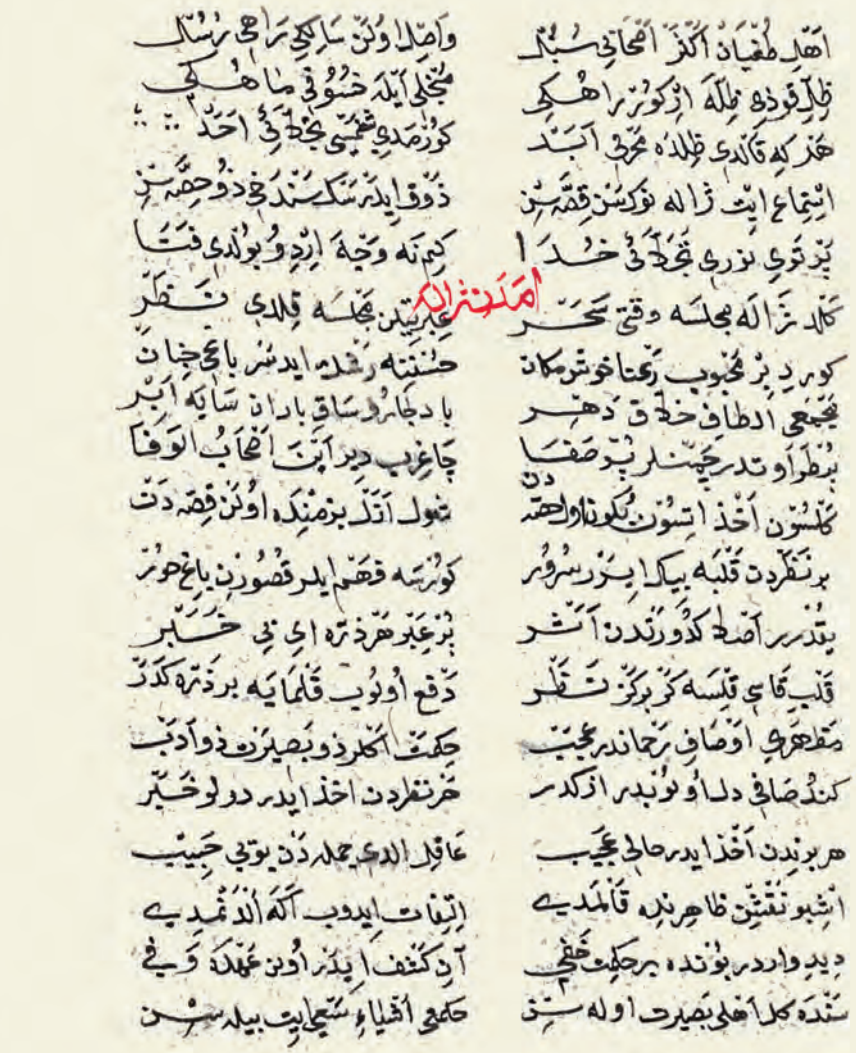

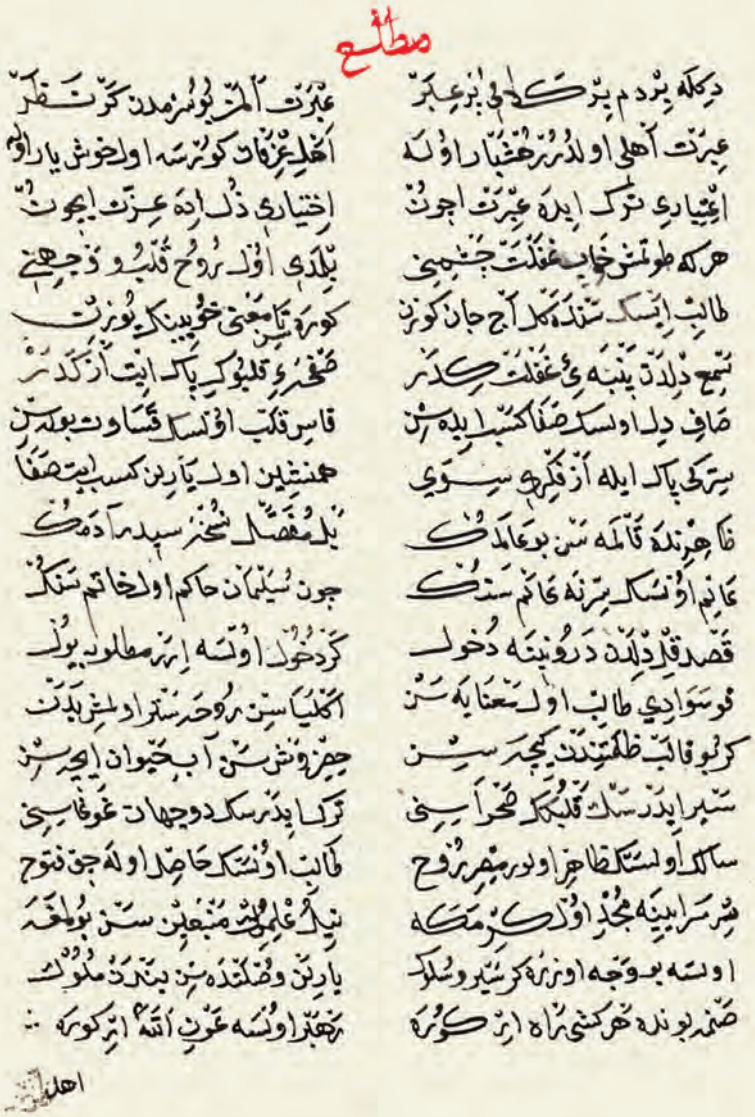

مطلع

دکله بردم بر کلامی بر عبر — عبرت آلمز بو سرمدن کرنظر
عبرت اهلی اولدر رهشبار اوله — اهل عرفان کورسه اول خوش یار اوله
اعتباری ترک ایده عبرت اچون — اختیاری ذل ایده عزت ایچون
هر که طوتمش خواب غفلت چشمنی — بلمدی اول روح قلب و وجهنی
طالب ایسک سنده کل آچ جان کوزن — کوره سن تا معنی خوبینک یوزن
سمع دلدن پنبه ی غفلت کدر — صفحه ی قلبوک پاک ایت ازکدر
صاف دل اولسک صفا کسب ایده سن — قاس قلب اولسک قساوت بوله سن
سرکی پاک ایله از فکری سوی — همنشین اول یارین کسب ایت صفا
ظاهرنده قالمه سن بو عالمک — بل مفصل نسخه سیدر آدمک
عالم اولسک سرنه عالم سنک — چون سلیمان حاکم اول خاتم سنک
قصد قل دلدن درونینه دخول — کر دخول اولسه ایرر مطلوبه یول
فو سوادی طالب اول معنایه سن — اکلیاسن روحه ستر اولمش بدن
کر بو قالب ظلمتندن کیجه سن — حضروش سن آب حیوان ایچه سن
سیر ایدرسک قلبک صحراسنی — ترک ایدرسک دو جهان غوغاسنی
سالک اولسک ظاهر اولور مصر روح — طالب اولسک حاصل اوله جق فتوح
سر سراینه مجد اول کرمکه — نیل علمک منبعین سن بولمغه
اولسه بو وجه اوزره کر سیر و سلوک — یارین وصلنده سن بندن ملوک
صنمه بونده هر کشی راه ایر کوره — رهبر اولسه عون الله ایر کوره

اهل

[49b]

٤٩

فالله تفصيل اولنمز اشبو حال — جمله موزه وزخدا خير المآل
فضل حقدر هر كسه ويرمز آنى — سودكينه ويرين ايلر غنى
بر نوى فضلك ايرشسه ذره يه — نور ويره جملة هر نسنيه
اومرز فضلو كه يا رب بز ضعيف — علميين اوله وز آنك شريف
ايله يا رب اول حريمك محرمى — اولسه ارزان بيك جهانه بر دمى
بو جهانى اكله فانوسى خيال — كوسترر بر انده يوز بيك شكل حال

كلمات الهيه

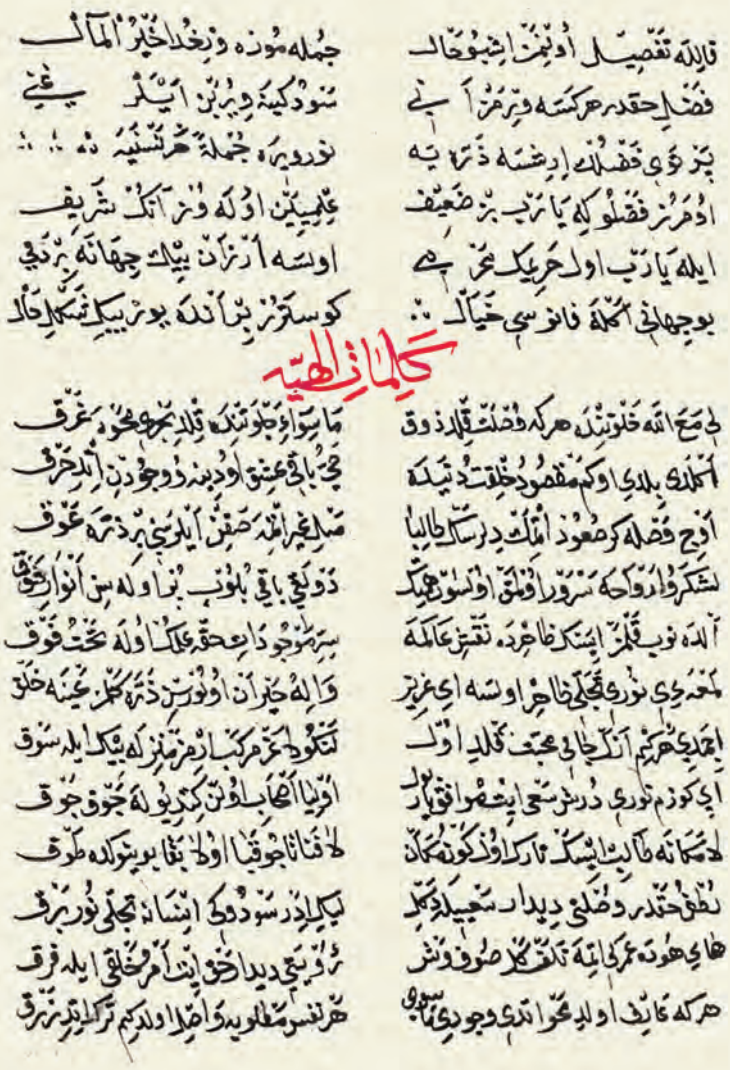

لى مع الله خلوتنده هر كه وصلت قلدى ذوق — ما سواء جلوتنده قلدى بحرى محوه غرق
اكلدى بلدى اوكم مقصود خلقت دنيده — حى باقى عشق اودينه وجودن ايتدى حرق
اوج وصله كر صعود ايتمك دلرسك طالبا — صل غير اتمه صقن ايلرسنى بر ذره عوق
لشكر وارواحه سرور اولمق اولسون همتك — دولتى باقى بلوب بر اوله سن انوار فوق
الده نوب قلمز ايسك ظاهرده نقش عالمه — سر موجودات حقه علمك اوله تحت فوق
لمعه دى نورى تجلى ظاهر اولسه اى عزيز — واله حيران اولورسن ذره كلمز عينه خلق
احمدى هر كيم انك جامى محبت قلدى اول — لنكولا عز مركب ارمزمنزله بيك ايله سوق
اى كوزم نورى درش سعى ايت موافق يار بول — اوليا اصحاب اولن كتديوله جوق جوق
لامكانه طالب ايسك تارك اول كون مكان — لا فنا تا جو قبا اولا بقا بو يوكده طوق
نطق حقدر وصلنى ديدار سعيله دكل — ليك ايدر سودوكى انسانه تجلى نور برق
هاى هوده عمركى ايتمه تلف كل صوف وش — رؤيتى ديدار حق ايت امر خلقى ايله فرق
هر كه عارف اولدى محو ايتدى وجودى ما سوى — هر نفس مطلوبه واصل اولدكيم ترك ايتدى زرق

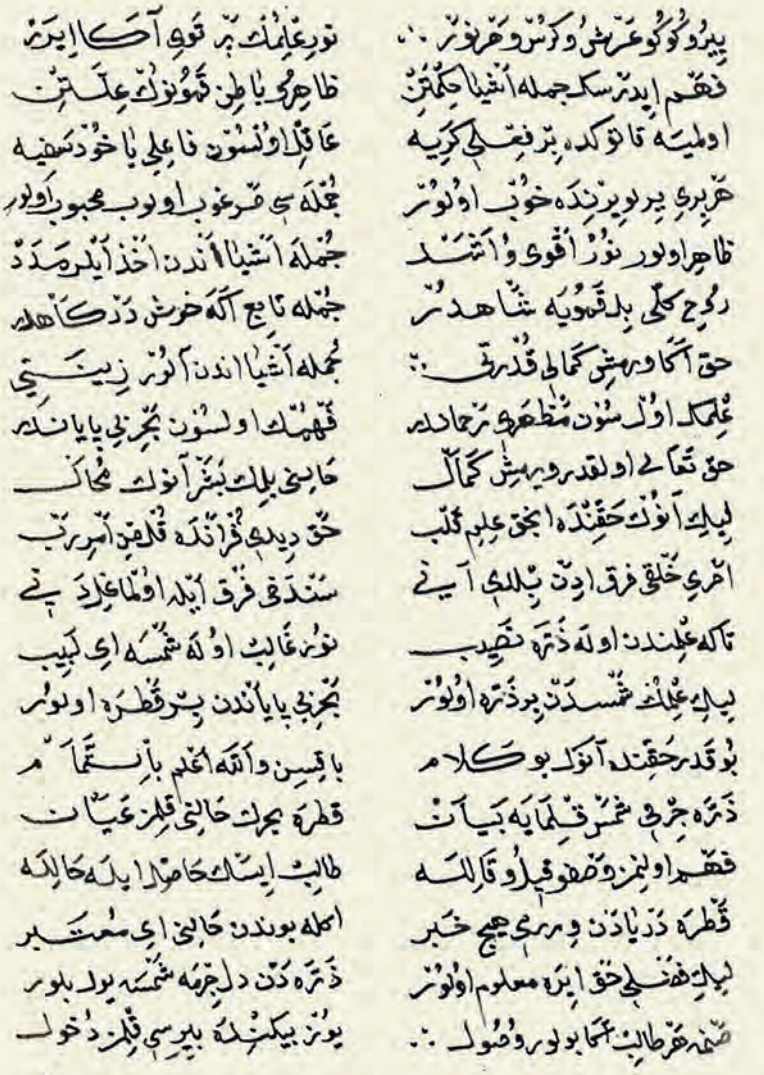

پیرو کوکو عرش و کرسی و هر نور ∴ نور علمک بر قوی آکا ایرر
فهم ایدرسک جمله اشیا حکمتن ظاهر و باطن قمونوک علتن
اولمیه قاتوکده بر فعلی کریه عاقل اولسون فاعلی یا خود سفیه
هر بری یرلو یرنده خوب اولور جمله سی مرغوب اولوب محبوب اولور
ظاهر اولور نور اقوی و اشد جمله اشیا اندن اخذ ایلر مدد
روح کلی بل قمویه شاهدر جمله تابع آکه خوش درکاهدر
حق آکا ورمش کمالی قدرتی ∴ جمله اشیا اندن آلور زینتی
علمک اولسون مظهری رحماندر فهمک اولسون بحر بی پایاندر
حق تعالی اولقدر ویرمش کمال حالنی بلمک بشر آنوک محال
لیک آنوک حقنده انجق علم قلب حق دیدی قرآنده قل من امر رب
امری خلقی فرق ادن بلدی آنی سندخی فرق ایله اولماغلدنی
تا که علمندن اوله ذره نصیب نور غالب اوله شمسه ای لبیب
لیک علمک شمسدن بر ذره اولور بحر بی پایاندن بر قطره اولور
بو قدر حقنده آنوک بو کلام باقسن والله اعلم بالتمام
ذره جرمی شمس قلمایه بیان قطره بحرک حالنی قلمز عیان
فهم اولنمز وصفو قیل و قالله طالب ایسک حاصل ایله حالله
قطره دریادن ورمی هیچ خبر اکله بوندن حالنی ای معتبر
لیک فضلی حق ایره معلوم اولور ذره دن دل جرمه شمسه یول بلور
صنمه هر طالب آکا بولور وصول ∴ یوز بیکنده بیرسی قلمز دخول

قالله

[48b]

٤٨

ایرشه سیرك اخی فوق العلی — کشف اولا هر ذره تا تحت الثری
حاصلك بونده اولا عین الیقین — قل رجا علمك اولا حق الیقین
نفس و قلب ترك ایدوب ایله صعود — شمس کبی بر فلك ایله قعود ∴ ∴
سفل ترك ایت علو اولا ساکه مقام — کج طیودن مسکنوك دار السلام
نفس قلبه ایره نورك بی حجاب — ظاهر اوله انده جق شیء عجاب
معرفت ازهارلن کلشن اولا ∴ — بوی زیبا برله هر کوشه طولا ∴ ∴
تازه قیلوب هر زمان فیضی اله — پر کمال و پر عبر اولا کناه
اولمق استرسك اکر اهلی عبر — احقری اشیایه قل اعلی نظر
نیجه شی وار ظاهرنده خور در ∴ — لیکه انده نیجه سر مستور در ∴
سرلن هم سر اولن مسرور اولور — روحلن هم روح اولن پر نور اولور
قلبلن مقلوب اولندر پر صفا — نفسلن مخلوط اولندر پر جفا
چون دیمك بندن ولی طونمق سنك — اشده سر و روح قلب اشده تنك
روح حقك مظهری اوصافدر — ذره دکلویق کدر پس صافدر
قدر انوك جمله دن اعلی درر ∴ — شان انوك جامع الاسما درر ∴
حال روح بلمك استرسك عزیز — روح کلی روح جزوی قل تمیز ∴
قلمه جزوی منزلندن قل عروج — تا میسر اوله کلیه ولوج ∴ ∴
جزو ایله کلی اور تا سنده فرق — شمس و نجم و قطره بحر و نور برق
اولسه کلی ربتی منزل کهك — ساکه نسبت یوز مهر و مهك
هم منور هم منور اوله سن — نور ایچنده نور اعلی بوکه سن

[48a]

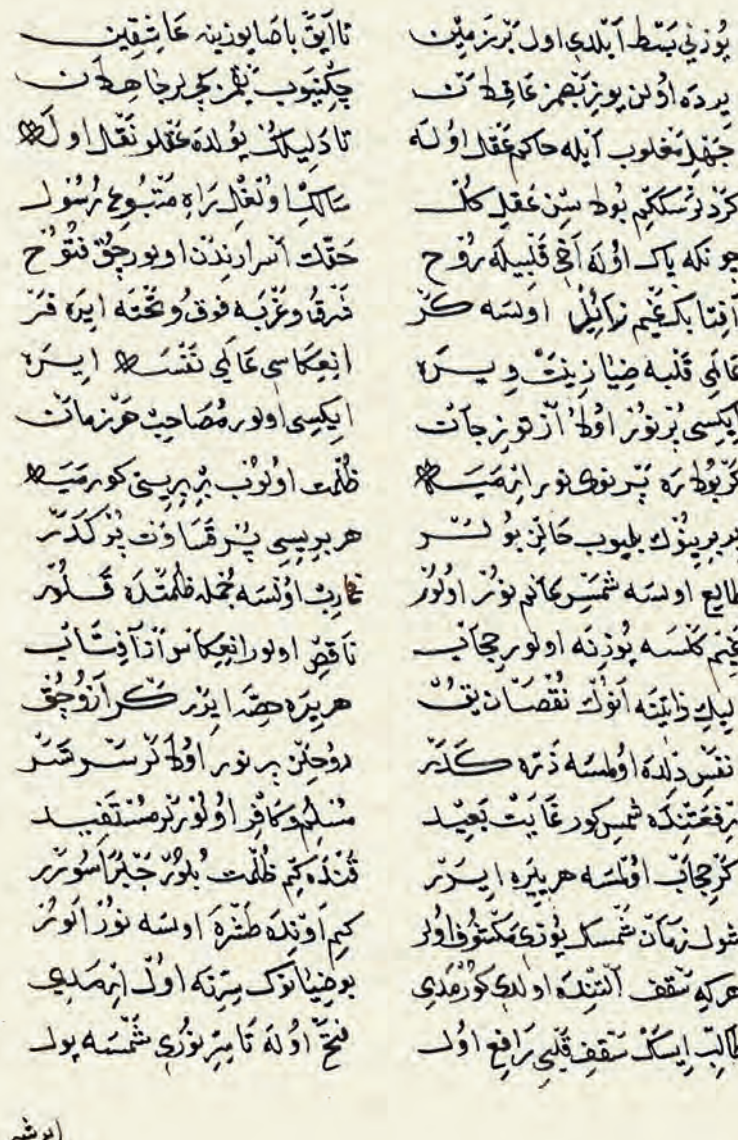

ایرشه

٤٧

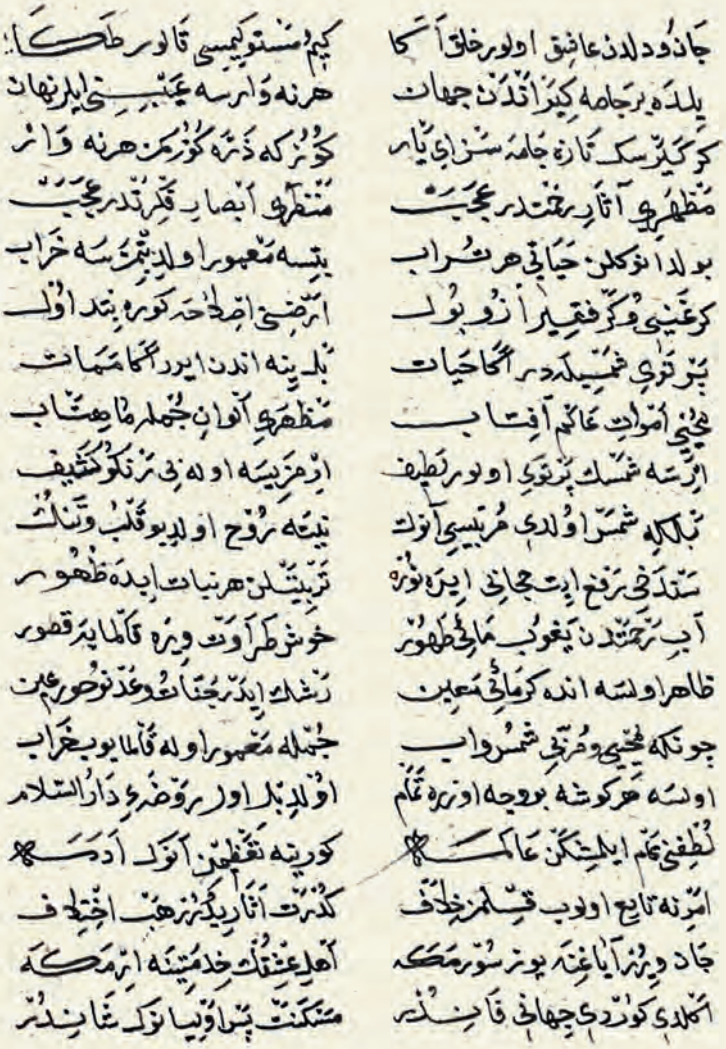

جان و دلدن عاشق اولور خلق آکا — کیم مستوکیمسی قالور طکا
یلده بر جامه کیر اندن جهان — هر نه وارسه عیبنی ایلر نهان
کر کیرسک تازه جامه سن ای یار — کوزکه ذره کوزکمن هر نه وار
مظهری آثار رحمتدر عجب — منظری ابصار فکرتدر عجب
بولدا نوکلن حیاتی هر تراب — بتسه معمور اولدیتمزسه خراب
کرغنی و کر فقیر ازو بول — ارضنی اصلاحه کوره بتد اول
پرتوی شمسیله در آکا حیات — بل ینه اندن ایرر آکا ممات
محیی اموات عالم آفتاب — مظهری الوان جمله ماهتاب
ارسه شمسک پرتوی اولور لطیف — ارمزیسه اوله بی رنکو کثیف
بلکه شمس اولدی مربیسی آنوک — نیته روح اولدیو قلب و تنک
سندخی رفع ایت حجابی ایره نوره — تربیتلن هر نبات ایده ظهور
آب رحمتدن یغوب مائی طهور — خوش طراوت ویره قالمایه قصور
ظاهر اولسه انده کرمائی معین — رشک ایدر جنات و عدن و حور عین
چونکه محیی و مربی شمس و آب — جمله معمور اوله قالمایوب خراب
اولسه هر کوشه بو وجه اوزره تمام — اولدیل اول روضهٔ دار السلام
لطفنی عام ایلمشکن عالمه — کورینه تعظیمن آنوک آدمه
امرنه تابع اولوب قسلمز خلاف — کدرت آثاریدر رهب اختلاف
جان ویرر آیاغنه یوز سورمکه — اهل عشقک خدمتینه ایرمکه
اکلدی کوردی جهانی فاندر — مسکنت پر اولیانوک شاندر

[47a]

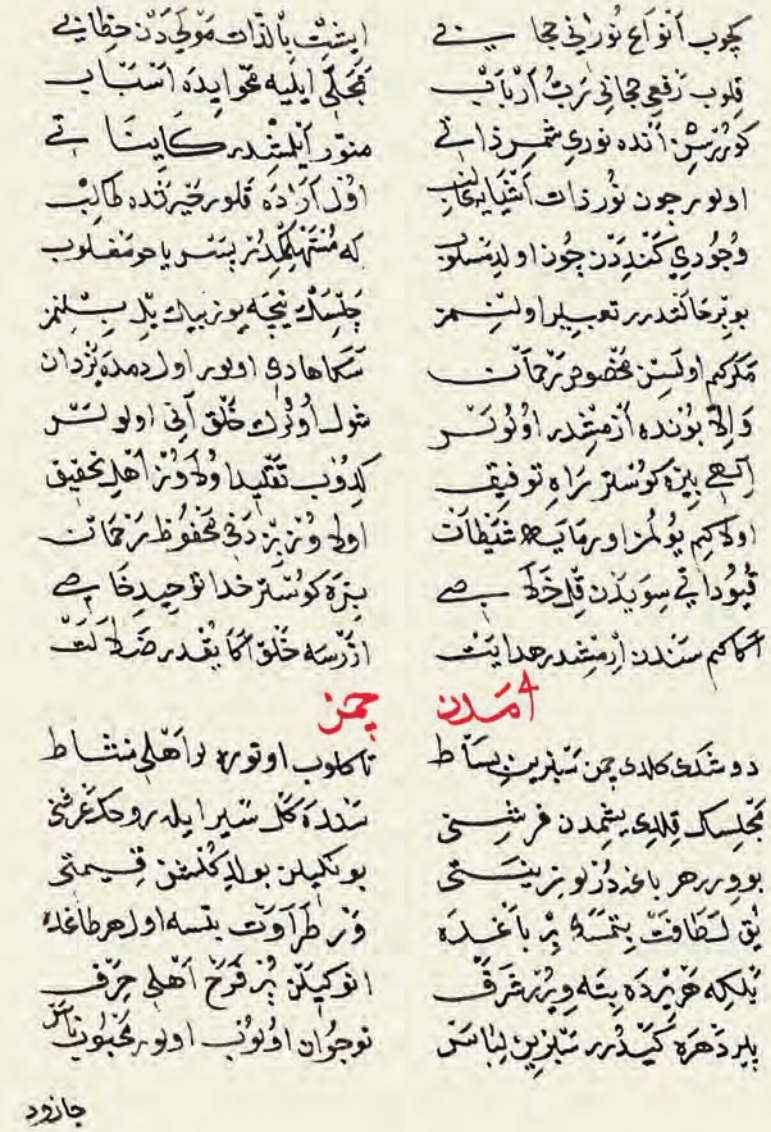

کچوب انواع نورانی حجابی — ایشت بالذات مولیدن خطابی
قلوب رفعی حجابی رب ارباب — تجلی ایلیه محو ایده اسباب
کورر سن انده نوری شمس ذاتی — منور ایلمشدر کاینا تی
اولور چون نور ذات اشیایه غالب — اول اراده قلور حیرتده طالب
وجودی کندیدن چون اولدی مسلوب — که مستهلکدر بسر یا حو مغلوب
بو بر حالتدر تعبیر اولنمز — چلسک نیجه یوز بیک یل بلنمز
مکر کیم اولسن مخصوص رحمان — سکا هادی اولور اول دمده یزدان
والا بونده ازمشدر اولور — شول اولرک خلق آنی اولور
الهی بزه کوستر راه توفیق — کدوب تقلید اولاوز اهل تحقیق
اولا کیم یولمز اورمایه شیطان — اولاوز بزدخی محفوظ رحمان
قیودانی سویدن قل خلاصی — بزه کوستر خدا توحید خاصی
اکا کیم سندن ارمشدر هدایت — ازرسه خلق اکا یقدر ضلالت

آمدن چمن

دوشدی کلدی چمن سبزین بساط — تا کلوب اوتوره لر اهلی نشاط
مجلسک قلدی یشمدن فرشنی — سنده کل سیر ایله روحک عرشنی
بو ورر هر باغه درلو زینتی — بو نکیلن بولدی کلشن قیمتی
یق لطافت بتمسه بر باغده — ور طراوت بتسه اول هر طاغده
بلکه هر یرده بته ویرر شرف — انوکیلن بر فرح اهلی حرف
بیر دهره کیدرر سبزین لباس — نوجوان اولوب اولور محبوب ناس

جازود

٤٦

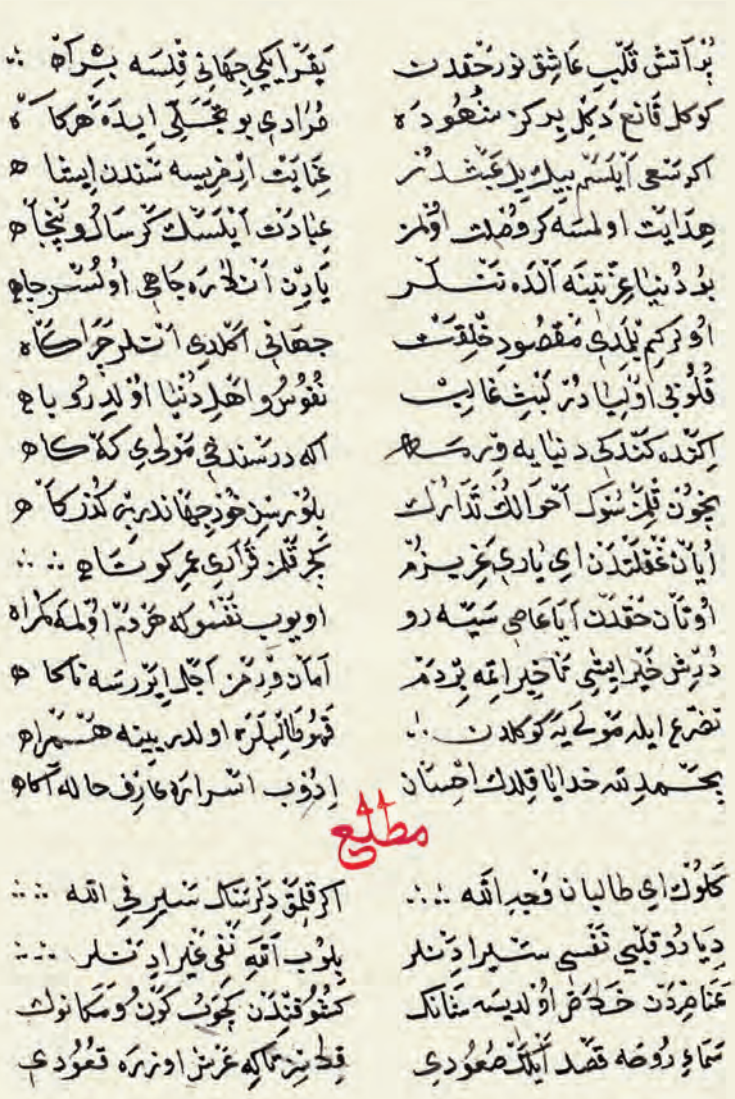

بر آتش قلب عاشق نور حقدن ... بقر ایکی جهانی قلسه بر آه
کوکل قانع دکل بر کز شهوده ... مرادی بو تجلی ایده هر کاه
اکر سعی ایلسم بیک یل عبثدر ... عنایت ارمزیسه سندن ایشا
هدایت اولمسه کر وصلت اولمز ... عبادت ایلسک کر سال و پنجاه
بو دنیا عزتینه الده تنلر ... یارین انلاره جاهی اولسر جاه
اولر کیم بلمدی مقصود خلقت ... جهانی اکلدی انلر چراکاه
قلوبی اولیادر لبث غالب ... نفوس و اهل دنیا اولدر روباه
اکنده کندکی دنیایه ورمه ... اکه درسندخی مولی که کاه
نچون قلمز سوک احوالک تدارک ... بلورسن خود جهاندر بر کذرکاه
ایان غفلتدن ای یاری عزیزم ... کچر قلمز قراری عمر کوتاه
اوتان حقدن ایا عاصی سیه رو ... اویوب نفسوکه هر دم اولمه کمراه
درش خیر ایشی تاخیر اتمه بر دم ... امان ورمز اجل ایرسه ناکاه
تضرع ایله مولی یه کوکلدن ... قهو طالبلره اولدر بینه همراه
بحمد الله خدایا قلدک احسان ... ادوب اسراره عارف حاله آکاه

مطلع

کلوک ای طالبان وجه الله ... اکر قلمق دلرسنک سیر فی الله
دیارو قلبی نفسی سیر ادنلر ... بلوب الله نفی غیر ادنلر
عناصردن خلاص اولدیسه شانک ... کشوفندن کچوب کون و مکانوک
سماء روحه قصد ایلک صعودی ... قلاسز تا که عرش اوزره قعودی

[46a]

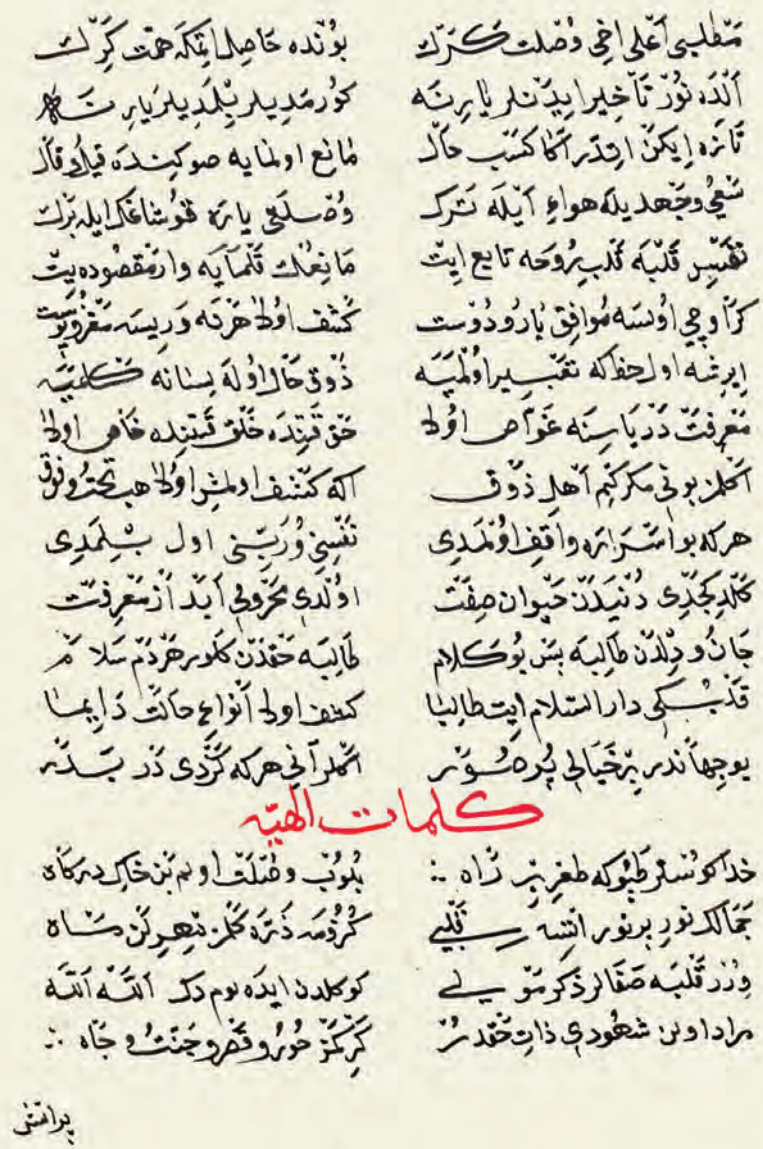

مطلبی اعلی اخی وصلت کرک — بونده حاصل ایتمکه همت کرک
الده نور تاخیر ایدنلر یارینه — کورمدیلر بلمدیلر یارینه
تازه ایکن اتدر اکا کسب حال — مانع اولمایه صوکنده قیل و قال
سعی و جهد ایله هواء ایله ترک — وصلتی یاره قوشاغک ایله برک
نفس قلبه قلب روحه تابع ایت — مانعک قلمایه وار مقصوده یت
کرا وچی اولسه موافق یار و دوست — کشف اولا هر نه وریسه مغز و پوست
ایرشه اول حظ که تعبیر اولمیه — ذوق حال اوله لسانه کلمیه
معرفت دریاسنه غواص اولا — حق قتنده خلق قتنده خاص اولا
اکلمز بونی مکر کیم اهل ذوق — اکه کشف اولمش اولا هب تحت و فوق
هر که بو اسراره واقف اولمدی — نفسنی و ربنی اول بلمدی
کلدکجدی دنیدن حیوان صفت — اولدی محرومی ابد از معرفت
جان و دلدن طالبه بس بو کلام — طالبه حقدن کلور هر دم سلام
قلبکی دار السلام ایت طالبا — کشف اولا انواع حالت دایما
بو جهاندر بر خیالی پر صور — اکلر آنی هر که کزدی در بدر

کلمات الهیه

خدا کوستر طپوکه طغر بر راه — بلوب وصلت اولم بن خاک درکاه
جمالک نور پر نور اتسه قلبی — کزومه ذره کلمز مهرلن ماه
ورر قلبه صفالر ذکر مولی — کوکلدن ایده یوم دک الله الله
مراد اولن شهودی ذات حقدر — کرکمز حور و قصر و جنت و جاه

پراتش

[45b]

٤٥

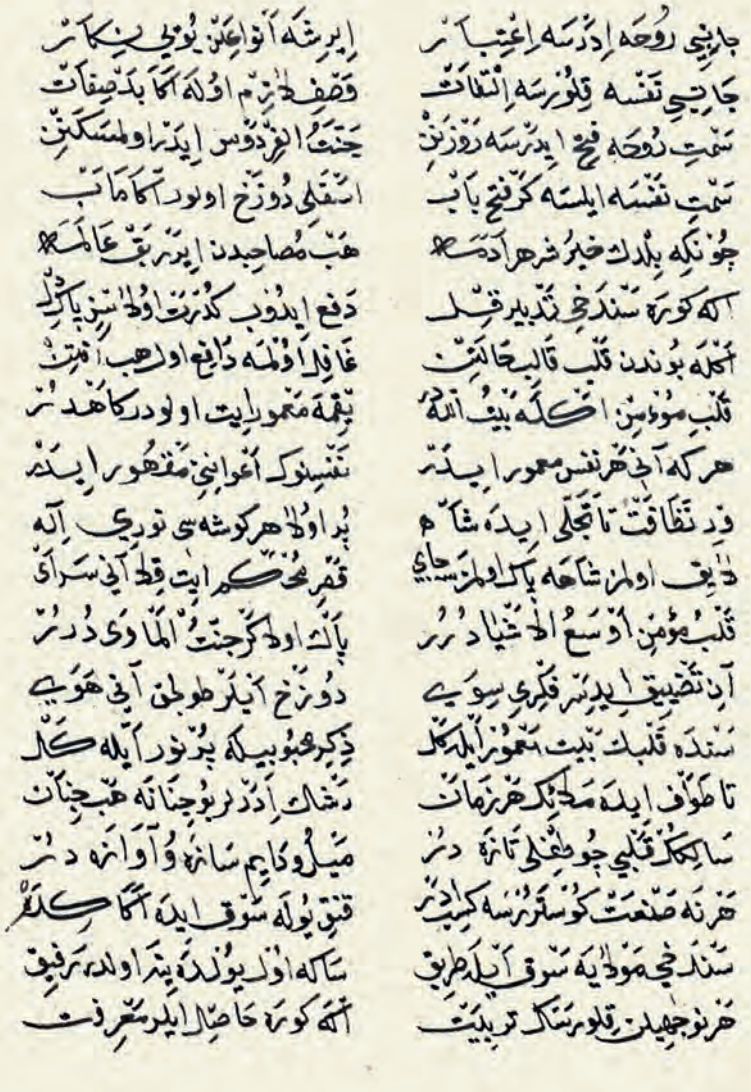

جانبی روحه ایدرسه اعتبار — ایرشه انواعلن یوبی نکار
جانبی نفسه قلورسه التفات — وصف لازم اوله اکا بد صفات
سمت روحه فتح ایدرسه روزنن — جنت الفردوس ایدر اولمسکنن
سمت نفسه ایلسه کر فتح باب — اسفلی دوزخ اولور اکا مآب
چونکه بلدک خیر شر هر آدمه — هب مصاحبدن ایرر بق عالمه
اکه کوره سندخی تدبیر قل — دفع ایدوب کدرت اولاسن پاک دل
اکله بوندن قلب قالب حالتن — غافل اولمه دافع اول هب آفتن
قلب مؤمن اکله بیت الله در — یقمه معمور ایت اولور کاهدر
هر که آنی هر نفس معمور ایدر — نفسنوک اعوانی مقهور ایدر
ور نظافت تا تجلی ایده شاه — پر اولا هر کوشه سی نوری اله
لایق اولمز شاهه پاک اولمز سه جای — قصر محکم ایت قلا آنی سرای
قلب مؤمن اوسع الاشیادر — پاک اولا کر جنت الماوی درر
آن تضییق ایدرسه فکری سوی — دوزخ ایلر طولجق آنی هوی
سنده قلبک بیت معمور ایله کل — ذکر محبوبیله پر نور ایله کل
تا طواف ایده ملائک هر زمان — رشک ایدرلر بو جنانه هب جنان
سالکک قلبی چو طفلی تازه در — میل و دایم سازه و آوازه در
هر نه صنعت کوسترسه کسب ادر — قنق یوله سوق ایده اکا کدر
سندخی مولایه سوق ایله طریق — ساکه اول یولده ینه اولدر رفیق
هر نوجهیلن قلورسک تربیت — اکه کوره حاصل ایلر معرفت

[45a]

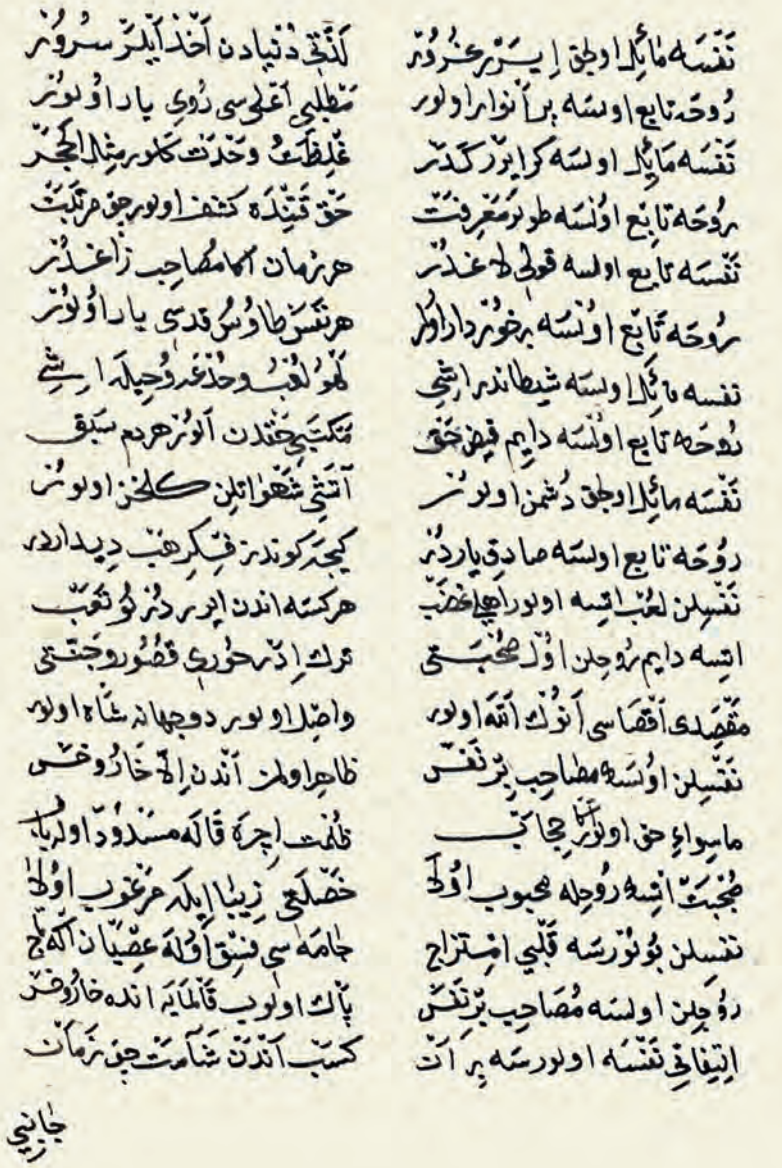

نفسه مائل اولجق ایرر غرور — لذتی دنیادن اخذ ایلر سرور
روحه تابع اولسه بر انوار اولور — مطلبی اعلیسی روی یار اولور
نفسه مائل اولسه کر ایرر کدر — غلظت وحدت کلور مثل الحجر
روحه تابع اولسه طور معرفت — حق قتنده کشف اولور چو مرتبت
نفسه تابع اولسه قولی لاغدر — هر زمان اما مصاحب زاغدر
روحه تابع اولسه برخوردار اولور — هر نفس طاوس قدسی یار اولور
نفسه مائل اولسه شیطاندر اشی — لهو لعب وخدعه وحیله اشی
روحه تابع اولسه دایم فیض حق — مکتبی حقدن آلور هردم سبق
نفسه مائل اولجق دشمن اولور — آتشی شهواتلن کلخن اولور
روحه تابع اولسه صادق یاردر — کیجه کوندز فکر هب دیداردر
نفسلن لعب اتسه اولور اهل غضب — هر کسه اندن ایرر دور تعب
اتسه دایم روحلن اول صحبتی — ترک ایدر حوری قصور وجنتی
مقصدی اقصاسی انوک الله اولور — واصل اولور دوجهانه شاه اولور
نفسلن اولسه مصاحب بر نفس — ظاهر اولمز اندن الا خار وخس
ماسوای حق اولور اما حجاب — ظلمت اچره قاله مسدود اولور باب
صحبت اتسه روحله محبوب اولا — خصلتی زیبا ایله مرغوب اولا
نفسلن بولورسه قلبی امتزاج — جامه سی فسق اوله عصیان اکه تاج
روحلن اولسه مصاحب بر نفس — پاک اولوب قالمایه انده خار وخس
ایتفاقی نفسه اولورسه بر آن — کسب اندن شامت چو زمان

جانبی

[44b]

٤٤

ذره دکلوسا که آچلسه بو باب — عالمی دفعی قلوردک غرق آب
ورمشیکن اکه حق بو قدر پتی — یوز یرده عشقه دایم خذ متی
شول کیتینک نفس محکم پاک اولور — باب قلبی فتح ایدب اول یول بلور
روضه ء قلبی کروب سیران ادر — بل سمای روحده جولان ایدر
قلب نفسنده صوکبی پاکدر — نفس انوک التنده مثلی خاکدر
صفوت لینتده اولدر مثل آب — ورمیه آبه کدر الا تراب
نفس نهروانده قلب آبی روان — فیض انوک منبعی دایم جنان
نهر ناپاک اولسه البتده کدر — ایشور آبینه ای معتبر
پاک اولا کر آینه کلمز کدر :: — ظاهر اولور هر نکم ایچندور
نهر پاک ایت سنده اولسون ماء پاک — هیچ تکدر کلسون اکا زخاک ::
خلقتنده جملیه قابلدر اول — کوردکی هر صورته مایل در اول
استر اول مولی سنی هر ذره ده — اکه عرضی حال ایدر هر ذره ده ::
نفسلن روح اورته سنده مسکنی — اولدرر در و جواهر معدنی
جامع اولدی ایکینک حالاتنی — سعی ایدوب رفع ایت انوک آفاتنی
کاه نفسه کاه روحه تابع اول — ایکیسی شهرستان سایر صاغ وصول
فی الحقیقه روحدر صاف و پاک — نفس مخلوط مکدر مثل خاک
روح مظهردر جماله ای عزیز — نفس مظهردر جلاله قل تمیز
روحه ناظر اولسه اولور پر فرح — نفسه ناظر اولسه ایریشور ترح
روحلن اولسه یری فوق العلی — نفسه تابع اولجق تحت الثری

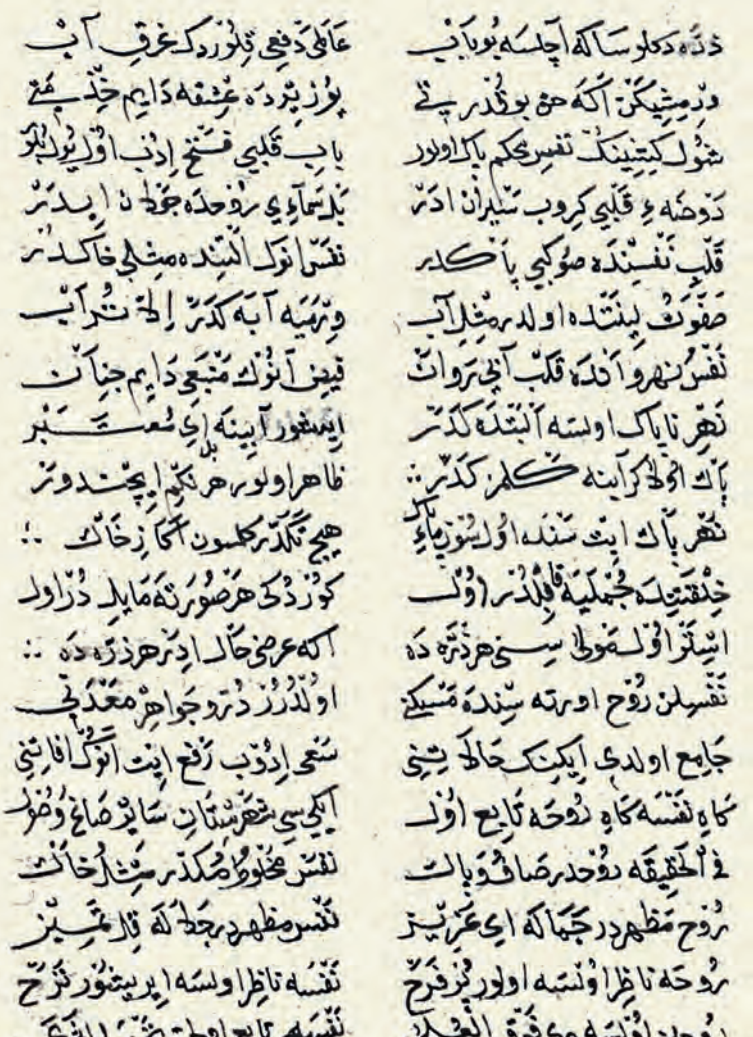

[44a]

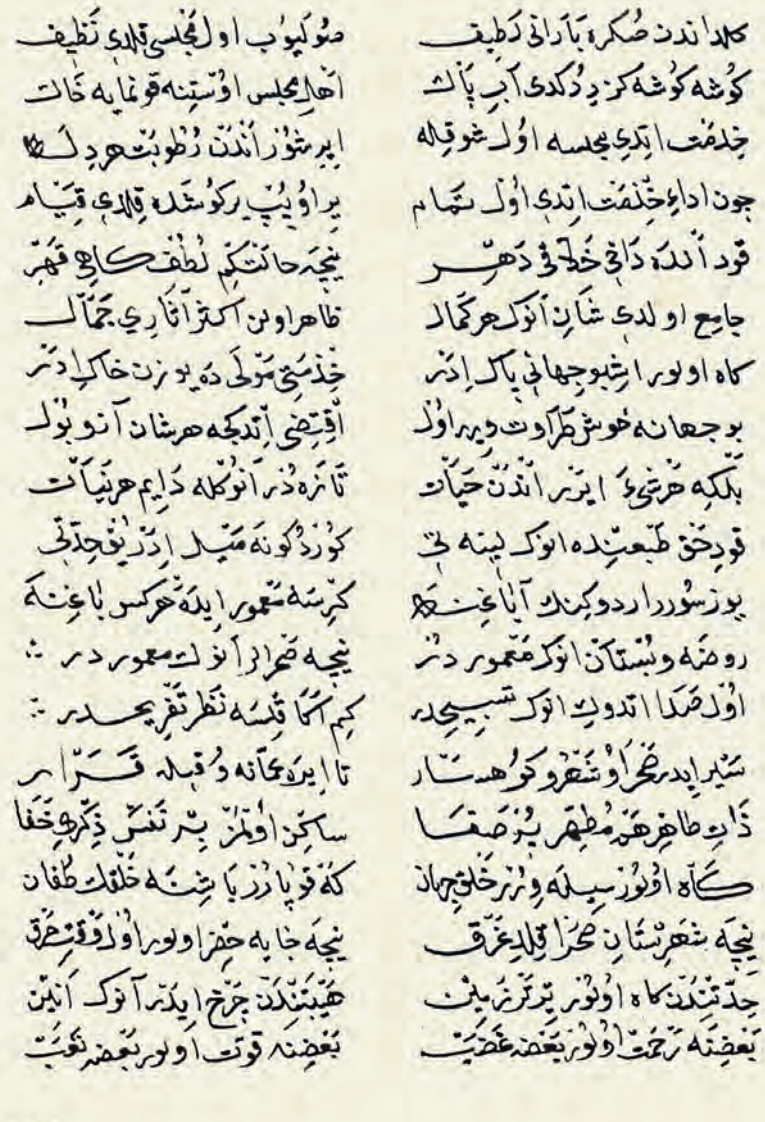

[43b]

٤٢

کل ای قلب پاکن ملوث ایدن — اویوب نفس بدخویه هردم کدن
چو قلب اولدی نفسنده پاکو لطیف — اویوب نفسه تابع قلورسک کثیف
بر آیینه در اولدر مصفی درر — سوی کدر تندن منقی درر
قمو انتقاشه او قابل درر — آنی حفظ ایدر اولکه کامل درر
اکا مانع اولمش کدورت قولی — آنی ذکر مولا قلور منجلی
دیرسک کدر وز دیرسک صفا — سکا در قمو کر جفا و وفا
او بر طفل تازه درر غم یمز — نره سوق اولنسه کدر بو دمز
مصاحب اولور کورسه هر کیش کر — صوکن بلمز اما ندر خیر و شر
اکا مانع اول نفسه میل اتمسون — مصاحب اولوب روح اونتمسون
که اندن اکا ارمیه خوی بد — آنی روحه قوشکم ایده نفس رد
مصاحبدن ایرر کشیه ضرر — اکر کیم لطافت اکر کیم کدر
کل امدی اکا قلمه تقصیر ای یار — صوکنده مفید اولمدی آه و زار
آنی ایله صاحب کماله چو سوق — ندر اصل اشیا بله تحت فوق
اوله معرفتدن جواهر طلو — که بد فعلکن اوله کوکجک خلو
مکمل اوله جمله علم و ادب — که خیر الخلف اولا عالی نسب
مصاحب اوله روحه او هر نفس — اولا زائل اندن هوا و هوس
اولر کیم بو طوره قلور تربیت — دو عالمده کسب ایدجق مرتبت
بو وجه اوزره اوین بولور وحدتی — بو حال اوزره سیر ایله کور حضرتی

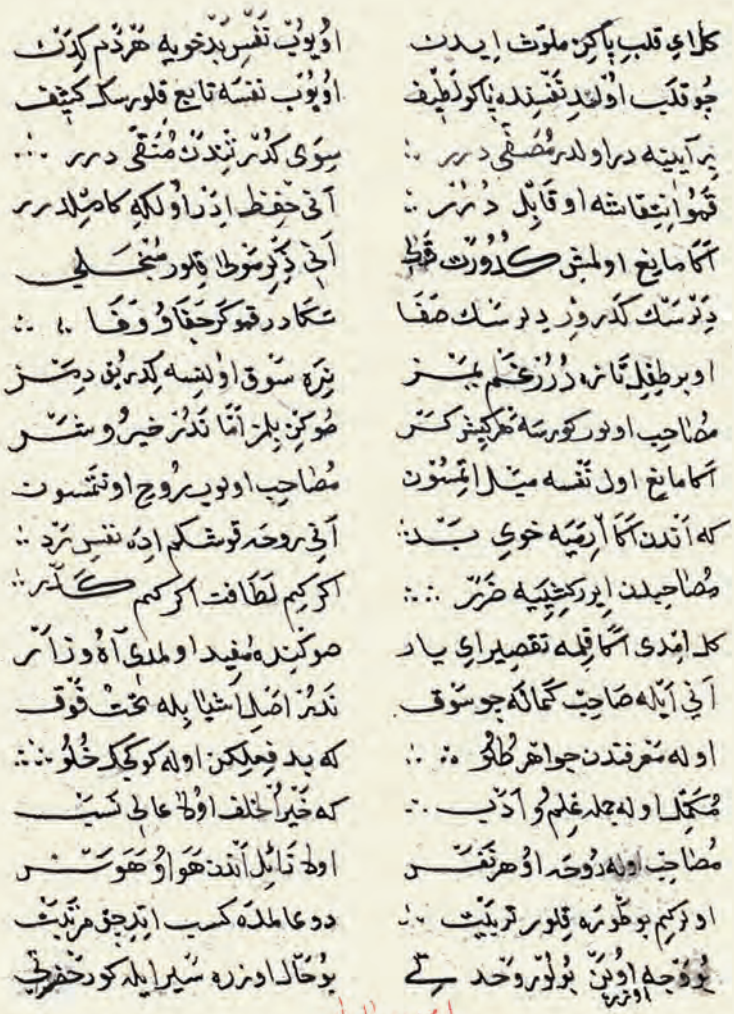

امدن باران

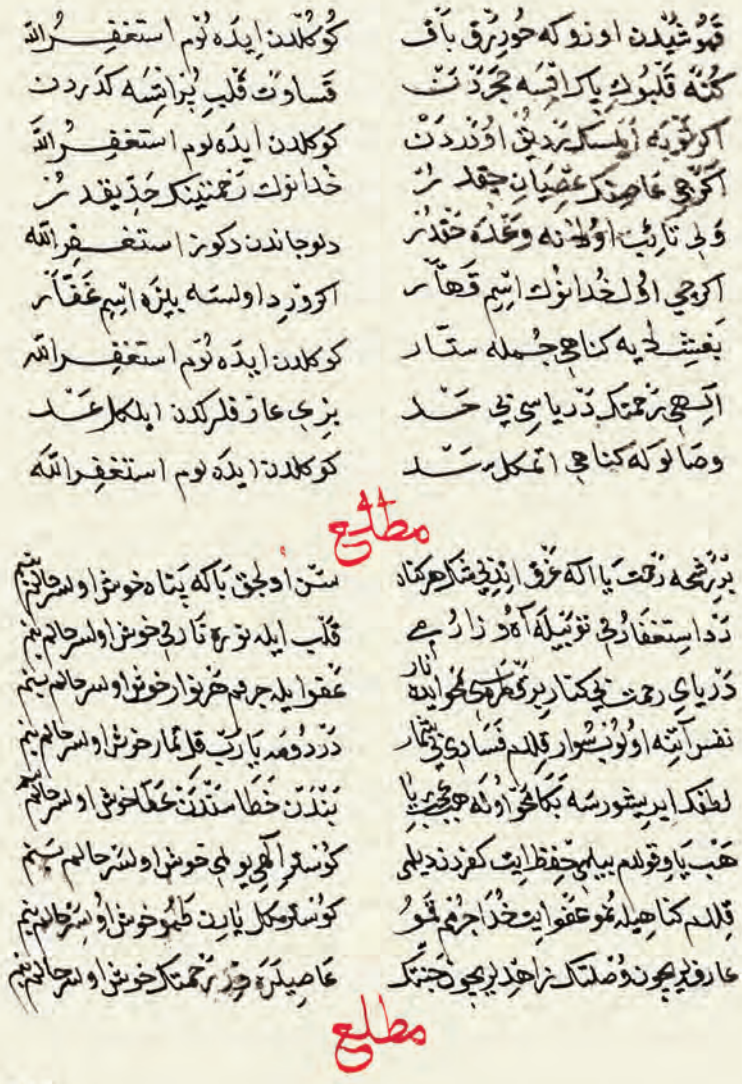

[42b]

٤٢

اویوب نفسوکزه قلدق کناهی — آغرتدق قیسقلن موی سیاهی
مطیع و عاصینک حقدر پناهی — کوکلدن ایده لوم استغفر الله
اکر قلسک کوکلدن آه زاری — آقتسه چشمه کوزمز بکاری
خدا رحم ایده کوسترمیه ناری — کوکلدن ایده لوم استغفر الله
قلانم جانو دلدن چق تضرع — سورب طبراغه یوز ایدب توضع
قبول اولور کر اولمزسه تصنع — کوکلدن ایده لوم استغفر الله
اکر مستغفر اولسق هر کناهه — نصاب عمرمز ارمز تباهه
ورورز قلب پاک اول اولو شاهه — کوکلدن ایده لوم استغفر الله
بو کون کر قلبمز پاک ایده بو سوز — خدا لطفیله یارن آغه رز یوز
دلو جاندن دریشوب کیجه کوندز — کوکلدن دییلوم استغفر الله
اکر مستغفر اولسق از دلو جان — ندکلو چق اولورسه جرم عصیان
بغشلایه قموسن یوجه سبحان — کوکلدن ایده لوم استغفر الله
کناه ایدر افندیدن قولی دور — ولی کن توبه استغفار انی یور
دلرسک ای اخی قلبک طوله نور — کوکلدن ایده لوم استغفر الله
اکوب بر بر کناهوکی تمامت — دکوب کوز یاشنی ایله ندامت
اوله کیم ایرشه حقدن هدایت — کوکلدن ایده لوم استغفر الله
قصوره اعتراف ایله عملده — کچورمه عمرکی طولی املده
کدر فکری سواء قومه دلده — کوکلدن ایده لوم استغفر الله
دلرسک اوله حضرتده یوزک آق — کناهوکی ندامت اودنه یاق

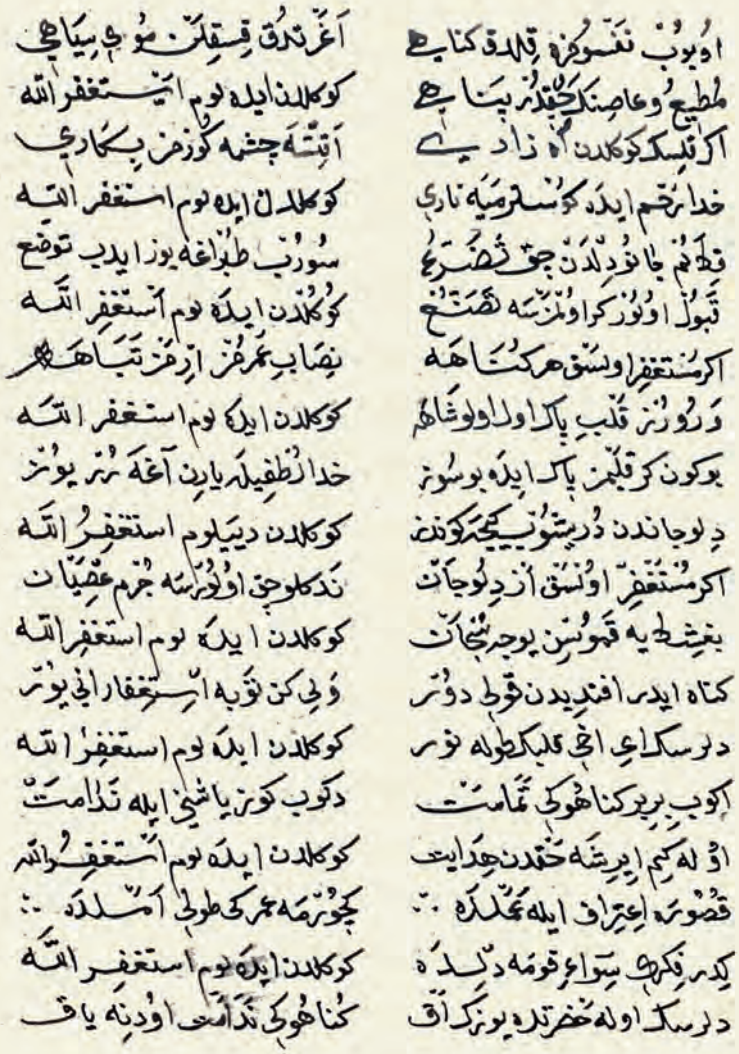

[42a]

عاصی بکا جان و تنم بلمن نوله حالم بنم
نفسم هوا سیدر صنم بلمن نوله حالم بنم

غرق ایلدی بحری گناه حضرتده دریوزم سیاه
لطفاک ایرشمزسه ای شاه بلمن نوله حالم بنم

عصیانله بولدم کمال کسب ایتمدم بر ذره حال
ارمزسه فضلی لایزال بلمن نوله حالم بنم

اولدم بو نفسومه اسیر آجر کوروب اوغلان بیر
ای جمله کز لویه خبیر بلمن نوله حالم بنم

نفسه اویوب قالدم حضور بولدم گناهیله ظهور
اومم ینه جنات حور بلمن نوله حالم بنم

غیبت مساویدر اشم یاریخون یق تشویشم
یاد اولدی جمله بیلیشم بلمن نوله حالم بنم

چق نسنه کوکلمدن کچر محو اوله سویلرسم حجر
کوکلوم پر اولمشدر کدر بلمن نوله حالم بنم

وصفم بنم حقدر حسد عجبم دخی بر اولسه
ارمز ایسه سندن مدد بلمن نوله حالم بنم

قتل ایتمدم اول کلبمی پاک ایتمدم هیچ قلبمی
فهم ایتمدم بن ذنبمی بلمن نوله حالم بنم

بغرم بنم برقات طاش کلمز کوزمدن ذره یاش
سرم اکر اولورسه بلمن نوله حالم بنم

ورمز دلم توبه ایلمکه نفسم قومز یول کتمکه
هم حق سوز ایشتمکه بلمن نوله حالم بنم

نامحرمی کوزلر کوزم هر شخصه طعن ایلمکسزم
حضرتده قالمادی یوزم بلمن نوله حالم بنم

صورتده کیدم بر عبا صوم و صلوتم هب ریا
عمر اولدی بو یولده هبا بلمن نوله حالم بنم

امروکه تابع اولمدم یولوک سوزیب بولمدم
یقدر کنه بن قلدم بلمن نوله حالم بنم

چقدر گناهم بی حساب هیچ کتمدم راهی صواب
حصر جرمه اولورسه عذاب بلمن نوله حالم بنم

ای عارفی سری اله ای عاشقان روی شاه
هر جرمه عفو اولسه گناه بلمن نوله حالم بنم

کلمات الهیه

چقردی بیز یولدن نفس کمراه
کوکلدن ایده لم استغفر الله

هدایت ایره حقدن اوله همراه
کوکلدن ایده لم استغفر الله

ایوب

٤١

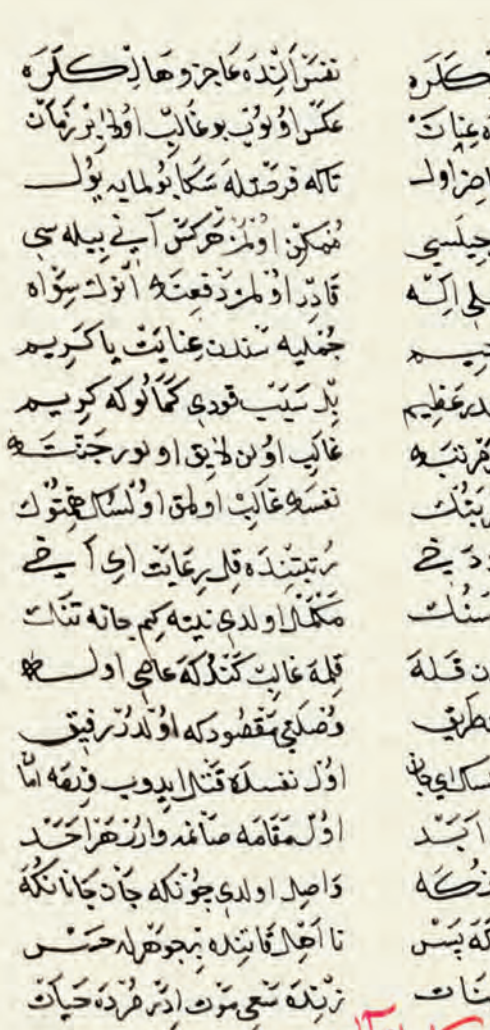

قصد اولن تنبیه در سالکلره — نفس الندہ عاجز و هالکلره
تاکه دستندن خلاص ایده عنان — عکس اولوب بو غالب اولا بر زمان
حاصلی سز غافل اولمه حاضر اول — تاکه فرصتله سکا بولمایه یول
شولقدر مخفیدر آنوک حیلسی — ممکن اولمز هرکس آنی بیله سی
جمله میزه ایده شه فضلی اله — قادر اولمز دفعنه آنوک سواه
یا حفیظ یا رقیب یا رحیم — جملیه سندن عنایت یا کریم
کرچه نفسک ساکه دشمندر عظیم — بل سبب قودی کمالوکه کریم
نفسلن کسب اولنور هر مرتبه — غالب اولن لایق اولور جنته
نفسلن اولدی ملکدن قربتک — نفسه غالب اولمق اولسک همتوک
حق ورلازم سکا آنوک دخی — رتبتنده قل رعایت ای اخی
مرکبکدر منزل المقده سنک — مکمل اولدی نیته کیم جانه تنک
شویله مغلوب ایتمکم یولدن قله — قلمه غالب کندوکه عاصی اوله
آلدیوب کوستر اکا آسان طریق — وصلتی مقصودکه اولدر رفیق
چونکه مقصوده قریب اولسک ای جان — اول نفسده قتل ایدوب ورمه امان
تاکه انده قاله سن باقی ابد — اول مقامه صانمه وارر هر احد
کلمیه هرکز تنزل شانکه — واصل اولدی چونکه جان جانانکه
شولکه طالبدر بو تقریر اکه بس — تا اهل قاتنده بر جوهرله حس
بر عجب سردر سرای کاینات — زنده سعی موت ادر مرده حیات

کلمات الهیه

[41a]

سوکسه هر کیشی سکا قلمه غضب — نفسوکه هیچ کلیه بوندن تعب
ایله احسان ایتسه رسوء نظر — کمسیه قصد ایتمه سن هرکز ضرر
نفسکه غالب اولوب ضبط ایت انی — ادله کیم ارکوره مطلوبه سنی
لیکه غافل اولمه حاضر باش اول — کوسته رر حق دیو ساکه نیجه یول
بیکده برکوستردکی اولمز صحیح — ظاهرا مقبول معتاده قبیح
نفس شومک حیله سینه یوق عدد — ایره حقدن هرکسه فضلی مدد
بعض وقتن صورتا مغلوب اولور — قصد بو غفلت ورب فرصت بلور
جائز اولمز اعتماد ایتمک اکا — کونده بیلدکز قصد ایدرکز نوسکا
بل بیتور قوینکده ماری هفت سر — ضرب توحید له بشینه اورتبر
تیغ توحیدیله قلمز سنک هلاک — ساکه ضرب ایدر او تیرو زهرناک
هر کیشی جنبنده بسلر دوشمنی — هر نفسده قصد قتل ایتمک سنی
چونکه بلدک خصمکی غایت قوی — الدنوب کندم دیو المه جوی
اچمه دستندن ویره آب حیات — المه اغزوکه صونه قندو نبات
بو مقرر جمله سی معلومدر — عاقله حالی انوک معلومدر
ممکن اولمز آن ترک ایتمک کیشی — بارا نوکلن مدارا ایت اشی
کیجه کوندز هر نفسده حاضر اول — جمله احوالینه انوک ناظر اول
تا که اندن ارمیه ساکه ضرر — نفسه مغلوب اولمق اعلی هنر
کندکه توحید حصن اتسک شها — قلمیا ساکه ضرر اول اژدها
زهرنه تریاک انوک توحید اولور — صنمه اوصافی انوک تعدید اولور

قصد او

٤٠

ساكن اولوب بر نفس قلمز قرار
هر كمه اولسه مصاحب اخذ بوي
داخي واردر انده نيجه خاصيت
ظاهر اندن هر زمان لطف و قهر
زنده در انوكله هر اهلي نفس
شدت ايتسه نيجه جاي ايلر خراب
ورمشيكن اكه قدرت ذو الجلال
قدرتينك عشر كركرسه آله
بو قدر قدرت كوررسن انده وار
عزتي ذلتده بولدي اهل دل
سنلكي عزت دلرسك خدمت ايت
اوله سن اولاده اوخريده عزيز
حدتي ترك ايت صباوش لين اول
هر كه نفسن غل و غشدن پاك ايدر
توبه استغفار اوله قولي مدام
آتشي آهيله اخلاقي زميم
اهل بولسه خدمت ايتسه بر زمان
جمله اخلاقي انوك تبديل اوله
جمله اوصافي قبيحه محو اولور

احتياط ايدر او امري كردكار
ايدسر اولكر بدو كر نيك خوي
ايرشور مخلوقه اندن عافيت
آخذ ايدر اندن طراوت بو دهر
يوغ اولور كر انصيه اول بر نفس
چقلرك باشينه اول قويدي تراب
ظاهر اولن اكثري لطف و جمال
بر نفسده خلق ويرردك يله
يوز يرده قلدي خدمت اختيار
نيته نوري نارده صو ضمن كل
رفع اوصافي قبيحه همت ايت
نيك بد قاتوكده هب اوله تميز
نفعك ايره جمله شيء آز و بول
عرض ترك ايدب وجودن خاك ايدر
اتدكو عصيانه نادم بر دوام
كلا احراق ايده صن ناري جحيم
تابع اولسه اكه اول ظاهر نهان
اولسه سالك جائز اندن اول يوله
نفس پاك اولمزسه سيرك لهو اولور

[40a]

چو نفسنک صفاتی وریدر کدر — درش کیجه کوندز اوزکدن کدر
سلوب نفسکی ایله پاک و لطیف — که دفع اوله ثقلت اولاسن خفیف
صفاتی قبیحه ورر ثقلتی — صفاتی لطیفه ورر خفتی
یوله کتسه آدم چو خفت کرلت — اکه ممکن اولدقجه عفت کرک
که تخفیف اسباب ایدر عاقلان — چو تحمیل اثقال ادر جاهلان
سفر خود مقرر طورب حاضر اول — که اثقال رفع ایت اوزاقدر چو یول
اکر جهله غالب اولا عقل کسن — او تخفیف اسباب ادر هر نفس
اکر عقله غالب اولورسه جهل — بلور هر نفسده تضاعف ثقل
قلور یولده ورمز اوکس منزله — که دنیاده الدند اول محمله
ارر منزله اهل تجرید اولن — کورر هر دمده توحید اولن
چو توحید اولا پاک اولور نفس دل — مزکی مصفی درر ایله بل
زکادن صفادن صفاک وارسه — درش چونکه عقلک سکا یارسه
که حال ایله کندوکه توحید خاص — قموقید اولندن بولاسن خلاص

آمدن باد صبا

کلدی اول مجلسه باد صبا — خوش سپردی مجلسی اول پر صفا
پاک قلدی قومدی ذره کدر — آفرین ایلر کوره صاحب نظر
یوزیره سوردی چو خدمت ایلدی — عشق اچون اهلینه عزت ایلدی
اکه بر خدمت بیورمش ذو الجلال — جان و دلدن اوده قلمش امتثال
انوکیچون کیجه کوندز دور ایدر — کاه کوهی کاه صحرا سیر ایدر

ساکن

٢٩

اگر رد ایلسک مردود اولورسن — اگر رد ایلسک مودود اولورسن
شروع ایتسک اگر بونلره طعنه — اولورسن مستحق سن داخ لعنه
اگر هر سوز حمل ایتسک صلاحه — سبب اولور قیامتده فلاحه
مرادن اهلنه قلسک حواله — طریقتدن ایرر ساکا نوال
بل اهلی طعنه طعن ایتمز عزیزان — بلورلر ظاهر اولور حکم هر شان
بو بر سردر ایرشمز بو که عاقل — مگر کشف اوله حقدن اوله قائل
کچوب بوندن بیان ایت اصل مقصود — اوکیم طالب درر فهم ایده معبود
که هر بر قصه دن وار بر مرادم — لسانم ترجمان ایتدی فوادم
موافق اولسه مشرب اکلنورسن — والا فهم اولنمز سویله سک یوز
اوکیم ذوق ایلدی هر حال بلدی — اوکیم ذوق ایتمدی حیرتده قالدی
کتاب اجره خطابم اهل ذوقه — اولا ذوقک کلورسن سنده شوقه

مطلع

کل ای نفس اسیری اولن آدمی — بجد سعی عشق ایت کچورمه دمی
اولرکیم بو دنیاده آزاد اولور — دوام اوزره آخرتده اولر شاد اولور
قیودات شهوات نفسک سنی — کوزک آچ ایدبدر چوبندی قوی
مقیدسن اما دکلسون خبیر — بولامدی ایدوب سعی بر دستگیر
که اعتاق ایدوب اولسنی ایده حر — ملوث ایکن اوله سن پاک در
که اطلاقه ارکورمکه اولا سبب — صفالر کلوب دفع اوله هب تعب
سنی اول خلاص ایده آز قیود — نزول ایتمیکن قلاسن صعود

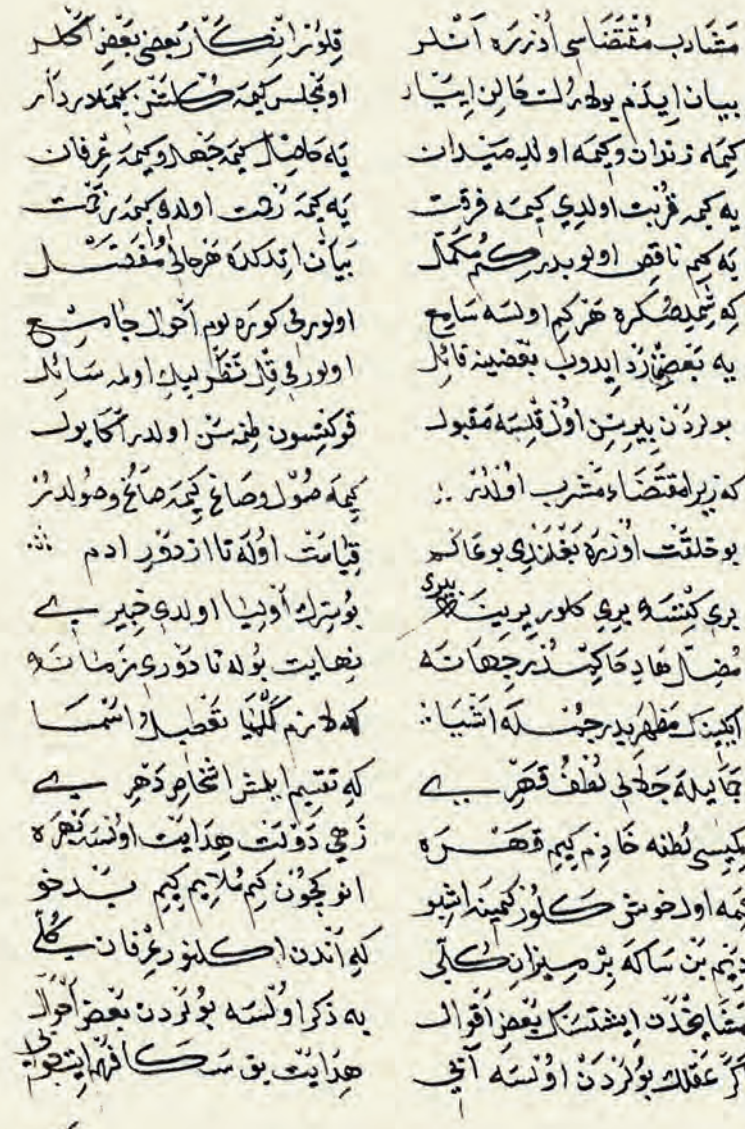

مشارب مقتضاسی اوزره آنلر قلور انکار بعضی بعض اکلر
بیان ایدم بولارك حالن ایار او مجلس کیمه کلشن کیمه دار
کیمه زندان و کیمه اولدی میدان یه حاصل کیمه جهل و کیمه عرفان
یه کیمه قربت اولدی کیمه فرقت یه کیمه رحمت اولدی کیمه زحمت
یه کیم ناقص اولوبدر کیم مکمل بیان ایتدکده هر حالی مفصل
که شمدی صکره هر کیم اولسه سامع اولورمی کوره لوم احوال جامع
یه بعضی رد ایدوب بعضینه قائل اولورمی قل نظر لیك اولمه سائل
بولردن بیرسن اول قلسه مقبول قوکنسون طنمه سن اولدر اکا پول
که زیرا مقتضاء مشرب اولدر کیمه صول و صاغ کیمه صاغ و صولدر
بو خلقت اوزره بغلندی بو عالم قیامت اوله تا از دور ادم
بری کتسه بری کلور یرینه بیری بو سرك اولیا اولدی خبیری
مضل هادی حاکمدر جهانه نهایت بوله تا دوری زمانه
ایکینك مظهریدر جمله اشیا که لازم کلمیا تعطیل اسما
جمالیله جلالی لطف قهری که تقسیم ایلمش اشخاص دهری
کیمیسی لطفه خادم کیم قهره زهی دولت هدایت اولسه بهره
کیمه اول خوش کلور کیمینه اشبو انوکچون کیم ملایم کیم بدخو
دیم بن ساکه بر میزان کلی که اندن اکلنور عرفان کلی
مشایخدن ایشتسنك بعض اقوال یه ذکر اولسه بولردن بعض احوال
اکر عقلك بولردن اولسه آنی هدایت بق سکا فهم ایتجوانی

اکررد

[38b]

٢٨

اولاسن سایری فی الله مشاهد اوله سن دهر — تجلیسی اول ذاتک مقامک اولمسه زایل
بلورسن بعده اسرار کوزلرکوزکه اغیار — مشاهد اوله سن دیدار اوله سن هر نفس واصل
دوکونوک جمله اسراری نکم وار حکمتی اشیا — بیننه قلمیه عالمده برشی ذره جه باطل
ملائک ایده لر سجده بلورسن قرب او ادنی — فنا فی الله اولوب معراج ارا قده قاله جبرائیل
شود کلو علم اوله حاصل بیان اولمز نسایله — که ابجد خون اولور جمله قتوکده عالم و فاضل
اولورسک علملن عالم که کرمنایه لایق سن — یزرلر دفتری شاهیده نامک عارف و کامل
صقن احوال مذکوره عنادیله اولمغن منکر — الهک لطفی بی حددر ورر ساکه ده اول سایل
قودلدن قال تقلیدی طلب قل حال تحقیقی — اولوب حق الیقین علمک اوله سن جمله قایل

مثنوی

تمام اولدی جو احوالی قصاید — ایشتکم ذکر ایدم نیجه فوائد
مکانی جوهرن اصحاب مجلس — کمی اخذ ایتدی وافر کیم مفلس
مرادی اکلدی کیم کیم خلافن — ایشتی فکر ایت مشارب اختلافن
اوقوجه مفصل هر قصیده — بجز تاثیر ایتدی هر کشیده
کمی قلماد اصلا اعتباری — کمی اولده قلدی آه و زاری
کمی ثانیجی آدابی رعایت — قلوب اول وجه ایتدی رعایت
کیمه احوال ثالث اولدی حالت — ولی بعضینه از بعضه تمامت
مشارب اقتضا ایتدکجه هر کس — قمو فهمی معانی ایتدیلر بس
او مجلسده شولر کیم اولدی حاضر — کیمینک عقل کامل کیم قاصر
نکم هر شیده قوندی وقت خلقت — اولور هب اکه کوره فهم حکمت

[38a]

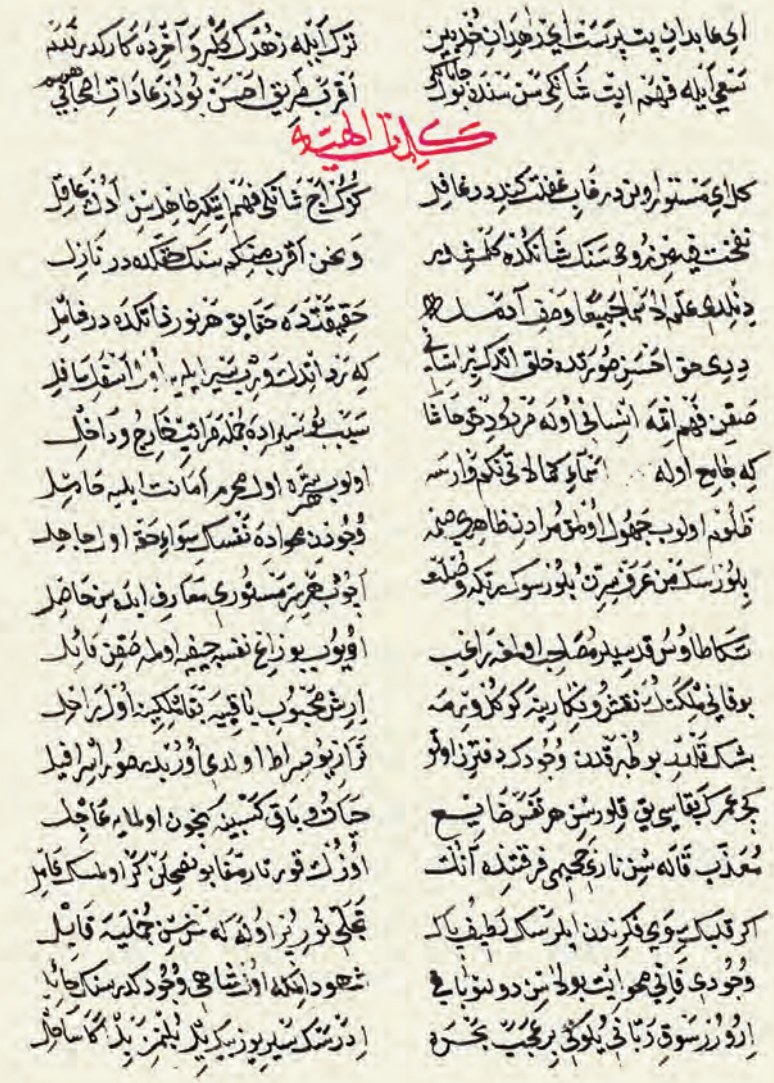

ای عابدان بت پرست ای زاهدان خودبین — ترک ایله زهدک کبر و آخرده کارکدر ندم
سعی ایله فهم ایت شانکی سن سنده بولک جانکی — اقرب طریق احسن بودر عادات اصحابی همم

کلمات الهیه

کل ای مستور اولن در غایب غفلت کندیدر غافل — کوزک آچ شانکی فهم ایتکه جاهلسن ادن عاقل
نفخت فیه من روحی سنک شانکده کلمشدر — و نحن اقرب منکم سنک حقکده در نازل
دنلدی علم الاسما جمیعا وصف آدمدر — حقیقتده حقا بو هر نور ذاتکده در شامل
دیدی حق احسن صورتده خلق اتدک بر انسانی — که رد ایتدک ورب سیر ایلیه اول اسفل سافل
صقن فهم اتمه انسانی اوله مردود حق حاشا — سبب بو سیر اده جمله مراتب خارج و داخل
که جامع اوله اسماء کمالاتی نکم وارسه — اولوب هر سره اول محرم امانت ایلیه حامل
ظلوم اولوب جهول اولمق مرادن ظاهری صنمه — وجودن محو اده نفسک سوای حقه اول جاهل
بلورسک من عرف سرن بلورسوک ربکه وصلت — اچوب هر سر مستوری معارف ایده سن حاصل
سکا طاوس قدسیدر مصاحب اولمغه راغب — اویوب بو زاغ نفسه جیفه اولمه صقن مایل
بو فانی ملکتک نقش و نکارینه کوکل ورمه — ارش محبوب باقیه بقا ملکینه اول راحل
بشک قالدر بو طبرقدن وجودک دفترن اوقو — ترازیو صراط اولدی اوربدر صور اسرافیل
کچ عمرک بقاسی یق قلورسن هر نفس ضایع — حیات و باقی کسبینه کچون اولمایه عاجل
معذب قاله سن نار جحیمی فرقتنده آنک — اوزک قورتارمغا بو نصحلن کر اولمسک عامل
اکر قلبک سوی فکرندن ایلرسک لطیف پاک — تجلی نور پر اوله که سن سن جملیه قابل
وجودی فانی محو ایت بولاسن دولتو باقی — شهود ایتکه اول شاهی وجودکدر سنک حایل
ارورز سوق ربانی یلوکی بر عجب بحره — ادرسک سیر یوز بیک یل بلنمز بدا کا ساحل

اولاسن

قو غیری کل شروع ایله مراده — دکل نافذ کلامک هر فواده
مکر اول دلکه سبقت ایدحسنی — بلور علمی صفاتو ذات اسما

قصیدهٔ توحید حقیقی

بر شان بر اسرار ایدم مخزون در کنزی قدم — امرم ازلدن تا ابد ارمز بکا هرکز عدم
نشر اولمدن باران جود بسط اولمدن نوری وجود — حجب اتمدن غیمی صفات ذاتی بکا باغی ارم
رسم اولمشدی عالمه نفخ اولمشدی آدمه — خمخانهٔ وحدتده بن نوش ایلمشدم جام جم
طوف و حجر و سعی حرم نامی خلیلی محترم — ذکر اولمدن بوندن بری ذاتیده بکا ملتزم
بادی محبتدن ازل دریای وحدت جوش ادب — هر قطره بر عمان اولوب بر اولدا صدف حکم
دوزی عدمدن جمله شی قصد ایتدی اظهار ایده جی — قلدی تجلی شمس ذات محو اولدی ظلمت صبحدم
ظاهر اولوب لطف جلال بر انده بولدیلر کمال — عهدی الستک حکمدر قالوبلی قالو نعم
در مجلسی روزی ازل قسام حقانی اولوب — بر حسب شان قلدم عطا غرق اولدی اشیا در نعم
فتح اولدی چون کنزی ازل بسط اولدی اشیاء بدک — جمع اولدی شانمده بنم اولدم قویه بر حکم
مقصود امری کن فکان ذاتمدر ظاهر نهان — شاهم جهان بندمدر کیم اوله بندد محترم
والدینم خلقی جهان اولاد صلبیمدر — بل جد اجدادم عمو بل ابن ابنا ای ددم
الدنمه ظاهر نقشه کل سیر ایتدی رونم شهرتی — اسماء جامعدر اوزم امر قومه تابعدر قلم
سیر ایلدم عرض و سما ازسدره تا تحت الثری — اولدم محیط جمله بن عرش اوزره نصب ایتدم علم
روزی ازلدن تا ابد هر آن کیوب لبس جدید — اطوار اوطان سیر ایدر ذاتم دکلدر بیش کم
اسماء اوصافی ایکه ذاتمله بولمشدر ظهور — بل ظاهر و مظهرینم عین اوله عالم لاجرم
بو خلقته شانم سبب ذوق ایتسزم دفع ایت تعب — کشف اولنسه کر حال جهان معلوم اولور کان کرم

سری

٢٦

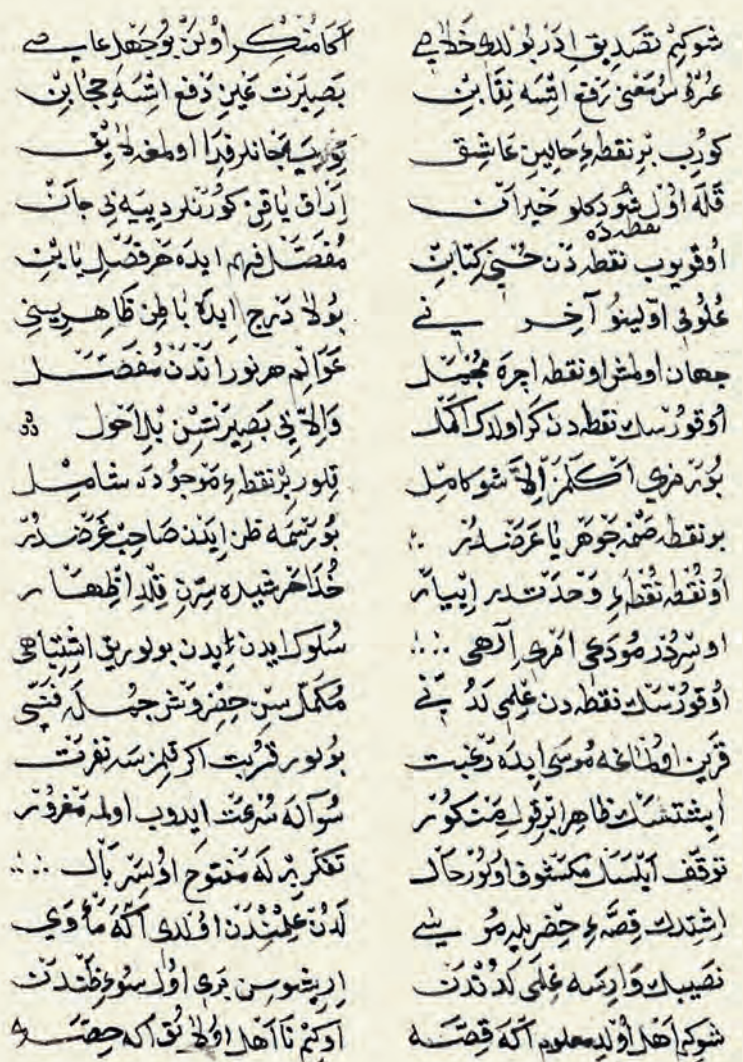

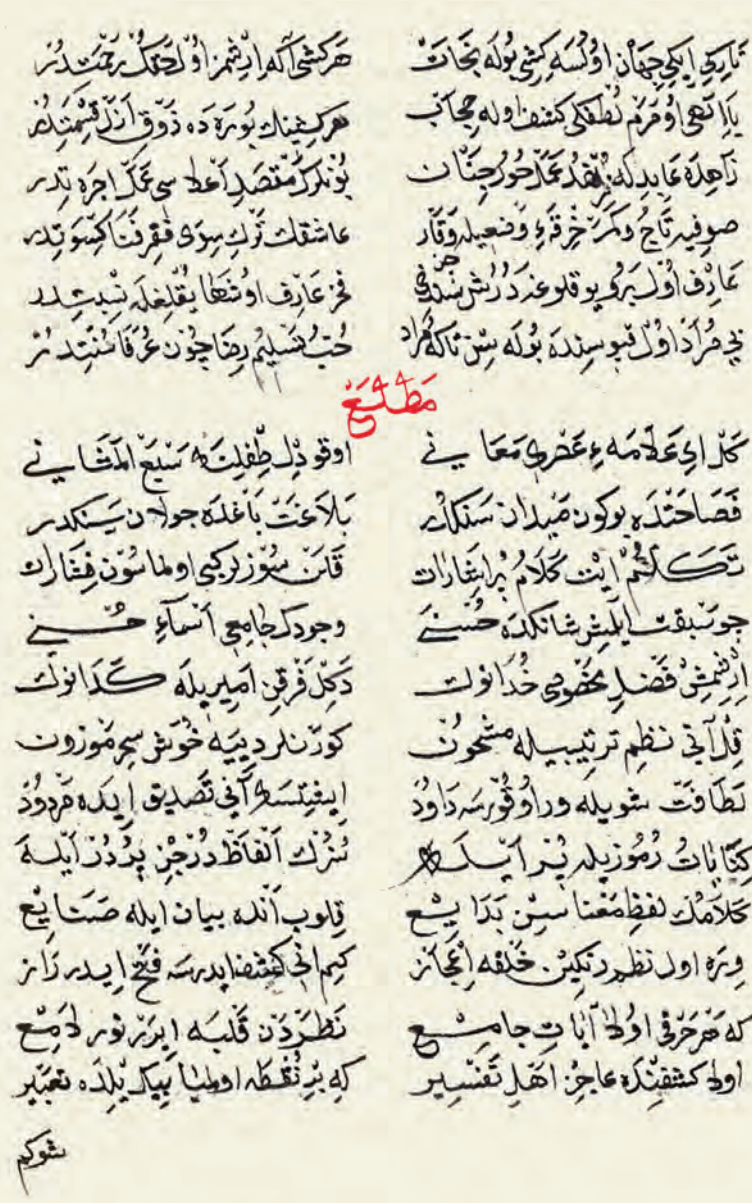

[35ᵇ]

٢٥

هر شخصه فرض اولوبدر سیر و سلوک واجب — آداب اولیائی کندوکه ایلیه سنت
افعال و صفاتی رفع ایله ماسویدن — نفی ایلکل ذواتی الله ایله نسبت

کلمات الهیه

ذوق ایتمدی حال وصال نوش ایتمینلر جام لا — اطلاقه ارکوزمز قدم قید ایتمسه کردام لا
صبح هدایتدن دلکه طالع اوله خورشید ذات — روزی وجودن غمی ادر سالک اولاندر شام لا
میدان عشق ایچره بوکون طوب ایتدی هر کیم باشنی — مقبول واصل در اولور چوکان اولورسه لام لا
نوری تجلی دلده شاه میدانده عاشق پهلوان — هزم ایتدوارلق عسکرن نصب ایتدیجون اعلام لا
میدانه کل کرشو قیله خوف ایتمه ترک ایت باصو جان — بر ذره ضایع اولمیه وصلت اولور انجام لا
ای طالبان ای سالکان دعوای بی معنیدر — بو یولده ظاهر اولمسه سندن نور احکام لا
وصلت اولور حال مدام قرب اوله بعدی هر نفس — دایم شهودی یار ادر هر کیم ادر اتمام لا
طالب اولنلر وصلته یقلقده بولدی عارفین — سنداخی سعی ایت ازدرون ذوق ایله سن پیغام لا
بو یولده یقلق ای عزیز قال اولسه کر حال اولمسه — بر ذره اولمز فایده بیکر ذکر ایت نام لا

هذه ایضا

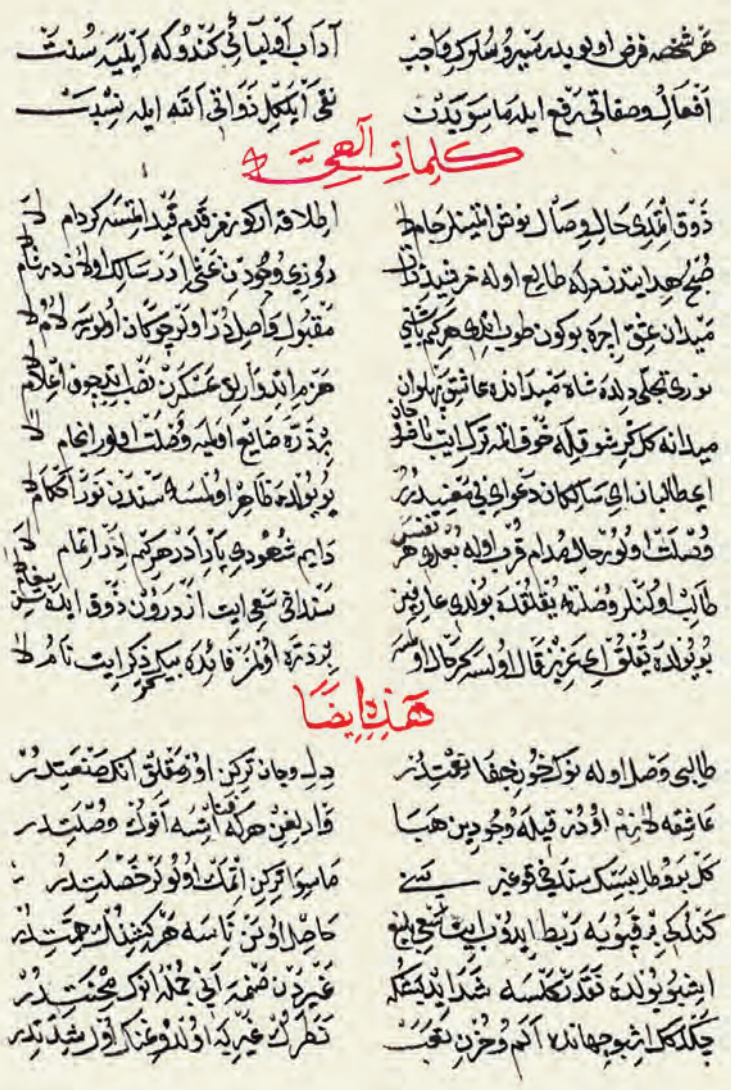

طالبی وصل اوله نوک خون جفا نعمتدر — دل و جان ترکن اوزمقلق انک صنعتدر
عاشقه لازم اودر قیله وجودین هبا — وارلغن هر که فنا ایتسه انوک وصلتدر
کل بو طالبسک سندخی قوغیر سنی — ماسوا ترکن ایتمک اولور خصلتدر
کندکی بر قپویه ربط ایدوب ایت سعی بلیغ — حاصل اولن ناسه هر کشینک همتدر
ایشبو یولده نقدر کلسه شدا ایدیشکه — غیردن صنمه انی جمله انوک محنتدر
چکدکک ایشبو جهانده الم و حزن تعب — نظرک غیریه اولدوغنک اول شدتدر

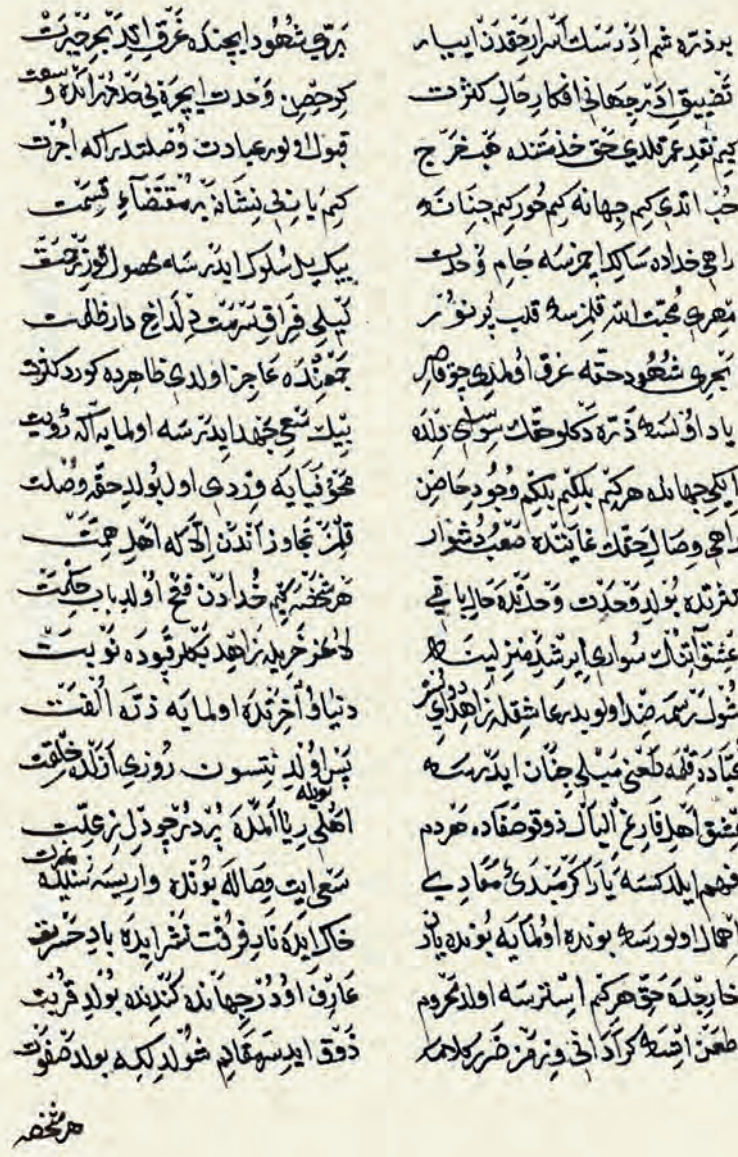

[34b]

٢٤

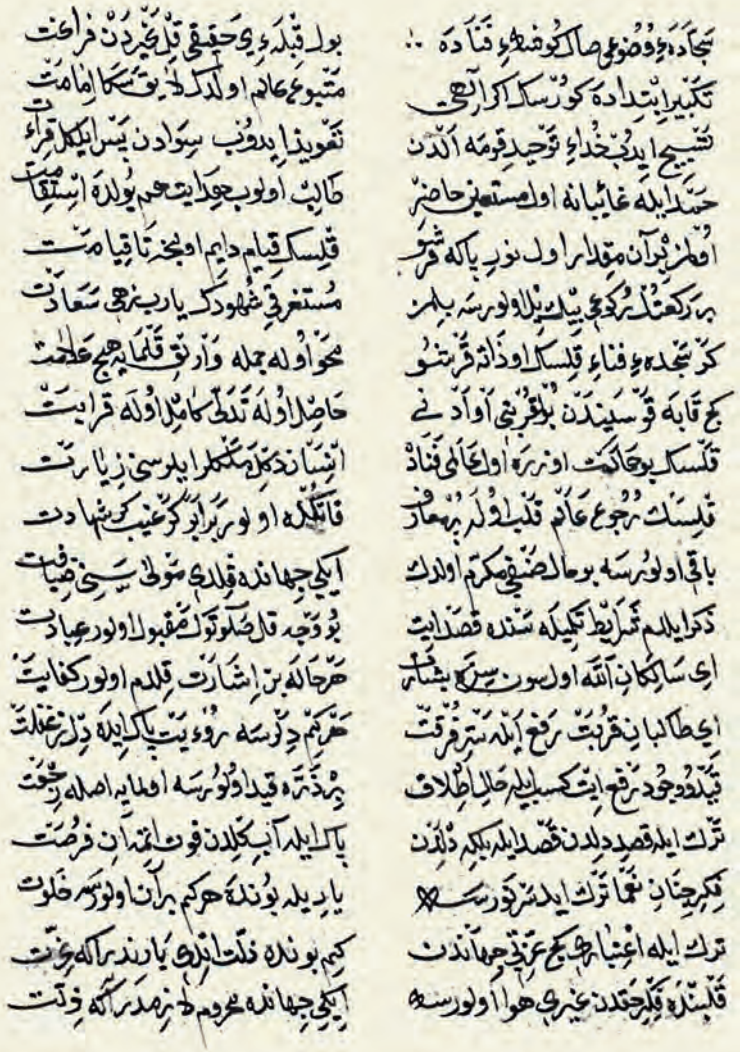

صحیح اولسه ایکیسی ای عزیزان — اولور البته منتج شکل برهان
طهارت ماده صورت صلتوک — مصحح قلکه منتجدر نجاتوک
دیمک بندن ولی سندن عملدر — بولردن غیر هب طولی املدر

قصیده‌ء احکام شریعت و آداب طریقت

ای حاملی امانت بل ایلدک خیانت — الله قل عبادت هادی اوله هدایت
عزم ایلیوب خدایه قلسک تصحیح نیت — قصدکده ثابت اولسک حقدن ایرر عنایت
اول وضوء شرعی لازم درر صلوت — اعضاک ایله طاهر قل غیردن فراغت
شهوات دنیویه قلمش سنی ملوث — پاک ایله هر هوادن ور نفسوکه طهارت
اعضاء ظاهریه نفسنک دخی اولسه طاهر — اول بیت قلبه داخل ور آلهده لطافت
حبی سواء مولی ثبت اولدیجکه دلده — غسل ایله لوح قلبک حاصل اوله نظافت
چونکم صحیفه‌ء دل حالی اولور قمودن — کب ایله حب الله زایل اوله شقاوت
ظاهرده باطنکده جمع ایلیوب قواکی — توجیه حق ایدرسک کلمز سکا ندامت
حوری جنان همیلی نفسکدن ایت ازاله — قصد ایله سک وصاله رایج اولور تجارت
حقک سواسی مقصود اولورسه مکر حقدر — بس نقد نسیه ورسک مالکده اولور خسارت
مولی چونی غرضدر سندا نی غرض اول — توفیض ادرسک امرک ایرر سکا کرامت
سرک سرای خلوت اولسه قمو جهتدن — اول نور نی جهتدن پر نور اولور تمامت
چونکم وضوء کامل ترتیب ایدب تمامی — قلدکسه هر برینک آدابنی رعایت
تأذین ایدب قواکه اعلام غائبین ایت — اتکل اداء سنت تا جمع اوله جماعت
چون حاضر اوله غائب سنت دخی مؤذی — حال اوله قال وحدت قل فرض ایچون امامت

سجاده

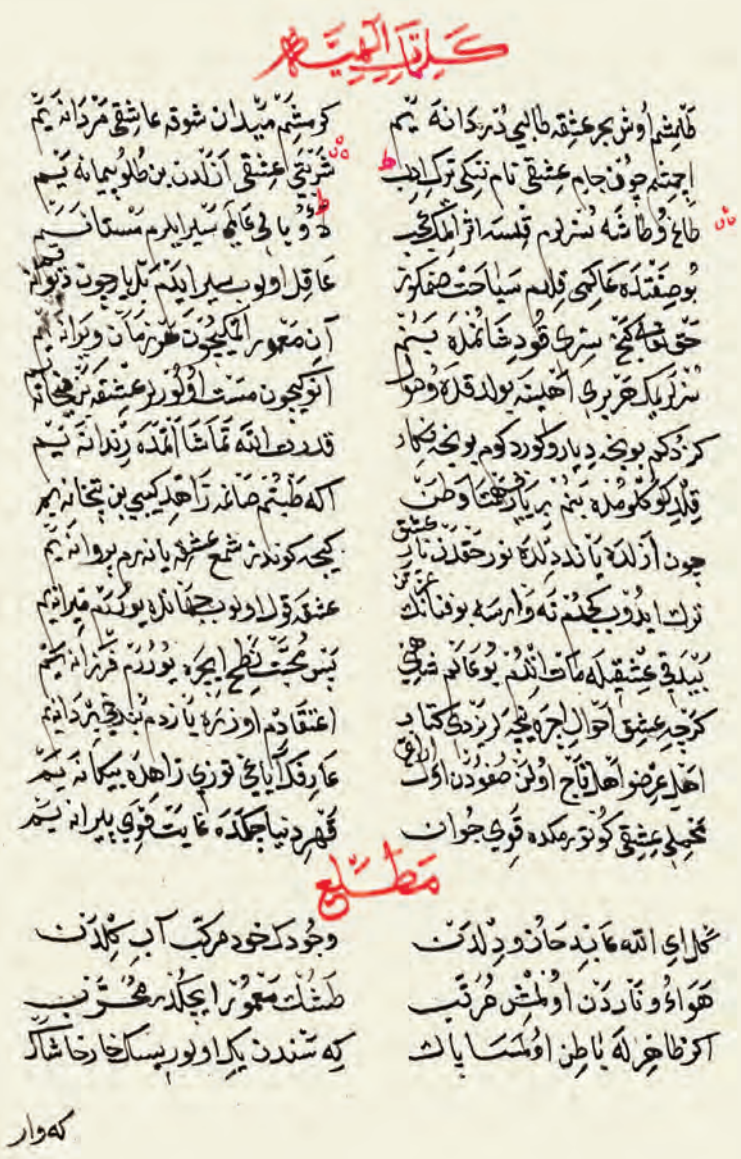

كلمات الهيه

طلمشم اوش بحر عشقه طالبی دردانه یم — کرمشم میدان شوقه عاشقی مردانه یم

اچمشم چون جام عشقی نام ننکی ترک ادب — شربتی عشقی ازلدن بن طلو پیمانه یم

طاغ و طاشه سزلرم قلسه اثر المک عجب — دو بالی عالمی سیر ایلرم مستانه یم

بو صفتده عاکمی قلدم سیاحت صنمکوز — عاقل اولوب سیر ایدم بلیا چون دیوانه یم

حق تعالی کنج سری قودشانمده بنم — آن معمور المکیچون هر زمان ویرانه یم

سزلریک هر بری اهلینه بولدقده وصول — انوکیچون مست اولورلر عشقه بن میخانه یم

کزدکم بونجه دیار و کوردکوم بونجه نکار — قدرت الله تماشا اتمده رندانه یم

قلدکو کلومده بنم بر یار همتا وطن — اکه طبتم صانمه زاهد کبی بن بتخانه یم

چون ازلده یاندد لده نور حقدن نار عشق — کیجه کوندز شمع عشقه یانه رم پروانه یم

ترک ایدوب کچدم نه وارسه بو فنانک عزتن — عشقه قول اولوب جهانده یوررم میرانه یم

بیدقی عشقیله مات اتدم بو عالم شاهی — پس محبت نطح ایچره یوررم فرزانه یم

کرچه عشق احوال اچره نیجه لر یزدی کتاب — اعتقادم اوزره یازدم بندخی بردانه یم

اهل عرض و اهل تاج اولن صفودن اول اراقی — عارفک آیاغی توزی زاهده بیکانه یم

محملی عشقی کوتورمکده قوی جوان — قهر دنیا چکده غایت قوی پیرانه یم

مطلع

کل ای الله عابد حان و دلدن — وجودک خود مرکب آب کلدن

هوا و ناردن اولمش مرتب — طشک معمور ایچکدر محرب

اکر ظاهرله باطن اولمسا پاک — که سندن یک اولور بسک خار خاشاک

که وار

[32b]

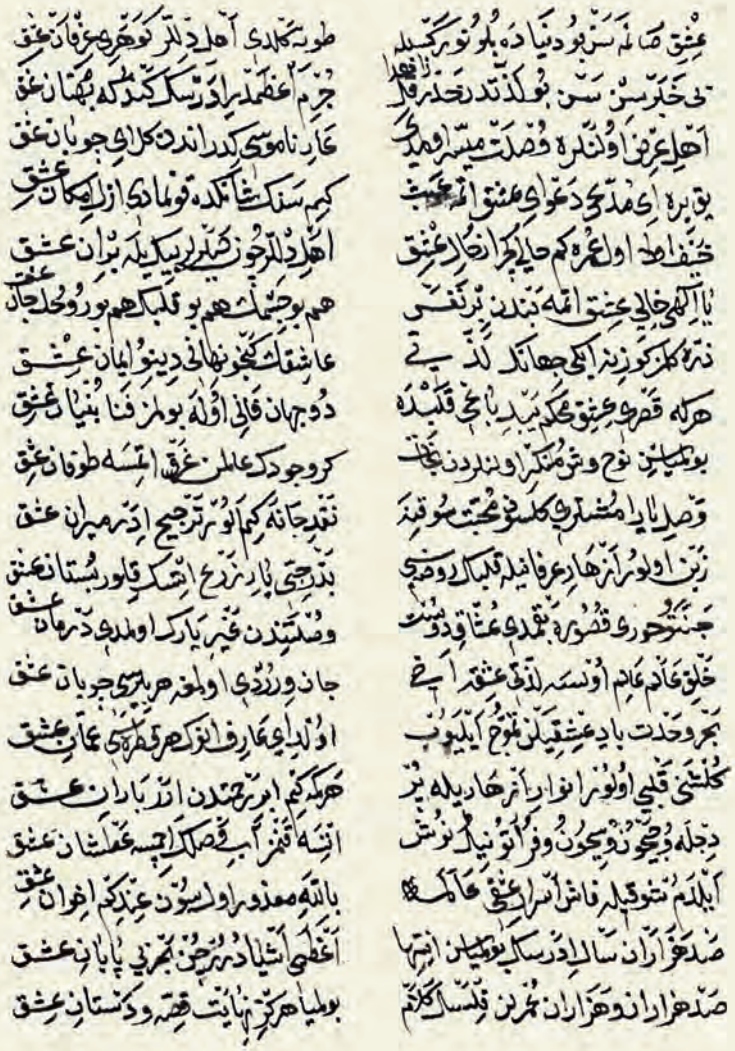

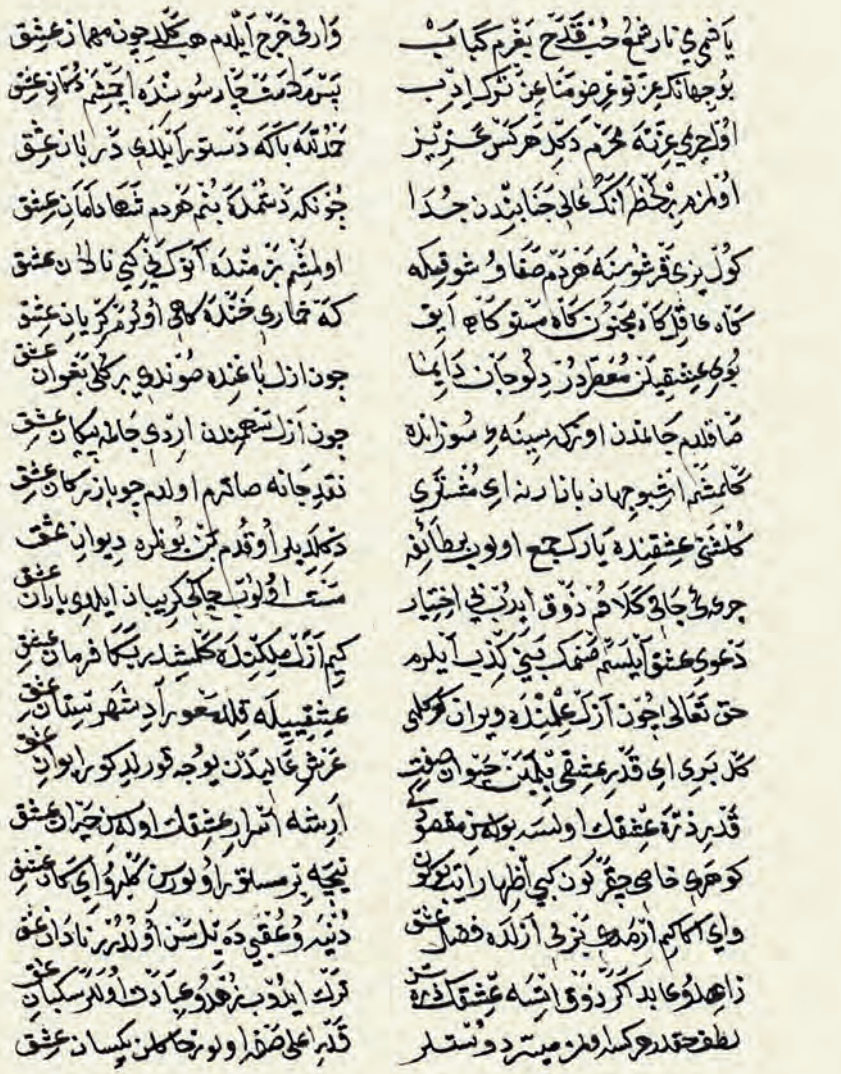

٢١

یوزدسك ذكر ادم اوصاف عشقی — رحانی قلبه باتیغی دمشقی

قصیدهٔ عشق

تخت قلبه چون جلوس ایتدی کچوب سلطان عشق — قلدی عشاقه ندا ایتدی همان دیوان عشق

اهل عشقه جملتا اولسون ندا کلسون برو — نیجه بر کنج خفاده کلدی چون دوران عشق

امر ایدوب اول شاه عادل ایلدی محکم یساق — کیم بنم دورمده کمسه اتمسون پنهان عشق

لاابالی مست اولوب اظهار اسرار ایلسون — قلمسون بر کوشهٔ میخانه ده رندان عشق

کندیی قلسون خراباتی بوکون میدانده — کلدی ایام صفا بو زلدی چون زندان عشق

عرضنی ترک ایلیوب قلسون ملامت نفسنی — هر که ایتدی یارین بزلی ازل پیمان عشق

جانو باشن دلبرک یولنده قربان ایلین — عید اکبردر بوکون کل دزدی چون میدان عشق

بو صلای زمرهٔ عشاق ایشیدی شوقله — کردلر میدانه پس شونلر دردر مردان عشق

بشلرن کرن قطع ایلیوب شاهک آتی ایاغنه — صلدیلر طوب ایلدیلر اویندی چوکان عشق

وصلنه یارک ایرب بولدی بولر مقصودنی — چون ازل بزمنده ارمش بونلره احسان عشق

جان دریغ اتمادیلر بونلر نکارک یولنه — عید وصله ارمکیچون اولدیلر قربان عشق

کلدیلر بو عالمه انکار عشق اتمادیلر — ظاهر اولمشدر ازلده بونلره برهان عشق

شارع العشقه بولر اقرار و تصدیق ایتدیلر — نازل اولدقده بولره آیت قرآن عشق

زی سعادت زی هدایت زی عطا کم بونلره — ازدحقدن بولدیلر پس وصلتی خاقان عشق

شویله مست اولمش ازل بزمنده بونلر عشقله — کلدیکجدی بو جهاندن بری سکران عشق

شولکه امرینه مطیع اولدی انک بولدی خلاص — هر که سرکش اولدی یقدی یقدی ادب ویران عشق

لشکری منصور ایله بو وجودم ملکنه — سر بسر حکم ایلیوب قلدی سیران عشق

[31a]

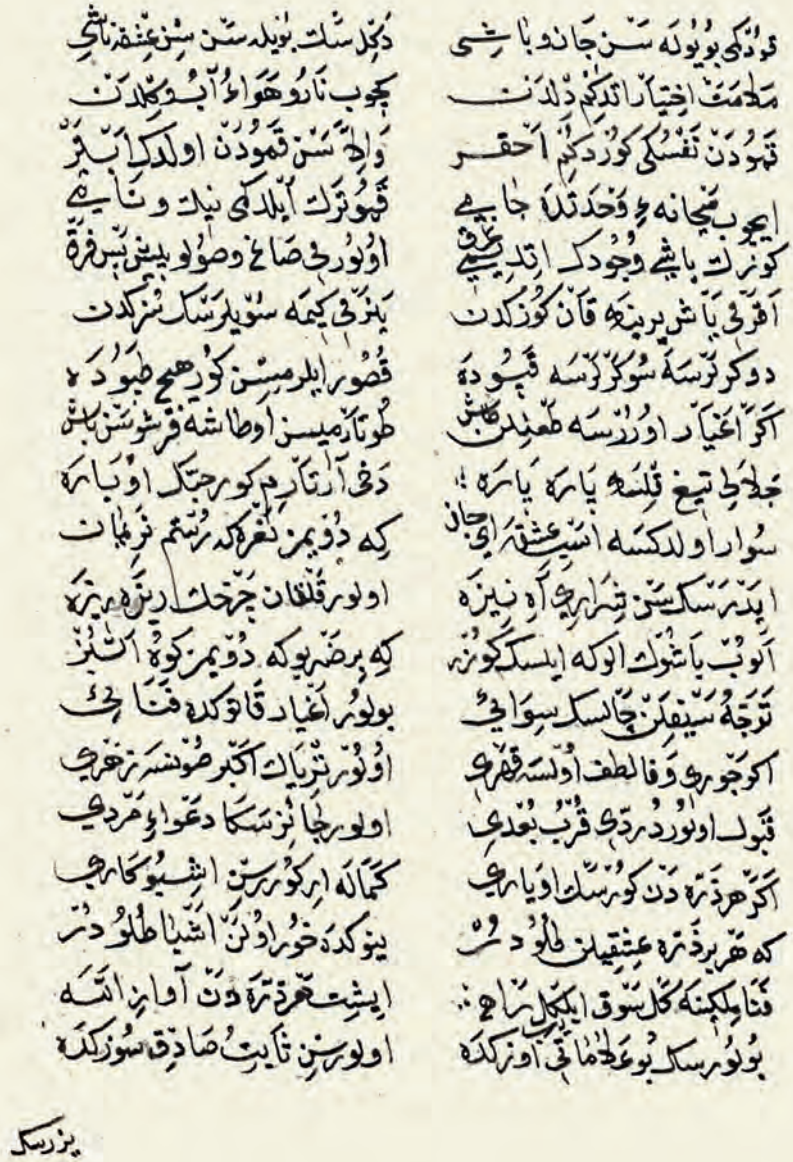

قودکی بویوله سن جان و باشی — دکلسک بویله سن سن عشقه ناشی
ملامت اختیار اتدکم دلدن — کچوب نار و هوا و آب و کلدن
قمودن نفسکی کوردکم احقر — والا سن قمودن اولدک ابتر
ایچوب میخانه وحدتده جامی — قمو ترک ایلدکی نیک و نامی
کوزک باشی وجودک اتدیمی غرق — اولورمی صاغ و صولو بیش بس فرق
اقرمی یاش یرینه قان کوزکدن — ینرمی کیمه سویلرسک سزکدن
دوکرلرسه سوکرلرسه قپوده — قصور ایلرمسن کور هیچ طپوده
اکر اغیار اورورسه طعنلن طاش — طوتارمیسن اوطاشه قرشوسن باش
جلالی تیغ قلسه پاره پاره — دخی آرتارم کور حبک اوباره
سوار اولدکسه اسب عشقه ای جان — که دویمز نعره که رستم نریمان
ایدرسک سن شراری آه نیزه — اولور قلقان چرخک ریزه ریزه
آلوب باشوک الوکه ایلسک کوزه — که بر ضربوکه دویمز کوه البرز
توجه سیفلن چالسک سوائی — بولور اغیار قاتوکده فنائی
اکر جوری وفا لطف اولسه قهری — اولور تریاک اکبر صونسه زهری
قبول اولور دردی قرب بعدی — اولور جائزسکا دعوای مردی
اکر هر ذره دن کورسک اویاری — کماله ار کورسن اشبو کاری
که هر بر ذره عشقیلن طلودر — ینوکده خور اولن اشیا طلودر
فنا ملکینه کل سوق ایلکل راهی — ایشت هر ذره دن آواز الله
بولورسک بو علاماتی اوزکده — اولورسن ثابت صادق سوزکده

یزرسک

٢٠

طوائف کلدی جمع اولدی نیکم وار — شروع ایتدم آچم کنج اسرار
چقردم اورتیه چون نقد عمری — قلم اصحاب مجلس اوزره نثری
نثار ایدم بو خلق اوزره جواهر — کمی قدرین بیلمز کیم ماهر
ولی اوج کونده اوج مجلس دزتدم — که هر بیرنده بر درلو سوز ایتدم
که هر کس مقتضای قابلیت — مرادن اخذ ایده بر حسب خلقت
تأمل ایله بو بر عجبه سردر — کلام قائل مقصود بردر
که فهمی اهل مجلس مختلفدر — کمی منکر کیسی معترفدر
خدا خلق ایدی انسانی چو اطوار — انوکچون بعض محسن بعض جبار
اوقوندی حال عشق اولکه مجلس — اچنلر جانی عشقی اولدی مونس
اکنجی کونده آدابی شریعت — که جامع اوله احوالی طریقت
اوچنجی کونده اسراری معارف — آنی ذوق ایلمز الا که عارف
توجه اوزره کلامم ایتدی تأثیر — سکا بر بر ادم تفصیل و تقریر
مقدم ذکر اولونسون اوج قصیده — که اخذی حصه ایده آفریده
مواخر هر برینک حال و قالی — بیان ایدر بولورسه ذل مجالی
دلیل ایت باکه یا رب رشد توفیق — اولم از زمره ارباب تحقیق

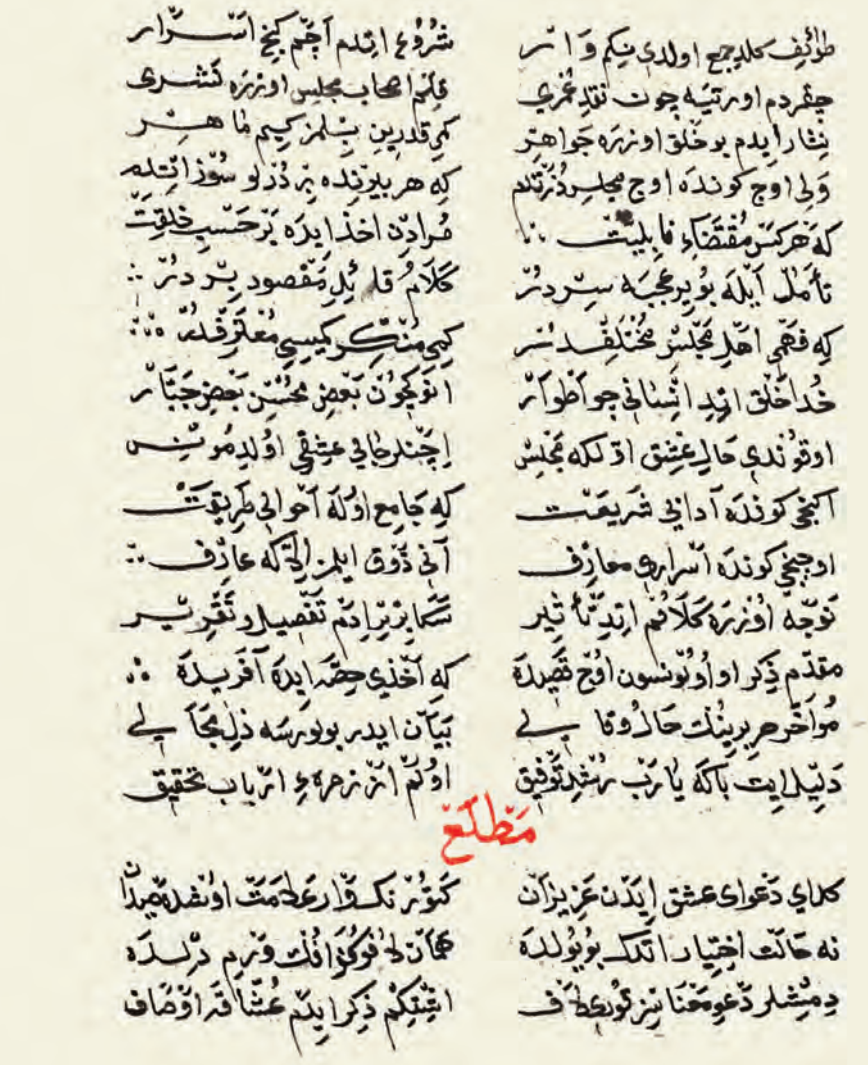

مطلع

کلای دعوای عشق ایدن عزیزان — کتورنک وار علامت اوشده میدان
نه حالت اختیار اتدک بو یولده — همان لافوکزافک ورم دلده
دمشلر دعو معناسز کوریلاف — اشتکم ذکر ایدم عشاقه اوصاف

[30a]

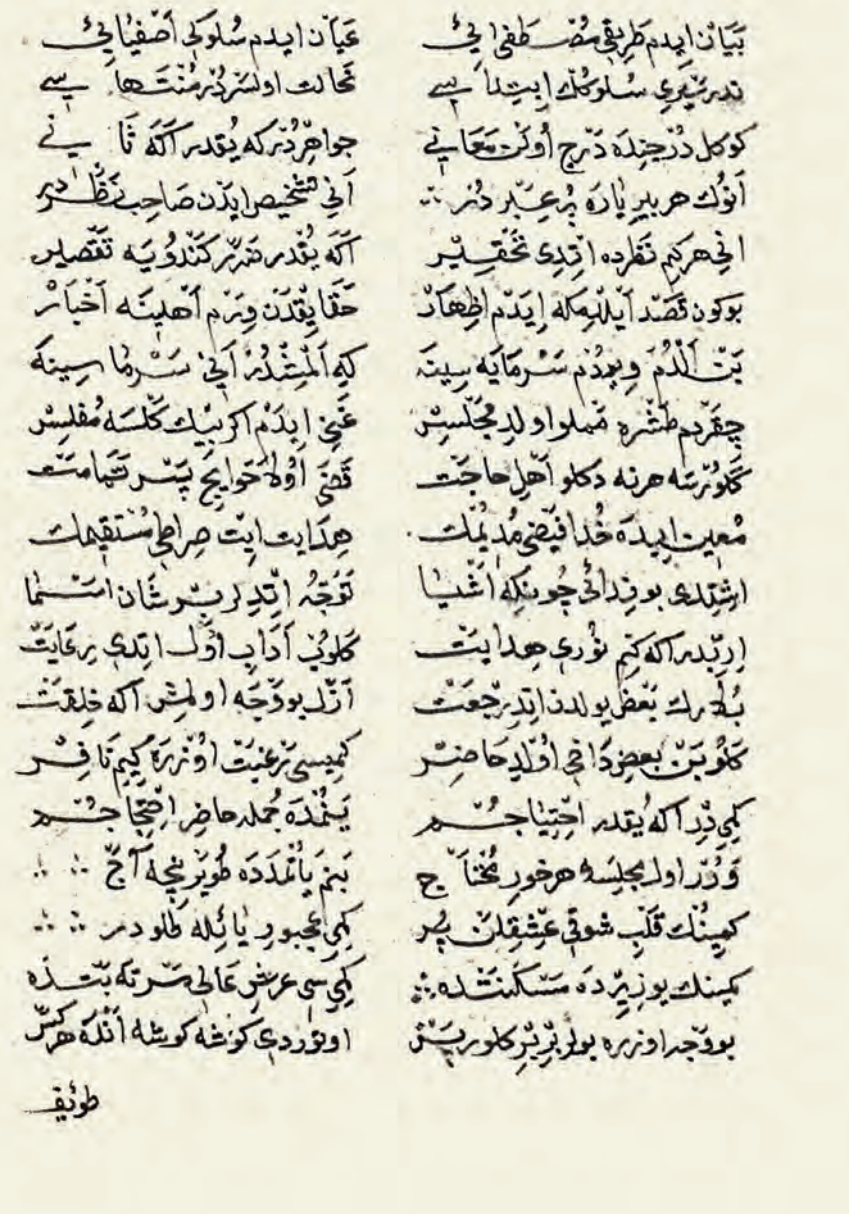

بیان ایدم طریقی مصطفائی — عیان ایدم سلوکی اصفیائی
ندر سیری سلوکک ابتداسی — نحالت اولسر در منتهاسی
کوکل درجنده درج اولن معانی — جواهردر که یقدر اکه ثانی
انوک هر بیر پاره پر عبردر — انی تشخیص ایدن صاحب نظردر
انی هر کیم نظرده ایتدی تحقیر — اکه یقدر ضرر کندویه تقصیر
بو کون قصد ایلدمکه ایدم اظهار — حقایقدن ورم اهلینه اخبار
بن الدم ویردم سرمایه سینه — که المشدر انی سرما سینه
چقردم طشره مملو اولدی مجلس — غنی ایدم اکر بیک کلسه مفلس
کلورسه هر نه دکلو اهل حاجت — قضی اولا حوایج پس تمامت
معین ایده خدا فیضی مدیمک — هدایت ایت صراطی مستقیمک
اشتدی بو ندائی چونکه اشیا — توجه ایتدیلر بر شان اسما
اربدر اکه کیم نوری هدایت — کلوب آداب اول ایتدی رعایت
بلارک بعض یولدن ایتدی رجعت — ازل بو وجه اولمش اکه خلقت
کلوبن بعض داخی اولدی حاضر — کیمیسی رغبت اوزره کیم نافر
کمی در اکه یقدر احتیاجم — ینمده جمله حاضر احتجاجم
ودر اول مجلسه هر خور محتاج — بنم یانمده طویر نیجه آج
کمینک قلب شوقی عشقلن پر — کمی مجبور یائله طلودر
کمینک یوزیرده مسکنتده — کمی سی عرش عالی سرته بتده
بو وجه اوزره بولر بر بر کلور پس — اوتوردی کوشه کوشه انده هر کس

طوئیف

٢٩

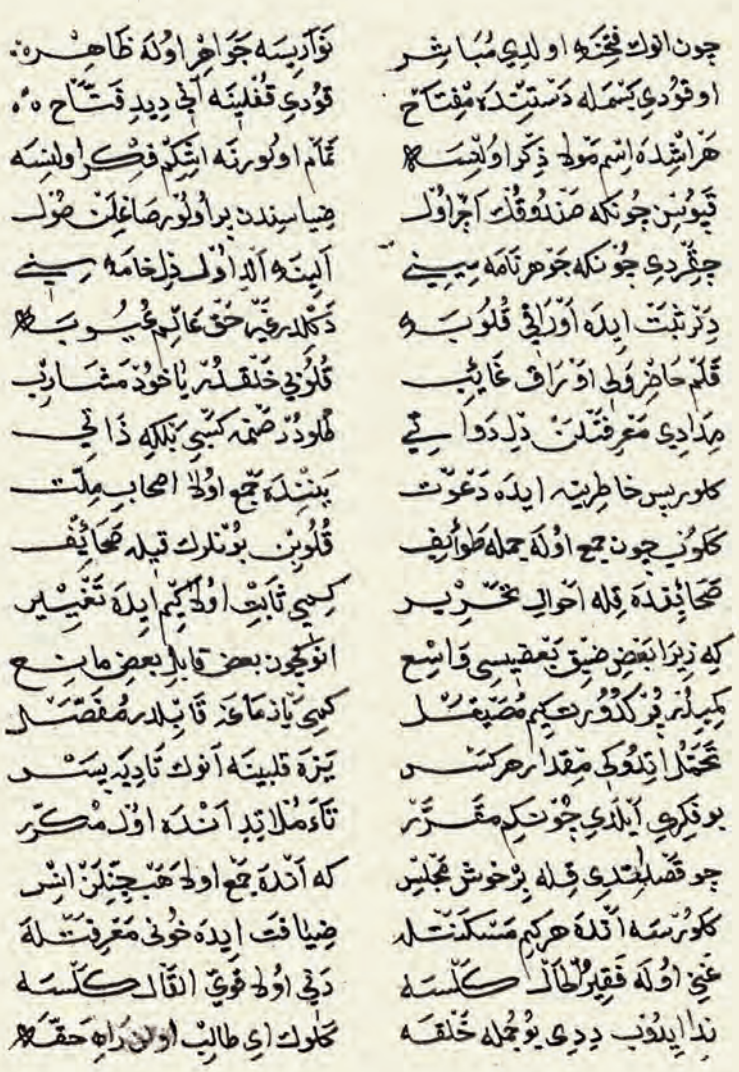

چون انوك فتحنه اولدی مباشر — نواریسه جواهر اوله ظاهر
اوقودی بسمله دستنده مفتاح — قودی قفلینه آنی دید فتاح
هر اشده اسم مولا ذکر اولنسه — تمام اولورنه اشکم فکر اولنسه
قپوسن چونکه صندوقك آچر اول — ضیاسندن پر اولور صاغلن صول
چقردی چونکه جوهر نامه سینی — آلینه آلدی اول دل خامه سینی
دیر ثبت ایده اوراقی قلوبه — دکلدر غیر حق عالم غیوبه
قلم حاضر ولی اوراق غایب — قلوبی خلقدر یاخود مشارب
مدادی معرفتلن دل دواتی — طلودر صنمه کسبی بلکه ذاتی
کلور پس خاطرینه ایده دعوت — بیننده جمع اولا اصحاب ملت
کلوب چون جمع اوله جمله طوایف — قلوبن بونلرك قیله صحایف
صحایفده قیله احوال تحریر — کیمی ثابت اولا کیم ایده تغییر
که زیرا بعض ضیق بعضیسی واسع — انوکچون بعض قابل بعض مانع
کمیدر پر کدورت کیم مصیقل — کیمی یازماغه قابلدر مفصل
تحمل ایتدوکی مقدار هر کس — یزه قلبینه انوك تادیه بس
بو فکری ایلدی چونکم مقرر — تأمل ایتدی انده اول مکرر
چو قصد ایتدی قیله بر خوش مجلس — که انده جمع اولا هب جنلن انس
کلورسه انده هر کیم مسکنتله — ضیافت ایده خونی معرفتله
غنی اوله فقیر الحال کلسه — دنی اولا قوی القال کلسه
ندا ایدوب دیدی بو جمله خلقه — کلوك ای طالب اولن راه حقه

[29a]

هر شی نور ایکی جهان انسانده هب اولمش نهان — انکار قوکل کورانان بن سر پنهان بولمشم
حق لطف اردی بن قوله عشقیله کردم بو یوله — المن جهانی بر بوله کل سر پنهان بولمشم
هر شخصکم فضلی ازل ازدی اکه کورمز ذلل — ایمانوکه ورمه خلل کل سر پنهان بولمشم
شولکیم هدایت اولمدی پس حقه وصلت بولمدی — کندوی غیری بلمدی کل سر پنهان بولمشم
روزی ازلدن حصه مز عشقیله ایتمز قصه مز — رفع اولدی شمدی غصه مز بن سر پنهان بولمشم
بزنی الستک مستیم میدان عشقک جستیم — یارک قدمی دوستیم بن کان پنهان بولمشم
ای عاشقان روی یار دریای وحدتنی کنار — وحدت کواهی هر غبار بن سر پنهان بولمشم
بر کنز پر جوهر خدا بنده یه قلدی عطا — اظهار ایدوب قلدم ندا بر سر پنهان بولمشم
دریای وحدت قلدی غرق پس اورته دمحو اولدی فرق — اولدر محیط غرب شرق بن نور پنهان بولمشم
بلمن نه ایتدم نیلدم کوردم ایشتدم سویلدم — دریای عشقی بویلدم بن در پنهان بولمشم
صنمه که عارفدر اوزک درکاه حقه طوت یوزک — ختم ایله بونوکلن سوزک بن سر پنهان بولمشم

ورد قوله تعالی واما بنعمت ربک فحدث

مکر کونلرده بر کون هاتف الغیب — ندا ایتدی کوکول مردینه نی ریب
بنجون خاموش اولورسن بویله هر دم — بسا نو قلبکی قل یار و همدم
بنجون مستور مخفی اوله مالک — نوار یسه کتور کل قاله حالک
سکا ربک وزبدر بو نجه نعمت — خبر ور خلقه هر کس ایده غیرت
اولاکم ایرشه نعمایه بونلر — عوامیکن اولالر خاص قوللر
شروع ایتدی قبول ایدوب اوامری — نثار ایده قمو محصول عمری
کتوردی اوتیا بر درج مقفل — اچی بر در خدادن اولدی مرسل

حون انک

٢٨

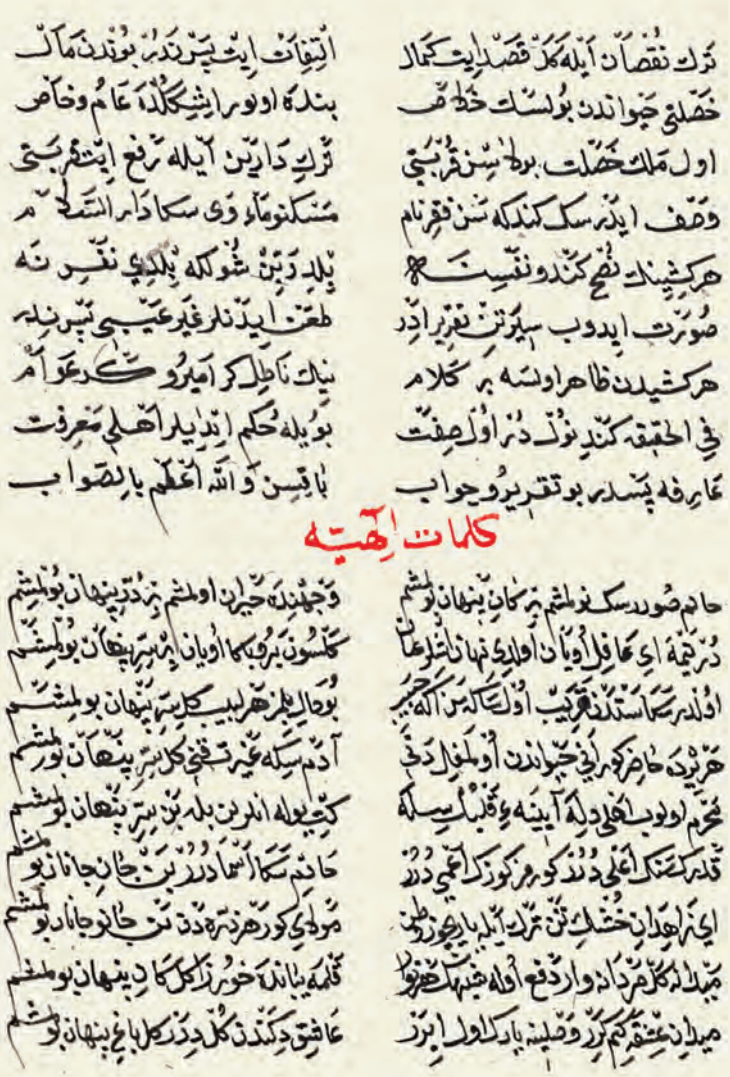

ترك نقصان ايله كل قصد ايت كمال — التفات ايت بس ندر بوندن مآل
خصلتي حيواندن بولسك خلاص — بنده اولور اشكلده عام وخاص
اول ملك خصلت بولاسن قربتي — ترك دارين ايله رفع ايت قربتي
وصف ايدرسك كندكه سن فقر نام — مسكنوماء وى سكا دار السلام
هر كشينك نصح كندو نفسنه — بلدر بن شولكه بلدي نفسنه
صورت ايدوب سيرتن تقرير ادر — طعن ايدنلر غير عيبي بس ندر
هر كشيدن ظاهر اولسه بر كلام — نيك ناطل كر اميرو كر عوام
في الحقيقه كندنول در اول صفت — بويله حكم ايديلر اهلي معرفت
عارفه پسدر بو تقريرو جواب — باقسن والله اعلم بالصواب

كلمات الهيه

حاتم صوردسك نولمشم بر كان پنهان بولمشم — وجهنده حيران اولمشم بر در پنهان بولمشم
در نيمه اي غافل اويان اولدي نهان اشلر عيان — كلسون بر وبكا اويان بر سر پنهان بولمشم
اولدر سكا ستدن قريب اول ساكه سن اكه حبيب — بو حال بلمز هر لبيب كل سر پنهان بولمشم
هر يرده حاضر كوراني حيواندن اولمغل دني — آدم سكه غيرت قني كل سر پنهان بولمشم
محرم اولوب اهلي دله آيينه قلبك سيله — كتيوله انلرين بله بن سر پنهان بولمشم
قدرك سنك اعلي دندر كورمز كوزك اعمي درر — حاتم سكا اسما درر بن جان جانان بولمشم
اي زاهدان خشك تن ترك ايله يار يچون وطن — مولاي كور هر ذره دن تن جانو جانان بولمشم
ميدانه كل مردانه وار دفع اوله شبهك هر نوار — قلمه يباندة خور زا كل كان پنهان بولمشم
ميدان عشقه كيم كرر وصلينه يارك اول ايرر — عاشق دكندن كل دير كل باغ پنهان بولمشم

[28a]

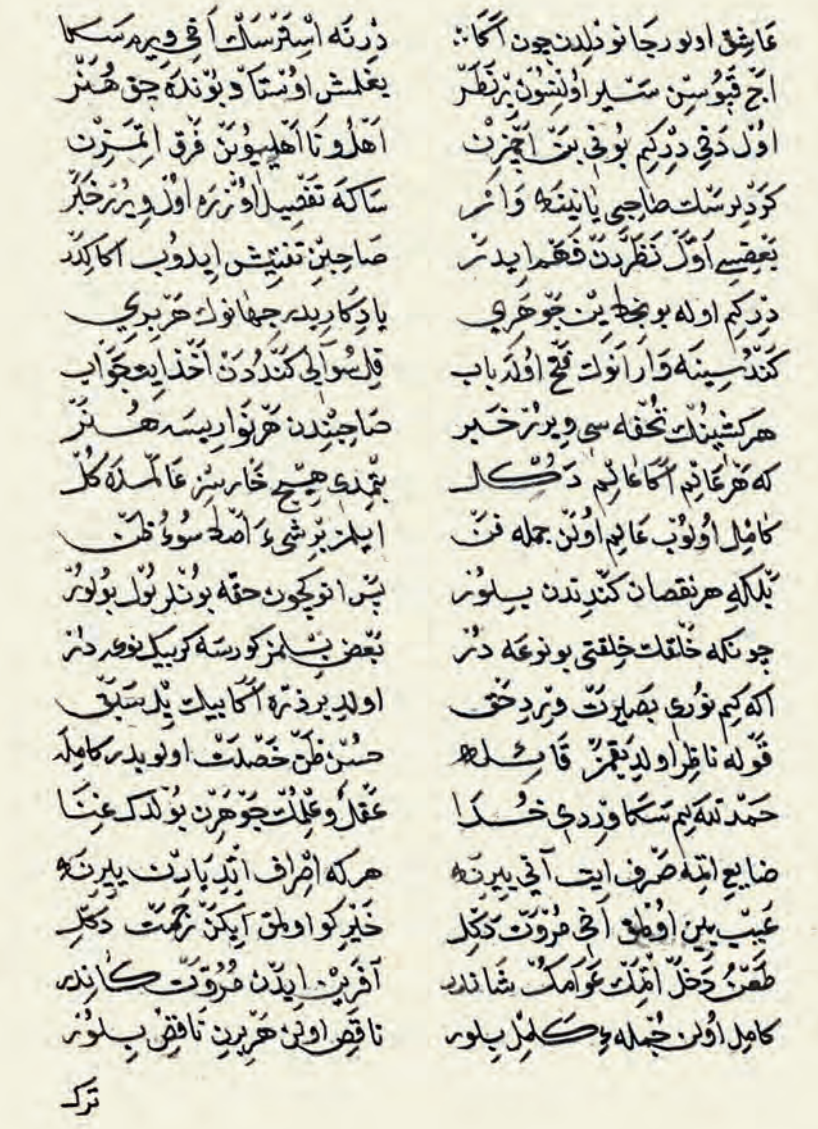

عاشق اولور جانو دلدن چون آکا ∴ درنه استرسك آنی ویرم سکا
اج قپوسن سیر اولنسون بر نظر ∴ یغلمش اوستاد بونده چق هنر
اول دخی درکیم بونی بن آچمزن ∴ اهل و نا اهلیوبن فرق اتمزن
کوردیرسك صاحبی یانینه وار ∴ ساکه تفصیل اوزره اول ویرر خبر
بعضیسی اول نظردن فهم ایدر ∴ صاحبن تفتیش ایدوب آکا کدر
درکیم اوله بو بخلاین جوهری ∴ یادکاریدر جهانوك هر بری
کندوسینه وار انوك فتح اولدیاب ∴ قل سوالی کنددن اخذ ایت جواب
هر کشینك تحفه سی ویرر خبر ∴ صاحبندن هر نواریسه هنر
که هر عالم آکا عالم دکل ∴ بتمدی هیچ خارسز عالمده کل
کامل اولوب عالم اولن جمله فن ∴ ایلمز بر شیء اصلا سوء ظن
بلکه هر نقصان کندندن بیلور ∴ پس انوکچون حقه بونلر بول بولور
چونکه خلقك خلقتی بو نوعه در ∴ بعض بیلمز کورسه کر بیك نوعه در
آکه کیم نوری بصیرت ویردی حق ∴ اولدی بر ذره آکا بیك یل سبق
قوله ناظر اولدیقمز قائله ∴ حسن ظن خصلت اولوبدر کامله
حمد لله کیم سکا وردی خدا ∴ عقل و علمك جوهرن بولدك غنا
ضایع اتمه صرف ایت آنی یرینه ∴ هر که اصراف ایتدیارن یرینه
عیب بین اولمق آنی مروت دکل ∴ خیر کو اولمق ایکن رحمت دکل
طعن دخل اتمك عوامك شاندر ∴ آفرین ایدن مروت کاندر
کامل اولن جمله یی کامل بیلور ∴ ناقص اولن هر برین ناقص بیلور

ترك

[27b]

٢٧

بعض کمسه بقدی یوزینه هیچ — بلکه خشم ایدوب دیدیکم درمه کج
بعض کمسه کوردیلیکن بلمدی — پرده سینی چشمنوک اول سلمدی
بعض آنمز کرصترسک بر پوله — بر نظر ایدوب دیمزکم بو نوله
بعض کوردی المدی اندن سرور — کندی سنده واردی غایت غرور
بعض کوردی دیدیکم بو بر قفس — ایچنه بقماغه انمز او اول هوس
بعض کوردی بر مرصع یادکار — ظاهرنده قلدی دیدی اوزکه کار
بعض کوردی ظاهرن صنعی عجیب — دیدی واردر بونده اسراری غریب
دقتیلن بر نظر داخی قلور — جوهرین طولدر ایچن کورر
کورمدی اول داخی غیری صنعتی — اکلدی انجق همان بر زینتی
بعض کوردی ایچ قت قت دائره — چوق مسرت حاصل اولور ناظره
بر ایکی قچ مرتبه فهم ایلر اول — اول آرادن ایچرو قلمز دخول
اعتقادی بوکه فهم ایتدی تمام — کندو دکلو بلمدی هیچ خاص عام
بعض دفعاتیله ایتدی دقتی — اکلیا تا کیم نورسه صنعتی
چون قمونوک علمن اول ایتدی طلب — چکدی فهمندن انوک بی حد تعب
پس تأمل برله بقدی چوق زمان — بو مشبک اورتسندن ناکهان
کورنور کوزینه بر زیبا کوهر — دوتمش آفاقی ضیاسی سرتسر
کیم نظر ایلر قماشور کوزلری — هم منوردر ضیاسی یوزلری
ظلمتی جهلی اولور نوری مزیل — ضال اولمش قوللره اولدر دلیل
درکه بو شهدر قموسی بنده در — هرنه واریسه بونده در

کرامت

[27a]

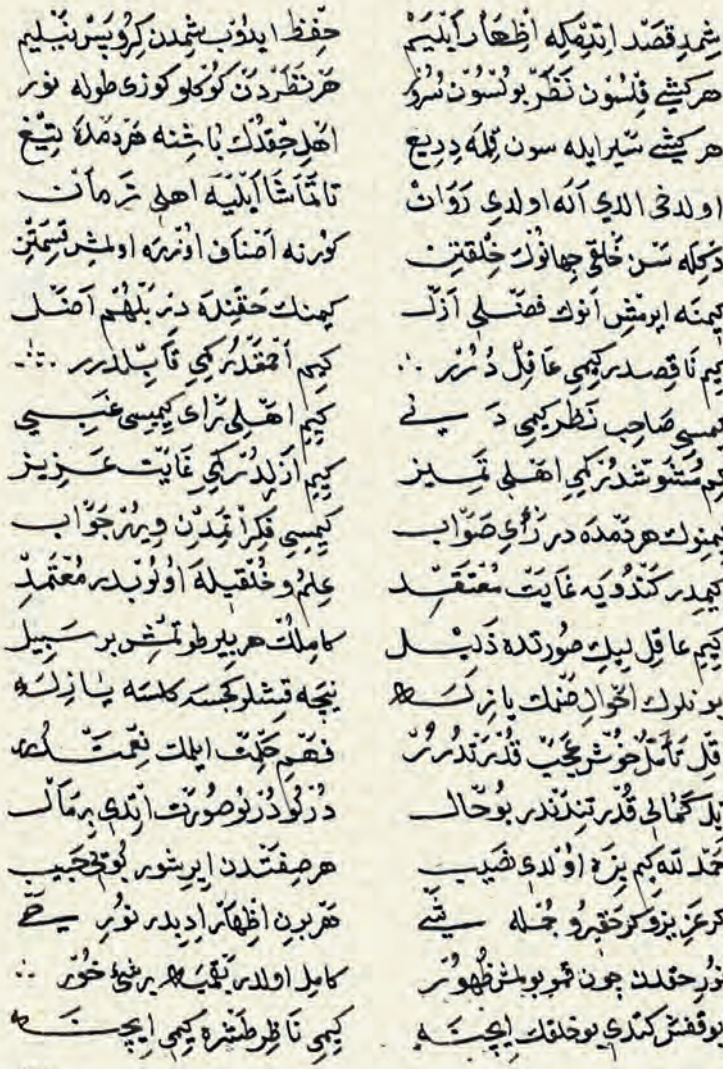

[26ᵇ]

٢٦

دزد التوندن تله جق جوهری — قیمتنده‌یی بدلدر هر بری بری
نیجه تل نظم ایلدی زینت ایچون — تا که ترتیب ایلیه حکمت ایچون
کیم صافیدر کیمی یاقوتدر ∴ — کیم لعلو مرده جانه قوتدر ∴
کیم بردر بیر لعل و ممتزج ∴ — کورمدی پس کمسه بو ترتیب هیچ
بو قفس ایچره اودرلو زینتی — بونلریلن اشلدی جق صنعتی
ایلدی تصویرجق نقش خیال — بو لسانیلن بیان اولمق محال ∴
بر بری ایچنده قت قت دایره — قلدی ترتیب سماء سایره
هر بریسی بر برن اولمش محیط — کیم مخلوطلو انوک کیمی بسیط
بر بری ایچره مشبک پر هنر — طشره سندن وسطنه ایرر نظر
هیچ بری مانع دکلدر بیرنه — هر برن وضع ایتدی بر لو بیرنه
بو سموات اوزره یقدر اکه عدد — ذکر تحریر یله ∴ اولمز اکه حد
اورته سنده قود اول بر شب چراق — نا اهل کورمز انی اولور اراق
هر نه مقدار ایلسم وصفن عیان — خامه انوک حالنی قلمز بیان
ختم ایدوب قاپوسنه ختم ایلدی — نیجه درلو انده سرکتم ایلدی
هر که ترتیب اوزره فهم ایتدی تمام — اول دخی ختم ایتدیق اکا کلام
بولدی بر یاریکه صاحب معرفت — خصلت اولمش اکه هر دم مسکنت
غلو عیشدن قلب صافی پاکدر — اهل عرفان خدمتنده خاکدر ∴
پس محب مخلص اولمش یوق حسد — هم مصاحب اکه چون روح و جسد
اکه تسلیم ایلیوب دیدی ایار — صاقله مشدم بون نیجه روزکار

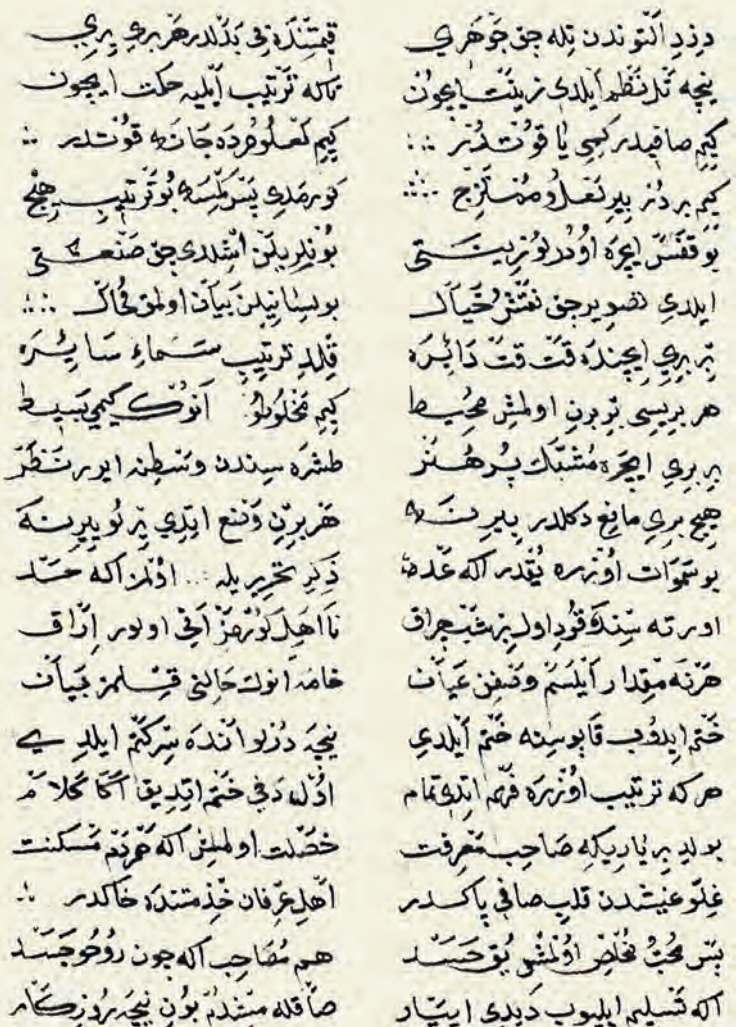

[26ᵃ]

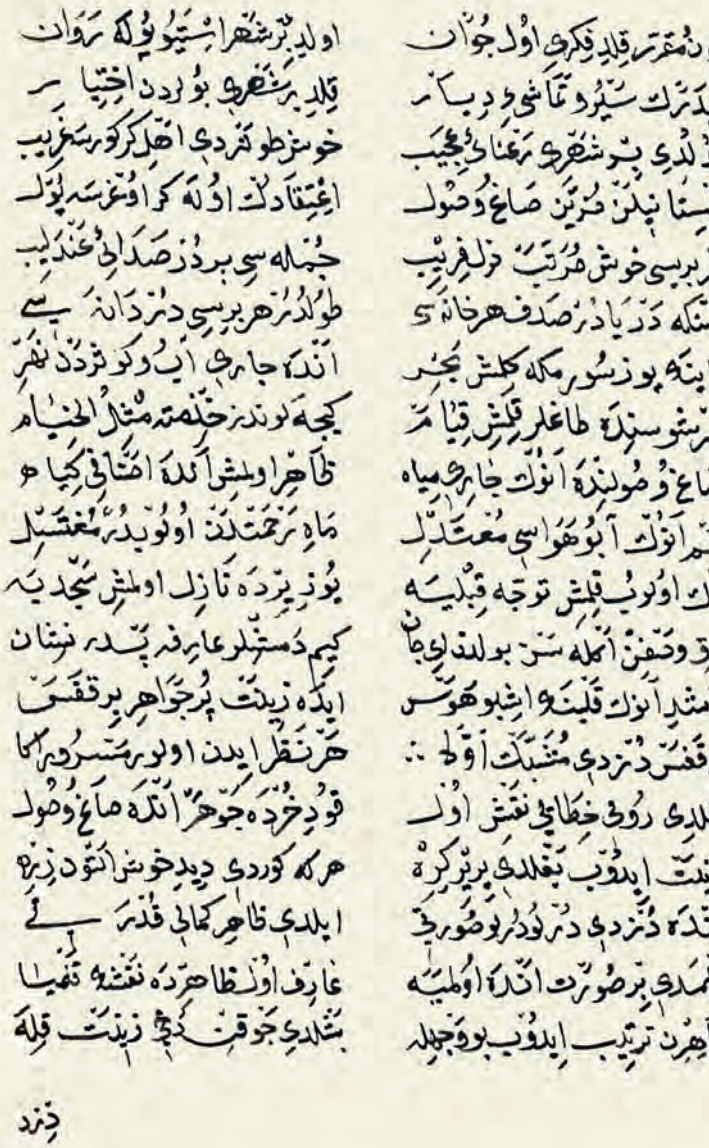

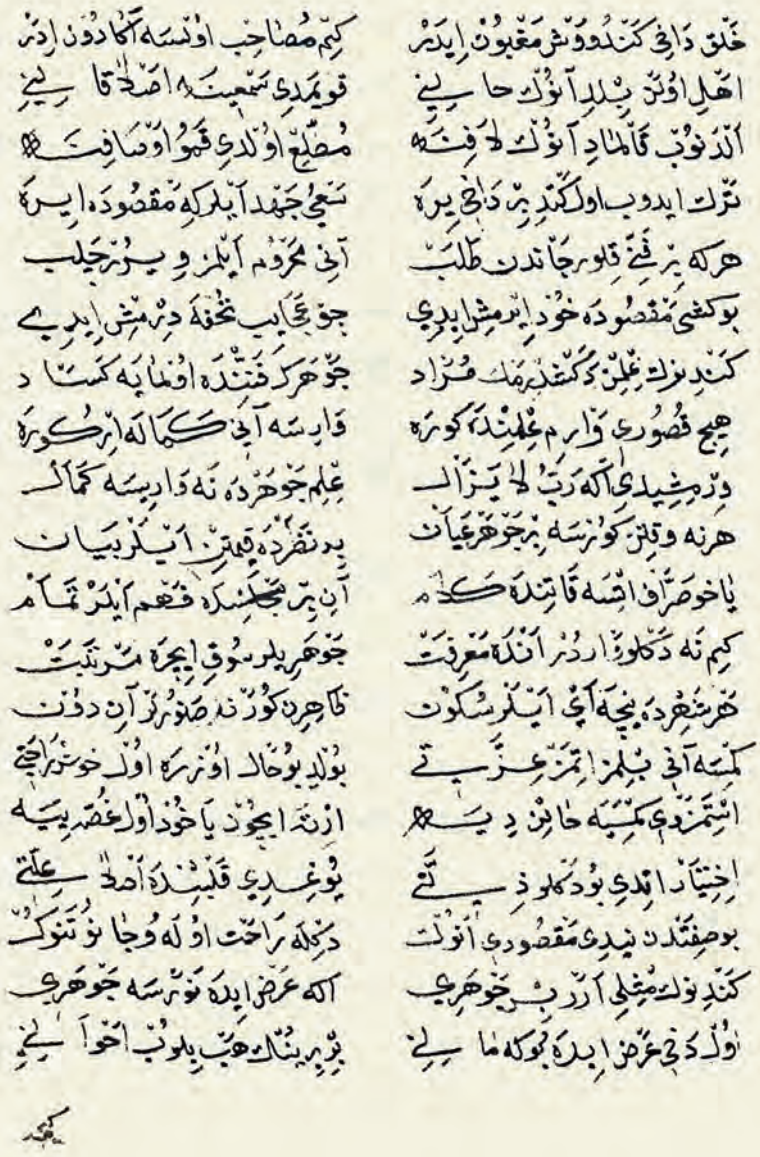

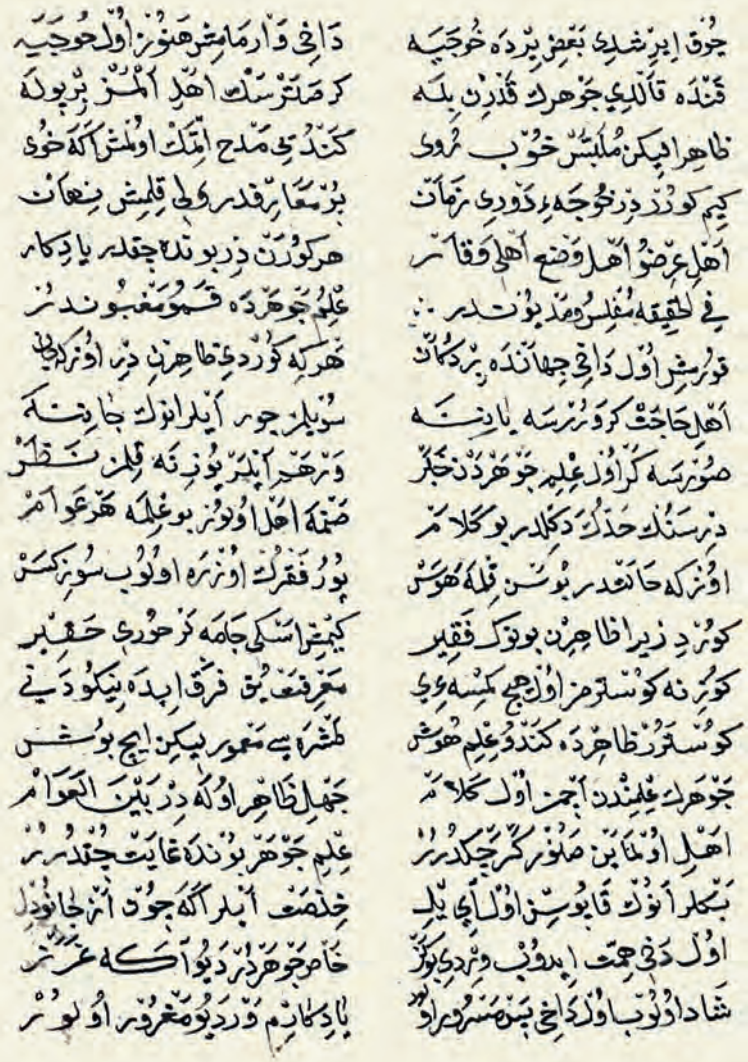

٢٢

قلدی چون عزمی سفر کردی بوله — هب قبول ایتدی نه شرف کیم کله
کزدی اشبو عالمی اول سرتسر — صورد مقصودن ارادی دربدر
کمده کیم کوردی بو فندن اول اثر — قود خدمت ایشکنده وجه سر
طورد انوک خدمتنده بر زمان — تاکه حاصل اوله مقصودی نهان
چونکه اولدی بونده مقصودی تمام — بر یره داخی وروب وردی سلام
بونده داخی دوردی الدی چق هنر — همت ایتدی اکه اولول صاحب نظر
بر یره داخی وروب سوردی یوزن — توتیا ایتدی کوزه ایزی توزن
اخذ ایدر اندن دخی چق صنعتی — سعی ایدوب بو یولده قلدی غیرتی
علم صراف جواهر قیمتن ∴ — اوکرنوب الدی بولارک همتن
عالمی سیر ایتدی بو وجه اوزره اول — الدی حصه هر برندن ازو بول
کوردی بو حوجه لر بونی غریب — هر بریسی تحفه لر وردی عجیب
بلدی بر غایتده قزغون مشتری — نسنه هیچ کتم ایتدیلر هر بری
دید بز سکا اولسون یادکار — کوسته رب نا اهله قلمه نار مار
نیجه یلدر هر بریمز صاقله رز ∴ — کلسه بر طالب دیو یول بکله رز
حمد لله کیم سنوک بیکی کیشی — طالب اولوب باشه التور بواشی
بلدی بونلردن بو علمی جوهری — عالم اچره اولدی ماهر جوهری
اولدی صراف جهان اول ادبی — سرتسر سیر ایتدی کیجون عالمی
نقد عمری خرج قلدی بو یوله — بولدی بر دری یتیم الدی اله
اولدی اول بر خوجه عالی جناب — قیمتی طاشلر یننده بی حساب

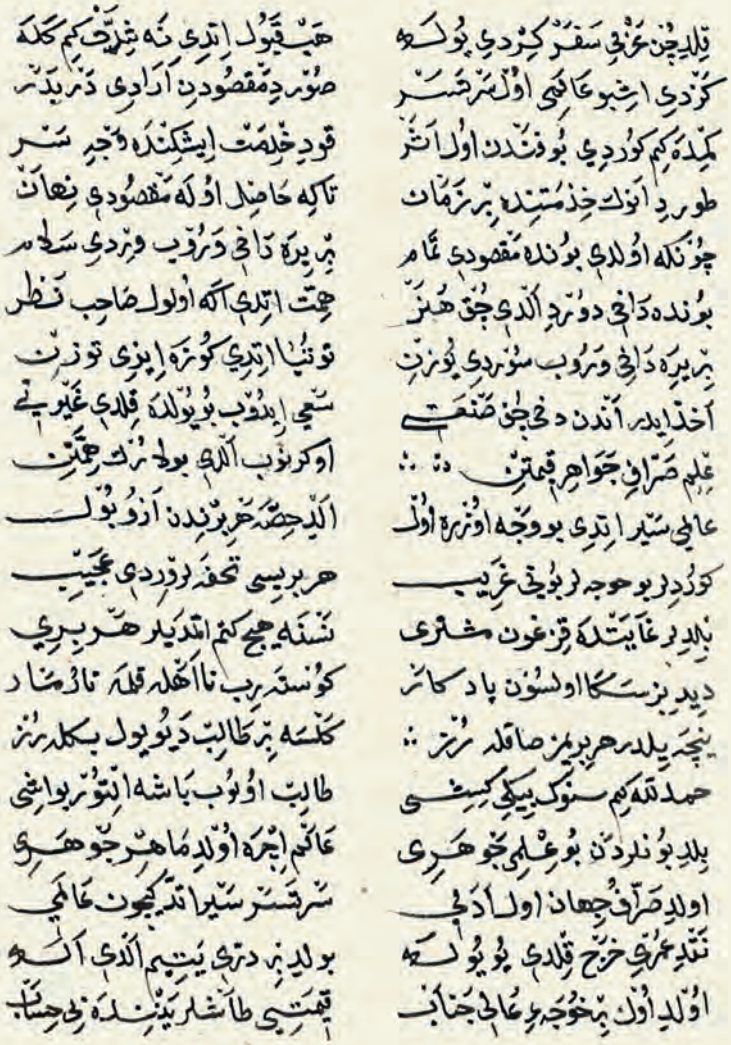

[23a]

بر حکایت کلدی تازه خاطره ذکر اولونسون دفع اوله تا خاطره
واردی بر کمسه قابل شاندی خوجه نك قلبنده اولور پنهاندی
اولمغا صراف ماهر طالب اول علم جوهرده کماله راغب اول
کیجه کوندز فکر ادردی حالینی کیم نه وجهیلن اولور احوالی
ایرشوب مقصودنه بولا مراد کندو خوجه اوله سایرلر عباد
طولمشیدی قلب آنوك هوس بو فکردن خالی اولمز بر نفس
یوغدی هم سر داخی سویلیه فکر ایده ایکیسی تدبیر ایلیه
چکدی بو حالتده بی حد اضطراب نار حیرت بغرنی قلدی کباب
پس یورر بو حالت اوزره چوق زمان خاطرینه کلدی بر کون ناکهان
اولدغوك یرده سنك خود خوجه یق حالکی عرض اتمه کیچون آزوجق
کردلرسك اوله سن اولو خوجه عالمی سیر ایلکل اوجدن اوجه
ترك ایدوب ملك وطن سیر ایت دیار سعی ایدوب جهد ایله کل لیلو نهار
نیجه بر و نیجه بحر اتکل عبور تا بوله بر یرده مقصودك ظهور
عالم ایچره نیجه خوجه واردر لیك بولمق خیلی مشکل کاردر
بولمق استرسك مرادك قل سفر حاصل ایلرسن قلورسك ترك سر
کیمه اوغررسه یولك دی حالکی اکه عرض ایت جمله قیل و قالکی
بلدکندن اول ویررساکه خبر بلمزیسه ساکه یق بوندن ضرر
بولونور البت جهان خالی دکل عارف اولن هر دکندن دردکول
ایلیوب بو فکری ترك اتدی وطن تا ترك اولدی اشبو یولده جان و تن

قلد

[22b]

قصیدهٔ خواجه جوهری

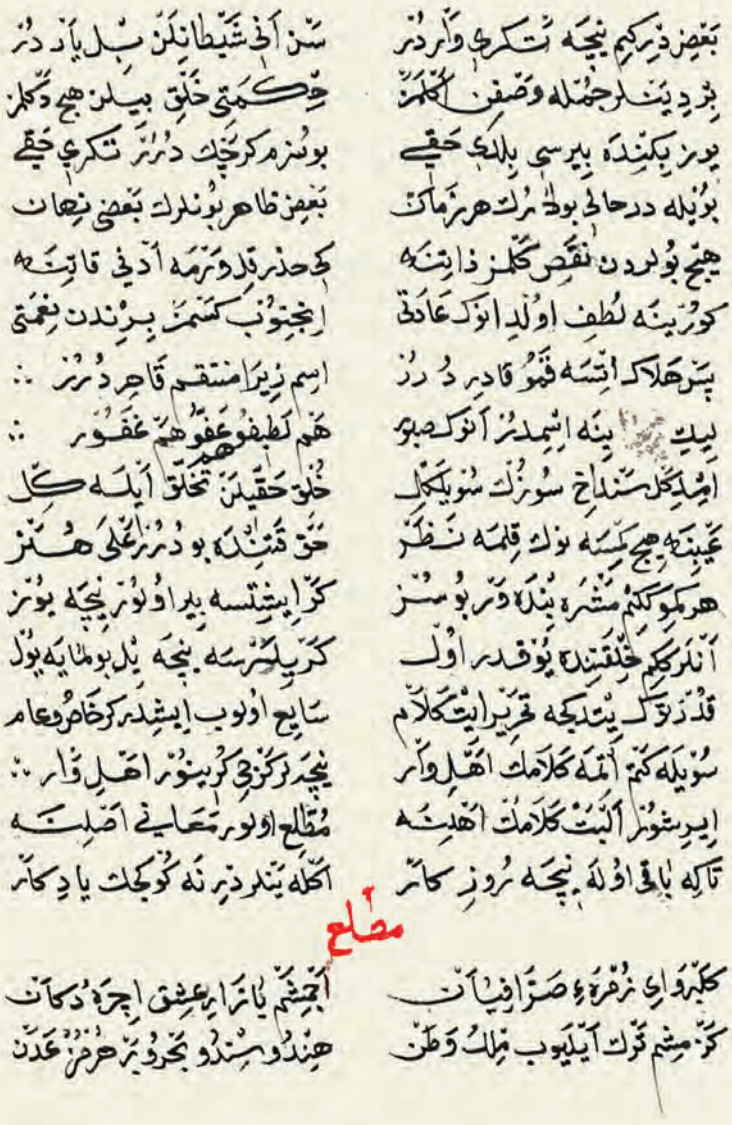

بعض دركيم نيجه تكري واردر — سن انى شيطانلن بل ياردر
بر دينلر جمله وصفن اكلمز — حكمتى خلق بيلن هيچ دكلمز
يوز بكنده بيرسى بلدى حقى — بوسزم كرچك دررز تكرى حقى
بويله درحالى بولارك هر زمان — بعض ظاهر بونلرك بعضى نهان
هيچ بولردن نقص كلمز ذاتنه — كى حذر قل ورمه ادنى قاتنه
كورينه لطف اولدى انوك عادتى — انجنوب كسمز برندن نعمتى
پس هلاك اتسه قمو قادر درر — اسم زيرا منتقم قاهر درر
ليك بنه اسمدر انوك صبور — هم لطيفو عفو هم غفور
امدكل سنداخ سوزك سويلكل — خلق حقيلن تخلق ايله كل
عيبنه هيچ كمسه نوك قلمه نظر — حق قتنده بو درر اعلى هنر
هر كمو ككم مشره بنده در بو سز — كر ايشتسه بيرا اولور نيجه يوز
انلر ككم خلقتنده يوقدر اول — كريلرسه نيجه يل بولمايه يول
قدر توك يتدكجه تحرير ايت كلام — سايع اولوب ايشدر كر خاص وعام
سويله كتم اتمه كلامك اهل وار — نيجه لر كزجى كرينور اهل وار
ايرشور البت كلامك اهلنه — مطلع اولور معانى اصلنه
تاكه باقى اوله نيجه روزكار — اكله ينلر در نه كوكجك يادكار

مطلع

كلبرواى زمرهء صرافيان — اجمشم بازار عشق اچره دكان
كز مشم ترك ايليوب ملك وطن — هندو سندو بحر و بر هرمز عدن

المشم

٢١

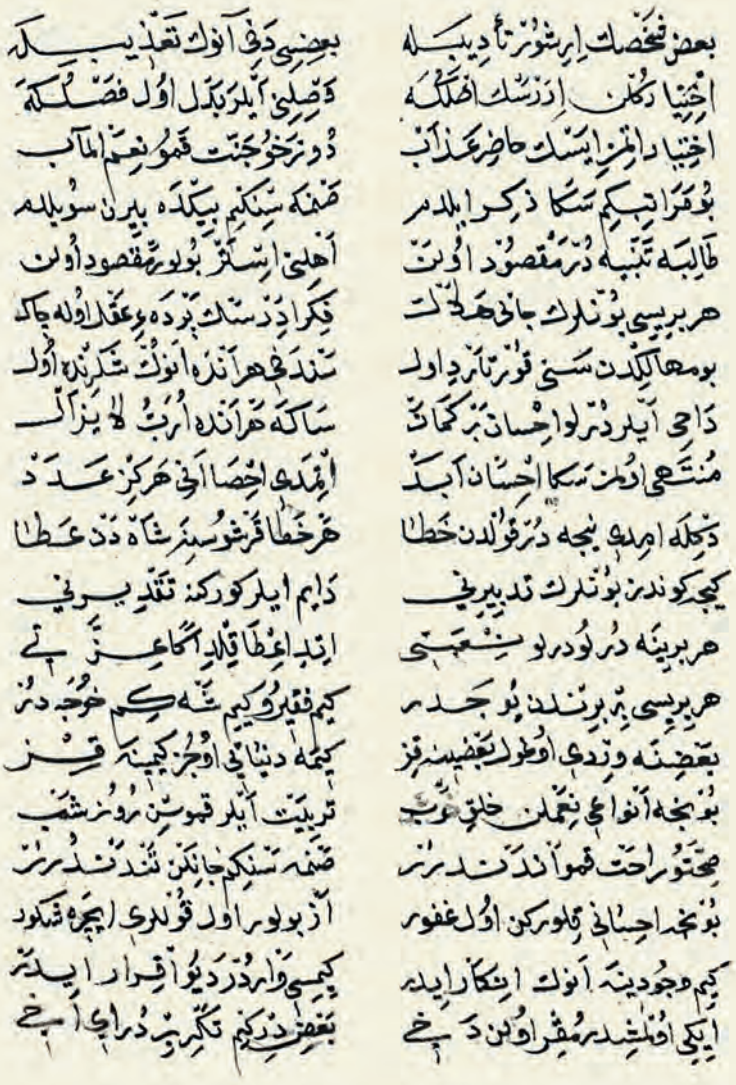

بعض شخصك ارشور تأديبله — بعضيسي دخي آنوك تعذيبله
اختيار كلن ارزسك اصلكه — وصلني ايلر بدل اول فصلكه
اختيار اتمز ايسك حاضر عذاب — دوزخ و جنت قمو نعم المآب
بو مراتبكم سكا ذكر ايلدم — صنمه سنكم بيكده بيرن سويلدم
طالبه تنبيه در مقصود اولن — اهلني استر بولور مقصود اولن
هر بريسي بونلرك جانى هلاك — فكر ادرسك پرده عقل اوله چاك
بو مهالكدن سني قورتارد اول — سندخي هر آنده انوك شكرنده اول
داحي ايلر درلو احسان بر كمان — ساكه هر آنده ارب لا يزال
منتهي اولمز سكا احسان ابد — اتمدي احصا انى هركز عدد
دكله امدي نيجه در قولدن خطا — هر خطا قرشوسنه شاه دن عطا
كيجه كوندز بونلرك تدبيرني — دايم ايلر كوركنه تقديرني
هر برينه درلو درلو نعمتي — ايتدي اعطا قلدي اكا عزتي
هر بريسي بر برندن يوجدر — كيم فقير و كيم شه كيم خوجه در
بعضنه وردي اوطول بعضينه قز — كيمه دنيايي اوجز كيمينه قز
بونجه انواعي نعملن خلق خوب — تربيت ايلر قموسن روز شب
صحتو راحت قمو اندندر — صنمه سنكم جانكن تندندر
بونجه احساني قلوركن اول غفور — آز بولور اول قوللري ايچره شكور
كيم وجودينه انوك انكار ايدر — كيمسي وار در ديو اقرار ايدر
ايكي اولمشدر مقر اولن دخي — بعضدر كيم تكرير در اي اخي

[21a]

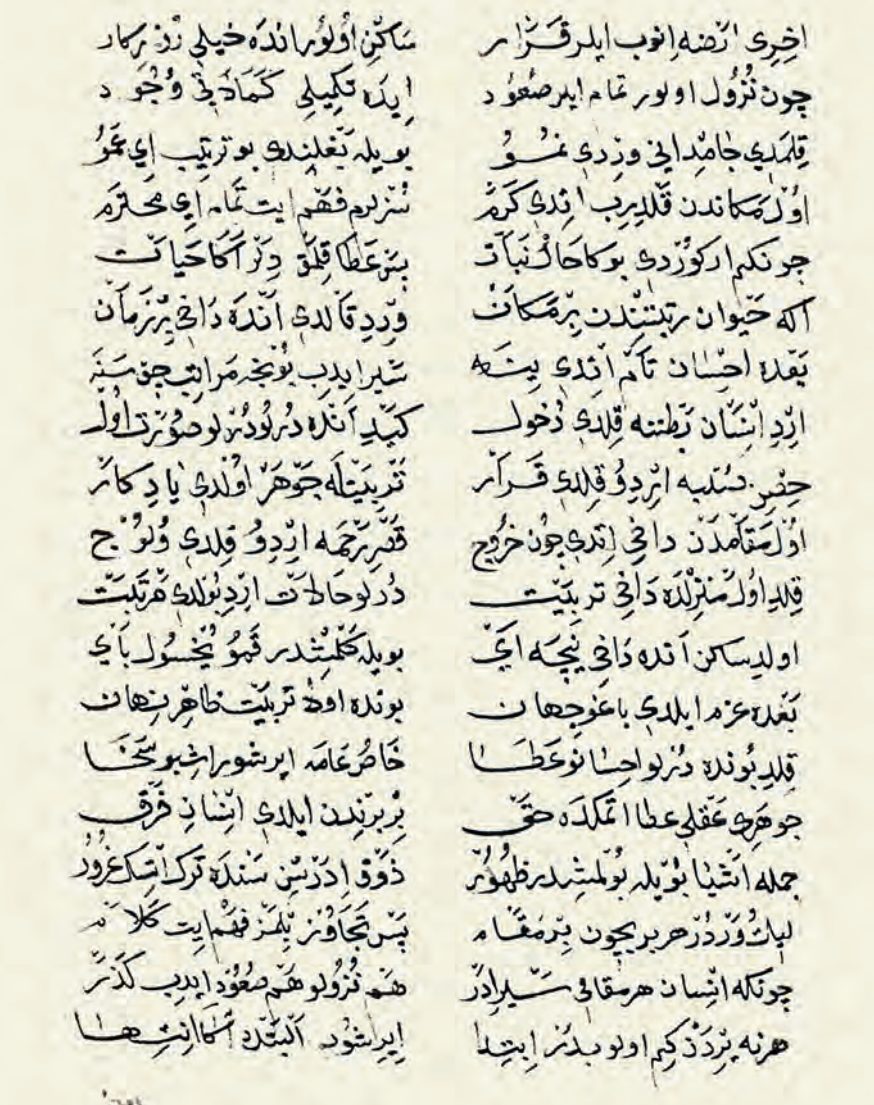

اخری ارضه انوب ایلر قرار — ساکن اولور انده خیلی روزکار
چون نزول اولور تمام ایلر صعود — ایده تکمیلی کمالاتی وجود
قلمدی جامد انی وردی نمو — بویله بغلندی بو ترتیب ای عمو
اول مکاندن قلدیرب اندی کرم — سزلرم فهم ایت تمام ای محترم
چونکم ارکوردی بو کا حال نبات — بس عطا قلمق دیر اکا حیات
اکه حیوان رتبتندن بر مکان — وردی قالدی انده داخی بر زمان
بعده احسان تام اندی بنه — سیر ایدب بونجه مراتب چوق سنه
اردی انسان بطننه قلدی دخول — کیدی انده درلو درلو صورت اول
حصن صلبه اردو قلدی قرار — تربیتله جوهر اولدی یادکار
اول مقامدن داخی اتدی چون خروج — قصر رحمه اردو قلدی ولوج
قلدی اول منزلده داخی تربیت — درلو حالات اردی بولدی مرتبت
اولدی ساکن انده داخی نیجه ای — بویله کلمشدر قمو یخسول بای
بعده عزم ایلدی باغو جهان — بونده اولا تربیت ظاهر نهان
قلدی بونده درلو احسانو عطا — خاص عامه ایرشور اشبو سخا
جوهری عقلی عطا اتمکده حق — بر برندن ایلدی انسان فرق
جمله اشیا بویله بولمشدر ظهور — ذوق ادرسن سنده ترک اتسک غرور
لیک وردر هر بریچون بر مقام — بس تجاوز بلمز فهم ایت کلام
چونکه انسان هر مقامی سیر ادر — هم نزولو هم صعود ایدب کذر
هر نه یردن کیم اولوبدر ابتدا — ایرشور البته اکا انتها

بعدنی

شولکه یلدم اکلدم بن سویلدم — اهل ذوقی خون حقه طویلدم
بعضلر رد ایتسه کر یقدر زیان — منکرک قلبی طلو هر دم کمان
هر کشینک فهم ذوقینه کوره — ایرشور مطلوبه شوقینه کوره
قلمزم بن منکرک انکارینه — کیم انوک اقرارنه انکارینه
ورمده بحره کدر ذره تراب — نقص کلمز کلشنه اونسه غراب
بر حصاره بر کشی ورسه حجر — ارمیا اندن اکا هرکز ضرر
سزلرم بردر بنم اسرار له — یق کلا قمز نفس اغیار له
نیجه لر کلدی جهانه یزدلر — معرفت یولنده درلر دزدلر
هر بریسی قودکندی یادکار — کیم غنی وکیم کدا کیم تاجدار
کیم رد ایتدی کیمی قلدی قبول — بویله کلمشدر ازلدن بو اصول

مطلع

بو مثل ایتمزم ساکا اول اله — کیم دوزتدی بو بخه ترتیبی او شاه
یوغکن هر شیء اول وردی وجود — هر برینه درلو درلو قلدی جود
چون دلر کیم خلق ایده بر ادمی — ایتدرر سیر اکه بیک بیک عالمی
اکلنوب هر یرده بر مقدار اول — عالمی ارواحه ایرر تا که یول
بعده اندن دخی ایلر سفر — برزخی اول اولور اکه مقر
عالمی ملکی کلوب سیران ایدر — عرش اعظم فوقنه جولان ایدر
اول ارادن کرسیه ایلر نزول — پس سماواتی قمو سیر ایلر اول
چون اناصر جوقنه ایلر دخول — هر برندن خاصیت ایلر قبول

[20a]

هر که اوقور بولور اول حظی بسان — کر تأمل ایلیه حاصل بیان
هر که دکلر بوله صدری انشراح — اکلریسه قلب بولور انفتاح
ذوق ادرسه روحه راحتلر ایرر — حال ادرسه سرّ نوك ستری کیدر
بر خبردر سویلرم بن رازلر — عرض ایده معنی یوزن بیك نازله
اکه کیم اولا ملازم هر زمان — قابوسنده اوله دایم دیده بان
طالب اولور جهد ادن کورر جمال — غافلك نقصی ابد بولماز کمال
طالبی دیدار اولن حاضر کرك — ترك غفلت ایلیوب ناظر کرك
بر مبارك ساعت ایچره بل اوحور — فتح باب قصر ادب بوله ظهور
شولکه حاضردر کورر دیدارنی — اولکه غافلدر کورر دیوارنی
پرده لر ایچره چو اول مستوردر — هر که پرده کشف ادر مسروردر
بل مقرر اول جمالك پرتوی — ادرسه هر قلبه اولور نوری قوی
صنمه سن بونی کلامی ظاهری — حظ ادر بوندن معارف ظاهری
اکه کیم فاتح اوله بو معنی یوزی — توتیادر کوزه آباغی یوزی
شویله کیم مقصود فهم ایده تمام — ایدوب استحسان ودیه خوش کلام
اکلیا حالن فقیرك اول کشی — کیم نه سویلر یانه انوك جنبشی
بو کلام اچره خطابم اهله در — رد ایدر کرورسه لر نا اهله در
سوزلرم هب معرفت اصحابلن — ترك ادوب اعدا اولا احبابلن
صنمه سونلر سوزلرم اولا کزاف — یا هو بو یولده ایدم دعوا ولاف
اورته یرده بر بهانه بندخی — اکلیوب مقصوده ارکل سندخی

شولکه

[19b]

١٩

یا الهی صقله قلبم اذ غرور — تا سزم پاك اوله از خلطی غرور
مانع اولا کر ایلسم سوئی ادب — سن معین اول چکمیم یولده تعب
شول که حقدر آنی القا ایت دله — تا حقایق اصل ایله بیلنه
هم تجاوز قلمیم حددن دخی — دیدیلر مسرفدر غایت سخی
تا مضل اولمایه هادی اوله سز — یولده موزی اولمیه هب اوله دز
ایله آنی قربته یا رب سبب — هم اکا رغبت قله اهلی ادب
هم رضا که قل موافق هر سزم — حضره تکده تا که آغ اوله یوزم
طالبه آسان قل فهمی مراد — کر کوره یوزن اولا غمکین شاد
پس رجام اولدر قموسز اوله حق — شانه کوره اخذ اده کس سبق
تا قیامت اکه ور قدر و شرف — اوله بندن صکره اول خیر الخلف
چون سنك ادکله قلدم ابتدا — یادکیله کیرو بولسون انتها
هر نه شی ذکرك اولور اکه قرین — کیم کوررسه اده دلدن آفرین
روضة التوحید قلدم اکه نام — داخل اولن واصلی دار السلام
اهل توحیده تفرج کاهدر — سالك اولن موصلی درکاهدر
طالبی ترغیب ادر مطلوبنه — عاشقی تشویق ادر معشوقنه
قل دخول اردیسه کر فضلی ازك — کرمیه بو روضیه بلهم اصل
اول سببدن بعض کس رغبت ادر — بعضی حفظ اتمیوب نفرت ادر
طشره سندن کورنن دیوار در — بلمز ایچن کلشنی یا خار در
اهلنه مفتوحدر هر دمده باب — نا اهل کلسه کوزن سد اده خواب

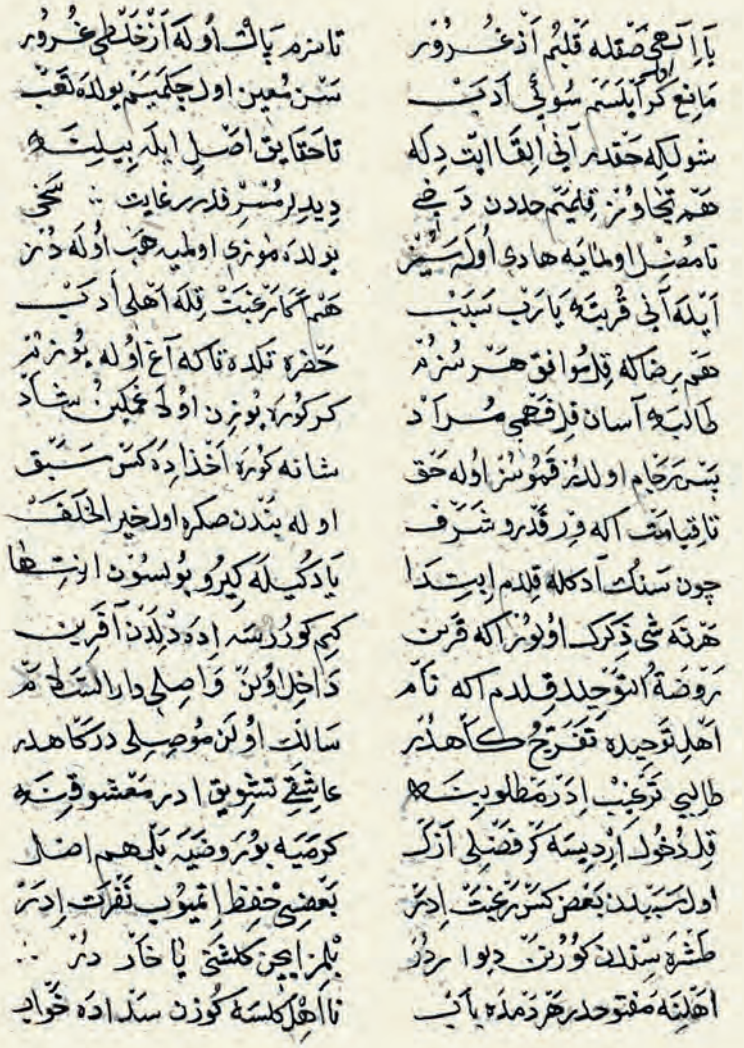

[19a]

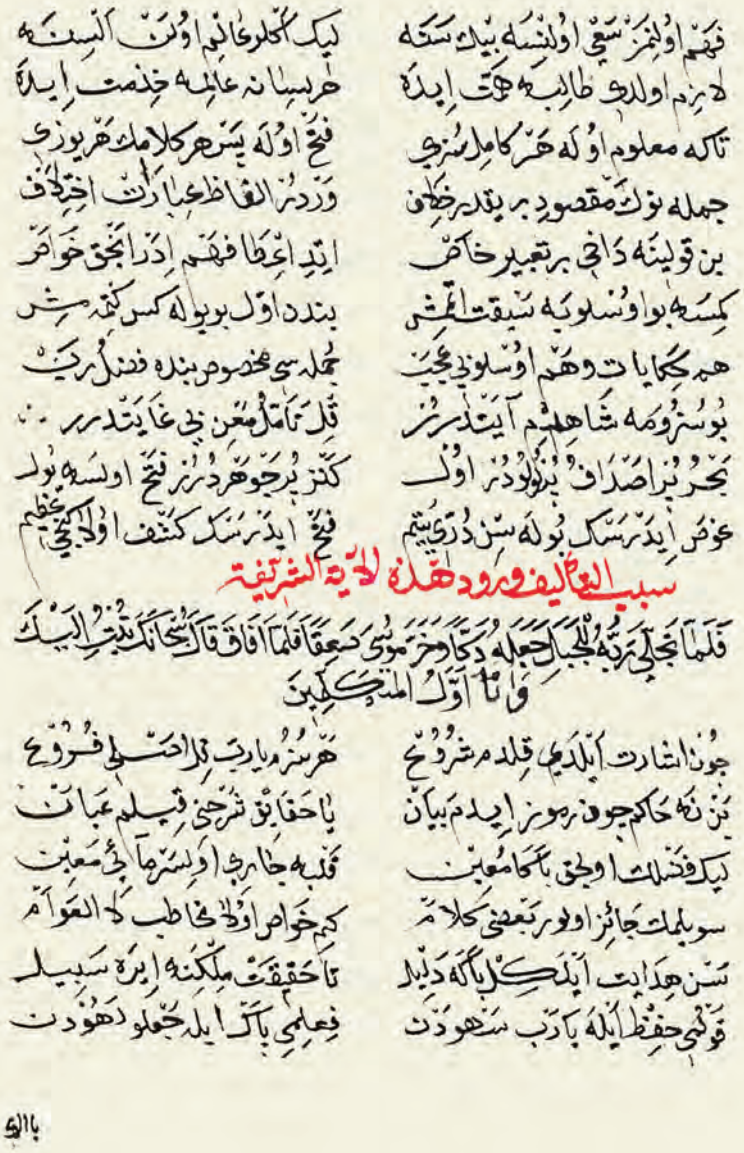

سبب التأليف وورود هذه الآية الشريفة

فَلَمَّا تَجَلَّىٰ رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَىٰ صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ

١٨

کلدی سیر ایتدی بو ملکی هر یکی
بعض خلقک اولمدی تابع آکا

صبر ایدب بونلره حدت ایتمدی
پس مدارا ایتدی خفت ایتمدی

منتظردر تا ایره پیکی اله
حکمنی اجرا ایده اول پادشاه

آن مرهون ایلمش اوقاتله
وقت اظهارن قومش ساعاتله

بویله اولمشدر ازلدن عادتی
ایدر اول تدریجله هر خلقتی

شول زمانکیم بولمشم حدی بلوغ
کامل العقل اولدی دل بولدی فروغ

کتدی اشخاص اورتسندن اختلاف
اتفاق ایدوب قبوسی اولدی صاف

ایدر شریکی هدایت ناکهان
دیدی امر اولدی اوله ظاهر نهان

میرداخی بونلری دعوت ایدر
کیمه نصح کیمنه عزت ایدر

دفع ختم قفل ایدوب ترتیبله
خلقه اعلام ایلدی تدریجله

هر بریسی ایلدی جاندن قبول
بلدلر پس قنوشی اصلی اصول

اولدی بونلر بنده مخصوص شاه
ترک ایدوب دنیاده اولن عز و جاه

وارد اولدی چون ظهوری آیتی
فهم اولا تا ابتدا و غایتی

پس لسانه کلدی دلدن حق کلام
فهم اولندی قفل درجک بالتمام

نظم ایدوب یزدم آنی ترتیبله
اهل عرفان یازه لر تذهیبله

لیک الفاظ ایلمز آنی ادا
ذوقو اولماین صنور قوری صدا

فهم ادر شول کسرکه اولمش حصه دار
قسمنی نوری هدایتدن غبار

علم بی غایتدر عرفان حق
بو جهان خلقینه کافی بر سبق

هر قوله بردرلو ورمشدر لسان
هر بریسی سر حقه ترجمان

[18a]

میسر ایله یارب بو مقامی — اریشه لطف و فضل اکا تمامی
دخی شول نسنه کیم فضلوکه لایق — عطا قل اکه یق لطفوکه لایق
رجاسندن زیاده عزت ایله — قبول اسلافنه سن رحمت ایله
دعامی ایشیدب کیم درسه آمین — اکه قل مغفرت یارب یارن
عطا قل انلره جنت قصورن — کورب اچمادلر سوزک قصورن
دعامز بوله بو نکلن نهایت — جهان خلقینه یارب قل هدایت

مطلع التألیف

دکله امدی جان و دلدن بر خبر — بو نجه اخبار ایچره اولدر معتبر
کر دوترسک جان قولغین ای عزیز — فهم ادرسک اوله سن اهلی تمیز
بو کوکل لوحینه خطاطی ازل — بر محقق حال یزمش نی خلل
نسخ یقدر نسخه سی ام الکتاب — بر معارف اوقسک فصل و باب
خط دیوانیدر تعلیق یق — هر حقیقت انده مکتوب اندوچق
پس انوک ارقام جامع جمله حال — هم مصحح یقدر انده قیل و قال
بر اشارات کنایاتور موز — کیم انوک بر حرف جامع بیک کنوز
اکه طغری ایلمش نامی شریف — جمله اسما لفظة الله دی لطیف
طی ادب ختم ایلمش مهری عجب — تا انی فتح اتمه یه هر بی ادب
بعده حفظ ایلمشدر درج جان — مطلع اولمیه اکا انس و جان
وقت اولوب ارسال اولندی میروح — بو وجود اقلیمنه ایره فتوح
قلدی صندوقی بدنده درج درج — دست نادان ارمیوب قلمایه خرج

کلد

١٧

تهی دست ایرسه کر اول حضرتوکه — آنی مستغرق ایله رحمتوکه
اکر بی حد اوله قولده جنایت — اومر جرمندن ارتوق اول عنایت
که رحمت اهل عصیان قوللرک چون — مهیا ایلدک ای فرد بی چون
که سن سن معطی مسئول عالم — منیلی جمله ماء مولات آدم
رحیم هم رؤف و ساتر العیب — کریم هم عفو غافر الذنب
غضب اوستینه رحمت ایدسبقت — قمو عاصیلر اومر عفو جنت
هم ایدک مشرکک غیرینه وعده — قلاسن مغفرت یارنکه کونده
بحمد الله موحد عبدن ای حق — اومارز لطف تام و عفو مطلق
دخی لا تقنطوا بویوردک ایشاه — اومر فضلوکی هر عاصی و کمراه
کچور احوال حشرک جمله سندن — قل آنی اولیانوک زمره سندن
مقامی اصدقایه ارکور آنی — میسر قل حضوری جاودانی
حریمی قربه آنی محرم ایله — مقامی اصفیاده اکرم ایله
آنی اصحاب مقبوله قرین ایت — که یاری چار یاره همنشین ایت
محمد مصطفی نوک هم جواری — ایدوب قل اکه درلو اعتباری
ایشتسون یا الهی اول خطابک — ایرشدرمه اکه هرکز عتابک
تجلای جمالک قل میسر — دکل بر کره یارب بل مکرر
نه عرض ایدم سنوک معلومک اولمز — مراتبکم بیوردک قلبه کلمز
قولق ایشتمدیو کورمدی کوز — تخیل ایتمدیو دیمدی سوز
بر قلادک آنی صالح قولیچون — محب و مؤمن و مخلص دیچون

[17a]

شولرکم ساکه توجیه ایتدیلر راه — حفیظ و ناظر اولدک آکه هرکاه
یوزم توجیه ایدب یارب طیوکه — کرم لطف اومه کلدم اوش قپوکه
کریمک عادتی دایم کرمدر — که اهلی جرمه بابک ملتزمدر
نه دکلوچق اولورسه قولده عصیان — انی مستور ایدر بر ذره غفران
اچقدر باب لطفک هر فقیره — نولا احسان ایدرسک یوحقیره
کوکلدن هر کشی استرسه مقصود — ویررسن ایلمزسن آن مردود
مراد اولدر قبول ایله دعامی — ینکده بر دکلدر خاص عامی
دعام اولدر که عفو ایله کناهم — مجرم چقدر ولی سن سن پناهم
اماکنده بو نفس اتدی خیانت — ولی اوترینه عفو جنایت
بر بر بر رشحه رحمت اولدکافی — جهان جرمینه جمله یا الهی
یقینک قل مقادن صک نفسده — حجاب بعد رفع ایت بو قفسده
دخول ایتدر معل اولدمده شیطان — عنایت قل حفیظ و دین و ایمان
قصورم هر نور عفو ایت خدایا — ارر مجرملره سندن عطایا
خلاص اولدقده جان مرغی قفسدن — انی پاک ایله یارب هر هوسدن
که طغری حضرتوکه سوق ایدب راه — انی یارب ایله خاص و درکاه
انوک حالین ستر ایت روز محشر — عطا قل اکه اول کون وجه انور
امین ایله قیو خوف اتدکندن — سؤال اتمه نه ایدب نتدوکندن
تجاوز ایت قموسندن الهی — که سندن غیریق پشت پناهی
قیامت ایتی سنده خلق حیران — اونجاق آن قلدر ظل رحمان

نهی

[16b]

١٦

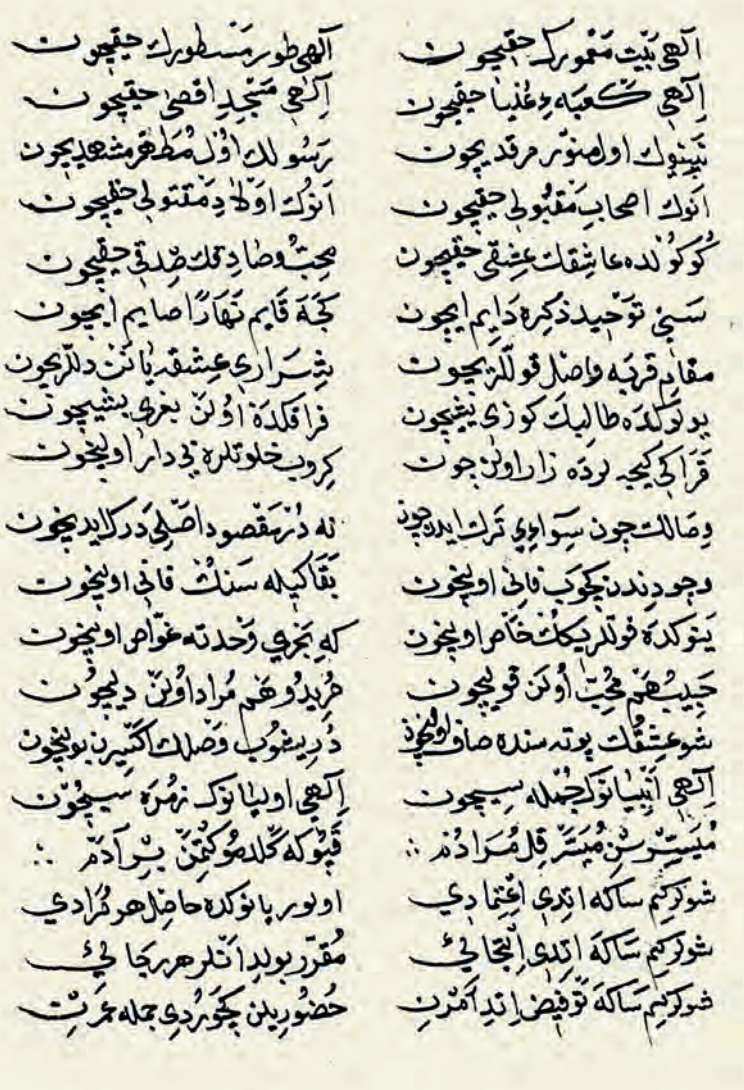

الهی بیت معمورک حقیچون — الهی طور مسطورک حقیچون
الهی کعبهٔ علیا حقیچون — الهی مسجد اقصی حقیچون
نبیوک اول منور مرقدیچون — رسولک اول مطهر مشهدیچون
انوک اصحاب مقبولی حقیچون — انوک اولاد مقتولی حقیچون
کوکولده عاشقک عشقی حقیچون — محب و صادقک صدقی حقیچون
سنی توحید ذکره دایم ایچون — کجه قایم نهارا صایم ایچون
مقام قربه واصل قوللریچون — شراری عشقه یانن دللریچون
یولوکده طالبک کوزی یشیچون — فراقکده اولن بغری بشیچون
قراکی کیجه لرده زار اولن چون — کروب خلوتلره بی دار اولنچون
وصالک چون سوای ترک ایدن چون — نه در مقصود اصلی درک ایدنچون
وجودندن کچوب فانی اولنچون — بقاکیله سنک فانی اولنچون
ینوکده قوللریکک خاص اولنچون — که بحری وحدته غواص اولنچون
حبیب هم محب اولن قولیچون — مرید و هم مراد اولن دلیچون
شو عشقک پوته سنده صاف اولنچون — دریشوب وصلک اکسیرن بولنچون
الهی انبیانوک جمله سیچون — الهی اولیانوک زمره سیچون
میسرسن میسر قل مرادم ∴ — قپوکه کلدم کتمن بر آدم ∴
شولرکیم ساکه اتدی اعتمادی — اولور یانوکده حاصل هر مرادی
شولرکیم ساکه اتدی التجائی — مقرر بولدی انلر هر رجائی
شولرکیم ساکه توفیض اتدی امرن — حضوریلن کچوردی جمله عمرن

[16a]

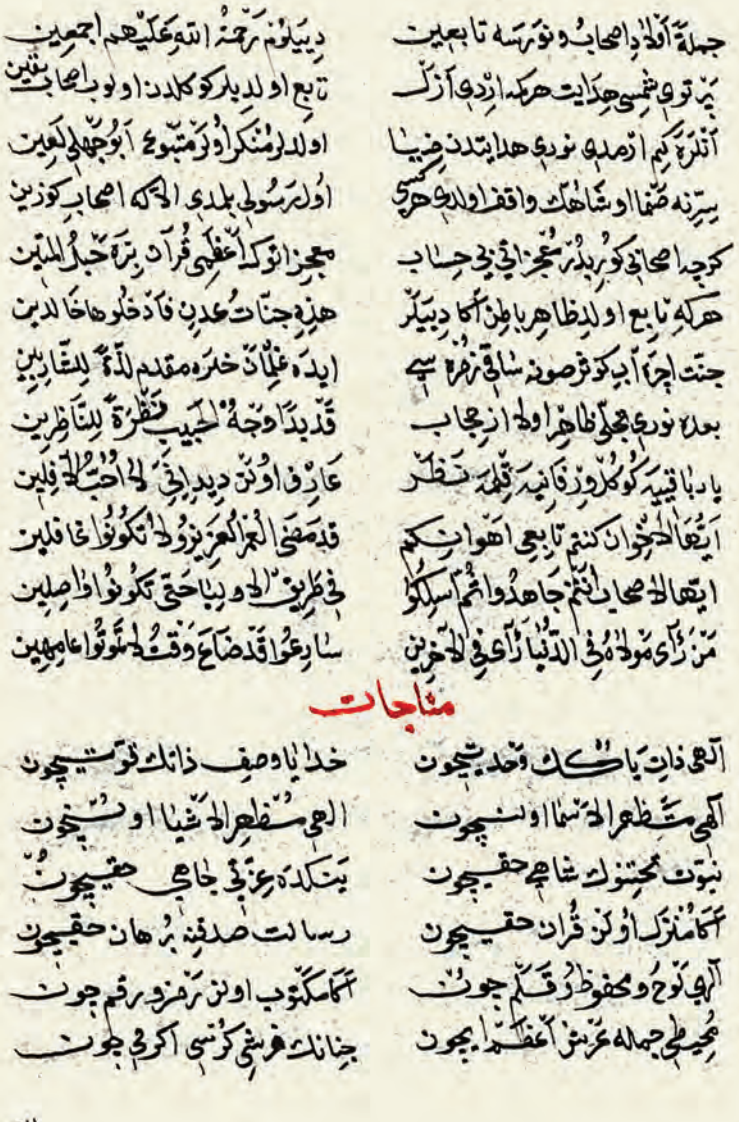

جملة اولاد اصحاب و نورسه تابعين — دييلوم رحمة الله عليهم اجمعين
پرتوی شمسی هدايت هركه اردی ازل — تابع اولديلر كوكلدن اولوب اصحاب يقين
آنلره كيم ارمدی نوری هدايتدن ضيا — اولدلر منكر اولر متبوع ابوجهلی لعين
سرّنه صنما او شاهك واقف اولدی هر كسی — اول رسولی بلمدی الا كه اصحاب كوزين
كرچه اصحابی كوريدر معجزاتی بی حساب — معجزاتوك اعظمی قرآن بره حبل المتين
هركه تابع اولدظاهر باطن آكا ديبيلر — هذه جنات عدن فادخلوها خالدين
جنت اچره آب كوثر صونه ساقی زمره سی — ايده غلمان خيره مقدم لذة للشاربين
بعده نوری تجلی ظاهر اولا از حجاب — قد بدا وجه الحبيب نظرة للناظرين
يا دباقيه كوكلوز فانيه قلمه نظر — عارف اولن ديد انی لا احب الآفلين
ايها الاخوان كنتم تابعی اهوانكم — قد مضی العمر العزيز ولا تكونوا غافلين
ايها الاصحاب انتم جاهدوا ثم اسلكوا — فی طريق الاولياء حتی تكونوا واصلين
من رأی مولاه فی الدنيا رأی فی الآخرين — سارعوا قد ضاع وقت لا تموتوا عامهين

مناجات

الهی ذات پاكك وحدتيچون — خدايا وصف ذاتك قوتيچون
الهی مظهر الاسما اولنيچون — الهی مظهر الاشيا اولنيچون
نبوت محتنوك شاهی حقيچون — بنكده عزتی جاهی حقيچون
آكا منزل اولن قرآن حقيچون — رسالت صدقنه برهان حقيچون
الهی لوح و محفوظ و قلم چون — آكا مكتوب اولن رمز و رقم چون
محيطی جمله عرش اعظم ايچون — جنانك فرشی كرسی اكرمی چون

الهی

١٥

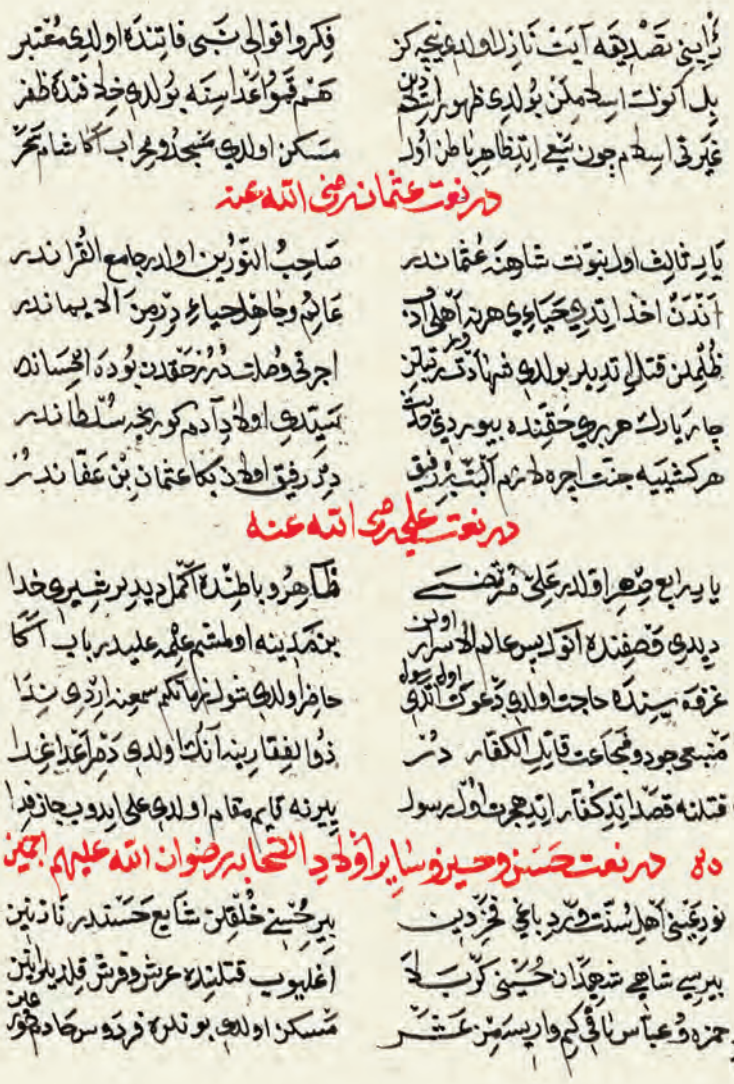

ذکر واقوالی نبی فاتندہ اولادی معتبر
بل اکونلک اسلحہ لمن بولدی ظہور ایتکم
غیر ذی اسلحہ جون بیلے ایتظاہر یا طن اولہ
هم قموا عداسنہ بولدی خلفندہ ظفر
مسکن اولدی مسجد و محراب آکا شام سحر

در نعت عثمان رضی الله عنه

یا یہ ثالث اولہ بونت شاہ ذی عثمان در
صاحب النورین اولدر جامع القرآن در
آندن اخذ ایتدی حیای هر بہ اهلی آدمی
عالم و عاملر حیای در زمرہ الایمان در
ظلم من قتل ایتدیلر بولدی فنا دنیادہ تیز
اجر فی وصلت در حقدہ بودہ الحسان در
چاہ یارک هر بری حفنده بیوردی حدیث
سیدی اولہ آدم کورہ بخہ سلطان در
هر کشیبہ جنت اچرہ لرہ البشیر رفیق
در رفیق اولہ ذکا عثمان بن عفان در

در نعت علی رضی الله عنه

یا یہ رابع صهر اولدر علی مرتضی
ظاهر و باطنده اکمل دیدر شیر خدا
دیدی وصفنده انوک پس عالم الاسرار اولدر
بن مدینه اولمشم علمه علیدر باب آکا
غزوه سیندہ حاجت اولدی دعوت اولدی
حاضر اولدی شول زمانکم سمعنا اردی بندا
منبعی جود و سخا غایت قاتل الکفار در
ذو الفقار بینه آنک اولدی ذو الفقار غدا
قتلنه قصد ایدن کفار ایدیجون اولدر سول
پیرنه قایم مقام اولدی علی ایدوب جاز فدا

در نعت حسن و حسین و سایر اولاد الصحابه رضوان الله علیهم اجمعین

نور عینی اهل سنت در باغ فخر دین
پیر حسنی خلقتن شایع حسندر تا نه نین
پیر سبط شاهچه دار حسینی کربلا
اغلیوب قتلنده عرش و فرش قلدیلر انین
اژدر حمزه و عباس نا فی کم وارسمز عشر
مسکن اولدی بوندره فردوس رحمادم حورعین

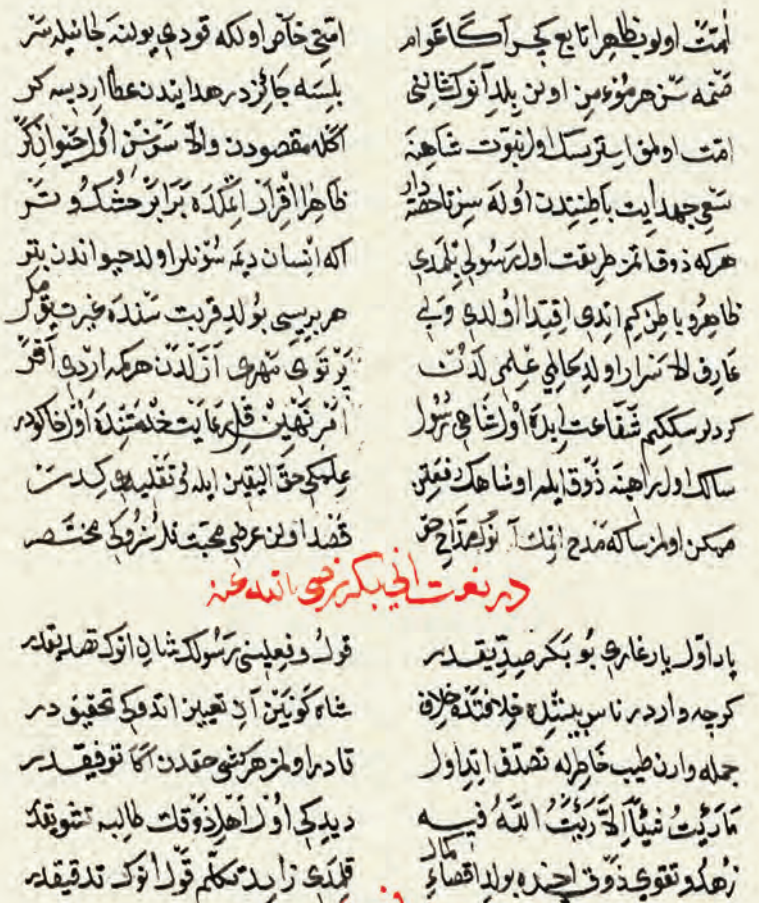

[14b]

١٤

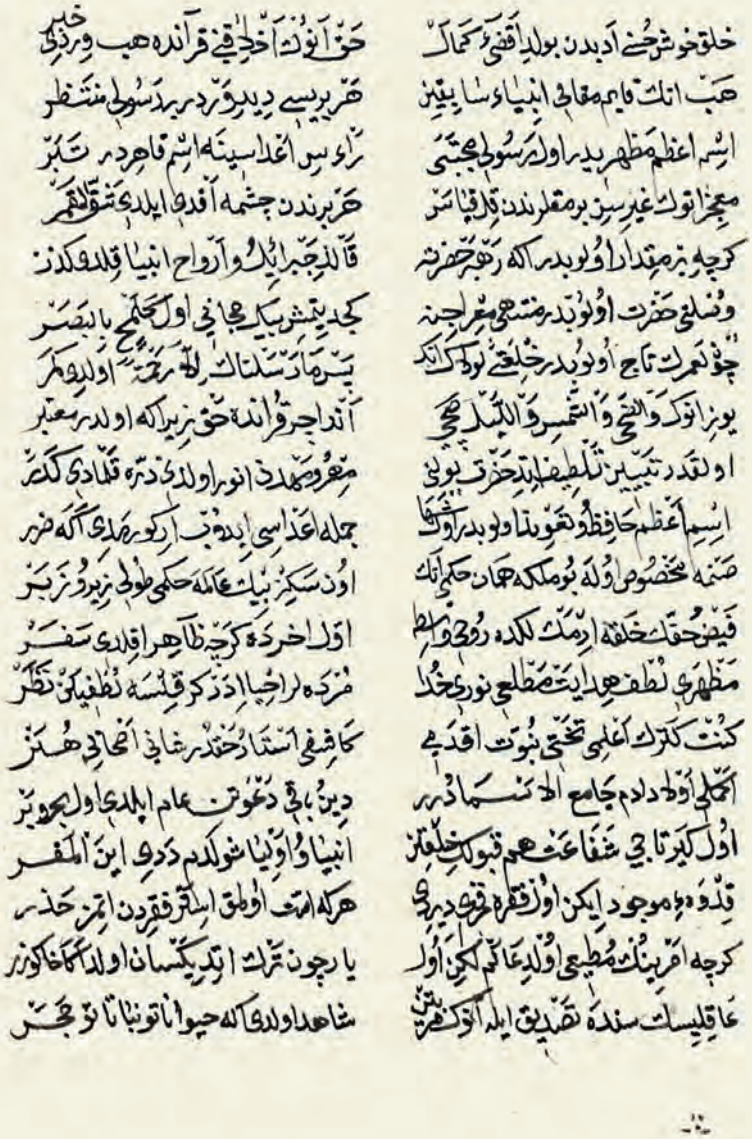

سبوحسنی تحزیندن هرکیه اولدی حقه دار — خوف اعدا المدیر ایدر اظهار حق
ظاهر و باطنده هر شیکم خدا خلق ایلدی — قل تفکر فهم ایدرسک هر یری اسقار حق
عالمی یاسوتدن ماوه و منزل قطع ایدیب — عالمی لاهوتده جولان ایدر سیار حق
بعلیا منقذ هوا و نفس و شیطان فتنه یی — بیت قلب اولور مرتب طوحق افکار حق
جمله موجود محیط اولمش کن بو عرش قلب — واسع اولمز بینها یتدر عجب اطوار حق
رقص ایدر ذی روح اولن یلکم جمادات ای اخی — نوش ادر جانی و مالی سویلیسه اشعار حق
اهل قربك بعض تخصیل ایلیشدر معرفت — بعض کل ایتمش لسانین ایلر اشعار حق
هر کشیدن صادر اولن هر کلامك غیریدن — اهل ذوق اولن بلور بر جمله سن اخبار حق
ای عبادت زهد و تقوی یولنه سالك اولن — کشف ایلر کسه مجایك ستره و اخیار حق
برّ فرقتدن کچوب یاره ایرسه بیتی وصلته — بحر وحدت اچره آنی غرق ایدر نیار حق
بن تعجب ایتکونه سویلیوسه حالاتی عجیب — عارفك قلبی اولوبدر محزن اسرار حق
خلوت ایتسه بیت قلبی جمله کلوندن اکر — بلر جلیسی اولور انیسك اولیجق ازکار حق
محو ایدر ذاتی صفاتی فلر ملك باقی قصدینه — ای مهاجر اولله سن ازنهره وانصار حق
قالدی خوفی حصن وحدت خوف اعدا ایلمه — داخل اولمز ماسوای محکم سردیوار حق

در نعت سید المرسلین

اولدر سولی فخر عالم خاتم و خیر البشر — خلقتی آشیا قیلوبدر اولدی سرتسطر
انذن الدی بدء خلقی آوینوی آخرین — شول نرمانکم زهره و آرواح روحی وسردفر
دیتیتنه فریتی حفر ندکسر بولمادیلر — جمع الله خلقی اولدی اکا دایم مقر
کورمدی غفلت جهاین قلب انوار بصر — اول سبیلدن دیدی حق شانه ما زاغ البصر

خاتمه

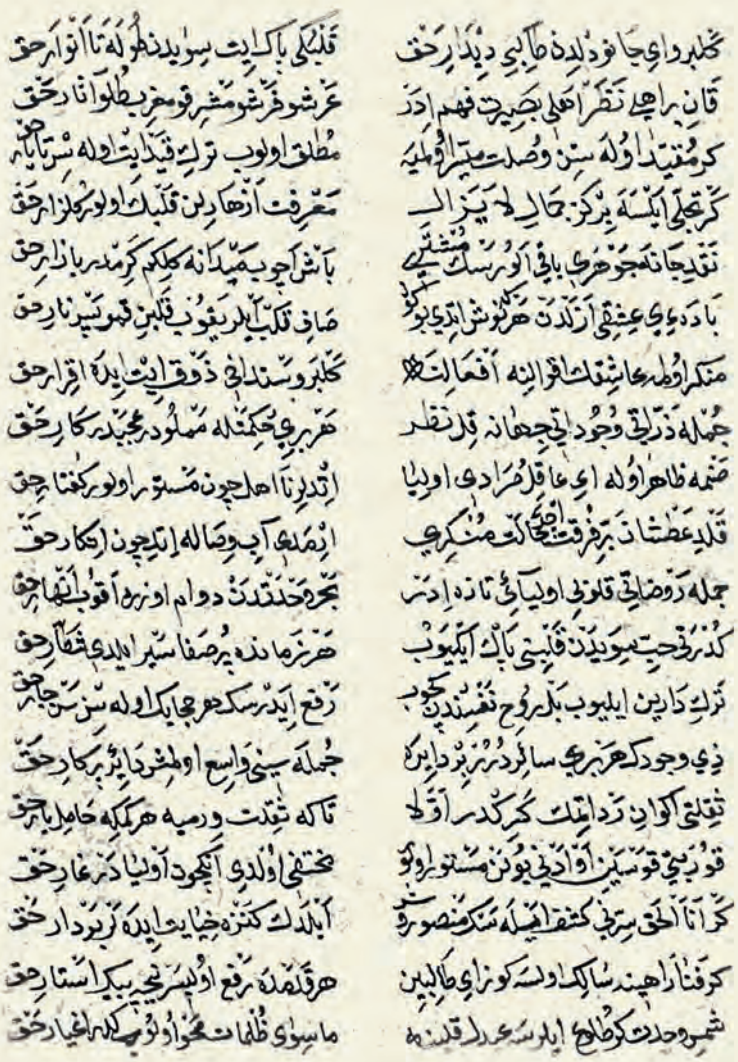

قصیدهٔ حق

١٢

طولوبن خوش صفا یکن دایم — دیلوم لا اله الا الله
اکر اولدکسه قصه دن آکاه — دو جهان اچره عارف شاه
درشوب هفته ای یل هر کاه — دیلوم لا اله الا الله

قصیده هو

ذرات مهر انور ادیبدر ضیاء هو — عظمی رمیمه وردی حیاتی صباء هو
عید وصاله روحن قربان ایلدی — هر کیم که بلد واصل اولور جان فداء هو
میرانو شرق غربه قمو سرور اولمدن — بیک کره راجح اولدی بل اولمق کدای هو
ترک ایتدی مالو ملکو جهان عزه تن قمو — سمعنه هر کمکه ارشدی نداء هو
ذرات کاینانه بصیرتله قل نظر — پر در بو عرش فرش ایشتسک صدای هو
جنات آخرت هواسینی ازاله ایدر — کلزار اهل عشقه که ایره هواء هو
عاشق اولن وصاله نکم کلسه باشنه — لطفو کرم بیلورنکه ریح غباء هو
اول حی ذو الجلال شهود ایتمک استین — پاک و لطیف ایلیه دلدن سواء هو
بیک کره طوف و سعی اده کعبه خلیل — مروه حقی که ذره قدر بو صفاء هو
از شرق و غرب ارض سما ذره ذره هب — محتاج محض هر نفس اولدی عطاء هو
دنیا و مال و ملک هوا مبتلاسنه — اولمز علاج انلره الا دواء هو
انس و ملک جنو طیور و خوش هب — محتاج غیر اتمدی الا سخاء هو
راهی ضلالته ابدی بصمه قدم — شول کمسه کیم دلیل اولا رهنماء هو
اسرار دو جهان قمو درک ادب کورر — عینی بصیرته ایره چون توتیاء هو
جمله عبادتی اوله مقبول بی قصور — شونلر که جانو دلدن ادر اقتداء هو

[12a]

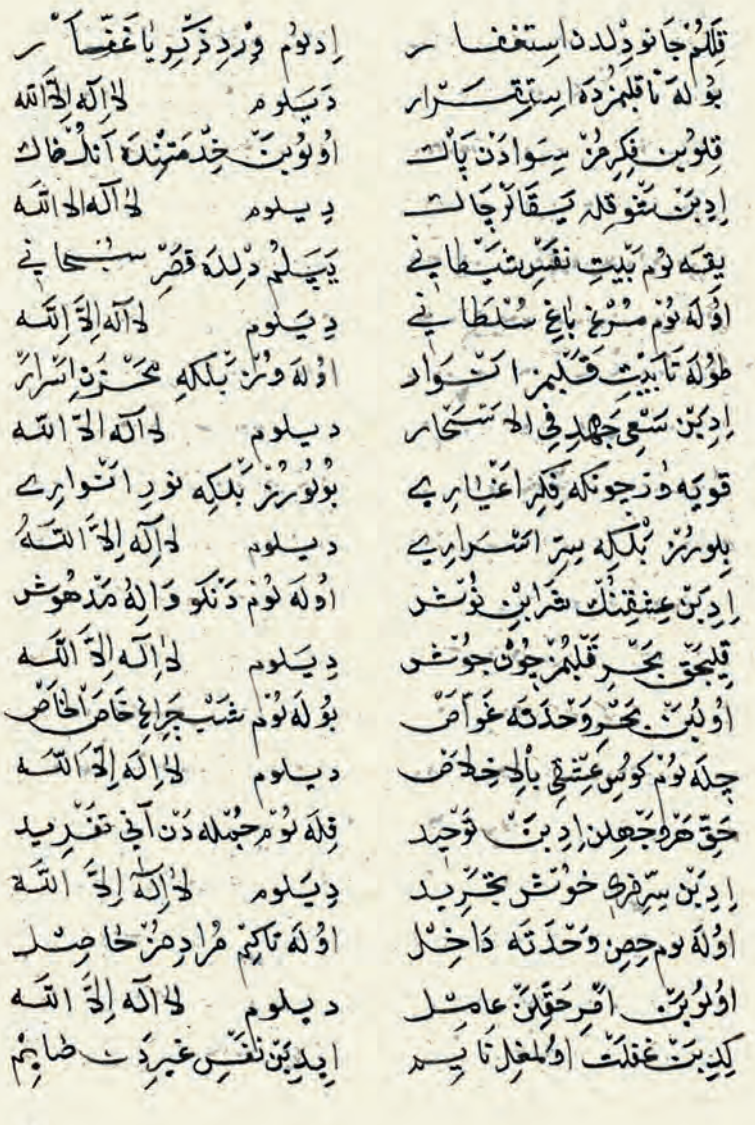

قلمم جانو دلدن استغفار — ادلوم ورد ذکر یا غفار
بوله تا قلبمزده استقرار — دیلوم لا اله الا الله
قلوبن فکرمز سوادن پاک — اولوبن خدمتنده آنک خاک
ایدبن شوقله یقالر چاک — دیلوم لا اله الا الله
یقه لوم بیت نفس شیطانی — یپلم دلده قصر سبحانی
اوله لوم مرغ باغ سلطانی — دیلوم لا اله الا الله
طوله تا بیت قلبمز انوار — اوله ورز بلکه مخزن اسرار
ایدبن سعی جهد فی الاسحار — دیلوم لا اله الا الله
قویه ورز چونکه فکر اغیاری — بولورز بلکه نور انواری
بلورز بلکه سر اسراری — دیلوم لا اله الا الله
ایدبن عشقنک شرابن نوش — اوله لوم دنکو واله مدهوش
قیلیجق بحر قلبمز چون جوش — دیلوم لا اله الا الله
اولبن بحر وحدته غواص — بوله لوم شب چراغ خاص الخاص
چله لوم کوس عشقی بالاخلاص — دیلوم لا اله الا الله
حق هر وجهلن ایدبن توحید — قله لوم جمله دن آنی تفرید
ایدبن سر فری خوش تجرید — دیلوم لا اله الا الله
اوله لوم حصن وحدته داخل — اوله تا کیم مرادمز حاصل
اولوبن امر حقلن عامل — دیلوم لا اله الا الله
کیدبن غفلت اولمغل نایم — ایدبن نفس غیردن صایم

طولو

[11b]

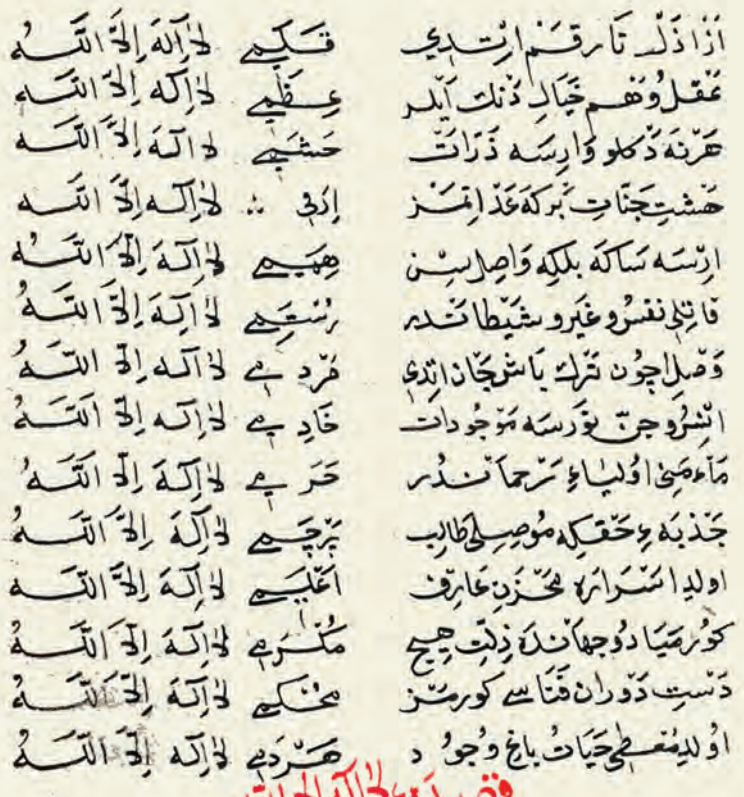

١١

ازاذل تا رقم ایتدی — قلمی لا اله الا الله
عقل و وهم خیال دنك ایلر — عظمی لا اله الا الله
هر نه دکلو وارسه ذرات — حشمی لا اله الا الله
هشت جنات برکه عد ایتمز — ارمی ∴ لا اله الا الله
ارسه ساکه بلکه واصل سن — همی لا اله الا الله
قاتلی نفس و غیر و شیطاندر — رستمی لا اله الا الله
وصل اچون ترك باش جان ایتدی — مردمی لا اله الا الله
انس و جن تورسه موجودات — خادمی لا اله الا الله
ماء منی اولیاء رحماندر — حرمی لا اله الا الله
جذبه حقکه موصلی طالب — پرچمی لا اله الا الله
اولدی اسراره مخزن عارف — اعلمی لا اله الا الله
کورمیا دو جهانده ذلت هیچ — مکرمی لا اله الا الله
دست دوران فناسی کورمز — محکمی لا اله الا الله
اولدی معطی حیات باغ وجود — هر دمی لا اله الا الله

قصیده لا اله الا الله

کلوك ای سالکی طریق اله — دیلوم لا اله الا الله
اوله کیم روز محشر اوله کواه — دیلوم لا اله الا الله
کیجه کوندز نیجه کناه ایدلوم — دکوبن کوزیشن آه ایدلوم
دلو جاندن چو ذکر شاه ایده لوم — دیلوم لا اله الا الله

[11ª]

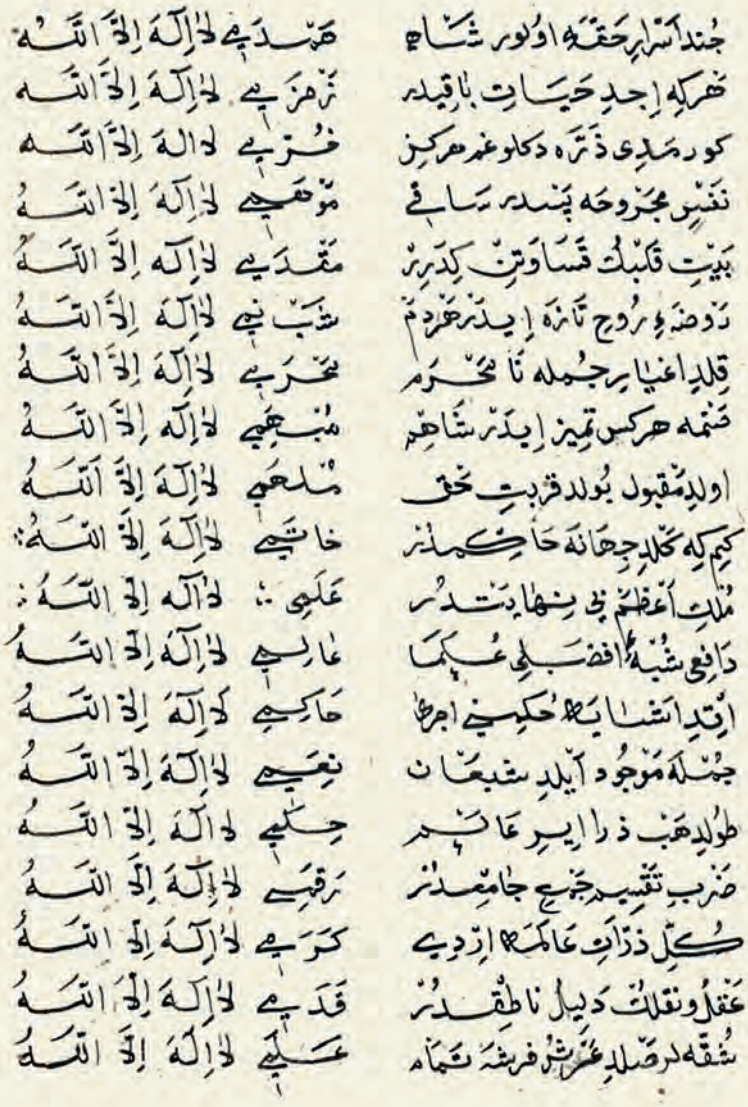

جُند اَسرارِ حقّه اولور شاه — صَمَدیه لااِلٰهَ اِلّا اللّٰه
ظهرکِه اِجدِ حیاتِ باقیده — زَمزمه لااِلٰهَ اِلّا اللّٰه
کورمدِی ذرّه دکلو غم هرکز — ضُرّیه لااله اِلّا اللّٰه
نفسِ مجروحه پَندِه سایه‌ی — مَوهمیه لااِلٰهَ اِلّا اللّٰه
بَیتِ قلبکُ قساوتِ کدرِ — مقدیه لااِله اِلّا اللّٰه
رَوضهٔ روح تازه ایدر هردم — شَبّ نمیه لااِلٰهَ اِلّا اللّٰه
قلدِ اغیارِ جمله نامحرم — محرمیه لااِلٰهَ اِلّا اللّٰه
ضمنه هرکس تمیز ایدر شاهِم — مُبهمیه لااِله اِلّا اللّٰه
اولدِ مقبول بولدِ قربتِ حق — مُلهمیه لااِلٰهَ اِلّا اللّٰه
کیم کِه کلدِ جهانه حاکمدر — خاتمیه لااِلٰهَ اِلّا اللّٰه
مُلکِ اعظم بنی نهایتدر — علمیه لااِله اِلّا اللّٰه
دافعِ شبهه افضلی عُلَما — عالمیه لااِلٰهَ اِلّا اللّٰه
اِبتدا انتها یه حکمی اجرا — حاکمیه لااِلٰهَ اِلّا اللّٰه
جُملهٔ موجود اَیلدِ شیعان — نعمیه لااِلٰهَ اِلّا اللّٰه
طولدِ هَب ذرا یِه عالم — جلبیه لااِلٰهَ اِلّا اللّٰه
ضربِ تقسیم جنحِ جامعدر — رقمیه لااِلٰهَ اِلّا اللّٰه
کُلِّ ذرّاتِ عالمه ایردی — کرمیه لااِلٰهَ اِلّا اللّٰه
عقل و نقلکُ دلیلِ ناطقدر — قدمیه لااِلٰهَ اِلّا اللّٰه
شُقّه‌ی رصدِ عرشِ فرشه تمام — علمیه لااِلٰهَ اِلّا اللّٰه

اذاذل

[10ᵇ]

اول مقام نفسی هوا و هوسدن — پاک ایلیوب عمارت ادرسک خرابینی
جهد ایلیوب ریاضته نفسه زکی ورب — تلطیف ایچون زیاده وجودک ترابینی
امّاره لک صفاتن سندن ازاقل — اوله سببکه دفع اده حقک عقابینی
ثانی مقام قلب مصفّی ایدب حقک — عرفان برکه طولدرو رفع ایله حوابینی
حبّی سواء ترک ایده کورناک قلبکک — مرآت پاک اولا و لطیف ایله آبینی
لوم ایله نفسکه و ندامت کناهکه — ایله رجاکه رفع اده حقک عتابینی
ثالث مقام روحه قدم بصّ چلاورب — نوش ایله بونده جام محبت شرابینی
بیندر وجود آتشن عشقینه شوقله — الهام اوله معان سماع ایت خطابینی
توحید فعلله چو تجلی ایده اله — بر کوره نفس بونده کناه ثوابینی
رابع مقام سردر اوکت دکله فهم ادب — قلمه خطاء کوزله طریقک صوابینی
ایلر تجلی وحدة وصفیله جمله دن — بردر صفات اکله کلامک لبابینی
استر ایسک که کوره سن انوب جمالینی — ایله ازاله جمله وجودک حجابینی
خامس مقام سرّ حقی بونده کوره سن — بی کم کیف ذات حقک شمس تابینی
توحید ذاتله چو تجلی ایدوب حبیب — محو فنایه ویره وجودک حبابینی
رأیی و مرء قلمیه بونده جوای اخی — فهم ایله جمله حال و اشیا مآبینی
هر کیم که ایرد اشبو مقامه سلوکله — عمر عزیز بولدی انوک پس نصابینی
اشبو مقام عالده ثابت قدم اولن — قورتاردی بلکه یوم جزاده حسابینی
ای طالبی حقیقت ساعی معرفت — بلکیم که عارف اولدی کورمه فرقت عذابینی

[10a]

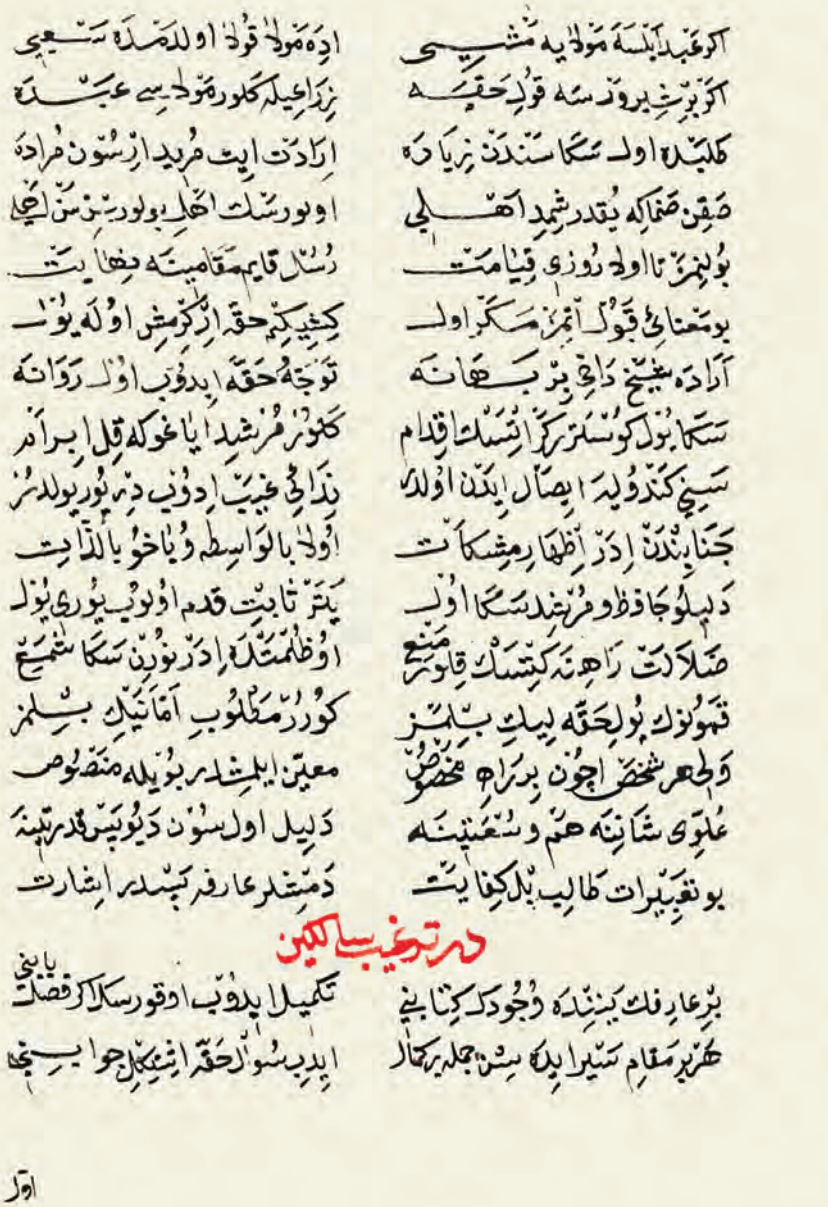

اوّل

٩

بو حالاتك قموسی ذوقه راجع — ادنلر ذوق بولدی نص قاطع
ایدوب سعی بلیغی سینده ذوق ایت — اکابر سالك اولدوغی یوله کت
قلورسك حصن توحیده دخولی — سورر سن طشره تشبیه وحولی
چو طالب اولنه بو دکلو پسندر — عبارات استین بل بو الهوسدر
والا بونده چقدر اصطلاحات — که عاجزدر ادا ایتنده عبارات
یقینی قسمت ایتمش اهل تدقیق — که علم عین حقدر ایله تحقیق
تجلی سن دخی اوچ قسم ایدرلر — مقدم اولنه افعال درلر
ایکنجی سی تجلائی صفاتی — اوچنجنده تجلی اوله ذاتی
دلرسك ساکه فتح اوله بو احوال — بو قیل و قال قو کسب ایله کل حال
آل اور بر شخص کامل دامنینه — برق آتش وجودك خرمنینه
مجاهد اول ریاضت ایله دایم — نهاری صایم اول پس لیل و قایم
فراغت ایله فکری ماسویدن — کدوب ظلمت پر اولا دل ضیادن
تعلق قطع ایدب دارین ترك ایت — توجه حقه قل شدوك برك ایت
قما بر ذره بنلکدن اثر هیچ — کلور حصك معین ایرو اکر کیچ
خلاص اولسك اکر بو آب کلدن — فنا قلسك نورسه جانو دلدن
بوله سن حضرتی مولایه وصلت — اولا بی کم کیف اشبونده رؤیت
تعجب ایتمه سن اشبو کلامی — افاضل زمره سیدر بونده عامی
مرید اولن مراده اردنی ریب — محب اولن حبیبی کوردنی عیب
دمشدر سیدی اولاد آدم — حدیث قدسی اچره روح عالم

[9ª]

[8ᵇ]

٨

متممسن مكملسن بو دهري — مكمل جامع اولدك نهر و بحري
وجودك قطره اما بحر عمان — كه سن سن مخزن اسرار رحمان
محيط اولدك نه ورسه ذي وجودي — انوكچون ساكه امر ايتدي سجودي
كوررسن شانكي ظاهرده اصغر — ولي معنا قودن اولدك اكبر
كه صورتده وجودك حد محدود — ولي سيرتده جامع غير معدود
كمال اولدر وريكن سنده غايه — اولا جامع اموري بي نهايه
شودم كيم عالمي آدم بلندي — پس انسان عالمي كبرا بولندي
اكرسن فتح ايدرسك بو طلسمي — كوررسن جامع اولدك جمله اسمي
اولورسن انده كنز الله واقف — امينم اولديو امر ايده هاتف
مسلم اوله ساكه كنج اسرار — كه يقدر يارله اورتاده اغيار
وليكن كتم ايدوب حفظ ايت امانت — كه اظهار ايلمك غايت خيانت
انوكچون نقل اولور بو سوز سلفدن — بلورسك نفس بلدك ربكي سن
بيان اولمز انوك يوز بيكده بيري — اكر يوز بيك يل اولسه كيش ديري
چو ممكن اولمدي بونوك تمامي — بر اوسلوبه دخي سوق ايت كلامي
و اما بونده بر قچ خوش كلام ايت — كه سالك اولنه ترغيب تام ايت

در دخول سالك في حصن التوحيد

اره بو حاله كر سيرنده سالك — اولور مفتاح قلبه جمله مالك
اولور بر جمله اشيايه مدبر — كمي مظلم كمي آتوك منور
قلور آني خدا ملكه خليفه — ايدر هر شيئه دستندن وظيفه

[8a]

قلورسك بونده سن تحصيل قربت — بلا شك حاصل اوله بونده رؤيت
اكر سن كورمسك بونده خدايى — رفيقكدر دو عالمده جدايى
طريق كسب قربت اولدى توحيد — بو راهه كيتمز الا اهل تجريد

در نصيحت سالكين

كل اى طالب سلوك ايله بو راهه — تجرد حاصل ايت وصل اول آله
مسافه ارده كوزنى نهايه — ولى اولسه هدايه اوله ساعه
مراتب اوزره سير ايتسك طريقت — سكا كشف اولور اسرارى حقيقت
نزول ايلر سماء قلبه سبحان — كدر ظلمت طولر دل نور عرفان
اچوب اول وجه باقيدن حجابى — قلورنى واسطه سكا خطابى
كدوب تقليد اولورسن اهل تحقيق — جليسك حق دليل اولورسه توفيق
نظر قل اولا بو كاينات — كه مظهر اولدى اسما و صفات
ولى هر ذره مظهر بر كماله — كورب سوز سويله قلمه قيل قاله
كدرسه عين دل تقليد بابن — كورر خلقك خطايله صوابن
اكر كشف اولسه سكا حال عالم — مبين اوله قدرى شان آدم
بلورسن جمله اشيا حكمتينى — غضبدن فرق ايدرسن رحمتينى
كورورسن ذره يق عالمده زائد — كه هر بر ذره جامعدر فوائد
مفصل فهم اولندقده بو احوال — توجه كندكه ايت قلمه اهمال
پس اندن فارغ اول كل بو يوله كت — وجودك ملكلنى سير و سلوك ايت
نه كنجه كنج اولمشسن بلرسن — نه كنزه مخزن اولمشسن بلورسن

متمم سن

٧

چو صغری موجب کبراسی کلی — بولندی شرط موجب اولدی کلی
نتیجه حاصلو دعواسی ثابت — اول امدی سنده بو دعوایه قانت
نتیجه صور تا کرچی موءخر — حقیقت بل مقدمدر مقرر
دلیل ایله بو دعوی اولدی تحقیق — تصور ایله حاصل اوله تصدیق
کل امدی سنده بو فنه شروع ایت — بو اصل اولسون فنونی هب فروع ایت
کتابینه وجودک شغل قلبی — قلورسک حاصل اولور نطق غیبی
کنایات و اشارات انده چقدر — بلاغتده کتبده مثل یقدر
کمالاتین سنده جمع قلدی — سنی موجوده کلا شمع قلدی
قلانن ساکه خدمتکار ایدیدر — سنوک تخمیرکی خوش کار ایدیدر
سنوک نورکله بولمشدر ظهوری — بولور بو حالی ترک ایدن غروری
که سنسن مظهری نوری الهی — قمو اشیای مظهرسن کماهی
چو شانک مظهری مظهر محقق — درش رفع ایت حجاب اولغل موفق
دلرسک ساکه فتح اوله بو حالت — فنا راهینه سالک اول تمامت
ارزسه یقلغک شهرینه راهک — بولورسن انده حاضرسن الهک
اولورسک سنده غواص اشبو بحره — ارر اشبو درونندن ساکه بهره
عروج ایتمک دلرسک بو سمایه — چو نفس قلبه روحک ایله پایه
دوکونی بل وجودک ایله افنا — تجلی قیله مولی ایقی
کوزکز کوزکه اولدمده غیری — هر انده ایله وجه الله سیری
قیاسنده فنانوک بول بقایی — فراقندن خلاص اول اول لقایی

[7a]

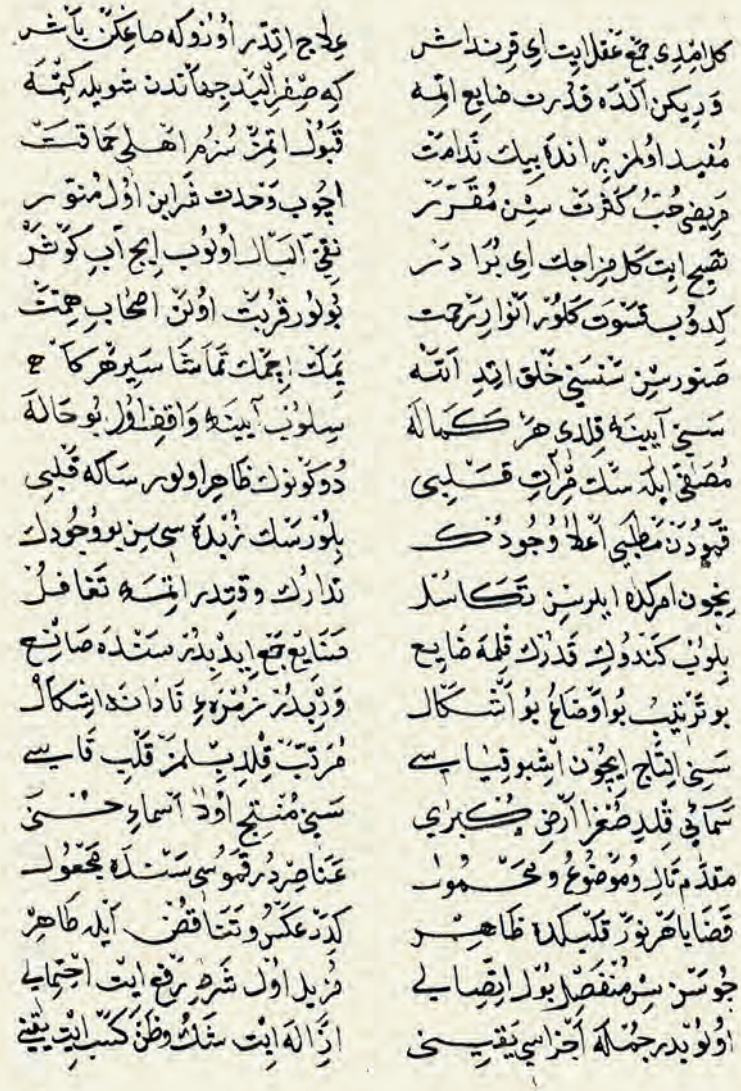

٦

مریضه هر دواکم اوله آجی — معیندر انوك اولدر علاجی
چویق عقلی سلیمك بل مقرر — هجوم ایلمش مرض اولمش مغیر
مریض اولسه اولور عقلك قصوری — نه بلسون قاصر آلام حضوری
مضر و نافعی فرق ایلمز اول — صوابیله خطا بل صاغلن صول
دکل ممکن علاجی کند ایتمك — نتاکیم بلمدوکی یوله کتمك
اچر زهری صنور تریاك اکبر — قلور کندن هلاك اول عقل ابتر
دزر کندوسی بر معجون خاصی — بین بولور وجودندن خلاصی
ادر عندیجه بر ترکیب شربت — کلور بر قبض مهلك وقت لینت
پس امدی اولدهر بر شخصه لازم — بولوب بر حاذقی اولا ملازم
قپوسنده انوك اولوب غلامی — اکه عرض ایده احوالن تمامی
او حاذق استماع ایلرسه قالن — کورب نبضن چو تشخیص ایده حالن
غذا ویره مزاجینه موافق — قلامغلا و شربت اکه لایق
اولوب قاروره قلبینه ناظر — وره شربت اولا یاننده حاضر
دمشلر شربتی تریاك سمدر — صوکنده یا فرحدر یا خوغمدر
کدوراتی سوادن اوله چون پاك — اکا منزل که اولا فوق افلاك
اکر امراض قلب اولورسه زائل — اولور اول مطلبی اعلایه واصل
حجب رفع اوله فایینه صافی — غذا مغلی و شربت اوله شافی
شوکم طالب اولا بو دکلو سوز پر — شروع ایت بر یرده داخی سوزی کسر

[6a]

یا رب رسولك حقیچون ایلمه محروم — کوستر بزه وجهك دیلم بزده رأینا

در نصیحت انسان

کل ای سیرتده حیوان صورت انسان — کچوردك عمر ضایع بونجه آزمان

اویوب نفسك مراداتن ایدرسن — خلافی سمته ها دشمش کیدرسن

چونوری روحه غالب ظلمتی نفس — بلنمز صاغ وصول و پیش یا پس

نچون حالك تدارك ایلمزسن — یه روحی حقه سالك ایلمزسن

کوزك آچ حالکی فکر ایله بردم — کلوب عقلك بشنوکه اوله همدم

نه یردن کلدکوك قنده کیدرسن — تفکر ایله بردم کورندرسن

سنکله مطلبك چون نسبتو فرق — تباینده رنته کم غربین شرق

مزاجك قتلی امراض قسوت — طبیبه عرض حال ایت قلمه نفرت

نه امراتسه قبول ایت جانودلدن — نه شربتکم صوز ایچ قومه آلدن

صحیح اوله مزاجك آز سقامت — مصفی اوله دل زائل شقاوت

مسلم ایله هر حالك طبیبه — اولاکیم اوله سن واصل حبیبه

اکر شیرین اکر تلخ ایله کل نوش — صفالر حاصل اوله جمع اولوب هوش

مخالف امر ایده قلمه خلافی — خلاف ایتمکله سالك اولدی صافی

اکر تکلیف ایده انواع پرهیز — قبول ایت قل خلافندنده پرهیز

خلافیله اولور امراضه تدبیر — طبیعت قلسه ایبا ایده تأثیر

کلور مکروه اول بعض حالت — اولور صوکنده خیلی استقامت

کورینور بعض حال اولده محبوب — اولوب آخرده شر حال اوله مقلوب

مریضه

رحمانه جمالیله جلال اولدی صفت چون — لازم که امن اوله جهان طوله غوغا
زائرلر ایچون ایتدی بنا چونکه سلیمان — آلتون کمش کریچکن قبهٔ صحرا
سیرتده و صورتده مرتب و مکمل — قلمشدی کلوب یقمدی الحسن اعدا
شوقیله بنا ایتدی بن بیت خلیله — مقبول اولبن قودادن کعبهٔ علیا
صدقیله کلن قوللرینه ایلدی وعده — دنیا و اخراده اده انلری ارضا
ضمننده انوک قلمشکن بونجه کرامات — بتخانه ادنمادم کفار آن حاشا
طولدی نیجه مدت اچی اصنامله کفار — سلطان جهان کلدینه ایلدی ازکا
ظلمیله عدالت متعاقب اوله کلمش — کاهی برسی که برن حکمن ایدر اجرا
علمنده ینه آخر کفار اوله غالب — هدم ایلیوبن ایچنو طاشن ایده یغما
غیبنده مقدر ندر کمسنه بلمز — حیرتده قلور بو آرده فاضلو دانا
فی الجمله بلنمز که کمیننده نه مکنون — هر ساعت ایچنده ینه شی ایلیه پیدا
قائل اولکم امر نکم کلسه خدادن — راضی اولکم لطفنه و قهر علینا
کیم کلدی جهان اچره جفا چکلدی دم — بغلندی بو اوسلوبه چو بو قبهٔ مینا
لیلا و نهارا طولنور چرخ مطبق — احیا اده موتی و موتی اوله احیا
ممکنمی صنورسنکه بیان اولنه احوال — یا عقل سریع ایلیه اعداد له احصا
نقاش ازل هر نکه نقش ایتدی درونه — جاندن دیلوم بزده سمعنا و اطعنا
ورد ایله کوکل فکر خدا ذکر دوایی — سعی ایت دو جهانده بوله سن مقصد اقصا
هالک اولور اشیا چو بکرسن نکه وارسه — فکر ایله یولک عسرن زاد ایله مهیا
لا بو نسی وار حضرتوکه عبد ضعیفک — اومر ولی لطفک بلوبن حالت قربا

[5ª]

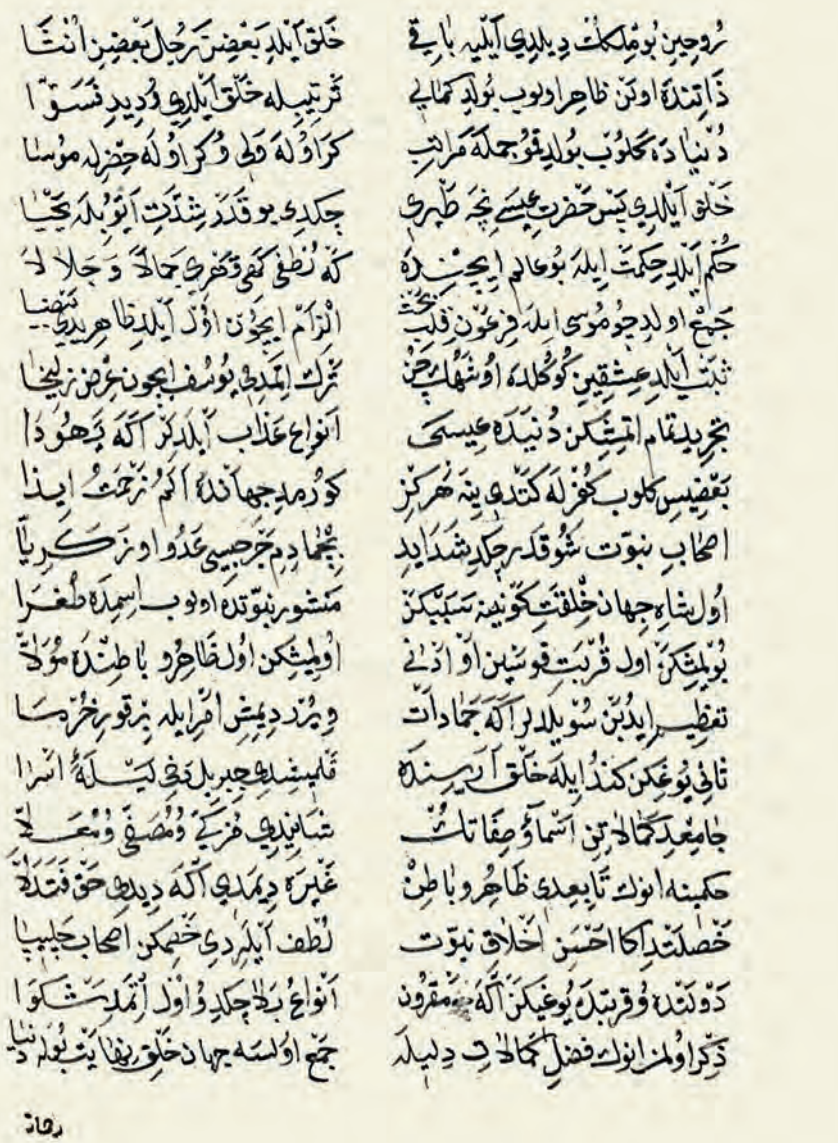

روحین بو ملکک دیلدی ایلیه باقی — خلق ایلدی بعضن رجال بعضن انثا
ذاتنده اولن ظاهر اولوب بولدی کمالی — ترتیبله خلق ایلدی و دید فسوا
دنیاده کلوب بولدی قوجمله مراتب — کر اوله ولی و کر اوله خضرله موسا
خلق ایلدی پس حضرت عیسی نجه طیری — چکدی بو قدر شدت ایوبله یحیا
حکم ایلدی حکمت ایله بو عالم ایچنده — که لطفی کهی و قهری جمالا و جلالا
جمع اولدی چو موسی ایله فرعون قلب بحث — الزام ایچون اول ایلدی ظاهر یدی بیضا
ثبت ایلدی عشقین کوکلده اوشهک چن — ترک ایتمدی یوسف ایچون عرض زلیخا
تجرید تمام ایتمشکن دنیده عیسی — انواع عذاب ایلدکز اکه یهودا
بعضیسی کلوب کفرله کتدی ینه هرکز — کورمدی جهانده الم زحمت ایذا
اصحاب نبوت شوقدر چکدی شدایدی — بچمادم جرجیسی عدو اوزکریا
اول شاه جهان خلقت کونینه سببکز — منشور نبوتده اولوب اسمده طغرا
بولمشکن اول قربت قوسین او ادنی — اولمشکن اول ظاهر و باطنده مولا
تعظیم ایدبن سویلدلر اکه جمادات — ویرر دیمش امر ایله بر قور خرما
ثانی یوغکن کندو ایله خلق آرسنده — قلمیشدی جبریل دخی لیلهٔ اسرا
جامعدی کمالاتن اسما و صفاتک — شانیدی مزکی و مصفی و معلا
حکمینه انوک تابعدی ظاهر و باطن — غیره دیمدی اکه دیدی حق فتدلا
خصلتدی اکا احسن اخلاق نبوت — لطف ایلردی خصمکن اصحاب چلیپا
دولتده و قربتده یوغیکن اکه مقرون — انواع بلا چکدی و اول ایتمدی شکوا
ذکر اولمز انوک فضل کمالات دلیله — جمع اولسه جهان خلق نهایت بوله دنیا

رحمة

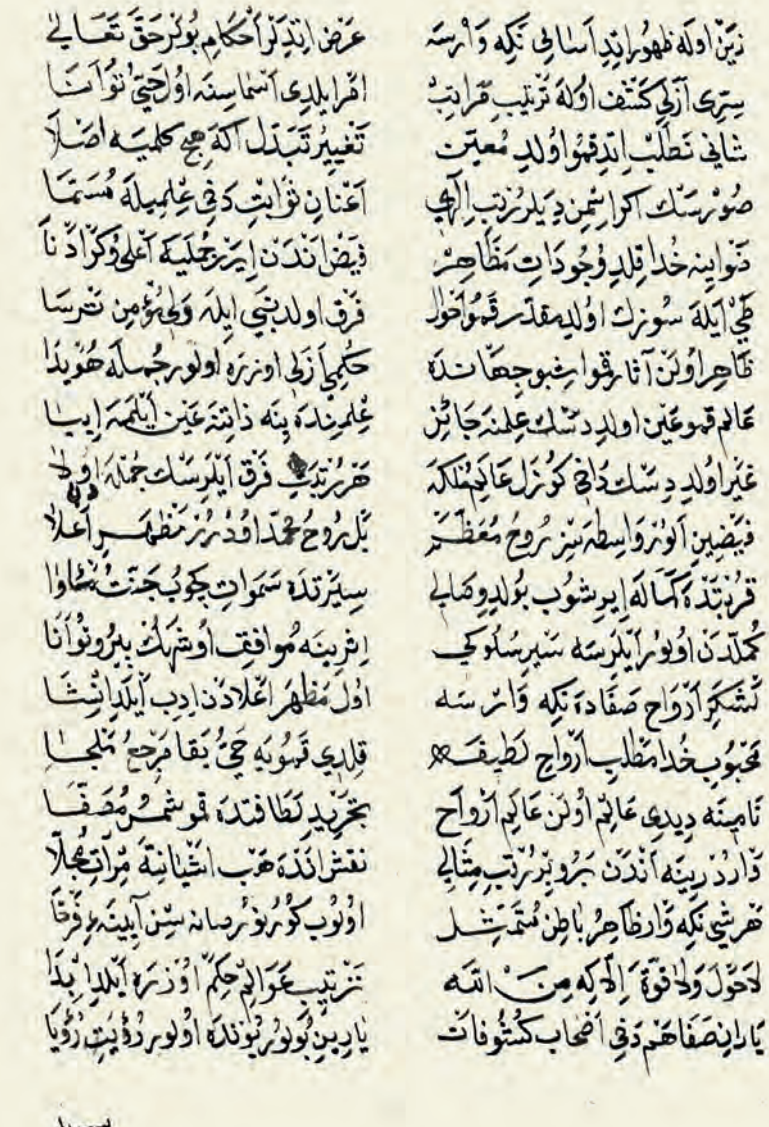

[3ᵇ]

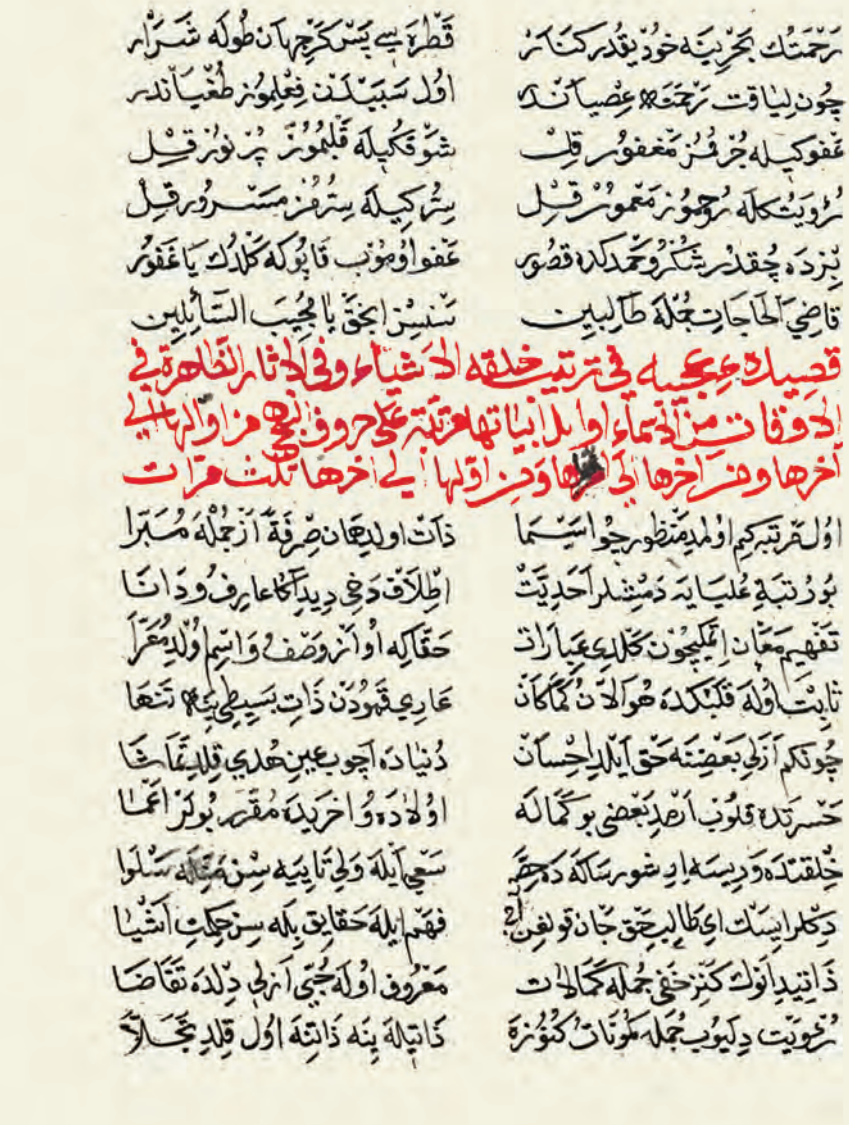

٢

رحمتك بحرينه خود يقدر كنار — قطره سي پس كرجهان طوله شرار
چون لياقت رحمته عصيانده — اول سببدن فعلموز طغياندر
عفو كيله جرمز مغفور قل — شوقكيله قلبموز پر نور قل
رؤيتكله روحموز معمور قل — سر كيله سرمز مسرور قل
بزده چقدر شكر و حمدكده قصور — عفو اوموب قاپوكه كلدك يا غفور
قاضي الحاجات جمله طالبين — سنسن انجق يا مجيب السائلين

قصيدهٔ عجيبه في ترتيب خلقه الاشياء وفي الآثار الظاهرة في الاوقات من الاسماء اوائل ابياتها مرتبة على حروف التهجي من اولها الى آخرها ومن آخرها الى اولها ومن اولها الى آخرها ثلث مرات

اول مرتبه كيم اولمدي منظور چو اسما — ذات اولدي همان صرفة از جمله مبرا
بو رتبهٔ عليايه دمشلر احديت — اطلاق دخي ديدي اكا عارف و دانا
تفهيم معان ايتمكيچون كلدي عبارات — حقا كه او از وصف و اسم اولدي معرا
ثابت اوله قلبكده هو الآن كما كان — عاري قمودن ذات بسيطي ينه تنها
چونكم ازلي بعضنه حق ايلدي احسان — دنياده اچوب عين هدي قلدي تماشا
حسرتده قلوب ارمدي بعضي بو كماله — اولاده و آخريده مقرر بولر اعما
خلقتده وريسه ايدي شور ساكه ده حصه — سعي ايله ولي تاييه سن منله سلوا
دكلر ايسك اي طالب حق جان قولغن آچ — فهم ايله حقايق بله سن حكمت اشيا
ذاتيدي انوك كنز خفي جمله كمالات — معروف اوله حبي ازلي دلده تقاضا
رؤيت دليوب جمله مكونات كنوزه — ذاتيله ينه ذاتنه اول قلدي تجلا

[3ª]

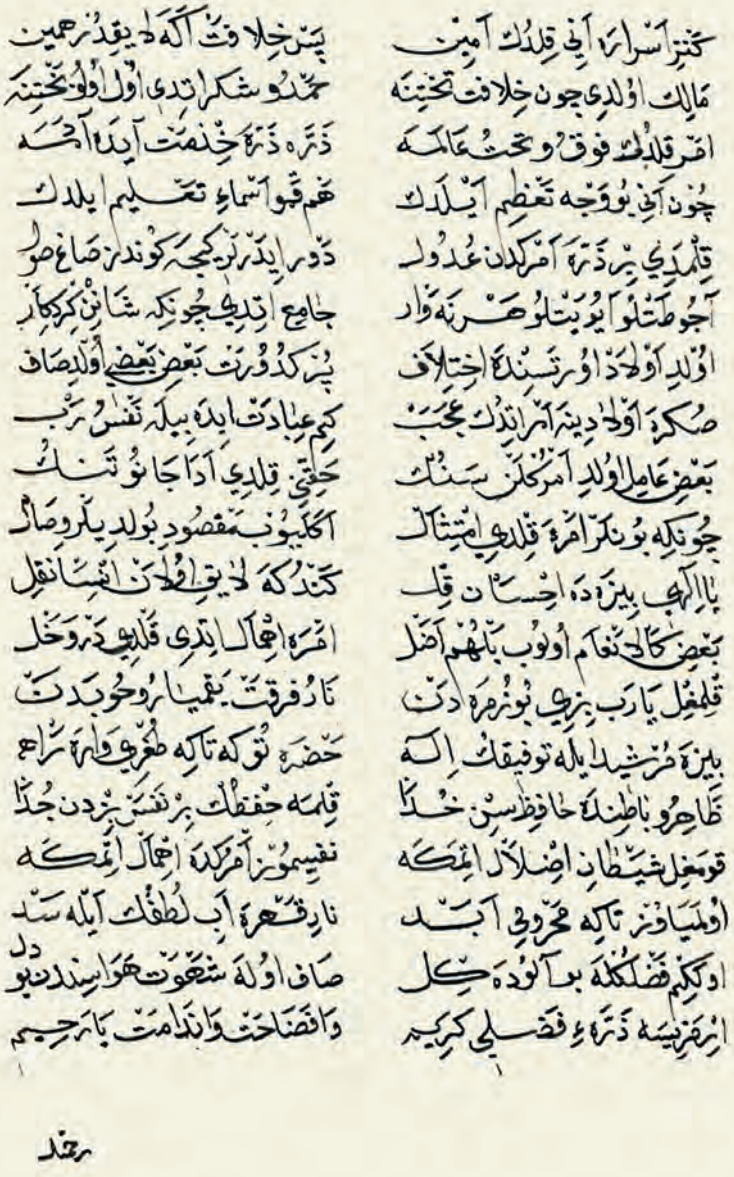

كنز اسراره انى قلدك امين — پس خلافت اكه لايقدر همين
مالك اولدى چون خلافت تختنه — حمد و شكر ايتدى اول اولو تختنه
امر قلدك فوق و تحت عالمه — ذره ذره خدمت ايده آدمه
چون انى بو وجه تعظيم ايلدك — هم قبو اسماء تعليم ايلدك
قلمدى بر ذره امركدن عدول — دور ايدرلر كيجه كوندز صاغ صول
آجوطتلو ايو يتلو هر نه وار — جامع ايتدى چونكه شانن كردكار
اولد اولاد اورتسنده اختلاف — پر كدورت بعض بعضى اولد صاف
صكره اولادينه امر ايتدك عجب — كيم عبادت ايده بيله نفس رب
بعض عامل اولد امركلن سنك — حقنى قلدى ادا جانو تنك
چونكه بونلر امره قلدى امتثال — اكليوب مقصود بولديلر وصال
يا الهى بيزه ده احسان قل — كندكه لايق اولان انسان قل
بعض كالانعام اولوب بلهم اضل — امره اهمال ايتدى قلدى در وخل
قلمغل يا رب بزى بو زمره دن — نار فرقت يقميا روحوبدن
بيزه مرشد ايله توفيقك اله — حضره توكه تاكه طغرى واره راه
ظاهر و باطنده حافظسن خدا — قلمه حفظك بر نفس بزدن جدا
قومغل شيطان اضلال ايتمكه — نفسيموز امركده اهمال ايتمكه
اولميا وز تاكه محرومى ابد — نار قهره اب لطفك ايله سد
اوككيم فضلكله بو آلوده كل — صاف اوله شهوت هواسندن بو دل
ارمزيسه ذره فضلى كريم — وافضاحت واندامت يا رحيم

رحمد

[2b]

إلى ذاك معراج من انتهى ... مقام له سدرة المنتهى
فيا من تقول إنني أمة ... فما لم تصلها فذا تهمة
فإن كنت في شوق هذا المقام ... تشمر تسرع يفوت المرام
فيا أمتا أحمد اسمعوا ... إلى إثره اذهبوا أسرعوا
فمن كان في القرب جار الرسول ... فقد فاز فوزا فتم الوصول
فهذا لأصحاب ذوق سليم ... كليل أداء لسان الكليم
أنبهكموا زبدة الطالبين ... فكونوا بعلم من العارفين

مثنوی

ای قدیم وحی قیوم احد ... سن سن اول خلاق اشیانی عدد
چون مرادك اولدی صنعی بدیع ... ایده سن اظهار اولا قدری رفیع
بو یدی چرخی مطبق بی فتور ... خلق ایدوب ختم ایلدك یقدر قصور
عرش و کرسی و لوح محفوظ و قلم ... قلدك انده جمله احوالی رقم
بونلرك اچره عناصر ایلدك ... هم طواهر هم مظاهر ایلدك
ارض سطح ایتدك چوما اوزره غریب ... تا که ظاهر اوله اشیاء عجیب
صودنی قلدك هوا اوزره قرار ... بی ستون لیکن بامری کردکار
نار نوری جمع ایدوب بر پرده سن ... قلدك انوك آدنی روح بدن
چون مکمل ایلدك باغی وجود ... هر بری محتاج فیضی آب جود
مبوء موجود قلدك آدمی ... اکه خدمتکار قلدك عالمی
عالمی خلق ایلدك انسانچون ... آنده خلق ایلدك سن شانچون

[2ª]

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين

بدأناه باسم الغني الأحد ... هو الله رحمن حي صمد
إله هو الواحد الجامع ... عليم قدير هو الصانع
هو الأول لا له ابتدا ... هو الآخر ليس ذا انتها
هو الباطن السر في كل شيء ... هو الظاهر الحق من كل شيء
هو المبدء للورى والمعاد ... وفيضه على الخلق ذو امتداد
هو الذات لا تدركوها العقول ... وفي الكنه مغلوب كل الفحول
له كل وصف واسم قديم ... عن النقص والشبه عار سليم
عيون البصائر سوى لا ترى ... لمن كان من زمرة الأوليا
له كل خلق ظهور الكمال ... بلطف وقهر جمال جلال
ترى في الورى اختلاف الصور ... لطيف كثيف حقير غرر
ظهور الكمالات في كل آن ... على مقتضى كل يوم وشان
لمن كان قلب سليم صحيح ... يرى كل وصف اكبرا يا مليح
فمن يرفع الله عنه الحجاب ... يرى اللطف والقهر شيئا عجاب
سميع بصير جواد مريد ... لنا ذو كلام وعدل مزيد
فمن كان قلب له قسوة ... فما لم يزلها له حسرة
فمن كان يرجو لقاء الإله ... فلا بد من تركه ما سواه
فأنشاه رب بشأن الوجود ... بقي من فنا في طريق الشهود
وهذا وجود علي بالبقا ... ولم يحصل إلا لأهل الفنا

الى ذلك

[1b]